ÓBUDAI TÁRSASKÖR GALÉRIA
BUDAPEST, III. KISKORONA U. 7.

FILP CSABA és KONDOR ATTILA
FESTŐMŰVÉSZEK

NATURA NUDA - NATURA MORTA

CÍMŰ KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÓJA
1999. MÁRCIUS 16-ÁN 19 ÓRA

MEGNYITJA
SINKÓ ISTVÁN
festőművész

MEGTEKINTHETŐ 1999. ÁPRILIS 11-IG, HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL 14-18 ÓRA KÖZÖTT.
TÁMOGATÓK: NEMZETI KULTURÁLIS ALAP - FŐVÁROSI KÉPZŐMŰVÉSZETI ALAP

NATURA NUDA - NATURA MORTA

FILP CSABA

KONDOR ATTILA

FILOTEUS tischler

Andocs, 1742-43

Szilárdfy 1995 27.

ŐRMEZŐI LAKÓTELEP
(Cirmos utcai autóparkoló)

KELENFÖLD
(Vahot utcai bevásárlóközpont autóparkolója)

Kérem Önöket, hogy adják le a veszélyes hulladékokat (használt autóakkumulátorokat, festékmaradványokat, olajszűrőket, lejárt szavatosságú gyógyszereket, vegyszereket stb.).
Környezetünk védelme érdekében kérem, Ön is használja ki ezt a lehetőséget.

Közreműködését köszönöm.

Szegedi Ferenc
polgármester

A. Filoszcev, festőművész

Hortobágyi tájkép és böszörményi városrészlet – mindez látható a Hajdusági Művésztelep záró kiállításán – azt mondják, a néki építészek sok remeke található Böszörményben. Jellegzetes alföldi házak, faragott kapuk, szűk utcák. A. Filoszcev jónéhányat lefestett. (emlitve).

Jó reggelt!

1984. VIII. 1. Kossuth 4.25

[illegible]

[illegible]

[illegible]

i április hó 24.-én 228 szám alatt
esitem a t.Elnökséget, hogy dr.Lux
k, a diósgyőri várrom feltárási munká-
7 számu rendeletemmel kiutalt 2.000 P
elszámolása, [illegible]em által felül-
atónak talált
t.Elnöksége [illegible]en körülményről
értesiten[illegible]jék.
1937. juli[illegible]n

Filstich István (Steffen

ötvös

L.

Szindrey-Szentiványi

510. l.

639. *Menekültek 1849-ben.*

A konstantinápolyi Szel
szárnya) udvarán sétálnak,
Balról, a fal közelében, Kossu
ható olyképen, hogy elől a ké
a nevelő által vezetett Ferenc
a botra támaszkodó Kossut
karonfogva, ki bal kezében zs
csibukot vivő török cseléd és l
léczkerítés melletti három f
mögött, gróf Teleki Sándor isi
és bottal baljában. A csatorn
sötétzöld atillájú honvédek m
Dembinszkivel. A főbejáratt
sapkás menekült és a férjév
után, Perczel Miklós és neje,
visel, válik ki a társaságból. A
kői hegyek a'jában, török ka
kat. A kaszárnyának jobb sark
Kázmér lovagol a családjáh

Vászon, méretei 72 : 97 cm.
50 K. — Vétetett a gr. Kreit
A megszerzésére vonatkozó ada
lelt. sznál. — Átvétetett 1895 ápr
jegyzék XXII. — Az átvételt tu
8-iki 14895 sz. leirat (159–96).

Jegyzet. Másolata a 163 lelt

Filp

" Tárgyaljatok, tárgyaljatok"

"N épek csillaga"

Békés munkát, békés b ékét "

Mindannyian ugyanarr rohamsisakra ütünk"

Népfront-plakátok

Oelmacher Anna: Filo plakátkiállitása

Magyar Nemzet 1965. dec. 19. 7.1.

Filp

" Tárgyaljatok, tárgyaljatok"

"N épek csillaga"

Bé és munkát, békés békét "

Mindannyian ugyanarr rohamsisakra ütünk"

Népfront-plakátok

Oelmacher Anna: Filo plakátkiállitása

19. 7.1.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Filói Jenő

könyvkötő

l

Közlezrkiáll

1425. l

„A címszereplő Tompos Kátya az első jelenet kissé túlzásba vitt csápolásától eltekintve képes volt egy valóban eredeti, szabad személyiséget megformálni, ahogyan Zeusz szerepében Zöld Csaba is igazi meglepetés volt."
Zöld Csaba (Zeusz), **Tompos Kátya** (Laura) LAURA

Aki mindkét darabot megnézte mostanában, talán ugyanúgy elgondolkodott az összefüggésein, érezte a titkos áramlatot, ami összefűzi őket. Vagy akár erőltetettnek is tűnhet a párhuzam a két darab között, nekem mégis az az érzésem, hogy ugyanarra a hiányra reagálnak, ami a mai irodalmi életben nagyon is szembetűnő: nincsenek jellemek, igazi karakterek, csak kallódás és szétesés, nincsenek érzelmek, csak észleletek a világról, nincsenek történetek, csak fragmentumok. Aki a szó hagyományos értelmében történetet szeretne mesélni, többnyire visszamegy az előző századokba, mintha ma ez lehetetlen lenne. Ez van – mondhatnánk, de Szabó Magdával és Beremányi Gézával válaszolva inkább azt mondanám: szenvedélyek nélkül nem érdemes, hogy mit, hát semmit! Mert a Laurával Beremányi ugyanúgy egy szenvedéllyel és élettel teli világot hív elő, szigorú következetességgel vállalja föl darabjaival a ma dokumentálását, ahogyan Szabó Magda teszi fényesen csillogó mesélő tehetségével, a múltból hozott és máig megőrzött erős hitével.

Fimmel Gyula

Zalaegerszeg, Göcseji Múzeum,
2005. február 25. – április 17.

id. Frimmel Gyula
Tavasz
vízfesték, papír

Kostyál László

FRIMMEL & Frimmel

Képzőművészet egy családban

A *Frimmel Gyula* név nyolc évtizede ismerősen cseng a Zala megye képzőművészeti életében jártasabbak előtt. S az, hogy mindjárt kettő is szerepel belőle egy tárlaton, magyarázatot is ad az ismertségi periódus hosszára. Voltaképpen egy olyan családi kiállításról van szó, ahol mindkét kiállító képzett, autonóm művész. Különös módon nem apa és fia, hanem nagyapa és unoka alkotásai jelentek meg egymás mellett a Göcseji Múzeum kiállítótermében, s mindjárt lehetőséget is kínálnak arra, hogy feltegyük a kérdést: a művészi alkotó tevékenység szeretetén és tiszteletén túl a generációk során búvópatakként fel-felbukkanó hajlam esetükben elárul-e valamilyen mélyebb, esetleg genetikus összefüggésre is visszavezethető hasonlóságot alkotói mentalitásukban?

A címben – amely egyben a kiállításé is – szereplő kétféle írásmód nem véletlen. Jelzi a hasonlóságot és a különbözőséget is. Két, szuverén módon megnyilvánuló művész munkái között felmutatni a közös vonásokat olykor a valóság megerőszakolásához vezet, s ennek veszélyét éppen nem kicsinyíti az, hogy az egyik művész immár negyedszázada nincsen köztünk. Mégis meglehetősen abszurdnak tűnne az a feltételezés, hogy az idősebb Frimmel nem vállalna szívesen egy ilyen közös bemutatkozást. Úgy vélem, hogy az ő számára is egyértelműek lennének azok a felszíni különbözőség alatt megbúvó – a családi kapcsolattól nyilván nem független – láthatatlan szálak, amelyeknek megléte a kiállítás rendezőjének (és e sorok írójának) meggyőződése.

Az idősebb Frimmel Gyula (1894-1979) Nyitra megyében született, Modorban végezte a tanítóképzőt. A háborús frontszolgálattal megszakított tanulmányait a Budapesti Képzőművészeti Főiskolán 1919-ben fejezte be, s hamarosan a tapolcai polgári fiúiskolába került tanárnak. Ragyogó pedagógiai vénája mind itt, mind későbbi állomáshelyén megmutatkozott. Szeretettel és áldozatkészséggel nevelt tanítványai közül kiemelkedik a mesterét később túlszárnyaló Mikus Gyula (1905-1996). A Tapolcán töltött másfél évtized egyik legszebb emléke az ottani evangélikus templom *Jó Pásztor-oltárképe (1933). 1935-ben Frimmelt Zalaegerszegre helyezték, ahol a reálgimnáziumban, később a Tanítóképzőben tanított, rajzszakkört vezetett, generációk hosszú sorát nevelve a vizuális művészetek élvezetére és megbecsülésére. Korának élénk fejlődését és a hagyományos, paraszti kultúra gyors visszaszorulását látva, kitartó munkával összegyűjtötte és rendszerezte a göcseji népművészet motívumkincsének jelentős hányadát. Sajnos ez az alig felbecsülhető értéket képviselő népművészeti anyag, összeállítójának nagy fájdalmára, elveszett, s ma már csak szemtanúk emlékeiből ismerhetjük.*

Művészetének irányát főiskolai professzorai (Lyka Károly, Edvi Illés Aladár) és a vidéki művésztanárok számára a két világháború közötti időszak által biztosított meglehetősen szűk mozgástér határozta meg. Fiatal korában megérintette a szecesszió utószele, amint ezt a kiállítás legkorábbi alkotása, a művész feleségének 1927-ben készült portréja mutatja. Az ovális formátumú mellképen a fehérruhás, fiatal nő sárga háttér előtt jelenik meg, vállán áttetsző, lila kendő van átvetve. A szecessziós folthatásra és dekorativitásra való törekvés azonban nem kísérte tovább képeit, amelyekre a későbbiekben a posztnagybányai orientáció volt a jellemző. Többnyire akvarelleket, ritkábban olajképeket festett, karakteres portrék, hangulatos tájképek, dokumentatív városrészletek kerültek ki a keze alól, azonban az utóbbiak is mindig alárendelve elsődleges céljának, az adott pillanat frissessége megragadásának. Kedvelt témái voltak a város szélén kanyargó Zala folyó romantikus partjának motívumai, a vízparti tanya, a Baumgartner-malom, a behavazott ártéri fák. Bort szívó öreg parasztot ábrázoló pompás portréja (Hébérező) a zsánerkép iránti érzékenységéről tanúskodik. Különösen

szemléletes a hó-terhétől roskadozó, öreg, hegyi borospincét megjelenítő kis akvarellje.

Képeinek egyik legfontosabb vonása az igényesség. Bár az idősebb Frimmel a „magyar táj" jellegzetes festője volt, s e determináltságból talán nem is akart kitörni (ez zalai kortársai közül csak a badacsonyi magányában vegetáló, zseniális Egrynek sikerült, aki viszont a két évtizeddel megkésett elismeréséig, az ötvenes években csaknem az éhhalállal küszködött), a szakmai elvárásoknak tisztességesen eleget tett. Elsősorban az élénk, derűs színeket kedvelte. Kompozíciónak kialakításánál gyakran vezérelték a központi motívum központos szerkesztésénél magasabb elvek. Képein minden apró részletre figyelmet fordított, képi elemeit érzékeny, finom kézmozdulatokkal festette meg. Képeinek elsődleges hatása éppen a hatásos komponálásban és e minden mozzanatra kiterjedő részletezésben rejlik.

Az unoka Frimmel Gyula (1955) Budapesten végezte a Képzőművészeti Gimnáziumot, majd a Képzőművészeti Főiskolát, ezt követően (1982) hazatért Zalaegerszegre. Itt hat éven keresztül a Zalai Nyomda tervező grafikusa volt, 1990-től pedig – nagyapja nyomdokain haladva – az Ady Endre Művészeti Gimnázium rajztanára és grafikai műhelyének vezetője. Közkedvelt pedagógus, számos tanítványát indította útnak a művész-lét első lépcsőfokai felé. Művészként az utóbbi években elsősorban sokszorosított grafikával foglalkozik, közelebbi ismerősei a helyi napilap egykori, nem túl sikeres aposztrofálása nyomán „sokszorosított grafikus"-nak nevezik. Egyedi rajzokat is készít, ezeket azonban ritkábban tárja a közönség elé.

Lendületes korai grafikai lapjai, metszetei expresszív felhanggal készültek, ezeken szívesen alkalmazta a szubjektív illusztrációk műfaját. A kilencvenes évek elején érzékletesen kivitelezett, talányosan szürrealisztikus ceruza- és tusrajzokkal jelentkezett. Technikai repertoárja folyamatosan bővült. A linó- és a rézmetszés után a kilencvenes évek közepén fordult figyelme a mezzotinto felé. E technika alapvetően új színt hozott művészetébe, és mindmáig meghatározója annak. Amíg a linó- és a rézmetszés alapvetően vonalas metszetet eredményez, a mezzotinto és a Frimmel által hamarosan szintén alkalmazni kezdett aquatinta a tónusos, foltszerű hatást helyezi az előtérbe. Ez a technika magas fokú ismeretével akár a fotográfiához hasonló, finom átmeneteket hívhat életre. A művész úgy érezte, hogy a megtalált alkotói módszer az addigitól eltérő forma-alakítást igényel, s ezt a látványelvű, klasszikus stiláris megközelítésben találta meg. Ne gondoljuk azonban, hogy ez egyszersmind a klasszikus képi komponálás alkalmazását is jelentette. Alkotásain ugyanis sokszor meghökkentően szűk képkivágatokkal találkozunk, amelyhez egyrészt bizarr motívum-társítás, másrészt néha a kompozíció folyamatosságának jelentést hordozóan tudatos megtörése (*Hasadt kép, Álmodj szépet, Bohóc!*), az ábrázolási síkok elcsúsztatása vagy különböző síkok egymáshoz társítása (*Társulás*) járul. A szimbólumokban rejtőző, sajátos magán-mitológia által hordozott tartalmat valamilyen szelíd melankólia lengi körül, adekvát dekódolásához azonban a művész vajmi kevés támpontot ad. Értelmezése ezért a motívumok felismerhetősége ellenére is nagyrészt emocionális síkon zajlik.

Egy, az elmúlt néhány évben készült sorozatának lapjain Frimmel egy-egy ábrázoláson belül alkalmaz – bravúros módon – különböző technikákat és stiláris megoldásokat, olykor hármat-négyet is (*Súly, Tapintás, Augusztus* stb.). Az egymás mellé rendelt, különböző stílusú képi részletek végül egységes kompozícióvá egészítik ki egymást, s a művész a sokszínűséget szerencsés módon képes uralni és magától értetődő módon alárendelni a szimbolikus tartalomnak. Ennek sikeresen megoldott problematikáját és nagyszerűségét csak elmélyültebb vizsgálat során vesszük észre. Végeredményben olyan sokszorosított grafikai kollázsokkal állunk szemben, ahol az egyes, eltérő módon készült képi elemek ugyanannak a kompozíciós elvnek vannak alárendelve. A központi szerepet általában a tónusos maratással (mezzotinto, aquatinta) készült, klasszikus formanyelven megjelenített, így vizuálisan legelőször értelmezhető részletek játsszák, amelyeket, képi szerepüket tekintve, kiegészítenek a más technikával készült részletek.

Más lapjain az egyes technikák önállóan jelennek meg: *Cranach kora, Délibáb* (linómetszet), *Vázlatkönyvem elveszettnek hitt lapja* (lágyalap), *Szkarabeusz* (rézmetszet) stb, hordozván egyben a stiláris sokszínűséget is. Legfrissebb sorozata az egyedi tusrajzok

Frimmel Gyula
Meseillusztráció
vízfesték, papír

csoportjához tartozik, s műfajilag meseillusztrációkat tartalmaz. Művészetének több szempontból is az eddigiektől eltérő, önálló állomását (korszakát?) jelenti. E kompozíciók viszonylag kis méretűek, formanyelvük, komponálásuk alapvetően a klasszikushoz közelít, olykor kissé absztrahál vagy karikíroz. Frimmel művészetének teljesen új vonása itt a színek megjelenése. A rajzok ugyanis – akvarellel – színezettek, s ennek révén is igyekeznek közelebb kerülni a meséket elsősorban olvasó, vagy hallgató gyermekeknek a vizualitás iránt mindig fogékony világához. A gyermekekhez nem lehet bonyolult, talányos jelképekkel szólni, ők csak a nyílt beszédet (lehet ez képi beszéd is) értik, s a meseillusztrációnak ehhez kell alkalmazkodni. A művész figyelembe veszi ezt, s felvállalja annak felelősségét is, hogy a gyermekmesék esetén az illusztrátor szerepe alig marad el a meseíróétól, sőt, egyes esetekben akár fontosabb is lehet nála. Az az egyszerűségre törekvő, gyermeki vonás bukkan ebben az esetben a felszínre, amely a lelkünk mélyén mindannyiunkban ott él.

A két Frimmel Gyula művészetében fellelhető legfontosabb közös jellemző, őket összekötő szál a már kihangsúlyozott, rendkívüli kézügyességet igénylő, aprólékos részletezés. Képi gondolkodásmódjuk, kifejezési eszközeik, a közvetített gondolatok mások, de a képszerkezet apró, sokszor mozaik-szerű elemekből való felépítése, az ebben megnyilvánuló, hangsúlyosan a képfelület egészét jellemző igényesség közös. Művészetük genetikusan egy tőről fakad, de mindkét alkotói habitus kibontakozása saját korának jellemző megnyilvánulásait hordozza.

id. Frimmel Gyula
Téli zalapart
vízfesték, papír

Reischl Gábor, a MÉSZ elnöke

Ünnep és kötelesség

Finta és Makovecz születésnapja, a FIDESZ Gazdasági Konzultációja az Építészek Házában, 2005. november 3. délután és este

Az Építészek Házában ezen a csütörtöki délutánon kitehettük volna a megtelt táblát. Négy órától a Gazdasági konzultáció keretében Orbán Viktorral és Matolcsi Györggyel találkoztak a MÉK és a MÉSZ képviselői. Hat órától pedig a Kós-teremben gyülekeztek az ünneplők, hogy köszöntsék Finta Józsefet és Makovecz Imrét, akik mindketten most ünneplik 70. születésnapjukat. Hiába jelezte előre a protokoll, hogy Orbánnak fél hat tájban már el kell mennie, úgy belemelegedett a kérdések megválaszolásába, hogy a két program időben kissé egymásra csúszott. Alább a születésnapi ünnepség hangulatának megidézése mellett olvashatják a Gazdasági Konzultáción a MÉSZ elnökeként elmondott bevezető beszédemet.

A 70 éves mesterek és az Építészkórus

Hat órára zsúfolásig megtelt a Kós Károly-terem. Kissé nehezen indult az ünnepi esemény, hiszen fent a házban még folyt a politikai konzultáció, és az egyik ünnepelt még ott volt elfoglalva. Az Építészkórus a mesteriskolások szobájában várta a programot, Csomay Zsófia kezdésre buzdított – hiszen ők már behangoltak. Miközben nyugtatgattam a lelkes közönséget, a másik ünnepelt az udvaron sorban szívta a cigarettákat. Húztuk az időt. A kórus végre bevonult, oldalt állva – spontán ötlettel – népdalokat énekelt, éppen belekezdett volna a hivatalos szereplésbe, amikor viszont a karmester, a másik ünnepelt kiszabadítására vállalkozó Zoboki Gábor veszett el a ház emeletének forgatagában. A helyzetet Örfi József fiatal vándorépítész mentette meg, elmondta Weöres Sándor *Öröklét* című gyönyörű versét, melynek utolsó versszaka mottóként is meghatározta ünnepségünk hangulatát: „Mert ami egyszer végbement, / azon nem másít semmi rend, / se Isten, se az ördögök: / múlónak látszik és örök."

Talán a vers hatására is, hirtelen minden megoldódott, az ünnepeltek: Finta József és Makovecz Imre ott ültek az első sorban, az Építészkórus felvette „alakzatát", Zoboki Gábor táncos könnyedséggel levezényelte az első számot, ami után még négy következett. A kórus szép és meghitt zengése feloldotta a feszültséget – köszönet nekik.

Majd elhangzottak a bűvös számok: 1935-45-55-65-75-85-95-2005, amikor pukkantak a pezsgők, két építészhölgy átadta a tortákat és koccintottunk az ünnepeltek egészségére. Makovecz Imre az első szelet születésnapi tortáját Kapsza Miklós tanár úrnak, Finta József pedig Csorba Zoltánnak adta. A közönség próbált az ünnepeltek közelébe férkőzni egy-egy koccintásra. Jó volt látni az ismert építészeket, de különösen jó volt tapasztalni, milyen sok fiatal jött el, nem csak a két mester irodájából, hanem az egyetemekről, főiskolákról, egyéb helyekről.

Megnéztük a két mester film-epizódját a „Tizenkét Kőmíves" sorozatból. Következett az est fénypontja: beszélgetés a Mesterekkel, Wesselényi-Garay Andor vezetésével. Aki ott volt, hallotta, aki nem, sajnálhatja! Élvezhettük az olykor évődő, olykor költői magasságokba szárnyaló szavakat, az elmúlt évtizedek két legnagyobb nevű magyar építészének párbeszédét és egyben monológját.... Köszönjük az estét és boldog születésnapot kívánunk !

FIDESZ – Gazdasági Konzultáció, Reischl Gábor bevezető beszéde

Tisztelt Elnök Úr, kedves Vendégeink!

Az értelmiségi lét, az értelmiségi tevékenység gazdasági haszna nehezen számszerűsíthető.

Az értelmiségi ember nehéz és kényelmetlen tárgyaló partner, mert ha valóban értelmiségi módon gondolkodik és cselekszik, akkor Németh Lászlóval mondva: „az értelmiségi ember a legégetőbb teendőket is mindig valami örökkel, a legjobbal, a legideálisabbal akarja összekapcsolni, korrigálni." Az építész, a tervező építész munkája során nem csak feladatot végrehajtó szakember, hanem szükségszerűen a jövő életterét – életprogramját meghatározó alkotó ember, ...nem tehet mást!

A tervező munka folyamatos értékelemző tevékenység, folyamatos egyensúlykeresés, folyamatos modellezése a jövőnek, feltárva a történések törvényszerűségeit a múlt tanulságaiból, a jelen tapasztalataiból. Feladatokat az építésznek a társadalom generál és a mindenkori politikai elit artikulál. Nem mindegy, hogy a kormányzati szervek miképpen fogalmaznak meg programokat a valóságos, vagy feltételezett társadalmi igényekből.

Rossz vagy nem kellőképpen előkészített építési-fejlesztési programokra szükségszerűen csak rossz válasz adható! Az építészek vállalják nem csak a végrehajtó szerepet, hanem a fejlesztési programokban való alkotó részvételt is!

Finta József

REISCHL GÁBOR KÖSZÖNTI AZ ÜNNEPELTEKET

ZOBOKI GÁBOR A KÓRUSSAL

A Magyar Építőművészek Szövetségének legfontosabb feladata, hogy egyrészt megjelenítse az építészek közösségében rejlő tudást és elkötelezettséget épített környezetünk minőségének javítása érdekében, másrészt segítse a kommunikációt a társadalom széles rétegeivel, felvállalva a közvetítő szerepet a kormányzat és a nemzet között, az építés „drámai" folyamataiban.

Minden gazdasági fejlesztési tevékenység építési tevékenységet is jelent, sőt maga az építés az egyik legfontosabb gazdasági tevékenység, össztársadalmi ügy.

A tervező szakemberek nem kellő foglalkoztatása (kihasználása végletekig!), akár a végrehajtás sürgősségére vagy hamis gazdasági érdekekre hivatkozva már rövid távon is komoly gazdasági hátrányokat jelentenek, amelyek az idő múlásával tovább sokszorozódnak. A nem kellően előkészített tornatermi, kollégiumi, gyógyfürdői, panel rekonstrukciós, rehabilitációs programok hosszabb távon újabb nehézségeket és ellentmondásokat jelentenek. A szükséges presztízs jellegű beruházások mindenáron való erőltetése a széleskörű szakmai közvélemény ellenére nem a kormányzati határozottságot, hanem inkább a bizonytalanságot tükrözik.

Budapest karbantartása és fejlesztése nem egy város, akár világváros fejlesztésének kérdése, hanem a kárpát-medencei régió fejlesztésének kulcsfontosságú és stratégiai jelentőségű feltétele. A jövőben sem tudjuk a központot, Budapestet fejleszteni a perifériák ismerete és fejlesztése nélkül, ahogy a periféria sem fejleszthető a központ tudatosítása és folyamatos karbantartása nélkül. A határ menti térségek és Budapest együttes fejlesztése elősegíti a szükséges egyensúlyi állapot kialakulását. Adottságaink, történelmi és földrajzi, gazdasági helyzetünk követelményeként a központ és a periféria együttes fejlesztésének határozott felvállalása segíti a többi térség: a határokon belüli és a határokon kívüli térségek igazodását és felzárkóztatását is. Vannak egy és megismételhetetlen „helyek", helyi erőforrásokkal és értékekkel.

A jövőben a központ felelőssége, hogy meghatározható legyen minden régió, település „helyiértéke", ami összességében lehetőséget ad az ott élőknek az identitásuk megélésére és megjeleníthetőségére, épített környezetük minőségi megteremtésére.

Befejezésképpen visszatérnék a bevezető gondolatokhoz: az etika gazdasági haszna szintén nehezen számszerűsíthető. De amennyiben a „központ" etikai tartása felbomlik, bizonyára súlyos gazdasági tehertételt jelent a vonzáskörzet egészére is. Mi építészek valljuk, hogy az épített környezet tükör, az esztétika vagy esztétizálás önmagában nem értelmezhető fogalom. Amikor nemzetközileg is megfogalmazódik az építészek körében, hogy „kevesebb esztétikát és több etikát!", akkor a szép és hatásos felhíváson túl tudatosítanunk kell, hogy éppen az értelmiség létet kötelezően átjáró etikai tartás kopott meg, veszett részben el – amit nem pótol semmiféle szakmai tudás vagy akár gazdasági hatalom.

Prakfalvi Endre

Welcome to the future!*

Két torony az Árpád-hídnál

„Susan Sontag: Egyébként vannak magas házak Budapesten?
Bojár Iván András: Nem, nincsenek.
Susan Sontag: Akkor jó."
(Vannak Pesten magas házak? Octogon 2002/1.)

MANHATTANI léptékűek valóban nincsenek, és a Fővárosi Közgyűlés 2002. évi határozatának értelmében (egyelőre) nem is lesznek. Aggodalomra tehát semmi ok, azonban – mint csaknem mindig – nem a méret a lényeg. A döntés szerint legfeljebb ötvenöt méter magas épület is csak kivételes esetben és helyen, például a pesti oldalon az ún. átmeneti zónában, a Hungária körút vonalán túl valósulhat meg. A még magasabb típus, a toronyház pedig alig néhány telken jöhet számításba. Ilyen hely lehet az Árpád-híd pesti hídfője, ahol a Nyugdíjfolyósító huszonkét szintes tornya és a maximált párkánymagasság átlagával számított dimenziójú épület emelhető, mely jelen esetben mintegy hatvanöt méter.

A hídfő két oldalán magasodó Európa és Duna Tower nem is ezt a korlátot sérti meg.

A hely sajátos képződménye a magyar építészettörténet utóbbi bő fél évszázadának. Vegyük számba az itt álló fontosabb épületeket. A háború előtt megkezdett (Árpád) Sztálin-hidat 1950. november 7-én adták át a forgalomnak, s abban az évben készült el az a modern jegyeket mutató épület is, mely a XIII. kerületi pártházat és a József Attila Színházat egyesíti lakásokkal kiegészítve (tervezői: Tarján László és Vidos Zoltán). Az 1953-as budapesti városépítészeti vita évében, Zöldy Emil tervei alapján épült a már jellegzetes szocreál formavilágot képviselő lakóház a Róbert

* Ez a felirat üdvözli a szemlélődő látogatót a Duna Torony építkezésének tájékoztató tábláján

Károly körút torkolatánál. A kialakítandó városkompozíció szempontjából az ankét megvitatott kérdései között kitüntetett jelentőségű volt szimbólumhordozó karakterük okán a „felhőkarcolók" problematikája. Borbíró (Bierbauer) Virgil, a *tér és forma* széles látókörű szerkesztője, a két világháború közötti építészeti modernizmus jeles képviselője a tanácskozáson felszólalva óvott a monumentalizmus eluralkodásától. Kellő önmérséklettel és racionalitással azt az üdítő véleményt képviselte, hogy a város történelmileg kialakult léptéke, arculata ezt nem engedi meg. Csupán távlatokban tartotta elképzelhetőnek toronyházak építését, s akkor sem csoportokban telepítve, hanem bizonyos városképi tengelyek végpontjainak hangsúlyozására (miként Moszkvában, azaz kívül a történelmi városmagon): a Boráros téren vagy a Margitsziget középvonala táján. Rimanóczy Gyula is elvetette a városközpont átalakítására vonatkozó egyes tervek gigantomán szemléletét – bár radikálisan nyúlt a városszerkezet egészéhez –, mert az, mint érvelt, „népünknek nem jellemzője". Mindenesetre a BUVÁTI tervjavaslatában az Árpád-híd tengelyében (is) felvetette egy moszkvai jellegű, lépcsőzetesen emelkedő, tulajdonképpen set back rendszerű torony megalkotásának lehetőségét. (Sontag számára: The symbolism of capitalism is the tower.)

A lakásépítési kényszer a hatvanas évektől a blokk- és panelházak különböző típusait hívta létre e helyen is, majd az új gazdasági mechanizmus lendületével a legmagasabb, a SZOT székház épült meg Dúl Dezső tervei alapján (1968-72). A lendületvesztés és visszarendeződés éveiben nélkülözhetetlenné vált a kerületi pártház (1975-1979) megalkotása. A SCAN-FORM szerkezeti vázas épület „arányával, formakezelésével a Bauhaus funkcionalizmusán túllépve a post-modern építészetre is utalni kívánt" – fogalmazott Pázmándi Margit építész. (Az épület jelenleg az államkincstár székhelye.)

A rendszerváltozást követően a társadalombiztosítás struktúrája is az átalakítás útjára lépett. Így egy tömbben kaptak helyet a nyugdíj- és az egészségbiztosítás szervei. A tervező, Péchy György jellegzetes kapuépítménnyel kötötte össze a komplexum új szárnyát a SZOT torony ún. lepényépület részével. A beruházás egésze hangsúlyozottan az üzemeltetés gazdaságosságát és a technológiai igények optimális kielégítését célozta (1991-1993). A modernizációból a Rendőrség sem maradhatott ki. Az ORFK-BRFK „felsliccelt" tornya, acél-kék függönyfalával, mikrohullámú állomásával – véleményünk szerint – elidegenítő hatást jelenít meg, melyben manifesztálódik az intézmény státusa. Más olvasat szerint azonban a Finta József tervezte épület (1995-1998) „hangsúlyozottan a mai irodaépítészet útját követi, nem kívánja szemantikai értelemben tükrözni a rendőrségi tartalmat."

A térségben találunk még egy neomodern bérirodaházat és mellette egy háztömbnyire Budapest levéltárának új épületét, Koris János és Németh Tamás munkáját (2004). Stílárisan konfúz a képlet, de történeti.

Mindeközben látványosan kezdtek magasodni a tower-ek lépcsőházi magjai, melyekből monolit födémek „ágaztak ki" a vasbeton pillérekre. Egy filosz számára kétségkívül tanulságos volt folyamatában látni a vázrendszerek csúszó- és asztalzsalus kiépítését, majd üveg függönyfallal történő felöltöztetését. A magasházak „gigantikus méretű és mély impressziókat keltő merész szerkezetüket" – írta majd háromnegyed évszázada Mies van der Rohe a körívekből építkező üvegfelhőkarcolójának tervezése táján – építésük időszakában fedik fel. A befejezetlenségében impozáns látvány s a Mies-i megjegyzés bátorított bennünket, hogy egy még el nem készült műre reflektáljunk, röviden. A hídfő déli oldalán a Duna Tower három, egymással kötésben álló egységből szerveződik: két, lábakra állított, téglány alaprajzú toronyból és egy haránt helyzetű alacsonyabb dobozból áll. Építészi invenciót leginkább a tornyok

FOTÓK • PICTURES • BELICZAY LÁSZLÓ

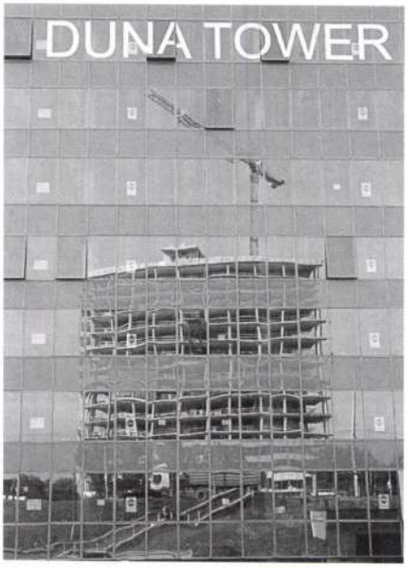

kapcsolása, a híd és a bejárati építmény mutat (felelős építész tervezője Fazakas György irodája, a lebonyolító a Letzbor Hungária Kft.)

A szintén tizenhat szintes Európa torony valamivel izgalmasabb formát képvisel. A merevítő, lépcsőházi magokból – közöttük a kapcsolódás vonalában transzparenciát biztosít az üvegezés –, az északi és déli oldalon egymáshoz képest szöget zárva sorolódnak a körszelet-födémek, melyekre folyamatosan függesztik fel az ívelt üveg függönyfal elemeit. Manírosnak tűnik, ahogy ezek a fém keretelésű üvegpanelek egy egységgel túllépnek a homlokzat szélein. A belső homlokzatok mechanikusan egyenletes nyíláskiosztást kaptak (építész tervezők: Matus István és Fazakas György, statika: Méry Zsolt, Dénes Lóránt, a kiviteli tervet a Letzbor Hungária Kft. készítette). Ezt a doboz-formánál kétségkívül elegánsabb homlokzati megoldást is ismerjük, ha máshonnan nem, a párizsi Dèfense negyedből.

Heteken belül a konvencionális burkolatok végleg elfedik a kijegecesedett és nagy formálási szabadság lehetőségét biztosító épületszerkezetet. Az építészeti modernizmus eszköztárának már lassan évszázados múltra visszatekintő emblematikus eleme a függönyfal. A hazai építészeti gyakorlatban az ötvenes évek végétől robbanásszerűen terjedt el: Tihany, Motel étterem (Földesi Lajos, 1959), Nagykanizsa, irodaház (Köves Emil, 1958-61), a Parisiana mulató 1962-es átépítése (P.Müller Éva), a SOTE új épülettömbjei közül az egyik a klinikák metróállomásnál (Kemper Ervin, 1958-63), valamint a főváros legmagasabb tornya a Nagyvárad téren, ahol Gerlóczy Gedeon 1962-es alapterveit fejlesztette tovább Südi Ernő és Wagner László (1978). Önmagában, a térhatároló üvegfüggönyfal használatában természetesen semmi kivetni valót nem találhatunk. A kérdés csupán az, hogy formavilágukkal az igencsak frekventált helyzetű tornyok vajon az építészeti modernitás épületei-e? Úgy tűnik, egy újabb esély lett oda a világvárosias arculat építészeti kialakításának folyamatában. (Igaz manapság nem feltétlenül sub specie aeternitatis szerint építenek.) A telepítésben rejlő gondolat, az épület-pár városkapu jellegű funkcióba állítása sem az a brand-new idea, de némileg rendezi a térség arculatát.

A Duna pompás kilátást, s mellé a hatásosabb vonalvezetésű Európa nyilván világszínvonalú irodatechnikát biztosít. A szívélyes invitálás a jövőbe inkább az utóbbira vonatkozhat, semmint a jövő építészi megjelenítésére. A csalódás az, hogy mindez fél évszázaddal az archetípusnak számító New York-i Lever House (S.O.M. és G. Bunschaft, 1951-52) és Seagram Building (M. v. d. Rohe, 1954-58) után történik a Duna partján. Öt évtizedes késésben tán csak nincs az építészetünk?!

A háttérben felsejlő Teve utcai torony ebben a kontextusban már szinte artisztikusnak hat.

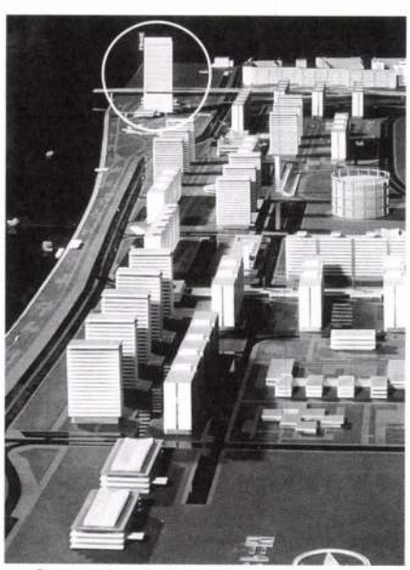

MEZŐ LAJOS: ÚJLIPÓTVÁROS VÁROS BEÉPÍTÉSI TERVE, 1960-AS ÉVEK VÉGE – 1970-ES ÉVEK ELEJE
MAGYAR ÉPÍTÉSZETI MÚZEUM LTSZ. 75.22.54

Illárium

Művészeti Galéria

H-1081 Budapest, Köztársaság tér 15.
Tel./Fax: 210-4883

KANGOL

KANGOL STORE ÉS A LONDON STORE
BUDAPEST V., SEMMELWEIS U. 14. TEL.: 337-7453

SCHERMANN VILLANYSZERELŐIPARI ÉS KERESKEDELMI BT.
H-1089 BUDAPEST, VAJDA PÉTER UTCA 13. TEL./FAX: 210-2866

NEMZETKÖZI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM

Filp Csaba: Ruhák
Olaj, vászon 101,5x121,5, 1999.

Az Illárium Művészeti Galéria szeretettel meghívja Önt

FILP CSABA

festőművész

Enigma

című kiállításának megnyitójára
1999. szeptember 30-án 19 órára.

Megnyitja
Horváth Krisztián
festőművész

A kiállítás október 23-ig tekinthető meg,
hétköznap 10 és 16 óra, szombaton 10 és 14 óra között.

FILP CSABA

Új művészet

2003/május

31.o

e lesz itt - hanem maga a miniszter,
zonnal, ugy, hogy rögtön vonják
anakkor Kajdit már vigyék is a
ománok örülni is fognak neki, mert
amint irták róla, "többrendbeli
I. ü.[gy]o.[sztály]-ban van
o.[sztály]tanácsosnál.
ayval érintkezésbe lépni, kérem,
mozgasson meg mindenkit, akit lehet
y, amint én kértem. Itt nemcsak
eminensen nemzetiről is, ezt ért-
is - teljesen nemzetiségi vidéken
n: Várkony, Pécsvárad, Nagypall -
a, s ha Várkony is elbukott, a ma-
van. Hisz Pécsvárad 80 %-a német s

1220

FILP CSABA ZOLTÁN

ÚJ MŰVÉSZET
2000/szept.

P-9765

5.o.

Filp Csaba: Ruhák
Olaj, vászon 101,5x121,5, 1999.

Az Illárium Művészeti Galéria szeretettel meghívja Önt

FILP CSABA

festőművész

Enigma

című kiállításának megnyitójára
1999. szeptember 30-án 19 órára.

Megnyitja
Horváth Krisztián
festőművész

A kiállítás október 23-ig tekinthető meg,
hétköznap 10 és 16 óra, szombaton 10 és 14 óra között.

Illárium

Művészeti Galéria

H-1081 Budapest, Köztársaság tér 15.
Tel./Fax: 210-4883

KANGOL STORE ÉS A LONDON STORE
BUDAPEST V., SEMMELWEIS U. 14. TEL.: 337-7453

SCHERMANN VILLANYSZERELŐIPARI ÉS KERESKEDELMI BT.
H-1089 BUDAPEST, VAJDA PÉTER UTCA 13. TEL./FAX: 210-2866

NEMZETKÖZI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM

Bak imre Bernát andrás Bukta imre Filp csaba Haász kati
Konok tamás Koródi luca Lőrincz tamás Mékes lóránd
Ötvös zoltán Polgár csaba Raffai réka Simonyi emő

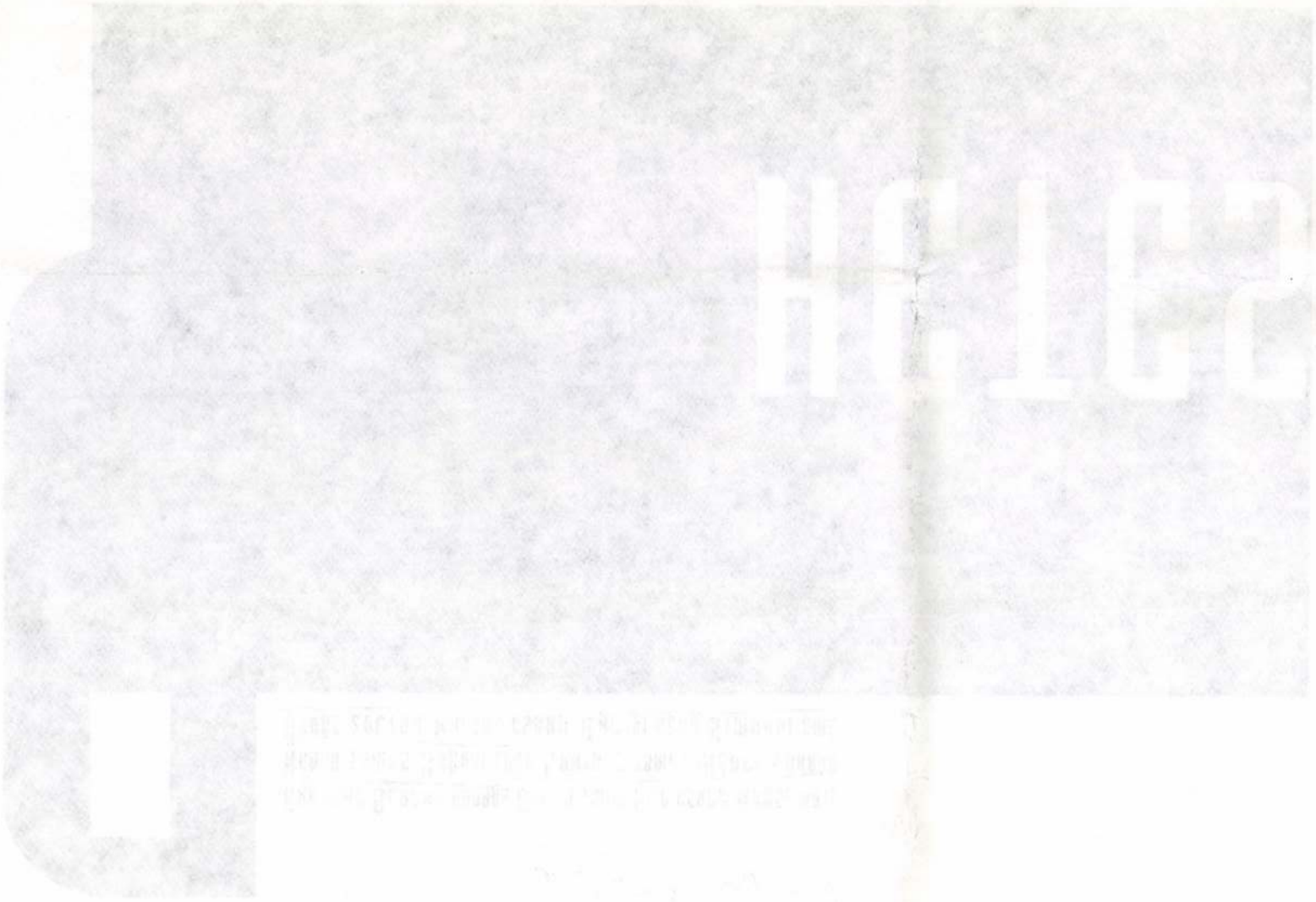

A Műcsarnok tisztelettel meghívja Önt az

Egy KETES

című kiállítás megnyitójára
2004. február 16-án 18 órára

Köszöntőt mond: DR. SCHIFFER JÁNOS
főpolgármester-helyettes

Megnyitja: HAJDU ISTVÁN
műkritikus, főszerkesztő

Díjakat ad
a Blitz Galéria – fődíj, a Raiffeisen Bank Rt., a Fővárosi Önkormányzat
és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma.

A kiállítás megtekinthető február 22-éig, nyitva naponta 10 – 18 óráig, csütörtökön 12 – 20 óráig. Műcsarnok, Budapest, Hősök tere

MŰCSARNOK
kunsthalle | budapest

A MŰCSARNOK FENNTARTÓJA A
NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTÉRIUMA

BLITZ GALÉRIA

Raiffeisen BANK

JÁZSDI PINCÉSZET, CSOPAK

Filip Csala

Filser Ferenc MDK

ácsmester

A cserhátszentiványi "Toronyrom"

1752-ben épült ujjá a templom, amelynez tartozott, renoválták 1761- és 1767-ben.

1866-67-ben több épitész és Bulcsei Pál és Gyula széchényi , valamint Filser Ferenc és Hoffmann János váci ácsmesterek nyujtottak be költségvetéseket ill. tervrajzokat a váci püspökhöz.

167.o.

Genthon: Nográd. 1954.

M.D.K.

Filstich István, ötvösmester

1739-ben halt meg 81 éves korában. 13 évig volt Brassó város bírája, 30 évig az ötvös céh rózsolója, végül erdélyi kormánytanácsosi rangra emelték.

9.

Gyárfás I/stván/ Tihamér: A brassói ötvösség történetéből. Az Erdélyi Muzeum-Egyesület V. vándorgyülésének emlékkönyvéből. Kolozsvár, 1908. 9.old.

Filstich János (Hans)

özv.

L.

Szendrey-Szentiványi

570.1.

mie Kislak (Szelim ka-
állnak és beszélgetnek.
th Lajos és családja lát-
ruhát viselő Vilma meg
z és Tódor megy, ez után
h Lajos vezeti feleségét
ebkendőt tart, míg hátul
két kavasz ballag. A vörös
közelében, de a domb
nerhető fel török ruhában
án túl, a barna kabátú és
ögött, Perczel Mór járkál
l jobbra, a pipázó piros
el levő kékruhás asszony
a ki kivágott sötét ruhát
háttérben jobbról, az eren-
onaság végez gyakorlato-
a felé pedig gr. Batthyányi
z tartozó két hölgygyel.

— Lelt. sz. 639. — Értéke
-féle ereklyemúzeumból. —
okat l. a 62. lapon az 593
lis 23-án (107–95). — Átvételi
lomásul vette az 1896 április

sz. alatt őrzött eredetinek.

Filstich Lörinc

Kolozsvár

1569

l.

Korrespondenzblatt

1887.19.l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és kö -t.

Budapes.

Rothermere-utca 12. III.

Filstich Lőrincz, ötvös. Az előbbinek ban a legtekintélyesebb kolozsvári ötvösök egyike volt. 1570-ben Kolozsvár királybírája lett.

Jakab Elek: Kolozsvár története. Budapest, 1888. II. 135—137. l.

ís jóformán minden állandóan

. napkultuszra vezethető vissza.

még ma is, arra jellemző a Békés-me-

Filstich Lőrincz

ötvös

L.

Szendrey-Szentiványi

510.l.

48. Ereklyemuz.

etes leirását.

eredeti után.
zi emlékek muzeumából (107/95. No XXII).
iki 14985 sz. leirat alapján (159/96).

(74)

398

magyar

Filstich Lőrinc, Nemes

Ö Lvös 1630-1641.

Kolozsvár 1633-41

Réval XXI. 668 l.

Filstich Lőrinc

Kolozsvári ötvös

1641.

Irod

Vass Miklós dr:

Kolozsvári ötvös-mű-

történeti adatok.

Erdélyi Múzeum.

1899. 232–234. l.

ng, XVII. sz. — Runde Schmuckschale, Silber, vergoldet.
sburg, XVII. Jh.

liánssorral övezett nagy smaragddal XIX. sz. — Brosche,
nd Brillanten. XIX. Jh.

, gyémántokból alkotott virágcsokrot ábrázol. Bidermeyer.
Gold, ein Blumenbukett aus Diamanten. Biedermeier.

à jour foglalt gyémántokkal. Bidermeyer. — Brosche mit
manten in à jour Fassung. Biedermeier.

ásu, paliszander tokban, troi couleurs, arany előterü táj-
rral. Francia, XIX. sz. e. — Spieldose, in einem Palisan-
ischer Gaukler mit Vogel, der Vordergrund Landschaft in
A. XIX. Jh.

én gyümölcsköteg trébelve, közepén Neptun és Vénusz.
ber, am Rand getriebene Obstbüschel, im Mittel Neptun

a, peremén gyümölcsköteg trébelve, közepén lovasütközet.
ber, vergoldet, an der Randfläche getriebene Obstbüschel,
ch. 728 gr.

és áttört rokokó diszitéssel. XVIII. sz. m. f. — Buch-
rchbrochenem Rokokodekor. Zw. H. XVIII. Jh.

Filstich Lőrincz

ötvös

L.

Szendrey - Szentiványi

510. l.

Ismeretlen festő után.
A XIX. orai arból.

639. Menekültek 1849-ben.

(Leírandó)

L. a 163 leltári szám részl
Vászon, méretei 72: 97 cm.
Másolat a 163. sz. a. őrzöt
Az 1848/9-iki szabadságharc
Átvétetett az 1896: IV. 8-

639

904:V. 4.

Ø Filstich Mihály

Ha Filstich Mihály
Massai biró ötvös
volt, irodalmáton

Brasso 1686. jan. 23.
Török és tatár hire-
ket ir Apafi feje-
delemnek –
A levél magyar
nyelvű.

Török-magyarkori
Történelmi emlékek.
(Pest 1873. IX. k.)
183 – 185 l.

A Műemlékek Országos Bizo

1932 - 1937.

(Rendeletszám 10.3

1./ Méltóságos vitéz Aggházy
Muzeum ig

2./ Nagyságos Bartucz Lajos,
őr. Bp. V

3./ Méltóságos bárciházi Bárc
terelnöke

4./ Méltyságos Bátky Zsigmond
lyának ig

5./ Csányi Károly, műegyetemi

6./ Czabalay Kálmán dr., a Fő
Bp. I. Dő

7./

Filstich Péter

ötvös

1573-ban céhmester volt a Kolozsvári ötvös céhnek. Főtér 26. n. háza.

erőd

Maksay Albert: Kolozsvár. Erdélyi Város-képek. Bp. 1936. 22. l.

Tartó teherbirási táblázat.

$\sigma = 120\ kg/cm^2$

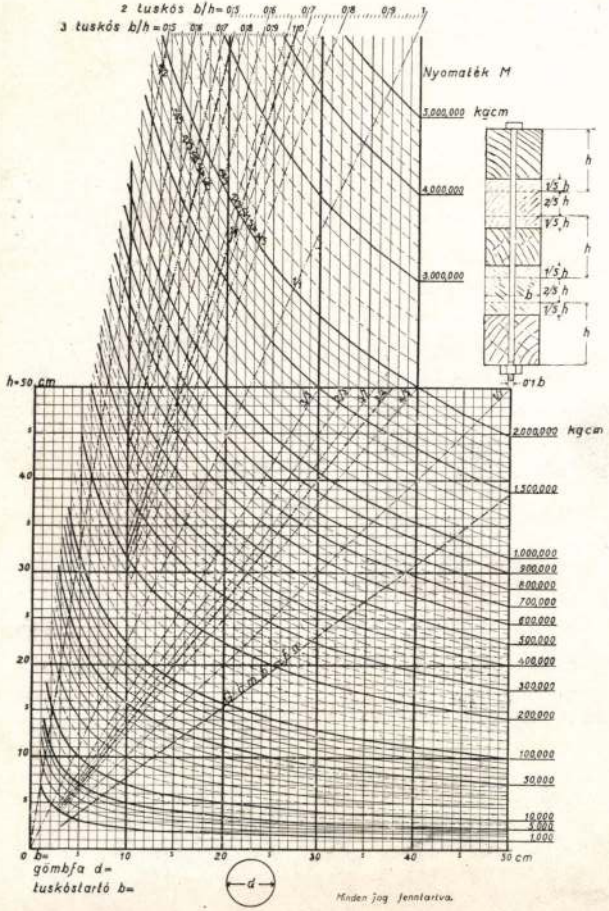

Minden jog fenntartva.

Filstich

Tlýstých Petrus

ÖTVÖS

Kolozsvár 1568
cseh mester

IROD.

Mihalik. A kolozsvári
ötvös cseh pecsétje Arch
Ért 1895. 446. 1.

Er Filstich

Filstich Péter
ötvös

1560-ban céhmester Kolozsvárt. Részt vett az 1561-ben megerősített új céhszabályzat megalkotásában

N. Kolötvcéh. 14. l

Filstrich Péter

ötvös Kolozsvár

1554.

Nokolótvech 73. l.

Filstich Péter id.

ötvös

L.

Szendrey-Szentiványi

570.1.

640. *Apotheozis 1848/9*

A háttérben, egymássa
lovas- meg gyalogcsapatokat
dozó és egy zászlótartó á
ábrázol, míg a félrevont füg
nyas Genius áll fején rózsa-
val, melyet a nemzeti színű
tart, mi alatt a szövétneket
czímerére könyököl és zo
»1848« és »1849«.

Bádoglemez, méretei 68·5 :
Értéke 120 K. — Vétetett a g
ból. — A megszerzésére vonatk
az 593 lelt. sznál — Átvétetett
Átvételi jegyzék 94. — Az átv
április 8-iki 14895 sz. leirat (1

Filstich Peter id

kolozsvari otvos

1640

l.

Szádeczky Ipartejl

II. 141. l.

LÁBOS LÁSZLÓ

Filstich Péter, id., ötvös; szül. 1530-ban, megh. 1600 körül. Működéséről nincsenek adatok, bár igen ügyes ötvösnek kellett lennie, mert tekintélyes vagyont szerzett, s Kolozsvárt, a hol élt, nagy tekintélynek örvendett. Első ízben 1561-ben választotta meg a kolozsvári ötvös czéh czéhmesteréül s ettől kezdve sokszor részesült ebben a megtiszteltetésben. Első czéhmester volt 1565, 1566, 1568, 1573, 1577, 1579, 1580—82 és 1584—85-ben, míg 1587—1597-ig a második czéhmesteri tisztet töltötte be.

Deák Farkas: A kolozsvári ötvöslegények stríkeja. Budapest, 1886. 4, 18—19, 21. l. — *Jakab Elek:* Kolozsvár története. Budapest, 1888. II. 148, 212, 255, 313, 315, 422. l. — *Mihalik József:* Kassa v. ötv. tört. Budapest, 1900. 181. l. — *Szádeczky Lajos dr.:* Iparfejlődés és a czéhek története Magyarországon. Budapest, 1913. II. 141. l.

Filstich Péter ifj.

ötvös

L

Szendrey Szentiványi

510. l.

lát szívszélhűdés okozta, s érdekes, hogy a halottas háznál németül, a temetőben pedig magyarul búcsúztatták.

Ballagi Aladár: Kecskeméti W. P. ötvöskönyve. Budapest, 1884. 49. l. — *Erdélyi tört. adatok.* IV. 195—196. l. — *Jakab Elek:* Kolozsvár története. Budapest, 1888. II. 467, 468, 472, 499, 508, 519, 580. l. — *Szilágyi Sándor:* A Rákóczyak kora Erdélyben. Pest, 1868. l. 32—33. l. — *Thallóczy Lajos dr.:* Bethlen Gábor pénzverési rendelete. *Arch. Ért.* 1878. 260. l.

)-re.

l küzdő honvéd és osztrák
és az előtérbeli úton, roska-
ltal vezetett honvédtisztet
gönyön innen jobbról szár-
és jobbjában babérkoszorú-
lobogó és a két honvéd fölé
kioltó angyal Magyarország
kog. Jelzése a sziklákon:

52·5 cm. — Lelt. sz. 640. —
r. Kreith-féle ereklyemúzeum-
ozó adatokat l. a 62. lapon
895 április 23-án (107—95). —
telt tudomásul vette az 1896
9—96).

Filsztich Péter

a kolozsvári pénzverés
és az ottani kamara
feje Rákóczi Zsigmond
fejedelem idejében

Huszerdpénz

576. l.

A fejedelem 1608-ban
az egész erdélyi bá-
nyászat fejévé tette
fentis.

u. o. 577. l.

Filstich Péter

Kolozsvári ötvös
Báthori Zsigmond
1603-ban fentit tette
a Kolozsvári pénzverő-
hez és az aranyváltó
kamara főnökéve: Az
aranyváltás 1605. ben
szabadda tétetvén, jelen-
tekey jövedelemtől esett el.
Nokolótvech 34. l.

Filstich Péter, ifj

ötvös

Rákóczi Zsigmond fentit nemesek a kolozsvári pénzváltó főnökévé, hanem 1607. nov. 6-án Kolozsvárt kiadott oklevelében az egész erdélyi bányászat fejévé tesszi.

Nokolötvcéh 35. l.

Jakab Elek Kolozsv. tört. II. 467. l.

Filstich Péter Aj

Kolozsvári ötvös a fejedelmi kamara praefectusa, majd az egész erdélyi bányászat feje.

Nokolötvcéh 61. l.

ellement les nuances et les
ment de la facture j'espère, q
mois. Je vous assure, que je
ons.

Agréez Monsieur

Filstich Lörnic

stv.

Kämagyötöj

994. 7.

DIETRIC
ÉDITEU
10e, Rue d
BRUX

mes (format 29×21 cm.) ; il con-
e **Charles Terlinden**, Professeur à
e la Fédération archéologique et
sur 250 planches d'environ 300
s, sculptures, orfèvreries, céra-
présentées par les soins de Mme **M.**
ier. Conservateur honoraire aux
mte **J. de Borchgrave d'Altena**,
d'Histoire et Secrétaire Général
de Bruxelles, le Chanoine **Crooy**,
gé de mission aux Musées Royaux
aux Musées Royaux des Beaux-
e aux Musées Royaux d'Art et
ur en Chef de la Bibliothèque

e **Mémorial** d'une manifestation
précieux pour tous les visiteurs
des très intéressantes conférences-
Royale d'Archéologie de Bruxelles.
chercheurs une documentation
grand nombre inédites ou trop

Filstich Lőrincz, ötvös. Az előbbinek alighanem fia. Szintén igen tekintélyes ötvös volt Kolozsvárt, s egyike azon mestereknek, kikkel I. Rákóczy György Gyulafehérvárott 1633-ban megbecsültette a Bethlen Gábor fejedelem özvegyét illető és általa követelt drágaságokat.

Ballagi Aladár: Kecskeméti W. Péter ötvöskönyve. Budapest, 1884. 21. l. — *Erdélyi Múzeum.* 1899. 232—234, 402. l. — *Prot. Egyházi és Iskolai Lap.* 1875. 973. l. — *Radvánszky Béla báró:* Udvartartás és számadáskönyvek. Első kötet. Bethlen Gábor fejedelem udvartartása. Budapest, 1888. 298, 316. l. — *Visegrádi János:* Egyházi ötvösművek Zemplén vármegyéből. *Múzeumi és Könyvt. Ért.* 1911. 13. l.

Filstich Lőrinc

Felstich (Filstich) Lőrincz, kolozsvári

ötvös V. 13,

Mur és Kot. Ert

magyar

Fílstich Sámuel

ötvös

Brassó 1730 –

1793.

Szendrei – Szentivány

– ból

Filstrich Peter ifj

megirva

Filtsch alias

Fernengel János

városi épitész

Nagyszebenben

1657.

Albrich Herm.

268-l.

BEREGSZÁSZ

"E U R O P A"
lap és könyvterjesztö vállalat

Budapest.

V. Rothemerre utca 12.

Festészet, táblakép
Andrássy Károly arcképe, Filtsch Károly

Honderü, 1844. I.k. 652-655.

Petrichevich Horváth Lázár: Bécspozsonyi levél...

id. Filstich Péter

református nán polgar, a fiscus nagybányai kamarája felügyelője, ornágos aranyberáltó, Bethlen gábor behő embere. ~~Kis~~ Kis-Vardai F. János 1627-ben neki is ajánlotta Franekerában megjelent vizsgai feleletét.

Adattár XVII. századi szellemi mozgalmak történetéhez. I. Polgári irodalmi és kulturális törekvések a század első felében. Herepei János cikkei. Bp.-Szeged, 1965. 627 l.

308 l.

id. Filstich Péter

ötvös céhmester, aranyberáltó, a nagybányai fejedelmi kamara inspektora Kolozsvárott. Többek között neki ajánlotta Kis-Várdai F. János egyetemi hallgató Zétésis Theologiki Eptamérés c. disputációját 1627-ben.

Adattár XVII. századi szellemi mozgalmak történetéhez. I. Polgári irodalmi és kulturális törekvések a század első felében. Herepei János cikkei. Bp.-Szeged, 1965. 627 l.

99. l.

O Filtsch János

besztercei nyomdász

1813 – 35

l.

Korrespondenzblatt

1886.34.1

Münch.

f. 60

Otte
D. Heinrich

1 Bd. 8°

Archäologischer Katechismus.

Kurzer Unterricht in der kirchlichen
Kunstarchäologie des deutschen
Mittelalters

Dritte Auflage neu bearbeitet
von Dr. Heinrich Bergner

Mit 137 Abbildungen im Text

Ø Filtsch Sámuel

ugomdam

l.

Kesterugontatott

276. l.

primási képtár. Magyar Korona, III., 1879., 20. szám. — Rényi 22. l. — Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 767. l. — Körösy László: Esztergom. Esztergom, 1887., 238. l. — Maszlaghy II., 187. szám. — Esztergom vármegye... Bp. é. n. 176. l. — Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 20, 4. l. —Lepold—Homor 97. l. — Gerevich PA, 249. l. — Décsei: Könyvismertetés. MM, V., 1929,. 173. l. — Rónay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom. A Műgyüjtő, V., 1931., 8. l. — Lepold—Lippay 56. l.

Keresztelő Szent János

Csúcsos felső záródással, fa, olaj, 89×42 cm.
Jelezve jobbra lent: Ittenbach, 1878.
Simor prímás rendelte a művésznél.
—ó: Az esztergomi Hercegprímási képtár. Magyar Korona, III., 1879., 20. szám. — Rényi 22. l. — Körösy: Esztergom. Esztergom, 1887., 238. l. — Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 767—768. l. — Maszlaghy II., 333. szám. — Kreuzberg, P. J.: Ittenbach. Gladbach, 1911., képe a 47. táblán. — Esztergom vármegye... Bp. é. n. 176. l. — Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 20, 4. l. — Gerevich PA, 249. l. — Décsei: Könyvismertetés. MM, V., 1929., 173. l. — Rónay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom. A Műgyüjtő, V., 1931., 8. l. — Lepold—Lippay 56. l.

Ø ⟨ Filtsch Zoltán ⟩
Lepesti építész Cekke

⟨ ⟩ Mai építészetünk
anyagkérdései -
Szegedi Szemle
1931. 3. n.

31. Amtshauptmannschaft Bautzen (I. Teil.)
bearb. v. C. Gurlitt 1.–192. ll., I.–III. képes tábla.
n. o., 1908

32. n. a., II. Teil. 193.–361. ll., IV.–XII. k. tábla.
n. o., 1908

33. Bautzen (Stadt) bearb. v. C. Gurlitt
1.–371. ll., I.–VIII képes tábla —— n. o., 1909.

34. Amtshauptmannschaft Löbau., bearb.
von C. Gurlitt. I.–VI. +1.–618. ll.
I.–IV. képes tábla —— n. o., 1910

35. Amtshauptmannschaft Kamenz (Land)
bearb. v. C. Gurlitt. 1.–371. ll., I.–II. melléklet
n. o., 1912

M D K

Filus Mihály

Nem nem soha, férfi akt, gipsz
Hetven tavasz ajándéka, férfi fej, pirobazalt
Női tanulmányfej, gipsz
Férfi tanulmányfej, agyag,pirobazalt égetve

Károlyi-palotában rendezett képzőművészeti kiáll.
1927 febr. 11 l.

MDK

Filus Mihály szobrász

/e.a./ : Fiatal művészek a Károlyi-palotában.
Ujság. 1927 febr. 27.

Filus Mihály

nobrászt

nem kell indokol-

ni, mert

Falusi Filus Mihályt

kellő adatok hiányában

nem írtam

meg.

Szécsovszky hercegprimás VI. 150.

Filus Mihály, sz. 1899 jul. 21. Kecel
/Pest m./ - Benkhardt

Képrömův fönk-
anyak =

Rónai M.

Filus Mihály

mohrász

lásd Falusi Fi-
lus Mihály
alatt.

megjöra

Filzer Imre

Váci ácsm.

l.

Tragor Váci minvészek

44 l.

Filzer Ferenc ácsmester

Vácott. 1866. készitette

a váci kegyesrendiek

két tornyu templomának

gula alakú sisakjait.

állapotban van. A község főteréről hosszú, tíz oszlopon nyugvó, valamikor fölvonós szerkezetü híd vezet főkapujához, melyet jobbról egy őrtorony, balról erős, lőréses laktanya védett. Kongós, mintegy 10 méter mély kapúszínen át jutunk a jobbfelé hosszan elnyúló előudvarba, melyből pontosan az első kapuval szemben egy hajdan szintén fölvonóhídas kirohanó kapu nyílik a nagy udvarra.

A kapu fölött márványba faragott, 1526-os évszámmal ellátott ikercímer, a Stubenberg és Paumkircher-családok címere emlékeztet a vár régi tulajdonosaira.

A sokszögü várudvar jobboldalán, hosszú, emeletes épületsor húzódik, melyből a falak közé épített négyszögletes őrtorony magaslik. A toronyból remek kilátás nyílik egyfelől magára a várra, másfelől annak környékére. A nagy udvar baloldali részéből, falakkal összeszűkített síkátor vezet a legbelső várba nyíló kapuhoz, melynek jobboldali falába van illesztve a vár egykori birtokosának: Paumkircher Andrásnak föntebb már említett domború képe és epitáfiuma.

A belső várudvar közepén, a mély várkút áll. Körülötte a szobák egész sorát rejtő kétemeletes falak. A délkeleti kiszögelő részben van a barokk stukkódiszítményekkel ékesített kápolna, melynek csavart oszlopokkal övezett oltárán a Batthyányak pelikános címere büszkélkedik.

Öt emeletes főtornya a lékai várával csaknem azonos magasságú és berendezésü azzal a különbséggel, hogy ennek alapja kerek és átmérője legnagyobb az ország összes vártornyai között. Hogy némi fogalmunk legyen ennek a toronynak [illegible]

Finale János
stukkómüves

Dercsenyi - Csákai

Sopron

110, 157. l.

1712-13- a soproni régi városháza
stukkóit

F

Filus Mihály MDK

1925-ben ösztöndijat kapott

Képzőm.Főisk.Évk. 1921-22, 22-23, 23-24, 24-25.
Bp. 1926.

Filus Mihály.

Borz növendéke.

Munkája szerepel a Képzőművészeti Főiskola kiállításán, a Műcsarnokban.

Nemzeti Ujság, 1928. Máj. 20.

Filus Mihály

— (Földmüves-szobrász.) Érdekes kiállitást rendezett a Kiskőrössel szomszédos Kecelen *Filus* Mihály, a község szülötte, aki egyszerü földmüvessorban éldegélt. Tehetsége azonban a szobrászat felé hajtotta és sok küzködés után pártfogói biztatására és segitségével elvégezte a képzőmüvészeti főiskolát. Müveivel szép sikert aratott első kiállitásán.

NM.934.II.23.

Filus Mihály

MŰVÉSZET

* **Képzőművészeti kiállitás Kecelen.** *Kiskőrösről* jelentik: Művészi szempontból is figyelemreméltó képzőművészeti kiállitást rendezett a Kiskörössel szomszédos Kecelen *Filus* Mihály, a község szülötte, aki egyszerű földmivessorban éldegélt. Őstehetsége azonban a szobrászat felé hajtotta. Sok küzködés után a pártfogók biztatására és segitségével elvégezte a képzőművészeti főiskolát. Müveivel osztatlan tetszést és általános sikert aratott a szülőfalujában rendezett mostani első állandó kiállitásával.

M. 934. II/23

M.934.II.23.

Filus Mihály.

szobrász.

A gróf Károlyi palota termeiben jó-
tékonycélu kiállítás keretében mun-
tatkozik be férfifej-tanulmányával.
(ennlítve.)

Esti Kurir, 1927. febr. 27.

Filen Elikály.

nabrán.

A gróf Károlyi palota termelhen jó-
tékonyczélu kiállítás keretében nem-
katlerik be fesfiszeg-tanulmányával.
(Kalitta)

Bali Lasir, 1927. febr. 27.

Filzer Ferenc

váci ácsmester

MDK

A galgagutai ev. templom toronytetőzetét 1856-ban javitotta.

208.o.

Genthon:Nógrád. 1954.

Filzer Hajnalka
zobrán

Tavaszi kiállítás - Műcsarnokban - zoborral
szerepel

Esti Kurír
1929 III. 3

M.D.K

FILZER József ács

Vác, Rk. Templom (volt piarista t.)
Szent Háromság tér - tornyainak
átépítése (1866.)

Dercsényi-Granasztói, Vác, Bp. 1960.
198. l.

(hold.)

Fina Rita

Grafikusművész

Viscelli Mészáros 1989 III. 10–IV. 27-ig
Katalónia (Spanyolországvénc) 18
illusztrátora hosztel munkáit.

Művészet
89/6

Sebestyén Klára
cikke

M. D. K.

FINALE, Johannes stukkátor

1712 - 1713. Sopron, városháza, stukkók

1716. Sopron, jezsuita templom, két mellékkápolna és oltár márványozásért 100,- forint

Aggházy: Barokk szobrászat... Bp 1959.
I. 194.
II. 245. l.

Finály Alexandra

Finály Alexandra iparművésznő,
IX. Vámház-krt 11. 184-001

Bptávb 1940 szept.

telefon nincsenek

Rendi Finály Pál
építész
Szül: Szeged 1898
Oklevelet nyert 1926

Műegyetem o. l.

Budapest.

Az előtérbeli tribuneon
téren végbemenő paraszt futta

Paraszt-lófuttat

Fm., mér. 17.6 : 24

Szn. 249-900
703-900-27.

Finbacher Ferdinand

A holicsi gyárban dolgozott.
Castelli módu tálalat festett.
XVIII sz.

P. Brestyánszky Ilona,
ismed meg a Zerámiát, Bp.
1966, 99 l.

Finbacher Ferdinand

Castelli modori tál-festő Holliczon

P. Brestyénszky Ilona: A kerámia és a porcelán története
Bp. 1966.
99.-

FINBACHER (Fimbacher) Ferdinánd
„Sebestyén festő"

1714 –

1747–59 Holics kastég 3 szoba festése
„Mit Historien"

Garas XVIII. 77, 174. 297.

M.D.K.

FINBACHER Ferdinánd

1746-ban a holicsi gyárban dolgozik.

Része van a Castelli-modorú tá-
lak festésében

Csányi 1954. 23.

M.D.K.

FINBACHER (Sebestyén) Ferdinánd

(1746–1754) a Kolcsi gyár festője

Csányi 1954. 26. l.

769. U. N. LEOPOLD-CSOPORT, szines porcellán. Elökelő család és az udvari bolond. Grassi mintája. Bécs, 1775 k. 900.—
Illusztr. XXIX. tábl.

770. MÉSZÁROS CÉHKORSÓ, fajansz, stilizált virágdisszel, ökörre és magyarruhás mészáros alakjával. Habán, 1737. 80.—
Illusztr. XXIX. tábl.

771. BOROSKORSÓ, fajansz, virágos disz közt 3 szarvas. Habán, 1792. 60.—
Illusztr. XXIX. tábl.

772. KÉT BOROSKORSÓ, népies fajansz, kék diszitéssel. Magyar, XIX. sz. 40.—

773. KORSÓ, népies fajansz, szarvas alakjával. Habán, XVIII. sz. 30.—

774. NAGY ÁCSCÉHKORSÓ, zöldmázas cserép, testén ácsmester domboru alakjával és szerszámokkal. Magyar, 1833. 70.—

775. TEÁSKANNA, porcellán, domboru virágos ágakkal, szines rovarokkal és kartusban szökökut. „Hausmaler"-munka. Meissen, 1730 k. 80.—

776. KUTYA ÉS MACSKA, szobrocska, fajansz, ülő helyzetben. Habán, XVIII. sz. e. 120.—

777. ASZTALDISZ, porcellán, triposzalaku kék szalagos diszitéssel. Bécs, 1780 k. 50.—

778. DISZTÁL, fajansz, Castelli modorában, vadászjelenettel. Átm. 35 cm. Jegye: H. F. Holics, 1750 k. 750.—
Illusztr. XXVIII. tábl.

779. DISZTÁL, fajansz, Castelli modorában. Folyóban álló lovas alakjával. Stefano della Bella metszete után. Átm. 35 cm. Jegye: H. F. Holics, 1750 k. 750.—
Illusztr. XXVIII. tábl.

780. DISZTÁNYÉR, fajansz, Castelli modorában, rajta két tehén, fekvő pásztor alakjával. Átm. 22 cm. Jegye: H. Holics, 1750 k. 400.—
Illusztr. XXVIII. tábl.

781. DISZTÁNYÉR, fajansz, Castelli modorában. Vadkant üző kutya és háttérben két lovas vadász. Átm. 22 cm. Jegye: H. Holics, 1750 k. 400.—
Illusztr. XXVIII. tábl.

782. KUPA, aranyozott ezüst foglalatban és fedővel, porcellán, kinai modoru lila virágdisszel. Meissen, 1730 k. Foglalata Augsburg, barok. 200.—
Illusztr. XXIX. tábl.

783. KUPA, hasonló az előbbihez. 200.—

784. ÜLŐ VADÁSZ, szines porcellán. Bécs, 1842. 5.—

785. TÁNCOLÓ PÁR, szines porcellán. Bécs, 1843. 5.—

786. ÁMOR MINT DOKTOR, szines porcellán. Meissen, neobarok 5.—

787. FEKVŐ ŐZIKE, szines porcellán. Schlagenwald, 1840 k. 3.—

747. KORSÓ, fajansz, oldalán vándorlegény. Gmunden, XVIII. sz. 25.—

748. DISZTÁNYÉR, fajansz, rajta Neptun, 2 tengeri ló által vont kagylón, baljában szigony. Castelli modorában. Átm. 24 cm. Jegye: HF. (Festette Finbacher.) Holics, 1750 k. 500.—
Illusztr. XXVIII. tábl.

749. DISZTÁNYÉR, fajansz, Castelli modoru szines tájképpel, benne tehenek, fekvő juhok és pásztor. Átm. 25 cm. Jegye: HF. (Festette Finbacher.) Holics, 1750. 500.—
Illusztr. XXVIII. tábl.

750. DISZTÁNYÉR, fajansz, rajta Castelli modorában szinesen, vizben álló lovas, háttérben hegyes tájkép (Stefano della Bella metszete után). Jegy nélkül. Átm. 24 cm. Holics, 1750 k. 500.—

751. TÁL, fajansz, hullámos peremén pâte sur pâte diszités, közepén kinai modoru virágos ág. Jegye: H. Holics, 1750 k. 50.—

752. DISZTÁNYÉR, fajansz. November hónapot jelképező jelenettel. Castelli, XVIII. sz. 12.—

753. TÁNYÉR, fajansz, szines virágokkal. Milano, XVIII. sz. 12.—

754. TÁL, porcellán, famille-rose diszitéssel. Kina, XVIII. sz. 12.—

755. TÁL, hasonló a 754. sz.-hoz. 12.—

756. NAGY DISZTÁL, porcellán, kinai modoru szines diszitéssel: tengeri halakkal. Herend (Fischer Mór), 1857. 70.—

757. CSÉSZE ALJJAL, porcellán, „Zwiebel"-mintával. Ansbach, XVIII. sz. v. 6.—

758. KIS KORSÓ, majolika, kék diszitéssel. Olasz. 3.—

759. 25 NAGY ÉS 25 KIS TÁNYÉR, keménycserép, ülő nőalakkal és csendélettel. Milano. 85.—

760. PALACK-VÁZA, fajansz, kék diszitéssel. Delft, XVIII. sz. 60.—

761. VÁZA FEDŐVEL, fajansz, sárga alapszinnel. Olasz. 100.—

762. HARMONIKÁZÓ, szines porcellánszobrocska. Német. 100.—

763. ASZTALDISZ, szines porcellán, szárnyas hermával. Bécs, 1846. 80.—

764. KANNA FEDŐVEL, szines porcellán, famille vert. Perzsa kannaalak. Kina, XVIII. sz. 25.—

765. KEREK TÁLKA, szines, Imari modoru porcellán. Japán. 20.—

766. OVÁLIS TÁLKA, szines Imari porcellán. Japán. 8.—

767. MAJOLIKA DISZTÁL, szines női mellképpel és groteszk diszitéssel. Urbino, XVI. sz. v. 100.—

768. HATSZEMÉLYES MOKKAKÉSZLET, keménycserép, szines virágdisszel. Városlőd, 1846. 60.—

megma

Finbacher (Sebastian)
Ferdinand

festő XVIII-n

l.

Schirek Holetsch

102, 103. l.

[ ] festő 1746-54. közt
a holicsi fajánszgyár-
ban, ahol darabszám-
ra dolgozott. Főleg Cas-
telli-modorú tálakat
festett.

1937 november 7–21.

Finbacher Sebestyén Ferdinand

festő Holics

1746 –
1754.

Csanyi 1954.

23. l.
26. l.

Finbacher Ferdinand

holitsi festō

l. Sikmagyarann

60 l.

KIFIZETTETETT

MAGY. KIR. ÁLLAMPÉNZTÁR IX. ker.

Budapest, 19 évi hó n.

Finbacher Ferdinánd

1746-ban darabszámra dolgozó festő a holicsi fayence gyár-ban.

Török-Holics. 134. l.

~~Antoninus Pius császár VI. 107~~

megirva

Finck Daniel

öto - Lösse

l.

Kőmagyötvi

1187. sz.

CH & CIE
RS D'ART
u Musée, 10^a
ELLES

L'ouvrage paraîtra en deux volu
tiendra, outre une **Préface** du Vicomte
l'Université de Louvain et Président d
historique de Belgique, la reproduction
œuvres : peintures, dessins, tapisserie
miques, dentelles, monnaies, choisies et
Crick-Kuntziger et de MM. **P. Baut**
Musées Royaux des Beaux-Arts, le Co
Attaché aux Musées Royaux d'Art et
de la Société Royale d'Archéologie
Historien d'art, **E. Goldschmidt**, Charg
des Beaux-Arts. **J. Lavalleye,** Attaché
Arts, **H. Nicaise,** Collaborateur libre
d'Histoire, **V. Tourneur,** Conservate
Royale, **G. van Ham.**

Ainsi sera formé un magnifiqu
artistique qui fut grandiose : souvenir
et particulièrement pour les auditeurs
promenades organisées par la Société
Ce sera également pour les savants et
de premier ordre au sujet **d'œuvres en**
peu connues.

Finck Daniel

ötvös ~~[illegible]~~ Löcse

Kőmagyötvj. 205, l.

1187	Nr. 1142	DF Daniel Finck, M 1721,
		Gyümölcscsésze, tükrében gyün
		Spiegel Früchtenbündel.
		Ráth-Museum, Bp. Expos. „Rák

Törö

BANKI

Legnagyobb osztálysorsjegyüzlet. Közpo

Huzzon vagy vál
három husvéti tojás
meg szerencseszám

A legujabb **XXXVIII.** m. kir. állami osztálysorsjáték húzásain kisorsolásra kerülő készpénznyeremények jegyzéke.

LEGNAGYOBB NYEREMÉNY SZERENCSÉS ESETBEN:

700.000 P

Jutalom:

400.000 P

FŐNYEREMÉNYEK:

Mélyen

Az uj so
fel Önt és hiss
nyereményhez j
ményt, hogy éle
a lehetőséget és
osztálysorsjáték

M.D.K.

Finch Dániel ötvösmester

a lőcsei Kaufmann Fámos (sz.1717.) mestere. A várost elpusztító nagy tűzvész után (1787) nagy része van a lőcsei ötvösműveket újjáélesztésében.

S. Mihalik: Versuch einer Zentralisierung des ungarischen Punzierungswesens im 18.Jahrhundert. Acta Historiae Artium, 1961. Tom.VII. Fasc.3-4. 285. old.

MICH. FINCK, textilfestőmseter

HAUPT LADEN BUCH.-Eines Ehrsamen Handwerks Deren Kais: Königl: PRIVILEGIRT Bürgerlichen Schön und Schwartzfärbern in der Königlichen Freyen Stadt Pressburg.
Név:.--134.- Herr Mich. Finck
Felvétel ideje: 1793. 16. Sept.
Hová vették fel: Moor, /Mór/. 157.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA. A Xantus János Múz. évkönyve, 16. Győr, 1974

MDK

Finckernagel, bécsi festö

Mayr-nél huzódott meg, mielött Amerikába vándorolt.

Dr. Csatkai Endre: A soproni piktura történetének vázlata. Magyar Müvészet. 1928. 7.sz. 562-4.l.

Finckernagel, Ernst

festö

l.

Csat-Frey Ö's + Kunst

XXIV. k

XXX. l.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
VEGYES MŰVEK.
381

Kudora Károly. Könyvtártan.

Bpest, 1893.

Vász.

1 drb.

MDK

Findura I.,

Fénykép után lerajzolta Baross Gábor arcképét
1864-ből Repr. 819.1.

Baross Gábor arcképéről rajz.
Vas.Ujs. 1898. 47.sz.45.évf. 819.1.

[illegible]

Findura Imre, festő,

l. Farkasfalvi I.

ORONTIUS FINÉ, geografus

Johann Schöner nyomán megjelenik a "Magna Hungaria" a f
francia Filé 1536-ban készült sziv alakú térképén is.
Ez Paolo Cimelino veronai művész rézmetszete révé marad
fenn. Ez az ábrázolásmód tetszetős, de kizárja a mértékek
helyes érzékeltetését, torzit, előnye, hogy a hegyrajzi vi
szonyokat figyelembe veszi. "Magna Hungaria" ábrázolásán
felismerhető Schöner hatása. Elhelyezése csaknem azonos.
28.old. 24-25.jegyz

TARDY LAJOS: Johannes Schöner és követoinek magyar
targyú térképei a 16.század első negyedében 23.old

FOLIA HISTORICA, 2. A M.N.M.Évkönyve, Bp. 1973

D Finetti di Mantua

festő

Dercsényi-Csatkai

Sopron

232. l.

Ø Fing János

könivesm.

XIX. 27

l.

Bürgermeszeji

22. l

2281. Basch Gyula:

Bünhődés.

A jobbról látható asztal
mekkoporsó mellett, a melynél
jobbjával a szék karfájára kön
jában, a melyet az asztalon nyu
sötétbarna haját kontybatüzött
fekete. Jelzése alól jobbra: B

Vászon, méretei 90: 120.5
Vétetett a Képzőmüv. Társ
iki 90013 sz. leirattal 1500 K

Finger Artur

vül. Budapesten 1869

Finger Artur

fametszö

1883 – 89

Ermisk 1930.83.l.

Flora G. n. II 192

Finger Artur fametsző (M.D.K.

Az Osztrák-Magyar Monarchia Írásban és Képben c. topográfiai munka fametszeteinél Morelli munkatársa

Petrikyné Molnár Zsuzsa: Morelli Gusztáv 149.l.
A Magyar Nemzeti Galéria Közleményei IV. sz. p. 1963

Finger Artur

nevét az Orsz. Mintarajztanoda Morelli Gusztáv vezette Fametsző Szakosztálya növendékei közt említi

Rónai György: Gondolatok művésznevelésünk intézményesitésének centenáriumán.
Művtört.Ért.1971.3.sz.2o4-212.l.

M.D.K.

Finger, Joannes, német ácsmester,

Eger várában szerepel 1549. decemberétől 1550. októberéig.

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 325. old.

FINGER, Joannes német ácsmester. Eger várában szerepel 1549 decemberétől 1550 októberéig, ahol a váron dolgozik. /O.L./

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

M.D.K.

Joannes Finger

Ácsmester 1549-50-ben két pallérral és 9 segéddel dolgozik. Az öreg master kegyelemkenyéren él tovább ott és csak kisebb munkákat csinál.

Dótshy Mihály: Munkások és mesterek az egri vár épitkezésein 1493 és 1596 között. I. közl. 192.o.

Az Egri Múz. Évkönyve. I. Eger, 1963

Finger, Johannes ács M.D.K.

Német mester. 1549-50ben dolgozik Egerben

Détsh, Mihály: Munkások és mesterek az egri vár épitkezésein 1493 és 1596 között

Az Egri Muzeum Évkönyve 1964. I. Eger- 1964. 192.l.

K.D.K.

ANDREAS FINK, textilfestőmester

A szepesolaszlak 1804-től alkottak külön céhet. Mesterlevelüket 1804-26 között vezették igen diszes, kaligrafikus, néha szines kivitelben is.-"Stam-Buch"-nak nevezték.- 35 bejegyzés van benne.-Ezek egyike:
28.- Andreas Fink, incorporirter 1818.
123.old. 38.jegyz

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz.Évkönyve, I. Győr, 1974.

EMERICUS FINK, textilfestőmester

A szepesolaszlaiak 1804-től alkottak külön céhet. Mester leveliket 1804-1826 között vezették igen diszes, kalig rafikus, néha szines kivitelben is. "Stam-Buch"-nak nevezték. -35 bejegyzés van benne. -Ezek egyike:
34.-Emericus Fink, Incorporirtérm1826.
/ 123.old. 38.jegyz.

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A Textilfestők első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974.

Ø Findler Frigyes

vésnök

Bp. VI. Király u. 14.

Nemesfok 1941

199. l.

Fincza [ ], faragó

MBK

népművész

Ivánczics László népművészet tanította hajdan a faragó mű-vénetére.

Major Lajos: Szerdag hagyományok, vizuló népművészet Burzákon 6-7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1966 dec. 31

el a csendet. Felriadt és ilyenkor érezte, hogy egyedül van, az emberek mérhetetlen messzeségben vannak tőle. Mert az emberek csak azt tartják maguk közé valónak, akinek az élete belefonódik az ő életükbe, nemcsak érinti őket. Érezte, hogy idegen mindenektől, idegen mindenkitől. Vézna, ferdén nőtt testét idegenkedve, titkolni nem tudott irtózással nézik az asszonyok. Megremegtek a karjai között a félelemtől és lehunyták szemüket, hogy ne lássák. Barátai szívesen elhallgatták éles, szikrázó beszédét, hiszen eltorzult koponyájából ferde utakon szállott a gondolat. És az ő forró, éles, csapkodó szavával, melyet tőle lestek el, hódítottak el asszonyokat, akik még csak játszani sem tartották érdemesnek vele. Hallotta, amikor egy sugárnövésű asszony így szólt egy este a másikhoz:

— Mit akar ez a kis suta? Már eleget mulattam rajta!

Mindene ferde, szögletes volt, csak a szíve nem. A szíve nagy volt és meleg. Vágyak szállottak keresztül rajta, mint a halkrebbenésű bőregér a romokon, izzó, nagy érzések laktak benne, égtek olthatatlan máglyatűzzel. És hogy rálobbant a harmincötödik tavasz, nem tudott elaludni a tűz:

— Epizód voltam az emberek között, — mondogatta, — epizód...

Befejezetlen, csonka darabja megindult históriáknak, epizód, melyet elfelejt az ember, amely mellett elmennek az emberek. És hogy odalenn készülő, születő regények sarjadoztak, mint az ibolya a napmelegre, odadobta volna mindenét egyetlenegy sétáért, melyet az ő kedvéért tesz valami leány, egyetlenegy kézfogásért, mely érte remeg. Odaadott volna minden gazdagságot, kincset, odavetette volna palotáját, ezreit, a képeket, melyeket gyűjtött, a szobrokat, melyek arról beszéltek, hogy vannak erős testűek, nagyok, ifjak, kik hajlékonyak, mint a frisshajtású vessző, mely kibarkázik a vízparton és pillangó száll rá, hogy ringatódzzék...

— Epizód voltam, — suttogta szomorúan.

Kinyújtotta hosszúra nőtt karját, melyet acélossá tett a folytonos gyakorlat. Egyforma erővel forgatta a kardot, meg a pisztolyt, a férfiak kitértek, vagy megjuhászkodtak előtte, de azért lenézték, megvetették. Nem tudott hős lenni: epizód maradt, csonka vers, elharapott ének, fűnőtte ösvény.

Odalenn, a palota előtt valami kis leány lépkedett. Barna volt és nagy, csodálkozó szemmel nézte a világot. Fölvetette a szemét a meglebbenő függönyre és a pillantásuk találkozott. A leány nézése nyugodt volt, nem látszott meg rajta semmi riadás. Adorján csodálkozott. Eddig még mindenki arcára rárajzolódott a hirtelen meglepetés, amikor ránézett. Látta fellobbanni a megriadást vagy az irtózatot, melyet elől kipúposodó mellcsontja csalt ki az emberekből.

Így még nem néztek rá soha. Ilyen világosan, szelíden, egyszerűen. A haragos, sárkányfarkú felhőt bámulják így a parasztgyerekek. Nem irtóznak tőle, csak nézik, csak kísérik, aztán lekapják róla a szemüket. Amikor a leány elhaladt az ablak alatt, Adorján utána nézett. Egyszerű leány volt, a cipőjén pillangós selyemszalag reszketett, a kalapja fehér volt és ringó járással tünt el az utcaforgatagban.

Adorján gyorsan izguló képzelete hirtelen elkezdte szövögetni köréje a regényt. Azt a regényt, melynek mindig hőse akart lenni, de epizódalakja lett. Ha asszonnyal került szembe: egyszerre megmozdult a szíve, valamennyi mellett hőse volt át nem élt históriáknak és epizódja a valóságnak...

Azt a leányt másnap is látta. Ott ment el az ablaka alatt és felnézett megint. Egyszerűen, tisztán, leányosan. És Adorjánban felkacagott minden érzés:

Mérei Adolf szinigazgató siremléke. Finta Sándor szobormintája

hátha? Úgy képzelte, a leány úgy néz reá, mint az elátkozott királyfira, akit meg kell váltani. Ki akarta verni a fejéből, de nem tudta. Hiába erőlködött: nem bírt felbuggyanó érzéseivel. És másnap egész délután ott lesett az ablakban, míg el nem ment, el nem ringott alatta a leány és föl nem nézett reá csodálkozó két szemével...

A szemjáték már egy hétig tartott, amikor Adorján rászánta magát és utána ment. A szíve dobogott, a teste nehéz lett. Még sohasem érezte ennyire nyomorék voltát: szinte sajgott, szinte fájt minden elrajzolt vonal a vállán, a mellén. De valami hajtotta. Egy belső, hirtelen támadt erő, egy fellobbanás, mely nem tudni hogyan jön. Jön, mint a tavaszi szélfúvás, ráiramlik a szívre, megrohanja az embert és hajtja, kergeti ismeretlen dolgok, problémák felé...

A leány megremegett, amikor Adorján bemutatkozott. Az első pillanatban zavart volt, de hirtelen elsimult meglepetése és nyugodtan, barátságosan felelgetett. Adorján beszélni kezdett. A torz emberek furcsa, meleg szava, keserű beszédje megfogta a

Uj Idők 1918/19. XXV. 5 füz.

Finta Sándor

Magyar hősök temetője Konovalovóban, az Ural-hegység legészakibb részében. Molnár Elek dr. fényképe

leány. Még sohasem hallott így beszélni. Még nem hallott sohasem ilyen beszédet, mely melegen ömlött, mint a régi zongora panaszos sírása. És a suta, furcsa ember megszépült, arcára ráült az értelem, szavai szikráztak, mélynézésű szeméből kilobbant a vágy, az élet akarása, várása annak, ami csak a vágyakban él...

Mindennap megismétlődtek a séták. A kopott, külvárosi leány olyan lett Adorján képzeletében, mint a mesék asszonyai. Nagy és fényes, kívánatos, szép, álmokat ébresztő, érzéseket hívó. Vele volt képzeletben mindig, ferdére nőtt teste áttüzesedett a sóvárgásban, a nagy termekben őt érezte maga körül, ketté törött éjszakáit az ő képe zavarta meg. Úgy érezte, hozzá is eljött a tavasz, amely elérkezik mindenkinek és bearanyozza a szíveket. Felizgatott képzelete muzsikává szőtte az impressziókat: hegedű sírt az alkonyatban, oboák zokogtak ki a hallgatásból. Barátai, kik úgy vizsgálták, mint a tengeri pókot a pápaszemes professzor, csodálkozva néztek össze:

— Mi van ezzel a kis púpossal?

Mert melegebb volt, mint máskor, a szaváról lekopott az él, barátságos és kedves volt, mint még soha.

Egy napon nem ment a leány után. Másnap azonban a nyomában volt. Amikor találkoztak, a leány megkérdezte:

— Hol volt tegnap?

Adorján nem felelt. Csak később szólalt meg bátortalanul.

— Mondja, hiányoztam magának?

— Hiányzott.

Barátságosan, melegen mondta. Adorján szíve felujjongott és melegen szólt oda a leánynak:

— Köszönöm...

A vallomás ott vibrált a szája szélén, de nem merte kimondani. Mert egy kirakat előtt mentek el és a nagyszemű üvegből kimeredt, gúnyosan nézett rá elrajzolt, szögletes, gnómszerű alakja... Pedig a leány mintha várt volna valamit. Várt nagy hallgatással, nagy kíváncsisággal, megsejtve, hogy ebben a szegény emberben olthatatlan, kínzó tüzek égnek...

Adorján még sem merte kimondani. Hirtelen megriadt magától, megrettent emlékeitől. Asszonynevetést hallott, csodálkozó, megrettent és felháborodott asszonyarcok kergetőztek benne. Asszonyok, akiknek vallomást tett valamikor. Forró, lánggal égő vallomást és ez volt rá a válasz:

— Kérem Adorján, ne tréfáljon...

Most is ettől félt. Félt, hogy ez a kis, meleg, egyszerű leány is rá fogja vetni csodálkozó szemét és megkérdezi:

— Ugyan kérem, ne tréfáljon...

És ettől félt. Megborzadt. Féltette felébredt hangulatait, féltette a hirtelen nőtt tavaszt, féltette a megszínesedett délutánokat. És elbúcsuzott a leánytól melegen, barátságosan, aztán hazament felizzott, áttüzesedett képzelettel álmodni arról, ami másnak élet, neki csak délibáb...

Egyszer aztán mégis kipattant belőle. Hirtelenül, szilajon buggyant ki a száján, mint a vadvíz és elöntött mindent. A leány remegve, riadtan hallgatta, aztán szeliden, csillapítóan a karjára tette kezét. Nem szólt semmit, de az érintésében benne volt a válasz. A kis púpos ember megérezte. Megérezte a beteg, a torz, a rívódó emberek ösztönével és szeretett volna leborulni a kis, egyszerű leány előtt. És ettől kezdve valami csodálatos szelidség lepte meg. Úgy kullogott a leány után, mint a komondor, elhalmozta mindennel, amit csak akart. Nem érintette meg még a száját sem, csak nézte, nézésével símogatta, becézte, hiszen ő volt a tavasz. Az első, aki megértette, aki nem ment el mellette közömbösen vagy gyűlölettel, az első, aki megnyitotta előtte szívét.

Mert nem beszéltek róla soha. Hallgattak. Az egymáshoz hangolódott emberek csendes harmóniájával, szótlanságával. És Adorján lassan-lassan arra gondolt, hogy magához köti, beviszi abba az üres, hideg házba, ahová oly nehezen tudott betörni a tavasz...

Hónapok multak el. Csendes, örömmel sugárzó hónapok és Adorján készült a télre, terveket bogozott, melyek a leányhoz vezettek.

És egy este összeomlott minden.

Maga sem tudta miért, sétálni ment. Valami hívta, szólogatta. A gázlángok sejtelmesen szúrták keresztül a ködöt, az alakok megnőttek, elrajzolódtak, belefultak a ködbe, eltüntek, elvesztek és a gyalogjáró nedves volt, mint a tükör...

Nekivágott a városnak céltalanul. Ment, keringett, észre sem vette, hogy megnézik furcsa növését, mosolygott, amikor egy-egy gyerekleány megriadva nézett a szemébe, a kirakatüvegek homályosak voltak, nem tükrözték vissza alakját. És kifordult a Dunára. A vízparton észrevette a leányt. Nem volt egyedül. Valaki kísérte. Karcsú növésű férfi kísérte.

Adorján szeretett volna odarohanni hozzájuk, de elfojtotta feltörő érzéseit. Meglapult a hídpillér alatt. Nem vették észre. A köd ölben hozta el minden szavukat. Tisztán, élesen hangzott minden szavuk, mint az ablakra hajított kavics.

— Mit akar maga azzal a púpossal?

— Semmit, — felelte a leány, — semmit... Sajnálom. Szerencsétlen, elhagyott szegény...

Adorján egész teste megremegett. A szívét metsző, éles fájdalom járta át. Ahogy remegett a ködben, olyan volt, mint valami rém, amely viziókból szabadult el. Némán, hangtalanul viaskodott magával és a szeméből kibuggyant két nehéz könnycsepp. Mert megértett mindent. Hogy neki nincs mit keresni ott, ahol virág nyilik. A legtöbb, amit kaphat, szánalom...

Megfordult és hazament. Teli kiengesztelődéssel, megbocsátással.

— Epizód, — mondotta szomorú lemondással, — csak epizód...

És kinyitotta azt a fiókot, amelyben a revolver hevert.

A HAROM GALAMB. KÁDÁR LEMEL regénye a mai Budáról. Ára 6 korona

M.D.K.

FINGER Nicolaus

muratiorum magister

Bonyhád

1952)

Művért. (Kapossy János: Építők. szobrászok, festők és grafikusok Magyarországon 1828-ban. 136.l.

megirva

Finger János

ács, várépítő

XVI. sz.

A szolnoki vár építése alkalmával 1550. után a nemet ácsok vezetése volt. Az ácsok a vár palánk jatak gerendáit járog tak

Jászbmuzeok

1938-43. 86 l.

Komáromy József: A jászberényi Jászmuzeum évkönyve Bp. 1943. 86 l.

Pataki V.: A XVI. századi várépítés M. országon. A Bécsi M. Tört. Intézet évk. Bp. 1931. 803 l.

Finger Róza

1892/93 és 1892/93 a
Deák Ébner féle női festő-
iskola növendéke

Ferkèpzomfoiskèvk
81. l.

Temetők, római V. 247.

Fininkel, Erhard

"arcularius"

MDK

1583. ~~[illegible]~~ jun. 17. Az 1582. évi országgyülés alkalmából a kamara pozsonyi palotájában végzett javitási munkákról szóló elszámolás névsorában szerepel.

324.o. 511. adat.

Kapossy János: Művészettörténeti regeszták a királyi határozatokból és rendeletekből. III.
(Közzéteszi Bánrévi György)
Műv. Ért. 1956. V.évf. 4. sz. 318-330.o.

M.D.K.

Tomaso di Cristoforo Fini,festő/Masolino de Panicale

Filippo Scolari/Pipo Spanno/temesi bán behivta őt a nagy Massaccio mesterét,a firenzei reneszánsz előfutárát és évekig foglalkoztatta.427.o.

Kampis Antal: A Képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek,a zene, a színház és a film.Minerva.1960.Bpest

megvan

Fink, üvegfestő

soproni rajztanár

Simor János mint györi püspök állíttatta fel az első üvegfestészeti mintermet házanban a Rákos községben lévő nyári püspöki kastélyban, melynek vezetésével fentit bízta meg.

Walter Gyula dr

Simor János bibornok pereegprimás emlékezete. Esztergom 1891.

84. l.

Coriandrum sativum

Koriander

Ø Fink, A

vízfestő, Segesvár

1860

l.

Bielz Postskat

453. sz.

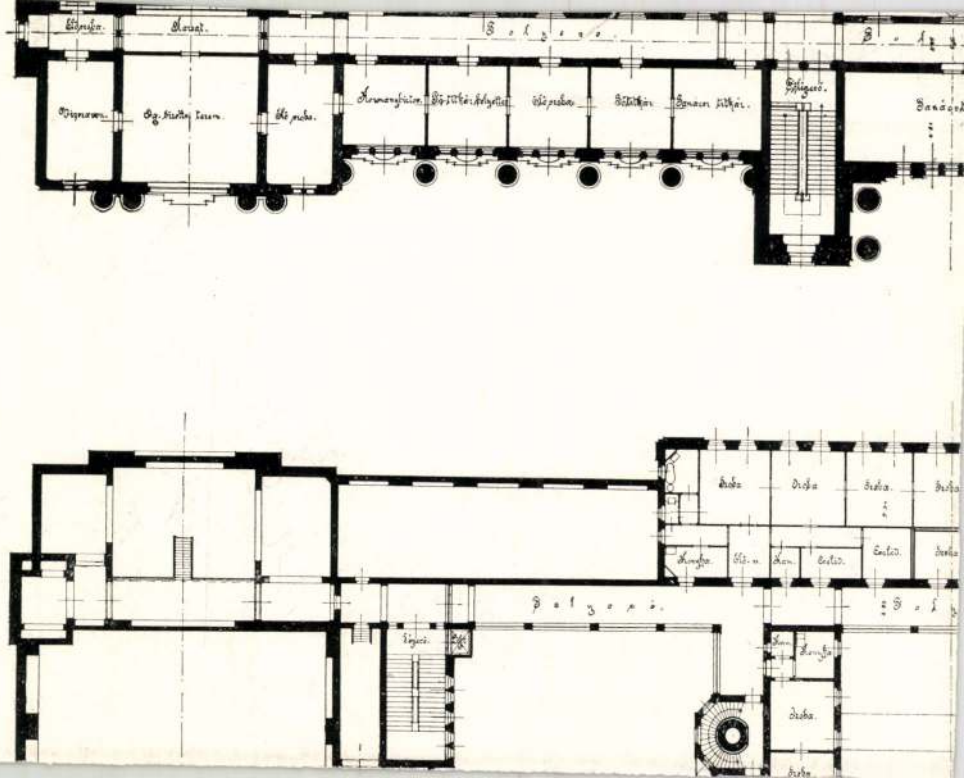
Vorsaal.
Salon.
Schlafzim.
Ank.
Diele
Diele
Diele

Ø Fink Béla

2 gimn.

nyilv. rajztanf.

10 hónap, jeles

Tanár Vögerl Rezső

Iparrajziskola 1910

T. 1212. II.

Erbauenden Kirche im neu anzu-
üszes und Doklen czimü lapon a
tát, keresztmetszetét, alaprajz-
erjük. Jelzése
im September 812.

vk. 3 42.2: 59.2 cm.

Fink János (Hans), festő a XVI. század második felében Pozsonyban. 1580-ban címereket festett a városnak, nyolcz évvel utóbb pedig a városház tornyának nagy golyóját festette és aranyozta. A pozsonyi régi számadások a következőképen emlékeznek meg

Fink Hans

Hans festő

1579–1588

l.

Hoffmann Pozsony

49. l.

Hoffmann Südost

magyar

Fink János

ötvös

1732 Selmecbánya

Kapmagyarországötvösök 17 l.

gény áll feltűzött szűronynyal s kissé hát-
lik közül kettő pihen s kettő kürnel a kéz-
soló főhadnagy van jobb kezében kivont kard
zi a legénységet. A tiszt öltözete: kalap tol-
rózsával; kettős elejű szürke kabát zöld
szürke
pantalló ~~zöld~~ ugyanilyen passepoillal; szol-
kard. A legénységé, melynek egyike kö-
alt felhajtott karimával s balról tollal;
val, vállpereczczel s passepoillal; szürke pantalló
amasche és szipő. A különféle szíjak feketék.

?.

Jäger"
Str. 852"
Verlag und Eigenthum der Kunsthand-
in Wien".

mérétei 33.7 : 25.5 c/m.

Armée nach der neuesten Adjustirung. Gezeich-
. Pettenkoffer und Straßgschwandner.

más chinai papirosou)
gymás háttétrel.)

55/93 N° 1235.

mdk.

Fink Sanos kovácsmester

85 dárdát készitett a nemzetőrőknek
1848-ban

Magyar Műemlékek: Keszthely 1962. 64 l.

M.D.K.

Fink Hans, festő

1579-ben a pozsonyi Városházán restaurálja az Igazságosság képét; 1580-ban a város címerét festi 14 új zászlóra; 1582-ben Corpust fest a Dóm új orgonájára, melyet a bécsi Leopold Sunder-pitz készített; 1588-ban a királykapunak és a Városháza tornyának a hold változásait mutató cg-eg vas golyóját festi és aranyozza.

Hoffmann Edit: Pozsony a középkorban, elfelejtett művészek, elpusztult emlékek. Bp. é.n. 49. old.

Fink József, téglamester MDK

Sopronban 1800 körül tégla és mész égető manufaktúrája van. 27 Jul 16. jegyz.

Nyitray Elek: A szénnel való téglaégetés megindulása Sopronban. 268.o.

Soproni Szemle, Helytörténeti Folyóirat. A.1956. Kiadja Sopron Város Tanácsa.

Ø Fink (Fünk) Joseph

festö XVIII-ty.

l.

Schirek-Holitsch

103. l.

KMETTY JÁNOS FESTŐMŰVÉSZ GYŰJTEMÉNYES KIÁLLÍTÁSA

Fink Károly, kartyafestőesgéd

Soproni szül. 1832-ben utlevelét meghosszabbittatja. 353. old

Csatkai Endre: Ujabb adatok a soproni kartyafestők működéséhez. I. A céh kialakulása. 351. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XII. 1958. Sopron

A [illegible] megnova

Fink Márton, ötvös

l. Fink M.

megírva

Fink Péter

készítette az Operaház díszvakolási (stuccatur) munkákat –

Vas. Ujs. 1884. 616 l.

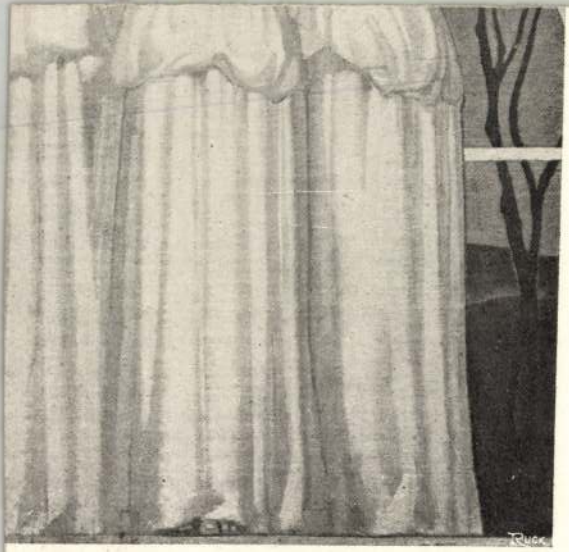

OLAJFESTMÉNY

Fink R.

a müncheni Képzőművészeti Akadémia magyar növendéke;

beiratkozás éve 1915.

Jászai Géza: München und die Kunst Ungarns 1800 bis

1945. Ungarn-Jahrbuch, Mainz, 1970 10 1, 149 1

Kar. Jos. Finkár

és Kneidlinger készítették a nagycenki Széchenyi kastély kerttervét 1754-61.

Deresényi Dezső, Entz Géza, Hovassy

Pál, Merényi Ferenc: Magyar műemlékvédelem 1969-70. Budapest 1972

400 l

M. D. K.

FINKELSTEIN festő
(Varsó)

1899-ben Nagybányán a Hollósy-iskola növendéke

Rébé Br. 1954. 325. l.

Ernst Finkelnagel

Michael Mayr köréhez tartozott.

Allgemeine Landeskartographie oder

Burgenlandes, Eisenstadt, 1963.

II/a kötet

4140

Finkoir Ferenc építén M.D.K.

egyik átépítője a sopronhorpácsi

Széchenyi-kastélynak. 1800/1

(331. rép)

Genth. Müeml. 1959 I. 328

megyvár

(Finkoir Ferenc

épitész)

l. Csatkai E.: Sopron
vármegye műemlékei.
III. sor. Sopron, 1937. 71.1.

Csatkaisoprom műeml.

III. 71. l.

F. ~~udva~~ épitészei
1800-1. Ringer József~~fet~~,
~~Esterházy hereg Sopronban~~ épitőmesterrel
~~takó udvari épitészével~~
~~közösen~~ átépitette Szeche-
nyi Ferenc gr Cenkiés ~~Sze~~
~~chenyi Lajos~~ Sopronhorpá-
csi kastélyát.

Ö Firnberg Viktor

MAGYAR MŰVÉSZET

1926. 542

~~Budapest 1933. okt. 23.~~

T. Otthon Körnek.

Bpest.

Legutóbbi szíves levelükre való hivatkozással ~~hivatkozással~~ van szerencsém értesítem, hogy a Körből való kilépésemet. még 1931-ben levélben bejelentettem, s mikor

Fino

1763-1813

Temesvár

l.

LykaMagymúI300-50

160. l.

Berkeszi J. Temesvári műnészek.

Temesvár. 1910. 16. l.

6.

5.

Középkori templomok Trencz vármegyében

VI. 10.

Finkelstein ~~[illegible]~~ Sámuel

Maler, ist ein Schüler Hollósys und trat zum ersten Male 1889 vor die Öffentlichkeit. Er ist hauptsächlich Portrait und Genremaler.

ivód

Krück I. 332. l.

Finsterwalol János, Kőművessegéd,
+ 1769. Pozsony.

Pressburger Zeitung
1769., 5. sz.

stehung und der Spiritualismus, 1862), *A keresztyén hit védelme a Krisztus feltámadása kérdésében* (Die Verteidigung des christl. Glaubens in der Frage der Auferstehung Christi, 1863), *Az illetéktelen keresztelések kérdése* (Die Frage der inkompetenten Taufungen, 1890).

Filó, Ludwig v., Dichter, geb. am 5. Sep. 1858 in Szentes, gest. 25. Sep. 1896, widmete sich den jurid. Studien und liess sich 1888 in seiner Vaterstadt als Advokat nieder. Seine Gedichte, Novellen und journalist. Arbeiten erschienen in verschiedenen Blättern der Provinz und der Hauptstadt. In Buchform erschienen: *Költemények* (Gedichte, 1879), *A gyámoltalan* (Der Schlemiehl, 1885), *Szerressünk és megbocsássunk* (Lieben und vergeben wir, 1883), *Derült percek* (Heitere Momente, 1886), *Soha többé!* (Nimmermehr, 1881).

Filstich, Johann, Schriftsteller, geb. 1684 in Brassó, gest. 18. Dez. 1743 als Professor in seiner Vaterstadt. Selbständige Werke: *Schediasma historicum de Walachorum Historia* (1743), *Briefe an den Professor Schulze in Halle* (1741/3). Besonderen histor. Wert besitzen seine vom Nationalmuseum und dem Brassóer Gymnasium bewahrten Manuskripte, die über die Geschichte der erdélyer Reformation und der Rumänen wertvolle Beiträge enthalten.

Fináczy, Ernst v., Professor der Pädagogik an der Universität Budapest, geb. am 10. Mai 1860 in Budapest. Er veröffentlichte verschiedene philologische und pädagogische Abhandlungen in Fachzeitschriften. Selbständige Werke: *A francia középiskolák múltja és jelene* (Die Vergangenheit und Gegenwart der französischen Mittelschulen, 1890), *A magyarországi középiskolák múltja és jelene* (Vergangenheit und Gegenwart der ungarischen Mittelschulen, 1896), *A magyarországi közoktatás története Mária Terézia korában* (Geschichte des ungar. Unterrichtswesens zur Zeit Maria Theresias, 2 Bände, 1899/1902, Edition der ungar. Akademie der Wissenschaften), *Az ókori nevelés története* (Geschichte der Erziehung im Altertum, 1906).

Finály, Heinrich Ludwig, Philologe, geb. 16. Jan. 1825 in Ó-Buda, gest. 13. Feb. 1898, widmete sich ursprünglich den technischen Studien, befasste sich aber auch mit altklassischer Literatur u. wurde 1853 am Kolozsvárer Gymnasium, 1872 an der dortigen Universität zum Professor ernannt. F. veröffentlichte zahlreiche philolog., archäolog. und histor. Studien und eine stattliche Anzahl von Fachwerken, von denen sein latein.-ungar. Wörterbuch als das beste Wörterbuch in ungar. Sprache gilt. Selbständige Werke: *A magyar ige időformáiról* (Über die Zeitformen des ungar. Zeitwortes, 1860), *Adalékok a magyar rokonértelmű szók értelmezéséhez* (Beiträge zur Definition der ungar. Synonimen, 1869), *Az ókori súlyokról és mértékekről* (Über Gewichte und Masse im Altertum, 1883).

Findura, Emerich, Statistiker, Geograph, geb. am 23. Okt. 1844 in Rimaszombat, absolvierte die jurid. Studien und war von 1869 bis zu seiner 1907 erfolgten Pensionierung Bibliothekar des landesstatist. Amtes. F. befasste sich neben seinen Fachstudien mit Vorliebe mit den bildenden Künsten, über die er im ungar. Industrievereine zahlreiche Vorträge hielt. Er war über 20 Jahre Ausschussmitglied der Ungar. Geograph. Gesellschaft.

Selbständige Werke: *Magyarország helyzete és nagysága Szent László korában* (Die Lage und Grösse Ungarns zur Zeit Ladislaus des Heiligen, 1864), *Magyarország vasúthálózata* (Das Bahnnetz Ungarns, 1874), *Vácz története* (Die Geschichte Vácz's, 1875), *Rimaszombat története* (Die Geschichte Rimaszombats, 1876), *Az orsz. m. kir. statisztikai hivatal kiadványai 1867—1881* (Die Editionen des k. ung. statist. Landesamtes, 1888), A *Balog völgye* (Das Balog-Tal, 1888), *Fáy András élete és művei* (Leben und Werke Andreas Fáys, 1888), A *váczi országgyülés története* (Geschichte des Váczer Landtages, 1911), eine Bearbeitung des Kellerffyschen deutschen Ortslexikons. F. ist ein rühriger Mitarbeiter zahlreicher Tages-, Wochenblätter und Kunstrevuen.

Finkei, Josef, Philologe, geb. 1824, gest. 1872 als Gymnasialprofessor in Sárospatak, gab eine latein. und eine griech. Sprachlehre, die Werke Cornelius Nepos' und Phaedrus' mit Randbemerkungen heraus und war Mitverfasser eines noch bis heute allein dastehenden griechisch-ungar. Wörterbuches. Er übersetzte auch sämmtliche Dramen des Sophokles.

Finkelstein, Samuel, Maler, ist ein Schüler Hollósys und trat zum ersten Male 1889 vor die Öffentlichkeit. Er ist hauptsächlich Portrait- und Genremaler.

Finkey, Franz, Kriminalist, geb. 1870 in Sárospatak, wurde schon 1894 zum ordentl. Professor an der Sárospataker Rechtsakademie ernannt, 1896 als Privatdozent an der Kolozsvárer Universität habilitiert, an der er 1912 zum ordentl. Professor befördert wurde. Selbständige Werke: *Az egység és többség tana a büntetőjogban* (Die Lehre der Einheit und Mehrheit im Strafrechte, 1895), A *magyar büntető eljárás tankönyve* (Lehrbuch des ungar. Strafverfahrens, 1899), A *magyar büntetőjog tankönyve* (Lehrbuch des ungar. Strafrechtes, 1908), *Az északamerikai büntetőjog mai vezéreszméi és reformintézményei* (Die heutigen Leitprinzipien und Reforminstitution des Strafrechtes Nordamerikas, 1911).

Fiók, Karl, Orientalist, geb. 1857 in Nagykároly, war von 1886 bis 1907 Professor am Budapester ev.-ref. Obergymnasium und wirkt seit 1907 als akad. Lehrer der latein. Sprache an der Debrecener ev.-ref. Hochschule. F. zählt zu den eifrigsten Orientalisten des Landes, dessen Studien über die indogermanischen, persischen und Sanskritsprachen in Fachkreisen sehr geschätzt sind. Er hat auch mehrere formvollendete Übersetzungen indischer Sagen und Dramen veröffentlicht.

Firtinger, Karl, ungar. Buchdrucker, geb. am 1. Nov. 1847 in Wien, gest. 25. Okt. 1903, kam noch als Kind nach Budapest, wo er auch das Setzergewerbe erlernte. 1870 gründete er in Arad einen Arbeiterverein, wurde dann wegen seiner Teilnahme an der Arbeiterbewegung verhaftet, jedoch nach fünfmonatiger Untersuchungshaft wieder entlassen. Von 1872 bis 1881 war F. Redakteur der *Typographia*, des Organes der Setzer Ungarns. Er schrieb: *Adatok a budapesti nyomdásztestület társas életéből* (Beiträge zum gesellschaftl. Leben der Budapester Buchdruckerkorporation, 1884), *Esquisse sommaire de l'état actuel et passé de l'imprimerie en Hongrie* (zusammen mit Michael Ács, 1886), *Hazánk könyvnyomtatói Hunyadi Mátyás korától*

MDK

Finom Ispánky József

Tél a müvészetben./Bpest,194o/. 87.l.

D Finster Gáspár
fametsző
VIII. Práter u. 50.

Iparmův. Társ. pub.
kiállítása Bpest. 1925.
25. l.

fametsző munkával
vett részt a gróf Jó-
zsefből tervezett szalon-
készítésében.

Finster Györgyné textiltervező (Pamutnyomóipari Váll. Kispesti Textilgyára).

A szombathelyi kiállításon szerepelt „Agri gento" elnevezésű textilje, melynek finom tartózkodó színe és mintája elegáns miselette tezi. Kabátszövet mintája kicsit megnyújtott formájú ötágú piros csillag. (emlitve)

Nagy Ildikó: II. Ipari Textilművészeti Biennálé.

Kritika, Budapest, 1975. 10. 30. old.

Finster Györgyné iparművész

Pamutnyomóipari Vállalat Kispesti Textilgyára

„Agrigento" elnevezésű textilje emlitve szerepel a II. Ipari Textilművészeti Biennálén Gombatheljen

Kritika 1975/10

30. old.

Finster Györgyné

„Agrigento"

I. kategoria II. dij.

Kovács Quikó: II. Ipari Textilmüvészeti Bienniale
Művészet, 1975. augusztus - 27 oldal

Finstmer Györgyné/PNYV Kispesti Textilgyára/

második dijat kapott a II. ipari textilmüvészeti biennálén.

Magyar Hirlap 1975/219 /6

Finster György

„Agrigento"

(Pamutnyomóipari Vall.
Kispesti Textilgyára)
I. kategória, II. díj.

II. Ipari Textilművészeti Biennálé,
Művészet, 1975. 8.

megirva

Finszterbach Jakab

Danos

Könyvkötő

Porsony XVIII. r.

l.

Steinhofer

I. 74. l.

FINSTERBUSCH, Jacob, pozsonyi könyvkötő-mester

J. F. Buchbinder, 20 éves lánya meghalt. (1766, 38. vzám, 4 l)

J. F., bürger e. Buchbinder, saját házában lakik, 17 éves fia meghalt. (1771, 104. vzám, 4 l)

—

U. az, † 75 éves korában, (Pozsony) saját házában, 1777 szeptember 13. (1777, 76. vzám, 8 l)

—

Preszburger Zeitung
(Genthon)

Pozsony. Finsterwald János, könivesegéd
+ 1769.

Pressburger Zeitung

1769. 5. sz.

Finszter János (Arad) MOK

szedő nyomdászfaktor

Betűmintakonyv szép címlapja

Szép gondos munka szedés nyomás.

Melléklet a Grafikai Szemle 1908. 3. számáloz

—: Borítékunk, lapdiszünk, mellékleteink

Grafikai Szemle 1908. 3 z. 49 l.

MDK

Finszter János és Szász Gyula
nyomdászok

Közös munkája a Larmadik
melléklet (Arad)

÷ Borítékunk, lapdíszünk és
mellékleteink.
Grafikai Szemle 1908 évf 3. z. 49. l.

MVK

Finszter Sámos
nyomdász művezető

szedte a 2. mellékletet. (Aradon. Reiky nyomda.)

÷ Borítékunk és mellékletünk
Grafikai Szemle 1907. 8sz 170l.

megírva

Fint (Fiet) György
ötvös
XVI. sz. Besztercebánya.

Muzeum Kat. Ét. 1918.
44. l.

Fint György, ötvös
Georg Fint, Fiet?

Neve, mely ép ugy olvasható Fint-nek mint Fiet-nek, a czéhkönyvben feltüntetett elhunyt mesterek sorában a 16-ik számu.

Mihalik Sándor: Besztercebányai ötvösök a XV.-XIX.sz.-ban
Muz.és Kvt.Ért. 1918. 41-54.l.

Finta Sándor

Szépen. Mur

dr Kammerer Ernő, Gr. pl

megírva

Finta Demeter (Dimitrie)

nyomdász, fametsző

Blaj/Balászfalva/ XVIII.sz.l.
fele /?/

Petr.Trans.1938
511 l.

és Veress E. Erdély- és
országi régi olá-
könyvek és nyomtat-
ványok.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

CSONGRÁD MEGYEI HÍRLAP

1968 ÁPR 18

Finta Dezső

1021

„A keretet is itt hagyom magának"...

Egy neves műgyűjtő: dr. Finta Dezső

A „hobby" szó az utóbbi évtizedek legdivatosabb jövevény szavunk. Angol származék, s alkalmazásának köznyelvünkben se szeri, se száma. Használjuk helyesen és jelzünk vele olyasmit is, amire nem illik. Mi is a hobby? Az „Idegen szavak kéziszótára" szerint jelentése 1. hóbort, vesszőparipa, 2. kedvtelés, kedvtelésből állandó jelleggel űzött foglalatosság; passzió. Eszerint tehát hobby-ja mindenkinek van, mert valamit csaknem mindenki gyűjt, őriz, félt és óv. A kérdés csak az, hogy a festmények sugározta szépség élvezete, a műkincsek szeretete, a műalkotások gyűjtése a hobby fogalma körébe tartozik-e? Szerintem — nem! Az a szenvedély, ami egy életen át kíséri a műgyűjtőt és tartja állandóan a szép közelében, úgy hogy szinte azonosítja az alkotással, az egy ember szellemi életének sokkal magasabb rendű megnyilvánulása, minthogy egyszerű hobby-nak nevezzük.

A műalkotások gyűjtője — a művészetek hódolója...

Egy életen át...

Ki gondolná, hogy egy egyszerű földszintes falusi otthon milyen értékeket rejt magába; mint például dr. Finta Dezső mindszenti háza.

— Mindig nagyon szerettem a szépet, amit az én szememben a festmények testesítenek meg. Erre áldoztam egy életen át és nem a „sarok"-ra, amelynek bor és pálinka mennyiségéből a tragédiák szomorúságai nőnek ki. Nekem elhiheti, hiszen orvos vagyok...

A szobák fala tele igazi műalkotásokkal. Az ember nem tudja melyikben gyönyörködjék. Siklik a szem Koszta, Tornyai, Rudnay vásznairól a Csókéra, Glatzéra, Mészölyére, s e kis cikk aligha ölelheti fel mind azok nevét, akiknek egy vagy több darabja itt hirdeti az emberi humánumot, az örök emberit.

— *Mikor alapozta meg gyűjteményét?*

— Legényemberként kerültem a vásárhelyi kórházhoz 1920-ban. Négy évig dolgoztam itt s alkalmam volt megismerkedni a város jeles festőivel. Vágyam megvolt, de pénzem annál kevesebb. Csak 24-ben vásároltam meg az első képet, de aztán minden évben gyarapodtam egy-két darabbal, sokszor többel is. Mindig azt vásároltam, ami megtetszett. Nem, nem tetszelegtem én a műpártoló álarcában, csak arra törekedtem, hogy ami megtetszik, lehetőleg mindig a közelembe legyen.

Amint múltak az évek, úgy gazdagodott Finta dr. gyűjteménye és kiváló alkotókkal való találkozásainak tárháza.

Egy találkozás a sok közül...

— *Kérünk egy ilyen érdekes találkozást.*

Míg kutat a múlt emlékeiben, csak úgy futólag jegyzek még fel pár nevet: Barabás, Bruck, Iványi-Grünvald, Than, Jankó, Nyilassy...

— Benyit a rendelőmbe egy zömök férfi, széles vállakkal. Az obligált köszönést elmotyogjuk, s az illető nyomban morcosan rátér a lényegre: úgy tudja, hogy Koszta-képeket vennék. Ez igaz is volt, de rögtön mondom is: azok árát nem hozzám mérik. De kért, hogy legalább nézzem meg őket. Időm volt s gondoltam, ennek az ügynöknek is van — hát nézzük. Kirak vagy ötöt. És kezdődött egy röpke párbeszéd. Én: Ugye ez a szentesi szélmalom környéke? Ő: Tetszik? Én: Nagyon! Ő: Majdnem olyan, amiért az aranyérmet kaptam. (Ez a *kaptam* döbbentett rá, hogy én a mesterrel állok szemben. Kosztával magával.) Én: Kedves mester, ez mennyi? Ő: 400 pengő. Szívesen adom mert megbecsüli. Én: Részletre... Ő: A jövő hónapban küldje. (Vette hóna alá a képeket és elment. A kapuból tért vissza.) Ő: Ezt a keretet is itt hagyom magának...

Hát ez volt első találkozásom Koszta Józseffel...

Életforma...

Komoly barátság fűzte Finta dr-t a közelmúltban elhunyt Kohán Györgyhöz is. A gondosan átkötött levelek, meghívók tanúskodnak erről, és a Kohán-művek, amelyek drámai hangon tanúskodnak az Alföld népéről és tájáról. Gyakran volt e ház vendége — a barát kereste a barátot...

Nem kérdem a műgyűjtőtől, hogy hány képet számlál gyűjteménye. Ildomtalannak tartom, de közel fél évszázados lankadatlan áldozata megteremtette gyümölcsét. És még egyet: Finta dr. számára az örömet, a boldogságot, a szépséget.

Amint becsukom mögöttem a nagy kaput, arra gondolok: miként teljesülhet ki egy emberi élet, ha vágyik a szépre!

Ugyanis ez már nem *hobby*, ez *életforma*...!

— sze —

Brazíliában él a világ legnépe

Harminckét gyerek az asztal körül

Harminckét évvel ezelőtt a tizennégy éves Maria feleségül ment Raimundo Carnaubához 25 éves cowboyhoz. Azóta minden évben a világra hozott egy gyermeket, s ma övék a világ legnagyobb családja.

Csak tizenhárom éves volt, amikor Raimundót megismerte. Mint mondják, első látásra beleszeretett. Amikor egy évvel később összeházasodtak, hetedhét országra szóló lakodalmat csaptak. Három éjjel, három nap folyt a sör és a rum, a vendégek húsz ökröt, egy borjút és több tucat csirkét ettek meg. A nagy lakzi megbocsáthatatlan könnyelműség volt, minden megtakarított pénzüket ráköltötték, s bizony legalább hat hónapig éheztek utána. Ekkora könnyelműséget többé nem engedhettek meg maguknak, mert jöttek a gyerekek, etetni kellett őket.

Raimundo asztalosműhelyt nyitott, s mivel szorgalmas, becsületes munkás volt, mindig akadt rendelője. Ahogy nőttek a gyerekek, úgy szoporodott a segítő kéz, de az éhes száj is. Egy idő múltán a műhely már nem hozott elég pénzt a konyhára, s az apa négy felnőtt fiával elindult munkát keresni. 1950-ben Brazília fővárosába utaztak, s egy év alatt összegyűjtötték annyi pénzt, hogy autóbuszt bérelhettek. Akkor az asszony is hozzájuk költözött a többi gyermekkel. Mire megérkeztek, takaros faházikó várta őket, Raimundo maga építette. A 17 méter széles, 23 méter hosszú épület azonban még mindig szűk a nagy családnak. Időközben ugyanis négy fiuk és öt lányuk családot alapított, s az új családtagok is hozzájuk költöztek. A létszám ma 43 fő.

A családban szigorú törvények uralkodnak: a gyerekek csak 14 éves korukig járnak iskolába utána munka után kell nézniük. A hat évnél idősebb gyermekek maguk tartják rendben holmijukat. Délben és este két csoportban étkeznek.

Maria Carnaubának úgy kell számolnia, mint egy vendéglősnek. Hetente 42 kg rizs, 28 kg bab, 14 kg disznóhús, 16 kg baromfihús, 16 kg liszt, 500 banán és 130 tojás fogy el.

Taborilban, szülőfalunkban, senki sem furcsállotta nagy családunkat — mondta Maria az újságíróknak. — Mióta azonban a fővárosba költöztünk, ismertek lettünk. Nem múlik el hét, hogy fel ne keresnének az újságírók. Szívesen felelek kérdéseikre, néha azonban olyan furcsákat kérdeznek. Az egyik például az iránt érdeklődött, meg tudom-e jegyezni valamennyi gyermekem nevét. Nevetséges! Hogyan feledhetné el egy anya, hogy hogyan hívják gyermekeit.

Rendőrségi hírek

Büntetőeljárás indult Sándor Sándor csongrádi (Kétág u. 52.) lakos ellen, mert az éjjeli órákban egy sötét utcában megtámadott egy magányosan hazafelé tartó nőt és erőszakoskodott vele. Hasonló bűncselekmény miatt tartóztatta le a rendőrség Tóth István kisvárdai lakost, kotrógépkezelőt is, aki Algyőn erőszakoskodott egy nőismerősével.

Lopás miatt letartóztatta a rendőrség Somogyi József 28 éves büntetett előéletű szegedi (Bánk bán u. 23.) lakost, aki a Hági Étteremben eltulajdonította egy alkalmi ivócimborájának orkánkabátját.

Botrányt okozó részeg állapotban a gyalogjárdára feküdt Móricz János 46 éves székkutasi (Dózsa Gy. u. 9.) lakos. A rendőrség 400 forintra bírságolta.

Ítélet csempész- és üzérkedési ügyben

Kurt Peschka, 25 éves főiskolai hallgató, bécsi lakos, osztrák állampolgár üzleteléssel kötötte össze magyarországi turistaútját. Rövid időn belül 12 alkalommal járt Magyarországon, s a magával hozott nagy mennyiségű árut értékesítette — egy részét Lichttag Imréné Honig Rozália, 54 éves budapesti trafikáru kiskereskedő útján. Utolsó útja alkalmával, amikor a büntetés letöltése után utasítsák ki Magyarországról. Radeu Setiadji Pribádi büntetése másfél évi szabadságvesztés. Lichttag Imrénét szintén másfél év szabadságvesztésre ítélte a bíróság, de betegségére tekintettel a büntetés végrehajtását ötévi próbaidőre felfüggesztette. Az ügy többi szereplőjét felfüg-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

SZOLNOK MEGYEI
NÉPLAP

Finta Árpád
1968 MÁJ 28

Megkezdődtek a Szolnok megyei napok a tv-ben

1011

A megyeműsor tegnap este *Németh István* rendező, *Ahonnan vétetett* című dokumentumfilmjének bemutatásával kezdődött. A túrkevei *Finta* testvérekről készített filmet különben már ismerni a megye mozilátogató közönsége, sőt már a televízió nézők is láthatták.

A filmet a három Finta testvér életútja már témájában is izgalmassá teszi. Az 1919-es proletárdiktatura leverését követően a forradalmár Finta Árpád itthon marad, a fehér terroristák kivégzik. Finta Gergely Rodin műhelyéig jut, majd vissza a „kevi" temetőbe. Életútját maradandó szobrok őrzik. — Finta Sándornak Amerika jut: a számkivetettség. A Rio de Janeiro-i világkiállítás szobrászati nagydíját kapja, helye lesz a New York-i Metropolitan Múzeumban, nevét szárnyra kapja a világhír. Hazavágyódik. Egymás után írja kérő leveleit szülővárosának, Túrkevének: felajánlja alkotásait. Nem kell. Csodálatos szobrait, elefántcsont faragványait az 1960-as évek elején hoztuk haza Amerikából, s megvalósult a világhírű testvérek álma: a túrkevei Finta Múzeum.

Németh István rendező és *Szabó Árpád* érdemes művész operatőr megfogalmazásában tovább fokozódik a téma adta lehetőség. A szerzőpár új utakat keres a dokumentumfilm számára — oratóriumszerű betétek! — sajnos a kisfilm sokatmondó színes képei a televízió képernyőjén „elvesznek", így a mondanivaló erőssége is sokat csökken.

Mindezek ellenére úgy gondoljuk, hogy az Ahonnan vétetett című film bemutatása jól reprezentálja megyénk kulturális, történelmi hagyományait. A bevezető műsor jó volt, méltó folytatását várjuk.

— ti —

Szállodák...

A repülőgépgyártás és az űrkutatással kapcsolatos iparágak képviselőivel ismertette néhány részletét annak a tervnek, amelyet a Cornell-egyetemen dolgoztak ki a Holdon létesítendő szállodákról.

— Ha a világhatalmak az űrt továbbra is csak békés célokra használják, — jelentette ki — lesznek űrturisták. Ahol pe
táknak járnak, ott Hilt
nak is kell lennie.

Barron Hilton
egyetlen üzletembe
gondolkodik. Néhá
latvezető — és tudós —
meg van győződve róla, hogy mindössze néhány évtized választ el bennünket a világűr kereskedelmi felhasználásától.

Bányák...

A Surveyor típusú szondák révén már értesültünk róla, hogy magnézium, bauxit, nikkel és más ércek nyomai is megtalálhatók a Hold talajában. Ezeket az ásványi kincseket bizonyára nem lenne gazdaságos a Földre szállítani, de hasznosíthatók lehetnek a Hold fejlesztésére is.

Más kutatókkal együtt Peter F. Glaser, egy bostoni fizikus-tanácsadó úgy véli, hogy elegendő vizet lehetne találni a Holdon, s ez felbecsülhetetlen érték lenne. A víz feltehetően vagy ned-

Más cégek az űrállomások kereskedelmi kihasználásának lehetőségeit tanulmányozzák. Krafft A. Ehricke, a North American Rockwell társaság egyik fizikusa meg is tervezett egy 150 beteg ellátására alkalmas űrkórházat, amelyben minden sebészi és egyéb felszerelés rendelkezésre állna a beteg vagy sérült űrutasok ápolására.

A kórház több szárnyból állana. Ezeket létra alakban képeznék ki, úgy, hogy minden létrafok egy-egy kórterem lenne. Valamennyi létrafok forgó mozgása külön-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068. 337-748. 340-726

1971 OKT 15

UTUNK

szemet, az átnedvesedett pa- változó..

/1024 Finta Edit

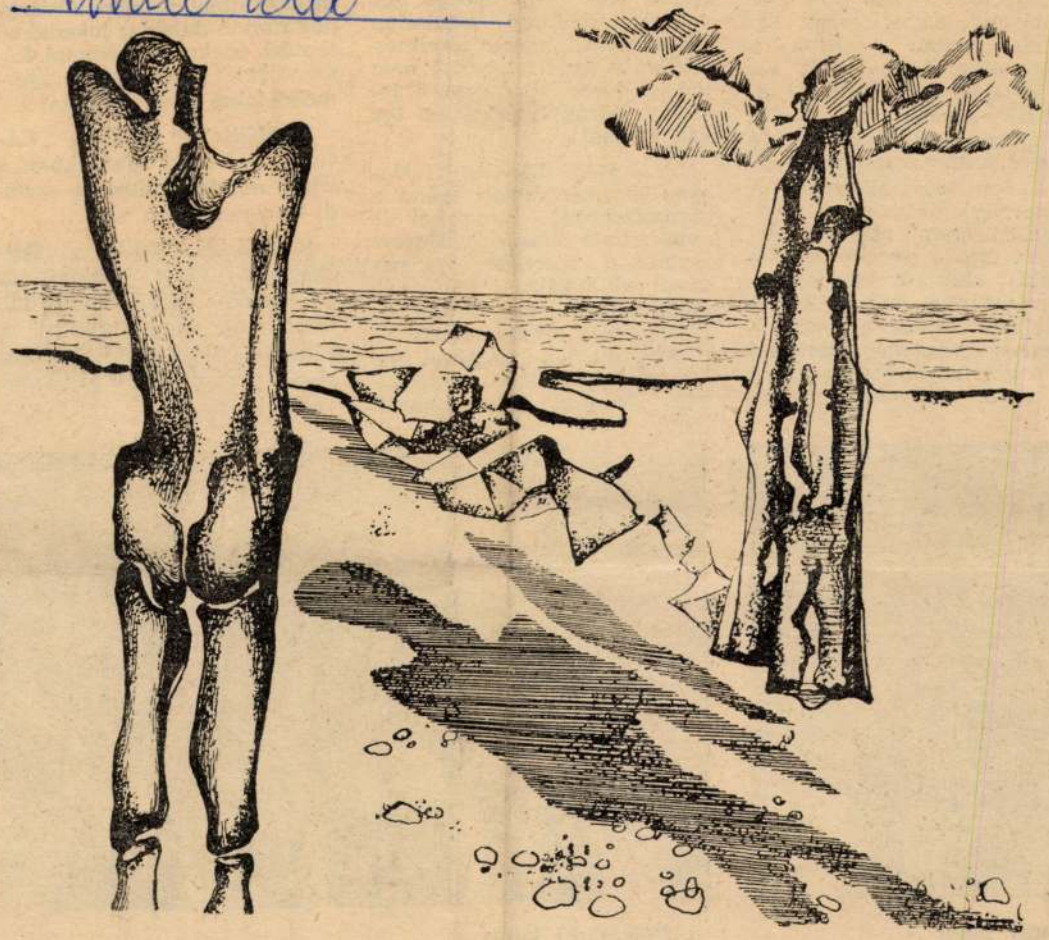

Finta Edit illusztrációja

tatási minisztérium küldötteinek jelenlétében, zenetanári értekezletet tartottak Marosvásárhelyen, mégis: ősztől kevesebb órában tanítjuk a zenét, mint tavaly... A zenei oktatás egyre inkább eljelentéktelenedik. Az I—IV. osztályban heti 1 órában, a líceumi osztályokon pedig csak a IX.-ben tanítunk zenét. A testnevelési órák számát viszont háromra emelték. Becsülöm érte a testnevelési tanárokat, akik ezt kiharcolták. Mi miért nem tudjuk kiharcolni azt, aminek a fontosságáról meg vagyunk győződve? A mi befolyásos zeneszerzőink és zenei vezetőink ültek-e

ALMÁSI ISTVÁN: népdalgyűjtés már a elején sem volt azonc vasárnap délutáni gon kirándulással, hanem tür aprólékos kutatást, végei érő kérdezgetést, faggatá lentett. Mennyivel inkáb van ez ma!...

JAGAMAS JÁNOS: .. gyan is sikerülhetett vol parasztzenének szavakk nem írható benső karal átvinni a műzenébe, s a paraszti muzsikálás levegőjének átömlesztése, ha Bartók és Kodály csak múzeumokban elraktározott parasztzenével foglalkoztak volna? Maga Bartók írja: „Nagyon sokat jelentett

...Énekeljenek sokat kottából, de ugyanakkor minél több dalt tanuljanak meg kívülről is. Ébredjen fel dalolási kedvük, minél több népdal éljen emlékezetükben...

Vermesy Péter

A felsőrákosi kórus

már össze a felettes szervekkel, megtárgyalni: merre tar-

Ó, jertek, énekeljünk együtt.

FINTA EDIT

Új PEST MEGYEI HÍRLAP

Műteremlátogatóban Finta Edit festőművésznél

Indítékok és arctalan bolyongások...

„Nincs magány, csak az, melyet rongyolt zászlóm alatt magam fújok magam köré, mint Rilke trombitása a holtakkal terített csatatéren, hol jégbe fagy s leválik az elesettek arca, jó férfiaké, kik arctalan bolyonganak, fegyverrel kezükben, hollók, farkasok közt, léten túli (inneni) áttetsző nincs-világban..”

(Király László)

Tusrajzzal, de a legkülönfélébb technikákkal és szempontok szerint készült gyönyörű aktokat, tanulmányokat mutat egyetemi éveiből. Kolozsvárott grafika- és fotóművészet szakon végzett a legkiválóbb eredménnyel, ma Magyarországon mégis a festők élvonalában tartják számon. „Szürrealista”, mondják rá sokan, holott azok jellegzetes alkotómódszere, az automatizmus helyett még a legkisebb vonalat is tudatosan húzza meg. *Finta Edit* ma a budai hegyek között él, de sem az itteni, sem az erdélyi vidékekre nem ismerhetünk rá képein.

– Ennyire nem érdekelnék a külvilág „szögletei”?

– Tájképfestő éppúgy nem vagyok, mint csendéletfestő. Becsülöm azokat, akiknek a közvetlen látvány a témájuk, ha nem iparszerűen pingálnak „két domb egy házat”... De meg kell mondanom, mindenképp izgalmasabbnak tartom, mikor például *Van Gogh* akár egy tájkép, akár egy napraforgó esetében saját érzelemvilágát, sőt önmagát festi. Én, hogy úgy mondjam, végképp nem elégszem meg egy tájjal, virággal. „Megpörgetem”, „továbbviszem” valami kompozíciós újdonsággal, színlélektant alkalmazok, elvonok, beviszek kívülről valami egészen mást is... Annyi bizonyos, az effajta festészethez mindig valami nagy érzelmi vagy gondolati indíték kell.

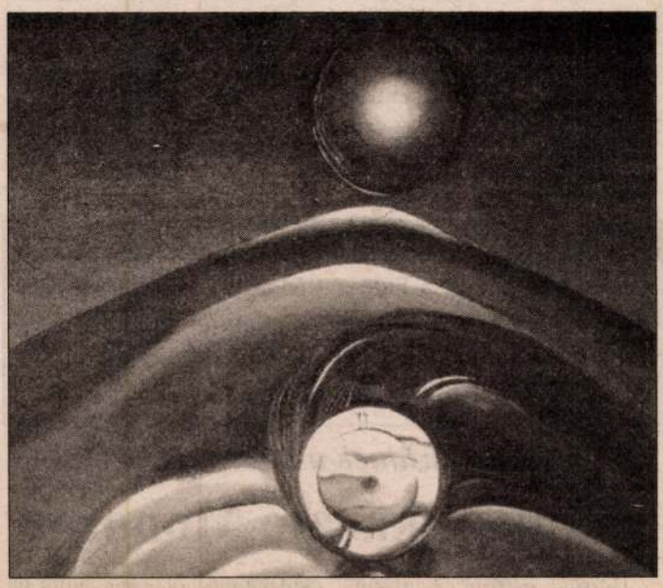

Kétes Egyensúly (1992)

– Mondana egy példát?

– Átélni például mások nyomorúságát.

– Ha képein nagyfokú az absztrahálás, szembe kell nézni a többértelműség lehetőségével.

– Éppen az a jó mű, ami az egyes befogadókat másra és másra inspirálja. Látta a „gumikesztyűs” képeimet? Egy banális tárgyat helyezek a középpontba, amely kinek műtős-, kinek nőgyógyász-, kinek pedig munkás- vagy takarítókesztyű. Ezt a kesztyűt én és a néző megtöltjük érzelemmel, szellemmel. Nem mondom, hogy nem szabok irányt azzal, hogy képemen hernyók rágják szét ezt a tárgyat. Hernyók mindig vannak, pusztítanak, szétrágnak idegeinket, életünket...

Király és királynő

– A hernyók eredetileg levelet rágnak!

– Természetesen tudatosan vonom ki tárgyaimat eredeti közegükből. Tojásba sem lehet kést állítani a szűkebben vett valóságban, mert az a tojás széttrancsírozódását eredményezné. Mégis biztos vagyok abban, hogy ami képeimen ilyenkor megjelenik, lényegében realizmus, csak kissé átköltve.

– Mit szól ahhoz, mikor bizonyos izmusokhoz sorolják művészetét, vagy némely nyugati nagyság vélt hatását feltételezik...?

– Nem célom, hogy kimondottan kövessem például a szürrealistákat. A magam útját járom, és bár nagyra tartom *Dalit*, zavar képfelületeinek naturalisztikus megdolgozottsága, fényképszerűsége. Vannak persze, akik expresszionizmust, modern realizmust „gyanítanak” művészetemben... Egy íróbarátom *Henry Moore* szobrászt emlegette szinte azonosítólag, Király és királynő című képemmel kapcsolatban. A címek parafrázisszerűen azonosak ugyan, de Moore királyi párja valóság fölé emelt két emberi alak, az enyém két üres fotel. Három változata van: az egyik pár a földön van, a másik légies, a harmadik éppen szétég...

– A hiányjelenség gyakori motívum önnél. Egy Madonna-ábrázolása jut eszembe, amelynek arca helyén a háttér felhői úsznak.

Fő műveim közül négynek az útját nem tudom nyomon követni

– Csiki László költő találó megállapításával felelhetek arra, miért maradnak el sokszor az arcábrázolások képeimen. Alakjaim jelszerűek, sűrítmény jellegűek. Ez manapság van így. Azt hiszem, ha nem tanulmányoztam volna hosszasan és alaposan mondjuk az anatómiát, ha nem látnék az emberek csontjáig, most nem tudnék hitelesen absztrahálni.

– Nem nyugtalanítja, hogy életművének nagyobb része más tulajdonába kerül és több közülük el is kallódhat?

– Fő műveim közül négynek az útját nem tudom nyomon követni. Hármat a – Ceausescu-rendszer idején – a szalontai vámhatóság orozott el, noha múzeumengedély védte őket. Egyet pedig *Xantus Gábor* rólam készült filmjének forgatásán loptak el. Képeim egy részéhez tényleg kötődöm, azt mondhatnám, velük vagyok teljes.

Joó István

Monori HÍRLAP

II. évfolyam 15. szám Az Új Pest Megyei Hírlap különkiadása 1998. április 15., szerda

A betegek és az egészségesek felvilágosítása is fontos!

Diabétesz egyesület alakul

A Magyar Cukorbetegek Országos Szövetségének Pest megyével foglalkozó szervezője, *Király Sándor* kezdeményezésére Monoron is megalakul a helyi egyesület.

Szőnyi Józsefné és *Kunsági Lászlóné* – mint a leendő monori szervezet ideiglenes szervezőbizottságának tagjai – karolták fel az ügyet.

– Miért érzik szükségét a csoport megszervezésének, s egyáltalán, miben tudnak majd segíteni a cukorbetegeknek?

– Minden cukorbeteg ember másnak érzi magát. Nehezen találja meg a helyét embertársai között. Azzal, ha legalább néha olyan társaságban lenne, ahol hasonló problémákkak küzdő emberekkel találkozna, már érezné, hogy van egy közösség, ahová tartozik. Sajnos, egyre több a cukorbeteg, főleg a gyerekek között. Monoron több száz főt érint a probléma, eddig hatvanan jelentkeztek, de mintegy száz főre számítunk.

Fontos az egészségesek felvilágosítása is, hogy tudják, miként kerülhetik el a bajt. Fontos, hogy felismerjék magukon az esetleges tüneteket, és időben orvoshoz forduljanak. A betegeknek pedig tisztában kell lenniük azzal, mi is az a betegség, amivel együtt kell élniük. Informálni kell őket, mert ha a vércukorszintjüket szinten tudják tartani, kisebb az esélye a súlyos szövődmények kialakulásának.

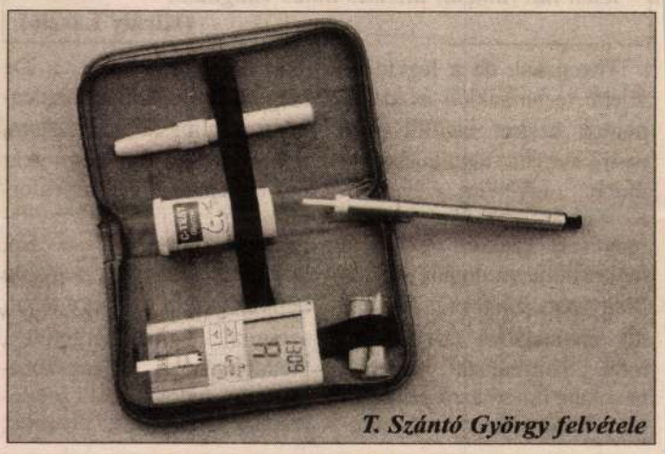

T. Szántó György felvétele

Együtt kell élniük a betegséggel

– Hol lehet információt szerezni az egyesületről?

– A háziorvosoknál. Jelentkezési lapot is tőlük lehet kérni.

– vzs –

Családsegítő és gyermekjóléti szolgálat

Monor Város Önkormányzata hatmillió forintot különített el idei költségvetéséből legújabb intézménye, a Családsegítő és gyermekjóléti szolgálat létrehozására. *Dr. Szekeres Sándor* jegyzőt az összeg felhasználásáról kérdeztük.

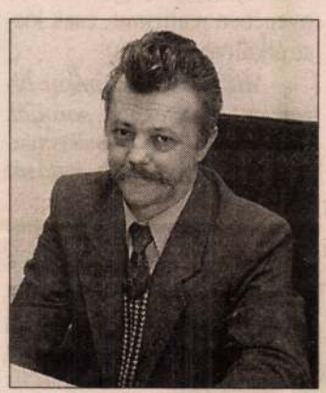

Az új intézményt egy tavalyi törvény alapján kellett létrehozni. Most van folyamatban a négy főállás és három mellékállás feltöltése.

A hatmillió forint nagyon kevés a működtetéshez, de minden intézményünknél nagyon kevés a pénz. Személyi jelegű kiadásokra mintegy ötmillió forintot fordítunk, egymillió marad a dologi kiadásokra. Ez szűkösen, de remélhetőleg elég lesz. Szerencsés módon el tudtuk helyezni új intézményünket, nem kellett építeni, csak éppen ki kellett meszelni.

Bútor viszont már nem volt az épületben, ezért venni kellett, ahogy számítógépet és egyéb berendezéseket is. Ezekre fordítjuk az elkülönített összeget.

– gh –

Ajándék előfizetőinknek!

Szerkesztőségünk a jövőben szeretne egy-egy ajándékkal kedveskedni az Új Pest Megyei Hírlap olvasóinak.

Választások '98

Dr. Áder János, a Fidesz – Magyar Polgári Párt és a parlament alelnöke lesz *dr. Buza Attila* Fidesz–MDF-képviselőjelölt lakossági fórumának vendége április 18-án, 19.00 órakor Pilisen, a közösségi házban.

Övvizsgára készülnek a tanítványok

Sotokan karate Monoron

Szabó Károly 2. danos mester tett látogatást a közelmúltban a Monor és vonzáskörzete JKA Sotokan Karate Egyesület monori csoportjának edzésén, hogy a rohamosan közeledő övvizsgára való felkészülésben segítse a tanítványokat.

A csoport legfiatalabb tagja ötéves, de ő is ugyanolyan igyekezettel csinálja végig az edzéseket, mint a nagyobbak. A lazító, erősítő gyakorlatokon kívül karate formagyakorlatok és küzdelem szerepelnek. Az érintéses, a középerős és a teljes erőből bevitt rúgások és ütések is az edzések részét képezik. Mindezek két célt szolgálnak. Az első, hogy ha kell, bármikor meg tudják állítani saját támadásukat, vagy mérsékelni tudják annak erejét a karatésok, a másik pedig, hogy amennyiben éles harcra kerül sor, megszokják az ütések, rúgások adásának és kapásának érzését.

Répás Győzőtől, az egyesület elnökétől megtudtuk, hogy április 25-én egynapos edzőtáborozáson vesznek részt a Monorról, Gombáról, Pilisről, Csévharasztról és

Rendhagyó kiállítás Vecsésen

Barcsainé Prohászka Györgyi ruhatervező és *Gö-*

Kecskés István
István versválogatottja
HÍRLAP
1998. 11. 19

A szélnek mondd

A pók kivégzőudvarában – ezt a címet viseli *Bágyoni Szabó István* válogatott verseinek gyűjteménye, amelyet a minap mutatott be az Írószövetség rendezvényén. A kötet ajánlását összekapcsolták *Finta Edit* festőművész tárlatának megnyitásával.

Dugig megtelt az Írószövetség klubja, még pótszékeket is be kellett állítani, amikor *Bella István* felkérte *Tornai Józsefet* Finta Edit kiállításának a megnyitására. Az erdélyi származású művésznő régebbi és legfrissebb – némelyiken még meg sem száradt a festék – alkotásait hozta magával.

Bágyoni kötetét *Czegő Zoltán* méltatta, majd *Bács Ferenc* adott elő néhány verset. A versek és méltatások között pedig *Hegymegi Ernőné* zongoraművész és *Szabó Dávid* – Bágyoni fia – adott elő zenedarabokat. Bágyoni költészetéről évtizedek múltán bizonyára vitatkoznak majd az irodalomtudósok, osztályba sorolják, és meghatározzák helyét a huszadik század végének lírikusai között. Az egyszerű versolvasó csupán annyit állapíthat meg, hogy igazi jó költészet, karakteres költői világ bontakozik ki a szeme előtt. Alaphangja egyfajta sajátos játékos tragikum, versbeszéde pengeéles vágásokkal szabdalt, mégis dallamos. A sorsdiktálta pátosz a kisebbségi sorsot megélt művész világának egyik alapszíne, de ezt sziporkázó ötletekkel, beszélt nyelvi fordulatokkal, keserű humorral úgy elfedi, hogy csak néhol bukkan elő.

Bágyoni Szabó Tornai Józseffel és Bács Ferenccel

Finta Edit legújabb alkotásai társaságában

Bágyoni az a fajta költő, akinek nicsenek rejtőzködő hátsó szándékai. Úgy ír verset, ahogyan beszél: egyenes derékkal, szellemesen, kicsit keserűen. A pók kivégzőudvarában címmel megjelent versválogatott ajánlható minden verskedvelőnek, különösen az erdélyi ízek kedvelőinek.

Jámbor Gyula

egy olyan kormányösszetételt és -programot, amelyben sem az SZDSZ, sem az MSZP nincsen benne.

A MIÉP küzd a családok hathatós támogatásáért, a nemzet fogyásának megfékezéséért, a privatizáció felülvizsgálatáért és az adósságcsapdából való kiemelkedésért. Ezért készen állnak a nemzetrombolás folytatódásának megakadályozására egy, a jelenlegi ellenzék pártjaiból álló, de a szükséges ötven százalékot el nem érő kormánykoalíció parlamenti támogatására.

V. M.

végzik munkájukat.

Nemzetközi szakszervezeti tanácskozás Budapesten

Változást sürgetett a munka- és tőkejövedelmek adózásának arányában több európai ország szakszervezeti vezetője a tegnapi budapesti tanácskozáson.

Fritz Verzetnitsch, az osztrák ÖGB Szakszervezeti Szövetség, valamint az Európai Szakszervezeti Szövetség elnöke a tanácskozást követő sajtótájékoztatón elmondta: az utóbbi években több európai országban 10 százalékkal nőtt a munka- és ugyanennyivel csökkent a tőkejövedelmekre jutó adóteher. Ezen változtatni kell, de úgy, hogy ne romoljon a szociális ellátás, illetve javuljon a foglalkoztatás.

Az osztrák, a cseh, a szlovák és a szlovén szakszervezeti vezetőket vendégül látó *Sándor László,* az MSZOSZ elnöke szerint az adóteher átrendezésében szerepet kaphat az értékteremtés, az erőforrások adóztatása, illetve az ökológiai adóztatás. Ennek mikéntjéről viszont még további alapos szakmai egyeztetésre van szükség.

Bíróság elé a bűnelkövetőket

Hatékonyabb rendőrség, jobb közbiztonság

A Szabad Demokraták Szövetségének eltökélt szándéka, hogy folytassa a liberális vezetésű Belügyminisztérium által még 1994-ben megkezdett reformot, amelynek célja: az eddiginél hatékonyabban és eredményesebben működő rendőrség kialakítása és a közbiztonság helyzetének javítása – nyilatkozta lapunknak *Hack Péter* országgyűlési képviselő, az SZDSZ közbiztonsági szóvivője.

A szabaddemokrata politikus ismertette azt a csomagtervet, amelyet pártja országgyűlési képviselőcsoportja fogadott el hétfői ülésén.

Hack Péter elmondta: az SZDSZ azt javasolja, hogy a jövőben – a jelenlegi maximum öt évvel szemben – már alapesetben is kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntessék az illegális lőfegyvertartást. Ugyancsak elkerülhetetlennek tartják a szabaddemokraták azt is, hogy a tettenért bűnelkövetők nyolc napon belül bíróság elé kerüljenek. Ez a változás hatékonyabbá tenné a büntetőeljárásokat.

Az SZDSZ tervezete szerint az elsőfokon végrehajtandó szabadságvesztésre ítélt személyeket csak rendkívüli esetben lehetne szabadlábra helyezni a jogerős ítélet megszületéséig. A visszaesők esetében lehetővé tennék a bűnmegelőzési ellenőrzést.

Hack Péter kiemelte pártjának azt a javaslatát, amely szerint az állampolgárok leírhatnák adójukból a biztonsági berendezésekre költött összeg harminc százalékát. Hozzátette: az SZDSZ a korrupció visszaszorítása érdekében azt indítványozza, hogy minden olyan intézménynél nevezzenek ki közbeszerzési biztost, ahol a közbeszerzések értéke meghaladja a százmillió forintot.

Bejelentette: pártja kezdeményezi az alkotmány módosítását, oly módon, hogy az ügyészség kerüljön a kormány irányítása alá. Erre azért van szükség, mert az ügyészség függetlensége akadályozza az államot, hogy érvényesítse büntetőpolitikáját.

Hack Péter végül hangsúlyozta: az SZDSZ által javasolt intézkedések még ebben a ciklusban végrehajthatóak, döntő többségük ugyanis már az Országgyűlés előtt fekvő törvényjavaslatokat – Btk.-módosítás, büntető eljárási reform – érint.

81 – Nincs magány, csak az, melyet rongyolt zászlóm alatt
82. – magam fújok magam köré, mint
83 – Rilke trombitása a holtakkal terített csatatéren,
84 – hol jégbe fagy s leválik az elesettek arca,
85 – jó férfiaké, kik arctalan bolyongnak,
86 – fegyverrel kezükben, hollók, farkasok közt,
87 – léten túli (inneni) áttetsző nincs-világban.
(Király László: Száz sor magány. Áttetsző nincs-világ)

A kiállítás helye:
Marczibányi téri Művelődési Központ
(1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a)

A tárlat megtekinthető 1997. március 22-ig

Köszönet a Magyar Hitelbank Rt. Művészeti Alapítványának,
valamint Budapest II. kerületi Önkormányzatának

FINTA EDIT

Meghívó

Szeretettel meghívjuk Önt, családját és barátait

FINTA EDIT
grafikus és festőművész
kiállítására

A költői esttel egybekötött
megnyitó
1997. március 10-én, hétfőn 18.00 órakor lesz

A kiállítást megnyitja
Kocsis István drámaíró

Finta Edit: A művész háza

Finta Edit: Áttűnések

FINTA Edit

CSIKI László: Finta Edit képei Gödöllőn. =
Művészet és barátai, II.évf.1.sz.1992
10.p. és ill.

Gödöllő,1991

igler Andor írta a XVII. századi
ak attól eltekintve, hogy Eperje-
arországhoz. Buzoghatott benne
, hogy az itthoni szűkös viszonyok
vés, mert életének folyásáról csak
és tanult Bécsben, Hollandiában,
árként. Működésének java része
rályi udvar támogatása folytán. Ő
Angliát választotta második haza-
n ismét egy magyar festőt, *Brocky*
ta fel.
li mesterek hatása alatt. Szorgal-
tehetség volt. Hiányzott belőle
rlátait, és okos számítással sosem
egett, ahol a derekas mesterségi

Király László

Mózes-Finta Edit képeihez

Mikor távolodunk, magunktól, messze,
már tudjuk: mindenünk odaveszett.
Fátyolba borul a birtokunk,
hajunk lobog, és zeng a "nem lehetett".

Amikor él és ú g y szólít a táj,
elfeledjük az egyedülséget.
Minden gondolatunk kifordítva már.
Minden szerelmünk meggyötör, éget.

Csakhogy a láng mégis a mienk
ebben az arctalan lengő nő-világban.
A fátylak zengése mégis mindig ég,
s hitetlenségben örök hit-világ van.

Nincsen elesett, csak aki megadja
magát a lemondó, belenyugvó fényben.
Nem állunk keserűn, sem vidáman,
csak m a g u n k b a n, és szomorún egészen.

MEGHÍVÓ

A Duna Galéria szeretettel és tisztelettel
meghívja Önt

FINTA EDIT

képzőművész
(Kolozsvár)

"ZSOLTÁROK FEHÉRBEN, ZÖLDBEN"

című kiállításának ünnepélyes bemutatására
1992. március 30-án 17 órára
a Duna Galériába.
(Budapest, XIII., Pannónia u.95.)

A kiállítást bemutatja
Szepes Hédi
művészettörténész

Megtekinthető: 1992. március 19-től április 5-ig
hétfő kivételével naponta 10-18 óra között.

Finta Edit 1945-ben született a Kovászna megyei Kézdialmáson. 1976-ban ösztöndíjasként elvégezte az Ion Andreescu Képzőművészeti Akadémiát Kolozsvárott. Mesterei Piskolti Gábor, Feszt László, Maxa Florin és Nica Ioachim voltak.

Tagja a Román Képzőművészeti Szövetségnek, a Magyar Köztársaság Művészeti Alapjának valamint a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének. 1992-től az Illyés Alapítvány ösztöndíjasa. Festményeivel, grafikáival, filmplakátjaival és könyvillusztrációival szerepelt megyei, megyeközi és országos kiállításokon, biennálékon.

Külföldi kollektív kiállítások:
Wroclav (Lengyelország), Köln, München, Offenbach (Németország), Újvidék, Budapest.
Egyéni kiállítások:
Kolozsvár: 1971, 1972, 1973, 1974, 1978, 1990, 1991.
Arad: 1978. Szilágysomlyó: 1978.
Zilah: 1979. Budapest: 1991, 1992.
Gödöllő: 1991.
Művei román, magyar, jugoszláv, svéd, angol, görög, cseh, szlovák, amerikai, német köz- és magángyűjteményekben találhatóak.
Több országos díj nyertese.

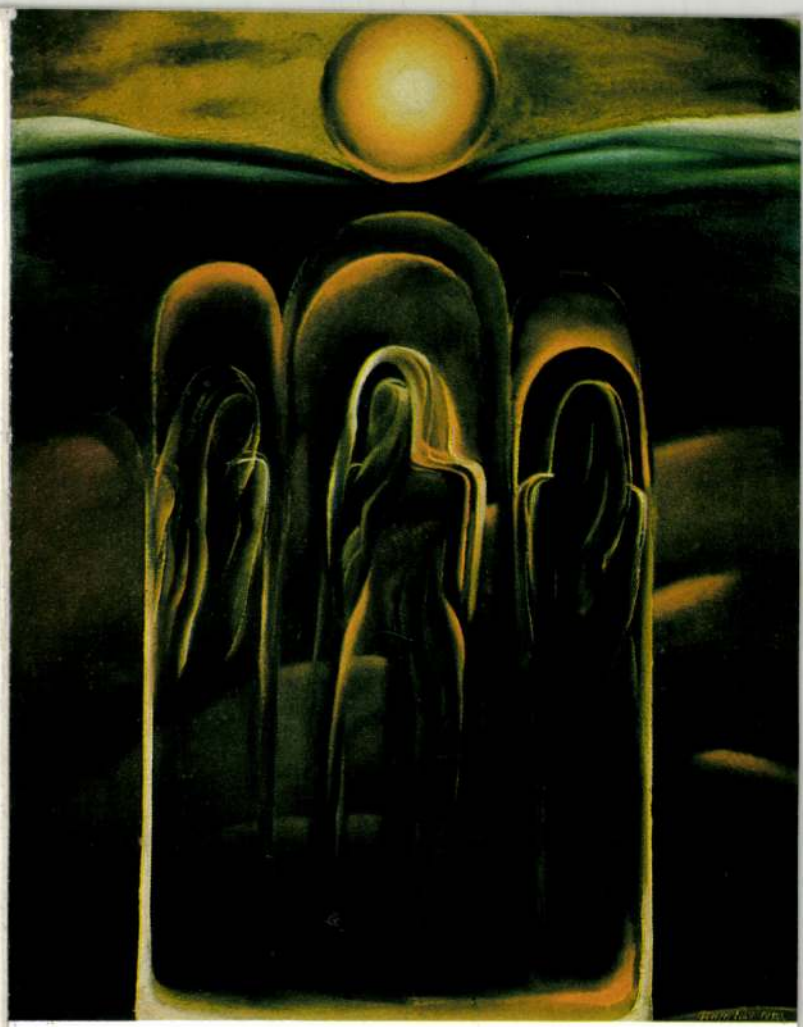

FINTA EDIT

FINTA Edit fenti

Korlátozott számban még elfogadunk jelentkezéseket.

INDIA—NEPÁL
október 29.—november 8.
Részvételi díj: 137 000 Ft.

PROFIT

A Magyar Hírlap, a Tv2 és az MHB befektetési tanácsadója

ANIVET

TENYÉSZTÉS — NEMESÍTÉS

Az ANIVET Állattenyésztési-Állatgyógyászati Kereskedelmi Kft. Remény utcai üzletházában, Zuglóban nem éppen a mai piaci helyzet diktálta vállalkozásba kezdett.

Az ANIVET megalakulása óta arra törekedett, hogy az állattenyésztők, állattartók, állatorvosok és takarmányozási szakemberek teljes kiszolgálását valósítsa meg — ismertesse meg a nézőkkel a cég ars poeticáját Váraljai Péter igazgató. — Valóban szokatlan, hogy ma, amikor a földművelésügyi tárca pénzzel ösztönzi a tenyésztőket az állomány felszámolására, mi az üzletház megnyitásával és a 110 telephely működésével éppen ebben a nehéz időszakban igyekszünk technikában, technológiában, gyógyszerekben és kiegészítő takarmányokban a tenyészanyag megtartását, sőt zökkenőmentes nemesítést támogatni. A kisállattartás el-
-ével természetesen gondot fordítottunk arra is, hogy a nyugat-

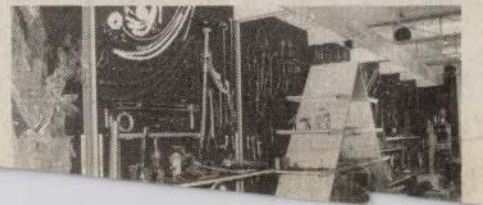

Bartók és Beethoven a Vigadóban

Igazi népi örökségünk

Zsoltárok fehérben, zöldben

Esőcsepp csorog egy ablakon, mögötte egy asszony fest: így kezdődik az az alig húszperces film, mely mintegy bevezeti a Gödöllői Művelődési Ház galériájában az Erdélyből jött Finta Edit képeinek, grafikáinak, filmplakátjainak és könyvborítóinak kiállítását. A filmet, mely kivételes szépségével nyűgözi le a nézőt, a bukaresti televízió magyar adásának rendezője, Xantus Gábor készítette egy „rendhagyó térkiállítás" keretében, amikor is a festőnő képeit — egy falióra, egy hegedű és egy régi gramofon társaságában — a bonchidai romos és elhagyatott egykori Bánffy-kastély szobáiba, folyosóira, illetve a kastélyt övező elvadult, gazverte park fái, bokrai közé állította, hogy aztán a lenyugvó nap meleg fénysugarai között bóklásszon el kamerájával e különleges hangulatot árasztó helyszínen, ahol a kőtörmelékkel borított folyosókon, az üres ablakkeretekben, a park hatalmas fái közt időnként fel-feltűnik — mint egy századfordulós, szecessziós álom misztikus nőalakja — maga a festőnő is. A festőnő, Finta Edit, akinek mostani, gödöllői kiállításán a magyarországi közönség immár másodszor találkozhat azzal a különös, elvont, enyhén szürreális világgal, mely a kiállított képekből, grafikákból árad; az arctalan Madonnával, a súlytalannak tetsző ablakokból előlibbenő fehér drapériákkal, a holt tájba benyúló „semmi ágán" lógó löttyedt gumikesztyűpárral. S a könyvekkel, az erdélyi magyar irodalom oly sok kedvelt alkotásaival, melyekről, miközben forgattuk, talán nem is tudtuk, hogy borítójukat szintén Finta Edit tervezte.

A Gödöllői Művelődési Házban október 16-ig tekinthetők meg az erdélyi művésznő munkái, köztük a Xantus-filmnek is címet adó Zsoltárok fehérben, zöldben című triptichon is; magát a filmet pedig jó lenne — akár a Magyar Televízióban — minél szélesebb körben ismertté tenni. Nagyon megérné.

• M. G.

Finta Edit, 1.

FINTA EDIT: MADONNA

Korunk, 1970. febr. 18.

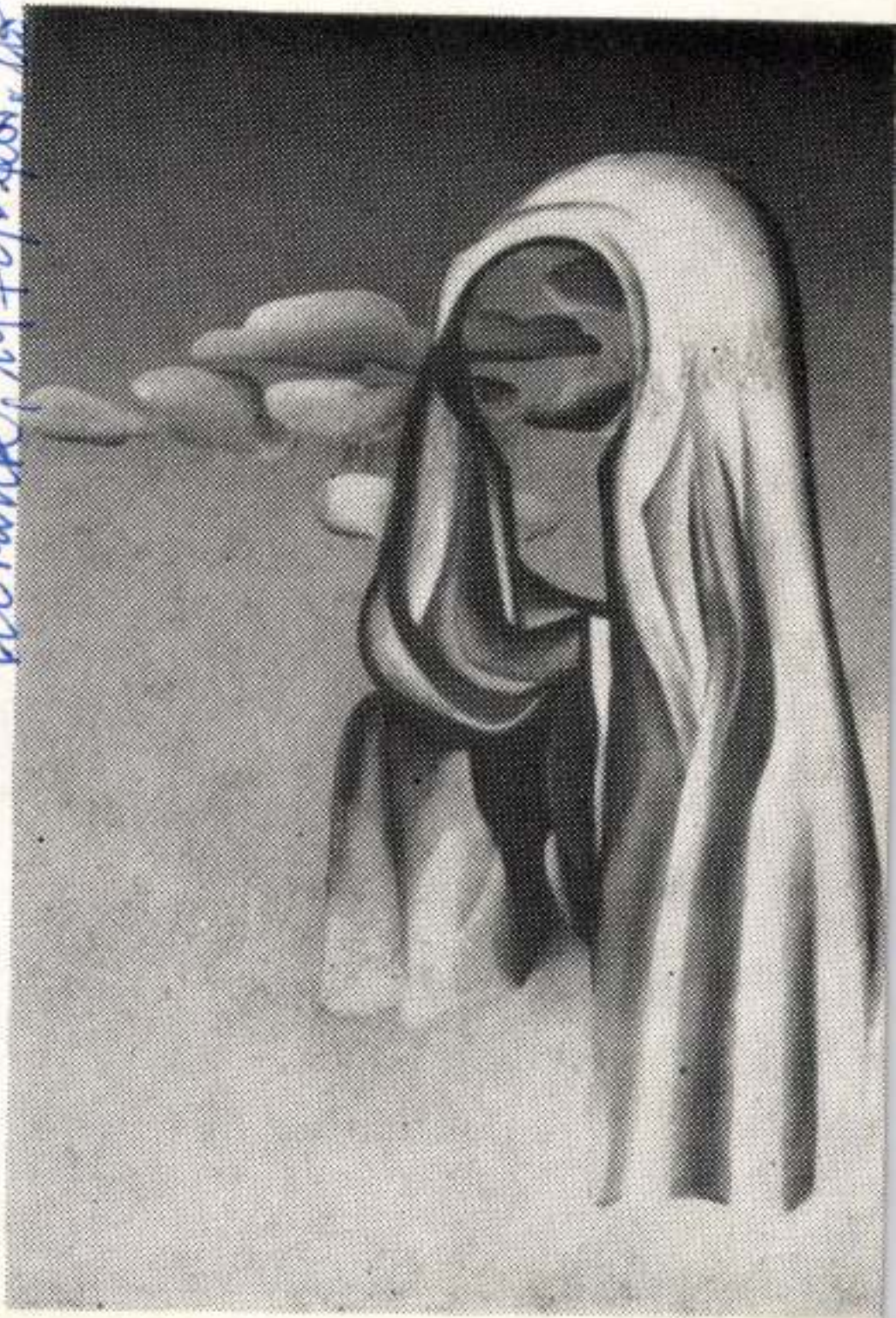

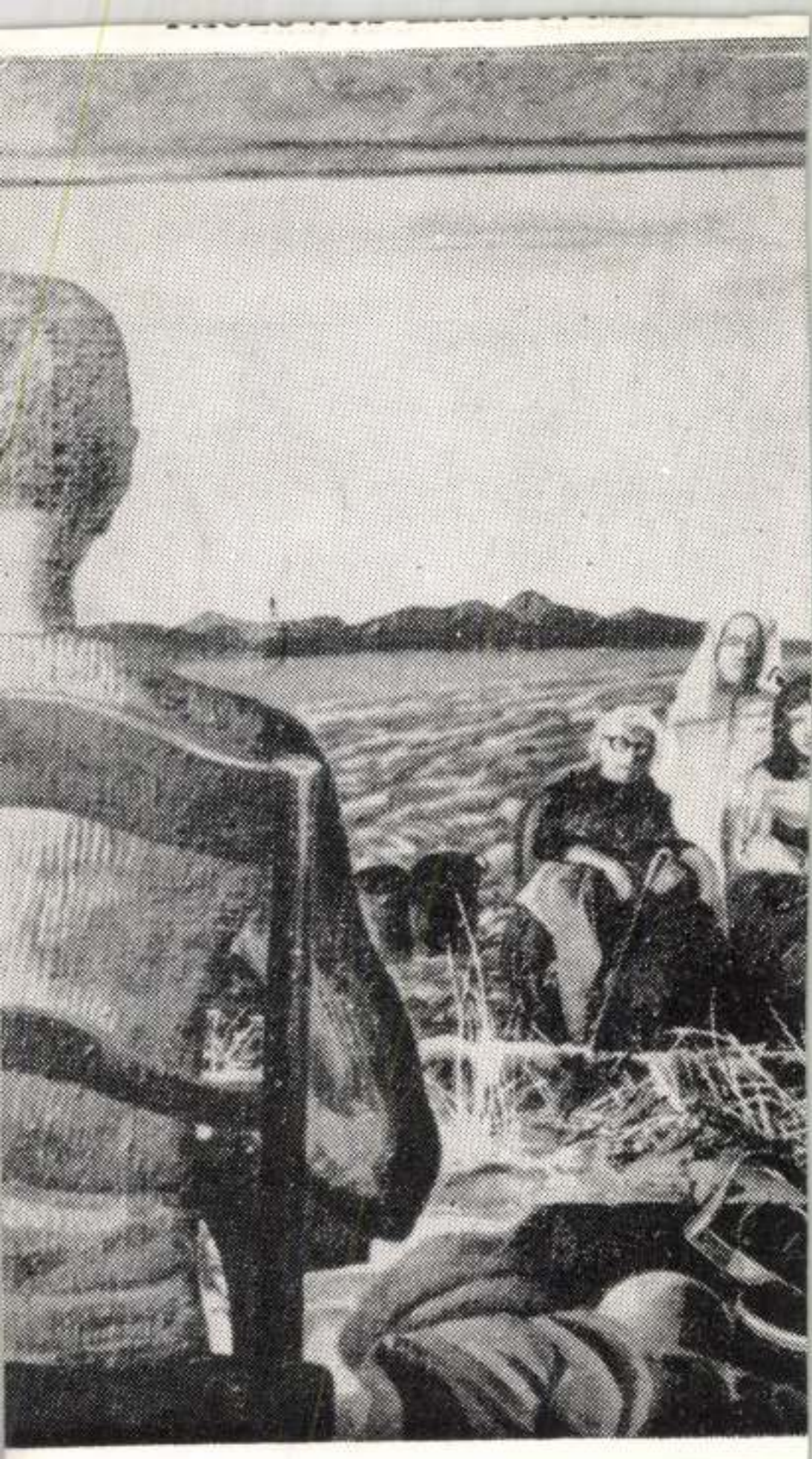

1871

MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA

1062 BUDAPEST VI., ANDRÁSSY ÚT 69–71
TELEFON: 142-1738
FAX: 00-36-1-142-1563

M.T.A.
Müvészettörténeti Kutató Intézet
Könyvtára
Budapest

A M.K.F. Könyvtára az Ars Hungarica 1991/
a Barcsay iskolájában és a Száz éves a Képz

FINTA Edit

Vasárnapi Hírek 1992. III. 29.

Hétfőn, délután 5 órakor a Duna Galériában (Bp. XIII., Pannónia u. 95.) Finta Edit kolozsvári képzőművész Zsoltárok fehérben, zöldben című kiállítását Szepes Hédi művészettörténész nyitja meg. — A Thames and Hudson angol művészeti kiadó könyveiből nyílik kiállítás délelőtt fél 11-kor a XIII. kerületi Váci u. 19. szám

FINTA Edit

Finta Edit festőművész kiállitása, Debrecen, Medgyessy Galéria, 1993. junius 10-20. Bp. : Képcsarnok, 1993 [4] p. ill. - MÓZES Attila: A hiány költészete : Finta Edit képeiről. [4] p.

A Magyarországi Evangélikus Egyház
Országos Elnöksége
tisztelettel meghívja Önt
az
Evangélikus Országos Múzeum
ünnepélyes felavatására
és
első állandó kiállításának megnyitására,
1979. július 27-én, pénteken 14 órakor
Budapest, V. Deák Ferenc tér 4.

KINTA EDIT
GYEMBER LX/52 – LXI/1.
(2941–2942.) 2004. dec 26 –
2005. jan 2. 15. l.

Áhítat* címmel nyílt kiállítás *Finta Edit grafikus- és festőművész alkotásaiból a Vármegye Galériában. Az Erdély Művészetéért Alapítvány rendezésében megtekinthető tárlat január 21-éig, keddtől péntekig 10 és 18 óra között látogatható Budapesten, az V. kerületben, a Vármegye u. 11. szám alatt.

	Keresztnév:
	Beosztás, angolul:
	Legmagasabb tudományos fokozat, angolul:
	Telefonszám 2.:
	E-mail cím:
	Helység: **Postafiók:** **Szám:**

KÉPZÉSEK TANFOLYAMOK

JELENTKEZŐKET VÁRUNK MÉG!

FAZEKAS TANFOLYAM

(10 éves kortól)

A négy hónapos tanfolyamon, heti 3 órában a résztvevők elsajátíthatják a fazekas mesterség alapelemeit, az agyagmegmunkálás fortélyait, megismerkednek a korongozás technikájával, a mázazással és a különböző égetési eljárásokkal.
A foglalkozást vezeti: BITTLER ZSUZSANNA
A foglalkozás ideje: hétfő, 16,30-19,30 óráig
Részvételi díj: 2.500,-Ft anyaggal együtt
Az első foglalkozás ideje: október 7.
A csoport minimum 10 fővel indul.
Felvilágosítás: Vértes Istvánné

FAFARAGÁS

(10 éves kortól)

Október 7-től 3 hónapos fafaragó tanfolyamot indítunk, amelyen megismerkedhetnek a kisplasztikától az épületfaragás alapjaival, a fafaragás alapvető fogásaival, technikájával, a pácolás, olajozás és a lakkozás módjával. Az alapfogások elsajátítása után a csontfaragás módját is elsajátíthatják a jelentkezők.
A munkához szükséges anyagot biztosítjuk, de saját anyagból is dolgozhatnak.
Vezeti: SÁPY LÁSZLÓ szobrász
A foglalkozások ideje: hétfő 16,30-19 óráig
Részvételi díj: 1.700,-Ft+ anyagköltség
Az első foglalkozás ideje: október 7.
A csoport minimum 10 fővel indul.
Felvilágosítás: Vértes Istvánné

CSUHÉFONÁS

Október 25-től 3 hónapos csuhéfonó tanfolyamot indítunk, amelyen megismerkedhetnek a fonáshoz használható anyag gyűjtésének, tárolásának és előkészítésének módjával, a fonás technikájával és többféle fonásmóddal.
A jelentkezők különböző praktikus használati tárgyakat, szatyrot, alátétet, dobozt, stb. készíthetnek.
A foglalkozást vezeti: BÁRÁNY MARA
A foglalkozás ideje: péntek 16-19 óráig
Részvételi díj: 1.800,-Ft
Az első foglalkozás ideje: október 25.
A csoport minimum 10 fővel indul.
Felvilágosítás: Vértes Istvánné
Megjegyzés: kérjük azokat a jelentkezőket, akiknak módjukban áll, gyűjtsenek be csuhét.

KOSÁRFONÁS

Október 4-től 3 hónapos kosárfonó tanfolyamot indítunk, amelyen megismerkedhetnek a fonáshoz felhasználható vesszőfajtákkal, előkészítésükkel, a fonás technikájával és többféle fonásmóddal.
A foglalkozást vezeti: NÁCSA JÁNOSNÉ
A foglalkozások ideje: péntek 16-19,30 óráig
Részvételi díj: 1.700,-Ft + anyagköltség, befizetés: jelentkezéskor
Az első foglalkozás ideje: október 4.
A csoport minimum 10 fővel indul.
Felvilágosítás: Vértes Istvánné

NÉPI SZŐVŐKÖR

A KUNSZT VERONIKA népi iparművész által vezetett szövőkörbe várjuk a népi szövéstechnikákkal megismerkedni kívánó leányokat, asszonyokat. A foglalkozások szerdai és pénteki napokon 16-20 óráig lesznek, de lehetőség van arrra is, hogy a tagok a délelőtti órákban és hétvégeken is dolgozzanak. Pénteki napon van szakmai irányítás.
Részvételi díj: 3.500,-Ft + anyagköltseg - két részletben fizetendő
Az első foglalkozás: október 4.
Felvilágosítás: Vértes Istvánné

GOBELIN SZŐVŐKÖR

Azoknak a 10 év felettieknek a jelentkezését várjuk, akik a különböző szövési technikák megismerésével szeretnének eljutni a gobelin szövésig vagy a már meglévő ismereteiket bővíteni szeretnék.
Vezeti: REMSEY FLÓRA iparművész
A foglalkozások ideje: hétfő és kedd 16-20 óráig, de lehetőség van arra is, hogy a tagok a délelőtti órákban és hétvégeken is dolgozzanak.
Szakmai irányítás minden második foglalkozáson van.
Az első foglalkozás időpontja: október 1.
Részvételi díj: 3.500,-Ft/év + anyagköltség - két részletben fizetendő
Felvilágosítás: Vértes Istvánné

BŐRDÍSZMŰVES TANFOLYAM

Október 2-től 3 hónapos bőrdíszműves tanfolyamot indítunk, amelyen megismerkedhetnek a különböző bőrfajtákkal, felhasználásuk módjával, a használati tárgyak elkészítésének technikájával, díszítési lehetőségekkel és módjukkal.
A munkavégzéshez szükséges szerszámokat (gömbölyű ár, varró ár, lyukasztó, háromélű szűcstű, csont, sniccerkés, olló, fapofa) a foglalkozások vezetőjénél vásárolhatják meg.
A foglalkozást vezeti: JUHÁSZ JÓZSEFNÉ
A foglalkozás ideje: szerda 16-19 óráig
Részvételi díj: 1.700,-Ft + 1.000,-Ft anyagköltség
Az első foglalkozás ideje: október 2.
A csoport minimum 10 fővel indul.
Felvilágosítás: Vértes Istvánné

ÖTVÖS TANFOLYAM

(14 éves kortól)

Október 3-tól az ötvös mesterségen belül a fémdomborítással megismertető 3 hónapos tanfolyamot indítunk. Ezen a fémlemez domborítással, mattolással és átvágással történő megmunkálásával, a kész termékek patinázásával foglalkoznak a résztvevők.
A foglalkozást vezeti: SÁPY LÁSZLÓ szobrász
A foglalkozás ideje: csütörtök 16,30-19 óráig
Részvételi díj: 1.700,-Ft + anyagköltség
Az első foglalkozás ideje: október 3.
A csoport minimum 10 fővel indul.
Felvilágosítás: Vértes Istvánné

ÁGAZATI KÉPZÉS

ÁGAZATI SZAKMUNKÁSKÉPZŐ TANFOLYAMOK A KERESKEDELMI ÉS IDEGENFORGALMI TOVÁBBKÉPZŐ VÁLLALAT ÉS A GÖDÖLLŐI MŰVELŐDÉSI KÖZPONT SZERVEZÉSÉBEN

ABC ÁRUHÁZI ELADÓ SZAKMUNKÁSKÉPZŐ TANFOLYAM

Feltételek: 15. betöltött életév
általános iskolai végzettség
a szakmunkásvizsgáig 1 év szakmai gyakorlat
A tanfolyam témakörei: kereskedelmi ismeretek
áruismeret szakmai számítások
munkavédelem, egészségügyi ismeretek
irányított szakmai gyakorlat
Időtartama: 2 félév
A tanfolyamot 25 fő jelentkezése és beiratkozása esetén indítjuk!
Tandíj: 15.800.-Ft
(2 részletben fizetendő:
beiratkozáskor és 1992. február 1-én)
Jelentkezési határidő: 1991. október 31.

GYERMEKÉLELMEZÉSI SZAKÁCS ÉS KÖZÉTKEZTETÉSI SZAKÁCS SZAKMUNKÁSKÉPZŐ TANFOLYAM

Feltételek: 17. betöltött életév általános iskolai végzettség egészségügyi alkalmasság a szakmunkásvizsgáig 1 év szakmai gyakorlat.

A tanfolyam témakörei: vendéglátó ismeretek élelmiszerismeret ételkészítés elmélete, ételkészítés a gyermekélelmezésben szakmai gyakorlat Időtartam: 2 félév A tanfolyamot 20 fő jelentkezése és beiratkozása esetén indítjuk!

Tandíj: 21.600.-Ft (2 részletben fizetendő: beiratkozáskor és 1992. február 1-én)

Jelentkezési határidő: 1991. október 31.

Jelentkezés és információ: Váci Kereskedelmi RT Oktatási Osztály, Soós János, 2600 Vác, Görgey Artúr 1. Tel.: 27/13-600, 27/ll-635, 27/ll-l8l Petőfi Sándor Művelődési Központ Kecskés József 2100 Gödöllő, Szabadság út 6. Tel.: 28/20-775, 28/20-977

SZÁMÍTÁSTECHNIKA

IBM PC alapfokú tanfolyam indul
1991 Október 28-tól
kezdő felhasználók és ügyviteli dolgozók részére
A tanfolyam időtartama : 25 óra

* DOS 3.3 operációs rendszer
* Szövegszerkesztés
* Nyomtatók használata
* Norton Commander keretprogram

A tanfolyami órák pontos idejét a résztvevőkkel megbeszélve
közösen alakítjuk ki.
A tervezett időpont Hétfő, Kedd, Csütörtök 17-19 óra
A tanfolyam díja : 3950 Ft./ fő

Igény esetén alapfokú tanfolyamokat szervezünkaz alábbi témakörökben
BASIC, PASCAL, C, ASSEMBLER Z80, 8086
dBASE, LOTUS
A tanfolyamok tervezett ideje 25 óra / témakör
A tanfolyamok tervezett díja : 5 500 Ft. / fő

SZOLGÁLTATÁS

Október 20-án 14-18 óráig
TŰZZOMÁNC
ajándékkészítő délután a művelődési központ 7-8-as termében.
Vezeti: Vértes Istvánné
Belépődíj: 60.-Ft + anyagköltség

NYOMDAI SZOLGÁLTATÁS

A művelődési központ nyomdája igény szerint különböző jellegű nyomdai munkák kivitelezését vállalja
A/3-as, A/4-es, A/5-ös, A/6-os méretben.
Többszínnyomás lehetséges!
SZÓRÓLAPOK - ISMERTETŐK - MEGHÍVÓK
FORMANYOMTATVÁNYOK - PLAKÁTOK
KATALÓGUSOK - REKLÁM- ÉS PROPAGANDAANYAGOK
FÜZETEK
Felvilágosítás és megrendelés: Kenyó Lászlónénál
hétköznap 8-16 óráig

FÉNYMÁSOLÁS CANON GÉPPEL!
JÓ MINŐSÉG! GYORSASÁG!
MEGVÁRJUK!

KICSINYÍTÉS ÉS NAGYÍTÁS
(méret: A/3, A/4, A/5, A/6, A/7)

TETSZÉS SZERINTI %-ban- Kétoldalas másolási lehetőség!
Fekete-, piros-, kék-, zöld- és barnaszínű másolatok készítése
fehér és színes papírra
esztétikus megjelenítés, kisebb példányszámban újságsokszorosítás,
plakát és szórólapkészítés!
A/4-es méret, 1 oldalas:
fekete-fehér: 6,- Ft/oldal
színes: 12,- Ft/oldal
A/4-es méret, 2 oldalas:
fekete-fehér: 9,- Ft/oldal
színes: 18,- Ft/oldal
A/3-as méret, 1 oldalas
fekete-fehér: 9,- Ft/oldal
színes: 18,- Ft/oldal
A/3-as méret, 2 oldalas
fekete-fehér: 12,- Ft/oldal
színes: 24,- Ft/oldal
A tervezés munkadíját és az egy oldalon belüli többszínnyomás költségét a fénymásolási díjon felül számlázzuk le!
Felvilágosítás és megrendelés: Végh Józsefnénél és Sutta Józsefnénél hétköznap 8-17 óráig

Kiadja a gödöllői Petőfi Sándor Művelődési Központ
Felelős :Kecskés József igazgató
Szedés és nyomás: Művelődési Központ,
Gödöllő

GÖDÖLLŐI KULTURÁLIS AJÁNLAT

HívOgató

1991. Október

2100 GÖDÖLLŐ, SZABADSÁG ÚT 6. 2101 GÖDÖLLŐ, PF. 131. GTP SZÁMLA SZ.: 763-39522

SZÍNHÁZ

OKTÓBER 11-én 14.30 és 17 órakor
a Meseszínház bérlet "A" és "B" sorozat I. előadása:

Grimm: HAMUPIPŐKE

a Budapesti Kamaraszínház vendégjátéka

OKTÓBER 20-án 19 órakor

A. Paso:
HAZUDJ INKÁBB KEDVESEM!
bűnügyi komédia két részben
Fordította: Horváth János

a kaposvári Csiky Gergely Színház vendégjátéka:

Szereplők: Pogány Judit, Németh Judit, Hunyadkürti György, Spindler Béla, Szalma Tamás, Tóth Béla, Kristóf Kati, Lipics Zsolt, Szentgyörgyi István, Szigeti Brigitta
Díszlet: Menczel Róbert jelmez: Cselényi Nóra
Rendezte: KOLTAI RÓBERT
Belépődíj: 180,- Ft és 120,- Ft, jegyelővétel szeptember 20-tól

---

OKTÓBER 30-án 14.30 és 18 órakor
a Diákszínház bérlet
"A", "B", "C" sorozat I. előadása

a Budapesti Kamaraszínház vendégjátéka

Moliére: FÖSVÉNY
komédia 3 felvonásban
Fordította: Illyés Gyula

Szereplők: Hável László, Jakab Csaba, Orosz Helga, Rosta Sándor, Bálint Márta, Tyll Attila, Kóti Kati, Eszes Sándor, Dávid Kiss Ferenc, O. Szabó Sándor, Somfai Éva, Szalay András, Lipcsei Tibor, Orbán Károly
Díszlet: Székely László m. v. Jelmez: Benedek Mária
Rendezte: BEKE SÁNDOR
Belépőjegy csak a 14.30 órai előadásra váltható: 90,- Ft
Jegyelővétel szeptember 20-tól

*

HASZNOS TUDNIVALÓK

Nyitvatartás ☞ naponta 9-21 óráig
☎ 06 (28) 20-775 (igazgató)
☎ 06 (28) 20-977 (információ, kapcsolás)
Jegypénztár ☞ nyitva: hétköznap 16-19 óráig, hétvégén a rendezvényektől függően
Gödöllői Galéria ☞ nyitva: hétfő kivételével hétköznap 15-19 óráig, hétvégén 10-18 óráig, előzetes bejelentés esetén a kiállítások más időpontokban is megtekinthetők
Könyvesbolt ☞nyitva:hétfő-től péntekig 12-19 óráig szombaton 9-14 óráig
Gödöllő Tourist ☞nyitva:hétfő-csütörtök 9-17 óráig péntek 9-16 óráig
Büfé ☞ nyitva: naponta 13-19 óráig
Hírdetésfelvétel ☞ az előtéri hírdetőtáblára naponta 10-20 óráig 1 hétre, terjedelemtől függetlenül: magánszemélyeknek: 50,- Ft közületeknek: 125,- Ft

SZÍNJÁTSZÁS

KEREKASZTAL SZÍNHÁZI TÁRSASÁG
TABLE RONDE
Október 6-án, vasárnap 19 órakor
Október 12-én, szombaton 19 órakor
bemutatója
a gödöllői művelődési központ kamaratermében

A LOVAGSEREG ÉNEKE
színpadi játék
Tankred Dorst: Merlin avagy a puszta ország
című művének részleteire
SZEREPLŐK:
Lancelot...SCHILLING ÁRPÁD
Ginevra...SZATMÁRY ZITA
Mordred...KÖRÖMI GÁBOR
Artus...SZABÓ ATTYLA
a további szerepekben:
ÁCS ZSUZSANNA, EGERVÁRI GYÖRGY, FAUST IMOLA, KULCSÁR ENIKŐ, LIPTÁK ILDIKÓ, LOSONCZY JÚLIA, PECSOVSZKY TAMÁS ROMANKOVICS EDIT, SEREGLEI ANDRÁS, SCHOLTZ ANNA, TÓTH ÉVA, TÓTH GYÖNGYI
ZENE: VADADY ATTILA
RENDEZTE: KAPOSI LÁSZLÓ
Belépő: 80.-Ft
(diákoknak és nyugdíjasoknak 50.-Ft)

GALÉRIA

OKTÓBER 4-én 18 órakor

FINTA EDIT

kolozsvári grafikus-és festőművész

KIÁLLÍTÁSA

Megnyitja: CSIKI LÁSZLÓ
író, költő
Közreműködik: SUBA LÁSZLÓ - vers
Kisérő program: **XANTUS GÁBOR:**
ZSOLTÁROK FEHÉRBEN, ZÖLDBEN
Rendhagyó térkiállítás Finta Edit képeiből
(Bonchidai Bánffy-kastély, 1990/91.) c.
videófilm vetítése

-Mélyről felnyomakvó, leküzdhetetlen szorongás hatja át ezeket a képeket, a lét legalsó régióiból közvetíti őket a rettegő és vakmerő ösztön csatornája, és végső fokon mégsem lehangolóak, nem morbidak és nem nyomasztóak. Első pillantásra talán úgy gondolnánk, azért nem, mert a művészet ezt az álcázott bonctani tájat átszellemíti. Ez a kifejezés azonban pontatlan volna: mert a művész itt nem belevetíti, belesugározza a lét biomasszájába a "szellemet", hanem felismeri, amint abból éppen előtör, amikor a magasabbrendű lét kísérleties szépséggel kigyúl az élettani mocsár fölött: mint a szellem lidércfénye.-(Szőcs István)

Nyitva: október 16-ig hétfő kivételével hétköznap 15-19 óráig, szombat és vasárnap 10-18 óráig

---

OKTÓBER 23-án 17 órakor

90 ÉVES
A GÖDÖLLŐI MŰVÉSZTELEP
SZECESSZIÓS
GRAFIKÁK,FESTMÉNYEK
KIÁLLÍTÁSA

a Tragor Ignác Múzeum (Vác)
gyűjteményéből, magángyűjtőktől
és a gödöllői Nagy Sándor házból
KÖRÖSFŐI - KRIESCH ALADÁR
NAGY SÁNDOR
REMSEY JENŐ
REMSEY ZOLTÁN
MŰVEIBŐL
MEDGYASZAY ISTVÁN
építészművész
GÖDÖLLŐI
MŰTEREMHÁZAINAK TERVEIBŐL, KÉPEIBŐL
Megnyitják:
GELLÉR KATALIN művészettörténész
KATHY IMRE építész
Rendezőszervek:
Városi Múzeum, Petőfi Sándor Művelődési Központ
Nyitva: november 24-ig hétfő kivételével
hétköznap 15-19 óráig, szombat és vasárnap 10-18 óráig

"...Körösfői-Kriesch Leányfeje a szecessziós linearizmus ősforrásaihoz, a preraffaelitákhoz vezethető vissza, Nagy Sándor tusrajza (Heverésző nők) a gödöllői műhely természetmisztikájának jellegzetes példája. A Remsey-testvérek grafikái pedig már a következő, Gödöllőn tanult nemzedéket képviselik, s a szecesszióból az izmusok fele vezető utakat is példázzák. ...

A háború éles cezúrát, témában és kifejezésben is nagy változásokat hozott... A grafikák többsége ... már a háború keltett iszony expresszionisztikus megfogalmazása..." (Gellér Katalin)

Medgyaszay "1904-ben elindult a sorsdöntő gyűjtőutakra, a népi építészet tanulmányozására. ... Az 1904-06 között tervezett és épített két gödöllői műterem - villa a gyűjtőutak tanulságainak jegyében fogant, magában hordja a kor építészeti vívmányait és minden részletében kiforrott. Ennél a két épületnél aligha születtek ebben az időben korszerűbb, jobb, színvonalasabb, ilyen mértékben sajátos - egyéni és nemzeti ízt hordozó - alkotások. ..." (Kathy Imre)

Művészete a magyar szecesszió, a magyaros stílus meghatározó jelentőségű teljesítménye, a népi építészet szerkezetét, formakincsét, anyagát elsőként ötvözte az új építőanyaggal: a vasbetonnal. E tekintetben kifejtett munkássága nemzetközileg is úttörő fontosságú. Terveit, épületeit a megrendelők szükségleteihez igazodó, a benne lakók és a használók életmódját, életvitelét is kifejező megformálás jellemzi.

NOVEMBER 9-én 10 órától

ÉLET ÉS ÖRÖM

FILOZÓFIA ÉS MŰVÉSZET A SZÁZADFORDULÓN
ELŐADÁS, TEAHÁZ
A 90 ÉVES
GÖDÖLLŐI SZECESSZIÓS MŰVÉSZTELEP KORÁRÓL
Rendezőszervek: Gödöllői Művésztelep Alapítvány
Városi Múzeum
Petőfi Sándor Művelődési Központ

ZENE

OKTÓBER 1-én 14 órakor

ZENEI VILÁGNAP
VIVALDI HALÁLÁNAK
250. ÉVFORDULÓJA
EMLÉKÉRE
IFJÚSÁGI HANGVERSENY

MŰSOR
G-dúr Simfónia F.XI. N.4.-PV.361
Négy évszakból a Tél II. tétele
G-dúr Concerto (oboára és fagottra)
Szólisták :
Zagyváné Molnár Ildikó oboa, László Attila fagott
a-moll Koncert I. tétele Op.3.Nr.8.
Szólisták :
Wendler Magdolna hegedű, Gálné Bagi Márta hegedű
e-moll Concerto PV.113
Előadja a Gödöllői Városi Kamarazenekar
Vezényel : Farkas Pál
Az ifjúsági hangversenybérlet 1.hangversenye
Belépődíj: 30.-Ft
A művelődési központ és zeneiskola közös ifjúsági hangversenybérletének első hangversenye.
A bérlet ára: 90.-Ft
Zeneiskolásoknak: 70.-Ft

*

interpret orchestrant, cunoştinţe extrem de utile profesiunii sale de bază, şi aşteptînd între timp cu imensă răbdare şi tenacitate, clipa în care va putea să-şi reia activitatea dirijorală. Iar acest eveniment s-a produs cu prilejul unui concert pe care reputatul şef de orchestră american Fritz Mahler nu a mai putut să-l conducă din motive de sănătate, impunîndu-se înlocuirea sa de ultim moment. Pentru salvarea situaţiei, orchestra a solicitat cu sublimă premeditare (!) intervenţia lui Erich Bergel care, fără repetiţii, evoluînd în faţa unei săli arhipline, a interpretat în chip magistral, printre altele, Simfonia a V-a de P. I. Ceaikovski.

Acest redivivus bergelian a continuat mai apoi peste hotare — în R.F.G. —, unde dirijorul va găsi acel mediu favorabil desăvîrşirii sale profesionale, precum şi deschiderile culturale generoase, necesare unei depline afirmări pe plan internaţional.

Despre dimensiunile personalităţii de interpret a lui Erich Bergel publicul român a putut afla doar sporadic, de la cei puţini, din nefericire, — care au avut şanse de a păşi din cînd în cînd, peste hotare. Acum însă, iată-ne în situaţia privilegiată de a-l putea vedea şi aprecia din nou pe podiumul Casei Universitarilor pe acest atît de îndrăgit artist. Repertoriul ales — *L'Ascenssion* de Olivier Messiaen şi *Requeiem*-ul de W. A. Mozart — a avut menirea de a evidenţia odată mai mult, cunoscuta afinitate a dirijorului faţă de operele monumentale. (Messiaën, prin conţinut, nu prin amploarea dimensiunilor — Mozart, întrunind ambele caracteristici, la modul genial). Bergel impresionează astăzi, ca şi odinioară, prin aceeaşi vigoare şi eficienţă a gesturilor precum şi prin claritatea viziunii de ansamblu, care-i permite o configurare sonoră perfect echilibrată, a fiecărei lucrări abordate. În plus însă, s-a relevat cu pregnanţă în prestaţia sa, o substanţială sporire a rafinamentului coloristic, ca o consecinţă derivată din impulsurile unei sensibilităţi de o intensă şi nobilă vibraţie lirică, mai puţin valorificată altădată.

În ceea ce priveşte Requiem-ul, putem afirma că această baghetă de excepţie a răscolit în noi largul ambitus al trăirilor, de la tragic la sublim, pe care capodopera mozartiană le implică în conţinut, constituindu-se astfel într-un veritabil obelisc sonor, închinat — acum — memoriei celor ce s-au jertfit pentru Libertate. Pentru asemenea momente de înălţare spirituală, îi rămînem profund îndatoraţi lui Erich Bergel, pe care l-am dori, cu legitimă îndreptăţire şi într-un viitor cît mai apropiat, ca autoritate permanentă, în fruntea Filarmonicii clujene.

CASIU BARBU

plastica

SUGESTII PLASTICE

Cu expoziţia de la Galeria Mică a U.A.P. Edit Finta revine în viaţa plastică clujeană. În cele cîteva săptămîni cît a fost deschisă expoziţia, am avut prilejul să observăm cum mîna şi conştiinţa se întîlnesc pentru a da imaginii o putere neobişnuită de a revela. Arta sa constă în a sugera contactul cu pulsaţia energiei universale, ca şi influenţa acesteia asupra vieţii, într-o lume a realităţilor substanţiale interpretată foarte personal. La limita dintre figurativ şi abstract, Finta nu enunţă ci stilizează formele pînă la contur în virtutea unor semnificaţii.

Picturile sale de concepţie modernă nu se încadrează în genurile clasice cunoscute — natura moartă, portretul, peisajul, totuşi, descoperim în toate, desigur mai puţin precizat, acelaşi subiect — autoportretul interior. Introspecţia şi confesiunea pătrunsă de frămîntare transmit o tensiune dureroasă implicînd continuu interogaţie şi căutare. Reprezentările sintetice degajă o atmosferă suprareală, ce aminteşte uneori armonii sonore şi depăşeşte durata datorită comunicării omului cu dimensiunea cosmică. Muzica compusă după reguli matematice, dar de esenţă imaterială, poate elibera eul atunci cînd intuieşte nemărginirea spaţiului *(Gramofon)*. Această aspiraţie apare mai evidentă în pînza *Regele şi regina*, unde două scaune stil domnesc în mijlocul deşertului asupra spaţiului contopit cu timpul, singularizează banalul simbolizînd eternitatea.

La rîndul său omul nu interesează ca individualitate, ci este mai degrabă evocat ca persoană nostalgică supusă legii fireşti, dar de neînlocuit, a trecerii vremii. Înţeles ca mister şi mit al existenţei, timpul obiectiv şi devenirea marchează viziunea artistei. Cînd este lirică expresia plastică concentrează viaţa în trăirea autentică a iubirii. Construcţia formelor pe verticală, frumuseţea lor simplă, culoarea caldă şi luminoasă, transformă imaginea în poem. Alteori, chinul şi tragedia în faţa corpului mutilat care totuşi trăieşte, indică preocupare pentru apropierea dintre viaţă şi moarte sau trezeşte asociaţii neaşteptate *(Triptic)*. Discul unui soare verde-deschis răsare lent şi proiectează peste valurile mării spectrul luminii. Nenumărate reflexe pe suprafaţa apei în mişcare, ai spune că artista vrea să pună în valoare posibilităţile tehnicii în ulei, pentru ca prin acest procedeu stilistic să înfăţişeze o naştere inspirată şi metafizică, stranie şi benefică. Gama cromatică este conturată, aceleaşi culori calde, mai alesreci, albastru intens, mult verde în diferite intensităţi. Deseori penelul e în voia stărilor sufleteşti iar exprimarea devine deosebit de vie şi impresionantă.

Monologul interior, la nivelul conştientului şi dincolo de el, exteriorizează parţial personalitatea profundă. Într-o accepţiune spirituală, arta oferă omului din epoca tehnicii avansate, secătuit şi inert, şansa de a se transforma şi de a spera în iluminare, asemenea perechii primitive aşezată cu tălpile în mod voit prea mari, lipite de pămînt *(Aşteptare)*. Pictura Editei Finta, întrebare despre existenţă şi rugăciune în faţa eternului, ne propune să regăsim taina şi idealismul din fiinţa noastră intimă.

DANIELA GUI

Király László

Sinceritate

Pictoriţei Edit Finta-Mózes

Cînd de noi departe vom purcede
ştim deja că totul e pierdut.
Al melancoliei văl umbrea comoara,
iar disperarea aspră striga: „nu s-a putut".
De trăieşte-n suflet glas din înălţimi,
uităm singurătatea deşi ne-a însoţit.
Şi gîndurile sînt împărtăşite,
Iubiri prea chinuite ce-n flăcări au pierit.
Dar flăcării chiar noi izvor îi sîntem
în astă femeiască-lume făr' de chip.
A vălurilor sunet arde într-una,
şi a credinţei ţărmuri fi-vor pururi
în astă necredinţă de nisip.
Nu-i prăbuşire acelui ce de sine uită,
apoi se dăruie în păcea strălucirii ca un Crist.
Nu existăm cu amărăciune, nici cu veselie,
doar în noi înşine şi întru totul trist.

Traducere de **Daniela Gui**

EDIT FINTA

Gînduri la o expoziție

Pictoriței Finta Edit-Mózes

Cînd de noi vrem să fugim departe
Știm de-acum că totul e pierdut;
Voaluri triste peste averi deșarte
Flutură spunînd: „nu s-a putut".

Cît trăiește ea — natura mamă —
Uităm clipa de singurătate
Peste care gînduri vechi mai cheamă
Vechi iubiri de flăcări devastate.

Dar cînd focul iscă-n calea noastră
Chipul trecătoarelor femei
Valduri moi foșnind pe-o mare-albastră
Reaprind speranța-n ochii mei.

Nu-i învins doar cel ce stă deoparte
Și se-nclină către Soare-apune,
Triști nu suntem dar nici veseli, foarte
Suntem ca un turn în rugăciune.

Király László

In românește de Negoiță Irimie

Finta Edit

Plastică

Galeria Mică a U.A.P. Cluj

Între teluric şi astral

Neîndoielnic, recenta expoziţie a lui Călin Pojar ilustrează în mod exemplar ideea suitei tematice. Deşi nu îşi propune un cadru preconceput, îngăduind imaginaţiei o marjă extrem de elastică în ceea ce priveşte aria figurării, ciclul păstrează o coerenţă clară, desfăşurîndu-se cu anumită rigoare. Elementele viziunii se compun prin judicioasă proporţionare, acordînd golurilor ample un rost ce se vădeşte în efectul spaţializării. Turnuri îşi trimit coifurile ascuţite, ca nişte graţioase săgeţi, dincolo de aglomerarea unor cetăţi văzute ca într-o perspectivă cartografică, miniaturizată. Globuri suspendate par planete ori aştri mirific coloraţi. Sferica lor perfecţiune planează într-un infinit sugerat, cu o uimitoare economie de mijloace, prin fonduri nude şi plate. Aparenta lipsă de adîncime este compensată prin forţa tonurilor saturate, evocînd de preferinţă misterioase orizonturi, albastre ori roşii.

Paleta nu este însă întotdeauna percutantă. Intervin adesea contraste între unitatea fondului abstractizat şi modularea minuţioasă a detaliilor concrete, de obicei evocînd arhitecturi. Acestea se supun unui principiu al insularităţii, părînd suspendate în vidul intens cromatizat şi, deşi sînt în mod paradoxal izolate, se înscriu organic în context. Totul se concentrează în această planare, stîrnind detaşarea din uzual şi în acelaşi timp metamorfoza sensurilor iniţiale, convertite în metaforă. Singularizarea accentuează efectul. Desprinderea unui fragment de frescă, nuanţată cu o subtilă preţiozitate, evocă ideatic arhitectura sacră în totalitatea sa, creînd o senzaţie de liniştitoare eternitate.

Ocolind dramatismul, simbolistica lui Pojar se întemeiază pe contrastul bine cumpănit al termenilor plastici. Un echilibru perfect se instalează între dinamica minimă a imaginii şi stabilitatea aspectelor subalterne. O similară armonie guvernează corelarea structurală dintre expresia globală a cadrului şi funcţia detaliului. Fragmentarul se înscrie cu o elocinţă discretă în ansamblu, supunîndu-se unei reciprocităţi ce iscă o consonanţă fără cusur. Intensitatea tonală e domolită de modulări rafinate ce, menţinîndu-se în aceeaşi gamă, sporesc eudemonia. Sonorizările alternează cu estomparea culorilor, zădărnicind opoziţiile dizarmonice.

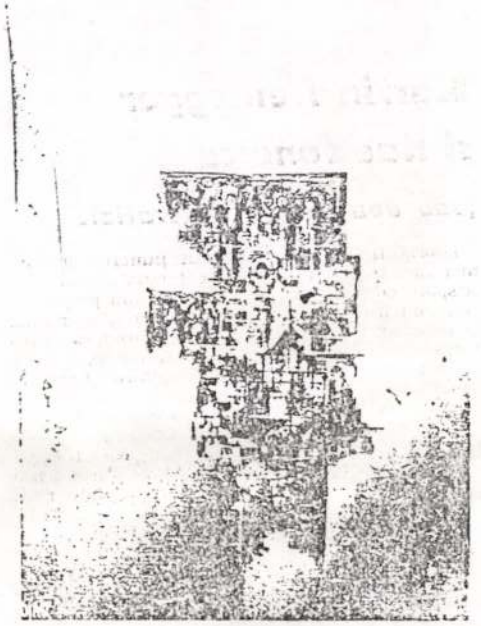

Călin Pojar — Icoană din Nord

Universul pictural al lui Călin Pojar semnifică virtuozitatea îngemănării dintre real şi paralel, dintre concret şi abstract, fără a provoca distorsionări de înţeles ori absurde divagaţii. Neabuzînd de criptismul suprarealist, viziunea lui se menţine cu moderaţie la nivelul accesibilităţii semantice. Distanţele dintre aproape şi departe sînt anulate, planurile se simplifică prin esenţializare, desfiinţînd registrele de tranziţie. De aici derivă senzaţia conectării imediate a opticii sale ce oscilează deliberat între teluric şi cosmicitate.

Originalitatea picturii lui Pojar decurge din modalitatea ingenioasă a alternărilor într-un ansamblu spectacular în felul său, cu toate că evită ostentaţia figurării. Pornind de la tema dată, deşi nu net circumscrisă, variaţiunile se desfăşoară în ritm larg, frapînd prin posibilităţile unei necesare reînnoiri. Sensul fundamental este astfel îmbogăţit printr-un procedeu *sui generis*. Cunoscutul, de pe acum văzutul şi ineditul, încă ne-văzutul, se derulează simultan în coeziunea unui univers imaginat. Complexitatea derivă din enunţarea simplă, fundamentală, favorizînd aventurile fantezici. Lumea se condensează şi se dilată în acelaşi timp, născînd o suită de sub-universuri a căror expansiune nu se realizează sub semnul risipei necontrolate, ci dimpotrivă este intim corelată, sudată în cadenţa universalei armonii.

Viorica Marica

Confesiuni sugestive

De la prima privire de ansamblu pictura Editei Finta impresionează datorită emoţiei pe care o trezeşte şi transmite dorinţa de comunicare printr-o căutare continuă de sensuri. Fiecare tablou va fi conceput în funcţie de o idee redată prin simbol şi printr-o cromatică conştient unitară. Aceste imagini-metaforă (amintim dintre cele expuse *Madonă*, *Mit*, *Soarele verde*), tind spre esenţializarea sugestiei plastice constituind mărturisirea discretă a unei personalităţi complexe. Gama nuanţelor, deşi variată, manifestă preferinţă pentru cîteva culori ale căror valenţe expresive dau viaţă semnificaţiei, cum ar fi portocaliul ce reprezintă lumina, elanul vital, violetul însemn al singurătăţii, iar verdele al speranţei.

De factură modernă arta Editei Finta evocă atmosfera arhaicului şi sensibilitatea spiritului într-un context mitic unde experimentul real se prelungeşte în unul ideal ca oglindire latentă a unităţii desăvîrşite şi secrete a universului. Formele stilizate, înfăşurate în voaluri, rămîn enigmatice. Ele ascund şi concentrează monologul interior pătruns de forţă dramatică. Totuşi confesiunea nu va fi de natură strict individuală, ci, va surprinde ceea ce este general uman, mijlocind cunoaşterea în această lume aparte, supra-reală, creată de artistă, prin comuniunea dintre tragic şi frumuseţe. Se naşte astfel tentativa de a substitui lucrurile care sînt, cu altele în plină devenire, repetabile la nesfîrşit dar care nu se repetă niciodată identic.

Temele se îmbină şi relevă preocuparea pentru a descifra înţelesul îngemănării spaţiu-timp: *Regele şi regina*, *Gramofon*, legătura dintre viaţă şi moarte în *Triptic*, sau relevă curgerea, desfăşurarea neîntreruptă în lucrările *Amintiri din Adriatica*, *Atmosfera*. În toate ipostazele purificatoare prin dramă, confesiunea sugestivă, meditaţia asupra existenţei mijlocesc posibilitatea de a ne regăsi, vorbesc sufletului şi înnobilează gîndul.

Daniela Guy

FINTA EDIT

KOLOZSVÁRI GRAFIKUS-ÉS FESTŐMŰVÉSZ

GÖDÖLLŐI GALÉRIA NYITVA OKTÓBER 4-16.

KIÁLLÍTÁSA

Páskándi Géza

Szabad gondolatok

1.

Mindig is lesznek (ahogy ma is vannak) pártok, melyeknek mintha legfontosabb mégis az ideológia volna. Ne feledjük: a bolsevik párt nemcsak úgy volt „totális", hogy totalitárius, egyetlen párt hatalmi rendszerét vallotta a pszichológiáig, a vallásig, történelemig, csillagászatig, nyelvészetig – mindent-mindent magyarázni és uralni akart. Ez az állammal való teljes összefonódásából adódott. Nos, ebből következik, hogy minden új párt, amely leginkább „világnézeti" (vagy hangsúlyosan az is) akar lenni, hordozza a bolsevik-típusú párt lehető veszélyeit. Tehát: szellemileg is „homogénné" kívánná tenni az országot. Saját képére alakítani. Viszont: vaksi az olyan párt, amely a napi aprómunkába temetkezve szinte egyáltalán nem foglalkozik az elmélettel s hagyja, hogy helyette is mások „fogalmazzanak".

Dürer tiszteletére

FINTA EDIT METSZETE

2.

Fogadatlan prókátor-e a szovjet az Öböl-béke ügyben? Tegyük fel, hogy igen. Sokan ezt azzal a szereppel kapcsolják össze, amelyet a szovjet játszani akar a közel-keleti rendezésben – később. Ő maga azt mondja: fél a határaihoz közeledő, vagy lehetségesen közeledő háborútól. Ez mind igaz, vagy igaz lehet. De a legfontosabbról – számomra is leglényegesebbről – nem, vagy alig beszélnek. Túl azon, hogy népszerűségi hajsza is ez a béketerv, a célja az: e háború után az USA s a nagyok hunyjanak szemet a baltikumi, grúziai, esetleg: más ügyekben. Ne szóljanak bele, bármit is tenne a széthullni készülő birodalom egybentartására. Úgy gondolom, a szovjet béketerv pontosan elárulja: Gorbacsovnak mindennél fontosabb egy kommunista-szocialista (lenini) eszme által egybefogott szovjet vezérlése. Senki sem akarja észrevenni túlzottan – most még? –, hogy a peresztrojka végül is a kommunizmus peresztrojkája, s a glasznoszty ugyancsak az övé. Ami kétségtelen, nagy horderejű előrelépés, de: ezzel sem a „kommunizmusban", sem a soketnikumú birodalomban sose lesz demokrácia. Illetve még ha lesz is a köztársaságokban bizonyos szintű demokratizálódás, az legalább két dolog jegyeit viseli magán: az adott nép vallásos tradícióit (pravoszláv, mohamedán stb.) – és a bolsevik párt ideológiai, szellemi uralmának – meglehetősen markáns – nyomait. Nagyon, nagyon sokáig szó sem lehet „nyugati típusú" demokráciáról. Csak azok beszélnek erről, akik vagy önmagukat vagy másokat kívánnak áltatni hasonlókkal. Kisebb mértékben Romániára is áll ez, illetve belőle Erdélyre legkevésbé, mert e tájék mindig európaibb szellemű volt, vallásaiban, civilizációban, eszményeiben... Mindebből le kell vonni a kellő konzekvenciát.

3.

Hirtelen ráébredés! Elméleti szümpozionok a nemzeti ügyekről, nacionalizmusokról és a többi. Ráadásul nemzetközi gárdák. Talán kezdenek most már kicsit disztingválni, árnyalni: hányféle nacionalizmus van. De eleddig – ugyancsak ők – talán aludtak? És vajon a modern nacionalizmus legjobb tudósait nem kellett volna-e meghívni? Főként az ellenlábas elméket? Az igazi tisztázásokhoz mindkét vélemény meghallgatása szükségeltetik... Bizonyosan lettek volna, akik nem mennek el. Nem mintha félnének a konfrontációtól, hanem: gyanús nekik az olyan szümpozion, amely eleve a pejorativitás felől közelíti a vitatott fogalmat, úgy viselkedvén, mint a dialektikus materializmus vagy a „tudományos szocializmus". Például a „rekació" szóból ijesztő fogalmat csináltak, holott ez a kémiában fontos, semleges, „pártatlan" szó. Miféle demokrácia épül, ha a régi fogalmakat „egyértelműen" (negatíve) használják még mindig? Jaj, az irányított egyértelműségeknek! Mert sokszor kilóg a lóláb: nem a tisztázás a fontos, hanem: más frazeológiával, kitatarozott terminológiával elítélni ugyanazt, amit negyven, illetve hetven esztendő alatt. csak most ezzel a kevésbé kompromittált frazeológiával, ami által viszont még az esetleges új gondolat is – a jobb sorsra érdemes – besározza magát.

4.

Milyen néppé, nemzetté válhat egy olyan, amelynek sokáig kozmetikázott históriát tanítanak? „Te szép vagy, te jó vagy – azok meg mind boszorkányok, kutyafejűek etc." Ez a világrengető gyermekdedség – furcsamód – jól megfér néha bizonyos műveltséggel, sőt még ésszerűséggel is. Különösen, ami a haszonelvűséget illeti. Mint annak idején a filmekben: a „német katona" csak brutális lehetett. Aztán ezen „javítani" kívántak, túl unalmassá vált: most már a német tisztek zongoráztak és éltek-haltak a jó festészetért. Igaz viszont, hogy főként raboltak. (Nem mintha ezek mind „ráfogások" lettek volna!) Szóval: előbb a közkatona képét, aztán az elitét. A második tán veszélyesebb, mint az első. Mert e mögött sanda a megítéltetési szándék: az elit mélyen megmételyezett. Ugyanakkor a rafinált ízlésű, művelt „bestia" képe koncot kínál az „egyszerű embereknek", hogy mindent az értelmiségre fogjanak. Vagyis: burkoltan az egész elitet odaveti a túlélni akaróknak, mint a római császár a keresztényeket az oroszlánok elé, mondván: új elitre van szükségetek. Az „új elit" pedig, tudjuk, bolsevik volt. De ez a ravaszkodás soha nem hoz jó eredményt a ravaszkodónak. Az agyondicsért gyerek nem tiszteli apját, anyját sem. Elkényeztetett. A nép sem fogja. Nem véletlen, hogy például a Kondukátortól ajnározott nép jelentős része bedőlt s még mindig bedől a fasisztoid kannibalizmusnak. Csak most már a Kondukátor éljenzése nélkül.

5.

Ma már világos: 1945 nem felszabadulás volt, hanem pusztán Hitlerék leverése. Felszabadulás csak ott lesz, ahol van idő a győzelem után szabadnak lenni és ez tart... gyümölcsözőn. De nálunk a diktatúrák jöttek.

Mózes Finta Edit Emlékkönyvébe

Szindbád azokban az időkben trapéznadrágban járt, gallér nélküli bársony kabátot hordott, és meghitt barátságot tartott fenn a százesztendős, de mégis folyton fiatalodó íróval. Erről az íróról társalgott áfonyapálinka mellett az özvegy tanítónéval, aki húsz esztendeig tanított, harminc esztendeig várakozott a közelgő Idők Teljességére. Az özvegy tanítónét bogarasnak tartották a falusiak. Még egykori, legkedvesebb tanítványai is összevigyorogtak a háta mögött bűntudatos tiszteletlenséggel. Nem szánták a vele egyívású vénasszonyok sem, inkább lenézték örök hűségbe kövült múltját, és nem tartották evilágra teremtett némbernek. Képtelenek voltak felfogni: minő érzelem lakozhatik benne, hogy egy teremtett lélek miatt ennyire elborult az elméje. Másnak is harctéren maradt férje vagy szeretője, meggyászolta tisztességesen, utána engedelmeskedett az asszonyi természetnek, és lopva vagy nyíltan a dunyhája alá engedte a kedvére való férfit. Az özvegy tanítóné nem sejtette, mi zajlik a háta megett, azt hitte, szeretik és tisztelik a hegyek közé szórt faluban. Naphosszat olvasott, vagy régi, más-más időt mutató óráit bámulta révedező mosollyal, vagy csak hallgatta hunyt szemmel a megereszkedett gerendákban percegő szú munkáját. Az özvegy tanítónő órái valamikor a legpontosabb időt mutatták vidékszerte. A harangozó is utánuk igazította ezüst lánccal fogva tartott zsebóráját, mindaddig, míg furcsa események nem történtek az özvegy életében.

Az inkább rejtelmes, mint félelmetes események után kezdtek vadul körözni a mutatók, akárha felindultak volna, mígnem hosszú idő múlva lehiggadtak lassan, de attól fogva, más-más időt mutattak, véletlenül sem azt, amit greenwichi-i időnek nevez a köztudat. Nap mint nap felhúzza óráit szertartásos odaadással, így ni, mutatta Szindbádnak, és ijesztő-furán mosolygott, mint aki derűs, mégis szorongást keltő titoknak a városa, mint akit kiválasztott valami láthatatlan hatalom. Az özvegy tanítónő nem tudta, hogy a félelmes eseménynek van egy élő szemtanúja, a falu által ugyancsak félkegyelműnek tartott pásztorfiú, aki bigygyedt ajakkal bámulta, bámulta a... különös ragyogású fénypontot, mely közeledett, egyre közeledett, korong alakú, hatalmas szerkezetnek látszott, felső részén kéken ködlő kupolával, a kupola körül valamiféle híd vagy fedélzet volt, ahol apró alakok sürgölődtek. Később újra elhúzott a pásztorfiú felett, aki ütődött örömmel integetni kezdett, mire az egyik lény visszaintett közönyösen, akárha biztonságos fedélzetről, megpecsételt sorsú hajótöröttől búcsúzna. Annyira mindegy, milyen időt jeleznek a mutatók, mondta az özvegy tanítóné az áfonyapálinkára sandító Szindbádnak, hiszen akár ötöt, akár hetet mutat az óra, az igazi, várva-várt esemény soha nem következik be, hiába remekek harminc esztendeje. Sok minden vagyon égen, földön, mely teljességgel érthetetlen – tölthetek még, kedves? Létay, a költő mondotta volt, kezdte Szindbád szomorú hangon, mivel a fogyó pálinka látványa nem tudta felvidítani soha.

Létay mondotta Szilveszter előestéjén, borozó társaságban: hogyan lehetséges, hogy három óramutató egymástól függetlenül köröz a számlap fölött, ez sokkal titokzatosabb, mint egy űrhajó konstrukciója... Mikor mondunk két időt egyformának, kedves, kérdezte az özvegy tanítóné és a pálinkás üveg felé nyúlt, hogy Szindbád elébe tolja, ha helyes választ ad. Akkor, válaszolta Szindbád megfontoltan, ha benne teljesen egyforma események és érzelmek játszódnak le. Szindbád csak nézte a kiürült üveget, és szerette volna megkérdezni: miért fehérlik oly esendő üresen az ablakpárkány alá tolt hófehér damaszttal terített asztal, és miért nincs bár egy szál virág a lakásban, ha más nem, hát szalmavirág, hiszen ez elengedhetetlen minden valamirevaló öregasszony lakban. Különben nem a fronton pusztult el az uram, ki órásmester volt, mondta az özvegy tanítóné bizalmasan, fekete bádogautóban távozott el, a bűntelen gyermeteg engedelmességével, ám a falu vénasszonyai erre nem emlékeznek, a falu férfiai sem, legalábbis úgy tesznek. Így megnyugtatóbb, így kényelmesebb. Egyszer elterjed a híre, a nyugdíjt hozó postás kürtölte szerte, hogy meghaltam, mondta kuncogva az özvegy tanítóné, holott csak boldog ájulatba hanyatlottam, jöttek az asszonyok sebbel-lobbal, élükön a farkastorkú javasasszonnyal, kinek az volt az első dolga, hogy szemügyre vegye az asztallapon örökké viruló, éveken keresztül vadul illatozó rózsaszálat, és kinyúlt utána, de csúzos, csavartkörmű ujja alighogy hozzáért, semmivé fonnyadt, mire magamhoz tértem, nem volt se rózsa, se illat. A víz nélkül is virító rózsaszálat a küszöbömön leltem azon a napon, hiszen tudja... És hiába, kedves, nem tudnám megmondani, hiába is faggat, mikor esett meg az az inkább különös, mint félelmetes jelenség, meglehet ezerkilencszázötvenhétben, meglehet ezerkilencszázhetvenhatban, de meglehet ezerkilencszázkilencvenkilencben, amikor valaki rátalált a bárányok melegében megfulladt pásztorfiúra...

Szindbád elbúcsúzott az özvegy tanítónétól, a falu piaca felé szaporázott, hol veszett taps kóválygott. A piac közepén kicsi, öreg, ismeretlen ember állt, senki nem tudta, honnan jött. Tenyerén paprikajancsi formájú viaszbabát tartott, mormogott valamit, s a báb táncolni kezdett, mintha élne, és az embereket mintha az őrület szállta volna meg a csuda láttán, s hogy jobban lássák, tolakodtak, lökdösték egymást. Szindbád is tolongott, majd jobbra is, balra is oda-odasózott, aztán már nem emlékezett semmire. Szerencséjére, mert mire a mutatványnak vége lett, az egész piac vérben úszott, és tetemek hevertek szanaszét, akár egy csatatéren.

Köntös-Szabó Zoltán

Strasbourgi telegráf

Közeli magyarok

Éppen nyolc esztendővel ezelőtt turistaként elvetődtem Le Havre-ba, ahol a magyar kultúra napjait rendezték. Elképedéssel néztem körbe, honi rendezőink milyen szánalmas és méltatlanul rendezett népművészeti képzőművészeti, fotótárlattal jelentkeztek – aminőt egy itthoni művelődési ház se engedhetett volna meg magának. S hozzá föltűnt: a franciák is milyen közömbösen szemlélik az „ünnepnapok" eseményeit. Minthogy a dollár-napidíjjal tudósító magyar újságírók mámoros cikkekben számoltak be a rendezvény sikeréről, bátorkodtam jelezni a Tiszatájban: hazai közvéleményünket hamisan tájkoztatják. Más ügyekkel együtt, a Le Havre-i napokról szóló beszámolóm is okot szolgáltatott arra, hogy a minisztérium, akkor éppen irodalmi ügyekkel foglalkozó fő illetékese munkatársainak udvartartásában barátságosan elbeszélgessen az írásom indíttatásáról.

Csak négyszemközt mondhattam el, amit már a Tiszatáj sem vállalhatott: micsoda szemenszedett hazugságot állítottak a pártosan lelkes tollnokok akkor, amikor Aczél Györgynek Cohen úrral folytatott interjúkötetének hatalmas sikeréről számoltak be. Valójában: Aczél György könyvéből egyetlen példányt sem vásároltak. A jelenlévőknek a szerzőség tekintetében is gyanakvása támadt, mert Cohen úr helyett folytonosan az Aczél György képviseletében is jelenlévő Boldizsár Iván válaszolt a kérdésekre. S hogy mégis, a könyv iránti „érdeklődés" statisztikailag igazolható legyen: a megjelenteket, főként általános iskolás gyerekeket, megajándékozták a magyar kultúrpolitikus „munkájával". Azon a minisztériumi csevegésen a szeme se rebbent a hivatalosoknak, hogy újabb adalékot hallanak a magyar napok hazáig lihegett hiteltelenségéről. Fölvilágosítottak inkább: fontos és politikus kérdés, hogy a magyar kultúra kijusson a világba. S hogy miként és kiknek a jóvoltából érdektelen, mégha gyönge is az eredmény, akkor is minket szolgál és erősít.

Egykori ideológiai továbbképzésem momentumát egy mostani esemény hívta elő bennem. Februárban a strasbourgi magyar-francia baráti társaság közgyűlésén többen, francia és magyar állampolgárok, bejelentették: nem kívánnak tovább tevékenykedni a szervezetben. A személyeket ismerve: többségükben éppen azok, akik időt és fáradtságot nem kímélve tavaly novemberben a magyar napokat szervezték és rendezték. Emberi méltóságuk védelmében és a magyar-francia kapcsolatok szellemi igényességéhez ragaszkodva döntöttek így. Mert nem kívántak olyan műveletlen úr – egykori honfitársunk – vezetésével tovább dolgozni, aki Markó Ivánnal a Bánk bánt akarja eltáncoltatni, s nem óhajtják szolgálni azt a francia elnökasszonyt, aki elemi tájékozatlanságot mutat a magyar kérdésekben és elsősorban politikai karrierjének erősítésére használja fel a szervezetet. Mert hogy valamennyire divatban vagyunk.

Ezért sem kell meghatódni minden ambíciótól, amely bennünket istápolni óhajt. Nyitott szívvel és készséggel persze figyelni kell minden együttműködési készségre, de a magunk becsülése nem hiányozhat. Megszűnt végre a régi gyakorlat, amely egy póluson, végső soron a belügyből kiindulva kultúra, külügy, követségek és külföldi magyar intézetek vonalán működtette és ellenőrizte nemzetközi szellemi kapcsolatainkat. Ma még változatos együttműködési formák ígérkeznek, de amelyek még nem alakultak ki.

A kinti magyarság is bizonytalan az együttműködési formák tekintetében, s a maga köreiben is még megosztott régi, személyeskedő és rosszízű politikai viták is fellobannak. Ám itthon sem tisztázódott hivatalosan az a kultúrális stratégia, amely szellemi életünk nemzetközi formáit és tennivalóit körvonalazná. Közelebbi és távolabbi országokkal, magyarokkal és nem magyarokkal egyaránt. Bizonyos: megújulni készül a Magyarok Világszövetsége is, amely nemrégiben tiszteletbeli elnökévé Sütő Andrást választotta meg. Bonvivánok, versmondók és vidámságfelelősök körútjainak közvetítése és gyakran politikailag nyugdíjazott személyek potya-utaztatása helyett központi feladatnak mutatkozik Amerikától Európán át Ausztráliáig azoknak a szellemi erőknek az összefogása, amely hazánkat és nemzetünket az előrejutásban és a megújulásban segítheti. Lassan egy esztendeje, hogy Tabajdi Csaba a Tiszatájban komoly és alapos tanulmányban körvonalazta szellemi diplomáciánk tennivalóit. Azóta se mutatkozott jel arra, hogy felelős vezetők és intézmények, akár az ő tanulmányát követve, akár más nyomvonalon, végiggondolnák kultúrális diplomáciánk összehangolt cselekvési programját.

Strasbourgból szomorú tényeket említettem, de másfajta zavaró tényezők is mutatkoznak. Hogy a kinti magyarság jószándékú és segítő gesztusaira a hivatalosok dölyfös elutasítással és közömbösséggel válaszolnak. Minap például egyik politikusunk fontosabbnak tartotta, hogy sízzen, minthogy pontosan ott legyen a svájci magyarok által szervezett – hazánk érdekeit szolgáló – baráti beszélgetéseken.

Ady még irigyelte a „messzi magyarokat", mert „itthon már minden elveszve előre." Ezek a magyarok nemcsak a technika jóvoltából, de szívbélileg sem voltak soha ennyire közel, mint most. A távolban is otthoninak érzik magukat, azt mondják: semmi sincs elveszve. A legjobbak ajánlják fel szolgálatukat. Mert a múltból ugyan sok minden elveszett, de a jövőben még minden szép és álmodott is sikerülhet.

Ablonczy László

Király László

Vers

Mózes-Finta Edit képeihez

Mikor távolodunk, magunktól, messze,
már tudjuk: mindenünk odaveszett.
Fátyolba borul a birtokunk,
hajunk lobog, és zeng a „nem lehetett".

Amikor él és úgy szólít a táj,
elfeledjük az egyedülséget.
Minden gondolatunk kifordítva már.
Minden szerelmünk meggyötör, eléget.

Csakhogy a láng mégis a miénk
ebben az arctalan lengő nő-világban.
A fátylak zengése mégis mindig ég,
s a hihetetlenségben örök hit-világ van.

Nincsen elesett, csak aki megadja
magát a lemondó, belenyugvó fényben.
Nem állunk keserűn, sem vidáman,
csak magunkban, és szomorúan egészen.

Vád FINTA EDIT MŰVE

FINTA EDIT MŰVE

Tengercsepp

Megvétkezte már e nép.

□

Külföldön nem becsülhetnek bennünket többre, mint amennyire mi becsüljük magunkat itthon.

□

Saját pártot minden magyarnak!

□

A jövő múltja mi vagyunk.
Siralmas múltja, a jelek szerint.

□

A farkasfalka vitathatatlanul demokratikusan, a többségi elvet érvényesítetve falja fel a bárányokat.

□

Gyűlölködésben, megátalkodott tagadásban tükrévé válik azoknak az ember, akiket legnagyobb ellenségének tekint – ez a forradalmak s a közéleti harcok alig leküzdhető veszedelme.

□

Azt mondják Z-ről: nem ismer megalkuvást, mindig az történik, amit ő akar.
Holott a legnagyobb megalkuvó: ő semmi többet soha nem akar, mindig csak annyit – s idejekorán –, ami történni fog.

□

Újjáépítjük tehát a kapitalimust?
Bontott téglákból.

Gyula

Sinka István kiadatlan verseiből

KIVIRÁGZIK

Holt emlékem se maradjon,
legyen a múlté, mint a köd.
Szívem majd ketté szakadjon,
szívem, ami a földhö' köt.
S legyen nyugvóhelyem árok,
hej, zsandárok, új zsandárok!

Vándor, vedd le a kalapod,
ha búza nő ott, s haris szól.
E szív onnan is küld napot,
a nagy temető alól.
S kivirágzik majd az árok,
hé, zsandárok, új zsandárok!
1946

ÚJ KOLDUS

Fogadd bé távoli erdő,
rejtsd el zúgó lombkorona
őt, az üzött kis volt zsellért,
ki Árpádnak hű rokona.

Fogadd erdő, ha arra fut
vesztes csatájából szegény.
Folyó! ringasd kínzott arcát
vized csendes nagy tükrén.

Bamba, buta vak vigyorgás
veri szét ősi küszöbét,
pár öl földje gazt terem most,
s gazt, mi övé volt, a rét.

Vigyázz reá nagy országút,
őrizd a bajtól régi ég.
Ki tudja, hol fázik szegény.
Takard rá boltod melegét.
1950

A HIÁNY KÖLTÉSZETE

- FINTA EDIT KÉPEIRŐL -

Lógó levetett ruhák
furcsán emlékeznek a testre
melyet burkoltak
míg el nem jött az este.
(Weöres Sándor *Az elhagyott forma)*

A világban állítólag minden megtalálható, s többnyire mindennek az ellentéte is. A lét ellentéte a semmi, az egyedi dolog ellentéte a dolog hiánya, a hang ellentéte a csönd, s az ellentétpárok fölsorolása tárgyanként, személyenként, fogalmanként stb. tetszés szerint folytatható. Akkor a kép ellentéte a képtelenség? Ez először suta szójátéknak tetszik, de ha egy kissé utánagondolunk, akár igazságként is elfogadhatjuk. Csakhogy/mert. Csakhogy/mert a képtelenséget igenis meg lehet "képeztetni", s szintén kép által. A képtelenség akár alaki valójában is megragadható, *leképezhető.* Hát ide akartam eljutni, azaz egy Niels Bohr-idézethez: "Contraria non contradictoria, sed complementa sunt". Igen, az ellentétek egyszersmind kiegészítő jellegűek is, s milyen jól tudta ezt már századokkal ezelőtt az Öreg Mester, Lao-ce *Tao-te-king*-jében. S mert kiegészítő jellegűek, s mert az ellentétpár egyik összetevőjét legalább meg lehet jeleníteni, hát — ab esse, ad posse — miért ne lehetne a másik összetevőt is, ha másként nem, hát önmagával, vagy egy piruettező metaforával, vagy egy jelkép értékű utalótényező segítségével, vagy egy "puszta" szimbólummal, amelynek meghatározó erejű használatától mostanság annyira idegenkednek egyesek. A drapéria és a bennne "lakó" test legtöbbször állag-idegen egymással, s mégis valamiféle kölcsönhatásban élnek: a lepel fölveszi a test formáját, tehát átalakul, >>>>>>>>>>>>

>>>>>>>>>>>>> a test viszont a külvilág felé nyer formát a drapéria által. Ez eddig rendben is volna a maga hétköznapiságában. De mi van akkor, ha a drapériából időnként csak úgy elszökik a test, a formát adó, formával kitöltő, s a lepel mégis-mégis tovább őrzi e tűnt formát, mintha az átadott volna valamit, avagy mintha a lepel átvett volna valamit annak láthatatlan lényegéből, ami immár nem csupán kitölti a drapériát, hanem inkább átüt rajta, mint - mondhatnók - kötésen a vér. Megtörtént a csoda, s az egyik állag tovább élve nyer formát a másik *hiánya által*. Valami ilyesmi *történik* Finta Edit képein. És a formát öltött hiány egyúttal esztétikai értékre is szert tesz az átszellemítésben. Ez az esztétikai élmény időnként egybevág a szorongásélménnyel, mert a képileg így kifejezett szorongás-élmény az elidegenedés megéléséből fakad; de mindez eleinte, vételében még nem képi, csupáncsak alkotáslélektani szinten. Ami viszont a képeken érzékelhető, ha úgy tetszik, megragadható, akár vizuálisan, más síkra áttéve pedig fogalmilag is, az már nem a művésznő dolga. S ez azért lehet így, mert — kissé paradoxálisan fogalmazva — Finta Edit sosem az elidegenedés veszélyét mutatja föl, hanem magát az elidegenedést. A *tárgyiasuló* elidegenedés önmagunktól vagy a külvilágtól viszont többnyire szürrealisztikus módon jut kifejezésre. Lám-lám, mondhatnók amúgy játékosan, a realizmus-szürrealizmus ellentétpárjában, a fenti fejtegetés értelmében Finta Edit majdhogynem realista *is*, mert hűen tudta visszaadni azt, ami a realitáson túli, azt, ami *már nincs ott*, kiveszett abból, aminek formát adott. S hogy bizonyítsa is "megképzett" tételét, a művésznő akarva(-akaratlanul?) még el is árulja, mintegy kiadja magát: az alakokban (leplekben) minden őrzi a szökevény testnek legalább az emlékét, de ott, ahol a dolgok természete szerint a födetlen arcnak kellene lennie, ott nincs, csak a semmi, a hiány, s hogy ne legyen mindez oly sivár, időnként néhány felhőfoszlány úszik el e semmi előtt, a hiányban. Ha valakinek kétsége támadna affelől, hogy a test megszökött abból a közegből, melynek formát adott, akkor — tessék! — az arc helyén ott ásít az "arctalan bizonyíték": mindenhol lehetek, csak ott nem, ahol egykor alakot öltöttem egy lepelben; számotokra már csupán a hiányom megragadható. Az anyagi valóság helyett a hiány valósága tölt ki itt mindent, vagy "fennköltebben" fogalmazva: a dolgok ittfelejtett lelke. És mégis, a képek láttán mindig kétségek között vergődünk: vajon nincsen-e valami innen vagy túl a hiány állandósult formáján? Mennyit *mutat* és mennyit *ad* (adhat) a művész? E képek sóvárgást ébresztenek nézőjükben — sóvárgást a konkrétumok, a tárgyi világ jelenvalósága iránt. Pedig Finta Edit egyebet sem tud, mint képileg megfogalmazni az elleplező megmutatkozást vagy a rejtőzködő (ön)leleplezést — ez az egymást kiegészítő ellentétpár adja festészetének feszültségteremtő polarizáltságát. Festőként egyszerre lírai és drámai alkat Ő, s e két jellemzője némelykor ható-visszaható viszonyban áll egymással: a lírai részletek szomorú-szelíd egymást szorításában olykor valódi drámaiság izzik föl, s e drámaiság ívfénye a háttéren szertekáprázó lírává oldódik. Terek nyílnak egymásba, s egy alak, egy lángnyelv az *itt* dimenziójából átvetül az *ott*ba, üres kagylók csöndje vall az ellopott igazgyöngy hiányáról, s két, száraz venyigén átvetett gumikesztyű beszélget, mondjuk, egy szomorú konyhában történt hiábavaló mosogatásról, vagy elvetélt magzatról, mindegy, itt csupán az eredmény, a vászonra kivetülő belső táj hangulata lényeges.

Finta Edit minden festménye egy-egy sugallatos jelkép, külön-külön is entitás-értékű, de együtt, "folyamatukban" szemlélve ezek a képek jelképrendszert alkotnak a szemlélőben, s e szimbólumrendszer mintha a weöres-i mottó már-már paradigmatikus vászonra vetítés lenne. Nemcsak a fogalmak által kifejtett gondolat, az intenzív empátia is lehet rendszerszesen következetes. Próbáljuk *így olvasni* e kiállítást, s akkor valamiféle poéma körvonalai bontakoznak ki előttünk (íme a szó szerinti peintre-poème!), amelynek kapcsán bizton elmondhatjuk: Finta Edit festészete a hiány költészete — képekben.

MÓZES ATTILA

MAGYAR HITEL BANK • MŰVÉSZETI ALAPÍTVÁNY •
MAGYAR HITEL BANK RT

FINTA EDIT

Az ÚPMH tárlata

Finta Edit: Szabad asszociációk

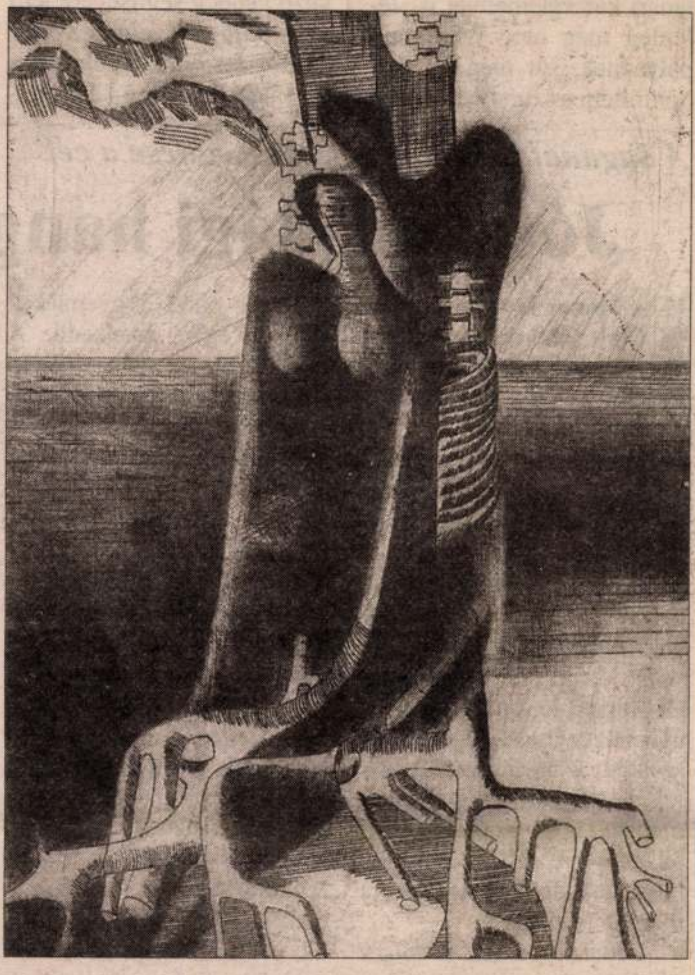

„Finta Edit sohasem az elidegenedés veszélyét mutatja föl, hanem magát az elidegenedést. A tárgyiasuló elidegenedés önmagunktól vagy a külvilágtól viszont többnyire szürrealisztikus módon jut kifejezésre. Lám-lám mondhatnók amúgy játékosan, a realizmus-szürrealizmus ellentétpárjában, a fenti fejtegetés értelmében Finta Edit majdhogynem realista is, mert hűen tudta visszaadni azt, ami a realitáson túli, azt ami már nincs ott " – írja egy helyütt Finta Edit művészetéről a prózaíró Mózes Attila. Az évekkel ezelőtt Budapestre áttelepedett erdélyi festőművész munkáit – gödöllői és leányfalui, nagy sikerű tárlatai után – a közelmúltban láthatták az érdeklődők az írószövetség klubhelyiségében

Uj Pest Magyar Hirlap
1998. 08. 25.

igazgatói állására. Itt figyelembe veszik az adott személy eddigi munkásságát, terveit a gimnáziummal kapcsolatban, valamint kikérik a tanári kar véleményét is. Jelenleg még nem tudni, kik pályáznak, sőt még én sem döntöttem az ügyben. -thy

sik „borközpontot" sem hagyták ki a szerkesztők, akik a színvonalasabb vendéglátóhelyek bemutatásával is igyekeznek a Monorra érkező vendég segítségére lenni. A *Balogh Gyula* és *Koday László* festőművészek munkásságát bemutató két betét-

A daganatos gyermekek megsegítése a cél

Jótékonysági hang

A Monor Hegyessy Lions Club jótékonysági hangversenyt szervezett március 21-én a monori művelődési házban.

A rendezvény díszvendégei *dr. Dudás Jenő* polgármester és felesége, Körmendy András, a Lions Clubok magyarországi kormányzója és felesége, valamint *Kovács Béla* zónaelnök voltak.

Dr. Páczi Antal, a Monor Hegyessy Lions Club soros elnöke megnyitóbeszédében köszöntötte a megjelenteket és a fellépő művészeket, akikről elmondta, hogy már korábban felajánlották jótékonysági célú közreműködésüket, ismerve a mozgalom céljait.

Az onkológusként is dolgozó elnök rámutatott, hogy hazánkban a daganatos megbetegedések száma sajnos mind a felnőttek mind a gyermekek körében egyre emelkedik. A gyermekek családjára nemcsak pszichésen, hanem anyagilag is nagy terhet ró a hosszú gyógykezelés, gondozás. Ezen a nehézségen próbálnak lehetőségeikhez mérten segíteni. Kiemelte, hogy a rendezvény lelki támaszt is jelent, hiszen eljut a betegekhez a hír, hogy milyen sokan jöttek el a jótékonysági hangversenyre.

A nyitóbeszédben az 1917-ben alapított Lions Clubról is elhangzott néhány érdekesség. A mozgalom a világ 177 országában megtalálható, negyvenezer klubjával közel másfélmillió tagot számlál és a – civil szervezetek között egyedül – alapító tagja az ENSZ-nek. Jelszavuk: szolgálunk. E szolgálat jegyében, az 1993-ban alakult monori szervezet

sztőség vezetője:
István.
4-440, 344-441.
344-442.

ly hetilapként is elő-
an és hírlapkézbesítőknél – meg-
den szerdán.

Sportn

Labda

Március 28., szombat, 15.00:
Besenyőtelek – Monor (NE
Dánszentmiklós – Vecsés II

Március 29., vasárnap, 15.00
Ecser – Monor II, Mende –
Üllő, Úri – Nyáregyháza (körz

Zita Edit

Grafikája

Repr.

Korunk 1970. XII.

Jinta Edit

Évszakok Repr.

Korunk 1972. II. 185.

Zinta Felit

Nyár

Repr.

Korunk 1970. VII. 997.

Jinta Edit

Evolúció

Regd.

Korunk 1970. máj-jus 694. vlol.

Finta Edit

„Nagyon fáj" / József Attila-illusz-
trációi / Repr.

Kovnak, Kolozsvár 1968. XII. hosszú

Finta Edit

„Evolúció", repr.

Korunk, Kolozsvár, 1970/5.

Finta Edit

Rajza

Repr.

Kovnak 1970 ~~[illegible]~~ május. borító

Finta Edit

grafikája Repi

Kovacsk, Kolozsvár 1970. II

FINTA EDIT

„Üzenet III."

„Nemzedékek"

– grafikák a műmellék leten

Korunk 1974/11

Finta Edit

1 rajz

Konnr 1978/9 70 old

Finta Edit

- grafikáival szerepelt a Konnk Galériában 1978 máj. 13-án megnyitott „Grafikusok a szülőföldről" kiállításon.

(Konnk hírei)

Konnk 1978/5

Finta Edit

„Madarak"

Kazinczy

1976 IV. 285 oldal

Finta Edit

Évszakok - III

Kosunk, 1974. jan. 33. evf. 1sz. 8p.

Finta Edit

Fehér csend (grafika)

Kossuth, 1974. jún. 33. elg. Cs. 770 p.

Finta Edit

Szabad asszociációk (grafika)

A Két, 1973. jún. 29. 4. erf. 26 m. 8 p.

FINTA EDIT kiállitása a kolozsvári Korunk szerkesztőségében. /rövid hir./

Utunk, XXVIII.évf. 21./1282./sz. 1973. május 25. 12.old.

Finta Edit

Az apostol (fotó)

Konunk, 1973 jan. 32. evf. 1sz. 16-17p.

Finta Edit

Vád (fotó)

Komunk, 1973. jún. 32. elg. 6 n. 886 p.

Finta Edit

grafikája

Repr.

Korunk 1972. 5. sz. 696.

Finta Edit

„E'vszakok"

Repr.

Korunk 1972. 2. u. 185.

Finta Edit

Szabad asszociációk I (grafika.)

A Hét, 1973. jún. 29. 4. elj. 26 n. 8 p.

Finta Edit

Dizenet - Nemzedékek

Kornuk

974 1133-1134 oldal

FINTA Edit *144, 150,* **56**
Kézdialmás, 1945. február 20.
IA Képz. Főisk. Kvár, grafikus és festő

Banner Erdély

tett minden oldalról.
tet foglalt el tagjai
tól elnehezedve, véle
hegyétől súlyosan megs
fából készitett abroncs
négy felől négy követ
jét bármerre lehajtja,

/Szent

Ez a furcsa leirás,
ihlette és manapság mo
Nem feltétlenül szüksé
aszkétizmus szélsőséges
tozata éppen a Regensbu
nak környezetében jele
köreiben a X. század v

Vállalat:	Új Művészet
Név:	Sihovits Péter
Fax:	331-6702
Dátum:	1998.10.07
Oldal:	1+0
Ikt. szám:	

Tárgy: **Meghívó !!!**

Tisztelt Kolléganő/Kolléga!

Az Antenna Hungária Rt. állami többségű cég lévén kötelességének érzi lehetőségeihez mérten a határok nélküli kommunikáció, a művészetek felkarolását. Ennek szellemében immár hetedik éve főtámogatója az ország egyik méltatlanul háttérbe szorult történelmi tájegységén, Zemplénben minden évben megrendezendő *Zempléni Művészeti Napoknak*, valamint ezen cél érdekében hívta létre Budapesti központjában az *„Antenna Hungária Átrium Galáréria"* intézményét, ahol rendszeresen fórumot biztosít a nemzeti kultúra ápolására, elsősorban képzőművészeti kiállítások rendezésével.

A következő művész vendégünk:

Finta Edit

Erdélyből áttelepült festőművész, akinek kiállítását Köln, München, Párizs és Montreál után, most az *Antenna Hungária Átrium Galériában* is köszönthetjük.

A kiállítást megnyitja: **Jankovics Marcell,**
a Nemzeti Kulturális Alap elnöke

Közreműködik: **Sunyovszky Szilvia**
színművésznő

A megnyitó helye: Budapest, XI. ker. Petzval J. u. 31-33 I

időpontja: 1998 október 13, 14.00 óra

Megjelenésére tisztelettel számítunk! A kiállítás megtekinthető október 23-ig.

Üdvözlettel:

Őri András
szóvivő
Antenna Hungária Rt.

Vállalat:	
Név:	
Fax:	
Dátum:	
Oldal:	
Ikt. szám:	

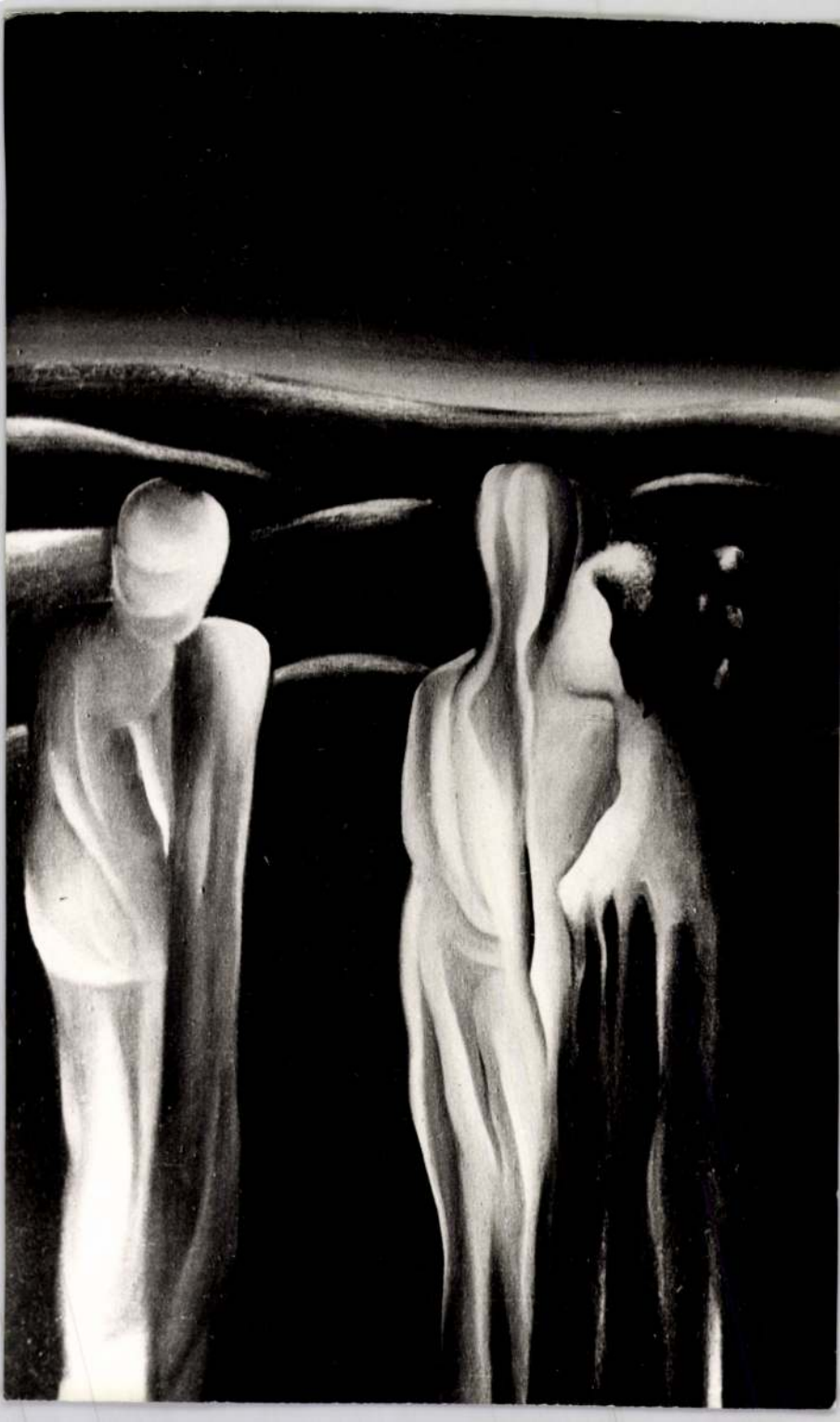

FINTA EDIT: AZ IDEGEN 1
Olaj, vászon

LÁSZLÓ MIKLÓS
RO - 3400 Cluj-Napoca
Str. Moţilor 4 ap. 10
Tel. 951-17743

KIRÁLY LÁSZLÓ
VERS

Mózes-Finta Edit képeihez

Mikor távolodunk, magunktól, messze,
már tudjuk: mindenünk odaveszett.
Fátyolba borul a birtokunk,
hajunk lobog, és zeng a "nem lehetett".

Amikor él és ú g y szólít a táj,
elfeledjük az egyedülséget.
Minden gondolatunk kifordítva már.
Minden szerelmünk meggyötör, eléget.

Csakhogy a láng mégis a miénk
ebben az arctalan lengő nő-világban.
A fátylak zengése mégis mindig ég,
s a hitetlenségben örök hit-világ van.

Nincsen elesett, csak aki megadja
magát a lemondó, belenyugvó fényben.
Nem állunk keserűn, sem vidáman,
csak m a g u n k b a n , és szomorún egészen.

Petőfi Sándor Művelődési Központ
Gödöllői Galéria
2100 Gödöllő, Szabadság u. 6.
Nyitva: 1991. október 16-ig
hétfő kivételével hétköznap 15-19 óráig,
szombat és vasárnap 10-18 óráig

FINTA EDIT

KIÁLLÍTÁSA

GÖDÖLLŐ, 1991. OKTÓBER 4-16.

A GÖDÖLLŐI GALÉRIA
szeretettel meghívja
1991. október 4-én 18 órára

FINTA EDIT

grafikus- és festőművész
(KOLOZSVÁR)
KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÓJÁRA

Megnyitja:
CSIKI LÁSZLÓ
író, költő
Közreműködik:
SUBA LÁSZLÓ - vers

Kísérő program:
XANTUS GÁBOR :
ZSOLTÁROK FEHÉRBEN, ZÖLDBEN
Rendhagyó térkiállítás Finta Edit képeiből
(Bonchidai Bánffy-kastély 1990/91.) c.
VIDEÓFILM VETÍTÉSE

Képekről beszélve mondjuk sokszor, közhelyszerűen azt például, hogy "belső táj", vagy bensó táj, s ilyenkor arra célzunk, hogy földrajzilag nem meghatározható, mert a lélekből, ideákból kivetült, belső terepviszonyokból felépült táj... Finta Edit képein a "belső" szónak nem ilyen utalása van, itt szó szerint kell érteni: ezek a hullámzások, gyűrődések, szelvényes duzzadások: az emberi szervezet belsejének, a lecsupaszított agykéreg tekervényeinek formavilágából erednek; belső szerveinken kószál itt a szem, bonctani tájakon;

Tárgyat, "dolgot" nagyon keveset fest meg, s azok is kapcsolatban vannak e zsigeri létszemlélet világával: gumikesztyű, lepedő, kórtermi ing, lepel... és mégis, milyen érdekes: e dolgok sem árasztanak kietlenséget, hanem - élnek: mintha valamilyen tengermélyi virágállatok, hidrák vagy medúzák lennének, az ing, a lepel bugyraiban ott sejti a szem a láthatatlanná vált test feszülését vagy vergődését, ami megakadályozza, hogy összehuppanjanak. Van egy lobogó - élő - inge, melyen császármetszést végeztek!

Az alakok, amiket megfest, szintén olyanok, mintha asztrálttestek lennének: láthatóan nincs súlyuk, nem nehezednek a talajra, vagy alsó tagjaikra. Nőalakjai, madonnái mozdulata a lángéra emlékeztet; csendesen lobogó, meg-megrebbenő tűznyelvekre.

A kérdésre tehát, hogy hol van mindaz, ami Finta Edit képein van? - azt kell felelnünk, hogy - a világ végén! Azok a belső alkonyi vörösek és májbarnák egyaránt ott révedeznek a külteiki naplemente távlattalansága mögött és benn a szervezetben, a lét és a nemlét határvonalán. Mert az, hogy "a világ végén" - nála nem csillagászati és nem fizikai fogalom, és nem is valamikor bekövetkező kataklizmát jelent; ezért nála a hol és a mikor ugyanarra a kérdésre felel: ott, abban a pontban, ahol - amikor - az élet éppen kezd élni, vagy éppen kezd megszünni; ott történnek a képei, abban az örök pillanatban, az örök világvége és a világszületés hangulatában.

SZŐCS ISTVÁN

Finta Edit

Az erdélyi Kézdialmáson, Románia magyarlakta vidékén születtem, 1945-ben. Ötéves koromban családomat kényszerlakhelyre Szilágysomlyóra telepítették. Az általános iskola után munkásnőként felvételiztem a Marosvásárhelyi Zene- és Képzőművészeti Líceumba: itt érettségiztem 1966-ban.

Egy éven át rajztanárként dolgoztam, majd ösztöndíjasként szereztem oklevelet a Kolozsvári Képzőművészeti Akadémián, 1974-ben. Tanáraim a kiváló Piskolti Gábor, az intellektuális festő Nagy Pál, majd grafikus Feszt László, Maxa Florin voltak. Főiskolásként több munkám díjat kapott. Tizenöt rézkarcomat Németországban állították ki.

Szabadfoglalkozású művészként élek, könyvgrafikusként is számontartanak. Tagja vagyok a Román Képzőművészeti Szövetségnek, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének.

1971-től rendszeresen kiállítok olajfestményt, rézkarcot, fotót. Elnyertem a Steaua-díjat, Ifjúsági I. díjat, III. díjat, Országépítő Alapítvány díjat.

Egyéni kiállításaim:

Kolozsvár.	1971, 1972, 1973, 1974, 1978, 1990, 1991
Szilágysomlyó	1978
Arad.	1978
Zilah.	1979
Bonchida.	1990
Gödöllő.	1991
Budapest.	1991, 1992, 1993

Nemzetközi közös kiállítások: Bukarest, Jasi, Galac, Nagyvárad, Köln, München, Kárpátalja, Offenbach, Újvidék, Budapest, Várna, Párizs, Ramboie, Montreal.

Ösztöndíjaim: Országépítő Alapítvány 1991-től, Illyés Alapítvány 1992-től, Magyar Hitel Bank Művészeti Alapítvány 1993-tól.

Képeimet több ország magángyűjteményeiben őrzik. Köztulajdon: VAJDAHUNYAD 1. - Bukarest Köztársasági Palota, VAJDAHUNYAD 2. - Székelyudvarhelyi Múzeum, AGÓNIA 1. - Illyés Alapítvány Budapest, KASTÉLY - Gödöllő városa, ÓRÁK - Párizsi Akadémia tulajdona.

A bonchidai Bánffy kastélyban Xantus Gábor operatőr rendezésében készült kisfilmem ZSOTÁROK FEHÉRBEN, ZÖLDBEN (RENDHAGYÓ TÉRKIÁLLÍTÁS FINTA EDIT KÉPEIBŐL) elnyerte a Magyar Művelődési és Közoktatási Minisztérium díját. Kolozsvárról a körülmények kényszerű volta miatt Budapestre települtünk át kisfiammal Mózes Finta Balázzsal.

F.K. BUDAHÁZY PÉTER

GRAFOTIP KFT, EGER

FINTA Edit

A KÉPCSARNOK
MEGHÍVJA ÖNT

FINTA EDIT

FESTŐMŰVÉSZ

ALKOTÁSAIBÓL RENDEZETT
KIÁLLÍTÁS
MEGNYITÁSÁRA

1993. JÚNIUS 10-ÉN
CSÜTÖRTÖKÖN DÉLUTÁN 5 ÓRÁRA

MEGNYITJA:

SZŐCS GÉZA

KÖLTŐ

MEGTEKINTHETŐ:
1993. JÚNIUS 10-20.

MEDGYESSY GALÉRIA
DEBRECEN, PIAC U. 31.

MAGYAR HITEL BANK
MŰVÉSZETI ALAPÍTVÁNY
MAGYAR HITEL BANK RT

Országépítő Alapítvány

KÉP CSAR NOK

FINTA EDIT

grafikus- és festőművész

KIÁLLÍTÁSA

Gödöllői Galéria, 1991. október 4-16.

A KIÁLLÍTOTT MŰVEK JEGYZÉKE

Festmények

1. MEMENTO (olaj, vászon) /1970/ 76x76 cm
2. KAGYLÓK 1. (olaj, vászon) /1974/ 42x70 cm
3. TRIPTICHON 1: SZOBOR (olaj, vászon) /1984/ 59x48 cm
4. TRIPTICHON 2: ZÖLD NAP (olaj, vászon) /1985/ 59x54 cm
5. TRIPTICHON 3: FINÁLÉ (olaj, vászon) /1985/ 59x39 cm
6. TRIPTICHON 1: IDEGEN 2 (olaj, vászon) /1990/ 90,5x70,5 cm
7. TRIPTICHON 2: HÓFEHÉREN (olaj, vászon) /1990/ 90x74 cm
8. TRIPTICHON 3: HIÁNY (olaj, vászon) /1990/ 90x70,5 cm
9. KÉTES EGYENSÚLY (olaj, vászon) /1991/ 59,5x54,5 cm
10. KAGYLÓK III. (olaj, vászon) /1991/ 70,5x97 cm
11. METAMORFÓZIS (olaj, vászon) /1978/ 90,5x70,5 cm
12. HASZNÁLATI TÁRGY (olaj, vászon) /1980/ 72,5x103,5 cm
13. TRIPTICHON 1: FÉSZEK (olaj, vászon) /1977/ 85x45 cm
14. TRIPTICHON 2: FIUMEI ABLAKOK (olaj, vászon) /1977/ 86x68 cm
15. TRIPTICHON 3: ÓRÁK (olaj, vászon) /1977/ 86x54 cm
16. MÍTOSZ (olaj, vászon) /1972/ 85x85 cm
17. KIRÁLY ÉS KIRÁLYNŐ 2. (olaj, vászon) /1981/ 65x84 cm
18. MADONNA ZÖLDDEL (olaj, vászon) /1981/ 84x60 cm
19. ZÖLD MADONNA (olaj, vászon) /1975/ 60x49 cm
20. KINT ÉS BENT (olaj, vászon) /1990/ 60,5x84,5 cm
21. NAP ÉS DRAPÉRIA (olaj, vászon) /1984/ 60x59 cm
22. OLTÁR (olaj, vászon) /1990/ 86x68 cm

23. AGÓNIA (olaj, vászon) /1990/ 58x56,5 cm
24. AGRESSZIÓ (olaj, vászon) /1990/ 70,5x44,5 cm
25. ALKONY (olaj, vászon) /1980/ 70x90 cm
26. EXTERIEUR, INTERIEUR (olaj, vászon) /1979/ 69x90 cm

Grafikák

27. SHAKESPEARE: HAMLET (rézkarc) 34,5x23 cm
28. TÉL (mezzotinto) 27x17 cm
29. TAVASZ (mezzotinto) 27 cm x 17 cm
30. ŐSZ (mezzotinto) 27x17 cm
31. NOSZTALGIA (fotografika)
32. SZABAD ASSZOCIÁCIÓK 1. (aquaforte, mezzotinto) 17x27 cm
33. SZABAD ASSZOCIÁCIÓK 2. (aquaforte, mezzotinto) 17x27 cm
34. SZABAD ASSZOCIÁCIÓK 3. (aquaforte, mezzotinto) 17x27 cm
35. VÁLASZFALAK (rézkarc) 29x42 cm
36. XX. SZÁZAD (rézkarc) 30x40 cm
37. ELTÁVOLODÁS (rézkarc) 29x40 cm
38. FRANCZ KAFKA: A PER (filmplakát-fotografika) 95x84 cm
39. AZ ÉG A HARMADIK EMELETEN KEZDŐDIK (filmplakát-foto) 103x68 cm
40. CSERES TIBOR: HIDEG NAPOK (filmplakát-fotografika) 99x64 cm
41. IDŐ (rézkarc) 33x24 cm
42. TÉR ÉS IDŐ (rézkarc) 33x24 cm
43. ÉVSZAKOK, LASSAN ELMENNEK A KUTYÁK (rézkarc) 33x24 cm
44. ÜZENET II. (mezzotinto) 28x17,5 cm
45. ÜZENET III. (mezzotinto) 28x17,5 cm
46. ÜZENET IV. (mezzotinto) 28x17,5 cm
47. TILTAKOZÁS A HÁBORÚ ELLEN (aquaforte, aquatinta, mezzotinto) 41x29 cm
48. DÜRER TISZTELETÉRE (rézkarc) 25x31,5 cm
49. ZENE (aquaforte, aquatinta) 34x21 cm
50. TILTAKOZÁS (mezzotinto) 27x14 cm

51. VÁD - PETŐFI (az Apostol sorozatból) (mezzotinto) 27x14 cm
52. TANULMÁNY A VÁRAKOZÁS-HOZ (szénrajz 1, 2, 3, 4)

Alkalmazott grafikák, könyvgrafikák

53. MÓZES ATTILA: ÜVEGCSENDÉLET, Kriterion Könyvkiadó
4. MÓZES ATTILA: A GONOSZ SZINEVÁLTOZÁSAI, Kriterion Könyvkiadó
55. MÓZES ATTILA: FÉNY, ÁRNYÉK ÁTDERENG, Kriterion Könyvkiadó
56. MÓZES ATTILA: FÜSTKROM. Történetek ellenfényben, Kriterion Könyvkiadó
57. FARKAS ÁRPÁD: ALAGÚTAK A HÓBAN (versek), Kriterion Könyvkiadó
58. KISS JÁNOS: DÍSZELŐADÁS (regény), Kriterion Könyvkiadó
59. JORDÁKY LAJOS: AZ ERDÉLYI NÉMAFILMGYÁRTÁS TÖRTÉNETE (1903-1930), Kriterion Könyvkiadó
60. MÁTYÁS B. FERENC: SORSÁTÜLTETÉS (novellák), Dacia Könyvkiadó
61. GYÖRFFI KÁLMÁN: A NAGY KÓRHÁZ (elbeszélések), Kriterion Könyvkiadó
62. HERVAY GIZELLA: ŐRLAP, Kriterion Könyvkiadó
63. LÁSZLÓFFY CSABA: UDVARHÁZ SZTREGOVÁN, Dacia Könyvkiadó
64. GEORGE CALINESU: NÁSZNAPOK, Dacia Könyvkiadó
65. SŐNI PÁL: ANDRISKA HALÁLA, Dacia Könnyvkiadó
66. OLIVER LUSTIG: LÁGERSZÓTÁR, Dacia Könyvkiadó
67. KÁDÁR JÁNOS: RONDÓ, Dacia Könyvkiadó
68. MÁTYÁS B. FERENC: VALÓSZÍNŰ TÖRTÉNETEK, Dacia Könyvkiadó
69. MÓZES ATTILA: EGYIDEJŰSÉGEK, Kriterion Könyvkiadó
70. DOSZTOJEVSZKIJ: BŰN ÉS BŰNHŐDÉS, Kriterion Könyvkiadó
71. Város fölött (rézkarc-könyvgrafika)

MAROSI PÉTER

Pantha rhei

Egy házivetitőben láttam két, húsz-húszperces filmesszét. Öregedő, a video-klipek rángatózásaitól, bűnügyi filmek sablonjaitól, riportfilmek sztereotípiáitól kifáradt szemem valósággal megfiatalodott a csodálkozástól: valóban esszeisztikus vételtésű, mert bizarr festőiségükben — és nem tételes mondanivalóikban — nálunk szokatlanul gondolatgazdag és esztétikailag is értékelhető tekercsekkel találkozhattam a filmművészeti dolgozószobává kiképzett szuterén kuckóban Olyasmivel, amivel ritkán táplálkozhatik a filmipar tömegáruival etetett mai halandó. Mindkettőt bemutatták már valahol, de jó lenne, ha a hazai nézők nagy tömegei is megismerkedhetnének velük. Elvégre mindkettő húsz-húsz percig élne csak vissza az igénytelenebbek türelmével, és ki lehet a megmondhatója, hol a határ az igényesek és igénytelenek között a képernyők előtt — s hátha éppen az ilyen rövidke remekjések növelhetnék az előbbiek számát; aki pedig nem szeret sokat gondolkozni a látottakon s nem kiváncsi sem a kamerával „festett" képekre, sem a kamerával „írt" tanulmányra, műelemzésre, az egyetlen mozdulattal leoltható, elhallgattathatja készülékét. Szóval: a disznótor ilyen kivételes esetekben, a színes televizió-tulajdonosok esetében sem kötelező...

Az első kisfilmnek *La Divina Commedia* a cime. A forgatókönyvet irta, vagy talán csak a helyszinen „megérezte", a felvételeket készítette (vagy az elejét riportfilmekből összevágta) s az egész filmet vágta (természetesen Gy. Szabó Béla Dante-illusztrációiról sem feledkezve meg): Xántus Gábor. Bemutatták — olaszra fordított kiséröszöveggel — a 39. trentói, olaszországi, tudományos dokumentumfilmeket s tudományos tárgyú művészfilmeket népszerűsitő és díjazó fesztiválon.

A képsor az 1989 decemberi romániai forradalom emlékezetes bukaresti és temesvári pillanatainak a felidézésével kezdődik. Éles váltásokban. „Valaki" kitartóan integet egy palota erkélyéről: mintha soha abba se hagyhatná az integetést, hiszen uralmának az örökkévalóságára rendezkedett be. Aztán láng csap fel az elsötétülő bukaresti terek palotái körül és palotáiból. Nyomjelző lövedékek és fényszórók pásztázzák az eget, a falakat, de az emberrengeteget is. Mintha a poklok kapui nyiltak volna meg a fővárosban és szerte az egész országban, hogy napok alatt elnyeljék „Azt", aki — és „azt" a hatalmat, ami — öröknek hitte és hirdette magát nálunk (is), emberöltőkön át. A poklok kapui pedig a haláltáncát járó hatalom által meggyilkoltak testeivel voltak kirakva mifelénk azokban a napokban. Temesvári nyitott koporsók sorakoznak a képernyőn, azoknak holttesteivel, akik életüket adták, hogy nálunk is mulandónak bizonyuljon mindaz, ami örökkévalónak [illegible] bizonyulni.

természeti katasztrófa zárhatta be ebbe a föld alatti világba a barlangi medvék nagy sokaságát, akik aztán egymást felfalva küzdöttek „örökkévalóságukért", míg csak a legutolsó, a legnagyobb, a legerősebb is éhen nem pusztult a barlang-sirban. És ennek csontváza a legépebb. Minél kisebb volt egy barlangi medve, a csontváza annál inkább elárulja, hogyan tépték szét társai. Kegyetlen leckét mond fel ez a filmesszé, de mégsem civilizációellenes, pillanatig se emberellenes. Éppen ellenkezőleg. A barlangi tájak után hirtelen egy szpeológiai táborozás vig (felszini) jeleneteivel zárul a képsor. Nem mondja ki, nem rágja szájba a film, de érzékelteti, félreérthetetlenül érzékelteti, hogy a szabad természet kutatóiban, a lét és nemlét örök kérdéseit őserdők, barlangok mélyén kontemplálókban mintegy felerősödik az emberi méltóságra való törekvés, a szabad élet örömének vágya. A sok turisztikai reklámfilm után ez a rövidke *La Divina Commedia* — ökológiai felhangokat is megszólaltató — igazi morális lecke. Amit csak az nem hall ki e képsorból, aki nem akarja kihallani...

A másik filmesszé, amit az előbbi után láthattam, engem — mint öreg irodalombirálót — még mélyebben érintett. Mert ez a kisfilm valóságos műelemzés. Olyasmit érzékeltet egy festő alkotásai kapcsán, amit eddig, tudtommal, senki se tudott ilyen mélyen megközelíteni; és éppen ez a mélyre hatoló műelemzés tartalmazza azt az egyetemesebb mondanivalót is, amely az előző film bizonyos mondanivalójával rokonitható.

A filmecske cime: *Zsoltárok fehérben, zöldben*. Alcime: *Rendhagyó térkiállitás Finta Edit képeiből*. A forgatókönyvet kialakitotta, filmezte, vágta: Xántus Gábor. Hangtechnikusa Bain Kabán Ilona volt. A képeket elektronikus montázszene festi alá. Király László négy versét (az *Amikor pipacsok voltatok* című kötetből), valamint Karinthy Frigyes és Panek Zoltán egy-egy szövegét elmondja — helyenként kisérőzene helyett — Katona Éva művésznő. A film mottója pedig a montázsban elhangzó, *Csend* című Király László-vers négy sora lehetne: „Egyetlen szomorú bizonyosságom, / Hogy szép kőarcod az ablakon betekint, // Ebben a hallatlan nincs-időben / Nincskertedben zeng sok nincs-virág." Mintha erről a négy sorról jutott volna eszébe Xántus Gábornak, hogy mit is kell csinálnia, hogyan közelitheti meg Finta Edit művészetét. Pedig valószínű, hogy az ötlete Xántus Gábornak támadt, de megtalálta ötletéhez, ötletének értékesitéséhez a megfelelő irodalmi momentumokat.

Először is fogta Finta Editnek mintegy harminc, negyven képét, kivitte őket Bonchida községbe, ide Kolozsvár és Szamosújvár közé, s szétrakta őket a XVIII. század első felében épült Bánffy-kastély romjai közé, lépcsőkre, falak mellé; vagy a romerdőhöz hasonlító park és arborétum facsonkjaihoz támasztotta őket. Szóval: mind olyan helyekre, amelyek Bánffy Miklós regénytrilógiájának egy-egy fejezetét juttatják nagyon sok olvasó eszébe, hogy hát itt történhetett ez meg az, ott pedig más valami. Ezeken kivül felakasztott Xántus Gábor a rompalota egyik falára egy régi-régi nagy faliórát, valahova letett egy öreg hegedűt, hogy a kamerájával vissza-visszatérhessen hozzájuk — és máris kezdetét vehette a felvétel.

Amelynek nemcsak a képek s a régi tárgyak — és a romkastély — a szereplői, hanem maga a festőnő is, néha munka, alkotás köz-

próbált bizonyulni.

Hirtelen változik a kép. A Nyugati-Kárpátokban vagyunk, valahol a Fekete-Körös legfelső folyásának a táján. Őserdők, nyájak, pásztorok; köd gomolyog fölöttük. És az egyik hegyoldalban egy ember tör utat magának a bokrok, gazok között, egy alig észrevehető keskeny kis résen át — valahová a föld mélyébe.

Ettől kezdve a Kiskohi Medvék Barlangjába száll le a kamera nyomán a film nézője is. A reflektorok fényében pompázó sztalagmitok és sztalagtitok közé. Ha egyszerűsíteni próbáljuk a témát, azt mondhatjuk, hogy a kolozsvári, Emil Racoviţáról elnevezett bioszpeológiai intézet megalapítására emlékeztetnek ezek a képek. Persze, arra is. De tulajdonképpen az örökkévalóság és a mulandóság, az örökös változás örök kérdéseire utalnak a föld alá szorult mennyország díszletei. A sztalagmitok között ugyanis csontvázak hevernek. Valamilyen, emberi életünkhöz viszonyítva mérhetetlen évrengetegekkel ezelőtt, valamilyen

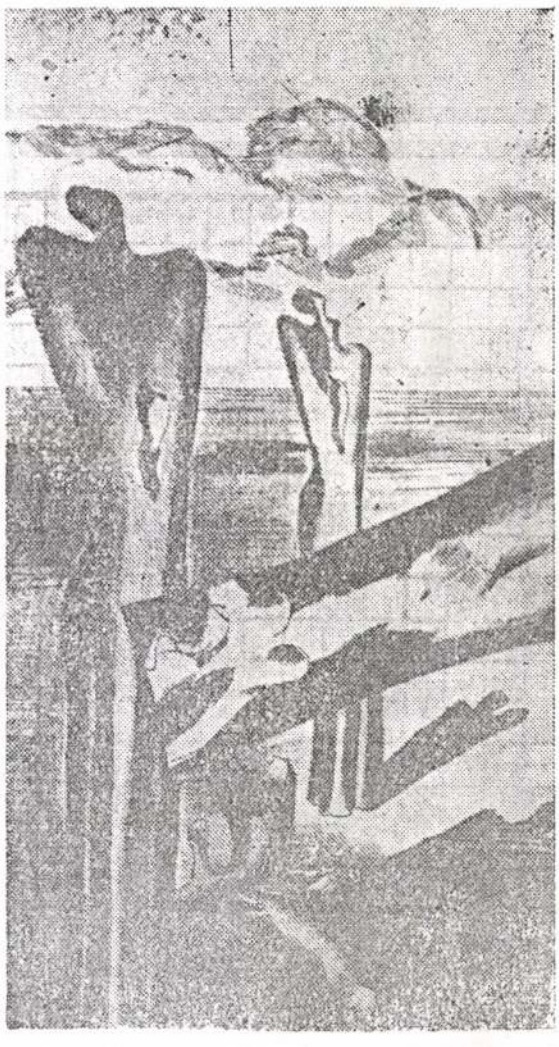

Finta Edit: Rézkarc

maga a festőnő is, nem munka, alkotás közben, máskor mint szemlélő, mint néző maga is, aki velünk együtt, a film nézőivel együtt gondolkozik el (a filmen) azon, amit látunk. Most pedig gondolkozzunk el mi is — olvasóink előtt — azon, amit a leírt térkiállításon láthattunk, éreztünk és gondoltunk ez alkalommal.

Az első képek egyikén Finta Edit lakásán — műtermében — egy rézkarcon dolgozik. Ezután azonban többnyire (vagy csak?) olyan festményei kerülnek elénk ezen a rendkívüli filmdíszletül szolgáló bonchidai térkiállításon, amelyeken a legkülönfélébb mély színekben játszó háttér előtt a legkülönfélébb színekben játszó fátylakba, leplekbe burkolt nőalakok „lépnek" a nézők elé. Talán egyiküknek sincsen arca, sötét foltok fedik az arcok helyét a képeken, és mégis — a legfurább módon — látjuk őket. A háttér és a leplek színjátéka mintegy szuggerálja nekem, nekünk, milyen is az az arc, amelyet hozzáképzelünk ehhez a háttérhez és lepelhez — azaz alkotó társaivá leszünk a művésznőnek. Nincsen megrajzolt, megfestett arcuk és itt „állanak" a romkastély s a romerdő mélyén — talán kísértetek? Nincs semmi rémisztő ezeken a képeken, ebben a környezetben sem. Nem „holtak háza" ez a bonchidai térkiállítás, hanem felhívás az egyéniség kimunkálására, kiteljesítésére. Hogy mindenki rajzolja meg, fesse meg képzeletben ezeknek az alakoknak a hiányzó portréját és az önmagáét is egyben. Ahányszor kamera elé kerül ebben a filmben Finta Edit, mindig alakjainak a fátylait, lepleit színezi. Figyeli őket, figyeli képeit s tovább dolgozik azon, hogy színkompozíciói, megoldásai éppen azt az arcot, egyéniséget adják ki benne (a művészben) és bennünk (a nézőkben), akiket Finta Edit lát magába fordulva.

A film elején egy esőverte ablakon át nézünk be a festő műhelyébe. Kezdetben nem értem, minek ez a párás, nedves szűrő a festőnő portréja és köztem, a néző között. A film végén aztán megértem mindennek a finalitását. Bonchidán a romkastélytól néhány száz méterre folyik el a Szamos. És itt teljesedik ki Xántus Gábornak a Finta Edit művészetéről szóló filmje, de műkritikai mondanivalója is. Egy-egy — a fentebb leírt — kép után a Szamos vize felé fordul a kamera, s ahogy a romfák és bokrok között lecsordul a Szamos vize s fodrozva, játszadozva, de mégis drámai mozgásában tükrözi környező világát: az önmagában olyan, mintha Finta Edit „festette volna meg", teremtené újra, percről-percre, pillanatról-pillanatra az őt körülvevő, örökös változásban levő világot. Pantha rhei, minden folyik, mondták a görögök annakidején, s akár tudatosan, akár ösztönösen, de a világ örökös változásáról s ennek drámaiságáról vall — talán minden képén — Finta Edit, és őt s a képeit egy kastély romjai között megidézve, megörökítve, egy kamera-művész, Xántus Gábor is. Várjuk további, lírai vallomásaikat magukról, rólunk, világukról.

81 – Nincs magány, csak az, melyet rongyolt zászlóm alatt
82. – magam fújok magam köré, mint
83 – Rilke trombitása a holtakkal terített csatatéren,
84 – hol jégbe fagy s leválik az elesettek arca,
85 – jó férfiaké, kik arctalan bolyongnak,
86 – fegyverrel kezükben, hollók, farkasok közt,
87 – léten túli (inneni) áttetsző nincs-világban.
(Király László: Száz sor magány. Áttetsző nincs-világ)

A kiállítás helye:
Marczibányi téri Művelődési Központ
(1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a)

A tárlat megtekinthető 1997. március 22-ig

Köszönet a Magyar Hitelbank Rt. Művészeti Alapítványának,
valamint Budapest II. kerületi Önkormányzatának

Meghívó

Szeretettel meghívjuk Önt, családját és barátait

FINTA EDIT
grafikus és festőművész
kiállítására

A költői esttel egybekötött
megnyitó
1997. március 10-én, hétfőn 18.00 órakor lesz

A kiállítást megnyitja
Kocsis István drámaíró

Finta Edit: A művész háza

Finta Edit: Áttűnések

FINTA EDIT – festő

Az ÚPMH tárlata

Finta Edit: Áttűnések

Az erdélyi Kézdialmáson született festőművésznő így vall magáról: "1988 óta Magyarországon élek. Tagja lettem a Magyar Köztársaság Művészeti Alapjának...1991-ben megkaptam az Országépítő Alapítvány díját, ösztöndíját, a gödöllői, majd a budapesti Duna Galériai kiállításom után Illyés ösztöndíjat éa a MHB Rt.művészeti alapítványának ösztöndíját." Finta Edit munkái mára már az egész magyar nyelvterületen ismertek - megyénkben nem kevésbé: rézkarc sorozata a Gödöllői Önkormányzat tulajdonában van. Festményeivel augusztus 19-én ismét találkozhatunk: Áttűnések címen nyílik kiállítása délután 5 órakor Leányfalun, a Petőfi Sándor Művelődési Házban. A tárlatot bemutatja Lászlóffy Aladár költő, a kolozsvári Helikon c. irodalmi lap szerkesztője, közreműködik Havas Judit előadóművész. A leányfalui Finta Edit-tárlat augusztus 31-éig tekinthető meg.

Új Pest Megyei Hírlap
1997.08.08.

Ügyfélszolgálat ellátására korlátozott számban keresünk munkatársakat főállás, mellékállás, vállalkozói viszony. Előzetes egyeztetés. Tel.:06-30-386-786.

FOTO PORST, Vác, Széchenyi u. 18. Fotó- és szórakoztatóelektronikai termékek, játékok nagy választékban. Fotószolgáltatás amatőr és profi szinten minden igényt kielégítve egy- és kétnapos, valamint egyhetes határidőre. Ugyanitt hirdetésfelvétel az Új Pest Megyei Hírlap számára, illetve a Vác és Vidéke Hírlapba. Telefon: 27/311-133.

Dunakeszin, a „Discovery Toys" képességfejlesztő játékok mintaüzlete (Fő út 124.) reggel 6 és este 6 óra között bármilyen hirdetést felvesz az Új Pest Megyei Hírlap számára. Telefon: 06-27/342-971.

Vác, Földvári téren 4 szobás erkélyes lakás garázzsal eladó. Tel.: 06-27-314-852.

8-tól 15 óráig.

Kárpótlási jegyét, ELMÜ, erőmű, MOL és egyéb részvényeit (önkormányzatoktól is) megvásárolom. Tel.: 49/349-468, 06/20/288-609 hétvégén is.

Belbudapesti független albérleti szobát, kis lakást keres újságíró. Tel.: 118-0111/249, 241, Nádai.

Keresek olyan autótulajdonost, aki gépkocsijára felragasztaná és hordaná reklámmatricámat anyagi ellenszolgáltatás nélkül. Tel.: 06-29-333-550.

.Nemesvitai műemlék parasztházamat (Balaton 5 km) eladom vagy budapesti lakásra cserélem, önkormányzatira is. Tel.: 118-0111/249, 241 du. 19-ig, Király.

Hirdetésfelvétel Nagykőrösön, az Új Pest Megyei Hírlap számára Miklay Jenőnél, Dugonics u. 10. Telefon: 53/350-588.

HIRDETÉSFELVÉTEL: Sződ, Sződliget, Göd, Dunakeszi, Fót térségében Kovács Attilánál. Telefon: 27/330-048, délután 4 óra után. Név és cím meghagyása után 48 órán belül felkeresem.

Új Pest Megye

HÍRLA

ELŐFIZETÉSI SZELV

Megrendelem az Új Pest Megyei Hírlapot .....
s kérem, hogy az alábbi címre kézbesít

A megrendelő neve: .....

Címe: .....

Az előfizetés ideje: .....

Az Új Pest Megyei Hírlap előfizetési díja: 1 hónapra 935,– F
fél évre 5610,– Ft, illetve egy évre 11 22(

.....

Az újság megrendelhető és előfizethető a helyi postahivatalokl
Ez az előfizetési szelvény bármely postahivatalban, illetve postalád
(A megrendelőszelvény a szerkesztőség levélcímére is elküldhet

FINTA Edit

CSIKI László: Finta Edit képei Gödöllőn. =
Művészet és barátai, II.évf.1.sz.1992
10.p. és ill.

Gödöllő,1991

de posnadas sincs benne. Olyan
hanem ápolt műveltségében van.
akar hatni, hanem megbízható-
kel, amelyek Munkácsy nagy te-
i méretű, teljesen megfestett, ki-
zerű képeiben látják. Iparkodik
ni. Munkácsy oeuvre-jének ez az
hoz, mint pl. *Meier-Graefé*-éhez,
Munkácsy mellett. Farkas Zoltán
zza festményeit, s okosan mutatja
kissé német szemmel nézi, illető-
eti viszonyok ismertetésére, mint
n azt az érzést, amely szerinte el-
a Munkácsy jelentőségébe vetett

múltán csak műtörténeti adatok,
út értékét nem érintik. Minthogy
udja igazolni, Munkácsyról sen-

MEGHÍVÓ

A Budapesti Városvédő Egyesület
tisztelettel meghívja Önt

FINTA EDIT
képzőművész

ÁTTŰNÉSEK
című kiállításának megnyitójára

1997. szeptember 17-én, szerdán 17 órára
a Budapesti Városvédő Egyesület
Podmaniczky termébe
(Bp., VI., Eötvös u. 10. I. em.)

A kiállítást megnyitja:
Bella István költő

Verseket mond: **Jancsó Adrienne**

A kiállítás megtekinthető:
szeptember 17-28. 10-18 óra között.
Vasárnap szűnnap.

FINTA Edit

FINTA EDIT festő

M.G.: Zsoltárok fehérben, zöldben. =
Magyar Hirlap, 24.évf. 241.sz. 1991. okt.14.
11.p.
Gödöllői Művelődési Ház Galériája, kiáll.1991

hullámainak hatása az iparművészetre;
lódásának folyamata; stiláris fázis-
észet egyes ágaiban.
; az utolsó nagy iparművészeti
Könyvtárbelsők, dísztermek, templom-

ill. a kései rokokó mint átmenet,
rnyezetének fontossága; az iparmű-
sa, általánossá válása; a "közép-

nesi polgárias változata az ipar-

epe.
manufaktúrális fejlődése és

FINTA Edit

MN 1995. dec. 12.

FINTA EDIT festményeiből nyílik meg kiállítás ma délután öt órakor a Litea könyvszalonban (Budapest, Budavár, Hess A. tér 4. Fortuna udvar). A tárlat megnyitóján a Budapesti Székely Kör és a kolozsvári Helikon szerkesztősége nevében Tamás Menyhért költő irodalmi díjat ad át.

Magyar plakátkiállítás a Műcsarnokban. = Magyar Nemzet, 1986. június 21. 9. HAJDÚ Éva: A mai magyar plakát. Tanulmányok és reprodukciók. = Magyar Nemzet, 1986. december 15. 6. HARANGOZÓ Márta: Különös élmény. 100 + 1 éves magyar plakát. = Esti Hírlap, 1986. május 30. 2. HOLLÓSI, Éva: 100+1 Jahr ungarisches Plakat. Ausstellung in der Budapester Kunsthalle. = Budapester Rundschau, 1986. június 9. 9. (K-s): Plakátdzsungel ösvényekkel. = Vasárnapi Hírek, 1986. május 25. 11. KENESSEI András: A kiáltás kiállítása. = Magyar Hírlap, 1986. július 5. 6. NÉRAY Katalin: Hány éves a magyar plakát. = Kritika, 1986, 10. 3-4. ill. SZATMÁRI Gizella: 100+1 éves a magyar plakát. = Népszava, 1986. szeptember 5. 6. P. SZŰCS Julianna: Vészkijárat-bejárat. Gondolatok a Műcsarnokban. = Népszabadság, 1986. június 21. 15. VADAS József: Reklámot a plakátnak. = Élet és Irodalom, 1986. június 6. 12. WAGNER István: 100+1 év plakátja. = Nők Lapja, 1986. augusztus 2. 16-17., ill.

464. A Biblia világa. Az Újszövetség. Bp., Szépművészeti Múzeum, 1985-1986 > 1985, 640. **ism.** SZÉKELY András: A Biblia világa. = Népszabadság, 1986. február 28. 7. WAGNER István: Dürer és Rembrandt új testamentuma. = Magyar Hírlap, 1986. január 11. 14.

465. BURGENLANDI képek. Győr, Múzeumi Képtár, 1986 **ism.** SALAMON Nándor: Burgenlandi képek. = Új Tükör, 1986. február 9. 4.

466. CLARK, Kenneth: Az akt. Tanulmány az eszményi formáról. Bp., Corvina, 1986 397 p., ill. **ism.** BOROS Géza: Az akt. Kenneth Clark könyve. = Új Tükör, 1986. november 23. 2.

467. CSAPODI Csaba: Kodikológia. = A történelem segédtudományai. Szerk. Kállay István. Bp., ELTE, 1986 76-86. ill.

468. Az EURÓPAI grafika hatszáz éve, Bp., Szépművé-

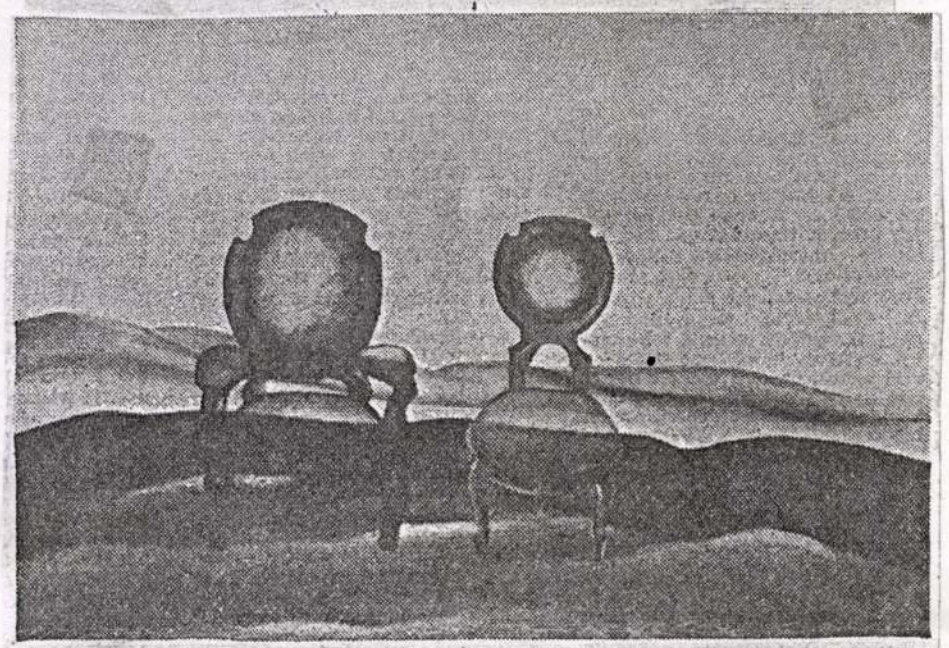

MOZES-FINTA EDIT

Kompozíció

Tényleg feléledünk? Kezdünk reménykedni. Hiszen szinte naponta tudunk beszámolni olyan együttesek, művészek újrajelentkezéséről, amelyekről, akikről már-már elfeledkeztünk. A leglátványosabb bemutatkozások talán még hátra vannak, de annyi máris bizonyos, hogy egy gyógyíthatatlan kórként pusztító művelődéspolitikából — csodák csodájára? — mintha mégis kilábalnánk. Képünk a legutóbbi napok egyik újabb ilyen eseményére emlékeztet: Finta Edit állította ki ezúttal festményeit a fotéri képcsarnokban. (K. Z.)

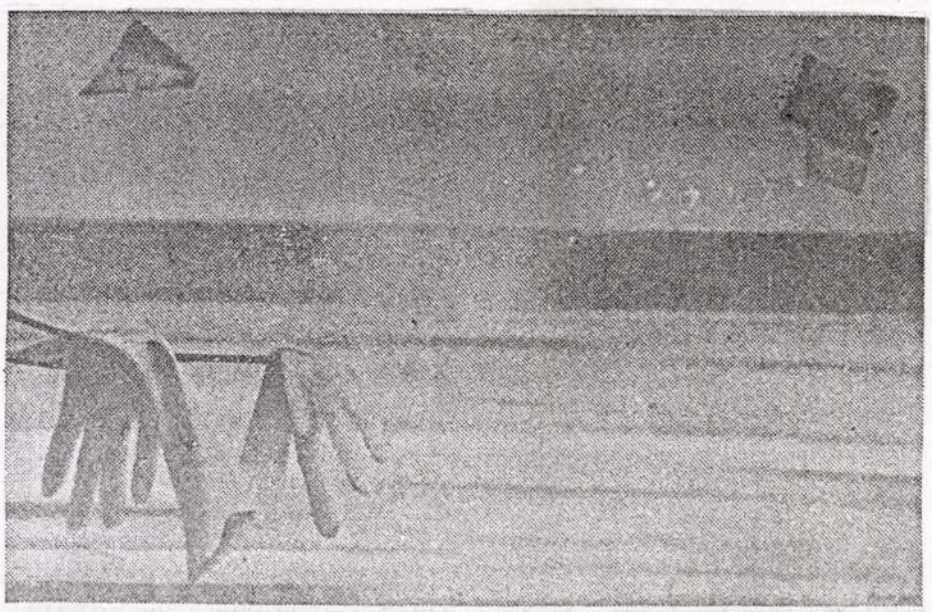

MOZES-FINTA EDIT

Agónia

„Se kint, se bent"?

Mindaz *hol* van, *hol* létezik, vagy akár úgy is kérdezhetném, hol esik meg, *hol megy végbe*, ami látszik a Finta Edit képein? Ugyanis, s ez rajtuk nagyon határozottan kifejeződik — kezdettől tisztázva van —, hogy nem akárhol; hogy szó sincs arról, hogy ezek a dolgok bárhol lennének.

Nagyon ritka nála az egyenes vonal, a szöglet, egyáltalán a szög; minden sajátságos módon hullámzik, kanyarog, duzzad, apad, nagyon lassú, vonagló mozgásokat végez; ahol viszonylag sok a vízszintes egyenes, például néhány grafikán, ott főleg technikai szükségből ered és csak túlhangsúlyozó ellentétet képez a görbeségekkel, hogy az élő, a szerves dolgokat annál görbébbeknek és hullámzóbbnak lássuk. A *Fiumei ablakok* című festményen az épületek merev, üres merőlegesei csak arra valók, hogy érzékeltessék, mennyire élnek hozzájuk képest az ablakokból előficánkoló lepedők.

A tájak hullámzása, az egymásról lecsusszanó halmok, zsíros dombvonulatok sem keltik azt a benyomást, hogy ezek a tájak a földi külső valóság bármely pontjával azonosíthatóak volnának. És a színeik? Honnét is ismerősek ezek a színek?

Képekről beszélve mondjuk sokszor, közhelyszerűen azt például, hogy „belső táj", vagy benső táj, s ilyenkor arra célzunk, hogy földrajzilag nem meghatározható, mert a lélekből, ideákból kivetült, belső terepviszonyokból felépült táj... Finta Edit képein a „belső" szónak nem ilyen utalása van, itt szó szerint kell érteni: ezek a hullámzások, gyűrődések, szelvényes duzzadások: az emberi szervezet belsejének, a lecsupaszított agykéreg tekervényeinek formavilágából erednek; belső szerveinken kószál itt a szem, *bonctani tájakon;* a lágyan s mégis oly jellegzetesen hullámzó dombos táj — akár egy halom — máj is lehetne: a színe, az a barnába hajló vörös is ugyanonnan való: de egyáltalán a sűrű vörösei is: lehunyt szemmel forduljunk a nap felé — szemhéjainkon keresztül, átnézve a szemhéj erecskéiben zsibongó vörös vérsejteken, ezt a színt látjuk; amint elfordítjuk a fejünket, e vörösek a szemünk előtt azonnal barnulni, sárgulni kezdenek, s ugyanakkor megjelenik egy élénken foszforeszkáló zöld fantomkép — az utókép —, mert szemünk és lelkünk — berendezkedése folytán, ha sokáig és erősen vöröset nézünk, akkor szükségszerűen zöldet látunk utána, és fordítva...

Aztán ott vannak még üveges kékjei és lilái — ezek is a szemhéj alóli nézésből erednek, esetleg orvosságos üvegek, fertőtlenítő folyadékok által megtört fénysugarak színei — de semmiesetre sem primér színek és nem primér fények; nem *odakint* keletkeztek.

Tárgyat, „dolgot" nagyon keveset fest meg, s azok is kapcsolatban vannak e zsigeri létszemlélet világával: gumikesztyű, lepedő, kórtermi ing, lepel... és mégis, milyen érdekes: e dolgok sem árasztanak kietlenséget, hanem — élnek: mintha valamilyen tengermélyi virágállatok, hidrák vagy medúzák lennének, az ing, a lepel bugyraiban ott sejti a szem a láthatatlanná vált test feszülését vagy vergődését, ami megakadályozza, hogy összehuppanjanak. Van egy lobogó — élő — inge, melyen császármetszést végeztek!

Az alakok, amiket megfest, szintén olyanok, mintha asztráltestek lennének: láthatóan nincs súlyuk, nem nehezednek a talajra, vagy alsó tagjaikra. Nőalakjai, madonnái mozdulata a lángéra emlékeztet; csendesen lobogó, meg-megrebbenő tűznyelvekre.

Néha megfest egy-egy bútordarabot vagy ablakkeretet, ezek azonban a szerves létnek csak a mankói, kívül esnek az igazi létezésen. És fest gyakran órákat, asztali vagy napórákat, ám ezek, mint ahogy ez a mélylélektan felfedezései óta közismert, ugyancsak élettani szimbólumok, különösen a női szexus szimbólumai.

A kérdésre tehát, hogy *hol van* mindaz, ami Finta Edit képein van? — azt kell felelnünk, hogy — *a világ végén!* Azok a belső alkonyi vörösek és májbarnák egyaránt ott rávedegnek

A kérdésre tehát, hogy *hol van* mindaz, ami Finta Edit képein van? — azt kell felelnünk, hogy — *a világ végén!* Azok a belső alkonyi vörösek és májbarnák egyaránt ott révedeznek a külteliki naplemente távlattalansága mögött és benn a szervezetben, a lét és nemlét határvonalán. Mert az, hogy „a világ végén" — nála nem csillagászati és nem fizikai fogalom, és nem is valamikor bekövetkező kataklizmát jelent; ezért nála a *hol* és a *mikor* ugyanarra a kérdésre felel: ott, abban a pontban, ahol — amikor — az élet éppen kezd élni, vagy éppen kezd megszűnni; ott történnek a képei, abban az örök pillanatban, az örök világvége és világszületés hangulatában.

Mélyről felnyomakvó, leküzdhetetlen szorongás hatja át ezeket a képeket, a lét legalsó régióiból közvetíti őket a rettegő és vakmerő ösztön csatornája, és végső fokon mégsem lehangolóak, nem morbidak és nem nyomasztóak. Első pillantásra talán úgy gondolnánk, azért nem, mert a művészet ezt az álcázott bonctani tájat átszellemíti. Ez a kifejezés azonban pontatlan volna: mert a művész itt nem belevetíti, belesugározza a lét biomasszájába a „szellemet", hanem felismeri, amint abból éppen előtör; amikor a magasabbrendű lét kísérteties szépséggel kigyúl az élettani mocsár fölött; mint a szellem lidércfénye.

Ezeknek a titokzatos és vigasztaló villanásoknak az elcsípésében, megragadásában van a festőnő művészetének katartikus ereje, abban, hogy meggyőz: a tündéri lidércfény is valóság. Mint például az *Átváltozások* című képén, amely a nő három megtestesülését tárgyalja: a *lány*, a szűz derengő, megfoghatatlan, törékeny sejtelem; az *anya*, az asszony valami lárva, lepke vagy rovar — bábszerű, biológiai költőgép; az öregasszony, a *banya* viszont nem boszorkány, amely az alvilág fele menet visszavicsorog, hanem halkan utolsót konduló szikár ballada...

SZŐCS ISTVÁN

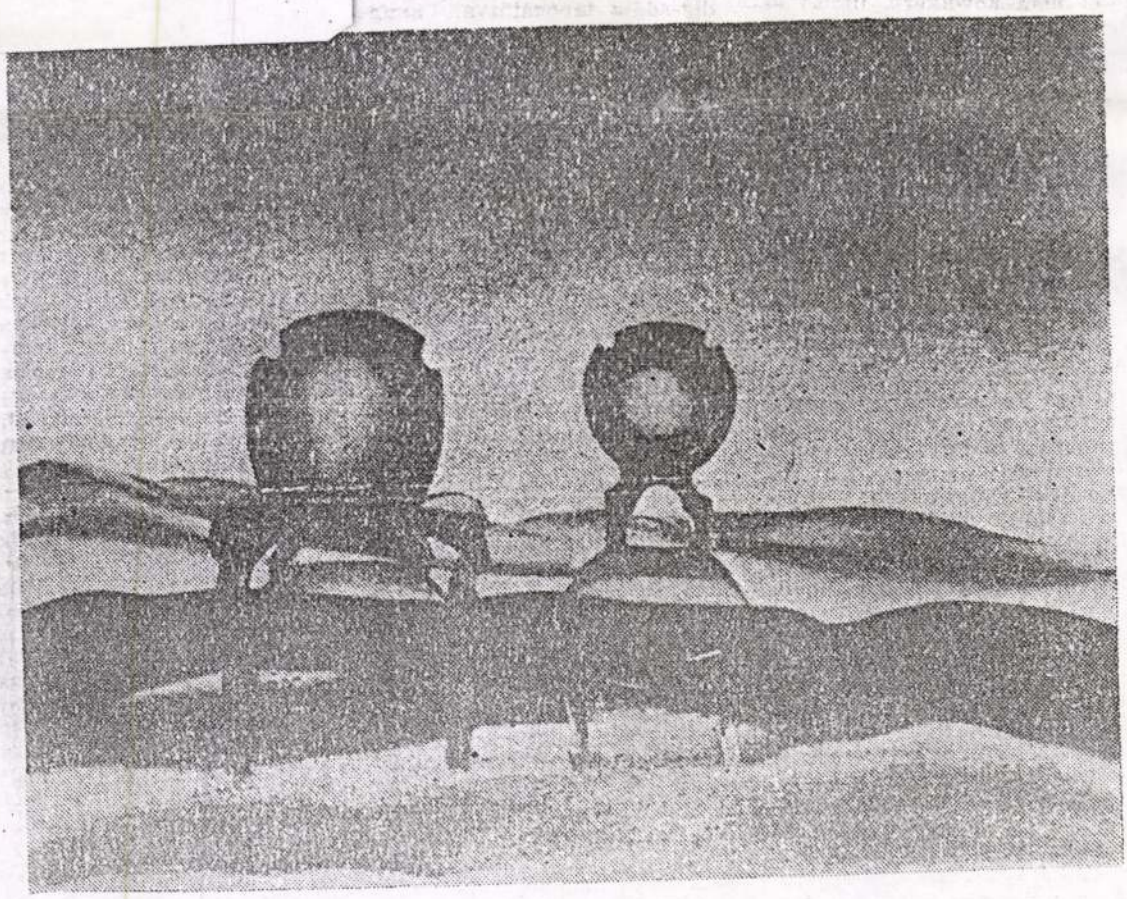

Finta Edit: Király és királynő

FINTA Edit

SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Finta Gergely, művésznevé Zádory Oszkár, szobrász-festő-művész
SZOLNOK MEGYEI NÉPLAP
(1883-1947)
FEB 1 9
1021

Zsenisirató

Százéves „Rodin magyarja"

Zádory Oszkár Finta Gergely jubileuma

Az óceán felől hideg esőfelhőket kergetett a szél. Noirmoutier vaskos falai alá elegáns úr érkezett, jól vasalt pepita nadrágban, hosszú, kétsoros, kékszínű zakóban, kezében bőrtáskával.

— *Én Zádory Oszkár szobrászművész vagyok. Adjanak nekem egy tengerre nyíló szobát!* — mondta a kapuban az eléje sietőknek emelt hangon.

Jellemző ez az epizód Zádory gondolkodására, helyzetmegítélésére; — amelyet Kuncz Aladár híres regénye, a Fekete kolostor alapján hitelesen rekonstruáltunk. A szobát kérő úr mögött ugyanis két fegyveres katona állt, a „portás" egy börtönőr volt, Noirmoutier pedig egy tengeri várbörtön volt — közel a francia partokhoz —, ahová az első világháború kitörésekor és az azt követő években az Osztrák-Magyar Monarchia állampolgárait internálták a hatóságok.

A szobrász triumvirátus középső tagja, Finta Gergely — művész nevén Zádory Oszkár — 1906-ban ment Párizsba — tanulni. Rodin felismerte istenadta tehetségét, maga mellé vette a magyart. A párizsi művészvilág „Rodin magyarja" néven emlegette Zádoryt.

Bátyjához, Sándorhoz és másokhoz írt leveleiben leírja, hogy milyen nyomorúságos körülmények között él, — s mennyire örül, hogy Rodintől tanulhat. De milyen a sors! A szobrász óriás „magyarja" hamarosan „divatba jött" Párizsban. Sajnos a kenyér- és lakbérgondokkal küszködő fiatalember nem

Rodin

Fájdalom

ismerte fel, hogy tehetségét kihasználják — vagy belekényszerült e helyzetbe? — szecessziós iparművészeti terméket gyárttatnak vele, kecses leányalakokat, libbenő asszonyfigurákat. Legszebb munkái közül számos mégis e korban született. Hamarosan elegáns műtermet nyit a Boulevard Muraton, bemutatkozik a Societé des Artistes-ben, felkapja a hír, nem veszi észre, hogy a jövőbe tartó párizsi művészvilág már hátat fordít a szecessziónak.

A fekete kolostorban — tehát a börtönben — Zádory konyhai csonthulladékra faragja álmait. „... *nyilvánvaló volt, hogy művésztehetsége, életereje őszintén szállt harcba a fogsági élet apátiájával. Nem akart mocsárba süppedni, ha lába százszor is ingoványba lépett*" — írja Kuncz Aladár ezekről a hónapokról.

A marhacsont ellenállt Zádory régi stílusának, ezért új kifejezéseket keresett és talált. A noirmoutier-i csontminiatürök művészetének legértékesebb darabjai. A leírások alapján Zádory életművének kiemelkedő alkotása volt az a sejtelmes, Krisztus-fejjel díszített sírkő is, amelyet a börtön első halottja emlékére faragott. Jungblut emlékművét a francia hatóságok nem engedték felállítani. (A Kuncz Aladár leírta gyönyörű monumentnek nyoma veszett. Az 1960-as években ugyanis híre kelt, hogy a noirmoutier-i temetőben van, — e sorok írója is többször kereste, de nem sikerült megtalálnia.) A Jungblut szobor miatt különben Zádoryt egy még rettenetesebb tenger alatti kazamatabörtönbe szállították.

A noirmoutier-i csontminiatürök sorsa is kész regény,

A XXIV. zsoltár. Égetett agyag. Nem tudunk arról, hogy bronzban is megjelent volna. Sajnos, művészi hagyatéka rendezetlen, feltáratlan. Bizonyos, hogy Párizsban vagy itthon számos munkája lappang, sőt, Nagyváradon is lehetnek ifjúkori szobrai

ahogy alkotójuké. 1920-ban kiállítják a remekműveket Budapesten, a *Nyugat*ban nagy méltatást kap a művész, úgy látszik, szerencsecsillaga újra felfelé ível. Tárlat a Helikon termeiben, a Nemzeti Szalonban, majd újra Párizs következik: „... *13 esztendei huzavona után végre vissza tudtam szerezni régi dolgaimat, s most reggeltől estig simogatom öreg márványaimat. Kuporgatom a pénzt, hogy fedezni tudjam a hazaszállítás költségeit, de most még bélyegre is alig telik, hogy írjak...*"

1931-ben végleg hazatért, kiállít az Ernst Múzeumban. Talán majd most, gondolnánk, megnyílik előtte az út, hogy zsenihez méltóan alkosson! Nem. Feleségének halála porig sújtja, leköltözik Túrkevére. Újból kísérti a szecesszió, megint apró-pénzre kénytelen váltani tehetségét. A mindig lobogva égő fantaszta bátyja biztatja, egyengetni próbálja útját, de hiába... Fel-felizzik még, remekművek lehetőségét hordozzák vázlatai, tanulmányai, de mind jobban beletörődik sorsába. Sándor ugyan tovább éleszti reményét Amerikában, hogy a

Sándor Kálmán (1903—1962). A szocialista próza harmincas években induló nemzedékéhez tartozott. Tanulmányait Budapesten végezte, kereskedelmi tisztviselő, majd újságíró lett. Első írásai — elbeszélések, esszék — a Nyugatban, a Népszavában és a Pesti Naplóban jelentek meg.

Első, formanyelvében avantgardista kisregénye, az Ártatlanok (1935) a munkásélet sivárságát mutatja be. A legsoványabb tehén esztendeje című regénye — melyben realista eszközökkel, s nagy leleplező erővel ábrázolta a társadalom számkivetettjeinek reménytelen sorsát a gazdasági válság idején — csak a felszabadulás után jelenhetett meg. A mindig baloldali, radikális gondolkodású író tapasztalatai hatására a szocializmus híve lett. 1944-ben a dachaui koncentrációs tábort is megjárta; évekkel később ott szerzett súlyos betegségébe halt bele.

A háború után egy ideig külföldön gyógyították. 1946-ban tért haza, s jelentős szerepet játszott az újjászerveződő irodalmi életben. Tolvajok kertje (1949) című regénye Németország amerikai megszállási övezetének életéről ad jellemző képet az író személyes élményei alapján. Szégyenfa (1951) című — több kötetre tervezett — regényében a Tanácsköztársaság leverése után újraszerveződő kommunista párt nehéz munkáját mutatta be. Drámákat is írt, s több elbeszéléskötete jelent meg. Két ízben kapott József Attila-díjat, 1953-ban A harag napja című drámájáért Kossuth-díjjal tüntették ki. Összegyűjtött novellái Éjszaka Európában címmel jelentek meg 1965-ben.

Száz év magy

Rossz bőrben van, megöregedett. Hogyan került ide?

Valami elszakadt benne, remegett, ökölbe szorított kezét kinyitotta és várt. A főfoglár körülnézett az alacsony sütőben, azután előre tuszkolta az új embert és őrá nézett.

— Háromszázhatvanötös — mondta lassan —, magának egy hónap múlva telik le az ideje. Ez az új ember — mutatott a magasra. — Maga betanítja. Maguknál, a 28-ban lesz az ágya is. Két hét múlva átveszi magától a harmadik munkánál, mint

Az új ember ja szinte ügyetle ta a nagy, lisztt tésztát. Látszott nehezére esik. halvány vörös v feléje fordul, r róla a szemét.

Délben megsz kát, a nagy te mohón kanalazt levest. Délután akadt. Lassan,

Sándor Kálmán:

Bal csillag 2

kemencét. Pék volt kint — fejezte be csendesen.

— Tudom — gondolta —, pék volt. Az én első segédem volt — akarta mondani, de egy hangot sem tudott kierőszakolni a torkán. A fogát összeharapta, és tisztelettudóan meghajolt a főfoglár előtt.

Azután megint döngve csikordult az ajtó, és magukra maradtak. Az új ember tétovázva, félszegen várakozott előtte.

— Hány év? — kérdezte most a sarokból az életfogytos, a második kemence szolgája.

— Hat — mondta tompán az új ember, és maga elé meredt.

— Sejszdrauf! — szólt vigasztalóan az életfogytos. — Annyi időre nem is érdemes itt berendezkedni.

Csönd.

Érezte, neki is szólnia kell már a jövevényhez. Megtörülte a homlokát.

— A harmadik kemence lesz a magáé, segéd úr — mondta fojtott és remegő hangon. — Sokat nem kell magyaráznom, dolgoztunk már együtt. Maga jó munkás, segéd úr.

Elhallgatott.

Az új ember lassan felemelte a fejét és az ismerős hangra ránézett. Tekintetében nem volt meglepetés.

— Maga itt van — ezt mondta.

Suta mozdulatokkal, szinte egymás előtt is szégyenkezve fogtak munkához. A teremben kezdett fojtogató lenni a hőség, egy szál alsóra vetkőzve sürögtek a tészták: a fegyház kenyere körül.

A háromszázhatvanötös lopva figyelte a jövevényt. — Hát ez lett belőle — gondolta —, csont és bőr. Hajlott a háta, vékony, száraz a karja, hat év előtt, hat éve, uramisten, mikor ott a melle közepén megszúrta, egész zsák lisztekkel dobálózott. Kis, szőke bajuszkája volt, gömbölyű arca, nem csoda, hogy az asszony megbolondult tőle. Most meg csak úgy lézeng a

nap. Egészen e szóltak egymás

Este lehajtott hatan a pékműh visszhangos fol zárkájuk felé. kancsos lépte k utánuk az ajtót, kulcs. Hat fegy vasrácsos ablak veszett év.

Lomhán cihel

Az új ember mereven nézte egy toronyban hetet ülött az ó

— Lefeküdni fogytos, a zárk rancsnoka. A kezdett, azután ben motoszkált körül, azután e ember nehéz le zárkát. Messze, folyosóján egy tekkel járt a s

Onnan a job vény ágya felő koló, elfojtott segéd úr sír. M ház első éjszak

Kikászálódott san lépett le a ember ágya fel

— Segéd úr úr, ne sírjon,

Csönd lett.

— Segéd úr, bátortalanul, b

Közelebb lép ereszkedett az elindult arrafe hallotta. Tenye cot érzett. A s vevény felült

— Mit akar, dezte. — Menj

A háromszáz szeszolt a to

— Nézze, ne szúrtam magát Meg akartam g miatt, most ha

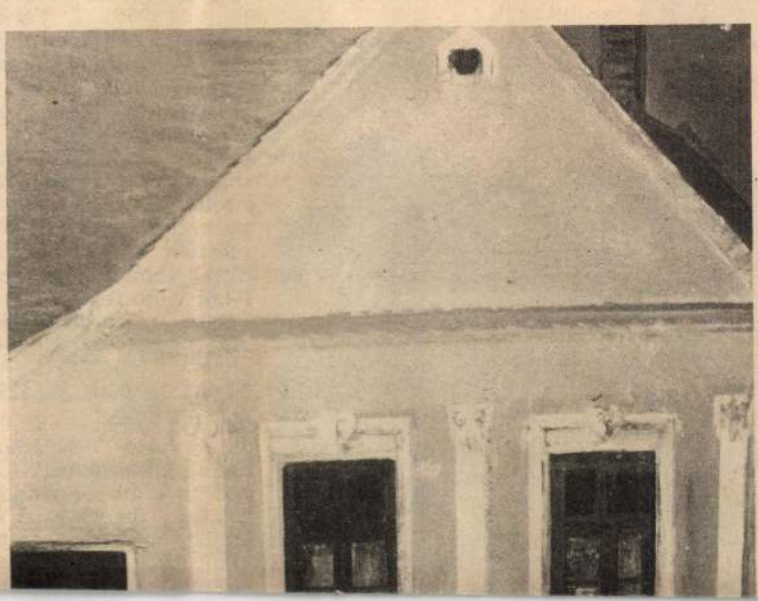

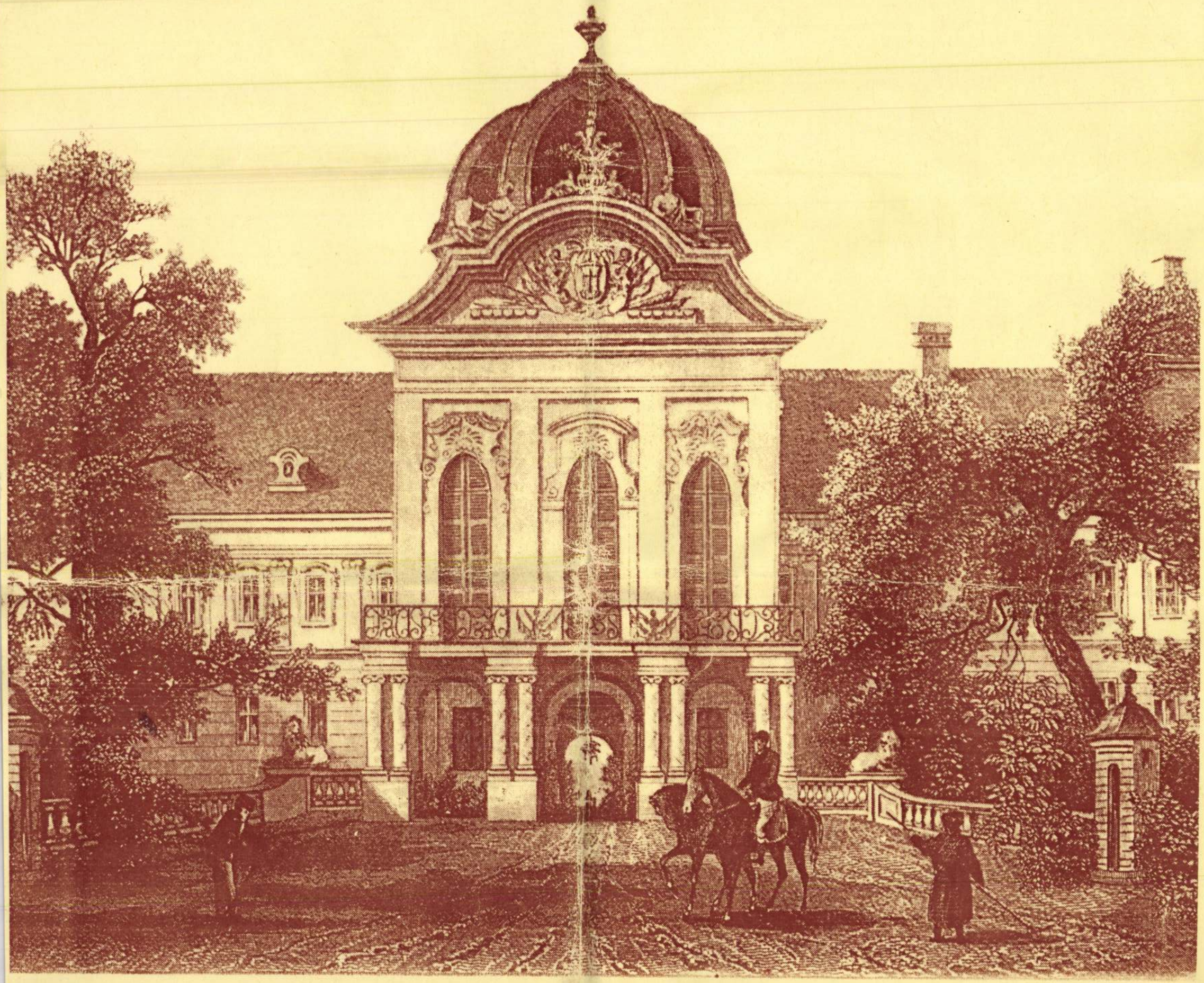

FINTA GERGELY szobrász

ld. Bodri Ferenc: Cendrars és a magyarok.
= Uj Irás 1990.7.sz. 87.skk.

Tóth László, Bartis Ferenc versei;

Szíj Rezső Molnár-C. Pálról;

Rónay László, Szíjártó István, Bede Anna, Zöld Ferenc tanulmányai;

Szabó Lőrinc-levelek;

Fábián Zoltánra emlékezünk;

Bajban a család

1986·1

Finta Gergely, [ ]

L. Finta Sándor

– Hír 8.

Nemszabadság, Bp. 1980 jún. 17.

Finta Gergely

Finta Sándor, Finta Gergely szobrászművészek kiállítása. Túrkeve, Múzeum. - Ism: -rideg-, Szolnok Megyei Néplap, 1967.ápr.25.

Az 1967.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 197o.1.sz. 68-1o7. l./

9o. l.

FINTA GERGELY

A szolnoki Damjanich János Múzeumban kiállítás csonttárgyairól.

Szolnok Megyei Hírlap. 1970. okt. 1.

FINTA GERGELY

repr.Szakállas önarckép
a turkevei Finta muzeumról és a családról

Harsányi Zoltán: A Finták regénye
UJ TÜKÖR 1981/XVIII/32.sz.26.o.

hogyan egyenlitik ki? . .

. . . . . .

. . . . . .

A jelentkező aláirása
és lakcime:

. . . . . .

. . . . . .

Finta Gergely

A Finta testvérek állandó tárlata /Turkeve, Múzeum./
- Ism: Hárs György, Szabad Föld, 1967.máj.21.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Írt. 1970.1.sz. 69-107. l./
98.l

Finta Gergely szobrász

Ernst-muzeum csoportkiállitása - gondosan megkomponált és kidolgozott szobrokkal szerepel

Ujság 1931.IX.20.

Magyar királyi államvasutak. Ügyira

Utalvány-szám...../B1.....ügyosztály.

Fizetési

.....

a magyar királyi államvasutak főpénztár

.....

Pengő [redacted]

azaz [redacted]

[redacted]

A.....Pengő.....fillérről kiállítandó.....

.....

.....

Budapesten, 192.....

Utalványozza «.....» főosztály:

.....

A könyv

FINTA GERGELY

ld.Finta Sándor

Losonci Miklós:A Finta-család grafikái.Turkeve, Finta Muzeum

UJ TÜKÖR 1980/XVII/29.sz,3-4.o.

eologia christiana, historia dog-

ematica", quae doctrinam fidei in
digit, dividitur in theologiam dog-

a scientifice tractat de norma cre-

scientifice tractat de norma agen-

ica", quae pro obiecto habet guber-
ditur in ius canonicum et in theo-

nit leges ecclesiae.
s instruit animarum pastores ad

Finta Gergely.

Az Ernst muzeom kiállitetta müveit 1931-ben

Bende :

A Képzőművészeti egyesületek története kézirat.

M. D. U.

FINTA Gergely Oszkár, szobrász

1883 –

Esti harangszó

Gyermek tanulmányfej

Leánykéz

Női tanulmányfej (1937.)

Tanulmányfej (1937.)

A M. N. Galéria évkönyvei I./a. k.

Bp. 1955. 128-129. l.

— 2. —

K.D.U

FINTA Gergely Oszkár, Zádori szobrász

A fehér kolostor Madonnája

Férfi fej

Soliva spanyol szobrász kérmása (1918)

~~Kiskányfej~~

A M. N. Galéria állagjegyzete I. 1a. r.

Bn. 1959.

130 - 131.

Fiúka Gergely

állandó kiállítása a birkavei
Fiúka Múzeumban.

Magyar nemzet, 1967. IV. 22.

Finta Gergely

-rg-: Készül a kiállitás. /Finta Sándor és Gergely műveiből/. - Szolnok Megyei Népjap, 1966. dec. 22.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1969.3.sz. 243-284.l./ 254. l.

Finta gergely szobrász

Zádary Oszkár néven ~~[illegible]~~
Rodin tanítványa volt, majd
Párisban dolgozott. Művei a
turkevei Finta. Múzeumba vannak)

Barabás Tamás: Kisfilmek krónikája

Négyművelés 1968 IX. n. 40 old

Finta Gergely (művész néven Ládori Oszkár)
szobrán

Méltatás

Fodor Mihály: A túrkevei Finta Emlékkiállítás
Jászkunság, 1962. december – 170 kep

FINTA 1. *Gergely*, szobrász, l. Zádor *Oszkár*.

li, Giovanni VIII. 223, 224

Finta Gergely, nobrán

A Finta testvérek c. kezentrejtvény-ben szerepel.

[1906-tól művén neve: Zádony Bukár]

– : Rejtvény 1824.

Élet és Tudomány, Bp. 1975. szept. 19. XXX/38

MDK 55

ALFÖLD, Debrecen

Finta Gábor, festőművész

A gyöngyösi művelődési házat Balogh István tervezte, Ligeti Erika munkáit is láthatjuk és Finta Gábor mozaik terve díszíti az épület homlokzatát, mely Gyöngyös város történetét mondja el 1634-es városalapítási időtől napjainkig. (említve)

Kapcsolás a miskolci stúdióba.

1979. III. 1. Petőfi, 12.55 (Kiné).

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

SZOLNOK MEGYEI NÉPLAP
Szolnok

1969 OKT 11

1021 Finta család

Ismerjük meg megyénk múzeumait!

A túrkevei Finta múzeum

A Finta család Aba nemzetségétől származtatja magát. Árva megye Finta-pusztájáról kerültek Túrkevére. Itt törpebirtokos lett Finta Sámuel, kinek 12 fia, egy leánya született. A 12 fiú közül Sándor, a szobrásztestvérek apja is kisbirtokos volt. Feleségül vette Nagyszalontáról Hajdú Rozáliát, e házasságból 6 fiú és 2 leány született; Sándor, Gergely, István, Árpád, Sámuel és Máté, valamint Rózsi és Mária.

A család fiútagjai, az egy Árpád kivételével, akit 1919-ben munkásdirektóriumi tagsága miatt kivégeztek, valamint a korán elhalt Máté kivételével, mind letették esküjüket a művészet oltárán. István tehetségére csak bátyjai leveleiből következtethetünk, s néhány vázlata kelt bennünk sajnálkozást, hogy a végzetes tüdőbaj nem tette lehetővé számára a kibontakozást. A legidősebb Sándor, Gergely és a Túrkevén ma is dolgozó Sámuel azonban szobrászművészként futotta be a regényes életpályát.

A Finta család Túrkevéről Nagyváradra költözött. Innen ágazott szét a szobrásztestvérek életútja, hogy művészetük gyümölcse, életművük szülővárosukba, Túrkevére kerüljön. Végül is annak a földnek hírnevét öregbítse, ahol megszülettek. A három testvér, Sándor, Gergely és Sámul régebbi megegyezése alapján, Finta Sándor felajánlást tett Túrkeve városának, hogy munkáikat szülővárosukra hagyják. Ennek értelmében az 1947-ben elhúnyt Gergely és az 1958-ban elhalálozott Sándor munkái adják a túrkevei Finta múzeum gyűjteményének alapját.

A múzeum 1951-ben alapult, első vezetője Dankó Imre gimnáziumi igazgató lett. (Ma a debreceni Déry Múzeum igazgatója.) 1957-ben került be a múzeumba Finta Gergely anyaga, majd 1962-ben Finta Sándoré. A régi múzeumi helyiségekhez 1963—66 között egy új, modern kiállítócsarnokot építettek korszerű tanulmányi raktárral, s 1967-ben nyílt meg a két idősebb Finta testvér hagyatékát bemutató állandó képzőművészeti kiállítás.

Az első teremben ízlésesen berendezett kis néprajzi bemutatót találunk, amely az Ecseg pusztán folytatott pásztorkodást érzékelteti, a használati eszközöket, öltözködést, szerszámokat, faragásokat, a nevezetes kontyos kunyhót ismertetve. Ezt a kis bevezetőt indokolja az a tény, hogy Finta Sándor gyermekkorában Ecseg pusztán, nagyapjánál bojtárkodott. Erről írta a „Kisbojtár" című könyvét. A kiállítás következő terme a szobrásztestvérek néhány szerszámát mutatja be, néhány rajzát, vázlatát, valamint itt látható Gergely, Kuncz Aladárról készített portréja is. Ugyancsak ebben a teremben kapott helyet Sándor dúsan faragott, bravúros technikai tudásról árulkodó menyasszonyi ládája. Ebben a helyiségben helyezte el a rendezés azt a táblát, amely a két testvér életútját ábrázolja.

Sándor kivándrolt Amerikába

Finta Sándor 1920-ban kivándorolt Amerikába. Ettől kezdődően művészete egyre inkább eltért az itthon készült alkotások stílusától, az itthon két testvérével dolgozó művész közös vonásokat mutató alkotói módszere, kifejezésmódja egyéni, sajátos formát ölt. Finta Sándor életművének jelentősebb része a szecesszió stílusának speciális, egyéni útját képviseli. Először Brazíliában telepedett le. Itt egy nemzetközi pályázaton megnyeri az „Erő" szobrára kiírt első díjat. Ezt a szobrot gránitba faragva el is készítette. — Finta 1923-ban az USA-ba költözik. Rengeteget dolgozik, portrékat, emlékműveket, monumentális szobrokat készít, emellett könyveket, esztétikai tanulmányokat, verseket, színdarabokat is ír. 1940-ben Los Angelesbe költözik, ahol művészi pályája tetőfokára hág. A Képzőművészeti Társulat először alelnökének, majd elnökének választja. Több pályázaton nyer aranyérmet, különböző díjakat. Nem szakad el hazájától, elkészíti Petőfi, Madách, Kossuth szobrát, több ízben szándékszik Ady emlékművet készíteni.

1958-ban, 78 éves korában hunyt el. Tiszteletére és emlékének ápolására Los Angelesben Finta Társaság alakult.

Munkásságának jelentős része; köztéri szobrainak, magánkézben lévő portréinak fotói, érmei, kisplasztikái, életére vonatkozó dokumentumok, levelezésének egyrésze a Finta Múzeumba került. A kiállításon láthatóak hatalmas fából faragott szobrai, bronz erőtől duzzadó kisplasztikái, apró elefántcsont faragásai.

Gergely Párizsba ment

Finta Gergely élete nem alakulhatott olyan sikeresen, mint bátyjáé, bár indulása ígéretesebbnek mutatkozott. Kezdeti itthoni sikerek után 1906-ban elhatározza, hogy Párizsba megy tanulni. Felveszi a Zádory Oszkár művésznevet és a Nagyváradon kapott 400 korona ösztöndíjjal elindul Párizsba. Tulajdonképpen innen indul művészi pályája. Párizsban felkereste a legnagyobb élő szobrászmestert, Rodint, hogy tanulhasson tőle, és munkát találjon műhelyében. Rövidesen sikerült annyi pénzt félretennie, hogy műtermet bérelhetett. Fél napokat itt, fél napokat Rodinnál dolgozott. Zádory 8 évet töltött el Rodin műhelyében. Több munkáján erősen érezni a nagy francia művész stílusát. Egyik-másik Rodin műnél viszont úgy emlegetik, Zádory kezenyoma is fellelhető.

A Finta Múzeum reprezentatív kiállítása képet ad Sándor és Gergely (Zádory) munkásságáról. Életművük feldolgozása a Damjanich Múzeum és Finta Múzeum közös feladata.

Kiegészítésképpen el kell mondani, hogy a Finta Múzeum két időszaki kiállítóhelyiséggel is rendelkezik, ahol rendszeresen rendeznek különböző tematikájú, ismeretterjesztő kiállításokat. — Meg kell említeni, hogy igen jelentős a múzeum néprajzi anyaga, különösen kerámia terén. A mezőtúri régi fazekasság termékeiből gyűlt szép anyag egészíti ki a múzeum képzőművészeti együttesét.

Egri Mária

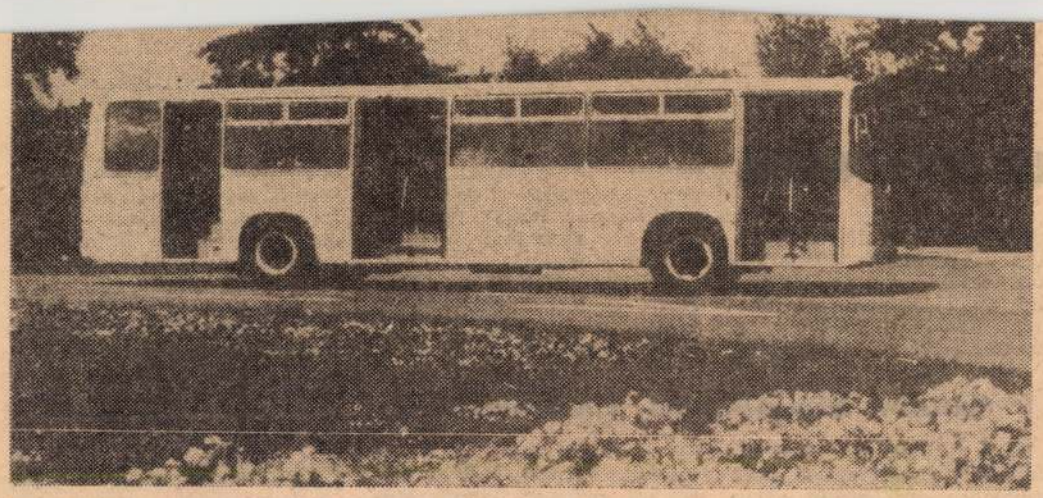

Íme, a 200-asok családjának aranyérmes „gyermeke"

Városi, elővárosi autóbusz. Vagyis a városi közlekedés segítője lesz, csaknem 120 személyt kényelmesen szállít a nagyvárosi forgalomban. 192 LE-s, Rába-Man licenc motor hajtja. Szokatlanul nagyméretű szélvédői és ablakai az utas kényelmét szolgálják.

De hogy tudta a nagy nemzetközi kiállításon — ahol nem kevesen versenyeztek a márka nevét öregbítő címért — a legmagasabb kitüntetést megkapni? Erdélyi Györggyel, az IKARUS műszaki tájékoztató osztályának vezetőjével beszélgetünk erről.

— Az aranyérmes nem váratlanul hozta el Lipcséből a nagy díjat. Hosszú próbákon, kísérleteken bizonyította be kiválóságát. Tulajdonképpen az igazán első 242-es nem is jelent meg Lipcse povették. A gyötrelmes futópróbával párhuzamosan egy másik kísérleti példányt ugyancsak több hónapos „műszerkísérleti" próbának teszünk ki. Teljes, de még meztelen vázát kísérleti műhelyünkben vizsgálják: itt mesterségesen olyan igénybevételt állítanak elő a készülékek, amelyek a valóságban szinte sosem történhetnek meg. Ferdüléseket, csavarodásokat, torzulásokat, hogyan visel el a váz? Körülbelül 80—90 műszerhez vezettek a regisztrálók, akár csak egy alapos klinikai vizsgálatnál, amikor az emberi szervezet minden reakcióját mérik. Ebben a kísérleti műhelyben „rosszabbítjuk" a busz helyzetét. Mert minden körülmények közt helyt kell állnia.

Ezután a vizsga után lemezelve kell ugyanezeket a eddig alkalmazott lemezeléshez 5 óra idő kellett, ezzel a módszerrel már csak körülbelül 15 percre van szükség. A harmadik próbát már ablakokkal, ajtókkal végezzük. Ezeket a prbákat a kitüntetett busztípus kitűnően megállta.

— *S mikor láthatjuk a hazai utakon is már ezeket az új kétszázasokat?*

— Éppen most tartottunk a gyárunkban nagy vevőinkkel — a MOGÜRT-tel, a KPM-mel, az ATUKI-val és a többi céggel — egy ankétot. Ismertettük terveinket. Jövőre folyamatosan megkezdjük az új típusnak gyártását. 1973-tól már egyetlen olyan típust sem gyártunk, ami ma közlekedik. Az új típussorozat tizenegy tagból áll majd, tehát választék bőven lesz.

Kőbányai György

feltűnő módo
Államokban
miniszterelnöl
leg Abba E
niszter közgy
sában azt jel
tal minden
nélkül is hajl
lásokra. Még
tusának revízi
tették eleve kizáró körülményként.

A kényes pont

Hamarosan nyilvánvalóvá vált azonban, hogy az izraeli politika alapjaiban nem változott meg. Mert bár előzetes feltételek nélkül, de mégis azzal az előzetes kikötéssel hajlandók csak a tárgyalásokra, ha közvetlen megbeszéléseken rendezik a vitás kérdéseket. S ez az a kényes pont, amelyet az arab országok kezdettől és egységesen elutasítanak.

Vagyis ismét Izrael akadályozta meg a kibontakozást. Washington pedig — különös módon — közel-keleti politikájában fukarabbul bánik ugyan az Izraelt támogató szavakkal, mint az izraeli agresszoroknak kiutalt pénzzel és az arab területeket megszállva tartó izraeli hadsereg rendelkezésére bocsátott fegyverekkel.

Ónody György

sterlinget. Számítások szerint 1974-ben Anglia olajbehozatalának 25 százaléka Nigériából származik majd.

Svéd úszódokkok a

A Dél-Svédországban lévő landskronai Oresundsvarvet hajógyár nemrég szállította a második 27 000 tonnás úszódokkot, a moszkvai Szudoimport által megrendelt három közül.

A 218 méter hosszú úszódokk 40,5 méter széles és 45 000 tonna súlyú hajók befogadására képes. Áramszol-

Magyarország text

A kőbányai állami textilipari vállalat 21 nyujtógépet vásárolt, mintegy 100 000 dollárért, a Serre Saco—Lowell spanyol cégtől, amely a gépet még ebben az évben szállítja.

A Technoimpex horgolófonál csomagolását és cimkézését végző, több mint 300 ezer nyugati márka értékű

Finta Gergely szobrász

Ernst-muzeum évadnyitó kiállitása - szobraival vesz részt

Pesti Hirlap 1931.IX.18.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Finta

TISZAVIDÉK
1958 MÁR 1

610

Lesz-e Túrkevén Finta múzeum?

Ujra napirenden a Finta-ügy

1957 december 12-én a turkevei múzeumban értekezletet tartottak — Jelen voltak a helyi tanács, a helyi kulturális élet vezetői és Finta Sámuel szobrász, Finta Sándor öccse. — Ezen az értekezleten végre újra elővették a már elaludtnak látszó ügyet. Az agyagipari üzem, amelyet a Finta testvérek megálmodtak, most talán megvalósul. Ennek jövedelméből kifejleszthetnék a Finta-múzeumot. Az üzem a Turkevén beraktározott Finta Gergely-féle szobrok terakottmásolatainak készítésével indulhatna meg. — Előzőleg azonban tisztázni kell, ki rendelkezik Finta Gergely művészi hagyatéka fölött. A múzeumi bizottság végülis elhatározta, hogy javaslatot terjeszt a városi tanács elé. Ez a javaslat szól arról, hogy a múzeumot Finta-múzeumnak nevezzék el. Javasolják, hogy létesítsenek agyagipari üzemet, amelyben terakotta szobormásolatokat készítenek és javasolják, hogy a Turkevén magánlakásban heverő szobrokat, Finta Gergely művészi hagyatékát szállítsák be a múzeumba.

Jelenleg így áll az ügy. Finta Sándor most már joggal remélheti, hogy vágya teljesül, családjának nevét megörökíti a múzeum és a kis agyagipari üzem szerte a világban hirdetni fogja készítményeivel a magyar művészet hírnevét.

Szobrok a múzeumban

Végigjártuk a múzeum helyiségeit és megnéztük Finta Gergely szobormásolatait. — Ezek a szobrok nagy művész kezét mutatják. Van ugyan közöttük néhány gyenge, szecessziós, síremlék stílusú, túldekorált alkotás. Van közöttük azonban néhány nagyon figyelemreméltó szobor. A Szenvedély című szobor például kifejezésének egyszerűségével megdöbbentő jelképábrázolásával tűnik ki. A kecses nőalak, akit összemarkol a hatalmas kéz, valóban mindenkinek egyértelműen a gyötrő, emésztő és pusztító szenvedélyt fejezi ki. Néhány hasonlóan sikerült alkotással valóban ki lehetne fejleszteni az agyagipari üzemet. — Próbaképpen elkészült egy vörösagyag kerámia szökőkút-kagyló. Tisztáncsengő, ragyogóan szép vörös kerámia ez és hasonló tárgyakból jelentős exportmegrendeléseket kaphatnánk. A Finta múzeumnak tehát valutáris jelentősége is van.

Igaz az is, hogy vannak előre nem látott akadályai a megvalósulásnak. A Képzőművészeti Alapnál bizottság alakult, és ez a bizottság nemrégiben a múzeumban járt. A bizottság tagjai meglehetős lekicsinyléssel nézték a szobrokat, sőt a bizottság egyik tagja olyan kijelentést is tett, hogy helytelen a múzeumot Finta Sándorról elnevezni, ezzel lejáratjuk az olyan nagy művészeket, mint Tornyai János, akiről a hódmezővásárhelyi múzeumot nevezték el. Hát úgy véljük, ez tévedés. Az a művész, akit 49 aranyéremmel és a legmagasabb amerikai kitüntetéssel, a Hors Concours-szal jutalmazták meg, legalábbis figyelemre érdemes. Tudjuk jól, hogy az amerikai ízlés eltér a mienktől és talán magasabbrendű a mi európai ízlésünk. Azonban nem szabad elvetnünk azt a hazánkfiát, aki tehetségét, erejét, eddigi életének összegyűjtött tapasztalatát, egész munkásságát a mi hazánk rendelkezésére akarja bocsátani.

A Finta múzeum ügye a megye egész társadalmának ügye kell hogy legyen. Mozgalmat kell indítani, hogy hazahozzuk Finta Sándort, szobrait, érem- és plakettgyüjteményét, meg kell tennünk a turkevei agyagüzem felállításához az első lépéseket. A várható anyagi hasznon kívül és azon felül megnyílik a lehetősége, hogy megyénk egy új, lényegesen kibővült kultúrális alkotással idegenforgalmi nevezetesség számba menő múzeummal legyen gazdagabb.

—ht—

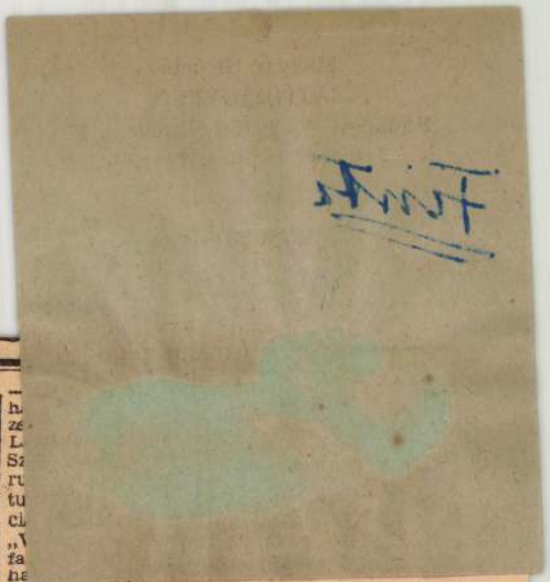

MŰSOR

3-tól 9-ig:

SORSZÁMOK:

RADIÓ:

. Zenés műsor. — Közben: — 5.30: Hírek. Időjárásjelentés, tés. — 7.00: Hírek. Időjárásje- 7.35: Naptár. — 7.55: Mit főz- Műsorismertetés. Időjárásje- mle. Időjárásjelentés. — 11.59: zó. Utána: Hírek. Időjárásje- . — 16.00: Hírek. — 16.08: Idő- nertetés. — 17.59: Időjelzés. — — 19.54: Jóéjszakát, gyerekek! krónika. Időjárásjelentés. — Időjárásjelentés. — 24.00: Hí- Himnusz. — Utána: Vízjelző- lat.

RADIÓ:

ben: 6.20: Színházak, mozik és a. — 7.40: Falurádió. — 8.00: ójárás- és vízállásjelentés. — — 23.00: Műsorzárás.

PETŐFI RÁDIÓ:

14.20: Tánczene. — 15.20: A külföldi sajtó hasábjairól. — 15.40: Részletek vígoperákból. — 16.20: Vers. — 17.10: Mégegyszer az osztályharcról. Előadás. — 17.25: Operettmuzsika. — 18.10: Rádióegyetem. — 19.05: Nyelvtanfolyam. — 19.15: Válaszolunk hallgatóinknak. — 19.25: Részletek Ljepin filmzenéjéből. — 20.00: Zsolnai Hédi énekel. — 20.45: Zenei anekdóták. — 21.05: Szórakoztató zenekari muzsika. 21.50: Beszélgetés dr. Rojkó Antallal a csipőficamról. — 22.00: Fúvószene. — 22.25: A gyöngyösi Művelődési Ház kórusa énekel. — 22.45: Táncoló tűzlilliomok.

Péntek, március 7.

KOSSSUTH RÁDIÓ:

8.10: Történelmi daljátékok zenéjéből. — 8.50: Versek. — 9.00: Tánczene. — 9.30: Ezüstkalászos gazdatanfolyam. — 10.10: Ovodások műsora. — 10.30: A Pénzügyőrzenekar játszik. 11.00: Rádióegyetem. — 12.10: Tánczene. — 13.00: A belterjes gazdálkodás útján. — 13.15: Operarészletek. — 14.10: Uttörő-híradó. — 14.35: Népi muzsika. — 15.15: Ifjúsági Rádió. — 16.10: Szív küldi szívnek szívesen. — 16.55: Romai képeslap. — 17.50: Nónapi köszöntő. — 18.10: Ifjú Figyelő. — 19.00: Az operettszerkesztő postájából. — 20.20: Zenés műsor. — 21.12: Moszkvai tudósítónk jelenti. — 21.22: Szimfónikus zene. — 22.53: Disznótor Kalocsa környékén. — 23.17: Fátyol József klarinétozik. — 23.30: Szórakoztató muzsika. — 0.10: Kamarazene.

PETŐFI RÁDIÓ:

14.20: Zenekari hangverseny. — 15.10: Zenés utazás. 15.50: Pesterzsébet kulturális életéből. — 16.00: Népi zene. — 16.40: Megemlékezés Palágyi Lajosról. — 17.00: Vidám hangszerszólók. — 17.20: Hanglemezek. — 18.10: Othello. Részletek Verdi operájából. — 19.05: Hangverseny. — 20.00: Heti hangversenykalauz. — 20.45: Katonadalok. — 21.05: Havasi kürt. Operettrészletek. — 21.50: Külpolitikai kérdésekre válaszolunk. — 22.00: Tánczene.

Szombat, március 8.

KOSSSUTH RÁDIÓ:

8.10: Szimfónikus táncok. — 9.00: Uttörő-híradó. — 9.25: A Gyermekárdió műsora. 9.40: Bilicsi Tivadar énekel. — 10.10: Ajándékműsor a Nemzetközi Nőnap alkalmából. — 10.50: Színek és évek. Regény folytatásokban. — 11.20: Hangverseny. — 12.10: Népi zene. — 12.50: Mi van a könyvesboltokban? 13.05: Operarészletek. — 13.50: Hirdetőoszlop. — 14.00: Szív küldi szívnek szívesen. — 14.30: Elbeszélés. — 14.50: Lengyel fiatalok énekelnek. — 15.10: A kórusirodalom mesterei. — 15.30: Világgazdasági negyedóra. — 15.45: Hawai dalok. — 16.10: Élő szóval — muzsikával. — 18.15: Magyar nóták. — 19.05: Versek. — 19.10: Lemezmúzeum. — 20.25: Kényeskedők. Molière vígjátéka. — 21.05: Offenbach: Szép Heléna — részletek a II. felvonásból. — 21.40: Sporthíradó. — 2.15: Hanglemezek.

PETŐFI RÁDIÓ:

14.20: Az opera mindenkié. — 15.20: Motorosok ötperce. 15.25: fúvóstáncok. — 15.43: Zenekari hangverseny. — 17.00: Egy vers

Vasárnap, március 9.

KOSSSUTH RÁDIÓ:

8.10: Téli tájakon. — 8.20: Népdalcsokor. — 8.55: Édes anyanyelvünk. — 9.00: Zenerajongók. — 10.00: Versek. — 10.10: Ifjúsági műsor. — 70.50: Tanczene. — 11.30: A Kapos mentén. — 12.15 Népi zene. 12.50: Hétvégi jegyzetek. — 13.00: Szív küldi szívnek szívesen. — 13.30: Rádiólexikon. — 14.00: Az elmúlt 30 év slágerei. — 15.05: Hét nap a külpolitikában. 15.20: Három francia dal. — 15.30: Egy szelet sült. Radiojáték. — 16.00: Közvetítés bajnoki labdarúgó-mérkozésekről. — 16.45: Martiny Lajos. Intermezzo. — 17.10: Kincses Kalendárium. — 18.03: Tánczene. — 18.35: Köznapi dolgokról. 18.45: Szimfónikus hangverseny. 20.10: Egy magyar nábob. Jókai Mór regényéből. Irta Hevesi Sándor. — 22.40: Tánczene. — 23.20: Rádiószínház. — 0.10: Népi muzsika.

PETŐFI RÁDIÓ:

8.00: Albert Schweitzer orgonál. — 8.30: Az unitárius egyház félórája. — 9.00: Háromnegyedütemben. — 9.30: Miska bácsi lemezesládája. — 10.10: Szív küldi szívnek szívesen. — 10.50: Edwin Fischer zongorázik. — 12.20: Irodalmi összeállítás. — 12.50: Művészlemezek. — 14.10: A furfangos szabólegény. Mesejáték. — 14.50: A belterjes gazdálkodás útján. — 15.05: Pomádé király. Dalmű. — 17.20: Uj lemezek. — 17.55: Könnyű zene. — 18.20: Asztalitenisz Európa-bajnokság. — 18.45: Népművészek és vidéki együttesek műsorából. — 19.00: Asztalitenisz Európa-bajnokság. — 19.35: Nagyváradi emlék. — 19.50: Tánczene. — 20.20: Asztalitenisz Európa-bajnokság. 21.35: Hangverseny.

(A Magyar Rádió a műsorváltoztatás jogát fenntartja.)

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

EGYETEMI ÉLET

1969 JUN 4

MEGLEPETÉS

Úgy élt eddig az ATF dolgozói KISZ-szervezete a hallgatók tudatában, hogy létezik, és kész. Kedves meglepetés volt tehát kiállításuk, amelyet a napokban rendeztek a művészi hajlamú dolgozók alkotásaiból.

Fintha István és Iván Béla grafikái tehetségről, rutinról tanúskodnak. Különösen megkapó volt Fintha határozott, könnyed vonalvezetése, légies madárfigurái.

Kovács Károlyné gipszfigurái közül kiemelkedett a Hadirokkant szigorúan megkomponált alakja.

Győry Ferenc és Pintér László fotói hangulatos keretbe foglalták a grafikákat és a plasztikát. Kettejük közül Pintér László képei mind technikailag, mind témában, képi megfogalmazásban jobbak.

Végül újszerűek voltak Vigváry Zsolt gyökérfigurái.

Összegezve: nem csekély tehetségről tanúskodtak a kiállított művek, és az érdeklődés is nagy volt. Kár, hogy a vendégkönyvet elcsúfítja egy durva „szellemeskedő" megjegyzés.

Várjuk az újabb műveket, amelyek mellett már reménhetőleg a hallgatókét is látni fogjuk.

(Uhrin)

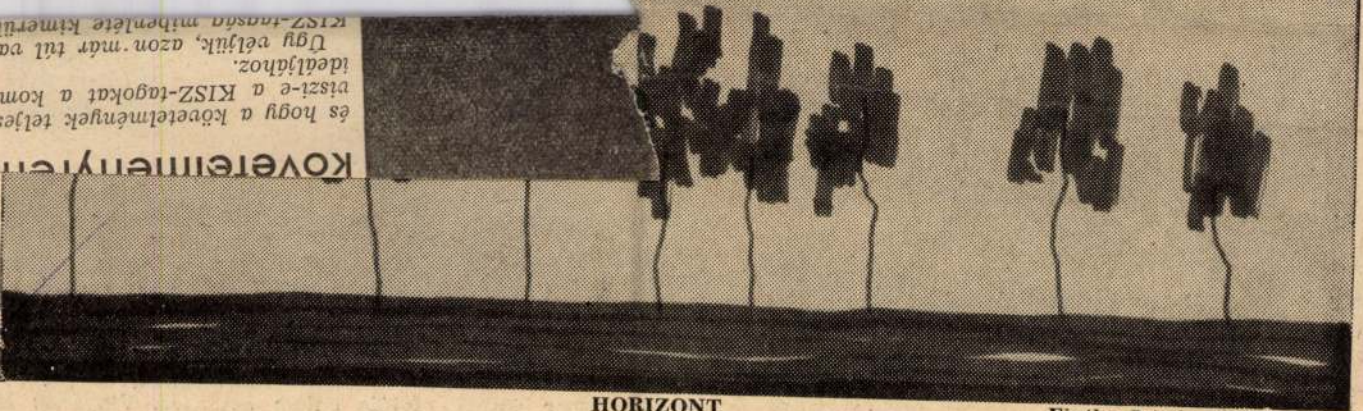

HORIZONT

Fintha István (ATF) rajza

Fintha István

olvasta Vecsey
székvezető. Ő,
sebb se mondt
cikk nem egyéb
tésnél" (a vizsga
nem kellett han
lön kelteni!), hogy alkalma
a „ha diák vagy, ne tanulj"-

ek, föll
ny
Me
cse
tar
ha
ér

domású, hogy az általános

SZÖKŐKÚTNÁL Kovács Tibor (DOTE) fotója

lusok leszurkolásán, hogy „ami
szel, ugyanúgy menne nélküle i
tény, hogy nagyon sokan még
sősorban azért, mert nem kap
lálnak megfelelő feladatot. A
ugyanis e pillanatban m i n d e
tak, tehát s e n k i r e se szabott
uniformizálnak, szürkítenek,
nak, csömört okoznak.

Bármennyire is sokszínűek
litások, e száz- vagy ezerféle
motivált cselekvési vágyak vo
nak. Először is a munka haszn
gyen hasznos a KISZ-munka
lalja és végzi; legyen haszna
kebb közösségnek; és végül
dalom hasznára. Vigyázat: H

Finta

M.D.K.

A Finta gyűjtemény Szolnokon van kiállítva

Kaposvári Gyula: Szolnok megye képzőművészete
Jászkunság, 1963. IV-évf. 1. szám, 19 lap.

Finta

M.D.K

Turkevén volt a Finta Emlék-
kiállítás nagy sikerrel.

Kaposvári Gyula: Szolnok megye képzőművészeti
Jászkunság, 1963. IX. évf. 1 szám, 19 lap.

Finta Gergely, művésznevén Zádory Oszkár, szobrász-festő-iparmű(vész)

Finta Sándor szobrász-grafikusművész születésének 100. évfordulóját ünneplik holnap Turkevén.— A művész 1920-ban feleségével Kántor Kata iparművésszel együtt kivándorolt Braziliába. 1922-től haláláig az Egyesült Államokban dolgozott, ahol alkotásai révén ünnepelt művész lett. Végrendeletében alkotásai egy részét szülővárosának adományozta. Turkeve múzeumot építetett, ahol testvére, művésznevén Zádori Oszkár művéit is elhelyezték.

Jó reggelt!

1981. VI. 13. 4.25 |FA|.

FINTA Gergely szobrász

FINTA GERGELY, *művésznevén Zádory Oszkár alkotásaiból rendezett emlékkiállítás látható a szobrászművész születésének századik évfordulója alkalmából szülővárosában, Túrkevén. Ezúttal eddig be nem mutatott szobrai, csontfaragásai és pasztelljei kerültek közönség elé.*

Népszabadság 1983. II. 23.

M. D. K.

FINTA István, zádori, szobrász

Kisleánytej

A M. N. Galéria állagjegyzete I./a. r.

Bp. 1959. 130. e.

Fi[illegible]József graf.

Palócföld, 1989.6.sz.

Erdélyiségemmel együtt születtem 1935-ben, Kolozsvárott. A Farkas utcában laktunk, a késő barokk, boltives-gyönyörű „tanári" házak egyikében – lévén Apám akkor a szemközti református kollégium magyar–latin szakos tanára. Életem első hat évét éltem meg ott – a hársfák árnyékában, a hatalmas, zömök testű gótikus templom szomszédságában, s a Bethlen-bástya közelében. '41-ben Nagyváradra költöztünk, '44 kora őszén pedig Budapestre menekültünk. Immáron tehát 45 éve lakom Budapesten, amelyet nagyon szeretek s építek, alakítok is néhány évtizede.

S mégis, 45 év után is, erdélyinek érzem s vallom magam, kilencévesen eljövén onnan, a „Királyhágón túl" hagytam a Hazámat, az Otthonomat.

'56 óta rendszeresen hazajárok, hiszen rokonságom fele – testvérem, nagynénéim, unokatestvéreim – maradtak s élnek ott. Rajtuk, szeretteimen kívül Kolozsvár s négy falu emléke – és jelene – húz oda vissza, Váralmásé, Sztánáé, Középlaké és Magyarbikalé, mindegyik Kalotaszeg része. Váralmás maga a gyermekkorom: esperes nagyapám parókiája – a cinterem, s a kert óriási gesztenyefái, a Ropó-hegy sötét fenyvese, a titokzatos vár, a kert végében folydogáló kicsi patak, és a lomha és félelmetes fekete bivalyok húzta szénásszekerek s a csordák esti hazajövetele. Sztána és Középlak már a „felnőtt"-nyaralások nyugalma – Árpád bátyám szerető, s vendégváró Otthona –, hatalmas séták és csodálatos pihenések emléke – s persze fájdalmas eltávozásoké, búcsúzásoké is.

Mostanság Bikalra járok Miklós Öcsémhez – a bikali paphoz. Várom a májusokat s az októbereket, hogy láthassam Őket (ez idő táji szoktam hazalátogatni) s lássam ezt a kedves, szép fekvésű falut, amely anakronisztikus belenyugvással – beleroskadással őrzi – materiális és szellemi értelemben is – önmaga múltját. Fogyó falu: – immáron iskola nélkül – használatlanságukba beleroppanó házakkal és csűrökkel – szép és büszke gótikus templommal – a korhadó kopjafákat őrző temetővel.

Gyermekkorom óta rajzolok – s efféle pályát is szerettem volna választani magamnak – csupán Apám unszolására lettem építésszé. Az egyetem elvégzését követő három évtized jócskán átnevelt mérnökké – ám a firkálgatást mégsem hagytam abba. Időm persze alig van az efféle „szórakozásra" – inkább csak az évenkénti egy-két heti szabadság s az utazgatások ideje adja meg nekem a kikapcsolódás ilyetén örömét: – percek alatt rögzíteni, „képletezni" önmagam számára a látvány, az élmény reprodukálhatatlan pillanatát. Sok efféle rajzom van Európa különféle tájairól, Görögországból, Olaszországból, a jugoszláv tengerpartról, Franciaországból, Máltáról, Rhodosról – s Erdélyből is: Magyarbikalról leginkább.

Sohasem gondoltam arra, hogy erdélyi – s bikali – képeim, rajzolási mániám kiélésének egyszerű szerepén túl – súlyosabb, felelősségteljesebb, dokumentatív feladatot is magukra kell vállaljanak. Ha tudom – szebbre, s másra rajzolom őket.

Budapest, 1989. szeptember 26.

Finta József

ZSIBÓI BÉLA

A rajztoll üzenete

Hölgyeim és uraim. Megindító erejű ez a tisztesség, hogy Finta József kiállításának megnyitóján szólhatok.

Szólhatok egy olyan művésztől, akihez még csak a szó, baráti szót hozó ismeretsége sem fűz, csupán az köt hozzá, amit megtekinthettem: a grafikái.

Ha jól belegondolok, azonban, rá kell jönnöm, hogy tévedek. Finta Józsefet tulajdonképpen ismertem, mert intellektuálisan használom őt, magát. Olyan csatornákon át ismerem, amelyek mindennapi szellemi létezésemhez szükségesek: itt körben ezek a falak, a tárlók, a könyvek háza és mindaz ami ebben az épületben, a Balassi Bálint könyvtárban, értem van – mert nekem tervezte. És köszönet érte.

És, ha még jobban belegondolok, akkor most már grafikái nyomán, amelyekkel nekem üzen, még mélyebben is ismerni vélem. Szándékosan használom az egyes szám első személyt, hisz Finta József olyan művészmintára emlékeztet, akit személyesen ismerni és személyesen tudni, életem egyik szerencséje volt.

Kós Károly tanár úrra gondolok, az építészre és a képzőművészre.

Zárójelben: az irodalom mívese és a kutató, a tudományos Kós Károly most nem vonható ide.

De, hogy folytassam, és hogy a korábbi analógia teljessé legyen, ismerni vélem Finta Józsefet úgy is, hogy a táj, a földrajzi környezet vonzásában élő Kós Károly, választott, szűkebb pátriája, a kalotaszegi Sztána és Finta József Kalotaszege is egymásra felel, egymásra rímel.

Kettős kapocs ez, amely az építész-képzőművész és a táj azonosságából ered, illetve abból a tájból fogantatik, amely nekem is személyesen majdnem-szülőföldem.

És most már gondolom, érthetőbb az a korábban emlegetett tisztes megilletődöttségem és a továbbiakban hölgyeim és uraim, ne várjanak tőlem pártatlanságot, elfogódottság nélkül való szót.

És ne várjanak még azért sem, mert ott, Erdélyben és Kalotaszegen, a mindennapi fenyegetettség közepette nem tudhatom nem végső üzenet-e az, amely Finta József lapjairól szól hozzánk. Ha tehát, az ott élő nemzettöredékünk léte, vagy nem léte felé tágítom aggódásom körét, akkor megérthetik, és úgy vélem osztoznak is velem elfogódottságomban – bár elfogódottság, megindultság és egyáltalán bármiféle szó, mennyire gyönge, sérülékeny és törékeny a ránk gyalogló vasszerkezetek, tankok, vagy buldózerek ellenében. Bennünk van a féltő felkiáltás rémülete: mi lesz? Mi lesz az ERDÉLYI magyarsággal és nem a populációra gondolok most elsősorban, hanem arra az erdélyi szellemiségre, amely évezredes súlyával meghatározója volt mai magyar kultúránknak is, és amely nem hiányozhat Európa szellemi történetéből, illetve a mi annyira óhajtott és egyre inkább óhajtott európaiságunkból sem.

Ebben a súlyos veszélyeztetettségben, Finta József grafikái mégis reményt nyújtanak.

E fragilis, gyöngéd papírlapok rajzainak zártsága, tömörsége, egyedülvaló tömbszerűsége lehet ugyan komor, én mégsem így látom. És nem így látom akkor sem, ha tudatom azt sugallja, hogy ez a mai nap, vagy a holnapi, vagy a holnaputáni, esetleg Kalotaszeg fizikai pusztulásának előestéje lehet. Hitem, bizakodásom csak arra alapozom, amit látok, és amit Kalotaszeg népéről tudok.

Hétköznapok épületei sorakoznak Finta József lapjain és ott van az ünnepek, a lélek ünnepének épülete is a templom, és ez már maga a történelem, a századok jelenvalósága. De igazunk bizonyosságát, a történelem jelenvalóságát bizonyítandó e lapokon megjelennek a kopjafák finom rajzolatai és az időben sorjázó nemzedékek nyughelye is, a temető. A művészetben jól tudjuk, semmi sem azonos önmagával. Finta József rajzai sem azonosak az épületek, a ház, a templom, a csűr puszta ábrázolásával. Nem lehet azonos, hisz más, érzelmi, értelmi telítettségükkel új jelentést hordoznak. És a táj is, az utca, az udvar, a kert, a temető, vagy kár a szelíd domboldal, sajátossá válik. – Tudjuk egyébként, egy táj éppen attól lesz specifikussá, hogy azt az ember berendezi, saját képére-létére formálja, emberivé teszi, önmaga lenyomatát nyújtja általa, és ennek az egyedüliségnek, az összetéveszthetetlenségnek – végül is – *a kalotaszegiségnek* a láttatásában nyilatkozik meg e rajzolatos művészet.

Tornác a házon, tornác a templomon: – a tájon messzetekintő, emberi igény jelképeképpen. És erre felelnek a magasból a négyszögletű templomtorony erkélye fölött a négy égtáj fele figyelő *fiatornyok,* a jellegzetesen erdélyi gótikának ezek az egyedülálló építményei. És lennebb a templom tömör támpillérei, amint a gótikus falakat támogatják olyan makacs biztonsággal, akár, ha azt Ady kálvinista nyakú, dacosan szép népe tenné évszázados konok-határozottsággal. Egyébként is tömbszerűségében olyan ez az építmény, hogy felesleges is ráírni: Erős várunk nékünk az Isten – illetve – maga a hit. Mert valóban vár az és menedék. Ma is. De itt van a büszke homlokzatú kalotaszegi ház és az is a benne lakozó embert mintázza: mindenkor felemelt homlokával, tiszta gondolkodásával: etnikailag is sudár és szíjas felépítésű, méltóságos, egyenes tartású fajta ez. Aztán még az egyszerűségében tömör bikali kapu, a súlyosan összeácsolt kapuzábéval és szemöldökkel, mely szigorúan vigyázza a belépőt, s tekint a távozóra: alantas szándékkal ne lépje át senki küszöbét, de rossz hírét se keltse senki, ki távozik innen. S az erkölcsi miheztartásnak, csak amolyan emlékeztetőül az odafaragott emberi jegyek is a félfákon: az örök érvényű életfa, vagy a napkorong képe.

És mindez nem lenne biztató jelzés, ha Finta József rajzos lapjaira ilyen részletességgel tekintünk?

Jéghegyek ezek: nyugodalmas egytizednyi látszik belőlük, kilenctized lenn van a mélyben. Jéghegyek, a jéghegyek igazságának súlyosságával: hasonló Finta József bikali templomtornyához, amint az, a völgy szelíd lombkoronája közül kiemelkedik. És mi az, ami nem látható? Csak az, ami alant van, s mindeddig megtartott, mint gyökér a fát, e történelem látogatta földön. – Kevesen tudják, hogy a mai Kalotaszeg csak utolsó keleti maradványa annak a Kalota nevű területnek, amely a középkorban a Berettyótól a Sebes-Körös forrásvidékéig viselte ezt a nevet. Bihari részeit még a XVI.

században is Közép- és Kiskalota néven ismerjük, ősi katolikus vidék, mely majd a reformáció századaiban változtatja meg, majdnem egyöntetűen és gyökeresen hitét: – Erdély talán egyik legszilárdabb protestáns közösségét alkotva mindmáig.

Napjainkban Kalotaszeg már csak Kolozs megye nyugati csücske: Bihar, azaz Nagyvárad felé eső terület. Pontosabban a Királyhágótól keletre, a Nagyváradról Erdélybe, Kolozsvárra vezető útvonalat szegélyező vidék.

A mai Kalotaszeg törzse az Alszeg, illetve a Körös és a Felszeg, vagyis az Almás- és a Kapus-patak vízvidékeinek területe. De népviselet, nyelv és szokások nyomán idesorolhatóak a Kis-Szamos mellékvizeinek völgyei is. E történelemlátta és történelemlátogatta terület még Zsigmond királyunk idejéből, urának ismerte a Bánffyaknak azt az ágát, akik innen, tőlünk, a Felvidékről Losonczinaknak is neveztettek.

De látta a féktelen természetű Báthory Gábor fejedelmet Sebesvárott, aki ide szökött el felbomló seregétől, hogy majd Váradon orgyilkosok végezzenek vele és méltóképpen. Voltak Zápolyák, volt Corvin János, majd szintén a felvidéki Balassák is voltak birtokosai Kalotaszegnek, illetőleg a vidék másik várának Almásnak. Váralmásról ma is jól látható az egyikori vár egyetlen hatalmas, csonka tornya, üzenetét Finta József is magával hozta. Természetesen, nem hozhatta magával Kalotaszeg legkorábbi emlékeinek még romrajzait sem, hisz a patakvölgyekben végigpusztító mongol–tatár hordák, az 1241–42-ik esztendőben porig égettek, taroltak itt mindent, hogy majd Kalota népe újra kezdhesse azt, mit a föld színéről építkezve kezdenie kell – már, azoknak, akik még életben maradtak.

És ha napjainkra gondolunk, sem lehet tanulság nélkül való, és tragikusan, de vigaszt sugalló is, a nép, pusztítást, pusztulásokat túlélő makacssága. Csak zárójelben idézném Finta József egyik rajzát: melyen a mai falusi út sáros testét mintha volt lovasok robogó özöne tiporta volna meg, mintha vadul száguldó mongol–tatár lovak patái törték volna sebesre a kalotaszegi utca hátát. Késői reminiszencia lenne, a művészi tudattalan ráemlékezése?

Végül is, hogy Finta József rajzait nézegetve még világosabbá tegyem miként is értem én azt a bizonyos dolgot a jégheggyel, amelyet reményt nyújtónak is vélek, tudós könyvet hívok segítségül, s idemásolom bizonyításképpen, éppen a magyarbikali templomról írottakat: „Ez a legrégibb azok közül, amelyekre Kalotaszegről okleveles építési adatok maradtak. IX. Bonifácius pápa 1400-ban engedélyt adott Tamásfalvi Illyés fia Gergelynek, a későbbi Vitéz család ősének, hogy Bikalon, mely addig a hunyadi Szent Erzsébet egyházhoz tartozott, önálló egyházat alapíthasson és templomot építhessen. A templom aztán hamar felépült. Híres szép, régi fatornyának kisebbített mását Budapesten a Néprajzi Múzeumban őrzik. . . Mennyezetfestményének egy része a gyalui Asztalos János műve 1697-ből, a többi a kolozsvári Umlingok munkája a XVIII. század második feléből. Cinteremkertje, kopjafás síremlékeivel az ország egyik leghangulatosabb temetőhelye..." – Ez az, mi a kilenctized részhez tartoznék, és lenn van a mélyben, s mi egyben hatalmasabb az egytizednél, mi látszó és annak *megtartója* is, múltbéli és jelen való pusztító megpróbáltatások sorozatában. És reményt-nyújtó. – Így értelmezem Ady zsolozsmás szavait is a Kalota partján: „Biztosság, nyár, szépség és nyugalom". Így értelmezem, ilyen súlyosan a rajztoll üzenetét Finta József lapjain. Mert, minden lap egy-egy üzenet: még megvagyunk. Üzennek a házak, üzen a táj és

üzennek az emberek. De ez üzenetekben ott a csak azért is megmaradásának ígérete, az emberi méltóság és a múlt erősségének jegyében foganó biztatás: ilyen a jéghegyek súlyos igazsága. – Hisz nézzük csak a kalotaszegi gyönge, ám makacs televízióantennákat, az értelem ösztövér gereblyéit. Róluk is tudósít Finta József.

Minden hivatalos tiltás és tiltások ellenére protestáló indulatukban, fáradhatatlanul újra és újra kilométernyi távolságokra felkapaszkodnak a dombok hátára, hogy az *adásárnyékos* völgyekbe – s melyik nem az ott – szintén kilométer hosszúságú zsinórvezetékeken levigyék maguk közé és maguknak a magyar hangot, a magyar szót és a magyar képet. – Mert mind nyugat fele, erre felénk, Magyarország felé fordulnak azok az antennák.

Jól jegyezzük meg: ma és a hatalom hivatalos és ismételt és erőszakos és támadó és romboló tiltásai ellenére is. . .

Protestálóan megtartó indulatnak vélem az értelemvevő antennák makacskodását. Olyannak, amelyeknek fölénye nemcsak etnikai öntudatból eredeztethető egy rosszindulatú-szándékú hatalommal szemben. Valódi kultúrfölény ez (igényeiben, tájékozódásában mindenképpen az), amelyben megtartóerő van, még akkor is, ha e kalotaszegi, de a mezőségi, vagy a székely-, partium-, Bánát-, Bihar-vidéki falvak – most újra – történelem alatti életre szoríttattak is. Egyébként éppen e falvak korábbi történelem alatti léte – annak meg- és túlélése – tatár–török, germán, szláv és egyéb volt és jelenbeni kényszerűségek idején szolgál bizonyságul arra, hogy ez a fölény és ez az öntudat volt, mi megvédett és megtartott menekülőseink és maradásaink közepette egyaránt: ilyenfajta lenne hát a jéghegyek súlyos igazságának dolga!

Természetesen, nem könnyű állapot a jéghegyeskedés kényszerűsége. *És* nem derűs tudósítások ezek, de vélem nem is lesújtóan kétségbeejtőek, inkább gondolkodásra késztetők – arra ösztönzőek, hogy számot vessünk és okosan: mit tehetünk?

Mit kell tennünk... például Finta József bikali kertjében, annak a tragikusan elmagányosodott igásállatnak, az Elhagyatott lónak érdekében, vagy netán, ha úgy tetszik éppen tájbeli, szellemi, vérségi rokonaink *megmaradásáért.*

Befejezésképpen, hölgyeim és uraim engedjék meg, hogy – úgy lehet az Önök nevében is – Finta Józsefnek személyesen megköszönjem ezt az alkalmat.

Elhangzott Finta József salgótarjáni kiállításának megnyitóján.

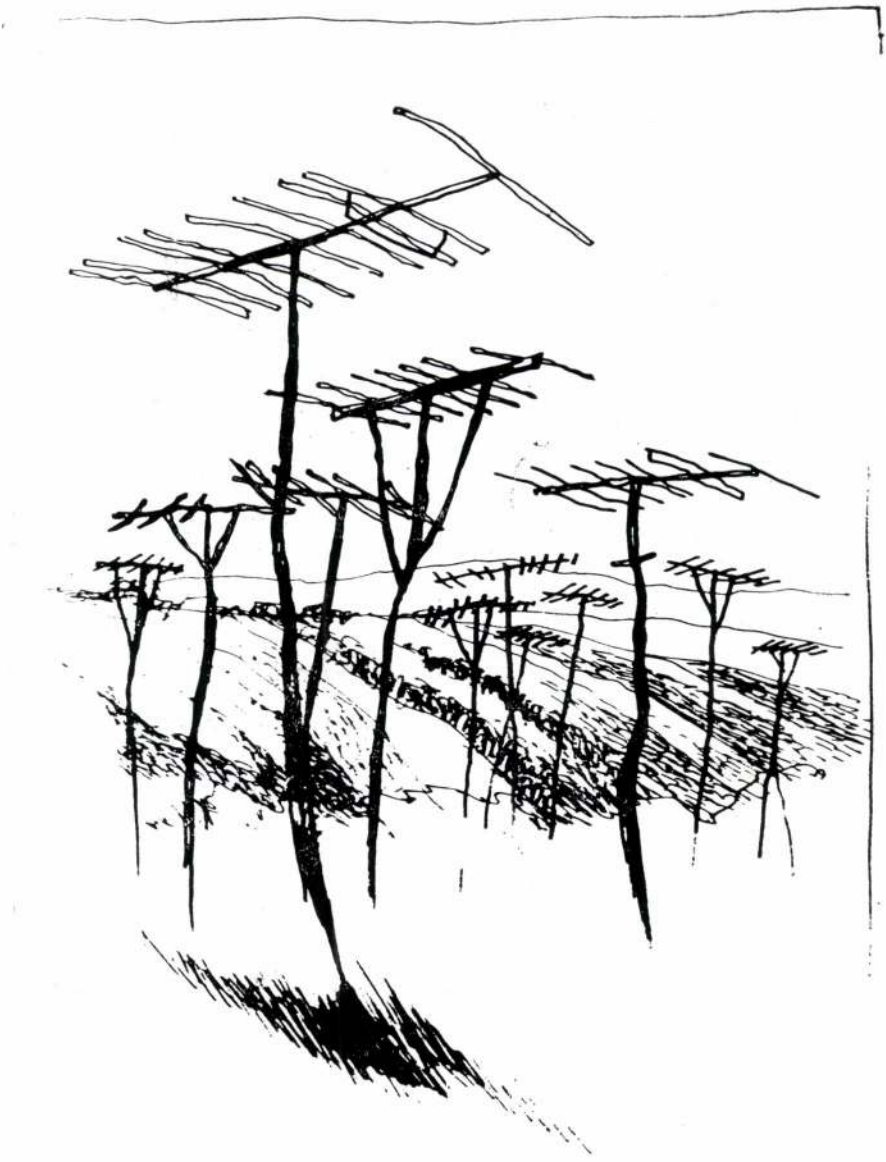

palócföld
TÁRSADALOMPOLITIKAI IRODALMI MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

A Nógrád Megyei Tanács VB művelődési osztályának lapja.

FŐSZERKESZTŐ:
Pál József

A SZERKESZTŐSÉG TAGJAI:
Dr. Bacskó Piroska
Csemniczky Zoltán
Dr. Kovács Anna
Kovács Éva
Kőrössi P. József
Németh János István
Zsibói Béla főszerk.-h.

Szerkesztőség: 3100 Salgótarján, Tanácsköztársaság tér 1.
Telefon: 10-244/189, 14-386
Levélcím: 3101 Salgótarján, 1. Pf.: 270.

Kiadja: a Nógrád Megyei Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: *Bálint Tamás* igazgató.

Készült: a Nógrád Megyei Nyomdaipari Vállalat salgótarjáni telepén. 8,4 (A/5) ív terjedelemben. F. v.: *Kelemen Gábor* igazgató. 89.54716 N. S.

E SZÁMUNK SZERZŐI

Andrassew Iván író (Tahitótfalu); *Balázs Attila* író (Jugoszlávia); *Endrődi Szabó Ernő* költő (Budapest); *Ferdinandy György* író (Puerto Rico); *Finta József* építészmérnök (Budapest); *Garamvölgyi Antal* jogász (Salgótarján); *Géczi János* író, költő (Veszprém); *Gosztonyi Péter* történész (Kelet-Európa Könyvtár igazgatója, Svájc); *Handó Péter* költő (Salgótarján); *Hidasi Antal* költő (Salgótarján); *Mezey László Miklós* irodalomtörténész (Budapest); *N. László Endre* író, muzeológus (Barcs); *Penderik Tamás* költő (Salgótarján); *Szabó Péter* történész (Budapest); *Tandori Dezső* író, költő (Budapest); *Zsibói Béla* író (a Palócföld főszerkesztő-helyettese, Kisterenye).

*

E számunk illusztrációs anyagát *Finta József* kiállításából válogattuk (Balassi Bálint Megyei Könyvtár, Salgótarján). A borító II.: Finta József versének fakszimiléje.

*

Helyreigazítás: Előző számunkban tévesen jelent meg *Kis Zoltán* neve az *E számunk szerzői* című rovatunkban. Kérésének eleget téve, helyesen: *Kis Zoltán író.* Olvasóink és szerzőnk elnézését kérjük.

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR) Budapest XIII., Lehel út 10/a — 1900 — közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 2155—96 162 pénzforgalmi jelzőszámra. Egyes szám ára 25 Ft, előfizetési díj fél évre 75 Ft, egy évre 150 Ft. Megjelenik kéthavonta. Kéziratokat és rajzokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. ISSN: 0555-8867. Index: 25-925.

EWAL
FINTA

tetésekről, a szovjet hősi emlékművek eltávolításáról, tszcs-k feloszlásáról, községi tanácsok átalakulásáról érkeztek hírek.

A kommunista pártban teljes fejvesztettség lett úrrá. Nem tudták kinek az utasítását kövessék, hiszen Nagy Imre, aki egyike volt a párt alapító tagjainak mást mondott, mint a sztálini tendenciájú vezetők. A forradalmi erők mind erősebb akcióba kezdtek. Október 27-én, az acélgyárból tüntető felvonulás indult a város szíve felé, útközben hozzájuk csatlakoztak az iskolák, a hivatalok és a lakosság is. Az üveggyár és a vasgyár még dolgozott, a tüntetők a gyári pártfunkcionáriusok minden tiltakozása ellenére behatoltak a két gyárba és csatlakozásra szólították a munkásokat, akiknek nagy része lelkesedéssel állt be a tüntető menetbe. Több mint tízezerre nőtt a tömeg. Először a rendőrség elé vonultak, hogy a politikai foglyok szabadon bocsátását követeljék. A foglyok szabadon bocsátása után eltávolították az épületekről a vörös csillagot, a Rákosi-féle magyar címert. Kossuth-nótát, kuruc dalokat énekelve, Pestről érkezett jelszavakat kiabálva vonult a tömeg a szovjet hősi emlékmű elé. A Sztálin-szobor ledöntéséhez hasonlóan, itt a szovjet emlékmű ledöntésével kívántak kifejezést adni szovjetellenes érzelmeiknek. Az ÁVH, a kommunista rendőrök, a pártbizottság tagjai felkészültek a szovjet emlékmű védelmére...

(Folytatása következő lapszámunkban.)

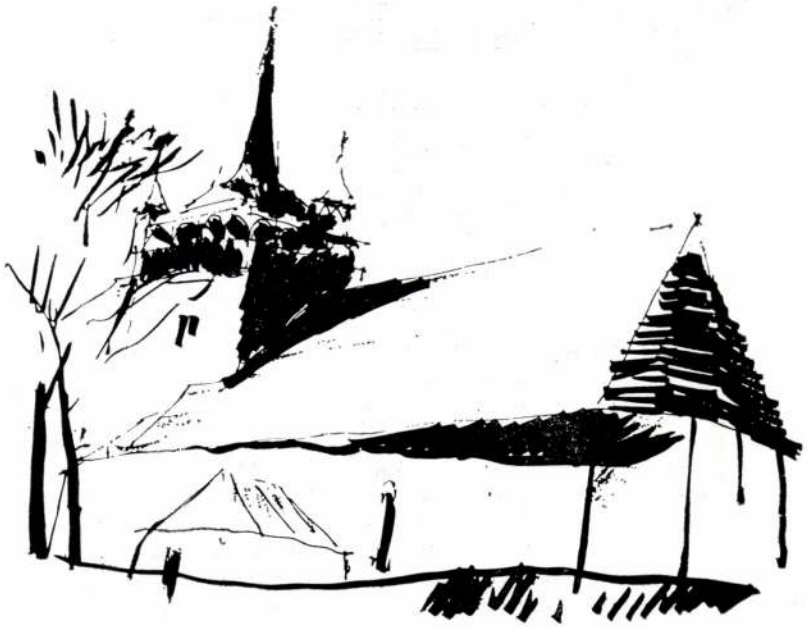

N. LÁSZLÓ ENDRE

REGÉLŐ PALÓCFÖLD

Egy paló́c élete

Tíz hold földje volt az apámnak, de sem írni, sem olvasni nem tudott. Tíz hold föld és hét gyerek... Talán szerencse is, hogy csak hárman maradtunk életben... Aztán elment az apám is. Tán érezte, hogy ennyicske föld nem tarthat el sok embert! – mondta Antal bátyó és közben kibámult az ablakon. A tribecsi hegyeket nézte, de vajon mit láthatott? Csak nagysokára folytatta:

– Kecellés kölyök voltam... Hatvan-hetven évvel ezelőtt a kecelle volt a gyerekek egyetlen ruhája. Egy hosszú, ujjatlan ing. A fiúk csak úgy szabadon hordták, a lányoknak viszont derékban átkötötték... Az anyagát meg otthon szőtték az asszonyok, itt Gerencséren...

Szóval ilyen kecellés kölyök voltam jómagam is, amikor valami belém esett. Reggel nem tudtam kikelni az ágyból, olyan voltam, akár a tűzláng. Szegény anyám nagyon megrémült és szaladt a javasasszonyért.

Este az mégis úgy állított be hozzánk, mintha nem tudta volna, hogy én vagyok a beteg.

– Dicsértessék a Jézus Krisztus... Na, ki a beteg, ideske? – vigyorogta csúnyán, s közben elővillant két megmaradt foga.

– Mindörökké... Hát ez, az Ánti gyerek... Majd elemészti őt a forróság. Összevissza beszél a szerencsitlen, csak dobálja magát az ágyon! – törölgette a szemét alsószoknyájával a jóanyám.

A banya odajött az ágyhoz, lerántotta rólam a dunnát és tapogatni kezdett piszkos körmű, görcsös ujjú kezével, nagyon tudálékosan csinálta, s közben érthetetlen szavakat mormolt. Összehordott tücsköt-bogarat, ördögöt, szentet és poklot. Nagyon neheztelt ránk, mert máskor Róza nennét szoktuk hívni, ha valami baj volt. Csak nagysokára sütötte ki:

– Azt hiszem aszalmánya van a gyereknek! (A tüdőbajt hívták így akkoriban.) No, majd mindjárt megmondja a cérna!

Azzal gombolyagot vett elő alsószoknyájából. Ezt senkinek a kezébe nem adta volna, mert azzal elveszítené a varázserejét...

Ezzel a cérnával lemérte előbb az egyik kezemet, az ádámcsutkámtól az öregujjam végéig, azután ugyanígy a másik kezemet... Utána meg a köldökömtől a nagylábujjam végéig, a jobb, meg a bal lábamat is. Közben egyre dünnyögött, mondott, de ebből senki nem értett semmit. Amikor ezzel a méréssel elkészült, a kettőt-kettőt összehasonlította.

– Látod, Annus?

– Mit kéne látnom?

– Hát csak azt, hogy nem egyforma!

– És ez mit jelent?

Utolsó Ősz. Váralmás.

Lehulltak már a gesztenyék –
Almát, diót se látni rég...
A borzas füz-gyökér alatt
Borzong a bújdosó patak.

Amott egy égő-sárga folt –
Tegnap még dús ág lombja volt –
A Cinterem gyepére hullt
Elszáradt emlék. Ő a Múlt!

A falu –, mint a temető;
Csendje nehezé egyre nő –
Már a fenyők hegyére hág –
Meghajlik a fekete ág!

Szél rebben át a Vár alatt
Keresve a kihűlt Nyarat,
Fedik rejtéztető ködök.
Megyek. Már többet nem jövök.

Finta József

palócföld

TÁRSADALOMPOLITIKAI, IRODALMI, MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT 1989/6·XXIII.

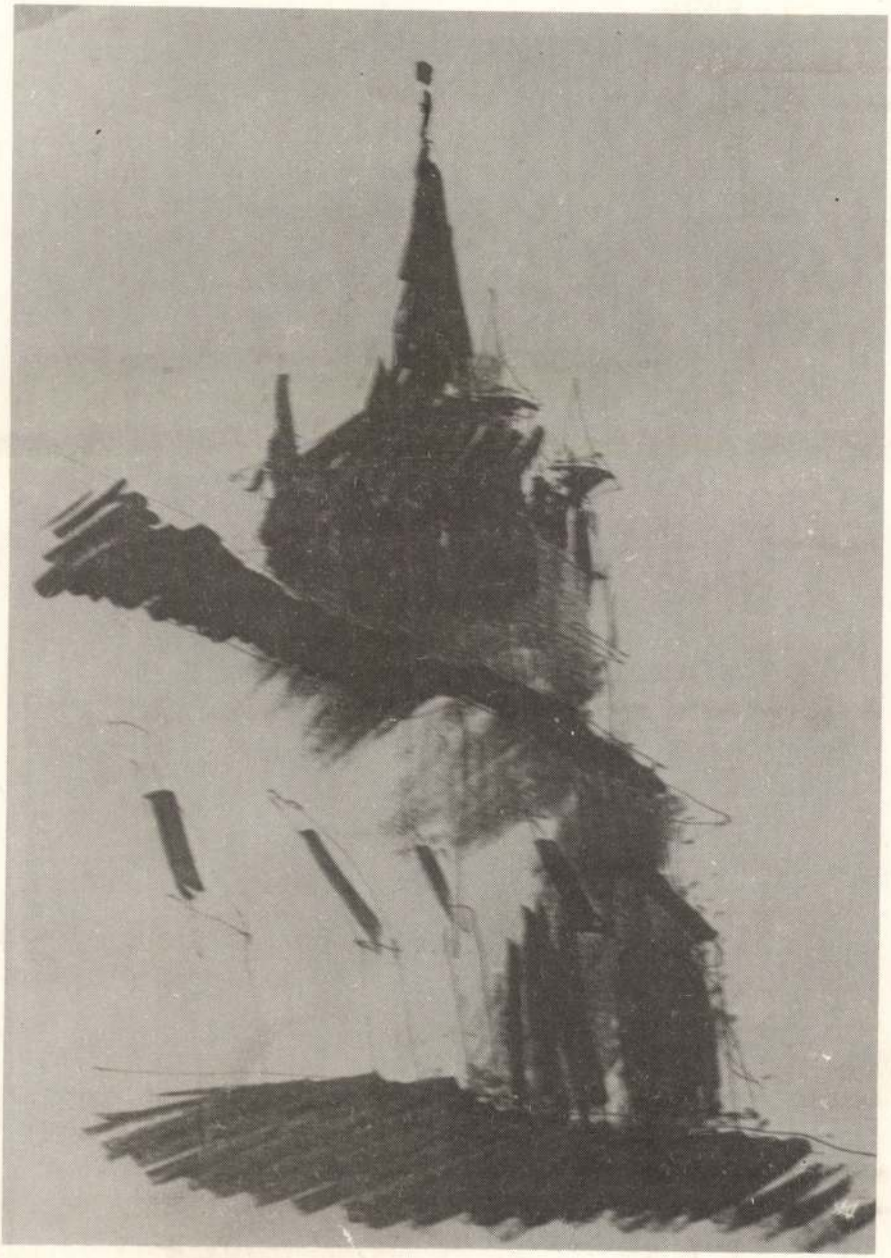

(De messze vagyok, ha ezt külön mondani kell még, hogy vigyek-e
Kottát, vagy sem, és az egész érthetetlen programszerűség egyáltalán!
Majd átzökkenünk az új évbe, és talán nem lesz négy halottunk,
És Szpéróról mind bizonyosabban érzem, hogy baj már nem érheti,
Nem szorulhat a falvédő és a Blues közé, nem riadhat meg rosszkor,
Bár, ő igen gyakorlott lény volt, s nekem is erre kéne gondolnom.)

A gyakorlott lénység is évtizedekre szól, a gyakorlat értelme elvész
A dolgok változásával, az igények átalakultak itt is, bár nem tudom, mi
Jár jobban, hogy az, amire és azt mondhattam, „megvan", nincs
Meg: Talán az én hatásfokom nagyobb, hogy ilyeneket mondok kényszerűen.
Természetleg elfogadva a kihívást, jóllehet az árfolyamokat állandóan
Követő járadék már tökéletesen kielégítene, és esetleg újabb

Vállalkozásba is fognék. Velük, hűtlenül, egyszer – s miféle
„Nemben" járhatna járadék? az idők örök egyforma tűnése, jötte és
Elfogadható, belátható múltak? Egy hosszú hajnalra készültem, mikor
A madártest a kezemben, mint csónakban, ugyanúgy elnyugodott, hunyt
Szemmel, és forró volt, mint a kezdet kezdete, és mindenféle „hogy is
Csináljuk hát" ígérkezett; és akkor, hajnalra, elkezdett hűlni.

Sehogyan sem kellett mozogniuk hozzá többé az ujjaimnak. Ez volt,
Ez marad, talán, amire mindig – mert amire sose; hű vagyok – vártam.

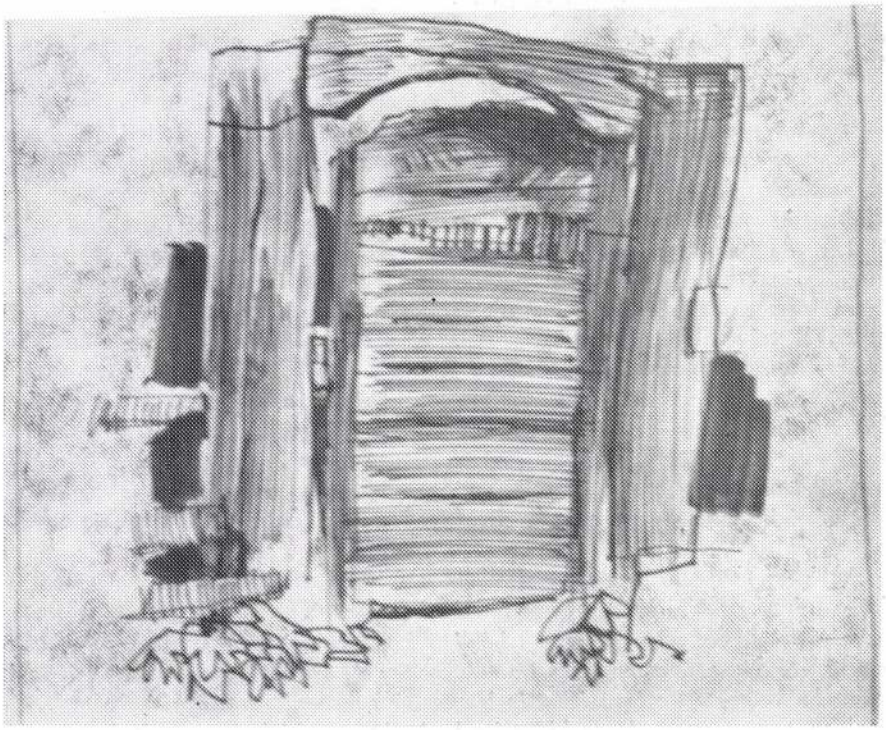

BALÁZS ATTILA

A felkelő nap...

(félkerek málladék)

...háza. Így neveztük valaha azt az otromba, skatulyaszerű, szürke, repedezett, helyenként kormos, egy helyütt bedőlt emeletes építményt, amely az épülő és szépülő, szocialista optimizmusunktól duzzadó Einstein utca közepét csúfította a hatvanas évek végéig. Senki sem tudta pontosan, ki és mikor, mi célból építette. Elég az hozzá, hogy jó sokáig mögötte kelt fel a nap, rútságát így elnéztük neki. (Megbocsátottunk neki mi, napimádók a magunk módján, akik a *Szemelvények a féderes manó emlékirataiból* című kötet arcképcsarnokán keresztül próbáltunk több-kevesebb sikerrel bekapcsolódni az örökkévalóság sürgős folyamataiba, de érzésem szerint úgy pattantunk vissza nem kis szomorúságunkra peremétől, akárcsak a karamboljáték fürge golyója a biliárdasztal mandínerétől.)

– Ez a nap is jó lesz, ha már ezzel a házzal kezdődik! – indultunk reggelenként ruganyosan munkába, inunk szakadtáig; ki-ki a maga akkor még talán értelmesnek tűnő munkájába.

A felkelő nap házában pedig nem volt semmi. Csupán egy kis üvegtörmelék, színes üvegcserepek kaleidoszkópja, no meg egy-egy kupac szar mindegyik sarkában. És némi világhírtörmelék, sárga sajtóreszelék a szarhalmok kérges elefántbőrén. A szar és üveg miatt nem volt tanácsos mezítláb belépni a felkelő nap házába. A felkelő nap házának rideg szentélyébe, amelyben nem volt egy fia bútor sem, s amelyet – kis ideig – az ország délkeleti vidékeiről felvándorló muzulmán siptárok laktak illegálisan – egy névtelen följelentésig. A rendőrség feloszlatta meghitt kis, bútortalan csupaférfi gyülekezetünket e „jóhiszemű" anonymus honpolgári gesztus nyomán: az albánoknak menniük kellett, de hová? Egyesek kriptalakók lettek, mások nagy lakótömbök sötét fűtőházainak egymással is gyakran leszámoló, nemkívánatos „patkányai" lettek. Nem lehetett őket kisfüstölni. Villogó tekintetükkel, trágár beszédükkel és ennél is trágárabb gesztusra-gesztusaikkal rémisztgették halálra a gombamód szaporodó tömbházak örök alkonyatú lépcsőházaiban a tisztes lányokat és asszonyokat. Ezek az emberbőr sátánfajzatok kicsavarták a lámpákból az égőket, addig buzerálták, még el nem rontották a felvonókat, aztán csupasz, benyálazott makkjukat kivonva – gátlástalan démonok módjára rohamozták meg a védtelenül maradt erényt. Mindazokat a magukra maradt nőket, akiknek hős férfiaik munkahelyeiken verejtékezve éppen akkor a szebb jövőt építették.

Az igazságnak tartozunk azzal, hogy a feltörekvő siptárok egy részének – idők folyamán – sikerült némiképp szocializálódnia: szerény, halk szavú tökmagárusok lettek, vagy zajosan triciklizö fuvarosok, jobbik esetben serény cukrászok és füstszagú csevapcsicsasütők, vagy netán a zöldségáru eladásába és viszonteladásába, a devizaüzérkedés izmosodó hálózatába kapcsolódtak be – komolyan tartva az esetleges kiűzetéstől. Aztán egy ideig nem volt komolyabb

Aztán variálta mindkettőt.

Nem láttam, nem tudom: neki sikerült-e kigyógyulnia hatalmas kamaszpattanásaiból.

B. T.-vel együtt mi sem voltunk már azok a kimondottan fiatalok. B. T. úgymond az utolsó vonattal vonult be a hadseregbe. Sose turkáltam az onnét hazakerült motyójába. De gyanítom, ha a kacat közt akad egy átfúrt puskagolyó – miért ne lenne ott? –, annak hüvelyében egy koromfekete szőrtincsre bukkannék. Morbid motívum.

És hogy aztán mi lett a felkelő nap házával? Hát az történt, hogy nagy sokára – pénzzel megrakodva – Nyugat-Németországból végleg hazatért az időszerű gazda, és a ház áldozatául esett a teljesen félreértett szecessziónak és az urbánus új folklórszellemnek. Jól megfizetett munkások hada jelent meg az egyik hajnalon. Majdnem alapokig rombolták a régi építményt, s emeltek helyébe egy olyan kacsalábon forgó giccskastélyt, hogy attól tartottunk, a Nap sem mer mögüle felkelni többé. Olyan cukormázasra sikerült, hogy a Nap szinte beleragadt; nagy narancssárga döglött légy. Szerencsére, a Nap okosan arrébb ment, s azóta másutt kel föl. Ezt a házat végképp nem merte vállalni. Nem is meri ma már szinte senki.

Mellesleg említem itt a végén, hogy ennek a legutóbbi „nagy" vállalkozásnak úgyszintén akadt egy „tragikus" hőse, Muhamed Z. munkás személyében, akiek egy pattanó szilánk kiszúrta az egyik szemét. A gazda – akinek ez állítóg nem kerül semmibe – hozatott neki egy üveg szemgolyót. Muhamed Z.-vel közelmúltban sikerült beszélgetnem, pontosan e házírás elkezdése előtt. Amit Muhamed Próféta* mondott, az nem hozott engem közelebb a dolgok lényegéhez, im elképedve tapasztaltam, hogy Muhamed fejében – két jól elhelyezett pálinka után – lassan forogni kezd az üvegszem. Ezt a jelenséget nem tudom megmagyarázni, de gondoltam, talán idefér – a legvégére. Talán ez is valamilyen – majd még kikutatandó – összefüggésben áll a felkelő nap házának cikcakkos történetével. NON FINITO.

* Próféta. De nem az igazira gondolok!

MEZEY LÁSZLÓ MIKLÓS

Elfeledett kisebbség

Kultúrtörténeti vázlat a Szlovák Állam magyarságáról (1939—1945)

„most: légy a gáton férfi s jelkép,
álld a sarat, a tüsz te vagy,
magán, de tán maga a nemzet,
ember-magyar tanod ne hagyd."

(Győry Dezső

Tünedezőben a fehér foltok az 1918–19 fordulóján a szomszédos államok fönnhatósága alá került magyarság kultúrtörténetéből. Kisebb számban bibliográfiai összeállítások, monográfiák, nagyobb hányadában résztanulmányok segítségével fölvázolható az erdélyi, a vajdasági és a szlovákiai magyar kisebbségek – két világháború közötti – elsőrendűen és hagyományosan irodalomközpontú művelődéstörténete. Ha nem is minden ízében és árnyalatában, de körvonalait s meghatározó irányait tekintve ugyanez mondható el a szlovákiai magyarság „első virágzásnak" nevezett, 1919–1938 közötti kultúrhistóriájáról, mégpedig elsősorban *Turczel Lajos* és *Csanda Sándor* adatföltáró, kutatómunkájának köszönhetően.[1] Ugyanakkor teljességgel indokolatlan feledés borítja a polgári demokratikus Csehszlovák Köztársaság földarabolása árán keletkezett „önálló" Szlovák Állam megközelítően hatvanezer lelket számláló magyar népcsoportjának rövid és tanulságos, sok tekintetben pedig egyedülállóan példamutató kulturális, irodalmi életét. Ez az írás – a maga szerény eszközeivel és terjedelmi korlátaival – ezen a méltánytalan mulasztáson próbál enyhíteni.

A Szlovák Állam és a magyar kisebbség. A müncheni egyezményt követően, a Szudéta-vidék német megszállásával egyidőben a Hlinka-féle Szlovák Néppárt elérkezettnek látta az időt húszesztendős szeparatista terveinek valóra váltására. 1938. október 6-ra pártértekezletet hívtak össze Zsolnára, amelyen valamennyi polgári párt képviseltette magát. A konferencián Jozef Tiso vezetésével autonóm kormány alakult, ahol tárcát kapott a szlovákiai német fasiszták vezetője, Karamasin is. Ezután a belés külpolitikai folyamatok egyaránt felgyorsultak: még október elején betiltották a kommunista pártot, a hónap utolsó harmadában pedig a szociáldemokrata párt működését is; az első bécsi döntés után lengyelek száll-

Magyarország negyedik területgyarapodása 1941 áprilisában történt, mikor Jugoszlávia feldarabolása során a német csapatokkal katonailag együttműködő magyar alakulatok megszállták a magyar–német–délszláv lakosságú Délvidéket, Bácskát, Muraközt, Murántúlt. Így 11 417 négyzetkilométernyi terület került 1 025 508 lakossal egyetemben magyar fennhatóság alá. A délvidéki terület lakosságának 36,6 százaléka volt magyar, 19 százalékát német, 16,1 százalékát szerb, a fennmaradó 28,3 százalékát pedig egyéb (román, horvát stb.) nemzetiségűek alkották. A katonai szervezés szempontjából ezt a területet az anyaország IV. pécsi és V. szegedi hadtestének illetékességi területéhez csatolták. Ezen hadtestek feladatává vált, hogy saját szükségleteiknek megfelelően szabályozzák a hadra fogható férfilakosság kiképzését, illetve átképzését.

1941 közepére a felvidéki katonaviseltek átképzése lényegében befejeződött. Az erdélyi tartalékosok kisebb hányadát a IX. hadtest két turnusban már átképezte. A többi – román nemzetiségi tartalékosok átképzése is – a későbbiek során e hadtestre hárult, mivel az egyéb hadtesteket jelentősen megterhelte a póttartalékosok kiképzése, mi több, beindult a délvidékiek átképzése is.

(Folytatása következő lapszámunkban)

GÉCZI JÁNOS

[*a forgatókönyv 1*]

kézirattörmelék 2014-ből

kézírásomba belerondít
hurkokat fon és szíjat
asztalt borít és lányokat ríkat

csengőt zendít harangot kondít
leng mint az ékezet
a zárt mássalhangzók felett

ki lenne ő ki lehetne más
ha nem a könyvíró
forgatókönyvíró

s ha nem ő lenne a forgatás

aki a sörből sárgán kivilágít
a köznapok zárkája ablakán
átsütő tekintete lázít

és a végeredményt is kipofázza
– motyogja váltig – mintha
a képletben a végeredmény lenne
vagy ércből a szelíd minta

holott annyi van benne
mint tettben a penge

mint fájdalomban a fog
– nyöszörög a szándékban az ok

a könyv az írás a tinta
– benne a forgatókönyv megírva

a föllapozott
papírlapok között
gőgicsél a szörnyszülött

a sors a könyvben rúgkapál
vasat önt a vasöntő
a gépíró gépel
vallat a vallató s retirál
a paraszt meg szánt vet és kapál

sorsod a megírt rádtalál

a könyvből valaki kilép
a könyvedbe valaki belép
a kéziratba néhány szót beszúr
aportíroz cenzúráz és álldigál
a kézirat ezt-azt megtanul

akkorát üt mellkasomra
maga is felsikít
ha a vér kifakít
és a vér őt is megfakítja
a tinta levét
az írás hevét
a könyvet

a hurkokat is megköti
– belelóg a jövődbe egy tetem
egy árulás
s mennyi *valami* más
a szél mindezt lengeti
ha megkezdődne a tavasz
a nyár a havazásban a forgatás

a kamera sötétjébe bezárva
föl alá jár a celluloid
míg ki nem találja
miként emlékezzen a tavaszi
emberre
a nyári tettek havára

és az elrontott kézírásra

félreértelmezett etikusság nevében, kimaradtak az antológiából. Nélkülük mindenképpen csonka a kötetben nyilvánvalóan a reprezentativitás igényével föllmutatott szellemiség. Amelynek a posztmodernizmushoz – megítélésem szerint – nem sok köze van, legfeljebb annyi, hogy időben utána alakult ki. Így hát nem értek egyet a kötet szerkesztőivel, akik szerint *„a posztmodern szónak ők"* a *Fiatal írók könyve* szerzői *„adnak először világos, vitathatatlan értelmet."* Nos, legfeljebb a poszt-posztmodernizmus kifejezésnek adnak, adhatnak tartalmat-jelentést – ennek kifejtése azonban már egy másik dolgozat feladata lehet.

HANDÓ PÉTER

Dávid

Előttem sír, behorpad a táj –
valami készül, valami vár.
Szemben állok az erősebbel,
Remeg bennem a szinte-ember.

1989. júl. 23.

Philoktetés

elveszett erős szavam
emlékét égre tartva
meredek mint a balta
mielőtt fába zuhan

1989. jan. 21.

Odüsszeusz

Mint ki Ithakába pihenni tér meg,
de nyugtalan marad –
harcban edzett szájon
a törpeség bíborszava fölfakad.

1989. aug. 5.

PENDERIK TAMÁS

láthatatlan

elfogyasztott éjszakák
süllyedő hajó
kifürkészett sziklák közt
pocsolyába nézve
láthatatlan tenger
másik volna jó

nem az

ez már nem az
elképzelt s megélt szavak
más a köd szaga
fanyar nyálak gyűlnek
burjánzik odabenn a mag
kívülről csendéletnek látszik
köpni volna jó
de nem szabad

vagy én

megmenekülnek ők is
valamennyien idelenn
a süketnek dalt ígérő néma
és minden rajtuk röhögő
valaki holnap
vagy én ma

torzó

félig feszült kettőnk közé
neked s nekem túl merész
akadálynak híd helyett
a lealkudott egész

Az *Így írják a történelmed* két tanulmánya kemény ítéletet mond hazai történetírásunk felett. Ám Borbándi még itt is szakítani tud az emigráns közírótól elvárt mindent-tagadással, örömmel nyugtázza a javulásra utaló mégoly halvány jeleket. Az emigráció (és a müncheni rádió) környezetében nem kis bátorság kellett hozzá: megdicsérni a magyarországi eredményeket.

A kötetet két napló zárja le: egy 1976-os amerikai és egy 1987-es magyarországi utazás jegyzetei. Az amerikai út tragikomikus részletei ellenére is nosztalgiát ébreszt abban, aki átélte az emigránssors évtizedeit.

Így nyüzsögtünk, szomorkodtunk, amikor még minden a helyén volt, a vasfüggöny, a rab Kelet és a vad Nyugat. Azóta? Az ország nem várt ránk, felszabadította magát, mi pedig akár haza is mehetnénk. Azzal, hogy mégsem tesszük, elismerjük, hogy a hőskornak vége, nyugati polgárok vagyunk és magánemberek, nem hősök, nem áldozatok.

Az 1987-es *Magyarországi útijegyzetek*-ről felháborodottan nyilatkoztak még Borbándi legközelebbi munkatársai is. „Olyan tárgyilagos, hogy nincs benne se szív, se lélek" – mondogatták. A többség azt kifogásolta, hogy az író túl rózsásnak látja a magyarországi állapotokat. Ezt egyébként szerzői jegyzet közli az olvasóval a 222. oldalon, amely – kis emlékeztető a cenzúrára! – fehéren maradt.

„Arról számoltam be, amit láttam, hallottam, megfigyeltem" – teszi helyére az író a dolgokat. Ami pedig az útijegyzetek hangját illeti, ez az írás – nemhogy száraz lenne – érzelmes utazás! „Minél tovább vagyok Budapesten, annál inkább érzem, hogy mennyire szerettem ezt a várost." Engem szűkszavú, regisztráló budapesti sétáival Borbándi – mitagadás – mélyen meghatott.

Íme egy könyv, amelyet minden tájékozódni kívánó magyar értelmiséginek illene elolvasnia. Csak remélhetjük, hogy hamarosan Magyarországon is megjelenik, a világos beszéd szeretetére, realizmusra és türelemre okítva népieket és urbánusokat egyaránt.

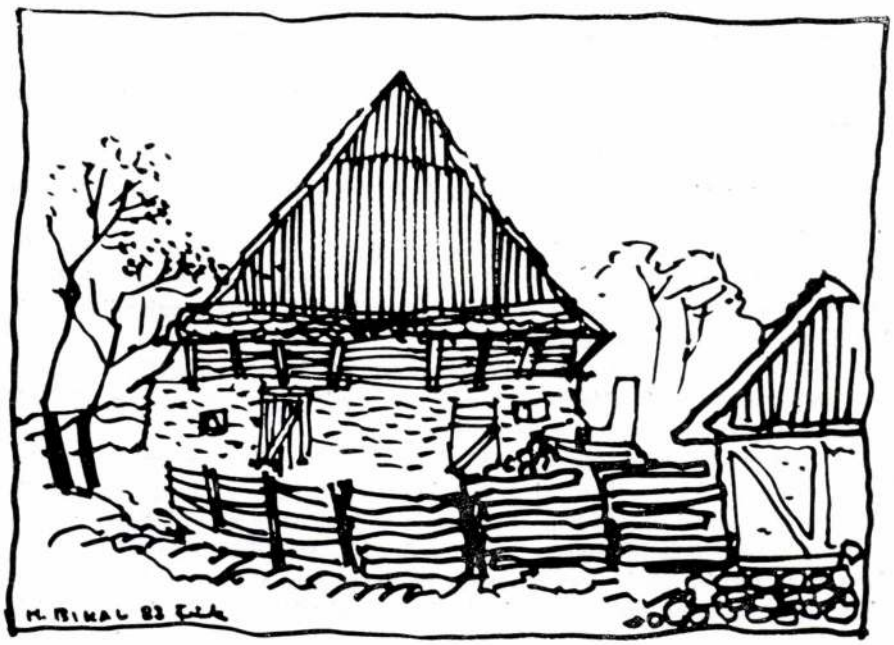

ALULLÉVŐK

Csak a csoda!

Magyarország legveszedelmesebb társadalmi gondja ma a „cigánykérdés". A gazdasági és szellemi megnyomorodás olyan állapotában vagyunk, ami bárhol, bármely pillanatban az ellenőrizhetetlen sötét erők fölszínre törését szülheti. Magyarul és pontosan: az országot megint elérte a pogrom veszedelme. Ez mindenki számára nyomorult és kilátástalan. A szörnyeteg itt már minden lélekbe belepetézett.

És a társadalomnak ebben az állapotában *Diósi Ágnes* megjelentetett egy könyvet *Cigányút* címmel, amelyben egy elképesztő fegyvert vetett be a szörnyetegség ellen. Talán nem gondolta ki tudatosan, csak megérezte: *„ha egy nép lelkei nem tudtak kimozdulni a középkorból, akkor már csak a szentek fegyvere segíthet."* Diósi Ágnes nem papol, hanem belefeszül a könyvébe. Azt mondja: *„szeressétek a cigányokat, mert másképp hiábavaló"*. A szeretet fegyverét veti be egy olyan országban, ahol – tegnap hallottam – a halálra ítélteket egy parcellába temették az állatkerti dögökkel.

Beszélgetésünk elején azt fejtegettem, hogy a legkisebb „esemény" bekövetkezése is, évtizedekig hagy majd nyomot az emberek lelkében, de azokéban is, akik még meg se születtek.

– Ez egy nép saját önbecsülését taposná le. Egy olyan országban élni, ahol ilyesmi megtörténhet, senkinek se jó. Rettenetesen megalázó. Ha egy nép elfogadja a koncot: itt vannak ezek, akiken levezethetitek az indulataitokat – hát ez arra a népre rettenetes hatással lesz. Ha ezt fogadják el ahelyett, hogy a valódi okokat keresnék...

– *Engem sokan vádolni fognak azért, mert a bevezetőben pogrommal rémisztgetek. Azt hiszem, abban egyetértünk, hogy az ilyesmi sohasem előjel nélkül való.*

– Írtam a könyvemben a telepfelszámolásokkal kapcsolatban néhány modellről. Egyszerűen tendenciaszerűen valósul meg az, hogy akik teljesen hitelképtelenek, öregek, betegek, nyomorékok, munkanélküliek, azokat valamilyen módon betelepítik rettenetes gettókba...

– *Amiről ön beszámol, de egyéb tapasztalatok is azt mutatják, hogy a rendőrség cselekedeteit eléggé sötét erők mozgatják. Én nem is a kisrendőrökön csodálkozom, hanem a vezetőiken.*

– Sorozatos, hogy amikor a rendőrség brutalitása ellen az emberek följelentést tesznek, akkor a katonai ügyészség a sértettekből vádlottakat csinál. Vagy hatóság elleni erőszakkal, vagy hamis vád bűntettével vádolják őket.

Éppen tegnap volt Miskolcon egy tanácsülés, amelyiken elfogadták egy olyan telep tervét, amely egy mocsaras területen lesz a városon kívül. Harminc négyzetméteres szoba-konyhás lakásokba akarják telepíteni a városból

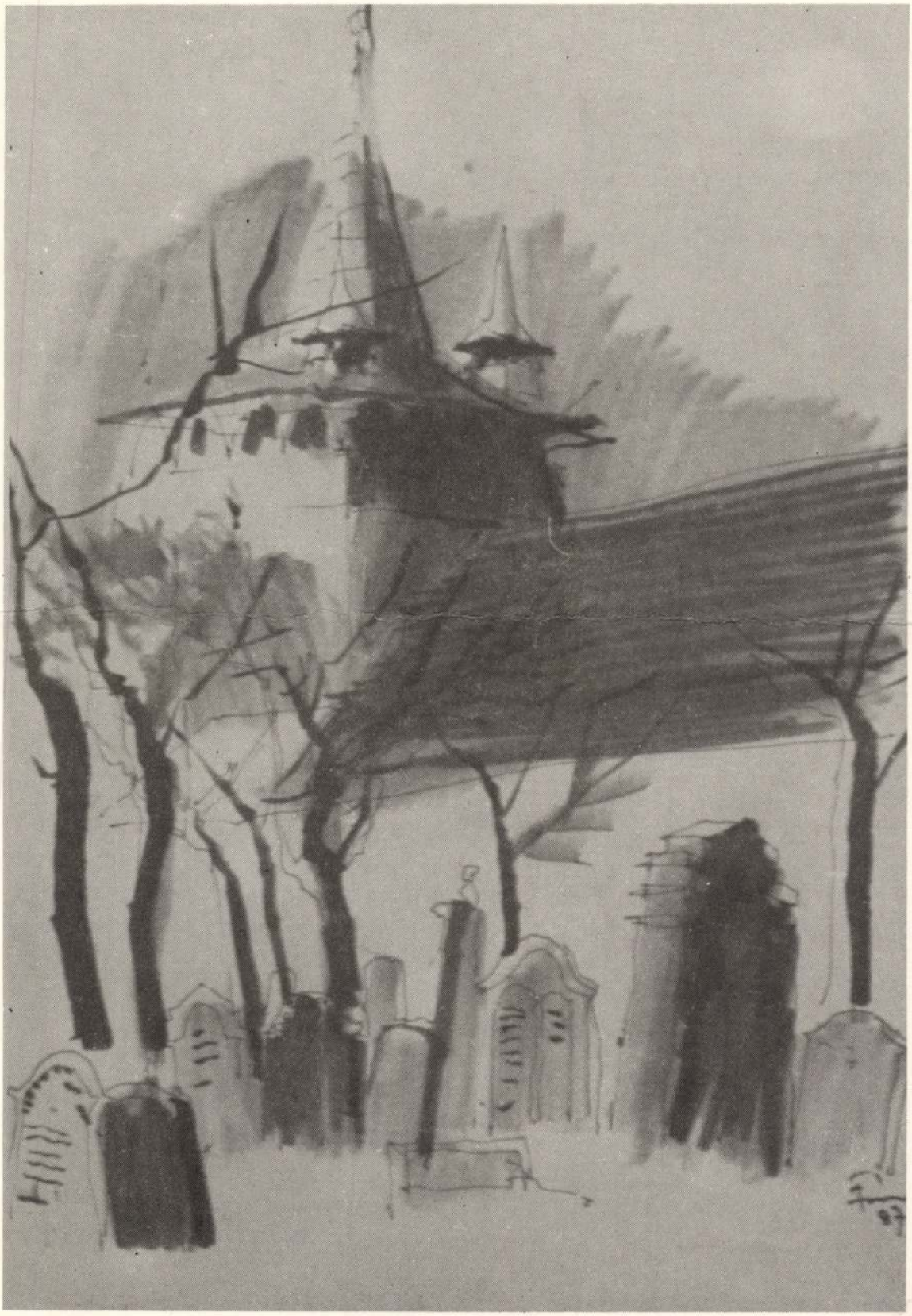

Ára: 25,– Ft

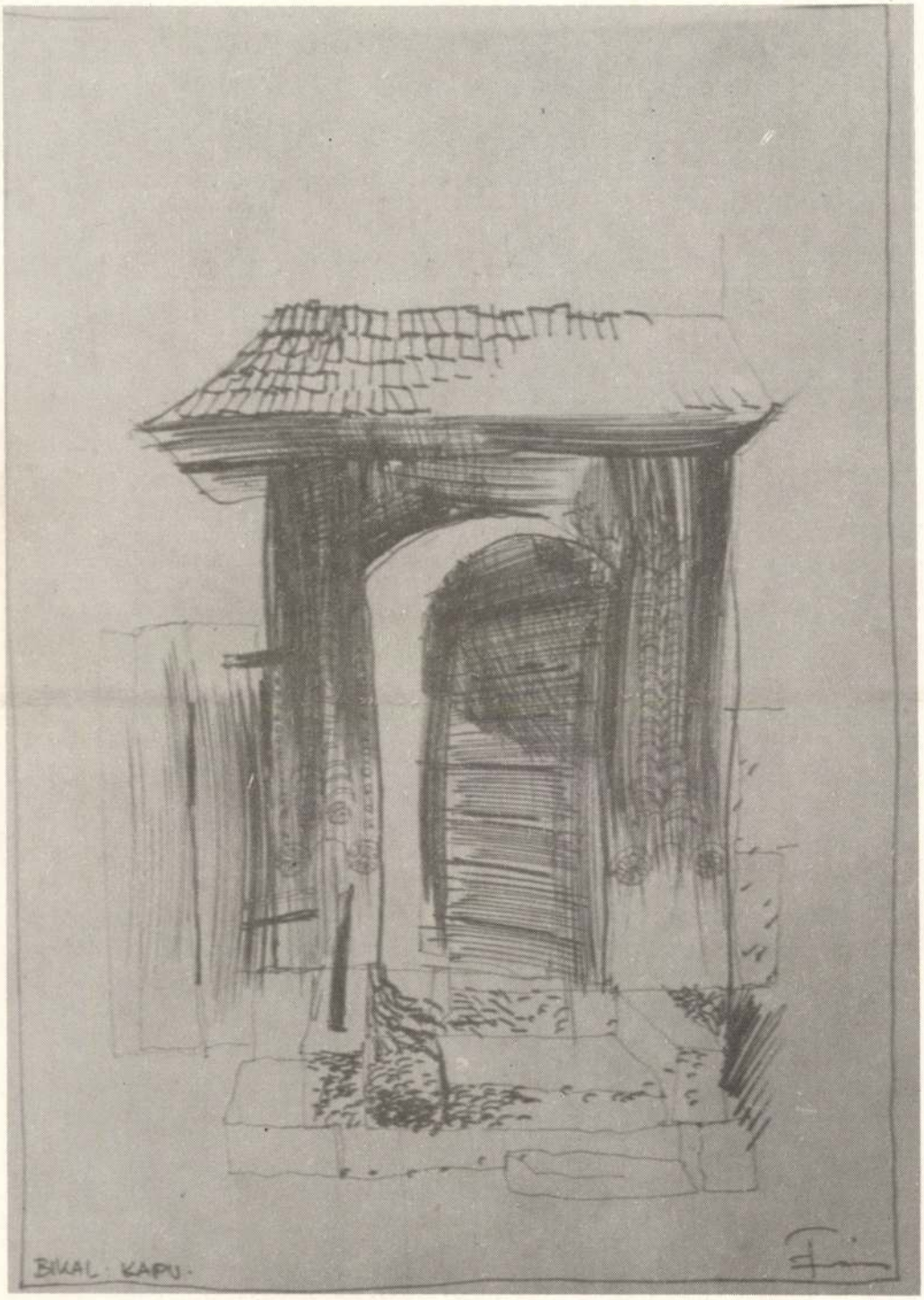

palócföld

TÁRSADALOMPOLITIKAI, IRODALMI, MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT 1989/6-XXIII.

M. D. K

FINTA ~~István~~ József építész

Résztvesz a Szövetség Mesterisholája

II. ciklusán.

Mestere: Lilaky István

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. sz. 79. l.

M.D.K.

Finta József építész

LAKÓTERV

OTP pontházak terve

Bp. XII. Meredek u-Hegyalja-Ut
Korompai u,háromszögében

/ távlati kép. alaprajzok repr. /

Magyar Építőművésze 1966/1. 7.1.

Finta József épitész M.D.K.

A zánkai Központi Uttörőváros tervpályázaton III. dij

Társtervező: Földesi Lajos- Gulyás Zoltán- Szekeres József- Száva György- Busch Béla- Vermes György

Magyar Épitőmüvészet 1966/2. 6-12.1.

Finta József, építész

MDh

Sztálinvárosi garzonházával nagy a sikere. Az alig huszonhat éves tervező először alkalmaz nyers betont – nagyobb mértékben – a homlokzat kialakításában. A ház mellé szuperpiacot is tervez.

Aczél Kovách Tamás: fiatal építészek – nagy művek 3.l.

ESTI HIRLAP

Bp. 1961. Máj. 16.

a.t.k.

FINTA József építész

Részvétel a pályázaton (20000 Ft)

Társtervező: Kasza József

Döntöttek Szombathely centrumának épitési tervpályázatáról
100 000 forintot kaptak a pályázó épitészek
Magyar Nemzet 1962. április 27. 3.1.

MDK

Fiuta József, építész

A Duna-parti szállodasor
terveinek egyik Készítője.

– : A Duna-parti szállodasor tervei 11.

NÉPSZABADSÁG 1966. júl. 16.

Finta József, építész MDK

Megkezdték (ő és Kovácsi László építész) a 10-12 emeletes új szálló tervezését.

–: Ilyen lesz a Duna Szálló 5.

ESTI HIRLAP bp. 1966. okt. 1.

Finta József, építész MBK

Finta József és Kaszta Dénes Dunapart terve első díjat kapott.

— : Húszemeletes szállodák a Dunaparton 3.

ESTI HIRLAP Bp. 1963. júl. 27.

MDK

Finta József és Koszta Dénes

A Duna-part ujjárendezésére kiirt pályázaton 25.ooo forintos I. dijat nyertek

Gárdonyi J.: Milyennek képzelik a Duna-partot a pályadij-nyertes tervezők. Magyar Nemzet 1963. jul. 6. 3.l.

F Finta József, építész MDh

Szlávik Tibor építésmel együttesen tervezte a 8 emeletes, 80 lakáros házat.

–: Garzonház épül Sztálinvárosban 11. l.

Szp. 1961. júl. 18. [Vidéki]

NÉPSZABADSÁG

u. b. tk

FINTA József építész

Grafikai riánitásán:

Külföldi útjai során alkotott épü-
leteket és városokat ábrázoló rajzok

Könyörlő sarant (tollrajz) kepr.
ülő nőalak " "

Lovincz József: utószó egy riánitás
rejtivól F. J. riánitása a mész-ben
Magyar Epitőművészet 1961. 2. sz. 58. e

M. D. K.

FINTA József építész

és Kaszta Dénes tórstervező

Debrecen, Dobozi úti lakótelep terpá-
lyazatán I. díj

Döntöttek Debrecen új városrésze épité-
seinek tervéről

Magyar Nemzet 1960. (XVI.) 240. sz. 6. e
okt. 10.

M. D. K.

FINTA József építész

Ózd városközpont rendezése - pályázat (III. díj)

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. sz. 80. o.

M. D. K.

FINTA József építész
(LAKÓTERU)

megvett tero (Repr.)

Társtervező: Kaszta Dénes

Sztálinváros „Római tábor" nevű terüle-
tének rendezésére kiírt terapályázat

Magyar Építőművészet 1960. 6. sz. 12. l.

M. D. A

FINTA József építész

Résztvesz a Szekesfehérvár Dózsa György tér és környére rendezésére kiírt terpályázaton

Társterveső: Kaszta Dénes

Magyar Építőművészet 1960. 1. sz. 64. l.

Finnta József építész M.D.K

Ybl Miklós-díjjal kitüntetve

Kiosztották az idei Ybl Miklós-díjakat

Magyar Nemzet 1965. április 4. 11. 1.

Finta József [építész] MDa

Két változatban készítette el [társaival közösen] az új Duna-parti hídjáról felvét.

(acrél): Ívelt T vagy toronyhíd 3

ESTI HIRLAP, Bp. 1966. jún. 17.

MDK

Fiuta József, építész

A Duna Inter-Continental szálló egyik tervezője.

Buzási János: Az új Duna-szálló

23.

Népszabadság, Bp. 1969. dec. 25.

k el a furgont

meg az ó autót

Nem volt parkolóhely, ezért a pénzszállítók a banktól 80 méterre hagyták a Skodát a 40 millió forinttal. Innen lopták el az autót

Fotó: Kerekes Tamás, NamArt

Finta József meditál szilveszterkor

2000 SZILVESZTER

Fotó: Mirkó István

Finta Józsefnek nagyon zsúfolt, hajszás élete van

BUDAPEST – Finta József (64), az utóbbi két évtized egyik legsikeresebb magyar építésze fárasztó évet zárt. Sikerült határidőre befejeznie az ország legnagyobb építkezését, a 170 ezer négyzetmétert magába foglaló Westend City Centert. Finta József mindig nagy épületeket tervezett, a Duna-parti szállodákon át a Teve utcai „zsarupalotáig". A szilvesztert nem szereti, mert az idő múlására emlékezteti

– Nem szeretem a nagy társaságot – mesélte. – Külföldi szilveszterre soha nem is gondoltam. Barátok között viszont többször töltöttük az év utolsó napját. Mindig voltak és vannak meghívásaink, de én az idén is inkább otthon maradok. Nyugalomban, kényelemben. Végiggondolom, mi történt az elmúlt évben, mit várok a következőtől, zenét hallgatok, tévét nézek. Az ital nekem nem fontos, legfeljebb csak Unicumot szoktam kortyolgatni. Szilveszterkor azért pezsgővel koccintunk majd.

Finta Józsefnek nagyon zs folt, hajszás az élete. Folyam tervezői munkája mellett funkciói is vannak, a kama az egyetemen. Ezért jöv retné némileg visszafogni magát. 2000-ben két jelentős munka áll előtte. Az egyik a Petőfi híd és a Lágymányosi híd között kiépülő új, modern városrész, a másik pedig az ORFK közelében készülő egy-két nagyon magas, 30 emelet körüli épület.

Eöry Éva

Gázpisztolyokat találtak egy autó alatt a kirabolt fegyverboltnál

Ambrus a Blikk-en keresztül kellemes ünnepeket kíván

A Viszkis két napon Erdélybe szökött v

BUDAPEST – Az utolsó pillantban kapták el a zsaruk Ambrus Attilát, aki úgy tervezte, hogy október 29-én a román havasokba szökik. Azért nem lépett meg korábban, mert a Gyorskocsi utcából való távozása után még nem volt pénze, az Üllői úti OTP kirablásakor pedig beverte a fejét és agyrázkódást kapott. A Viszkis a Nagy Ignác utcai börtönben az ünnepek alatt sem hagyhatja el különleges celláját

Ambrus Attila október 29-re tervezte, hogy a zöldhatáron Erdélybe, majd a havasokba szökik – tudtuk meg ügyvédjétől, dr. Magyar Györgytől.

– Majdnem lekéstek rólam rendőrök, két nappal tervezett szökésem előtt fogtak el – ácsolta védence szavait a Blikknek az ügyvéd. Megtudtuk azt is, hogy Ambrusnak a Gyorskocsi utcából való július 10-i engedély nélküli távozása után eleinte nem volt pénze, azért nem szökött külföldre. Október 18-án, az Üllői úti OTP kirablása után már 47 millió 300 ezer forintja volt, ám menekülés közben beverte a fejét egy ablakkeretbe, és agyrázkódást kapott.

– Október 29-re összeszedte volna magát – állítja Magyar György.

– Kellemes karácsonyi ünnepeket kívánok a szabadlábon lévőknek! – üzente a Viszkis a Blikk olvasóinak.

– Attila karácsonyi üdvözlőlapokat küldött ismerőseinek, szeretteinek, barátnőinek – mondta dr. Magyar György. – Már szellemi társa is akadt. Engedélyt kapott rá, hogy levelezzen egy márianosztrai rabbal, aki postakocsirablás miatt ül.

Ambrus Attila szentestén várhatóan este tízig nézheti a közszolgálati tévé adását. A hódolójától kapott televízió a kétrészes, golyóálló üveggel elválasztott cella fogdaőri részében van. A

Minden börtönben közös karácsonyfát állítottak

Magda Marinkó Sátoraljaújhelyen ugyanúgy egyedül ünnepel, mint Pesten a Viszkis, mivel mindketten különösen veszélyes minősítésűek. Cellájukba nekik is jár egy fenyőág.

Tribuszer Zoltánné a kalocsai női börtönben, hétköznapi rabként ünnepel. Este tízig a társalgóban együtt ünnepelhetnek, tévézhetnek.

Az ünnepek alatt külön menüt – általában halászlét, sült halat – adnak a raboknak, amihez jár egy szelet mákos vagy diós beigli is. A fogházban ülő Kunos Pétert karácsonyra hazaengedték Tökölről.

Előkerült az actiumi dombormű hiányzó darabja

A Szépművészeti Múzeumban

Finta József

és munkatársai tervezték a Duna Hotel Inter-
continentált 197o.

Ernyei Gyula: Az ipari forma története Magyarországon akadémiai Kiadó 1974 46 old.

Finta József, állami-díjas építész.

Finta József és Kerényi József építésszel beszélget az adás vendége, Salgótarján építészetéről.

Nézőpont.

1978. aug. 22. IV. 20.55 [V Gnó].

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

MAGYAR NEMZET
Budapest

1968 OKT. 15
1021

A Magyar Nemzet vitafóruma

A Duna-part és a Belváros rendezése

Nagyon helyes, hogy a Lánchíd és Erzsébet-híd közötti Duna-part' rendezéséről vitát indított a Magyar Nemzet. Sajnos, ilyen vonatkozásban már igen sok döntés történt a közvélemény és a gyakorlati szempontok figyelembevétele nélkül.

A szálló megépítése után mindent el kell követni, hogy a *Belváros funkcionális feladatainak megfeleljen*, az épületei közötti arányosság és összhang biztosítva legyen. Ezért igen nagy szükség van a városszerkezet kialakítására vonatkozó elvi jelentőségű megállapításokra.

Általában szembe kell helyezkedni azzal a törekvéssel, hogy egyes építészeti létesítmények a tervezőjük által egyoldalúan legelőnyösebbnek vélt elhelyezésben, minél nagyobb méretben kerüljenek megvalósításra. Ennek következtében a meglevő épületek hátrányosabb helyzetbe kerülnek, a városszerkezeti, városképi, közlekedési és egészségügyi kérdések megoldhatatlanokká válnak. Ezeket a feladatokat *együttesen* kell megoldani.

A mai kor igényeinek megfelelő városszerkezet kialakítását hosszú ideig gátolta a Vigadó-centrikus szemlélet. Immár 25 éve kerülgetjük az épület romjait, a különböző célokból elhelyezett és eltávolított állványokat. Gyakorlati szempontból a Vigadóval semmit sem lehet kezdeni. A helyreállított díszes homlokzata a szálló megépítése után háttérbe szorul, az épület két oldala az Apáczai Csere János utca képét teljesen lerontja, az itt igen fontos kétirányú közlekedést akadályozza és a közúti forgalmat egyirányú utcákba, balesetveszélyes, beláthatatlan kanyarulatokba kényszeríti. A hátsó rész nem illik a mögötte létesített magasépülethez. Viszont az sincs arányban a Vörösmarty tér kis méreteivel.

A második helytelen intézkedés a belvárosi templom meghagyása a jelenlegi helyén. Ez a műemléképület az Erzsébet-híd hídfőjének tövében nem érvényesülhet, az utca és híd képét zavarja.

Harmadsorban kifogásolható az Intercontinental-szálló nagy tömegének beerőszakolása egy keskeny területre. A szálló erősen tagolt üvegfelülete tetszetős ugyan, de nem illik a folyómederhez, mert hosszirányban a meder és völgy vonulatát, keresztirányban természetes homorulatát erőszakosan megszakítja. Az épületnek külső megjelenésében funkciójára is emlékeztetni kell. A szálló Belváros felőli homlokzata fegyintézeti jellegre utal. Ez a homlokzat az utcaképbe egyáltalán nem illik, azt abnormálisan elszűkíti, a szemközti épületsort beárnyékolja, természetes megvilágítását lehetetlenné teszi. Így azok használhatósága és értéke csökken. Ha nem állami épületek volnának, tulajdonosaik komoly kárigényekkel léphetnének fel.

Az Országos Építésügyi Szabályzat városrendezési és műemlékvédelmi előírásának 69. §-a előírja a szemközti épületek átlagos szintszámától függő utcaszélességet és meglevő utca esetén annak szélességétől függően megengedhető épületmagasságot. Lehet, hogy ezek az előírások felhőkarcolók esetében túlzott méreteket eredményeznének. Magasabb beépítésnél azonban a felső szinteket nem a járda fölé nyúlóan, hanem megfelelő légtér biztosítása érdekében az utcától távolabb kell elhelyezni.

A légtér biztosítására vonatkozó előírásokat általában nem veszik figyelembe, pedig azok rendkívül fontosak. Megfelelő légtér nélkül az épületek rálátás hiányában nem érvényesülnek, megvilágításuk, levegővel ellátásuk rossz. Ezzel párhuzamosan a távlatban szükséges közlekedési területek, forgalmi, leálló sávok, kellő szélességű kétoldali gyalogjárdák, gépjármű parkoló és zöldterületek sem biztosíthatók. Tehát a magasabb beépítés mellett a városszerkezet fellazítása több szempontból szükséges.

Régebben a telekspekulánsok és a magántulajdonban levő kis területek akadályozták a megfelelő utcahálózat és városszerkezet kialakítását. Ma ugyanezt a szerepet, mint a cikkből is kitűnik, különböző beruházók érdekei és üzletkötések vették át. *A városszerkezet és városkép kialakítását nem volna szabad pillanatnyi üzleti szempontoknak alárendelni.* Ott, ahol a közlekedési igények jelenleg sincsenek kielégítve, további tömegvonzó létesítményekkel a zsúfoltság fokozása veszélyes forgalmi torlódásokra vezet.

A szálló tervezője cikkében „a rakpart lefedésével, hatalmas, számtalan kulturális és kereskedelmi funkciót betöltő és idegenforgalmi attrakcióként is egyedülálló Duna-teraszt kínál az Erzsébet-híd—Lánchíd közötti partszakaszra". Az ilyen létesítmények kedvezőtlenül befolyásolnák a megépített szállót, zsúfoltságot okoznának, a Dunát, amely Budapest szépségének döntő tényezője, kanálissá sorvasztanák. A pesti Duna-partot Budáról nézve nem az eklektikus, a romantikus és más letűnt építészeti stílusnak megfelelő, vagy talán még kevésbé a magas beépítés teszi széppé, hanem a *Duna, az a gyönyörű előtér*, amely megfelelő rálátást biztosít a túlparti épületekre. Ez az, ami a szűk utcákban hiányzik.

Magasabb beépítésre általában azért van szükség, hogy több szabad terület maradjon, park és közlekedés céljaira. Más városszerkezet tartozik az alacsony, a középmagas és a magas beépítéshez. *Elhibázott dolog az alacsony beépítésnek megfelelő városszerkezetbe, a szűk utcákba és kis terekre egyre magasabb épületek, vagy pláne felhőkarcolók beiktatása.* Ilyen beépítés csak a régi teljes felszámolása, szanálása esetén célszerű.

A szálló tervezője cikkében megállapította, hogy *„megoldatlanok a járműforgalom és a parkolás kérdései"*. Távlati igényeknek is megfelelő közlekedési területek biztosításáról az épületek nagyságrendjének és elhelyezésének meghatározása *előtt* kell gondoskodni. Az adott viszonyok között véleményem szerint legsürgősebb teendő az Apáczai Csere János utcában a kétirányú közlekedés biztosítása, távlatban a középmagas beépítésnek megfelelő, utcaszélesítés érdekében a rendezési tervben további szanálások felvétele. Helyet kell biztosítani a belvárosi templom megfelelő áthelyezésére, mert a jelenlegi elhelyezés városképi és közlekedési szempontból hátrányos. Végül megfontolás tárgyává kell tenni a Duna-mederbe és annak látképébe mindennemű beavatkozást.

Debreceni István
okl. mérnök

Méltó a Duna monumentalitásához

Lánchíd utcai lakásom az épülő Duna-parti szállóra néz és nap mint nap aggódó szeretettel és újuló örömmel figyelem növekedését. Az épület nyílt sisakkal áll a közvélemény elé. Tervezője — akaratlanul is — maga indította el a vitát, amikor rögzítette tervezési szempontjait.

A pesti Duna-part építészeti léptékétől az új szálló kétségtelenül eltér. Az engedélyező hatóságok és a tervező építész ezt nagyon jól tudták és tudják. Érdemes tehát visszaidézni, *hogyan is történt az épület születése.*

Az építtető szerv előre rögzítette a szálloda szobaszámát, s így nagyjából a magasságát is. A tervezést kiíró, illetve elbíráló hatóság két élenjáró tervezőt bízott meg: készítsenek egy-egy horizontális és vertikális tömegű szállodatervet, s döntse el a zsüri, melyik épüljön fel a Duna-parton. A zsüri a toronyházterveket elvetette és *Finta József Kovácsy* László belső építésszel együtt készített horizontális tömegű tervét fogadta el. A tervező elkészítette *a két híd közötti partszakasz vázlatos beépítési tervét is*, az érvényes rendezési terv alapján, s a zsüri, illetve a hatóságok a beépítési tervet is elfogadták.

A beépítési terv a Vigadótól északra is a Duna Intercontinentál Szállóval azonos magasságú épületeket tartalmaz és a két híd közötti partszakasz harmonikus beépítését biztosítja.

Ez a szállodasor természetesen más léptékű, mint a pesti Duna-parti házsor. Meg kell azonban vizsgálni, hogy ez a más léptékűség rontja-e, vagy megjavítja a Duna-part pesti képét.

Esztétikai törvényszerűség, hogy egy erősen hangsúlyozott és jól megkomponált épület, vagy épületsor nem teheti tönkre a harmonikus utcakép szépségét, sőt, kiemeli, aláhúzza azt. Így lesz a pesti Dunaparttal is, ha a két híd közti szállodasor a *terv szerint* épül. Az máris nyilvánvaló, hogy az épülő szálloda új lépték*e méltó a Duna monumentalitásához.*

Érdemes és tanulságos megvizsgálni a tervező kompozíciós módszerét.

Az épület aszimmetrikus tömegkompozíció. Az aszimmetriát a T alaprajzú épület előálló hangsúlyos szárnya közömbösíti, illetve egyensúlyozza.

A tervező a szálloda óriási tömegét az előálló és a két oldalszárny felső emeleteinek lépcsős visszaugratásával és az oldalszárnyak függőleges ritmikus megmozgatásával oldotta fel. Az előugró épületszárny súlyát megkönnyíti, hogy a hátratolt legfelső emelete konzolosan „lebeg" az épület felett.

Vitatott a tömegkompozícióból kiugró (gépészeti) csonka torony tömegkialakítása is. Finta József ezt a tömeget is feloldotta, illetve megmozgatta. Megoldása sokkal szerencsésebb, mint a túlságosan lapos plasztikájú várbeli magas kupola tárcsás korszerűsítése.

A másik vitatott kérdés a hátsó homlokzat kialakítása. A tervező a legegyszerűbb eszközökkel éri el a hátsó, szűk utcába szorított homlokzat roppant monumentalitását. A két oldalszárny itt is átvette a főhomlokzat függőleges lépcsős ritmusát. Az oldalszárnyak az alsó emeletsorok falsíkja mögé lépnek, s ezzel a tervező a hátsó homlokzatot is megmozgatta. A szalagszerűen összefogott, függőleges ablaksáv felfokozza a homlokfal monumentalitását. A végső kialakításban a tervező bizonyára megtalálja a módját, hogy a hátsó fal nagy kapusora is zavartalanul beilleszkedjék a hátsó homlokzati együttesbe. Úgy vélem, hogy a szerény plasztikájú hátsó fal kialakítása egyenlő értékű a többivel.

Megnyugtatásul ide rójuk: a figyelő építészkritikus és a laikus is észrevehette, hogy a nagytömegű szálló a nyílászáró szerkezetek, a kőburkolatok és a terasz korlátok felszerelése után hogyan lesz egyre könnyedebb és artisztikusabb, elegánsabb.

Dr. Tóth János
kandidátus

Az építőművészetnek a mát kell tükröznie

Végre vannak olyan kezdeményezések építészetünkben, amelyek érdeklődést váltanak ki és figyelemre késztetik az embereket.

A jó vitához azonban megfelelő alapokat kellene teremteni, s ez még hiányzik. Ahány bíráló, annyi szélsőséges szempont. Egyesek hajlamosak arra, hogy mindent csak a Vigadó, a nosztalgikus típus a „régi szép idők", míg a modernért rajongók csak a magasság és a méretek szempontjából közelítsék meg ezt a sokrétű kérdést.

A vitában csak egy alapvető nézőpontból lehet kiindulni, és ez nem más, mint az, hogy *számunkra a mi korunk, a jelen kor a legfontosabb*, s hogy építészetünkben, mint minden más művészetünkben is, *a mát kívánjuk tükrözni*, realizálni. E század technikai és szellemi vívmányai jelen kell legyenek alkotásainkban. Nyilvánvaló, hogy nem rendelhetjük alá elképzeléseinket a múlt század technikai színvonalából és a szűkös helyi lehetőségekből adódó, s tegyük hozzá, nem különösebben sikerült *pesti partképnek*. A múlt és jelen szerves kapcsolatáról azonban nem lehet lemondani még akkor sem, ha az fokozottabb anyagi áldozatokat követel. Az Intercontinental Hotel esetében éppen e rosszul értelmezett kapcsolatból adódott a hibás megoldás.

Az épület tömege és arányai különösebben nem kifogásolhatóak. Annál inkább az elhelyezés. A rossz helyválasztás révén a kisebb tömegű Vigadó a közel egyharmaddal nagyobb tömeghatású hotelépület „árnyékába" került, s szinte csak arra maradt lehetősége, hogy kilessen a budai oldal felé. A helyes megoldás az lett volna, ha a nagyobb hatás elvén, mindent a Duna-parti látképnek rendelünk alá.

Az építészt és az épület formai megjelenését nem érheti különösebb vád. A tervező igyekezett a legkorszerűbb megoldást alkalmazni, s ezzel egyet kell értenünk. Azok részére szeretném itt megjegyezni, akik az épület túlságosan „modern" vonalvezetését bírálják, hogy nincs borzalmasabb, mint amikor egy nemzet építészete állandó késésben van a világszínvonalhoz képest. Ma kell felépíteni azt, ami erre a korra jellemző és nem száz év múlva.

Egyet értek Antalffy Gyula megjegyzésével, hogy a liftgépház meglehetősen ormótlan és nem az épülethez való tömeg. Az építész nyilván nem a felvonó gépi, működési kötöttségei miatt alakította ilyen formán a kritikus részt, hanem azért, hogy az említett súlyos tömeggel az épületet lezárja, s azt tömörebbé, dinamikusabbá alakítsa. Kár, hogy ez a túlméretezett, az üveggel borított homlokzati struktúrából is kieső épületrész nem kapott szerencsésebb formálást.

A Duna jelenti városunk közepét, s Pest és Buda egész múltja, de bizonyos fokig jelene is ide koncentrálódott a folyó két partjára, ha csak szimbolikusan is. Városunk jellegét e partok mentén elhelyezkedő hegyek, dombok, hidak, és épületek adják. Nagyon meg kell hát fontolnunk, mit és hová építünk. A Duna Szálló, ha elhelyezésében hibás is, alapvetően jó és kezdeményező lépés.

Ha nem építjük majd épületeinket túlzottan a vízre, eltüntetjük a villamosjáratokat, s gondolunk a folyamok ősi hagyományára, hogy a szép partrészek nem nélkülözhetik a füvet, fát, bokrot, akkor bizonyára gyönyörűvé formálhatjuk a Duna két oldalát. A budai oldal történelmi és a pesti partszakasz leendő üveg-beton-acélépület sora — páratlan lehetőség.

Attalai Gábor
iparművész

ÜGETŐVERSENY
szerda du. fél 5 órakor

Magyar Nemzet

őzésért

a társadalom jelenlevő képviselői rendkívül *sok oldalról* óhajtották megközelíteni a témát.

Az alakuló ülés jegyzőkönyveit lapozgatva valóban rendkívül érdekes szempontok merültek fel, amelyek később részletes konferenciák alaptémái lesznek, illetve lehetnek. Dr. *Ökrös* Sándor orvosprofesszor szintén a megelőzés fontosságát hangsúlyozta, és elmondotta, hogy a prevenció érdekében *a nevelést már kisgyerek korban el kell kezdeni*, ezért helyeselné, ha a pedagógusok is részt vennének a szekció munkájában. Dr. *Gábor* Aurél kandidátus — Országos Mentőszolgálat — tapasztalatai alapján azt hangsúlyozta, hogy a megelőzés érdekében tanulmányozni kell a gépjárművezetők túlzott pszichés megterhelését, mert ha valaki a tilos közlekedési jelzést nem veszi észre, ez nem alapvető oka a balesetnek, de felmerül a kérdés, hogy *miért nem vette észre*. Felhívta a figyelmet arra, hogy a nem traumatológiai szakterületen dolgozó orvosok nagy része nincs tisztában a korszerű elsősegélynyújtás követelményeivel.

Az utolsó percben

Rendkívül érdekes gondolatokat vetett fel dr. *Hőnig* Vilmos, az Országos Traumatológiai Intézet főorvosa, aki úgy vélekedett, hogy a szekció megalakulása a hazai közlekedés jelenlegi állapotát figyelembe véve *az utolsó percben történt*. A neves traumatológus véleménye szerint a 20 ezer magyar orvos közül a legjobb esetben 1500 képes arra, hogy a korszerű elsősegélynyújtás elveit balesetnél alkalmazza. Dr. *Takács* László, az Idegklinika tanársegéde, azzal a gondolattal foglalkozott, hogy adott esetben az egyébként gépjármű vezetésére alkalmas személy *pillanatnyilag* képtelenné válhat a vezetésre. Az ilyen irányba ható tényezők vizsgálata rendkívül fontosnak látszik.

Ignéczi Istvánné rendőr őrnagy a Belügyminisztérium közlekedési csoportfőnöksége részéről kifejtette, hogy a szekciótól *a balesetek megelőzése és okainak feltárása* terén várt segítséget a közlekedésrendészet. Egyik legfontosabb problémának továbbra is az alkohol kérdését tartják. Dr. *Wilheim* Ervin főorvos arról tájékoztatta az alakuló ülés részvevőit, hogy a gépjárművezetők elsősegélynyújtásban történő kiképzése szerint már sikerült bizonyos haladást elérni, az Autóklub, az Országos Mentőszolgálattal karöltve tanfolyamot tervez orvosok baleseti elsősegélynyújtó továbbképzésére. Jelenleg az a helyzet, hogy a jó szándék kellő szakismeretek és eszközök hiányában *gyakran többet árt, mint használ*. Dr. *Keleti* Ernőné a Közlekedési Balesetelhárítási Tanács véleményét tolmácsolta, amely szerint a tanács munkája eddig főleg *propagandatevékenységben* merült ki, most foglalkoznak a tevékenység átszervezésével. Dr. *Ugray* Ferenc kardiológus főorvos szerint *a jelenleg érvényben levő alkalmassági előírások elavultak*. A szekció feladata lenne azok megváltoztatására megfelelő javaslatokat kidolgozni. Dr. *Tiborcz* Sándor szombathelyi főorvos szerint elavultak a jelenleg előírásos elsősegélycsomagok is. Véleménye szerint pszichiátriai vizsgálatokat nemcsak a baleset okozóknál, hanem már a jogosítvány megszerzése előtt a jelölteknél is kell elvégezni. Dr. *Kósa* Ferenc, a szegedi Igazságügyi Orvostani Intézet adjunktusa szerint a gyalogosokon kívül a közlekedés erősen veszélyeztetett részvevői *a kerékpárosok* is, akikkel szemben minimális követelményeket kellene támasztani, a kerékpározást is orvosi vizsgálathoz és vizsgához kötni.

*

A közlekedési balesetek száma *egyelőre tovább emelkedik*. A legújabb fronton nagy tudású orvosok és közlekedési szakemberek támadnak a könyörtelen utcai és országúti halál ellen, amely számtalan tragédiát okoz évente. Magyarországon több mint egymillió állampolgárnak van jogosítványa, de 10 millió ember naponta ki van téve annak, hogy életével vagy testi épségével adózzon saját vagy mások könnyelműségéért, illetve azokért a pillanatokért, amelyeket el lehet kerülni.

Baróti Géza

Tíz éve ha

Október 15-én tíz es hogy elhunyt *Fej* Kossuth-díjas akadémikus, a világszerte elismert matematikus, a magyar tudományos élet felejthetetlen alakja. Nyolcvanadik esztendejét taposta, amikor dolgavégezetten távozott az élők sorából: mint egyetemi tanár, tudós nemzedékeket nevelt fel, akik közül ma már többen a matematikai tudományok ismert személyiségei lettek.

Életéhez, munkásságához megannyi kedves anekdota fűződik. Hajdani tanítványai napjainkban is szívesen idézik kedves, olykor száraz humorát, most azonban, halálának első évtizedes fordulóján, tudományos munkásságát idézzük, amely 1905-ben kezdődött, a Kolozsvári Egyetemen.

Az 1910-es évben történhetett — így jegyezte fel a szájhagyomány —, neves külföldi matematikusok érkeztek Budapestre; túlesvén a protokolláris fogadáson, azonnal *„professzor Fejér"* iránt érdeklődtek, akivel okvetlen találkozni akartak. A Budapesti Tudományegyetem professzori kara zavarba jött: „Ilyen nevű professzort" nem ismertek. De mikor a vendégek idézték Fejér Lipót publikációit, kiderült, hogy a „kolozsvári matematikust" keresték.

A találkozás megtörtént, a krónikák azonban nem jegyezték fel, hogy Fejér Lipót, a „kolozsvári matematikus" e találkozásnak köszönhette-e 1911-ben professzori kinevezését a Budapesti Tudományegyetemen, amely funkciót haláláig betöltötte.

Fejér Lipót legjelentősebb felfedezése a róla elnevezett [illegible] világítása helyezte az e kérdéskörrel kapcsolatos korábbi eredményeket is. További *„dolgozatai"* — így jellemezte ő, nagyhatású felfedezéseit, publikációit — úgyszólván forradalmasították a matematikát, s bátran állíthatjuk, világviszonylatban ismerték nevét.

Halála előtt pár héttel a kórházban ő maga beszélte el nekem felszabadulásának történetét. 1945-ben, február első napjaiban történt:

„A pincében bujkáltam... Hideg volt... fáztam és éheztem. Én nem nagyon mertem kibújni sem... féltem a sárga csillag miatt... egyszer csak orosz katonák nyitottak be, és képzelje, engem kerestek. Név szerint! Mások mutogattak felém, hogy én vagyok a Fejér Lipi. Odajött hozzám az egyik orosz katona, nagyot szalutált... lehet, hogy magas rangú tiszt volt... már nem is tudom, de hogy matematikus volt, az biztos, mert németre fordította a szót és a divergens-sorok elméletéről kezdett beszélni... Kár, hogy nem emlékszem a nevére... Kár... El is tűnt azután, egy lakásba vitt és mindennel ellátott... bizony, be is fűtött a lakásba... Emlékszem."

Gondolatfoszlányai voltak ezek már visszaemlékezésének. Itt-ott megtört összefüggésük.

„Igaz volt, vége..."

Ma már úgy érzem, hogy e szavak nem a visszaemlékezésnek szóltak, hanem pislákoló életének.

R. Farkas Klári

Teherkocsikat és munkaerőt kér a tüzelőszállításhoz a Belkereskedelmi Minisztérium

A Belkereskedelmi Minisztérium a tüzelő szállításának ismert zökkenői miatt *a vállalatokhoz és termelőszövetkezetekhez fordult segítségért*. A minisztérium kéri azokat a vállalatokat, amelyeknek nélkülözhető Csepel, Zin, Gaz, Skoda típusú és billenős tehergépkocsijaik vannak, hogy kocsivezetőkkel és rakodókkal együtt legalább egy hétre engedjék át bérleti díjért és bérért a tüzelőt szállító belkereskedelmi vállalatnak.

A szállítási vállalat munkaerőhiánnyal is küzd, ezért több napra, továbbá szombati és vasárnapi alkalmi munkára is felvesz gépkocsivezetőket és rakodómunkásokat.

---

y Ferenc

EPE

ény (9)

alatt, amaz észrevehette, de most sem intett neki, csupán követte ragyogó tekintettel, azzal a szemérmes-boldog mosolygással... Gyors elhatározással csöngetett a kapun, szíve hevesen dobogott, mint egy rosszban járó kisdiáké; berregés jelezte, hogy benyithat.

Homályos előtérbe jutott, egy asztalkánál idős asszony ült. Amikor ő elhaladt mellette, apró cédulát adott át neki, rajta a 174-es szám. Nem értette, hogy mi ez, kérdőn visszanyújtotta, ám a néni csak kotyogott valamit méltatlankodva, a magasba mutogatott. Az első emeletre kellett fölmenni, ott egy kopasz, összeszáradt kis öregember állt az ajtóban, feje piros és ráncos, sült almához hasonló. Elkérte a számcédulát, lyukasztóval átbökte, majd egy jegyet tépett le a tömbjéről: nem értvén egymás szavát, eltartott némi ideig, míg tisztázták, hogy ezért fizetni kell, itt helyben, egy tízes papírpénzt. Budai sokallotta, nem tudta, hogy ez csak a belépésre jogosít, vagy még mi másra, már megbánta, minek jött ide.

Kerek szobába került, ahonnan a bejáratin kívül még négy ajtó nyílt. Körben a falak mentén székek és lócák, mind foglalt, húsz-huszonöt férfi várakozott, akár a fogorvosnál, neki már nem is jutott hely. Egy hangszóró keringőket sugárzott, és a vendégek is zajongva povedáltak, nevetgéltek. Budai nem akart belekezdeni a szokásos jelbeszédébe, attól félt, úgyis céltalan lenne, meg restellte is, hogy itt van, miként magyarázhatná meg: úgy tervezte, majd négyszemközt... Időnként kitárult valamelyik ajtó, s előjött az egyik hölgy, lenge öltözetben, megperdült, föllebbentve ruháját; erre jelentkezett a soros vendég — a 148-asnál tartottak —, és együtt eltűntek. De volt olyan, aki kihagyta, ekkor a következő szám birtokosa vonulhatott be a nővel, emez meg kivárta a neki megfelelő későbbit. Lassanként a teljes választék előállt, az a madonna arcú azonban nem volt közöttük: lehet, hogy csupán kirakati mintadarab?

Amúgy eléggé flottul ment az üzem, sűrűn nyíltak-csukódtak az ajtók: egyazon nő átlag tíz-tizenöt percenként vitt be magához új vendéget, olykor még hamarább, közben kívülről is folyvást érkeztek. Ez az állandóan cserélődő, lármás népség jócskán elhasználta a helyiség levegőjét, többen dohányoztak is, szellőzés pedig, úgy látszik, sehol nem volt: a nehéz férfiszag és verejték cigarettafüsttel, olcsó parfümmel meg valami fertőtlenítő vagy rovarirtó szer alattomos illatával keveredett. Budai most már leülhetett, ám így sem érezte jobban magát, szédült, gyomra felfordult, bizonyára az elfogyasztott sok lőrétől is. Szeretett volna túl lenni az egészen, de aggódott, hogy utólag majd megfutamodásnak, egy esély elszalasztásának tartaná, ha most eltávozik; a pénzét is sajnálta. Elhatározta: ő nem válogat, bemegy azzal, aki épp jön, neki mindegy, melyik. Az erős forgalom, amit lebonyolítottak, úgyis rég elvette valamennyitől a gusztusát.

Jó sokára végül elértek a 174-esig: testes, vöröses hajú, barnás bőrű vagy barnára lesült, nagy darab lány volt a soros. Budai fölkelt és némán követte a szomszédos fülkébe. Noha az ajtót behúzták maguk mögött, áthallatszott a zene, még a várakozók trécselése, nevetése is. A nő könnyű fehér blúzt, bő tengerzöld szoknyát viselt, mely alól kivillant meztelen, egészségesen vaskos combja, a lábán nyári szandál. Rögtön vetkőzni kezdett, blúzát már át is húzta a fején, amikor ő ujját fölemelve megállította. Több nyelven szólt hozzá, magára mutogatott, majd reá, kaszáló mozdulattal körbe, és kérdőn széttárta kezét: azt akarta kiszedni belőle, hogy hívják a várost, melyik országban fekszik, ilyesmit. Amaz nem érthette, kétszer is visszakérdezte, érdes, mély, nikotinos hangon, ívben felvont szemöldökkel. Erre ő egy noteszlapra lerajzolta, amennyire tudta, Európát, a három déli félszigettel, még a főbb folyókat is, a Duna partján bejelölte szülővárosát, ahonnét ideérkezett, tagoltan ismételgette a nevét, és újra a saját mellére ütött. A lány tűnődve nézte az ábrát, közben odaintett neki, aki még most is felöltőben álldigált, hogy miért nem helyezkedik kényelembe. Ő csak a kabátját volt hajlandó levetni, a székre tette: ügyefogyottan téblábolhatott a szűk kis szobában, a nő megint jelezte, hogy üljön le melléje a bőrrel bevont hencserre. Nem siettette és türelmetlenkedett, bár kint újabb vendégek jöhettek, a zörejekből, zsinatolásból, széktologatásból ítélve, a zene is egyre bömbölt. Mind e nagy mozgalom közepette, s a nyelvi távolság ellenére is megérinthette az idegen ember magányossága, és hogy itt másról van szó, mint a többieknél.

Budai kitépte a noteszlapot, átadta, a ceruzáját is nyújtotta, hogy hasonló rajzot vár tőle. Az félreértette, összehajtogatta a cédulát, és berakta egy fémdobozba, amit az ágya alól vett elő. Ekkor a lány nevét igyekezett kitudni, kezdetnek, azután ujjait feltartva sorban a számokat: egy, kettő, három... De még az is kétséges volt, vajon erre válaszol-e a nő, túl hosszan és lassan felelt, olykor keserűen fölnevetve: nemigen lehetett eligazodni rajta. Újból előszedte a dobozát is, sokféle kacatot rakott ki belőle, csatokat, melltűt, szalagokat, iratokat, régi leveleket, fényképeket, egy színházi látcsövet, gyűrűt, színes golyókat, üveggyöngyöt: itt őrizhette az emléktárgyait, csecsebecséit. És beszélt, mély, rekedtes hangon, visszacsukta és megint felnyitotta a dobozt, ilyesfélét hajtogatva:

— Tevebevedere atyipatyitapp! Atyipatyitapp?... Butarü gyebecs atyipatyitapp?...

Ezt az atyipatyitappot ismételte folyvást, kiemelt a holmik közül egy ócska gyerekcipőt, szeme hirtelen megtelt könnyel. Budai még azt se tudta, hogy ez kié volt, a nőé, kicsi korában? Vagy a gyerekéé? És hol van most a gyereke?... Ám amaz olyan szenvedéllyel szorította magához a cipőcskét, meg kellett szánni: végigsimította a lány haját, puha és vörös és villamos volt, csaknem szikrázott az érintéstől, a homlokát, nyakát is megcirógatta. A nő a keze után kapott, gyorsan az arcához vonta, szájához, bemaszatolta a könnyeivel; ő zavarba jött, de merevsége egyszeriben leolvadt, szétömlő meleggel... A várószobából ingerült csoszogás, dobogás hallatszott: már eddig is tovább időzhetett benn, mint az előbbi vendégek, valaki át is kopogott. Budait feszélyezte, hogy ennyire sürgetik, kibontakozott volna, a lány azonban nem engedte, belékapaszkodott, fejét az ölébe hajtotta, szinte már térdelt előtte. Föl akarta húzni, eközben ő is lesüllyedt mellé, így maradtak, a padló meg a hencser között, sután a félúton, természetellenes helyzetben, és mégis erősen összefogózva-ölelkezve, ugyanazon forró vérkörben.

Kintről kiabáltak, dörömböltek az ajtón: most már igazán sietniük kellett. A nő szájon csókolta, mintegy búcsúzóul, ő erre még egyszer odaborult... Elfordult, míg a kabátját fölvette; némi töprengés után félszegen letett a székre egy tízes bankjegyet. Amaz nem nézett oda, a frizuráját igazgatta a tükörnél, nem szólt. Budai a hátsó kijáraton távozott, a macskaszagú melléklépcsőn át.

(Folytatjuk.)

MDK

Finta József, építész

A nyolcemeletes új Duna
Szálló egyik tervezője.

– : Alapozzák a Hotel Duna
Interkontinentált 1

ESTI HIRLAP, Bp. 1967. júl. 4

M.D.K.

Finta József építész

LAKÓTERV

Lakóépület, Bp. II. Vöröshadsereg utja
tervezés: 1964,
épitès: 1965/66. repr.

Magyar Építőművészet 1967/4. 28-31.l.

M.D.K.

Finta József építész

LAKÓTERV

24 lakásos OTP lakóépület, Bp. XIII. Muk Sándor u.
tervezés: 1962,
építés: 1965-66. repr.

Magyar Építőművészet 1967/4. 26-27.l.

M.N.K.

Finta József

Kompozició, repr.

Magyar Építőművészet 1 65/6. 49.1.

Finta József M.D.K.

10 000 Ft-tal jutalmazva a pályázaton

Társtervező: Laszta Dénes

Eldőlt a Miskolc- Tapolca üdülőhely tervpályázata

Magyar Nemzet 1964. december 18. 3.l.

.

Finta József, [építész] MDK

Balatongyörök rendezésére
Készült terve díjat nyert.

—: Hír 8.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1964. okt. 2.

Finta József M.D.K.

A pályázaton 15 000 Ft-al díjazva

Tástervező: Kaszta Dénes

Érdekes javaslatok a nagymarosi vízilépcső és környéke építészeti kialakitására meghirdetett pályázaton
Magyar Nemzet 1964. november 4. 3.1.

Finta József

F(inta) J(ózsef): OTP pontházak terve (Finta József építész) - Magyar Építőművészet, 1966. 15. évf. 1. sz., 8. l. - Képekkel.

F(inta) J(ózsef): Salgótarján, 1. sz. üzlethár. - Műszaki Tervezés, 1966. 8. sz., 27-28. l. Képekkel

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1969. 3.sz. 243-283.l./ 248. l.

Finta József építész M.D.K.

LAKÓTERV

és társai

A szálload tanulmányterve

Gárdonyi Jenő: Lábakon álló toronyszálló va gy több kisebb szállod a ?

Nyilvános birálatra bocsátják a Duna-parti szálloda tervét

Magyar Nemzet 1966. junius

Pinta Glasses Spirits

IMPORTERS

Es Terrasi

M.D.K.

Finta József, építész

és Kaszta Dénes a két első díjat elnyerte el a dunaparti szállodasor megoldására 1963-ban ismételten kiírt pályázaton. Ők ügy a Duna-szállót, mint a Thonet-házat lebontásra ítélik. (1 ábra)

Major Máté: A pesti Dunapart szivének városképi problémái

"BUDAPEST", Bp.1966. IV.évf. máj.sz. 21. old.

MBK

Finta József

Grafika az építészetben 1965.

Finta József, építész MDh

A salgótarjáni új bevásárló centrum épületcsoportját tervezte.

– : Teljes az új salgótarjáni nároshöz-pont 6

Népszabadság Bp, 1967. nov. 7

A vertikális lakóház megfelelő tömegsúlyú horizontálisan fekvő szomszéd épületet kívánt s minden szükségletet figyelembe véve került sor a két és háromszintes *ABC Áruház* építésére (ugyancsak *Finta József* tervei szerint). Az épület az alsó szinten garázst és raktárakat, valamint hűtőházat és öltözőket kapott, míg a garázs fölött 500 m^2-es eladótér épült, mellette ismét raktárhelyiségek, hűtők és felettük teraszos bárhelyiség. Az áruházzal szemben egy kis terecske képződött, ahova az üzletsorról lépcsőn lehet feljutni.

A Garzonház a kivitelezési hiányosságok ellenére is Dunaújváros egyik legfigyelemreméltóbb lakóépülete. Már messziről magára irányítja a figyelmet, akár vonattal, akár országúti járművel közelítünk is a város felé. Előtte Somogyi József Martinász-a helyezkedik el, mögötte és részben körülötte félköríves alakban modern munkásszállodák, iskolák és egészségügyi létesítmények vannak. Nemcsak építészetileg önálló színfolt, hanem városképileg is egyik legjelentősebb tagja a környező településnek.

Szíj Rezső

Kmetty János: Férfi almával
Homme avec pomme
Мужчина с яблоком

/ 1021

MZETKÖZI
VÉSZETTÖRTÉNETI KONGRESSZUS

szeptember 14-től 19-ig Bonnban megrendezett 21. Nemzetközi ıvészettörténeti Kongresszus közel 650 résztvevője Európából, erikából és Ázsiából érkezett Nyugat-Németországba. A részt- k 24 országot képviseltek, magyarok tizenketten voltunk. A művészettörténettel foglalkozó szakemberek nemzetközi szervezetének (Comité International d'Histoire de l'Art) első kongresszusát Bécsben rendezték meg 1873-ban. A többit — elég szabálytalan időközökben — különböző európai városokban tartották, csak a legutolsó, az 1961-es volt Amerikában, New Yorkban. A negyedik összejövetelnek a millenáris ünnepségekkel kapcsolatban 1896-ban Budapest adott helyet.

Az idei kongresszus megbeszéléseit a stílusnak és a hagyománynak a nyugati művészet történetében játszott szerepe és kölcsönös összefüggéseik vizsgálata, mint központi témakör kapcsolta össze. A rendezőség e konkrét munkaprogram mellett nem feledkezett meg az 1964-es év művészettörténeti vonatkozású évfordulóiról sem. Így a németalföldi művészet kiemelkedő alakjáról, Rogier van der Weydenről halálának 500 éves és Heinrich Wölfflinről, a modern művészettörténeti tudomány egyik megalapítójáról születésének 100 éves fordulójával kapcsolatban reprezentatív előadások emlékeztek meg. Michelangelo halálának 400 éves évfordulója a kongresszus három szekciójának adott programot, amelyek építészi, szobrászi és festői tevékenységével foglalkoztak és a művészre vonatkozó tudományos kutatás legújabb eredményeit ismertették meg a hallgatósággal. Éppúgy szerepelt a programon a mester művészi egyéniségének kialakulása, a környező társadalom vizsgálata és a kortárs művészekhez fűződő kapcsolata, mint egyes műveinek értékelése és széles körű hatásának elemzése is.

A tudományos ülések egyébként négy napon keresztül napi három párhuzamos szekcióban folytak. A megvitatásra került témák részben általános érdeklődésre számot tartó módszertani problémákkal, részben pedig a művészettörténeti kutatás szempontjából döntő jelentőségű korszakokkal voltak kapcsolatosak. Az egyes stílus-periódusok közötti átmeneti korszakokkal foglalkozó üléseken a hagyomány továbbélése és a művészi hatások kérdései állottak a középpontban, akár a romanika kialakulásáról vagy hanyatlásáról (1200-as évek), akár a barokk kort lezáró 1800 körüli, vagy a ma művészetének előkészítésében fontos szerepet játszó 1900 körüli stíluskorszakokról volt szó. Ezeknek az időbelileg meghatározott témáknak feldolgozásakor sem hagyható figyelmen kívül néhány olyan általános, a tudományos kutatásban nélkülözhetetlen szempont, amelyekkel külön szekciók keretében részletesebben is foglalkoztak. Ilyenek az ikonográfia és stílustörténet összefüggései, a művészet társadalmi háttere, művész és megrendelő, művész és közönség viszonya, valamint a vázlat és a megvalósult mű kapcsolata. A fentieken kívül egy-egy szekció a műalkotások megértésében és magyarázatában nagy fontosságú művészetelmélet és a műemlékek helyreállításának kérdéseit választotta tárgyául, amely utóbbi részben történeti kialakulásában, részben az új nagy feladatoknak a szempontjából került megvitatásra, amelyeket a háború utáni helyzet állított a szakemberek elé.

Természetes, hogy ilyen gazdag programban nem lehetett minden előadás azonos színvonalú. De általában elmondhatjuk, hogy a kongresszuson elhangzott előadások és hozzászólások a művészettudomány szempontjából kétségtelen eredményt jelentenek, közzétételük a tudományos kutatást előre fogja vinni.

Az előadások programjának élénkítéséül a részvevők sétahajó kirándulást tettek a Rajnán és egy egésznapos kirándulás keretében meglátogatták a Rajna-vidék kiemelkedő műemlékeit. A kongresszus végeztével pedig Németország egyes területeinek megismerésére nyílt módjuk többnapos szervezett kirándulások keretében.

A kongresszus az előadások mellett alkalmat nyújtott a különböző nemzetekhez tartozó, azonos érdeklődésű szakemberek személyes kapcsolatainak kialakulására, egymás munkájának és eredményeinek megismerésére is. Nekünk magyaroknak külön örömmel kell elkönyvelnünk a magyar részvevők tekintélyes számát és jó szereplését. A 21. Nemzetközi Művészettörténeti Kongresszus feltétlenül hozzájárul a hazai művészettörténet eddigi eredményeinek szélesebb szakmai körökben való megismertetéséhez és sok segítséget nyújt további munkánkhoz is.

Rózsa György

NYOLCEMELETES GARZONHÁZ, KLUB ÉS ÁRUHÁZ DUNAÚJVÁROSON

Dunaújváros új lakónegyedei között az ún. Barátság-városrész 1964 folyamán öltötte fel véglegesnek tekinthető arculatát, a város legmagasabb épületének, a *Garzon-háznak* (tervező: Finta József Lakóterv) elkészültével.

Tulajdonképpen térre néz az épület, mégis úgy, hogy architektonikusan lezárja a Vasmű utat, tehát a város egyik legnagyobb útszakaszát. Kapuja a mögötte elterülő városnegyednek, egyben azt is lezárja egy olyan csomóponton, amelybe a legjelentősebb forgalmi utak torkollnak; s ahova a Vasmű út, a Barátság-városrész, a Szalmacell-negyed, a Vidám Park és a Dunai Vasmű felől érkezik a forgalom. Ezen a helyen szinte az alközpont jelentőségével alakult ki egy új városközpont, amelynek magva a *Garzonház*, s amellyel összeépült a *Vasmű Szakszervezeti Klubja* és az *ABC Áruház*. A tér másik sarkán a Dunai Vasmű impozáns munkásszállása (szállodája) s kissé odább a Szalmacellulóze városnegyed munkásszállójának két épülete, azután egy általános- és iparitanuló iskola, mellette bölcsőde, óvoda készült el. Tervezik az áruház fölötti területre a kerületi orvosi rendelőt és a postafiókot. Így ez a központ — étterem és szórakozó-klubhelyiség kivételével — szinte minden társadalmi szolgáltatással rendelkezne, ha — a Klub az eredeti tervektől eltérően — nemcsak a Vasműé lenne.

A tervező 11 szintes lakóépületre gondolt, végül 8 szintes lett, bár vertikálisan nem csökkent a tömege, mivel a földszint és az I. emelet között szerelőszint, a tetőre pedig MHS rádióklub épült.

A 80 db 1 és 1,5 szobás garzonlakást elsősorban azoknak a külföldről itt kiküldetésben dolgozó szakembereknek tervezték, akik csak átmenetileg szálltak volna meg a szobákban. A nehéz lakáshelyzet miatt azonban a Városi Tanács vette igénybe azokat helybeliek részére, így számos egyszobás lakásban gyermekes családok élnek, természetesen korántsem megfelelő szociális körülmények között. Garzonlakásról lévén szó, az egyébként is írásos program nélkül induló tervezés például gyermekkocsi megőrzőkre sem gondolhatott, úgyhogy később egyéb szükséges helyiséget kellett arra a célra átalakítani. Eredeti rendeltetésének megfelelően férfi és női fodrászüzletet kapott még az épület. A 80 db mellett még egy kétszobás gondnoki lakás épült a félemeleten.

A 80 db lakás (emeletenként 4 másfélszobás és 6 egyszobás) elég alacsony középfolyosóról nyílik. Két-két lakás vizesblokkját — fürdő, vécé zuhanyozó és a szobából nyíló főzőfülke — az építész egy-egy szerelő-szellőző akna köré tervezte. Az, hogy a főzőfülke a szobából nyílik, semmiesetre sem szerencsés megoldás.

Az épületet a lépcsőház és a liftcsoport tömbje mereviti s egymástól 4,30 m-re álló 180×30 cm-es pillérek tartják. A szerkezet 1,80 m-es konzolokon nyugszik, 16 cm-es vasbetonlemezek alkotják a födémet.

Sajnos a kivitelező ÉM. 26. ÉV. több vonatkozásban túltette

Günther Zainer

Fametszet illusztráció, 1478 előtt. (A Művészettörténeti Kongresszus emblémája)
Illustration. Bois. Avant 1478
Иллюстрация. Гравюра на дереве. До 1478 г.

magát az építész előírásain s ezért az épület kivitele sem kívül, sem belül nem üti meg a kívánt színvonalat. A tervek szerint a pillérek, a szerelőszint fala, valamint a tetőszint vasbeton attikái pontosan előírt méretben deszkából készült zsaluzatot kaptak volna, a kiviteiező vállalat ehelyett a jelzett felületeket walkyddal kente be, ami már az elkészülés második évétől hullásnak indult. A ház parapetjei és végfalai az eredeti tervnek megfelelően májszínű klinker burkolatot kaptak. A belső kivitelezés, főleg a folyosóké a falusi házak gádorának rosszul vakolt durva falaira emlékeztet s ijesztő ellentétben áll az épület külső megjelenésével.

A *klub* és az *áruház* horizontális tömege hosszú nyersbetontámfallal kapcsolódik a Garzonház architektúrájához. Eredetileg a klubhelyiség a garzonház lakóit szolgálta volna, csak később sajátította ki a Vasmű klubhelyiségnek. A tervező felkínált segítségét hallatlanná téve, saját vállalkozásban fölösleges és meg nem engedett bontásokkal torzította el az építész gondolatait.

A földszinten levő klub átrium körül helyezkedik el, a Dunakaviccsal burkolt udvarban vízmedence látható. Az előcsarnokból nyílnak az eszpresszó, az olvasószoba, a tanári szobák, a játékszobasor, amelyek tantermekül is szolgálnak, valamint a vetítőterem. A belső és külső falak klinkertégla-burkolatot kaptak. A födémeket monolit vasbeton harántfalak és pillérek tartják, az utóbbiakat illetően ismét kivitelezési fogyatékossággal. Az építész fehér műkőburkolatot kívánt, ehelyett durva kőporos vakolatot kaptak nemcsak a mennyezet, hanem a pillérek is. A nyersbetonfelületre tervezett attika pedig gyöngykavicsos betonréteget.

mdk

„Curavit fieri Johannes Finta

anno 1798 die 13. juni" bevésett fel-
vióssal galambbugos kapu (Hatolyka
Háromszék m.) XLV. tábla 1. kép

Huszka József: Magyar díszítő styl
Bp. 1885 27. l

M.D.K.

Finta József
építén

A dunaujvárosi garzonházat
lerverte, az ABC amházat is
Finta lerverte.

Szeg Rezső: Nyolcemeletes garzonkár, klub és amkár
Dunaujvároson.
Művészet, 1965. március – 21 kgs

Finta József, építész MDK

A díj II. f.-t kapta

-: lj. Ybl Miklós-díjasok 19.1.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1965. ápr. 4.

Finta J ózsef M.D.K.

Dijazva a tervpályázaton

Tóth György: Milyen lesz a Dunakanyar erőműve?
Odaitélték az első tervpályázat dijait

Pest megyei Hirlap 1964. december 6. 2.l.

.K.D.

Finta József, építész

MTA

Pályaművét díjazták.

Pakots György: Legfontosabb: a Duna-part rendezése 3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1963. július 2.

Finta József, [építész] MDk

A szombathelyi városközpont rendezésére készített pályaművét ohjasták.

–: Pályázat állandó építési kiállítás tervezésére 8.1.

NÉPSZABADSAG Bp. 1962. máj. 4. [Vidéki]

Fiula József

F(iula) J(ózsef): Budapest, XIII. Munkás Sándor utca, OTP lakóépület (Fiula József épitész) — Műszaki Tervezés, 1967. 8. sz. 3-4. l. — Magyar Építőművészet, 1967. 16. évf. 4. sz. 26-29. l.

F(iula) J(ózsef): Budapest, Vörös hadsereg-úti lakóépület (Fiula József épitész). - Műszaki Tervezés, 1967. 2. sz. 4-5. l. - Magyar Építőművészet, 1967. 16. évf. 4. sz. 28-29. l.

Az 1967-évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört. Ért. 1970.1.sz. 68-107. l./

73. l.

Finta József, építész

Kiállítják az új Duna-parti szállodák makettjeit

Tájékoztató az Építőművészek Szövetségében

A Hotel Fórum és az egyelőre még névtelen Roosevelt téri szálló építéséről tájékoztatták kedden az építészek a Duna-parti szállodasor kialakításában érdekelt három szerv vezetőit: *Ábrahám Kálmán* építésügyi és városfejlesztési, *Sághy Vilmos* belkereskedelmi minisztert és *Szépvölgyi Zoltánt*, a fővárosi tanács elnökét.

A két szálló tervezője, *Finta József*, illetve *Zalavári Lajos* arról számolt be, hogy az új létesítmények teljes mértékben igazodnak majd a városképhez. A 450 szobás Fórum tízszintes épülete leginkább a Duna Intercontinentalhoz hasonlítható; az épületen az alumínium és az üveg dominál majd. Ablakai barna, fényvisszaverő füstüvegből készülnek, és 60 százalékuk a Dunára néz.

Roosevelt téri társa viszont már a belvárosi környezetbe olvad be. Az épület mérete, formája az Akadémiáét, a Gresham palotáét és a környező házakét követi, s a falakat kőszerű betonból húzzák fel. A tervezésnél gondot okozott a Belváros nagy gépkocsiforgalma; a szálló körül végül is *300 gépkocsi* részére teremtenek parkolási lehetőséget. A Fórum szálló 1981 októberére, a Roosevelt téri pedig 1982 közepére készül el.

9.

Duna-parti szállodák makettjeit.

7 Bp. 1980 május 5.

iénk, és egy-két éven belül ki

Finta József, kétszeres
Ybl-díjas építész

1021 1979. I. 23. Kossuth 12,00 Áné

Déli Krónika

- Milyenek legyenek a gyermek játszóterek, a pihenőparkok? Szatmári Ilona interjuját hallják.

- 10 vagy 12 dijnyertes, vagy megvásárolható pályamüvet nézten végig délelőtt az épitőművészek székházában, nagy-nagy élvezettel. Mult évi pályázat volt ez, gondolva már a Nemzetközi Gyermekévre, tavaly nyáron irták ki.
Az ujpalotai lakótelep központi szabd területét kellett modellnek tekinteni, és elvileg megtervezni. Mégpedig ugy, hogy a tervek, a javaslatok, az ötletek, másutt is könnyen felhasználhatók legyenek.
A tervpályázat nyilvános vitája ma délután lesz. A zsüri egyik tagjának, Finta József kétszeres Ybl-dijas épitésznek a vezetésével.

- Az elkövetkezendő évek lakásépitésének 60 %-a telepszerü lesz. Ezeknek a lakótelepeknek az esztétikusabb, szinesebb, kedvesebb kialakitásában nagyon nagy szerep hárul a játszókertek, pihenőkertek, zöldfelületek kialakitására. Ezeket talán eddig egy kicsit sematikusan kezeltük, azt is mondhatnám nem elég romantikusak, szinesek, kedvesek az eddig épült játszóterek.
Ennek a pályázatnak egyértelmüen az volt a célja, hogy nagyipari módon gyártható, gyorsan szerelhető, elemek, játszóplasztikák, térburkolatok, tánfalrendszerek, perbolák kialakitásával izgalmas környezetet lehessen teremteni, mind a gyerek valamennyi korosztályának, mind természetsen a felnőtteknek.
Azokat a térplasztikákat, mászószerkezeteket, amelyek a gyerekek számára balesetveszélyesek, megmondom őszintén nagyon sok ilyen tulajdonképpen igen szépen kialakitott, de nagyon balesetveszélyes javaslat is beérkezett a pályázat kapcsán, ezeket a zsüri nem tudta honorálni, bármennyire is szépen voltak kialakitva.

- És vajon elképzelhető-e, hogy ezekből a kitünően megtervezett játszókertekből, zöldfelületekből a következő esztendőkben lesz is valami?

- A zsüri ajánlásaiban kifejezetten utalt arra, hogy a Beton és Vasbetonipari Müveknek fel kell majd vennie a kapcsolatot azzal a tervező vállalattal és azokkal a tervezőkkel, akik a pályázaton eredményesen szerepeltek.

Tinta József, épitész

Megemlítve.

Bélák Attila: Két hotel a Duna-parton

3.

Új Hirlap, Bp. 1979. szept. 12.

Tinto-József, [ ]

L.: Nichy M.

É.J.: Képzőművészet és iparművészet. 379.

Élet és Tudomány, Bp. 1980 marc 21. XXXV/12

Finta József építész

Ma délelőtt avatták fel a brnói nemzetközi kiállítás területe mellett a rekord idő — nem egészen két év — alatt épített tizenhárom emeletes, háromszáznyolcvan szobás, ezerszáz személyes szállodát. A *Finta József* tervei alapján készült új hotel az építő együttműködés szép szimbóluma.

8

– Szállodát avattak ma délelőtt

Esti Hirlap, Bp. 1979. aug. 27.

FINTA JÓZSEF

Korzó-torzó

Magányos szállodasor?

„Hosszú idő óta a legszebb látvány a pesti Duna-parton ez a négy daru. Sőt, mi több: mind a négy mozog! Próbálom hinni, talán mégis valósággá válik egyszer a pesti szállodasor, s vele együtt feléled a Duna-korzó." Ezek a bizakodást sugárzó mondatok az elmúlt napokban hangzottak el a Magyar Építőművészek Szövetségében, a Duna-parti szállodasor elképzeléseinek nyilvános szakmai ismertetésekor. Hogy indokolt-e ez a derű vagy sem, korai lenne megjósolni, ám annyi mindenesetre igaz, hogy a jelzett helyen épülőfélben van két új szálloda, a Fórum és az úgynevezett MALÉV-Pannónia.

Épül két szálloda, s lám mi már némi jó akaratú túlzással, nehezen titkolható büszkeséggel szállodasorról beszélünk pedig, ha elkészülnek is, az Intercontinentallal együtt mindössze hárman lesznek. A főváros „szállodaalapítási lázban ég", hiszen a BAH csomópontnál és a Déli pályaudvar mellett is építkeznek majd. Az építőművészek vitadélutánján (annyian voltak, be sem fértek a terembe) az érdeklődő laikus is meggyőződhetett arról, hogy legkiválóbb mestereinket a sűrűn változó és jobbára korlátozó lehetőségek jellemezte gyakorlat inkább afféle foghíjpótló szerepre késztette, semmint egy valóban egységes szemléletet tükröző, igényes művi környezet kialakítására az Erzsébet-híd és a Lánchíd közötti szakaszon. Finta Józsefék már az Intercontinental tervezésekor is szállodasorra gondoltak, de ezek a tervek időről időre elhaltak. Az Intercontinental tömege, kiképzése meghatározza ugyan a követendő architektúrát, de ez nem jelent teljes azonosulást, annál is kevésbé, mert már az Inter átadásakor is felmerültek bizonyos kételyek.

A sokféle vélemény biztos találkozási pontja a következő jogosnak tetsző érv: az épület udvariatlanul hátat fordít a Belvárosnak A 408 szobás Fórum jelszava: „Minden kényelem luxus nélkül." Ezalatt négycsillagos besorolás értendő, tehát nem kifejezetten luxusszálló, inkább a jó pénzű üzletemberek és módosabb csoportos turisták kényelmét szolgálja. A tervező szavaival: „totális beépítésre" kényszerültek, hiszen az Inter telke harminc százalékkal nagyobb, mint a Fórumé, mégis ez utóbbi ötven szobával többet mondhat magáénak. Mindez persze azt is jelentette, hogy fel kellett adni az egyöntetű dunai panorámát, a szobák negyven százaléka az Apáczai Csere János utcára néz. A homlokzat négyötöde matt, fényvisszaverő üveg, bronzos, füstös tónussal. Mögötte épül majd a 357 szobás MALÉV (ki tudja hányadik terv után), vagy ahogy az építészek hívják, a Duna-part II. szálló, amelyben helyet kap a légitársaság kereskedelmi és idegenforgalmi központja. Jóllehet ez utóbbi hotel beljebb épül a parttól, de megjelenését, rendeltetését illetően éppúgy meghatározója a majdani környék arculatának, mint másik két társa.

Vitát emlegettem a bevezetőben, ám az indulatokat nem ezeknek a házaknak a milyensége gerjesztette. A jelenlevő, jobbára szakemberekből álló hallgatóság a falakra kiakasztott rajzokból, a közszemlére kitett makettekből tökéletesen látta és értette, mi készül, s elfogadta, hogy a két kitűnő építész, Finta József és *Zalaváry* Lajos igyekezett úgy összpontosítani, összedolgozni, hogy alkotásuk minden szempontból tükrözze a kor igényeit. Igaz, az építészet szubjektív műfaj, s nyilvánvaló, az avatás után kitóduló érdeklődő és természetesen műértő pestiek aligha állják meg szó nélkül, elképzelhető — emlékezve a heves Hilton-vitára — hogy ismét széles körű polémia bontakozik ki. Legyen. Ám a tervezőket sokkal jobban izgatja — izgatta —, hogy ezek a szállodák a környezet „érzéketlensége", még inkább a vele kapcsolatos koncepciótlanság, határozatlanság miatt elmagányosodnak.

Arról van szó, hogy az osztrák építők csupán az épületek közvetlen határáig vállalnak felelősséget, tehát ami a falakon kívül látható, például a járda, utcavilágítás, már forintért készül hazai erőkkel. De még így is felemás a kép. Hiszen az illem, meg az üzlet is úgy kívánja, hogy ne csupán az a két-három méternyi övező sáv, s annak világítása igazodjék a szállók eleganciájához. Ha lelépünk ugyanis a járdáról... csorbult kövek, elavult világítás, szemetes kapualjak, sitt, törmelék, a környező házak is megértek legalább a rájuk rakódott por, korom eltávolítására úgy, hogy amikor Budáról átnézünk Pestre, ne a néger mosolyára hasonlítson a kép.

Az embert sok esetben vonzza a múlt, különösen, ha olyan jeles előzményekre tekinthet vissza mint esetünkben az Európa-szerte híres hajdani szállodasor. Magára az ötletre, s az üzletre tehát már eleink is rájöttek, s ha akkor megérte, tűnődnek sokan, mi az, ami bennünket visszatart. *Gundel* Imre—*Harmath* Judit A vendéglátás emlékei című könyvében a következők olvashatók az akkori világról: *„A Petőfi térre és -szoborra néző kávéházat magába foglaló épületet vette meg a Grand Hotel Hungaria igazgatója, Illits József, aki abból és attól északra fekvő szomszédos házból jelentős átalakításokkal a millennium évében hozta létre a Bristol-t. Bérleti nehézségek miatt 1926-ban az üzem kettévált, a Petőfi tér felőli rész Illits sógora, Bandl vezetésével Carlton Szálló néven, a Hungariaval szomszédos épületben pedig továbbra is Bristol néven működött a szálloda. A Carlton 1944-ben elpusztult, a Bristol „Dunára" átkeresztelve üzemelt az Intercontinental felépítéséig... Az 1868-ban alakult Első Magyar Szálloda RT 1871-ben nyitotta meg reneszánsz stílusban az olasz palotákra emlékeztető 294 szobás Grand Hotel Hungaria-t, amely korában éppúgy előremutató ‚szuperszálló' volt, mint száz évvel később a helyén felépült mai Duna-Intercontinental... Az ötemeletes új Ritz Szállodát* (1913 februárjában nyílt) *egy részvénytársaság építette, a mai Hiltonhoz hasonlítható világhírű Ritz cég... A világháború alatt megcsappant idegenforgalom miatt azonban a társaság válságba került, a nagyüzemet a Hungaria Nagyszálloda RT vásárolta meg 1916-ban és Dunapalotára keresztelte át."* Ennyit a múltról.

Azaz még valamit. Ha az elsárgult fotókat kézbe veszi az ember, feltűnik, hogy nem csupán a szállodák, hanem a környezetük is élt. Dísznövények övezte, zsúfolásig megtelt teraszok, helyenként föléjük boruló napernyők, bámészkodó, sétáló emberek. Elteszem ezeket a felvételeket. A valóság nem versenyképes. Vigyázok, hogy az úttestté minősített korzón nehogy elüssön valami, a meg-megújuló tavaszi szél lankadatlanul kavarja a port, a szemetet, az út szélén néhány, sárral befröcskölt gépkocsi, az alsó rakparton dübörgő dömperek. Akadnak persze, akik legyintenek, mert az a véleményük, hogy a múltszázadbeli korzós, promenádos Duna-partot kár visszaálmodni, s nincs is rá szükség. Ám a világon végigfutó nosztalgiahullám épp az ellenkezőjét mutatja, a nagyvárosok urbanizációs ártalmaitól szenvedők felkutatnak minden zugot, amely a múlt nyugalmából, hangulatából valamit visszaadhat. Különösen érvényes ez Pestre, ahol a Váci utcán kívül nincs több sétálóutca, kevés az üldögélésre, mélázásra alkalmas terasz.

Az építészek véleménye szerint ez a szakasz az egész városkép szempontjából olyan adú, amelyet semmiképpen sem szabad kijátszatlanul hagyni. Sőt, még ez sem elég, hiszen a szándék az, hogy a Belvárost „kicsalogassák" a Dunához. Már régebben is foglalkoztak a gondolattal: a kettes villamost a jelenlegi nyomvonalán „lesüllyesztenék", ha másként nem megy, egyelőre nyitott szelvényben közlekedtetnék, s a későbbiekben befednék. Így akár a Duna fölé nyíló teraszokat is kialakíthatnának, 36 méternyire szélesítve a korzót, rajta pavilonokkal, ízléses utcabútorokkal, odaillő növényekkel. Vajon nem lehetne mindezeket az elképzeléseket már a kettes villamos tervezett korszerűsítésekor figyelembe venni, nehogy egyszer s mindenkorra elpuskázzuk megvalósításuk lehetőségét! „Ne legyen ez a fél kilométer afféle futópálya, amin csak végigrohanunk, legyen itt vízcsobogás, fagylalt, madárfütty, nevetés, egy szóval élet" — idézem az egyik felszólaló szenvedéllyel előadott óhaját. Persze az sem ártana, ha a főváros létrehozna egy olyan szervezetet, amely a különböző környezetcsinosítással foglalkozó cégeket valamilyen egységes elv, elképzelés szerint összefogná és irányítaná.

Az ellendrukkerek a panorámás villamosozást, a közlekedés kényelmét féltik, s végül, de nem utolsó sorban az anyagi nehézségekre hivatkoznak. Ez utóbbi érv a jelenlegi takarékos törekvéseket alapul véve egészen elfogadhatónak tetszik. Csakhogy ez esetben nem egyszerűen a felépült hotelok környékéről van szó, hanem Európa talán legszebb nagyvárosi panorámájáról, amelyben a Duna—Rajna—Majna-csatorna megnyitásával bizonyára még többen gyönyörködnének.

További vitapont az úgynevezett Thonet-ház. Mondják, a régi városképre emlékeztetve kegyelmet kellene kapnia, s vannak akik ide tippelik a Duna III.-szállót, amely a házban lakó nyolcvan család, valamint a Legfőbb Ügyészség kiköltöztetésével az előzetes számítások szerint a világ legdrágább szállodája lenne. A minden bizonnyal hosszú időre elhúzódó vita nem használ az épület amúgyis kifogásolható állagának, s ha addig merészebben nem nyúlnak is hozzá, egy tisztességes festés mindenképpen ildomos.

Mindebből talán kiderül, e sorok írója is azokhoz az építészekhez és nem építészekhez pártol, akik arra szavaznak, hogy ne vessük el végképp a környék esztétikus, bizonyos hagyományokat ápoló kialakítását, mert ez nem rongyrázás, sokkal inkább nemzeti értékmentés, amelyet nem kell feltétlenül a Duna türelméhez igazítani. Hiába, az ember mohó, megpróbálja hát elhitetni magával, hogy mindezek viszontlátása nem csupán az unokáknak adatik meg.

Szényi Gábor

A SZÍNHÁZAK HETI MŰSORA

Magyar Állami Operaház: V, P: Szöktetés a szerájból (Ifj. ea. de. 11, ill. ifj. ea. du. fél 6) — V-okon: A hattyúk tava (R bérl. 6., ill. Harangozó bérl. 5.) (7) — K: Manon Lescaut (L bérl. 5.) (7) — Sze: Hovanscsina (B bérl. 5.) (7) — Cs: Falstaff (C bérl. 5.) (7) — Szo. jövő V: Székely fonó, Pomádé király új ruhája (Ifj. ea. este 6, ill. Ifj. bérl. I. sor. 4.) (de. 11).

Erkel Színház: V, K, P: Aida (V: Ifj. bérl. VI. sor. 4. de. 11, K: Főisk. bérl. XII. sor. 5. 7, P: Ifj. bérl. IX. sor. 4. du. fél 6) — V: Don Pasquale (12. bérl. 5.) (7) — Sze: Pillangókisasszony (Rösler bérl. 5.) (7) — Cs: Sylvia (Maleczky bérl. 6.) (7) — Szo: Hunyadi László (7) — Jövő V: Tosca, André Chénier (Vasutas bérl. 4. de. 11, ill. Főisk. bérl. XI. sor. 5. 7).

Nemzeti Színház: V, H: Troilus és Cressida (V: Ifj. bérl. IV. sor. 2. de. fél 11, ill. 7, H: Feln. bérl. D sor. 2. 7) — V: Életem (Jászai Mari naplója) (du. fél 3) — K: Éjjeli menedékhely (7) — Sze: A konyha, Budapest-Orfeum (7, ill. este fél 10) — Cs: Mózes (7) — P: Kulcskeresők (7) — Szo, jövő V: Bánk bán (Szo: 7, jövő V: de. fél 11 és 7) — Jövő V: Budapest-Orfeum (du. fél 3). Főv. Müv. Ház: V: Budapest-Orfeum (7) — P, Szo, jövő V: Nem élhetek... (7).

Várszínház: V, H: Vízkereszt (7) — K, Sze: A lovakat lelövik, ugye? (7) — Cs, jövő V: Frontátvonulás (7, ill. du. fél 5) — P: Szerelmem Elektra (a rigai Nemzeti Színház vendégjátéka) (7) — Szo, jövő V: Ez lett a vesztünk... (7).

Józsefvárosi Színház: V: A Rózsa és a gyűrű, Presszó (du. 3, ill. 7) — H: A tavasz ébredése (7) — P: Tanítónő (7) — Szo, jövő V: Tíz kiló arany (Szo: bemutató) (7).

Madách Színház: V, Sze: A doktor úr (du. fél 3, ill. 7) — V, H: Pygmalion (7) — K, P, jövő V: A merániai fiú (K: B bérl., P: M bérl.) (7) — Cs: Három nővér (7) — Szo: Lóvá tett lovagok (7) — Jövő V: A pillangók szabadok (du. fél 3).

Madách Kamaraszínház (Budapesti Gyermekszínház): V, H, Sze: Jövőre, velem, ugyanitt (7) — (Ódry Színpad): V, Cs: Kései találkozás (8) — (Egyetemi Színpad): K, jövő V: A bajnokság éve (7, jövő V: fél 3-kor is).

Reflektor Színpad: V, Szo: Változatok egy témára (8).

Vígszínház: V: A 22-es csapdája, Házmestersirató (du. fél 3, ill. fél 8) — H, K: Kakukkfészek (7) — Sze: Vadkacsavadászat (Gábor Andor bérl. 2.) (7) — Cs: Minden jó, ha vége jó (7) — P, Szo, jövő V: Homburg hercege (P: Upor Tibor bérl. 2.) (7, ill. jövő V: fél 8) — P, Szo: In memoriam Ö. I. (éjjel 11) — Jövő V: Bűn és bűnhődés (du. fél 3).

Pesti Színház: V, K: Orfeusz alászáll (V: du. fél 3, K: XVI. bérl. 3. 7) — V, Cs: Pisti a vérzivatarban (fél 8, ill. 7) — H: Királyi vadászat (7) — Sze, P, jövő V: Deficit (P: XIII. bérl. 3.) (Sze, P: 7, jövő V: du. fél 3 és fél 8) — Szo: Equus (7).

József Attila Színház: V: Villon és a többiek, Hálószoba komédia (du. fél 3, ill. Heltai 3. 7) — H, K, jövő V: Anna őfelsége (7, ill. jövő V: du. fél 3) — Sze, Cs: Nagytakarítás (7) — P, Szo, jövő V: Mézeshét (7), Kamaraszínpad: H, K, jövő V: Érdemei elismerése... (7, ill. jövő V: du. fél 3).

Fővárosi Operettszínház: V, Cs: Violetta (du. fél 3, ill. 7, Cs: D Latabár Árpád bérl. 3.) — V, Sze: Csókolj meg, Katám! (7) — K: A denevér (7) — P, Szo: Florentin kalap (7, ill. du. fél 3) — Szo: Kabaré (R bérl. 3.) (7) — Jövő V: János vitéz (du. fél 3 és 7). Zsebszínház: Cs, jövő V: Lola Blau (fél 8).

Thália Színház: V-okon: Kalevala (de. 11) — V, Cs: Csak semmi szenzáció! (7) — H, jövő V: Énekek éneke (7) — K, Sze: A Mester és Margarita (7) — P, Szo: Egszínkék lovak, vörös fűvön (P: bemutató) (7).

Ódry Színpad: H, Sze: Pillantás a hídról (fél 8) — Szo: Sárga liliom (du. 3) — Jövő V: Tudós nők (du. 3).

Korona-pódium: K: „Parancsolj velem tündérkirályné" (7) — Sze: „Zsivajgó természet" (7).

Vidám Színpad: V, P: Így élni jó... (du. fél 3, ill. 7) — V, Szo: Segítség, válunk! (7) — H, K, Cs, jövő V: A családban marad (7) — Sze, jövő V: Nyitott ablak (7, ill. du. fél 3). Kis Színpad: K, P: Dobogón vagyunk (fél 8).

Radnóti Miklós Színpad: V, H, Szo: Csoda magyar módra, Üzenet (V, Szo: 7, H: 8) — K: Sem emlék, sem varázslat..., Budapest Nagykávéház (du. 3, ill. 7) — Sze: Candide (7) — Cs, P: Kulisszatitkok (Cs: főpróba, P: bemutató) (7) — Jövő V: Gogol-panoptikum (7).

Mikroszkóp Színpad: V, H, K, P, Szo, jövő V: Minek nézz engem? (H: HM Tisztiházban du. fél 6 és fél 9, egyébként fél 9) — Sze: Bimm-Bumm Bömbölő, Az első vadászat — Energikus emberek (de. 10, ill. 7).

Játékszín: V, Sze, jövő V: Lélekvándorlás (7) — H: A hős (7) — K: Emigránsok (7) — Cs, P: Egerek és emberek (7).

Egyetemi Színpad: V: Halász Judit és a Bojtorján együttes gyermekműsora (de. 11) — Sze: Bodograph Filmklub III. (6), Pege Aladár jazzestje (8).

Budapesti Gyermekszínház: V: Tom Sawyer kalandjai, Karácsonyi ének (de. fél 11, ill. du. 3) — K, Sze: Egy szívdobbanás fele (du. 3) — K, Sze: A csodálatos jávorfák (Marcibányi tér, du. 3) — Cs, P: Dzsomárt szőnyege (du. 3) — Cs, jövő V: Karácsonyi ének (Cs: ifj. ea. 7, V du. 3) — Szo: Gábriel és Gábriella; Vendégek (du. 3) — Jövő V: Ciki..., Pintyőke... (de. fél 11).

Zeneakadémia: Ifj. műsor: Mesélő muzsika C/4. és D/4. (de. fél 11 és du. 3). Feln. műsorok: V: Dmitrij Alekszejev hangversenye (Zongoradélutánok 3.) (fél 6). Varsányi László zongoraestje (dec. 12-ről halasztott hangv.) (Zongoraterem, I/6.) (8). Kisterem: Almásy László zongoraestje (Orgona-zongora) (fél 8) — H: (Erkel Színházban) A MRT szimfonikus zenekara (Tavaszi bérl. E/1. és Évszázadok muzsikája) (okt. 21-ről halasztott hangv.) (fél 8) — K: Az I. István Gimn. szimf. zenekara/4. (fél 8) — Cs: A MRT szimfonikus zenekara (Tavaszi bérl. E/2.) (fél 8) — P: Magyar Állami Hangversenyzenekar (Tavaszi bérl. D/2.) (fél 8). Kisterem: Andrea Sesztakova hegedűestje (fél 8) — Szo: Kistétényi Melinda hangversenye (Orgona-bérl. 1.) (du. 5 és este fél 8). Kisterem: Németh Tamás zongoraestje (fél 8) — Jövő V: Lehotka Gábor orgonaestje (Orgona-zongora) (8). Kisterem: Liszt Ferenc Kamarakórus (fél 8).

Állami Bábszínház: (Népköztársaság útja) V: Az aranytollú madár (de. 11 és du. 4) — H: Bábuk és bohócok (feln. ea.) (fél 8) — Sze-től jövő V-ig: Az elvarázsolt egérkisasszony (Sze, Cs, P: du. 3, Szo: du. 4, jövő V: de. 11 és du. 4). (Jókai tér): V: Irány az Ezeregyéjszaka! (de. fél 10 és fél 12) — K-tól P-ig: Rózsa és Ibolya (de. 10) — Szo, jövő V: A gyáva kistigris (Szo: du. fél 3, jövő V: de. fél 10 és fél 12).

Fővárosi Nagycirkusz: egész héten (kiv.: K) Szupercirkusz (fél 3, P, Szo: du. fél 4-kor is, V-okon: de. 10-kor és du. fél 4-kor is).

Rövid tartalom és szereplőlista a Pesti Műsorban.

cseink

könyvet, Gyula, 1919. karácsony." Nos, *egyetlen példányt nyomtak csupán rajzokkal, a többiből* kispórolták az illusztrációkat. A Széchényi Könyvtár mutatta be *Vajda* János versének, *„Utolsó dal Ginához"* kéziratát is, és egy plakátot, amely Ginát, a szép múlovarnőt ábrázolja.

Az eke múzeumi tárgy

Mindig meglep, hogy a tegnap még használt eszközök, gépek múzeumba kerülnek. A Postamúzeum egyik tavalyi szerzeménye a rádió első szünetjeladó készüléke, amely 1925 és 28 között a *Hej, Rákóczi, Bercsényi*-t dalolta. A paraszti közelmúlt szerszámai, lakberendezési tárgyai, viseletei — sőt, a lakóházai is — múzeumi tárgyak lettek. Így tudja a szekszárdi Béri Balogh Ádám Múzeum bemutatni múlt idők embereinek életmódját, tárgyi környezetét, és illusztrálni szellemi törekvéseit és vívmányait. Nos, ezen állandó kiállításban, amely tavaly is gyarapodott, az őskor csak vázlatosan jelenik meg, de hála az ásatásoknak, az ókor életmódjáról már sok tárgy mesél. Ide kívánkozik, hogy a múzeumok a jövőben már nem a véletlenre (a kínálatra) bízzák vásárlásaikat, hanem a hiányzó korszakok, művek pótlására.

A múzeumok a kutatásokat több helyütt „társadalmasították". A munkás és a cseléd életmódjának a feltárásába bevonják a múzeumbarátokat és a honismereti köröket. A Békés megyei múzeumbarátok például régészeti és néprajzi kirándulásokat rendeznek, pályázatokat hirdetnek meg.

A tömérdek — 1979-ben 17 millió — látogatás tehát egyrészt a gazdagodó gyűjteményeknek, az érdekes kiállításoknak köszönhető, másrészt azoknak, akik nemcsak műélvezők, hanem egy személyben mecénások és gyűjtők is.

A levéltárak nagyobb befogadóképességéről szólt a tavalyi csúcsteljesítmény, 4575 folyóméter anyagot gyűjtöttek be, és közelebb jutottak az idősebbek és középkorúak megélte történelemhez.

A komornyik ajándéka

Tavaly a levéltáraknak is kedvezett a szerencse. Az Országos Levéltár több szép címeres levelet vett, egyebek között a Pap-testvérekét, amelyet Apafi Mihálytól kaptak. Hozzájutott a csókakői csizmadia-céh 1752-től 1814-ig vezetett céhkönyvéhez. Az új szerzemények között van Mária Terézia levele, amelyet röviddel halála előtt írt *bécsi dialektusban*, lemondva megjelenését a Barkóczy-család ünnepségén. Ritka szerencse érte a Szabolcs megyei Levéltárat. Birtokába jutottak a muraviczi báró Horváth család iratai, amelyeket 1345-től 1954-ig őriztek. Közöttük 15 Mohács előtti oklevél is van. Az iratokat, ha feltornyozzuk, 170 centiméter magasságot érnek el. Harminc esztendeig vigyázta őket a család főkomornyikja. Hetvenkét évesen az egyik Franciaországban élő Horváth-hoz fordult és megkérdezte, hogy mi legyen az oklevelekkel. Azt a választ kapta, hogy bízza a kincset a Szabolcsi levéltárra. Az Esztergomi Prímási Levéltárnak ajándékozták II. Rákóczi Ferenc 1777 májusában Kőrösön kelt *magyar nyelvű* protekciós levelét, melyben írva vagyon, hogy Kókának elengedi a hadisarcot. (Vajon a kókaiak már akkor is fölöttébb takarékosak voltak?) Igen nagy eredménynek tekinthető, hogy meggyorsult a külföldön levő hungarikák mikrofilmezése is. A levéltárak sok forrásanyagot adtak ki a tudósoknak és szép számmal fogadtak laikus látogatókat is. Megmutatták kincseiket, kiállításokon és azon kívül, ismeretterjesztő előadásokat és iskolai szakköri foglalkozást tartottak. Felkészítették az érettségiző fiatalokat a történelmi tanulmányi versenyekre, és megtanították a helytörténészeket, hogyan kell kutatni. Nemcsak a tudománynak, hanem a közművelődésnek is nagy szolgálatot téve. Miként a többi kincsestárunk.

Kovács Judit

A NYOLCVANAS ÉVEK KÜSZÖBÉN

Társadalmi átváltozásaink

Változásokkal teli, „fordulatos" évtizeden jutott túl a magyar társadalom (is) 1979 végével. A „klasszikus alapszabály" teljes érvényesülése mellett: *a gazdaság* sikerei, fejlődése, a kudarcok, a feloldott és továbbélt ellentmondások határozták meg most is a *társadalmi folyamatok* szinte mindegyikét.

Mi várható a következő évtizedben? Jóslások — vagy inkább használjuk az ide jobban illő kifejezést: prognózisok — helyett vizsgáljuk egyelőre azt, mi változott, hogyan változott? Mindenekelőtt: módosult-e az egyén, a család helyzete, az úgynevezett társadalmi szerkezet?

A kiindulási alapot nyilvánvalóan a változást tükröző számok, tények adhatják. Ezeket a Központi Statisztikai Hivatal folyóiratából vettük át s némi kerckítéssel közöljük. Cikkünkben a keresők és eltartottak arányának változásairól szólunk elsősorban — a munkásosztály és a parasztság helyzetét jellemző néhány adatot, tényt kiemelve.

Keresők és eltartottak

1970-ben 10,3 millió magyar állampolgárból mintegy ötmillió volt az aktív és 5,3 millió az inaktív kereső, illetve eltartott. (Egy mondatnyi magyarázat: inaktív keresőnek nevezik nálunk a nyugdíjasokat és a gyermekgondozási segélyen levőket.) Az évtized végére a számok így alakultak: 10,7 milliós népesség — ötmillió aktív, és több mint 5,6 millió inaktív és eltartott. *Ekkorra tehát már 100:111-es arány alakult ki az első és a második csoport között.*

A társadalmi szerkezet ilyetén alakulásának okai szerteágazók. Talán a legfontosabb: *a munkaerőtartalékok gyakorlatilag kimerültek*, az aktív keresők száma az évtized második felében már alig-alig növekedhetett. Ugyanakkor egyre több lett a kiskorú, a közép- és felsőfokú intézményekbe járó diák. A különböző nyugdíjintézkedések — korkedvezmény, a rokkantsági nyugdíjasok számának növekedése, a mezőgazdasági termelőszövetkezetekné bevezetett új rendszer — és a gyermekgondozási segély fokozódó igénybevétele mindmind hozzájárultak az arány ilyen változásához. Az eredmény: az inaktívak és eltartottak közé tartozik ma már *minden ötödik* magyar állampolgár — tíz éve arányuk 13,5, 1960-ban pedig mindössze 4,7 százalék volt.

A fenti folyamat értékelői, elemzői számtalanszor leírták már: mindez jelentősen hozzájárult a hovatovább krónikussá váló munkaerőgondokhoz. A megoldásukra kínálkozó lehetőségek közül egyre gyakrabban emlegetik: meg kell oldani a „gyes"-en levők, időskorúak — sőt a felnőttkorú diákok — magyarán a részmunkaidőben foglalkoztathatók eddiginél szélesebbkörű alkalmazását. Nekik is szükségük van a pénzre — sőt nem ritkán *csak* a foglalkoztatásra, a feladatokra — s az ország is igényli munkájukat. Rég felismert igazság, mégsem sikerült mind ez ideig kialakítani azt a rugalmas *szabályozási, foglalkoztatási rendszert*, mely mindkét fél előnyeit tükrözné, hasznát szolgálná.

Hiány és felesleg

Ismét csak számok, ez alkalommal az aktív keresők „hovatartozásáról", osztály- és rétegtagozódásáról.

A hivatalos statisztika szerint *a munkásosztályhoz ma körülbelül hárommillió embert számíthatunk* (tíz év alatt a növekedés mintegy hat százaléknyi volt); a szövetkezeti parasztsághoz 670 ezer embert (1970-hez képest ez 24 százalékos csökkenést jelent). A nem fizikai — szellemi — dolgozók 1,3 milliónan vannak (12 százalékos növekedés), s valamelvest — mintegy négy százalékkal — 168 ezerre nőtt a kisárutermelők száma.

Hárommillió munkás — helyzetük társadalmunk megítélésekor a „szám és rang" miatt is főszerephez jut. Élet- és munkakörülményeik, társadalmi pozícióik részletes elemzésére ehelyütt aligha vállalkozhatunk — most, csak a hetvenes éveket túlélt gondjaik közül sorolnánk fel néhányat. (A sikerekről, eredményekről máskor, máshelyütt bőséggel tudósítottunk már s hasonló publikációkra — reméljük — a jövőben az eddiginél is gyakrabban nyílik alkalmunk.)

Kezdjük *a foglalkoztatottsággal*. A munkásosztályhoz tartozók között ma mintegy 1,3 millió szak-, 1,5 millió betanított és mintegy 200—250 ezer segédmunkást tartunk számon. Ez a felosztás azonban így nem teljesen reális: inkább csak a végzettség-képzettség, s nem a *betöltött munkakör* támasztja alá. Egy példa. Az állami iparban végzett felmérés szerint a szakmunkás-munkakörben dolgozók 16 (!) százaléka nem rendelkezik megfelelő képzettséggel. Ugyanakkor egy sor vállalatnál, üzemnél — betanított- és segédmunkások híján — kvalifikált dolgozók vállalnak (igaz, általában jó pénzért) alacsonyabb rendű szakmai feladatokat. Mindez, ha áttételesen is, de összefügg a munkaerőhiány—munkaerőfelesleg egyszerre (egyazon gyáron, üzemen, ágazaton, ugyanabban az országban) élő, továbbélő kettősségével.

A fizikai dolgozók munkakörülményei. Hogy ezek az évtized során jelentősen javultak, senki sem vitathatja. Mégis. A közelmúltban végzett vizsgálatok szerint „nehéz munkát" végez a szocialista szektorban dolgozó fizikaiaknak csaknem *negyven százaléka*, különösen a kisegítők, az anyagmozgatók. Ez utóbbiak száma korántsem lebecsülhető: ma már *minden második*, az iparban foglalkoztatott dolgozó ilyen jellegű munkát végez. (Minden mindennel összefügg alapon itt is utalhatunk munkaerőhelyzetünkre: az anyagmozgatás eddiginél teljesebb gépesítése is felszabadíthatna ugyanis egy, nem is jelentéktelen tartalékssereget.)

A termelés korszerűsége. Ismét csak egy — nemrég végzett felmérésen alapuló — példa. A minisztériumi ipar fizikai dolgozóinak *a fele sem gépen, sem géppel nem dolgozott még*, s negyedrészük munkájában a gép, berendezés mellett is a kézi elemek dominálnak. Csak a „többiek", *minden negyedik dolgozó* termel tehát huszadik század végi, korszerű ipari körülmények között. A helyzet, a kialakulását magyarázó okok elemzése alighanem messzire vezetne. Írjuk be hát egyetlen megjegyzéssel: ha a jól kiválasztott, korszerű — és drága — hazai és importberendezéseket az eddiginél jobban, gazdaságosabban, több műszakban használnánk ki,az arány máris érdemben változhatna.

Vegyes háztartások

A szövetkezeti parasztság számának erőteljes csökkenésére — emlékeztetőül: tíz évvel ezelőtt 213 ezerrel voltak többen — is sokféle elemzés, magyarázat született már. Közülük emelünk ki egyet, az általunk legfontosabbnak ítélt okot említve. A *nagyüzemi átszervezés, gépesítés, kemizálás* alapvetően megváltoztatta a szövetkezeti parasztság élet- és munkakörülményeit; százezreket „készített fel" a korszerű ipar körülményei között végzendő munkára. (Egy részük, főként a fiatalok, városokba kerültek, a többiek pedig falun végeznek ipari munkát. És akik maradtak, akik ma is termelőszövetkezeti parasztként szerepelnek a statisztikában? Azoknak is *mindössze kétharmada* végez ma már mezőgazdasági-fizikai munkát.)

Külön említést érdemel az úgynevezett kisegítő gazdaságok és a háztáji helyzete, szerepe. Egyfelől örvendetes tény, hogy az elmúlt évtizedben jelentősen nőtt a falun élő értelmiségiek és a munkások száma — a munkásoknak ma már fele „városon kívül" lakik —, s hogy egyre több *a munkás-paraszt, értelmiségi-paraszt típusú vegyes háztartás.* A folyamat társadalompolitikai előnye nyilvánvaló: csökkent az osztályok, rétegek élet- és gondolkodásmódja közti különbség. Ami viszont a gazdaság dolgát illeti: komoly gondokat okoz, hogy egyre kevesebb a háztáji és kisegítő gazdaságokban is munkát vállaló. Főként, mert a fiatalok húzódoznak — érthetően — a kettős munkától; az ezzel nyerhető anyagiak ma már kevésbé vonzák őket. De. Miután az országnak — úgy tűnik, még nem is rövid ideig — ezután is szüksége lesz a kisegítő és háztáji gazdaságokból származó termékekre, megoldást kell találni. A legkézenfekvőbb: *kisgépesítés, a termelés intenzitásának növelése*, az eddiginél is jelentősebb *központi támogatás*... ezzel talán már közeli jövőben ellensúlyozhatóvá válik a munkaerőhiány.

Érdekek

Csak néhányat villantottunk fel az elmúlt tíz év — a munkásosztályra és a parasztságra vonatkozó — társadalomszerkezeti változásaiból. Ahhoz azonban talán elegendő, hogy a nyolcvanas évek feladataira utaló egy-két általános következtetést levonjuk.

Ami az ipari termelést illeti: minden bizonnyal a legfontosabb feladat marad *a további szakosodás, a szelektív fejlesztés.* Eredményességéhez azonban meg kell küzdenünk jó néhány tévhittel, hibás beidegződéssel. Közülük talán a legkárosabb a „világszínvonalú", a „minden piacon értékesíthető termékek" gyártásának állandó emlegetése. Meggyőződésem: egyelőre „beérhetjük" annyival, hogy — jó fejlesztési politika, okosan kiválasztott taktika eredményeként — felzárkózunk, közelebb kerülünk a legjobbakhoz. Tudomásul véve a realitásokat, mindenekelőtt azt: a nemzeti jövedelem növelésére mozgósítható eszközök közül ezután is elsősorban *a termelékenység, a gazdaságosság javítása* jöhet szóba. (A munkavállalók száma aligha növekszik,sőt... A világpiaci helyzet ránk nézve kedvező változásaira pedig nem lehet, nem szabad tervezni.)

Ami a holnap, holnapután meghozandó döntéseket illeti: egy-két, a jövőnket meghatározó társadalmi-gazdasági tényezőre az eddiginél jobban kell figyelnünk. Mindenekelőtt arra: *pontosan mértük-e fel* — egyáltalán felmértük-e — a feladataink elvégzését legjobban szolgáló termék- és termelési szerkezetváltás lehetőségeit; agazdasági adottságainkat; sikerült-e *egységessé* tennünk a szabályozás, irányítás, gazdálkodástervezés teljes körét?

Engels írja: *„A társadalom gazdasági viszonyai leginkább érdekek képében fejeződnek ki..."* A nyolcvanas években alighanem az lesz a legfontosabb feladatunk, hogy határozottabban jussunk előre az érdekek teljesebb kielégítéséhez vezető — nem is rövid — úton.

Puskás L. Tamás

Finta József:

Tervek, gondok, gondolatok

Ha manapság építészetről beszélünk, akkor városépítés esetében infrastruktúráról, kéreg alá szorított közlekedésről, gyalogosan elérhető kereskedelmi, szolgáltatási, oktatási intézményekről, egyes épületek esetében panelekről, könnyűszerkezetről, előre gyártott elemekről és hasonlókról van tulajdonképpen szó. A technika nagyszerű teljesítményei teszik lehetővé a mennyiségileg mind nagyobb igények korszerű kielégítését. Korunk építésze lenne hivatott a lassanként külön-külön is tudományokká vagy szakmákká izmosodó részterületek dirigálására, magas szintű egységbefoglalására. Figyelme a szociológiától az ergonómiáig kellene hogy terjedjen, és végül tevékenysége termékét alkotásként kellene létrehoznia, kielégítve a formaadási és az ehhez járuló esztétikai igényeket is.

Napjaink építészetét gyakran éri bírálat, korunk építésze nem népszerű ember. A lakótelepek monotóniájáért, egy megszokott városképet átformáló új „beruházás" szokatlan léptékrendjéért a közvélemény az építészt teszi felelőssé. E szemlélet az építészt még mindig az alkotóműhelyben tevékenykedők hierarchiájának csúcsán levőnek hiszi, a száz évvel ezelőtti állapotnak megfelelően. Szakmailag felkészült, elméletileg iskolázott és objektíven ítélő építészeti kritika hiányában e téves szemlélet megváltozása csak a vitás kérdésekre választ kereső, és a fontos kérdéseket megfogalmazó könyvektől remélhető.

Finta József könyvével az építészet „nyílt és világos szándékú" mestersége köré kavart „ködök" eloszlatására vállalkozik. A könyv műfajilag egyesíti a vallomásokat, egy mesterség védelmében írt apológiát és a vitairatot. Már első oldalai tanúsítják, hogy igaz az

meg, valóban megváltoztatja a világ kicsit Rudolf Kassnert idézte vagy Lukácsot — de magatartásában a fiatal Balázs Bélát is. Stílusában valami visszaszöktött Kerényi Károly orfikus tanulmányaiból és különösen nyelve, mely pontosan kifejezi ezt az esszéista hitvallást, sokszor magávalragadó volt. S így van ez most is. Ha eltekintünk minden mástól és az esszéista szubjektív hitvallását kötjük össze ezzel a csupán és kizárólag esszéista nyelvvel, ha tehát az esszé mögött valami messze költői szubjektumot látunk, akkor Bretter kétségtelenül a magyar esszé egyik legkiválóbbja.

Abban a pillanatban azonban, ahogy egy kicsit utánagondolunk az esszék tartalmának, ahogy nem hagyjuk magunkat a szavak szárnyán vitetni, kiderül, hogy a szép mondatok igen sokszor keveset mondanak, vagy amit mondanak — nem érvényes. Apollónról nagy szép esszét olvasunk, szinte összefoglalja Apollón minden mitológiai kalandját, szinte jellem áll előttünk. Csakhogy ennek az egész esszének a kiindulópontja a következő: „Apollón a vágyból született. Undorító, hogy a vágyból születik valami, de csak a vágyból születik valami." (72. old.). S ha nem visz a szöveg, nem visz Apollón számtalan szerelmi kalandja valamiféle homályosan sejtett teljesen szubjektíven alakított vágy-világba, akkor az ember megdöbben. Miért undorító a vágy? És miért lehet azt leírni a XX. század második felében, hogy a vágy undorító? Nem valami külső okból vetődik fel ez a kérdés, hanem azért, mert a vágy állítólagos undorító volta évezredes előítélet, de semmiképpen nem illik ahhoz a gondolkodóhoz, aki — mint Bretter — Leninben a marxi totalitás keresőjét, megújítóját látta, aki Lukácsot a XX. század egyik legnagyobb gondolkodójának tekintette.

Nagyon olcsó dolog volna mindezt összefüggésbe hozni azzal, hogy Bretter, aki sok tekintetben érdekes tanulmányt ír Sinkó Ervinről, Sinkó Ervin krisztiánus korszakát oly melegen tudja méltatni és annyira vonzódik Sinkó dosztojevszkianizmusához is. De lássunk egy másik példát, midőn a szavak elragadják és a szavak dinamikája dolgozik a tartalom és az igazság dinamikájával szemben. Berzsenyiről ír: „Az erkölcs primátusáról még sincs szó nála, mert az a struktúra, amelyben gondolkodik, éppen az időmérték révén kiküszöböl minden primátust: az időmérték csak artikulál, hangsúlyokat helyez el, de nem ismer kitüntetett irányt, minden primátus előfeltételét." (293. old.)

a közhelyszerű megállapítás, mely szerint a jó építészek általában a tollal is jól bánnak. Ez a megállapítás nem csupán azt tartalmazza, hogy a tér, a síkok és arányok kiméröi szabatos, sőt élvezetes módon tudják a mondatokat is tagolni, hanem azt is, hogy a verbális közlésre szükség van az építészi tevékenység mellett, annak mintegy „kísérő szövegeként". Maga a jelenség Vitruvius óta tradícióvá vált az építészetben.

Kis túlzással talán azt is lehetne mondani — az építészettörténettel vont előbbi analógiát folytatva —, hogy a témák is hasonlóak Vitruvius óta. A mesterség rajongó szeretete, a természettel való bensőséges kapcsolat és a valóság igézetében való cselekvés élménye teremtik meg az összefüggést az évezredes hagyománnyal. Felismerhető az analógia a mélyebb, elméleti és gyakorlati témák esetében is. A ma építésze éppúgy szembenéz az építészet legalapvetőbb elméleti kérdéseivel, mint ókori vagy újkori kollégái. Esetében csak annyi a különbség, hogy nehezebb válaszolni a kérdésekre. Finta példájával élve, Michelangelo ismerte megbízóját és annak igényeit, a ma építésze csak közvetve ismeri a maga pápáját, és igényeit csak összetett, bonyolult előírásokból következteti ki. Michelangelo korában az építész számára evidens volt, hogy a „legnemesebb tudományt" műveli, mai pályatársa már nem tudja ilyen egyértelműen eldönteni, hogy vajon művészet, tudomány vagy szakma-e az, amit művel. Nem képzelhető el következésképpen egy mindenre kiterjedő értékrend sem, ami az említett korban szintén általános volt.

Minthogy azonban az építészet lényege mindenkor a tér megalkotására irányuló cselekvés, legelemibb törvényszerűségei — az évezredes tradíciónak megfelelően — napjainkig érvényesek. Ez pedig röviden abban a tételben foglalható össze, ami Finta könyvében is megtalálható, és minden gondolatot generáló princípium, hogy tudniillik *a térbeli rend mértéke az emberi lépték*. Oly fontos elv ez, hogy az építészet létezésének feltételévé válik. Hogy tehát az összetett igényrendszert kielégítő, tökéletes technikával létrehozott műszaki komplexumok valóban az építészet körébe sorolhatók legyenek, ahhoz ezt a szempontot kell alapvetően figyelembe venni. „Olyan igényrendszerre van szükség, amelyben nem csupán a mennyiség, de a minőség s a tárgyilagosan nehezebben mérhető, de a mindenkori funkció elengedhetetlen része, az intuitív érzelmi többlet is beletartozik. Enélkül is lehet ugyan építeni, ez azonban építészetnek nem nevezhető" — írja Finta, majd hozzáteszi: „Az épített tér egymás mellé helyezi, összekapcsolja a benne mozgó, cselekvő, élő embereket, és ezt a nagyon egyszerű, sok évezredes tételt a mi társadalmunknak sokkal jobban fel kellene használnia, mint ahogyan jelenleg teszi." (62., ill. 68. o.)

Az építészetnek ebben a mai, hovatovább teljesen gépesített világában vajon hol a helye az építésznek, és egyáltalán, van-e értelme még ebben a mechanizmusban építészről beszélni? A társadalmi megbecsülésben végbement értékcsökkenés az „építőműhelyben" lezajlott pozíciógyengülés következménye; az építész korántsem elismert irányítója többé a neki alárendelt, részfeladatokat megoldó szakembereknek, akik talán meg is kérdőjelezik autentikusságát. Finta a tradíciók nevében megvédelmezi az építész primátusát a „résztervezőkkel" szemben. Mint írja, az alapvető szerkezeti szisztémákat magabiztos tudással kell ismernie, nem szükséges azonban minden szakember helyett szakembernek lennie. Ha az egyes szakterületek számára megfelelő szintű tárgyalási ismeretei vannak, akkor képes lesz azok technikai apparátusát megfelelően hasznosítani.

Az elméleti fejtegetések gyakorta váltanak át éles kritikára, hiszen a „ködöt" eloszlatni akaró küldetés nem elégedhet meg csupán az elvont igazságok kimondásával. Építészünk környezetformáló küzdelmeinek erkölcsi magaslatáról bátran ítélkezhet felelőtlen döntések szomorú következményei felett. Mint mesterségének, Fintának is „nyíltak és világosak a szándékai": kritikái sohasem személyes indítékúak, inkább olyanok, amik gondolkodó építésztársait szintén foglalkoztathatják. Egyetértünk bíráló indulatával, akár a budai hegyek beépítését, akár a megfelelő építészeti kritika hiányát veszi célba.

Nagyon érdekes és értékes része a könyvnek az, amely végigköveti a szerző kiemelkedő építészi vállalkozásainak születését a megbízástól a végleges változat kiformálásáig. Szó sincs itt valaminő önigazolás kereséséről, vagy a meglevő hiányosságok elkendőzéséről. Végigkövethetjük az Intercontinental roppant feladatának megoldását, majd Salgótarján központjának lassú formálódását, utóbb az újabb szállodatervek születését. Közben egy percre sem tűnik el a háttérből az építész igények és lehetőségek, álmok és realitás, kétségek és bizonyosság között vívódó alakja, amely együtt lélegzik az alkotó emberrel, akinek tehetsége és teremtő ereje nap mint nap felülkerekedik önmaga szorongásain és félelmein. Finta könyvének — sok egyéb mellett — egyik legnagyobb erénye éppen ez az őszinte tónus. A könyv olvastán rokonszenves személyes ismerősként búcsúzunk Finta József építésztől.

És még egy: minthogy építész, vagyis vizuálisan, képekben gondolkodó ember műve ez a könyv, a frappáns, és önmagukban is összefüggő szövegrészek által kísért rajzok fontos szerepet kapnak. Különös jelentőséget nyernek ott, ahol a saját tervezésű épületeket mutatják be, itt a rajzok mindennél világosabban érzékeltetik a formálás kristályosodási folyamatát. *(Műszaki)*

HAJNÓCZI GÁBOR

Kritika 1980/3

Három Bach-koncertről

Újra és újra be kell látnunk, hogy nagy a közhelyek igazságtartalma. Egy koncertsorozat, a három hangversenyből álló „Bach-kantáták" című ciklus is ezt bizonyítja. Mert mi az, ami először eszébe jut a hallgatónak? Az, hogy „végre"! És a lelkes koncertlátogató kritikus hozzáteszi: „már a sorozat megrendezéséért is köszönettel tartozunk . . .", ami szakmai közhelynek számít. Ezt nem lehet, sőt nem is szabad megkerülni, mert valóban köszönettel tartozunk a hangverseny életre hívásáért, a rendező szervek, valamint az állandó közreműködők: a *Liszt Ferenc Kamarazenekar* és *Lehel György* karmester munkájáért.

Bach kantátái (talán éppen nagy számuk miatt) szinte holt műfajt képeznek koncertéletünkben. Ritkán hallhatóak élő előadásban, s akár egy Bach-est, akár más műsorösszeállítás részeként egyetlen kantáta mindig inkább kuriózum marad, s nem kerül az érdeklődés előterébe. Éppen ezért volt jelentős az a ciklus, amiben Bach egyházi kantátáiból *Párkai István* vezette *Liszt Ferenc Kamarakórust*, szólistaként pedig *Pitti Katalint*, *Seregélly Katalint*, *Keönch Boldizsárt* és *Gáti Istvánt* hallottuk. December 22-én a 4. (Christ lag in Todesbanden), az 56. („Kreuzstab") és a 146. (Wir müssen durch viel Trübsal) kantáta énekes előadója az *Ifjú Zenebarát Klubok Központi Kórusa* (karigazgató: *Ugrin Gábor*), valamint *Csengery Adrienne*, *Hamari Júlia*, *Gulyás Dénes*, *Bende Zsolt* és *Tréfás György* volt. A sorozat zárókoncertjén, december 29-én a 140. (Wachet auf!) kantátát és a Magnificatot adta elő a *Szekeres Ferenc* irányítása alatt álló *Budapesti Madrigálkórus*, továbbá *Kalmár Magda*, *Csengery Adrienne*, *Barlay Zsuzsa*, *Fülöp Attila*, *Berczelly István* és *Gregor József*.

A sok szereplő eltérő hangzásképet és egyéni felfogást valósított meg, így — legalábbis azok számára, akik mindhárom hangversenyt végighallgatták — nyilvánvalóvá vált, hogy egyik elképzelés sem abszolutizálható. Bach kantátái — melyek elsősorban lemezről ismertek — többféle előadásban hallhatók, különböző hangzási ideálokat akarnak megvalósítani. Hogy két szélsőséges esetet említsünk: az úgynevezett „autentikus", hiteles előadásra való törekvést, a régi hangszereket alkalmazó és a barokk hangzásképet követni kívánó, valamint a romantikus, nagy apparátust foglalkoztató együttest. Bármelyikhez képest más volt mindhárom koncert. De nem is az a cél, hogy valamely hanglemezfelvétel reprodukcióját kérjük számon.

A koncertsorozat minden kórusának más és más az erőssége, előadásmódjuk különbsége nemcsak — és nem is elsősorban — az előadott művek eltérő jellegéből adódik.

A *Liszt Ferenc Kamarakórus* erénye a kamarahangzás. Éneke karcsú és kecses, néha túlságosan is könnyed, súlytalan — ami részben a kórustételek súlyát veszélyezteti. Más a helyzet az *Ifjú Zenebarátok Kórusa* esetében. A nagy létszám óhatatlanul elnehezíti a hangzást, túlzottan masszív, merev a hangtömegük, és mégsem eléggé kiegyensúlyozott a szólamok aránya. A *Madrigálkórus* — a három közül a legiskolázottabb hangú énekkar — különbözik a másik kettőtől, de a hangverseny alapján kiderült, hogy önmagában ez sem elégséges feltétel az igazán sikeres szerepléshez. Például a Wachet auf! kantáta nyitókórusában igazi korál-hangvétellel hallottuk a szopránszólam hosszan tartott hangjaiból épülő dallamot, de annál kevésbé önállóan bontakoztak ki a mozgékony középszólamok.

Az pedig vajon lehet-e „felfogás" kérdése, hogy milyen az *alleluja* hangulata? Aligha, hiszen ezt a jubiláló szót, amely néha vidám, gyöngyöző, máskor a boldogság feszítő érzésétől ritmikus, sohasem lenne szabad érzelmi-gondolati tartalmától megfosztani: tehát sem az említett nyitótételben, sem pedig a 4. kantáta első kórustételében, ahol a Zenebarátok kórusa előadásából hiányoltam a mottettikus felépítésű Halleluja-szakasz karakterizálását.

Érdemes volt külön odafigyelni arra, hogyan alkalmazkodik a Liszt Ferenc Kamarazenekar a különböző jellegű kórusokhoz, énekéhez. Mintha nem is ugyanazt a zenekart hallottuk volna három alkalommal! Ami közös volt, az a *bőgős* rendkívül rugalmas, ritmikus játéka (kiváltképpen continuo-játékosként), valamint a *fúvós szólisták* kiemelkedő művészi megoldásai: a *fuvolista* minden frázisa jól megformált és eszményien szép; elsősorban a szólisztikus helyeken éreztük ezt, így például a *Gáti István* által énekelt, 8. kantátabeli „Doch weichet" áriában. Kiemelésre méltó az *oboista* nagyszerű produkciója is. A *második koncert* egyik legemlékezetesebb tételét idézem: a Kreutzstab-kantáta „Endlich wird mein Joch"-áriáját, melyet *Hamari Júlia* előadásában maradandó élményt jelentett. A kiváló énekesnő és a remekül játszó oboista szólamának párbeszéde, egymást túlszárnyaló kiegészítése meggyőzően fejezte ki a túlcsorduló örömujjongást, az ária középrészében pedig a földi élet kínjaitól való megszabadulás vágyát.

A második koncerthez hasonló volt a *nyitókoncert* felépítése. Ott is a műsor közepére került a szólisztikus (két énekes szólistát szerepeltető) kantáta, de azon az esten a legszebb pillanatokat (a már említett fuvolás ária kívül) a 213. kantátában hallottuk: *Pit-*

Könyv Finta Józsefről és mai építészetünkről

„Benne vagyunk, benne mozgunk, benne élünk az ember alkotásában! E hármas kiterjedésnek nincs egyetlen olyan pontja, amelyet előbb ki ne tanulmányoztak, át ne gondoltak volna. Azt lehet mondani, hogy itt benne lélegzünk valakinek az akaratában és választásában. Erőszakkal fogva vagyunk az általa megadott arányok között. Nem bújhatunk ki alóluk." Így ír Paul Valery érzékenyen megfogalmazva az építészet műfaji sajátosságát, közelítve lényegéhez is.

Finta József napjaink kiemelkedő építészegyénisége, a Valery értelmezése szerinti építészet jeles művelője. *Lipták Irén* Fintáról írt könyve azonban nem erről az építészetről szól; a „Mai Magyar Művészet" sorozat *Finta József*-kötete alig ad valamit az építész akaratából, választásából vagy vívódásából, az építészeti alkotás atmoszférájának hevületéből. Higgadt, de talán túlságosan is hideg, steril a kép, amit Lipták Fintáról rajzol. Az életrajzi adatok és az épületek tárgyilagos, de leíró jellegű, a szakmai zsargonból alig-alig kimerészkedő ismertetése szinte betölti a kis könyvecskét.

Úgy látszik, mintha Finta építészetének izgalmas problémái helyett épületeivel akarna megismertetni. A sorozat jellegéből, kötöttségeiből természetesen következik egy monográfikus igény is, de talán még ezen belül is fölösleges az épületek funkcióinak, a helyiségek belső kapcsolatainak ilyen részletes leírása. Olyan ez, mintha valaki egy festőt csak képei témájának, a képeken megjelenő ábrázolások leírásával akarna jellemezni, ami persze már jó ideje nem jut eszébe senkinek. A képek mögött mindig a szándékot és annak megjelenítési színvonalát, kultúrahordozó tartalmát vizsgáljuk. Miért nem tesszük ezt az építészet esetében is?

Finta József érthető módon sokkal *otthonosabban* mozog az építészet bonyolult útvesztőjében; teheti, hiszen szakmája, mestersége ez, amit hivatásaként és nem is akármilyen szinten művel. *„Tervek, gondok, gondolatok — mai építészetünk"* c., a Műszaki Könyvkiadónál megjelent könyve szinte ellentéte a róla írt monográfiának, pedig itt is épületekről, elsősorban saját épületeiről, építészetéről van szó.

Finta nem elméleti gondolkodó, hanem gondolkodva alkotó építész. Könyvéből *a gyakorló építész* szubjektumán keresztül érzékelhetjük azt a bonyolult összetett folyamatot, amivel egy épület létrehozása jár. A könyvnek egyik nagy erénye és megfogalmazott célja is, hogy próbálkozzon eloszlatni azt a ködöt, amit az eredendően nyílt és jó szándékú építőmesterség köré kavartak. A szerző végigvezeti olvasóit építészeti élményein, utazásainak, folyóirat lapozgatásainak néha meghökkentő, ugyanakkor nagyon természetes, malterszagú tapasztalásain. Vele együtt járhatjuk végig a fenyvesekbe épült finn *Tapiolát*, a tökéletesen működő müncheni olimpiai falut, a spanyolországi Cordoba szűk utcáit, és közben szemlélődve, gondolkodva a mai építészet legalapvetőbb kérdéseire keressük a választ magunk is. Nyugodtan tehetjük ki magunkat a legkülönbözőbb hatásoknak, az eltévedés ellen véd a *hazai háttér*, a Fintával közösen végig gondolt mai gondjaink és építészeti múltunk kötőereje.

Megismerjük az építész vívódásait, és közben észrevétlenül közelebb kerülünk a *magyar városépítészet* gondjaihoz, a szerző alkotói munkájában jelentős helyet betöltő *szállodaépítés* bonyolult emberi- építészeti összefüggéseihez is. Igaz-e, jó-e az Intercontinental beépítési képlete, és a megoldás, a ház vajon mennyiben felel meg ennek az előre felállított modellnek? Milyen építészeti és milyen urbanisztikai gondok, gondolatok érlelték Salgótarján új központjának születését? Az építész nagyon sokszor végiggondolja tervezés közben ezeket a kérdéseket, és ha igazán magunkénak akarjuk tudni az építészeti környezetet amiben élünk, akkor a könyv kérdései és ezek valamilyen megválaszolása számunkra is nélkülözhetetlenek. Nem biztos, hogy mindenkinek el kell fogadni Finta válaszait, de a kérdés feltevéséhez adott segítséget feltétlenül.

Megismerjük a tervezés folyamatát is, érezzük a játszva alkotás gyönyörűségét, de beavat bennünket abba a döbbenetbe is, amit a játék valósággá válásakor a nagy kiásott alapgödör mellett érez. Végigvezet a teráltakás általános törvényein, de úgy, hogy közben mindig az egyediséget, a csak egyszer, csak ott igazságát is megérezzük. Belelátunk abba a néha már anakronisztikusnak tűnő folyamatba, amelyben az építész szinte XX. századi sámánkodással kényszerül a mai magyar beruházási-építési folyamat közönyén, elszemélytelenítésén keresztültörve építészetet varázsolni.

Lipták Irén könyve végén az építészet alapkérdéseként értelmezi a „tudni hogyan" kérdőjelét amit a „tudni mit" kérdésre adott feleletnek kell megelőznie. Finta írásából világossá válik, hogy csak a technika bravúros használata, csak a „know-how", a tudni hogyan még *nem teremt* építészetet. A jó „know-how" csak akkor válik építészetté, ha kiegészül, ráépül a „tudjuk miért"-eken alapuló alkotói fantáziára.

Az állítás hitelességét fokozza, hogy ezt a „know-how"-t bravúrosan kezelő, izig-vérig gyakorlati alkotó-építész mondja, aki jól megélhetne csak a „tudjuk hogyan" magas piedesztára emeléséből is.

Tóth Zoltán

Népszava 1979. május 18.

racia tovább erősödött, a közművelődési tevékenység is javult és bővülnek a szövetkezetek nemzetközi kapcsolatai. **R. N.**

mazható

ág

esetben megkárosítják a népgazdaságot.

Mik lehetnek ezek az esetek? Kezdjük azokkal, amelyek közvetlenül érintik a *lakosságot*. A belkereskedelemről szóló törvény tiltja rossz minőségű termék forgalmazását, előírja, hogy az áru tulajdonságairól, helyes kezeléséről tájékoztatni kell a vásárlót, gondoskodni kell a tartós fogyasztási cikkek alkatrész-utánpótlásáról, s kimondja azt is, hogy hamis jelzéssel tilos árut forgalmazni. Ezeket az előírásokat most már nem lehet *következmény nélkül* megszegni: akik rendszeresen vagy jelentős mennyiségben hoznak forgalomba rossz minőségű, vagy hamis jelzéssel ellátott árut, illetve olyat, amelyhez nem mellékelnek használati-kezelési utasítást, vagy nem gondoskodnak a tartós fogyasztási cikkek alkatrészutánpótlá-

anyagi ösztönzés, a fegyelem megszilárdítása vagy akár a lelkesítő agitáció, ha hiányzik a kiegyensúlyozott munkahelyi légkör, vagy ha a dolgozók magánéleti konfliktusokkal bajlódnak. *Maróti László* „Közös felelősséggel, közös akarattal" című cikke a vállalati művelődési bizottságok eddigi gyakorlatát vizsgálva, célszerű ajánlásokat ad e testületek tevékenységének továbbfejlesztésére.

Korunk műszaki fejlő-

zik az *1979. évi SZOT-díjasok* bemutatásával.

A nyereségérdekeltség és a vállalati gazdálkodás, a kivitelező építőipar feladatai, az ipar és a kereskedelem kapcsolata, milyen körülmények várják az üdülni vágyó dolgozókat szezon előtt, az oktatás problémái az üzemi kihelyezett osztályokban, a szakszervezeti testületek munkája iránti fokozott hatékonysági követelmények — ezek a mostani szám fontosabb témái. **V.**

Meghalt Bögre Katalin

Bögre Katalin újságíró, a Munka rovatvezetője, a MUOSZ közgazdasági szakosztályának vezetőségi tagja, hosszantartó súlyos betegség után, életének 46. évében elhunyt. Végső búcsúztatása május 22-én, 14 órakor lesz az újpalotai temetőben.

*

A veszteség, amely Bögre Katalin halálával érte az újságíró-társadalmat, különösen fájdalmas számunkra. Olyan kollégát ragadott el a kérlelhetetlen sors, aki alkotó éveiben, képességeinek teljében volt, munkájával a szakszervezeti mozgalmat, a szervezett dolgozók ügyét szolgálta — a korábbi években a Népszava szerkesztőségének is tagja volt — s emberi értékei miatt őszintén szerettük és nagyrabecsültük, valahányan, akik csak ismertük őt. Megértő embersége, szelíd bölcsessége, szigorú kötelességtudata olyan tulajdonságok, amelyek bámulatos erőt adtak nemcsak mindennapi munkájához, hanem ahhoz is, hogy betegségét úgy viselje: az minél kevésbé legyen szűkebb és tágabb környezete terhére.

Emlékét nem felejtjük el.

Újpalotán, a Pattogós utcai iskola melletti játszótéren a Fővárosi Kertészeti Vállalat négy teniszpályát hozott létre, a lakótelepiek nagy örömére

(Majorosi Attila felvétele)

Finta József

V.V.: "Kós Károly Kör" cimmel a lap beszámol arról, hogy a Magyar Épitőművészek Szövetsége ünnepséget tartott Kós Károly születésének kilencvenötödik évfordulóján. A "Kós Károly Kör" első rendezvényén Nagy Elemér és Finta József épitész volt a kezdeményezője annak, hogy ez az uj munkabizottság feladatának tekintse Kós Károly hagyatékának felkutatását, irásainak kiadását és megőrzését, valamint egész munkásságának ismertetését. A munkában részt vesznek az épitészek, mérnökök, tájrendezők, iparművészek, grafikusok és irók, mindazok, akik egymás munkája, müvészete iránt érdeklődnek. Fenti cimü rövid beszámolót lásd: Kós Károly nevénél. Élet és Irodalom, Bp. 1979. jan. 6. XXIII. évf. 1. sz. 6. lap.

Finta József 1

Magyar Hirlap 1980/6/

Újabb két, osztrák kivitelezésben épülő szálloda alapkőletételére került sor vasárnap délelőtt: a BAH-csomópont és a Déli pályaudvar melletti hotel alapító okiratait helyezték el.

Az ünnepségen részt vett *dr. Sághy Vilmos* belkereskedelmi miniszter, *dr. Josef Staribacher* osztrák kereskedelmi és iparügyi miniszter és *dr. Johann Josef Dengler*, az Osztrák Köztársaság nagykövete. Ott voltak a szállodák beruházóinak és üzemeltetőinek képviselői, valamint az érdekelt öt osztrák cég vezetői.

Dr. Sághy Vilmos beszédében emlékeztetett Magyarország és Ausztria fejlődő együttműködésére, amelynek keretében alig háromnegyed évvel az első két, osztrák segítséggel épülő Dunaparti hotel alapkőletétele után

Finta József 2

Magyar Hirlap 1980/6/3/7

most újabb két szálloda építésének fontos aktusánál lehetünk jelen.

Dr. Josef Staribacher utalt a kapcsolatok egyre fokozódó erősödésének jelentőségére, s külön kiemelte, hogy az osztrák építőipari vállalkozók eddigi, *magyarországi tapasztalatai kiválóak.* Véleménye szerint sikerült azt az utat megtalálni, amelyen haladva még sok, mindkét fél számára hasznos vállalkozás kivitelezésére kerülhet sor.

A BAH-csomópontnál levő szálloda 324, a Déli pályaudvar melletti pedig 400 szobás lesz. Az előbbi átadási határideje 1982. április 15., a Déli pályaudvar melletti hotel pedig 1982. július 15-től fogadhatja a vendégeket.

A szállodák tervezője *Finta József* Ybl-díjas építész.

Finta József 1

Kételkednék benne, ha valaki azt mondaná: először hallja *Finta József* nevét vagy még nem látta alkotásait. Meglehet, sokakban ezúttal tudatosul: az épület nem anonym produktum, éppúgy van tervezője, gépésze, mint beruházója, kivitelezője. Azt azonban illik tudni, hogy kinek a munkásságához kötődik. Így például a salgótarjáni Pécskő Áruház, a dunaújvárosi garzonház, a budapesti Duna Intercontinental és Volga Szálló, vagy a Budapesti Műszaki Egyetem épülő kollégiuma Lágymányoson.

Magyar

Molnár

ge

Finta József 2

Mire jó ez? — kérdezhetné bárki, hiszen az autóbuszon sincs feltüntetve, hogy Finta László és csapata nevéhez fűződik a formája, egy szerszámkészleten sem szerepel mondjuk Karmazsin László neve. Sok produktumunk megbúvik a névtelenség homályában, pedig hasznos lenne közkinccsé tenni keletkezésük folyamatát. Legtöbbször csak a végtermékkel állunk szemben, mint magával az épülettel is, amelyben lakunk, megszállunk, szórakozunk, dolgozunk. Kritikánk, észrevételünk is ennek megfelelő: előadjuk, hogy másképpen is elrendezhették volna a falakat, ablakokat, ajtókat; a kényelmi szempontok nincsenek szinkronban a praktikussággal stb.

Finta József

Minél több épület vesz körül bennünket, úgymond annál kevesebbet tudunk az építészetről. Hogy miért? Mert *„nincs még mesterség, amelyben annyi hamis, buta kuruzslás folyna, mint ezen a területen"*. Mindezt Finta József írja le *Tervek, gondok, gondolatok* című könyvében, amely a magyar esszéirodalom legújabb terme[illegible]. Újdonságát nem a műszaki élet kuriózumai, a művészethez való tartozás fonákságai jelentik. Jelentőségét abban kell látnunk, ahogy Finta

[illegible]elősége

Finta József 4

szabadon leírja mindazt, amit eddig csak a vájtfülűek hallottak ki napjaink építész-kórusából. Tervezései, utazásai kapcsán tudomásunkra hozza, ami naponként eszébe jut. Elsősorban azt a megingott bizalmat szeretné helyreállítani, amelyet az építészet mint egység váltott ki a ma emberéből. A technika ugyanis „ólomnehezékként" súlyosul a ma építőjére, a művészet pedig „ködöt kavar". Egyre inkább előtérbe kerül a tervezés veszélye: *„A meghúzott vonalak és formák könnyen képpé absztrahálódnak... Míg régebben az építészet szellemi energiái adták a táptalajt, ma az építészet az épített világot egyre kevésbé érzi önmaga részéről befolyásolhatónak."* A szemelvények is érzékeltetik: könyvében önmagával birkózik, folytat párbeszédet a szerző.

Magyar H
Molnár
lősége

Finta József

Finta folyamatokat állít könyvének középpontjába, mint például Salgótarján újjáépítése, a szállodatervezés gondjai és lehetőségei. Meditál a finn építészet törekvésein, megpróbálja a lakó és tervező szemszögéből megközelíteni a müncheni olimpiai falut, elviszi az olvasót a párizsi Pompidou-palotába. Munkája csupán látszólag hideg és szenvtelen, „de nem elemzőkizsigerelő", ahogy írja, hanem nagyon is tudatos és egyben érzelmekkel dúsított. Közvetlensége áthatja a könyv minden lapját. A sok-sok miértre úgy próbál megfelelni, hogy közben tudomásunkra adja: bár már kialakult a jövő építéstechnikája, szellemében azonban emberibb formátumú, melegebbre színezett érzelmi telítésű építészet fogja befogadni utódainkat. Aligha hinném, hogy gyermekeink, akik nemcsak a partvonalon túlról érdekeltek, kevesebbel is beérnék. *(Műszaki)*

Molnár Zsol

Finta Edit

Murádin Jenő:

M. FINTA EDIT. /Festmények, grafikák és könyvboritók. Kiállitás a Kis-Galériában./
Igazság, XXXIX.évf. 44.sz. 1978. febr. 22
3.old.

FINTA József épitész M.D.K.

/LAKÓTERV/

Résztvett a Kecskemét központjánka és déli városrészének tervpályázatán

I dij /50 000 Ft/

Társtervező: Kaszta Dénes

Döntöttek a Kecskemét központjának és déli városrészének épitési pályázatáról

Magyar Nemzet 1962. d edember 21. 3.1.

FINTA József M.É.K.

Győr-Náderváros beépitési terve

/ 14 000 Ft-ért megvásárolva/

Társtervező: Kaszta Dénes

Döntöttek a Nagyvárad téri orvostudományegyetemi központ és a Győr-Náderváros tervpályázatról

Magyar Nemzet 1962. október 20. 3.l.

M. D. K.

FINTA József építész

Szombathely városának térrendezési tervpályázata (20,000 Ft)

Tájékozató: Kanta Dénes

Pályázat állandó épület létesítés tervezésére

Magyar Nemzet 1962. május 4. 6. l.

MDK

Finta József, építész

Építőkockák - épületkockák c. könyve műhelytitkok részesévé teszi az olvasót.

V. M.: Műhelytitkok M. 12.

Népszabadság, Bp. 1970. okt. 4.

MDK

Finta József, építész

A Duna Intercontinental Szálló
tervezője. A Corvina Műhelytitkok
sorozatának harmadik kötetét
írta. Címe: Építőkockák — épület-
kockák.

V.: Miért jest az ember 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. okt. 12.

Finta József építész

Álkami díjas. Ő tervezte „Az építés 25 éve hagyaroszágon" c. kiállítást a húsaknotban

Magyar Nemzet 1970 VII. 19 12 old.

MDK

Finta József, epítész

Állami díjat kapott. (Π. f.)

—: Ma délelőtt átadták .....

6.

EST/ HIRLAP, Bp. 1970. ápr. 1.

Finta József, építész

MDK

Az Áll. Díj II. f.-t kapta.

— : Állami és Kossuth-díjak 6.

Népszabadság, B.; 1970. ápr. 2.

Finta József

Magyar Géza, Jánossy György és Szrogh György tervei alapján épült fel Salgótarján városközpontja.

Perényi Imre: A város központja, tervezés és rekonstrukció. Budapest, 1976. 190 l.

MDK

Finta József, építész

A sorozat harmadik köteteként jelent meg Építőkockák – épület-kockák című munkája.

—: Műhelytitkok

7.

Népszabadság, Bp. 1970. nov. 21.

MDK

Finta József, építész

A Hotel Volga → Kapu

egyik tervezője.

Buzási János: Hotel Volga 21.

Népszabadság, Bp. 1970. nov. 7.

Tinta József

Résztvesz a salgótarjáni város-
központ tervezésében

Zalai Hírlap, Zalaegerszeg 1970. jul. 16.

MDK

Finta József, építész

Pályázat - nyertes.

(-ts): Terveztek irodaházat, kereskedelmi
Központot 3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. dec. 22

MDK

Finta József, épít.

Építőkockák – épületkockák

c. kis kötetének ismertetése.

R. Gy.: Plusz egy műhelytitok N. 5.

Népszabadság, Bp. 1970. dec. 6.

MDK

Finta József, építész

A Dózsa Gy. út és Váci út kereszte-
Ződésénél épülő szálló terveit
készítette.

— : Épül a Volga Szálló 6.

Népszabadság, Bp. 1970. jún. 13.

Finta József
építész

A Lakóbero szerző építésze
az Álbani Díj II. fokozatát
kapta.

—: Kitüntetések
Művészet, 1970. június — 17 lap

Finta József

Finta József: 12 tantermes gimnázium 80 fős diákszálló-
val, Komló. / Szekeres József építész./ - Magyar
Építőművészet, 1967. 16. évf. 5.sz. 28-36. l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bib-
liográfiája /Művtört.Írt. 1970. 1.sz. 68-107. l./

74. l.

M.D.A.

FINTA József

Utcarészlet. tollrajz Repr.

Magyar Építőművészet 1961. szv 3.sz. 54.l.

M.D.K.

FINTA József építész

Sztálinváros, garszonház és szuper-piac

Repr. makett
alaprajz

Kertészet: Kirchlechner Endre

Magyar Épitőmüvészet 1961. 5.sz. 34 - 35. l.

M.D.K.

FINTA József

Téli Moszkva, Rajz

Magyar Némzet 1961. december 31. 9. l.

M. D. K

FINTA József építész

A Tatai üdülőtelep-pályázaton díjazva

Magyar Nemzet, 1960 (XVI.) 168. sz. 5. l.

G. J.: 20 üdülőház, 2000 személyre, sátor-tábor, strand, szabadtéri szinpad épül a tatai Nagy-tó körül. Sikerrel zárult az kpitőművész Szöv. mesteriskolájának pályázata

M. D. K.

FINTA József évitész

Sztalinváros, garzonhaz „szuperpiac"

statikus: Szlávik Tibor mérnök

Magyar Nemzet, 1960. (XVI.) 169. sz. 5. e.

G. J.: Hatalmas méretű garzonház és az ország első „szuperpiaca" épül Sztalinvárosban

M. D. K

FINTA József építész

Zilahy Istvánnál dolgozott

Garzonház Sztálinvárosban

Szendrő Jenő: A mesteriskola III. ciklusa,

Magyar Építőművészet 1960. 4. sz. 24. l.

40. l

MDK

Finta József, épület

Nívódíjat kapott.

– : Nívódíj épület-tervezőknek 9

Népszabadság, Bp. 1969. jan. 17.

M.D.K.

Finta József épitész

Hotel Duna Intercontinental , 1967.

Társtervező: Kovácsy László

Magyar Épitőművészet 1968/6. 12.l.

M.D.K.

Finta József építész

LAKÓTERV

Hotel Duna Intercontinental, Bp.

Társtervező: Kovácsy László

Magyar Építőművészet 1968/4. 16-17.l.

Finta József

Finta József és Kovácsy László a Hotel Duna Intercontinental épitész- és belsőépitész-tervezői.

F.J.:Hotel Duna Intercontinental, Budapest, - Magyar Építőművészet, 1970.6.sz. 19-33.l.

Finta József

Finta József: Kereskedelmi központ és 20 emeletes lakóház, Veszprém. Építészek: Márton István, Mészáros Imre, belsőépitész: Kecskés István. - Tervismertetés képekkel.

Magyar Építőművészet, 1969. 2.sz. 14-15. l.

Finta József

F.J.: "Pécskő" üzletház, Salgótarján. Építész: Finta József, belsőépitész Király László, kertterv.xxx Magyar Péterné. - Ismertetés, képekkel.

17-21. l.

Magyar Építőművészet, 1969.2.sz.

Finta József

M.G.: Gimnázium és általános iskola, Salgótarján. /Finta József bevezető gondolataival/. -Építész: Magyar Géza, statikus: Spányi Balázs, ~~xxx~~ kerttervező: Szentpétery István. - Ismertetés, képekkel /fotók: LAKÓTERV és Panyik István./

Magyar Építőművészet, 1969.3.sz. 30-39. l.

Finta József

Tokár György: Az épités 25 éve Magyarországon /kiállitásismertetés/. – A kiállitás tervét Finta József és Mester Sándor készitették.

Magyar Épitőművészet, 1971. 1.sz.

56. l.

Finta József, építész

Több műhelyben tervezője.
Könyve jelent meg. Cikke:

2.

Forday Ilia: Tervek, gondok, gondolatok
Esti Hírlap, Bp. 1979 márc. 4

1979. VI. 22. Televizió 19,30 Áné

TV Hiradó 1.

- A Roosevelt tér melletti üres telken nemrég egy lovasszobor állt, de nemsokára egy szálloda lesz itt. Mégpedig egy ilyen szálloda. A magyar és az osztrák kormány közötti megállapodás értelmében osztrák hitelből, két vezető osztrák épitő vállalat kivitelezésében ez év nyarán megkezdődik az épités, és 1981. októberében elkészül a Fórum Budapest Hotel.
Erről irtak alá szerződést ma a Hungarhotels és az Intercontinental Hotels Corporation igazgatói.
A budapesti Fórum, az Intercontinental cég világot behálózó szálloda láncának egyik eleme lesz. A megállapodás értelmében a magyarok vállalták, hogy az Intercontinental magas szinvonalu elvárásainak megfelelően üzemeltetik, ugyanakkor az amerikai cég vállalja a propagandát és a vendégforgalom szervezését.
A Fórum 408 légkondicionált, fürdőszobás, televiziós szobájának 60 %-a a Dunára néz. A 300 fős étterem, és a szórakozóhelyiségek mellett kétszintes garázsa, uszodája, szaunája lesz.
Finta József Állami- és Ybl-dijas épitész terve a városképi szempontokat is figyelembe veszi.
A Fórum mellett szintén osztrák hitelből hamarosan, egy másik szálloda a MALÉV Pannónia is megépül.

Finta József Állami és Ybl díjas építész

1968 MÁR. 1
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
SZOLNOK MEGYEI
NÉPLAP

1021

Ásatás a várban — 56 kiállítás

Témafeldolgozás a Magyarság Néprajza új kiadásához

Gazdag program megyénk múzeumaiban

A Szolnok megyei Múzeumok igazgatósága gazdag programot dolgozott ki erre az évre. Régészeti kutatásban súlyponti feladatnak a honfoglalás és a magyar középkor régészeti korpuszának előkészítésében való közreműködést tartják.

Rövidesen megkezdik a szolnoki vár feltárását.

Összesen 34 napot fordítanak erre. Az idén folytatják a kolbásszéki középkori település és a Jászdózsa-Kápolnahalom, valamint a Jászdózsa-Lencsés bronzkori feltárását.

Néprajzi vonatkozásában szerepel a tervben a megyei néprajzi atlasz elkészítésének meggyorsítása, leletegyüttesek gyűjtése az eddig kevésbé feltárt helyekről. Témákat dolgoznak fel a Magyarság Néprajza új kiadásához.

Nagy gondot fordítanak a Magyar Tanácsköztársaság 50. évfordulóján rendezendő, valamint a felszabadulás 25. évfordulóját köszöntő kiállítás tárgyi és dokumentációs anyagainak összegyűjtésére.

Tovább folytatják a szolnoki művésztelep történetére, kiemelkedő alkotóira vonatkozó tárgyi és dokumentációs anyagok gyűjtését.

A Szolnok és Tallinn között fennálló testvérvárosi kapcsolat révén tervezik észt képzőművészeti és néprajzi anyag megszerzését. Cseréképpen megyei grafikai és néprajzi anyagot juttatnak Tallinnba.

A megye múzeumaiban az idén 56 időszaki és vándorkiállítást nyitnak.

A Francia festők című kiállítás anyaga külföldi csere útján jut megyénkbe.

Figyelemre méltó a múzeum idei kiadványterve is. Sor kerül Szabó László: A paraszti munkaszervezet a XIX—XX. században, Kaposvári Gyula: Szolnok története és Bellon Tibor: Karcag gazdálkodása című művének kiadására. Rotaprintes formában megjelentetik még a „Szolnoki Munkás" 1919-es számainak fakszimile kiadását, valamint tanulmányokat Tiszaföldvár történetéről. A Finta kiállításról, a szolnoki Galériáról, a Tavaszi Tárlatról és egyéb kiállításokról katalógusok látnak napvilágot.

Szóba került, hogy az Országos Múzeumi Hónap ünnepi megnyitója Szolnokon legyen.

Erre az alkalomra „A gyermek" címmel a Damjanich múzeum nyolc kiállítótermében azt mutatják be: mi minden történt nálunk a gyermekek érdekében. A kiállítást gyerekjátékok, tankönyvek, politechnikai munkák, fotok színesítik. Népművelési és egyéb szervekkel együttműködve az ismeretterjesztés sokoldalú formáit alkalmazzák — például ehhez a kiállításhoz kapcsolódva szeretnék megrendezni a Magyar Rádió Gyermekkórusának szolnoki hangversenyét vagy gyermekkórusok fellépését.

Finta [illegible]
[illegible]
Hote[illegible]
-sza[illegible]
Kaos[illegible]

interkontinental-
1966-68
Repv
[illegible]
K 1971.

Romney visszalép

George Romney, Michigan állam kormányzója, szerdán este váratlanul bejelentette, hogy nem kívánja jelöltetni magát az idei elnökválasztásokon. Romney a republikánusok liberális szárnyának egyik kiemelkedő egyénisége hírek szerint az utolsó pillanatban határozta el a visszavonulást, miután megismerkedett a számára kedvezőtlenül hangzó, legújabb statisztikai jelentésekkel. Lemondó nyilatkozatát a New York-i Hilton-szállóban, ... leten olvasta f...

Romney ne... meg azt a szen... javára visszalé... meretes dolog, ... michigani korm... son A. Rockefeller New-York-i kormányzó „patronálta". Rockefeller mindeddig azt állította, hogy nem kíván indulni az elnökválasztásokon, kérdés, hogy ezek után meggondolja-e magát. A UPI értékelése szerint azonban Romney visszalépése most Nixon esélyeit növelte.

A Közel-Kelet hírei

WASHINGTON

Az amerikai kormány szerdán megszüntette a szíriai utazásokra vonatkozó megszorításokat. Szíria volt az utolsó azon országok sorába, ahová az amerikai utasok a közel-keleti konfliktus óta nem mehettek.

AMMAN

Az ammani központi börtönben csütörtök reggel ki-

megbízott és röviden már tárgyalt is U Thant ENSZ-főtitkárral. A részletesebb beszámolóra közel-keleti missziójának eddigi tapasztalatairól csütörtökön kerül sor. Jarring a közvetlenül érdekelt országok, az EAK, Jordánia és Izrael ENSZ-küldöttével is tanácskozást folytat majd.

Az ENSZ-megfigyelők köreiben az az általános vélemény, hogy Gunnar

A kommunista és m...
a Magyar Újságírók ...
tikai Bizottságának ...

A vil...
ér...
kö...

A kommunista és ...
kozója csütörtökön délel...

Ritkán látott apparátus... sal vonult fel a kommunis... ta és munkáspártok buda... pesti konzultatív találkozó... jára a világsajtó. Öt világ... rész 17 hírügynöksége, 2... rádió és televízió társasága... valamint 102 lapja küldte e... tudósítóit, kommentárait ... magyar fővárosba, hogy hír... adjanak a nemzetközi élet... ...emelkedő eseményéről. ... újságíró ad... ...színi be-

...badon... ...int más közvet... ...tonságáról és jó... ...szavonja a fegy... ...amációt, s alá-

sag... hogy nem Miklóst ...

Finta bórset
építési

A Kelenföldi lakótelep beépítési
tervén dolgozott.

Regő

Raolos: Magyar építészettört. 353.
Műszaki kiadó 1971.

Finta József

F.J.: Toronyházak, Salgótarján, nyugati városrész. /Építész: inta József/. Tervismertetés, képekkel. Említi Finta József-Magyar Géza díjnyertes "Salgótarján városközpont" pályázati tervét.

Magy ar Építőművészet, 1971.2.sz.
9. 1.

Fiuta József

által tervezett új nállodasor rajzának és makettjének
felvételei illusztrálják

a Budapest c. folyóirat 1971.8.számát

6-8.l.

Finta József

készítette a dunakorzói sétálóutca és sétány építészeti kialakításának tervét.

Polonyi Károly: Az újjáéledő Dunakorzó-
Budapest, 1971.8.sz.6-8.l.

8.l.

Finta József, építész

– Építőkerékpárok – épületkerékpárok c. könyve a Corvina kiadó Műhelyfüzetek sorozatában fog megjelenni.

—: Műhelyfüzetek
Magyar Ifjúság, 1970. X. 2. 2. l.

Finta József, építész

- tervezte a Pénzügyi üzletházat Salgótarjánban.

Kovács Margit: Az építész
Magyar Ifjúság, 1970. XII. 11. 6. l.

Finta József, építőművész

– Magyar Gézával elkészítette az új salgótarjáni városközpont makettjét.

– : Élnek makettben
Magyar Ifjúság, 1970. IV. 3. 3. l.

Finta József

Részt vett a Csomagolási ötletek c. kiállításon
(Kult. Kapcs. Intézetének kiállítási terme).

Magyar Grafika, 1967. 4. sz. 15. l.

Finta József

Hotel Duna Intercontinental. /Finta József, Kovácsy László épitészek./ - Magyar Épitőművészet, 1968. 4.sz. 16-17. l.

Az 1968.évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája. Müvtört.Ért. ~~1968~~ 1971.2.sz.149-182. l.

154. l.

Fiala József

Fiala József építész

„Építőkockák — épületkockák" c.
könyvének ismertetése.

— : Ajánlják 34.

Gyermekünk, Bp. 1971. március XXII/3.

Finta József

építész műve: Salgótarján, 1. sz. üzletház. — Műszaki Terverés, 1968. 8. sz. 13-14. l.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört. Ért. 1971.2.sz.149-182.l.

155.1.

Finta József

Teroczte a dunaújvárosi garzonházat és ABC. áruházat. 1960. 493. sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970

1470

Finta József

tervezte a bp-i Vörösharsereg úti társashózat. 1966. 388. k. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

1341

Finta József

építész tervezőcsoportja első fokozatú nivó-
díjat kapott a salgótarjáni 1. sz. üzletház
tervezéséért. A tavaly átadott legszebb épületek
közül a Lakótelep és a Magyar Építőmű-
vészek Szövetségének zsűrije választotta ki.

A nap hírei.

Magyar Hírlap, 1969. január 17. 8.

Finta József építész M.D.K.

/LAKÓTERV/

Dunaujváros, Üzletközpont.

Belsőépitész :Mikó Sándor

repr. távlat kép

Magyar Építőművészet 1962xx/xx 6. 3.1.

Finta József építész M.D.K.

Eger fürdő-környék rendzési terve

Társtervező: Kaszta Jénes

I-. dijas terv

Elekes Andrásné: Uj gondolatok az elmult év város-
rendezési pályázataiban

Magyar Építőművészet 1962/. 16.1.

Finta J ózsef épitész M.D.K.

/ÉLAKÓTE V/

Több nagy tervezési pályadijat nyert.

Pesti Duna-part rendezésére kiirt tervpályázat egyik I. diját nyerte.

Megbizást kapott a dunaujvárosi kohászati tervezőiroda tanulmányterveinek elkészitésére.

repr.

G.J.:14 eme letes toronyház épül Dunaujvárosban

Magyar Nemzet 1963. julius 19. 3.1.

M.D.K.

Finta József épitész

/LAKÓTERV/

Lábatlani vékonypapigyár lakótelepe

repr.

Magyar Épitömüvészet 1964 / 6 . 2- 3. l.

M.D.K.

M.D.K.

Finta József
/LAKÓTERV/

Ybl Miklós -dij II fokozatával kitüntetve

a dunaujvárosi garzonház épitészeti megoldásáért

Magyar Épitömüvészet 1965/3. 9.l.

Finta József épitész M.É.K.

/ LAKÓTERV/

Garzonház, klub, ÁBC áruház, Dunaujváros

repr

ÁBC áruház belsö tervei: Mikó Sándor

Magyar Épitömüvészet 1965/2. 2-10.l.

Finta József épitész M.D.K.

Résztvett Aa Duna-part beépitésre kiirt tervpályázaton

25 000 Ft -al dijazva

Társtervező: Kaszta Dénes

G.J.:Kihírdették a Duna-parti tervpályázatot eredményét

Magyar Épitőmüvészet 1963. julius 2. 5.1.

Finta József, építész MDK

Beszélgetés a fiatal építésszel, aki 21 pályázaton ért el helyezést s kilenc első díjat kapott.

Kaszta Dénesszel együtt kénítette el Kecskemét rendezésének tervét.

Aczél Korách Tamás: Öt év alatt kilenc első díj 3

ESTI HIRLAP, bp. 1963. febr. 19.

Finta József, [építén?] MDk

Kaszta Déneszel együtt dolgozva
18000 ft-s díjat nyert.

—: A szentendrei-szigeti pályázat eredményhirdetése 10.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1964. márc. 10.

Finta József
építen

M.DK

A Hotel Duna Intercontinentalt
Kovácsi László vál hörösen tervéttek

Gesztl László: Kovács László
Művészet, 1969. éjszeles - 32 lap.

Finta József

rajzokat készitett a kiadványhoz.

Családi ház tervek. 1959. Szerk.: Bene László, Kárpáti Andorné. Rajzokat készitette: Balogh István, Finta József, stb. Bp. 1959. Sztl. 1., képes.

Finta József, [építész.]

I. f.-t kapta

↓

–: Átadták az idei Ybl Miklós-díjakat 5.

Népszabadság, Bp. 1972. márc. 31.

Finta József, építész

37 éves építész. Ybl-díjas. A Duna Intercontinentál tervezője. A riportban beszámol származásáról, tanulmányairól, arról, hogy miként lett építész és munkásságáról. Alkotó ember.

Sziklai Júlia: Szállodát rajzolt 3.

EST / HIRLAP, Bp. 1972. szept. 9.

Finta József, építész

A Lakótero tervező csoportja készítette a tervet Finta József irányításával.

— : Győrick építik a pozsonyi hotelt 12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. okt. 12 -

József

Cs.J.S.: Hétvégi ház, Budapest, XII. Normafa út.
Építészek: Cs.Juhász Sára, Csaba László, Statikus
Pikler Éva.
Finta József: "
sek, foto Szathmáry Zoltán.

42-45.l.

ar építőművészet, 1971. 6.sz.

Finta József

az alábbi tervpályázaton 2. díjban részesült 11
számú terv egyik szerzője

Tokaji Béla: Fonyódi gyógyfürdő-gyógyszálló és meleg vizű strandfürdő tervpályázata, 1971.
Magyar Építőművészet, 1971.6.sz. 2-5.l.

Finta József

Finta József: Toronyházak a kelenföldi lakótelepen. Épitész: Farkasdy Zoltán, épitész munkatárs Bognár István, statikus Mérey László, szerkezet és épitéstechnológia: Thoma JózSef, kertépités Dalányi László, útépités: Korompay Andor. - Ismertetés, foto Vidovics István.

32-34.l.

Magyar Épitőművészet, 1971.6.sz.

Fiúta József

műve (Kiss Lászlóval) a
Hotel Volga, eszpresszó, Budapest.

/rövid képes ismertetés/

Magyar Építőművészet, 1972.3.sz. /épí-
tészet és szobrászat/ 7.l.

Tiefe Ebene

Hotel „Volga", Semmelweis-ut.

Finta József, építész

Legismertebb műve: a Műhelytitkok
épületművészeti kötete.

Bodri Ferenc: Képzőművészeti könyvszemle
162 – 165.

JELENKOR, Pécs, 1971. február XIV/2

Finta József
építész

Az 1972. évi Ybl Miklós díj I.
fokozatát nyerte el

—: 1972 évi Munkácsy díjak.
Művészet, 1972 április – 9 oldal.

Finta József

A Lakóterv mérnöke az Ybl Miklós-dij I. fokozatát kapta az 1972 év művészeti dijasai között.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. ápr. 1.
XVI. évf. 14. sz. 4. lap.

Finta József
épitén

Méltatás

Osvát: Afenyes Tanján.
Nők Lapja, 1971. ápr. - 14 szám

M.D.K.

Finta József épitész

Résztvett az M-7-es autópálya pihenőhelyén létesitendő autós csárda és eszpresszo-tervpályázatán.

Magyar Épitőművészet 1968/1 , 2-5.l.

M. D. K

FINTA József építész

Résztvesz a Veszprém városközpont-ja rendezésére kiírt tervpályázaton

Társtervező: Lőrincz J. Magyar G. Lezeres J.

Magyar Építőművészet 1960. 1. sz. 64. l.

Finta József, építész M.D.K.

és Jakab Zoltán bé épi-
tési terve alapján készült
Kelenföldi lakótelep modell-
felvételét közli:

BUDAPEST, Bp. 1967. V. évf. 4. sz. 9. old.

M.D.K.

Finta József, építész

egyik lakóépületét közli és elismeréssel méltatja:

Rácz György: Szubjektív megjegyzések néhány budapesti épületről.

BUDAPEST, Bp. 1967. V. évf. 6. sz. 28. old.

Finta József építész

A salgótarjáni városközpont építéséhez, később kapcsolódott be néhány lakóház építésével Finta József, akinek Pécskő áruháza a fő tér jellegzetes elemévé vált. Fedett és nyitott belső közlekedő terei, lépcsői, egész tér szervezete folyton megújuló tér élményt nyújt a vásárlóknak.

(említve)

Új építészet Magyarországon.

1974. X. 6. TV. 14.10 Gné

FINTA JÓZSEF, építész

A Corvina MŰHELYTITKOK cimü sorozatában megjelent: "Épitőkockák, épületkockák" /1970/ cimü müve. Felmerült a kérdés, hogy az illusztrációk között miért nem szerepelnek saját müvei?-Tiltakozott. Szerinte oly nagy a képző müvészet egészéből bemutatható képanyag, hogy szerénytelenség volna hővalkodni saját illusztrációival. De ezt müvei ismeretében alszemérmesnek tartjuk, müvei ellentmondanak ennek, 104.old

S.NAGY KATALIN: Könyvekről----Műhelytitkok 101. old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 1973. 12.sz. Bp.

FINTA JÓZSEF, építész

"Építőkockák,épületkockák" /1970/c.könyvéből:Az épület azs a vizualis egység,amely alapvetően,szervesen kapcsolódik mindennapjainkhoz.Festménye vagy kertje nincs mindenkinek,de lakni mindenki lakik valahol és él,utazik .Nem mindegy tudja e tudatositani magában,amit lát. 103.old

S.NAGY KATALIN: Könyvekről---Műhelytitkok 101.old

VALÓSAG, A TIT. folyóirata, 1973. 12.sz. Bp.

FINTA JÓZSEF, építész

"Épitőkockák,épületkockák"/1970/c.könyvéből:A természet természetes részeiként kezeli az épületeket.El tudja hitetni velünk az épités örömét,mert végigvezet bennünket saját épitészettörténeti "örömein" is. 103.old

S.NAGY KATALIN: Könyvekről---Műhelytitkok 101.old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 1973. 12.sz. Bp.

FINTA JÓZSEF, építész

Salgótarján új központi középület-együttesét emeljük ki ki - Sztrogh György, Janossy György, Finta József, Magyar Géza-alkotását. E példa arra utal, hogy éppen az egyes alkotásokban megmutatkozó, szükségszerű ismétlődés folytán bizonyul a városépítés, a többnyire mindig egyedi épületcsoportosítás művészi hatásunak. 18.old

GRANASZTÓI PÁL: Művészet-e ma az építészet ? 9.old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 1973. 6.sz. Bp.

FINTA JÓZSEF, épitész

A Corvina MUHELYTITKOK ,c.sorozataban könyve:"Épitőkockák,épületkockák",1970.-Irja: Az ötvöstargyak,a mözaikpadló készités,a kert-külső környezetünk-rendezése mellett jogos az igány a hazépités eszetikajának megimerése is. 102.old

S.NAGY KATALIN: Könyvekről------Muhelytitkok 101.old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 1973. 12.sz. Bp.

FINTA JÓZSEF, építész

"Epitokockak,épületkockak" /1970/c.könyvéből:Az Akropolisz látványáról igy ir:"halott romokra vartam,hidegrehér kövekre,amelyeket csodalni szokas.Nem ilyen Athénhén fogadott...Görög mértékkel is csodának tetshett." 103.old

S.NAGY KATALIN: Könyvekrol -----Mihelytitkok 101.old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 12.sz. Bp.

Finta József, építész

több építész foglalkozik a panel szerkezetéknek a megújhodásával, ujjászülettetésével, mint Finta József, aki a szálloda építészelben a paneles rendszerű szállodáknál tudott alkalmazni olyan előremutató variabilitást, ahol még a kivitelező is, kényszer nélkül vált partnerévé az építésznek.

Jó reggelt!

1978. X. 10. 4.25 – N. –

Finta József, állami-díjas építész Blaskó János festőművész kiállítását nyitja meg dec. 22.-én, a Műcsarnokban.

Meghívó

1977. dec. 22.

Finta József, építész.

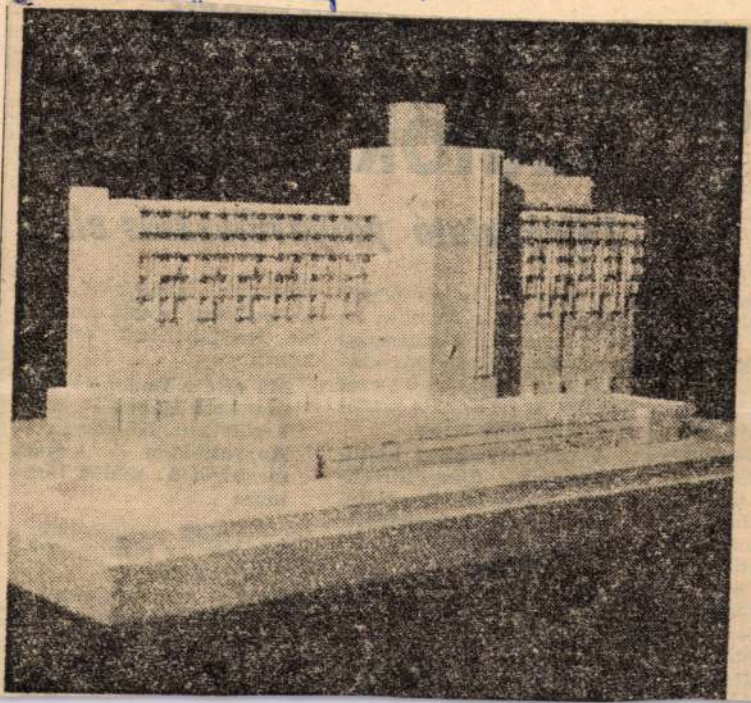

Hotel Moszkva

Hamarosan megkezdik a nyolcszáz ágyas Hotel Moszkva építését a Déli pályaudvar közelében. Tervei a Lakóépülettervező Vállalatnál készültek, akárcsak a Brnóban már épülő Hotel Voronyezsé. Mindkét szálloda tervezője: Finta József Állami Díjas építőművész. Képünkön: az építésre váró Hotel Moszkva makettje.

(MTI Fotó –

Finta József

Finta Józsefnek 3 hó nap alatt
kellett Salgótarján üdülőhálóza-
tát átterveznie.

— Salgótarjáni építészet
Művészet, 1976. május - 16 oldal

Fiuta József

Az ajkai „Munkásmozgalmi emlékmű" – hőz az építészeti részt Fiuta József készítette.

-----:Köztéri munkák.

Művészet, 1976. március - 48. oldal.

Finta József építész

Salgótarján új orculatának építészén dalgozott Magyar Géza, Finta József, Jánossy György, Szrob György építészek.

Unokáink is látni fogják.

1975. X, 23. 20.21 TV 2. műsor, N.

Finta József, építész

h.: Magyar Géza

Tamás E.: Tarián ... 8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. márc. 3.

Finta József, építész

l.: Kós Károly

–: Eltemették Kós Károlyt– 8

Népszabadság Bp. 1977. aug. 30.

Finta József, építész

rokkal büszkélkednek: *Lesenyei Márta* mészkőből készült Napbanézőjével, *idősebb Szabó István* krómacélból alkotott Partizánemlékműjével, *Varga Imre* bronzból formált Madáchával.

Hor[illegible]usaljai változások 8

Népszabadság, Bp. 1977 aug. 12.

1024

Finta József építész

1977.II.11.Kossuth, 16.o5/KJné/

Müvelődés

- A Józsefvárosi kiállitó teremben a hónap végéig tart nyitva a kiállitás a sorozatszerü iparositott épitészetről. A cime után arra gondolhatnánk, hogy ez a téma a nagyközönséget talán kevésbé érdekli. Pedig ha kicsit belegondulunk az emberek legnagyobb részét kevés dolog izgatja jobban világszerte, minthogy azu uj épitészeti technológiák elterjedésével milyen lesz környezetünk, lakásunk, munkahelyünk, vagy az óvoda és iskola ahova gyerekeink járnak.
Vámosi Ferenc a kiállitás bevezetőjében Mils Vanderoe szavait idézte 1924-ből.
Meggyőződésem - irta Wander Roe - hogy az épitészet hagyományos módszerei el fognak tünni. Ha valaki netán sajnálná, hogy a jövő házait nem kőművesek készitik gondoljon arra, hogy az autókat sem a kocsigyártók készitik többé.
Finta József, Kévés György és Kaszab Ákos épitészekkel Rózsa T. Endre beszélget.

- Engedj meg egy példát, ami nekem nagyon megkapó, egy más iparágból. A ruhaipar régen ugy indult ugye, hogy kis szabó mühelyekben,egyedi rendelésekre, méretben készültek a ruhák. Ez a méretre szabott ruha ez annak az egy embernek az összes alkati tulajdonságait tudta, tehát se nem szoritott, se-hol válla is jó volt.
Utána beindult egy konfekció ipar, ami az első időkben néhány tipust tudott gyártani. Tehát néhány tipussal tudták felmérni azt, hogy egy kicsit itt-ott szorit az a ruha, de azért mégis fel lehet venni. A következő lépés, hogy ezt a néhány tipust felbővitjük és akkor jobban megközeliti az egyedi ember méreteit a ruha.
Visszatérve az épitészetre most azon a szinten vagyunk még csak, hogy próbáljuk keresni a tipusokat. Egyelőre még kevés tipus az amit ki tudunk elégiteni, tehát a konfekció példával még kevés a tipus méretünk.
Ehhez az iparositott épitészet, vagy az ipar a technológia adja a lehetőséget.

- Igen. Milyen tipusu házakat épitesz ?

- Kb. három éve a házgyáritechnológiával foglalkozom és a kiállitáson bemutatott anyagom is az ezzel kapcsolatos utkeresés. Egy elterjedt nézet az, hogy a nagy sorozat, ami az ipari termelésnek a velejárója az egyben a monotóniát hozza magával. Hát ez igy nem igaz, mert nem az épület, a gyártmány, hanem ezeknek az alkotó elemei g gyártmányok.

- Finta Józsefnek azt hiszem más tipusu prpblémái vannak. Te szállodákat épitész vagy diákszállásokat

- Alapvetően ugyanazokat a tervezési problémákat szüli ez a technológia az iparositott épitészet egy lakástervezésnél

mint egy szállodánál, vagy egy diákszállónál.
Alapjaiban ugyanazokkal a problémákkal küszködöm én is mint a Kaszab Ákos. Az ilyen fajta technológiával elsőrendüen házgyári technológiával épitett szállodáknál

- Ezeket a szállodákat is házgyári technológiával készült panelekből épitették fel ?

- Persze, egyértelmüen és ez benne az érdekes és tulajdonképpen a nehéz tervezési problémát jelentő, hogy ugyanazokból a széria elemekből készül, amely széria elemekből készülnek a lakások. Tehát ezekből a teljesen széria elemekből kell teljesen egyedi funkcióju és a funkciónak megfelelően teljesen egyedi megjelenésü szállót csinálni.
Most én a Volga Szállónál estem bele ebbe a probléma körbe, ahol

- Ez volt az első ilyen szálló amit terveztél ?

- Ez volt az első ilyen jellegü szálló és egy kicsit fura is volt az Interkontinentál után, aminek minden porcikája egyedi egy ilyen fajta gondolkodást egy ilyen mentalitást, tervezői mentalitást igénylő munkába beleszokni.

- No most gondolom nagy belső feszültséged is volt

- Persze, volt néhány perce a tervezési folyamatnak, amikor kvázi meg akartam tagadni a saját terveimnek az aláirását, de utána nagyon örülök mostmár, hogy ilyen butaságot nem csináltam.
Azért örülök, mert azon tulmenően, hogy egy olyan technológiába szoktam bele amely feltétlenül a jövő vagy legalábbis a jövő épitészetének a csiráit tartalmazza, mig az épület funkcionális, tehát tartalmi megfogalmazására is jó értelembe hat vissza a technglógia

- Tulajdonképpen mind a hárman rokon cipőbe járunk. Nekem az volt a szerencsém, hogy ugy kaptuk a megbizást, hogy az elemektől a kész épületig csináljuk meg a házakat, tehát ez a gondolkodás, az ugynevezett forditott tervezés, hogy az elemre orientált kialakitások jöjjenek először létre az iparositott épitési szisztémák, ma igy nevezik a világon iparositott épitési szisztámák, amik lehetnek ugyanolyan monotonok, mint amilyen monotonnak mondjuk esetleg ma a házgyárat

- Egyetértesz ezzel a ?

- Nem, egyáltalán nem. Szerintem a lehetőséggel sokkal nagyobbak mint a régi szisztémáknak, mert ha szabad ezt mondanom a gótikus épitészet is egy épitészeti szisztéma volt - most nem kulturtörténet és müemlék értékben, de egy merev szisztéma volt, zárt rendszer, a Saint székesegyház vagy az amieni székesegyház vagy egy keleteurópai gótikus bazilika is ugyanolyan elveken, ugyanolyan alapokon épült meg, sokkal merevebb volt és ma ezt elismerjük, hogy ennek vannak müér-

tékei.

- Hangsulyozni kell, azt épitész az mindig igényeket elégit ki. Hozzá kerülnek a társadalmi igények. Akkor amikor elkezdünk tervezni és például behatárolnak minket a különböző normativák.

- Elnevettétek magatokat amikor a normativákról volt szó.

- Nos nekünk gyakorló épitészeknek erre nehéz válaszolni, mert pont azért mert normativa olyan alapkutatásoknak a végeredményét kéne tükröznie, amihez nekünk nincs meg a felkészültségünk arra, hogy azt mondjuk egyértelmüen, hogy ez meg ez a pontja az előirásnak nem igazak.

- Mondok neked egy példát arre a norma használatra. Tegnap voltam Salgótarján nyugati városrészével egy épitési minisztériumi tervtanácson, ahol egy professzor teljes mellszélességgel megtámadta a tervemet azért, mert a városközpont részeként épülő kb. 8oo lakás és minden egyéb nincs meg a norma által precizen előirt zöld terület közvetlen a házak alatt, tehát mini játszótér, pihenő ez az. Teljesen felháborodva támadta a tervet egyetlen kis problémából. Ugya a tervezési területtől 2o méterre egy több száz hektáros erdő van, de azt már a norma nem irja elő, hogy azt az erdőt a zöld területként bele lehet számitani és professzor és nagyon értelmes ember és tulajdonképpen, érted. A normának a tébolya, amikor egyszerüen nem tudják felhasználni, amikor visszaélnek vele, amikor az emberi gondolkodást határolja be egy egyébként nagyon becsületesen megfogalmazott normativa. Mert hiszen való igaz, hogy a lakóknak tényleg kell zöld terület.

Finta József, építész

a Józsefvárosi Kiállító Teremben iparosított építészet vizuális esztétika ünnel, az Ipartérv és a Lakóterv munkatársaival köpösen Jurcsik Károly, Kevés Eszjörgy, Finta József rendez a közönségnek szóló modern építészmódokat értelmező kiállítást.

Láttuk, hallottuk...

1977. II. 6. Petőfi, 11.40 |K. Iné|

1021

77.IV.8. 19,30 N.

-hiradó

- A járvány. 1917. A Nemzetközi Gyermeknap és a többiek 1976 pla-
[illegible]terméseinek legjobbjai közül valók, amelyek mától összegyüjtve
[illegible]ltó helyen a Nemzeti Galériában láthatók. A Magyar Hirdető gon-
[illegible]zásában rendezett kiállitás a politika, kultura, gazdaság, keres-
[illegible]edelem és filmtémák köré csoportositja a plakátokat. Ezek erénye
[illegible]s egyben feladata, hogy mindenki számára érthetően meggyőzzenek,
tájékoztassanak, invitáljanak, látáskulturát és közizlést formálja-
nak.

Fiuta József

A célt csak akkor érhetik el, ha megragadják a rohanó, csupán egy pillanatra megálló ember figyelmét. Ez, - a zsüri szerint - a következő három plakát alkotójának sikerült a legjobban.

- Az év egyik legjobb plakátját Finta József tervezte. Mit szeretett volna kifejezni vele?

- A film egy valóban megtörtént multszázadbeli északmagyaországi járvány-esemény és annak következményeiről szól, ennek az ideológiáját a kötél és a vér a drámát, amely nagy tragédiává változik.

- Az Ötödik pecsét cimü film plakátját Bakos István tervezte.

- Kismebernek a kiszolgáltatottságáról, a meggyalázásáról, a kisembernek az ezeken való tulemelkedéséről és a tovább-élniakarásáról szól a film.

- Ez benne van a plakátban. A harmadik fődijas Szilvási Nándor Nőnapi plakátja, eltér a megszokottaktól.

- Az ilyen évről-évre visszatérü ünnepeknél mindig az a probléma, hogy az ember ugyanabban a szimbólum-rendszerben mozog. Ezzel próbáltam ebben az évben szakitani. A nézők döntsék el, hogy milyen sikerrel.

- 1976 legjobb plakátjai 28-ig láthatók a Galériában.

- Ez a riport a Bánya-múzeumban, 300 méter mélységben készült. A folytatása Salgótarján másik érdekességéről, mai arculatáról egy 19 emeletes modern toronyház tetején.

- Ki kell nyitni ezt a tetőterraszt, hogy innen szét tudjunk nézni. Ide persze nem-igen szoktak följönni ugye?

- Nem-igen, csak azok, akik megtekintik városunkat, innen végig lehet látni az egész völgyet. Csehszlovákok, finnek szudániak, belgák, a közeli országok és a távoli országokból nagyon sok szakember jön.

- Itt azért csipősebb a levegő.

- Igen élesebb egy kicsit, itt öblítődik át a város, a széláramlat itt hozza be a friss levegőt a városba.

- Illő lenne bemutatni beszélgető társaimat Juhász Tibor, a Salgótarján Városi Tanács osztályvezetője és Kralovánszki István tanácsos. Merre nézzünk először?

- Éppen előttünk van az új autóbusz pályaudvar 1976-ban adtuk át.

- Vasút is jár erre, azt már hallottuk,

- Itt szemben velünk az un. nyugati városrész, ebben az ötéves

az un. réselést. Ami abból állt, hogy a magunk előtt lévő szénfalat a középtájon 2o cm vastagságban egy méterre előre betörtük. Vasékeket és ilyen vasrudakat alkalmazott az alá-réselt szén lefejtésére.

- Vajon ez akkor is igy csurgott?

- Igen ez tulajdonképpen hozzátartozik, mert a fülkéből is jön lefelé a vizcsepp és lent is sár van.

- Innen ered a bányászok reumája.

- Hát jórészben igen.

- Ez az a bizonyos hőkamra, olyan körülmények között ahogy a mentés folyik, a hőmérsékletet felfütik elektromos fütő-testekkel 4o- 5o fokra , a mentők a mentőkészülékkel gáz-maszkban jönnek ide be és mindennek tetejébe ezeket a súlyzó-kat kell emelgetniük. Nagyonsokszor 5o-szer loo-szor

- Megpróbálom azért én is, ez hasonlit egy ilyen kondicio-náló teremhez, csak ennek azt hiszem, hogy valamivel több értelme van, emberéleteket tudnak menteni. Bolthajtásos, deszkázott lejtőn jöttünk le
Ma már betonives biztositást láthatunk elefántagyar-szerü

1977. Kossuth, febr. 20. 8.55 M.
Kulturális magazin

zervben kezdődik meg a beépitése.

- Nézzünk erre a hegyre.

- Ez a Pipis-hegy.

- A tetején látok egy televizió-tornyot

- Igen az I és II müsor sugárzására.

- Mi minden lesz itt néhány év mulva?

- Már most van egy nagyon szép partizán-emlékmü, a későbbiekben kialakul ebben a vizmosásos földben egy szabadtéri szinpad,

- Ugyanúgy beépül majd a természeti környezetbe mint egy görög szinpad?

- Mint egy görög szinpad, az épitész-tervező Finta József, egyik nagyon jó elgondolása a szabadtéri szinpad telepitése, mert a természet megadta a formáját és kis kialakitással rendezéssel megkapjuk a viszonylag olcsó szinpadot.

- Ebben az évben be fog indulni a Magyar-Szovjet Barátsági Parknak az épitése és azt követően kezdődik a szanálás és kezdődik a nyugati városrésznek a beépitése.

- Nézzünk akkor ennek garzon-háznak a másik odalára, sétáljunk el.

- Kezdük talán Jánossy Györgynek a szálloda épületével. Kellemes, könnyed formával tekint a város főterére, falai rusztikusak, látni a nyersen hagyott vasbeton szerkezeteit, kimondottan szép épületnek tartom. Mögötte nagy lakótelep ami föllépép egy kicsit a domboldalra is, ezek az épületek sem egyformák.

- Nem házgyári elemekből készült, előregyártott vasbeton keretvázas épületek. Tervezője Magyar Géza törekedett arra, hogy változatos legyen nemcsak a homlokzat kialakitása, hanem a belső lakástere is. Ezen a területen a városközpont jelenlegi területén mintegy 800 lakás lett lebontva.

- Szinte letorölték az igazán nem szép épületeket és vadonatúj városközpontot emeltek a helyére. Vajon az első időkben nem váltott-e ki az ellenkezést.

- Ellenkezőleg, mindenki nagyon örül ennek a városközpontnak, mert itt minden a régi elavult lakások helyére korszerü távfütéses gázos lakásokat kapott. Az, hogy ez a városközpont igy átépitődött nagyon nagy szerepe volt a város vezetőinek Jakab Sándornak, aki nagy szeretettel gondozta

a megye első titkáraként a város épitését. Nagyon jó partnerekre talált az épitész kollégákban Jánossy Györgyben, Sztrau Györgyben, Finta Józsefben és Magyar Gézában.

- Nem véletlen, hogy ők"állami dijat"kaptak ezért a salgótarjáni városközpont megtervezéséért. Talán azért lett ilyen szép ez a városközpont, mert nem házgyári elemekből húzták fel a házakat. Vajon drágább lett-e igy, hogy más technológiával dolgoztak?

- Becsléseink szerint nem drágább, a városnak egy központja van, tehát ebben az egy központban kell a városi kereskedelmi, szolgáltató és egyéb intézmény funkcióit biztositani, tehát ezekhez az épületekhez nem is alkalmas minden esetben a házgyári épitési mód.

- Jó érzés itt épitésznek lenni? Itt Salgótarjánban dolgozni?

- Igen nagyon jó érzés. Az ember szeretettel nézi állandóan a város épületeit és az ember tudja, hogy bizonyos fokig része van benne. Tulajdonképpen úgy épitem, hogy büszke legyen a lányom arra, hogy az apja résztvett ennek a városnak az ő szülővárosának az épitésében.

- Hadd egészitsük ki ezt a beszélgetést most itt a budapesti stúdióban. Finta József és Magyar Géza épitészekkel, akik folytatják is Salgótarján továbbépitését és akik most épitész szemmel mondják el hogyan sikerült és hogyan sikerülhet továbbra is ilyen modern és korszerü épitészeti együttest létrehozni.

- Az hiszem kevés olyan város és város-rekonstrukció van az országban, ahol az épittető, a város vezetői olyan bizalommal és megértéssel fordultak az épitészekhez, mint éppen itt Salgótarjánban. Salgótarjánnak lényegében ez a titka, meg talán az, hogy olyan, néhány olyan épitész fogott ehhez a város-rekonstrukcióhoz, akik nem kontrázták meg, hanem éppen megértették és segitették egymás munkáját és valamilyen fajta felfogásbeli, mentalitásbeli azonosság is fedezhető.

- Azt hiszem nagyon izgalmas épitészi feladat is volt a zöld dombok és a szük völgybe szorult és épült régi várost modern nagyvárossá megtervezni és átépiteni.

- Tulajdonképpen egy hallatlanul izgalmas feladat városméretü tervezést végezni épitésznek, szinte együtt a helyiekkel lelkesen fogtunk hozzá ehhez a városépitéshez és mivel itt olyan müemlék, olyan müszaki állapotú épület nem

létezett amit menteni, óvni kellett volna, ezért egy teljesen új átépitési terv lett jóváhagyva és ehhez kezdtünk hozzá a tájjal való együttépités, ez volt lényegében a legfontosabb feladat.

- Ami egyuttal gondolom a varázsa is volt ennek a munkának, már a tervezésben is nem?

- mindenképpen és még szerintem most is, különösen akkor, amikor a központ épitésén túl most már a mögöttes területeket kezdjük épiteni, igy a Fő tér fölötti Pécskő-dombnak az épitése és jelenleg az átlendülés a nyugati oldalra, vagyis a nyugati városrésznek a beépitése, beinditása van napirenden.

- Nagyon érdekes mit Önöktől hallottam, hogy most egymás mellett ülnek, de mint épitészek a következő fázisban szembekerülnek egymással, nem mint kollégák, hanem mint épitők, mert a város két szemközti terepét fogják tovább épiteni.

- Igen az a nagyon szép táji környezet amiről beszéltünk az egyrészt páratlan adottsága Salgótarjánnak, másrészt müszakilag roppant nehézzé tette az egész rekonstrukciót. A völgy, ami egyébként is nagyon beszükül és éppen a Fő tér és környékén szükül be a legjobban, ketté van vágva hosszában a vasút és az utak, illetve egy patak szalagjával is. Ez a lényegében elég kis területü városmag most kerül olyan helyzetbe, hogy épitésileg tovább lendüljön, és ennek a hosszirányú tengelynek egy kereszt tengelyes tovább-szervezést adjon. Ez a kereszt-tengely lényegében átmegy a jelenlegi Fő tér közepén és keleten a Pécskő-dombot, nyugaton pedig a nagyon szép erdő boritotta hegy lábát érinti. Egy olyan csodálatos adottságú táji környezetbe kerül ezzel a kereszt-tengellyel a Fő tér, tehát a Fő tér tovább épitése, amellyel egyetlen magyar város sem rendelkezik, itt közvetlen a hegy az erdő alján egy olyen hegy és erdő, amelyet nem lehet beépiteni, tehát mindenképpen megmenekül az épitészek beavatkozásától, részben egy [illegible] nagy lakásszámot három toronyházat terveznénk, de olyanfajta közintézmények is kerülnek ide amely egész Salgótarján, sőt a Nógrádi régiót is szolgálják, mert 3oo ezer kötetes megyei könyvtár, uszoda, kereskedelmi szolgáltatási épületek, ifjúsági ház, nagy szabadtéri szinpad. Tulajdonképpen ezzel a nyugati városrész beépitésével és a Pécskő-domb beépitésével teljesedik majd ki a rekonstrukció és alakul ki véglegesen Salgótarján központja.

- Nagyon szerencsés mint épitészi vállalkozás az is, hogy

Önök végig épithetik ezt a várost. Igy a városkép az épitészek elgondolási egységét végig megőrizhetik, ami azt hiszem nincsen mindég igy.

- A beépitési tervek elkészitésétől az egyes épületek magasépitési megvalósitásáig ugyanazok a személyek müködtek közre. Ez nem egy általános gyakorlat nálunk, általában ez különválik, a városterveket más tervező-épitészek, más vállalatok végzik, itt ez a szerencsés együttjátszás azért is adódhatott, mert viszonylag kicsi ez a városközpont. Azokat a városrendezési gondolatokat amit mint városrendező lefektet az ember később tartani tudja a magas épületek tervezése során is egészen az utolsó apró részletekig.

- Üzenjünk valamit a tarjániaknak, ez a teljes, korszerü, szép, modern városkép kb. mikor lesz látható?

- Hát ez már futurológia, reménykedünk abban, hogy két ötéves terv belátható idején belül ez megvalósul. A salgótarjániak is biznak továbbra is annyira a tervező épitészekben mint a rekonstrukció kezdetén és az épitészek is annyira támaszkodnak a tarjáni lakosság és a városvezetés vállára mint ahogy régebben.

- A Magyar Rádió Énnekkarának tagjai néhány napja szálltak le a vonatról a Kleleti p.u.-on, biztosan sokan látták a Tv képernyőjén ezt az ünnepi érkezést, egy nagy eseménysorozat után, amikor vendégszerepeltek először a világhires Milánoi Scalában. Sapszon Ferenc karigazgatóval most a hazaérkezés és a jól végzett munka boldog tudatában arról beszélgetünk itt is, hogy a Rádió Énekkarra ilyen nagyszabású feladat még nem hárult, különösen külföldön, igy van?

- Valóban igy van Schönberg: Mózes és Áron cimü operájának előadása sok nehézséget okozott a kórusnak. Mi sok XX.századi kórusmüvet, óratoriumot énekeltünk ezt megelőzően, mégis ez a több mint 40 évvel ezelőtt jelentkezett opera sok sok szakmai nehézséget adott a kórus számára.

- Azt hiszem, hogy már a felkészülés is igazodott ehhez, nagyon hosszú ideje készült az énekkar az előadásra.

- Tulajdonképpen hosszú ideig és még sem eléggé sok időt forditottunk rá, hiszen szeptember végefelé kezdtük el a tanulást és ez a két felvonásos opera a maga szerkesztésével és szakmai gondjaival bizony úgy tünt már a megérkezéskor is ezt konstatáltuk, hogy éppen hogy csak készen lettünk a felkészüléssel.

Finta József, építész

Még 1954-ben alakult az Sparterv szövetség vezetősége mellett, - égisze alatt az ugyanevezett mester iskola. Ez a mester iskola olyan állami díjjal kitüntetett építészt nevelt, mint Paunai László, Finta József és még sokan mások.

Az építészet ürügyen

1977. III. 31. TV. 2 műsor, 20.01 (Szné)

Az épületek magasságának határa a csillagos ég. Ennek a bizonyos csillagos égnek a magassága pedig Dr. Finta József akadémikus úrnak 60 méter, a többieknek 55 méter – lásd még a rendőrszékház magasságát. Quod licet Jozsi, non licet bovi. (Amit szabad Jupiternek, akarom mondani Józsefnek, nem szabad az ökörnek.) De csak Pest Hungária körgyűrűn kívüli részén. Ez tiszta Amerika lesz, a guggoló Manhattan.*
Persze ne legyünk igazságtalanok, nem tartunk még a radikális zöldcsoportok jelszavánál, hogy vissza a barlangba: éljen a fenntartható visszafejlődés. Sőt, személy szerint örülök ennek az intézkedésnek, ha az építőipar szempontjából vitatható is.

Gorilla ház, Prága
Építész: Petr Brzobohatý, Martin Feistner, Vítězslava Rothbauerová
Forrás: Stavba 2002/2

Nem azért örülök, mintha irigy lennék a Finta Stúdióra, nem irigylem tőlük a toronyházmegbízásokat, valljuk meg őszintén, toronyház tervezésére rajtuk kívül alig egy-két cég van felkészülve. Ráadásul sem nem könnyű, sem nem hálás ez a feladat: szerintem öt-tízezer négyzetméter felett alig-alig születnek építészetileg értékes művek.
Nem csak azért örülök, mert így a főváros templomtornyainak, kupoláinak hangsúlya megmarad (most a rendőrszékház tornyára ne térjünk ki), bár lényegesnek tartom, ha már a csúcsokról – hála Istennek – a vörös csillagok lekerültek, ne toljunk még magasabbra cégjelvényeket.
Elsősorban azért örülök, mert ez az első olyan jelentős intézkedés, amely a befektetői nyomulásnak gátat szab. Talán egyszer a bevásárlóközpontok belvárossal szembeni fejlesztését is fékezik, talán majd a beruházók szabályt és engedélyt elsöprő, szabályozási tervet újrarajzoló, műemléki városközpontban meggypiros bádogtetőt erőszakoló magatartását is megállítják önkormányzataink. Talán egyszer az is elérhető lesz, hogy Budapest lakhatóbb legyen, hogy a kitelepülés megálljon, sőt megforduljon, talán egyszer lesz elővárosi vasútközlekedés, P+R parkolási rendszer és valóban védett buszsáv. Talán majd akkor elérhető lesz, hogy ne csak alacsony, hanem magas szinten is lakható legyen Pest, hogy ne csak felhőkarcolók ne legyenek, de szlömösödés se, feketenegyedek se alakuljanak ki.
De addig még sok víz lefolyik a Dunán.

Csanády Pál

**A helyzet persze ennél összetettebb, lásd a 11. oldalon a hírt a fővárosi rendeletről*

a víz

Crawford hafa

Rendszerek „egy kézből”

Szekcionált ipari kapuk

Gyorskapuk

Rámpakiegyenlítők

Megadoor

Crawford-Hafa Kft. 1117 Budapest, Budafoki út 60.
Telefon: (06-1) 371-2420 Fax: (06-1) 203-6737
e-mail: info@crawford-hafa.hu

1021

Finta József épületek

1974.IX.5.Televizió 12.45 Gné

Uj épitészet Magyarországon

/45/

A legutóbbi évtized épitészete hibái, megtorpanásai és problémái ellenére is gazdagságával, tartalmi sokoldalúságával és egyre fejlödő technikai szinvonalával, már alakuló szocialista épitészetünk lehetőségeit rejti magában, és reálisan tükrözi társadalmunk fejlödését. A Konlon épült gimnázium és diák szálló és más hasonló középületek jelzik, hogy nemcsak a főváros reprezentativ külkereskedelmi épületei viselnek már magasabb épitészeti szintet, hanem az épitészet egészének szinvonala emelkedőben van. Uj anyag használat, korszerü szerkezetek, nagy üvegfelületekkel alakitott homlokzatok, és mögöttük világos, levegős jól szervezett belső terek jellemzik ezeket a középületeket. Gondos funkcionális tervezés, magasszintet követelő, már tulzottan is részletes hatósági és egyéb előirások, normát, követelményeket terontének, néha talán már tulzottan is kötött egységes szinvonalat. A konlóihoz hasonló iskolák és más funkcióju középületek alközpontok, áruházak és kereskedelmi létesitmények egészségügyi épületek, korházak és a megnövekedett idegenforgalmat szolgáló szálbdák képviselik épitészetünk e jellegzetes területét. A Dunaujvárosi garsonház körül kialakitott alközpontot, amelyet Finta József tervezett ABC áruház, posta és orvosi rendelő alkotja és ezzel a város főutvonalát lezáró középmagas épülettel a legfiatalabb épitész generáció jelentkezett a magyar épitészetben a 60-as évek elején. Az épitészeti feladatok megsokasodásának és a szinvonal emelkedésének továbbra is az anyagi, materiális alapok, az épitőipar, épitéstechnika, technológia fejlödése a feltétele. Csak igy alakulhat tovább épitészetünk, a fejlett anyagi technikai lehetőségek és az uj épitészet szemléleti egységének talaján.

– Minden részletében hasonlóan átgondolt legjelentősebb szállodank a Duna Interkontinentál. Az épület tervezője Finta József a belső tereket Kovácsi László alakitotta.

- Nem hiszem, hogy a pesti oldalnak van funkcionálisan és városképileg frekventáltabb pontja, mint az Erzsébet híd Lánchíd között elterülő Dunapart. Ez a terület a Pesti belváros képviselete, Budapest legszebb és legfontosabb főutvonala a Duna felé. Amikor az Interkontinental tervezését megkaptuk elsősorban ez az itt jelentkező városkép probléma volt az, természetesen a szálloda funkciók jó megoldása mellett ami a legtöbb gondot okozta nekünk. Ezért kellett arra törekednünk, hogy a megbizást nem mint egy épület tervezési megbizását fogjuk föl, hanem a két híd közötti egész területet átfogjuk a tervezés során. Ezt azért szeretném hangsulyozni, mert sokan vitatkoztak a szálloda léptékéről, nagyságrendjéről, arról, hogy beleillik-e vagy nem a budapesti városképbe, panorámába, ez az épület mindenképpen csak egy eleme annak az épület kompozíciónak, ami a két híd között várhatóan néhány éven belül csak föl fog épülni és azt hiszem a szálló léptékét és nagyságrendjét akkor lehet majd valóban megitélni, amikor az egész kompozició elkészül..A városképi problémákon tulmenően természetszerüen igen lényegss kérdés volt az is, hogy az épület jól funkcionáljon, hogy gazdaságos szállodát épitsünk ki. Ennek a problémának ugy próbáltunk elébe menni, hogy egy képletszerüen tiszta funkciót igyekeztünk kialakitani az alaprajzokb A szálloda képlete lényegében az, hogy minden szobája, minden közösségi vendégforgalmi helyisége a Dunára néz, tehát a Vár a Gellért hegy látványára. Ezt a képletszerüséget igyekeztünk konzekvensen végigvezetni a szálló összes alaprajzán.

- Addig, amig az Interkontinental tervezésénél a városkép és funkcionális problémák a nagyságrendi lépték problémák összeegyeztetése volt, a leglényegesebb tervezési probléma, addig a következő szálloda megbizásainknál elsősorban a budapesti Volgánál más természetü problémák izgattak. Ott talán a városképi kérdés kevésbé került föl, inkább az volt a lényeges megoldandó feladat, hogy hogy tudunk egy A, vagy B kategóriáju szállót olyan előgyártott szerkezettel, tehát házgyári panelekkel összerakni, olyan panelekkel,,amiből lényegében Budapest ujonnan épülő lakóházai is készülnek, hogy ez az épület ne tipus jellegü ház legyen,hanem funkciójának megfelelően teljesen egyedi karakteres megoldás. Lehet,hogy a Volga szállónál ezt a tervezési kérdést sikerült megoldanunk, hiszen a Volga megépitését követően sok szálloda megbizásunk jött ilyen szerkezettel, tehát házgyári és egyáltalán előgyártott szerkezettel, például Pozsonyban épitünk most egy a Volgánál nagyobb hasonló szerkezetü házgyári szerkezetü szállodát, a Bratislava Szállót, éppen októberben lesz az átadása, s ezen felül még

háron kb hasonló funkcióju épületet is tervezünk, illetve épitünk Pozsonyban.

- A Budapest szállóban, az Interkontinental épületépen, vagy a Volga szállóban jelentkező szerkesztésnód, már hazai épitészetünk nagykoruságának, egyes esetekben a nemzetközi szinvonal elérésének is bizonyitéka. A nagy feladatok talán tulzottan is kötöttek, vagy reprezentáló szándékuak. Néhány kis középületünknél viszont tisztán érvényesülnek a formáló elvek, a tér, anyag, szerkezet és funkció területén. Néhány kis áruház, vendéglátóipari épület, müvelődési ház, vagy a Hollóházán épitett kis templom, tiszta formái érzékeltetik azokat az ujabb törekvéseket, amelyek sajátos szint és gyakran vitákat hoznak mai épitészetünkbe.

nta József, építész

L: Kós Károly

O –: Kós Karolynak 8-

Esti Hirlap, Bp. 1977 aug. 29.

Finta József

"Iparositott épitészet" cimmel négy müvész kiállitása nyilt meg a Józsefvárosi Kiállitó Teremben. Finta József, Jurcsik Károly, Kaszab Ákos, Kévés György nevét emlitve, -Vadas József: "Mérnök-e az épitész?" cimmel- mind a négy müvész munkáját külön és közös programjuk, valamint az épitészettel kapcsolatos problémák szerint is tárgyalja.
A részletekre kiterjedő kritikát lásd: Finta József nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. febr. 12. XXI. évf. 7. sz. 12. lap.

Finta József [építész]

A Magyar építészet, 1945-70. című album egyik munkatársa.

F. R.: Könyvnemle 7

Népszabadság, Bp. 1972. nov. 25.

Fintha József, egykén

Tagja a küldöttségnek.

G. Gy.: Kik utaznak Berlinbe ezen a napon? 07.12.

Népszabadság, Bp. 1973. júl. 8.

Finta József, építén

Kilűnő műve: Salgótarján
városközpontja.

Szenes Sándor: Városiasodó városok M.1.

Népszabadság, Bp 1973. júl. 22.

FINTA JÓZSEF, építész

Szombathely városközpontjának rendezésére meghirdetett orsz.nyilvános tervpályázat.1961.dec.15-1962.apr.5. 44 értékes pályázat volt.-A 20.000 forintos I.díjat Finta József és Kaszta Dénes pályaterve nyerte.
406.old

HECKENAST JÁNOS: Napjaink városfejlesztési problémái
377.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, XIX.évf. 1965
3.szám Szombathely 1965

Finta József
építész

Finta s algótanjáni épületei
a városképet gadagítják.

Balog János: B. 76.
Tükör, 1976. okt. 17 – 38. oldal.

Finta József

tervei szerint épült fel a Hotel Intercontinentál

Rajztanitás 1976/2/24

Dr Maksay: Müemléki séták

Finta József, építész

A Komenský Egyetem 1300 személyes diáknállását tervezte. (Pozsony.)

— : Diáknállót avattak 8.

Esti Hírlap, Bp. 1976. szept. 17.

Finta József

"Hogyan politizáljunk?" címmel Seszták Ágnes beszélgetést folytat Szendrői Jenő, Kossuth-díjas építész professzorral, a "Fiatal Építészek Köre" vezetőjével, az 1954-től 1960-ig működő Mesteriskola jelenlegi kiváló építőművészeiről: Bajnay László, Finta József, Gulyás Zoltán, Vadász György, Virágh Csaba építészeket sorolja fel Szendrői professzor, akiket a Mesteriskola adott a társadalomnak. Az 1960-ban megszüntetett Mesteriskola, 1970-ben újra született "Fiatal Építészek Köre" néven. Nemzetközi figyelmet keltett a kitünő Finta József építőművész Volga Szálló-ja.

**Élet és Irodalom, Bp. 1975. febr. 15.
XIX. évf. 7. sz. 7. lap.**

Finta József, építész

építészeti kiállítást nyitott meg

-: Tessék hozzászólni ...! 12

Esti Hírlap. Bp. 1977 febr. 15.

4

Finta József, grafikus
építész

L: Silvásy Nándor

9.

—: Kiállítás egy év ...

Nérszabadság, Bp. 1977. dpr. 9.

Finta József

P.J.: Hotel Volga, Bp. IV. Dózsa György út. - Építész Finta József, belsőépítész Király László, statikus Dózsa Lóránd, építész munkatársak Hrecska József, Z.Havas Anikó, Dávid László. Polkópok: Ágotha Margit, Rákassy Csaba. - Ismertetés.

Magy.Ép.műv.1972.6.sz.14-21.l.

Finta József

a dunaújvárosi városi alközpont

építészeként neve említve

Magyar építészet 1945-70

47. old.

Fiuta József

salgótarjáni üzletház építészeként

neve említve

Magyar építészet 1945-70

108. old

Finta József

a Hotel Duna Intercontinental

építészéről és belső építészéről említése

Magyar Épitészet 1945-70

122. old.

Finta József építész

A 37. velencei biennálé magyar pavilonjában szerepeltek a napjainkban épülő salgótarjáni városközpont és lakónegyedek makettjei, Finta J., Jánossy Gy., Magyar G., Szrogh Gy. építészek alkotása.

Bodri Ferenc: Magyar képzőművészet a 37. velencei biennálén.

Tolna Megyei Népújság, 1976. szept. 12.

Finta József

Velencében, a 37-ik biennálén: Salgótarján városképe helyenként a legszebb „nött" városokéval vetekszik. Épületeinek alkotói Szrogh, Jánossy, Magyar Géza és Finta építészek.

Balog János: B76. Szentendre és Salgótarján Velencében.
Fükör, Budapest, 1976. okt. 17.

Finta József, építész

Az építőművészek szövetsége 25. éves állami-díjas építészeinknek – közöttük Borbás Tibor, Finta József, Magyar Géza – a nagypaneles építés meghonosításában végzett munkájáért kitüntetésben részesült.

Déli Krónika,

1976. dec. 6. Kossuth 12.00 (Kegyné)

Finta József, építész

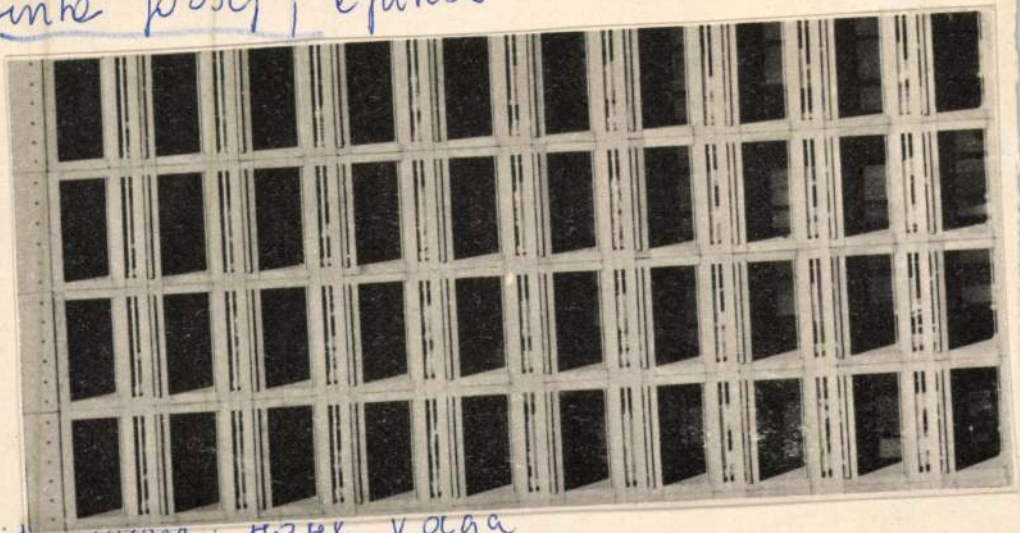

Finta József: Hotel Volga

LÁTÓHATÁR, Budapest, 1977. április

Borító 2.

1976. szept. 18. Televizió 19.3o M.

TV-Hiradó.

- Három magyar vállalat közremüködésével épitették Pozsonyban azt az 13oo személyes diákotthont, amely a város 28 ezer diákjának kollégiumi elhelyezési gondjait enyhiti. Az épületet ünnepélyes keretek között avatta fel Sárosi János magyar épitésügyi és városfejlesztési miniszter-helyettes. Az ünnepélyen magas kitüntetéseket kaptak az épitkezésen résztvevő munkások és mérnökök. A Duna-partpn magasodó épület a Druzsba, barátság nevet kapta. A Komplex, az ÉMEXPORT és a Győri Épitőipari Állami Vállalat közös munkájával 19 hónap alatt készült el Finta József állami-dijas épitész tervei alapján. Az alapanyagtól a berendezésig mindwnt magyar vállalatok szállitottak. A külső és belső szinösszeállitás merész. Barna, sárga, piros, kék, zöld, igazán vidám hatást kelt. A 36o három és hat ágyas diákszoba fürdővel, főzőkonyhával még lakásnak is beillik. Pótolja az otthon kényelmét és biztositja a tanuláshoz szükséges nyugalmat. Az idelátogató vendégek számára az első emeleteken lakosztályokat és vendégszobákat rendeztek be. A kikapcsolódni, szórakozni vágyó diákokat klubhelyiség és hangulatos eszpresszó várja.

- Horvát Károly épitésvezető: További megrendeléseik vannak?

- Jelen pillanatban aláirták annak a kollégium-szárnynak lepényépületét, ahol 25oo fős diákszállónak megfelelő konyhával és étteremmel lesz kibővitve és egy nagy kongresszusi teremmel.

1973.V.31. Televizió 18.35 Gnó
TV.Szomszédolás

1021

Jó estét köszönt Pozsonyból Vértesy Sándor.

Kedves nézőink 1972 október 30-án egy derüs őszi napon Pozsonynak ezen a kies keleti részén, ahol Ruzsinyov lakótelep épül, vagy 30 ezer ember számára megjelent Györből 14 magyar szakember, a győri Állami Epitőipari Vállalattól. Amit itt láttak akkor, nem volt éppen szivderitő, ugyanis ezen a helyen, ahol állok egy korábban itt élt útépitő vállalat raktárai helyezkedtek el, jobbra, ahol most a munkások barakjai, de micsoda pompás lakásokkal vannak, egy szemét-telep volt. Fák álltak itt, azokat ki kellett huzni, mindezt elkészitették és 1973 január 8-án elkezdődött a Hotel Bratiszlava épitése, Ruzsinyov központjában, ez lesz ennek az uj városrésznek a központja majd.

A Győr megyei Épitőipari Vállalat Házgyárának gyártó csarnokából jelentkezem. Ez az épitőipari vállalat a Bratiszlava szálloda gyártója és kivitelezője. Nagyon meglepett az, hogy kevesen dolgoznak itt ezekben a csarnokokban, aztán elmagyarázták nekem, hogy ez azért van, mert nagyon modern gépi berendezésekkel rendelkeznek, amelyek megkönnyitik a munkát. Igy elmondották azt is, hogy egy nap alatt 16, illetve 17 komplett lakás készülhet itt el. Igy négy év alatt 15 ezer lakást sikerült befejezniök.

Házgyári elemekből épül tehát szálloda, Bruckner Mihályt az épités fiatal és nagyon lelkiismeretes vezetőjét arra kérem, kalauzolja most kameráinkat itt egy elem beemelése talán a 300.

Jelenleg, ami folyamatban van az épület fal beemelése történik, kb 3200 négyzetméter alapterülettel, földszinten kerül elhelyezésre a hall, porta, recepció, azon kivül azon a részen kerül elhelyezésre a kongresszusi terem, ezen a részen a hőközpont és kiszolgáló gazdasági egységek, valamint csatlakozik a szálló épülethez.

Mögöttünk?

Mögöttünk amit látunk az egy korszerü zsaluzati rendszerrel készülő u.n. izne-zsaluzattal készülő monolit 7 méter lo cm magasságu vasbeton falszerkezet, egy nagyon ügyes tervezésü és nagyon szép karcsu szerkezetet látunk. Ez egy valóban komoly müszaki feladatnak tartott munka, tekintettel arra, hogy ez teljes egészében történik folyamatosan a 7 méter 10 betonozása. Három munkafázis történik, először is a kizsaluzást láthatjuk, azon kivül középen történik a betonozás és itt a homlokzati részen amit látunk a vasszerelés készül.

Azt hiszem a főnöki tekintély megállitotta most a munkát egy pillanatra,

Mehet a munka, tessék folytatnia munkát.

Ez a szállodának a baloldali szárnya lesz, ezzel a korszerü zsaluzási eljárással. 957 ágyról szól a terv.

Közel ezer ágyas valóban a szálloda és ennek megfelelően ugyc a csatlakozó egységek a konyha, közel ezer adagos teljesitményü lesz. A földszinten kerül elhelyezésre fodrászat, virágüzlet, különböző idegenforgalmi irodáknak az üzleteknek a kialakitása, azon kivül garázsok és átmenő teljes három egység, ami nyilt szakasz, nyers betonfelülettel kerül kialakitásra, a teljes földszinti rész, a földszint fölött kerül kialakitásra az u.n. szerelő szint, az egy csőfolyosókkal ellátott gépészeti szint rengeteg cső hideg-meleg viz fütés, elektromos energia ellátás.

No hát 14-en jöttek tavaly ősszel ide, most hányan vannak?

Jelen pillanatban 98-an vagyunk, de ez egy hónapon belül 180-200 főre emelkedik. Várjuk a panel szerelő társaságnak még egy hátralévő részét, a Fémmunkás Vállalatot, majd a BUBI vállalat fog belépni a munkák folyamán technológiai sorrendben.

Van-e netán valami olyasmi, amit most gyors postával haza üzenne, hogy küldjenek ezt, vagy amazt?

Hát kérem szépen itten a televizió kamerákból is látható, a lepény épület alagsori panel szerelése elkészült, legalább is az első szakasz, és erre szeretnénk, hogyha a Fémmunkás minél hamarabb megkezdené a felvonulását és a munkák folytatását.

Ez tehát az óhaj.

Ez az óhaj igen.

Na hát lépjünk át akkor most Győrbe és ismerkedjünk meg a szálloda tervezőjével.

Ezek szerint Bratislavába felépül a Bratislava szálloda. A bratislavaiak rendkivül kiváncsiak mondjon valamit erről.

Volga tipusu szállónak is szokták nevezni általában a szakemberek. Ez lényegében egy olyan tipus megjelölést jelent, ami a pesti Volgához viszonyitva egy szerkezeti hasonlóságot mutat. Egyébként a két szálló között jelentős differenciák is vannak elsősorban nagyságrendi differencia, a pozsonyi kb

ezer ágyas, nagyobb, mint a pesti, ezen kivül a vendég kényelmét, pihenési igényeit szolgáló, szórakozási igényeit szolgáló helyiségek is bővebbre vannak méretezve a pozsonyi szállodában.

Ezek szerint Ön biztositja, illetve garantálja azt, hogy egy szép épülettel gazdagodik Bratislava?

Hát szeretném garantálni.

El kell, hogy mondjam Finta József épitész tervező nagyon ismert Magyarországon, kétszeres Ibl-dijas épitész. Ő tervezte többek között az Interkontinentál szállodát is, ugy szintén Salgótartján ujrafejlesztésében is része van. Hadd kérdezzemmeg, hogy milyen tapasztalatokkal gazdagodott, illetve mik voltak a problémái a Bratislava szálló épitésénél.

A szállók tervezése mindig nagyon sok problémát jelent és azt hiszem a legérdekesebb feladat lenne azt, hogy a szálló mindig közvetitő szerepet kap a vendég és a vendég által meg ismerendő idegen világközött. Egy kicsit nehezen tudtam elképzelni, mikor a pozsonyi szálló feladatát megkaptam, hogy hogy fogom én ezt a közvetitő szerepet a pozsonyi szállóra ráruházni, hiszen én Pozsonyt nem tulzottan ismerem. Remélem azért ez a szerep is sikerül majd a szállodának.

Természetes, hogy Pozsonyba ezek szerint többször járt, szeretném megkérdezni, hogyan megy a munka a bratislavai kollégáival?

Nagyon jól megy és ha a szállodának sikere lesz, azt hiszem nagyon nagy részük lesz éppen a pozsonyi kollegáknak abban, hogy sikerült megtervezni ezt a szállot nagyon kollégiálisan fogadtak, roppant korrekt müszaki partnerek voltak és három alkalommal voltam eddig Pozsonyban és már azt hiszem nagyon sok barátot is szereztem ott. Igy könnyü dolgozni és remélem meg is lesz az eredménye.

Átadjuk a szót Bratislavának.

Ahol nyomban bemutatom a mellettem álló urat, Josef Maikát az Inter hotel vezérigazgatóját és kedves kollegámat a pozsonyi rádióból, aki majd segit a tolmácsolásban, Galán Gézát. Én egyetlen kérdést tennék fel, hiszen gyakran kijár az épitkezésre, miért tartja gazdaságosnak, miért tartja gazdaságosnak és jó befektetésnek ezt a megrendelést?

Számunkra ennek a befektetésnek több előnye lesz, elsősorban is az, hogy az épitkezés rövid idő alatt befejeződik, két év alatt, tehát rövid időn belül kitudjuk elégiteni az elszállásolási igényeket, továbbá, hogy a beruházás is rövid időn belül megtérül.

E szálloda felépülésével az elszállásolási lehetőségek Pozsonyban 100 %-al növekednek, ez annyit jelent, hogy ebben a szállodában annyi vendéget tudunk elhelyezni, mint a többi összes bratislavai szállodába együttvéve.

Szlováki fővárosának ezidáig még nem volt ilyen szálloda komplexuma, mint a Bratislava szálló lesz, számolunk azzal, hogy az elkövetkező ötéves tervben az idegenforgalom növekedni fog és igy a vendégeket jobban kitudjuk majd elégiteni.

Számunkra előnyös lesz, hogy a szállodai részen kivül jelentős lesz a kiszolgáló részlege a szállódának, ahol is az éttermen, az éjszakai mulatón, s báron kivül még több más kiszolgáló részleg lesz és itt jobban kitudjuk elégiteni a vendégeink igényeit, mint ezidáig.

Ugy szintén jelentős lesz a kongresszusi tanácsterem is, amelyben olyan eseményeket tudunk majd lebonyolitani, amelyekre ezidáig Pozsonyban talán nem is volt lehetőség. Különbféle kongresszusokat, értekezleteket, tanácskozásokat.

További szolgáltatási berendezéseket helyiségeket tudnák megnevezni, mint például a fodrász üzemet, azon kivül a fodrász üzemen kivül, virág üzletet, azon kivül az utazási iroda részlegét is.

És sok minden tartozik egy hotelhez. Egy záró kérdésem volna megnézte-e Budapesten ugyancsak Finta terve alapján készült Holtel Volgát, mielőtt a megrendelést megtette, vagy csak ugy fejest ugrott?

Természetesen láttam a budapesti Volga szállot mielőtt megrendeltem volna ezt az épitkezést, ennek alapján történt e a megrendelés, nagyon tetszett neken a Volga szálló és remlem, hogy az elkövetkezőkben főleg, hogyha az idegenforgalom növekedni fog, még egy hasonló jellegü szállodát épithetünk majd Bratislavában.

Köszönöm az interjut. Kedves győriek ez tulajdonképpen egy előzetes üzletkötési bejelentés volt.

Az előbb láttuk a Bratislava szálló makettjét, mi most átugrunk néhány hónapot és a felépült szállodába képzeljük magunkat. Itt áll mellettem Virág Imre főmérnök elvtárs, aki ennek az erkélynek, az uj módszerrel készült erkélynek a tervezője. Főmérnök elvtárs, hogyan érzi magát az uj szálloda, uj erkélyén?

Őszintén megmondom nagyon jól. Eltudom képzelni a mögötten berendezett szép nagy szobát és eltudom képzelni azt a szép panorámát, amit erről a lodzsiáról Pozsony látképe nyujt nekem.

Remélem, hogy ilyen érzései lesznek valóban,,amikor is a kész szálloda erkélyén áll majd. Gondolom főmérnök elvtárs, hogy nap mint nap foglalkozik asszállodával, mint olyannal is, nyilván emiatt láthatjuk a fején azt a pár ősz hajszálat. Mi az a legnagyobb probléma, ami nap mint nap foglalkoztatja?

Két évvelezelőtt, amikor a szálló épitésének gondolata felmerült nem gondolhattam arra, hogy két évvel később ilyen közvetlen közvetités fog történni a már épülő pozsonyi szálló és Házgyárunk között. Vállalatunk eddig is épitett szállás jellegü épületeket, de ezek kisebb jelentőségüek voltak, a mai szálló épités, amiről ma szó van, rendkivül nagy feladatot jelent számunkra, nemcsak azért, mert külföldön kell magas szervezettséggel épiteni, hanem azért is, mert ilyen reprezentativ tájon, panelos elemekből most épitünk először szállót. Mutatva ezzel azt is, hogy a házgyári széria termelés mellett lehet változatos, kiegészitő tevékenységgel is épiteni. Ez a szálló épités egy uj profilt jelent vállalatunk életében, és már az eddigi előkészités is azt mutatja, hogy több szálló épitését fogjuk elkezdeni.

Hogyha elárulhatná nekünk főmérnök elvtárs, a bratislavai szálloda épitése ugye előnyös vállalkozás az Önök számára?

Nagyon előnyös vállalkozás, bekell vallanom. Nemcsak a müszaki fejlesztésünkön segit, el kellmondani azt, hogy a lakás ár Magyarországon fix áras, és amennyiben más épitési igény kielégitése céljából épitünk szabad árason, ez visszahat a házgyári lakások áraira. Köztudott, hogy a győri Házgyár lakásai a legolcsóbbak, és még azt is el szeretném mondani, hogy nem mindegy az, hogyházgyárunk milyen mértékben van kihasználva, mert egy elemre jutó költség természetesen csökken akkor, ha azonos állóeszközökkel minél többet gyártunk.

Biztos vagyok benne, hogy még nagyon sokat tudna főmérnök elvtárs nekünk erről elmondani, de most hadd menjünk erről a harmadik emeletről tovább.

Kedves nézőink egy kis munkás beszélgetés, afféle rögtönzött munkásgyülés, ugyanis van aki már a müszakot letette reggel 5-től délután 5-ig, vannak akik csak este 11 tájban. Hát had mutassam be a jelenlevőket; Farkas János betanitott munkás, Németh János gépkezelő, Farkas György szerelő.

Akik itt a jobb szélen állnak egy bokorba a Farkas család Soproniak apa és fia itt dolgozik, erről majd később. Hát mit lehet itt keresni tessék mondani?

Hát azért itt sokkal többet keresünk, mint odahaza.

Számokat.

Hát keresünk olyan 3500-tól 4000 forintig.

Érten. Miért ilyen hosszu a mai müszak, hogy 11 óráig?

Ugy jött ki a mai napunk, hogy betonozunk és a betonozást nem lehet félbehagyni, megszakitani.

Tegnap beszélgettünk arról, hogy két elemből áll a fizetés.

Igen.

Hogy van ez?

Kérem szépen otthon kapjuk a besorolt órabérünket és itt megkapjuk a 2300 forintos koronát, amit hát a saját ellátási célunkra használhatunk fel, ezeket a pénzeket. Aki egy kicsit takarékoskodik valamennyit tud is vinni belőle haza.

Hát mennyit szokott hazavinni?

Hát kérem szépen ez változó, attól függ milyenek a kiadások és hát olyan fele árba lehet megegyezni ebbe.

Körülbelül a felét lehet megspórolni és nagyon jók a pozsonyi sörök ugye Gyuri bácsi? Hát magát érte egy kis malör, amikor eljött ide dolgozni néhány hónappal később.

Hát igen váratlanul a feleségem is meglepett, elküldték utánunk ugy látszik, hogy otthon az asszony nem volt biztonságban.

Gyuri bácsit el is engedem, mert a betonkeverőnél várják, ugyanis egy csövön onnan érkezik a beton és kerül be a padozatba. Kedves fiának mi a szakmája?

Én vasszerelő vagyok, vasbeton szerelő, szintén a vállalatnál dolgozom már 12 éve.

Te minek készülsz Toni?

Hát még nem tudom előre, mert még nem gondoltam ki.

Na jó, hát akinek lejárt annak köszönjük, itt pedig tőlem balra a Toma testvérek ácsolnak, megkérheten Önöket egy szóra. Sétáljunk át oda a kamera felé. Mind a ketten nősek, családosak, Kapuvárott laknak, az idősebbnek Istvánnak két gyereke van,

Én Imre vagyok neken egy gyereken van.

Na tessék jönni átsétálunk oda, s közben Önöknek is feltennén a kérdést, hogy mit tudnak megtakaritani?

Hát az otthoni fizetés az tisztán megmarad, az megy az asszonynak otthon, itt kb 1400 forintnak megfelelő korona van, amit el lehet vásárolni.

Jöjjünk át ide a kamera közelébe, mikor voltak utoljára otthon?

Két hete, szombaton lesz két hete, én is együtt járunk mindig haza. Négy hetenként van a hazautazás, de mi általába hazamegyünk hetente motorral, ha a munka ugy engedi, de most egy kicsit szoros volt két hétig voltunk itt. Hát igy elviselhető.

8 hónapos a srác ugye?

Igen.

Hát akkor tessék odafigyelni, egy kedves arcot fogunk látni a képernyön együtt.

Igen a feleségem.

Hát valamit csak mondjon neki.

Szervusz anyucikán, nem tudom megismered-e a hangomat, mennyire látsz elég szörös vagyok, időm se volt a borotválkozásra semmire. Hát nagyon örülök, hogy látlak benneteket, a kisfiut nagyon szeretném látni.

Hát sajnos ő nincsen itt mert otthonmaradt anyukámmal, nem tudtam elhozni, mert különben most jönnek a fogai és nagyon rossz.

Nem baj szombaton már hazamegyek, remélem, hogy akkor már otthon lesz és akkor megtudom nézni.

Hát remélem én is és nagyon jó lenne, ha már hazajönnél hossza volt ez a két hét.

Ne haragudj, de nem nehettem, a munka ugy kivánta, hogy itt kellett maradni.

Elhiszem, hát tudom, hogy milyenek a kötelezettségeid.

Bizony ma reggel óta is 5 óra óta dolgozik tanusitom, aztán tetszett-e hallani a megtakaritásról, mert szombaton azt is viszi haza azt hiszem.

Hát igen ezzel volt a legnagyobb gondom, mivel hogy még egy kötelezettségemnek kell eleget tenni, mert május 26-án volt a születésnapja, sajnos itt kellett lennem nagyon szeretten volna hazamenni, de nem lehetett,

Visz ajándékot?

Viszek, viszek még nem tudom, hogy mit de biztos, hogy viszek és előre is nagyon sok boldogságot szeretnék kivánni neked.

Köszönöm szépen a kisfiam nevében is.

Szivesen.

- Na hát egy bucsu csókot igy kamerán keresztül és aztán visszakapcsolunk Győrbe.

Elmondotta előzőleg, hogy a fürdőszoba, amelyben volt nagyon szép és nagyon komplett, s bár azt hallottuk, hogy a bratiszlavai szállodába szauna is lesz, de addig is nyugodtan meg lehet elégedni ezzel a szép berendezésü fürdőszobával, amelynek az előnye az is, hogy ha valami elromlik bent nem kell benenni a szerelőnek és nem kell zavarni a vendéget, hanem ezt kintről a folyosoról javithatja. Azirányba szeretném megkérdezni, Öntől, Foder Zoltán elvtárstól a technológiai osztály vezetőjétől, mit tudna erről bővebben mondani?

Az itt látható technológiával a vizes térelemek házgyári komplettre készitésével sokrétü előnyt biztositunk. Egyrészt a vizes térelemek komplettra készitésével, a helyszini munkaráforditás minimális lesz, a helyszinen csak az épület gépészeti vezetékeket kell összekötni, és máris működhet a vizes térelem. Mig a hagyományos épitésmódnál kb egy fürdőszoba megépitése 70-80 órát vesz igénybe, addig ezzel a korszerü házgyári technológiával 40 óra alatt tudunk egy komplett vizes térelemet előállitani.

És lehet még ezt a rövid időt fokozni, illetve még rövidebbé tenni?

Igen további technológiai fogások és technológiai módositások bevezetésével megpróbáljuk ezt a 40 órát tovább lecsökkenteni.

Mérnök elvtárs, van Önöknek a vállalatnak konkurense országon belül?

Országon belül még jelenleg nincsen, de ha lesz is, termékeink jóságával és az elkészités gyorsaságával vesszük fel velük szemben a versenyt.

Milyenek az Ön perpektivái ennél a vállalatnál, ugy hallottuk 5. éve dolgozik itt.

Igen 5. éve vagyok a vállalatnál a házgyári technológiával foglalkozom és mint ahogy ennél a szállodánál is a panelos technológia és a könnyüszerkezetes épitési mód ötvözésével próbálunk korszerü terméket előállitani.

Elmondotta, hogy 5 éve dolgozik már itt és hány éves?

28.

Mellettem áll Liszkai István az épitésvezető gazdasági helyettese, de nem ám valami pénzügyi szakembert tessék ám elképzelni, hanem Pista bácsi a világ mindenféle épitőipari mesterségek tudója, igy van?

Hát vannak azért olyan dolgokis, amibe nem 100 %-os az ember.

Igen, hát itt az a módi kedves nézőink, hogy tulajdonképpen mindenki mindent csinál és ezt a munka meg is követeli tehát aki gépkezelő időnként más beosztában is helytkell állnia, igy van?

Feltétlenül szükséges és itt egészen más a munkafolyamat, mint odahaza. Itt a gépkezelő éppen ugy megfogja a lapátot, éppen ugy megfogja a csákányt a gépkocsi rakománnyal érkezik akkor lerakodik, vagy ha vagon érkezik, természetszerüen jön rakodni, de ez nemcsak kimondottan a gépkezelőkre vonatkozik,

A betonozó is jön zsaluzni szépen.

Segédmunkásnál, hát nincs külön választva a szakmánként itt a munka.Természetes vannak aztán könyesebb szakmai munkák, amiket szakmunkásoknak kell végezni.

Igen, de a dolognak az első fele mégis csak példaadó és érdemes odafigyelni erre. Hát neken egyetlen kérdésem van,

1974 október 15-én át kell adni itt a kulcsokat, nem sok idő, tulajdonképpen januártól, amikor elkezdtek már itt alapozni egy és háromnegyed év, menni fog-e ez?

Hát menni fog, de tekintettel arra, hogy a végleges tervek alapján a műszaki gárdánk kidolgozta azt a technológiai folyamatot, amivel most pillanatnyilag ahogyan most látjuk, dolgozunk, mi bizunk benne, hogy menni fog, minden elkövetünk, hogy ez sikerüljön is.

Hát akkor most itt csináljunk egy kis televiziós jövőbe nézést, itt van ennek a Hotel Bratislavának a modellje, kedves nézőink rövidesen látni fogják, hogyan is föst majd 1974 október 15-én ez a terület, a Ruzsinov lakótelep és annak központja ezzel a 9 emeletes szép nagy szállodával. Ezzel elköszön Pozsonyból a riporter Vértesy Sándor.

Finta József

és Kovácsy László tervezték az V. Apáczai Csere János u. 4. sz. Duna Intercontinentale Hotelt.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest lexikon. Budapest 1973. 13351

2571

Finta József
épitész

- Kedves nézőink. Szeretnénk felhivni figyelmüket egy nemrég megnyilt épitészeti kiállitásra. Budapesten a Józsefvárosi kiállitó teremben, VIII. kerület József krt. 7o.iparositott épitészet cimmel Finta József, Gyurcsik Károly, Kaszab Ákos, és Kévés György épitészek munkáiból rendezett kiállitást március 1-éig megtekinthetik.
Budapest felszabaditásának 32. évfordulója alkalmából a Budapesti tasz cimü magyar filmet vetitjük most, 14 éven felüli nézőink számára.

- - - - - - -

1977, II. 11. 16.05 D. TV.
Unokáink is látni fogják

FINTA JÓZSEF

VADAS JÓZSEF:

Képzőművészet

Mérnök-e az építész?

Hogy az építészet nagy utat tett meg a századfordulótól az avantgard kísérletén át a jelen legváltozatosabb megoldásaiig, az mindenki számára lemérhető az utcán. Lemérhető és tettenérhető a változás. A kezdet a szecesszió mozgalmas felületjátéka volt; ezt a festői nyugtalanságot józan funkcionalizmus követte; a falak geometriáját pedig egyre izgalmasabb vasbeton plasztikák váltják fel napjainkban.

De vajon mi rejlik e stílusváltozás mögött?

★

Ha a tematikát nézem: az építészeti tevékenység demokratizálódása. Kiélezve a különbséget: régen a kiváltságosoknak, ma az utca emberének dolgozik az építész; paloták és középületek helyett ma elsősorban lakások épülnek.

Ha a szemléletet nézem: a technicizálódás ötlik szembe. A reneszánsz, a barokk, a klasszicista templom — építőtechnikában — alig mutat eltérést: az új társadalmi viszonyokból következik a stílusváltozás. Ezzel szemben Le Corbusier Ronchamp-i kápolnája a korábbiaktól alapvetően különböző ipari kultúra terméke.

Ha az építész személyét nézem: a szépelgő alkotót az elkötelezett gondolkodó váltotta fel. A régi építész azon volt, hogy minél esztétikusabb formát adjon a mecénás vagy megbízó kívánságainak. A mai építészben viszont közösségi felelősségtudat és politikai elhivatottság munkál, hiszen a lakásviszonyok megváltoztatásával végső soron az életkörülményeken akar változtatni.

Ha a szóhasználatot nézem: a művészből mérnök lesz. Nádai Pál már a tízes években arról ír, hogy az építész „inkább mérnök, mint dekoratőr"; a húszas évek végén, a harmincas évek elején kibontakozó új építészet pedig egyértelműen a *mérnök* szó használata mellett tör lándzsát. Forgó Pál szerint: „Az új építészet nem folytatása a réginek. Nem az elől fejlettebb neveltje. Az elmúlt építészet: építőművészet volt. A mai: építőtechnika, építőipar."

★

Hogy — az építésszel szemben — éppen a mérnök fütyül a szép megjelenésre?

Az antik világot idéző Szépművészeti Múzeum, a reneszánsz palotákat utánzó Andrássy út és az utánzatokat utánzó pesti bérházak között érthető volt a lázadás a házakból történelmi díszleteket kontsruáló művész ellen. De kevés. Már Nádai Pál is észrevette, hogy a technika önmagában nem művészet, hogy a statikán túl az építésznek el kell sajátítania például a vas nyelvét. Forgó Pálnak pedig nem kisebb kritikus, az új építészet nem jelentéktelenebb híve, mint Kállai Ernő rótta fel elfogultságát. Arra utalva: nem az építészettel kell megváltani a társadalmat, hanem a társadalom átformálásával kell megváltoztatni az építészetet. Folyik ez a vita azóta is, ma is. A *Józsefvárosi Kiállítóteremben* négy építész, *Finta József, Jurcsik Károly, Kaszab Ákos, Kévés György* vall arról, az *Iparosított építészet* című kiállításon, hogy az építész mérnök is, de nemcsak mérnök.

★

Közös programjuk központi tételét Kévés György fogalmazta meg: „Az iparosított építés nem cél, hanem az egyedüli eszköz, amelylyel korunk mennyiségi és funkcionális követelményeinek eleget tudunk tenni."

Ezt a tételt kevesen vitatják — elvben, annál többen kérdőjelezik meg a gyakorlatban. Agresszívabb formában: a mérnökesztétikát valló építészet túlhaladottságát emlegetve; kevésbé agresszívabb formában: a jelenlegi lakótelepek türelmetlen bírálatával, a házgyári épületek rideg és falanszteri külsejének hangoztatásával.

A technika — különösen a mai, fejlett technika — kétélű jelenség. A legnyilvánvalóbb és a legképtelenebb ötletek forrása. Érzi ezt az ambivalenciát Kévés György is. Ezért olyan megoldásokat alkalmaz, amelyekben a technika *vívmányai* érvényesülnek. Ilyen az óbudai művelődési ház, ez a színes, mozgalmas, eleven hatású épület, amely azért színes, mozgalmas és eleven, mert Kévés György nem rejtette el a szerkezet — az úgynevezett könnyűszerkezet — elemeit. Sőt, a kezünkbe adja őket, hogy válaszfalakat, ajtókat mozgatva az összességében nem nagy belső teret minél jobban, mindig az alkalomhoz igazodva használhassuk. Miközben mindig gazdag és mindig más összkép bontakozik ki előttünk. Azt jelezve: ennek az építészetnek az esztétikuma a rendeltetéséből következik. Mert, mint Kévés írja, „korunk építészete a célszerűség művészete".

★

A puszta célszerűség persze sivárságot eredményez.

Erre a jelenségre utal a másik résztvevő, Finta József. Aki tudja: az építészetnek nem lehet más szövetségese, mint az ipar; aki azonban a saját bőrén érzékeli építészet és ipar kapcsolatának ma még kísértő veszélyeit: „Az építés folyamata napjainkban vált — vagy válik — iparrá, s az iparrá alakulás, technicizálódás veszedelmes gyermekbetegségének jól felismerhető tüneteként a technika az általa szolgált igények... elé sorolva önmagát, az építészet alapvető törvényeinek és céljainak átfogalmazására törekszik."

Gyanítom: a házgyári építkezésekre gondol Finta József. Mert a paneles építkezés — mai anyagi lehetőségeink között — túlságosan is a funkció puszta kielégítésére szorítkozik. S mert Finta József paneles házak tervezésével foglalkozik. Panelből készült a Volga Szálló (a Váci út és Dózsa György út sarkán), azt bizonyítva: az előregyártás legszokványosabb eszközéből is lehet elegáns épületet, akár hotelt is tervezni. A kiállítás tanúsága szerint: időközben elkészült a tihanyi szálloda és a Hotel Bratislava, amelyek ugyanennek a paneles építkezési technikának egyre érettebb megnyilvánulásai. Ha csak ennek az egy építésznek ezt a három munkáját hasonlítjuk össze, akkor is hinnünk kell a mérnöki tevékenységen túllépő építészetben: három nagyon hasonló, mégis különböző, mert egyre gazdagabb térélményt nyújtó szállodát látunk.

★

Paneleket főleg lakótelepi építkezésekhez használnak.

Ezek tervezésével foglalkozik Kaszab Ákos. Aki tudja: a házgyárakból kikerülő elemek jelentős részén nem lehet változtatni; és, aki vallja: azon a néhány elemen, amely viszont változtatható, kötelességünk alakítani.

A hálás szerep Finta Józsefé: ő azt mutatja meg, mire képes az előregyártott elemes építkezés. A kulcsszerep azonban Kaszab Ákosnak jutott, aki a lehetőséget megpróbálja a valóságra váltani, a vívmányt általánossá tenni. Ma még ez a munka a lépcsőházi korlátra, a házak erkélysorára, a bejárati szerelvények kialakítására korlátozódik. Mégis fontos ez a korrigáló tevékenység, mert esztétikai élmény forrása, s mert a mi délibábos országunkban arra figyelmeztet: ha nem válthatjuk meg a világot, csináljunk legalább egy jó erkélyt.

★

Nemcsak erkélyekkel lehet mozgalmassá tenni a teret.

A már említett Volga Szállót az eléje helyezett kis dobozok tették érdekes épületté. Az egyforma házak közé telepített közösségi épületekkel — óvodákkal, bölcsődékkel, iskolákkal, bevásárló központokkal — próbál hasonló hatást elérni Jurcsik Károly is. Ezért sokféleképpen variálható típuselemeket tervezett, az ugyancsak előre tervezhető, a tipizált igényeket rögzítő alaprajzi sémákhoz. Az eredmény: könnyebb és olcsóbb tervezés, gyártmányelőkészítés, kivitelezés. A városrendező pedig a tíz terv több mint száz variánsából választhatja ki a helyre a legmegfelelőbbet. Hogy sikeres lesz-e ez a kísérlet, az majd elválik a gyakorlatban. A módszer azonban kifogástalan. Jurcsik és kollégái tudják: építészet nincs technika és ember nélkül. És azzal is tisztában vannak: a jó építészetben nem a technika, hanem az ember diktál.

Élet és Irodalom, Bp. 1977 febr. 12.

NAGY ÉLMÉNY

XXI. évf. 7. sz. 12. lap.

Láttam egy kilencperces kisfilmet. Tetszett. Ez volt az első benyomásom, semmi több. Órák

vert az anyjukat, a papa elment egy másik nővel, meglógott a bányából. Ez életük első keserűsége.

vonket érintő társadalmi kérdésről beszélni. Mi lesz velük, ha megnőnek? Nem folytathatják azt az életet, amelyet szüleiktől láttak, ha erről már gyerekkorukban ilyen határozott véleményük van.

KÖNYVEK

Stefanovits Péter: Mese

Svájci útkeresők

Vándorkő (Európa, 184 old.)

Hajnal Gábor összeállítása, a *Vándorkő*, az európai német nyelvterület költészetét vázoló antológiasorozat negyedik tagja. Húsz német anyanyelvű svájci költővel ismerkedhetünk meg a gyűjteményből, mely — a lehetőségekhez képest — gazdag anyagra támaszkodik. A kötet szereplői a középnemzedék tagjai — költészetük tükrözi a modern svájci irodalmi irányzatokat.

A felfedezés reményében olvastam végig ezt a kötetet: egy ismeretlen költészet, vagy egy magával ragadó egyéniség felfedezésének reményében. A százötven oldalas kutatómunka csaknem kudarccal végződött. Nem teljes kudarccal — hiszen jó verseket olvastam. Jókat — mert nem rosszakat.

Az összeállítás verseinek túlnyomó többsége kitapintható tematikai és stiláris vezéregyenes mentén sorakozik föl. Ez a vezéregyenes az elfogadható (de ennél nem több) korszerű vers fogalmát jelenti. A művek korszerűsége azonban tojáshéjszerűnek bizonyult. Jobban figyelve ugyanis lényegükre, alapvető paradoxont fedezhettem föl bennük, ellentmondást a stiláris megjelenés és a tematika között.

A mai svájciak tematikája majdnemhogy tizenkilencedik századi: a kertjellegű természet hangulatosságát szürrealista és impreszszionista, nem egy helyen romantikus vershangulatok idézik elénk. Ez a mondanivaló költözik be aztán a modern szabadvers szaggatott formájába — mely a költők többségénél megint csak szinte azonos. A vajúdás látszatát keltő képzettársítások és nemegyszer túlhajszolt képek mögött érezni az alpesi legelők változatlan illatát, a panziók nyugalmát.

Erre a világra, a semleges Svájc életbiztonságára települ „felépítményként" a huszadik század, füstjével, szétesettségével, ellentéteivel. Ez érződik a versek többségéből. A romantikus alap is időről időre kiütközik, mesterkéltté téve a modern fordulato-

Rainer Brambach Indulás-a talán nem véletlenül szerepel az egész összeállítás kezdő alkotásaként. Egyszerűen és őszintén idézi fel az elutazás, a búcsú hangulatát.

A Vándorkő útkeresők összeállítása, tizennégy mai magyar költő fordításában. Egy ország, „Európa ékszere" keres itt magának költői arcot, lírai világot. Egyelőre — a kötet tanúsága szerint — félsikerrel.

Sebők János

Optin

Molnár Géza: Az ég kékje könnyebb (Szépirodalmi, 450 old.)

Az elmúlt huszonöt évben írt elbeszéléseinek javát adta közre *Molnár Géza*. Ezzel nem csupán alkotásokban gazdag írói útját követhetjük nyomon, hanem figyelemmel kísérhetjük az időszak eseményekben gazdag történelmét is. Sőt: az első írás, *A szerelmes kisinas* még régebbi időkbe visz. A felszabadulás előtti világot mutatja be, azt a mikrokozmoszt, melyet a címszereplő oly kitűnően ismer, s amelynek apró, egyedi megfigyeléseiből összeálló képe nagyobb, általánosabb fölismeréseket tartalmaz. Az éles megfigyelések pontos közvetítése az alkotó személyiségen átszűrt életanyag tárgyiasítása Molnár Géza hatásos írói módszere. Máskor az „elbeszélő én" megőrzi szubjektivitását. Hangján átsüt az élmény forrósága, hogy lírai vallomássá oldódjék *(Isten meztelen tenyerén)*. Elbeszéléseinek két, látszólag ellentmondó ismertetőjele a konfliktusérzékenység a szemléletben és a könnyedség a megvalósításban. Az élet parányi, jelentéktelen mozzanataiban is fölfedezi a drámai magot, az egymással összeütköző emberi indulatokat *(A cigánylány)*. Ott, ahol nincs mód a küzdelem kibontakozására, szelíd megértéssel szemléli hőseit, mint a *Sanoár* esetében, vagy anekdotaszerű, csattanós megoldást választ *(A mesélő szabó)*. Legfeszültebb, a komorságig komoly novelláinak is sajátjuk a gördülékenység, a cselekményesség. Ha felkapott sikerkönyvek nem sajátították volna ki és nem koptatták volna fakóvá a jelzőt, azt mondhatnánk: Molnár Géza elbeszélései *olvasmányosak*. Mivel azonban manapság ez akár elmaraszta-

TAMÁS ISTVÁN:

Iskola a VII. kerüle

Loránd Ferenc: A Kertész utcaiak. (Magvető, 475 old.)

„Rettenetes a kísértés a jóra" — írta iskolájának története elé mottónak a brechti sort *Loránd Ferenc*. Vagyis: nem könnyű elkárhozni. Aki feltétlenül el akarja pusztítani magát, annak sok jóra kísértő alkalmat és embert kell elkerülnie. Például ezt a Kertész utcai iskolát, amely 1963-tól volt nevelési modell, botránykő, elvetendő kísérlet, követendő pedagógiai gyakorlat... Keltett nyugtalanságot és megnyugvást. Kikezdett érelmeszesedett fölfogásokat, diadalmasan felmutatott rossz gyerekekből faragott jó embereket, és átmeneti kudarcokkal igazolta módszereinek ellenzőit is. Történt itt mindenféle olyan dolog, amilyennek egy szenvedélylyel megalkotott és mozgásban tartott nevelési intézményben történnie kell.

A hatvanas évek Kertész utcai iskolájának hivatalos neve: VII. kerületi Dolgozók Önálló Általános Iskolája. Növendékei a rendes általános iskolából kinőtt, túlkoros, családi körülményeik folytán tanulmányaikban megakadt

gényes emlékezés, pedagógiai eszszé, tanügyi riport, statisztikai összefoglalás... Mit mondjak még?

Talán csak annyit: kitűnő könyv.

●

A szerző az igazgatója volt ennek az iskolának. Mondhatnám patetikusabban is: megalkotója, létrehozója, fenntartásának szelleme. Lehet, tiltakozna ellene. Írásából — és az írásból kiolvasható tanári magatartásából — legalábbis erre következtetek.

Budapest kellős közepén, a legsűrűbben lakott kerületben, ahol százszámra nevelkedtek — nőttek, mondjuk pontosabban — rossz körülmények között élő gyerekek, akiket mostoha családi viszonyaik megfosztottak a gyermekkor természetes biztonságától és örömeitől (méghozzá nem „általános" társadalmi okok miatt, hanem azért, mert e nagyvárosi szögletben mindenféle baj és szerencsétlenség *is* megbúvik) működött ez az iskola. Tanárai olyan gyerek-„anyagot" kaptak, amely elől a nyugalomhoz, a jól vagy rosszul kigondolt, de ütemesen

FINTA JÓZSEF, építész

Az 1961-ben a "Szombathelyi VárosközpontTervpályázatára" kiirt pályázategyik pályamüvét Finta József és Kaszta Dénes adta be. 20.000 forintos dijat nyertek ezen. 93.old

KAROLYI ANTAL: A szombathelyi városközpont tervpályázata 91.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 196. II.köt. Szombathely, 1962

Finta József

1955-ben műlatett Kolozsvárott, építőmérnöki diplomáját a Budapesti Műszaki Egyetamen szerezte, 1958-ban.

Pogány Frigyes: Salgótarján új városközpontja – Bp. 1973. 55 p.

Finta József

Pályázatokon 8 ízben nyert díjat, kiváló zeneszerzői működéséért Ybl-díjjal tüntették ki.

Pogány Frigyes: Salgótarján új városközpontja - Bp. 1973. 55 p.

Finta József

Kiemelkedő művei a Duna Inter. Continental Szálloda és a Volga Szálloda (Bp-en)

Pogány Frigyes: Salgótarján új városközpontja – Bp. 1973. 55 p.

Finta József

Mindmáig a Lakó és Kommunális Épületeket Tervező Vállalat műtermvezetője.

Poogány Frigyes: Salgótarján új városközpontja – Bp. 1973. 55 p.

Finta József

A Pécskő Áruház földszintes épületszárnya a Tanácsköztársaság tér felől. (fotó)

Pogány Frigyes: Salgótarján új városközpontja – Bp. 1973. 52p.

Finta József

A salgótarjáni Pécskő Áruház a Rákóczi út felől (fotó)

Pongrácz Frigyes: Salgótarján új városközpontja – Bp. 1973. 35 p.

Finta József

A salgótarjáni Pécskő Áruház emeleti nyitott tere és az esperesnő (foto)

Pogány Frigyes: Salgótarján új városközpontja – Bp. 1975. 38 p.

Finta József

A salgótarjáni Pécskő Áruház feljárata a Rákóczi útról. (fotó)

Pogány Frigyes: Salgótarján új városközpontja – Bp. 1973. 37p.

Finta József

Neve megemlítve.

Pogány Frigyes: Salgótarján új városközpontja – Bp. 1973. 40p

Finta József

A Pécskő Áruház a művelődési ház felől Salgótarjánban (fotó)

Pogány Frigyes: Salgótarján új városközpontja – Bp. 1973. 34p.

Finta József

A salgótarjáni Pécskő Ámházat ő
építette

Pogány Frigyes: Salgótarján új városközpontja – Bp. 1973. 36p

Fiuta József

Ybl-díjas tervező építész (Lakóterv); az Állami Díj II. fokozatát kapta.

Magyar Hírlap, 1970. IV. 2. 4. l.

Finta József

és Jakob Zoltán a Kelenföldi lakónegyed beépítési tervének készítői.

Merza László, Mernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 13351

5351

Finta József

Finta József - Kaszab Ákos - Toth János együttes terve az alábbi pályázaton megvételt nyert.. /Ismertetés, képekkel/

Finta József:Nemzetközi tervpályázat Perugia új városközpontjára, 1972. - Magy.Ép.műv. 1972.4.sz.9-13.l.

-A belvárosban felépült középületek közül kétségtelenül a legnagyobb vitát a Duna Intercontinental épülete váltotta ki, amelynek tervezője Finta József Ibl-díjas mérnök, a LAKÓTERV mérnöke. A Duna közelsége, a belváros milyen feladat elé állította Önt akkor, amikor hozzá kezdett a tervezéshez ?

Unokáink is látni fogják.
1974. V. 3. 21.40 TV. II. műsor, - Hué -

-Számomra a legérdekesebb feladat az volt, hogy a szállodát, hogy sikerül majd beleágyazni Budapest életébe.
Szinte érthetetlen számomra, hogy a pesti oldal, a pesti élet mennyire elfordul a Dunától. Szemben a talán legszebb Európa-i városi látvány a hegyek rétegződése, a Vár, a Gellért-hegy látványa, a folyó, a mindig érdekes és eleven vizi életével és mégis a pestiek valahogy a parttól kb. 200 méterre, párhuzamosan a Dunával futó szük, szúfolt belvárosi utcákban tolonganak, élik mindennapi életüket, vásárolnak, mustrálják egymást. Valahogy ez furcsa számomra és talán a Duna Szálló egyik fontos funkciója lett volna, vagy talán ez is, hogy ezt a belvárosi életet valahogy a Dunához és a pesti partra húzza ki.

Finta József, mérnök, a Lakó

-Hát ez részben sikerült, hiszen az épület nagyságával, tömegével egy eléggé nagy hangsulyt adott az egész pesti Duna-partnak. Na most éppen ebből adódik a kifogás is, hogy nem tulságosan nagy ez az épület ide ?

-Furcsa lenne, ha a saját portékámat védeném. Könnyen lehetne azt is mondani, hogy lényegében az épület nagyságrendje adott volt akkor, amikor a tervezési feladatot megkaptam. Inkább azt mondanám, hogy amikor a, kétség kivül elég erős hangu birálatokat kaptam, a birálók talán azt nem gondolták végig, hogy ez az épület csak egy része egy olyan épület kompoziciónak, ami az Erzsébet-hidtól, egészen a Lánc-hidig terjed majd és még két, vagy három szállodával egészül ki. Nem hiszem, hogy tömegében, nagyságrendjében most meg lehetne itélni az Intercontinentalt, majd amikor megépül a többi kompoziciós elem és remélem, hogy ezt még megélem, hogy megépül, azt hiszem akkor lehet az egészet, az egész egységet megitélni és benne a Dunát is.

-Ha már igy benne vagyunk, hadd szabadjon tovább kritizálni. Ugye arról volt szó, hogy kihoztuk az életet, kihoztuk, hát ezt úgy mondom, minthogyha én kihoztam volne. Kihozta ide az életet ezzel a szállodával, ugyanakkor az épület hátat fordit a mai belvárosnak.

-Igen az Apáczay Csere János utcai homlokzata, amelyik elárulom nekem az eg sz házból a legjobban tetszik és valahogy a pestiek úgy voltak vele. Annak, hogy ez ilyen lett, két oka is van. Az egyik funkcionális, vagy inkább energia takarékossági probléma, az egész épület teljesen klimatizált és a keleti homlokzatot is üveggel megnyitottuk volna, a nyéri hütése sokkal több energiát fogyasztott volna a háznak, de azt hiszem ez a kevésbé lényeges válasz erre a kérdésre. A fontosabb az, hogy akkor vált képlet szerüvé az Intercontinental Dunára fordulása, amikor a hátsó homlokzatot lezártuk. Akkor tárult teljes üveg frontjával a budai panorámára rá. Ha a hátsó homlokzatot is megnyitjuk ez a képletszerüség szenvedett volna csorbát.

-Érdekes az az elképzelés, hogy a belvárosnak az életét húzzuk ki ide a Duna-partra, ez szebb is, egészségesebb is. Ha felépülnek a szállodák, akkor minden megtettünk ennek érdekében ?

-Kétség kivül nagyon sokat tettünk, de talán nem mindent. Volt egy tervem, nemcsak az én gondolatom ez, nagyon sokan foglalkoztak vele, hogyha valamikor sikerül a 2-es villamost lesüllyeszte-

ni, fölötte egy újabb korzósáv létesülne és erről a korzó sávról az Alsó-rakpartra lábakra állitva különböző terasz épitmények nyúlnának ki a Dunára, egészen a viz fölé kávéházakkal, bárokkal éttermekkel, még úszodával is és tulajdonképpen ez az épitmény sor, ami a két hid között végig feküdne a Dunán, ez hozná össze, kapcsolná véglegesen össze a pesti életet a Duna-parttal.

-Mennyi ennek a realitása ?

-Nem tudom. Szó volt arról is, hogy a 100 éves jubileumra megépül. Hát azt már túléltük, de talán egyszer elkészül. Nem olyan drága ügy.

-Eddig a film. Most láttunk ugye, nem is tudom 5, vagy 6 épületet. Egyenértékünek mondható e a maga nemében ez az 5, vagy 6 épület ?

-Hát erre igy nehéz nyilatkozni, de vegyük külön, külön őket. Kezdjük pl. rögtön a Rosvelt-téren, amit én egyébként jobb szeretnék Széchenyi-térnek tudni, nem kell mondanom, hogy miért, elég egy okot indokolni. Budapesten nincs Széchenyi-tér, elég furcsa módon. Nos ez az épület, még csak modellben látszik, épités alatt van. Egy korszerü, mondhatnám divatos, elegáns megoldás, véleményem szerint azonban nem számolt egészen a hellyel, a beilleszkedéssel. Itt én nagyon szivesen látnám ezt egy nyitottabb, szélesebb téren, ezen a helyen mégis úgy érzem, hogy be van szoritva két szük utca közé és a két szük utcát mégjobban el fogja torlaszolni az a kiugrás, amit egyébként statikailag érdekes megoldásnak tartok.

-Már elnézést kérek, hogy közbevágok, de ezt az épületet igy engedélyezték, már pedig Polonyi Károly személyében a Fővárosi Tanács épitészeti és városrendezési osztályának, főosztályának helyettes vezetője ül itt. Hát akkor miért engedélyezik, úgyérzem a program sok ide, tehát nagyobb épület épül ide, mint amennyit elbir ez a terület ?

-Az épitészetnek, a városrendezésnek, a hatóságnak mindig nagyon sok szempont közt kell tulajdonképpen egy optimális kompromisszumot megtalálni. A gazdasági lehetőségek, követelmények, technológia, határidő és egyéb kötöttségek nagyon behatárolják az a, szükre szabják azt a lehetőséget, amik közt az épitésznek szabad keze van és a hatóságnak is szükre szabja a lehetőségét, hiszen csak olyan tervet lehet jóváhagyni, amit egyáltalán elébe tesznek.

-Fránya helyzet, tudniillik ha úgy magunk között lennénk, tulajdonképpen könnyebben lehetne erre válaszolni, mint az ország, világ előtt. Ugy néz ki, mintha valahogy az épitészek, a hatóságok, mindegy, hogy melyik asztal mellett dolgoznak, valahogy ezt a sok bonyolult dolgot, ami a világtörténelem kezdete óta, amióta épitészet van a világon mindig akadályozó, vagy jelen levő, vagy előre vivő faktor volt az épitészetben, mintegyha mi ezekre a faktorokra próbálnánk a felelősségünket áttenni. És ez nagyon kényelmetlen és kellemetlen lenne, hogyha ez igy rögződne az emberekben. Én azt hiszem, hogy ezek mind igazak, amikről mi beszélünk,

de nincs szakma a földön, az épitészet is szakma, annyit vitatkoztak róla, hogy müvészet e, vagy mesterség, szakma, nincs szakma a földön, amelyiknek ne lennének gondjai. Az, hogy az emberek a mi szakmánk iránt mégis miért érdeklődnek a leginkább, azt hiszem azért van, mert az egész életünk épületek között és épületekben folyik le. A másik pedig, hogy ez néha fáj nekünk, de tulajdonképpen örülni kéne, hogy az épitészet, amihez mindenki ért. Számtan kockás papirtól kezdi a saját házát megtervezni, itt aztán egy kicsit kiszorulunk, ez fáj nekünk, de alapvetően örülni kéne, mert az egész ország foglalkozik az épitészetünkkel.

-Ezek az épületek is pontosan, ezekre az épületekre is pontosan érvényes mind ez. Azzal a megkötéssel, és ezt megint egy kicsit éllel mondom, bár az épületek között van jó és van rossz, vagy kevésbé jó, inkább igy fogalmaznám, hogy nem mindig azt tervezi az épitész, amit ő tulajdonképpen szeretne.
Hát pl. itt van a Kossuth Lajos-téri épület, ugye itt szerkezetileg adott volt már minden. Miért lehetséges, hogy lehetséges ez ?

-Hát ilyen kötöttségekkel a világ minden pontján állandóan szembe találja magát az épitész, manapság lényegesen többel, mint régen, mert lényegeseb komplikáltabb a gazdasági, társadalmi és egyéb rendszer. Itt nem arról van szó, hogy ezekkel a kötöttségekkel, ezeket a kötöttségeket lehogtatva a felelősséget a társadalomra akarjuk háritani, itt csak arról van szó, hogy amikor épitészeti kritikáról beszélünk tudomásul kell venni az épitészetnek, egy praxisnak a sajátosságát. Természetesen, hogy nagyjából azonos kötöttségek voltak valamennyi épület esetében és vannak akárhol épit az ember, városban, vagy akárhol épit, azonos kötöttségekkel szembenézni és ennek ellenére ilyen határok között nyilván való van az épületek között bizonyos minőség beli különbség.

-Hihetetlenül nehéz lehet igy dolgozni.

-Mindig nehéz dolgozni, mert kompromisszumok mindig vannak, de én azt hiszem, hogy itt nekünk nem a kompromisszumból kell kiindulnunk, hanem abból, amit a közönség, a közvélemény, ha úgy tetszik a leggyakrabban vet ezek ellen az épületek ellen, vagy egyikük, másikuk ellen, hogy tulságosan magasak, nagy a tömegük, szemben állnak azzal az épitészeti képpel, városképpel, amelyet hát ez a város a korábbi évtizedekben mutatott és amelyet szépnek tartottunk. Azt hiszem, hogy itt néhány dologgal le kell számolni. Az egyik az, hogy minden történelmi korszak átépiti a korábbi korszakot, csak a furcsa az, hogy ameddig mi az elődeinknek az épitő, vagy ha úgytetszik az átépitő merészségével szemben, hát nagyon megértőek vagyunk, azt csodálni is tudjuk, a magunk korszakának a merészségével szemben bizalmatlanok vagyunk. És ezzel a bizalmatlansággal le kell számolni, tudniillik a feladatot, az igényt, hogy magasabbra törjünk, hogy párkány magasságról szoktak beszélni, hogy nagyobb épületeket alkossunk adott esetben a történelmi városrészekben is, azt maga a társadalom adja meg, amikor az adott város keretein belül többet akar elhelyezni, többet, többnek akar helyet adni és ez alol nem lehet kitérni, ez egy kötelezettség.

-Bizonyára a léptékváltásra gondolsz Te is.

-Igen.

-Melyről annyit beszélt két kollégánk is. Én ezzel tulajdonképpen egyetértek és pl. Fintának az elképzelésével az Intercontinentallal kapcsolatban helyeselni kell az ő megoldását. Talán egy kivétellel, még pedig általában mindenki túl zártnak tartja az Apáczay Csere János utcai frontot / szalagcsere/ Duna-korzó nincs, ami pedig volt, de kifogásolhatná az ember azt is, hogy a Dunától 50 méterre a mellékutcában már sejtelme sincs, hogy a Duna-partján megy, itt tulajdonképpen az építési adottságok és lehetőségek megvannak hogy arról és a Molnár utcából, Apáczay Csere János utcából, vagy a Dorottya utcából ki lehessen látni a Duna-partra, hogyha mi modernül épitünk, nemde ?

-Én azt hiszem, hogy ezzel vitatkozni lehet, de ez részlet kérdés és nem von le a Duna Intercontinental kvalitásaiból semmit.

-Nem, ezt egyébként én is,

-Ez egy elfogadott elv, ha lábakra állitunk egy épületet, akkor azzal tulajdonképpen meg lehet nagyobbitani a teret, ki lehet nyitni ?

-Persze.

-Hogyne.

-Ez egy módszer.

-Egy módszer.

-Ugyan igy pl. itt van a Martinelli-tér, ahol a tervező lábakra akarta állitani az épületet, most pedig beépitették. Ott pedig nagyon igényelte volna azt, hogy lábakon álljon teszem fel ez az épület.

-A Martinelli-tér esete az egy különleges eset. Tudniillik a Fővárosi Tanács ezt a régi teret, azt hiszem, jól emlékszem talán, ezt egy pályázat során, sorozatán keresztül juttatta abba az állapotba, hogy a mostani, mint a filmen is láttuk, kétféle alternativa közül aztán végülis ez épült meg.
Én azt hiszem, hogy itt tulajdonképpen kétféle kritika mosódik össze, az egyik azoknak az embereknek, az idősebbeknek a kritikája, akiknek fáj az elvesztett régi Szervita-tér, aminek valljuk be, hogy a Kristóf-térhez hasonló teresedése tényleg hiányzik, mert most egy merevebb valami keletkezett.

-Intimebb volt.

-Intimebb volt lényegesen, én is emlékszem sajnos már rá. Ezzel szemben amit én ebben az épületben tulajdonképpen fájlalok az az, hogy Szabó István kollegánk, vagy maga is elmondta a filmben, tulajdonképpen a tervezés közben, ahogy ő nevezte, számomra kicsit furcsán, csikosnak nevezte alőször igy, aztán igy lett csikos. Szóval azt hiszem nem volt elég határozott azokkal a faktorokkal szemben, amik, amikről már itt szó esett, s amik meg-

rohannak minden tervezőt és amik között a tervezőnek erősnek kell lennie. Őt pedig én annak ismerem, aki ezeknek ellen szokott tudni állni, hisz rengeteg sikeres munkája van. Itt valamilyen módon legyürte a feladat.

-Hogyan lehetséges akkor az, hogyha ilyen nehézségek felmerülnek, ezt vannak építészek, akik le tudják gyürni. Például a CHEMOLIMPEX Székházát egyértelmüen dicsérhetjük, ott nem voltak ilyen nehézségek ?

-Kérlek szépen ezek harci kérdések, de Szabó védelmében hadd szabad legyen kritizálnom magát a programot.

-Tehát a Martinelli-tér épületéről van szó.

-A Martinelli-tér épületéről van szó. Véleményem szerint ugyanis a belvárosban nem lett volna szabad egy garázs üzemet betelepiteni éppen egy intim térre, mert ott ahol tankolnak, ott már intimitásról egyáltalán nem lehet szó. És nemcsak arról van szó, hogy ez az egy épült meg, én a garázs épületeket mondjuk a Kiskőrúton kivülre, a Dob utcába, vagy valahova ilyen helyre telepitettem volna, hanem ismérvén a főváros távlati tervét, ezen a szük belvárosi körzeten belül több garáznak a helyét jelülték ki, pedig perspektivában véleményem szerint erről a területről a parkirozást teljesen, tulajdonképpen autó forgalmat is ki lehetne tiltani, de a parkirozást bizonyára és legfeljebb a főhatóságok kocsijának volna szabad erre a szük belvárosi területre behajtani. Ez a véleményem.

-Szerintem fölvet egy következő témát is.

-Éppen a gyalogos, az utcák gyalogossá tételének a feltétele, hogy a kocsiknak parkolási lehetőséget biztositsunk.

-De miért ott bent ?

-Az a cél, ez a szélén van, itt van egy parkirozó házlánc tervezve, amely körbe veszi a belvárost, az Erzsébet-híd mellett, most a Honvéd tisztiház helyén, akkor Kálvin-téren, az Erzsébet, illetve az Engels-téren, most ahol a METRO felvonulási épülete van a rendőrség mellett itt és/ közbevágnak/

-Szabad valamit megkérdezni, hogy miért kell egy garázzsal, mert ezt a házat azért elfogadom, hogy miért kell az ország egyik legmobilisebb hivatalát ilyen sindiózisba hozni, mert az Országos Müszaki Fejlesztési Bizottság nem egy feltöltő állomás ?

-Ennek érdekes története van tulajdonképpen. Most a hatóságnak általában az a dolga, mikor ilyen probléma elé kerül, hogy mondjuk egy Szervita-tér beépitése, akkor a problémát próbálja úgy megközeliteni, hogy az építész társadalom ehhez hozzájáruljon, belesegitsen. Volt egy tervpályázat és az egyik dijnyertes terv hozta azt az ötletet, hogy ide egy garázst is be kell tervezni. Na most amikor hirtelen volt beruházó, az OMFB, aki ezt a hallatlan gyors, eredetileg 6 hónapos építési határidőt diktálta, akkor egy ilyen társulásba jött össze az épittető.

-Hát akkor itt az építésznek a szerepe megint felvetődik, hát ennyire diktálhat az épittető ?

-Hát sajnos.

-A világ minden részén, mindig azt épitette az épitész, amit tőle rendeltek, az kérdés, hogy jobban, vagy rosszabban.

-De bocsánatot kérek. Valóban az épitész sok mindennek ki van téve, de azért, noha itt az épitészek vannak többségben, én azt hiszem, hogy rossz útra tévedünk, hogyha mindent ennek a nyakába varrunk. Tudniillik Ti magatok is arról beszéltek, hogy ezek az épületek, amelyek rendkivül exponált helyeken épültek, ezek nagyon különböző szinvonaluak. Honnan származik ez a különböző eredmény ? Hát ebben mégis csak elsőrendü szerepe van a tervező épitésznek.

-És a szerencséjének.

-Abban, na és a szerencse is hozzá tartozik az emberhez, szóval abban, hogy, hogy nyiltabban beszéljünk, hogy a Duna Intercontinental, vagy a CHEMOLIMPEX sokkal jobb épület, mint a Vörösmarthy téri Irodaház, vagy pedig a Martinelli-téri irodaház.

-Most a Vörösmarthy-téri irodaházat emlitetted, Neked miért tetszik az kevésbé ?

-Én azt hiszem nemcsak nekem tetszik kevésbé, Nektek is kevésbé tetszik.

-Ne provokálj, szóval, hogy nekem, vagy neked kevésbé tetszik, mint a CHEMOLIMPEX ez biztos, már többször megtárgyaltuk, szóval ez kétségtelen igaz, de tulajdonképpen azt valljuk be, hogy ez az épület azért mégsem olyan rossz, mint amilyen a hire, mert a Vörösmarthy-térnek a nobilis belvárosi hangulatát, azt szerintem megmentette, megtartotta, lezárta.

-Kics t magos, nem. Egy emeletet legalább le lehetett volna hagyni belőle, nyomja a teret.

-Te, ne mondjunk talán ilyeneket, mert azt fogják hinni, akik bennünket néznek, hogy borotválhatunk, meg vághatunk, emelhetünk, szóval itt olyan határozott masszákat kapunk ugye, hogy hát bele kellett foglalni ezt az adott tömeget ebbe a házba. Én ezt a házat megvallom őszintén, minden hibájával együtt nem tartom olynak rossznak.

-Bocsáss meg városépitésileg pedig nincs a világnak olyan elegáns fővárosa, ahol a Vörösmarthy-tér igy ahogy van, ne tartozna a legelőkelőbb terei közé.

-Na itt nem hiszem, hogy arról lenne szó, hogy bár melyik épületet becsmérelni akarnók, vagy a másik oldalról tulságosan dicsérni, de az értékeiket és a hibáikat szeretnénk egy kicsit elmondani, hát ez a vitánknak a célja. Azért nyugodtan beszélhetünk erről, persze, hogy elfogadjuk a Vörösmarthy-teret, ez természetes.

-Egyáltalán, az már azt hiszem majdnem közhely, hogy azt az épületet is nemcsak, hogy elfogadjuk, hanem igen sok esetben idővel meg is szeretjük, amelyekkel szemben kezdetben tiltakoztunk, ezt számos példán lehet igazolni Budapesten is és máshol is.

-A Szabadság-téri minisztériumi palota, ami a PK volt, ami ellen

állati nagy felzudulás volt és most klasszikus épületnek deklaráljuk és tartja mindenki.
/egyszerre beszélnek/

-Hogyan illeszkedjék be egy ilyen épület pl. a térnek a hangulatába, ez döntően a Kossuth Lajos-tér esetében nagyon pregnánsan jelentkezett ?

-Hát a Parlament rossz szomszéd volt neki, vagy, vagy valamilyen módon az a Földalatti Vasút-ra hivatkozó adottság túl domináns volt ahhoz az eszmei és formai tartalomhoz, amit a Parlament jelent. Én elfogadom Pintér Bélának azt a védekezését, védekezését, hát minden épitész örökké védekezik, de azt elfogadom, hogy a megoldásban az elemtöbbszöröseire hivatkozott, ez egyikfajta megoldás. Biztos, hogy ez ezt a megoldást alátámasztja, amit ő hozott a végén, de talán lehetett volna más kiutat is keresni. És itt jön valami megint, amit az előbb én hazuttoltam meg, és lám én hozon tálcán, hogy az épitész örökké védekezik.
Hát most kénytelen vagyok elmondani azt, hogy a tervezésre fordított idő nem tesz lehetővé egy tervező számára sokszor több alternativát. Hát én a saját asztalomon több alternativát kell, hogy felfektessek, hogy választhassak belőle énm mielőtt mások elé viszem, hogy ők válasszanak tovább, itt mindjárt az első alternativa épül tovább, itt a baj.

-Ezek szrint kevés időt adnak az épitészek arra, hogy ?

-A koncepcionális tervezésre minimális időt. Hát csak egyet szabad legyen erre elmondanom, hogy az állami tervezés kezdetétől mostanáig kb. a háromszorosára növelték a köteles teljesitményt, ugyan akkor, amikor ugyanaz a gépesités itt nem történt meg, ugyanazzal a logarléccel és ceruzával tervezünk és az úgynevezett előgyártott, vagy modern épületek sokkal több időt igényelnek, mint egy hagyományos tégla épület.

-Ez nekem örömömre szolgál, elnézést, őszinte örömömre szolgál, hogy ilyen körülmények között is ilyen épületeket hoznak létre.

-És hozzá tartozik még valami, amikor volt időnk a terveket a rajztáblán érlelni, azok rendszerint nem épültek meg. Most azért is vagyunk ilyen rettentő nyomás alatt, mert sok minden épül.

-Egyrészt ennek örülnünk kell, egy épitésznek azt hiszem a leghőbb vágya, hogy amit megtervez felépüljön.

-Hát jobb egy hibát elkövetni egy megépült házon, mint egy nagyon jó házat csak rajzban látni.

-Na azért én megkérdeznék valamit az épitészektől. Ezek nagyon exponált épületek, ebben egyetértünk. Vajon mitől függ az, hogy egy épitészeti tervező intézeten belül ilyen különleges feladatot ki kap meg megoldásra ?

-Szerencsére nem tudom.

-Hát a főmérnök és az igazgató diszkrécionális joga, hogy hogy osztja el. Itt egész furcsa, hogy a jobbak, a jobb épületek nem abban a tervező intézetben születtek, amelyek tulajdonképpen középület termelésére van hivatva és ez elgondolkodtató.

-Na azért.

-Ezért kérdeztem.

-Na azért ez csak itt ennél a pár épületnél volna talán igy.

-Ez igaz, lehet, hogy igaz. Egyet azonban mindenképpen újra hangsulyozni kell, hogy az eszmei tervezésre nagyon kevés az idő és talán egy példával szabad legyen ezt illusztrálni, régi mesterem Moller Károly irt egyszer New York épitészetéről egy könyvet, amiben leirta azt, hogy a felhőkarcolókat három évig tervezik és három hónap alatt épitik föl. Hát nálunk ez körülbelül forditva van. Három hónapot szabad terveznünk eszmeileg, aztán a rotációban persze elég lassan megy, mig a költségvetést, meg minden egyebet megcsinálnak, aztán jóváhagyják s aztán sokkal hosszabb ideig épitik, mint ahogy az gazdaságos lenne.

-Na most arról is beszélgethetnénk, hogy vajon ezeknek az épületeknek a helyére, tehát az új épületeknek a helyére ilyen, a mai kort megtestesitő formai kivitelezésü és anyagait felhasználó épületet kellett épiteni, vagy oedig igen sokan vetik fel úgy, hogy hát miért nem a régi stilusnak megfelelő, tehát egy secessios, vagy egy barokk, vagy egy klasszicista épületet épitenek ide ?

-Rend szerint a, most nem lebecsmérlő értelemben véve, de a laikus közönség szokta felvetni.

-Szerintem, / többen beszélnek egyszerre, nem lehet érteni/

-Én nagyon tisztelem, becsülöm a közvéleményt és éppen ezért kicsit félve merem kimondani, hogy nem vagyunk még ezen olyan nagyon túl. Magyarország vizuális kulturája, sajnos az összes többi kultur ágazat közül a legtöbb kivánni valót hagy maga után.

-Ez lehetséges, de ez egy okkal több arra, hogy olyan kimagasló értékü épületekkel, mint pl. a Duna Intercontinental, vagy pedig a CHEMOLIMPEX Székháza adjunk hirt magunkról az utókornak, unokáinknak, ha úgy tetszik, amelyek alkalmasak arra, hogy meggyőzzék a közönségnek, a közvéleménynek azt a részét is, amely valami féle történelmi stilus nosztalgiával szemléli még ma is mai épitészetünket.

-Mai épitészetünk továbblép. Erre a fővárosnak megvannak az elképzelései. Most még arra kérném befejezésül Polonyi kartárssat, hogy legyen olyan szives mutassa be nekünk, mi várható még itt a belvárosban.

-Nagyon örülök, hogy alkalmam van erre a kérdésre válaszolni, mert mert itt szeretnék valamit elmondani, azt hiszem nagyon fontos. Az épitészeti kritikát mindig akkor kapja az épület, amikor új. Az épület akkor néz ki tulajdonképpen a legjobban, s legrosszabbul, semmiképpen sem a legjobban. Az alkotó még túl emlékszik azokra a kudarcokra, azokra a kompromisszumokra, amelyekre rá kényszerült, bár meggyőződésen szerint nem is mindig rosszak ezek a kompromisszumok, egy csomó esetben a kompromisszum következtében jobb épület született, vagy jobb megoldások jöttek létre, mint az eredeti elgondolás volt. De aztán a környezete az épületnek nincs még kész, ott a tér nincs még rendezve, aztán még nem szoktuk meg, nem laktuk be. Igy van pl. ennél az Intercontinentalnál a helyzet. Amikor itt volt az a régi kis hidféle klasszicista Duna-part, brutális dolognak nézett ki, amikor ezt a Vigadót ide beépitették. Utána eltünt az a szép épitészeti együttes és ami

helyette jeletkezett egy világvárosi, nagyszabásu szállodasor volt. Most, hogy ez elpusztult és kezdjük visszaépiteni, az Intercontinental ma egy kicsit sután áll itt, mert valóban hiányzik a többi, a part kiépitésének a többi része. Erre egy egész sor anulmányterv készült, nem akarom itt bemutatni, csak ezt a kettőt, tehát ezt, ami variáció arra, hogyha az itteni két üres, a két telek, a Tonett-ház jelenlegi telke, a Bella Italia néven ismert telek és az üres telek külön, külön épül be, azután egy másik, hogyha azt egyszerre kellene épiteni.

Én azt hiszem, hogyha bérmelyik alternativa megvalósult volna és a Duna-partunk úgy állna, ahogy ezen, vagy azon a meketten áll, akkor tulajdonképpen egy csomó kritika az Intercontinentallal szemben pl. föl sem merült volna.

-Nagyon szépen megköszönöm Önöknek, mint a vitában résztvevő szakembereknek és nagyon aktiv ujságirónak, hogy segitettek mai épitészetünkről beszélgetni. Nagyon, nagyon meddő dolog összegezni ilyenkor valamit, mégis egy gondolatot engedjenek meg, hogy amúgy összegezés képpen hadd próbáljak meg elmondani.

Ugy érezzük, hogy ezek az épületek még akkor is, hogyha vitatkoztunk gyengébb ddalukon, méltóképpen reprezentálják a mai modern, úgynevezett modern épitészetet és, hogyha annyit még hozzátennénk, hogy talán egy kicsit speciális is, tehát magyar modern épitészet, akkor már közelebb járunk ahhoz a megfogalmazáshoz, amelyet mi szerettünk volna itt vitánkban is megfogalmazni.
Azt is elmondhatjuk azt hiszem, hogy az épületeket, már amelyek régebben épültek, és ezt többször is elmondjuk, szeretjük is, megszoktuk őket és ugye már is sokkal kevesebb ilyen esetben az, amit kifogásolunk rajtuk. Arra kérjük most Önöket, hogy lévén ezt a vitamüsort szeretnök folytatni, szeretnénk más témakörökben is összeülni épitészekkel és természetesen Önökkel is, ehhez viszont az Önök véleményére van szükségünk. Kérjük tehát, hogy küldjék el észrevételeiket a következő cimre.

Magyar Televizió Képzőművészeti oszt. Bp. pf.250 és ha nem felejtik el, mert mi bizony megfeledkeztünk róla, irják rá, hogy Unokáink is látni fogják, igy biztosabban megkapjuk észrevételeiket, leveleiket. Köszönjük figyelmüket, viszont látásra.

x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-

Reischl Gábor, a MÉSZ elnöke

Ünnep és kötelesség

Finta és Makovecz születésnapja, a FIDESZ Gazdasági Konzultációja az Építészek Házában, 2005. november 3. délután és este

Az Építészek Házában ezen a csütörtöki délutánon kitehettük volna a megtelt táblát. Négy órától a Gazdasági konzultáció keretében Orbán Viktorral és Matolcsi Györggyel találkoztak a MÉK és a MÉSZ képviselői. Hat órától pedig a Kós-teremben gyülekeztek az ünneplők, hogy köszöntsék Finta Józsefet és Makovecz Imrét, akik mindketten most ünneplik 70. születésnapjukat. Hiába jelezte előre a protokoll, hogy Orbánnak fél hat tájban már el kell mennie, úgy belemelegedett a kérdések megválaszolásába, hogy a két program időben kissé egymásra csúszott. Alább a születésnapi ünnepség hangulatának megidézése mellett olvashatják a Gazdasági Konzultáción a MÉSZ elnökeként elmondott bevezető beszédemet.

A 70 éves mesterek és az Építészkórus

Hat órára zsúfolásig megtelt a Kós Károly-terem. Kissé nehezen indult az ünnepi esemény, hiszen fent a házban még folyt a politikai konzultáció, és az egyik ünnepelt még ott volt elfoglalva. Az Építészkórus a mesteriskolások szobájában várta a programot, Csomay Zsófia kezdésre buzdított – hiszen ők már behangoltak. Miközben nyugtatgattam a lelkes közönséget, a másik ünnepelt az udvaron sorban szívta a cigarettákat. Húztuk az időt. A kórus végre bevonult, oldalt állva – spontán ötlettel – népdalokat énekelt, éppen belekezdett volna a hivatalos szereplésbe, amikor viszont a karmester, a másik ünnepelt kiszabadítására vállalkozó Zoboki Gábor veszett el a ház emeletének forgatagában. A helyzetet Örfi József fiatal vándorépítész mentette meg, elmondta Weöres Sándor *Öröklét* című gyönyörű versét, melynek utolsó versszaka mottóként is meghatározta ünnepségünk hangulatát: „Mert ami egyszer végbement, / azon nem másít semmi rend, / se Isten, se az ördögök: / múlónak látszik és örök."

Talán a vers hatására is, hirtelen minden megoldódott, az ünnepeltek: Finta József és Makovecz Imre ott ültek az első sorban, az Építészkórus felvette „alakzatát", Zoboki Gábor táncos könnyedséggel levezényelte az első számot, ami után még négy következett. A kórus szép és meghitt zengése feloldotta a feszültséget – köszönet nekik.

Majd elhangzottak a bűvös számok: 1935-45-55-65-75-85-95-2005, amikor pukkantak a pezsgők, két építészhölgy átadta a tortákat és koccintottunk az ünnepeltek egészségére. Makovecz Imre az első szelet születésnapi tortáját Kapsza Miklós tanár úrnak, Finta József pedig Csorba Zoltánnak adta. A közönség próbált az ünnepeltek közelébe férkőzni egy-egy koccintásra. Jó volt látni az ismert építészeket, de különösen jó volt tapasztalni, milyen sok fiatal jött el, nem csak a két mester irodájából, hanem az egyetemekről, főiskolákról, egyéb helyekről.

REISCHL GÁBOR KÖSZÖNTI AZ ÜNNEPELTEKET

ZOBOKI GÁBOR A KÓRUSSAL

Megnéztük a két mester film-epizódját a „Tizenkét Kőmíves" sorozatból. Következett az est fénypontja: beszélgetés a Mesterekkel, Wesselényi-Garay Andor vezetésével. Aki ott volt, hallotta, aki nem, sajnálhatja! Élvezhettük az olykor évődő, olykor költői magasságokba szárnyaló szavakat, az elmúlt évtizedek két legnagyobb nevű magyar építészének párbeszédét és egyben monológját.... Köszönjük az estét és boldog születésnapot kívánunk !

FIDESZ – Gazdasági Konzultáció, Reischl Gábor bevezető beszéde

Tisztelt Elnök Úr, kedves Vendégeink!

Az értelmiségi lét, az értelmiségi tevékenység gazdasági haszna nehezen számszerűsíthető.

Az értelmiségi ember nehéz és kényelmetlen tárgyaló partner, mert ha valóban értelmiségi módon gondolkodik és cselekszik, akkor Németh Lászlóval mondva: „az értelmiségi ember a legégetőbb teendőket is mindig valami örökkel, a legjobbal, a legideálisabbal akarja összekapcsolni, korrigálni." Az építész, a tervező építész munkája során nem csak feladatot végrehajtó szakember, hanem szükségszerűen a jövő életterét – életprogramját meghatározó alkotó ember, ...nem tehet mást!

A tervező munka folyamatos értékelemző tevékenység, folyamatos egyensúlykeresés, folyamatos modellezése a jövőnek, feltárva a történések törvényszerűségeit a múlt tanulságaiból, a jelen tapasztalataiból. Feladatokat az építésznek a társadalom generál és a mindenkori politikai elit artikulál. Nem mindegy, hogy a kormányzati szervek miképpen fogalmaznak meg programokat a valóságos, vagy feltételezett társadalmi igényekből.

Rossz vagy nem kellőképpen előkészített építési-fejlesztési programokra szükségszerűen csak rossz válasz adható! Az építészek vállalják nem csak a végrehajtó szerepet, hanem a fejlesztési programokban való alkotó részvételt is!

A Magyar Építőművészek Szövetségének legfontosabb feladata, hogy egyrészt megjelenítse az építészek közösségében rejlő tudást és elkötelezettséget épített környezetünk minőségének javítása érdekében, másrészt segítse a kommunikációt a társadalom széles rétegeivel, felvállalva a közvetítő szerepet a kormányzat és a nemzet között, az építés „drámai" folyamataiban.

Minden gazdasági fejlesztési tevékenység építési tevékenységet is jelent, sőt maga az építés az egyik legfontosabb gazdasági tevékenység, össztársadalmi ügy.

A tervező szakemberek nem kellő foglalkoztatása (kihasználása végletekig!), akár a végrehajtás sürgősségére vagy hamis gazdasági érdekekre hivatkozva már rövid távon is komoly gazdasági hátrányokat jelentenek, amelyek az idő múlásával tovább sokszorozódnak. A nem kellően előkészített tornatermi, kollégiumi, gyógyfürdői, panel rekonstrukciós, rehabilitációs programok hosszabb távon újabb nehézségeket és ellentmondásokat jelentenek. A szükséges presztízs jellegű beruházások mindenáron való erőltetése a széleskörű szakmai közvélemény ellenére nem a kormányzati határozottságot, hanem inkább a bizonytalanságot tükrözik.

Budapest karbantartása és fejlesztése nem egy város, akár világváros fejlesztésének kérdése, hanem a kárpát-medencei régió fejlesztésének kulcsfontosságú és stratégiai jelentőségű feltétele. A jövőben sem tudjuk a központot, Budapestet fejleszteni a perifériák ismerete és fejlesztése nélkül, ahogy a periféria sem fejleszthető a központ tudatosítása és folyamatos karbantartása nélkül. A határ menti térségek és Budapest együttes fejlesztése elősegíti a szükséges egyensúlyi állapot kialakulását. Adottságaink, történelmi és földrajzi, gazdasági helyzetünk követelményeként a központ és a periféria együttes fejlesztésének határozott felvállalása segíti a többi térség: a határokon belüli és a határokon kívüli térségek igazodását és felzárkóztatását is. Vannak egy és megismételhetetlen „helyek", helyi erőforrásokkal és értékekkel.

A jövőben a központ felelőssége, hogy meghatározható legyen minden régió, település „helyiértéke", ami összességében lehetőséget ad az ott élőknek az identitásuk megélésére és megjeleníthetőségére, épített környezetük minőségi megteremtésére.

Befejezésképpen visszatérnék a bevezető gondolatokhoz: az etika gazdasági haszna szintén nehezen számszerűsíthető. De amennyiben a „központ" etikai tartása felbomlik, bizonyára súlyos gazdasági tehertételt jelent a vonzáskörzet egészére is. Mi építészek valljuk, hogy az épített környezet tükör, az esztétika vagy esztétizálás önmagában nem értelmezhető fogalom. Amikor nemzetközileg is megfogalmazódik az építészek körében, hogy „kevesebb esztétikát és több etikát!", akkor a szép és hatásos felhíváson túl tudatosítanunk kell, hogy éppen az értelmiség létet kötelezően átjáró etikai tartás kopott meg, veszett részben el – amit nem pótol semmiféle szakmai tudás vagy akár gazdasági hatalom.

Prakfalvi Endre

Welcome to the future!*

Két torony az Árpád-hídnál

„Susan Sontag: Egyébként vannak magas házak Budapesten?
Bojár Iván András: Nem, nincsenek.
Susan Sontag: Akkor jó."
(Vannak Pesten magas házak? Octogon 2002/1.)

MANHATTANI léptékűek valóban nincsenek, és a Fővárosi Közgyűlés 2002. évi határozatának értelmében (egyelőre) nem is lesznek. Aggodalomra tehát semmi ok, azonban – mint csaknem mindig – nem a méret a lényeg. A döntés szerint legfeljebb ötvenöt méter magas épület is csak kivételes esetben és helyen, például a pesti oldalon az ún. átmeneti zónában, a Hungária körút vonalán túl valósulhat meg. A még magasabb típus, a toronyház pedig alig néhány telken jöhet számításba. Ilyen hely lehet az Árpád-híd pesti hídfője, ahol a Nyugdíjfolyósító huszonkét szintes tornya és a maximált párkánymagasság átlagával számított dimenziójú épület emelhető, mely jelen esetben mintegy hatvanöt méter.

A hídfő két oldalán magasodó Európa és Duna Tower nem is ezt a korlátot sérti meg.

A hely sajátos képződménye a magyar építészettörténet utóbbi bő fél évszázadának. Vegyük számba az itt álló fontosabb épületeket. A háború előtt megkezdett (Árpád) Sztálin-hidat 1950. november 7-én adták át a forgalomnak, s abban az évben készült el az a modern jegyeket mutató épület is, mely a XIII. kerületi pártházat és a József Attila Színházat egyesíti lakásokkal kiegészítve (tervezői: Tarján László és Vidos Zoltán). Az 1953-as budapesti városépítészeti vita évében, Zöldy Emil tervei alapján épült a már jellegzetes szocreál formavilágot képviselő lakóház a Róbert

* Ez a felirat üdvözli a szemlélődő látogatót a Duna Torony építkezésének tájékoztató tábláján

Károly körút torkolatánál. A kialakítandó városkompozíció szempontjából az ankét megvitatott kérdései között kitüntetett jelentőségű volt szimbólumhordozó karakterük okán a „felhőkarcolók" problematikája. Borbíró (Bierbauer) Virgil, a *tér és forma* széles látókörű szerkesztője, a két világháború közötti építészeti modernizmus jeles képviselője a tanácskozáson felszólalva óvott a monumentalizmus eluralkodásától. Kellő önmérséklettel és racionalitással azt az üdítő véleményt képviselte, hogy a város történelmileg kialakult léptéke, arculata ezt nem engedi meg. Csupán távlatokban tartotta elképzelhetőnek toronyházak építését, s akkor sem csoportokban telepítve, hanem bizonyos városképi tengelyek végpontjainak hangsúlyozására (miként Moszkvában, azaz kívül a történelmi városmagon): a Boráros téren vagy a Margitsziget középvonala táján. Rimanóczy Gyula is elvetette a városközpont átalakítására vonatkozó egyes tervek gigantomán szemléletét – bár radikálisan nyúlt a városszerkezet egészéhez –, mert az, mint érvelt, „népünknek nem jellemzője". Mindenesetre a BUVÁTI tervjavaslatában az Árpád-híd tengelyében (is) felvetette egy moszkvai jellegű, lépcsőzetesen emelkedő, tulajdonképpen set back rendszerű torony megalkotásának lehetőségét. (Sontag számára: The symbolism of capitalism is the tower.)

A lakásépítési kényszer a hatvanas évektől a blokk- és panelházak különböző típusait hívta létre e helyen is, majd az új gazdasági mechanizmus lendületével a legmagasabb, a SZOT székház épült meg Dúl Dezső tervei alapján (1968-72). A lendületvesztés és visszarendeződés éveiben nélkülözhetetlenné vált a kerületi pártház (1975-1979) megalkotása. A SCAN-FORM szerkezeti vázas épület „arányával, formakezelésével a Bauhaus funkcionalizmusán túllépve a post-modern építészetre is utalni kívánt" – fogalmazott Pázmándi Margit építész. (Az épület jelenleg az államkincstár székhelye.)

A rendszerváltozást követően a társadalombiztosítás struktúrája is az átalakítás útjára lépett. Így egy tömbben kaptak helyet a nyugdíj- és az egészségbiztosítás szervei. A tervező, Péchy György jellegzetes kapuépítménnyel kötötte össze a komplexum új szárnyát a SZOT torony ún. lepényépület részével. A beruházás egésze hangsúlyozottan az üzemeltetés gazdaságosságát és a technológiai igények optimális kielégítését célozta (1991-1993). A modernizációból a Rendőrség sem maradhatott ki. Az ORFK-BRFK „felsliccelt" tornya, acél-kék függönyfalával, mikrohullámú állomásával – véleményünk szerint – elidegenítő hatást jelenít meg, melyben manifesztálódik az intézmény státusa. Más olvasat szerint azonban a Finta József tervezte épület (1995-1998) „hangsúlyozottan a mai irodaépítészet útját követi, nem kívánja szemantikai értelemben tükrözni a rendőrségi tartalmat."

A térségben találunk még egy neomodern bérirodaházat és mellette egy háztömbnyire Budapest levéltárának új épületét, Koris János és Németh Tamás munkáját (2004). Stílárisan konfúz a képlet, de történeti.

Mindeközben látványosan kezdtek magasodni a tower-ek lépcsőházi magjai, melyekből monolit födémek „ágaztak ki" a vasbeton pillérekre. Egy filosz számára kétségkívül tanulságos volt folyamatában látni a vázrendszerek csúszó- és asztalzsalus kiépítését, majd üveg függönyfallal történő felöltöztetését. A magasházak „gigantikus méretű és mély impressziókat keltő merész szerkezetüket" – írta majd háromnegyed évszázada Mies van der Rohe a körívekből építkező üvegfelhőkarcolójának tervezése táján – építésük időszakában fedik fel. A befejezetlenségében impozáns látvány s a Mies-i megjegyzés bátorított bennünket, hogy egy még el nem készült műre reflektáljunk, röviden. A hídfő déli oldalán a Duna Tower három, egymással kötésben álló egységből szerveződik: két, lábakra állított, téglány alaprajzú toronyból és egy haránt helyzetű alacsonyabb dobozból áll. Építészi invenciót leginkább a tornyok

FOTÓK • PICTURES • BELICZAY LÁSZLÓ

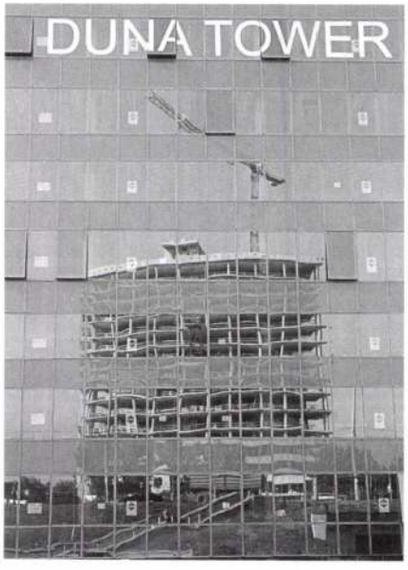

kapcsolása, a híd és a bejárati építmény mutat (felelős építész tervezője Fazakas György irodája, a lebonyolító a Letzbor Hungária Kft.)

A szintén tizenhat szintes Európa torony valamivel izgalmasabb formát képvisel. A merevítő, lépcsőházi magokból – közöttük a kapcsolódás vonalában transzparenciát biztosít az üvegezés –, az északi és déli oldalon egymáshoz képest szöget zárva sorolódnak a körszelet-födémek, melyekre folyamatosan függesztik fel az ívelt üveg függönyfal elemeit. Manírosnak tűnik, ahogy ezek a fém keretelésű üvegpanelek egy egységgel túllépnek a homlokzat szélein. A belső homlokzatok mechanikusan egyenletes nyíláskiosztást kaptak (építész tervezők: Matus István és Fazakas György, statika: Méry Zsolt, Dénes Lóránt, a kiviteli tervet a Letzbor Hungária Kft. készítette). Ezt a doboz-formánál kétségkívül elegánsabb homlokzati megoldást is ismerjük, ha máshonnan nem, a párizsi Dèfense negyedből.

Heteken belül a konvencionális burkolatok végleg elfedik a kijegecesedett és nagy formálási szabadság lehetőségét biztosító épületszerkezetet. Az építészeti modernizmus eszköztárának már lassan évszázados múltra visszatekintő emblematikus eleme a függönyfal. A hazai építészeti gyakorlatban az ötvenes évek végétől robbanásszerűen terjedt el: Tihany, Motel étterem (Földesi Lajos, 1959), Nagykanizsa, irodaház (Köves Emil, 1958-61), a Parisiana mulató 1962-es átépítése (P.Müller Éva), a SOTE új épülettömbjei közül az egyik a klinikák metróállomásnál (Kemper Ervin, 1958-63), valamint a főváros legmagasabb tornya a Nagyvárad téren, ahol Gerlóczy Gedeon 1962-es alapterveit fejlesztette tovább Südi Ernő és Wagner László (1978). Önmagában, a térhatároló üvegfüggönyfal használatában természetesen semmi kivetni valót nem találhatunk. A kérdés csupán az, hogy formavilágukkal az igencsak frekventált helyzetű tornyok vajon az építészeti modernitás épületei-e? Úgy tűnik, egy újabb esély lett oda a világvárosias arculat építészeti kialakításának folyamatában. (Igaz manapság nem feltétlenül sub specie aeternitatis szerint építenek.) A telepítésben rejlő gondolat, az épület-pár városkapu jellegű funkcióba állítása sem az a brand-new idea, de némileg rendezi a térség arculatát.

A Duna pompás kilátást, s mellé a hatásosabb vonalvezetésű Európa nyilván világszínvonalú irodatechnikát biztosít. A szívélyes invitálás a jövőbe inkább az utóbbira vonatkozhat, semmint a jövő építészi megjelenítésére. A csalódás az, hogy mindez fél évszázaddal az archetípusnak számító New York-i Lever House (S.O.M. és G. Bunschaft, 1951-52) és Seagram Building (M. v. d. Rohe, 1954-58) után történik a Duna partján. Öt évtizedes késésben tán csak nincs az építészetünk?!

A háttérben felsejlő Teve utcai torony ebben a kontextusban már szinte artisztikusnak hat.

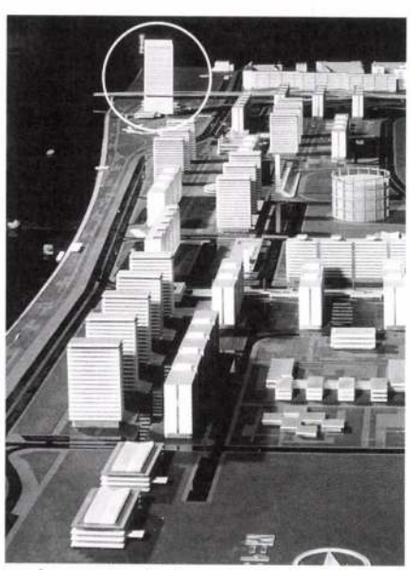

MEZŐ LAJOS: ÚJLIPÓTVÁROS VÁROS BEÉPÍTÉSI TERVE, 1960-AS ÉVEK VÉGE – 1970-ES ÉVEK ELEJE
MAGYAR ÉPÍTÉSZETI MÚZEUM LTSZ. 75.22.54

Fintą József

Kaszab Ákos: Széchenyi város 1000 m²-es ABC áruháza, Kecskemét.
/rövid életrajz + ismertetés, képekkel. Vezető építés

Fintą József/

Magy.ép.műv. 1972.4.sz.34.1.
/Fiatal Építészek Köre-szám/

Finta József

Roth János: OTP vállalati üdülő, Balatonszemes.
/rövid életrajz + ismertetés, képekkel. Vezető építész:
Finta József./

Magy. Ép. műv., 1972. 4. sz. 45.l.
/Fiatal Építészek Köre-szám/

A Bp. Főv. XIII. kerületi Polgármesteri Hivatal és a

XIII. kerületi Helytörténeti Klub

szeretettel meghívja Önt

1998. november 19-én, csütörtökön 16.30 órára

a kerület megalakulásának 60 éves évfordulója alkalmából

rendezett

ÉPÍTÉSZETI FÓRUMRA

Téma:

A 60 éves XIII. kerület építészeti öröksége és arculatának alakítása

Előadók:
Dr. Finta József Kossuth-díjas építész, akadémikus
Dr. Kiss Katalin építész, műemlékvédelmi szakmérnök
Nieder Iván építész

A fórum levezetője:
Fegyverneky Sándor XIII. kerületi főépítész

Helyszín: **Újlipótvárosi Klub-Galéria**
Bp. XIII.ker. Tátra u. 20/b.
(bejárat a Radnóti M. u. felől)

MEGHÍVÓ

MédiaGyár
Nemzetközi Kortárs Művészeti Szimpózium
Pécs, Zsolnay gyár, MTA Székház, Művészetek Háza
2004. április 13. – május 1.

HÁZAS NIKOLETTA

Mit gyártanak a MédiaGyárban?

Gondolatok egy kiállítás valós és virtuális terében

Technikai kép és apparátus univerzum

A Közelítés Művészeti Egyesület nagyszabású áprilisi rendezvénysorozata[1], melyben kiállítások, szimpóziumok és koncertek váltották egymást, a technikai képek sokaságát és sokféleségét, mint médiaművészetet mutatta be a pécsi közönség előtt.

A technikai képelőállítás és a művészet szó párosítása azonban mindmáig számos elméleti kérdést vet fel, melyek hátterében az egyszerűnek tűnő dilemma áll: miben áll a mádiaművészet művészet volta?

A dilemma kibogozása csakis azért tűnik bonyolult feladatnak, mert a művészet történeti fogalom, melyet a szocio-kulturális kontextus aktualizál ugyan, ettől azonban még nem feltétlenül válik a nézők számára egyértelművé, milyen befogadói attitűdök szükségesek a kiállításon felvonultatott munkákkal szemben, melyek nagy része nem csupán technikai hordozók által előállított álló vagy mozgókép, hanem sok esetben a technikai előállítás lehetőségeitől függő vagy – jobb esetben arra reflektáló – technikai képek. De mi a technikai kép és mivel szemben határozhatjuk meg?

A technikai kép egyik legismertebb teoretikusa, *Vilém Flusser* szerint mindaz, amit apparátus állít elő, technikai kép[2],szemben az úgynevezett hagyományos képpel, melyet kézzel hoznak létre.
A hagyományos kép Flusser szerint első fokú absztrakció terméke (jelenség) szemben a technikai képpel, melyek harmadfokú absztrakció végeredményei, mivel „az apparátusok alkalmazott tudományos szövegek termékei", vagyis programjaik maguk is szövegeken alapulnak, melyeket képekké kódolnak.

A technikai képek a nyilvánvalóan szimbolikus hagyományos képekkel szemben azt a benyomást keltik, hogy nem szimbolikusak, ezért sokkal nehezebb őket kibogozni, mint a technikai képeket. A hagyományos képek mágiáját hamis mágiával helyettesítik, mivel ez a mágia nem hiten, hanem programokon alapul. Ráadásul – állítja Flusser – egyfajta posztanalfabetikus és poszthistorikus állapotot teremtenek, miközben a kultúrát ahelyett, hogy közös nevezőre hoznák, amorf masszává őrlik szét, melyből a tömegkultúra ered.

Flusser megállapításai kétségkívül megfontolni valók. Arról azonban nem tudunk meg tőle túl sokat, hol húzódik a határvonal a technikai hordozók által előállított képek esetében a mű és a nem mű között, arra vonatkozóan pedig egyáltalán nem kapunk támpontokat, miként értékelhetjük valamilyennek (sikerültnek, érdekesnek, inspiratívnak, esetleg szépnek vagy igaznak) ezeket a típusú képeket. Vagyis mit kezdjünk egy médiaművészeti kiállítással?

A médiaművészet mint érzékvesztési tapasztalat

A médiaművészetet – és általában a kortárs művészetet – gyakran értelmezik történelmen kívüli vagy túli jelenségként. Ezt teszi Flusser is említett tanulmányában, amikor a technikai képet történelmen túli dologként határozza meg, mely a történeti tudattal rendelkező befogadó számára megnehezíti az ilyen képek közötti tájékozódást. Az új médiumokkal való képelőállítás és a tájékozódási pontok elvesztése szintén visszatérő téma a szakirodalomban. *Jeannot Simmen*[3] például az érzékek számára megtapasztalhatatlan adatátvitel miatt érzett szédülésről (vertigo-elv) beszél, mely a hatodik érzékszervünket, az egyensúlyérzéket érinti.
A szédülés szerinte a „szédítő, sokdimenziós, multimediális, elsöprő észlelés modern szindrómája, melynek hátterében a tér, az idő és az anyag fogalmainak viszonylagossá válása áll, valamint a felvilágosodás (Kant, Hegel, Marx) és a „racionalizmus sémáinak" elégtelenné válása e fogalmak leírásánál.
Az új – többnyire technikai – felfedezések valóban nemegyszer „forradalmasították" nemcsak a művészetet, hanem az európai kultúra adott korszakában uralkodó érzékelés- és gondolkodásmódokat is. Ilyen volt például a könyvnyomtatás felfedezése, mely a szóbeliségtől az írásbeliség hagyományának kialakulásáig vezetett. A technikai kép felfedezése és ily mértékű elterjedése sokak szerint (Benjamin, Flusser) megint csak fordulópont mind a művészet, mind pedig a gondolkodás történetében, hisz túl azon, hogy új területekre vezet, az emberi érzékelést is nagymértékben befolyásolja. Például radikálisan eltolódik a valóság/fikció érzékelésünk közötti határvonal, mely alapján egy reprezentációt a valóságtól elkülönített szinten (pl. művészetként) értelmezhet-

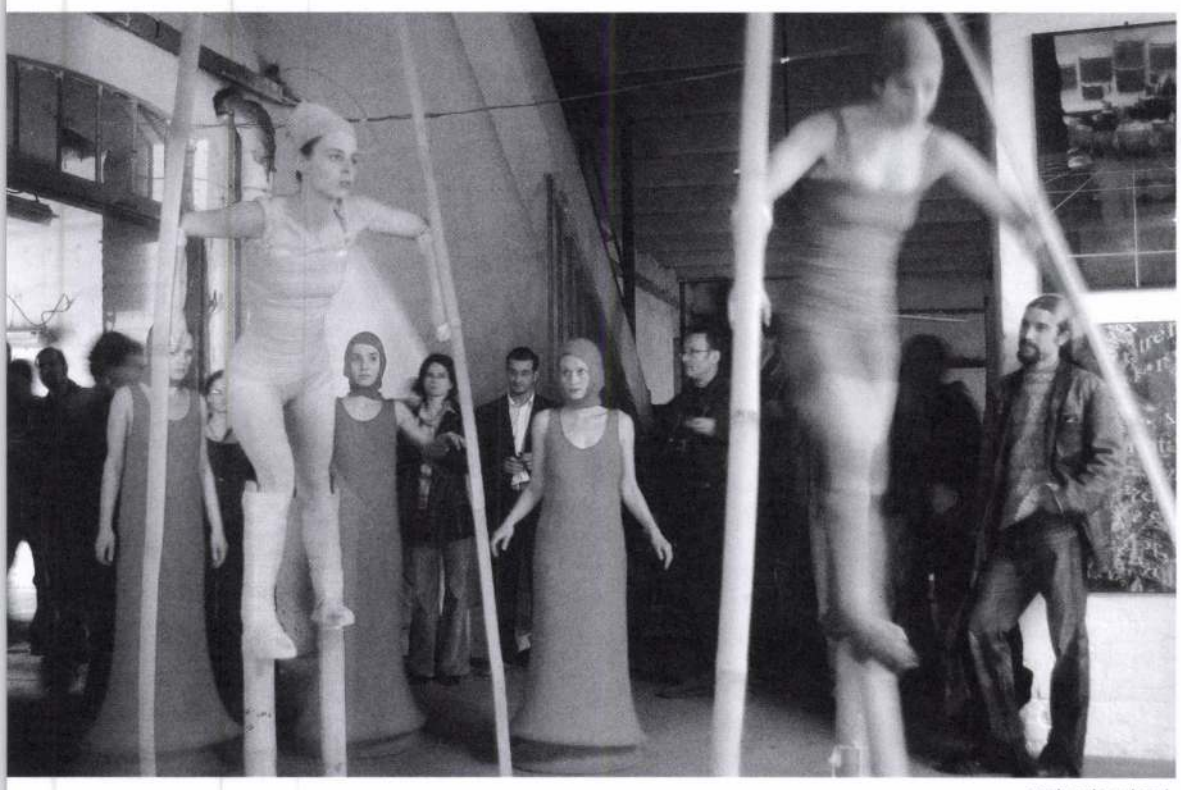

FOTÓK: TÓTH LÁSZLÓ

nénk. Az új médiumokkal előállított képek – úgy, mint a fénykép, a videó, a számítógéppel kezelt vagy programnyelvvel transzkódoltak – kétségkívül új problémák elé állítják mind a képek létrehozóit, mind a befogadókat. Ennek egyik sarkalatos pontja – véli *J. Shaw*[4] médiaművész –, hogy a „műalkotás egyre inkább a mű és a néző találkozási helyének metszéspontjában, artikulálódásában, sőt egy tér artikulálódásában ölt testet. Ott, ahol a mű mint artefakt teljességgel eltűnni látszik és ahol csak a nézők közötti kommunikáció marad." Ez az eltűnés – állítja *Eifert Anna*, a magyar származású, Németországban élő esztéta – a nézőt a hontalanság és a test fragmentálódásának érzetével tölti el, és ellenesztétikai programokat is kivált, melyek

Retextil Manufaktúra — A MédiaGyár „otthona" (fent).

A megnyitó: a Medence Csoport (Budapest).
A botlábú nimfák és dámamanók mozgószobor performance.

Az ember és a bevásárlóközpont. Honnan hová?

Reklámépítészet vagy reklám, építészet?

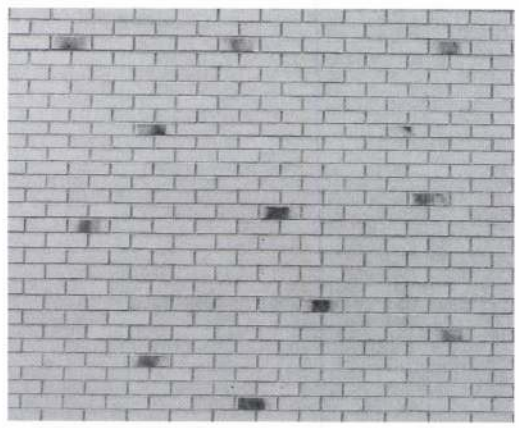

A „pöttyözés"

is zavarba ejtő az öncélú motívumoknak ez a bősége. A hatalmas lapostető-parkoló humanizálása a dongatetős lejáratokkal mit sem segít azon az elhibázott döntésen, hogy egy ekkora területnyi burkolt felület került a városszövetet alkotó házak tetejének magasságába. Ezen a platón állva, s a mecseki lejtők felé nézve olyan, mintha nem is tetőn, hanem valamely hatalmas, kupolával és dongatetőkkel beépített különös téren állnánk, melynek túlfelén, horizontján már megjelentek a domblejtőre kapaszkodó cseréptetős házak.

3. A bevásárlóközpont-toposz

Boris Groys a földalatti metrót elemezve kétféle térről beszél: az élhető, lakható, azaz a topikus, és az élhetetlen, lakhatatlan, azaz az *u-topikus* térről.[4] Érvelése meglepő módon igaznak tűnhet a bevásárlóközpontok világára is. A földalattihoz hasonlóan a bevásárlóközpont is egy olyan zárvány, mely része is a nagyváros valóságának, meg elszigetelt is tőle. Az ember, noha nagy, szabad terekben sétál, soha nem mozoghat benne teljesen szabadon. Tömeg, állandó mozgás, sodrás és fogyasztás – a biztonsági személyzet és a kamerák figyelő tekintete. Egy bevásárlóközpont ráadásul mindig kétféle üzenetet hordoz: nem csupán a fogyasztás koncentrált színtere, hanem egyfajta globalizációs jövőkép modellje is, mely e városban különösen kontrasztos a lakható, élhető terekkel szemben. Ez a nagy, kéttengelyes térstruktúra, mely legalábbis nagyvárosi léptékű, sőt megkockáztatom, formájában akaratlan szakrális konnotációkat is rejteget, tovább erősíti a bevásárlóközpont lakhatatlan jellegét. A fény felülről jön, a szintek, utcák, terek között pedig mozgólépcsőhálózattal (akárcsak a metrókban) közlekedhetünk. Ha belegondolunk, abszurd világ ez. S talán az is gond, hogy ennek az u-topikus műfajú épületnek nem adekvát a „ruhája". Míg a belsőben az egyen-portálokban megbúvó üzletek sokfélesége, fényei, valószerűtlenül gyors hangulatváltásai még rájátszanak – az őszinteség szükségszerűségével – a ház élhetetlen identitására, a kéreg, melyről az előbbiekben esett már szó, az ellenkezőjét mímeli. Az őszinteség persze utat tör magának, hiszen bármely homlokzati kéreg és a külvilág közé odakerülnek a reklámok, harsány világító hirdetőfelületek teszik idézőjelbe a topikus, azaz lakható terekből eredeztethető építészeti fordulatokat, megoldásokat. A Nagy Lajos király út felőli tömör, leghosszabb homlokzatot a gazdasági bejáratok hasítékai szabdalják – következetes lett volna, ha ezt a kifordítottságot, azaz a főhomlokzat hátsó homlokzattá válását nem akarta volna elkendőzni a téglaarchitektúra, hanem akár a szerkezet, a technológia bátrabb megmutatásával tette volna őszintévé, azaz e helyen nem-topikussá. Mégis, csírájában ott van ezen a nagy házon ennek a másfajta, talán adekvátabb építészeti megközelítésnek a lehetősége. A „pöttyözésre" gondolok. A helyszínen roppantul zavart ez a felületében foltos sárga tégla,

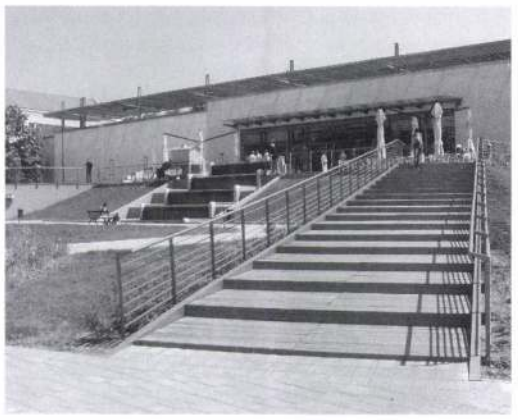

A közkert, mint pódium

melynek rendje-rendezetlensége erőtlen díszítőelemként vonul végig a házon. E cikket írva pedig, visszanézve a fotókat meglepően találónak éreztem e gesztust, mondhatni a legpozitívabbnak az összes többi közül. Ez lehetett volna az a homlokzati elem is akár, ami finom fátyolként bevonva vagy éppen erős abroncsként összefogva a nagy tömeget, a differenciált, különféle habitusú homlokzatrészeket, egyszerre léptékteleníthette volna el azokat, és adhatott volna ugyanakkor nekik városi léptéket.

A Czinderi utcai kert, melyet a beruházónak kötelező volt közparkká alakítania, nem lett valódi, demokratikus közkert, inkább a bevásárlóközpont előtere, a szintkülönbségeket őszintétlenül takaró mesterséges domb-építmény. Dimbes-dombos megformálása, vagy a Pécsett „kötelező" Zsolnay-kerámiás kaszkád erős kontrasztban állnak a kertnek, mint pódiumnak a hátterében magasodó sematikus homlokzatú bevásárlóközponttal. De persze az alapvetően lakható-élhető közkert hogyan is találkozhatna másképp a lakhatatlan bevásárlóközpont világával?

A környezet is segíti ezt a topikus és u-topikus kettősséget, mint értelmezést ezen a helyen. Míg a Rákóczi út feletti részen a belváros házai, a régi városszövet húzódik, ehhez tapad az ÁRKÁD tömbje is, addig a Nagy Lajos király út lényegében a 6-os út folytatása, ennek túlfelén pedig ott van az a néhány évtizedes szürke lakótelep, mely semlegességével épp ellenpontja a régi városszövetnek: lakott ugyan, de negatív jelentéstartalmaival, inkább lakhatatlan, azaz u-topikus jellegű. Tehát a bevásárlóközpont ráadásul két eltérő habitusú városi struktúra határán áll. A két világ között a műfaj, a funkció magától értetődően választotta az utóbbit, de az építészeti megformálás mintha nem lett volna képes dönteni.

Záráskép nem kerülhető meg a ház népszerűségének a kérdése sem. Pécsi használói birtokba vették, a bevásárlóközpont üzemel. Nem mondhatjuk, hogy kizárólag egy pontos üzleti terv része ez a népszerűség, hogy a használók (mi) egy fondorlatos marketingspekuláció áldozatai lennének (lennénk) csupán. Az is igaz, hogy ami itt történt, az a közép- és hosszú távú városfejlődési folyamatokra súlyos, előre pontosan talán nem is megbecsülhető hatással bír. Mégis, el kell ismerni: ez a bevásárlóközpont hazai viszonylatban is hordoz bizonyos építészeti értékeket, messze igényesebb, mint például azonos nevű – bár más építésziroda által tervezett – pesti testvére. Nem tisztem (bár hajlamom) építész kollégáimat a fenti sorok után mentegetni, jóllehet az is biztosnak látszik, hogy a befektető önös szempontjaival, hozott séma tervének egyes részeivel szemben bizonyos határig igenis hajlandóak és képesek voltak szembeszállni. Az így elért minőség, mondom a fentiek ellenére, képvisel bizonyos értéket.

Hogy ez „bizonyos" kevésnek tűnik, nem menti a döntéshozókat vagy a tervezőket, hogy az értelmezés egyes szintjei rendre a hamisság fogalmába ütköznek, nos ez az esztétizáló aspektus csődje, (vagy talán éppen sikere). „Vagy a hajó már elment?" – kérdezi *Reimholz Péter* építész, opponensi véleményét záró soraiban.[5] Nem, nem ment el. Úgy tűnik, hogy sokkal inkább végérvényesen lehorgonyozott e „mediterrán" kikötőben, közel sem a tervtanács vagy a szakmai városvezetés az, aki kormányoz, mi gályarabok, pedig boldognak tűnő arccal evezünk – az állóvízben. ■

---

1 Építészet / Generáltervezés: Finta és Társai Építész Stúdió Kft., vezető tervezők: Guczogi György (engedélyezési terv), ifj. Kószó József (engedélyezési, tender és kiviteli terv), területfelelős tervezők: Rohács Viktor, Dobozi László, Tömösi Örs, Garas Zsolt; Statika: Dékettő Statikus Iroda Kft. – Hegyi Mihály; Épületgépészet: TB Szíj Kft. – Temesvári László; Épületvillamosság: Kelevill Bt. – Kelemen Ferenc, Üveges Zoltán; Környezetterv: Land-A Kft. – Karádi Gábor; Közlekedés: Pro Urbe Kft. – Egyházi Ferenc; Közmű: Pécsi Mélyépítő Iroda – Bruckner Erzsébet; Beruházó: ECE Projektmanagement Budapest Kft.; Generálkivitelező: STRABAG Rt.

2 Az utalás egy maribori Baumax-áruházra vonatkozik, tervezői: Njirić & Njirić, az építés ideje 1997–99.

3 Nem állom meg, hogy meg ne jegyezzem: hogy történhetett meg ez a pályázat egyáltalán, hogyan asszisztálhatott ehhez az építészek kamarája, és miért tűnik mai fénytörésben kísértetiesen hasonlónak a budapesti Nemzeti Színház építéstörténetének végkifejletéhez?

4 *„A földalatti toposza mindenképpen u-toposz. Az ember általában nem a föld alatt él. Ebből a térből hiányzik mindenféle örökség és hagyomány, minden, ami magától értetődő és átgondolatlan. ... Az utópia útjait bármelyik pillanatban el lehet vágni, az átjárókat el lehet torlaszolni, az alagutakat be lehet tömni. Noha a földalatti a nagyváros valóságához tartozik, mégis fantasztikus marad... A sűrű embertömegben az embernek sem ideje, sem kedve, sem pedig lehetősége nincs a metró pompás kivitelezésének csodálatára. A tömeg állandó sodrása lehetetlenné teszi, hogy bárki is egy helyen hosszabb ideig tartózkodjon."* Boris Groys, A földalatti mint utópia, in: Az utópia természetrajza, Bp., 1997, Kijárat, 38.-43. o.

5 Reimholz Péter, ECcE Urbs, in: ECHO, 2001/4-5, 19.-20. o.

még finomíthatta is volna: nyilvánvaló, hogy a 6-os főút, a Nagy Lajos király út mentén teljesen más viselkedés várható el, mint a Bajcsy-Zsilinszky úti sarkon, vagy a Rákóczi úti foghíjon. Ennek a felfogásnak mottója, előképe lehet akár a városfal toposza, mely léptékében és funkciójában is valami hasonló elem. A másik utat Tóth Péter és Benkő Melinda építészek első díjas pályaterve járta be a bevásárlóközpontra kiírt 2001-es homlokzattervező ötletpályázaton.[3] A pályamű abból indult ki, hogy a helyi kötődést, identitást megteremtheti a területen egykor állt ipari üzemek világának átmentése, a homlokzatok ezért egységes, kétségtelen ipari ízű architektúrába öltöztették a bevásárlóközpontot. Olyan elemekkel, mint a fegyelmezett téglaburkolat vagy az ipari épületeknél szokásos egy irányban ferde shed-tetős bevilágítókat idéző tetők, próbálták meg az épület kérgét a helyhez formálni, ami szép (bár nehéznek tűnő) kísérletet eredményezhetett volna, különösen azért, mert ezt a formálást nem térben egymásmelletti, hanem időben egymás utáni architektúrák kapcsolatteremtő ereje igazolná.

A megvalósult ECE-ÁRKÁD tervezői nem a fenti kettőt, hanem a kézenfekvőbb, ám az identitás kapcsán problémásnak nevezhető harmadik utat választották – ennek gazdag hagyománya van: a nagy homlokzatokat felületükben városi léptékű elemekre bontották. A posztmodern építészet nagy mímelő volt, mondhatni a mímelés építészete volt ez a korszak. S itt valami reminiszcenciát érzek – nem direkt formai, hanem habitusbeli kapcsolatot. Profi eszköztárral bevont ház ez: előtetők, rácsok, lebegő tömegek, szalagablak, körablak, hajófelépítményszerű formák, üvegkubusú lépcsőházak és mészhomoktégla, fémburkolat, üveg, drága és szép anyagok. Ez a „bevonat" a Nagy Lajos király út felől igényesen megtervezve, a hátsó, Czinderi utcai részeken viszont bántóan szegényesen és elnagyoltan. A megtervezett részeken vidám magabiztossággal sorjáznak a motívumok, elsőre minden rendben van. Aztán közelebbről érthetetlennek tűnik a főbejárati sarok lebegő, három egymás melletti oszlopos megoldása, suta csatlakozása a Bajcsy-Zsilinszky utcai épülethez. Míg a főút homlokzatán a téglaarchitektúra tektonikus fegyelme dominál, addig a sarkon a lebegő téglatömeg atektonikus, valószerűtlen hatást sugall. E kettő közelsége, egymás mellettisége zavaró. A Rákóczi úti foghíj minden szellemi innovációt nélkülöz: ez a sziget-szerű, magastetős homlokzat nem olyan, mint a bevásárlóközpont nagyfelületű homlokzatai, de nem elég karakteres ahhoz sem, hogy önálló foghíjbeépítésként sikeresnek legyen mondható. A Czinderi utcai, belső kertre néző homlokzatok vakolatos, sematikus világa sokkal inkább egy városon kívül álló „mall" esetében lenne védhető, itt nem. Mintha nem is egyazon házról lenne szó: bántó a fel- és lehajtórámpák környezetének építészeti megoldása is, ahogy a vakolt és téglaburkolatos világ határán álló tornyos üvegtömeg is harsányan figyelmeztet a konfliktusra. Önmagában igényes, ám rutinszerű építészeti megoldások halmozódnak itt, ahogy a leghosszabb, Nagy Lajos király út felőli homlokzaton

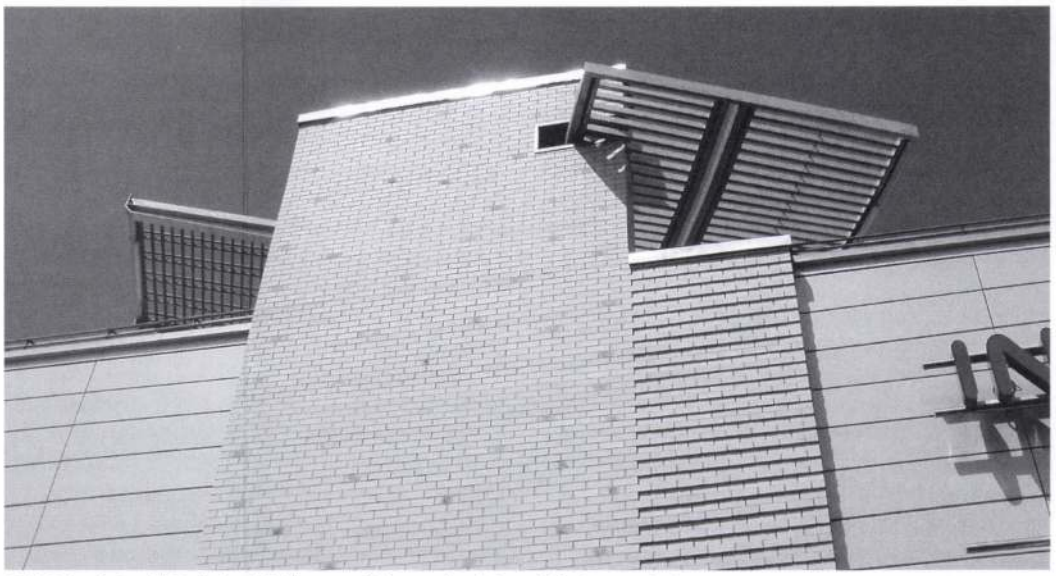

A SZERZŐ FELVÉTELEI

Tóth Péter és Benkő Melinda első díjas tervpályázata a homlokzatok látványterveivel

Homlokzat és tető, tégla és fém találkozása a Nagy Lajos király útja felőli homlokzaton

Tektonika és atektonika: a leghosszabb homlokzat eltérő identitású részeinek találkozása

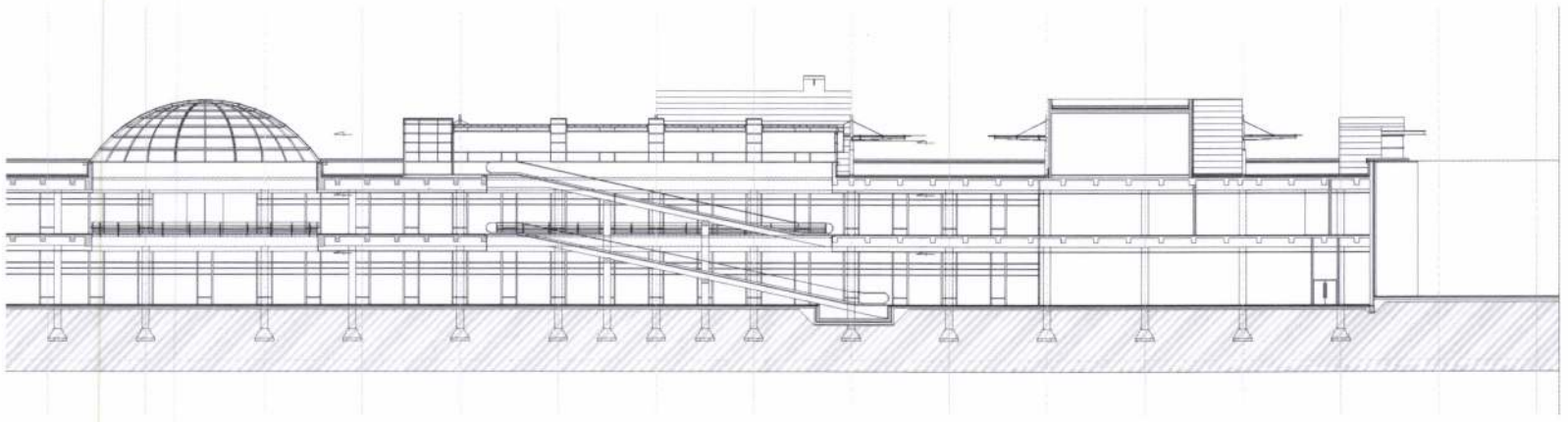

A befektető hozott sémája, az építészek profi rutinja az ország bármely részén egyforma kvalitást produkál. Persze ez a minőség relatív, hiszen hogyan is vethetnénk össze az elegáns üzletek portálmegoldásait, az új és jó minőségű anyagok perfekt rendjét a történelmi belváros felújításra váró üzleteivel, és azzal az óhatatlan spontaneitással, mely régtől fogva természetes sajátja annak az épített, mégis élő városi szövetnek, melybe e nagy ház beleszorult.

Ezzel az új zárvány-várossal azért több baj is van. A privátnak mondható magánállam és az utcák, a közterületek átmeneti zónája néhány négyzetméteres nyitott-fedett területre és a szélfogókra korlátozódik. A befektető lényege, hogy minden hasznos négyzetméterért megküzd. Ez itt azonban azt eredményezi, hogy az ember vagy kint van, vagy bent van, ami csak fokozza a várostól az elszigetelődést. Pedig egy jó arányú félprivát terület befektetői szempontból is hasznos lett volna (e tény felismerésének hiánya cáfolja a bevezetőmben megfogalmazott kitételt a pénz tévedhetetlenségéről). Az egymásra merőleges, egyenként is több mint kétszáz méteres tengely lehet, hogy üzletileg hatékony, (tegyük túl magunkat(?) azon, hogy robbantja a városi léptéket) de belső térként viselkedő fedett városnak is problémás. A metszéspontban lévő kupola egyenesen nagyképű gesztus, hacsak nem értékelem humornak, esetleg öniróniának ezt a ház egész „lelkületétől" idegen formát. De további iróniának a komplexumon nyomát sem lelni. A Rákóczi út és a Nagy Lajos király út közötti tengely városrendezési tervekben régtől szerepelt, ám ez a tengely nem tud igazán működni a szintkülönbség miatt: a két utcát belső mozgólépcső köti össze. A zárvány egyetlen emberi, azaz esetleges és ezért furcsaságában is bájos pontja a Forrás Áruházzal való beltéri kapcsolat: megmosolyogtatóan jó érzés átsétálni a jóval kisebb légtérarányú üzletház aulaszerű terének galériájára. Egyik városi zárványból a másikba.

2. A kéreg esztétikája

A városban megjelenő bevásárlóközpont burka, homlokzatai és teteje, összes érintkezési pontja a városi szövettel nem más, mint kulissza. Patyomkin – Sopianaet látva itt – büszke lehetne. Ez nem (nem ez) az építészek hibája, ez a vállalt helyzet sajátszerűségéből ered. Míg az organikusan alakult, vagy akár a tudatosan továbbszőtt városi szövet elemeinek egymáshoz tapadása, illeszkedése, vagy éppen finom koccanásai, versengő reflexiói, mint közeg, értelmezik az egyes házat, ugyanúgy az egyes ház alakítja, határozza meg tehetségéhez, adottságaihoz mérten az egész struktúrát, illetve annak részeit. Ez az, amire ab ovo képtelen ez a ház. A struktúrát szétfeszíti, rá nem gyakorol hatást a szövet, és ő sem képes ilyesmire. A Mecsek hegyoldalai, a Tettye lankái, s az azokon megülő házak, az őslakos építészet pedig megrezzennek az erőszaktétel láttán.

A nagyléptékű, tartalmában homogén tömb úgy ékelődik be a szövetbe, hogy hozzádörgölőzik, tapad a meglévő szövet csatlakozó részeihez (Bajcsy-Zsilinszky út, Nagy Lajos király út), majd pedig homlokzatain – ahol éppen kedve, ideje, akarata futja – *mímeli* a városi szövet finomsága és léptékének durvasága közti óriási kontraszt feloldójának, áthidalójának szerepét. Ez a mímelés a baj (hiba): kontextuálisnak akar látszani – de hogy is sikerülhetne neki?

Ez a kéreg-probléma különösen alkalmas az esztétizálásra. A hagyományos városi struktúrák által alkotott térfalak, azaz a házak homlokzatai, a telkek határai, az utcák és terek hol markáns, hol elmosódó szélei mindig sajátos kivetülései a mögöttes tartalomnak, hol többé, hol kevésbé jelenítve meg a közösségi terek felé a privát terek használatát, arculatát, hangulatát, vagy használóinak szándékát, hitét. A kéreg tehát hagyományosan kapocs, mely a privát és a közös terek határán áll, eredete, származása (jó esetben és formai, esztétikai ételemben) mindkét oldal felől eredeztethető. E bevásárlóközpont esetében a kéreg identitása homályba vész. Értelmezésem szerint legalább három különféle út tűnt alkalmasnak e kéreg tervezői értelmezésére, s közülük csupán kettőnek az identitása pontos. Az egyik út az lett volna, hogy a homlokzatok vállaltan mutatják a mögöttes tartalmat, jórészt persze osztatlan és tömör, irdatlan összfelületű térfalakat eredményezve. Ám a központ ekkor nagy, formatervezett tárgyként viselkedik a városban (ez az identitása), mely ugyan kockázatos vállalkozás lenne itt Pécsett, viszont akár progresszív és sikerrel kecsegtető utat is jelenthetett volna. Van rá példa is, egy szlovéniai Baumax-áruház esetében, ahol az egész homlokzatot sajátos vizuális felületként komponálták meg a tervezők[2], úgy, hogy az autópálya melletti nagy ház előtt elsuhanva időben is változó látványt nyújt az egyébként szokásosan jellegtelen épületkülső. Itt a homlokzatok differenciált jellege ezt a hozzáállást

Perspektíva 2004-ből a Bajcsy-Zsilinszky utcában

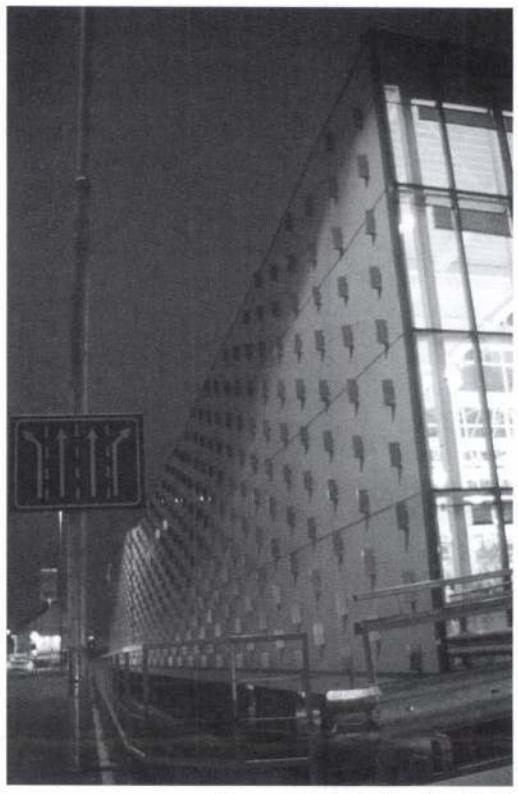

Baumax-áruház, Maribor (Szlovénia). Az épület, mint nagy tárgy. (Fotó: Marosi Bálint)

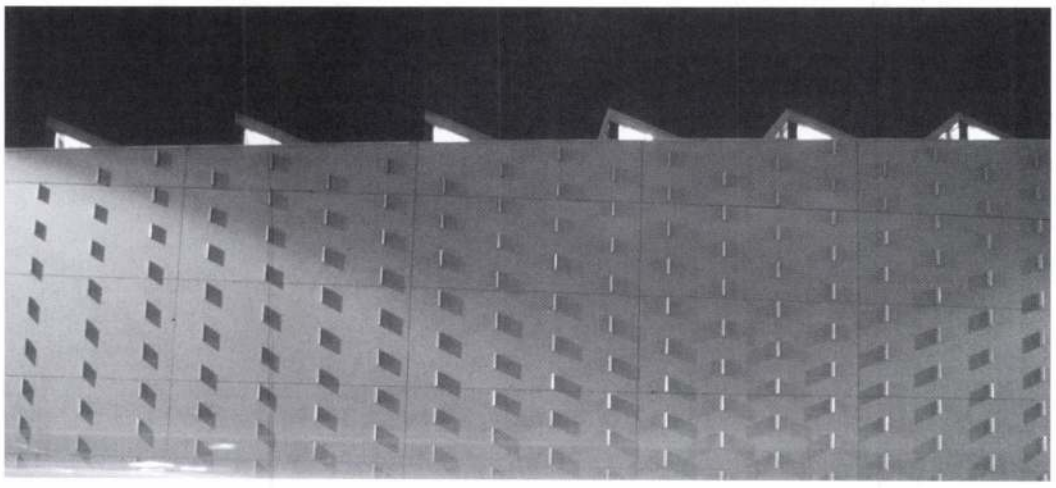

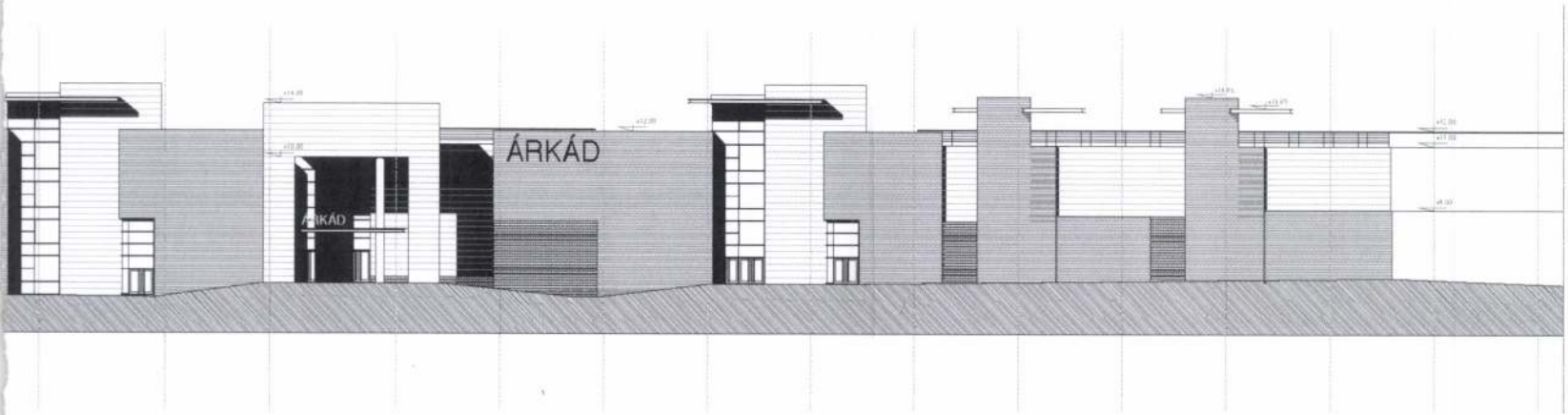

SZABÓ LEVENTE

„Sok hamis mérték,
Sok hamis mérték,
Sok hamis mérték,
Sok hamis mérték."
(Bereményi Géza: Pridem – részlet)

A hamisság esztétikája

Esztétizálni fogok. Pedig nem szabadna, mert óhatatlanul hamis leszek. Pécsett – az ÁRKÁD Bevásárlóközpont kapcsán[1] ugyanis hibázott (lásd még a híres mondatot: „több mint bűn, ez már hiba") a városvezetés, az érdekérvényesítésért felelős polgárok és szervek, maguk az építészek, a civil kurázsi, a kritikus, egyszóval mindenki – persze különböző mértékben. Egyedül a beruházó, azaz a pénz nem hibázott. Természetétől idegen a hiba.

Jóllehet a nagyméretű, a városi szövetrendszert, kapcsolatokat szétfeszítő bérirodaházaknak, bevásárlóközpontoknak a városon kívül a helyük, beköltözésük, térhódításuk tény. Ez az elemzés most nem foglalkozna a lényegi problémával, azaz a beköltözés és a térhódítás eufémisztikus fogalmával, az azt előidézőkkel vagy elősegítőkkel, a tétlen közönyösökkel meg pláne nem. A globalizáció kontra regionalizmus vitát sem kívánja szempontjaival előmozdítani, ahogy azt sem értékelné, hogy e jelenségcsoport mennyiben konstruktív és menynyiben destruktív hatású rövid-, közép- vagy hosszú távon a városra, a közvetlen környezetre vagy éppen az egyes városlakóra nézve. A lényegi kérdések farvizén szeretne néhány olyan problémára rámutatni, amelyből kiviláglik, hogy a baj nem jár egyedül. Fogadjuk el tehát azt, amit nem szabadna, hogy ezt a megépült városi elemet önmagában, mint esztétikai problémát vizsgáljuk.

A homlokzat városléptékű elemekre bontásának kísérlete

1. Város a városban

A bevásárlóközpontok egyik fő problémája, hogy sajátos zárványként alkotnak várost a városban. A városi terek differenciáltsága, az egyéni – félprivát – közösségi területek finom spektrumú változatossága teszi a várost otthonossá, emberléptékűvé, barátságossá, s ez az a jellemző is, amely képes biztosítani az időbeli és térbeli folytonosságot. A hagyomány jó értelemben vett tiszteletét is sokkal inkább ez a jelleg, mintsem formajegyek transzformációja, valamely történelmi küldetéstudat vagy zavaros eszme építészeti kifejeződése jelentheti. Ez a ház nem az utóbbi területen tévelyeg ugyan, ám ezt a privát-félprivát-publikus térszövetet figyelmen kívül hagyja. De éppen erről, a differenciáltságot mellőző, durva, erőszakos, léptéktelen váltásról szól. Műfaja szerint kicsit állam az államban. Határán belül mosolygó, ám szigorú világ. Saját szabályok, saját rendőrség, egyetlen dramaturgia van: a fogyasztás hatékonyságának szabály- és eszközrendszere.

Épp ezért *hamis város* ez. Városi utcát és üzletsort mímel, de nincs utca, ház – fogyasztótér van csupán. Nincs összetett és izgalmas térszövet, csupán gondosan, marketingszempontok alapján komponált vonalvezetésű belső útvonalak vannak. Nem is piac, agóra vagy fórum, hiszen eredendően nem találkozási hely, nem nyitott, demokratikus struktúra, noha a hamisságnak erre a szintjére is apellál a bevásárlóközpont ideája. Mint ilyen, nélkülözi az esetlegest, a spontánt, a váratlant, minden precíz, megtervezett, a minőség homogén.

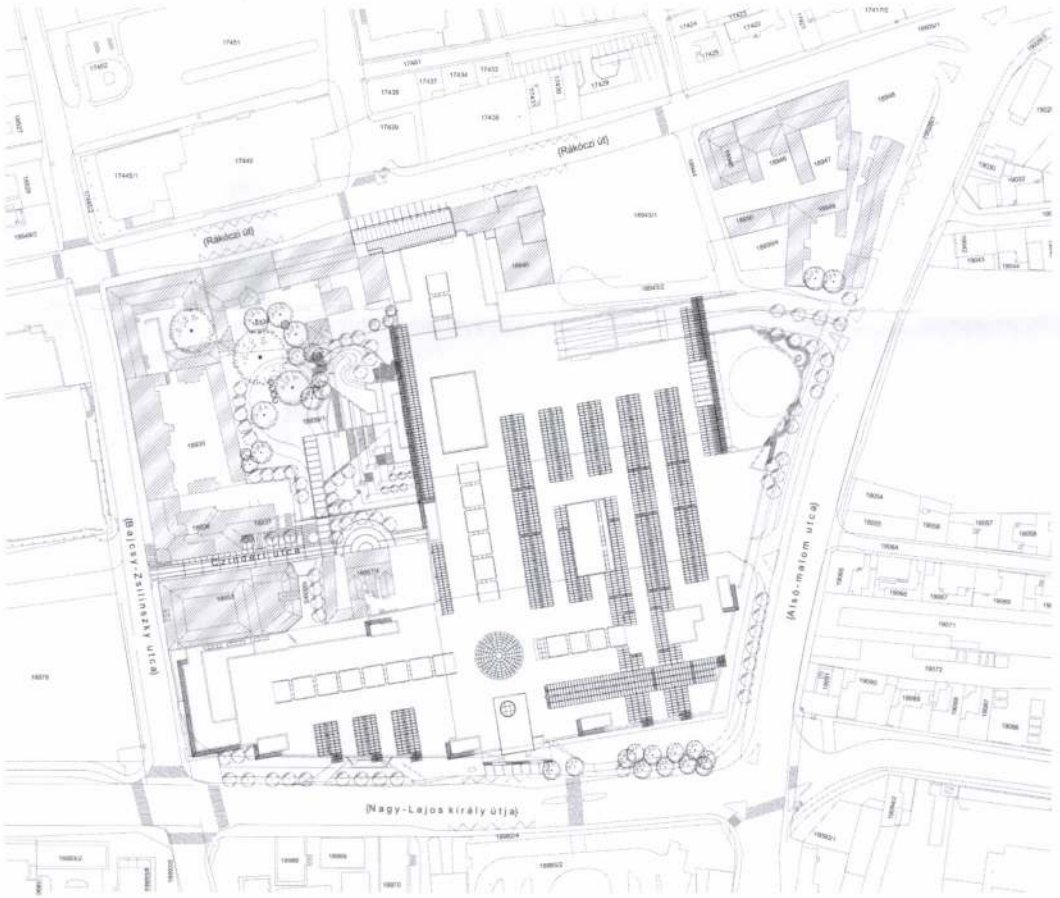

A tetőszint és a környező beépítések terve

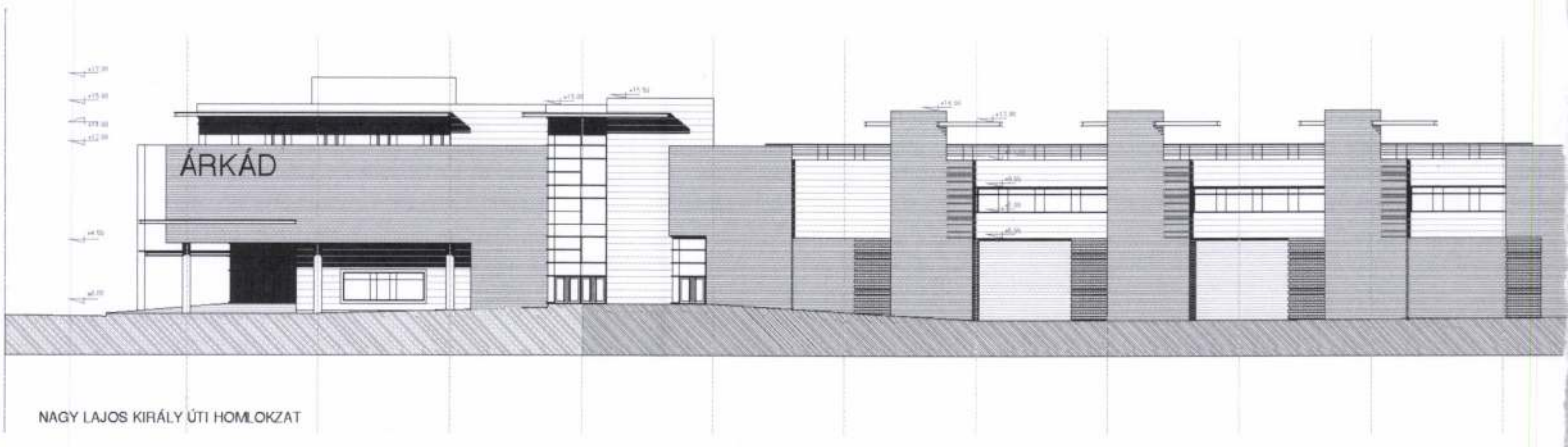

NAGY LAJOS KIRÁLY ÚTI HOMLOKZAT

FOTÓK: CSERI LÁSZLÓ

„Itt állunk párban"

Tíz-egynéhány éve láttam Hegedűs D. Géza Nagy László estjét, kíváncsi voltam, most milyen. A Művészetek Házában talán negyvenen ültünk. Elénk állt egy ránézésre jó ötvenes férfi, úgy mosolyogott, mint egy kamasz. Engedélyt kért, levetette a zakóját. Kibújt a mellényből, kiveszkődte magát a nyakkendőből. A vasalt nadrágból kihúzta a betűrt ingét, kortalan versmondóvá vedlett a hetvenes évekből.

Hegedűs D. Géza keresetlenül, egyszerűen elmondta, mi fűzi Nagy Lászlóhoz. A kezében tartott Nagy László kötet kopott volt, látszott, sokat forgatta az elmúlt harminc évben. Ahogy Nagy László költészetében a képalkotás és a ritmus, úgy Hegedűs D. Géza versmondása jellemző vonása a nyomatékosítás, a majd emberfeletti hév. Hegedűs hangsúlyai sokszor egybeestek az ütemhangsúlyokkal, így a versmondása újabb és újabb nyomatékot kap a következő gondolattól, s ütemtől, s mikor már fokozhatatlan magasságokba ért, valami történt. Hatalmas energiák szabadultak el. Akár Nagy László energiái is lehettek ezek, a vers, mint erőmű, ontotta magából a hőt, a tüzet, s Hegedűs D. lángra kapott. És amikor ez a láng felcsapott, akkor már nem feltétlenül csak a színészt láttuk a színpadon. Egy órája bejött egy snájdig ember, s hatvan perc alatt már úgy csöpög róla a veríték, mintha egy egész hegyet hordana el tűző napon. Folt indult a hóna alól, csak nőttön-nőtt, az ing felitta, izzadtságpatakok indultak a homlokáról, végigcsorogtak a kezén, s ahol állt, a dobogó deszkáin körben lecseppentek. Lehet, hogy hajlamos az izzadásra, de amíg mondta a verseket, a majd ötven éve feltett kérdéseket, mintha ő is megtisztult volna. Részese lett egy rítusnak. Az est lezáró harmadára egészen elcsendesült, visszafogott lett és finom. Ott áll egy férfi, áttűnt a rózsaszín bőre bőrére tapadt fehér ingén, s mikor elköszönt, olyan szemtelenül mosolyogott, s úgy is mozgott, mint egy húszéves színészpalánta. Újjászületett.

Kitörölhetetlenül

Milyen is volt a negyedik Pécsi Országos Színházi Találkozó? Senki nem lehet képes egyedül átlátni. Harmincnégy helyszín, a versenyprogramokon nyolcezer néző, az Off-programokon tizenhatezer.
A legtöbb díjjal jutalmazott produkcióra be sem lehetett jutni.

Csengery Adrienn válogatása a POSZT-ot majdnem kamaraszínházi fesztiválla alakította, a szakmának felkínált előadásonkénti 30 helyre átlagosan kétszáznegyven igény futott be. Idén kétezerrel kevesebb jegyet lehetett kiadni a versenyprogramra, mint tavaly. A kamaraterem kapuja előtt a tiszteletjegyesek sorfala állt, mögöttünk zsúfolódott a kitűzős tömeg, s aki valóban fizetett három és fél ezer forintot egy jegyért, kénytelen volt átfurakodni rajtunk. A versenyprogramban a kamaraprodukciók nagyobb aránya híven tükrözi a mai színházi állapotokat. A merészebb előadások kamaratermekben születnek, ha születnek, mert nem szabad a nagyszínpadi bukást kockáztatni, így akár önálló színházépület nélküli társulatok is hozhatnak létre jelmez, díszlet nélkül, fillérekből fontos előadásokat. Mert a színházban mi fontos? A látvány? Az ötlet? A néző? Az

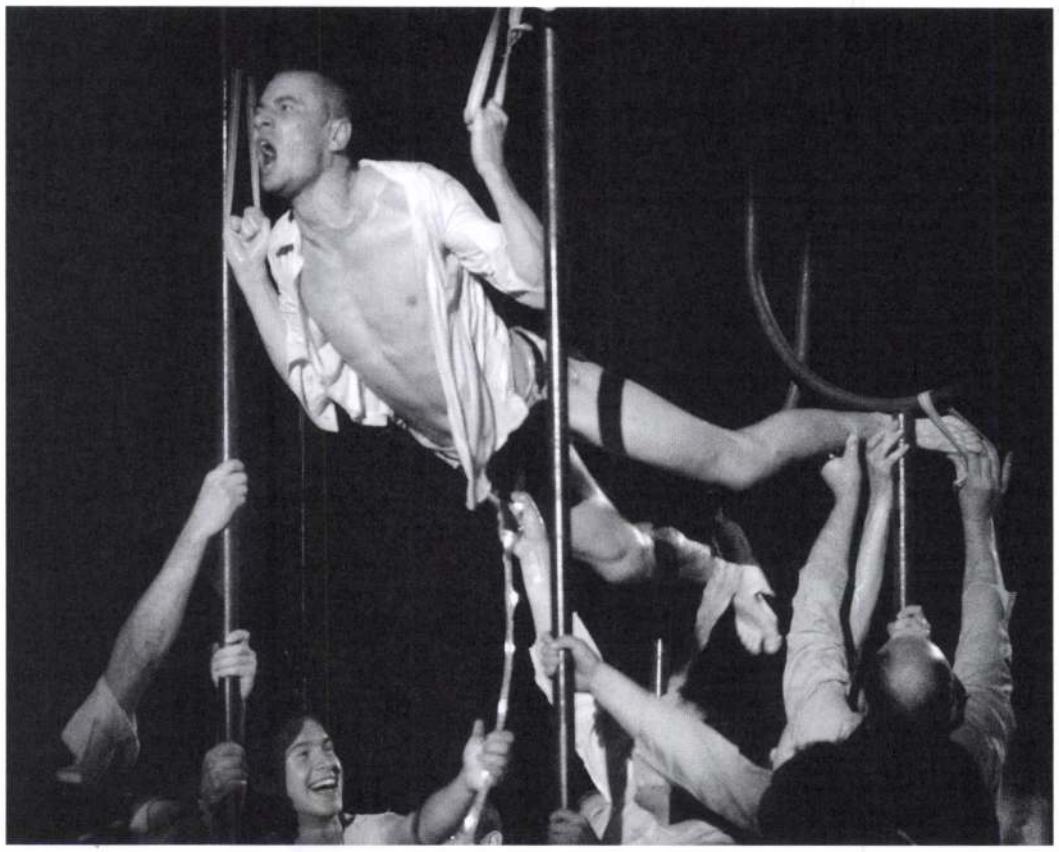

Poszt Off : Gyulai Várszínház és a Beregszászi Illyés Gyula Színház — Juhász Ferenc: A szarvassá változott fiú

önkifejezés? Az üzenet? A szórakoztatás? Az üzlet? A négy pécsi fesztiválon már végigposztolt szinte a teljes magyar színházi szakma, megállapítható, még a rendezők uralkodnak a magyar színházi szakmában. Egy-egy rendező színházteremtő erővel bír, nagy színészegyéniségekre egyre ritkábban építenek előadást.

A POSZT, úgy tűnik beállt egy kerékvágásba, működik, idén nem növekedett, csak a minőségén javítottak. Akadnak még eldöntetlen kérdések, a nagy számú Off-program némelyikén még fél házzal sem találkoztam. Nem volt elégséges a sajtó? Túl későn, május 28-án jelent meg a hivatalos programfüzet (június 3-án kezdődött a fesztivál), vagy sok ez a rendezvény, napi húsz esemény 10 nap alatt? A Pécs-Baranya Művészeinek társasága Találkozások címmel kiállítást és majd mindennapra beszélgetést is szervezett a POSZT idején, melyek a Képcsarnok Ferenczy termében zajlottak. A kiállítás címe egyrészt szándék is volt, iparművészek és színházművészek és a közönség találkozását elősegítendő, ám erre a színházi szakemberek nem nagyon érkeztek meg, csak a saját közönségük. Sok volt a pécsi közönségnek és a vendégseregnek a program? Vagy igenis legyenek közpénzből továbbra is alig félházas programok? Viták húsz főnek, felolvasások öt embernek, mert nem csak a tömegigény kielégítése a cél. Mert a rendezvényeken a tömeg időjárásfüggő, de eddig, az összes évben nagyobbnak tűnt a nyüzsgés, mint idén (a számok mást mutatnak). A POSZT második felében bár a „telt ház" mindig megvolt, mégis a szobaszínháznál nagyobb térben maradt néhány üres hely. Pécsiként tudom, sokan eleve esélytelennek tartják magukat, hogy jegyet szerezzenek – azt mondják, nem állnak be hajnalok hajnalán a sorba, s ha fél hétkor érnek oda, az előttük lévők hosszú listával vásárolnak, és már alig jut jegy, hiába próbálkoznak –, vagy egyszerűen drágának tartják a 3500 forintos helyárat. Sőt, úgy is járt valaki, hogy a megváltott jegyével le sem tudott ülni a lépcsőkre telepedett szakmai közönségtől. A jegymizéria megoldhatatlan tíz nappal, egy-két előadással. Tervbe vették, hogy nem lesz eztán zsűri, így harminccal nőne előadásonként a jegyek száma. Pozitív változás, hogy elkészült a szabadtéri színpad, elkészült a kamaraterem klímaberendezése (csak még nem volt állítható a hőfok, vagy működött, vagy nem, ezért a zsűriből és a közönségből többen megfáztak). Javult a szakmai viták színvonala, idén a versenyprogramra sem lehetett panasz két előadást kivéve, s immár kitörölhetetlenül részévé vált a pécsi kora nyárnak a POSZT. Az utcán kutyáikkal sétáló színészek, újságírók éppúgy, mint a programokon álmélkodó hajléktalanok, a citromkarikás műanyagpohárban pécsi csapvizet sátrakból kínálgató lányok, vagy a Séta téren éjszaka borozgató kedélyes sokaság... És ahogy Jordán Tamás félbevágott nyakkendőjében elköszönése előtt még jelezte: „2005. június 9-én újra találkozunk." ■

Számokban kutakodva

2004-ben a versenyelőadások száma 27 volt, emellé társult még 169 OFF-program (ebből kettő elmaradt), amely megegyezik a tavalyi rendezvények összegével: 26 versenyelőadás, illetve 170 OFF program. 2004-ben 368 kétágyas szobát foglaltak el a POSZT résztvevői, tudósítói (a tavalyi 345 helyett), de sokakat el kellett utasítani, mert a költségvetés hasonló volt az előző esztendeihez. A 2003-ban 132 milliós összeg látszatra nőtt, de az áfa visszatérítés megszűnte miatt lényegében alig változott. A 2004-es 162 milliós összköltségvetés Pécs város és az NKOM 60-60 milliós támogatásából, illetve az NKA 12 milliós és a főszponzor PANNONPOWER Rt 15 milliós támogatásából jött össze, illetve a 16 milliósra bevételből. (Összehasonlításként a nagyszebeni hasonló fesztivál költségvetése forintra átszámítva 400 millió.)
A neves színművészeink a POSZT-on az ingyen szállás mellett átlagosan 40-50 ezres gázsiért léptek fel. A legnagyobb összeget, 1 millió forintot egy OFF program előadója vehetett fel a pénztárnál.
A POSZT nemzetközi színházi találkozóvá bővítése a következő cél, két-három nemzetközi fesztivál nyertes előadás meghívása újabb 100 milliós költségnövekedéssel jár – melyet kormányzati forrásokból és EU-pályázatokból teremtenének elő. A tervek szerint az előadások a POSZT kezdete előtti két-három napban tekinthetők majd meg.

Mérlegelés

Termál-, élmény- és gyógyfürdő, Esztergom – Prímás sziget

Ha elkészül egy-egy Mű, az alkotó és a befogadók egyaránt mérlegre helyezik – keresve a szavakat, a jelzőket, megpróbálják elhelyezni azt a számukra ismertté vált világban. Én is így vagyok vele, ráadásul érintettként – kétszeresen is.

RITKÁN VAN ÚGY, hogy az ember hosszasan követhet egy történetet. Ez most egy ilyen eset. Esztergommal ismerkedve, már a kezdetekkor rögzült bennem, hogy a szigetre strandfürdőt terveznek. Később zsűritagként igyekeztem befogadni a sziget rendezését célzó pályázat alkotóinak kódolt üzeneteit, majd hasonló feladat elé állítottak a 2002-ben kiírt meghívásos pályázat pályaművei.

Már ez a néhány száz leütött karakter is okot ad a mérlegelésre. Vajon a hosszú felkészülés eredményes volt-e? Számba vett-e a város minden fontos szempontot a döntése előtt? Használta-e az előkészületi munkák során kidolgozott javaslatokat, a maga javára tudta-e fordítani a mérhetetlen szellemi energiát, tanult-e belőlük – ha tetszik, mérlegelte-e a korábban megfogalmazott gondolatok, ötletek, logikai levezetések sokaságát? Valóban felkészült volt-e a döntésre, amikor élve a kormányzat kínálta lehetőséggel, és elfogadva annak időbeli korlátait, szorítását, végül is kijelölte a Mű helyét.

Bárhogy is történt, döntött, és jó szándékát jelzi a meghívásos pályázat ténye. Itt is mérlegelhetünk: a szorított határidők mellé felsorakoztatva a szorított építési helyszínt, mindez nem jelentett-e túl nagy terhet? A kiírás szabadsága – annak lazító szándékával szemben – nem indított-e el ellentétes folyamatokat? A pályázat mindenesetre lezárult, a Bírálóbizottság mérlegelésre kényszerült: „(...) [a pályamű] ék alakú beépítésben összefogott, kompakt épülettömeget alkalmaz. A tömegalakítás erőteljes, karakteres, a csúcstól kiindulva emelkedő tendenciát mutat, a terv szerint 16 méter magasságig. A feltárulkozó széles fejrész üvegfallal nyílik meg a Bazilika látványa felé. Építészeti szándéka tiszta, logikus. Ebből a kimondott, pontosan determinált szándékból sok minden következik, sok minden leszűrhető.

– Következik belőle egy dinamikusan képzett, és minden porcikájában ennek megfelelően formált tömeg. A szándék, mely az épületet természeti képződmény képzetét keltő tömegként jeleníti meg, azonosan kezelt homlokzatokhoz, és tetőfelülnézethez vezet. A tördeltség már-már az elaprózottság határát súrolja. A vállalt homogenitás a bejárat helyzetét teszi az elvárhatónál hangsúlytalanabbá.

A cizellált, szabdalt jelleg a belső terekben is következetesen végigvezetett. Az alaprajz szerkesztése szellemesen veszi át a tömeg jellemző vonalait, izgalmas belső térrendszert, és ötletesen komponált funkcionális rendet eredményezve. (...)

– Következik belőle egy öntörvényű rendszer, mely hihetetlenül érzékeny az összetevők arányára: kis-

FOTÓK • PICTURES • BUJNOVSZKI TAMÁS

GENERÁLTERVEZŐ / GENERAL DESIGN
FINTA ÉS TÁRSAI ÉPÍTÉSZ STÚDIÓ

FELELŐS ÉPÍTÉSZ TERVEZŐ /
RESPONSIBLE ARCHITECT
DR. FINTA JÓZSEF

VEZETŐ TERVEZŐ ÉS BELSŐÉPÍTÉSZ /
LEADING ARCHITECT AND INTERIOR DESIGNER
Z. HAVAS ANIKÓ

VEZETŐ TERVEZŐ / LEADING ARCHITECT
DÓCZÉ PÉTER

KOORDINÁLÓ ÉPÍTÉSZ /
ARCHITECTURAL COORDINATOR
MEZEI GÁBOR

TERVEZŐK / ARCHITECTS
CSERHÁTI-CZENE ANDREA,
PÉTER GÁBOR, GARAS ZSOLT

ÉPÍTÉSZ MUNKATÁRSAK / FELLOW ARCHITECTS
PATAY ÁGNES, FORTVINGLER ÉVA,
ÁGÓ ARNOLD, BULCSU TAMÁS

SZERKEZETTERVEZŐ / STRUCTURE
VOLKAI JÁNOS – TM JANEDA KFT.

ÉPÜLETGÉPÉSZET / PLUMBING&HVAC
TEMESVÁRI LÁSZLÓ
– TEMESVÁRI TERVEZŐ KFT.

ÉPÜLETVILLAMOSSÁG / ELECTRICAL PLANNING
KELEMEN FERENC – KELEVILL BT.

KÖRNYEZETRENDEZÉS / LANDSCAPE
STEFFLER ISTVÁN – ARCHIKERT BT.

KÖRNYEZETVÉDELEM, AKUSZTIKA /
ENVIRONMENT PROTECTION, ACOUSTICS
JÓZSA GUSZTÁV

BALNEOLÓGIA, GYÓGYÁSZAT /
BALNEOLOGY, THERAPY
DR. FLUCK ISTVÁN

VÍZGÉPÉSZET / HYDRAULIC ENGINEERING
SALLAI ZOLTÁN – S-TERV KFT.

ORVOSTECHNOLÓGIA, HIGIÉNIA /
MEDICAL TECHNOLOGY, HYGIENE
KERESZTES ISTVÁN

KIVITELEZŐ / MAIN CONTRACTOR
CONTUR-BAU RT.,
ESZTERGOMI FÜRDŐ RT.

mértékű eltérés az optimális összetételtől a ház minden részletét torzíthatja.

– Következik belőle egyfajta kényszer, aminek köszönhetően a ház a környezetét a maga képére igyekszik formálni, igazolva önmaga hitelességét. Emiatt az alap aránytalansága a tervezett tágabb környezetre is kihathat.

– Leszűrhető belőle az alkotó érzékenysége, következetessége, koncepcióalkotó képessége.

– Leszűrhető belőle a kísérlet sikeressége-sikertelensége, talán az okok is. (...)

A beruházásra kijelölt terület rangos, értékes pontja a városnak, mely városépítészetileg, építészetileg kiemelten érzékeny kezelést feltételez. Az itt megvalósuló beépítés, helyzetéből adódóan eldöntheti, de legalábbis jelentősen meghatározza a sziget építészeti arculatát, beépítési karakterét, előrevetíti (a példamutatás erejével) a beépítés sűrűségét, a területfelhasználás minőségét.

(...) A beérkezett pályaművek egyike sem alkalmas átértékelés nélküli, közvetlen tervi feldolgozásra. Ez a feladat rendkívüli összetettségével, a szempontrendszer bonyolultságával, és e szempontrendszer egyéni súlyozásának lehetőségét meghagyó kiírással magyarázható. A tervezőknek két eltérő síkon, két eltérő problémakörben kellett döntéseket hozniuk: Meg kellett birkózniuk a funkcionálisan összetett, bonyolult kapcsolatrendszert feltételező épülettel, megfogalmazva annak térbeli megjelenését, miközben állást kellett foglalniuk a sziget leendő építészeti, táji arculatát, struktúráját illetően. Ez utóbbit a szigetet ölelő város tükrében (...)" (1) A Bírálóbizottság azonban további mérlegelést ajánlott Beruházónak, Tervezőnek egyaránt.

A Mű időközben felépült, és most az ünnepélyes megnyitó pillanataira készül. A mérlegelés tehát újra időszerű. Szembesülve a kész épülettel láthatjuk: az alapállás, a formai-alaprajzi kialakítás, a környezettel, a várossal való viszony a pályaművel szinte egyező. Felmerülhet tehát a pályázat szerepének mérlegelése. Mit is jelent, mennyit segít az építészeti ötletek kiválasztása terén vagy az alkalmas építész megtalálásában? A felsorakoztatott építészeti válaszok hatnake a kiválasztott alkotóra? Segít-e a továbblépésben, az újragondolásban? Elbizonytalanítja, vagy éppen megerősíti az alkotót koncepciójában? Az újragondolás tisztázza-e a kimondott szavakat, mondatokat, vagy tördeli, zavarossá teszi őket? A megfogalmazott értékelések megerősítenek vagy elgyengítenek?

Esetünkben úgy tűnik, a kezdeti koncepció stabilan tovább élt, nem gyengítette a kivitelezés körül támadt kellemetlen közjáték sem. Nem mindennapi, különös feszítettséget, dinamikát sugárzó alkotás. Bátor kísérlet egy újszerű épület megfogalmazására, erőteljes mozdulatokkal. Dinamikus épülettömeg, fiatalos kísérletező kedv. Az persze mérlegelendő, hogy nem kockázatos-e ezen a helyen, egy történeti városrész közvetlen szomszédságában, egy ilyen nagy léptékű épület esetén kísérletezésbe kezdeni. Lesz-e elég erő, energia, kitartás, idő végigjátszani minden változatot, végigjárni minden ígéretesnek tűnő utat? Sikerül-e letisztítani a gondolatot, és minden részletet alárendel-

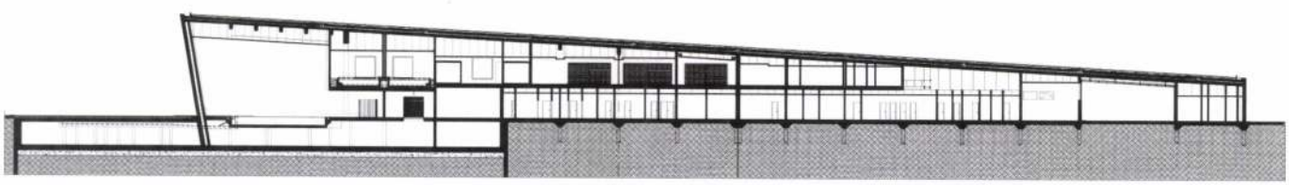

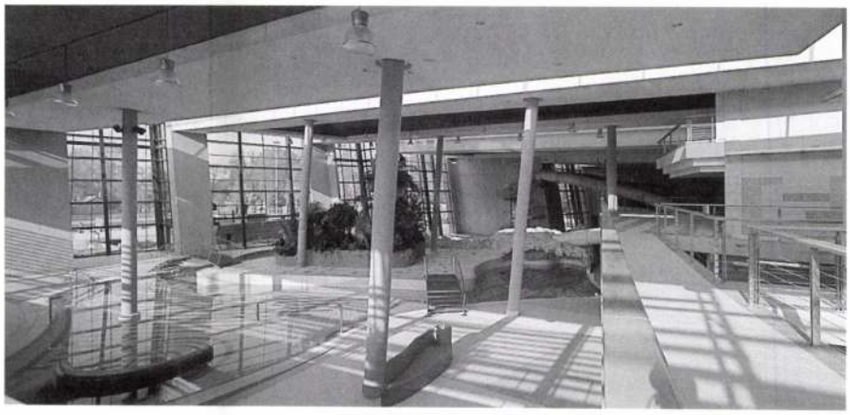

ni az egyre szilárdabban megfogalmazódó szándéknak? Nem fordul-e önmaga ellen a kísérlet? Nem csúszik-e át más kategóriába, és válik ennek okán a dinamikusnak mondott mű szinte agresszív megítélésűvé? Képes-e minden porcikájában progresszív maradni? Elvárja-e ezt tőle a funkció, a neki szánt szerep? A manapság divatos, az elmúlt évtizedben tucatjával épült fürdőegyüttesek kívánnak-e ilyen határozott, átfogó kompozíciót, vagy jobb' szeretik a díszleteket, szívesebben bújnak jelmezekbe?

Az esztergomi épület konzekvensen, egységesen szerkesztett. Enteriőrjei, a belsőépítészeti megoldások egységes hangnemben íródtak, az alkotóktól megszokott színvonalon – messze felülmúlva a témában megszokottat. Vajon ez a következetes építészeti hozzáállás, a kimért, elegáns, visszafogott magatartás egyensúlyban van-e a műfaj sajátosságaival, elvárásaival? Az ismert példák ugyanis zajosabbak, harsányabbak, mellbevágóbbak. A belső tér, mely a színpadias mozdulatok, a meghökkentő kontrasztok, a színeváltozások, a forma- és anyagbemutatók akciótere, esetünkben nem csendesebb-e a külső alakzat, a burok eleven mozgásához, redőzöttségéhez képest? Nem cserélődnek-e fel a szerepek? És ha igen, ez mire vezethet, mit eredményez, mennyire tudatos, mi lehet vele a szándék? Kérdés, mérlegelni való úgy tűnik, akad bőven.

„A mai magyar építészet állóvizébe jó néha-néha beledobni egy-egy követ." Az idézet az alkotóktól származik. Művük szakmai vitára, eszmecserére sarkall, építészeti elemzésre késztet, mérlegelésre szólít: mérlegelni építészeti megoldásokat, számba venni építészeti eszköztárat, minősíteni magatartásformákat, összevetni merészséget, kimértséget, bátorságot, visszafogottságot, harsány kiáltást, csendes monológot.

A kő már csobbant, hogy a hullámverés mekkora lesz, még nem sejthető.

Karácsony Tamás

(1) Részletek a pályázat értékeléséből, a teljes szöveget lásd: www.epiteszforum.hu

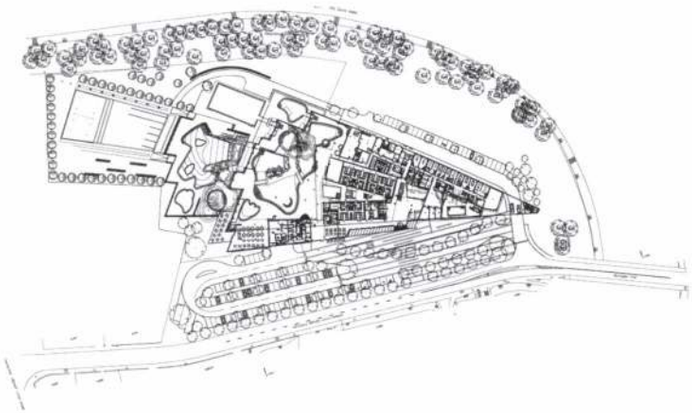

Az Ernst Múzeum és
a Magyar Zeneművészeti Társaság közös sorozata

Vasárnapi koncertek<<

>>Magyar vonós-hagyományok

A magyar vonós-iskoláknak, vonós-hagyományoknak és természetesen a hegedű, brácsa, cselló, nagybőgő virtuózainak megbecsült rangja és nagy tisztelete volt - és van a jelenben is - a világ zenerajongó közönsége előtt. Hubay Jenő, Zathureczky Ede, Lukács Pál, Popper Dávid, Montágh Lajos nem csak hangszereik nagyszerű művészei voltak, de iskola teremtők, messze földön ismert pedagógusok és nem utolsósorban zeneszerző-kortársaik ihletői is. Mesteriskoláik örököseit, ünnepelt művészeket hallhat a közönség az Ernst Múzeum vasárnap délelőtti sorozatában.

4/1 2004. szeptember 26., vasárnap 11h
Szecsődi Ferenc hegedűművész és
Kassai István zongoraművész koncertje

Hubay Jenő:	V. Csárdajelenet
Liszt-Milstein:	Mefisztó keringő
Hubay Jenő:	Valcer parafrázis
Káté István:	Változatok egy Paganini témára
Hubay Jenő:	A fonóban
Váncus István:	Szvit szólóhegedűre
Vieuxtemps-Hubay:	Álmodozás
Popper-Hubay:	Tarantella

4/2 2004. november 22., vasárnap 11h
Bársony Péter brácsaművész és
Holics László zongoraművész koncertje

Weiner László	(1916-1944)	: Szonáta
Kodály Zoltán	(1882-1967)	: Adagio (1905)
Horváth Balázs	(1976-)	: Kétáj Kacs (Ősbemutató)
Johannes Brahms	(1833-1897)	: Esz-dúr brácsaszonáta op.120 nr.2(1894)

Támogatja a Nemzeti Kulturális Alapprogram Zenei Kollégiuma
és a Fővárosi Közgyűlés Kulturális Bizottsága

Támogatja a "BUDAPEST BANK BUDAPESTÉRT" ALAPÍTVÁNY
és a Fővárosi Közgyűlés Kulturális Bizottsága

Múzeumunk támogatja a fiatal művészeket valamennyi művészeti ágban. A 2003-as évben indult nagysikerű zongorakoncert sorozatunkon a Zeneakadémia díjazott hallgatói léptek fel. E sorozat folytatásaként ismét lehetősége lesz a komolyzenét is kedvelő közönségünknek újabb fiatal tehetségek megismerésére.

>>A Zeneakadémia díjazott hallgatóinak zongorakoncert sorozata<<

4/1 2004. október 17., vasárnap 11h
Közreműködik: Holics László

Liszt: Obermann völgye
Debussy: Az elsüllyedt katedrális
Kodály: Norvég leányok*
Kodály: Túrót eszik a cigány*
Kodály-Földes: Háry János Intermezzo
Liszt: Transzcendens Etüd No. 11 -- "Esti harmóniák"
Prokofjev: Toccata
Bartók: Allegro barbaro
Bartók: Három csíkmegyei népdal
Kodály: Hegyi éjszakák*
Kodály: Liszt Ferenchez*

(* = kórusmű az előadó saját átiratában)

4/2 2004. december 5., vasárnap 11h
Közreműködik: Fülei Balázs

Beethoven: Asz-dur szonáta Op. 110
Schubert: A-dur szonáta D 959

Az eseményeket a "BUDAPEST BANK BUDAPESTÉRT" ALAPÍTVÁNY támogatja

>>Építészet és rendszerváltás<<

4/1 Az építészeti tervezőirodák helyzete a rendszerváltás éveiben I. << 2004. szeptember 15., szerda 18h
4/2 Az építészeti tervezőirodák helyzete a rendszerváltás éveiben II.<< 2004. október 20., szerda 18h
4/3 Jelszerűség az építészetben a rendszerváltás éveiben << 2004. november 10., szerda 18h
4/4 Egyéni utak << 2004. december 8., szerda 18h

Építészeti beszélgetéssorozat a hazai építészet '80-as évek végi – '90-es évek eleji helyzetéről, társadalmi szerepéről **Sz. Szilágyi Gábor** és **Haba Péter** művészettörténészek vezetésével.

4/1 Bán Ferenc >> építész,1990-ig a Nyírterv tervezője, majd az A Stúdió vezetője

Dr. Dalányi László >> építészmérnök, tájépítész, a volt Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium Építészeti,Településfejlesztési és Műemléki Főosztályának volt vezetője

2004. szeptember 15.
szerda 18h

Plesz Antal >> építész, 1951 és 1990 között a Középterv, az Iparterv, a Lakóterv, a TTI, a Zalaterv, az Északterv és a MÁVTI vezető tervezője

beszélgetőpartnerek:

4/2 Finta József >> építész, 1994-ig a Lakóterv műteremvezetője, illetve főépítésze, jelenleg a Finta és Társai Építészstúdió ügyvezető igazgatója

Z. Halmágyi Judit >> építész, 1986 és 1994 között a Lakóterv, majd a Virág Csaba és ZHJ Építésziroda építésze, jelenleg a EEA Budapest – Erick van Eggeraat Associated Architects vezető tervezője

2004. október 20.
szerda 18h

Turányi Gábor >> építész, a Lakóterv, az AÉTV és a Buváti tervezője, ma a Turányi és Simon Építészirodát vezeti

Virág Csaba >> építész, 1972-ig az Iparterv, majd a Lakóterv építésze, ma önálló építészirodáját vezeti

FINTA József

Az Ernst Múzeum 2004 második félévében induló **társművészeti** programsorozatai<<

>zenei > Magyar vonós-hagyományok koncertsorozat a Magyar Zeneművészeti Társaság közreműködésével. > A Zeneakadémia díjazott hallgatóinak előadása

>építészeti > Építészet és rendszerváltás

>irodalmi > Fordított vernissage

ERNST MÚZEUM ■ BUDAPEST ■

2005 03 16 / 2005 04 04
• ágó arnold • almer zsuzsa • andor anikó • antal csaba • balázsa gábor •
• baróthy anna • belecz péter • benkő ágnes • bertalan csaba • borza endre •
• böröcz andrás • buczkó györgy • bulcsu tamás • cságoly ferenc •
• csanádi judit • csontos csenge • csontos györgyi • dévényi tamás •
• dóczé péter • erick van egeraat associated architects • ekler dezső •
• fábry zoltán • finta józsef • gutwill zsófia • hajdú józsef • halas istván •
• haraszty istván • herczeg tamás • janáky istván • janesch péter •
• karácsony tamás • kecskeméti sándor • kellner krisztián • klobusovszki péter •
• kovács ágnes • kovács árpád • k hlatky katalin • lakos dániel •
• lendvai gábor • lévay jenő • madarász ildikó • mátrai péter • megyik jános •
• muszbek johanna • nagy bálint • ocztos istván • ocztos panka • plesz antal •
• pozsár péter • silverberg, robbin ami • skardelli györgy • sugár péter •
• sütő andrás balázs • szakács barnabás • szentirmai boglárka • szűts zsuzsa •
• tiba jános • tihanyi dominika • tomay tamas • u nagy gábor • új irány •
• vadász bence • vadász györgy • vargha mihály • vincze lászló •
• vészabó noémi • z halmágyi judit • zombor gábor • zsitva tibor •
posztamens
pedestals
galéria
N&B
1065 Budapest, Hajós utca 39. tel., fax.: /+ 36 1/ 301 04 50, 302 45 96 galeria@nagybalint.hu www.nagybalint.hu

FINTA JÓZSEF

Finta József építész

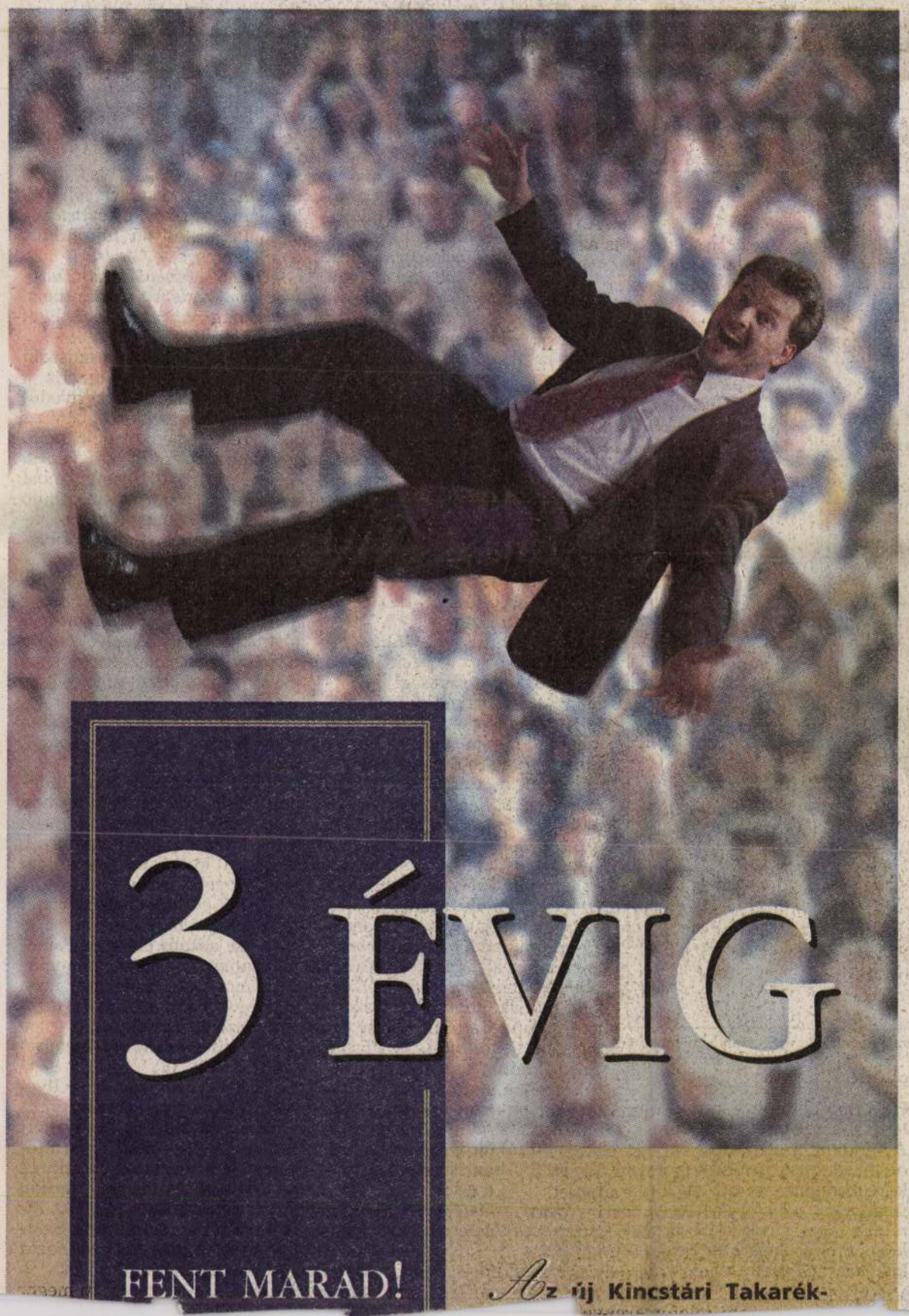

Leépítések Ajkán, start Inotán

Százötvenmillió dolláros fejlesztés előtt a Bakony Erőmű Rt.

Jelentősen csökkenti foglalkoztatottainak számát a magánkézben lévő Bakony Erőmű Rt. A drasztikus létszámleépítést az erőműveinél tapasztalható túlfoglalkoztatás, szénbányáinak kimerülése, illetve a szén iránti igény szűkülése indokolja. Ugyanakkor új erőművet is épít mintegy 150-160 millió dolláros költségvetéssel.

Andrássy Antal NÉPSZAVA

A 14 milliárd forint értékű vagyonnal rendelkező ajkai székhelyű Bakony Erőmű Rt. két erőművet működtet Ajkán és Inotán, három szénbányát Ajkán és Balinkán. Ez utóbbiak a bányák és erőművek 90-es évek eleji integrációjakor kerültek hozzá, mivel a szénnek leginkább ők a felhasználói. A múlt év végi privatizálásakor a meghatározó tulajdonosokat – a *Demján Sándor* nevével fémjelzett EuroInvest Rt.-t és a Transelektro Rt.-t – leginkább az vezérelte, hogy a magyar villamosenergia-termelő ipar korszerűsítése során az elavult inotai erőművet újra cserélhetik, miután ezt már a korábbi tulajdonos, a Magyar Villamos Művek (MVM) Rt. is tervbe vette, s hogy Ajkán is jó eséllyel vállalkozhatnak egy új erőműberuházásra.

Németh Frigyes, a Bakony Erőmű Rt. vezérigazgatója elmondotta lapunknak, hogy a társaság tevékenységének gazdaságosabbá tétele érdekében, egy széles körű átvilágítás nyomán már az MVM Rt. is megfogalmazta a szükséges teendőket. A magánosítás miatt azonban a nagy költségekkel járó fejlesztésekre, változtatásokra már nem vállalkozhattak. A profitérdekelt új tulajdonosok viszont felgyorsították a hatékonyság javítását szolgáló tervek megvalósítását. Annál is inkább, mivel a korszerűtlenné vált széntüzelésű, 120 megawattos inotai erőműnél a magas ár miatt az igénybevétel visszaesett 50 megawattra, a jövő év elejétől pedig már nem kell hőenergiát sem biztosítani. Várpalota vá-

melésének csökkentésével. A három ajkai bánya közül a padragit már be is zárták, de a további két bánya – az Ármin és Jókai bányák – évi 1,1 millió tonna szenére sincs teljes egészében szükség. Rövid időn belül 150-200 ezer tonnával kell mérsékelni a termelést. Ez egyébként is bekövetkezne, mivel az ezredforduló utáni első években már mindenképpen kimerül az itteni, még jó minőségű ércvagyon. Így hát, mondotta a vezérigazgató, mind az erőműveknél, mind a szénbányáknál elkerülhetetlenné vált a létszám jelentős csökkenése. Összesen mintegy 800 foglalkoztatott elbocsátását vették tervbe, s közülük 150-et – főként az alkalmazottak, a műszaki és adminisztrációs dolgozók köréből – már el is küldtek az irányítás korszerűsítésének jegyében. A további 650 főtől – javarészük bányász – a jövő év első hónapjaiban válnak meg. Ennek előkészítése a napokban elkezdődött. Részben előnyugdíjaztatással, részben átképzéssel próbálják a munkavállalók gondjait enyhíteni. A Veszprém megyei munkaügyi központtal összefogva, több tízmillió forintos támogatással a bányászok részére – már akik vállalják – ingyenes átképző tanfolyamokat szerveznek.

A létszám csökkenése természetesen csak átmenetileg javítja az idén mintegy 10,5 milliárdos árbevétellel, s mindössze 110 milliós nyereséggel számoló – miután a végkielégítések több százmillió forintos kiadást jelentenek – Bakony Erőmű Rt. költséggazdálkodását. Hosszú távon mindenképpen a villamosenergia-termelés gazdaságossá-

nanszírozói a Bakony Erőmű Rt. meghatározó tulajdonosai, illetve az általuk felkutatott pénzintézetek. Igénybe veszik azt a kedvezményes japán hitelt is, amelyet a környezetrehabilitáció érdekében biztosítanak hazánknak. A beruházás kivitelezése generálvállalkozóként a Transelektro Rt.-re vár. A szükséges alvállalkozók részére 10 munkafeladatot érintően már kiírta a tendert, amelynek értékelése a hónap végén várható. A beruházást úgy kell megvalósítani, hogy 2002. január elsejétől már áramot termeljen. Átvételét a Magyar Villamos Művek Rt. szerződésben is vállalta. Az energetikai alapanyagot a Bakony Erőmű Rt.-hez tartozó balinkai szénbányából biztosítják majd, amelyet éppen azért kapcsoltak az integráció keretében a társasághoz, hogy kiszolgálja az új inotai blokkot. Kapacitásának megőrzése nem kis gondot jelent, mert jelenleg ez a bánya is értékesítési gondokkal küszködik. Korábbi lakossági és ipari piaca igencsak beszűkült. Energetikai partnerei közül a Tiszai Erőmű is egyre lejjebb szorítja az átvett szén mennyiségét.

A Bakony Erőmű Rt. hosszú távú terveiben még egy 150 megawattos széntüzelésű erőmű megépítése is szerepel. Részeként annak a tenderpályázatnak, amelyet a Magyar Villamos Művek Rt. kiírására adtak be. Ebben a „csomagban" helyet kapott az ezredforduló után mindenképpen bezárásra kerülő ajkai erőmű kiváltása egy új, 100 és 200 megawattos gáztüzelésű, korszerű blokk megépítésével, sőt egy kétszer 350 megawattos erőmű létesítése is Almásfüzitőn, amely jó minőségű, olcsó importszén feldolgozására épülne. A több mint 1 milliárd dollár befektetést igénylő erőmű-fejlesztési ajánlatcsomag megvalósításához a szükséges forrásokat ugyancsak a Bakony Erőmű Rt. tulajdonoscsoportja

Az épített világ angyali és ördögi üzenete

Beszélgetés a Steindl Imre-díjjal kitüntetett Finta József építész egyetemi tanárral

A Peter Munk felajánlásának felhasználásával alapított Steindl Imre-díjat az alapítvány kuratóriuma 1998-ban Finta József építészmérnöknek adományozta, amelynek átadására a tudomány napjának díszünnepségén került sor. Az indoklásban egyebek között ez áll: „Munkásságával mindenki másnál jelentősebb mértékben járult hozzá Budapest jelenkori arculatának kialakulásához". Az ismert szakemberrel egyebek között az építészet és a politika kapcsolatáról, a multik ízlésalakító jelenlétéről, valamint a hazai építészet veszélyeztetettségéről beszélgettünk.

Szabó Irénę NÉPSZAVA

– Építészet és politika. Mi jut eszébe önnek erről a gondolattársításról?

– Hála Istennek, akarva soha sem politizáltam. (Passzívan igen, mert mindig volt véleményem.) Ez hozott olyan szakmai pozícióba, ami megvédett a politikai taktikázásoktól. Egyébként meggyőződésem, hogy a magyar építészet – jó értelemben mondom – nem tudta magát eladni a politikának. Nem tudta megértetni a mindenkori kormánnyal, hogy az építészet lényegénél fogva a legközvetlenebbül hat az emberek életére. Minden más művészetnek csekélyebb az aktív hatása, mint az épített világénak. Egy rossz festményt el lehet felejteni. De egy rosszul funkcionáló ház családokat, házasságokat, gyermeknevelést tesz tönkre és generációról generációra roncsolhat. A szépen megformált terek etalon értékűek, embernevelő hatásuk van, angyali üzenetet hordoznak. Nálunk ezt az evidenciát senki nem akarja megérteni. Várjuk, hogy legyen végre egy olyan politikai vezetés, amely a környezetkultúra fontosságát vallja és felvállalja az ezzel kapcsolatos lépések megtételét.

– A multinacionális cégek nem csak a pénzüket hozzák be Magyarországra, hanem ízlésvilágukat is. Mi a véleménye az amerikanizálódásról?

– A multik csak hadd jöjjenek. Magyarországnak kell a pénz, az invesztíció. Sajnos, az ezzel járó ízlésimport elleni védekezésre nem vagyunk felkészülve. Nekünk a civil társadalmat még fel kell építeni. Azért is fontos számunkra az Európai Unióhoz való csatlakozás, mert szükség van az önvédelmi erőkoncentrációra. Erőteljesen lepusztulásnak indult, de még nem lepusztított kultúra a miénk. Reményt látok arra, hogy egy önmagát kulturálisan megvédő Európa magára a hanyatlónak látszó Amerikára is jó hatást gyakorol majd.

– Az ön csapata nyerte a Nyugati pályaudvarnál épülő Westend pályázatát. Mennyire lesz magyar ez a centrum?

– Nem hiszem, hogy ami abban épül, azt nagyon kellene majd szégyellni. Az amerikai konzulens és a projekt menedzser két dolgot tart fontosnak: a minőséget és hogy budapesti legyen. Igaz, ők másfélének gondolják Budapestet, mint amilyenek mi vagyunk. Beismerem, nagy harc ez. És egy egészséges adys nemzettudat nélkül az építészetben sem tudjuk megállítani azt a kulturális inváziót, ami elért bennünket. A tőkéről még annyit: ha megtanulunk különbséget tenni az építő és a lerabló tőke között, akkor ki tudjuk választani azt, amelyikkel érdemes alkut kötni.

– Gomba módra szaporodnak Budapesten a bevásárlóközpontok. Valójában a Westend is az lesz. Hol van itt az építészi nemzettudat?

Finta József: „Erőteljesen lepusztulásnak indult, de még nem lepusztított kultúra a miénk" Molnár Péter felvétele

– Bécsben negyedannyi bevásárlóközpont sincs, mint Budapesten, pedig ott bőven akad vásárlóerő. Ezekkel nálunk az a baj, hogy ma még eladhatók a kereskedőknek, a jövőjük azonban bizonytalan. Többségük egyfunkciós, építészetileg silány. Ha kihal belőlük a kereskedelem, használhatatlanná válnak. A Westend szállodával épül és olyan térstruktúrákkal, hogy a kereskedelmin kívül másfajta funkciókat is bele lehet helyezni. Én nem járok a bevásárló központokba vásárolni, de érdekel: hogyan lehet a város szívébe, a vasút, a metró, a busz és a villamos találkozási pontjánál egy kulturált, emberi léptékű, kellemes környezetű, nevezzük így, találkahelyet varázsolni, ahol mindenki jól érzi magát.

– Ha nem a multik, ha nem a saját pénztelenségünk, akkor mi veszélyezteti legjobban a magyar építészetet, ha egyáltalán még van ilyen?

– Magyar építészet mindig volt. Van ma is. Meggyőződésem, hogy ha egy építész szereti azt a várost, ahol dolgozik, legyen az Budapest, Pécs vagy Szeged, és vállalja a magyar építészek sorsát, akkor az, amit épít, magyar lesz. Sok külföldi munkám volt. Terveztem szállodát Bécsbe, baptista templomot a horvátoknak, de azt az izgalmat máshol soha nem éreztem, amit egy pesti ház felépítése jelentett és jelent. Arról van szó, hogy minőségi faktornak tartom a magyar építészetet, de mögötte, sajnos, sem megbízói, sem banki háttér nincs. Nyugat-Európa túlépítette magát, óriási az építészmunkanélküliség. Kiszorítanak bennünket és bedolgozói szintre süllyesztik a magyar építészeket. Mint említettem, az európai uniós tagság előnyt is jelenthet, de számolni kell azzal is, hogy olyan átjáróházzá válunk, amelyben akár meg is szűnhet a magyar építészet. Ma minden hátrányát „élvezzük" annak, hogy rossz a szakmai propagandánk. Nem ismernek bennünket. A Fórum Szállót háromszor nyilvánították a világ legjobb szállodájává. Ennek sem volt hírverése. Hiányzik a mentalitásunkból, hogy el tudjuk adni magunkat. Ez az EU-ban tragédiává válhat.

– Mi a véleménye a Nemzeti Színházzal kapcsolatos huzavonáról?

– Nézze, mi is pályáztunk és nem mi nyertük az első díjat. Most bármit mondanék, félre lehetne magyarázni. Emiatt a véleményem nagyon lakonikus: épüljön meg!

– Ön 1994 óta a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja. Hogy érzi magát a sok elméleti tudós között?

– Gyakorló építész a műszaki tudományok osztályán. Ez a státusom. Kár, hogy egyedül képviselem a szakmát, így az Akadémián nem tudok kellő súlyt adni az építészet ügyének. Ráadásul az Akadémia most vívja saját küzdelmét megújuló önmagáért. A nagy szakmai vitáink fóruma a Magyar Művészeti Akadémia, amelynek alapító tagja vagyok. Itt egyre inkább azt tapasztalom, hogy amióta az építészek ki vannak téve a piac egyre kegyetlenebb törvényeinek, kezdenek egymásra találni cégszerűen és perszonálisan is.

– A napokban önnek ítélték a Steindl Imre-díjat. Mit gondol, miért?

– A hivatalos indoklás: Budapest városképének alakításában való részvétel. Jó dolog, hogy ha a tőke összefog a tudománnyal, illetve a kultúrával és annak eredményét díjazza.

– Lehet-e tudni, hány épületet tervezett Finta József?

– Sose adtam össze az épületek számát. Azt azonban megtudom mondani, hogy mai áron számolva közel 400 milliárd forint mozgott a kezem alatt.

– Melyik szülöttjére a legbüszkébb?

– Egy nincs, csak több. Ilyenek Salgótarján városközpontjában épült házaim, amelyekért Állami Díjat kaptam. Ilyen a fővárosban a Bajcsy-Zsilinszky út és a József Attila utca sarkán épült, sokat szidott irodaház. De szerettem nagyon a Liget Szállót, az új rendőrségi székházat és a Bankcentert is.

SÁTORY JÁNOS GRAFIKÁJA

Hol vagy, Európa?

Hát tényleg nem volt még elég? Békeidőben szomszéd országok között az álszent alapszerződés (mert ez bizony az!) árnyékában felvetődhet az Európai Unió térbeli szélén és időbeli „küszöbén" az egyik fél részéről az önkéntes lakosságcsere gondolata?

A magyarság ezt az adott országtól körülbelül száz-száz ezer fővel az első és második világháború után már megtapasztalhatta. Átélte az „önkéntesség" hivatalos papírokon kézbesített parancsszavát, a 24-48 órás bő határidőt, és egy részük Magyarország helyett a cseh vidékeken szervezett rabszolgamunkával is megismerkedhetett már, ha útközben – a vonatról leszállítva – nem kerültek puskacső elé. (Mint a dobsinaiak egy része.)

De papírok nélkül is menekülésre lehet kényszeríteni akárcsak a mai – a jogokat csorbító, gyűlölködő – légkörrel is az „önkéntes lakosságcsere" alanyait. Ilyen tapasztalatok után már az a gyakorlati kérdés is „okafogyott", hogy hogyan cserélhető ki kevesebb mint húszezer magyarországi szlovák hatszázezer kinti magyarral. (A számok különbsége egyébként a valóságban még nagyobb is!)

Miniszterelnökünk a „nemes" ajánlatról – még szép – nem volt hajlandó tárgyalni, de a nyugati hatalmak „fellármázása" helyett három hétig még idehaza is hallgatott róla.

Boszniában a közelmúltban tízezreket „tisztogattak etnikailag" a halálba és százezreket a menekülők országútjára. És most? És itt? „Európa csendes, újra csendes..." Szégyen reá...

D. Zs.
Miskolc

Tájékoztatjuk kedves olvasóinkat, hogy leveleiket szerkesztve adjuk közre. Címhiányos, névtelen leveleket nem közlünk. A megjelenő vélemények nem okvetlenül azonosak a szerkesztőség véleményével.

Ha feldobjuk, Friderika...

Augusztus 19-én Bayer Friderika koncertjén voltunk a Budai Parkszínpadon. Kötelességemnek érzem, hogy beszámoljak erről, nehogy mással is megtörténjen az, ami velünk. Attól tartok, hogy más ilyen helyzetben nem viselkedett volna olyan jámbor türelemmel, ahogy én tettem. Mert én felfedeztem a dolog pozitív oldalát is, nemcsak azt, hogy minősíthetetlen módon kiloptak a zsebünkből ezer forintot.

Azt mondtam, Friderika-koncerten voltunk, az igazság azonban az, hogy ami a Budai Parkszínpadon ezen az estén zajlott, valami egészen más volt. Átvertek bennünket? Persze! De már nem bánom: jól szórakoztam így is, és igazi intellektuális kalandban volt részem. Olyanban, amelyet mindazoknak tudok ajánlani, akiket nem ijeszt el az alattomos, ám kicsinyes sunyiság. Akiket szórakoztat a feneketlen, mérhetetlen ostobaság. Akik egyszer személyesen is meg akarják tapasztalni, hogy mi is az a Hit Gyülekezete. Mert amit a Pesti Est hasábjain Friderika-koncertként tüntettek fel, az nem volt más, mint a hülyítés intézményesített társaságának zenés összejövetele.

Ha feldobjuk, Friderika, ha leesik, Hit Gyülekezete. Mi az? Elárulom: felháborító, arcátlan csalás. És persze ami ezzel jár: nevetségesség és silány zene. Még Friderika részéről is, aki Jenei Szilveszterék nélkül – akik kimondottan jó színvonalú számokat írtak neki, ám ezúttal ezek közül egy sem hangzott el – nyakig süppedt a rap és funky ritmusú értéktelen tucatzene posványába. A többi műsorszámról pedig – mert a koncertnek legfeljebb negyedét tette ki Friderika produkciója – jobb egyáltalán nem beszélni.

Talán érdemes lenne részletesen elmesélni, hogy mi történt ott, mégsem teszem. A hangulatot, a szinte kézzel tapintható idiotizmust úgysem tudnám visszaadni. Csak a barátnőmet sajnáltam, aki névnapi ajándékul szánta nekem ezt a koncertet. Sírva hagyta el a parkszínpadot. A Hit Gyülekezete csúnyán átverte. Nemcsak őt. Mindenkit. Erre találták ki.

Szamosújváry Endre
Budapest

irodalomnál. A tankönyv kisszótárának meghatározása nem azonosítható egy másik szótár értelmezésével, mely szerint a szó csak maradit jelent. Az értékőrző magatartást viszont fedi a „régi értékekhez ragaszkodó".

A tankönyv szellemében kétségtelenül nem kell és nem is lehet elítélni minden szélsőséget. Petőfi radikális újító volt, míg barátja, Arany János idősebb korában a nemes konzervativizmus alapjáról vitázott Reviczkyvel. Az „arany középút" méltóságát nem vitatom, de az irodalom története nem azonosítható ennek mindenkori követésével. Az irodalmi forradalmak, stílustörténeti újítások nélkül a huszadik század irodalma el sem képzelhető.

Figyelmét megköszönve köszönti az olvasót:

Alföldy Jenő

Az írás miniszterelnök úrra vonatkozó részével teljes mértékben egyetértek. Felháborítónak tartom viszont, amit Diana hercegnővel kapcsolatban fogalmazott meg a szerző. Kikapós, csalárd, erkölcstelen menyecskének merte nevezni, aki nem érdemel hercegnői temetést. Mert nem volt olyan balga, hogy szó nélkül tűrje férje hűtlenségét, és el mert válni tőle, ami a szerző szerint erkölcstelen, sőt a kétezer éves európai és egyházi értékrend szerint főbenjáró bűn is? Mert egy asszonynak – ezek szerint – minden sértést, megaláztatást meg kell bocsátani? Kunszabó úr felrója még azt is, hogy elvált fiatalasszonyként nem tett szüzességi fogadalmat, mert hiszen a házasságon kívüli nemi élet is bűn. Ez egyszerűen nevetséges.

Véleményem szerint a szerző semmivel sem jobb, mint azok a lesipuskás fotósok. Ők az életét vették el, a cikkíró pedig az emlékét szennyezi be. Igenis, az egész világ gyászolja nem a „kikapós menyecskét", hanem a betegek, szegények, öregek, gyermekek stb. támogatóját, jótevőjét. Aki kezet mert fogni leprással és AIDS-es beteggel már akkor is, amikor sok egészségügyi dolgozó félelemből elzárkózott a gyógyításuktól. Aki ahelyett, hogy csak az életet élvezte volna, afrikai éhezőkön, betegeken segített, a boszniai aknamezőkön sétált. Aki, ha a világon valami katasztrófa, járvány vagy borzalom történt, rögtön sietett segíteni. Hát ezt a Diana hercegnőt gyászolja a világ, illetve minden jóérzésű ember.

dr. Tóth Zsoltné
Pécs

Törvényen kívül

Tessék mondani, érdemes a magyar törvényhozásnak egyetlen törvényt is hozni, ha azt az állampárt emberei, káderei nem tartják be? Nemcsak az átvilágítási törvényre gondolok, hanem arra, hogy *Horn Gyula* pártja az elmúlt hét-nyolc év törvényeit, köztük több olyant, amelyet a szavazók több mint 90 százaléka megszavazott, nem tart be.

1989-ben a választók döntő többsége úgy szavazott, hogy nem kell a munkás-őrség. Ez egyértelműen azt jelentette, hogy a volt munkásőrök vonuljanak ki a hatalomból és a közéletből. Erre fel több munkásőr főtiszt, tábornok honvédségi nyugdíjat kap 1989 óta. És a munkásőr vezetők közül nagyon sokan most is magas beosztású politikai és gazdasági (bank-) vezetők.

Szintén 1989-ben a szavazópolgárok közel száz százaléka arra szavazott: nem kell az üzemekben pártszervezet. Papíron nincs is, de a gyakorlatban az MSZOSZ „vörös" köpenye alatt az üzemekben „fe-lejtett" pártfunkcionáriusok az MSZP faltörő kosaiként végzik a kádermunkát, az ingyen kapott Népszavából és Népszabadságból szédítik a népet.

Az első szabadon választott Országgyűlés első törvénye ez volt: 1956-ban forradalom és szabadságharc volt, majd törvénybe iktatták, hogy október 23-a nemzeti ünnep. Ebből logikusan következik, hogy az a politikai vezető, aki érintett ötvenhat ügyében, annak nincs helye a köz-életben, különösen az Országgyűlésben. Horn Gyula azzal, hogy nem a törvény szellemében cselekszik és nem mond le, saját magának, pártjának és az országnak is nagy kárt okoz. Ezentúl, ha valaki megsért bármilyen törvényt, joggal mondhatja: én miért tartanám be a törvényt, ha azt az ország első embere sorozatosan lábbal tiporja.

1994 után befagyasztották a rehabilitálásokat. Az 1945–1956 között, valamint az 56-os forradalom kapcsán elítélt, meghurcolt emberek közül sokan nem kaptak még anyagi, erkölcsi elégtételt. A sortüzekkel kapcsolatos bírósági eljárásokat szintén felfüggesztették, illetve komédiát csináltak a bírósági eljárásokból, ítéletekből.

Csikós László
Budapest

FINTA JÓZSEF

Boldog ember, aki azzal keresi kenyerét, ami a vesszőparipája

Finta a tudományt is játékosan műveli – Alkotó hajlamai nagyon hamar megnyilvánultak

Dr. Finta József okleveles építészmérnök, az MTA rendes tagja, a Magyar Művészeti Akadémia alapító tagja, az Európai Művészeti Tudományos és Művészeti Akadémia tagja egyszer – a csupa kapitális betűvel írható AKADÉMIAI TAG – társait azzal döbbentette meg, hogy azt mondta, ő bizony minden dolgát és ügyét, így a tudományt is játékosan szereti művelni. E játékos szakmagyakorlás eredménye lett mára több mint harminc nagy épület a dunaújvárosi Garzonháztól kezdve a tucatnyi szállodán keresztül a nemrég átadott Teve utcai rendőrségi központig, összesen húsz kiállítás és nyertes pályázat, tucatnyi publikáció. Mindezekkel együttjárt elismerésként két Ybl-díj (1965 és 1975), egy Állami-díj, egy Pro Urbe Budapest kitüntetés, tiszteletbeli tagság az Amerikai Építészeti Intézetben és egy címzetes egyetemi tanári kinevezés.

A humor és könnyedebb társasági hangvétel iránt kevésbé fogékony akadémikusok bizonyára nem gondoltak *G. B. Shawra*, aki amikor ezt mondta: „Az a boldog ember, aki azzal keresi kenyerét, ami a vesszőparipája" (Happy is the man who makes living by his hobby), tulajdonképpen mindenféle emberi tevékenységre értette. Lényeg, hogy mindenki kedvvel tegye azt, amit csinál, hisz a kényszeredett munkáról a magyar népi bölcsesség is azt mondja: „nem akarásnak nyögés a vége".

Finta már négy évtizede őzi örömteli építész játékát és számadását. Alkotói korszakának négy dekádját az alábbiak szerint összegezte: Első évtized (1958–1968): a tervezés technikájának elsajátítása. Találkozás az épülő házzal. A terv és valóság léptékbeli ütközése. Az építésben részt vevő partnerek természetrajzának megismerése. Az „északi iskola", a finn építészek törekvéseinek kísérleti alkalmazása lehetséges magyar útként. Második évtized (1968–1978): szakmai stabilizálódás, ami egybeesik a szállodatervezésre szakosodással. Szembesülés azzal a követelménnyel, hogy a működőképes ház kötött költségkeretből épüljön meg. Távolodás az északi előképtől, közeledés az angolszász és japán irányzat felé. Plasztikus épülettömegalakítási szándék. Harmadik évtized: (1978–1988): a szállodaépítkezés virágkora – Forum, Novotel, Penta, Taverna szálló, Kongresszusi központ – kapcsolat nyugati tervező és kivitelező cégekkel. Flört a high-tech és posztmodern irányzatokkal. Tudatos környezetalakítás. Negyedik évtized (1988–): kitágult érdeklődés a környezeti problémák iránt, a közvetlen külvilággal való kapcsolatban és a városléptékű összefüggésben. Egyértelmű választás a modernizmus e századi vonala mellett, de felgazdagított és finoman részletező formában, funkció és tömegképzés-centrikusan. A csarnokjellegű terek megjelenése – Corvinus Kempinski, Liget szálló, Szabadság-téri Bank Központ, Rendőrségi székház. Erre a dekádra esnek a meghiúsult Expo '96 kapcsán készült elvetélt tervek – vízikapuk, Duna-parti sétány, „hétház" – és a megvalósuló épületek – BME-ELTE informatikai épület, Műszaki Tanárképző Intézet.

A lélektan mai álláspontja szerint az ember személyisége gyermekkorban, hat-hét évesen életreszólóan kialakul. A későbbi személyiségfejlődési határok, a serdülés, a felnőtté válás, az érett alkotókor elérése csak színezi a személyiséget, aszerint, hogy az átmenet csatáit milyen sikerrel vívja meg az egyén önmagával, környezetével és korával szemben. A Kolozsvárott született és gyermekéveit Nagyváradon töltő Finta alkotó hajlamai nagyon hamar megnyilvánultak, és az értelmiségi család a felismert adottság kibontakozását azzal ösztönözte, hogy ellátta megfelelő eszközzel: annyi építőkockával, amikből olyan magas tornyot építhetett, mint saját maga volt. Kilencéves lehetett, amikor e boldog kreatív gyermekkorba ezerfejű tűzokádó sárkányként berobbant a háború. A családnak menekülnie kellett. A gyönyörű, színes, de mázsás súlyú építőkockákat fájó szívvel hátra kellett hagyni. Ma már csak egy kis maci emlékezteti felnőtt tulajdonosát a nagyváradi boldog gyermekkorra.

Finta középiskolai tanulmányait a Lónyai gimnáziumban végezte, ahol intenzív latintanítás folyt. A latin nyelv oktatása hazánkban mindig többet jelentett, mint egy holt nyelv elsajátítását jövőbeli hasznosítás céljából. A latin nyelv tanulása során ismerkedett meg már a kisdiák a római erkölccsel, életbölcsességgel, gondolkodásmóddal és közben követendő modellt kapott viselkedésre, bátor kiállásra, de a politikai elnyomással szembeni okos ellenállásra is. *Brennus* gall vezér történetéből kapott magyarázatot a kis Finta is saját családja és az ország háború utáni sorsának alakulására. A gallok Kr. e. 387-ben betörtek Itáliába, és az Allia vizénél legyőzték a római légiókat. A gallok aranyban fizetendő hadisarcot róttak ki, amit hamis súlyokkal mértek le. A tiltakozó, csatavesztett rómaiakat Brennus így oktatta: „Vae victis!" (Jaj a legyőzötteknek!), s kardját is a mérleg serpenyőjébe dobta.

Finta doktor 1970-ben

A magyar polgári családok túlélési technikájához tartozott, hogy a legnehezebb élethelyzetben is gondoskodtak gyermekeik taníttatásáról és a tanuláshoz kedvet tudtak csinálni. A kis Finta jó alany volt ilyen ösztönzés befogadására. Új otthonukban, a volt BEAC pályával szemben (ma Skála Áruház) megvolt a magyar irodalom remekműveinek nagy része és különösen *Jókai* művei lobbantották életre fantáziáját. Kitűnő tanuló volt. Csak az bántotta önérzetét, hogy testnevelésből mindig kegyelemből kapott jelest, mert kitűnő bizonyítványát nem akarták lerontani. Ezért átjárt a BEAC pályára atletizálni és nemsokára megérdemelten kapott jelest: az iskola egyik legjobb futója lett rövid- és középtávon.

Úgy tűnik, Finta felnőtt korában sem tud megszabadulni gyermekkora két meghatározó élményétől: az építés okozta euforia mákonyától és a latinos gondolkodás hatásától. A magyar építészetben Finta a latin racionalitás egyik legmarkánsabb képviselője. Épületei a Vitruvius utilitas-firmitas-venustas (használhatóság-tartósság-szépség) igényét teljes mértékben kielégítik. Finta szolgáltatásnak tekinti az építészetet, és igyekszik a megrendelő által sokszor csak bizonytalanul megfogalmazott épület használatát tisztességes tervezési programban körüljárni, lehetőleg úgy, hogy az építtető a közösen kimódolt programot magáénak is érezze. Finta egyetlen már megvalósult épületét sem tekinti olyan etalonnak, amit újra szeretne megépíteni. Minden új épületet annak belső törvényszerűségeiből igyekszik levezetni és optimális megoldásra törekedve megformálni. Ez az optimalizálás szöges ellentétben áll azon építészek gyakorlatával, akik saját maguknak tervezik az épületet, majd utólag elméletet gyártanak hozzá, miért kell olyannak lennie, amilyen lett. Finta elveti az irányzatépítészetet és az -izmusokat. Eljárása tehát induktív, ami a római (és japán) gondolkodásmód alapja, szemben az ógörögök deduktív módszerével. Finta nem boldog, ha túlhangsúlyozzák tudatos alkotómódszerét. Szívesen hivatkozik egyéb művészi adottságaira, rajztudására és grafikai készségére, valamint zenei érdeklődésére. A tudatos alkotás és intuíció azonban nem zárja ki egymást. Tudomásul kell venni azonban, hogy az építészet eleve olyan tevékenységi terület, amely csak anyagban megvalósítva élvezhető és értékelhető, a megvalósítás összetett folyamatában művészi, mérnöki és gyakorlati kivitelezési problémák egymás mellett merülnek fel, az építésznek mindegyikkel foglalkoznia kell. Ezért a közvélemény is nehezen tud különbséget tenni a tervező építész, a szerkezettervező mérnök és az építési vállalkozó között. Ezek a fogalmak és tevékenységek már évezredek óta keveredtek egymással. A gótika új pillérvázas templomszerkezete és a reneszánsz új boltozási technikája elsősorban mérnöki jellegű szerkezeti újítás volt, ám a mérnöki gondolkodás csodálatos művészi hatású új térformát hozott létre. Finta épületeiben, építészeti szerkesztésmódjában a mérnöki gondolkodásmód sok eleme fellelhető, hála az egykori *József nádortól* elnevezett Műegyetemen kialakult és meghonosodott „építészmérnöki" képzésnek. A szinte tudományos igényű, egyedi feladatelemzés és optimalizáció sokoldalúvá teszi Finta építészetét, mert ily módon minden egyes épülete egyedi karakterűvé alakul.

Kiss István

FINTA JÓZSEF

F. J.: TÖRVÉNYTERVEK GONDOLATOK
A VÁROSRÓL ÉS A DUNÁRÓL.
BUDAPESTI NEGYED 1997-1998 83-93

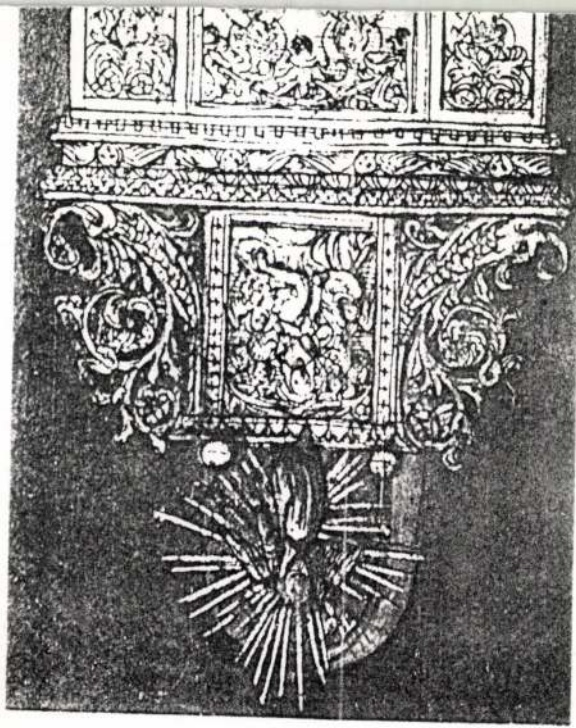

náit tömegesen küldte koncentrációs táborba, mert bizonyára hatott rájuk a valóság; de abból a tényből is, hogy Hitler halála és fiktív világának ezt követő automatikus megsemmisülése után azonnal elenyészett a náci indoktrináció hatása. A tények valóságának hatása, mint bármely más emberi tapasztalat, csak a beszéd segítségével élheti túl magának a tapasztalásnak a pillanatát, másokkal való beszélgetésre és érintkezésre van szüksége ahhoz, hogy megmaradjon önmagában való bizonyossága. A totális uralom akkor jár sikerrel, ha meg tud szakítani minden kommunikációs csatornát, a magánélet négy fala között zajló személyes kommunikációt éppúgy, mint a nyilvánosat, amelyet demokráciákban a szólás- és véleményszabadság garantál. Nehéz megmondani, hogy a magánzárka és a kínzás szélsőséges helyzeteitől eltekintve, sikerrel jár-e ez a folyamat, amelynek során mindenkit elhallgattatnak, mindenesetre időt igényel, és nyilvánvaló, hogy a folyamat a csatlós országokban távolról sem befejezett. Amíg a terrort nem egészíti ki a belülről jövő ideológiai kényszer, amely oly irtóztatóan nyilvánult meg a koncepciós perek önleleplezéseiben, addig sértetlen marad az emberek képessége arra, hogy az elemi tényekben különbséget tegyenek igazság és hazugság között; az elnyomást ezért annak érzik, ami, és követelik a szabadságot.

A magyar emberek, ifjak és öregek egyaránt, tudták, hogy „hazugságban élnek", és egyhangúan, minden kiáltványukban valami olyasmit követelnek, amiről az orosz értelmiség minden jel szerint már álmodni is elfelejtett: a gondolat szabadságát. Ebből az egyhangúságból valószínűleg téves lenne arra következtetni, hogy a gondolatszabadság követelése, amely az értelmiségiek lázadását kiváltotta, egyszersmind az egész nép forradalmává, futótűzként terjedő felkeléssé is változtatta a lázadást, amíg csak mindenkit magával nem ragadt, a politikai rendőrség tagjai – a rendszer megvédésére kész egyetlen magyar csoport – kivételével. Abból a tényből, hogy a kezdeményezés a kommunista párt tagjaitól indult ki, hasonlóképpen tévedés volna arra következtetni, hogy a forradalom elsősorban párton belüli ügy volt, az „igazi kommunizmussal szemben. A tények egészen mást mutatnak. De mik a tények?

Egy néhány ezres fegyvertelen és lényegében ártalmatlan diáktüntetés hirtelen és spontán módon óriási tömegdemonstrációvá vált, amely megvalósította a diákok egyik követelését: ledöntötte a Budapest egyik közterén lévő Sztálin-szobrot. Később néhány diák a Rádió épülete elé ment, hogy rábeszélje az adót tizenhat pontból álló kiáltványuk sugárzására. Szinte a semmiből rögtön nagy tömeg gyűlt össze, és amikor az épületet őrző ÁVH-egység néhány lövéssel megpróbálta szétoszlatni a tömeget, kitört a forradalom. A tömeg megtámadta a rendőrséget, és így jutott első fegyvereihez. A helyzetről értesülve, a munkások otthagyták a gyárakat, és csatlakoztak a tömeghez. A rendszer megvédésére és a rendőrség támogatására behívott hadsereg átállt a forradalom oldalára, és felfegyverezte az embereket. Ami diáktüntetésnek indult, az nem egészen huszonnégy óra leforgása alatt fegyveres felkeléssé vált.

Ettől a pillanattól fogva nem játszott már szerepet semmiféle program, kiáltvány vagy követelés; a forradalmat az egész nép együttes cselekvésének puszta lendülete hajtotta előre. A nép követelései annyira nyilvánvalóak voltak, hogy aligha szorultak részletes kidolgozásra: az orosz csapatok hagyják el az ország területét, szabad választások alapján álljon fel az új kormány. A kérdés már nem az volt, mekkora cselekvési, szólás- és gondolatszabadságot kell engedélyezni, hanem az, hogy hogyan rendezzék be egy már létező szabadság intézményeit. Mert ha az először az országban tartózkodó, majd az Oroszországból teljes harckészültségben érkező csapatok külső beavatkozását figyelmen kívül hagyjuk, joggal mondhatjuk el, hogy nem volt még forradalom, amely ilyen gyorsan, ennyire teljesen és ilyen kevés veszteséggel valósította volna meg céljait. A magyar forradalomban az a meglepő, hogy nem került sor a polgárháborúra. A magyar hadsereg ugyanis órák alatt felbomlott, és a diktatúrát néhány nap alatt megfosztották minden hatalmától. Nem volt a nemzetnek egyetlen csoportja vagy osztálya sem, amely szembeszállt volna a nép akaratával, mihelyt az ismertté vált és az utcákon nyilvánosan megfogalmazódott. (...)

A totális imperializmus kudarcait legalább olyan komolyan kell venni, mint a szovjet technikusok és mérnökök sikereit. De sem 1956 kudarcai, sem 1957 sikerei nem jelölnek belülről fakadó új fejleményt ebben a kormányzati formában, sem a felvilágosult zsarnokság, sem valamilyen másfajta diktatúra irányában. Ha a magyar forradalom drámai eseményei bármit bizonyítottak, az legjobb esetben az volt, hogy milyen veszélyek rejlenek a rendszer legsajátabb dinamikájából fakadó törvénytelenségben és formátlanságban, amely az utódlási probléma tökéletes megoldhatatlanságában tűnt elő napnál is világosabban. Jelenleg ez a veszély elmúlt; Hruscsov mindazon módszerek gondos átvételével ragadta magához a hatalmat, amelyeket hatalomra kerülése idején Sztálin használt fel. Ma még nem tudhatjuk, vajon a viszonylag vértelen húszas éveknek ezt a megismétlődését nem követi-e ismét ugyanaz a terror, amely a harmincas években tombolt teljes erővel. Ami ennél is fontosabb: még azt sem tudjuk megmondani, vajon az utódlási válság nemcsak a csatlós országok megléte és a totalitarizmusban szerzett elégtelen gyakorlata miatt vált-e ilyen veszélyessé. Gyanítható, hogy csak az utódlási válság és az újabb terjeszkedés egybeesése idézett elő tényleges veszélyt a rendszerre nézve.

A veszély jelei 1956-ban mégis elég valóságosak voltak és bár ma 1957 sikerei és az, hogy a rendszer képes volt fennmaradni, elhalványítják őket, nem volna bölcs dolog megfeledkezni róluk. Ha egyáltalán ígérnek valamit, az sokkal inkább az egész rendszer hirtelen és drámai összeomlása, mint fokozatos normalizálódása. Az ilyen katasztrófából – ez a magyar forradalom tanulsága – nem szükségképpen káosz születik, jóllehet negyvenévnyi zsarnokság és harminc év totalitarizmus után nem várhatjuk az orosz néptől ugyanazt a szellemet és termékeny politikai képzelőerőt, amelyet legdicsőbb óráiban a magyar nép tanúsított. ■

Román József

A JÖVENDŐ HÁZ TITKA

Beszélgetés
Finta József építésszel

Azt hiszem, nem kell téged bemutatni, ki vagy, mit gondolsz a munkádról és a környezetedről; remélem, kiderül a beszélgetés során. Egyik írásodban olvastam, hogy kora gyermekkorod óta rajzolsz, és különösnek találtam egyik emlékedet: a lovakat mindig a hátsó patájuknál kezdted el ábrázolni. Ebben te már valamilyen építész hajlamot, vonzalmat sejtesz. Induljunk el akkor mi is a „hátsó patától", beszélj az alapokról, az eredetről.

– Nem hinném, hogy az „építész hajlamot" szüleimtől örököltem volna. Származásom: apai ágon kisparaszti-nemesi-földbirtokos család, nagyapám sokáig Kalotaszeg református esperese volt. Az előzmények aligha predesztináltak műszaki-művészi pályára. Kolozsváron születtem, édesapám a kolozsvári kollégium magyar-latin szakos tanára volt, édesanyám a kollégium igazgatójának a titkárnője. A családban voltak művész elődök: üknagyapám, Siko Miklós Erdély tehetséges és megbecsült arcképfestője volt. Apámra, mint érdekes, kétarcú emberre emlékszem: az iskolán kívüli, ugymond privát élete, a kolozsvári rendkívül eleven társasági élet, s ő – Áprily Lajos, Berde Mária barátjaként – ennek a tevékeny, termékeny közösségnek a közepében élt. Virtuóz társalgó, kiváló humorú ember, aki azonban elmodhatatlanul precíz, már-már pedáns, minden részletre figyelő, otthonában szigorú férfi volt. A részletek iránti figyelmet, a pontosság igényét talán tőle tanultam, örököltem; az építészetben ez nélkülözhetetlen. Én is indulatos leszek, ha valaki nem figyel a látszólag jelentéktelen „apróságokra". De korai tanulmányaim inkább humán indíttatásúak voltak; tömérdek díjat nyertem vers-, novellapályázatokon, szavalóversenyeken. Mellesleg, ezek voltak legfőbb zsebpénzforrásaim. Később Nagyváradra költöztünk, de Kolozsvárról magammal hoztam a kolozsvári hársfák illatát, s valahányszor hársfaillatot érzek, az számomra Kolozsvár, a szülőföld. Visszatérnek gyermekkorom érzései. Nagyváradról kilenc évesen költöztünk át Budapestre – vagy inkább talán menekültünk. Apám Erdélyben gyönyörű mintaiskolát teremtett, diákjai egymás után nyerték a nemzetközi versenyeket: de az átköltözésbe szinte belerokkant. Az iskola volt életének fő műve. Magam máig sem tudom Erdélyt elfelejteni: évente egyszer-kétszer visszatérek. Pesten hét évig jártam a Lónyai utcai református gimnáziumba – az egy fantasztikus iskola volt. Olyan szabad szellem uralkodott, hogyha valaki nem akart hittanra járni, mert materialista, akkor nem kellett hittanra járnia. Ma már úgy érzem, hogy ez a gimnázium volt az én igazi egyetemem. Mellesleg, az oktatás színvonala már-már egyetemi szintű volt. Az osztályomban 18 kitűnő tanuló járt. Mindezt az iskola különlegesen kreatív szellemének köszönhettük. Itt még a jeles sem volt elegendő: valami többletet mindig kellett nyújtani. Talán nem tartják dicsekvésnek; harmadikos koromban, az iskola megszűnése előtti évben például megnyertem az iskola vers- és novellapályázatát, egy szavalóversenyt, továbbá egy rajz- és gyorsírókori pályázatot.

– Hogyan folytattad tanulmányaidat?

– Én mindig sokat rajzoltam – még ma is –, és két egyetemre adtam be felvételi kérelmet: a Képzőművészeti Főiskolára és a Műszaki Egyetemre. Úgy történt, hogy a műegyetemre hívtak be, így kerültem erre a pályára. Szerencsémre ez éppen a Nagy Imre-év volt – 1953 –, a liberalizáció korszaka; és hát bizony az én felmenőimmel, „káderlapommal" nem lett volna könnyű bekerülni az egyetemre. Gondold meg, református papi család, anyai ágon nemesi ősök. Ráadásul a kitűnő érettségimmel nem kellett felvételiznem, csak rajzból, ami nekem könnyen ment.

– Ha netán felvesznek a Képzőművészetire, festő lennél?

– Azért nem valószínű, mert apám nagyon élénken buzdított, hogy valami „rendes pályát" válasszak. Én bizony tétováztam: fogalmam sem volt róla, mi az az építészet, mivelhogy a családban egyetlen műszaki ember sem volt. Rajzoltam, a matematikát is szerettem, gondoltam, ez nem árthat az építészetnek.

– Ismerem rajzaidat, láttam hajdan első rajzkiállításodat. Vonalaidról könnyű leolvasni, hogy alapjában lírai alkat vagy. Miként jelenhet meg a tiszta érzelmi töltet az építészet megkerülhetetlen racionális követelményei mellett?

– Bizonyára nem olyankor, amikor költségvetéseket kell készíteni és a házaim technikai feltételeiről vitatkozom. Talán kezdhetném a legegyszerűbbel; rettenetesen szeretem a zenét, hegedülni is tanultam, ám amikor két évi gyakorlat után eljutottam a svéd népdalig, édesapám azt tanácsolta: azonnal hagyjam abba! Tovább már nem bírta. De feleségemmel együtt a zene úgyszólván az egyetlen kikapcsolódásunk. A rajzot soha nem hagytam abba, de tulajdonképpen a versírást sem. Minden esztendőben írok egy-két verset, noha kizárólag a fiókomnak.

– Csak a fiókodnak? Nem lehet kiválasztani egy-egy közölhető írást?

– Talán, egyszer… Az a szomorúság történt, hogy amikor ebbe a lakásba költöztünk, elveszett a dosszié valamennyi írásommal. Szerencsére a diktafon megőrzött néhányat.

– Prózát nem írsz?

– Azt nem! Szerencsére rengeteg szakmai szöveget írok, de azokban cseppnyi líra sem található. Bevallom, a szakmai nyelvem meglehetősen cirkalmas. Kissé bonyolultan fogalmazok, de azért igyekszem a szikkadt mérnöki nyelvet elkerülni.

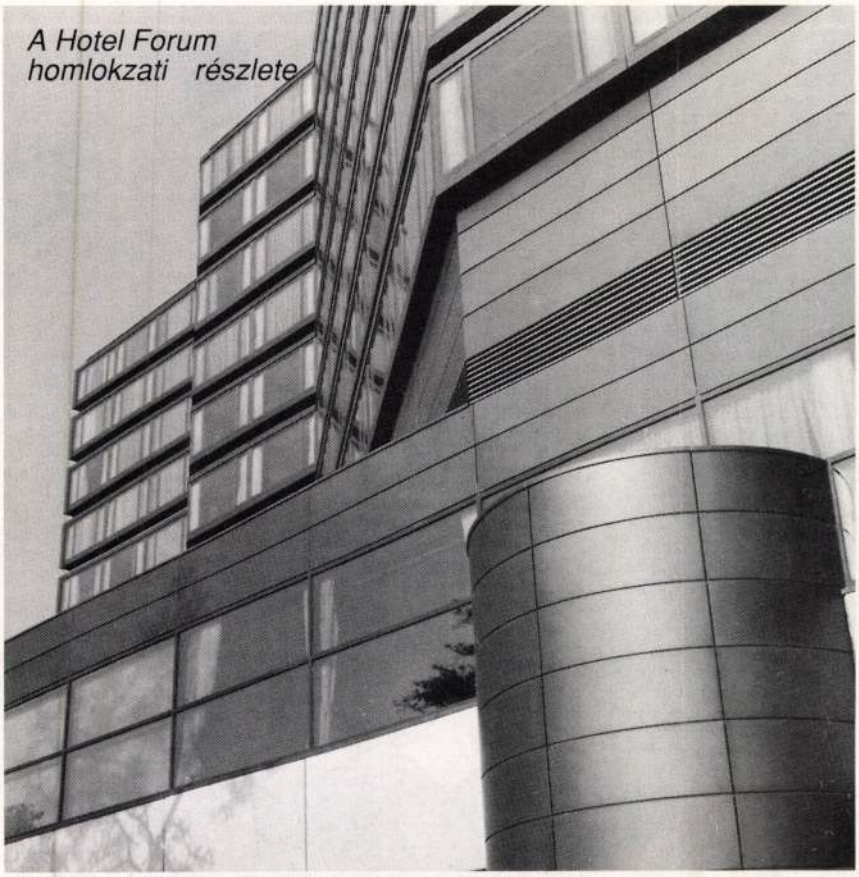

A Hotel Forum homlokzati részlete

– Kettéválik benned a szakmai és az irodalmi nyelv? Talán a gondolkodásban is? A tervezésnél nem keveredik ez a kettő? Mert az épületeidben én ezt a kétfajta gondolkodásmódot vélem felfedezni. Mintha házaidnak lenne egy lírai sugallata, másrészt... Miként illeszkedik a tiszta lírai hajlam a racionalitás rideg parancsaihoz?

– Amikor elgondolkodom ezen, az jut eszembe, hogy talán valamilyen genetikai oka lehet ennek a kettősségnek. Lehet, hogy apám görcsös precizitása egyesült anyám líraiságával. Édesanyám gyönyörűen énekelt, jó humora volt, amellett – a családi ügyeket illetően – felettébb racionálisan gondolkodott. Egyetemi tanulmányait is azért hagyta abba, mert apja igen nehezen tudta eltartani nyolctagú családját, s így haza kellett utaznia Pestről, hogy rendbe szedje s igazgassa a család pénzügyeit. Apám precizitásából azt örökölhettem, hogy rendkívül irritál, ha valaki nem figyel az aprónak tűnő részletekre, például, merre kell nyílnia egy szobaajtónak. Figyelmetlenségével egy család életét ronthatja el. Az építészetben tulajdonképpen minden apróságra oda kell figyelni. Az építész igazi feladata az, hogy a használat soha ne szenvedjen csorbát. Ez szerintem az építészet lényege. Ez a mesterség mindenek felett – szolgálat! Utána jöhet a líra, az érzelem. E kettősség nyilván benne van a házaimban. Borzasztóan szeretek játszani. Alig várom, hogy kibontakozzék egy épület titka, amint az első vonaltól formálódik tovább-tovább a ház. Szívesen korrigálom a saját tévedéseimet, és nagyon izgalmas játéknak tartom, amikor az építészet egyfajta játékos kedvvel párosul. Ahogy egy épületben a terek, a fények, a formák, az emberek mozgásának iránya, mindez egyúttal játék az érzelmekkel, a látvány, és hogy összehangzó eggyé formálódjék az a tömeg, amelyik egy vonzó, érdekes épületté válik.

– Ha már a formánál tartunk, mi a véleményed, van-e valami jellegzetessége, mondjuk stílusa a „Fintaműnek"?

– Hát aztán én vagyok a legkevésbé alkalmas arra, hogy ezt elmondjam. Talán a legutóbbi nyolctíz év termése – mondhatnám, későn érő típus vagyok –, a Bajcsy-Zsilinszky úti sarki épület, a Kempinski, a Szabadság téri, frissen avatott Bankcenter, a Liget-szálló, a rendőrség most épülő új, központi székháza, a műegyetem informatikai épületének készülő egysége: nos, ezek a házak egyértelműen bizonyítják – minden ellenkező híresztelés dacára –, hogy számomra az egyik legfontosabb tényező az, hogy az épület harmonizáljon, testvériesüljön a befogadó környezettel.

– Ez lenne az, amit te egyik írásodban „párbeszédnek" nevezel?

– Ez az a bizonyos *párbeszéd*. Mit jelent ez? Mindenekelőtt annyira nem szeretnék megalázkodni a befogadó környezet előtt, hogy saját mondanivaló nélkül idomuljak hozzá. Egyenrangú félként se maradjak testvéri kapcsolatban a környezettel. Jó értelemben mondom: kissé irritálni szeretném a környezetet, olyan új mozgásokat, anyagokat, formákat igyekszem alkalmazni, amelyek többet, újabbat, maibb szelleműt nyújtanak, mint a befogadó környezet. Új értéket szeretnék létrehozni. Ezt a jogomat nagyon sokan vitatják: műemlékesek, városvédők stb., akik érinthetetlennek tekintik Budapestet. Rengeteget vitatkozom velük, de az a szilárd meggyőződésem, hogy a város organikus lény; él, fejlődik, változik, pusztul, újjáéled. És ebbe bizony beletartozik az a gondolkodásmód is, amelyet én képviselek. De hogy visszatérjek az úgynevezett „stílusomra"; ez a lágy és a kemény formákkal történő játékosság, játék, amit ma már nem kevesen utánoznak is – többnyire rosszul. Napjainkban már alig épül Pesten olyan irodaház, amelynek ne hullámoznának a dudorai és a homorulatai. Ezt tényleg én kezdtem el a Tavernával és a szemközti irodaházzal. Azt hiszem, ezek már felismerhető stílusjegyeket viselnek. Meggyőződésem, hogy a modernizmus egyetlen, folyamatos fejlődés egyik állomása: a késő szecesszió, az avantgárd, a klasszikus modern és a Bauhaus szerves, folyamatos fejlődés, összefüggő lépcsősor, amelyben lehettek kisebb-nagyobb kitérők, mint például a posztmodern vagy jelenleg a dekonstruktivizmus. Egyenes ez az út F. L. Wrighttól napjainkig. Ötven-száz év múlva – meggyőződésem – sokkal egysége-

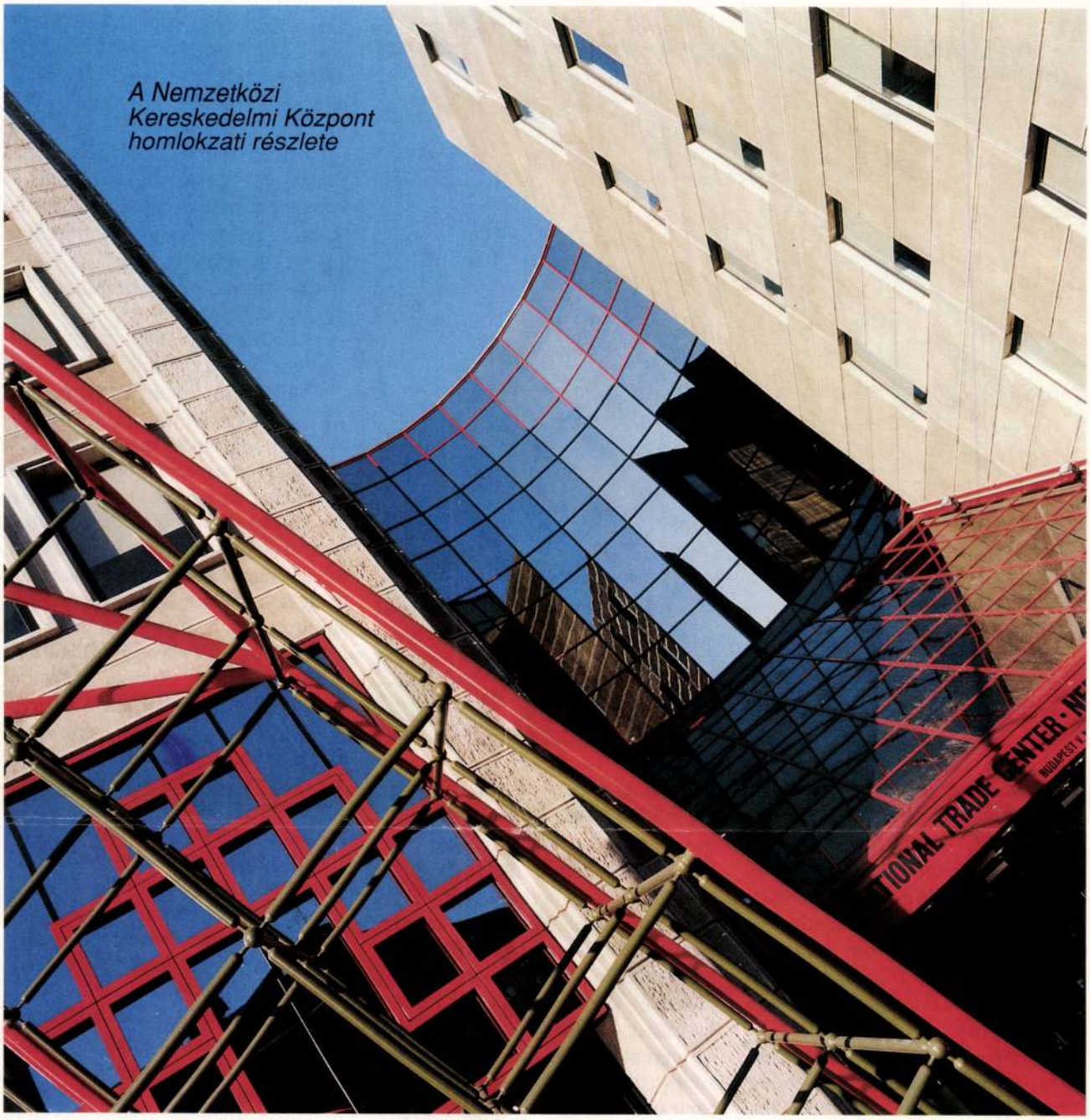

A Nemzetközi Kereskedelmi Központ homlokzati részlete

A Hotel Forum

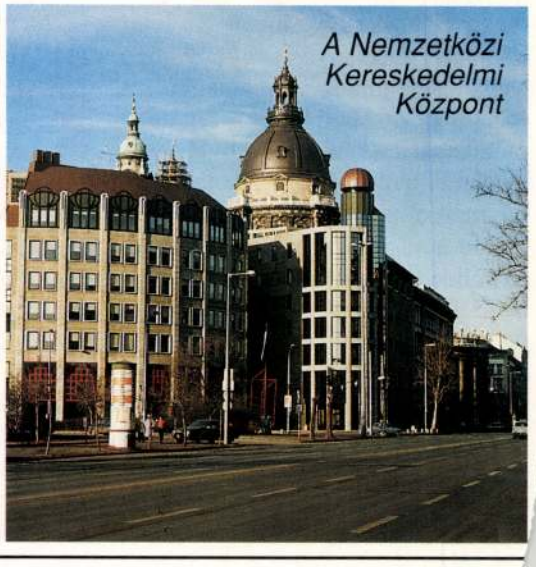

A Nemzetközi Kereskedelmi Központ

A Nógrád megyei könyvtár Salgótarjánban

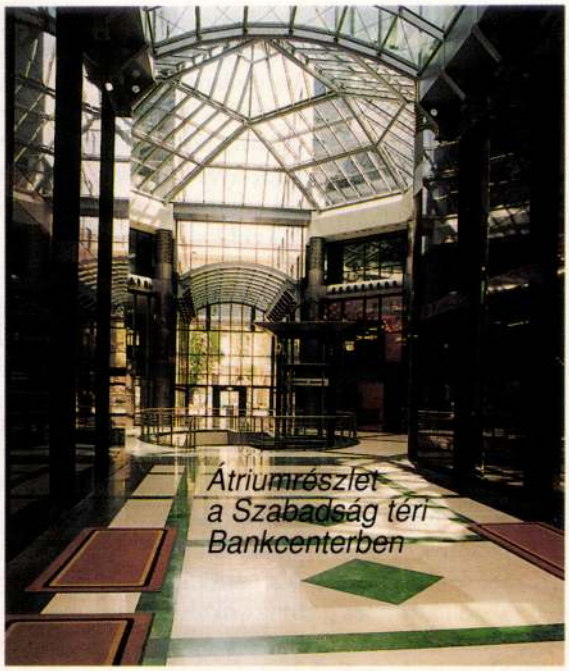

Átriumrészlet a Szabadság téri Bankcenterben

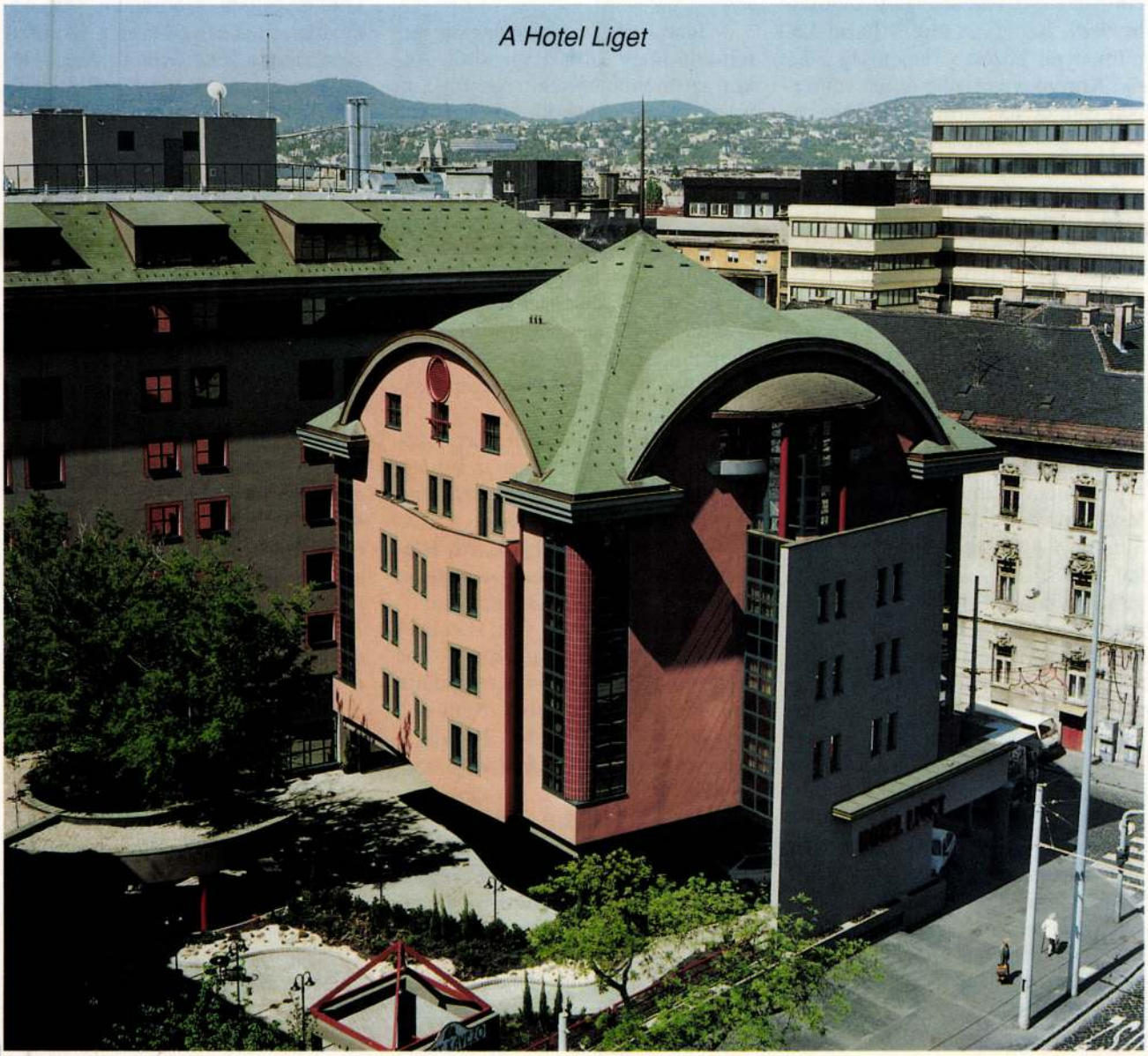

A Hotel Liget

sebbnek látják majd e korszak stílusfejlődését, mint kortársaink. Manapság nem kevesen szétszórtnak, gyakran bőbeszédűnek vélik. Nekem egyre szilárdabb hitem, hogy egy adott kort csakis a saját nyelvén lehet kifejezni, a kor által adott legfejlettebb technikával. Azokkal a technikai eszközökkel valósulhat meg a maga „épület-anyagában", mint – többek között – az üveg, a rozsdamentes acél stb.; a klimatizálás minden eddiginél tágabb lehetőséget biztosít a terek mozgásának. Korunkban már könnyedén építhetünk olyasmit, amit elődeink – a megfelelő technikai eszközök híján – képtelenek voltak megvalósítani. Mindez voltaképpen a tér vertikális felszabadítása, a tér gazdag sokrétűsége. Én pedig szeretném a tér felszabadításának, a technika és a tér párosításának lehetőségét továbbfejleszteni, ha ugyan erre – hazai körülmények között – lehetőség adatik. Korunk építészete óriási válságban van, de hát – filozófiai értelemben – egész korunk hasonló válságot él át. Miért lenne éppen az építészet a kivételezett? Úgy látom, hogy ez a fajta kvázi gyalogépítészet – amiben élünk – még nem volt képes válaszolni a kor totálisan gépesített követelményeire. Az autók végül is felzabálták a városokat. Ezt tetézi a kommunikációk forradalma, az informatikai forradalom, amely teljesen átformálja az emberek közötti kapcsolatokat. Ismétlem, az építészet minderre még nem válaszolt, és semmi nem bizonyítja, hogy képes lesz hiteles választ fogalmazni, minthogy a robogva fejlődő technikai eszközök – egy alapfilozófia nélküli világban – rendkívül közösségromboló hatásúak.

– Milyen vonatkozásban?

– Az informatika rosszul használt, manipulált, meg nem emésztett csúcstechnikájára gondolok.

– Mennyiben jelentkezik ez az építészetben?

– Feltétlenül megjelenik az építészetben, mivelhogy alig lesz igény–szükség közösségi terekre. Ha majd mindenki otthon ücsörög a számítógépe előtt, nem lesznek körülötte emberek, a világgal is a gépen keresztül fog kommunikálni. Bevallom, nem szeretnék abban a világban dolgozni, de hát az építészetnek válaszolnia kell a kor kihívásaira. Hogy miként, nem tudom.

– Visszatérve saját fejlődésedre, becsempészek itt egy kissé gonoszkodó kérdést: Mennyire vállalod ma a Hotel Intercontinentalt, és ha újra kellene tervezned, hogyan csinálnád?

– Erre azt tudnám mondani: amikor Salgótarjánban megterveztem a város nyugati részét, volt ott egy megyei tanácselnök, később megyei párttitkár. A kivitelezésre már nemigen akadt pénz. Így azután évről évre újra terveztem a városrészt, úgyszólván puszta szórakozásból. Néhány – jóindulatúnak nem mondható – kolléga bevádolt az illetékes úrnál, hogy én minden alkalommal új meg új megoldásról próbálom meggyőzni.

– Szóval, Kőműves Kelemenkedtél?

– Igen, igen, és már-már ott tartottunk, hogy kitilt a városból. Akkor azt mondtam neki: Azt tiltsa ki az elvtárs a városból, aki egy éven belül kétszer ugyanazt a megoldást hozza magának, mert akkor az az építész nem gondolkodott tovább. Nyilvánvaló, ha az Intert most kellene megterveznem, s ha 61 éves fejjel éppúgy csinálnám, mint 29 éves koromban, el kellene búcsúznom a szakmától. Ez nem jelenti azt, hogy nem vállalom minden hibájával, csakhogy ma már az egészet másként tervezném.

– Azt hiszem, az építészeket komolyan foglalkoztatja az a kérdés: létezik, létezhet-e úgynevezett magyar stílus az építészetben?

– Magyar építészet létezett, létezik, és én nagyon remélem: létezni fog! Magyaros stílus azonban – nem! Ez soha nem volt; Lechner Ödön sem volt *magyaros*. Noha pontosan tudjuk, mi volt, ez semmit nem von le az értékeiből. Nem volt magyaros Kós Károly, Toroczkai Wiegand sem. A hajdani népi szecesszió W. Morristól, Ruskintól indult, majd különböző áttételeken érkezett Magyarországra. Kós Károlyék óriási érdeme, hogy a kornak megfelelő, és csodálatos európai építészetet csináltak. Gyönyörű a sepsiszentgyörgyi Székely Múzeum, nagyon szép a Vas utcai iskola. Nem magyaros a magyar parasztépítészet sem, hanem *magyar!*

– Ha jól értettem, vezérlő elved mindenek felett az épület használhatósága – funkciója –, a forma alkalmazkodása a környezethez. Ezt nevezted az imént párbeszédnek. Továbbá a legkorszerűbb anyagok és technika alkalmazása, a külső és a belső terek harmóniája. Valóban ezt vállalod?

– Természetesen, és nem is tudnék mást, érdemlegeset hozzátenni. Az építészet mindenekelőtt szolgálat, szolgáltatás. Saját esztétikai igényemet soha nem helyezhetem a megrendelő és a rendeltetés fölé. Mindezek figyelembevételével elköteleztem magam századunk *modern* építészete mellett, miközben hangsúlyozni szeretném az épületek helyi kötődését, magyar-budapesti szellemét. De nem szeretnék egy – bármilyen tetszetős – *kitalált stílus* kötöttségeiben szorongani. Az önkreálta stílus következetes alkalmazása azzal a veszéllyel jár, hogy eleve – már a terv kezdetének pillanatában – meghatározza a létrehozandó formát. Pedig a jövendő ház *titka* az, amiért érdemes eljátszani ezt a *játékot*. Ez a titok számomra is rejtett, miközben a magva, a *lényege* már a megbízásban benne csírázik, s a héjak, a takaró burkok – mint a hagyma héjai – folyamatosan hámlanak le a tervezés munkálatai közben. Ámde ha előre tudnám, mi lesz a „hántolás" vége, miért folytatnám a játékot?

– Felsorolom épületeid java részét: Hotel Intercontinental (nem említem a pozsonyi, brünni szállodákat), a Forum, a Novotel, a Penta, a Budapesti Kongresszusi Központ, a Nemzetközi Kereskedelmi Központ, a Taverna, ORFK, BRFK, TOP központ épülete, a Kempinski, a Szabadság-téri Bankcenter... nem ismerek más építészt, aki annyira hatott volna a város képére, mint te. A modern építészet legfeltűnőbb munkái a te kezedből vagy a műhelyedből kerültek ki. Milyennek képzeled sokat szidott és magasztalt fővárosunk jövőjét? Milyen városképet szeretnél, amit még a lehetőségek megengednek?

– Ketté kell választani – te is ketté választottad a kérdést. A város jövője?... csupa kérdőjel. Kétségtelen, hogy városunkra a múlt századi eklektika, a historizmus nyomta rá a

bélyegét. Hozzá kell tennem, hogy ez a sokat magasztalt historizmus voltaképpen szinte eltörölte a klasszicista Pestet, amelynek tagadhatatlan európai értékei voltak. A historizmus – minden gyönyörűsége mellett – maga is egy kemény telekspekuláció következménye. Belvárosunk alaposan megszenvedte a második világháborút és a későbbi lakásprivatizációt. Az új tulajdonosok – pénz hiányában – soha nem fogják házaikat tataroztatni. A belvárosi historizmus haldoklik. Teljesen egyetértek a városvédőkkel, így Ráday Mihállyal, hogy óriási értékek pusztulnak el. Ha lesz rá pénz, akkor még megmenthető, ha nem, húsz év múlva fájó emlék lesz csupán. Másrészt viszont ez a városszerkezet nem maradhat érintetlen. A pusztuló-fejlődő-alakuló város követelményeit meg kellene értenie azoknak – így magamnak is –, akik a százesztendős városhangulat szerelmesei. Ez a szerelem azonban – bármennyire érthető – kissé anakronisztikus, minthogy városunkat amúgy is felfalja a motorizáció.

– Nem szívesen szakítalak félbe: a várost megfojtja a közlekedés. Mi a teendő ebben a helyzetben? Hiszen a jövő még fenyegetőbb.

– Hát nyilván az, ami már elkezdődött: így például a Körúton igyekeznek csökkenteni a mozgásokat. Ehhez azonban óriási parkolókat, mélygarázsokat kellene építeni, hogy hová, azt nem tudom, ámbár ez is csak ideiglenes megoldás. Ha most kitiltanák az autókat a városból, de képtelenek lennénk azokat elhelyezni, ez maga volna a csőd – s nem feledhető, hogy még az átmeneti megoldásokra sincs pénzünk.

– Akkor pedig mi a teendő az adott gazdasági helyzetben, a jelen szükségleteinek megfelelően?

– Az adott gazdasági helyzetben, szerintem semmi. Legyünk optimisták: mondjuk, Magyarország tíz év múlva eléri a húsz évvel korábbi osztrák színvonalat. Ezt elérhetjük, ha közben nem történik valami disznóság. Ehhez van az országnak elegendő energiatartaléka. Remélem, mondjuk húsz év múlva sikerül elérnünk az egy főre eső 15 ezer dolláros nemzeti jövedelmet, és akkor megépíthetik a kor követelményeinek megfelelő Budapestet. Megvásárolhatják a szükséges telkeket, kijelölhetik az „új" Andrássy út és az „új" körutak vonalát. De azt semmiképp nem láthatjuk előre, milyen lesz a magyar társadalom tíz-húsz év múlva – milyen szellemi és anyagi energiákkal fog rendelkezni.

– Mit gondolsz, milyen szereped lehet a jövendő Budapest felépítésében?

– Abban… nekem semmi!

– De hát neked gyönyörű terveid voltak, vannak erről. Olvastam, láttam az akadémiai székfoglalódban.

– Ezek lényegében játékok.

– De komoly játékok!

– Igen, komoly játékok; ha Isten adja, és még élek tíz-húsz év múlva, reszketeg akadémikusként talán újra elmondhatom, leírhatom a terveimet. De megvalósításukban nekem már nem lesz szerepem. A magyar építészet fájdalmas problémája, hogy nemzedékek pocsékolódnak el ebben a recesszióban. A mai ötvenéveseket – érthető módon – rendkívül irritálja az én működésem. Nem mintha ez beárnyékolná személyes kapcsolatainkat, barátságunkat. Egy ötvenéves igen kiváló építész – és van egynéhány – ma nem képes megépíteni a maga nagy művét. És őket követik az újabb nemzedékek, a negyven-harmincévesek, akik magától értetődően egyre keményebbek és türelmetlenebbek. Nyelveket tudnak, megtanulták, hogyan kell tárgyalni a külföldi megrendelőkkel. Ezek a feltörekvő fiatalok alaposan megnehezítik az ötvenesztendős építészek sorsát, hiszen nem könnyű feladat ötvenévesen, előgyakorlat nélkül nagy házakat építeni. Nekem szerencsém volt, 36 évig dolgoztam a Lakótervnél, és már egészen fiatalon, 25 esztendősen olyan megbízásokat kaptam, amelyek „tréningben" tartottak. Az egyre növekvő, mind bonyolultabb feladatok készítettek fel arra, hogy ne riadjak meg egy húsz-ötvenezer négyzetméteres építmény megtervezésétől. Ma már van elegendő gyakorlatom, és a feladat pillanatában tudom, hogy megoldom a problémát.

– Arra gondolsz, hogy nagy a generációs nyomás?

– Természetesen arra is. Ráadásul az ötvenévesek érvényesülési lehetősége egybeesik napjaink gazdasági válságával, ezzel a nyomorúságos pénzügyi helyzettel. Előbb-utóbb kénytelenek lesznek kivándorolni. Ráadásul a harmad-negyedosztályú külföldi tervezőirodák offenzívája sem könnyíti meg a helyzetüket. A hazánkba áramló külföldi tőke alaposan meggondol minden fillérnyi költséget. Az én újabb épületeim, így a Szabadság téri épület korszerű, ámde drága anyagokkal készült, magas technikai színvonalon. Ez nem mindig jó referencia azoknak, akik minél olcsóbban akarnak építkezni. A Hotel Intercontinental óta minden munkámért keservesen megküzdöttem.

– Érzel-e ma is elég erőt, hogy folytasd ezt a küzdelmet?

– Soha nem tagadtam, és ma is tudom, hogy épületeim minősége, látványa egyenetlen. Az Inter tervezésekor még hanrmincéves sem voltam, a feladatok tömege azóta is óriási súllyal nehezedik rám. Egészségi állapotom sem kifogástalan, meglehet, hogy a feladatok terhei vezettek súlyos szívműtétemig. Voltak munkáim, amelyekkel talán meg lehetnék elégedve. A Forumot a világ bármelyik városában megnéztem volna. Merőben más dolog, hogy Duna-parti *kísérleteim* befejezetlenné, felemássá sikerültek. Mind az Intercontinental, mind pedig a Forum tervezésekor elkészítettem a teljes Duna-parti szakasz építési tervét az Erzsébet-híd és a Lánchíd közötti részen. A folyó fölé nyúló teraszok és a rakparti sétányok megváltoztatták volna a környék életét, minőségét. Nem én tehetek róla, hogy a pénzhiány és a kisstílű gondolkodás miatt mindkét szállodám foghíjépítkezéssé degradálódott. És itt nem csupán a pénz, hanem a „jövőbelátás" is hiányzott. Nemkülönben a „totális Budapest" víziója.

– Utolsó kérdésem: milyen munkákon dolgozol most, milyen körülmények között, és mik a terveid?

– Évtizedes tervezések után végre épül az úgynevezett Vasudvar – a „százéves" étterem mögötti telken (kereskedelmi központ, szálloda, irodaház – s mindez egy igen érdekes műemlék-visszaépítéssel elegyítve). Dolgozom a Műegyetem további építkezésén – s ki tudja, milyen munkákat hoz még a közeli és távolabbi jövő… ■

A bécsi Central Wechsel und Creditbank portálja

A Nemzetközi Kereskedelmi Központ a Váci utcában

A Hotel Kempinski
Erzsébet téri homlokzata

A Kempinski
első emeleti
galériája

A Műegyetem – ELTE – Informatikai épület terve

Szegő Iván Miklós

A MEGÚJULT DOHÁNY UTCAI ZSINAGÓGA

A millecentenárium évében hajlamosak vagyunk megfeledkezni arról, hogy az 1996-os esztendőt, a honfoglalás 1100. évfordulóját eredetileg világkiállítással ünnepeltük volna. Miután a nagyberuházásokból a legtöbb el sem készült, mostanában elsősorban a kulturális programok, múzeumi tárlatok, koncertek, fesztiválok vagy éppen ezek elmaradása foglalkoztatja a közvéleményt. Talán éppen ezért kapott a vártnál is nagyobb nyilvánosságot a Dohány utcai zsinagóga újraavatása.

A Budapest zsidó főtemplomaként is emlegetett épület felújítás utáni, 1996-os átadását – az állami támogatásért cserében – még az expo előkészítése idején ígérték meg a hitközség vezetői az Antall-kormánynak. Azóta persze lemondták a világkiállítás megrendezését, de az építtetők számára nem változott a helyzet: a magyarországi zsidóság anyagi ereje és a külföldi támogatások önmagukban nem lettek volna elegendők a kivitelezés befejezéséhez. Valószínűleg ezért született a gondolat, hogy a millecentenáriumi ünnepségsorozathoz kapcsolódva avatják fel a zsinagógát.

A felújítás költségeinek négyötödét állami pénzből fedezték. A magyar köztársaság kormányaihoz – az Antall-, a Boross- és a Horn-kabinetről van szó –, illetve a többi adományozóhoz címzett köszönetnyilvánítást emléktábla örökíti meg az épület falán. Az adakozó magánemberek közül a legnagyobb támogatást egyébként egy magát megnevezni nem kívánó São Paoló-i illetőségű személy adta, aki százezer dollárral segítette az építést.

Az ünneplés egyetlen szépséghibája az volt, hogy a zsinagóga felújítása a szeptember 5-i avatáskor még nem fejeződött be. A további munkálatokhoz az eddigi 1,25 milliárd forinton kívül még 200–250 millió kellene. Ezt a pénzt ugyancsak a magyar államtól várja a hitközség. A női karzat lépcsőfeljáróját még rendbe kellene hozni, a padlót kicserélni.

Minderről a napisajtó is beszámolt. A híradásokban elhangzott, hogy a Dohány utcai zsinagóga Európában a maga nemében a legnagyobb, s a világon is mindössze egyetlen New York-i zsidó templom előzi meg – ha a méreteket tekintjük. Érdekesség, hogy ami a befogadóképességet illeti, a Dohány utcai a leghatalmasabb zsinagóga a Földön: 3500 ülőhellyel rendelkezik, de ünnepekkor 8–8,5 ezer ember is elfér az épületben. Ez az írás éppen arra próbál magyarázatot találni, hogy miért épült ilyen grandiózus mű a XIX. század közepén Pesten.

Az úgynevezett pesti zsidó háromszöget – a kifejezést *A zsidó Budapest* című kötetből kölcsönöztem – a Kazinczy utcai (ortodox), a Rumbach Sebestyén utcai (egykor konzervatív), valamint a Dohány utcai (neológ) zsinagóga fogja közre a Belső-Erzsébetvárosban. A zárójelben szereplő meghatározásokból kiderül, hogy vallási szempontból a legmodernebb, legkevésbé szigorú irányzatot a Dohány utcai templom képviselte. Ma is jellemző, hogy a földszinten, a keresztény templomokhoz hasonlatos fő- és mellékhajó(k)ban – különösen ünnepek idején – a nők a férfiak közé vegyülnek, jóllehet sok-sok férőhely van a számukra kijelölt karzatokon.

A Dohány utcai zsinagóga főtemplommá válása semmiképpen sem magyarázható tehát a szigorú vallási előírások betartásával, s mégcsak arról sincs szó, hogy a méretei indokolnák meghatározó szerepét a zsidóság életében. (Jóllehet ez utóbbi kétségkívül hozzájárult jelentőségéhez.) Sokkal inkább a magyarországi zsidóság történelmében gyökerezik a Förster Lajos által mór stílusban tervezett zsinagóga fontossága.

Anélkül, hogy históriai részletekbe bonyolódnánk, annyit érdemes leszögezni, hogy a XIX. században megerősödtek a zsidók asszimilációs (társadalomba való beilleszkedési) törekvései. Ezzel együtt hangzottak fel a század elejétől, sőt a francia forradalom óta egyre csak szaporodó emancipációs (egyenjogúsági) felvetések. Az asszimiláció – amely Magyarországon végül rendkívül nagy arányú lett – furcsa kettősséget tükrözött: a vidéki, falusi izraeliták magyarosodtak, míg nagyvárosi társaik elsősorban az elnémetesedés felé hajlottak. A városi polgárság magyarosodásával azonban az „urbánus zsidók" újabb alkalmazkodásra kényszerültek. Ez látszólag könnyen is ment, a többség a század végére elsajátította a magyar nyelvet, s éppen a Dohány utcai zsinagógában lépett fel 1866-tól az első magyarul beszélő hitszónok, Kohn Sámuel főrabbi. Az ortodox irányzat nyelve azonban – a pár évvel ezutáni szakadást követően is – a germán és héber alapokon nyugvó jiddis maradt.

Az ellentmondásoktól sem mentes asszimilációs folyamatot jól illusztrálja, hogy a pesti hitközség a bécsi tempelgassei zsinagóga tervezőjét, Ludwig Förstert kérte fel a Dohány utcában lévő telek beépítésére. Akkoriban egész Európában a mór stílus uralkodott el a zsinagógaépítésben. Ennek magyarázatát abban látják a művészettörténészek, hogy a hispániai zsidó aranykorra előszeretettel emlékeztek vissza az építtetők. A befejezést, a belsőépítészeti munkákat viszont – a Försterrel megromlott kapcsolat miatt – már a magyar romantika legkiválóbb képviselőjére, Feszl Frigyesre bízzák. Vannak vélemények, amelyek szerint a Vigadó után Feszl egyik legkiemelkedőbb építészeti teljesítménye a Dohány utcai templom frigyszekrénye. A kupolás, monumentális hatású Tóra-szekrény ugyanis akár önálló építészeti alkotásként is megállja a helyét.

A Dohány utcai templom újdonságai közé tartozik, hogy a keresztény templomokhoz hasonlóan orgona és szószék is helyet kapott itt. Az orgonát az ortodoxia a szombati munkavégzés tilalma miatt veti el: szerintük a billentyűk mozgatása is tiltott ilyenkor. A zsinagógákban való orgonaépítés egyébként elsősorban a Habsburg-monarchia, később a dualisztikus rendszer területén terjedt el, nem kis

FISCHER könyvkötő csalód (Pest)

Sz. Csenki Éva: Könyvkötőműhely rekonstrukció. In: VIII. Kézművesipartáténeti Szimpozium, 1992. Veszprém, 1993 178-179.

Szöveg: Lovas Cecília, Fotó: Lugo / 4x5, Darabos György

TORNYOSULÓ FÜGGÖNYFALAK

FINTA JÓZSEF
ATRIUM 1996, 3. sz.

Vasbeton, acél és üveg. A 20. század építészetének meghatározó matériái. A modernizmus lecsupaszított homlokzatainak, technicista részleteinek építőkövei. Ötvöződésükből merész épület született Budapest egyik legpatinásabb, békebeli terén. Egy technológiájában már a 21. század felé mutató, monumentalitásában az emberi léptéket már-már túlszárnyaló, égbe törő irodaház. Finta József és Fekete Antal Bank Centere, amely a körülötte karéjszerűen elhelyezkedő épülettömbökkel korrespondeálva, elementáris erővel formálja környezetét.

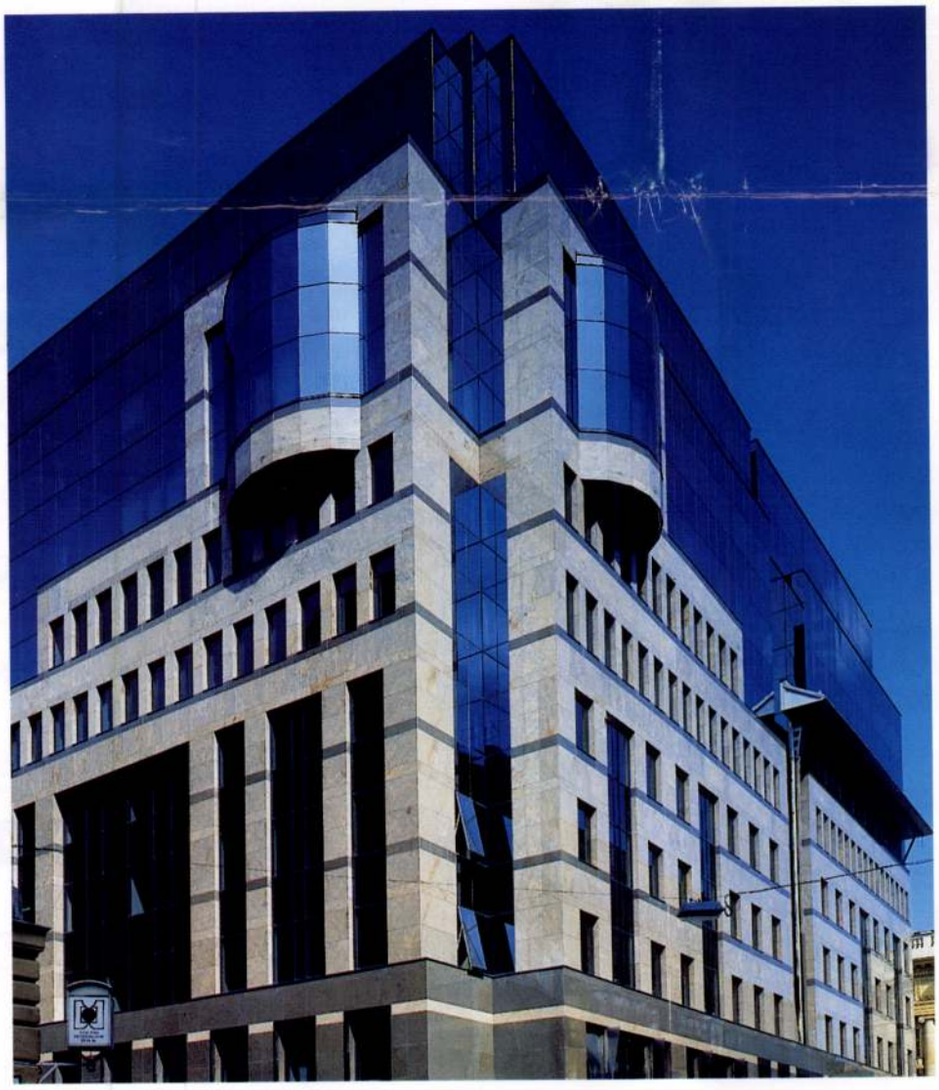

Épület a tervezői alázat tükrében

A *Szabadság tér, a Sas utca, az Arany János, a Hercegprímás és a Bank utca által határolt terület. Az egyik legértékesebb telek Budapest pénzügyi központjában. A Nemzeti Bank, a Magyar Televízió és a Hitelbank épületének tőszomszédságában, számtalan lakóház társaságában. A hatvanas években bontották le a telken húzódó klasszicista kaszárnyát, s azóta jó néhány építész és beruházó gondolkodott sorsa felől. Szóba került többek közt az is, hogy itt épül majd fel a második Hilton. Mígnem 1996 tavaszán átadták a főváros egyik legnagyobb szabású, félig gránit, félig üveg bank- és irodaházát.*

Finta József: A Szabadság tér városi struktúrából fakadó, mesterséges rendje gyakorlatilag pár év leforgása alatt alakult ki, nagyrészt Alpári Ignác tevékenységének köszönhetően. Klasszicista, késő ek-

Kiugratások és beharapások a Bank Center homlokzatán. Az Arany János utcai és a Hercegprímás utcai front eltérő ablakarányai, váltakozó párkánymagasságai a szemközti házak klasszicista osztásrendjét követik (fotó: Lugo / 4x5)

...A TERMÉSZETES FÜRDŐSZOBÁBAN

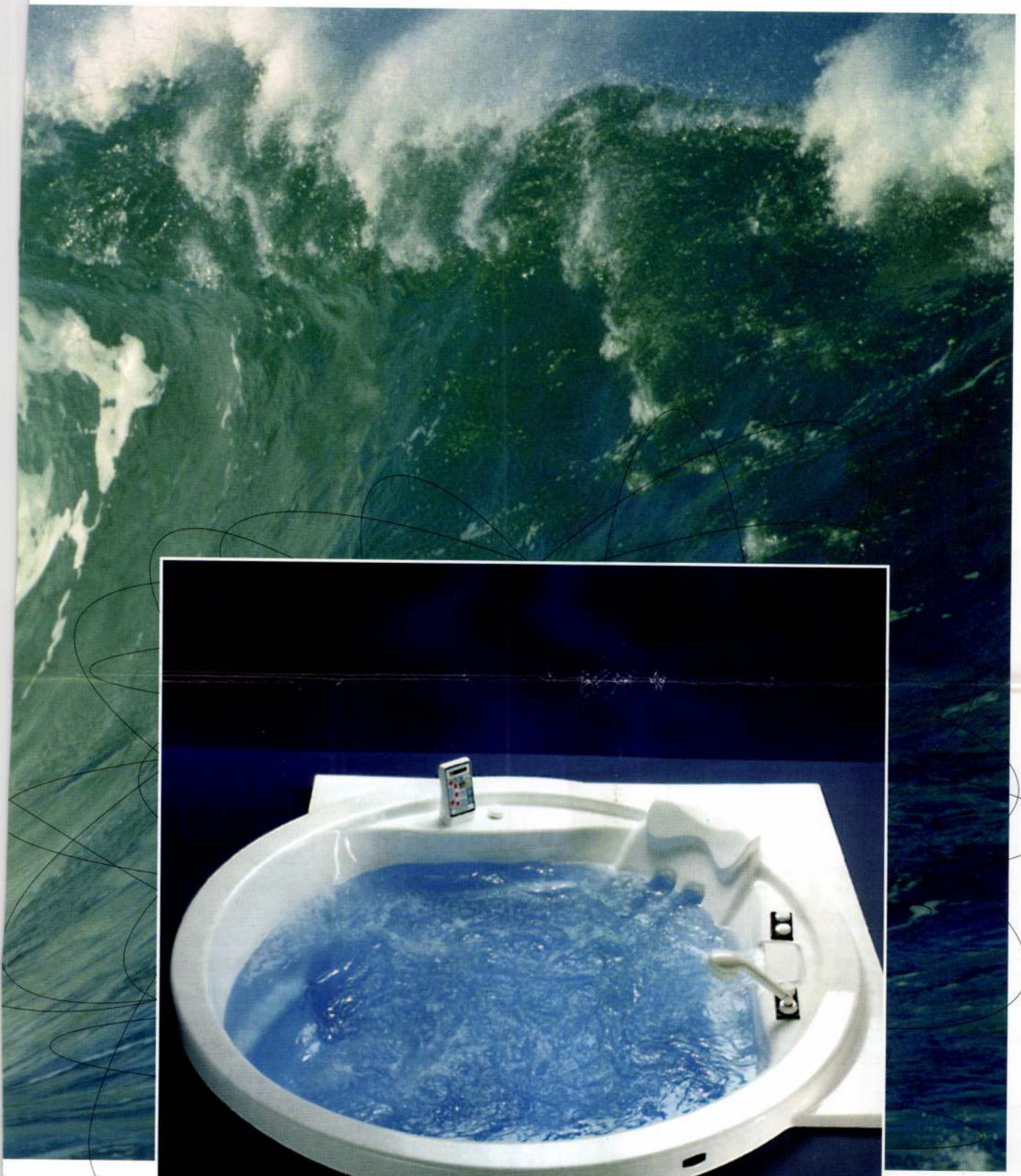

KYOTO

TERMÉSZETES

IMPRONTA CERAMICHE
CSEMPÉK ÉS PADLÓBURKOLÓK

PORCELANOSA CERAMICA
CSEMPÉK ÉS PADLÓBURKOLÓK

ITALGRANITI
MŰGRÁNIT BURKOLÓK

COTTO DI CALVETRO
TERRAKOTTA BURKOLÓK

ALFÖLDI Porcelángyár RT
FÜRDŐSZOBÁK

TERMÉSZETES

GESSI
CSAPTELEPEK

FLAVIKER
MŰGRÁNIT BURKOLÓK

Tagina
RUSZTIKUS BURKOLÓK

Novellini
ZUHANYKABINOK

INDUSA
SZANITEREK

TERMÉSZETES

SOLARIS CLASSTEIN
ÜVEGTÉGLÁK

EURODESIGN
FÜRDŐSZOBA BÚTOROK

Jacuzzi
PEZSGŐFÜRDŐS KÁDAK

RAPETTI
CSAPTELEPEK

Villeroy & Boch
FÜRDŐSZOBÁK

TERMÉSZETES

SYSTEM POOL
PEZSGŐFÜRDŐS KÁDAK

FÜRDŐSZOBA

Központ:
1116 Budapest,
Hunyadi János u. 162.
Tel.: 204-8619, 204-8656,
204-8657, 204-8658
Fax: 204-8675

Bemutatóterem:
1052 Budapest,
Váci utca 31–33.
VNIVERSVM CENTRVM
Tel.: 267-2667

FÜRDŐSZOBA

Iroda:
7627 Pécs,
Verseny u. 17.
Tel.: 72-212-042
Tel./Fax: 72-311-279,

Bemutatóterem:
4024 Debrecen,
Szent Anna u. 43.
Tel./Fax: 52-368-841,
Fax: 52-368-894

Iroda:
6724 Szeged,
Menhely u. 7.
Tel.: 30-317-899
Tel.: 62-311-010

Bemutatóterem:
3200 Gyöngyös,
Róbert Károly út 2/3.
Tel./Fax: 37-300-777

FÜRDŐSZOBA

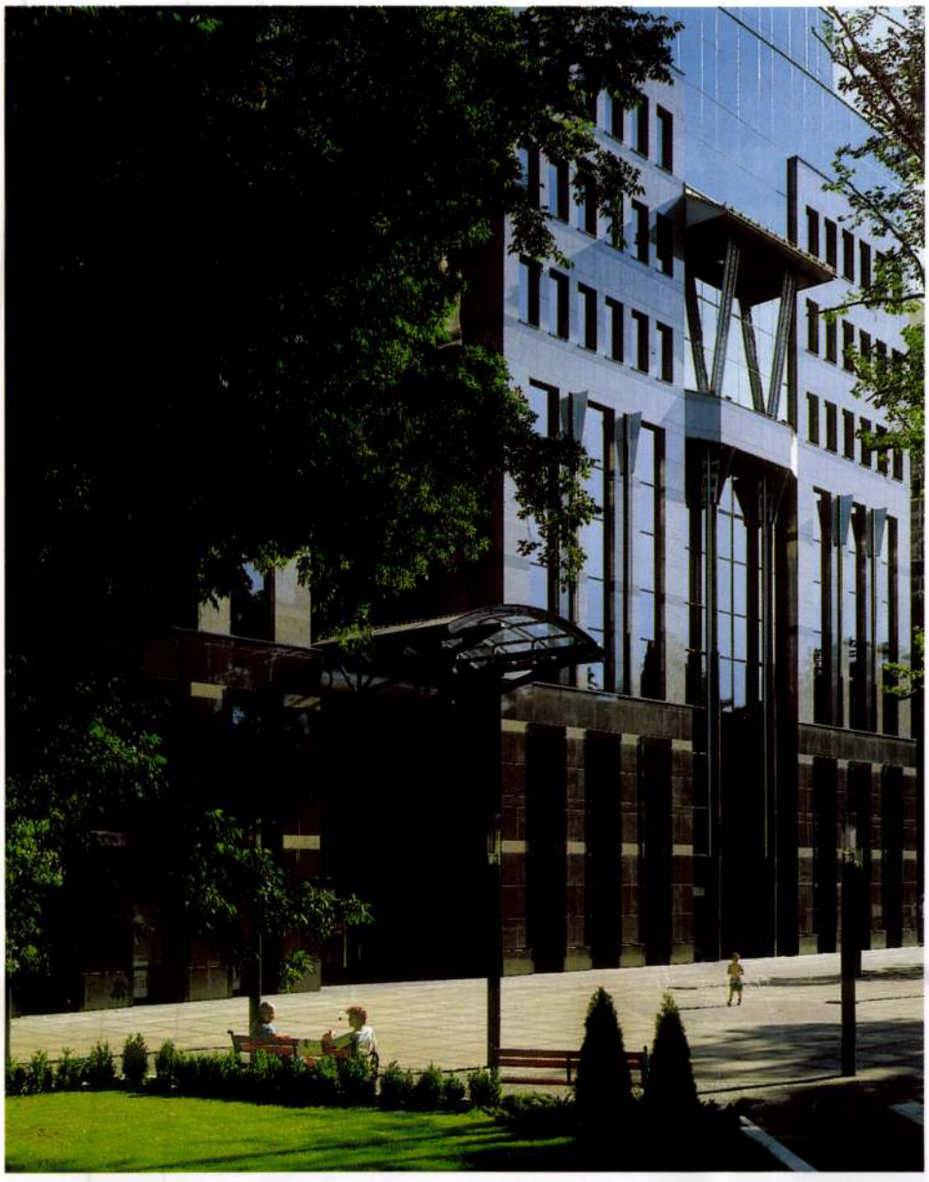

A Bank utcai homlokzat monumentális acélpilléreivel, modern előtetőjével a szemközti Nemzeti Bank kontrasztját adja, ugyanakkor igazodik is ahhoz (fotó: Lugo / 4x5)

lektikus házainak historizáló hangulatát a negyvenes években egy nagyon kemény, sima homlokzatú Bauhaus-ház felépülése zavarta meg. A Bank Centernek ezzel a környezettel valamilyen módon illett rokonságot tartania. Szinte tudathasadásos állapotot okozott, hogy e nagyon divergáns miliőbe egy a jelent, sőt már-már a jövőt reprezentáló épületet kellett illeszteni. Én ugyanis nagyon-nagyon hiszem, hogy minden építészetnek kora legfejlettebb technikáját kell alkalmaznia önkifejezéséhez. A ház külalakjának, részleteinek kidolgozása során feszítő problémával álltunk szemben. Milyen az a design, melyek azok az anyagok, megoldások, amelyektől ez a ház 20. század végi, 21. sz. eleji lesz, ugyanakkor közegével is kapcsolatot tart.

Végül is a környezet – lényegében a budapesti eklektika – magasságáig gránitburkolattal ellátott homlokzati világot alakítottunk ki. Az ablakarányok, a pillérek, az osztópárkányok, igazodván a szemközti épületekhez, azok arányait mutatják. A homlokzat zónázása Budapest tipikus osztásrendjét követi. A sötétszürke gránittal borított első és második szint a régi eklektikus házak legalább két szintnyi súlyos lábazatára utal. Az egyre világosabb felületek, így a mahagóniból rózsaszínesbe

SULZER INFRA

SULZER INFRA
KÉSZÍTETTE A BANK CENTER
KIVITELI ÉS SZERELÉSI TERVEIT
ÉS KIVITELEZTE A BERENDEZÉSEKET
AZ ALÁBBI SZAKMÁBAN
FŰTÉS
LÉGTECHNIKA
KLÍMA
SPRINKLER
HŰTÉS
SZANITER
ÉPÜLETFELÜGYELETI RENDSZER

ÉPÍTŐIPARI
MESTERDÍJ
1996

TEVÉKENYSÉGEINK

TERVEZÉS
KIVITELEZÉS
KARBANTARTÁS
ÜZEMELTETÉS
ÉPÜLETGÉPÉSZETI BERENDEZÉSEK,
SPRINKLER- ÉS GÁZ- TŰZVÉDELEM,
TÁVVEZETÉKEK

Sulzer Infra
Üzem- és Épületgépészeti Kft.
1144 Budapest, Remény utca 34-36
Tel.: 220-5609, Fax: 163-5047

BARRISOL®
FESZÍTETT ÁLMENNYEZET

- A BARRISOL feszített álmennyezettel gyorsan és végérvényesen eltakarhatóak a mennyezeti repedések, foltok és gépészeti szerelvények. Kiválóan alkalmas vizes, nedves helyiségek burkolására is.
- Jelenleg 100 - féle színváltozatban szerelik, matt, selyemfényű, magasfényű, metál és velúr felületekkel. A fólia könnyen tisztítható, lemosható, forma-, szín- és fénytartó.
- A mennyezetbe problémamentesen beépíthetők fényforrások, klíma- és biztonsági berendezések.
- A BARRISOL feszített álmennyezet ideális megoldás magán- és középületekben, üzletekben, uszodákban, vendéglátóhelyeken, mindenütt, ahol tartósságot, szépséget és kiemelkedő esztétikai megoldást igényel a megrendelő.

Kizárólagos magyarországi forgalmazó:

BARRISOL - HUNGÁRIA KFT. 1062 Budapest,
Aradi u. 64. Tel./fax: 112-4824, 351-5277
Rádiótelefon: 06/20/346-922

hajló gránit és a tetőt helyettesítő üvegpiramis egyre könnyedebb, légiesebb érzést adnak. Az épület kettéhasítottsága, karéjonként változó vertikális tagolódása mozgalmassá teszi a monumentális, rozsdamentes acélpillérekkel alátámasztott kubust. Ebbe a viszonylag tömör dobozba szinte belecsúszik a szintenként visszaugratott, ég felé törő üvegfal, mintegy feloldja az épülettömb súlyosságát. A szerkezeti üveg a maga borda nélküliségével, felfelé egyre halványabb ezüst üvegével olyannyira transzparens, hogy már-már az éggel tart rokonságot. Igaz, az épület egy-két emelettel magasabb a budapesti párkánymagasságnál, de azt hiszem, ezzel a megoldással sikerült kiküszöbölni a feszítő magasságdifferenciát. Érdekes módon alulnézetében, akár a Szabadság tér, akár a Hercegprímás utca vagy az Arany János utca felől nézzük, a ház, az éggel egybeolvadó, reflexív üvegfüggöny hatására, nem tűnik durván sértőnek. Amerikában, Frankfurtban, Londonban és Párizsban sok hasonló épülettel találkozhatunk. Akárhogy is, mégiscsak a modernizmus a század építészete, mégha időközben érzelmesebbé, izgalmasabbá vált is.

A pinceszintekhez vezető konstruktivista lift az átrium tán legattraktívabb eleme. A háttérben magasodó rozsdamentes acélpillérek érzékletesen mutatják az épület monumentalitását (fotó: Lugo / 4x5)

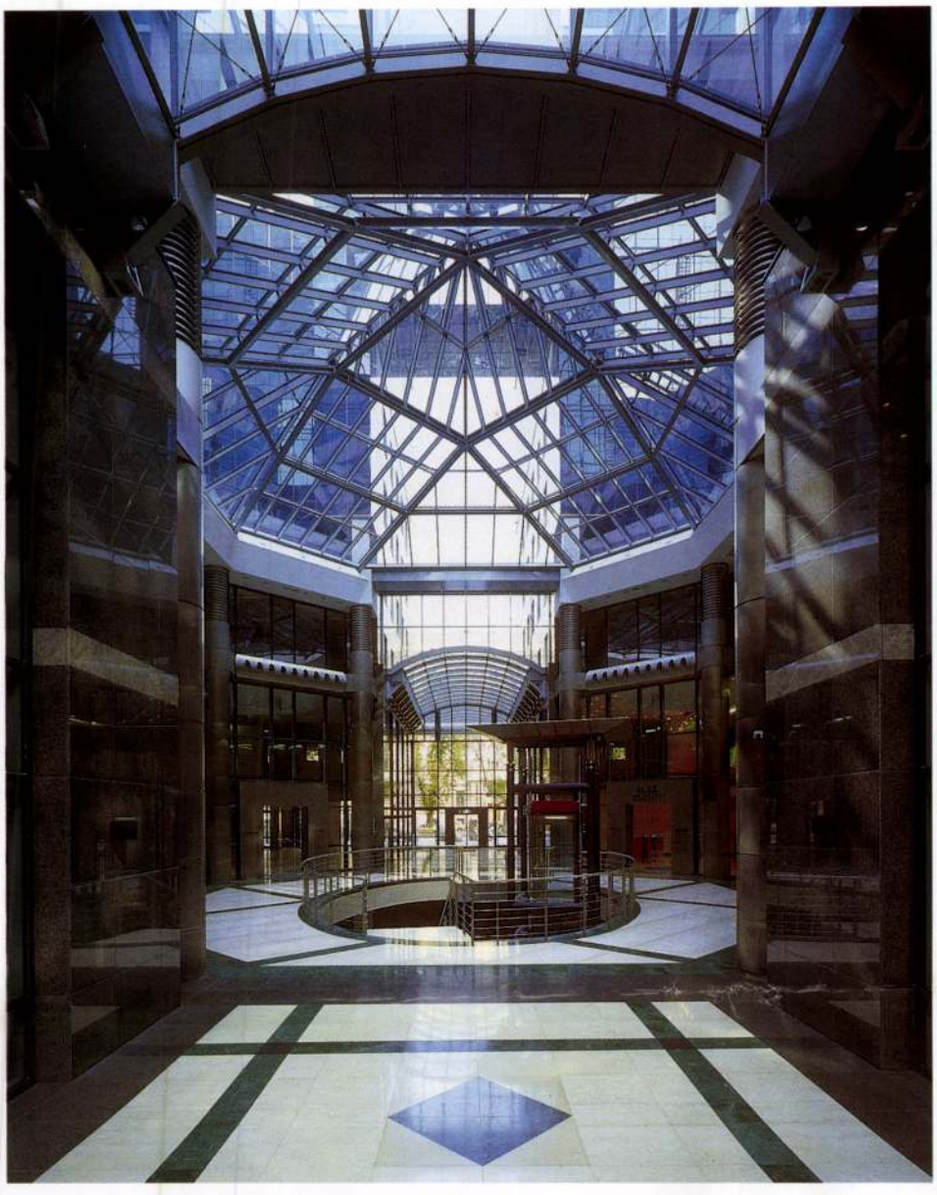

A szimmetrikus térszervezésű átrium acélszerkezetbe ágyazott piramisban csúcsosodik ki (fotó: Lugo / 4x5)

A századelő hangulata Amerika stílusában?

A megoldandó építészeti probléma mellett még egy dolog foglalkoztatott. A Szabadság tér régi képei eleven, pezsgő életről tanúskodnak. Árnyas sétányok, hangulatos kávéházak, kellemes teraszok szegélyezték. Mára a gépkocsiforgalom következtében darabjaira hullott, kihalt a tér. Pompás fasorai közt senki sem sétálgat, egy játszótér talán ha akad errefelé. A városnak ez a nagyon értékes tere megérdemelné a rehabilitációt, hiszen Budapesten olyan kevés a szép zöld, nagy térség. Ezért a Nemzeti Bank és a ház között egy kellemes kis parkot alakítottunk ki padokkal. Magát a négy negyedből felépülő épülettömböt átrium hasítja ketté, a környezethez szervesen kapcsolódó, némiképp a Párizsi udvarra emlékeztető közösségi teret formálva. Az átriumot a Hercegprímás utcával az épület harmadik és negyedik negyede – a Park és a Gránit torony – közé ékelt passzázs köti össze. Az üzletekkel szegélyezett átjárón a gyalogosok kedvükre sétálgathatnak, esetleg vásárolhatnak is, sőt a későbbiekben meg is ebédelhetnek az alagsor lassacskán elkészülő éttermében. Én nagyon remélem, hogy az épület és a környező hivatalok dolgozói birtokba veszik, élettel töltik

LENGYEL & TÁRSAI KFT.

ÉPÍTŐIPARI MESTERDÍJ 1996

Cégünk fővállalkozásban vállalja...

építőipari,
szakipari,
épületgépészeti munkák
tervezését, kivitelezését, valamint
különleges
tervezésű ipari és dísz- kerámia
és kőburkolatok elkészítését

Lengyel és Társai Kft.
2120 Dunakeszi, Babits u. 4.
Iroda: 1042 Budapest, Virág u. 41. I./4.
Telefon: 06-30- 323-034
Tel./Fax: 169-6727, 180-5530

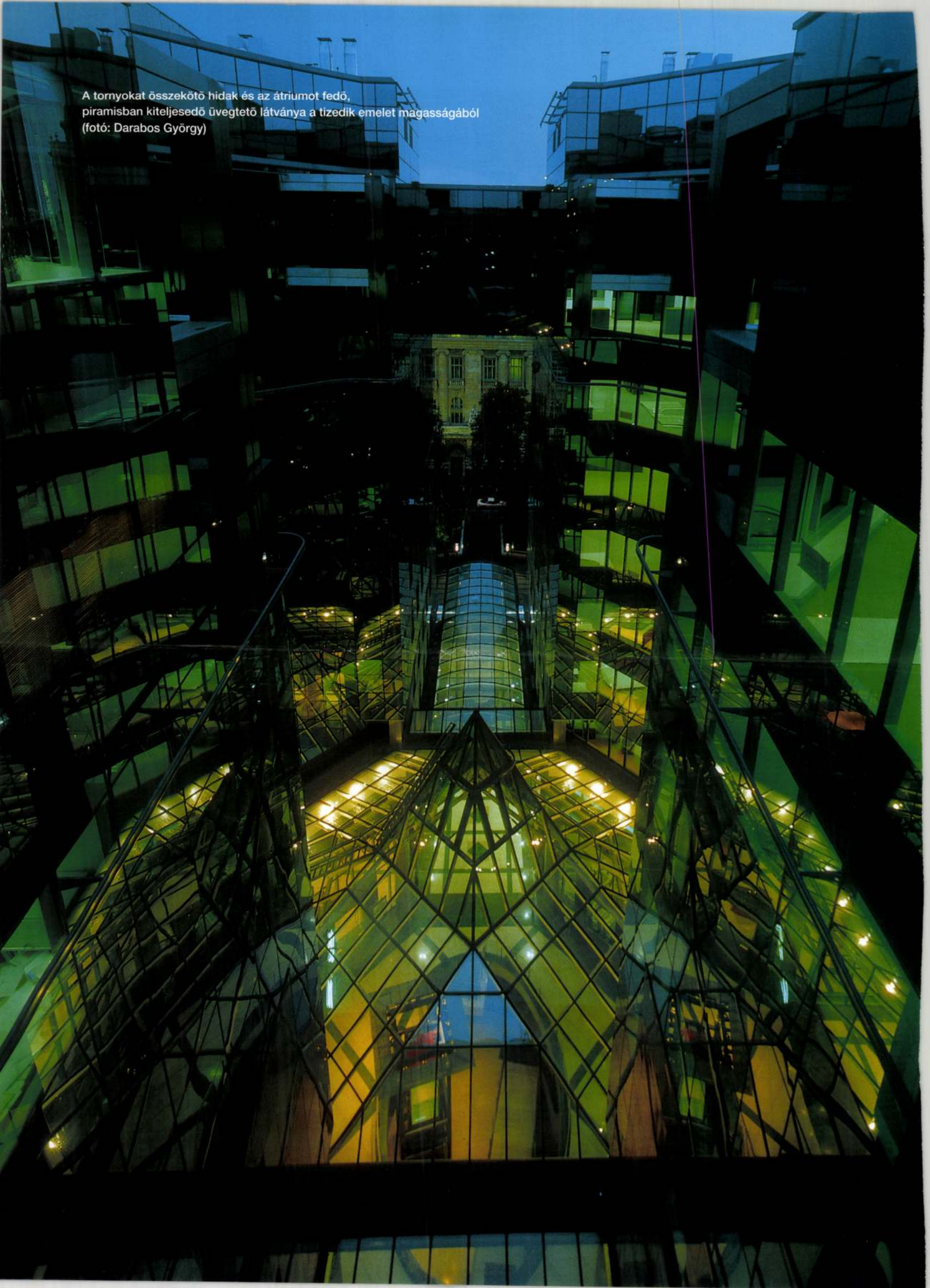

A tornyokat összekötõ hidak és az átriumot fedõ,
piramisban kiteljesedõ üvegtetõ látványa a tizedik emelet magasságából
(fotó: Darabos György)

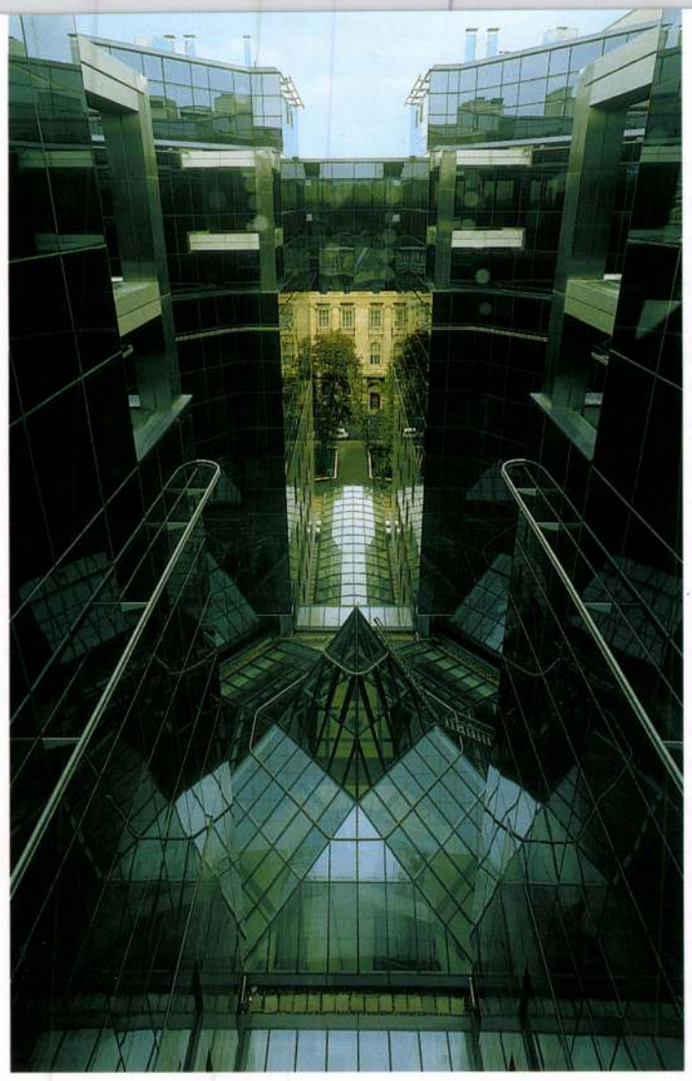

A modernista tornyok közt a Nemzeti Bank évszázados épülete tűnik fel (fotó: Darabos György)

Az előcsarnok a bankok tradicionális, elegáns világába vezet. A mészkő burkolat pasztellárnyalatának határozott kontrasztját adja a mélyzöld márvány és a kék de Sede bőrgarnitúra (fotó: Lugo / 4x5)

Finom harmónia

Akár klasszikus, akár avantgárd modern: a RHEINZINK® – előkelő visszafogottsága révén – minden építési stílushoz illik. Ha az anyag időtálló, akkor a legkülönbözőbb építőanyagokkal harmonizál. Színe és felületi struktúrája hivalkodásmentesen meggyőző. Kiváló alakíthatósága esztétikus szerkezeti átmenetek és részletgazdag építészeti hangsúlyok kialakítását teszi lehetővé – bizonyítva, hogy a RHEINZINK® az építészet értékes, sokrétűen alkalmazható, a környezetbe harmonikusan illeszkedő eleme.

RHEINZINK GmbH, Postfach 1452, D - 45705 Datteln Tel.: 49-2363/605-0, fax: 49-2363/605-209

RHEIZINK GmbH Képviselet
H-1144 Budapest, Ormánság u. 4/b V. 140.
Tel./fax: (1) 1840-048

RHEINZINK

KÉVMETRÓ
Metró-, Alagút- és Mélyépítő Kft.

Tevékenységi kör:

Teljes körű magas- és mélyépítés.
Magasépítési vasbeton szerkezetek, építészeti és installációs szerelő munkák.
Föld alatti műtárgyak építése (alagút, aluljáró stb.)
Városi mélygarázsok építése.
Speciális mélyalapozások építése.
Speciális mélyépítési technológiák (résfalazás, horgonyozás, talajszögelés, talajszilárdítás, talajvízszintsüllyesztés, vákuumos és Siemens-rendszerrel, keszonos építési mód).
A fenti tevékenységekhez szükséges szerkezeti és technológiai tervezés, tanácsadás.

1113 Budapest, Daróczi u. 30.
Telefon: (36-1) 209-0777
Fax: (36-1) 209 0756

meg a teret. A passzázs akár divatbemutatók, happeningek helyszíne is lehet, nem is beszélve a különféle tárlatokról. Az átrium előkelő, steril világát növényzettel vagy esetleg egy fellógatott objekttel lehetne oldani, de én szívem szerint kialakítanék egy kis teraszos kávéházat is. Budapest egyik legnagyobb üveggel fedett tere ez, s remélem, hogy az ebben rejlő lehetőséget ki is aknázzák majd. Szerencsém, hogy a kanadai megbízó ezeket az Amerika egészére jellemző közösségi tereket igen jól ismerte, így könnyen elfogadta. Ebben a vonatkozásában talán New Yorkot említeném példaként, hiszen számos felhőkarcoló mélyén húzódnak ilyen jellegű terek. Igaz, ott a gyalogosok a hatalmas forgalom miatt nem szívesen mászkálnak az utcákon, inkább bemenekülnek a föld alá. Pesten szerencsére még nem jutottunk idáig, de mindenképpen az volt a célunk, hogy a Szabadság tér sarkán egy eleven életet indukáló és a pihenést is szolgáló térség alakuljon ki. Azt hiszem, ez a későbbiekben etalon lehet a különösen jó pozíciójú telkeken megindúló, nagy budapesti beruházások számára. Tegyenek valamit a városért is!

Tradicionális bankvilág modernista köntösben

A magasba törő, könnyed üvegfüggöny felszínén, a meg-megcsillanó napsugarak fényében a környező homlokzatok és a lassan tovaúszó felhők árnyai játszanak. E mozgalmas váltakozás ámulatba ejtheti az utcai szemlélőt, ám az épületbe belépvén a hatás még tovább fokozódik. Az előcsarnokban két ambivalens világ összefonódásának lehetünk tanúi. Nagyratörő, megingathatatlan biztonságot és magabiztosságot sugalló együttesük a modern kor emberét alázatra készteti, ahogyan a középkor embere is térdre kényszerült a katedrálisok előtt.

Az épületet kettészelő átrium égbe törő csúcsának mértani pontossággal kirajzolt, lecsupaszított acélszerkezete az üveg transzparenciájával párosulva felfelé vezeti a tekintetet. A pinceszinteket az átriummal összekötő, a mélybe egy átlyukasztott ellipszisen keresztül vezető konstruktivista látványlift gépszerűsége mármár a végletekig fokozott. A rideg high-tech hatást rozsdamentes acéllal burkolt oszlopok erősítik tovább. Az átriumot sze-

Múlt és jövő találkozása a Bank Center Office nagy tárgyalójában. Balra a város látképe, jobbra kitekintés a tető acélszerkezetére. A cseresznyefa tárgyalóasztal mögött, a háttérben Mazzag István festménye látható (fotó: Darabos György)

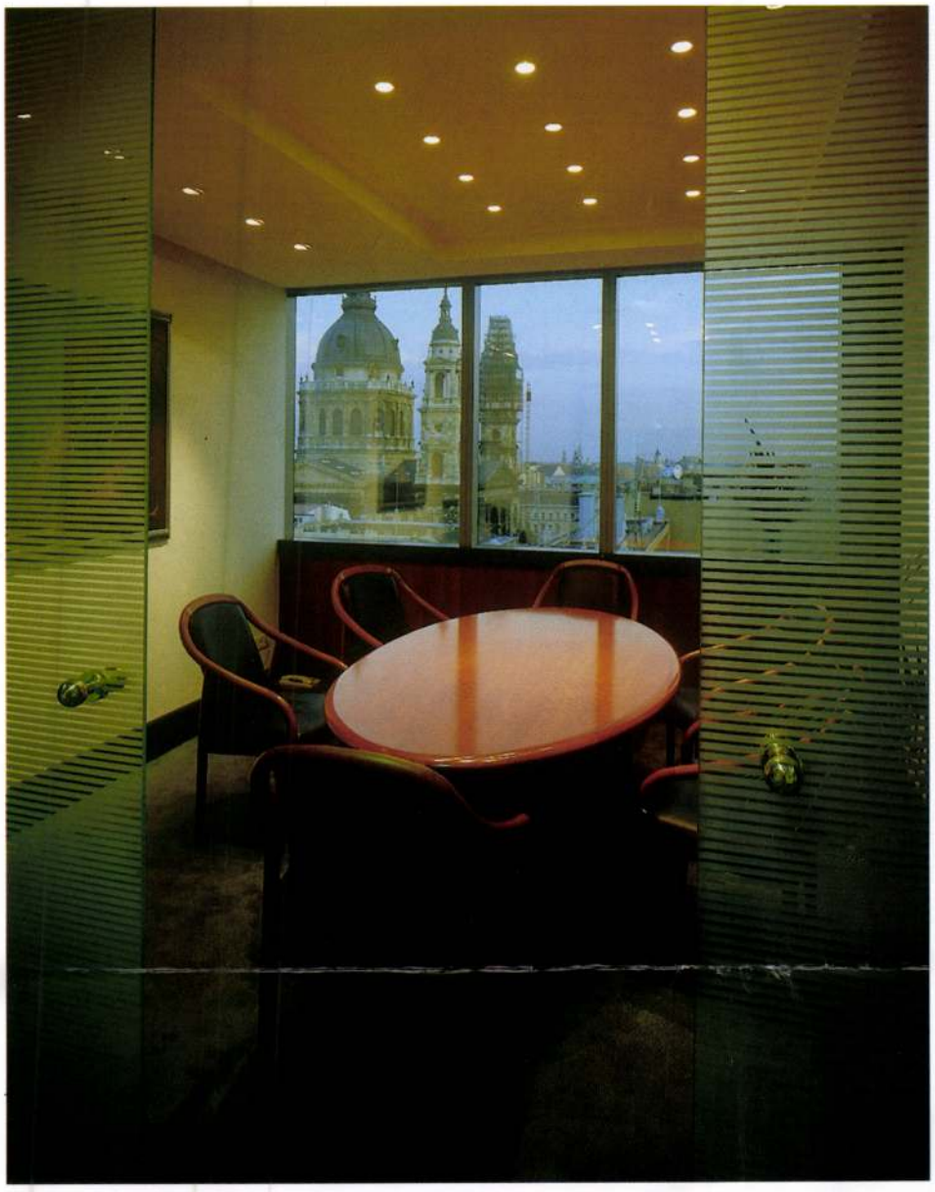

A kis tárgyaló a Bazilika látképével (fotó: Darabos György)

gélyező nyolc, egyenként nyolcvan centiméter átmérőjű oszlop közül négy statikai szerepet játszik, négy pedig a gépészeti berendezéseket rejti el, megoldva többek közt a fedett tér szellőzését is. Az oszlopok mögül azonban – szinte váratlanul – egy más miliő képe sejlik fel. A modernizmus üvegbe és fémbe öntött technicista világa – amelyet Finta legszívesebben tovább feszített volna – konzervatív, visszafogottan elegáns, pasztellárnyalatokkal megfestett belsőépítészeti megoldásokkal találkozik. A bankok tradicionális világával. A két, egymással nehezen rokonítható világlátás együttes formanyelvéből gazdagság és stabilitás árad, a pénzintézetek legfőbb ismérvei.

Számok és tények a Bank Centerről

E legapróbb részletekig átgondolt formavilág egy high-tech technológiával épült, grandiózus paraméterekkel jellemezhető épületet takar.

Finta József: Az épület összességében 53 000 nm, ebből 28-30 000 nm az irodák összterülete. A ház talán a legmélyebb budapesti pincével rendelkezik, hiszen alapteste 17 m mélyen helyezkedik el, és öt szintet tartalmaz. Ebből az alsó négy szintet parkoló, a legfelső, ötödik szintet pedig egy 800-1000 nm-nyi, épülőfélben lévő gyorsétterem foglalja el.

Az épületnek mindent kell tudnia, amit a nemzetközi standardek egy bankház szá-

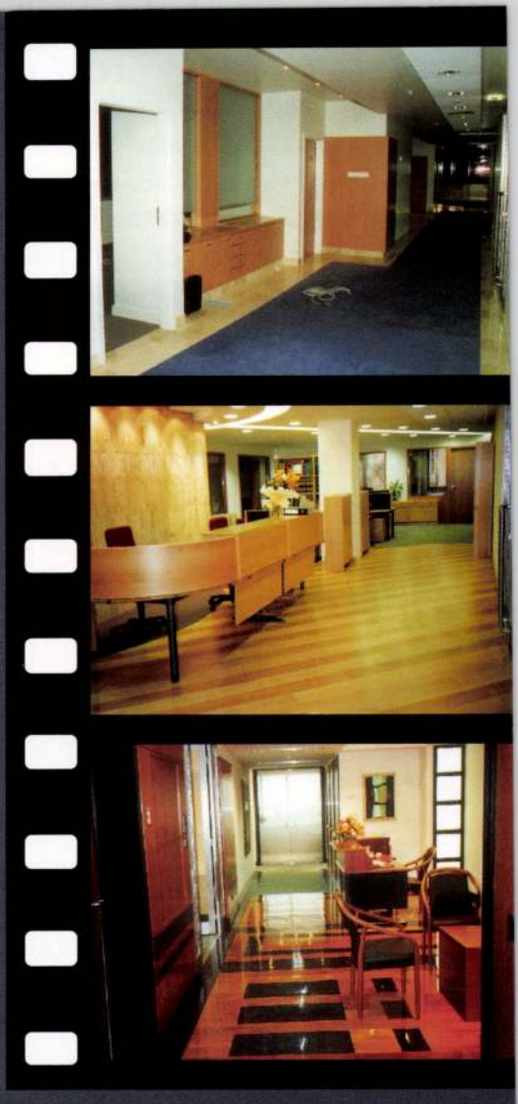

FŐVÁLLALKOZÁS
GENERÁLKIVITELEZÉS

ACROPOLIS KFT.
1117 Budapest, Budafoki út 70.
Tel.: 209-1135 Tel./Fax: 209-1136

ACROPOLIS

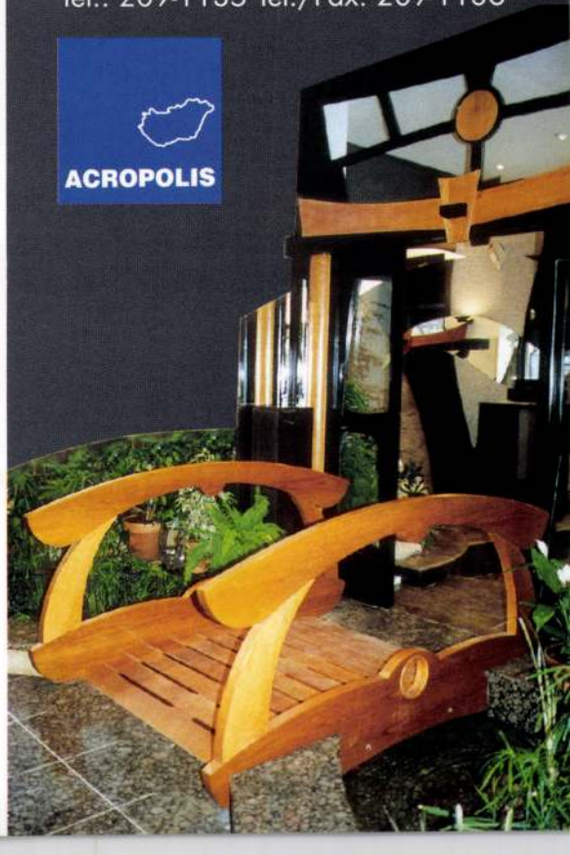

GRAVOFORM Kft.

Cégünk fő profilja: épületek (irodaházak, szállodák, kórházak, bankok stb.) kül- és beltéri felirati rendszereinek számítógép vezérlésű gravírozása, a tervezéstől a kivitelezésig – fémre vagy különleges műanyagra – a cégtáblától a kulcstartóig.

Számítógépes programunk mintegy 150 betűtípust, 3500 szimbólumot kínál választékul, s az egyes felirati információs elemek egységességét, valamint gyors, praktikus cserélhetőségét is biztosítja.

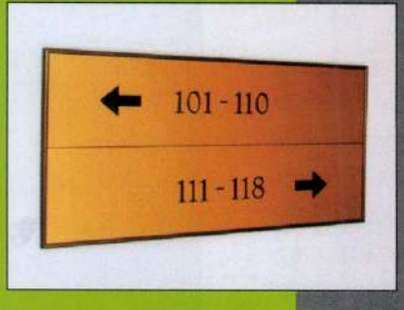

Referenciáink:

Közép-Európai Egyetem,

Magyar Nemzeti Bank,

Országos Egészségbiztosítási Pénztár Székháza,

Soproni kórház

K & H Kereskedelmi és Hitelbank Rt.

A Bank Center Office recepciója intarziás padlójával, fekete-cseresznye színkombinációjával a századelőt idézi. Az otthonos hangulatot a kényelmes de Sede garnitúra teremti meg. A belépő a kis tárgyaló üvegajtaján keresztül feltáruló panorámával találja szemben magát (fotó: Darabos György)

A hajdani ügyvédi irodák tradicionális könyvszekrényének részlete (fotó: Darabos György)

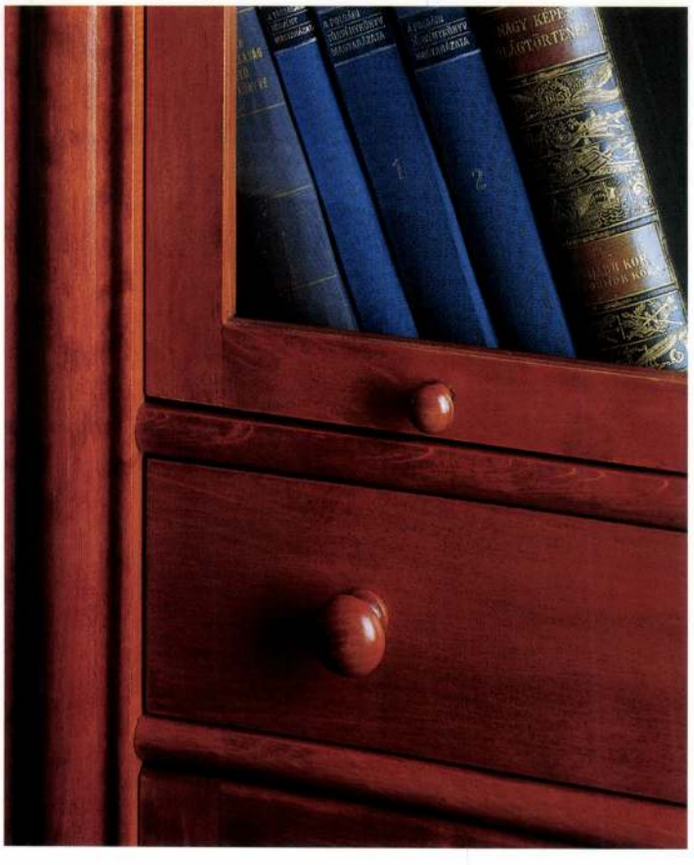

Gravo Form Kft.

1066 Budapest, Jókai u. 28.
Tel./Fax: 269-0606, 312-5436

Nőies ügyvédi iroda cseresznyebútorokkal és zöld kárpittal (fotó: Darabos György)

mára előírnak. A ház egészében klimatizált, esőztető készülékkel ellátott. Három önálló épületfelügyeleti automatikus vezérlőrendszere, intelligens tűzérzékelője és videofelügyeleti rendszere van. A négy torony természetesen egymástól függetlenül működik. A korszerű bankbiztonsági elektronikus rendszerek tökéletesen megfelelnek a szigorú biztonságtechnikai előírásoknak.

Azzal együtt, hogy a ház anyaghasználatában európai, kivitelezésében amerikai színvonalú, nagyon gazdaságos beruházás kellett hogy legyen. Mellesleg meg kell hogy jegyezzem, ha ebben az új világban egy épület nem tudja produkálni azt a gazdaságossági szintet, amit elvárnak tőle, akkor egyszerűen nem épül meg. Így hát maximális térkihasználásra törekedtünk, olyan távolságokkal, olyan mélységekkel dolgoztunk, úgy helyeztük el a lifteket, az iratmásolókat, a mellékhelyiségeket, hogy a lehető legnagyobb irodai tereket nyerjük.

Noha a felhasznált anyagok zömében külföldiek, hiszen brazil és baltikumi gránittal, olasz mészkővel és márvánnyal dolgoztunk, a nyílászárókat és a függönyfal alapanyagát is onnan hozattuk, mégis óriási előrelépést jelent ez a ház. A generálkivitelezést ugyanis az MKI teljesen önálló magyar részlege végezte, számos magyar alvállalkozó bevonásával.

ASSA

ASSA HUNGÁRIA Kft.

A svéd ASSA AB kizárólagos képviselete. Cégünk az egyik legnagyobb zár és vasalatgyártó cég a világon.
A választékunk a következő:

- fő- és vezérkulcsos rendszerek
- cilinderzárak skandináv és europrofil kivitelben
- vasalatok
- kilincsek
- kártyás rendszerek

Tervezés, kivitelezés egy helyen.
Választékunk továbbá:

- Boda típusú zárakból
- PRIMO típusú kilincsekből
- ORGO típusú kilincsekből áll.

A BANK CENTER építésénél vezérkulcsos (ASSA) tervezésével, szállításával, szerelésével vettünk részt.

Központunk címe: 1025 Budapest, Csatárka u. 61.
Telefon: 325-8984, 325-9721, 325-9726
Telefax: 325-9723
Bemutatóterem: 1132 Budapest, Váci út 60.
Telefon: 120-9876, 266-4741

INTERFACE Flooring

SZŐNYEGMODUL KÉPVISELET

1143 Budapest Stefánia út 45. Telefon: 251-5010, 251-4763 Telefax: 251-4981

INTERFACE®
Heuga®

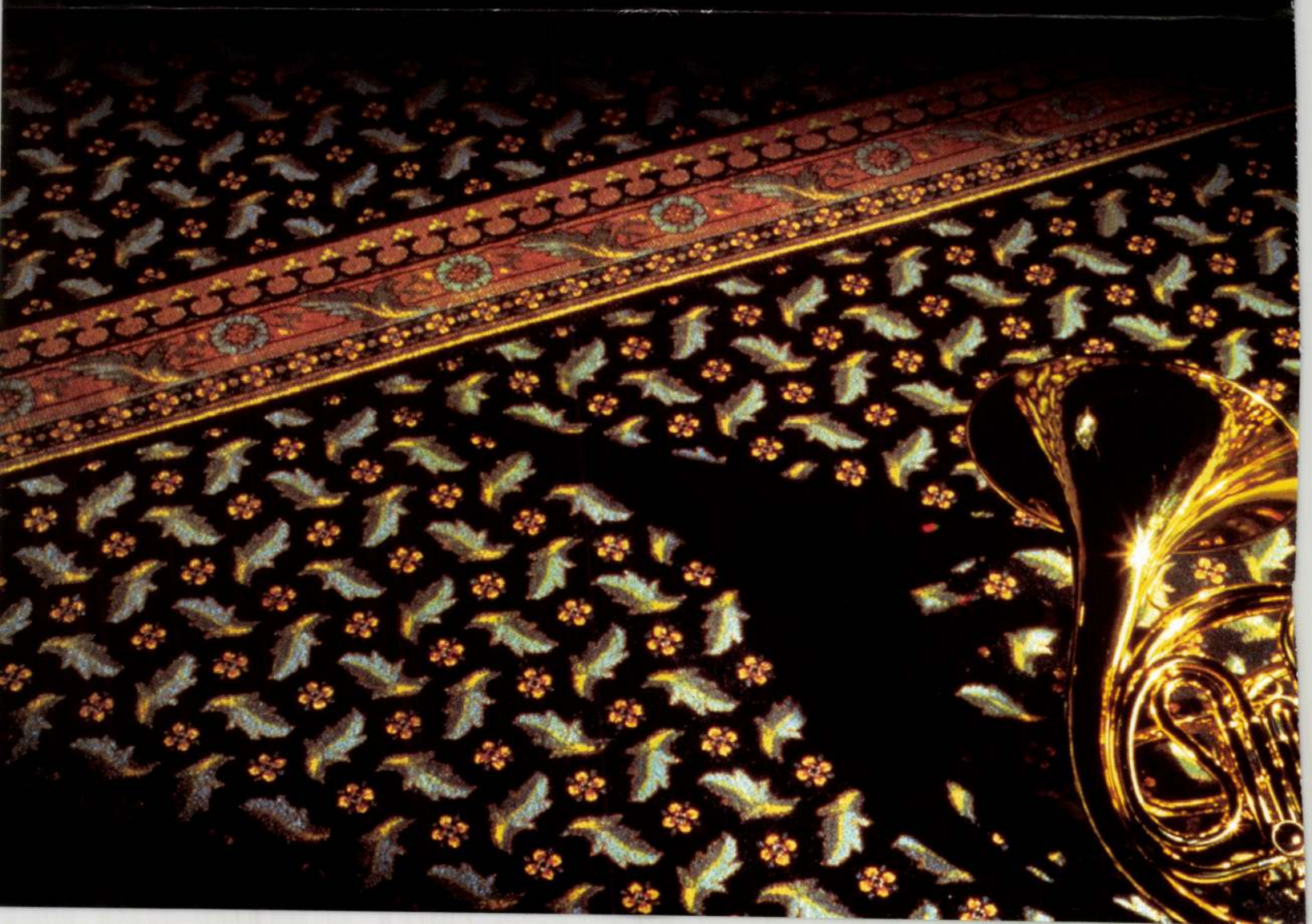

Irodatornyok a város felett

A négy, tízemeletes torony mindegyikében centrálisan helyezkedik el a vertikális felszállómag, a közlekedőblokk, a kiszolgáló- és mellékhelyiségek. Ezek köré csoportosulnak az irodai terek. Egyes irodák a környező utcákra, mások az átriumra néznek. Ennek kialakítása nem csupán esztétikai, vizuális vagy érzelmi kérdés volt. Ezzel a trükkel ugyanis egy hatalmas belső homlokzatfelületet kaptunk, amelynek ezüstös tónusú fényvisszaverő üvegein keresztül a belső irodazónák is elegendő fényt kapnak.

Mivel a ház Sas utca felőli első két negyedét az OTP vásárolta meg, a két tornyot előcsarnokaikban egyesítettük. Így az egész földszint összefüggő irodát alkot majd, egy bankfiók és az OTP két vállalkozása számára. A többi szinten – a CGT Stúdióval karöltve – Pesten eddig még nem tapasztalt léptékű, nyitott, nagy teres irodákat alakítottunk ki, amelyek színvilága szintről szintre változik. Az OTP reprezentatív, vezérigazgatósági irodáit Herrer-Y. M. Caesar tervezi, a tőle megszokott angolos elegancia jegyében.

A szintenként változó ablakosztások és párkányok, a felületi „beharapások és ugratások", ha nüansznyit is, de mindenféleképpen módosítják az egyes szinteket. Szinte nincs is két egyforma alaprajzú iroda. Ahogyan emelkedünk felfelé, egyre elegánsabb, kifinomultabb belsőépítészeti megoldásokkal találkozhatunk. A város feletti tizedik szinten, a Gránit torony lenyűgöző panorámával körülölelt legfelső emeletén két minden ízében finoman kimunkált iroda húzódik meg.

Határozottan nőiesen

A Hercegprímás utca ódon háztetői mögött Budapest látképe tárul fel. E szemet gyönyörködtető látvánnyal fogadja a belépőt a Lengyel & Dévald ügyvédi iroda, egy-két szinttel a város fölött. A határozottságot sugalló, mégis finoman nőies irodát a D.V.M. design alakította ki, Kovács Attila belsőépítész vezetésével.

Kovács Attila: Az irodatervezésben az ügyvédi iroda külön kategóriát képvisel. A leendő ügyfél megnyerése érdekében, anélkül, hogy az akár egy szót is váltott volna az ügyvéddel, az irodának önmagában véve megbízhatóságot, stabilitást kell sugallnia. Éreztetni kell a belépővel, hogy erre az ügyvédi irodára bármikor, bármilyen helyzetben számíthat. Azt hiszem, a Lengyel & Dévald iroda esetén sikerült ezt az összhatást megteremtenünk. Ebben eleve nagy szerepet játszik az, hogy az iroda a Bank Center tizedik emeletén található. A munka kezdetén javaslatot tettünk egy, az átriumra néző, nyolcadik emeleti irodára is. Végül azonban a legfelső szintet választottuk, a Hercegprímás utcára nyíló pompás kilátása miatt. Fekvése már önmagában véve reprezentatívvá teszi az irodát, s a lenyűgöző panoráma keltette hatást tovább erősítettük azzal, hogy az iroda homlokzatig terjedő előterét nem zártuk le. Így a liftből kilépő ügyfél az iroda hatalmas üvegajtaján keresztül rögtön a városnak a recepciós pult mögött feltáruló látképét pillantja meg.

A századforduló korabeli ügyvédi irodák tradicionális világa elevenedik meg. A régmúltnak az ügyvédnők egyéni, sajátos stílusára szabott megidézése finom, nőies eleganciával tölti meg a teret. Látszik, hogy a bútorok most készültek, hiszen a megrendelők nem akartak régi vagy régiesített berendezést. A tökéletes megmunkálás azonban a múlt formavilágát teremtette újra: a kecses székek az egykoron oly divatos Thonet vonalvezetésére emlékeztetnek, a könyvszekrények pedig modern másai a hajdani ügyvédi irodák megszokott berendezési tárgyának. A törtfehér falak a meleg színárnyalatú cseresznyefa bútorok és a hozzájuk társított hűvös pasztellzöld kárpitok finom keretét adják.

Különleges, spotokkal megszórt, lépcsőzetes álmennyezetek teszik teljessé a látványt. Nem pusztán esztétikai szempontok vezérelték a tervezőt, hanem maga a fizikai kényszerűség is. A mennyezeten a központi vasbetonmag köré helyezett főgépészeti nyomvonal futott keresztül, jókora

WORD BANK YOUNG & RUBICAM PROVIDENCIA – GENERALI CHINOIN SONY MUSIC

LENGYEL & DÉVALD ÜGYVÉDI IRODA BANKERS TRUST U.S. EMBASSY KPMG

REFERENCIÁK: UNILEVER COOPERS AND LYBRAND

D. V. M. design

- építészeti tervezés
- belsőépítészet
- projekt management
- generálkivitelezés

1054. Budapest, Szemere u. 17. Fsz. 1. Tel.: 302 4275

imt - nova Kft.

A svéd SWEDOOR típusú ajtócsalád kizárólagos magyarországi forgalmazója. A választékunk a következőkből áll: intézményi ajtók tűzgátló ajtók, hangszigetelő ajtók-biztonsági ajtók és egyéb speciális szerkezetek. Külső bejárati ajtók, beltéri ajtók, ablakok.
DORMA nagykereskedő a DORMA teljes választékával.
Alumíniumszerkezetek.
Automata ajtók.
Cégünk a BANK CENTER építésénél egyedi fém és alumínium tűzgátló és füstgátló szerkezetek, DORMA ajtócsukók és automaták, illetve ORGO veretek szállításával és szerelésével vett részt, mely munkáért építőipari mesterdíjban részesültünk.

Központunk címe:

1025 Budapest,
Csatárka u. 61.
Tel.: 325-8984
325-9721
325-9726
Fax: 325-9723

Bemutatóterem:

1132 Budapest,
Váci út 60.
Tel.: 120-9876
266-4741

★★★
SWEDOOR

kiugrással. Ezt csakis alacsony álmennyezettel lehetett elrejteni, így alakult ki a mostani forma. A recepción, a folyosón, a tárgyalóban és a két irodában – a közönségforgalmú helyeken – a bontható álmennyezetet a falakkal azonos színűre festett monolit álmennyezet váltotta fel. Ebbe rejtették az épület standard, 1,20-as lámpatesteit helyettesítő spotokat, amelyek finom szórt fénnyel világítják meg a teret.

Kovács Attila: Az iroda alapterülete mindössze 100 nm. Ezen a kis területen az ügyvédnők irodái mellett egy apró, léptékénél és bútorozásánál fogva humánus, emberközeli tárgyalót kellett elhelyezni, illetve egy-egy irodát két gyakornok és két független ügyvéd számára. Túl sok mindent kellett tehát bezsúfolni a térbe, ám a megrendelők úgy vélték, hogy irodájuk ne nagyléptékéből fakadóan legyen reprezentatív, hanem igényes, minden részletében míves kimunkálása miatt.

Iroda a nagypolgári otthonok stílusában

Otthonos iroda. Furcsa fogalom napjaink technicizált, száguldó cyber space világának személytelen, laboratóriumi irodái mellett. Puhl Antal és Netkovszky Zsuzsa a megszokott számítógépes egyeniroda helyett egy hangulatos, meleg színvilágú, nemes anyagokból és tradicionális formákból építkező irodát alakított ki a Bank Center vezetősége számára.

Puhl Antal: Borzasztóan tisztelem a számítógépet, de nagyon unom az egyhangú típusirodákat, a számítógéppel tervezett ipari tereket, ahol a legnagyobb bűvölet az, hogy a kábelek az asztalok lábában futnak. A Bank Center Office-ban nem a gépen van a legnagyobb hangsúly, inkább az otthonosságon. Ez persze nem túl jó kifejezés, hiszen nem feltétlenül kell, hogy egy munkahelyen otthon érezze magát az ember. Mindenesetre nem akartam egy lélektelen, szürke-kék-fekete vagy szürke-fekete típusbútorokkal berendezett irodát. Persze az is igaz, hogy itt nem a hagyományos értelemben vett munkavégzés folyik. Maga a munkatempó is eltérő, hiszen gyakorta nyúlnak a napok a késő éjszakába, tán ez indokolta, hogy barátságos, otthonos légkörű irodát szerettem volna teremteni, s nem egy technicizált hivatalt. Emellett nem arról van szó, hogy reggeltől-estig számítógépen dolgoznak, sokkal inkább beszélhetünk szellemi munkáról, gondolkodásról, tárgyalásokról. Ezért fontosnak tartottam azt, hogy a vezetőség irodái a panorámára nézzenek.

Az elnökök és az igazgatók irodáit Budapest tán legszebb látképe övezi. A klasszicista tetőgerincek felett a Bazilika kupolája emelkedik, a távolban a Budavár képe rajzolódik ki. A Bank Center Office-ba belépő a klasszicizáló Budapest felett várakozik. A recepcióval szemközti kis tárgyaló üvegajtaján keresztül elébe tárul a város. Szinte árad a századforduló hangulata, amely az iroda berendezésén is érződik. A régi világ tradícióit eleveníti fel a fekete lakkozott fával kombinált cseresznyefa és a hozzájuk társított mélyolajzöld bőrgarnitúra. A különleges betétes ajtók, a lyukacsos szellőzőajtó, a kortalan, tradicionális bútorok, a kilincsek mindmind a múlt formavilágáról tanúskodnak. Mintha egy régen bevezetett, nemzedékről nemzedékre örökített irodában lennénk, ahol a nagypolgári lakások atmoszférája ötvöződik az irodák visszafogott eleganciájával. A múlt megidézése mellett azonban kérlelhetetlenül ott a jövő: az átriumra néző két iroda képe az acélvázba ültetett üvegcsúcsokon tükröződik, a nagy tárgyaló pedig az átriumot áthidaló, szimmetrikus, hideg mérnöki precizitást sugalló tetőszerkezetre enged kilátást. A huszadik század megújult építészetéből fakadó, krómacél-üveg anyaghalmozásból testet öltött modernista konstrukcióra, amely – úgy tűnik – már a következő évszázad felé mutat.

Engedélyezési tervek: Lakóterv Kft.
Kiviteli tervek:
Finta és Tsai Építész Studio Kft.
Építész tervezők:
Dr. Finta József és Fekete Antal
Főkonstruktőr: Z. Havas Anikó
Statikus: Gonda Ferenc

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÚLLŐI ÚT 51.
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

PRAVDA, BRATISLAVA
1972 JÚN 15
Finta József

1021

Budapeštianske stretnutie s projektantom Volgy a Intercontinentalu

Hotel na kľúč

Od nášho stáleho budapeštianskeho redaktora

Často ma vedie cesta okolo hotela Volga v Budapešti. Neleží v centre mesta, umiestili ho pri výpadovke smerom na Vacov, ale aj tak je vyhľadávaným miestom domácich i zahraničných hostí, súdiac podľa množstva áut najrozličnejších značiek na priestrannom parkovisku okolo hotela. Parkovisko má kapacitu 140 vozidiel, hotel 240 postelí. Projektanti maximálne prispôsobili hotel a jeho areál požiadavkám súčasnosti.

V súvislosti s hotelom Volga mi položili hádanku: Čo má spoločné najluxusnejší hotel Duna Intercontinental s hotelom Volga okrem ubytovacej kapacity? Nevedel som uhádnuť, lebo ceny to rozhodne nie sú a ani vo sne by mi nebolo prišlo na um, že dva také rozdielne hotely projektoval ten istý človek — architekt József Finta, vedúci projektovej skupiny podniku LAKÓTERV v Budapešti. Podľa veku — má 37 rokov, — by nikto nepovedal, že má za sebou projektovanie výstavby dvoch takých hotelov, rekonštrukciu centra mesta Salgótarján, projektovanie objektov občianskej vybavenosti v Dunaújvárose. Za projekt hotelu Volga dostal Yblovu cenu I. stupňa, vyznamenanie, ktoré má veľkú váhu medzi maďarskými architektmi.

Hovorí architekt

„Akákoľvek téma ma zaujíma," hovorí József Finta. „Najviac mi však prirástlo k srdcu projektovanie komplexných mestských centier, potom plánovanie hotelov. To posledné, hádam aj preto, lebo už mám v tom určitú prax. Okrem projektovania hotelov Intercontinental a Volga som sa zúčastnil na viacerých konkurzoch týkajúcich sa výstavby hotelov. Naposledy išlo práve o konkurz na hotel panelového typu, kde naša projektová skupina získala prvú cenu. Išlo o hotel podobného typu ako Volga."

Panelová výstavba hotelov je novinkou aj v Maďarsku, hoci v Budapešti už stoja dva takéto hotely: Aero a Volga. Aké sú zvláštnosti tejto výstavby, ako sa osvedčuje panel na stavbu hotelov?

József Finta je toho názoru, že panel sa výborne hodí na hotelovú výstavbu, predovšetkým obytnej časti. „Čo sa týka spoločenského traktu, haly, reštaurácie, drink-baru a podobne, túto časť nemožno stavať výlučne z panelu. Samozrejme, aj tam používame na zastrešenie a fasádu panelové dielce. Podstatou každého hotela sú však izby a na tento účel je panel ideálny. Oceľová konštrukcia spoločenskej časti umožnila rýchlu montáž, bola teda »dôstojným partnerom« panelovej technológie. Tým sa vôbec nezmenil charakter panelovej výstavby — a čo je hlavné, dodržalo sa rýchle tempo budovania," zdôraznil József Finta.

Pri hoteli Volga naozaj možno hovoriť o rýchlom tempe budovania. Celá výstavba vrátane projektovania trvala 14 mesiacov. Mladý architekt sa usmial pri spomienke na tempo, ktoré projektantom a stavbárom diktoval blížiaci sa termín Svetovej poľovníckej výstavy a vládne uznesenie odovzdať do prevádzky objekty s celkovou ubytovacou kapacitou tisíc postelí. „Skoro naraz sme začali projektovanie a výstavbu," spomínal József Finta. „Samozrejme, bola to celkom nenormálna situácia, tak sa to nemá robiť. V lete 1970, kým sme pracovali na čiastkových projektoch a projektoch vnútorného zariadenia, kládli už základy. Do zimy sa bohato stavalo, prakticky urobili montáž panelov. Oceľovú konštrukciu spoločenskej časti dali dohromady za púhe dva týždne. Finiš to teda bol, ako sa patrí, veď Volga je riadny »domisko«, jeho priestory majú obsah 53 000 kubíckych metrov. Má práve takú ubytovaciu kapacitu ako Intercontinental — 240 postelí, pravda, ako budova je Volga menšia, iná je aj úroveň vybavenosti."

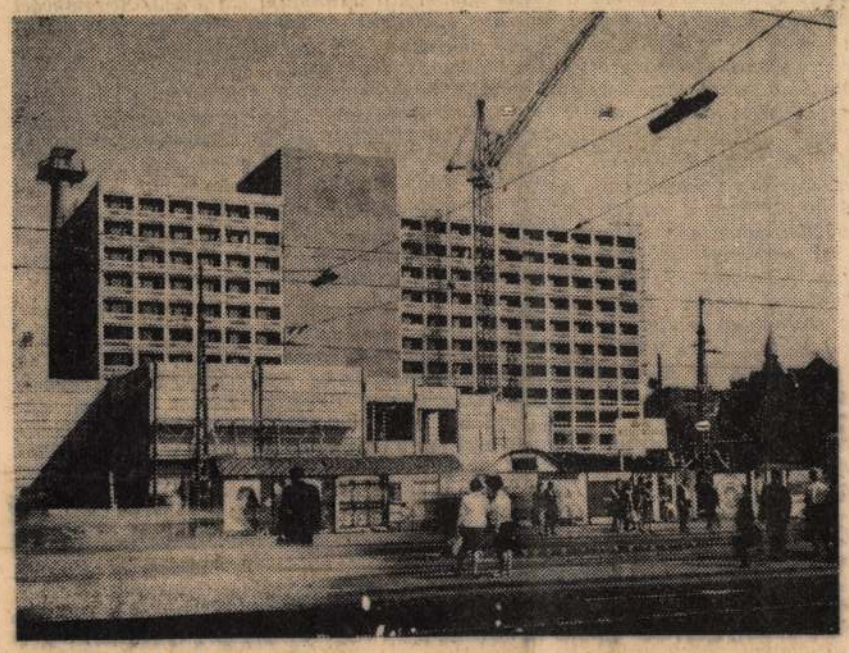

Hotel Volga pred dokončením

Premeny Volgy

Tak prišla reč na rozdielnosť oboch stavieb, vlastne skôr na to, ako je pre projektanta dôležité presne vedieť, čo objednávateľ hotela či zadávajúci výstavby chce. Týka sa to hľadísk veľkosti, účelu a požadovanej úrovne, od ktorých závisí nielen rozmer, ale aj vybavenosť a výber stavebného materiálu. Sám hotel Volga mal byť pôvodne hotelom nižšej kategórie, počas projektovania ho „zatriedili" do skupiny B a kým sa skončila výstavba, dosiahol kategóriu A, čo bol tiež jeden z dôkazov úspešného zvládnutia výstavby. Volga má príslušenstvo, oprávňujúce na takéto zatriedenie. Okrem reštaurácie pre 300 osôb má nočný bar, drink-bar, espresso, spoločenské miestnosti, teda v podstate všetko, čo je potrebné na komplexnú obsluhu ubytovaných hostí.

Pôsobivý interiér hotela logicky vzbudzuje záujem o osobu tvorcu. Architektom interiéru bol László Király, ktorý je tiež členom projektovej skupiny Józsefa Fintu. Moment jeho zapojenia do tvorby interiéru sa začína ovela skôr, ako by si to predstavoval laik. „Spolupracoval už pri vytváraní vlastnej podoby, celkovej hmoty objektu, pri pôdoryse stavby, nehovoriac už o vnútornom vybavení. To, ako sa host bude v hoteli cítiť, závisí do značnej miery od práce »vnútorného architekta«. Neviem si predstaviť stavbu tak," vysvetľuje József Finta, „že postavia budovu a architekt interiéru ju potom znútra vydekoruje. Nemožno tieto veci rozdeľovať, najmä nie pri hotelovej výstavbe."

Krajina videná cez hotel

Asi takto by sa dal nazvať poznatok, že hostia, predovšetkým tranzitní, alebo takí, čo prišli len na skok, často nepoznajú z príslušného mesta a neraz celej krajiny viac ako sám hotel a jeho okolie. Rozhodne hotel im utkvie najviac v pamäti, tu sa formujú dojmy o krajine, navštívenej po prvý raz. Z toho je zrejmé, že nie je jedno, aký dojem hotel a jeho najbližšie okolie vzbudzujú. Funkčnosť a estetičnosť je do značnej miery v rukách architektov, úroveň obsluhy a celkovú atmosféru dotvára už hotelový personál.

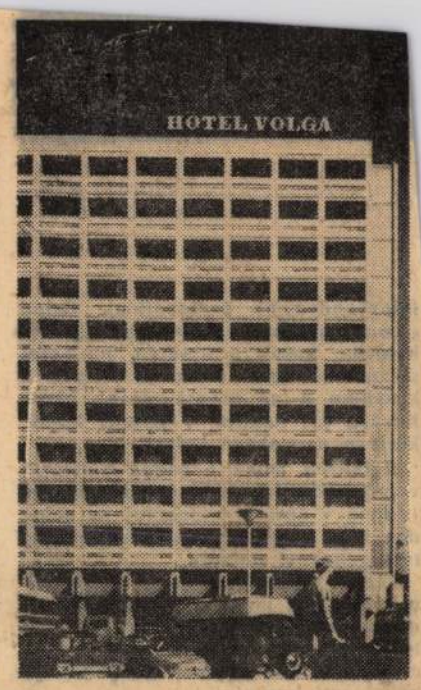

Hotel Volga dnes

To však len mimochodom. Čitateľovi už môže byť aj divné, prečo toľko slov o jednom hoteli, aj keď ho postavili v rekordne krátkom čase a jeho tvorca je nesporne nadaný architekt. Nuž, chýr o Volge sa doniesol aj do Československa, výstavba hotela z panelov vzbudila záujem pre svoju progresívnosť. Príslušné orgány už rokujú s maďarskými partnermi o postavení takéhoto hotela u nás. Išlo by v podstate o zopakovanie projektu hotela Volga, hoci, ako hovorí architekt Finta, ani dvojčatá nie sú celkom totožné. Veľa závisí od miesta, ktoré ešte nevidel, od samých panelov, ktoré by dodávala paneláreň v Győri. Hotel by sa totiž mal postaviť na kľúč, od A do Z by mal byť dielom maďarských stavbárov. Všetko závisí od dohody kompetentných. Aby sme to nezariekli: mesto, ktoré prichádza do úvahy (a ktoré potrebuje nový hotel ako soľ), je Bratislava, hlavné mesto Slovenska.

PAVOL ČIPKA

mluvu do Prahy, zastavila sa v Bra-rskej delegácie Juraj Dimitrov s pred-
Snímka archív ČSTK

telovýchovnými pomocníkmi. Čelnú stenu javiska ozdobovala päťcípa hviezda, kosák a kladivo, na ľavej strane bol obraz žnice so snopom a kosákom a na pravej strane obraz kováča pri nákove, v pozadí kosák, kladivo a ozubené koleso.

Kolkáreň, menej nápadná miestnosť v zadnej časti budovy, slúžila súčasne (najmä v časoch okupácie) na schádzanie sa komunistov a funkcionárov telovýchovnej jednoty.

Tento robotnícky dom, postavený v roku 1921 moštenickými robotníkmi, má veľkú cenu. Veď už v rokoch 1921—22 pripravoval v ňom robotníkov MO KSČ Klement Gottwald do boja proti buržoázii.

Pod červenou zástavou MO KSČ (t. č. uchovávaná v Múzeu SNP v Banskej Bystrici) už v roku 1922 a v ďalších rokoch pochodovali Mošteničania na oslavách 1. mája v Banskej Bystrici.

históriu našej strany dokumentuje aj výstavka inštalovaná v objekte Základnej deväťročnej školy v Moštenici, ktorú hodno navštíviť a ukázať najmä mládeži.

Robotníci v tvrdom boji presvedčivo zvíťazili a skoncovali raz a navždy s triedou vykorisťovateľov. Mali by sme chrániť pamätníky bojov robotníckej triedy, ako je robotnícky dom v Moštenici, urobiť z neho kultúrny stánok, ktorý bude propagovať slávnu históriu KSČ a pracujúceho ľudu na Pohroní. Veď okrem pamätnej tabule nič nehovorí, že je to prvý robotnícky dom KSČ na Slovensku.

Vedenie obce poukázalo na nevhodné využitie tejto kultúrnej pamiatky a veríme, že sa dostane na popredné miesto pozornosti pamiatkárov, ONV a ďalších organizácií, ktoré docenia politický, spoločenský a historický význam prvého robotníckeho domu v Moštenici.

Ing. D. MITTERPACH

Hrdinovia všedných dní

„Pokiaľ ide o poriadok na martinke, treba povedať, že naša BSP si ho nechce sama prisvojovať. Je výsledkom celého kolektívu. Nám veľmi pomáha, že komunisti v BSP prijímajú konkrétne úlohy. Takto drobnou masovopolitickou prácou vplývajú na ostatných vedúcich, ukazujú smer. Hlavná je práca s ľuďmi, veď ani u nás nie sú anjeli. Majú kladné i záporné vlastnosti, jedni majú väčší, iní menší politický prehľad. Tak je to aj so vzťahom k práci ako nakoniec všade."

To je časť diskusného príspevku súdruha Ing. Juraja Darovníka, vedúceho kolektívu brigády ZČSSP kolektívu smeny C súťažiacej o hrdý titul BSP vo Švermových železiarňach v Podbrezovej, na celoslovenskom aktíve BSP v Brezne z 28. mája tohto roku. Vedie 146-členný kolektív, ktorý je vo výsledkoch socialistického súťaženia na prvom mieste.

Súdruhovia Štefan Sárka, majster ústrednej mechanickej dielne a podpredseda CZV KSS, i Pavol Sýkora, predseda ZV ROH, nám o tejto brigáde v SM oceliarni povedali iba slová chvály. Ale nielen o nich. V podniku majú osemnásť kolektívov so 744 členmi a v posledných týždňoch pribudli ďalšie dva.

„Pomoc týchto kolektívov pociťujeme vo fabrike na každom kroku," hovorí súdruh Sárka a v spomienkach sa vracia k nedávnym krízovým rokom, keď sa pravičiarom takmer podarilo umŕtviť toto pokrokové hnutie, ktoré strana vždy považovala a považuje za spoľahlivú cestu vzostupu výrobných síl, osvedčenú formu výchovy pracujúcich k novému, komunistickému vzťahu k práci. Boli to predovšetkým členovia strany, ktorí v 1960. a 1969. znova začali oživovať hnutie brigád. Na druhej strane v kolektívoch rastú ľudia politicky i odborne, a najmä tí mladší robotníci dopĺňajú rady strany. V uplynulom roku prijali vo Švermových železiarňach 42 nových členov a kandidátov a väčšina z nich je z týchto kolektívov. Tohto roku prijali takto už 15 kandidátov.

■ ■

Ale kde sú tí z najlepšej brigády? Ono sa povie, v SM oceliarni, lenže tam pracujú na štyri smeny a aby ich človek našiel práve v práci, na to treba mať šťastie alebo dohodnúť stretnutie vopred. Neurobili sme tak, nuž sme ich ani nenašli.

Súdruha Ing. Darovníka sme však vyhľadali doma v peknom, modernom štvorizbovom podnikovom byte v Brezne. „Len nás neprechvaľte," začal. „Ono je to tak, vlani sme boli druhí, teraz sme prví a zasa nás môžu vystriedať iní." To je pravda, v konečnom dôsledku je to aj cieľ; ale víťazi sú víťazi a ľudia chcú vedieť, v čom a ako sa im podarilo vyniknúť.

Jeden z ich vlaňajších záväzkov znel: „Zvýšiť hodinové výkony o 2 percentá a vyrobiť 1000 ton ocele nad plán v obidvoch oceliarňach." Tento záväzok vysoko prekročili: dali spolu 2191 ton nad plán. Predstavuje to hodnotu 4 217 625 korún. A záväzky by sme mohli citovať rad-radom. Veď napríklad ten na I. polrok 1972 znie „Zvýšeným pracovným úsilím sa zaväzujeme vyrobiť v SM oceliarni 500 ton rúrovej ocele nad plán a v EI oceliarni 700 ton surovej ocele nad plán." Aj tieto čísla už naplnili skutkom a chystajú nový záväzok, hoci do konca prvého polroka chýba ešte polovica mesiaca.

Brigády socialistickej práce majú však bohatšiu náplň, nie je to iba robota. Tomu nášmu kolektívu sa darí aj v druhej časti hesla, darí sa mu nielen socialisticky pracovať, ale aj žiť, hoci práve to je ťažšie. Upevnili kolektív, zlepšili sa vzťahy medzi ľuďmi, chodia na kultúrne podujatia, na zájazdy po republike i do zahraničia, majú družbu s kolektívom zo SONP Kladno, ale i s pioniermi miestnej ZDŠ.

Prirodzene, veľkú zásluhu na ich úspechoch majú aj súdruhovia z celozávodného výboru strany i ZV ROH, ktorí im idú vo všetkom v ústrety. Túto starostlivosť švermovákom závidia i „Kladeňáci", ktorí sa o nej na nedávnej návšteve presvedčili. Práve sa chystajú túto návštevu oplatiť. Hoci ich pôjde do Kladna asi dvadsať, nevedia ešte presne, kto, ťažko rozhodnúť, záujem je veľký. A tak je to aj s inými zájazdmi. Iba na dokreslenie: ešte vlani jeden podnikový autobus stál väčšinou nevyužitý v garáži. Teraz majú dva a stále sú v permanencii.

Na nedávnom aktíve v Brezne, kde boli zástupcovia BSP z celého Slovenska, sa súdruhovia opytovali, ako to naši v brigáde robia, keď dosahujú také výsledky. Súdruh Ing. J. Darovník, vedúci BSP i jeho zástupca, výborný organizátor súdruh Matta sa zhodli v tom, že okrem ochoty ľudí pracovať je to predovšetkým pomoc komunistov a majstrov. Sú brigádou ZČSSP a pomáha im aj využívanie sovietskych skúseností. Deväťdesiat percent ľudí v kolektíve sú členmi zväzu priateľstva a organizova

Za mimo pochvalu k peci, ktorý nizáciou p nové výko František rársky funkcionár Bireš patria medzi tých, čo nešetria dobrým slovom k spolupracovníkom, vedia ľudí získať za vec kolektívu, sú vzornými agitátormi z presvedčenia. Zásluhou iniciatívy takýchto ľudí ich kolektív vyšiel vlani s výzvou odpracovať na výstavbe presnej ťahárne rúr jednu voľnú sobotu. Za 848 hodín tam urobili kus statočnej práce. Tohto roku sa znova chystajú na brigádu do kyslikárne.

Čo sú to BSP slovami Ing. J. Darovníka:

„Sú výbornou formou súťaženia. Zdravo podnecujú iniciatívu pracovníkov, utužujú vzťahy v kolektíve, rozširujú odborné vedomosti a kultúrny obzor pracujúcich. Mám v kolektíve ľudí, ktorí donedávna neboli okrem rodného Čierneho Balogu a Podbrezovej nikde."

S novinkou, ktorá podbrezovských železiarov na celoslovenskom aktíve zaujala, prišli súdruhovia zo ZPA v Prešove. V rámci BSP podnecujú zlepšovateľské hnutie mladých, pravidelne štvrťročne hodnotia a odmeňujú ich prácu. Švermováci sa zasa pochválili bohatým čerpaním zo sovietskych skúseností, organizovaním besied o brigádach komunistickej práce, čo im účinne pomáha v práci. V podbrezovských železiarňach sa zrodila ešte jedna dobrá vec. Komisia pre iniciatívu pracujúcich pri ZV ROH vyšla s návrhom, ktorý už realizujú. Na koordináciu práce súťažiacich kolektívov založili radu BSP. Je v nej zastúpená každá brigáda a navyše CZV KSS, ZV ROH, SZM, tajomník závodného klubu a športovci. Schádzajú sa raz mesačne, vymieňajú si skúsenosti, oboznamujú sa s aktuálnymi úlohami fabriky.

■ ■

Nuž, to sú tí hrdinovia všedných dní, ktorí sa starajú o to, aby veľké perspektívy nášho národného hospodárstva neostali iba na papieri, pomáhajú ich premieňať na skutky. Máme ich u nás na tisícky iba v brigádach socialistickej práce. Potvrdil to aj nedávny celoslovenský aktív kolektívov BSP v Brezne. Pravičiarom sa nepodarilo umŕtviť tento zdroj iniciatívy nášho pracujúceho ľudu oddaného veci socializmu. Osvedčená forma socialistickej súťaže bola, je a bude socializmu vlastnou metódou zvyšovania produktivity práce a efektívnosti spoločenskej výroby. Je to jedna z foriem prejavu socialistických vzťahov.

M. DVULITOVÁ

FINTA JÓZSEF

F. J.: TÖRTÉNETTEL TELI ANEKDOTÁK A VÁROSRÓL ÉS A DUNÁRÓL
BUDAPESTI NEGYED 1997 TÉL – 1998 TAVASZ 83–93

F. J.: NEMZETI SZÍNHÁZ A VÖRÖSMARTY TÉREN
UO 193–202

Fiuta József

1972-ben az Ybl Miklós-dij I. fokozatát nyerte el.

Magy.Ép.müv.1972.5.sz.17.l.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
1975 AUG 2
NÓGRÁD

Finta József, Állami-díjas építész

1021

SZOBROK A TÉREN

Augusztus 4-én ismét megnyílik Salgótarjánban a szabadtéri szoborkiállítás. Finta József, Állami-díjas építész nyitja meg a rangos szemlét. A téren a Belügyminisztérium Duna Művészegyüttese ad műsort.

Kovács Bélával, a Műcsarnok művtörténészével a kiállítás rendezőjével beszélgetünk a szabadtéri szoborkiállításról.

— Hazánk felszabadulásának harmincadik évfordulóján több jubileumi kiállítás is megnyílt az országban. A Köztulajdon 1945—1975. című műcsarnoki tárlat a mostani készülő szabadtéri tárlattal is kapcsolatba hozható. Ményben?

— A jubileumi évben e műfajnak, amit most csinálunk, az ország egyik legszebb főterén, a legfőbb ünnepe a Köztulajdon 1945—1975. című kiállítás volt Budapesten, a Műcsarnokban. Ez a tárlat az eltelt harminc év köztéri feladatairól kívánt számot adni. Mindenesetre tény, olyan képet kaphatunk a képzőművészetnek ezen ágáról, amely még azokat a szakembereket is meglepte, akik ezzel foglalkoznak.

— Milyen ez a kép?

— Nemcsak arról van szó, hogy ebben az időszakban csaknem ötezer művet rendelt és kivitelezett az új mecénás, az állam. Az elmúlt harminc év alatt több képzőművészeti beruházás volt Magyarországon, mint azelőtt kétszáz éven keresztül. Ezt a párt XI. kongresszusa is nagyra értékelte, s kimondta, hogy a magyar képzőművészetben igen nagy eredményt ért el a szobrászat, ezen belül is a köztéri szobrászat. Ez idő alatt a szobrászat sokrétű, eleven lett, s gyökeresen megváltozott, az új, szocialista társadalom igényeinek megfelelő szintre emelkedett, széles körűen fejtette ki hatását. A magyar művészetnek a grafika mellett ezt a legelevenebb ágát most már hagyományosan mutatjuk be Salgótarjánban, a szép főtéren.

— Mi az idei bemutató jellegzetessége?

— Általában is jellemző a salgótarjáni szabadtéri szoborkiállításokra, s ez a jellegzetesség idén is érvényesül, hogy a kiállítási anyag cseréje állandó. Ezek a szoborkiállítások már eddig is több mint harminc művész bekapcsolódását eredményezték. S a kiállítás szakmai jelentőségén túl hatalmas közművelődési szerepet is vállal, lehetővé teszi a legszélesebb körben, a „legdemokratikusabb kiállítási helyen", az utcán, a művekkel és az alkotókkal való közvetlen találkozást.

— Hány részből áll az idei kiállítás?

— A megyei József Attila Művelődési Központ előcsarnokában Janzer Frigyes szobrászművész kisplasztikáit állítja ki. A téren körülbelül huszonnégy nagyobb méretű szobor, térplasztika várja majd az érdeklődőket. Ezen kívül az üvegcsarnokban a Köztulajdon 1945—1975 című kiállítás válogatott anyagát mutatjuk be. Ezt az anyagot három vidéki város közönsége ismerheti meg. Miskolc, Salgótarján és Komárom lakói. Egyébként, a Műcsarnok országos seregszemléi közül a plakátkiállítást is láthatták a salgótarjániak. Ez a Köztulajdon-kiállítás pedig Berlinben is elnyerte a közönség tetszését, felkeltette az érdeklődést.

— Milyen sajátosságai lesznek még a salgótarjáni szabadtéri szoborkiállításnak ezen a nyáron?

— Eltérő sajátosság ez évben az is, hogy láthatóbb lesz a szobrok mellett számos kerámia térplasztika is, azaz bekapcsoltuk a kerámikusokat is a szereplésbe. A kerámia térplasztikák dekorativitásukkal, színességükkel, remélem, még vonzóbbá teszik a bemutatkozást. A köztéri feladatok megoldásában a keramikusok jelentős szerepet vállaltak. Figuratív feladatokat is jól megoldottak. Ezt is igyekszünk érzékeltetni az idei szabadtéri szoborkiállításon. Úgy hiszem tehát, hogy ebben az évben is változatos kollekciót lát majd a közönség a szabadtéri szoborkiállításon.

— Milyen feladatot jelent a rendezőnek egy ilyen kiállítás megrendezése?

— Majdnem építészeti, térdimenzionális feladatot ad. Viszonylag kis térben kell gondolkodni, s ez új feladat számomra minden évben.

— Köszönöm a beszélgetést. Fejezzük be azzal, hogy ennyi képzőművészeti alkotás egy időben a salgótarjáni megyei József Attila Művelődési Központban, s közvetlen környékén még nem volt, mint amennyi most lesz.

(tóth)

ban kapta kép
szett is neki a
pillanattól, az
tanulni szerte
a gépipari
folytatta tanu
ben szerezte n
gépésztechniku

—

KÖZÉRDEKLŐDÉSÜNK az utóbbi években — akarva-akaratlanul — kiszélesedett. Ma már aligha akad felnőtt, dolgozó ember az országban, aki ne tudna egyet-mást a határokon túli gazdasági fejleményekről, a tőkésországokban és a világpiacon érvényesülő inflációról, az árrobbanásról, a nyersanyagok és ipari késztermékek megváltozott árarányairól, azokról a gondokról, és nehézségekről, amelyeket a világméretekben érvényesülő gazdasági jelenségek, tendenciák okoztak, váltottak ki. Mindezekről ma már sokan tudnak, de úgy tűnik, hogy nem eleget.

AMIKOR a világpiaci árrobbanás kibontakozott, gazdaságpolitikánk azt az álláspontot képviselte —, s e tekintetben azóta sem változott —, hogy minden lehetséges módon és eszközzel óvni, védelmezni kell a magyar gazdaságot a káros hatásoktól. A védelem fő eszköze a költségvetésből folyósított importártámogatás, amelynek összege rövid néhány esztendő alatt — szinte hihetetlen — huszonnyolcszorosára! emelkedett. Bár az idei év kezdetén részleges termelői árrendezés történt, a költségvetés 1975-re majd 20 százalékkal volt kénytelen növelni a támogatás összegét, amelynek előirányzata — korántsem biztos, hogy elegendő — most már 33 milliárd forint. Ez a hatalmas összeg arról tanúskodik, hogy a januári részleges termelői árrendezés csak egyes árarányváltozásokat érvényesített, az importanyag- és az energiafelhasználás a népgazdaságnak változatlanul többe kerül, mint ahogy azt a felhasználók, a vállalatok és a fogyasztók érzékelik.

HA NINCS BAJ realitásérzékünkkel, ha nem akarjuk eltompítani azt, kell, hogy foglalkoztasson bennünket a kérdés: meddig és miből finanszírozhatja a költségvetés a hazai árak védelmét? Ennek a funkciónak és eredményének — az árszínvonal viszonylagos stabilitásának — óriási a társadalmi, gazdasági jelentősége, bár hátrányai is jócskán vannak. A meddig? — kérdésnek az az alapja, hogy a belső árak védelmezése évről-évre nagyobb összeggel emeli fel — ebben az évben várhatóan a költségvetés összkiadásainak legalább 10 százalékát —, s a józan gondolkodás azt sugallja, ennek is van határa, amelyet már nem lehet átlépni.

ERRE a következtetésre jutunk akkor is, ha a miből? összefüggését vizsgáljuk. A közvélemény a költségvetést, amolyan „harmadik személynek" tekinti, amelynek az a dolga, hogy előteremtse a pénzt a szükséges kiadásokra, a beruházásokra, a társadalombiztosításra, az oktatásra, s ha kell, a belső árrendszer védelmére. A miből? és honnan? gondjának megoldását a társadalom nem firtatja, azt a költségvetés, a pénzügyminiszter gondjának, feladatának véli.

A költségvetés azonban nem „harmadik személy", avagy olyan valami, amely független a gazdaságtól, a társadalomtól. Bevételei tőlünk származnak, a vállalatok, a szövetkezetek és az állampolgárok adó- és illetékbefizetéseiből; a költségvetés

NEHEZTELNEK,

megütköznek egyes dolgozók, ha értésükre adják, hogy a kifizetett bérért kifogástalan termékeket kell gyártani, illetve a rájuk bízott részmunkafolyamatot elvégezni.

Furcsa ez a magatartás, mert korábban a jogtalan észrevételek és kifogások bántották az emberek önérzetét. Most viszont többször találkozunk olyan felháborodott dolgozókkal, akik kisebb, vagy nagyobb mulasztásaik felelősségre vonásakor ezzel a közhellyel hozakodnak elő: Csak az az ember követ el hibát, aki dolgozik.

Tetszetősen hangzanak, de hamisak ezek a szavak. Mert mit is jelentenek a valóságban, a gyakorlatban. Tegyük fel, hogy a kis hibát vétő dolgozó rosszul rakta helyére az egyik csavart a gépkocsiban, emiatt súlyos baleset következett be. Ugyancsak kis hibát követtek el a

bb. 48. bemutatták a finta-testvérekről készitett filmet

a vid-szf/hné/ká/gy/cz

1021

1968. február 2.

hazánk felszabadulásának 25. évfordulójára egész esti müsort betöltő film készül szolnok megye politikai, gazdasági és kulturális életének változásairól. a dokumentációs alkotás egyik részeként németh istván rendező és szabó árpád operatőr elkészitette a turkevei finta-testvérek életutját bemutató kisfilmet. celluloidszalagra rögzitették az ecsegi puszta világát, ahol a finta-testvérek csikósbojtárként kezdték életüket. bemutatják az amerikában nemrég elhunyt finta sándor világhirü szobrászmüvész hagyatékát, amelyet végrendelkezése szerint a helyi finta-muzeumban őriznek. a képsor bemutatja finta gergely művészi képességeit is és emléket állit finta árpádnak, akit bátor kommunistaként az abonyi kastélyban annakidején halálra kinoztak a fehérkülönitményesek.

a turkevei finta-dinasztiáról készitett kisfilmet elsőnek turkevén vetitették le./mti/

.-.

17.45/e

Finta

...a tarján-telepi uj lakónegyedben 486 lakás épül meg az idén. az odessza-negyedben és másutt is adnak majd át uj lakóépületeket.

a nagyobb beruházások közül az idén elkészül a patyolat vállalat uj üzemháza. nagy összeget költenek a rókus-móravárosi uj főgyüjtő csatorna épitkezésének folytatására, a vizellátás javitására, a hármas számu vizmü, az első szegedi fedett uszoda épitésére. a közlekedést uj csuklós-villamosok beállitásával, valamint néhány szakaszon a villamos felsővezetékek felujitásával javitják.

a város három kerületi tanácsa együttesen 12 millió forintot kap azokra a kommunális, szociális és kisebb kulturális létesitményekre, amelyeknek megvalósitását a közelmultban kérte a lakosság a tanácstagoktól. /mti/

-..-

18.00/e

Finta József

és munk atársai tervezték a Metro uj szakaszát

1972

Ernyei Gyula: Az ipari forma története Magyarországon akadémiai Kiadó 1974 46 old.

Fenton József, építész

L.: Blasko János

2.

—: □ Blasko János

Esti Hirlap, Bp. 1977 dec. 20.

Finta József

„A Pécshő cirkár"

— : Salgótarjáni építészet

Művészet, 1976. május – 16. oldal.

1945

Finta József
építész

A keskörösi Felszabadulási emlékmüvet" Lessenyei Márta készíti.
Az építész: Finta József.

------ Köztéri munkák.

MŰVÉSZET, 1976. február - 48. oldal.

Finta József

az alábbi pályázaton III. díjban részesült 36. számú terv egyik szerzője.

Girardi Kornélné:Korszerü vendéglátóipari együttes tervpályázata,1972. - Magy.Ép.müv.1972.6.sz.2-8.l.

Finta József, építész

L: Ruziskay György

–: Ily képrőművészeti kiadványok 6

Népszabadság, Bp. 1978 nov. 18

Finta József

Finta bertosítási plakátja
nem volt sikeres mű.

W. Sonnogyi Ágnes: Fabragaszok egymás közt.
Művészet, 1978. július - 30. lap.

Finta József, építész

A Budafoki út és az Irinyi József utca sarkán *Finta József* Ybl- és állami díjas építész tervei alapján épülő diákszálló Buda legmagasabb lakóépülete lesz;

8

– Ezer diáknak ad majd otthont.

Népszabadság, Bp. 1979. március 27.

Tinta József, építész

Lipták Irén: Tinta József

8.

-: Most jelent meg

Népszabadság, Bp. 1978. okt. 26

Finta József, építész

Ugyanott

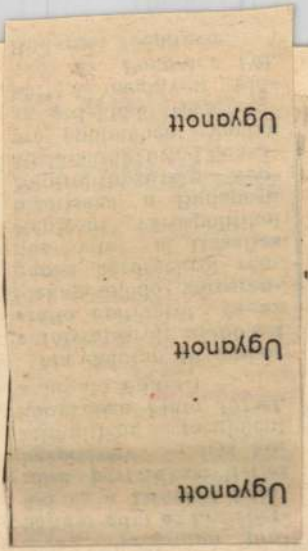

Ugyanott

Ugyanott

12

– : Duna-parti nálladasor.

Esti Hirlap, Bp. 1979 árr. 10

Budapest Toepltesze.

...ehetséges

párti miniszterekkel együtt kormányozni, minden egyes határozat és törvény előkészítésekor a kompromisszumkeresés vesződséges útját járni. Harmadszor: több más szocialista vezető nem osztozik állásfoglalásában, még kevésbé a másik két parlamenti párt. Egyes hírek szerint *Androsch*, alkancellár már elkészítette tervét: ha nem kapnának abszolút többséget, állítólag kész szövetkezni a kisebbik polgári párttal. A Néppárt, amely tudja, hogy változatlanul a második hely vár rá, leginkább a szocialistákkal lenne kész társulni. Negyedszer: maga a kancellár sem akar *minden hidat fölégetni*, egyes nyilatkozataiban érzékelteti, hogy van azért *kiskapu*, amely esetleg valamilyen kisebbségi egyedülkormányzás formáját veheti fel.

EGYES VÉLEMÉNYEK szerint a szocialistáknak „csak a csoda" hozhatja meg az abszolút többséget. Bár ez sem tartozik a lehetetlenségek közé. Valószínűnek, sokan teljesen biztosnak tartják azonban, hogy Kreisky pártja megkapja a relatív többséget. Olyan eredményt várnak tehát, amelynek alapján *egyedül* senki nem alakíthat kormányt. Márciusban három helyi választáson előretört a szocialista párt. E részeredmények alapján korszerű választási matematikai módszerekkel megpróbálták előrevetíteni a május 6-ára várható helyzetet. E számítások szerint sincs reményük a szocialistáknak az abszolút többségre.

De még ez is csak valószínűségszámítás.

Tatár Imre

A brit párbaj

A játékos kedvű rajzoló ilyen táblát akasztott ki a *Downing Street 10.* számú ház ajtajára: *„Választási hadjáratra ment."* Mármint James *Callaghan* miniszterelnök, aki éppen három éve dolgozik a *Whitehall* nevezetes kis utcájának jellegzetes épületében. A választási fanfárokat a számottevő pártok már megfújták, s az egy hete tartó kampányt csak ideiglenesen szakították félbe a húsvéti ünnepek. Callaghan kormányfő nem sokat tartózkodott hivatalában a május 3-i erőpróbát megelőző választási viták nyitányakor, országjáró körútba kezdett, belefogva a labouristák kiáltványának a magyarázatába — és népszerűsítésébe. Ellenfele, a konzervatív párti *Thatcher* asszony ugyanezt teszi, s várható, hogy a szavazásig hátralevő nem egészen husz nap alatt az álláspontok leszögezése egészen *éles vitákba* vált.

EURÓPAI ÁLLÁSPONT

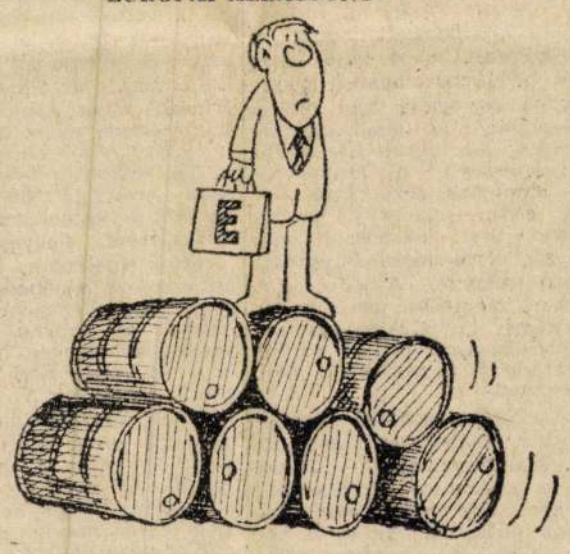

(A bécsi Die Presse rajza)

Taktikai hiba?

Meglehetősen rövid idő áll Callaghan rendelkezésére ahhoz, hogy megpróbálja fölszámolni a Munkáspárt hátrányát. Mert *pillanatnyilag* a tory vezetnek: a közvéleménykutatók szerint nyolc-tizenhét százalékkal többen voksolnának rájuk, s a fogadóirodák is a konzervatív győzelemnek adnak nagyobb esélyt. Egyáltalán nem meglepetés, hogy a *jelenlegi helyzet* nem a Munkáspártnak kedvez: a választások korai, tavaszi kiírását éppen azért akarta minden eszközzel elkerülni a brit kormányfő, hogy *időt nyerjen*. Ha ugyanis csak ősszel járultak volna az urnák elé a brit szavazók, akkor — így a munkáspárti okoskodás — emlékezetük rostáján kihullott volna a téli bércsata. A sztrájkharcok kellemetlen következményei elkedvetlenítették a lakosság egy részét, s megkérdőjelezték azt a gyakorta hangoztatott munkáspárti tételt, hogy a szakszervezetekkel igazán a *Labour Party* tud „bánni", a konzervatívok nem képesek a békés egyezkedésre, sőt úgy összekülönböznek a munkástestületekkel, hogy az országot kaotikus állapotok felé sodorják. Ez történt Edward *Heath* idején, 1974 telén, s Callaghan máris fölidézte a rossz emlékű heteket, bizonyára *nem utoljára* a kortes-kedések során.

Ezt a munkáspárti gondolatmenetet rendítették meg a téli bérharcok, amikor is a szakszervezetek értésre adták, *unják* már a három éve tartó önkéntes bérkorlátozást. Tavaszra ezek a viták csillapodtak, de a kampány első hetében is fennhangon hirdették bérigényeiket ez állam hivatalos alkalmazottai — több mint harmincszázalékos emelést sürgettek —, s szinte az ünnepekbe is belenyúltak az alkudozások a repülőtéri vámtisztviselőkkel, akik szintén munkabeszüntetéssel fenyegetőztek. Éppen a sok — és talán nem mindig megalapozott — bérkövetelésnek tulajdonítható, hogy nem kevés megfigyelő úgy gondolja, Callaghan *taktikai hibát* követett el, amikor októberben nem íratta ki a választásokat. Harold *Wilson* 1976-os váratlan lemondása után talán ez a döntés keltette a legnagyobb meglepetést az 1974 óta tartó munkáspárti szakaszban: a vokskü zdelmet mindenki biztosra vette, a kormányfő azonban *még biztosabbra* akart menni.

Egy szavazat

A bércsaták ezt hiúsították meg. A konzervatívok csak az alkalomra vártak, mikor kényszeríthetik bizalmi szavazásra a parlamentet, hogy a kormány megbuktatásával elérjék a választások kiírását. Amit Callaghan *halasztani* akart, azt a tory-k *sürgették*, s ők nyertek. A skót népszavazás nem hozott *annyi* igenszavazatot, amennyi az igen-csak korlátozott autonómia törvénybe iktatásához kellett volna. Callaghanék újabb tanácskozásokra kényszerültek, a skót nemzeti párt viszont megharagudott, szembefordult a kormányfővel, így tettek a liberálisok is, tehát a nagyobb kispártok a konzervatívok mellé álltak. S megtörtént, amire 55 éve *nem volt példa* Nagy-Britanniában: a bizalmatlansági indítvány megszavazásával mozdították el hivatalából a kormányt, most is a labouristákét, mint 1924-ben. Azon a március végi estén zsúfolásig megteltek a *Westminster* padsorai, s az eredménynek a konzervatívok örültek. Győzelmük *egy szavazaton* múlott; az egyik nagybeteg munkáspárti honatyának orvosa azt tanácsolta, hogy ne vállalkozzék utazásra, a munkáspárti vezérek tudomásul vették az intelmet. (A képviselő egyébként egy hét múlva elhunyt.) Az összes kispárttal alkalmi szövetségre lépő konzervatívok *eggyel* több szavazatot tudtak szerezni, mint a Munkáspárt.

A körülmények azonban már *mellékesek*, amint a bizonyítványokba sem jegyzik be, hogy a négyes „erős", vagy az ötös „gyenge", úgy a parlamenti számtan sem veszi figyelembe a részleteket. Győzött a bizalmatlansági indítvány, s a toryknak kedvező, a Munkáspárt számára hátrányos eredmény *megnyitotta* a versenyfutást a szavazatokért. Nem akármilyen érdekessége e küzdelemnek, hogy Margaret Thatcher személyében miniszterelnök asszony kerülhet a brit kormány élére. De a mostani küzdelem nem emiatt emelkedik ki a második világháborút követő brit választási csaták közül. A szavazatokért ezúttal Nyugat-Európa talán legkonzervatívabb szociáldemokratái és Anglia eddig legmaradibb konzervatívjai versengenek. Markánsan megkülönböztethető most a két nagy párt „filozófiája", társadalmi érvrendszere, nem mosódnak egybe a szociáldemokrata és a tory elképzelések, mint anynyiszor a brit választások folyamán.

Meglepő hangsúlyok

Bizonyság erre a két kiáltvány. A Munkáspárt — több vonalakban — jelenlegi, ovatosan taktikázó, a nagyiparnak és a szakszervezeteknek egyaránt kezet nyujtó politikáját folytatja. Gazdasági téren az inflació további megfékezése áll a középpontban, s egyuttal ez is a legfobb hivatkozási alap: a nehány évvel ezelőtt még 27 százalékos árdrágulást mintegy a *harmadára* sikerült mérsékelni. Ehhez a politikához a Munkáspárt változatlanul számít a szakszervezetek jóindulatú támogatására; az elsőrendű cél — mint jó nehány más nyugat-európai országban — az árak leszorítása, s *nem* a munkanélküliség csökkentése. A 37 oldalas kiáltvány nem sokat tartalmaz a munkáspárti baloldal társadalmi elképzeléseiből, nem említi az állami szektor növelését, vagy a tervezés kötelező voltát. Ehelyett azt fejtegeti, hogy a magáncégeket „rá lehet beszélni az önkéntes alapú tervezésre". Callaghan és a centrum mérsékelten konzervatív elgondolásait, őrzik e megfogalmazások, a Közös Piac viszont inkább *a baloldal* soha véka alá nem rejtett bírálatával szerepel a kiáltványban. A labouristák nem kérdőjelezik meg Nagy-Britannia tagságát, de oly határozottan teszik szóvá az EGK hiányosságait, és ellenzik a brüsszeli nemzetekfölötti testületek hatáskörének a további kiterjesztését, hogy az állásfoglalást a londoni *The Guardian* a gaulle-izmus *„angolszász változataként"* értékeli.

A szavazatokra függeszti tekintetét a Munkáspárt az integráció e kemény bírálatával, arra számítva, hogy a szigetországban sokan elégedetlenkednek a Közös Piaccal. Más módját választja a konzervatív párt az állampolgárok megnyerésének: nevével ellentétben azt ígéri, hogy *nem őrizni* akar, hanem *változtatni*. A *status quo*-nak üzen hadat, olyan pengékkel készülődve a párbajra, amelyeket radikális, netán szélsőségesen maradi elgondolások élesítenek. Abból kiindulva, hogy a döntési jogkör egy része a szakszervezetek kezében összpontosul, és az állam adó formájában nagy összegeket von el a lakosságtól, a tory vezérkar — gyaníthatóan Thatcher asszony és szűkebb köre — „adóforradalmat" indítványoz, az állami-jóléti költségvetések alapos megnyirbálását helyezi kilátásba, több ágazat ismételt magánkézbe adását szorgalmazza, és mindenekelőtt teljes fegyverzetben támad a minden rossz okozójaként föltüntetett szakszervezetek ellen. A munkástestületek tényleges hatalmának az alapos csökkentését tervezi a konzervatív párt, s az egész kiáltványra jellemző harcos „úi-maradiság" több érvet kölcsönvesz a tengerentúli Milton *Friedman* professzortól meg az adózás ellen lázadó jómódú amerikai középrétegek szószólóitól.

Nyílt esélyek

Megkülönböztetett figyelem joggal kíséri a személyi dinamizmustól is fűtött — *néha túlfűtött* — konzervatív választási igényeket, nemcsak Nagy-Britanniában, hanem szerte Nyugat-Európában is. A Munkáspárt szereplése pszichológiailag befolyásolhatja a szociáldemokraták esélyeit *más* országokban, s a konzervatívok esetleges győzelme a külpolitikai hangsúlyokon is módosíthat, például a kelet—nyugati viszonylatban. Győzelemről vagy vereségről azonban *korai* beszélni, e döntésig még van idő, s a Munkáspárt *pillanatnyi* hátránya ellenére *teljesen nyílt* a küzdelem.

Martin József

Érdekességek A NAGYVILÁGBÓL

Újabb oldaláról mutatkozik be hamarosan Victor Vasarely. Cleveland újjáépítési terveinek elkészítésével bízták meg. Könyvet is ír, amelyben elmondja életének történetét, s kifejti, hogyan érte el, amit eddig alkotott. (Le Figaro)

A neves gitárművész, Alexandre Lagoya, aki nagyon szereti a gyomrát, kénytelen fogyókúrát tartani. Nem egészségi vagy esztétikai okokból, csupán technikai meggondolásból. „Egy bizonyos kövérségi fokon túl már nem tudom gitáromat a térdemen tartani. Ha ez bekövetkezne, akkor fel kellene hagynom a játékkal. Ezt természetesen nem szeretném." (L'Aurore)

Újból hallat magáról az elsüllyedt világrész Atlantisz, amelyről még a görög Platon is megemlékezett. H. Schulz és B. Hansel geológus az Északi-tengerben Helgoland térségében rézrudakat talált. A professzorok szerint azokat valószínűleg már a bronzkorban használhatták. Ez megerősítené Jürgen Spanuth tételeit, aki Atlantisz rejtélye című könyvében arról ír, hogy feltehetően léteztek rézbányák Helgolandban és onnan kerülhettek ezek a tárgyak Atlantiszra. (Svenska Dagbladet)

Az Air France légitársaság kitüntető figyelemben részesíti közismert, és híres utasait. Ez történt a Párizs—Washington vonalon is, amelyen Henri Fabre utazott. Henri Fabre, aki jelenleg 96 éves, 1910-ben pilótája volt az első vízirepülőgépnek. Az ünnepeltet a gépen megajándékozták és megérkezésekor ünnepélyesen fogadták. (Le Matin)

Maria Callas emlékére Párizsban a Carnevalet múzeumban néhány helyiséget rendeznek be. Ezzel akarják a tiszteletet leróni a nagy énekesnő iránt, aki sok évet töltött a francia fővárosban. Személyes tárgyain kívül kiállításra kerülnek levelek, fényképek, ruhák, díszlettervek, kitüntetések, plakátok és még sok más emléktárgy. (L'Express)

A drága parfümök legtöbbnyire ismert nevű divatházak nevét viselik. A jövőben ezen a téren változás várható. Egy svájci pénzcsoport kétmillió frank tőkével illatszergyárat rendez be. A legjobb parfüm neve Alain Delon lesz. A vállalat igazgató tanácsában Mireille Darc is helyet kap. (Neue Zürcher Zeitung)

(herczeg)

Ezekben a napokban esküdött örök hűséget Valéry Giscard d'Estaing leánya, Jacinthe az authoni városházán. A boldog férj Philippe Guibout építészmérnök. Az egyházi esküvőt egy 1080-ban alapított premontrei kápolnában tartották meg, amely az elnök felesége családjának birtokában van. (Le Nouvel Observateur)

FINTA JÓZSEF

Szállodaépítésről és a Duna-partról

Beszélgetés Finta József állami és Ybl-díjas építésszel

„Szerencsés ember ez a *Finta* — hallottam az új Duna-parti szállodák népfrontvitája után. — Egymásután kapja az olyan megbízásokat, amelyekkel beírja nevét a magyar építészet történetébe."

— Úgy tudom, hogy az új Duna-parti szállodán és a nyáron elkészülő brnóin kívül további szállodákat is tervez. Gondolok például a Hegyalja úti csomópont és a Déli pályaudvar mellett épülőkre. Valóban azt jelentené ez, hogy Finta József mint szállodatervező vonul be az építészettörténetbe?

— Ha erről egyáltalán szó lehet — feleli —, nem hiszem, és a magam részéről nem is tartom minden vonatkozásban szerencsésnek, ha a tervező munkája csupán egy bizonyos területre szűkül le. Ez előbb-utóbb megbosszulja magát. Az viszont vitathatatlan, hogy a hangsúly most nálam kissé ebbe az irányba tolódott el. Megtisztelő, főként pedig nagy felelősséget ró az emberre Pest talán legszebb részén olyat alkotni, ami miatt nem kell majd szégyenkeznie.

— Mielőtt azonban magáról a szállodaépítésről bővebben szólnék, el kell mondanom, hogy munkahelyemen, a Lakóterv-ben, a mi műtermünkben készülnek például Salgótarján nyugati városrészének a tervei is. Lakásoktól a megyei könyvtárig, az üzletekig a legkülönbözőbb feladatokkal foglalkozunk, csak ezekben talán nem annyira személyes a részvételem, mint egy-egy szálló megtervezésében. Én készítettem viszont a Legfelsőbb Bíróság új székházának a terveit is, amelyekben természetszerűleg irodahelyiségek, ülés- és tanácstermek szerepelnek, és mondanom sem kell, hogy az egész épület más észmei tartalmat hordoz, mint egy szálloda.

— Rátérve a szállodákra, alá kell húznom, hogy egy begyakorolt alkotóközösség, társtervezői garnitúra nélkül aligha lehetne ilyen nagyságrendben, ütemben és a jogosan megkívánt színvonalon dolgozni. Abban valóban szerencsésnek mondhatom magam, hogy 1969 óta tulajdonképpen ugyanazokkal a statikusokkal, gépésztervezőkkel munkálkodhatom együtt. Ennek felbecsülhetetlen az értéke. Megismertük, kiismertük, félszavakból megértjük egymást, ami rengeteg vesződségtől, huzavonától kímél meg.

— A két új Duna-parti szálloda esetében azonban a szintén kétszeres Ybl-díjas tervező, Zalaváry Lajos, másutt, a Középülettervezőnél dolgozik. Nem is egészen egy korosztályba tartoznak. Nem jelent ez a munka összehangolásában akadályt?

— A legcsekélyebb mértékben sem. Én valamivel előbbre tartva, minthogy elsőnek a Vigadóhoz közelebb eső szálloda építkezése indul meg, részletesen tájékoztatom őt az osztrák partnerrel, a magyar szervekkel folyó tárgyalások minden mozzanatáról, hiszen a zökkenőmentes munka mindnyájunk érdeke.

— Mint hallottuk, az építkezés várhatóan osztrák hitellel és kivitelezésben folyik majd. Mennyiben befolyásolhatja ez a tervek megvalósulását, később pedig a szállodák hasznosítását?

— Az ügylet csupán a hitelre és a kivitelezésre korlátozódik. Az osztrák félnek talán jól jön ez a munka, mert a mi helyzetünktől eltérően, náluk most sok a fölös kapacitás. Az ő nagy építkezéseik közül több, például a Duna-szigeten az ENSZ-központ, az idén befejeződik. Ami a tervezést és a megvalósulást illeti, a Kereskedelmi Beruházási Vállalattal és a kivitelezőkkel úgy egyeztünk meg, hogy a szálloda sorsa egyértelműen, és minden szempontból a mi kezünkben legyen. Az engedélyezési eljárástól az úgynevezett vezérpallérterv szintjéig, sőt a részlettervekig olyannyira meghatároztuk a házak minden „porcikáját", hogy azt kell kapnunk, amit *mi* elképzeltünk, amit *mi* akarunk.

— 1969 óta érződik-e fejlődés a szállodaépítés egyes fázisait illetően különböző szervek, vállalatok munkájában? Értőbbekké váltunk-e, felnőttünk-e az ilyen, nem is akármilyen feladatok megszervezéséhez és megvalósításához?

— Minden szépítés, udvariaskodás nélkül mondhatom: a fejlődés óriási. Akár a Kereskedelmi Beruházási Vállalatra, akár a HungarHotels-re vagy a Pannóniára gondolok, ma már visszasejlik valami az egykori, nagyon-nagyon szoros, bensőséges kapcsolatból, azokból az időkből, amikor még megbízó és tervező oly közel állt egymáshoz. Talán az egyes szinteken tapasztalható olykor még némi ódzkodás, halogatás a döntések meghozatalában, ami azonban részben a nehezebb gazdasági viszonyok számlájára is írható. Komolyabb problémák inkább akkor jelentkeznek, ha magyar kivitelezőkről van szó.

— Bizonyos szemléleti akadályokba nem ütköznek?

— De igen, és erről nem ártana bővebben is szólni. Egyes szinteken, és főleg a közvéleményben bizonyos ellenérzések nyilvánulnak meg a szállodaépítéssel szemben. Sokan egyéb irányú gazdasági-építési gondjaink miatt szükségtelen fényűzésnek minősítik, és még a szakemberek egy része sem látja a maga teljességében egy-egy létesülő szálloda nagyon is sokoldalú és a kül- vagy belföldi turizmuson jóval túlmutató szerepét. Bár meg kell mondanom, hogy a mi gazdasági viszonyaink között a külországokkal való ilyen irányú kapcsolatoknak is fokozott jelentőségük van. Nem beszélve a világ megismerésének az óhajáról, ami részünkről is mindinkább megnyilvánul, és kölcsönösség nélkül el sem képzelhető. Ezen túlmenően azonban sokszor az az érzésem, hogy például a főváros és a szállodaépítésben érdekeltek még most sem alakítottak ki közös, jól megalapozott álláspontot arra nézve, hogy hol van szükség szállodára, hol tölthető be szűkebben értelmezett feladatán túlmenő hivatását.

— Milyen hivatásra gondol?

— A szálloda, véleményem szerint, központteremtő és környezetformáló erő. Nemcsak az idegenforgalmat szervezi, hanem odavonzza a hazai közönséget is, létesítményeivel pezsgést, életet visz egyes alvóvárosrészekbe is. Csehszlovákiában például minden nagyobb lakótelepre terveznek szállodát. Ezen lehet vitatkozni, de egyrészt az autóbuszos turizmus céljaira kiválóan alkalmas, másrészt pedig az épületen belül helyet kapó üzletek, vendéglátó- és szórakozóhelyek, kisebb-nagyobb kulturális létesítmények a lakosság közművelődést szolgáló intézményévé is tehetik.

— De vajon mit szól ehhez a szállodát finanszírozó vállalat? Hajlandó-e ezekre a célokra a „saját zsebéből" áldozni?

— A legnagyobb fejlődést éppen abban látom, hogy a beruházási program elkészítésében a megbízónak és az üzemeltetőnek egyaránt társaivá váltunk, és a vendégkörhöz, a környezethez, a lakosság igényeihez alkalmazkodva számos ilyen irányú ötletünket is elfogadják. Egy ötszázmilliós beruházásnál nem játszik szerepet, ha, például az általam tervezett Duna-parti szállodánál maradva, már a programkészítéskor kikötik, hogy legyen egy kis népművészeti bolt az Apáczai Csere utcai oldalon. Avagy: egy kisebb kiállítóterem az épületben, művészeti értékeink bemutatására. Két-háromszáz négyzetmétert 35 ezerből „ki lehet gazdálkodni", és meggyőződésem, hogy ilyesmitől a HungarHotels sem zárkózna el.

— Említette egy-egy szálloda környezetformáló erejét. Ha valahol, a Duna-parton a régi, hírneves korzó létrehozására igen nagy szükség volna. Van erre lehetőség?

— Talán túl optimista vagyok, de szerintem a korzó kialakítása nem igényel erőnket túlzottan meghaladó anyagi áldozatokat. Éppen a hazai közönség igényeit szolgálva, az Erzsébet- és Lánchíd közötti területen, a Belvárosból három helyen is utat lehetne nyitni a Dunához. Ezzel, valamint a szállodák földszintjén létrehozandó vendéglátóhelyekkel, üzletekkel a most hátat fordító városrész arccal a folyó felé fordulhat. Véleményem szerint a 2-es villamos problémája is némileg „fel van tupírozva". Kéreg alá helyezésével, és az említett három „csáp" segítségével a belső forgalom az alsó rakpartra terelhető, így a korzó újjászületésének nincs különösebb akadálya. A megoldáson lehet ugyan vitatkozni, de azon aligha, hogy *sürgős szükség lenne egy olyan Duna-part fejlesztési tervre*, amely a Margit-híd pesti hídfőjétől a Petőfi-hídig építészeti, közlekedési, kereskedelmi szempontból koncepciót alakít ki e frekventált sáv egész hosszára. Gyakorlati megvalósítása után a fővárosiak még inkább magukénak éreznék az újjászületett szállodasort is.

Komor Vilma

Igazi vendégvárás

Tavaly húsvét másnapján, úgy szürkülettájt házunk lakóit eszeveszett csattanás késztette arra, hogy leszaladjanak a kapu elé megnézni, mi történt. Csoda. Egy Trabant cikcakkozott végig a Kiskörúton, majd teljes erővel belefúrta magát a neonlámpa oszlopába. (Az oszlop vastagságát és tömörségét tekintve igen figyelemre méltó teljesítmény.) A Trabantból — amelynek pozdorjává tört az eleje — néhány perces csönd után előmászott egy atyafi, vörös arccal és csodálkozó szemmel. A szirénázva érkező mentőautó orvosát kedélyesen invitálgatta egy sétakocsikázásra, de az zordonan kiadta a parancsot: gyomormosás!

Az efféle csodával határos életben maradások főként az „italozó-ünnepeken" — sajnos —, a kijózanító állomásokon, a gyermekkórházak ambulanciáin történnek. Az évről évre ilyenkor elhangzó intelmeknek, kéréseknek, úgy látszik, nincs sok foganatjuk — az ünnep utáni statisztikák riasztók.

A növekedés üteme

Változnak a szokások. Faluhelyen a legények motorkerékpáron kergetik, s úgy locsolják a lányokat. Borivóból pálinka- és sörivó nép lettünk, s derekasan felküzdöttük magunkat a szeszfogyasztás európai „csúcsaira".

A Központi Statisztikai Hivatal belkereskedelmi osztálya tavaly év végén zárta le azt a felmérést, amelyben hazai és nemzetközi viszonylatban elemzik az alkoholfogyasztást. E számok jelzik: hazánkban az évente egy főre jutó bor, sör, pálinka mennyisége „dinamikusan emelkedik", 1950 óta *több mint kétszeresére* nőtt. A fogyasztás növekedésének üteme az utóbbi években felgyorsult, s ennek következtében Magyarország a szeszes-ital-fogyasztásban az európai országok élvonalába került. Főként az égetett szeszt kedveltük meg túlságosan: 1977-ben egy állampolgár *hatszor annyi pálinkát* ivott, mint 1950-ben, s kétszer annyit, mint 1970-ben. Az európai országok „élmezőnye (1975-ös adatok alapján) így alakult: első Lengyelország — ahol 9,2 liter égetett szeszt fogyasztanak fejenként egy év alatt —, második Magyarország 7,2 literrel, harmadik Hollandia és az NDK 6,8 literes „teljesítménnyel".

Hol vagyunk már azoktól az időktől, amikor „borban volt az igazság"! A klasszikus bortermelő vidékeken — Olaszországban, Spanyolországban és a franciáknál — háromszor annyi szőlőnedű fogy, mint nálunk, s még a mérsékelt svájciak is túlteszneknek rajtunk borivásban. Lassan, de biztosan kezdünk viszont rákapni a sörre, s bár „csak" a kilencedik helyen vagyunk, de közvetlenül olyan országok után következünk sörfogyasztásban, mint Ausztria és Hollandia.

Fogyasztásunk szerkezete tehát alaposan megváltozott.

Üdítő- és tejkorszak

Megenni, meginni csak azt lehet, ami van. Természetes és jó dolog, hogy 1950-hez képest sokkal bőségesebb a választék — többek között — a szeszes italokból is. Hosszú évek küzdelmének, s kereskedelmi sikernek számít, hogy a mi üzleteink polcain is ott díszeleghetnek a reprezentatív márkás italok; hogy megszületett a magyar whisky, s aki a divatot követi, az fekete címkés cseresznyepálinkával kínálja vendégeit.

S vajon a szesz diadalmas hódítását mennyiben követte, vagy nem követtette az üdítőitalok fajtájának és mennyiségének a növekedése. Tizenöt éve az eszpresszóban, vendéglőben, a fő hűsítő a szódaviz volt, legfeljebb málnát szolgáltak fel. S azután egyszercsak megjelent a Coca Cola, majd a Pepsi —, a Bambi és az Almuska után szinte lázba hozva az „üdítőital-ipart". 1978-ban hárommillió hektoliter üdítőital készült hazai gyárainkban — az 1960-as termelésnek *a harmincszorosa*. Fogyasztása is jócskán emelkedik, főként az autósok egyre népesebb táborának és a legifjabb korosztálynak az érdeme, hogy a vendéglátóhelyeken három év alatt 46 százalékkal több fogyott belőlük. A legújabb kort vendéglátásunkban — reméljük — a tejkorszak jelenti. Ma még jóllehet valószínűtlenül hangzik, de talán nemsokára tejet és teát is lehet kapni minden erre szolgáló helyen, sajtok özönéből válogathat a vendég, sőt, még az is előfordulhat, hogy jégbehűtött joghurtot is felszolgálnak.

Addig, amíg mindennapi szokásunkká és igényünkké válik az egészséges táplálkozás, sok a teendője kereskedelmünknek és vendéglátóiparunknak. A túlzott szeszfogyasztás mérséklése érdekében született az emlékezetes „9 órás rendelet". Az eredmény: 1978-ban *6 százalékkal kevesebb* alkohol fogyott a vendéglátóhelyeken — viszont *11 százalékkal* több a bolti kiskereskedelemben. Az elmúlt három évben háromszáz kocsmát zártak be végérvényesen, ugyanakkor a bögre-csárdák szaporodása — néhol tragikus végű következményekkel — „ellensúlyozza" a jószándékú törekvéseket.

Mi lehet a megoldás?

Gasztronómiai élmény

Megszelídíteni, *kulturálttá tenni* az italfogyasztást. Arra már született intézkedés, hogy az élelmiszerboltokban ne reklámozzák a szeszes italokat, s az üzlettérnek csak bizonyos hányadát foglalhatják el a palackok. Éttermeinkből, vendéglőinkből viszont nem lehet, s nem is szabad száműzni az italt. A gasztronómia szerves része, kelléke a finom innivaló, s jó ízű ünnepi ebéd, baráti társasággal elköltött vacsora szinte elképzelhetetlen koccintás nélkül. A vendéglátóipar vezetői jó irányban keresik a megoldást, amikor arra törekednek, hogy az éttermek külső képe, belső hangulata valóban *vendégváró* legyen; a tiszta abroszok, ízléssel terített asztalok igazi gasztronómiai élményre, s ne öncélú jvásra csábítsák a betérőket. A szakképzett pincérek ügyesen „irányíthatják" az alkoholfogyasztást, ha egy-egy ételhez a leginkább illő italt ajánlják: sok kedves vendég ráébred esetleg, hogy például a sült húshoz nem a pálinka, nem a konyak, hanem a könnyű homoki bor illik.

A Belkereskedelmi Minisztériumban a napokban tartott sajtótájékoztatón olyasmi hangzott el, amire több évtizede csak nosztalgiával gondolgunk. A vendéglőkbe, kávéházakba „vonuljon" vissza a régebbi igen kedvelt szórakozási lehetőség; lehessen böngészni a napilapokat, vagy biliárdozni, ha erre támad gusztusa a vendégnek.

Nemes törekvések, elképzelések ezek, amelyek megvalósításán érdemes fáradozni. Inkább legyünk büszkék meghitt éttermeinkre, magyaros ízeinkre, szolgálatkész pincéreinkre, mint arra, amivel most „dicsekedhetünk": előkelő helyezésünkkel a szeszranglistán.

Rácz Judit

Finta József

Debreceni termálvíz fűtőcélú hasznosítása tervpályázat 1977.

A 12. bírálati sorszámú pályamű rangsorolás nélkül I. díjban részesült.

A pályamű szerzői: Finta József
Király László
Andor Domokosné
Châtel Ottó
Bója József

Munkatársak: Miklós Róbert
Zobor László

„Az épület forgalmi-feltárása jól átgondolt. A szálló megközelítését, a gazdasági forgalmat a Nagyerdei körútról jól biztosítják a tervezők. A hotelszárnytól távolabb elhelyezett nagy parkoló többcélú felhasználására adtak lehetőséget. A belső területről, kivéve a Pallagi utat, kizártak minden zavaró forgalmat, és megteremtették az összes létesítmény gyalogos kapcsolatát. A gyalogosforgalom szervezése átgondolt. A tófelület növelése érdekes gondolat.

Gondosan csoportosítják a funkcióhoz kapcsolódó szabadtéri pihenő- és szórakozási lehetőségeket. A Jubileumi parkot — szép megoldással — összekapcsolják a szálló kertjével. Az épület általános elrendezése jól átgondolt. Szerves az előcsarnok, az úszómedence, a tornaterem és ezek öltözőinek kapcsolata. Helyes, hogy az előcsarnok és az étterem között szoros kapcsolatot biztosít a terv. Mintaszerű a konyha javasolt technológiája, a tálaló elhelyezése; az étteremben gyors kiszolgálást biztosít. Az előcsarnokban a belépés pillanatában jól lehet tájékozódni. Az épület oldott tömegképzése kedvező, de ebből eredően az általános emeleti folyosórendszer kissé körülményes.

Gyógyászati szempontból a betegellátás koncentrált egységes egészet képez. A sportolási, a fürdési és a szauna megoldása kifogástalan. A szaunához kapcsolódó belső és külső fürdőmedence kapcsolata jól megoldott. Külön kondicionáló tornaterem áll rendelkezésre. A városi gyógyfürdővel való kapcsolat teremtése kifogástalan. Iparosított szerkezeti megoldása jó.

A kiírásnak megfelelően részletesen elemzi a terv a termálvíz és a kísérő gázok hasznosítását, valamint az adott létesítmények hőellátását. Ezen belül az üdülőszálló hőellátására két változatot mutat be részletesen. A lakótelep hőigényeit alapvetően geotermikus energiával, valamint csúcskazánok alkalmazásával oldja meg. Hőszivattyút a bizonytalan realizálhatóság miatt nem javasol. Megoldja a termálvíz hőhasznosítását és a kísérőgázok hasznosítását is. Utóbbinál figyelembe veszi annak minőségét, nyári időszakban rácsatlakoztatja a városi vezetékrendszerre.

Négy termelőkutat terveztek a tervezők, búvárszivattyús vízkivétellel. A változó vízigényeket a kutak szakaszos üzemeltetésével követik, magas színvonalon tervezik meg a különböző jellegű fogyasztók igényeinek egyidejű kielégítése mellett a komplex hévízhasznosítás szempontjait. A vízigényszámítás jó. Technológiai vonatkozásban messzemenően figyelembe veszik a használati meleg víz minőségére és a használt hévíz elhelyezésére vonatkozó előírásokat. A hévíz ivóvízminőségre történő átalakításához ioncserélős sótalanítást terveznek. Körültekintő, részletes számítást adnak az ioncserélők méretezésére. A bepárolt só ipari sóként való értékesítésére tesznek javaslatot.

A tervlapok kidolgozása mintaszerű, jól áttekinthető."

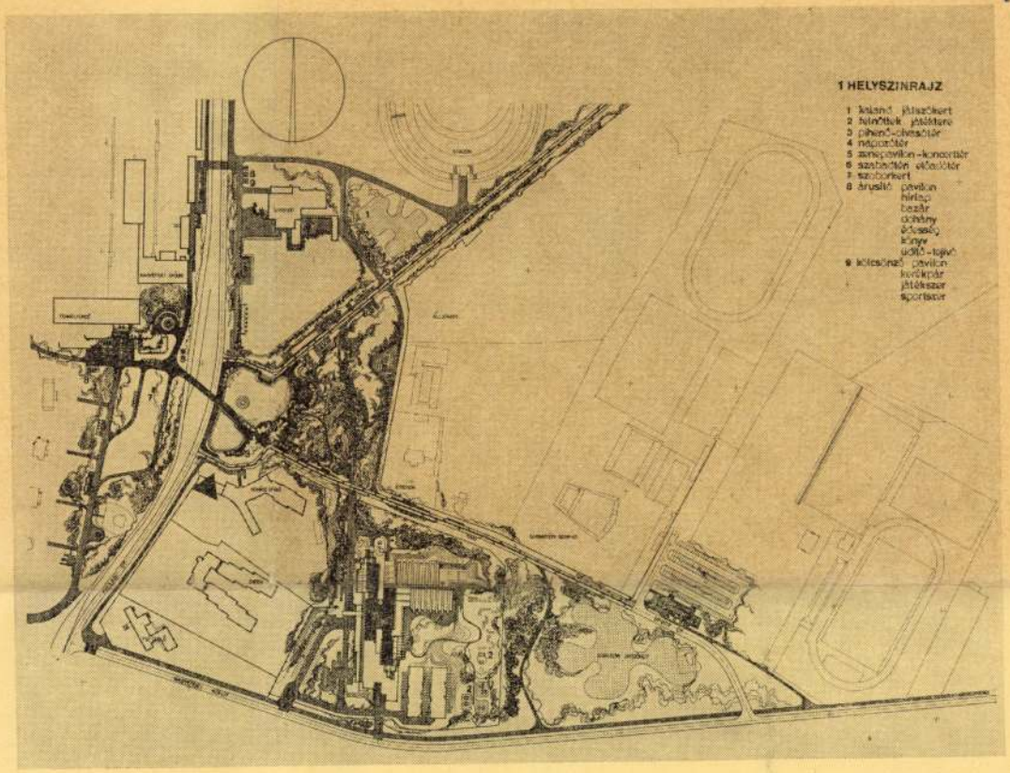

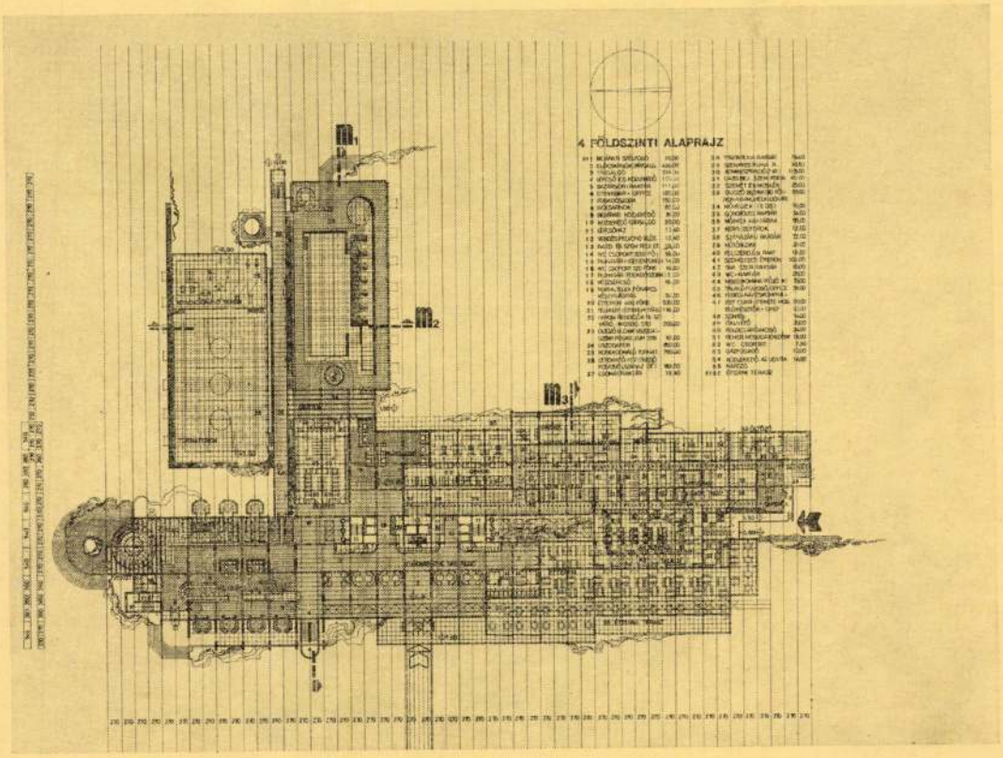

Magyar Építőművészet 1978/1

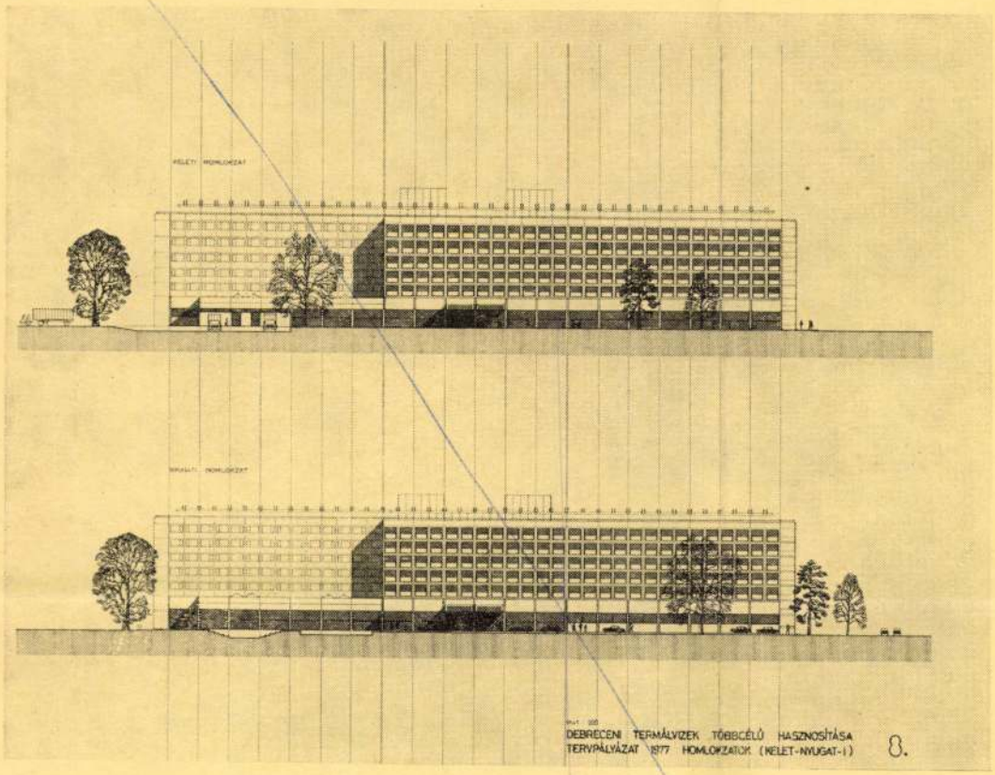

DEBRECENI TERMÁLVIZEK TÖBBCÉLÚ HASZNOSÍTÁSA
TERVPÁLYÁZAT 1977 HOMLOKZATOK (KELET-NYUGAT-I) 8.

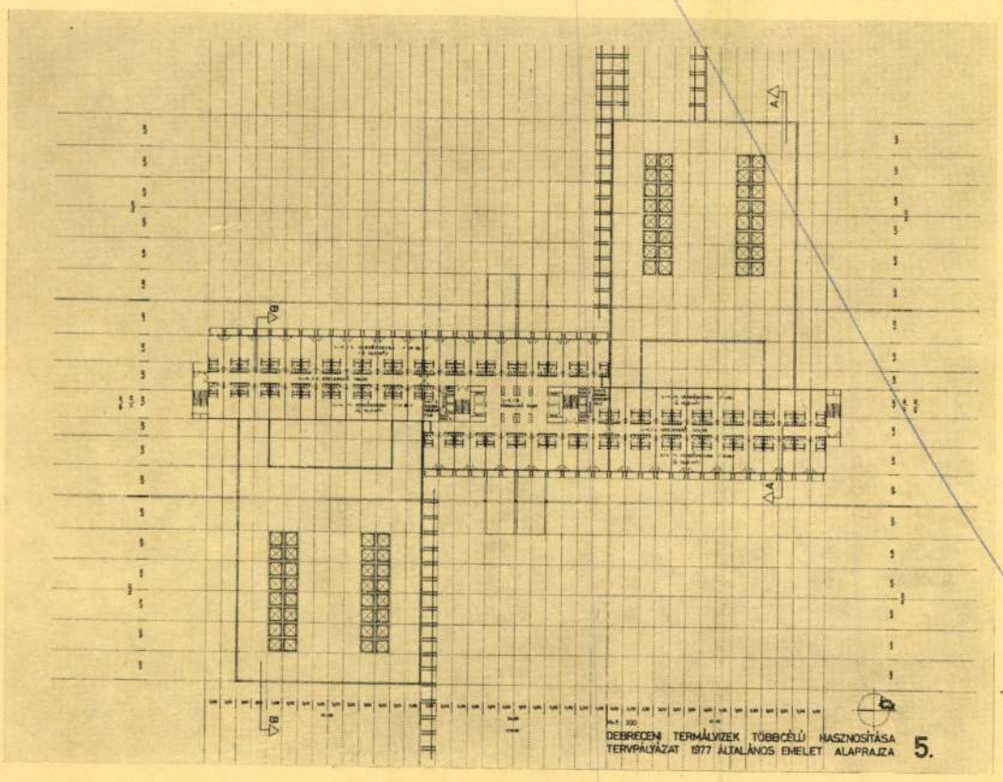

DEBRECENI TERMÁLVIZEK TÖBBCÉLÚ HASZNOSÍTÁSA
TERVPÁLYÁZAT 1977 ÁLTALÁNOS EMELET ALAPRAJZA 5.

I. környezetesztétikai konferencia Salgótarjánban

Az I. környezetesztétikai konferenciát január 19-én rendezik meg Salgótarjánban, a Megyei József Attila Művelődési Központ klubjában. A rendező szervek, az ÉTE Nógrád megyei szervezete, az Üvegipari Művek salgótarjáni síküveggyára, a Nógrád megyei Állami Építőipari Vállalat, a MTESZ „MIE" iparesztétikai szakosztálya és a NÓGRÁDTERV gazdag programot állítottak össze. A konferenciát Juhász Gyula, a salgótarjáni síküveggyár igazgatója nyitja meg. A vitaindítót „Építészet és környezet" címmel Finta József, Állami-díjas építész tartja. Dr. Müller Ferenc főiskolai tanár, a technikai anyagi környezettervezés rendszertanáról. Dargay Lajos szobrászművész, a designe és építészet témaköréről, Buczkó György iparművész, az építészet és üveg viszonyáról, Lantos Ferenc festőművész, a vizuális nevelésről és környezetalakításról tart előadást.

Ezután kerül sor Szatmári Béla „Környezetművészet" című, a Megyei Művelődési Központ üvegcsarnokában nyitva tartó kiállításának megtekintésére. Ezt követően pedig a résztvevők Salgótarján városközpontját tekintik meg, a város építését Perényi László, a NÁÉV főmérnöke ismerteti. A délutáni vitát Bereczky Lóránd, művészettörténész vezeti. A konferencia zárszavát Botka Miklós, az ÉTE Nógrád megyei szervezetének elnöke mondja. Mintegy 150 résztvevőre számítanak.

létrehozása, ami a helyi vezetők és pedagógusok régi álma. Ez alapot teremtene egy ifjúsági fúvószenekar életre hívásának is: a furulyaegyüttes ifjú tagjai már kottából olvasn...

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
1976 JAN 15
NÓGRÁD
Tinta József, állami-díjas építész

l
n
k
m
sü
ké
kö
am
lév... a
nag... lakosainak. Nagyon jó műsort, telt házat szeretnénk erre az estére...

— A kórusnak milyen repertoárja van?

— Klasszikus, romantikus műveket éneklünk leggyakrabban, de szerepel műsorainkban Bárdos, Ádám Jenő néhány népdalfeldolgozása is. A modernektől egy kicsit félnek: Kodály „Jeligé"-jével próbálkoztunk eddig. A kottát csak kevesen ismerik. Lassan; fokozatosan, Kodály módszerével szeretném majd megtanítani. Egyébként a tavaszi, hagyományossá váló kórustalálkozóra és az idei minősítőre készülünk — jó lenne előbbre rukkolni...

Szécsényben a zenei hagyományok inkább a műzenéhez kötik az ízlést, helyi folklór sem őrződött meg. Új hagyományokat kell tehát megalapozni, hogy a zene mindenkié legyen. Leukó József tevékenységével ezt szolgálja. Nemcsak kitüntetése, hanem eddigi eredményei is mutatják: nem rosszul...

K. G. M.

Népfrontvita az újjászülető Duna-parti szállodasorról

FINTA JÓZSEF

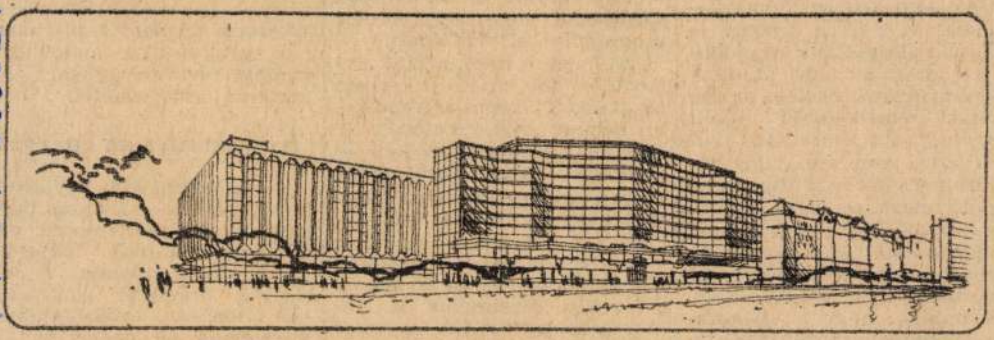

Régóta széles körű érdeklődés kíséri a pesti Duna-parton újjászülető szállodasor tervezési munkáit. Annak is híre terjedt, hogy a magyar tervezők elgondolásait osztrák hitellel és osztrák munkavállalók közreműködésével valósítják meg.

A közönség élénk érdeklődésére a területileg legilletékesebb V. kerületi Hazafias Népfront helytörténeti bizottsága ankétot szervezett, hogy annak keretében *az érdeklődő lakosság a legközvetlenebbül kapjon tájékoztatást a szállodák sorsáról*. A múlt hét végén a HNF V. kerületi, József nádor tér 12. szám alatti helyiségében ültek össze az ankét megtartására felkért előadók és az ízléses meghívókra érkezett részvevők.

Az V. kerületi tanács építésügyi osztálya, az V. kerületi HNF helytörténeti bizottságának képviselői, a szállodák tervezői közül pedig *Finta József*, a LAKÓTERV és *Zalaváry* Lajos, a KÖZTI többszörösen kitüntetett építészmérnöke, az építendő Duna-parti új szállodák tervezői ismertették a pesti Duna-part múltját, mai helyzetét és jövőjét.

Az ankétot *Vizy* László, az V. kerületi tanács műszaki osztályának építésze nyitotta meg, majd *Rajna* György, a helytörténeti bizottság tagja érdekes előadásban ismertette azokat a történelmi változásokat, amelyek a római kor óta eltelt évezredek során zajlottak le a pesti Duna-parton. A történelmi ismeretekben gazdag előadás a római kori erődökről, a pesti Duna-parton folytatott régészeti feltárások eredményeiről közölt érdekes adatokat. Béla király rendelte el a tatárjárást követően a városok fallal való körülvételét, és ekkor kezdődött meg Pesten is a városfalrendszer kiépülése, amely Mátyás király idejében fejeződött be. A XVIII. század végén megindult városfejlődés kapcsán azután megkezdték a falak, a kapuk, a rondellák bontását. A József nádor vezetésével az 1800-as évek elején megalakult Szépészeti Bizottság és a Hild János által alkotott városrendezési terv évszázadokra meghatározta Pest fejlődését. A pesti Duna-part többször lett a pusztító elemek áldozata. 1863 és 1910 között épült újjá a még ma is létező Thonet-ház, amelynek telkét a város eládta és lényegileg ez a tőke volt az alap az Operaház megépítéséhez. Híres építészek alkotásai sorakoztak a folyó partján, amíg a második világháború eseményei ismét el nem pusztították őket. Egyedül a sokat vitatott Thonet-ház maradt épségben. A helytörténei bizottság ennek megtartását, mint az eklektikus építészet jellegzetes alkotásának megóvását javasolja.

Ezután a tervezők foglalták össze röviden a nagyjából már ismert új szállodaépítési terveket. A különböző kombinációk közül *a Duna vonalához dinamikusabban illeszkedő, modernebb felfogás győzött*. Az építészek örömmel fogadták, hogy a közönség még a végleges tervek elkészítése előtt érdeklődik a tervezők elgondolásai felől, meg akarja ismerni azok erényeit és hibáit. A tervezők is levonják a tíz évvel ezelőtt készült Duna-Intercontinental szálló tapasztalatait, hasznosítják a tanulságokat és ezek ismeretében formálják meg az új szállókat. Finta József és Zalaváry Lajos tervező-építészek annak ellenére, hogy két vállalatnál dolgoznak, a szállodák tervezésekor mindvégig szorosan együttműködtek annak érdekében, hogy az új szállodasor mintegy *szerves egységben* kapcsolódjék össze.

Zalaváry Lajos *a magyar—osztrák együttműködés körülményeit elemezte*, kiemelve a mindkét félre kedvező adottságokat. A tervkészítés során a Roosevelt tér északi oldalán álló Magyar Tudományos Akadémia építészeti megfogalmazása volt a meghatározó, valamint az a körülmény, hogy egyidejűleg, közös tervezési munkával egyeztetve készülhetett el a Finta József által alkotandó Eötvös téri szálloda terve is. Az Akadémiával szemben létesülő MALÉV-szálloda építészeti különlegessége a nagy fedett udvar, amelyben a szálló élete, forgalma látványosan megjelenik. A Duna-part zöldje behatol a szálloda udvarába, üde természeti zöldövezetet varázsolva oda.

Felvetődött a Lloyd-palota régi emlékei, története kapcsán *a klasszicista porticus egyetlen megmaradt oszlopának elhelyezése is a szálloda épületében*. A tervező ennek elhelyezésével, építészeti megoldásával foglalkozik.

Az elhangzott előadásokat kötetlen beszélgetés követte. A részvevők egybehangzó véleménye, hogy a tervező építészek és a lakosság közvetlen kapcsolata jól szolgálja a Hazafias Népfront nyílt várospolitikáját.

Egyébként mindkét szálloda építéséhez *még ebben az évben hozzákezdenek* és a munkások szállásheléül a Károlyi Mihály utcai Erzsébet-szállót bocsátják rendelkezésre.

Gárdonyi Jenő

MN 79. máj. 29

ban elkezdtünk. Ha minden rendben lenne gazdasági életünkben, tartósan akkor sem bírnánk, hogy a termelékenységnél gyorsabban nőnek a készletek, hogy a tervezettnél költségesebben valósulnak meg a beruházások — vetette közbe az egyik hozzászóló.

— Elmarasztalni sem, túlértékelni sem kell az új mechanizmust — volt a válasz. — 1968-ban elindultunk és előbbre is jutottunk egy úton. A nyersanyagárak és főleg az olaj árának emelkedését senki sem tudhatta előre. Így hát nem arról van szó, hogy tovább menjünk egy tíz évvel ezelőtt megkezdett úton, hanem arról, hogy igazítanunk, *módosítanunk kell magán az útvonalon.* Ma még nehéz elfogadtatnunk a vállalatokkal, ágazatokkal, hogy a világpiacon állandóan mozgásban levő árakhoz nekik is alkalmazkodniuk kell. Hogy e törvényszerűségtől bizonyos mértékben a fogyasztói árak sem mentesülnek, *ám az árviszonyoknak a mainál jobban kell tükrözniük a piac értékítéletét.*

A beruházásokkal kapcsolatban megemlítette, hogy az elmúlt évben a vártnál valóban magasabb költségszínvonalon valósultak meg, mivel az ár és az ösztönzés ezt lehetővé tette. Az idei jelzések azt mutatják, hogy ez nem következik be ismét.

Pazarlás és felelősségre vonás, az irányító szervek tennivalói, a hiánycikkek és a háttéripar helyzete, a differenciált bérezés ugyancsak szóba került e kora délutáni beszélgetésen. Minden kérdésre válaszolt az államtitkár, mert — úgymond — a legkényesebb kérdésekről is lehet közérthetően beszélni. Az emberek igénylik az őszinte szót, az előttünk álló feladatoknak csakis így nyerhetjük meg őket.

Sárvári Márta

A MAGYAR NEMZET

olvasószolgálatának (1074 Budapest, Dob u. 60.) fogadóórái:

Jogi tanácsadás:

Hétfőn	**14—16**
Szerdán	**14—16**
Pénteken	**13—14.30**

Építkezők tanácsadója:

Minden hó első és utolsó pénteken	**16—17.30**

Közérdekű bejelentések:

csütörtökön	**15.30—17.30**

szú lejáratú árucsere-forgalmi és fizetési megállapodások. Ez volt az alapja később a tervek koordinálásának, majd a szakosított gyártás megszervezésének. Egyre több gazdasági szál kötötte össze a KGST-országokat, s tíz esztendeje már el lehetett határozni: *távolramutató, a tagországok gazdaságát integráló komplex programot kell kidolgozni.*

Azt, hogy a harmincadik évfordulón hol tart a szocialista gazdaságok kapcsolatrendszere, néhány cikk keretében lehetetlen bemutatni. A két- és sokoldalú megállapodásoknak csupán szövege sok száz kötet. Részletezésük, értékelésük — kizárólag a magyar oldalról is — könyvtárnyi terjedelmű lenne. Most, a harmincadik évforduló alkalmából a legjellegzetesebb vonást, *a már megvalósult, élő integrációt* emeljük ki.

Közös beruházások

Ma már a szocialista országok gazdasági közössége olyan célokat tűz maga elé, amelyeket egy-egy részvevő egyedül képtelen lenne végrehajtani, finanszírozni. Amikor sok KGST-tagállam érdekelt az együttműködésben, az utóbbi évek gyakorlata a *közös beruházás* lett. Ez az integráció felsőfoka. A célok meghatározásától a tervezésen, kivitelezésen át úgy dolgoznak az egységes feladaton a részvevők, mint *egy* gazdasági egység, *egy* szervezet.

Jellegzetes, hogy amíg például az első Barátság kőolajvezeték egységes koncepció szerint, de az érdekeltek külön-külön beruházásával, munkájával létesült, most az *orenburgi* gázcsőhálózatot, s állomásait már *együttesen építi több európai szocialista ország.* Annak arányában ad hozzá mindenki berendezést, munkát, amennyi gázt igényel a rendszer üzembehelyezése után. Magyarország például a részvétel kompenzálásaként évi 2,8 milliárd köbméter földgázt kap. Eredetileg az országhatártól távolabb fekvő szakasz építését akarták a magyar szakemberekre bízni. Ezt, a feladatok elosztásának időszakában „elcserélték" a Szovjetunióval. De az így kapott *Bogorodcsány—Huszt—Guszjatyin* állomástrió, s a hozzá tartozó csővezeték értéke kisebb, mint az a munka, amit a szovjetek helyettünk végeznek. Ezt a három városban lakótelepek, kórház, gyermekintézmények építésével ellentételezzük.

Más konstrukcióban készül a 750 kilovoltos nemzetközi

dúsító kombinát telepítése és egy ferroötvözeteket gyártó üzem létesítése. Jól érzékelteti az együttes erőfeszítések sokoldalú előnyeit ebben egy sajátos példa: a polgári légiforgalom irányítása bonyolult feladat, jól képzett, felkészített személyzetet követel. A KGST-országok elhatározták, közösen hoznak létre korszerű *kiképzési központot*, ott tanulnak, gyakorolnak majd valamennyi részvevő polgári légiforgalmi szakemberei.

Kulcskérdés az energia

E legösszetettebb együttműködési forma — a közös beruházások — ismertetésénél nem véletlenül kaptak hangsúlyt az energiarendszerek. A szocialista országok gazdaságának kiépítése, továbbfejlődése alapvetően az energiatartalékok ésszerű kihasználásának, elosztásának függvénye. Aláhúzottan érvényes ez 1973, a tőkés olaj- és energiaválság kezdete óta, hiszen egyre nehezebb, s egyre drágább az energiahordozók beszerzése a nem rubelelszámolású relációkból.

Finta József

Magyar Építőművész 1978/6

I. díjban részesült a 6. bírálati sorszámú pályamű. Szerzői:

Finta József
Király László
Chatel Ottó (termálvíz)
Bólya József
Csizmár Gyula (munkatársak)
Miklós Róbert

„A pályamű a különböző funkciójú területek elhelyezésére, kialakítására logikusan felépített, jó javaslatot ad. Területfelhasználása gazdaságos.

A különböző együttesek telepítése megfelelő, városképi megjelenése kedvező.

A kialakított forgalmi hálózat alapsémája jó, egyes csomópontok túlméretezettek. A létesítmények megközelítése kifogástalanul megoldott. Kedvező, hogy a parkolók épületegyüttesenként decentralizáltak.

A gyalogos közlekedés fő rendszere megoldott, a járműforgalomtól jól elválasztott.

Az üdülőterület zöldfelületi rendszerének kialakítása előnyös, a töltés „lelépcsőzése" kedvező, jól felhasználható területeket ad. A vállalati üdülőket helyesen úgy csoportosítják a tervezők, hogy azokat összefüggő zöldterületek veszik körül. A sport- és játszóterületet — elsősorban a strandon — biztosítják.

Az üdülőterület megvalósítása jól szakaszolható. A derékszögű hálóban tervezett beépítés világos, áttekinthető rendszert ad. A derékszögű rendszer mellett ugyanakkor az épületek funkciójával összhangban levő tagolása az együttes összképét változatossá teszi. Az épülő kör alaprajzú termálmedence mellett szellemes megoldással a gyógyászati rész medencéit negyed körív formában helyezik el a tervezők, ezzel a körmedence épülete az együttes természetes elemeként jelenik meg.

A beépítés logikus rendszerét a SZOT és a gyógyászati épületegyüttes alaprajza konzekvensen követi. A SZOT üdülő és a gyógyászati rész kapcsolata igen jól megoldott. Kedvező a fedett-nyitott terek kialakítása a közösségi helyiségek kiegészítéseként, ami rossz időben is lehetővé teszi a szabadban való tartózkodást.

A fürdőegységek jó elrendezésűek, áttekinthetők, ellenőrizhetők. Üzemi szempontból a kezelő létszám megfelelő.

Az I. ütemben megépítendő 100 fh-es vállalati üdülő terv szerinti kapcsolata a termálfürdőhöz jól kielégíti a kiírás követelményeit.

Az összes épületet 7,2 m×7,2 m raszterhálóra tervezik a tervezők. A szállásjellegű épületeket helyesen monolit fogadószintekre, házgyári panelokból építik, de így is kedvezően megmozgatott tömegű és homlokzati felületi épületeket alakítanak ki gazdaságosan. A fogadószinteknél a korszerű Scanform zsaluzat alkalmazását javasolják.

A pályamű iparosított építési mód alkalmazását biztosítja. Az épületek alapozása meggondolt. A pályamű helyesen veszi figyelembe mind a domborzati viszonyokat, mind a talajvízszint helyzetét. A létesítmények jól megvalósíthatók, ütemezhetők és organizálhatók, gazdaságosan kivitelezhetők.

A pályamű a tervpályázatban megadott hőellátási feladatot az adott terület sajátosságainak figyelembevételével, magas színvonalon oldotta meg. Külön értéke a javasolt megoldásnak, hogy biztosítja a legmagasabb gyógyértékű és megfelelően magas hőértékű termálvíz felszínre hozatalát. A felesleges hőenergia közvetett úton történő elvonásával gyógyászati szempontból kiváló értékű termálvizet tud szolgáltatni. Emellett egyszerűen és biztonságosan oldja meg az adott terület fűtési hőenergia ellátását.

Külön előnye a pályaműnek, hogy olyan korszerű épületfizikai megoldások alkalmazását javasolja, amelyek az energiaigényeket lényegesen csökkentik és egyben a klimatizáló berendezésekhez viszonyítva beruházási megtakarítást is eredményeznek."

Szegedi termálvizek többcélú hasznosítására kiírt tervpályázat, 1978.

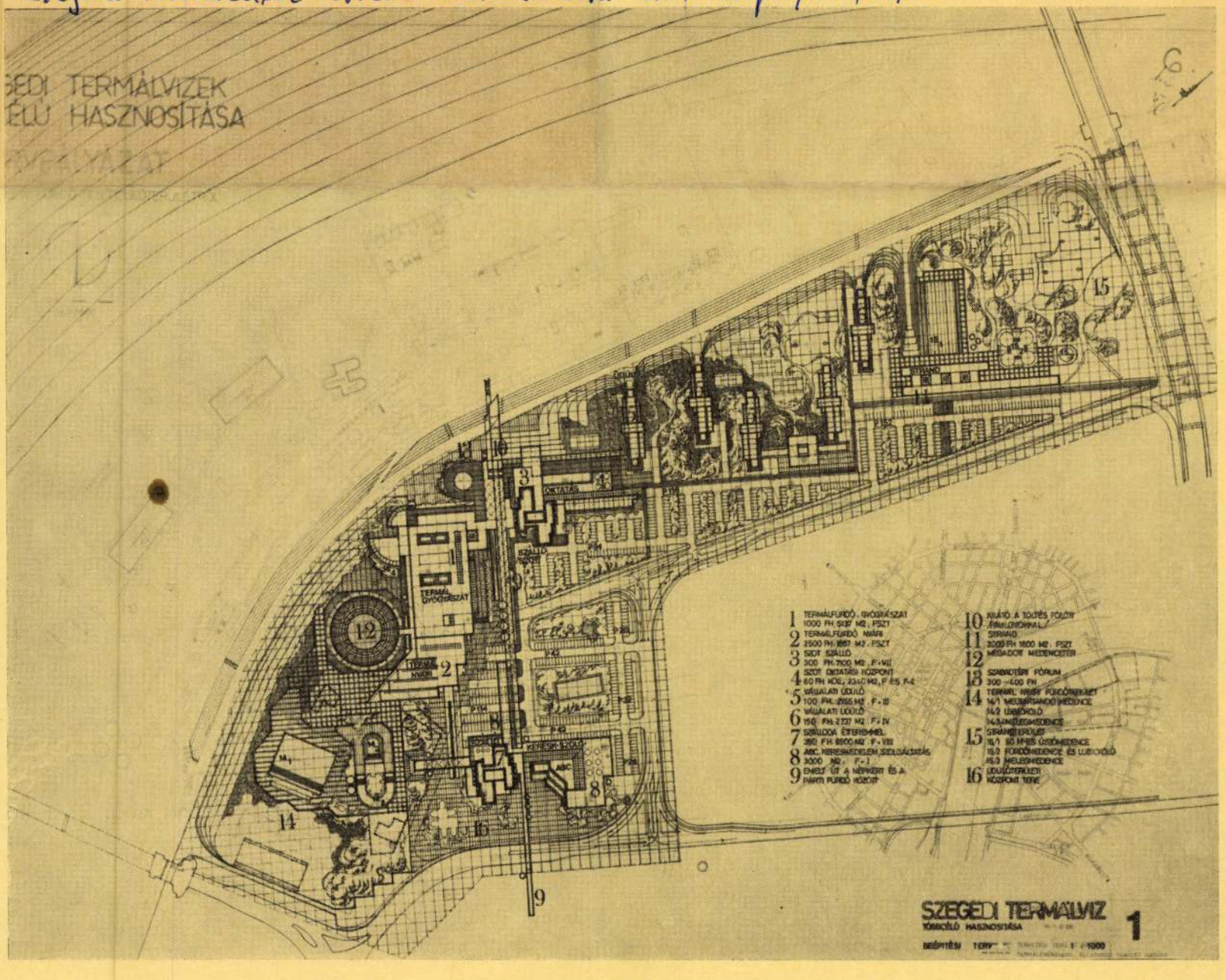

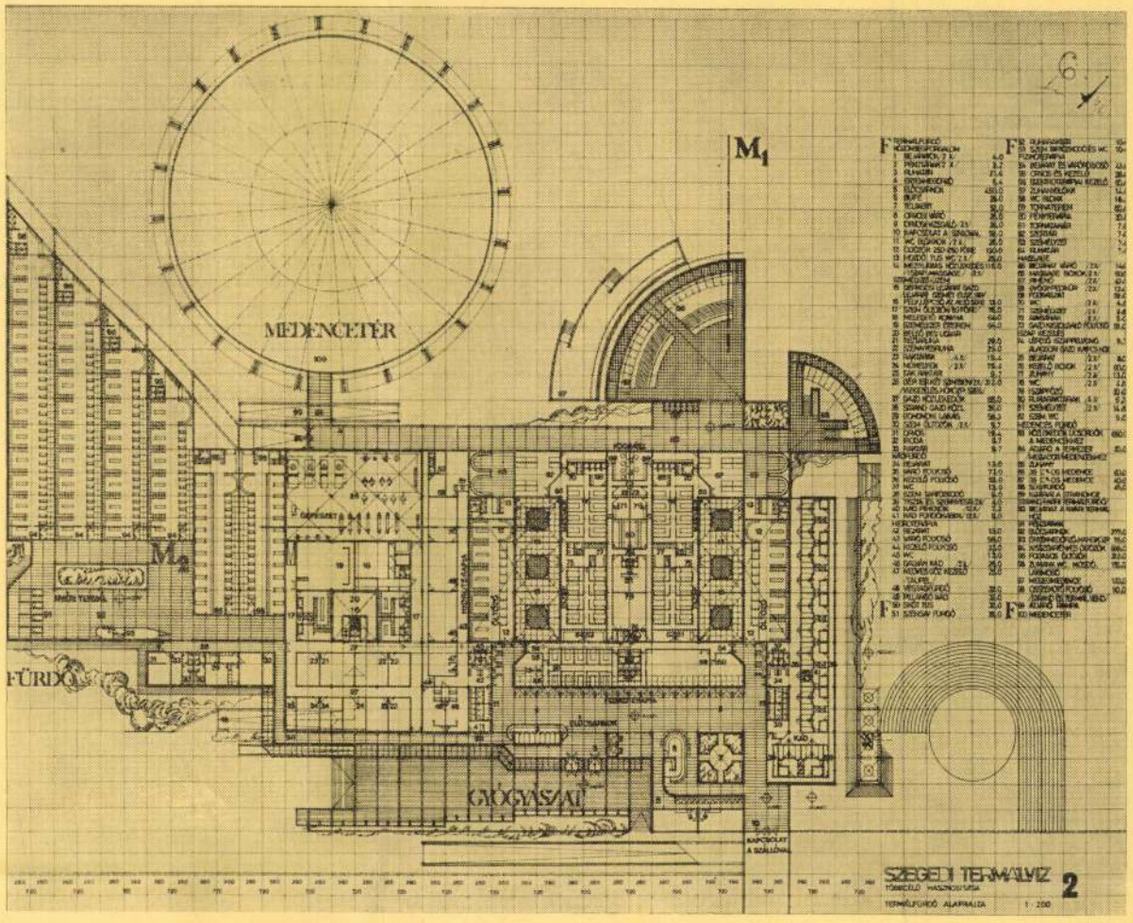
M1
MEDENCETÉR
M3
FÜRDŐ
GYÓGYÁSZAT
SZEGEDI TERMÁLVÍZ
2

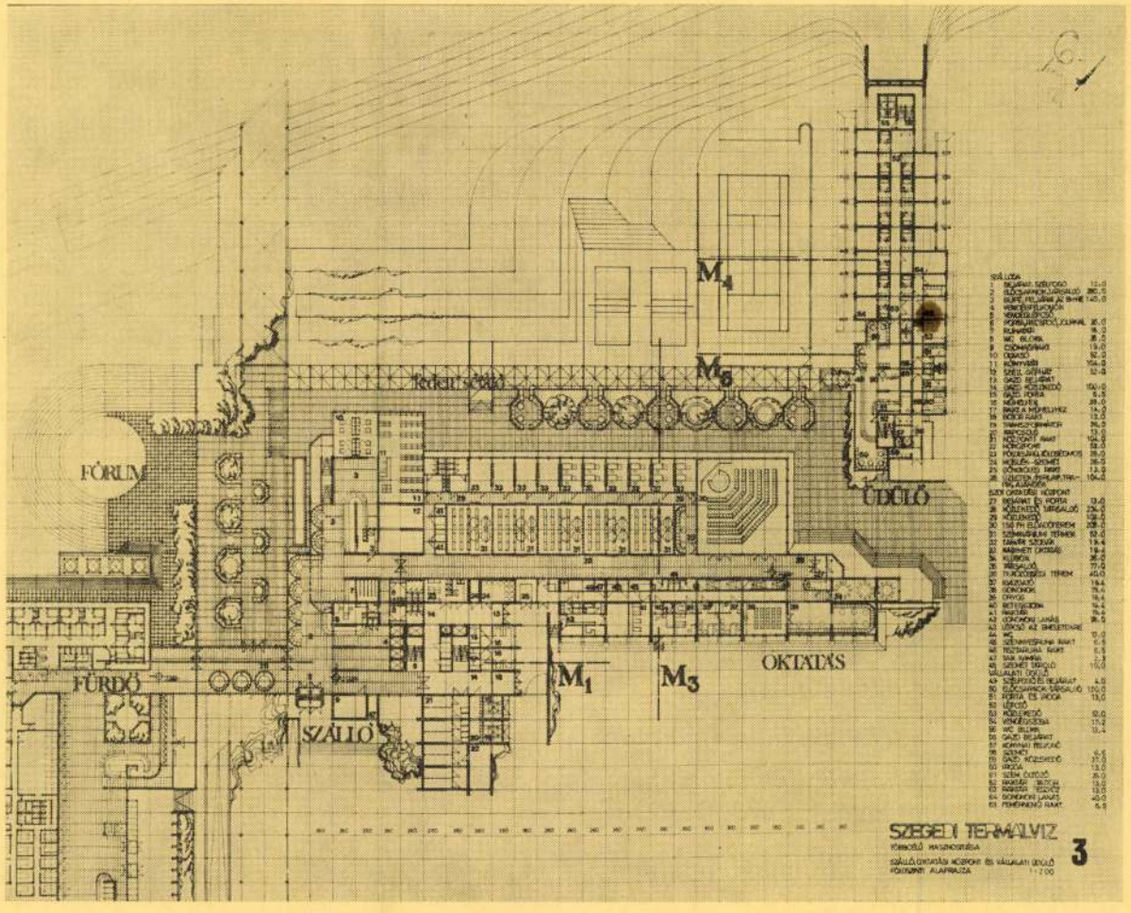
M1
M3
FÓRUM
ÜDÜLŐ
FÜRDŐ
SZÁLLÓ
OKTATÁS
SZEGEDI TERMÁLVÍZ
3

1979.I.30.
TV. 22.20
Magazinok
és szerkesztőségek

Finta József Állami-dijas épitész

- A Hotel Duna Intercontinentalt Finta József Állami-dijas épitész tervei alapján épült.

- Manapság divat azt mondani, hogy az épitészet egyre inkább a tervezés tim munka, csoport jellegüvé vált és ezt természetesen nem is tagadom. Annyira összetetté, annyira bonyolulttá vált az a folyamat,,amelynek eredményeként kijön a terv, vagy a ház, hogy ezt egy ember semmiképpen nem tudná megcsinálni. Ezt a szervezetet azonban mindenképpen vezetni kell. És ha arra gondolunk, hogy gyökeresen megváltozott-e az épitész munkája az elmult évszázad, vagy félévszázad során, azt mondhatnám, hogy igen is meg nem is. Mert a ház tervezésnek az a része, ami a koncipiálási szakaszt illeti, azt, ahogy kialakulnak a terek, ahogy egymáshoz kapcsolódnak, ahogy kialakul a ház plasztikai rendszere, azt hiszem azt, hogy ezer évvel ezelőtti épitész is ugyan ugy csinálta ahogy ma. És ez ugy érzem, hogy ma is alkotás és nem szégyellem kimondani, bár nem vagyok etekintetben divatos, hogy talán müvészet is.

Finta József, építész

— Finta József: Tervek, gondok, gondolatok. Mai építészetünk (Műszaki). — Lőrincz

–: most jelent meg

8

Népszabadság, Bp. 1979 febr. 14

Finta József, építész

L: Major Máté

2.

(barabás): TV. notesz

Esti Hírlap. Bp. 1978. aug. 23.

Finta József, grafikus

Ma nyílt meg a Nemzeti Galériában az „Év legjobb plakátja" c. kiállítás. A zsüri a két fődíját Koppány Simon és Finta József nek ítélte oda. — Finta József FORTE plakátja kereskedelmi, fotós plakát, jó szinvonalon megoldott mű, amely a Fővárosi Tanács fő díját kapta. Ezért Koppány és Finta műve „Az év legjobb plakátja" címet viseli.

(emlitve)

Esti Magazin

1978. II. 24. 18.30 (N.)

Finta József építész
(Kolozsvár, 1935 -

neve említve a salgótarjáni városközpont kialakításával kapcsolatban az 1976. XXXVII. Velencei Biennálé magyar kiállításának katalógusában

— katalógus a könyvtárban —

Fintor József

Salgótarján nyugati részét
Fintor József tervezte.

Lóska Lajos: Szoborvárlatok – szobor gondolatok
Művészet, 1979. április – 28. lap.

Finta József

Finta József szerint indókolt lenne a képzőművészek beleszólása épített világunk formálásaba. Salgótarjánban az ember és a magas házak közötti léptékkülönbség áthidalására gondolt a művész.

Ásztai Csaba: Kísérleti Műhely.
Művészet, 1979. április – 21. lap.

Finta József

Finta József építész a Kísérleti Műhely létét problematikáját világítja meg.

Asztori Csaba: Kísérleti Műhely
Művészet, 1979. április - 21 lap.

Finta József, grafikus

A Műcsarnok Dorottya u.-i kiállítási teremben 1981. febr. 5.-én „Pappalunk" ámű kiállítás nyílik meg, melyen a művész művei-is szerepelnek.

Meglivó.

1981. febr. 5.

Hotel Voronyezs, Brno (Csehszlovákia)

Építészek

Finta József
Pózna Erzsébet
Z. Havas Anikó
(LAKÓTERV)
Herrer Caesar
Miklós Róbert
Dénes Lóránt
Chatel Ottó
Mődl Andor
Kovács György
Sinkovics Istvánné
GYÁÉV
ÉMEXPORT
KOMPLEX
BUBIV
INTERHOTEL BRNO

Belsőépítész
Építész munkatárs
Szerkezettervező
Fűtéstervező
Szellőzéstervező
Elektromos tervező
Víz-csatorna tervező
Kivitelező
Fővállalkozó
Üzletkötő
Belső burkolatok, bútorok
Üzemeltető

Tervezés és kivitel 1977—79
Szobaszám: 380
Ágyszám: 947
Alapterület: 21 800 m²
Térfogat: 72 000 légm³

A szálló a brnoi nemzetközi vásár főbejárata közelében áll, egy egykori gépkocsiparkoló helyén, viszonylag könnyen megközelíthetően mind a belváros, mind a pozsony—brno—prágai autósztráda városi bevezető útja felől. Az épület — már telepítéséből következően is — elsősorban a nagy forgalmú és európai hírű ipari vásár

Hôtel Voronej à Brno (Tchécoslovaquie)

Architectes

Arch. décorateur
Assistant de l'Arcitecte
Ing. de la structure
Ing. du chauffage
Ing. d'aération
Ing. électricien
Ing. des installations
Entrepreneur
Chef-entrepreneur
Administration de commerce
Revêtements intérieurs, mobiliers
Exploiteur

Remise des plans et exécution: 1977 à 1979
Nombre des chambres: 380
Nombre des lits: 947
Superficie: 21,800 mètres carrés
Volume: 72,000 mètres cubes d'air

On trouve l'hôtel à la proximité de l'entrée principale de la foire internationale de Brno, à la place de l'ancien lieu de stationnement des voitures. Relativement, il est facile à aborder de la cité, aussi bien que du chemin d'approche vers la ville de l'auto-route Bratislava—Brno—Prague. L'édifice veut tout d'abord diminuer les

The Hotel Voronyez, Brno (Czechoslovakia)

Architects

Interior design
Assistant
Structural design
Heating
Ventilation
Electrical engineer
Sanitary design and sewerage
Contractor
General contractor
Mediator
Internal revetments, furniture
Operator

Date of planning and erection: 1977—1979
Number of rooms: 380
Number of beds: 947
Total surface: 21,800 m²
Total cubic content: 72,000 m³

The hotel is standing in the vicinity of the main gate of the Brno International Fair, on the lot of a previous parking place, and is easily reached from the town centre and from the approach road of the Bratislava —Brno—Praha highway as well. The building is intended to ease primarily the difficulties of accomodation for the visitors

1

2

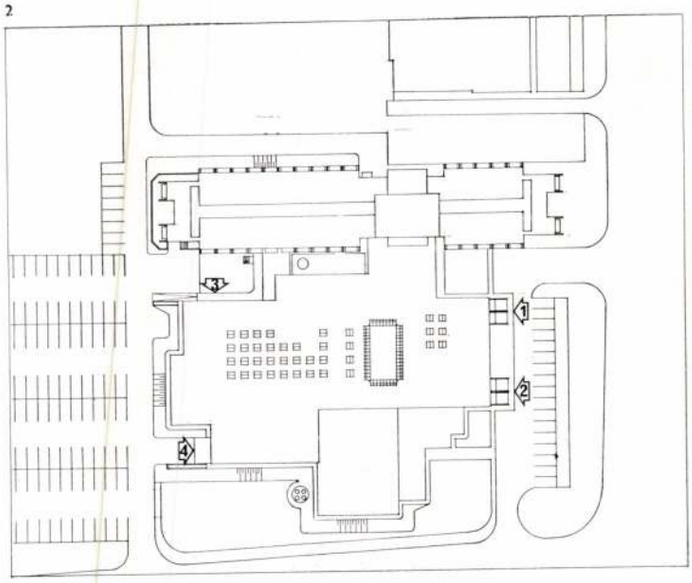

3

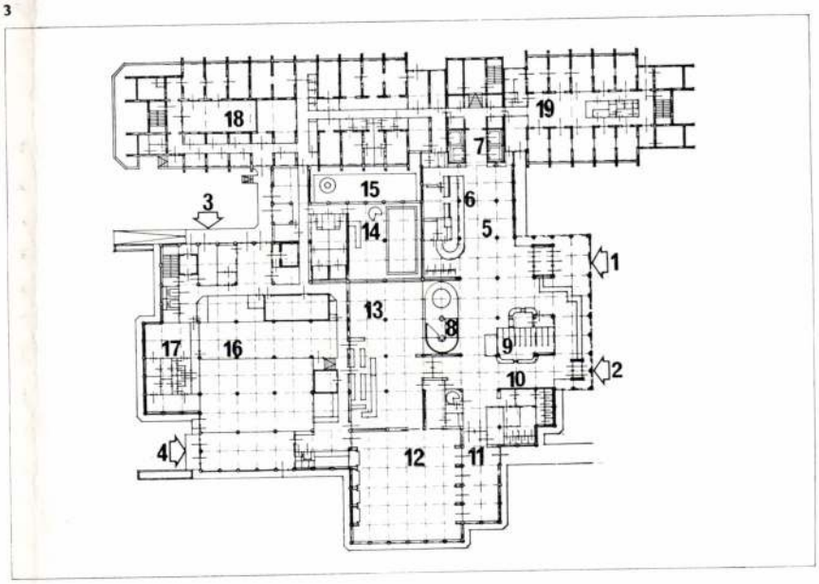

A pavilonokban három szinten, szintenként két 25 ágyas osztály van, összesen 300 ágy. A két pavilonban összesen 9 felnőtt- és 3 gyermekosztály került elhelyezésre. A két pavilont egy középrész köti össze, amelynek középső szintjén van az intenzív egység. Ez összekötő folyosóval kapcsolódik a műtőblokkhoz. Mindkét épület földszintjén kerülnek elhelyezésre a munkatherápiás műhelyek és az ezek működtetéséhez szükséges mellékhelyiségek. (Ugyancsak az épületek földszintjén helyezkednek el a vertikális közlekedést biztosító liftek és lépcsőház mellett a személyzeti öltözők.)

„E" Központi szervizépület

kétszintes. Földszinten a központi kazánház, karbantartó műhelyek és a mosoda nyert elhelyezést. Az első emeleten a központi konyha, éttermekkel és a betegek ételkiadó és ételszállító egysége.

„F_{1-2-3}" Szolgálati lakások épületei

félszinteltolásos, négyszintes épületek, épületenként 10—10 lakással, garázsokkal. A lakások 1—2—3—4 szobás kialakításúak.

„G" Műtőblokk

háromszintes, középső szintjén zárt folyosóval csatlakozik a hotelépület közötti rész II. emeletéhez. Ezen a szinten vannak a műtők és az azokat kiszolgáló helyiségek. A földszinten központi gyógyszertár, valamint az oxigén- és vákuumellátó központ nyert elhelyezést.

Az egész együttes 6 m-es alapmodulra, monolit vb. pilléres rendszerrel szervezett, födémei béléselemes födémek, amelyek a helyi gyakorlatnak a leginkább megfelelőek. A falak 5 és 10 cm vastag tégla válaszfallapokból készültek, külső falai dupla, légréses vakolt téglafalak. A napvédelmet részben előregyártott, betonból készült lamellarendszerrel biztosítottuk. A nyílászárók egyrétegű faablakok, illetve ajtók. Az együttes homlokzatain fehér és kék színű műanyag festés, mázolás van. Belső színezése épületenként változó pasztell színek.

K. B.

ainsi que leurs locaux d'habillement et de traitement. Sous les derniers axes du bâtiment ce sont les locaux auxiliaires qui étaient installés.

Tous les locaux de traitement qui se trouvent dans le bâtiment rendent possible de satisfaire aux soins des malades hospitalisés dans l'institut de réhabilitation et des malades ambulatoires. Dans les locaux de traitement il est possible de soigner simultanément 100 personnes. On peut s'attendre à un trafic de malades de 350 à 400 personnes par jour.

« C — C' — D » Edifice d'hôtel

Il se compose de deux pavillons à quatre niveaux, chacun avec 150 lits. La superficie et la formation des deux pavillons « C » et « D » sont identiques. Dans les pavillons, sur trois niveaux, il y a deux services avec 25 lits par niveau, en tout 300 lits. On avait aménagé dans les deux pavillons au total 9 services pour adultes et 3 services pour enfants.

« E » Bâtiment central des services

Il a deux niveaux. Au rez-de-chaussée ce sont la chambre de chauffe centrale, les ateliers d'entretient et la blanchisserie qui étaient aménagés. Au premier étage se trouvent la cuisine centrale avec les restaurants et l'unité laquelle distribue les repas des malades et les livre sur place.

« F_{1-2-3} » Bâtiments des logements de fonction

Ils sont des édifices à quatre niveaux, construits avec des décalages de demi-niveau, qui contiennent chacun 10 logements et des garages. Il y a des logements à 1, 2, 3 et à 4 pièces.

« G » Bloc opératoire

Il a 3 niveaux, dont celui du milieu se rattache par un couloir fermé au deuxième étage de la partie moyenne entre les bâtiments d'hôtel. Les salles d'opération et les locaux qui les desservent sont à ce niveau. La pharmacie centrale, ainsi que le centre qui assure l'oxygène et le vacuum étaient placés au rez-de-chaussée.

B. K.

bedridden sicks and for the external patients as well. These treatment-room can provide for 100 patients simultaneously, while the expected volume of traffic is approx. 350 to 400 persons.

"C—C'—D" Hotel-building

Consists of two four level pavilions of 150 beds each. The ground surface and the arrangement of the two buildings is indentical. On three levels of these pavilions, and on every level two 25 bed departments are arranged, altogether 300 beds. 9 departments for adults and 3 departments for children are established in the two buildings. The two pavilions are connected through an interposed wing in the centre of which is situated the s.c. intensive (emergency) ward, and which is connected to the block of operating theatres by a passage.

"E" Central Service Building

Two levels. On its ground floor is situated the central boiler-room, maintenance-workshops, and a laundry. On the first floor the central kitchen is installed with the dininghalls, with the delivery and transporting facilities of the meals for the sicks.

"F" Buildings of Service-flats

Four level buildings, with half level displacement. In each of the buildings 10 flats are situated with garages. The flats are of 1, 2, 3 and 4 room arrangement.

"G" Surgical block

Three levels. On its middle level a closed passage is leading to the second floor of the interposed wing of the hotel buildings. On this level are situated the operating theatres with their auxiliary service rooms. On the ground floor is the central dispensing chemist's shop, further the stores of oxygen and vacuum supply cylinders.

The complete ensemble has been organized over a 6 m base modular net with monolithic reinforced concrete pillars and with floor filler blocks, most suitable to the local practice.

B. K.

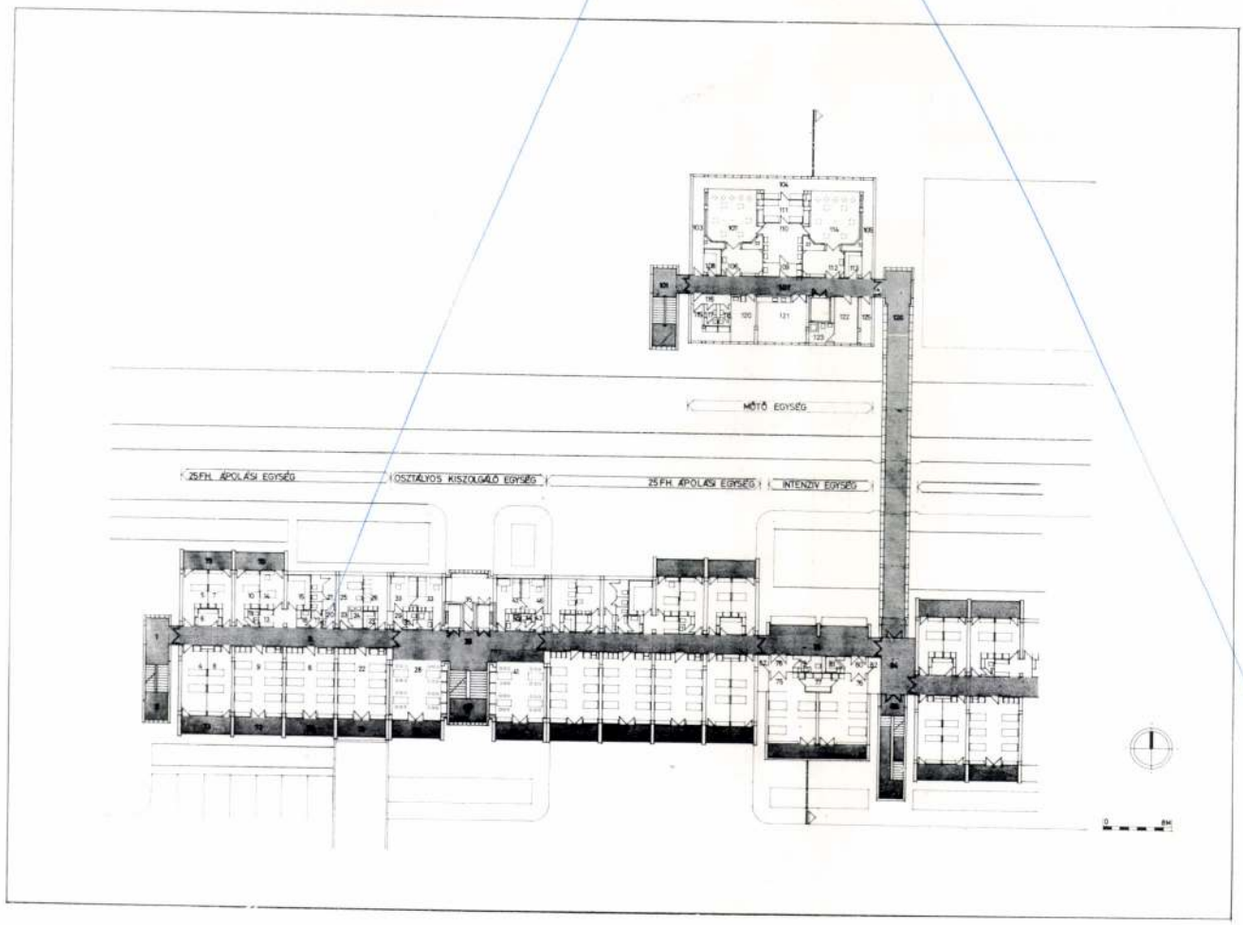

C. Hotel- és összekötő épület II. emeleti és műtőblokk I. emeleti alaprajza, D. Hotelépület. 3. Folyosó. 5., 7., 10. Egyágyas betegszobák 4., 8. Kétágyas betegszobák 9., 6., 22. Hatágyas betegszobák 28. Nappali, étkező 13—15. Nővérügyelet 20., 21. Mosdó, W. C. 25. Fürdő 26. Tolókocsitároló 33. Vizsgáló 35. Szerviz-konyha 42. Kezelő 46. Főnővér G. Műtőblokk. 103—105. Nővérdolgozó 106., 112. Altató 107., 114. Steril műtő 109. Zsilip 110. Bemosakodó 111. Steril 113. Labor 120. Tartózkodó 121. Kötöző 122. Orvosi szoba 125. Műszerraktár

C. Schéma du II³ étage du bâtiment d'hôtel et sa rallonge et du Ier étage du bloc d'opération

C. Hotel and connecting wing. second floor and block of operating theatres. First floor ground plan

elszállásolási gondjait kívánja csökkenteni, de nagymértékben javítja a városba érkező egyéni és csoportos turizmus szálláshelyzetét is.

Az 1977 kora tavaszán megindított tervezés programja igen egyszerű volt — a csehszlovák partner szinte változtatás nélkül kérte adaptálni a pozsonyi Bratislava szálló terveit. Elég hamar világossá vált azonban, hogy a merőben másfajta környezet, a várostestben elfoglalt pozíció változása, s különösképpen a nemzetközi vásár igényeiből következő, de kissé bátortalanul jelzett programmódosítási „vágyak" másfajta házat kívánnak erre a helyre, mint amilyenre a pozsonyi „elől" alakult. A tervezésnek igen gyors iramban kellett reagálni ezekre a kérdésekre, mert az első ceruzavonalak meghúzásától számított 2—3 hónapra már a helyszínen dolgoztak a cölöpverő gépek, eldöntve a ház alaprajzi és funkcionális formai rendszerének sorsát.

A 380 ágyas szálloda alaprajzi képlete a budapesti Volga szálló megoldásából származtatható, vagyis a házgyári szerkezetű középmagas szobaszárny és a részben házgyári, részben acél-konstrukciójú elemekből összeszerelt kétszintes „lepény"-rész egymás mellé rendeléséből. A középfolyosós szerkesztésű, házgyári szériaelemekből összerakott 10 szobaemelet kétrétegű monolit vasbeton fogadószinten áll, amelynek alsó, földszinti falpillér-rendszere különféle kiszolgáló funkcióknak ad helyet, felső merevítő szerkezeti szintje pedig

soucis d'hébergement, qui se présentent lors de la foire d'une grande réputation dans toute l'Europe (cela s'explique rien que de la manière de son implantation), mais il améliore en grande mesure les possibilités des touristes qui arrivent individuellement ou en groupe dans la ville.

Le programme de la planification, mis en route au début du printemps de l'année de 1977, était trés simple car le partenaire tchécoslovaque avait demandé d'adapter pour ainsi dire, sans changement, les plans de l'hôtel Bratislava, bâti â Bratislava. Mais il devenait assez tôt évident que le tout à fait autre milieu, la modification de la position adoptée dans la ville et surtout les » désirs « de modifier le programme, qui se présentaient quoi qu'un peu timidement, provenant des exigences de la foire internationale, voudraient une tout autre sorte de bâtiment à cette place que son » précurseur « de Bratislava l'était. La planification devait très rapidement suivre les problèmes, car dès les premières traces de crayon 2 ou 3 mois plus trad, les sonnettes travaillaient déjà sur les lieux, décidant ainsi le sort des systèmes de forme quant au schéma et aux fonctions.

La formule de schéma de l'hôtel à 380 lits suit celle de l'hôtel Volga de Budapest, donc c'est une aile d'une hauteur moyenne, laquelle renferme les chambres et dont la structure est préfabriquée. A cette aile une » galette « à deux niveaux — assemblée des éléments en partie préfabriqués et en partie ayant une construction d'acier — est

of the industrial fair of Europe fame, and of very great frequency. This follows from its settlement directly, but it is easing the situation of accomodations for the individual and group tourists visiting the town to a very considerable extent too.

The programme of planning which started in 1977 was most simple as the Czechoslovakian partner demanded to adapt hardly without any changes the plans of the Hotel in Bratislava. It became clear however rather soon that the environment rather strange, the change in the situation of this building within the body of this town, but particularly in consequence of the demands of the international fair, and at last but not least the somewhat timidly signalized demands of changes in the programme are demanding another kind of building for this place as was the predecessor in Bratislava. Planning had to follow very fast to these requirements, and two to three months after the first pencil-lines were drawn the pile-drivers were working already on the site determining the formal system of the ground plan and functions of the building.

The ground plan configuration of the hotel with its 380 beds can be derived off the solutions of the Budapest Hotel VOLGA, viz.: medium high hotel wing with prefabricated construction, a twoo level high flat wing assembled partially of prefabricated, partially of steel constructed elements, laterally coadjuncted. The ten level hotel-room wing assembled of shop—

4

5

6

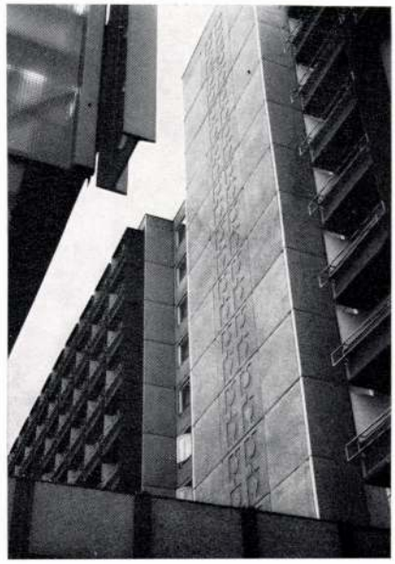

1. Szálloda épülettömbje
2. Helyszínrajz
   1. Szállodaivendég-bejárat 2. Bejárat a konferenciaterembe 3. Gazdasági bejárat 4. Transzformátor
3. Földszinti alaprajz
   1. Szállodaivendég-bejárat 2. Bejárat a konferenciaterembe 3. Gazdasági bejárat. 4. Transzformátor 5. Előcsarnok — társalgó 6. Porta — recepció — péztár 7. Vendégfelvonók 8. Télikert (átrium) és feljárat az emeletre 9. Ruhatár 10. W. C.-blokk 11. Konferenciaterem, előcsarnok 12. Konferenciaterem (300 fh.) 13. Snack-bár 14. Uszoda — sauna 15. Uszoda — udvar 16. Gépészet 17. Személyzeti öltözők 18. Raktárak, műhelyek, telefonközpont 19. Irodák
4. Homlokzatrészlet
5. Toronyrészlet
6. Szállószárnyrészlet

1. Bloc de bâtiments de l'hôtel.
2. Plan de situation
   1. Entrée d'hôtel pour les hôtes. 2. Entrée dans le salle des conférences. 3. Entrée de l'économie. 4. Transformateur.
3. Schéma du rez-de chaussée
   1. Entrie d'hôtel pour les hôtes. 2. Entrée dans le salle des conferences. 3. Entrée de l'economie. 4. Transformateur. 5. Vestibule-parloir. 6. Cage du concierge-réception-guichet. 7. Ascenseurs pour les hôtes. 8. Jardin d'hiver (atrium) et montée vers l'étage. 9. Vestiaire. 10. Bloc de W.C. 11. Salle de conférences, vestibule. 12. Salle de conférences (300 places). 13. Snack-bar. 14. Piscine-sauna. 15. Piscine-cour. 16. Mécanique. 17. Locaux d'habillement pour le personnel. 18. Dépôts, ateliers, central de téléphone. 19. Bureaux.
4. Détail de façade.
5. Détail de la tour.
6. Détail de l'aile d'hôtel.

1. Building block of the hotel
2. Site plan
   1. Guests' entrance of the hotel. 2. Entrance to the conference room. 3. Service entrance. 4. Transformer.
3. Floor plan, ground floor
   1. Guests' entrance of the hotel 2. Entrance to the conference room. 3. Service entrance. 4. Transformer. 5. Vestibule, saloon. 6. Porters-reception-cashiers. 7. Guests' elevator. 8. Winter-garden (atrium) and stairs leading to the upper levels. 9. Cloak-room. 10. Lavatories. 11. Conference-room and vestibule. 12. Conference-room (300 pers). 13. Snack-bar. 14. Swimming-pool, sauna. 15. Swimming-pool, courtyard. 16. Technical installations. 17. Cloak-rooms of employees. 18. Stores, work-shops. Exchange. 19. Offices.
4. Detail of frontage
5. Detail of tower
6. Detail of hotelwing

a szobákból érkező különféle gépészeti rendszereket gyűjti össze.

A középmagas blokkhoz két „ággal" csatlakozó „lepény" 6×6 m-es pillérraszterrel épült (részben, főként a homlokzatokon acél, részben pedig — a belső terekben — előregyártott vasbeton pillérekkel). A házgyárban készített 3×3 m-es beton födémlapok alatt ugyancsak 3×3 m-es hálót alkotnak a könnyített keresztmetszetű acéltartók. A körítőfalak és attikák (részben tartószereppel is ellátva, a homlokzati pillérek között) a szobatömeg házgyári panelstruktúrájával rokon megjelenésű előgyártott elemek lehetővé teszik, hogy az egész építmény „egy anyagból gyúrassék" — ami egy effajta építménynél formai alapkövetelmény.

A szálló tömege és homlokzati színvilága

adjointe. Les 10 étages contenant les chambres sont formés des éléments de série préfabriqués en usine, ils ont une sturcture à couloirs médians et ils sont installés sur la niveau de réception à deux couches en béton armé monolithe. Le système de demi-colonne du rez-de-chaussée, abrite en bas les différentes fonctions de service. Son niveau supérieur de renforcement et de structure réunit les différents systèmes mécaniques qui arrivent des chambres.

La » galette « qui se rattache par deux » branches « au bloc d'une hauteur moyenne, était faite avec un réseau de piliers de 6×6 mètres (en partie — surtout sur les façades — avec des piliers en acier et en partie, — dans les espaces intérieurs, — avec des piliers en béton armé préfabriqué). Sous les plaques de plancher de

made prefabricated elements with central passages, is rising over the reception wing of twin layer monolithic reinforced concrete. The lower ground floor pillar-wall system of this later is offering place for the various service functions, while its upper level of stay work is collecting the various installation systems arriving from the rooms.

The flat wing is joining with two branches to the medium high wing, and is erected over a modular screen of pillars of 6×6 m. These pillars are partially of steel on the frontages, and partially of prefabricated reinforced concrete in the internal spaces. Below the 3×3 m floor slabs, work shop prefabricated, the light weight cross section steel girders are forming a similar network of 3×3 m. The skirting walls and the attics

1. Bejárati előtetők
2. Modellfotó
3. I. emeleti alaprajz
   1. Vendégfelvonó 2. Télikert légtere és lépcső a hallból 3. Emeleti előcsarnok. 4. Éjszakai bár 5. Különtermek 6. W. C.-blokk 7. Étterem 8. Különterem (csoportos étkezés) 9. Konyha 10. Gépészeti elosztás 11. Uszoda, sauna öltözők

1. Avant-toits de l'entrée.
2. Photo de modèle.
3. Schéma du premier étage.
   1. Ascenseur des hôtes. 2. Cube d'air du jardin d'hiver et escalier du hall. 3. Vestibule de l'étage. 4. Bar de nuit. 5. Salles particulières. 6. Bloc de W.C. 7. Restaurant. 8. Salle particulières. (pour les repas des groupes). 9. Cuisine. 10. Distribution mécanique. 11. Piscine-sauna, locaux d'habillement.

1. Entrance with canopies
2. Modell-photo
3. Ground plan, first floor
   1. Guests' elevator. 2. Airspace of winter-garden and stairs from the hall. 3. Vestibule, upper floor. 4. Night bar. 5. Private rooms. 6. Lavatories. 7. Restaurant. 8. Extra hall for group-catering. 9. Kitchen. 10. Distributing station. 11. Swimming-pool, sauna, dressing cabinets.

1

2

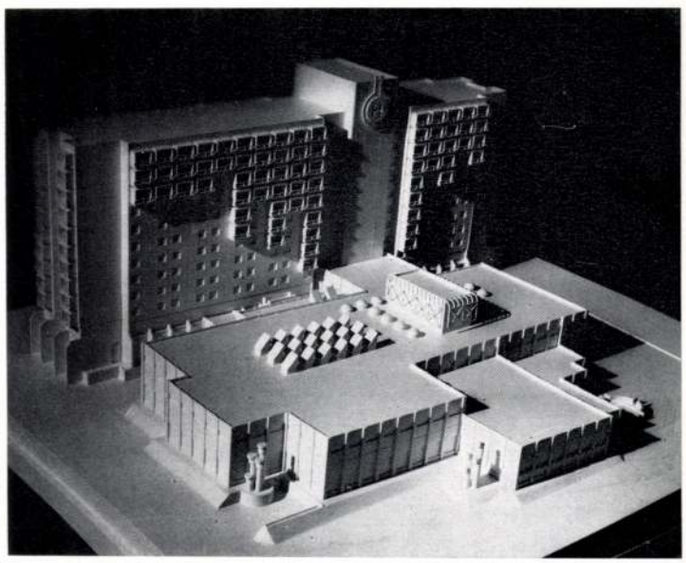

3

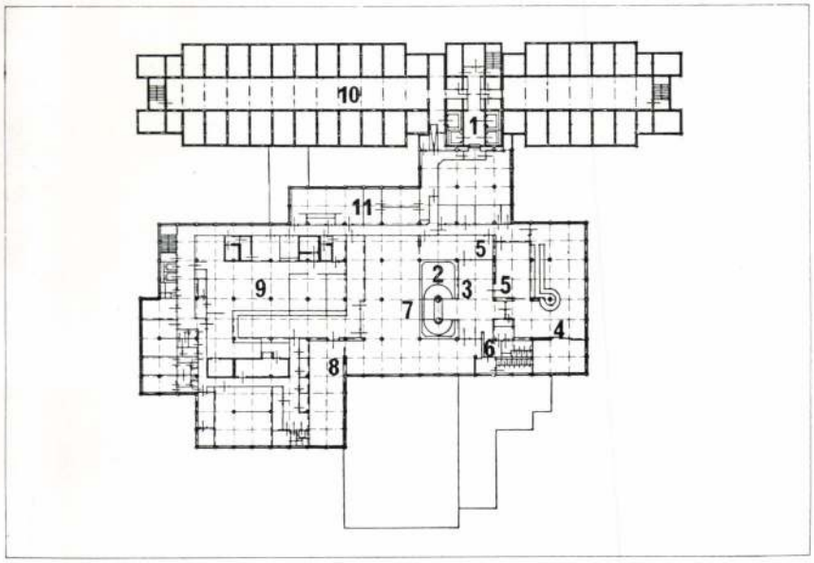

a megszokott panelformákat elég merészen túllépi. A tervezés merte vállalni a játék vádját is (ismerve és megértve, hogy egy városi szálló nem igényel loggiákat, s tudva és érezve, hogy loggia-elemek alkalmazása nélkül a csupasz-kopasz ház egyszerűen elviselhetetlen, s kellemetlenül taszító hatása ellentmond a szálloda hívogató reklámigényeinek); az erősen színezett homlokzati térelemek funkcionálisan öncélúnak látszó „szárnymotívumot" formáznak a felvonótorony tengelye körül. A loggiák oldala mélylila, beton mellvédje mohazöld, hajlított csőkorlátja míniumszínű. A „lepény"-szárny acél bordái sötétzöldek, a két bejárati előtető s a télikert felülvilágító-szerkezete ugyancsak mínium színű. (Leírva ez a szín-kavalkád furcsa és szinte karikatúraszerűnek látszik, a valóságban

3×3 mètres, préfabriquées en béton les poutres métalliques à section réduite forment aussi un réseau de 3×3 mètres. Les murs entourants et les attiques (en partie ayant un rôle de poutre entre les piliers de la façade) sont des éléments préfabriqués, apparentés à la structure des panneaux préfabriqués en usine pour les masses de chambres, et ils rendent possible que tout le bâtiment puisse être construit » de même matière «, ce qui est une exigence fondamentale de forme quant aux édifices de cette sorte.

La masse de l'hôtel et la coloration des façades dépassent d'une façon assez osée les formes habituelles des panneaux. La planification osait prendre à sa charge même l'incrimination du jeu (— sachant et comprenant qu'un hôtel en ville n'exige

(possessing partially supporting role between the pillars of the frontage) together with the panel structure of the building mass of the hotel with its prefabricated elements of similar appearance, has enabled to give the building a spectacle as "knead of one single material" being a formal requirement of a building of such character.

The mass of the hotel and the colour-scheme of the frontal elevation is boldly surpassing the accustumed panel-forms. Knowing and understanding that a town—hotel does not require loggias, further knowing and sensing that without the loggia-elements tha naked and bald building would be simply unbearable, which would contradict by its unbearable and repulsive appearance to the inviting and advertising

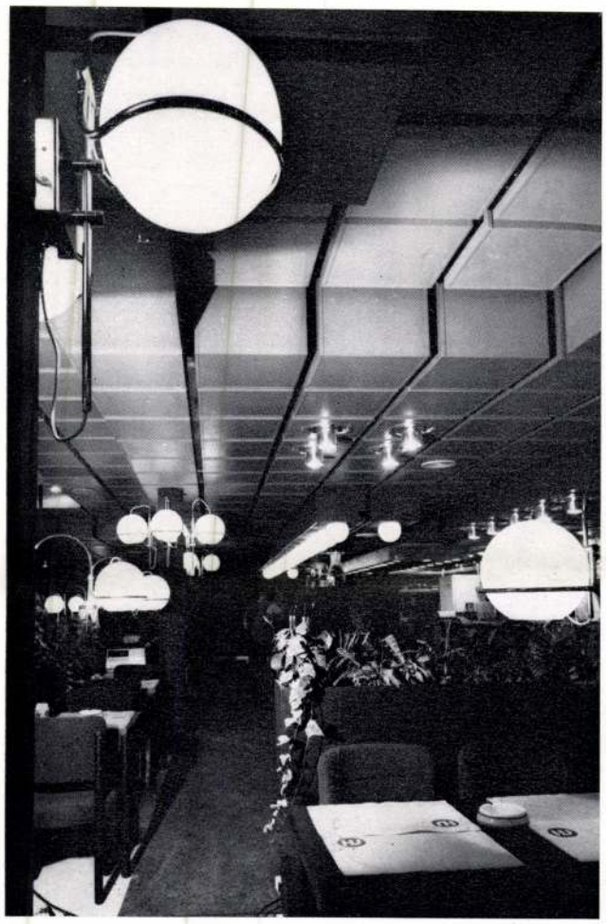

4

5

4. Snack-bár-részlet
5. Díszlépcső
6. Általános emeleti alaprajz
   1. Vendégfelvonók 2. Vendéglépcső 3. Gazdasági felvonó 4. Vészlépcsők 5. Kétágyas szoba 6. Egyágyas szoba
7. Díszlépcső

4. Détail de snack-bar.
5. Escalier de parade.
6. Schéma général des étages
   1. Ascenseurs des hôtes.
   2. Escalier des hôtes.
   3. Ascenseur de l'économie.
   4. Escaliers d'alarme.
   5. Chambre à deux lits.
   6. Chambre à un lit.
7. Escalier de parade.

4. Snack bar. Detail
5. Ornate staircase
6. General floor plan, upper floors
   1. Guests' elevators. 2. Guests' stair case. 3. Service elevator. 4. Emergency exit. 5. Double bed room. 6. Single bed room.
7. Ornate staircase

6

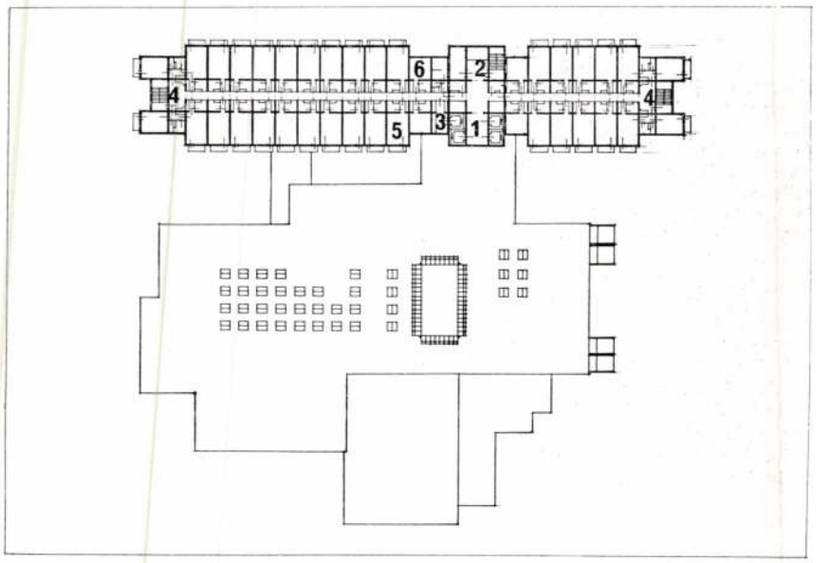

7

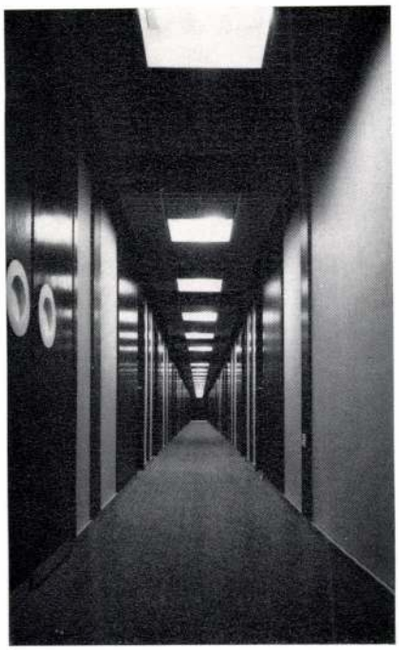

1

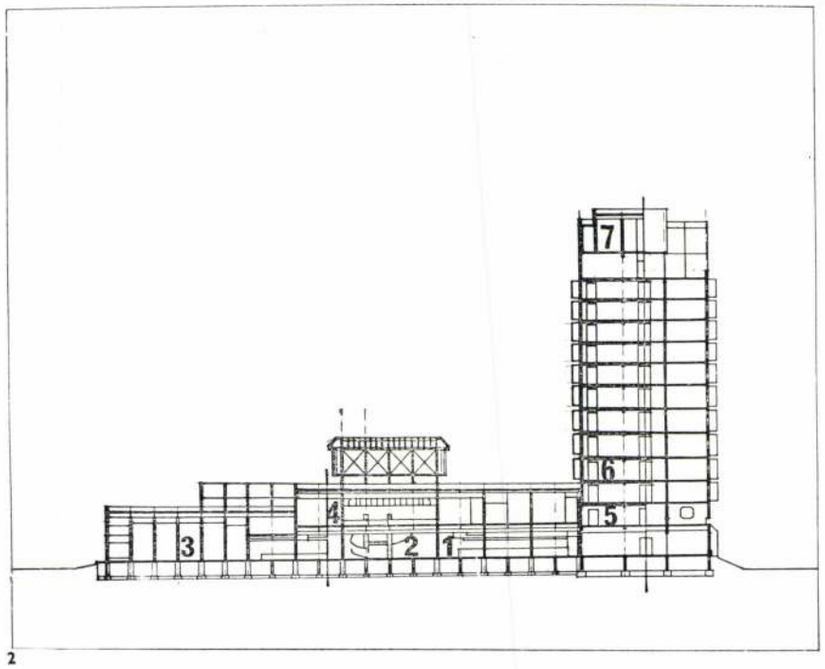

2

azonban a színek és formák szinte szoliddá elegyülnek s kivívták az eleinte ugyancsak gyanakvó — s határozottan színellenes — csehszlovák kollégák elismerő megértését is.)

A szálló legegyértelműbb — s a házban élők-mozgók számára remélhetően érzékelhető — tervezői törekvése az volt, hogy a vendégforgalmi terek az őket befogadó mindkét szinten egyetlen, összefüggő, együttműködő térszövetbe konglomerálódjanak. E térszövet gócpontja az a kb. 10 m-es belmagasságú felülvilágított télikert, amelyben az emeletre vezető két félkörkaréjú lépcsőt helyeztük el, s amely maga köré fűzi, magára nyitja a házban levő szinte valamennyi közösségi célú vendégteret, így a földszinti előcsarnokot és snack-bárt, valamint az emeleti éttermeket, különtermeket és áttételesen még az éjszakai bárt is. A 330 férőhelyes étterem, a 100 férőhelyes snack-bár s a hasonló nagyságú éjszakai bár mellett a földszint még egy kb. 300 férőhelyes konferenciateremnek s egy uszoda-szauna blokknak is helyet ad — az 1200 adagos konyhát pedig az emeletre helyeztük el.

A szálló belsőépítészeti megformálása azt a célt tűzte ki, hogy a ház egyszerre legyen összefüggő, egy rendszert alkotó hangulatsor s nagyon sokfajta vendégigényt kielégítő választékhalmaz. A burkolatok, pultok, mobiliák, szőnyegek, álmennyezetek alázatosan szolgálják az összefüggő térfolyam-rendszert, de önálló életet is élnek és látható, érzékelhető sikerrel váltják a hol otthonos, hol reprezentatív hangulatot.

Talán e hangulatválasztéknak is köszönhető, hogy az épületet — amely egyértelműen „B" kategóriájúnak rendeltetett és épült — a nyitás után röviddel a csehszlovák üzemeltető „A" kategóriájúnak nyilvánította.

F. J.

pas de loggias, sachant et sentant que sans l'utilisation des élémets de loggia, le bâtiment devient nu et chauve et c'est tout simplement insupportable et que son effet intolérable est en contradiction avec la publicité alléchante de l'hôtel —), que les éléments d'espace des façades fortement teintes paraissent être des » motifs ailés « fonctionnellement autonomes autour de l'axe de la tour des ascenseurs. Les côtés des loggias sont lilas foncés, leur parapet en béton est vert mousse, leur rampe de tube courbé a la coleur du minium. Les nervures en acier de l'aile » galette « sont vert foncé, les deux avant-toits de l'entrée et la structure de la verrière du jardin d'hiver sont également de couleur de minium. (Donnant la description de cette cavalcade de couleurs, cela paraît drôle comme une caricature — mais dans la réalité les couleurs et les formes se sont adoucies à devenir quasi raisonnables et ont obtenu la compréhension pleine d'éloges des confrères tchécoslovaques qui au début se montraient passablement méfiant et catégoriquement opposés aux couleurs.)

La prétention de l'auteur des plans la plus univoque était — et il est à espérer que cela est perceptible pour ceux qui vivent et se remuent dans le bâtiment — que les espaces du trafic des clients se concentrent sur tous les deux niveaux en un espace unique contigu, coopérateur. Le centre de cet espace est le jardin d'hiver à environ 10 mètres de hauteurs intérieure et éclairé par le haut où l'on avait bâti deux escaliers à lobe en demi-cercle, lesquels mènent à l'étage. Ce jardin rassemble autour de lui presque tous les espaces de communauté qui se trouvent dans la maison, comme le vestibule et le snack-bar du rez-de-chaussée, les restaurants de l'étage, les salles particulères et par transposition même le bar de nuit. Outre le restaurant pour 300 personnes, le snack-bar pour 100 personnes et le bar de nuit de même grandeur, le rez-de-chaussée abrite encore une salle de conférence à 300 places assises et un bloc de piscine — de sauna, mais la cuisine à 1200 portions est placée à l'étage.

La formation de l'aménagement intérieur de l'hôtel avait pour but d'assurer un système continu pour la réalisation de toutes sortes de prétentions et d'offrir un choix riche à pouvoir contenter les exigences multiples des clients.

J. F.

demand of a hotel, the architects accepted even the imputation of playfulness: the vividly coloured frontal space elements are forming around the axis of the tower of the elevators a "motif of wings" appearing functionally to be selfcomplacent.

The lateral walls of the loggias are dark-lilac, the concrete parapets mosaic-green, their bent pipe-railings lead-red. The steel-ribs of the flat wing are painted dark-green while the canopy of the two entrances and the skylight structure of the winter-garden is lead-red too. As described here, this cavalcade of colours might seem strange and caricatur-like but in reality the colours and forms are joining into a modest unity gaining the understanding at last of the at the start rather distrustful and hostile to colouring colleagues of Czechoslovakia.

The most unequivocal endeavour of the architects was, and as it was hoped for those living in the hotel too, that the spaces of communication of the guests on both of the levels should unite into one single coherent and cooperating space-texture conglomerate. The nodal point of this space-texture is given by the winter-garden of approx. 10 m internal hight with its sky-lights. Into this were placed the two half-circle stairs, collecting too just all the public guests spaces of the hotel, viz.: the vestibule on the ground floor, the snack-bar, the dining-halls on the upper level, the particular rooms, and even the night-bar. Apart of the dining-hall for 330 guests and the snack-bar for 100 guests with the night-bar of similar size, the ground floor is offering space for a conference-room for 300 visitors, and for a swimming-pool and sauna block. The kitchen with a daily capacity of 1,200 dishes is situated on the first floor.

When designing the interior formations of the hotel the architects had the gaol that the building should offer a coherent, and a one and single system forming sequence of feelings, at the same time satisfying the utmost great variety of requirements of its visitors. The coverings, the desks, the carpets, the suspended ceilings are serving with devotion this coherent system of spece-sequences, though possessing their individual life changing perceptibly and visibly, and with success their atmosphere of homeliness and representation.

J. F.

1021

1979. júl. 7. Kossuth 16.oo M.

168 óra.

- Szállodasor a pesti Duna-parton. Régi álom. Most osztrák cég munkája és osztrák hitel révén. A tervezést a Lakóterv kollektivája végzi és a Hungarohotels tulajdonába kerül a Hotel Forum Intercontinental. Ugy hírlik, hogy ebből a hitelből megépülne még a Déli Pályaudvar melletti 4oo szobás, a Baross csomópontnál egy 32o szobás szálló, továbbá a Roosevelt téren egy Malév-Pannonia Szálló. Égetően szüksége van a Fővárosnak az új szállodákra és örvendetes a szépülő városrész is. Kondor Katalin a tervező vezetőt Finta József építészmérnököt kereste fel.

- Nem tudom, hogy egy építésznek, egy tervező építésznek van-e belsszólása abba, hogy az a szálloda amit tervez az hol lesz?

- Tulajdonképpen beleszólása nincs, ill. úgy kapom a megbizást, hogy valahova valamit kell tervezni. Tehát amikor egy szálloda megbizás hozzánk kerül, akkor egyben azt is meghatározzák, hogy hová kell tervezni a szállodát.

- Szóval annak idején amikor Finta József megkapta, hogy tervezze meg az Interkontinentált ott a Duna-parton, akkor fogta magát megtervezte, odatervezte, tudta, hogy hová tervezi és nincs ez másképp most sem, amikor a Duna-parti szállodasor második darabjának épitése kezdődik el. Hamarosan? mondhaton igy?

- Remélem nagyon hamar, talán már ebben a hónapban is hiszen éppen tegnap ki is tüzték az épület helyét és azt hiszem, hogy a nemzetközi szerződés megkötődik megint csak talán e hét végén, akkor semmi akadálya nem lesz annak, hogy az osztrák cégek felvonuljanak és nagyon nagy iramban elkezdjék az épitkezést, hiszen kb. 2- 2.5 év áll rendelkezésükre, amely az ilyen nagyságrendü épitkezésnél nagyon kevés idő. Ahhoz hogy befejezzék az ő érdekük is és természetesen a miénk is, hogy minél hamarabb ott legyen a ház.

- Hol van ez az ott?

- A Duna-parti szállodasor második eleméről van szó, az Apáczai Csere János utca, a felső rakpart, az Eötvös tér és a Semdo Pál utca által bezárt területre, ahol egy nagyon kedves kis park volt mindeddig, gondolom a környék sajnálja is, hogy ezt a kis parkot felszámolják. Tulajdonképpen én is sajnálom.

- Én belvárosi lakosokkal beszélten és bizonyos nosztalgiával emlékeztek arra vissza, hogy amikor ez a bizonyos régi Duna-

parti szállodasor itt volt gyakorlatilag, ezen a helyen, ebben a vonulatban legalább is, akkor ezek a szállodák ilyen három, négy emeletes szállodák voltak. Na most ugye a már megépült Interkontinental nagyon magas, hirtelenjében nem is tudom mekkora és nyilvánvaló, hogy ilyen szempontból ez sem fog kilógni a sorból, ez viszont magas szálloda lesz.

- Nosztalgia mindig mindenkiben van, amikor a régi klasszicista Duna-sor után elkezdtek épülni ezek az eklektikus szállodák, vagy amikor már beépültek, de a klasszicista Duna-sorban maga a Vigadó, akkor is két, három emeletnyi ugrással ültek ezek az új házak a régiek elé. Gondolom abban a korban élők heves nosztalgiával gondoltak a klasszicista Pest két- három szintes magasságára, az eklektikus sor 4- 5 szintes magassága láttán. Azt hiszem minden kor, minden 50 év meghozza a maga lépték ugrását egy városban, nem történt ez másképp most sem. Persze az a helyzet, hogyha most megépül ez az új szálló, még akkor sem lesz teljes ez a Duna-sor, hiszen közben ottmarad a tonett-ház, a maga régi eklektikus tömegével. Én nagyon sajnálom is, hogy ez az épület ottmarad, annak ellenére, hogy a maga módján, a maga nemében egy jó ház, mert igy most talán ebben az időpontban, amikor az Erzsébet-hid felől az Interkontinentál a Lánchid felől ez az új épület a Budapest fóruma, ahogy valószinüleg fogják nevezni, a Duna-sor két oldalán éppen azonos léptéket képvisel, közben a tonaett-ház nagyon megbicsaklitja ezt a léptéket, nem tud kialakulni ez az új kompozició és talán a Vigadó szenvedi a legnagyobb kárát, mert egy új Duna-sorban a Vigadó mint egy ékszer jelenne meg a maga müemléki értékeivel. Most, hogy mellette még egy másik régi épület, egyáltalán nem müemléki értékekkel ottmarad, talán az egész kompozició furcsa lesz és felemás.

- És nem volt arra vita, vagy nem volt arról szó, hogy esetleg azt a házat eltüntetik onnan?

- Gazdaságossági, pénzügyi kérdés, nyilván a Fővárosnak is ez lett volna a vágya, talán a Belkereskedelmi Minisztériumnak is, hogy oda is egy új szálloda épülhessen és végre megélhetjük azt, hogy ez az egész szakasz az elkövetkezendő 50 ~~xxxx~~ évre kialakul, de hát nem igy történt, most nincs erre pénz.

- Nem tudom, hogy ki ragaszkodott tulajdonképpen ehhez a helyhez jobban. A magyarok elképzelése volt mindenképpen a Duna-partra épiteni ezt a szállodát, vagy az osztrákoké.

- Az osztrákok elképzelése nem lehetett, hiszen ők hitelt adnak a szálló épitésére és megépitik kulcsátadásra a szállodát, a szálloda üzemeltetésében nem vesznek részt, abban az Interkontinentál fog hasonló módon résztvenni, hasonló társként mint a

jelenlegi Duna Interkontinentalnál. Ez talán azt is mutatja, hogy eléggé meg lehettek elégedve a Duna Szálló üzemeltetésével, forgalmával, nyereségével, sikerével, ahggy belevágtak egy másik ilyen üzletbe. A terveket természetesen konzultáltuk velük. Hát hogyha a nevüket odaadják egy szállodához, akkor nyilván meg is nézik, hogy mihez adják ezt a nevet. Az Interkontinental cég jelzése kötelez nagyon sok mindenre. Az egész szálloda szinvonalát meghatározza, mert ez egyben egy vendégkört is vonzn amelynek részben az Interkontinental az idehozója és ez a vendégkör megszokott valamilyen fajta szinvonalat, ami egy elég magas szinvonal.

- Egyébként ugyanolyan luxus-kategóriába lesz sorolva mint amilyenben a jelenlegi?

- Nem, inkább azt mondanám, hogy Á kategória. Egy fokkal alacsonyabb, de azt hiszem az Interkontinental fórumnak az a jelszava, hogy minden kényelem luxus nélkül. Lényegében mindazt tudja ma d a szálloda amit az Interkontinental vagy a Hilton tud, sőt annyival többet is, hogy uszoda, szauna-blokk is lesz benne, teljesen klimatizált az épület, loo gépkocsira garázsa van, két mélyszinti garázs van, ahol 5o- 55 gépkocsi van szintenként, tehát összesen kb 11o gépkocsit tudunk elhelyezni az épület alatt. Éppen elég.drága megoldás ez, de muszáj volt megcsinálni. Ezen felül természetesen étteren, drink bár, konferencia-blokk stb. mind lesz benne.

- Hány személyre is tervezik?

- Négyszáznyolc szobája lesz, tehát egy kicsit nagyobb a szoba számát tekintve mint az Interkontinental.

- Mondta az imént, hogy sajnálja azt a kis parkot, ami eltünik az épitkezéssel és akkor jutott eszembe, hogy ezzel egy újabb kis szabdtérrel lesz szegényebb a Belváros és ez többféle gondot is szül megint. Jelen pillanatban is szinte alig lehet moccanni a Belvárosban ha kocsival megy az ember. Most egy szálloda-vendég ugye többnyire kivált hogyha pénzesebb, akkor kocsival közlekedik. Én el tudom képzelni meg lehet oldani a parkolóhelyet több szintes mélységü garázzsal, de hogy lehet odáig jutni, akkor, amikor jelen pillanatban, tehát 1979 nyarán is a Lánchidon szinte moccanni sem lehet.

- Ebben teljesen igaza van, valóban moccanni sem lehet és én is messze elkerülöm kocsival ezt a vidéket. Ezen túlmenően az a véleményem, hogy nemcsak a szállodák miatt, hanem általában Budapestért is meg kellene már egyszer oldani ennek a belvárosi, dunai érintkező szakasznak a közlekedését, beleértve a 2-es villamos problémáját, a korzót, az alsó rakpartnak

a sorsát. Nem a szállodák okozzák itt majd a legnagyobb gondot, hanem az általános budapesti közlekedésben a dugulás.

- Igen, de ami máris nagy gond és éppen ezért amikor elképzeli az ember, hogy beépiteni még egy 4o8 ágyas szállodát, még inkább nehezíti a Belváros közlekedési gondjait.

- Minden nagyvárosban, Budapesthez hasonló nagyságú metropoliszban a belvárosi közlekedés ugyanigy bedugult és alig lehet megközeliteni a szállodákat. Ennek ellenére mindenütt épitenek szállodát, mert ez hozzátartozik a város életéhez és nyilván csak oda lehet elsősorban Á vagy luxus kategóriai szállodát épiteni, ahol vagy a városközpont közelsége, vagy a látvány, vagy valami mindenképpen odavonza a jól fizető pénzes vendéget. Tehát egy lakótelepre nem fog elmenni dollárért, mert ott esetleg megoldható a parkoló.

- Igen akkor pillanatnyilag csak annyit szögezhetünk le, hogy a Belváros közlekedési gondjai még inkább nehezednek akkorára amikorra elkészül ez a szálloda. Az osztrákok épitik, ahogy már mondtuk ezt a szállodát, tehát ez annyit jelent, hogy ők adják az anyagokat és ők hozzák gyakorlatilag a munkásokat is. Nem tudom, hogy eldőlt-e már véglegesen persze, hogy mennyiért?

- A szerződést még nem irták alá most amikor beszélgetünk, reménem, mire az adás megy, talán aláirják, tehát én azért nem szivesen beszélnék a bekerülési összegről, mert az az utolsó pillanatig alakul. Hát úgy másfél milliárd körül mozog egy ilyen szállodának ma a bekerülési költsége. Ezt aztán lehet dollárositani, schillingesiteni, mindenki maga megteheti.

- Minden esetre ez Ft-ban hangzott el, tehát másfél milliárd Ft-nyi az amit értékben itt nekünk megépitenek az osztrákok. Feltehetően, úgy emlékszem, hogy ez 1982-re.

- Igen 1982 elejére, de az előszállitás jogát is fenntartják. Nagyon is érdeke sz osztrák kivitelezőnek, hogy a lehető leghamarabb készitse el az épületet, mert ezzel növelheti nyereségét. Bár minden magyar kivitelezőnek is ez lenne az érdeke, hogy gyorsan épitsen. Ez az épitkezés egy hitelakció keretében zajlik, egy ilyen 3oo millió dolláros osztrák hitel, amely elsősorban a magyar idegenforgalom fejlesztésére használható fel és az egyik kikötése úgy tudom az, hogy az épitendő épületek osztrák kivitelbe készüljenek. Nyilván az a helyzet, hogy most az osztrák kivitel otthon nincs teljesen lefoglalva, leterhelve, tehát nekik is jól jön, ha most a fölös kapacitásukat itt Magyarországon ilyen igényes épületekbe fektethetik.

..-.-.-.-.-.-..

Tinta József, Állami-díjas építész

-Bemutatom Önöknek studiónk mai vendégeit,Gáspár Tibor Ybl-díjas építészt, a Magyar Építőművész Szövetség főtitkárát,és Tinta József Állami-díjas építészt.Ugy gondolom egy szakma rangját,tekintélyét jelenti;ha szembe mer nézni önmagával és elviseli a kritikát.A győri szinház a nagyközönség jó részének tetszik.Az építész szakma azonban nem nagyon szereti ezt a házat,vajon miért?

-Untató ismételgetésnek tünhet annak a nyilvánvaló ténynek az aláhuzása,hogy az uj győri szinház létesitése, mindannyiunk által nagyon is üdvözlendő,méltánylandó, cselekedet.Irigyeljük a várost ezért a sokat tudó épületért,és meghajtjuk a fejünket,azok előtt akik ennek a háznak a születése előtt bábáskodtak.Ugyanakkor az sem tagadható,hogy örömünk és lelkesedésünk elsősorban az épület léteszésének szól,és az épület építészeti,belsőépitészeti kialakitásával kapcsolatosan jelentkező némely ellenérzésünket sem illene elhallgatni.Na haragudjanak meg azok, akik nagyon jogosan örülnek ennek az uj szinháznak,de van ebben az épületben valamiféle kivagyiság,ami jelentős áldozatokat hozat az igények oltárán.Elgondolkoztató és sürgős elemzésre vár,hogy miként tudott a magyar barokk, vagy a klasszicizmusnéhol az eklektika,de ha nem akarunk olyan messze menni,akkor a 30-as,40-es évek modernje, nyilvánvaló szegénységünkből,akkori elmaradottságunkból, szerény lehetőségeinkből olyanfajta józan,tiszta,értelmes, világosfejü építészetet fakasztani,amely pont a józanságából, következően vált az akkori Európa építészet szerves részévé, egyenrangu részévé.És akkor amikor Anglia,ma a maga nemzeti szinházát kivül-belül betonból faragja,betonba önti,gránitba,nálunk nyilván jóval gazdagabb Finnország a helsinki Városi Szinházat amely szintén uj épület, nagyon egyszerü sima kerámia burkolattal látja el,akkor egyugyancsak nagyon józan törekvő lendületes vidéki városunk, a maga teátrumát kivül-belül bemárványozza.Győr a szinházcsinálásban kiváló példa,a szinházmárványozásban talán kevésbé.És hogyha a jövőben akarunk beszélni magyar építészetről,sajátos önálló jelzőkkel rendelkező magyar építészetről, akkor ezek a jelzők a puritánság,egyszerüség, józanság,tiszta méltóság kellene legyenek és nem a felpárnázottsága,cimázottsága.És még valamit szeretnék elmondani.Számomra egy épület akkor igazán jó, hogyha minden része egy masszából gyurt.~~Ennél a szinháznál~~

1979.VI.24. Televízió 22.25. /Mné/.
Unokáink is látni fogják.

~~gyurt~~.Ennél a szinháznál ott érzem az egyik problémát, hogy ha a főhelyzet felé közelitünk, annak egy ilyen plasztikázott szobrászkedő harcsaszája van.Oldalt nézünk, az oldal helyzetek egy szárazabb funkcionalistább felfogás uralkodik a kételyeken,ébresztő Vaserelyvel, hátul egy a hátsó helyzetnél egy lakóház helyzetet látunk,és mindezek fölött egy olyan kábelszerkezet lendül a magasba,amely első helyzetek részekkel bizony elég kevés rokonságot mutat.Elsőben is jelentkezik az egyébként szépen,értelmesen megcsinált előcsarnok rendszerben egy olyan,pompa,csillogás ami hát ellenérzéseket is kelthet.Talán azt mondanám,összefoglalásul,hogy Disander Holl mondja a kevesebb több.Hogyha a szinház után sóvárgó,és szinházat csináló vidéki városaink közül némelyek kevesebbel is beérik,ezen a téren lehet hogy többet kaphatnak a kevésért.

Finta József, grafikusművész

Finta József plakátja

K.T.: Az év legszebb plakátjai kiállításról.

Nyelv (Vezprém) 1986. nyár e hír

Laoszi parasztcsalád a Kőedény-síkság egyik településén

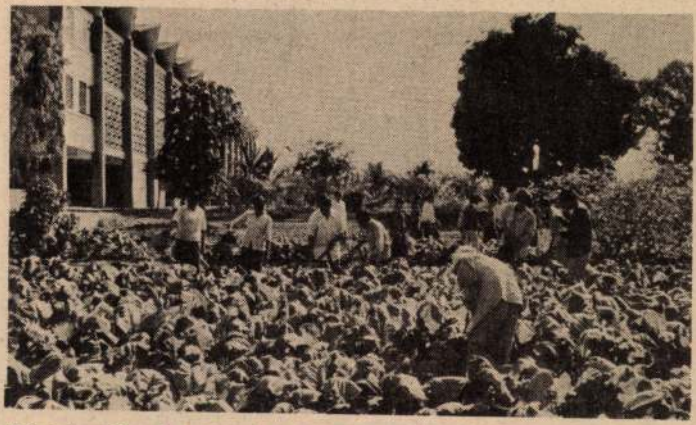

Házi kerámia a Dong Dok-i pedagógiai főiskolán. Laoszban még a legkisebb megművelhető területet is hasznosítják, s az állami hivatalok, intézmények, iskolák előterében gyakorta látni hasonló veteményeseket

1021

1980. március 5. Kossuth 18,3o Vgné

Esti Magazin

- Milyen lesz a Duna-parti szállodasor, ha rövidesen elkészül? - Nemsokkal ezelőtt ért véget az Epitőművészek Szövetségében a szakemberek e kérdésről szóló nyilvános vitája. Szatmári Ilona két résztvevővel beszélgetett.

- Apesti Vigadótól Északra , a Dunakorzó mellett az osztrák kok már javában épitik az uj Fórum Szállódát. Kissé beljebb, a Roosevelt tér-Apáczai Csere János utca és a Dorotytya utca által határolt területen a Malév Szálló alapozását végzik. A Fórum tervezője, Finta József Ybl -dijas épitész és munkacsoportja, a Lakóterv-től, a Malév szálló tervezője pedig az ugyancsak Ybl-dijas Zalavári Lajos és munkacsoportja a Középület Tervezőtől. Mindketten ma délután az Epitőművészek Szövetségében mutatták be a két uj szálloda terveit.

- A 4o8 szobás Fórum Szálló ugyanugy az Intercontinental hálózatrésze, mint a Duna Szálló. Lényegében a jópénzü, de inkább csoportos turizmus részére épülő szállodák ezek a Fórum tipusu szállodák. Talán a jelszavukkal jellemezhetők legjobban a tipusa. Minden kényelem luxus nélkül! A Fórum valóban ilyen lesz. Minden olyan funkcióval, vendéglátó egységgel, uszodával,kondrenciateremmel, garázszsal, amely egy ilyen majdnem luxus szállodához szükséges, az épület teljes egészében klimatizálva lesz. Megpróbáltuk maximálisan kihasználni a helyi adottságait.

- Az épitő osztrák vállalat 1981. őszére fejezi be a Fórum épitését. És milyen lesz a Malév Szálloda?

- 357 szobás szállodát, és a Malév kereskedelmi és idegenforgalmi központját foglalja magában. A szálloda központja egy nagy belső udvar, melyen keresztülhaladva érhetjük el a vendégszobákat és vendéglátó helyeket. A szállodában lesz bárterem, konferenciatermek, söröző és uszoda.

- A Malév Szállodának 1982. koratavaszára kell elkészülnie. Milyen problémákat vet fel ennek a két szállónakaz épitése?

- Azt mondanám, hogy a Duna-partnak ez a szakasza szállodákkal, kereskedelmi, vendéglátó , kiállitó és egyéb helyekkel legyen teletömve, és a Belváros szerves része legyen. Pontosan megmagyarázom, hogymiről van szó. A szállodák önmagukban nem elegendők arra, hogy visszavarázsolják a sokszor visszaálmodott régi korzóéletet. Enél sokkal több-

bet kellene ezen a helyen csekedni ahhoz, hogy a Belvá ros valóban Budapest és Euró egyik főutvonalára, a Dunára kifusson, kinézzen. Megelleneteremteni egy olyan gyalogos korzó, sétány lehetőget, a gépkocsiforgalom kitiltásával, amely nyugalmi zát adna az ideérkezőknek. Később talán egyszer, a kett villamossal is valamit kel lene kezdeni, például azt, hy lehelyezzük,

- A föld alá?

- Nem a föld alá, csak az alrakpart szintje közelébe.

- A Vigadó tér északi oldalávan például a Tonet-ház, amely lakóház.

- Nekem az a véleményem, hogy Tonet-házat majd le kell bontani, városképi szempontbó Ez azt hiszem nagyon erő sen pénz kérdése. Tulajdonképn a Vigadó helyzetét ront ja most már. Hiszen tulajdonképen az egész Vigadó egy olyan mai keretbe foglalódik ; Intercontinentállal és a most megépitendő Fórummal, mely keret a Vigadó müemléki értékeitki fogja emelni. Iszont a Tonet-ház, amely különösebb müemléki értékekkenem dicsekedhet, mégisebben a keretben müemléki érték nő.

FINTA JÓZSEF

Szombat, 1983. január 15. Magyar

Nemzet

Nem szoktam álmodni...

Finta József, aki „véletlenül" lett építész

A Magyar Építőművész Szövetség minden esztendőben emlékplakettet adományoz azoknak az építészeknek, akik a különböző bizottságokban és testületekben tiszteletreméltó áldozatkészséggel veszik ki részüket a szövetség munkájából; akik az elmúlt időszakban kiemelkedő módon tevékenykedtek a magyar építészet közös céljainak valóraváltásán. Kilencük egyike: *Finta* József, a LAKÓTERV főépítésze, akivel nem véletlenül találkoztunk és nem véletlenül szenteltünk időt a beszélgetésre a zsúfolt műteremben, a tervezőasztal mellett.

Hogyan lett Finta Józsefből építész?

— Véletlenül — mondja kontörfalazás nélkül a vékony dongájú Finta József, aki törékeny ember benyomását kelti. Az összenőtt szemöldök alatti kékes-szürke szempár szúrós tekintettel fürkészi a világ sorát.

— Még gimnáziumban sokat verseltem, írogattam. Édesapám Erdélyben neves költőnek és műfordítónak számított, így otthonról ezt a fajta hangulatot, igényt és légkört hoztam magammal. Aztán elkezdtem rajzolni, s mire az érettségire került a sor, már úgy gondoltam, inkább képzőművészeti főiskolára mennék. De hát édesapám magyar—latin tanár volt, és talán azért, mert írói pályáját a háború kettétörte, s ebbe belekeseredett, féltett egy tisztán művészi pálya balsikereitől. Azt mondta, majd rajzolhatok kedvemre, de előbb biztos foglalkozást is találjak magamnak. Miután, bár nem vonzódtam a matematikához, de jó matematikus voltam, s jól rajzoltam, ebből arra következtettem, hogy építésznek is elmehetnék...

— Az egyetemet népköztársasági ösztöndíjjal végeztem, s elismert tervezőnek számítottam (a rajzi tanszéken már harmadéves koromban másodéveseket oktattam), de az egyetem elvégzése után sem tudtam, mi vagyok. Diplomázásomnál véletlenül ott volt a LAKÓTERV igazgatója, aki azonnal szerződtetett; *Janáky* István pedig a diplomatervem alapján felvétetett a MÉSZ akkori Mesteriskolájába. A vállalatnál egy olyan műterembe csöppentem, ahol három-négy, már nagy gyakorlattal rendelkező mesteriskolás társam, valamint akkori műteremvezetőm és mesterem, *Zilahy* István is kitűnő oktatónak bizonyult. Nem éreztették velem gyakorlatlanságomat, *azonnal befogadtak*... Még azt sem tudtam, mi az a kiviteli terv, de már másfél év múlva állt egy, igaz, csak félig megvalósított, mini-kultúrházam Tiszalökön, a Vízműnél, és három év múltán Dunaújvárosban egy garzonházam, amelyre megkaptam az első Ybl-díjamat. Ez volt életem legboldogabb korszaka, amely a salgótarjáni üzletház tervezésével zárult: erre nagy szerencsével Állami-díjat kaptam. Azért volt csodálatos ez a korszak, mert még rajzolóm sem volt, *mindent én magam csináltam és a házaimat teljesen magaménak érezhettem*...

Azóta mi történt?

— Nagyon nagy változást hozott az életemben, hogy egy 1963-ban megnyert pesti Duna-part rendezési pályázat eredményeként, részt vehettem egy olyan versenyterv készítésén, amelyet a Duna Intercontinental „megszerzésére" írtak ki a KÖZTI és a LAKÓTERV számára. A pályázatot *Kovácsy* László belsőépítészszel együtt megnyertük. Akkor kaptam meg a szálló tervezését, és harminc éves fejjel egy 18 fős műterem vezetését. A munka „súlya" majdnem összeroppantott. És nehéz próba elé állított a 18 emberrel való törődés is. Meg kellett tanulni azt, hogy az építészet *teammunka*. És bizony mindenkinek, aki részt vesz ebben a munkában, meg kell adni az alkotás lehetőségét. Nehéz dolog. Azóta is nehezen szokom meg.

Az Intercontinentalt nagyon sok bírálat és támadás érte, amikor elkészült: heves vitákat kavart!

— Azt hiszem, azóta majdnem mindegyik (hazai) házam vitákra ad okot. De úgy vélem, az az épület, amelyen nem vitatkoznak, eleve gyanús. Érdekes módon a külföldi házaimra, akár a csehszlovákiai munkákról van szó, akár újabban a bécsi bankról, amelyet most nyitottak meg, nagyon jó kritikákat kaptam. *Magyarországon viszont nincs építészeti kritika!* Illetve: létezik egy furcsa sznob „kritika", amely általában építészet-ellenes. S ez azért nehezen magyarázható! *Nincsenek olyan építészettörténészek, műtörténészek, akik az építészethez valóban értenek.* Nálunk az építészeti kritika: laikus kritika. *A magyar építészet pontosan azt tükrözi, amit a magyar társadalom mutat és elbír.* Ami valóban kritizálható, az elsősorban a lakótelepi építészet, s az a gyakorlat, amely a lakásokat *szériatermékneknek* tekinti. *Ez a negatívum egész építészetünkre s az építészek elbírálására is árnyékot vet.*

— Egyébként is az emberek nehezen viselik el a *szokatlant*; az Intercontinentalnak a *volumene* volt egyértelműen szokatlan. Nem volt lehetőségem rá, hogy az épületet kisebbé tegyem, miután a szobaszámra, férőhelyre tőlem függetlenül kötötték meg az amerikai partnerrel a szerződést. Egy elefántot föl lehet pikkelyezni, esetleg virágokkal díszíteni, de ettől még elefánt marad. De a szálloda megjelenése és léptéknövekedése a Duna-parton semmivel sem jelentett nagyobb ugrást a környezet eklektikus léptékéhez viszonyítva, mint amilyen ugrás volt a Vigadó a maga idejében, a klasszicista Duna-parton...

Attól kezdve, hogy felépült az Intercontinental, Finta József szálloda-specialistának számít. Egymás után készült el a Volga, a Hotel Bratislava, a brünni Hotel Voronyezs, a Fórum, a Novotel, a Penta...

— Ez megint csak véletlen. A beruházók és az üzemeltetők szeretik, ha olyan valaki tervezi a szállodákat, aki ért is a szálloda technológiájához. Két olyan épületfajta van, amelyhez talán kevés az általános tervezési gyakorlat és tudás, bármilyen magas szintű is: ilyen a kórház és a szálloda. A szálloda óriási technológiai háttérrel rendelkezik gépészetben, funkcionális megkötöttségekben egyaránt; valóban olyan mint egy nagy gépezet. És ha az ember ehhez ért, akkor sokkal több energiát fordíthat a vendégterek kiképzésére, az épület külsejére és a belső terek esztétikai hatására...

Nem azért vonzódik a szállodatervezéshez, mert sokkal több lehetőséget kínál az (ön)-kifejezésre, mint akár egy irodaház, vagy lakóépület?

— Szállodát tervezni kétségkívül kellemes. Szeretem a szállodák világát. De megterveztük a Legfelsőbb Bíróság épületét, amely sajnos nem épült meg. Terveztünk diákszállót, amely, ha eltorzítva is, de megépült. Itt a műteremben terveztük és tervezzük Salgótarján nyugati városrészét, amely a központ szerves folytatása lenne, csak éppen nagyon elhúzódik a megvalósítása. És terveztem lakó- valamint kereskedelmi épületeket is, és nagyon sok városrendezési pályázaton vettem részt. Tehát, hogy a szállodák valósultak meg, ez tulajdonképpen véletlen.

De ezek tették híressé is!

— Híressé vagy hirhedtté, nem tudom. Bár nagyon sok kritikát olvasnak a fejemre a szállodák formájára, színére vonatkozólag, üzemeltetői bírálatot még soha nem kaptam; a szállodák használói meg vannak elégedve a munkámmal. Az az érzésem, hogy egy épületnek elsősorban *becsületesnek* kell lennie, és ebbe elsőrendűen az tartozik bele, hogy azokat a funkcionális és üzemeltetői igényeket, amelyek miatt egyáltalán létrejött, maradéktalanul kielégítse.

Hogyan tekint saját épületeire?

— Igazság szerint, az utolsó házam, amelyikkel elégedett vagyok, az a salgótarjáni üzletház. Az az épület volt *teljesen az enyém*, azért vállalhatok teljes mértékben felelősséget. Az voltam akkor igazán én. Azóta minden épületemben annyi kompromisszum van, hogy valamennyire, mai fejjel úgy gondolom, talán nem is lett volna szükség: maradéktalan örömöt egyik sem okoz. Ennek ellenére egyik házamat sem szégyellem, mert úgy érzem, hogy megpróbáltam az adott körülmények között a tőlem telhető legtöbbet kihozni belőlük. *Hogy ez mennyire sikerült?* Azt nem tudom. De abban biztos vagyok, hogy ez az utolsó három szálloda, amely osztrák idegenforgalmi hitel-konstrukcióban épült, lehet, hogy irritálják a hazai közönséget, lehet, hogy bizonyos fokig nem illenek bele a városképbe, de megütik az általános európai szállodaépítési nívót. És ez semmiféle szerénytelenséget nem jelent, mert bár nem tartom ezeket különösebben jó épületeknek, szégyenkezni nem kell miattuk.

Elégedett ember?

— Még mindig úgy érzem, hogy több örömöm lett volna az életben, ha elmegyek grafikusnak vagy festőnek. Természetemből fakadóan utálom az adminisztrációt, a menedzserkedést, a tárgyalásokat. Az alkudozásokat. A vitákat. Nem szeretek vezetni embereket. Irányítani. Dirigálni. Tehát ez a fajta önmegvalósítás, amely ilyen nagy „cirkusszal" jár, számomra természetellenes, de sajnos ezt (is) *kell* csinálni. Ma már egy ekkora épületet, mint mondjuk a Fórum (amelynek a telke csak kétharmada az Intercontinentalnak, de szobaszáma vagy hatvannal több), létrehozni vagy két év alatt három ekkora szállodát megcsinálni, mint a Fórum, a Novotel, és a Penta, ez kilencven százalék menedzseri tevékenység és csak tíz százalék tervezői. Bele is roppantam egészségileg. De hát nem lehet megállni...

Öt évvel ezelőtt azt hangoztatta, hogy a mai magyar építészetet nem tudja értékelni, mert egy esetleges értékelés elvenné a munkakedvét. Azóta többet dolgozott mint valaha...

— Nem szoktam sem a magyar építészetet igazándiból értékelni, sem magamat; egyszerűen nagyon szeretek házat csinálni. És ahogy a vadászkutya szagot kap, és rohan a vad után, én is tulajdonképpen így vagyok a munkákkal. Az a *mesterségem*, hogy tervezzek, és valójában ez adja az örömöt. A saját épületeimmel úgy vagyok, hogy addig érdekelnek, amíg csinálom őket. Amikor megépültek, már inkább azok a munkák kötik le figyelmemet, amelyek az asztalomon vannak, s amelyeknél remény van arra, hogy megépüljenek... *Nem szoktam álmodni épületeket, csak azért, mert építész vagyok*...

Kurcz Béla

VÁSÁROLUNK

könyveket,
metszeteket,
régi térképeket,
könyvtárakat.

Kívánságra
a helyszínen értékelünk,
a szállításról
gondoskodunk.

ÚJPESTI ANTIKVÁRIUM,
Budapest IV.,
Bajcsy-Zsilinszky
utca 13.

Telefon: 691-948.

REJTVÉNY-SAROK

1. Egy 22 éves dominikai hölgy nyerte az elmúlt év végén a Világszépe 82 megtisztelő címet és az ezzel járó ötezer fontos csekket. Mi a Dominikai Köztársaság legjelentősebb bányakincse?

a) vasérc
b) bauxit
c) mangán

2. Hazánk különböző tájegységeiben jelentős szerepük van a helyi rádióstúdióknak az információáramlásban. Melyik volt az ország első vidéki rádióstúdiója?

a) a szegedi
b) a pécsi
c) a nyíregyházi

3. A kitűnő magyar énekesnő, Pitti Katalin nagy sikerrel lépett fel Csajkovszkij Anyegin című operájának Tatjána szerepében a Moszkvai Nagyszínházban. Kinek a regénye alapján készült az opera szövegkönyve?

a) Puskin
b) Dosztojevszkij
c) Tolsztoj

4. Az év végére várhatóan teljes kapacitással működik majd az első hazai atomerőmű Pakson. A lakosság villamosenergia-igényének hány százalékát lesz képes kielégíteni ez az erőmű?

a) húszat
b) negyvenet
c) hatvanat

A helyes megfejtést beküldők között öt darab 300 forintos vásárlási utalványt sorsolunk ki.

PÁLYÁZATI SZELVÉNY

1983. január 15.

Cím: Lapkiadó Vállalat Reklámszerkesztősége 1073 Bp., Lenin krt. 9—11. „Rejtvénysarok". A megfejtést a megjelenéstől számított egy héten belül szíveskedjenek beküldeni. A nyertesek nevét és a helyes megfejtést a beküldési határidő letelte után megjelenő kedd számunkban közöljük.

(p. p.)

Tükör előtt

Hallottam hírét, festjük is magunkat ... (Hamlet)

A romantikus, sejtelmes sápadtság, meg a bolondos bohóc pirosítás után, a kozmetikában ismét divatba jött *az arc finom kikészítése*. Az új divatra jellemző a *szem kihangsúlyozása*. Figyelem! A szemöldököt nem szabad túl sötétíteni, mert öregít. Fekete helyett *szürke* vagy *szürkéskék szemceruzával* rajzoljuk meg a szemöldök vonalát. A szempilla viszont *feketén* csillogjon (tartós festés). A felső szemhéjat is festi a modern kozmetika: gyakran világosabb kék ceruzával kezdve, lefelé sötéttel folytatva. Szépek a szürke árnyalatai is. A fiatalnak bár kissé túlzás, divatos masztikkssal feltett *aranyezüst pettyecskék* csillogása.

A száj festői ügyességet kíván: világos, vagy sötétpiros szájceruzával kirajzoljuk a száj természetes keretvonalát, majd azon belül tesszük fel a szájrúzst; kétféle árnyalatban, a ragyogóbbat felülre. Általában *fénylő* kikészítés a divat.

Kikészítés előtt az arcot, előzetes pihentető pakolás után, alapozzuk. A pasztel színű puha alapozókrémet egyenletesen vékonyan simítjuk a bőrre, a homlokra is.

A pakoláshoz természetes — vitaminos — bőrnyugtató anyagokat használnak mint sárgarépa, élesztő, tej, tea, tojás, citrom. *A sárgarépa* A vitaminnal táplálja az arcot. Egy kisebb sárgarépát lereszelünk, megszokott arckrémünkkel vagy kávéskanálnyi jóghurttal simára dolgozzuk. Az egész arcot, a homlokot és a nyakat is bekrémezzük. 20 perc múlva mossuk le. *Az élesztőkrém* feléleszti a fáradt arcbőrt. 2 dkg élesztőből kevés tejjel lágy krémet keverünk, száraz arcbőrhöz néhány csepp babaolajat, zsíroshoz pedig néhány csepp citromlevet teszünk hozzá. A krémet maszkszerűen kenjük az arcra, 15—20 perc múlva öblítjük le.

Az új ránctalanító *Helia D krém* is természetes hatóanyagokat tartalmaz, három változata: száraz, zsíros és normál bőrre való. A megmosott, s még nedves bőrre vékonyan feltesszük a krémet, beszívódás után vizes kézzel puhán átsimítjuk a bőrt.

A rajzon egy kedves „modellt" mutatunk; fésülködőkendőcskét, amely illatszerboltban készen is kapható, de aki ügyes bármilyen — vasalást nem igénylő — könnyű anyagból egyedül is elkészítheti. Jó használt veszi majd.

(f. b.)

KERESZTREJTVÉNY

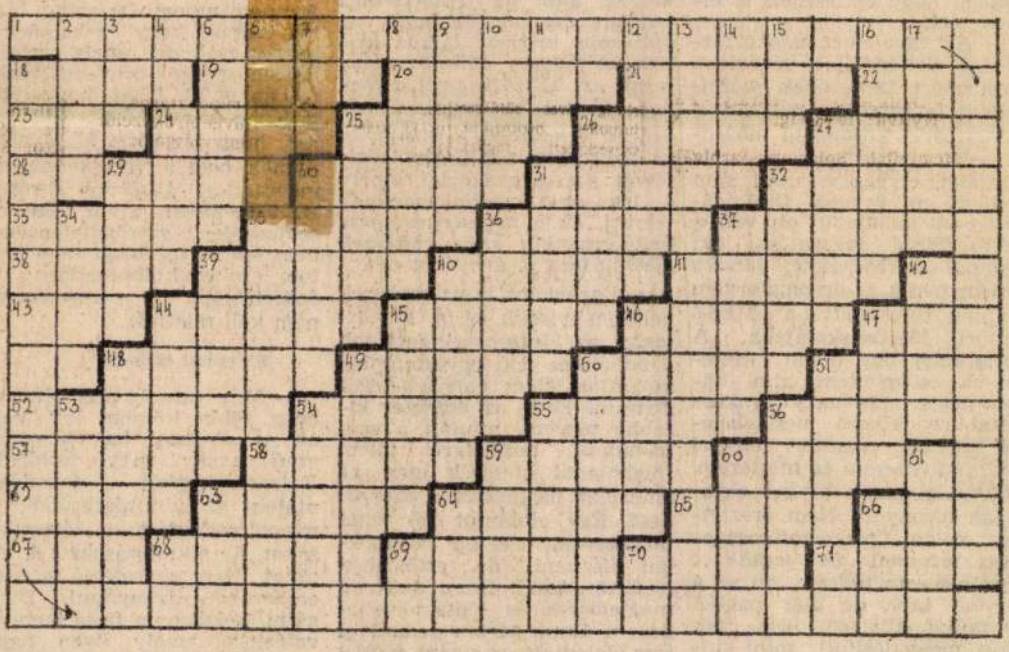

CERVANTEST IDÉZZÜK

MIGUEL de SAAVEDRA CERVANTES (1547—1616) spanyol író, a spanyol irodalom legnagyobb alakja. Élete a viszontagságok sorozata volt, és csak halála előtt néhány évvel írta meg világhírű regényét, a Don Quijotét. Rejtvényünk vízszintes 1. és a függőleges 18. számú sorában a nagy író egyik mondását idézzük.

VÍZSZINTESEN (kétbetűsök: ET, TU). 18. Mézillatú virágú fafajta. 19. Izmusköveto. 20. Széchenyi egyik könyve. 21. Kossuth-díjas mikrobiológus (Károly). 22. Neves szovjet illuzionista. 23. A kimonót összefogó hosszú és széles selyemöv. 24. Hannibal ... portas. 25. Példakép. 26. Becézett női név. 27. A német bírni ige (können) egyik alakja. 28. Osztrák alpesi síversenyző (Toni), háromszoros olimpiai bajnok. 30. Neves matematikus, tanár (Imre). 31. Az egyik nagyszűlő az unoka szóhasználatában. 32. Megállapítod súlyát, hosszát. 33. Régi lábbelik. 35. ... Petrics Soma festő. Petőfi barátja volt. 36. Baranya megyei község. 37. Érettségi vizsga. 38. Kapuvédelmen iskolát teremtő sokszoros válogatott labdarúgó volt (Károly). 39. Amely módon. 40. Szigetsor Japántól délre. 41. Portugál államfő (Ramalho). 43. Uzsora fele. 44. Szomorújáték. 45. Dalok. 46. Város a Rhone mellett. 47. Becézett női név. 48. Víztartó edény. 49. Nevezetes. 50. Zilahy-regény női alakja. 51. Fémes elem. 52. Létrejön. 54. Tisztogat. 55. Német városok szövetsége a 13—17. században. 56. USA-állam, fővárosa Augusta. 57. Élénk szín. 58. Buenos ... 59. Glédák. 60. Kelletlenül piszkál (az ételben). 62. Amely dolgok. 63. Öregember. 64. Arab vezér, akiről Gibraltárt elnevezték. 65. Idegen női név. 66. Az egyik szülő tréfás megszólítása. 67. Ettől lett Pán sípista. 68. Olasz férfinév. 69. Sötétvörös. 70. A folyó évről való. 71. Idegen hármas.

FÜGGŐLEGESEN (kétbetűsök: DA, YL, VS, PL, BA, IJ). 2. Mohamedánok szent köve. 3. Szentpéterrel — község. 4. Elsötétítők. 5. Milyen céllal? 6. Rendkívüli rendészeti helyzet. 7. Nemzeti Torna Egylet. 8. Megilletődéssel párosult tisztelet. 9. Félsziget Ázsia és Afrika között. 10. Becézett női név. 11. Ráskai ... (kodexmásoló apáca). 12. Nemrégiben elhunyt francia író, költő, publicista (Louis). 13. Üzletember. 14. Becézett férfinév. 15. Nagyon régi. 16. Magyar autóbusz. 17. Francia estebéd. 25. Gyümölcs. 26. Szovjet nép (cseremiszek). 27. Bizonytalan. 29. Olvasnivaló. 30. Bűnügyi regény. 31. Hajdú ... (község). 32. Neves francia festő (Edouard). 34. Csemegebor. 36. Országúti szálloda. 37. Állam a Földközi-tengerben. 39. Legendás brit király volt. 40. Hordófajta. 42. Angol kollégiumi város. 44. Lócaszerű ágyak. 45. Egy ókori kisázsiai császárság fővárosa volt (két zsinat helye). 46. Japán őslakói. 47. Férfinév. 48. Hátasló. 49. Hímez valamit. 50. Ritka női név (szept. 12.). 51. Japáni küzdősport. 53. Határérték. 54. Neves olasz labdarúgó-csatár volt. 55. Cipelé. 56. Osztrák író (Robert, 1880—1942). 59. Utód. 60. Fosztóképző. 61. Hatóság levelez hatósággal. 63. Egyforma betűk. 64. A disznó hátsó sonkája. 66. Idegen művészet.

Valló Emil

Megfejtésül beküldendő a Cervantes-idézet. Határidő: január 24. Címzés: Magyar Nemzet szerkesztősége, 1392 Budapest, Pf. 276.

Január 1-i számunk keresztrejtvényének megfejtése: Zúgjon hangom a világba, / mint a szálfás téli erdők, / minden népnek szabadságot / hozó boldog újesztendőt.

*

Tíz-tíz lottószelvényt nyertek:

Budapestiek: Baricz Imre, Csepeli Alajos, Csörgő Béláné, Farkas Nándorné, Harmath Marietta, Hergár Lívia, Lovag Viktor, Olló Ferenc, Sándor Gábor, Szabó Eszter.

Vidékiek: Botló Sándor, Pannonhalma; Erős Ferenc, Körmend; Fórizs Sándor, Báránd; Horváth László, Kiskunfélegyháza; dr. Marty Istvánné, Sátoraljaújhely, Mészáros Jánosné, Szentes; Nagy Éva, Budakalász; Rudnay Károlyné, Gödöllő; Szili Antal, Szódliget; Villányi Lászlóné, Tolna.

A nyertesek nyereményüket postán kapják meg.

Magyar Nemzet

Finta József

Vasárnap, 1980. december 7. Magyar

A tervezőasztalnál (1.)

Az építészet pálfordulása

Negyvenöt éves, főépítész. Egy csomó pályázat nyertese, díjazottja, két Ybl-díj, valamint az Állami Díj tulajdonosa. Épületei többnyire meghatározóak a budapesti városkép alakulásában: szem előtt vannak, szemetszúrnak, vitákat provokálnak, olykor vihart kavarnak. Festőnek készült, most szállodákat, városközpontot tervez. A vászon szabadságát, az alkotás gyorsaságát máig sajnálja. A pauszra vetett vonalak már megzabolázódtak, áttételesek és mire eljut az eredményhez...

Amikor a Lakóterv műtermében *Finta Józsefet* keresem, tulajdonképpen „csalódom". Lám, milyen az ember: a státushoz hozzágondolja a fényes külsőségeket, s ha ennek nyomát sem leli, nem érti. A viszonylag kis helyiségben tervezőasztalok sűrűje, közöttük épp csak annyi hely, hogy a tulajdonosuk elférjen. Nagy a nyüzsgés, csörög a telefon, lehet így nyugodtan alkotni, elmélyedni — beszélgetni? Meg aztán az a harminc perc, amit riportalanyom megszabott, ugyan mire elég? Mire kíváncsi? Elmondom. Előveszi a naptárát, fellapozza... Ma ráér? — kérdi. Rendben, hol? Talán nálunk, otthon este.

Háromszobás budai bérlakás, jobbára antik bútorokkal, sok-sok apró tárggyal kiegészítve. Elmerülök a hatalmas, régi bőrfotelben és végiggondolom, mennyi mindent akarok megtudni, kissé aggódom, lehet, hogy máris időzavarban vagyunk? Induljunk ki abból a tényből, hogy főépítész. Gondolom, ez ugyancsak irigyelt poszt, talán a csúcs.

— Enyhe skizofrénia. Mint a műterem főnöke, az irodavezető alárendeltje vagyok, mint főépítész pedig az igazgatóhoz tartozom. Ha sokat dolgozom, nem marad időm „főépítészkedni", ha pedig, mint főépítész ráérek, hiányzik a munka, attól félek, kikopok a gyakorlatból. A hirtelen felgyülemlő feladatok lehetetlenné teszik, hogy az ember mindent átgondoljon, sokszor *ad hoc* kell dönteni, olykor gyorsabban épül a ház, mint ahogy elkészülnek a tervek. Ezt sajnos nem is tudjuk befolyásolni. Akadnak, akik úgy gondolják, a Finta most egy csomó munkát összehabzsolt. Nem nézik, hogy ezek körülbelül tíz évre nyúlnak vissza, a legfrissebb is négyéves. Rossz ez azért is, mert az ember nem tudja felújítani az elképzeléseit, pedig én is változtam, s a világ sem áll meg.

— Milyen irányban fejlődött, alakul a város arculata? Természetesen minket nem vesz le a lábunkról a hozzánk látogató külföldiek álmélkodása, ha letekintenek a Halászbástyáról. Mi, akik a mellékutcákat, udvarokat, üzleteket járjuk, ismerjük a kapualjakat, szóval itt élünk, vajon jó képet vághatunk-e a városképhez?

— Két várost szeretek igazán: Kolozsvárt, mert ott születtem, és Pestet, mert itt élek. Nehezen tudnám elképzelni másutt. Az épített környezet sem tette tönkre a tájat, pedig *tragikus* dolgok történtek az utóbbi időben. A családi házas zóna például felemésztette a budai hegyeket. Lehet, az utánunk következők ezt számon kérik mindazoktól, akik ebben valamilyen módon közreműködtek. Egy olyan társadalomhoz, mint a mienk, amelynek módja van központi akarattal közbeavatkozni — ez méltatlan. Lehangoló, hogy nem tudtuk megszervezni a *magánépítkezést*. Rengeteg anyag, pénz, szellemi és egyéb energia megy pocsékba. Építészeti hatása pedig az, hogy a *szakmához értő tervezők kilencvenöt százaléka ebből a munkából kimaradt.*

— Ugyan miért?

— Az az építész, akinek bőven kijut a hivatali elfoglaltságból, *nem ér rá* maszekolni. Ez akkor kifizetődő, elviselhető, ha a feladatot végrehajtó teljes csoport összeáll, ami köztudottan temérdek ügyintézéssel jár, nos ettől sokan *idegenkednek*. Anélkül, hogy lebecsülném az effajta munkát, úgy érzem, ehhez más embertípus alkalmas. Kialakult Pest körül a paneles gyűrű, az úgynevezett tíztizenegy szintes „lakótelepi sérvkötő". Akkor épült ez a lakástömeg, amikor az építőipar még a szakma gyermekbetegségeiben szenvedett. Most értik meg, bizonyos *léptékvesztés* történt. Persze belejátszik ebbe, hogy óriási volt a *mennyiségi igény*, s ennek rendeltek alá mindent. A „miként" sokszor felébekerekedett a megépítés céljának. A Belvárosban szerencsére nem történtek újabb jóvátehetetlen torzulások, szerintem Pest megmaradt szép városnak. Természetesen, ha eltekintek az utcák, üzletek és a régi házak elhanyagoltságától.

— Dehát ettől aligha lehet eltekinteni...

— Furcsa, s érthetetlen kettősség: kialakult egy viszonylagos polgári jólét, ám az üzletportálok koszosak, a burkolat szennyes, a kuka kiöntve. S ezekért aligha okolható csak a gazdaság. Sokat járok Bécsbe, állítom, a budapesti eklektika magasabb színvonalú, mint a bécsi. A XIX. század vége, a XX. század eleje jobb építészetet teremtett, s ez a matéria még megvan.

— Vagyis nehezen tudunk elszakadni a nosztalgiától.

— A modern építészet nem tudta azt a magától értetődő kapcsolatot kialakítani a közönséggel, mint a korábbi stílusok, s a hangulattal is adós maradt. A modernek „élménykínálata" jóval szerényebb. Talán azért, mert törekvéseik sok esetben *szem elől tévesztették az emberi léptéket*. És még valami: ne felejtsük el, hogy a budapesti eklektika olyan gazdag időszakban született, amikor a nemzeti jövedelem-gyarapodásunk az európai *élvonalban* volt, ez az erre reagáló építészetben is tükröződött. A mára ugyanez nem fogható. A mi jelszavunk egyelőre: fő, hogy tető legyen a fejünk fölött. A mi társadalmunk a *mennyiséget* tartotta fontosnak, de hogy ez valóban építészet legyen, arra igazán nem tudott még figyelni.

— Köztudott, hogy az elkövetkezendő éveket sem a bőség jegyében hirdették meg. A gazdaságosság, hatékonyság, meg az ehhez hasonló figyelmeztető kifejezések elburjánzása vajon nem azt jelenti-e, hogy meg kell maradnunk annál a bizonyos „tetőnél"?

— Ahhoz, hogy az épített környezet adjon valami pluszt, nem biztos, hogy több pénz szükséges, mert az igényeknek némelykor *szerényebben* is eleget lehet tenni. Abban bízom, végső soron a társadalom vágyik majd arra a bizonyos többletre, mert az építészet önmagában nem képes megújulni. Az építészek akkor terveznek jobb házakat, ha ezt igénylik is tőlük.

— Dehát mindenki egyformán értelmezi ezeket az igényeket? Gondolok arra, hogy több építészgeneráció alkot egymás mellett, amelyet nem csupán a kor, hanem elvek, nézetek is elválaszthatnak. Beszélhetünk-e ilyen értelemben nemzedéki ellentétekről?

— Léteznek ilyen ellentétek, de elsősorban az én korom körül csoportosulók, tehát a negyvenesek és a most végzők, meg a néhány éve gyakorlók között. Amikor én 1958-ban kezdtem, jóformán egy év sem telt el, s állt már egy házam. Hamar be lehetett furakodni abba a körbe, amelyik produkálni akart. Végigjártuk a szakma grádicsait, saját bőrükön tapasztaltuk a buktatókat, s végül is megértettük azokat a problémákat, amelyekkel az előttünk járók küszködtek. A mai fiatalok jobbára *bedolgozók*. A nagy cégek nem vállalnak kis munkát, kevesebb az ilyen természetű megbízatás is. A feladatok egy része *tipizálódott*, a mai adaptációkhoz nem szükséges alkotó építész. A fiatalokban pedig — és ez érthető — él a vágy az egyedi tervezés iránt, s ez olykor irigységgé, ellenszenvvé fajulhat. Nem jutnak a beruházás, a menedzselés közelébe, amely az épület sorsát befolyásolhatja, ezért könnyen kimondják ránk az ítéletet: *lefeküdtünk*. De forrong az építészet maga is. Azok a hőroszok, akiknek az árnyékában és tiszteletén nevelkedtünk, napjainkban kérdőjelekké váltak. Mi meg nehezebben tesszük fel ezeket a kérdéseket, mint azok, akikben ez a tisztelet nem él. Az építészet pálfordulása: *megpróbálja meghatározni a szakma alapvető célját, az egységes, emberibb térformálást, annak minden érzelmi együttható jával.* Nem akarja magát szolgáian alárendelni a technikának. Persze a kettő hat egymásra, és ezt már nehéz elviselni. Az én műtermemben sok a fiatal, úgy érzem, jól megvagyunk. Közelről látják a hadakozásaimat, így jobban megértenek, s ez elsimítja az ellentéteket.

— Az alkotást mennyire nehezíti az alkudozás és alku gondolom szükségszerű aktusa? Mennyit nyom latba a tekintély, s mennyit az alkotó kitartása? Ahogy mondani szokták: legalább elmegy-e a falig?

— Nem vagyok vívódó alkat. Az, hogy falakba ütközöm, sokszor azért is van, mert azokat a bizonyos falakat talán *magam is* építem. Ezzel együtt jókedvű folyamat ez, számomra inkább komoly játék, semmint kín a tervezés. Némely épületem fölött talán eljárt az idő, de akadnak olyanok is, amelyekért nem rajongtam a tervezéskor, most viszont tetszenek. A huszonkét éves gyakorlat, a sok megtervezett és azóta felépült ház, a beruházás, a kivitelezés, a hatóságosdi *erőjátékainak* kitapogatása persze oda is vezethet, hogy az ember *elgyávul*. Túlzottan belelát a dolgokba, s az a vágy, hogy létrehozzon valamit, olykor olyan erős lehet, hogy a kitaposott út irányába manipulálja. S mert tudatosan nem keresem a konfrontációt, nem tudom, igazából azok-e a lehetőségeim, amelyekkel élek, vagy egy esetleges *offenzívebb* magatartás létrehozhatna bátrabb műveket is. De ettől függetlenül, a lehetőségek mindenképpen *behatároltak*, jóllehet például a Duna-parti szállodáim esetében nem voltak korlátozottabbak, mint bárhol másutt a világon egy ilyesfajta építés során. Az Intercontinentalt annak idején íveltre, „lendületesebbre" és kisebbre terveztem, partnereim azonban „kiegyenesítették", „felnagyították". De az eredeti elképzeléseimből, hogy *ne foghijakat* pótolgassunk, hogy jöjjön ki a Belváros a Duna-partra, legyenek üzletek, szórakozóhelyek, szép környezet — eleddig nem lett semmi. Pontosan az a rész nem valósult meg, amely Pest számára a legfontosabb lett volna. *Szerencsés* vagyok, mert eddig egyetlen partner sem okozott amolyan életre szóló mély keserűséget. Persze, lehet, hogy azért kapok annyi feladatot, mert megértőbben tárgyalok, vagy mert az épületeim beváltak... Mindenesetre annyira szeretem a tervezést, hogy nem törődöm vele, van-e pillanatnyilag hivatalos megbízás. Tudom, hogy elképzeléseim közül sok örökre az íróasztalfiókban marad, de ez nem tudja elvenni a kedvem, vigasztalnak a megépült házak.

Szényi Gábor

A
MAGYAR NEMZET
olvasószolgálatának
(1074 Budapest,
Dob u. 60.)
fogadóórái:

Jogi tanácsadás:
Hétfőn 14—16
Szerdán 14—16
Pénteken 13—14.30

Építkezők tanácsadója:
Minden hó első és utolsó
pénteken 16—17.30

Közérdekű bejelentések:
csütörtökön 15.30—17.30

Sonnenberg '80

Harc nélkül a Harzban

Puhán, lágyan gördül az autóbusz a havas tájban. A sudár fenyők ágait vastagon megüli a hó, az erdőből mintha minden élet kiveszett volna. Hatalmas fehér lepel borítja a vidéket, s olyan elhagyatott minden, mintha hetek óta nem járt volna erre ember. Pedig járnia kellett, még pedig néhány órával ezelőtt, mert az autóbusz a majd kétnapi hóesés után is *tisztított úton* halad a hat-hétszáz méter magasan fekvő Sonnenbergből a legközelebbi kisváros, Bad Harzburg felé. Utasai mélázva figyelik a tiszta hó szép csodáját, az ellentétek elsimítását, idilli föloldását. Hol vannak ama félelmetes bércek, amelyeket — Goethe szavaival — „szellemek sorával koronázott a néphit"? Bizony sehol: e táj, most reggel nyolc óra körül, maga a nyugalom, *a lágy béke*. Pedig a Harznak e vidéke több évtizeddel ezelőtt ugyancsak sok harcot ért meg a két német államot elválasztó határvonal csak néhány kilométerre húzódik innen. A hó szép leple csalóka idillt varázsol az autóbusz egyhangú zúgásától és a mikrofonból áradó könnyed melódiáktól kissé elkábult utasok fürkésző tekintete elé.

che rajzolója a pekingi pert látja

Farmernadrágban

Csak a táj békés, de nem a környező tágas világ. Erről beszéltek, vitatkoztak egy hétig az autóbusz utasai a sonnenbergi alapítvány központjában. Nem szakemberek gyűltek itt össze, hiszen a szervezetnek nem célja, hogy tudományos fórummá emelkedjék. Inkább azt szorgalmazza, hogy lehetőséget nyújtson a különböző nemzetiségű, felfogású és képzettségű emberek eszmecseréjére. A szófiai tanárnő, a krefeldi lakatos, a wolfsburgi autószerelő, a zágrábi egyetemista, a göttingai technikus vagy az amszterdami diáklány nem szakmai érvekkel fölvértezve kezdett a *„Fegyverkezés és leszerelés a nyolcvanas évtizedben"* című téma megvitatásához. A nagyon laza, kötetlen beszélgetések lényegében ma is azt a célt szolgálják, ami jó három évtizeddel ezelőtt a szervezetet életre hívta: az előítéletek lebontását, egymás jobb megismerését, a vitaszellem élesztését, az éles szópárbajokat — és a higgadt egyetértést. Akkor, a második világháború után német és dán tanárok gyűltek össze a Harzban, hogy a megbékélés emberi lehetőségeiről cseréljenek eszmét, azóta a kör kibővült, a nyugat-európaiakon kívül Észak-Afrikából és a Közel-Keletről is gyakorta ellátogatnak ide, s esztendők óta több szocialista ország is rendszeresen küld résztvevőket Sonnenbergbe. (Néhány héttel ezelőtt az alapítvány Budapesten rendezett konferenciát. Ilyen jellegű tanácskozásnak első ízben nyújtott otthont egy szocialista ország fővárosa.)

A mostani tanácskozáson a fegyverkezés tágan értelmezett problémakörével foglalkoztunk, bár e hivatalos kifejezések *nem egészen* helytállóak. A Harz hegység szép környezetében nem tekintélyes külsejű diplomaták adtak egymásnak randevút: farmernadrágban és pulóverben vitatkoztunk, érveltünk, értettünk szót. És volt rá eset, hogy döbbenten ájult csöndben *hallgattunk*.

A BBC filmje

A házivetítő a londoni BBC nemcsak másfél évtizede forgatott filmjét pergette. A *„Háború-játék"* (War game) annak idején igen nagy vitát kavart, olyannyira, hogy végül is nem mutatták be a brit közönségnek. Az illetékesek alighanem úgy vélték, az ötlet oly mértékben sokkolhatja a nézőket, hogy tanácsosabb a filmet szűkebb keretek között tartani. A „játék" — *iszonyatos*. Azt mutatja be, milyen következményekkel járna egy nukleáris katasztrófa Angliában, hogyan viselkednének az emberek, milyen betegségekkel kellene megküzdenie a lakosságnak. A félelmetes pusztítás nyomán megcsappannának az élelmiszer-készletek, pánik törne ki, s a rendfenntartó erők kénytelenek lennének fegyverüket használni. A nukleáris robbanás nem vége, hanem kezdete a szenvedéseknek, nemcsak a sugárbetegségek, hanem az elemi erővel tomboló tűz miatt is. Az elgyötört, fájdalomtól bénult tekintetek minden szónál többet és iszonyatosabbat mondanak el a nukleáris rémálomról. Nem igen hiszem, hogy van olyan rafinált technikájú szupermodern horrorfilm, amely a sokkhatást tekintve versenyre tudna kelni e fekete-fehér, bizony nem is egészen új cellulóidszallaggal. A számok már elavultak: a nukleáris robbanóerő, a hordozóeszközök száma ma már jóval meghaladja a hatvanas évtized megfelelő adatait.

Az elrettentés

Talán csak egyvalami biztató: azt sugallták a film alkotói, ha nem történnének semmi. tíz esztendőn belül itt a nukleáris katasztrófa. Mondták — akkor: nos, ez a jóslat *nem vált be*, s remélhető, a morális felelősség roppant súlya a jövőben is elegendő lesz a szuper-Hirosimák elkerülésére. Az esélyeket, a túlélés lehetőségeit, különböző szempontokból közelítették meg az előadások. A fiatal nyugatnémet kutató egyoldalú leszerelési intézkedések mellett kardoskodott, a politikai skála baloldali mezőin mozogva még azt is elképzelhetőnek tartotta, hogy nukleáris korunkban a passzív ellenállás is elegendő: országa például „adósztrájkba" kezd, ha támadás érné.

Pehelykönnyűnek, netán *naivnak* találhatnak bizonnyal az effajta elgondolások a hivatásos politikusok mérlegén. A Bundeswehr meghívott katonatisztje egészen másként érvelt: az *elrettentés stratégiáját* részletezte, kétségkívül racionális okfejtéssel. A több mint tízéves szociáldemokrata—szabaddemokrata kormányzás bizonnyal hozzájárult ahhoz, hogy a nyugatnémet hadsereg egyik tisztje így fogalmazzon: a bécsi haderőcsökkentési tárgyalások ténye önmagában is fontos, függetlenül attól, hogy a több mint hét éve folyó eszmecserék eddig nem hoztak kézzelfogható eredményt. Megszorongatta a hallgatóság a katonatiszt eszmefuttatását; a holland szociológus kedvenc vesszőparipáját hozta elő: kifejtette, hogy az ilyen elemzésekben „túl sok az adat", és öt mindenekelőtt az aggasztja, hogy a döntések a kevés számú szakértő, technokrata kezében összpontosulnak, kizárván a folyamatból a többséget. Ellenérv itt is akad: vajon akár egy számítógépet rá lehet-e bízni a laikusok népes seregére, nem szólva a kompjuternél jóval bonyolultabb berendezésekről?!

Néhány kérdés-felelet után kiderült, hogy a meghívott katonatiszt nem ért egyet azokkal az amerikai elgondolásokkal, amelyek szerint a nukleáris háború megnyerhető, tehát az úgynevezett első csapásra kell összpontosítani. Beszélt arról is, hogy a SALT—2 újvilági blokkolása milyen hátrányos következményekkel járhat Európára. A középhatósugarú rakéták telepítéséről hozott 1979 decemberi NATO-döntést éppen az óvilág sajátos helyzete miatt nehezményezték sokan. Elhangzott az az aggodalom, amit például a *Frankfurter Rundschau* egyik cikkírója is felemlített: nevezetesen az, hogy az új rakétákkal az Egyesült Államok mintegy a páholyból nézheti, miként halmozódik egyre több és több fegyver Európában, holott a szövetségesek érdeke éppen azt diktálná, hogy az egyensúly a fegyverzetek *csökkenő* — és nem növekvő — szintjén termelődjék újjá.

Sokszólamú zenekar

Földrészünk gazdag öröksége, hogy szellemi és kulturális hagyományai és mai gazdasági kapcsolatai egyaránt amellett szólnak, hogy az enyhülés folyamatát meg kellene őrizni. E téren nem igen volt vita Sonnenbergben; mint a magyar résztvevők elmondták, hazánk nagy erőbedobással és lendülettel játszik a sokszólamú és meglehetősen autonóm európai zenekarban. „És ki a karmester?" — kérdezte mosolyogva a göttingai technikus. Talán ez esetben nincs szükség dirigensre, hiszen a détente dallamait már régóta gyakorolják a zenekar tagjai. Többfelé — erre és arra — pillantva, számba véve a súlyos válságokat, a nem indokolatlan aggodalmakról is szó esett: *meddig* tart a zenekar lendülete?

Persze, a világ helyét Európában és Európáét a világban *nem* a sonnenbergi kedélyes vitázók és egyetértők szabják meg. Itt meg kellett elégedni *a kívánság* rögzítésével: a szupermodern fegyverzetek nem rabolhatják el Európát, mint ahogyan egykor Zeus tette a szépséges tyroszi királylánnyal.

Martin József

A NAGYVILÁGBÓL

A francia pénzverde abból az alkalomból, hogy negyven év telt el de Gaulle tábornok ismert londoni felhívása óta, arany és ezüst emlékérmet bocsát ki. Az aranyérme különböző nagyságban készül, és attól függően az ára 400-tól 5125 frank, az ezüst csak egyfajta lesz, hatgrammos, ára 180 frank. Egyelőre csak megrendelést fogadnak el. (Humanité Dimanche)

Madrasz államban egyhónapi betegség után elpusztult egy szent elefánt. A tetemet a díszes, arannyal átszőtt takaróval fedték be, és annak az iskolának a templomába vitték, ahol az elefántot 11 évig gondozták. A szent helyen a Hercegnő névre hallgatott állatot három méter mélységű sírba temették. A gyászszertartáson sok-sok ezer hindu hívő vett részt. (Press Trust of India)

Ha hivatalos felmérések nem bizonyítanák, nem hinnénk el, hogy az NSZK különböző vidékein sok ezer analfabéta van. Az UNESCO egy felmérése szerint a lakosság 0,75 százaléka írástudatlan, de egyes helyeken ez a szám eléri a 2,5 százalékot. A kimutatás szerint például 1946-ban tíz százalék volt az írni, olvasni nem tudók száma. (Journal de Genève)

Repülőgépeket akar vásárolni a Middle East Airlines légitársaság. Öt gépet azonnal üzembe kíván állítani és tizenötre szerződést köt. Választania kellett a piac két ajánlatán: Boeing B-767 gép és Airbus 310 között. Az utóbbi mellett döntött. (Le Soir)

(herczeg)

A párizsi közlekedési vállalat arra panaszkodik, hogy mind kevesebben fizetik meg a metró viteldíját. Régen a bejáratoknál ellenőrök kezelték a jegyeket. Aztán — néhány éve — bevezették a fotocellás sorompókat, amelyek csak érvényes jegy ellenében engedik át az utasokat. De az ügyesek — eleinte a fiatalok — rájöttek, hogy korlát alatt, sőt felett is bejuthatnak a metróba fizetés nélkül. Ma már az idősebbek is ezt a módszert választják. (Le Figaro)

Finta József

a Hotel Duna-Intercontinental és a Fórum-
szálloda tervezésekor készített tervjavaslatot
az új Duna-Korzó Szalakitására

Sebők Magda: A Duna-Korzó

Budapest 1981/6 5-8.o.

egszokások nélkül

Elmondja Finta József építész

FINTA József

— Bartókot számomra zenéje és embersége határozza meg. Muzsikájában maximálisan épít a népzenére, átgyúrja, újraértelmezi, s ez a zene éppen élete utolsó évtizedének nagy műveiben válik igazán magyarrá. Miért említem ezt? Az egyetem utáni évek modern iparművészetének a bűvöletét követően, hirtelen megkedveltem a népművészetet. Ebben közrejátszott szülőföldem, Erdély is. A szobában látható tárgyak — bár nem tartozom a gyűjtőik közé — mindig őszinték, bennük nem lehet soha csalódni. Ezeknek a tárgyaknak a szeretete és csodálata, a belőlük áradó üzenet magyarázza meg nekem, hogyan jutott el Bartók a népzenén keresztül a saját zenéjéig. Engem borzasztóan meghat a fájdalomnak az a kirobbanása, ami az ő kései műveiben jelentkezik.

— Rátérve konkrétan az építészet és a zene kapcsolatára: nem véletlen, hogy Bartók is kedvelte a barokk muzsikát. Az a fajta szigorú, matematikai alapon való építkezés a bartóki oeuvre-re is jellemző. A jó értelemben konstruált zene és az építészet kapcsolatát nem kell osztani-

— A Magyar Állami Operaház balettegyüttese történetének visszanyúló határkövei a Bartók-táncjátékok. Jómagam 1957-ben csolódtam bele ebbe az áramkörbe. Harangozó Gyula ekkor állta a Királyfit és én is ekkor kerültem táncosként a társulathoz. Ekkor ben a színház vezetősége azzal bízott meg, hogy komponáljam újra darabokat. Hihetetlenül sokkoló hatású feladat volt ez nekem, hiszen első valóságos sikerem jóleső fényében éltem akkoriban. Lényegében tapasztalatlan, elsőműves szerző voltam (a Spartacussal a hátam mögött), amikor a megbízást kaptam. Nagy kaland volt ez a vállalkozás, de egyben nyomasztó felelősség is. A két koreográfia a Harangozó-i életmű erőssége. Arra kellett tehát ügyelnem, hogy szakítsak ezzel a világgal, ne legyek epigon, de ne is legyek gyengébb nála.

— A koreográfia szövete adott, hiszen a vezérkönyv, Bartók zseniális partitúrája, kész anyag. Rendkívül inspiratív zene. A mű lényegében nyitott keresztrejtvény, csak a megfelelő mozdulatokat kell megfelelő időben eljátszani a színpadon. Az ösvény az volt, hogy ezt a „mesét felnőtteknek" nagyon hűen kell tolmácsolni. Igényesen megkomponált táncokban, virtuóz külsőben. Éppen a jobb érthetőség és a mélyebb, hangsúlyosabb nyomaték kedvéért úgy kellett megrajzolni az alakokat és a természeti elemeket, hogy harsogjanak, miként Bartók zenéje. Így voltam a Mandarinnal is, ami a Le Sacre du Printemps mellett a huszadik század legdrámaibb műve. A Harangozó-i Mandarinnal ellentétben (ő egy lakásba helyezte a cselekményt) én egy úgynevezett kozmikus térben játszatom a balettet. A darab lényege az, hogy az utcalány az áldozat szimbóluma. A mandarin pedig a mindent legyőző igaz-

szorozni. Nagyon kedvelem a ritmusos, dinamikus zenét. Az építészet tárgya a tér, amely az értő beavatkozás következtében statikusságából átfordul a dinamikusba, tehát lüktetni kezd. Ha jó épületről, illetve épületekről van szó, akkor ezek összefüggő struktúrát alkotnak. No már most, a zene is hasonlóképpen építkezik: ennek a struktúrának a belső lüktetése adja a jó építészet és a jó zene izgalmát. Fontos erről beszélni, mert napjainkban az építészet vajúdik. Megpróbáljuk elérni, hogy lerázza magáról a modernizmus nyűgjeit. Abban is reménykedünk, hogy valamikor eljön az új stílus, amely megint komolyan foglalkozik a térrel, a tér lüktetésével, a tér irányításával, a tér zenéjével. Hát ilyen értelemben lehet példa és megemésztendő feladat számunkra Bartók munkássága.

— Az agyontechnizált világ *az építészetet építőiparrá degradálta, az építészekből adminisztrátorokat és technikusokat csinált. Ha az építész nem törődik magával, akkor egy bizonyos idő után ez a technika őt is manipulálja, beprogramozza.* Mit tehet hát? Az utazás, a természet, a művészetek, a zene felé fordul, hogy kiragadja magát szűkebb környezetének stresszes állapotaiból. A zene mindig segít, egész egyszerűen másfajta impulzusokat ad. Engem például meghat egy Botticelli-kép is, de a Divertimento ritmusa vagy a Concerto íves szerkezete valahogy közvetlenebbül épül bele gondolkodásunkba. Munkánkban biztos visszatér egy-egy tér vagy homlokzat elkészítésénél. Természetesen, mindez kimutathatatlan. Ez csak olyan értelemben létezik, ahogy az ember fölszívja a hatásokat, és aztán egyszerre csak rendszerbe foglalva kiömleszti azokat magából. Hát így lehetett ez Bartóknál, s jelen esetben így vagyok én most Bartók művészetével. A zene, vagy még inkább az ő hatására sohasem voltam képes arra, hogy a házak életét, testét, „szellemét" hideg orvosaggyal és elemző-kizsigerelő bonckéssel szétfarigcsáljam — s így nézzek a titkok mögé. Amikor tervezek — játszom, jóleső ábrándozással, kedvtelésből; az eredményt, a kész épületet pedig, akár az enyém, akár másé, szinte laikus csodálkozással nézem, nem a beavatottak jólértesültségével és mindent-tudásával, hanem a térben és időben mozgó emberek ámulatával és ismeretszomjával, vagy fáradtságával, bosszúságával. Ez az, ami kibillent mindennapos megszokásainkból. Perspektívát nyújthat, miközben szüntelen szól a zene, s látványosságainkban így kel életre Bartók térszervező katedrális-építészete.

Napjaink 1981/3

Mesterünk volt és lobogónk

Elmondja Major Tamás színművész

— Nem tudom megmondani, hogy elég korán vagy elég későn találkoztam-e Bartók Bélával. A Színművészeti Akadémián a húszas évek végén Szentpál Olga tanította a mozgásművészetet. Nem fogja elhinni, az Allegro barbaróra táncoltunk!... A bartóki muzsika belső tűztől fűtött izgalmát az ő jóvoltából ismertük meg. Persze eleinte furcsa volt, de mindjárt vérpezsdítő. Érdekes volt ez a zene, tele idegfeszültséggel. S egy leendő színész számára rendkívül tanulságos. A Bartók-zenének ugyanis nemcsak a megkötő ereje volt rendkívüli, hanem azt is beleszuggerálta az emberbe, hogy mitől óvakodjon. A fiataloknak általában nehéz küzdeni az érzelgősség, az olcsóság ellen. Ebben is segítségünkre volt Bartók.

— Most, hogy visszatekintek, nem tudok mást mondani, mint hogy nekem sok szerencsém volt az életemben. Többek között az, hogy szintén *fiatalon találkoztam Reinitz Bélával, aki zenére oktatott és Ady Endrével ismertetett meg bennünket. Így hát nem csoda, hogy a költészet és Bartók egyre komolyabban kezdett hatni. Ady és Bartók világnézete rokon volt. A legnagyobb élmények viszont a Reinitz által szinte kötelezővé tett hangversenyeken Basilides Máriához fűződtek. Az ő gyönyörű hangján hallottam gyakorta Bartók és Kodály népdalfeldolgozásait.* Amikor a harmincas évek végén, a negyvenes évek elején a vasasszakszervezetbe kezdtünk járni, hogy politikailag fejlődjünk, illetve a versmondást a politika szolgálatába állítsuk, ezeken a matinékon mindig tüntetően fellépett Basilides Mária. Vele együtt érkezett kiváló zenekritikus férje, Péterfi István is. S ekkor következett az újabb szerencsém, a Tóth Aladárral való találkozás. Olyan ez, mint a lavina, láncszemként tevődik össze. Ha Reinitz, akkor Basilides, ha Basilides,

FINTA JÓZSEF

KORUNK EMBEREI

Az építész

Könnyeden fogalmazva: *Finta József* felkapott építész. Ő azonban e megfogalmazásnak nem örülne. Mint ahogy látogatásomnak sem örül túlságosan. Bár természetesen udvarias. A távolság nagy közöttünk, s ő nem segít a közeledésben. Úgy érzi, a kelleténél többet írnak, beszélnek róla az utóbbi években, holott nem a személyes dolgok a fontosak, hanem az a nagyszabású munka, amelyet a magyar építészet napjainkban végez, annak elemző, komoly kritikája hiányzik. Erről beszél, szenvedéllyel:

— Ha egy bodorított hajú fiatalember kijön a főiskoláról, s egy pincében kiállítja a képeit, azt megnézi ötven ember, a lapok kritikai rovatában elemző méltatás jelenik meg róla. Az építészetet nem segíti az értő kritika. Szokássá vált viszont szidni. Szokássá vált minden trehány szakmunkáért, azért, mert letörik a kilincs, mert elfelejtettek nálunk csukható ablakokat gyártani, az építészeket szidni.

Pedig Finta József nem panaszkodhat. Az Intercontinentál-szálló felépülése után megkapta az elismerést is, a kemény kritikát is. Állami és Ybl-díjas építész, szokatlanul fiatalon.

— Az általam tervezett házak előkelő telkeken, előkelő helyen épültek. Kicsit több pénz jut ezekre, több anyag jelenik meg rajtuk, mint egy lakótelepen. Szívesen foglalkozik velük a sajtó, a rádió, a televízió. Az utóbbi években ilyen látványos épületeket terveztem, mint az Intercontinentál, ilyen a Legfelsőbb Bíróság épülete, ilyenek lesznek a Déli pályaudvarnál, a Hegyalja úti közlekedési csomópontnál, a Duna-parton épülő szállodák. Valóban szerencsésnek mondhatom magam, mert néhány épülettől eltekintve — azért van olyan, amire nem ismertem rá, mire felépült —, jól megértettük egymást a beruházókkal is, a kivitelezőkkel is. Ha rossz házat csinálok, abban nagyon ludas vagyok.

— Akkor hát a rossz ház, a rossz lakótelep nem az építészek bűne?

— A mi bűnünk is, persze — jelenti ki gyorsan —, *meg egy kicsit a társadalomé is, amely az igényeket megfogalmazza. Vagy azoké, akik megfogalmazzák a társadalom nevében. Ha a tervező rossz programot kap, azt fogja megtestesíteni. Azután közrejátszanak olyan tényezők is, hogy korunkban az építész nem egyeduralkodó a munkában, mint volt száz-százötven évvel ezelőtt. Rengeteg szakemberrel társul, akik valamennyien saját alkotói igényüket tartják fontosnak. Az építész koordináló, az elvek egységesítésére törekvő szerepe, mint egyetlen akarat érvényesítője nem eléggé tisztázott. Amellett itt van a mi „nagy vívmányunk", az intézményesítés. Van a megrendelő, a bonyolító, a kivitelező, s ebben a „rendszerben" nemcsak a program torzulásának látványa teszi tönkre a tervezőt, hanem ez a kafkai helyzet is, hogy egyetlen felelős személy helyett elvont, megfoghatatlan intézményekkel hadakozik. Nem személyes viták zajlanak, hanem elkeseredett küzdelmek láthatatlan erőkkel. Ez a helyzet szinte mulatságosan jelenik meg most a Duna-parton épülő Fórum-szálloda körüli tárgyalásoknál. A beruházó osztrák cégtől megjelenik egyetlen egy ember. S vele szemben ülünk mi magyarok, olyan húsz fős delegációként. Szegény osztrák e tömeges felvonulástól zavartan végül is egyet biztosan tud, hogy kell lennie egy tervezőmérnöknek. A tervezőmérnök viszont a háta mögött tudja a tizenkilenc külön akaratot... Hát képzelje el...*

Egy kor kultúrájának jól felismerhető vonásait a katedrálisok, múzeumok, színházak — mai szóhasználattal élve a középületek hordozzák. Miközben művészettörténeti közhelyismereteimmel hozakodom elő, Finta József gyanakodva figyel, én elhallgatok, ő pedig kissé zavartan, szinte bocsánatkérően fejti ki véleményét:

— Néhány napot Helsinkiben töltöttem, ahol megcsodálhattam egy gyönyörű erőművet. Talán az egyik legszebb épületet, amit valaha láttam. Furcsán hangzik, és sokan hihetetlenül csóválják a fejüket, ha azt állítom, hogy Magyarországon az építészet legjobb termékei az ipari létesítmények. Például a sörgyár. Vagy amikor a mesterséges anyagok térhódításával magyarázzuk a tehetségtelenségünket, akkor azt mondom, meg kell nézni a múlt század nagy üvegcsarnokait, például Budapesten a Keleti pályaudvart. Ezek remek házak voltak akkor is, amikor elkészültek, azok ma is, pedig vas és üveg van bennük. Azt hiszem, hogy nem a mesterséges anyagok hidegsége, inkább a tervezőből hiányzó melegség a döntő. Ugyanígy korunk lakótelepei is lehetnének művésziek, ha többet törődnénk a részletekkel, a terek, utcák, ligetek rendszerével, ha tudomásul vennénk a szociológia kutatásainak eredményeit, amelyek pedig már elég régen köztudottak: szélsőségesen fogalmazva, gondolunk-e arra, hogy milyen emeletmagasságban érzi már az ember az öngyilkosság kényszerét? A lakótelepek megszületése a múlt század végén az eklektikával elkezdődött, voltaképpen a Nagykörút is lakótelep, a nagy városokat az urbanizációs robbanás hozta létre. Az eklektikára kigyót-békát kiabáltunk, és íme, kiderült, hogy a változatos homlokzatok mögött uniformizált, tipizált lakások emberhez méltóan tágasak, belső közlekedésük kitűnő, a középületek nagyszerűen magukba szívják a mi korunk által támasztott igényeket is. Erről az elvetéltnek bélyegzett építészetről kiderült, hogy belekalkulálta a jövőt is. Bárcsak a miénkről kiderülne ötven, száz év múlva ugyanez.

— Annyi mindenről, amely régen tisztes mesterség volt, azt mondjuk, hogy művészet.

— Nem tudom fellengzős szavakkal bizonyítani, hogy művészi munkát végzek — mondja. *— Arra kell gondolnom, hogy amikor a salgótarjáni városközpontot építettük, találkoztam egy olyan kőművesmesterrel, aki látta, milyen gondban vagyok a rengeteg beton miatt, azt mondta: „Bízza rám, mérnök úr!" A variációk különös gazdagságával lepett meg... Hát nem tudom... Ha művészet, akkor feltétlenül olyan művészet, amely mindig nagyon reális, megfogható igényeket elégít ki. Általános emberi igényeket, amelyek sohasem változnak; és olyanokat, amelyeket az adott kor dob föl. Ilyen értelemben korszerű művészet. Az alkotás folyamatában a szubjektivitásnak jóval kisebb a szerepe — de a megítélésben is —, mint a festészetben. És akkor most azt kell mondonom, hogy az építészet a többi művészeti ághoz képest elmaradt a kortól. Kicsit öregebb. Hiszen gondolja meg, milyen vonalakat visel egy rakéta, egy traktor, vagy mennyire korszerű a formanyelve egy zseniális szobrásznak, festőművésznek. Vannak szélsőséges kísérletek, mint például a Pompidou-palota, amelyet lehet szidni, meg lehet rajongani érte, de általában mintha a jövő képe hiányozna a mai építészetből.*

A LAKÓTERV munkaszobája hatalmas terem, a közepén vezető hosszú ösvény mentén kétoldalt hatalmas tervezőasztalok, s az út végén a legutolsó Finta József munkahelye. Tudom, hogy festőművésznek készült. Az asztalon a „kép", s a műhöz szükséges eszközök itt egészen másfélék.

— Ha szabadságon vagyok, festek — töpreng maga elé, majd meggyőző őszinteséggel űzi el a nosztalgiát —, *most a tervezés a szenvedélyem. Annyira érdekel, amennyire egy gyereket a játéka.*

Kovács Júlia

---

ni fogja. Ugyancsak tanúsítják, hogy Fábri Nóra május 22-én a B549 sorozatú 012917 sorszámú és május 26-án a B786 sorozatú 196028 sorszá[illegible] 100 forin-

Család, otthon • Család, otthon •

A játszótéren

Elbűvölve nézem, hogy három és fél éves fiam milyen könnyedséggel tud kapcsolatot teremteni kortársaival, sőt, a felnőttekkel is. Csak annak nem jöttem még a nyitjára, hogy egyik alkalommal a hozzá beszélő nénitől vagy bácsitól miért fordítja el a fejét, s nem válaszol egyetlen szóval sem, míg más esetben úgy társalog, mintha régi ismerősünk lenne az őt megszólító felnőtt: kikotyogja apró titkait, még a nevét is hajlandó elárulni! Okát bizonyosan nem tudom, de valószínű, hogy az erőszakos (ha rejtett és finom is) hozzáfordulásra búvik csigaházába, s a szelíd — ha szabad így fogalmaznom: egyenrangú — felnőtti felkínálkozást fogadja bizalommal.

Élvezem Zsolti fiam könnyed kapcsolatteremtését, s eszembe jut a magam gyermekkora, mennyire bátortalan voltam én a barátkozásban. Szüleim nem tartottak senkivel kapcsolatot, vendég nem érkezett hozzánk, s nem szerették, ha meghívom a pajtásaimat. Ez lehetett az oka, hogy én nem kezdeményeztem, legföljebb mások választottak engem barátjukul. Ha ismeretlen gyerekek fociztak a réten, nem mertem szólni, hogy vegyenek be a csapatba: sóvárogva gondoltam rá, hátha ők szólnak majd, hogy álljak be közéjük. Nem tudtam barátkozni.

Az ember született társas lény. Legfeljebb a helytelen nevelés következtében alakul ki gátlás a gyerekben, keletkezik zavar a kapcsolatteremtő képességében.

Figyelem a fiam. ő hogyan csinálja? Két kisfiú játszik egy kis kavicsdombbal a pálya szélén. Zsolti rögtön kiszemeli őket. Felvesz egy maroknyi kavicsot, hozzájuk szalad, az általuk épített kis halomra teszi, s ezt mondja:

— *Ez is ide tartozik!*

Talán jelképesnek is felfoghatjuk a mondatot, hisz valójában azt mondta ezzel, ő is ide akar tartozni ebbe a kavicsozó kompániába. A két fiú erre nem válaszol, de Zsoltit ez cseppet sem zavarja. Marokra szorítja a kezét:

— *Nő, melyikben van?*

A fiúk nem válaszolnak. Fiam kinyitja egyik markát:

— *Talált!* — mondja, s nagyot nevet. A gyerekek mindeddig semmit sem válaszoltak. De az egyik most már veszi a lapot.

— *Hajtsunk át a dombon a bicajjal* — ajánlja a fiamnak. Így is tesznek, és ezzel meg is teremtődött a kapcsolat.

Gyakran járunk ki Zsoltival a Gellérthegyre. Egy kis völgyben van a három kőkutya. Mikor a levezető részre érünk, fiam szabályszerűen

szemrevételezi a terepet, mintegy kiválasztja leendő pajtásait. Van itt egy kis űrhajó-mászóka. Két fiúcska már ott nyújtózkodik az alsó szintjén. Zsolti rögtön közéjük kapaszkodik, egy perc múlva már kiosztották a kapitány, és az első-, második tiszt rangot. Tisztelgés, jelentés következik. Hamarosan azt hallom: bedöglött egy csavar. De sikerül együttesen megjavítaniuk.

Azt hiszem ez a jelenet a természetes gyermeki kapcsolatteremtés példája. A másik azonnali megszólítása, a gátlástalan közlékenység, a már folyó párbeszédbe való természetes bekapcsolódás. Sajnos, nem minden gyereknél ilyen magától értetődő ez. Szüleivel a térre igyekszik egy dundi kisfiú. Persze rögtön ő is ott csücsül az űrhajóban. De csak a deszka szélére ül, s szótlanul figyeli a többiek játékát, sóváron, talán a hívásra várva. Kisvártatva a mama próbálja onnan elcsalni a fiúcskát. Érthetetlen, miért. Cukrot ígér neki, ami valósággal bűn egy dundi gyereknél, hisz valószínűleg úgyis megeszi az édességadagját. Végül a mama elvezeti a fiúcskát az űrhajótól. A gyerek mindvégig, amíg a játszótéren vannak, magányosan ténfereg, nem tud mihez kezdeni; láthatóan sóvárog a pajtások után, akikkel viszont kapcsolatot teremteni nem tud. Valószínűleg a soksok anyai elvezetés hatására.

Otthon soha nem tapasztaltam, hogy fiaim valamilyen játékon összeszólalkoztak volna. Nem hallottam ezt a kifejezést: ez az enyém! Pedig a kérdéses játékot valamelyikük kapta tőlünk. (Bizonyára nem elegendő magyarázat erre, hogy nálunk a szokottnál nagyobb a korkülönbség a gyerekek között, a két nagyobb 14 és 10 éves.) Ezért nem tudom megérteni azokat a családokat, ahol minden játékból két pontosan ugyanolyat kell venni a veszekedések elkerülése végett.

Zsolti sem szól érte, ha más gyerek ráül a háromkerekűjére, játszik a homokozókészletével. Mikor lábbal hajtható kisautót kapott, nemcsak nem tolta el az idegen kezeket a kocsiról, de sorban kipróbálhatták a számára ismeretlen gyerekek. Még ő mondogatta:

— *Most te következel.*

Épp ezért Zsoltinak sincs gátlása mások játékának igénybevételénél. De nemegyszer már rászóltak a felnőttek:

— *Ahhoz ne nyúlj, az nem a tiéd!*

Hallja ezt a csemete is. Erre féltőn magához húzza a filléres lapátot vagy egyéb értéket. Azt már bizonygatni sem kell, mennyire nehezen teremt kapcsolatot az az apróság, aki félti a játékát.

Érdekes azt is megfigyelni, hogy a rokonszenv hullámai hogyan hajtják egymáshoz a gyerekeket. Néha gyanakszom is, hogy fiamnak régi ismerőse egy-egy kisfiú, aki meglátva őt a Gellérthegyen, rögtön hozzá fut, s míg csak haza nem megyünk, olyan elmélyülten játszanak, mintha mindennap együtt lennének az óvodában. S ezeket a pillanat alatt keletkező rokonszenvhullámokat olyannyira megérzi a gyerek, hogy ha nem áradnak felé a társból, akkor elbizonytalanodik az ismerkedésnél az olyan jó kapcsolatteremtő is, mint az én fiam.

Nem tanulság nélküli dolog egy kicsit szemlélődni a játszótéren. A gyerekek viselkedéséből sokat megtudunk a családi nevelési módokról.

Átányi László

Az orvos tanácsai

1021

Finta József
Jól-díjás építész

1980.VI.27.IV.21.45/KJné/
Fiatalok órája

- Itt a Fiatalok órája és ma este arra a kérdésre próbálunk választ keresni, hog milyen start helyzetből indulnak el hazánkban a fiatal értelmiségiek, diplomások, milyenek a felkészülési lehetőségeik és milyen közéleti ambicióik vannak? Engedjék meg hogy bemutassam Önöknek a studióba meghivott szakembereket : Huszár Tibor szociológust, Haris Tamás belsőépitészt, Finta József épitészmérnököt és Dr.Udvarhelyi László közgazdászt.
Tehát hogyan készülnek érteknuslgu szerepkörre ma 1980-ban a fiatalok az egyetemeken ?

- Én nem Pesten lakom, engem nagyon ledöbbentett az, hogy nagyon szerettem volna mindig Pestre kerülni és azt hittem, hogy itt olyan emberekkel fogok találkozni, akik értelmiségiek, most nem arról van szó, hogy értelmiségi munkakörben dolgoznak és én itt azt hiszem inkább az a nagyon rossz értelembe vett intellektüel társasággal találkoztam, és nincs meg mögötte a megfelelő általános müveltség és a megfelelő alap

- Én azt tapasztaltam, hogy tulajdonképpen a melósok majdnem mindenkit értelmiséginek tartanak, aki nem munkásruhába jön le közéjük, hanem, tehát szóval valahogy ugy érzik, minthogyha az már egy eleve szintkülönbséget, minőségi szintkülönbséget jelentene, hogy az egyik fizikai munkás, a másik pediog nem fizikai munkát végez

- Hogyha azt vesszük értelmiséginek, aki diplomás, szóval valamely egyetemet vagy főiskolát elvégzett nem tudom, hogy ez kielégitő- e ? Tehát különbség van a diplomás és diplomások között. Attól függ, hogy milyen beosztásba van, milyen anyagiakkal rendelkezik, de főleg az, hogy ott a társadalmi hierarchiába hol foglalja el a helyét.

- A nagyobbik baj az, hogy saját maguk is elhiszik, akik nem fizikai munkát végeznek, hogy az értelmiséghez tartoznak és az értékitéletükben ugy is jelenik meg saját maguk, minthogyha értékben nagyobbak lettek volna, föléjük nőttek volna a munkásoknak, pedig ez nem igy van.

- Tudják a bölcsész hallgatók, hogy mit akarnak 10-15-20 25 év mulva ?

- Senki nem tudja

- Pénzt, lakást, nem hiszem hogy konkrét fogalmunk lenne arról, hogy mit akarunk, mármint a nagy többségnek

- Meg van a veszélye, hogy mindenki elfajul a saját szakmájába, szóval szakbarbárok leszünk ugy érzem, hogyha valaki igazán foglalkozik a szakmájával. Viszont ahogy körbenézek ezen a társaságon nem olyan emberek lesznek

- Nem tudni, hogy ki milyen lesz

- Szeretném, ha a közéletről beszélnénk egy kicsit. Érzitek e valamifajta nagy s zó, de azért ki merem mondani, hogy közéleti felelősséget, hogy abba be kéne szállni ? Nem ?

- Nem is tudom. Azt hiszem, hogy ez a kezdő értelmiségnél, lezdő diplomásoknál még nem merülhet föl. Ez később

- Mikor merülhet föl ?

- Amikor az ember eljut olyan vezetői pozicióba, amikor már elengedhetetlen, hogy az elismert szakmai munkája helyett bekapcsolódjon a közéletbe és akkor azt hiszem ez a kettő óhatatlanul összekapcsolódik. Eljut egy olyan magasabb vezetői pozcióba, akkor már közéleti embernek is kell lennie.

- Az az igazság, hog ez pont a kezdő diplomásoknak kellene hogy valamiféle ilyesféle elhatározás megfogajon, amikor kezébe kapja az ember a diplomát, csak aztán mindent az határoz meg, hogy hova kerül valaki, milyen környezetbe.

- Nem hiszem, hogy ninesenek ambicióink amikor kikerülünk innen, biztos hogy mindenki nagy ambicióval indul neki az életnek, de szerintem a körülmények nem segitenek. Lehet, hogy nekünk kellene megteremteni azokat a körülményeket, de rajtunk kivülálló nagyon sok ok miatt egyszerüen nem mennek

- Nem hiszem, hogy azon kivül, hogy valami mozgalmi t evékenységet véz vagy szavazás, ilyesmi azonkivül nem tudom, hogy attól függ milyen állásba kerül az ember, vagy hova helyezkedik el.

- Miért az állás is már egy közélet ?

- Igen

- Milyen a közhangulat itt igy végzés felé az egyetemen szerinted ?

-Zilált

- Öt év után már elég veszélyes a dolog mikor kezükbe veszik az állás lehetőségeket az ötödévesek és nincs állás lehetőség

- Nincs semmi kapcsolat a tanulók és a dolgozók között. Van a tanulás és az elszigetelt. Ezenkivül van a munka, aminek

- Tehát a gyakorlati élet és az egyetem az kettő

- Nemcsak itt, azt hiszem az egész országban, mindenütt a gyakorlat és az elmélet egészen polarizálódott. Ez a legnehezebben tervezhető terület munkaerő szempontjából. És mivel egészen erre koncentrálódott a magyar társadalom tervezés ezért talán a legnehezebb dolog, azt hiszem itt van a legnagyobb ellentmondás.

- Sokat várnak tőlünk, de nem hiszem, hogy amit várnak mi azt, szóval az ország sokat elvár, de lehetőségeink mégsincsenek.

- Lehetőséget adnak, hogy tisztába légy a képességeiddel, tehát az önismerettel ? Mert elég sok hamis illuzió is kering az embernek önmagáról !

- Egyetlen egy adjanak lehetőséget

- Adjanak lehetőséget, hogy kibontakozhassuk képességeinket. Itt konkrétan azokat az embereket értem, akik tényleg akarnak valamit, igazán akarnak valamit és esetleg nés képességük is van rá, hogy amit akarnak azt végig csiná-lják, de elsikkadnak ezek az emberek évek mulva. Belefáradnak, nem tudják csinálni, visszautközésre találnak, visszatetszésre és nem tudják azt csinálni, amit igazán szeretnének, mert nem kapnak rá lehetőséget.

- A kérdés helyett többé-kevésbé pontos idézetet szeretnék elmondani, valahol olvastam egyszerj, hogy Németh László azt mondta, hogy az egyetemista az egy olyan foglalkozásnélküli, akinek azt tanitják, amit sohasem csinált. A másik pedig Szentgyörgyi Alberttól való, aki ugy fogalmazott, hogy az egyetemista elsősorban közéleti ember és csak utána szakember. Na most persze itt a filmben az a kérdés, hogy vannak e lehetőségeink és megkapjuk e a sanszokat, hogy ha ugy tetszik ezeket a lehetőségeket betöltsük ?

- Én a magam részéről bár ugy gondolom, hogy valóban a legfontosabb kérdés és a müsor témája is ez, hogy milyen a fiatal diplomások start helyzete és remélem, hogy valóban módunk lesz ezt körbejárni és szembenézni azokkal a bölcsészek és közgazdászok esetében nem is könnyü realitásokkal, amelyek a start helyzetet ma jellemzik. Én mégis hadd érintsem itt azokat a gondolatokat, vagy valamilyen módon gondolom közösen reflektáljunk azokra a gondolatokra, amit fiatalok itt megfogalmaztak, közelebbről, hogy ők kit tekintenek egyáltalán értelmiségnek, diplomásnak ? Ez összefügg a Németh László és Szentgyörgyi idézetekkel is.

Az egyik megfogalmzás hogyha jól jegyeztem meg az valahogy ugy szólt, hogy a társadalmi pozició kérdése a hierarchiában való elhelyezkedés kérdése az, hogy az ember milyen mértékben tekinthető értelmiséginek.
Én ugy gondolom, hogy a tudás hierarchia, tehát az a rangsor, amely az emberek tudás, müveltség szerint rangsorolódnak és a hivatali hierarchia azok hatalmi hierarchia bizonyos értelemben ezek mutatnak azonosságokat, de az értelmiségi mivolt az mindenekelőtt tudással mérhető.
Most én rögtönn szeretném hozzátenni, hogy ez nem egyszerüen a diploma a képzettség kérdése, jóllehet ma Magyarországon alapvetően a diplomást tekintjók értelmiséginek. De az az

idő függvényében módosult és módosul. Voltak olyan történelmi korszakok, amikor az irástudás már önmagában valamifajta szellemi kvalifikációt jelentett.
A két háboru közti Magyarországon az érettségizett embert azt értelmiséginek tekintették és ma valóban bizonyos bonyolultabb munkaetvékenységek feltételezik a diplomát. De korántsem azonositanám a két fogalmat. Két okból is :
Egyrészt, mert ma már egy egész sor olyan ipari szakmunka tevékenység vagy minősités van, amely tulajdonképpen több intellektualitást követel, mint bizonyos rutin szerü ugynevezett értelmiségi tevékenység
Egy elektronikus müszerész, ha jó müszerész, akkor a maga munkájában sokszor több tudást mobilizál, sokkal alkotóbb, mégegyszer hangsulyozom bizonyos olyan diplomás emberek, akik kezükben a diplomával ugy forognak az életben, hogy könyv nemigen van a kezükben. Tehát ha ezt a fogalmat valamennyire pontositani akarjuk akkor azt kell mondanom, hogy itt lehet az értelmiséget rangsorolni képzettség szerint és akkor valóban el lehet mondani formális értelemben értelmiségi, diplomáS, lehet kötni bizonyos poziciókhoz, ez az értelmiségnek a társadalomban betöltött funkciója szempontjából nagyon fontos minősités és lehet kötni érték kritériumokhoz és ebben az esetben a döntő és a meghatározó, hogy mi van a fejedben és mire használod.

- Nagyon bólogatott Finta József, amikor én azt mondtam, hogy az egyetemista elsősorban közéleti ember és utána szakember, illetve az a bizonyos Németh Lászlói idézet, hogy olyasfajta munkanélküli az egyetemista, akit arra tanitanak, amit még sohasem csinált

- Igen, bólogattam azért, mert ugy érzem sajnos, hogy ebben a pillanatban az egyetemünk sem közéletiségre nem neveli igazán az odajárókat, sem szakmára.
Talán elszürkültek az egyetemeink és az a pezsgés, az a felnőtt oktatás, amely az egyetem sajátossága, a felnőtté nevelésnek az igazi iskolája ez ebben a pillanatban ott nem divat.
A másik alapvető problémát abban érzem, hogy az egyetem és a gyakorlat teljesen elszakadtak egymástól. Valamiféle torz elméletiség jellemzi legalábbis a müszaki egyetemeket és még az a furcsaság, hogy általában az egyetemekről kiszorult a gyakorlat, a gyakorlati oktatás.
Bárhol a világon az a jellemző az egyetemre, hogy a gyakorlatban legtöbbet bizonyitott szakemberek oktatnak. Nálunk,ez egyáltalán nem divat.
Azért is bólogattam, mert ez talán speciális épitész gondolkodás amit mondok, de pl. az épitész pályát, a tervező épitész pályát valami fajta közéleti indittatás nélkül xel sem tuodn képzelni.
Az épitész, a tervező épitész igényeket elégit ki, amikorx tervezn neki részére megfogalmazott igényeket. Az igény kielégitést meg lehet az egyetemen vagy a gyakorlatba tanulni,

de az igények megértését, provokálását, megemésztését nem. Ehhez a megértéshez egy sajátos nyilt élet szükséges, egy közéleti élet inditás, egy olyanfajta életforma, amely a környezetének minden reagálását magába szivja és megérti mindazt , ami körülötte történik.

Finta József építész

L. Lukovszky Endre

Molnár Zsolt: Az építő 67-73

Új Auróra, Békéscsaba, 1981. dec. 1981/3.

1. Vue depuis la rue Budafoki
2. Détail de la rampe du mur de soutènement
3. Plan du rez-de-chaussée
4. Détail de façade
5. Masse de bâtiment au-dessus de l'entrée principale
6. Plan du 1er étage
7. Plan général d'étage

Legenda az összes alaprajzhoz
1. Bejárat, bejárati előtér 2. Előcsarnok-társalgó 3. Felvonócsoport 4. Rendezvényterem 5. Lépcsők az általános emeletekre 6. Lépcsők az I. emeletre 7. Könyvtár 8. Irodák 9. Büfé-társalgó 10. Könyvtár — légtér és galéria 11. Szakkörök 12. Általános emeleti közösségi (egészségügyi) blokk 13. Általános emeleti társalgó-tanuló 14. Szobai előtér és fürdőszoba 15. Szobaegység hálótere 16. Szobaegység tanulótere

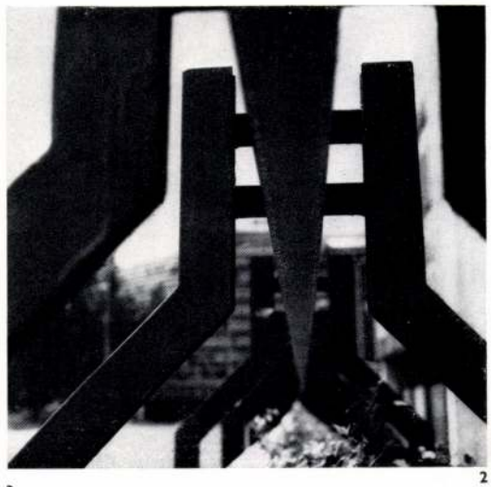

3 2

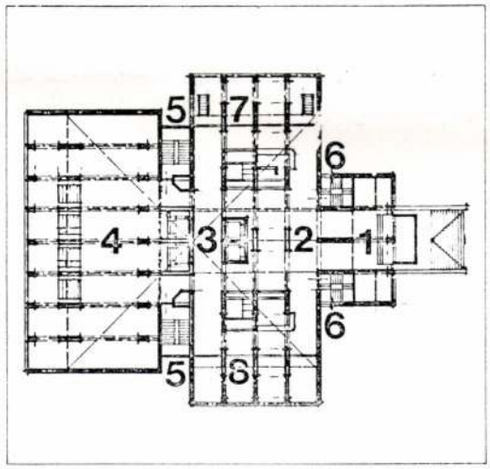

A Budapesti Műszaki Egyetem diákkollégiuma XI., Irinyi u.

Építész tervezők: Finta József, Ivády Zoltán (LAKÓTERV)

Belsőépítész tervező: Árkai Ágnes; az építész tervező munkatársa: Z. Havas Anikó; generáltervező vállalat: Lakóterv; beruházó: Budapesti Műszaki Egyetem; kivitelező: Középületépítő Vállalat; szerkezettervező: Tésenyi Róbert; elektromos tervező: dr. Szabó-Bakos Róbertné; fűtés-szellőzés tervező: Mödl Andor; víz-csatorna tervező: Sinkovics Istvánné; tervezés: 1971—75; kivitelezés: 1976—81; beépített bruttó terület: 17 347 m²; beépített bruttó kubatúra: 529 351 m³. 16 szinten összesen 256 négyágyas szoba, 16 betegszoba és 4 vendégszoba.

Ez az épület már szinte történelem — hazai építőiparunk, beruházáspolitikánk, időhúzásunk, a tehetetlenségre, jogfosztottságra kárhoztatott tervezési gyakorlatunk fura, torz emlékműve. Éppen tíz évig tartott ugyanis, amíg az akkor sürgős teljesítésre unszoló megbízásból ház lett — olyan ház, amelynek belső tereit, külső burkolatait, anyaghasználatát tekintve úgyszólván egyetlen olyan matéria sem szerepel, amely a tervezők elképzeléseiben s a többszörösen változtatott kiviteli tervekben valaha is szerepelt volna. A BME ezerfős diákszállója tehát sokkal inkább a magyar építőipar terméke, mintsem egy tervezői gondolatsor anyagiasulása.

Fenti kijelentésem nem értékmérő kíván lenni, nem szeretném saját házunkat becsmérelni, de a kivitelezőt vagy a beruházót sem akarom elmarasztalni. Ez a diákszálló létrejött valahogy, már közel egy éve laknak is benne — (egy falunyi ember) —, biztosan „be is lakják" egyszer, mindössze csak a tervezőt önti el néha az epe, ha ránéz (s ez gyakran megtörténik, mert sajnálatos módon az épület közelében lakik). Az 1971. november 5-én kelt megbízás még két területet ajánlott az épület elhelyezése, egyet az Irinyi u.—Budafoki u. sarkán, egyet pedig az Osztyapenkoszobor környékén. S bár tudtuk (a beruházó is, mi is), hogy az első területre hatóságilag előírt toronyház költségesebb megoldás lesz, mint a másik telek középmagas beépítési lehetősége, mégis, közösen úgy döntöttünk (s azt hiszem, helyesen), hogy ennek az ezer fölötti diáktömegnek óriási előnyt jelent majd az egyetem gyalogosközelsége, de előny lehet e frekventált helyen s jó tömegközlekedési kapcsolatokkal rendelkező telek felhasználása

7

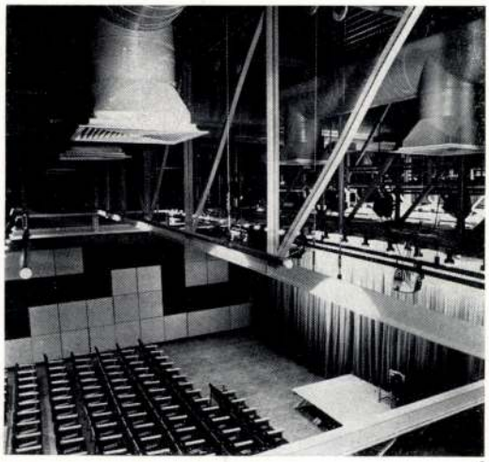

5

6

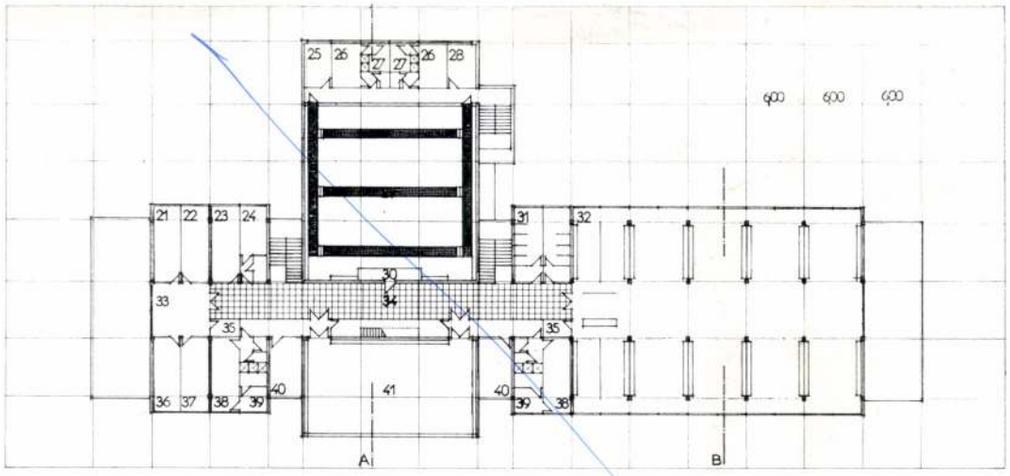

8

1. Büfé — promenád
2. Promenád
3. Földszinti alaprajz
   1. Iroda 2. Grafika 3. Raktár 4. Elektromos kapcsoló 5. Többcélú nagyterem 6. Díszlet, gazdasági bejárat 7. Közönség W. C. 8. Szakköri övezet 9., 10. Iroda (MSZMP) 11. Raktár (MSZMP) 12. Promenád 13. Előcsarnok 14. Előadóterem 15. Stúdió 16. Ruhatár 17. Büfé 18. Klub 19. Előadóterem (MSZMP) 20. Tartózkodó (MSZMP)
4. Próbaterem
5. Könyvtár
6. Többcélú nagyterem
7. Emeleti alaprajz
   21. Igazgatói iroda 22. Titkárság 23. Gondnoki iroda 24. Személyzeti öltöző 25. Tirisztoros kapcsoló 26. Színészi öltöző 27. Színészi fürdő 28. Műhely 29. Színpadtechnikai járda 30. Hangosítóerkély 31. Közönség W. C. 32. Könyvtár 33. Tárgyaló 34. Kiállítótér 35. Raktár 36. Iroda 37. Iroda 38. Táncosöltöző 39. Táncosfürdő 40. Jelmezraktár 41. Próbaterem
8. Metszetek

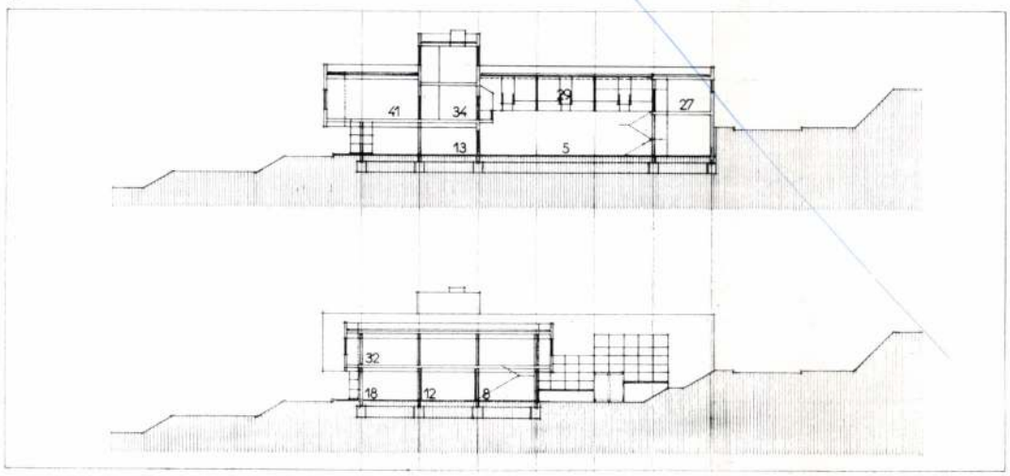

1. Buffet-promenade
2. Promenade
3. Plan du rez-de-chaussée
   1. Bureau 2. Atelier graphique 3. Dépôt 4. Poste de couplage 5. Grande salle à usage multiple 6. Décors, entrée économique 7. Toilettes du public 8. Sections professionnelles 9, 10. Bureau du Parti 11. Dépôt du Parti 12. Promenade 13. Vestibule 14. Salle de conférences 15. Studio 16. Vestiaire 17. Buffet 18. Club 19. Salle de conférences du Parti 20. Séjour du Parti
4. Salle pour les répétitions
5. Bibliothèque
6. Grande salle à usage multiple
7. Plan d'étage
   21. Direction 22. Secrétariat 23. Économat 24. Cabinet de toilette du personnel 25. 26. Loge d'acteur 27. Salle de bain d'acteurs 28. Atelier 29. Rhéostat. 30. Balcon de sonorisation 31. Toilettes du public 32. Bibliothèque 33. Salle de conférences 34. Espace d'exposition 35. Dépôt 36. 37. Bureaux 38. Lode de danseurs 39. Salle de bain de danseurs 40. Magasin des costumes 41. Salle pour les répétitions
8. Coupes

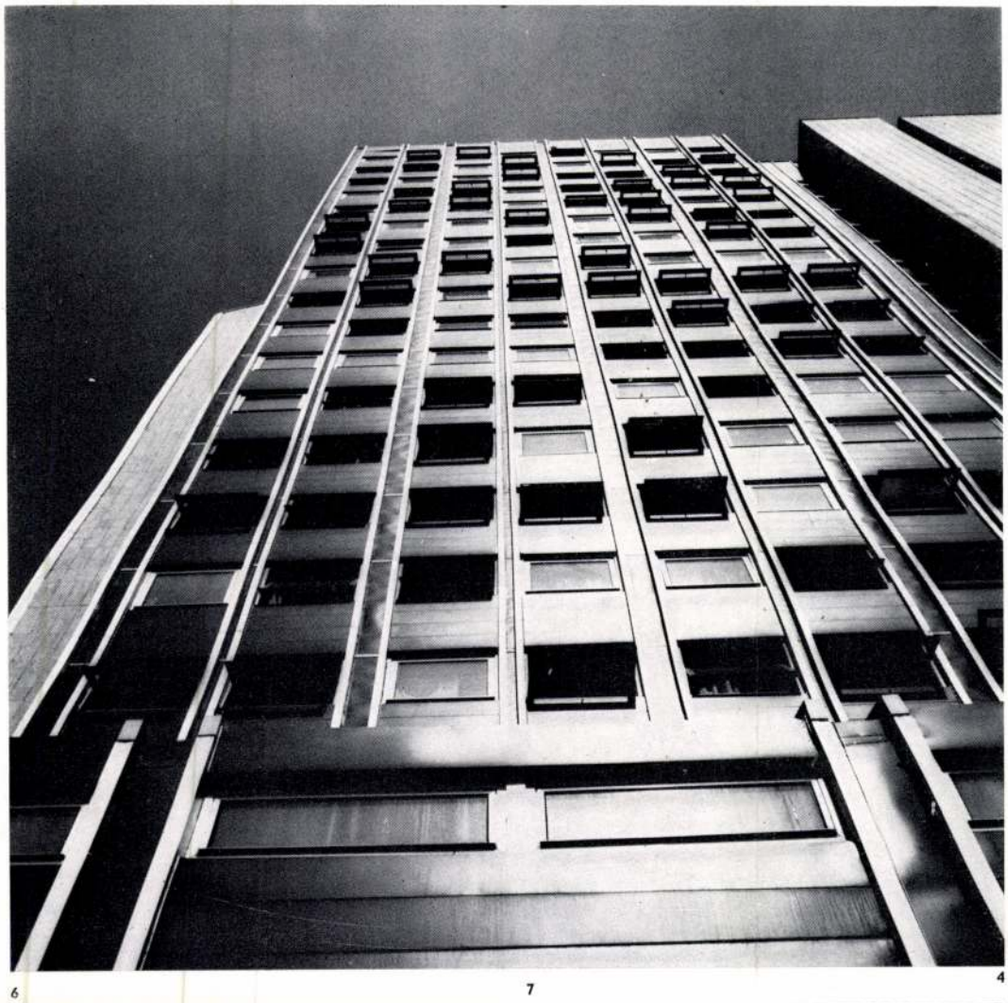

1. Látkép a Budafoki útról
2. Támfalkorlátrészlet
3. Földszinti alaprajz
4. Homlokzatrészlet
5. Főbejárat feletti épülettömeg
6. I. emeleti alaprajz
7. Általános emeleti alaprajz

Légende de tous les plans 1. Entrée, vestibule d'entrée 2. Vestibule-parloir 3. Groupe d'ascenseurs 4. Salle de manifestation 5. Escaliers d'accès aux étages généraux 6. Escaliers donnant accès au 1er étage 8. Bureaux 9. Buffet-parloir 10. Bibliothèque — vide et galérie 11. Sections professionnelles 12. Bloc communal (sanitaire) d'un étage général 13. Parloir — salle d'études d'un étage général 14. Devant de la chambre et salle de bain 15. Alcôve d'une chambre 16. Espace d'études d'une unité de chambre

5

6

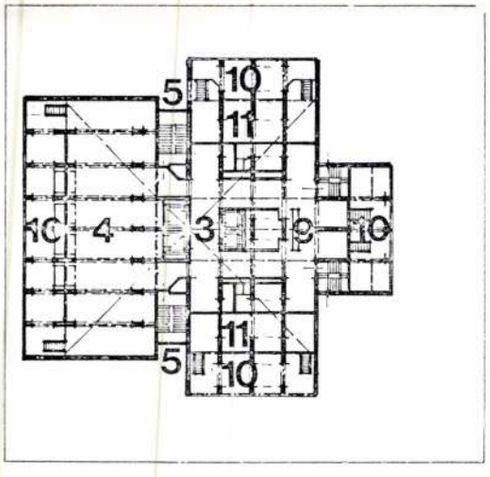

7

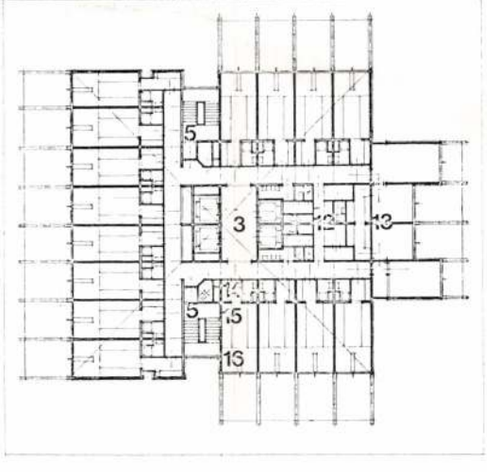

akkor is, ha a kollégium nyáron szállodává alakul.

A telek kiválasztása s a beruházási cél bizonyos kérdőjeleinek tisztázása után 1973 őszére készült el a beruházási program és az engedélyezési terv, amelyet aztán némiképp (elsősorban anyagi okok miatt) átdolgozva 74 márciusában ismételten ledokumentáltunk. A kiviteli tervek 75-ben készültek el, s nem sokkal ezt követően le is alapozták az építményt. Az alapok azután jó két évet árválkodtak a feltárt területen, s kezdtek „zöldövezetté" alakulni, amikor a felszerkezet építése megindult. A kivitelezés végül is 1981 szeptemberében fejeződött be. A ház külső kérge — homlokzata — először előgyártott, stokkolt vagy mosott felületű beton panelburkolat lett volna, amelyet a kivitelező — gyártókapacitás híján — természetesen nem vállalt el. Ezt követte a „glasal"-korszak — sajnos rövid ideig, mert mire a szállót átterveztük erre az anyagra, addira kiderült, hogy a behozatal illuzórikus. A glasalt később megpróbáltuk egy színes acélvázhálóra szerelt hazai eternitre váltani, ám erre a megoldásra már sem gyártó, sem szerelő nem akadt. Végül is olyan anyagok és szerkezetek kerültek az épületre, amelyeket sem fizikai tulajdonságaik, sem hőszigetelő képességük, sem esztétikai értékük mércéje alapján nem bír el ez a toronytömeg; vagyis a nyitott ablakos homlokzatrészekre felkerült a szerintem már legalább húsz éve elavult ún. Sopron-profilú függönyfal (egy sztaniol vékonyságú cseh gyártmányú alumínium parapet burkolattal „fűszerezve"), míg a tömör falaknak a függönyfal konstrukciójához, színéhez egyáltalán nem illő (s magasház esetében egyébként is anakronisztikusnak tűnő) süttő-haraszti mészkő jutott. Még azt sem tudtuk elérni a „fémmunkásnál", hogy a brutálisan durva és túlméretezett szélességű profilokat valamilyen sötétebb tónusra eloxálja. Megjegyzem — s ezt nem tréfaként írom ide —, hogy éppen a BME homlokzati alumínium szerkezetének iszonyúan provinciális volta késztetett arra, hogy a Forum esetében kipróbáljak egy olyan alumínium-üveg homlokzati konstrukciót, amely közel jár az európai nívóhoz.

Persze, a ház belül sem járt sokkal jobban. Az eredetileg lazúrosan festett, de alapvetően

1

1. Klubterem
2. Szobaegység alaprajza
3. Közösségi szint — galéria
4. Előcsarnok
5. Szobabelső

1. Club
2. Plan d'une unité de chambre
3. Niveau communal — galérie
4. Vestibule
5. Intérieur d'une chambre

2

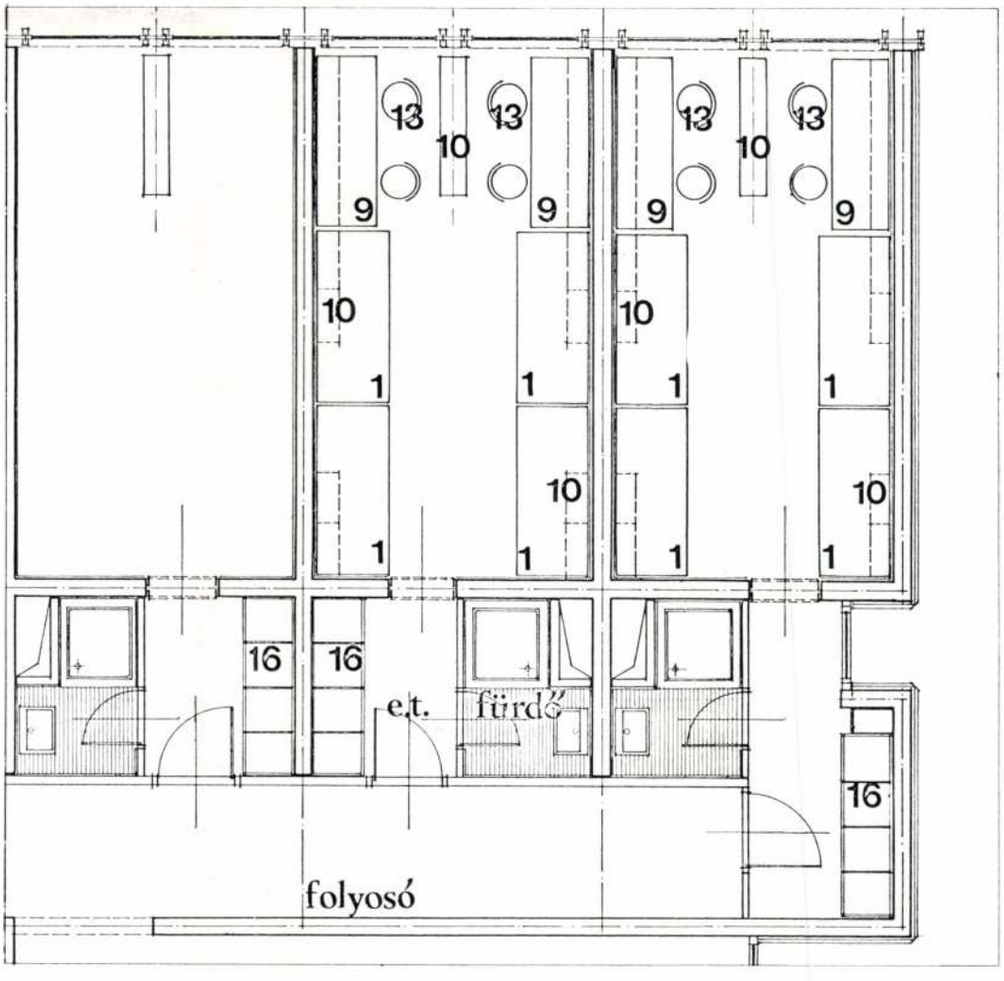

nyersbeton felülettel elképzelt lábszerkezetek fészkessége, dongásodása, a vasalás „külszíni" rozsdás megjelenése miatt végül is egy ún. szárazvakolatot (magyarán szólva gipsz-karton burkolatot) kaptak. Az elhúzódó építkezés természetesen a bekerülési költségeket is „húzta" — s így elmaradtak az egyes közösségi tereket elválasztó harmonikafalak, s elmaradt a félszinti galériák beépített bútorzata is. Beépült azonban — megkérdezésünk nélkül — egy hatalmas drinkbár (ami eredetileg az emeleti előcsarnokban lett volna), s egy színpadot is ácsoltak a földszinti nagy térbe, nem túlzott esztétikai érzékkel. Persze, lehet, hogy ezekre a dolgokra szüksége van a diákságnak (s a Disconak), csak azt nem értem egészen, hogy ezek az igények miért az átadás

FINTA JÓZSEF

1

Fórum Hotel, Budapest

Építész: Finta József (LAKÓTERV)

Belsőépítész: Király László; építész-munkatárs: Csizmár Gyula; megvalósítási tervek: UNIVERSALE BAU, WIEN; gépésztervezők (az ajánlati és eng. tervek szintjén) fűtés: †Chatel Ottó; szellőzés-klíma: Mödl Andor; víz-csatorna: Sinkovics Istvánné; elektromos terv: Kovács György; statikai előtervezés: Dénes Lóránt; beruházó: Kereskedelmi Beruházási Vállalat; építtető-üzemeltető: HUNGARHOTELS Szálloda és Vendéglátó Vállalat; üzletkötő: KOMPLEX Külkereskedelmi Vállalat; kivitelező: UNIVERSALE BAU+PORR, WIEN; előtervezések: 1972—77; ajánlati terv: 1978; engedélyezési terv (műszaki terv): 1979. január; kivitelezés: 1979. július—1981. november; bruttó beépített kubatúra: 113 000 lm³; bruttó beépített terület: 36 000 m²; szobaszám: 408; étterem cca 160 fh.; grill étterem: cca 100 fh.; kávéház: cca 100 fh.; drinkbár: cca 60 fh.; konferenciatermek össz.: cca 300 fh.; üzletek; fodrászat; uszoda-saunák-kondicionálóterem (szabadidő-központ); garázsok 2 mélyszinten cca 110 gk; mosoda.

A FÓRUM HOTEL tervezését gyakorlatilag a DUNA INTERCONTINENTAL tervezésével együtt kezdtük el — s folytattuk a DUNA szálló megépülte után is, felgyorsuló és elhaló szakaszokban. 1974-ben érvényes, elfogadott beruházási programot dokumentáltunk a megrendelő HUNGARHOTELS részére — s lényegében ez a programterv (az ebben rögzített alaprajzi koncepció, szoba- és férőhelyszám, a vendéglátó-terek paraméterei, a gépészeti felszereltség színvonala stb.) képezte annak az ajánlati, majd engedélyezési-műszaki tervnek az alapját, amely szerint az osztrák megvalósítási tervek készültek, s megépült a szálloda is, 1979 júliusa és 1981 novembere között. Az engedélyezési-műszaki tervhez, majd azt követően is, a különféle tárgyalásokhoz s a kiviteli tervekhez egyaránt igen sok részlettervet készítettünk (gyakorlatilag minden olyan tervet, amely formailag-esztétikailag meghatározó volt az épületre) — s az osztrák cégek alvállalkozójaként a LAKÓTERV vállalta el a ház teljes belsőépítészeti tervezését.

A FÓRUM megszületésének körülményei tehát igen szokatlanok voltak. A nagyon hosz-

Magyar Építőművészet 1982/4

Ybl Miklós-díjak, 1982

Fülöp Annamária és H. Tóth Judit
(Általános Épülettervező Vállalat)

Az MSZMP Heves megyei Bizottsága Oktatási Igazgatósága épületének magas színvonalú építészeti kialakításáért

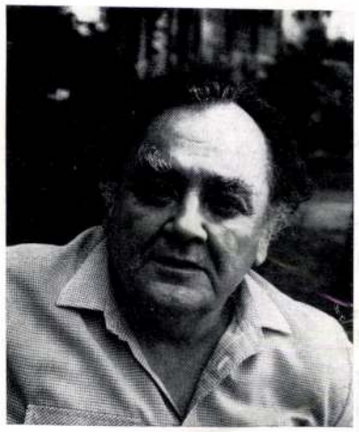

Jánossy György
(Középülettervező Vállalat)

Életművéért, sokrétű építészeti alkotó tevékenységéért, nagyhatású oktató-nevelő munkájáért

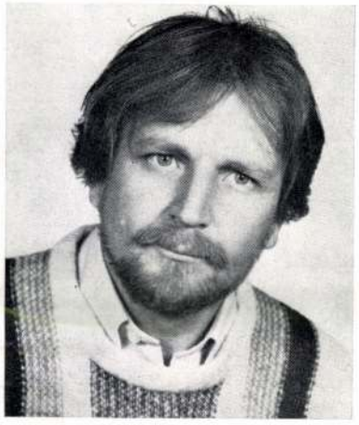

Kapy Jenő
(Ipari Épülettervező Vállalat)

A Kohászati Gyárépítő Vállalat Tápiószelei Gyárának új épületegységeiért, a több célú étterem-konyha épületének egységes magas színvonalú funkcionális, formai és szerkezeti megoldásáért

Lőrinczné Dr. Szabó Tünde
(Győr-Sopron megyei Tanácsi Tervező Vállalat)

A Szennai Falumúzeum — a meglevő és megtartott faluközpont folytató élő falut bemutató szabadtéri gyűjtemény — építészeti megformálásáért

Schönerné Pusztai Ilona
(Országos Műemléki Felügyelőség)

A műemlék helyreállítások területén végzett, a magyar kultúrtörténet szempontjából jelentős, 20 éves építészeti munkásságáért

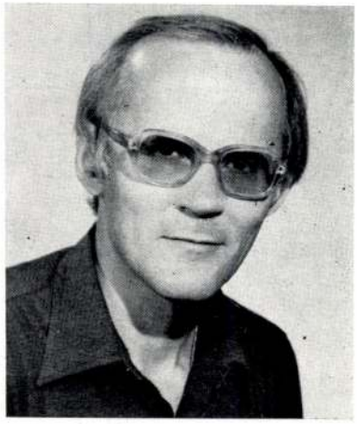

Vajai Tamás
(Ipari Épülettervező Vállalat)

A jászberényi Kórház 50 ágyas gyermek-csecsemő pavilon és a szolnoki Gyermekotthon és Gyermekvédő Intézet magas építészeti színvonalú és gazdaságos kialakításáért

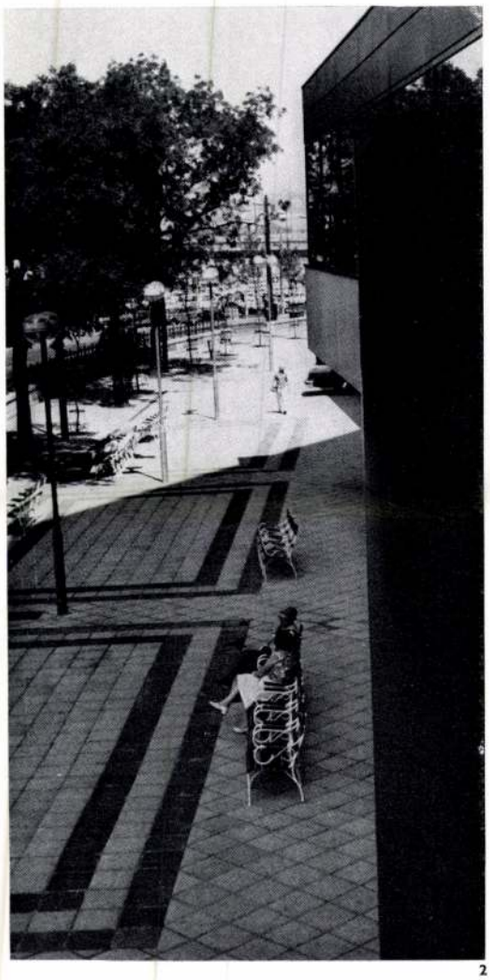

2

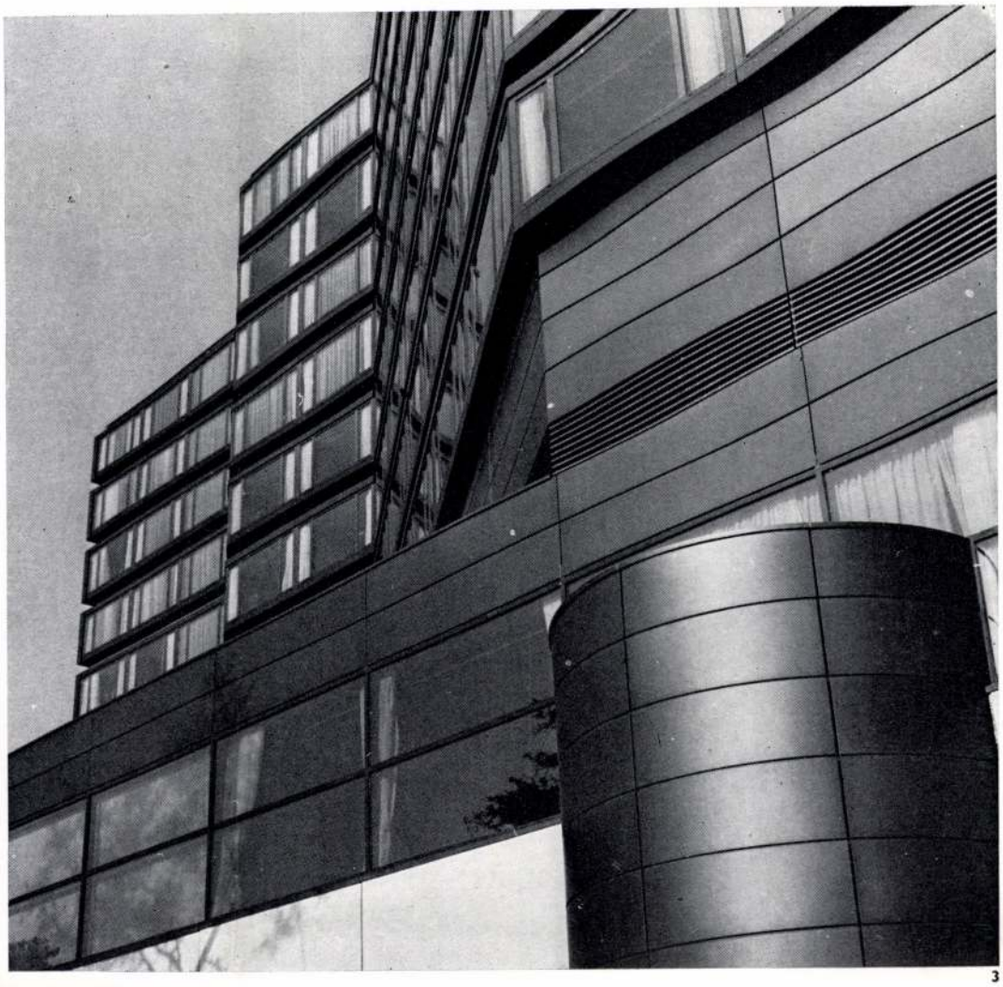

3

1. Dunaparti homlokzat
2. Lelátás a korzóra az I. emelet előcsarnokából
3. Homlokzat részlet

1. Façade donnant sur le qual du Danube
2. Vue du hall du 1er étage vers la promenade
3. Détail de façade

szú tervezési idő (cca 10 év), a már 1974-ben elfogadott, s a későbbiek során szinte változtathatatlan koncepció, a számunkra teljesen újszerű, begyakorlatlan tervezői partnerség egy csomó negatívummal; a kétségkívül más „kategóriájú" külső és belső anyagválaszték, a kivitelező itthon soha és sehol nem tapasztalt „tervezőtisztelete", a gyors megvalósulás viszont sok pozitívummal járt a ház sorsát illetően.

A tervezés első időszakában — naiv módon — hittem abban, hogy ez a nagy szállodaépítési lendület a Thonet-udvart is elsöpri — s viszonylag egy időben megvalósulhat a teljes Duna-parti szállodasor. A FÓRUM tömegformálása is arra épített, hogy egy ellenkező irányba lépcsőző-ferdülő társ-szállóval kiegészülve, teste egészen a Vigadóig „hullámozhat". Nem így történt. Megmaradt a Thonet-ház, az átlagos-pestinél gyengébb eklektikájával, környezetével nem törődő fehér-elefánt színével, brutálisan fehérlő-csillogó tetejével — egész műemlék-anakronizmusával —, tönkretéve az egységesnek vágyott Duna-sort s főként a Vigadót, amely így, ebben a szituációban torz műemlék-társat kapott s fog viselni most már várhatóan még legalább 20—30 évig.

A nosztalgiahullám érzékeny lelkű lovasai bizonyára megbotránkoznak fenti véleményen, mert ma már úgyszólván MINDEN értékes, ami „régi" — és SEMMI értéket nem képvisel az, ami új, ami vállalja a mostanság élvezettel mocskolt „funkcionalista" építészet vádját.

Nem tudom, milyen ház a FÓRUM, mert nagyon hosszú ideig terveztem — azután meg irgalmatlanul rövid ideig is. Az osztrákok profi partnerek voltak, de a velük való tárgyalásaink során még a lélegzetünk is „schillingesedett". A szállóba kerülő anyagok kiválasztásának végtelen és igen kemény ceremóniája minden elhangzó szót és mozdulatot a bekerülési összeg kérdőjelével „díszített", s a „pénz" és az „építészet" effajta csatáira a mi hadsoraink gyengén voltak felszerelve.

Mégsem gondolok rossz érzéssel erre a folyamatra, mert konkrétabbak, megfoghatóbbak, érzékelhetőbbek voltak a vitatémák, mint az itthoni, ferde érzelmekkel motivált, ködösített csetepatékban.

Finta József

1. Nézet a rakpartról
2. Nézet a Lánchídról
3. Homlokzat részlet
4. Földszinti alaprajz:
   1. Vendégbejárat (főbejárat) 2. Vendégbejárat (üzletek, illetve étterem, konferenciaterem) 3. Csomagbehordás és tárolás (autóbuszról) 4. Személyzeti bejárat és porta 5. Gazdasági bejárat 6. Garázs vészkijárat 7. Előcsarnok, társalgó 8. Porta-recepció-pénztár 9. Vendégfelvonók 10. Telex-telefon 11. Feljárat az I. emeletre (kávéház, konferenciatermek) 12. Drinkbár az előcsarnokban 13. Grill étterem 14. Étterem 15. Konyha 16. Irodák 17. Gazdasági átvevő 18. Transzformátor 19. Üzletek 20. Drink-eszpresszóterasz a korzón 21. Gazdasági felvonók

4

1

3

2

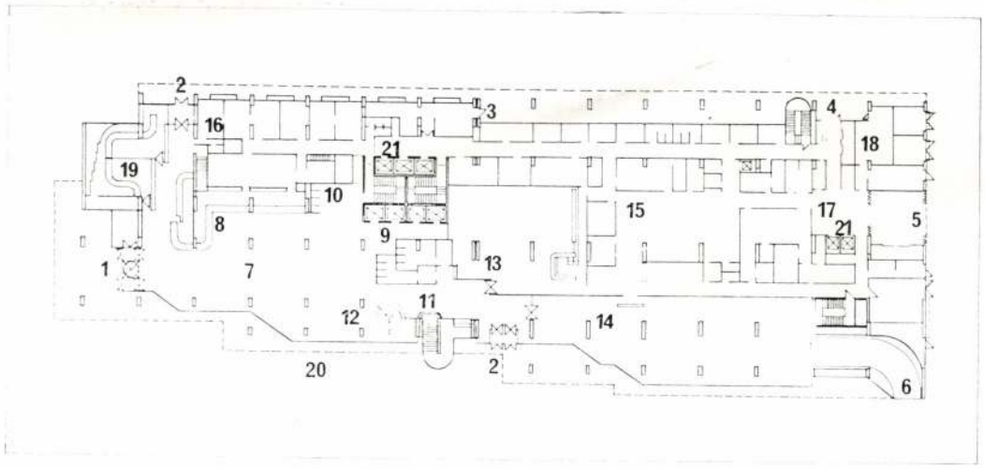

5

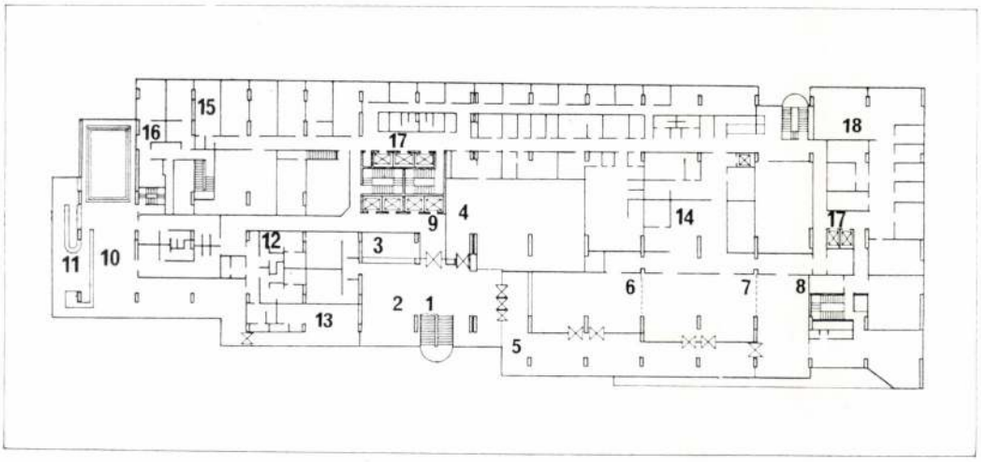

5. I. emeleti alaprajz
   1. Felérkezés a földszintről 2. Előcsarnok 3. Ruhatár 4. Kávéház 5. A konferenciatermek társalgója 6. Külön terem 1. 7. Külön terem 2. 8. Külön terem 3. (1—2—3 összekapcsolható) 9. Vendégfelvonók 10. Uszoda (szabadidő-központ) 11. Drinkbár 12. Szaunák 13. Kondicionáló terem 14. Melegítő konyha 15. Irodák 16. Fodrászat 17. Gazdasági felvonók 18. Raktárak
6. Északi homlokzat
7. Elválasztó üvegezett fa-rács a két étterem között
8. Általános emeleti alaprajz
   1. Vendégfelvonók 2. Általános emeleti előcsarnok 3. Vendégfolyosó 4. Lépcsők 5. Gazdasági személyzeti felvonók 6. Szobaasszony, londiner, raktárak, iroda 7. Bérelhető iroda—társalgó 8. Szobák 9. Lakosztályok
9. Általános metszet
   1. Garázs-szintek (100 gk-ra) 2. Mosoda 3. Előcsarnok—drinkbár—éttermek 4. Irodák, konyha 5. Uszoda, kávéház, konferenciatermek 6. Konyha, irodák, raktárak 7. Öltözők 8. Gépészet 9. Általános emeletek (szobaszintek) 10. Gépházak (kazánház, hűtő-klímagépház) 11. Korzó 12. Apáczai Csere János u.
10. Felülnézeti rajz a tervezett teljes beépítésről

1. Aspect vu du quai
2. Aspect vu du Pont Suspendu
4. Détail de façade
3. Plan de base du rez-de-chaussée:
5. Plan de base du 1er étage:
6. Façade Nord
7. Treillis en bois, vitré, séparant les deux restaurants
8. Plan général des étages:
9. Coupe générale
10. Plan de masse

6

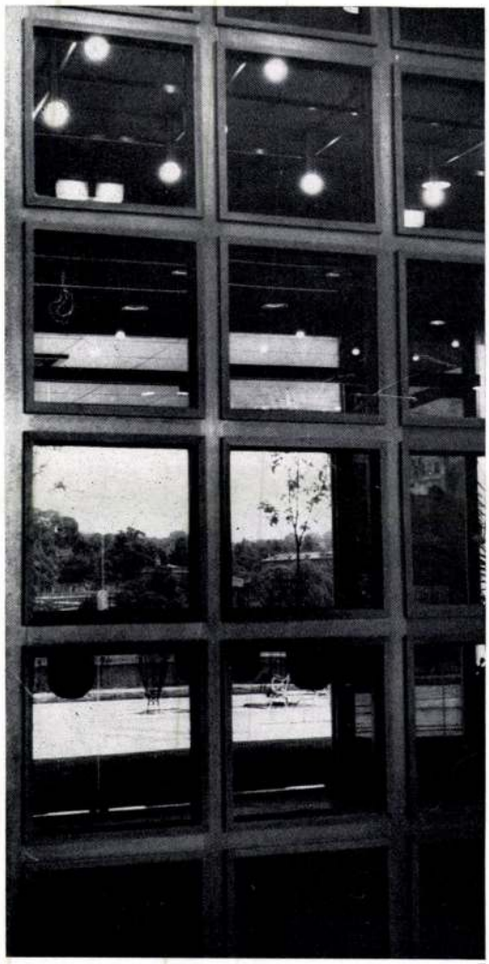

7

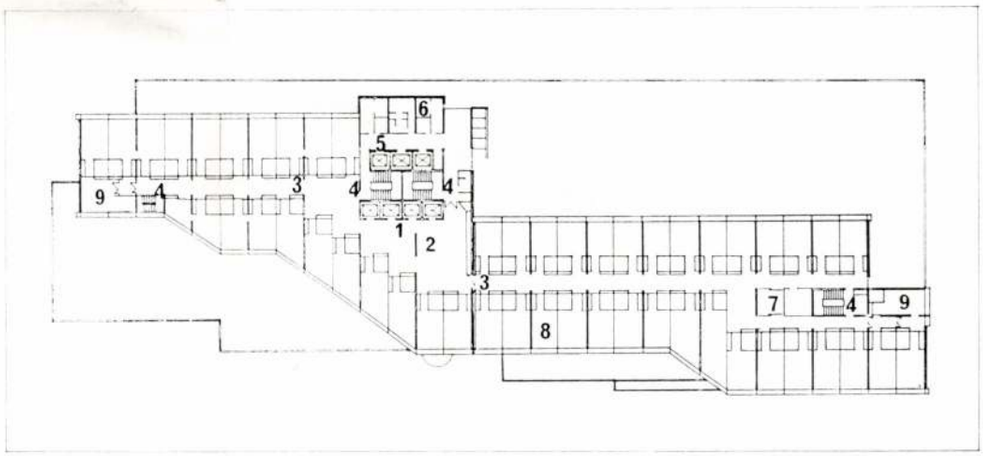

8

9

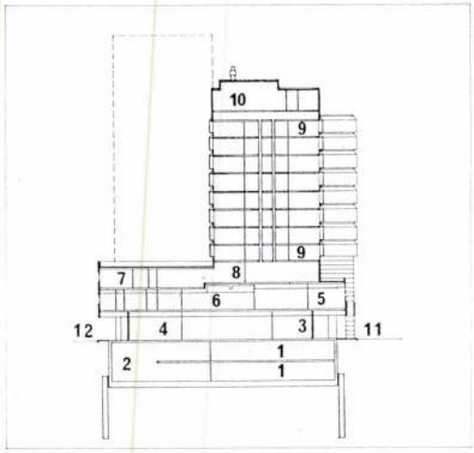

10

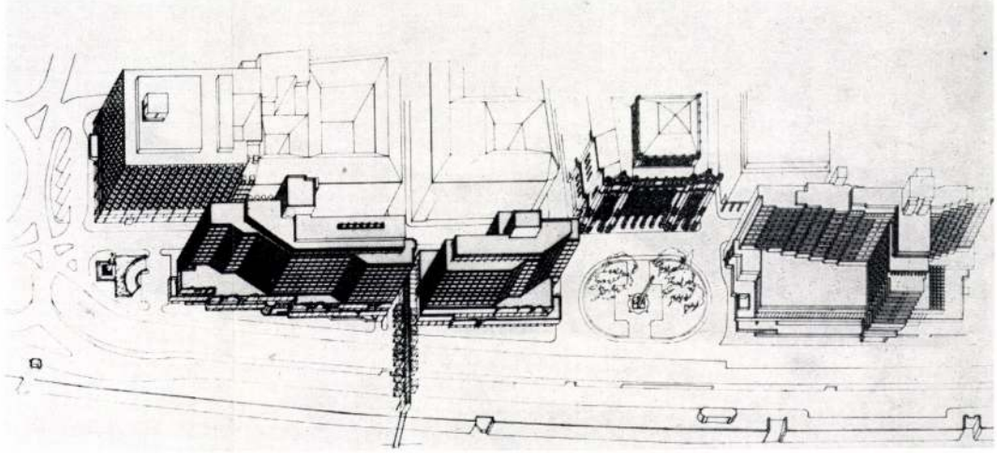

1. Előcsarnok-részlet (bejárat az éttermekhez)
2. Az előcsarnok drink-bár pultja (részlet)
3. Előcsarnok-részlet (portáspult, a felvonók megközelítése)
4. Axonometria
5. Előcsarnok-társalgó
6. Részlet az előcsarnok-társalgóból
7. Az előcsarnok római travertin plasztikája. Vágó Márton falburkolata
8. Előcsarnok, az ún. „kapitányi állás"
9. A porta-recepció pultja (részlet)

1

3 2

1. Détail du hall (accès aux restaurants)
2. Comptoir du drink-bar du hall (détail)
3. Détail du hall (comptoir des portiers, accès aux ascenceurs)
4. Axonométrie
5. Hall-foyer
6. Détail du hall-foyer
7. Relief en travertin romain dans le hall, lambris de Márton Vágó
6. Hall, la « station du capitaine »
9. Comptoir de réception des portiers (détail)

4

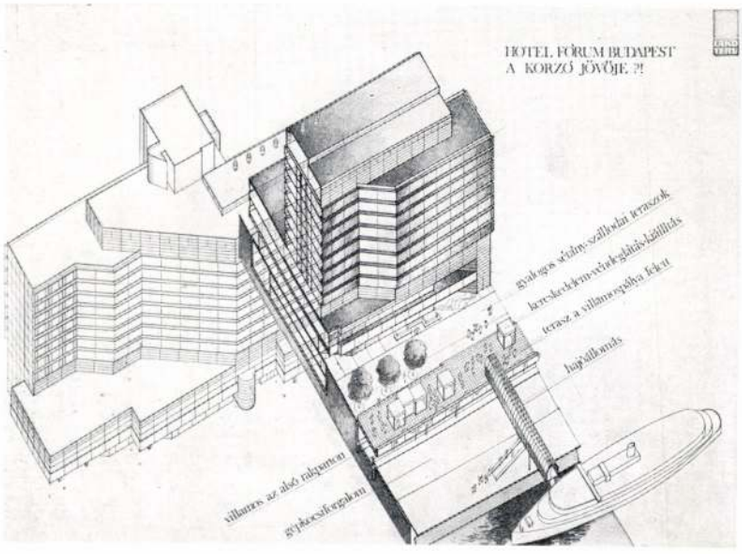

5

6

7

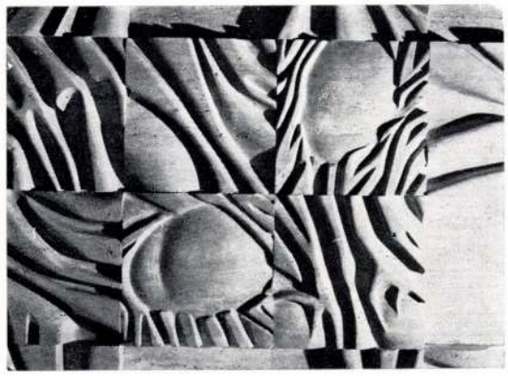

8

BELL CAPTAIN

9

CASSA
CASHIER
FÖLDSZINT
GROUNDFLOOR
SILHOUETTE
Étterem,
Restaurant,
Forum Grill
CORSO
cocktail bar
EMELET
FIRST FLOOR
BECSI NAGYMÚLT
WIENER KAFFEEHAUS
KÜLÖNTERMEK
BANQUET/MEETING
ROOMS
FITNESS CENTER

3

4

2

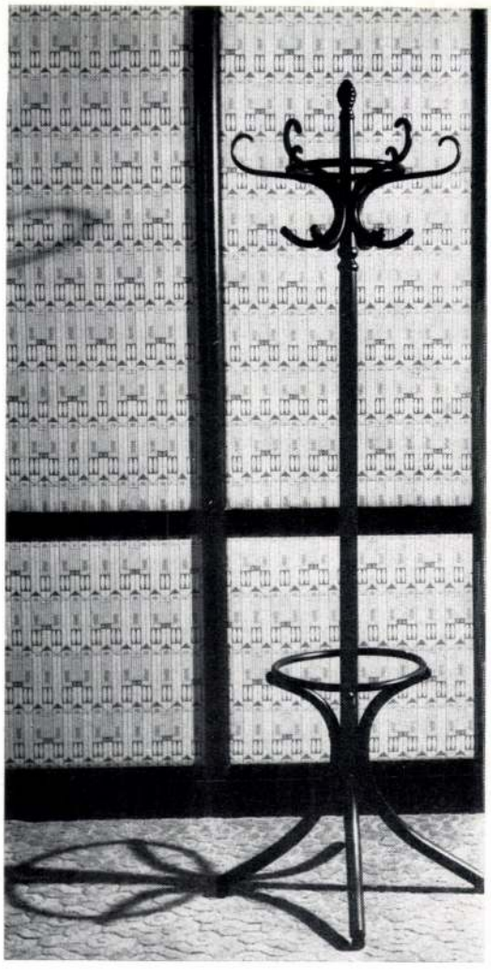

5

1. Kiss Sándor „angyala" az étterem fogadóterében
2. A bécsi kávéház (Thonet-asztal és székek)
3. Részlet a bécsi kávézóból
4. Részlet (lámpa) a bécsi kávéházból
5. Bécsi kávéház Kő Pál festett fa-plasztikája
6. Az uszoda drink-pultja
7. Kiss Sándor szobra az étteremben
8. Részlet az I. emeleti előcsarnokból, Pászthy Magda textil-fala
9. Kő Pál fa domborműve a bécsi kávéházban (részlet)
10. Uszoda (szabadidő-központ) részlet

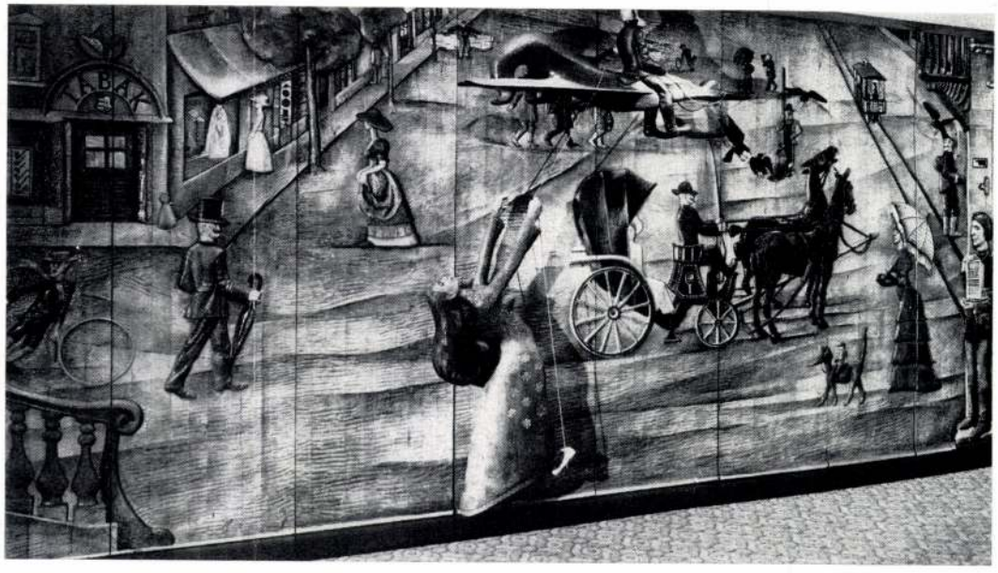

FINTA JÓZSEF

Néhány gondolat a környezetesztétika témaköréhez

Felszólalások a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének XI. Közgyűlésén

Tilless Béla / Idézet a Képző- és Iparművészek Szövetségének programjavaslatából: „A Szövetség célja, hogy összefogja és koordinálja mindazokat a törekvéseket, amelyek a szocializmust építő társadalom valóságos művészi igényeinek kielégítésére irányulnak; kezdeményezőként lép fel ezeknek az igényeknek feltárásában, megfogalmazásában, társadalmi méretű tudatosításában; támogat minden, a változó világhoz igazodó, a valóság mélyebb megismerésére, művészi elsajátítására, világképünk szakadatlan kitágítására törekvő konstruktív művészeti tevékenységet, beleértve a kísérletezést, a kutatást is; támogat minden olyan kezdeményezést, amely életformánk, tárgy- és környezetkultúránk humánusabbá tételét szolgálja ... A Szövetség élve a társadalmi szervezetek számára biztosított jogokkal és lehetőségekkel, kezdeményezőként kíván fellépni a szakterületet érintő kérdésekben: a kulturális ágazatokon kívüli működési szférákban, így az ipari tervezőművészet (alkalmazott műfajok) vonatkozásában is. Vállalja, hogy a képző- és iparművészet a komplex környezetalakítás minden területén küzd az igényesség, a szakszerűség befolyásának növekedéséért, a művészetekkel szemben támasztott követelmények színvonalának emeléséért."

Miért emelem ki a fentieket a programjavaslatból? Mert kitűnően megfogalmazottak, és teljes mértékben egyet lehet – lehetne! – érteni velük, ha egy megalapozott, céltudatos gyakorlat a valóraváltásukhoz megadja a reményt.

Csak néhány kiragadott momentum az előző ciklus idejéből és a saját közvetlen tapasztalataimból: Az előző Közgyűlésen ugyanebben a témakörben elhangzott felszólalásom tökéletesen visszhang nélkül maradt. Az óbudai, építészekkel közös tanácskozássorozat után az Elnökségnek javaslatot adtam be környezetesztétikai kutató intézet vagy intézmény létrehozására. Erre mindmáig választ sem kaptam. A Kelet-Magyarországi Területi Szervezetnél létrehoztuk – az országban mindmáig egyetlenként – a környezetesztétikai munkabizottságot, immár harmadik éve. S mint ahogy a Szövetség tagjai, illetékesei nem kérdezték meg, hogy mik a problémáink, tudnak-e valamiben segíteni, netalán tudnánk-e tapasztalatainkat átadni, illetve kicserélni, úgy nem szólítottak meg minket azok sem, akikre ez tartozna vagy tartozhatott volna.

Más oldalról pedig azt tapasztaltam, hogy a fogalom maga – a környezetesztétika – szinte mindenkinek mást jelent. Azonos mag esetén ez talán nem is volna baj. Csakhogy a dolog lényegéről való fogalmaink alapvetően mások. Legtöbb esetben a rá eső részlet érdekli a kollégát (tárgyformálás, burkolás, plasztika, ornamentika stb.), sokszor nem is alacsony szinten. A lényeg azonban – a dolgok együttlátása, az összefüggések és a megfelelő arányok felismerése – a legritkább. Holott szakmánk legfontosabb alappillére ez, az emberi lépték és az emberi lényeg feltétlen dominanciájával.

Mi lehet ennek a hiánynak az oka? Van egy nagy illúzió és menedék, amit már a Bauhaus megfogalmazott: a XX. században az építészet ismét integrálja a művészeteket. Ez ma már szakmai közhelynek számít. Csakhogy – sajnos – nem így van! Nálunk – de nemcsak nálunk, hanem csaknem az egész világon – már bebizonyosodott, hogy az építészet önmagában nem képes megoldani az emberi környezetet, sőt hegemonisztikus törekvései folytán a környezetromlás iszonyatosan felgyorsult. Ezt pontosan érzékelik és tudják a jobb és tehetségesebb építészek is. Mi lehet a megoldás egyik útja? Az eddigi hierarchia felbomlása és a képzőművészek egyenragú belépése a tervezés és kivitelezés folyamatába.

Milyen érvek szólnak még emellett? Ma az építészet olyan tömegű determináns ballaszttal egzisztál, hogy az építészi gyakorlat (tisztelet a kivételnek!) részszemléletűvé és technológiai alapúvá vált. Ennek következtében egyre feszítőbben jelentkezik annak hiánya, amit előbb szakmánk legfontosabb alappillérének neveztem: a dolgok együttlátása és a humánum feltétlen dominanciája!

A jelenlegi, immár csaknem 30 éve csekély változással fennálló beruházási-tervezési-kivitelezési struktúra nem engedi meg, hogy képzőművész – még ha az építész esetleg igényelné is – ebbe a folyamatba hathatósan belépjen. A Szövetségnek mint szervezetnek, ha nem tekinti eleve írott malasztnak saját programnyilatkozatát, végre teljes súlyával lépnie kell, hogy a Minisztériumot, sőt – interdisz-

Művészet 1981/10

10

1	A művészet kalandja (100 éve született Picasso)	*Krunák Emese*
	Tanulmány	
4	Néhány gondolat a környezetesztétika témaköréhez. (Felszólalások a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének XI. Közgyűlésén)	*Tilless Béla, Finta József*
	Műhely	
7	Réti Zoltán műtermében	*Tóth Elemér*
10	A rend hiánya az ember szégyene (Nagy B. István kompozícióiról)	*Kovács Gyula*
14	Király Sándor műtermében	*Losonci Miklós*
16	Nyugtalan tér (Bemutatjuk Kőrösi Papp Kálmánt)	*Mezei Ottó*
18	Jöjj hozzám, rögeszme! (Almásy Aladár grafikáiról)	*Krunák Emese*
	Kiállítás	
23	A könnyű műfaj felé?	*Pataki Gábor*
26	Otto Modersohn művei a Szépművészeti Múzeumban	*Cifka Péterné*
28	Bartók Béla szeméről, Tihanyi Lajos bajszáról és egyebekről a Dráva utcában	*W. Somogyi Ágnes*
	Bemutatjuk	
30	Egyházművészeti kiállítás a Kőszegi múzeumban	
	Két évtized	
33	Vitális művészet – a művészet vitalitása (Beszélgetés Attalai Gáborral)	*Lóska Lajos*
40	Bűvös kockázat (Beszélgetés Fajó Jánossal)	*Menyhárt László*
	Nézzük meg együtt!	
46	Bernardo Bellotto, a vedúták festője	*Milassin Béla*
50	**Napló**	
60	**Kiállítási panoráma**	
62	**Contents-Содержание**	

A borítón Bohus Zoltán: Formula IV., ragasztott üveg, 40x20x15 cm, 1981 (fotó Molnár G.)

A Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének lapja – Főszerkesztő: Rideg Gábor
Szerkesztőség: 1121 Budapest, Agancs út 26–28. – Telefon: 166-048
Kiadja a Lapkiadó Vállalat, Budapest VII., Lenin krt. 9–11.
Levélcím: 1906 Pf. 223. – Telefon: 222-408 – Felelős kiadó: Siklósi Norbert
81.2551/2–10 Zrínyi Nyomda, Budapest – Felelős vezető: Vágó Sándorné vezérigazgató
Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a hírlapkézbesítő postahivataloknál és
a Posta Központi Hírlap Irodánál (postacím: Budapest V., József nádor tér 1. – 1900)
közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással
a KHI 215–96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj egy évre: 300,– Ft
Külföldön terjeszti: a „Kultúra" Könyv és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat
H–1389 Budapest, Postafiók 149. – INDEX 25602 – HU ISSN 0580–3608
Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza!
A folyóirat példányonkénti ára: 25,– Ft

ciplináris téma lévén – a Minisztertanácsot is mozgásba hozza a probléma gyors és hathatós megoldása érdekében. Befelé pedig a Szövetségnek mint szervezetnek ténylegesen vállalnia kell a probléma erre a szakmára eső hatalmas súlyát. Fel kell szabadítania a szakmában rejlő erre fordítható energiákat, támogatást és lehetőségeket kell adnia minden ilyen irányú pozitív, közösségi célú és szemléletű mozgásnak, és sürgősen létre kell hoznia az úgynevezett interdiszciplináris „szakosztályt"! Ez a szakosztály tagjaitól mindenekelőtt az említett ökologikus alapú együttlátást, magasfokú művészi és emberi-etikai tartást és a teammunkára való alkalmasságot követeli meg.

Úgy hiszem, az erre a problémára adott válasz a szakma számára létfontosságú, hiszen anélkül, hogy egy pillanatra is kétséges lenne mindazon műfajok, szakterületek léte és életképessége, amelyek a történelem folyamán eddig kialakultak, a jelen és a jövő legégetőbb problémája környezetünk rehumanizálása, amiben döntő szerepe a képzőművésznek kell hogy legyen. Ha a művésztársadalom ma ezt a történelminek mondható szerepet nem tudja vagy nem akarja vállalni, a művészet társadalmi értékelése – joggal – a nullpont körülre kerülhet.

A környezetesztétika és a közönség viszonyára pillantva óhatatlan, hogy a Szövetség szerves részeként működő művészeti-írói szakosztály néhány tagjának publicisztikai tevékenységéről és nemtevékenységéről (közömbösségéről) is szóljak néhány szót. Természetesen ez nem csak a környezetesztétikát érinti. A művészetkritika – tisztelet a kivételnek –, különösképpen az utóbbi időben egyre rohamosabban elveszti még látszatobjektivitását is, egyre kevesebb szó esik a kritika tárgyáról magáról, egyre több arról, hogy az illető – sajtóhasábokhoz jutó – személynek milyen magánreflexiói vannak. Ezek néha érdekesek lennének egy freudi elemzésnél, esetleg szociálpszichológiai adalékként (hogyan deformálja a személyiséget a szerep), netalán a kritikai modor változásait tanulmányozók számára, de semmiképpen a tárgyilagosság, a tárgyszerűség, a problémaérzékenység vagy a szakszerűség pozitív példáiként. Csak példaként: nem valószínű, hogy teljes kolumna súlyú probléma lenne a mai magyar társadalom számára a falvédő. Abszurd, hogy egy közösségi társadalomban az egyetlen mérce az illető szubjektuma! Erre senki sem kíváncsi, még akkor sem, ha önmagát mint „a nézőt" véli felfedezni.

Másik csoport a „hallgatók". Kétségtelen, sokkal biztonságosabb és kényelmesebb a régmúlt vagy akár a közelmúlt némely részproblémájával foglalkozni.

Azonban a Szövetség a ma és a holnap sávjában dolgozik vagy kellene dolgoznia, tehát elméleti képzettségű tagjainak is vállalniuk kell a ma és a holnap kockázatát. Vannak megfelelően képzettek is, lépjenek ők is a „pályára", ne csak halkan vagy esetleg hangos rosszmájúsággal kibiceljenek!

Befejezésül visszatérve a legfőbb problémára: nem hivatkozhatunk többé az építészet egyértelmű vezető szerepére, hogy a felelősség alól így-úgy kibújhassunk: igenis miénk a fellősség azért, hogy környezetünk emberi maradhasson. Ezt pedig minden súlyával vállalni kell!

Finta József / Nagy a mozgolódás mostanság az építészet háza táján, külhonban és idehaza egyaránt. Sokakaratú és sokcélú vagy éppen céltalannak tűnő mozgások ezek, lelkes, fiatalos egyetértéseket, csendes-rezignált vállvonogatásokat és dühös-tiltakozó ellenérzéseket kiváltó akciók: szertelenségüket egy rokonszenvező odafigyelés mégis egy irányba terelheti. Valamiféle perről van itt szó. Olyan furcsa perről, amelyben a vádló és a vádlott is egyszemélyként van jelen, s a törvénykezés menetében állandóan szerepet cserél. Ez a torz, meghasonlott állapot jelen korunk építészetének és – megszemélyesedve – korunk építészeinek jutott.

Az ügyiratok: tiszta logikával tündöklő eszmék és steril, unalmas gyakorlatok; géptökéletes szervezetű házak és városok, sohasem látott rendbe- vagy rendőrületbe – szerveződő lakáskasok, parciális hatósági igények mozaikszemeinek önmagukban tisztességes, de masszába gyúródóan erkölcstelen hatalma; sosem volt méretű eredmények az épített világ rendjének szolgálatában és embermilliók a rend kényszerkazettáiban; normatívák, előírások, rendeletek, s mindenhol az ipar, az önállósult akaratú építőipar diktátuma: furcsán torz képlet, amelyben az eredményt megelőző folyamat mikéntjei sokkal fontosabbá váltak, mint a végeredmény maga. Íme, az építész fogalmazta vádak. S íme, a védekezés – ősidők óta ismerős két szó: parancsra tettem.

A világháború előtt is heterogén szellemű s a legkorszerűbb eszméket a legmaradibb eklektikával egymás mellett éltető építészetünk – a háború után személyi állományában is sokszorosan megtizedelten – olyan romországot kapott a kezébe, amely a minőséget érthetően nem helyezhette pillanatnyi építési igényeinek első sorába. S a háború kómájából felocsúdó magyar építészet első izgalmas, de gyenge gyökerű eredményei után új és ismeretlen ízű étket kapott: a szocreált – ezt a mi szakmánkban máig is roncsoló hatású téveszmét –, amely nem is produktumaiban hordozta igazi negatívumát, hanem abban a szomorú tényben, hogy éppen arra a történelmi pillanatra zavarta,

zilálta meg építészetünk sorait, amikorra a tömegtermelés, a nagyipari gyártás eleddig idegen tulajdonságú és méretű igényhalmaza elé gyürekedett. Így történhetett, hogy ez az etikus elhivatottságú és és európai szinten képzett, de eszmeileg-elméletileg dezorganizált építészet képtelen volt helyesen reagálni az ipar forradalmi kihívására, képtelen volt felmérni a kihívás értelmét, tendenciáit, ütemét, valós célját s – főként – eszközjellegét.

Nem kedvezett építészetünk sorsának az a tagadhatatlan tény sem, hogy népgazdaságunk valós erejét meghaladó anyagi eszközöket fordított az építés – elsősorban a tömeges lakásépítés – céljaira. Az építési cél vektorainál az anyagi-gyártási, építésiparosítási-szerelési oldalt erősítve, az eredményt is ebbe az irányba fordította el. Magyarán szólva: az önmagában lenyűgöző méretű és elismerést kiváltó produktum mennyiségi eredményei mellett a minőségi oldal humán tartalmú része, azaz az emberszolgálatú és emberléptékű épített TÉR létrehozásának gondolata elsorvadt, harmadlagos és hallgatólagos, megtűrt igénnyé változott. Nem véletlen, hogy az építészek és a képzőművészek időtlenül régi, természetes partnerviszonya az elmúlt évtizedekben szétziláló dott, ad hoc jellegűvé vált.

A művészet jellegétől általában (s nem minden egyes produktumát illetően), de az effajta társadalmi elismerésektől is megfosztott, iparrá átlényegült építészet lassan megszokta, hogy ne legyenek társművészetei, s elhitte (keserűségből táplálkozó gőgjében), hogy az épített tér formai problémáit egymagában is képes megoldani, minden segítség nélkül. Segítették e gondolat kitenyésztődését a beruházások köztudott gazdasági problémái, a megrendelői-beruházói-hatósági oldal szakértelmének, vizuális kultúrájának hiányosságai, a művészeti munkaelosztás furcsa diktátumai és persze a tervezési folyamat elszemélytelenedése, elbürokratizálódása a mammuttervező-vállalatok irodáinál. Ezt az állapotot izmosította az is, hogy a képzőművészek egyre messzebb kerültek az építészet sajátos problémáinak, helyzetének megértésétől, s idegenkedő borzongással nézték az iparosítás, a szériatermelés – egyébként nem mindenkor negatív – formai jelentkezéseit, a gyors urbanizáció hátán felburjánzó mérnöki létesítményeket, az épülethasználat újszerűségeit, a tér mobilitásigényeit, az épített környezet és az idő új kapcsolatát s e környezet szokatlan léptékrendjét.

Régóta tudjuk, hogy mind az építészekben, mind a képzőművészekben fájó hiányérzeteket váltott és vált ki ez az állapot, amelyben és ahogyan dolgozunk. De nem a mi hiányérzetünk fogja provokálni a változásokat, hanem a laikus használók, az egész társadalom egy irányba tendáló hiányérzetei. S ma már nehezen tagadható, hogy ez a hiányérzet létezik – létezik és követel. Követeli a minőségében, tartalmában is magasabb mércével versengő, közösségi jellemvonású, részeiben és egészében is humánus tendenciájú – s elnézést, hogy ilyen egyszerű, nem szakmai zsargont használok –, *szép* épített környezet létrejöttét. E kívánság elől nem lehet már tovább a gazdaságosság, a tömegtermelés, a célszerűség, az építhetőség ma is bizonyos indokkal létező, de oly sokszor lejáratott jelszavai mögé rejtőzni, mert tisztességtelen továbbra is azt állítani, hogy ami emberi, szép, lakható, élhető és élvezhető, az már gazdaságtalan és építhetetlen is.

A változás igénye tehát itt csírázik körülöttünk, közvetlen, hazai környezetünkben s tágabb világunkban is, éppen egyidőben. Ez az igény kielégíthető rövid távú kábítással, üzleti attrakciókkal (lásd a posztmodern építészet némely akcióját), felszínes jelszavú vagy egyszeri értékű produkciókkal, eklektikus-manierista tévhitekkel, s kielégíthető hosszú távon is.

Óriási mindazok felelőssége, akik ebben a munkafázisban részt vehetnek. Az iparrá formált építészet bármily egyszerűen és szegényesen is – objektíve megfogalmazható, egyértelmű és ilyen módon a visszaélések lehetőségét kevésbé tápláló törvények szűk keretei között dolgozott. Egy tágabbra állított igényrendszerű, immáron az érzelmekre is tudatosan hatni kívánó s a társadalmi tudatot ekként befolyásoló építészet – ha helytelen irányba fejlődik – jóvátehetetlen bűnöket követhet el. Az építészet semmiképpen sem vindikálhat magának egyeduralmi jogokat egy új tartalmú, gazdagabb térvilág létrehozásában. Nagy szüksége van legtermészetesebb szövetségeseire, a képzőművészekre, akikkel azóta dolgozik egymás mellé rendelten, amióta létezik. Szüksége van rájuk alkotótársként, kritikusként, propagandistaként, közvetítőként.

De azzal a laza, ad hoc kapcsolatrendszerrel, amelyben most leledzünk, aligha kezdhetünk bármit is a jövőben. A képzőművészek és az építészek együttműködése nem épülhet ezután bürokratikus munkakiutalásokra, nem alapozódhat egyszeri és felszínes ismeretségekre, mint ahogyan a két Szövetség kapcsolatának is túl kell lépnie az akta tapintású kézfogásokon. Meg kell egymást valóban ismernünk, lehetőséget kell teremtenünk tartós együttdolgozásokra, fórumokat kell keresnünk közös fellépésekre, kiállításokra, egyenjogúan kell részesednünk a kritika ellenőrző-véleményező akcióiból, mert – ebből az építészet eddig teljesen kimaradt.

Ez a kötelességünk: belülről, önállóan megújítani önmagunkat, s nem arra várni, hogy egy külső újító szellem szolgai másolói, közvetítői legyünk.

Tanulmány

kritika

Jegyzetek egy új szállóról

Régóta vártuk, milyen lesz hát az új szálló a Duna-parton, milyen lesz az üres, foghíjas Duna-part látványa az „oszträk szállók" megvalósulása után. Vártuk a végleges, a befejezett, a változhatatlah látványt, hiszen minden terv, rajz vagy makett elvont vázát adja csak annak a képnek, amit szín, fény, csillogás vagy tompa árnyék sötétje tud csupán élettel telíteni, s amely csak a kész mű, a tér és anyag érzékelhető jelen voltán, valóságán keresztül tárulkozik fel a maga valójában.

Vártuk — és minden budapesti várta, a Duna-parti sétáló éppúgy, mint a szálloda bizottság munkájában résztvevő „bennfentes", és talán maga az alkotó is, hogyan hat majd a törtvonalú, nagy, sötéttónusú üvegfal, érvényesül-e tagolása, visszametszései és irányváltása; beilleszkedik-e a keményvonalakkal formált tömeg a belvárosi Duna-partba; hogyan hat majd a szálló önmagában és hogyan a környezetben, és lesz-e annyi erő és rendező-elv egyetlen épületben, hogy újraformálja a város Dunai képének léptékrendjét és hierarchiáját, igazolva — vagy végképp megkérdőjelezve — az új Duna-parti térfal elképzelését. Hiszen a Fórum és mögötte az Átrium összképével bezárultak a foghíjak, és a belvárosi partszakasz (feltehetően hosszabb időre, hiszen a Thonet-ház bontására-átépítésére korunkban alig van lehetőség) elnyerte évtizedek óta várt (a 30 méteres főpárkány magasság hatósági előírásával régen eldöntött) képét.

Igaz, a Fórum és már előzőleg az Intercontinentál magassága ezt a harmincmétert is meghaladja, az Akadémia, vagy a Thonet-ház viszont meg sem közelíti; a kontúr egyenetlensége tehát akkor is tény lenne, ha e két szállónál kevésbé köt a program, a magas szobaszám, végül is tehát — az üzleti szempont.

Feloldhatta volna-e az említettekből fakadó ellentmondást a Fórum? Egyáltalán, mit kérhetünk *ma* számon egy nyolc-kilenc évvel ezelőtt ajánlati tervként, könnyű kézzel született épületelképzelésen, amelynek évekkel később hirtelen életre kelt valóságát már megtartandó szerződések kötötték programban, tartalomban, anyagban és értékben egyaránt? „Pacta sunt servanda" — a rómaiak óta szerződéseket nem csak illik: meg is *kell* azokat őrizni.

Bárhol és bármilyen vonatkozásban kezdjük is felfejteni a kínálkozó kérdések fonalát, végül is szükségszerűen az alapkérdésig jutunk. Vagyis: hogyan és miképp szembesíthető mai bonyolult valóságunkat olyan sokrétűen tükröző építészetünk — itt és most a Fórum — egy elvi, eszmei, s így végső soron kötetlen — csak öntörvényeiben, saját műfaji közegének belső összefüggései által kötött — építészeti értékrenddel? Lehetséges-e, valós-e, s egyáltalán való-e az építészen számon kérni a lényegében a kort tükröző valóság sajátos alakulását? Egyáltalán, mit tehet az alkotó, és mit a kor, az adottságok, az eldöntött tények számlájára írni napjainkban? Lehet-e az építész szubjektív szerepét, képességét, tehetségét, alkotói szándékait felmérni, elvi normákkal szembesíteni, valamiféle abszolút értékrend nevében alkotói hibákat számonkérni építészetünk mai világában, sokágú függőségünk ismert helyzetében? Minden kétely és minden töprengés ellenére, úgy tűnik, igen. Meg kell kísérelnünk az értékrenddel való szembesítést, hiszen a várakozás, a remény, az előzetes kép természetszerűen és mindig egy eszmei értékrend belső összefüggéseinek követelményein alapul. Lássuk tehát e szembesítés eredményét; tegyünk úgy, mintha — tudomásul sem véve a lehetetlent — e fontos mű, a Szálló, a magyar és európai építészet sok évszázados történetének értékrendjével szembesítve, az építészet öntörvényein belül lehetne bírálható.

A városkép

Hogyan és milyen színvonalon bontakozik ki tehát az új városkép látványa; hatnak-e benne a belső, építészeti törvényszerűségek; értéket teremt-e a tömegek játéka a fényben, meggyőzőek-e a kemény metszésekkel záródó formák, érvényesül-e és hogyan léptékrend és hierarchia, összhang és kontraszt, zárás és megnyitás? Egyáltalán, egy hagyományos értékrend, vagy valami újabb értéktartomány valósul-e meg, és bontakozik ki a szállodában?

Vissza kellene tekintenünk a múltba; a reformkori Dunasor látványára, a Polláck-féle dunaparti Vigadóra, Hild és társainak klasszicista házsorára, a Kereskedők Háza vagy Lloyd palota eleganciájára; vagy később a romantika és eklektika korszakára, az új Vigadó, az Akadémia vagy a századfordulón alakuló új léptékrend, a Gresham, majd a tízeshúszas évek korszakára. Mindezt csak felidézni lehet, de a felidézésből is rá kell ébrednünk, hogy minden korszak megalkotta a maga Dunapart-képét, s e kép ellentmondásokban soha nem szűkölködött. A megújulás folytonos — a klasszicista Duna-part egységét megbontja az Akadémia, s a gründolás nagy korszakának kezdetén még egy Ybl is csak provinciálisabb eszközökkel képes folytatni és ismételni Vámházánál az elegáns Stülert.

A realitásokkal, lehetőségeink végességével minden korban számolni kell; s ha érezzük és tudjuk is, hogy e Dunapart és ennek egyes részei talán hazánk legszebb telkei, illúzió lenne azt hinni, hogy bármely kor tökéletes harmóniát teremtett e helyen. Hiszen már Széchenyi is a szennyes Duna-partokat hibáztatta, s nem véletlenül jegyzi meg Bierbauer a klasszicizmus korszakának összegezésében, hogy: „a görög templom előtt szemétdombok tornyosultak, amint azt Alt Rudolf pedáns vízfestményeiből is tudjuk". De gondolhatunk arra is, hogyan építette be a századvég és a tízes évek a Belgrád-rakpartot: vagy a húszas-harmincas évek az Intercontinentál és Belvárosi-templom közé eső szakaszt. Lehet jó és kevésbé jó építészeket sorolni; mindig a kor volt az, az adott társadalom, amely (építészein keresztül is) formált és döntött.

Milyen is tehát ez a mai, a mi korunkat, lehetőségeinket, léptékrendünket kifejező mai Duna-parti városkép e középső szakaszán? A közvetlen együttható környezet szélső határa talán az Akadémia sötét tömege; a sokak által nem kedvelt, számomra mégis érdekesnek tűnő „zöld-ház" (a budai Dunaparti sétányról, a Lánchíd északi oldaláról érzékelhető a „miért"), amelynek ma már inkább elszürkülése, mint zöld színe zavaró, a Gresham csipkézete és a Belügyminisztérium hátrébb húzódó tömege, majd az Átrium szigorú tömbje alkotja az Északi-oldali környezetet; a Déli oldalon a Thonet-ház most alacsonynak ható világos, zárt felülete (talán sötét színű műemléki palával, és a csillogó horganybádog helyett vörösréz bádogozással lehetett volna az új léptékrendhez igazodóvá emelni tömegét; az említett eszközök még századrészét sem jelentik például egy bontás és új beépítés költségének), majd a Vigadó ékszerdoboza, és a kétségkívül kissé túlnövekedett, mégis máig korszakot jelölő Duna-Intercontinentál sorakozik.

Kétségkívül nem egységes ez a látvány, súlyos problémákkal küzdő korunkban mégis elfogadható városképet teremt. Az illeszkedés, az új mű környezetbe illeszkedése nem mindenhol szerencsés — maga a szomszéd, a hófehér felületeivel kissé hivalkodó palota, a Hyatt Átrium (amelynek barnás üvege idézi fel a „kormos, füstös" képzetét) is mintha túlzottan elkülönülne; sem a Fórumhoz, sem magához a Duna-parthoz nem kíván kötődni, illeszkedni; de ott, a Lloyd palota helyén talán teheti is, hiszen másfél évszázados igénye e helynek, hogy más igazodjék hozzá, még ha előtte is épült.

A Fórum érzékelhetően erre, Északra fordul; már az Eötvös tér megmaradó kontúrja, a bejárat helye, vagy a Lánchídról, a Halászbástya felől való rátekintés is indokolja ezt; a Várral történő szembefordulás kölcsönhatásában a ferde-metszésű szobákból különös szépségű látvány nyílik, és az épülettömeg játékai is meggyőző külső formarenddé alakulnak.

Az Átrium és a Fórum között tehát nincs összhang; talán még két építész hallgatótól is, ha egymás melletti telekre terveznek, ennél többet követelnénk. S hogy milyen eredményt hozhatott volna egy átfogóbb lehetőség; a szorosan összefüggő két teleknek valamiféle szervesebben kapcsolódó programja (a szállodák végül is tulajdonképpen konkurrensek), vagy legalább egy, az elveket egységesítő zártkörű pályázat; nem tudjuk, s ezen már nem is érdemes meditálni. Az adott telkekre fordított előző szellemi energiák már a messzi múltba vesznek; a más programmal (például Akadémia könyvtár), vagy hasonló, de változó tartalommal (Duna-parti szállodasor) született régebbi gondolatok a tervezés időpontjára elavultak, miközben változott az élet, a gazdaság, a vállalható pillanat... Nagyobb, jelentősebb ez ellentmondás azonban a déli oldalon, hiszen a két szélloda észak felé mégis a mai kor sajátos képét nyújtja, és együttes képük különös feszültségeiben ott a kor egysége. A Thonet-ház és a Fórum szálló együttes képe azonban alig megnyugtató. El kell gondolkodnunk azon, milyen különös módon képes a Greshampalota arra, épp saroktornyai, sajátos tömegjátéka révén, hogy a régebbi alacsonyabb, most magasabb tömegekhez egyaránt elfogadhatóan csatlakozzon. A Fórum tömege és a Thonet-ház között nincs ilyen összhang. Talán túlzottan reménykedett a tervező abban (az ajánlati terv idején ez még valóban realitásnak tűnt), hogy ennek helyére is általa tervezett szálloda épül, s hogy egy új léptékrend bontakozhat ki a Dunakorzó szakaszon, igazodva-lépcsőzve természetesen a Vigadó hátrahúzott tömegéhez. A terv véglegesítése során — a szerződéskötés után nyílt erre csak lehetőség —, amikor nyilvánvalóvá vált, hogy mai lehetőségeink a Thonet-ház bontására-átépítésére már nem terjednek ki (az esetleges emeletráépítés pedig — az épület kötött arányrendszere miatt — aligha oldaná meg a problémát), született a homlokzatsarkot megbontó megoldás. A kissé sematikus végfalon

Horváth Márton megnyitotta az ülést és feltette a kérdést, hogy mi vitázók kívánjuk-e szóban kiegészíteni vitaírásainkat? Én nem éltem a lehetőséggel, hiszen Perényi iratának ismeretében mondtam el véleményemet, Perényi viszont elég hosszan egészítette ki mondanivalóit, hiszen csak közvetlenül a vita előtt kapta kézhez az én replikámat. Ezután következett a „nagy vita", melynek folyamán felszólalásuk sorrendjében a következők mondták el véleményüket.

Gerendás István építész, *Lukács György*, *Bonta János* és *Pogány Frigyes* építészek, *Háy Károly* és *Bernáth Aurél* festők, *Preisich Gábor* építész, *Kökény Mihály* mérnök, *Horvai István* rendező, *Weiner Tibor*, *Gábor László*, *Kardos György*, *Lévai Andor*, *Merényi Ferenc* építészek, Preisich Gábor (másodszor), *Gyárfás Iván* és *Tabéry Iván* építészek, Bonta János (másodszor), *Kisvári János* (építő), Lukács György (másodszor) és *Redő Ferenc* festő.

A vita „kimerülése" után — mely több szempontból is érdekes volt — előbb én kaptam szót válaszom elmondására, azután Perényi az övére, majd Horváth mondta el elnöki zárszavát. Végül Révai József egyértelműen és megfellebbezhetetlenül lezárta a vitát és a „modern" építészetet, mint a „hanyatló", sőt „haldokló kapitalizmus termékét" letaszította néhányunk által emelt piedesztáljáról, hogy helyébe a „szocialista realista" építészetet állítsa. (Ezt a magyar építészek rövidesen az itthoni próbálkozások tapasztalatainak nyomán, egyszerűen „szocreál"-nak keresztelték el.)

A vita anyaga két példány eredeti jegyzőkönyvben maradt fenn (az egyik birtokomban van), de megjelent két rövidített válogatásban is.[3] A kutatási munka számára tehát hozzáférhető.

A vita előzményei ugyan 1948-ig vezethetők vissza, amikor az említett ellentmondás már megkezdte erjesztő munkáját, de a „szocreál" építészet magyarországi kezdete csak 1951-től, a vitától datálható, aminthogy 1954-et kell záró évének tekinteni, annak ellenére, hogy gyakorlatának kifutása még átnyúlt az ötvenes évek második felére is. Az egész „szocreál"-zűrzavar tehát csak pár esztendeig tartott és olyanként kellett elmúlnia, rossz emlékeink közé merülnie, mint *minden szakmai divatnak, mely nem az építészet valódi törvényein — dialektikáján — alapul.*

1954 decemberében ugyanis *N. Sz. Hruscsov* Moszkvában a Kreml-ben, a szovjet építészek nagy konferenciáján minden effajta archaizáló-eklektizáló építészettől megvonta a létezés jogát[4]. Többek között azzal az érvvel is, hogy a szovjet építészek a „modern" — saját szavaival: a „konstruktivista" — építészet elleni harc ürügyén a formalizmus másik végletébe tévedtek: egyénieskedő, művészkedő túlzásokra ragadtatták magukat és olyan építészeti formákat, „fölösleges díszítéseket" alkalmaztak, melyek az épületeket „múzeumhoz", vagy „templomhoz" tették hasonlóvá. Nem mintha Hruscsov esztétikai érzéke — ízlése különb lett volna Sztálinénál, hanem, mert — értelmes szakemberek tanácsának meghallgatásával — belátta, hogy az ilyenfajta, a valóságtól elrugaszkodott művek anyagilag rendkívül sokba kerülnek a társadalomnak (és nemcsak anyagilag) és hogy túlontúl egyedi-egyéni formálásukkal, archaizáló eklektizálásukkal akadályozzák, sőt lehetetlenné teszik a korszerű, termelékenyebb technika kialakítását és alkalmazását, fejlődését is.

A Moszkvában elhangzott újabb „fenti" szó után, nem volt más lehetőség, mint „visszatérni" a „modern" építészethez. De melyik és milyen „modern"-hez?

Egy-egy építészeti kor stílusának hanyatlásával és elmúlásával évszázadok óta „modern"-nek nevezik a hanyatló-elmúló helyébe lépőt, vagyis az „új"-at. „Modern" volt már a gótika, a reneszánsz, a barokk és a szecesszió is a maga idejében. A kapitalista társadalom hanyatló-elmúló historizáló, majd a még rövidebb életű szecessziós építészete után színrelépő újabb építészetet is „modern"-nek nevezték tehát és nevezik ma is, függetlenül attól, hogy ez a „modern" — mivel megszűnt stílussá alakulásának lehetősége[5] — történelmi elődeivel ellentétben, melyeknek éppen a „stílus" adott többé-kevésbé egyféle arculatot — igen sokarcúvá lett. Ennek a sokarcúságnak csak egyike az a, hosszú ideig ugyancsak „modern"-nek mondott, de a megkülönböztetés mind szorítóbb szükségessége miatt egyre általánosabban „új építészet"-nek nevezett építészet —, mely a maga dialektikus elveivel és módszerével tartja és folyamatosan viszi tovább az embersiség eme sajátos, nagy művészetét végtelen pályáján. Ezeknek az elveknek és ennek a módszernek, félre-, vagy egyáltalán nem-értői, a mai építészetet is stílusnak tekintő művelői produkálják aztán a „modern" építészet olyan sokféle arcát, mely arcon egyedeikben és összességükben alkalmasak arra, hogy megzavarják nemcsak az építészet befogadóit, hanem az „alkotó" építészek többségét is a „modern" jelző tartalmát — értelmét illetően. Ennek következménye e jelző pejoratív használata is, mellyel — teoretizáló és gyakorló építészek is — kvázi megbélyegzik az eddigit és valamilyen újabb „új", sőt több „új" építészet számára szeretnék az anarchikus korlátlanság kapuit kitárni.

Ilyen pejoratív értelmezést kapott a „modern", illetőleg az ezzel azonosított „új építészet" „kelet"-en, a Szovjetunióban, s ennek nyomán nálunk is az említett időkben, amikor ott is, itt is „kiderült", hogy ez az építészet a „hanyatló", sőt a „haldokló kapitalizmus terméke", arra hivatott, hogy a kapitalisták elfajzott, romlott ízlését elégítse ki", s, hogy a „modern", az „új építészet" nem más, mint „kulturális kozmopolitizmus" és „az imperialista behatolás eszköze".

Ilyen pejoratív érzelmezést kapott a „modern" és az „új építészet" „nyugat"-on, s ennek nyomán nálunk is, körülbelül a hatvanas évek derekától, de különösen az utóbbi években, amikor ott és itt is „kiderült", hogy ez az építészet „nemzetközi", „malaproprisztikus" (nyilván a mal a propos-ból), „exkluzivista" (ellentétben az „inkluzivista" „posztmodern"-nel), sőt tulajdonképpen már ki is múlt (1972-ben), „az irracionalista bölcseleti tanok" (köztük a racionalizmus!) „kezdetleges gondolatai" által megfertőzötten[6].

Ha ezt a két, különböző idejű „kinyilatkoztatás"-t összevetjük egymással, érdekes következtetésekhez juthatunk. Egy bizonyos, hogy „kelet"-en és „nyugat"-on egyképpen elvetették, illetőleg elvetik a „modern" s ebben az „új építészet"-et, mint meghaladottat, mint elavultat, mint az igények kielégítésére, végső fokon a társadalom kifejezésére alkalmatlant. A „keleti" ítéletet súlyosbította, hogy határozottan politikai-ideológiai éllel fogalmazódott meg, a „nyugati"-t — látszólag — enyhíti, hogy a „modern stílus"-t is elfogadja, mint egyikét azoknak a stílusoknak, melyekből a „posztmodern" építészetet eklektizálni és mixelni lehet.

Érdekes azt is összevetni egymással, hogy miként reagálnak az építészek, különösen a fiatalabbak akkor és ma, az egyik és a másik „ítélet"-re.

A „nagy építészeti vita" idején és utána az építészek többsége az én eredeti álláspontomat fogadta el akkor is, amikor némi opportunizmussal „szépít"-ettem építészeti nézeteimen. Sőt — s itt utalok Lukács György szavaira[7] — még a vitában résztvevő építészek, ellenfeleim is, „kerülő úton" akarták „bevinni a modern építészetet, az új építészetet a szocialista-realizmus építészetébe". És azt sem lehet, és szabad elhallgatni, hogy a magyar építészek többségének ellenérzését a „szocreál"-lal szemben — tudva-tudatlan, bevallva-tagadva — több-kevesebb oppozíció is színezte a szocializmussal, s főleg a Szovjetunióval szemben.

A „posztmodernizmus" mai hívei pedig — a fiatalok és az idősebbek egyaránt — nem kevés narodnyik, nacionalista (sőt „turáni"!) tartással és nem sok építészettörténeti meg néprajzi tudással, a „nagy vitá"-val kapcsolatban említettekéhez hasonló ellenérzéseket táplálnak magukban, azzal a furcsa különbséggel, *hogy* akkor a „modern", az „új építészet" *mellett*, ma *ellene* buzgólkodnak, agitálnak és „alkot"-nak. Túl közeli a két időpont és a két magatartás egymáshoz, hogy a *teljes* fordulatot magyarázni és elfogadni lehessen.

Külön érdekes téma lehetne — de itt most csak utalok rá —, hogy a nyugati „posztmodernisták" között akadnak olyanok is, akik — nem is minden következetesség nélkül — a „keleti" „posztmodern" építészetnek, s a sztálini „szocialista realista" építészetnek *rehabilitálására* törekednek, sőt akad olyan is, aki ezzel együtt, mintha magát a sztálini érát is „korábbi jogaiba akarná visszahelyezni"[8].

*

Ennyit akartam most itt elmondani a harminc év előtti „nagy építészeti vitá"-ról őrzött emlékeimből és legalább ennyivel akartam emlékeztetni a tanulságokra azokat, akiket könnyen megtévesztenek a fel-felbukkanó építészeti divatok, mert *nincs a teljességet átfogó, szilárd, mégis rugalmas építészetszemléletük.*

Major Máté

1. Major Máté: *Egyetlen vitám Lukács Györgygyel az építészetről.* Valóság 1981. 3. sz. 37—41. old.
2. *Congrès Internationaux d'Architecture Moderne* La Sarraz, 1928 (—1959).
3. *Vita építészetünk helyzetéről.* Az MDP KV. Agitációs és Propaganda Osztályának kiadása, Budapest, 1951. — ez a nagyobb és ugyanezzel a címmel, a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége kiadása — ez a kisebb. Mindkettő kéziratként jelent meg.
4. N. Sz. Hruscsov. *Az építés nagyipari módszereinek széles körű alkalmazásáról...* Anyag- és Adatszolgáltatás. Budapest, 1955. 1. sz. 17—27. és 2. sz. 17—24. old.
5. Major Máté: *Az építészet stílusai és a modern építészet stílusa.* Valóság, 1964. 11. sz. 33—42. old.
6. Idézve, *A posztmodern építészet* című kéziratos kiadványból, melyet a Magyar Építőművészek Szövetsége jelentetett meg hely és év megjelölés nélkül (Budapesten, 1980-ban).
7. Ua., mint 1. jegyzet.
8. Anatole Kopp: *A moszkvai metró.* Architectural Design. London, 1980. 7—8. sz. 76—77. old. (Kopp ismert francia kommunista építész, aki az eddig legjobb könyvet írta az orosz-szovjet avantgarde építészetéről.)

változtatni már nem lehetett; a játékos lépcsőzéssel megbontott üvegfal helyére sem kerülhetett már homokkal fúvatott betonfelület; maradt tehát a bontatlan matt alumínium. A valódi kontraszthoz talán több kellene; az üveghomlokzat lefosztása csak jelzi a Thonet-ház magasságát. A sötétszínű, tompafényű falszakasz váratlanul, szinte érthetetlenül jelenik meg a homlokzatfelületen, s megy át a gépészeti szint végigfutó tömör felületébe. Ez a tömör szint azonban jóval magasabban van, mint a Thonet-ház lábazata fölötti emelet — jóformán már a második emelet magasságában. A gyönyörű, hatalmas üvegfelületben — hiszen nyolc-tíz éve még valóban ilyen technikai szépségre vágytunk; a hővisszaverő füstszínű üveg és egy gondosan alakított barnás színű matt alumínium felület egzaktan kemény, gyártott szépségére — azonban remegve csillan a Duna és a szemközti rakpart képe; amikor felfénylik a délutáni napfény aranybarna csillogása a finoman tagolt, előre hullámzó üvegfelületeken, vagy borús időben, szürkületkor (amikor megelevenedik a betonfelület nyugalma, kiegészítve az osztásrendszer átformálódó látványát), nos, ilyenkor valami mégis jelen van a Venturi által kedvelt játékos többértelműségből. A kontraszt érzékelhetővé válik, és a múlt és jelen keltette feszültségben — lehet, hogy akaratlanul is — megcsillan az irónia; valami olyan vonás tehát, ami valóban nem idegen korunktól. Korunktól, amelynek sutaságait túlzott önimádatunk és kétségeink együttesen szeretnék leplezni; amelyben nincs többé zárt műalkotás és abszolút érték, csak adott pillanat, efemeritás és jelen, önbecsülés és önmegvalósítás, rendezetlen és kósza vágyak, s amelyben mégis ott belül a történelem minden tanulsága, szinte olyan mértékben, hogy végül önmagunkban sem vagyunk képesek hinni többé.

A koncepció

„Nyitott mű" tehát — vagy mégsem? A Eco-i poetika megvalósulása, vagy csak törekvés, valamiféle szándék ez irányban? Úgy tűnik számomra, inkább ez utóbbi. Hiszen az Eco-i gondolat lényegéhez közel áll Finta módszere, amely mindig valamiféle — csak az adott esetben alkalmazható, a körülményekből, adottságokból születőképletszerűt keresett az adott témában.

Megint más kérdés, hogy e „képlet" itt minden vonásában meggyőzően kibontakozott-e? A poetikát — mesterségünk belső törvényeinek lényegét — Eco így definiálja; „Mi a klasszikus jelentéshez közelebb álló értelemben használjuk a „poetikát": nem mint kényszerítő szabályok rendszerét (abszolút normának tekintett ars poeticát), hanem mint cselekvési programot, amelyet a művész esetről esetre célul tűz maga elé, mint a létrehozandó műalkotás tervezetét, amint kimondva vagy kimondatlanul él a művész szándékában." Úgy tűnik: van sajátos koncepciója — erre a helyre, erre az esetre célul tűzött poetikája — a Fórumnak (s ez külső világában, és egyes belső tereiben valóban kibontakozik) akkor is, ha épp a Duna-partra fordulás, épp ez a látványteremtő szándék (talán a túlzott szobatömeg, s egy szigorú gazdaságosság kötései folytán is) az épület Dunával átellenes, Pest felé eső oldalán megbosszulja magát. Amíg a Duna-parti oldal változatos és mozgalmas, feloldott és műves, az épület belső oldala, s kissé déli homlokzata is szinte ipari jellegű, keményen, és szárazon, a maradék eszközök konzekvenciáival formált. Belejátszik ebbe talán a tervmódosítás is: az Apáczai Csere J. utcai oldalon elmaradt az elképzelt üzletsor; a konyha, mosoda és irodák kissé sivár látványa kapcsolódik az útvonalhoz, hátoldallá formálva a régi pesti utcát.

Akik az Intercontinental-szálló kapcsán hangoztatták azt a vádat, hogy a szálló hátat fordít a városnak, úgy hiszem, tévedtek. Ott minden szoba a Dunára néz, s a szálló valóban képletszerű zártsággal, de mozgalmasan formált, gazdagon tagolt, s így elfogadható, mert értelmes homlokzattal fordul a város felé. Itt a képlet merev egyszerűsítés eredményeként hat; a szobák egy része tetőkre néz, és a lepény és magasház kettőssége az ötvenes évek magasházainak szerkesztésmódját idézi. Ha a felső szinteken ma már nem is lehet változtatni, az utca, a sétáló ember szintjén még igen. Talán egy bazársor, néhány elevenen funkcionáló butik, amelyet akár a szálló is üzemeltethetne, enyhítené, sőt megoldaná ezt a problémát. Hiszen a korzó (ma még csak remélt) forgalma a Lánchídig vezet; célszerű lenne tehát a belső oldalt is hangulatossá, látványossá és vonzóvá alakítani, s itt épp az árnyékos, szélvédett oldal jelentheti az „üzletet". Egy körbesétálható, hívogató szállodatömb éttermeinek, kávéházainak feltehetően megélénkülne a forgalma is.

Érdemes azonban a Fórumot és a Duna Intercontinentalt más vonatkozásban is összevetni, hiszen a különbség nyilvánvalóan nem csak az ötcsillagos-négycsillagos szálló különbözőségét, hanem tizenöt év építészeti változásait is tükrözi.

Duna és Fórum — szinte két kor, két szemlélet jelképe. Gazdag kontúrmozgás az egyiken — kemény, visszafogott vonalak a másikon; a kő és beton (technológiájában még hagyományos) plasztikus játékával szemben itt a fém és üveg élessége; a keményvonalú, éles, tömbszerű formákat a Fórumon csak a homlokzat lépcsőzése oldja, hogy megbontott ritmusaival sajátos módon válaszoljon a Duna-szálló tömegeinek szabad szétáramlására. Ott hely volt, tágabb lehetőség — itt harminc méter telekmélység, nagyobb program és szerényebb költségkeret; ott egy fiatal építész küzdelme építészeti vágyainak megvalósításáért (ha a nagy íves alaprajzú homlokzat álmából csak a lépcsőzve előrelépő homlokzatsávok valósága realizálódott is); itt egy éretté vált, nagy munkákon iskolázott építész korlátozó önfegyelme.

Megvalósulhatott-e egyáltalán a „nyitott mű" e szigorúan korlátozó koncepció kibontásában? Valószínűleg inkább a szándékban: az egyes nézeteiből mozgalmas tömegformálásban, a fények és a sötét szín kontrasztjában, az üvegfal árnyékvető visszametszéseiben, amelyben a homlokzat — belső teret követő — tört vonala hangsúlyozódik, és talán a belső terekben is érvényre jut valami korunk gondolatvilágának megnyilvánulásaiból; legalább is annyi, amennyi e közel évtizede tervezett (s akkor még a Perugia-i pályázat sikeres gondolataival is összhangban levő) épülettömb képletében, szervezetében, formáiban egyáltalán megvalósulhatott.

A belső világ

A szobákból adódó kilátás szépségét már említettem, s ha ez nem is az építész érdeme, az mindenképpen az, hogy a szobák jórészéből a legjobb szögben tárul fel a panoráma, indokolva a homlokzati síkok tördelését is.

A közös terek száma viszonylag kevés, és a keskeny telken több közösségi tér elhelyezésére alig nyílik lehetőség. E tereknek azonban — elsősorban a hallnak, a grillétteremnek és különösen a bécsi kávéháznak sajátos hangulatuk van.

A belső térben úgy érvényesül az építészeti egység, hogy közben a térnek is kialakul a saját arculata; az építész és tervezőtársa együttműködéséből, az épület és a vásárolt bútor (Bécsben vásárolt bútor!) kétféle, mégis összhangban levő maiságából, a burkolatok, tapéták hangulatából, a faelemek osztásrendjéből, anyagából és vonalvezetéséből áll eggyé az a hangulat, amelyet többékevésbé a társművészeti munkák alkalmazása is segít. A nagy, barna mahagóni falburkolaton váratlanul megjelenik egy aranyozott barokk képkeret (hogy a többértelmű kiemelés varázsa is szolgálja a Venturi-féle gondolatokat), meggyőző helyen fordul körbe egy mai vonalú kőplasztika; tükörré vált a mennyezet a legfontosabb helyeken; bronz színű tükrök (szinte régi kávéházak természetességével) tagolják-osztják a pilléreken a hall növénnyel-garnitúrákkal egyébként is jól osztott, meghitt hangulatú tereit. Az eszközök jól megválasztott sora a „bécsi kávéház"-ban teremt igazán meggyőző hangulatot. Ívelő, barna színű fa-üveg box válaszfalak, növények és mennyezettükör, Otto Wagner-i ihletésű, finom rajzú, századforulót idéző tapéta, Thonet karakterű bútor és az oldalfalon Kő Pál jó érzékkel formált naiv-szecessziós plasztikája, amelyen még az építész is megjelenik, hogy felajánlja művét-házát ha nem is az örökkévalónak vagy Kegyúrnak, de lagalább a jelennek és a kegyes vendégnek — ezekből áll össze az a belső tér, amelyben szerencsésen és elfogadhatóan ötvöződik építészeti nagyvonalúság és bensőségesség, egzakt eszköztár és romantika, funkcionalitás és ízesség; építészet, berendezés és társművészet itt olyan karakterteremtő összhangban van, amely, sajnos, eléggé ritka épületeink belső tereiben. Itt válik világossá, hogy a belsőépítészet életritmusa, atmoszférateremtési lehetőségei az építészet lehetőségeinél bővebbek, mozgékonyabbak, egyúttal efemerebbek, illékonyabbak, s hogy e sajátosság az építészet egységén belül a terek arculatának ízesebb-mozgalmasabb megformálásában valóban érvényesülhet — anélkül, hogy abból zavaros anomáliák keletkeznének.

Az anyagban, színvilágban, osztásban, formálásmódban végigvezetett egység, egymás gondolatainak megértése, az építész és belsőépítész együttműködésének reális útja; a belső egység a gondolkodásmódban, anyaghasználatban, színvilágban s az összeillő ötletek sorában korunkat jellemző módon érvényesülhet.

Vártuk a szállodát, a foghíjak beépítését, s most íme itt van előttünk. Közvetlen látványa, vagy a képeit kibontó fotók világa egyaránt elérhető. Kedvelhetjük, vagy elutasíthatjuk — de már mindenképpen realitás. Realitás, amely értékeivel és hibáival nem csak építészetünk felívelését és megtorpanását, erényeit és hiányosságait, szubjektív és objektív lehetőségeit-adottságait, hanem ennél jóval többet — társadalmi valóságunk egészét, sikereit-ellentmondásait, erejét és gyengeségeit — egyszóval: korunkat tükrözi.

Dr. Vámossy Ferenc

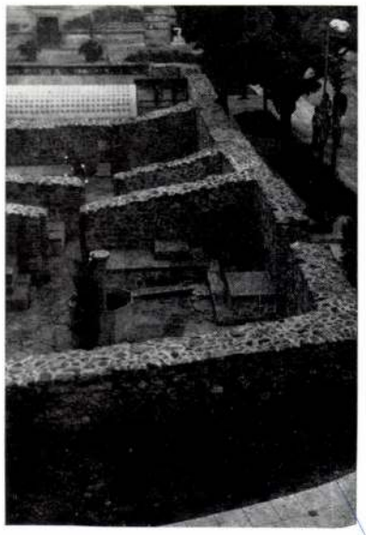

Műromantika, műromokból?

(Gőzfürdő — gőz nélkül)

Örömmel nyugtázhatjuk: már vannak olyan városaink is, amelyekben minden műemléket helyreállítottak. A felújított épületeket tovább is gondozzák, hiszen egyikben-másikban a város nevezetes művészeinek munkáiból nyitottak állandó kiállítást (Zsolnay, Vasarely, Uitz, stb.).

Ilyen magas kultúrájú városunk egyike Pécs is, ahol minden stíluskorszakból maradt ránk egy-két jelentős műemlék. Ezek megmaradását, újjászületését annak köszönhetjük, hogy negyedszázad alatt sikerült a városnak és az Országos Műemléki Felügyelőségnek helyreállítania Pécs valamennyi műemlékét. A lendületes munkálatok apránként befejeződtek, sőt elfogytak, nem volt már mit helyreállítani. Így egyesek tétlenségre voltak utalva.

Ekkor — tán a most divatos nosztalgiahullám jegyében — egy elsüllyedt világ, a török világ felé fordult a figyelem. A török uralom alatt több gőzfürdő működött a városban. (Ferhát, Kászim, Memi pasák gőzfürdői.) Az elmúlt századok alatt ezek az épületek egytől-egyig elpusztultak, helyükre bérházakat emeltek. Csak a Memi pasa gőzfürdőjének telke maradt üresen a belvárosban. A fürdő feltámasztását, kutatását csupán egy írásos emlék indokolhatta: a világutazó Evliya feljegyzése a fürdőről, amelyet 1663-ban írt le. „A szigetvári kapun belül van a Memi pasa fürdője, kellemes, szép épületű meleg fürdő." A fürdő pontos helyét J. Haüy hadmérnök 1686-ban készített térképe közölte.

A fürdő alapfalainak reményében áldozzuk föl a kis belvárosi színpompás kertecskét — gondolhatták az illetékesek.

A romok föltárása azonban nem igazolta az elképzelést. A fürdő hiányos alapfalai nem mutatták meg az egykori épület nagyságát, szerkezetét. Műromkiegészítésekkel próbálták az eredeti alaprajzot bemutatni. A padlófűtés rendszerének bemutatása is teljesen elsikkadt. Az arra sétálók joggal kérdezik: mire volt jó ennek a drága, 600 000,— Ft-ba kerülő műromnak a megépítése, bemutatása?

Ha Evliya azt a gőzfürdőt látta volna, amelyet a műromok alapján elképzelhetünk, más véleményt jegyzett volna le: „se nem szép, se nem kellemes, vagy éppen meleg". Tegyük hozzá, nem is használható.

Reméljük, nem gyűrűzik tovább a műromantika hulláma. Vagy mégis tévedtünk? Miért csattog a régész csákánya, ásója és lapátja a Székesegyház mögötti telken? Ma még titok: mindenki hallgat.

Molnár József

könyvek

Sisa Béla:

Békés megye műemlékei

Kiadta: Békés megyei Tanács V. B. Művelődésügyi Oszt. Békéscsaba és Gyula városok támogatásával. 1981. (I. k. 341 old.; II. k. 333 old.)

Az utóbbi évek megnövekedett érdeklődése a műemlékek iránt új igényt támasztott.

Nevezetesen olyan kézikönyvek megjelentetését, amelyek egy-egy megye nyilvántartott és védett műemlékeiről, a hivatalos — és nehezen hozzáférhető— műemlékjegyzék egy-két soros szükszavú adatközlése helyett, fényképet és a nagyközönség részére is érthető bővebb leírást ad.

Somogy és Zala megye ilyen jellegű kiadványai után most a Békés megye műemlékeivel foglalkozó kitűnő művet veheti kézbe az érdeklődő két vaskos, közel 700 oldalas igen szép kiállítású kötetben.

A kiadvány eltér a műemléki topográfiák megszokott tartalmi rendjétől, a nyilvántartott műemlékek betűrendben történő felsorolásától és leírásától.

Azoknál sokkal bővebb, gazdagabb, egyes témakörökben szinte egyedülálló an érdekes és tanulságos anyagot tár az olvasó elé.

A szerző az első kötetet két nagy fejezetre bontja. Az első részben helytörténeti, művelődéstörténeti és építéstörténeti áttekintést ad Békés megyéről, illetve a megye területéről a fellelhető irodalom alapján az i. e. VII. sz.-tól napjainkig.

Ezt a bevezető részt néhány szövegközi ábra teszi színesebbé.

A szöveget ténylegesen kiegészítő illusztrációs anyagot a szerző a történeti áttekintés után külön egységbe csoportosította.

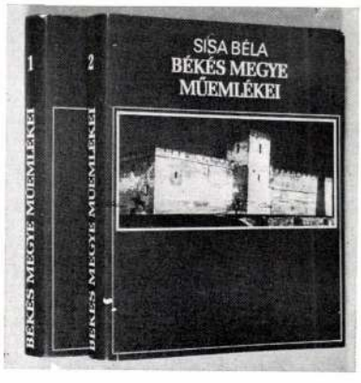

Ez a XLIV táblából álló ritka szép képanyag időrendi sorrendben térképeket, ásatási rajzokat, épületeket és épületrészleteket, valamint néhány berendezési tárgy felmérési rajzát tartalmazza.

Kár, hogy a szöveg és az ábraanyag között túl laza a kapcsolat, mivel a szövegben nincs utalás az egyes ábrákra.

Az első kötet második fejezete tartalmazza betűrendben a megye műemlékeinek fényképfelvételét, műemléki minősítését, történeti, építészeti leírását és a vonatkozó irodalom jegyzékét.

A mű második kötete négy nagyobb fejezetre tagozódik.

Az első fejezet a nyilvántartott műemlékek (164 db) jegyzékéből áll, amit egy térképvázlat egészít ki azok földrajzi helyének feltüntetésével.

A következő fejezetben a megye valamennyi településére vonatkozó településtörténeti, kartográfiai adatközlés következik.

A műnek ez a terjedelmes fejezete az 1782—1785 között és az 1829—1866 között készült katonai térképek és az OMF falukutatási anyagának a felhasználásával készült.

A rövid tájékoztató bevezető után a 35 db térkép, továbbá 17 db légifelvétel bemutatása településtörténeti szempontból páratlanul tanulságos és azok egy megyére vonatkozó ilyen mennyiségben történő közreadása szakirodalmunkban szinte egyedülállónak mondható.

Nem kevésbé érdekfeszítő a kötet harmadik fejezete, amely a „Békés megyei települések, épületek régi ábrázolásai" címet kapta.

A címnek megfelelően ebben a fejezetben az olvasó régi térképrészleteket, egyes települések különböző korokból származó ábrázolásait, metszeteket, épületterveket, épületek és települések régebbi és újabb fényképfelvételeit találja.

Tanulságos pl. a megye néhány jellegzetes népi építészeti emlékének a bemutatása, a jellemző tüzelőberendezésekről készült fényképsorozat, vagy az egy-egy középületről különböző korokban készült rajzok, fényképek közreadása. Az ábrák száma 116 db és ez a szám már önmagában is utal a bemutatott anyag gazdagságára.

A mű befejező szakasza rövid bevezető után 22 db felmérési rajzot tartalmazó táblán, a megye népi építészetéről ad keresztmetszetet.

A kétkötetes mű végén minden egyes fejezethez külön jegyzetanyag tartozik.

A jegyzeteket irodalom és kötetekben használt rövidítések jegyzéke, név- és tárgymutató, valamint igen részletes angolnyelvű kivonat egészíti ki.

A művet a szerző rövid utószava és tartalomjegyzék zárja. Utóbbi az első kötet végén is megtalálható.

Az ismertetésből kitűnik, hogy az óriási anyag a cím ellenére nem csupán a megye nyilvántartásba vett műemlékeivel foglalkozik, hanem az építészeti értékek sokkal szélesebb körét öleli fel. Meglepetéseket már a tényleges műemlékekhez kapcsolódó fejezetek is tartogatnak az olvasó, talán még a szakember részére is.

Így például felfedezésként hat, hogy a műemlékekben szegénynek vélt megyében olyan nevekkel találkozunk, mint Alpár Ignác, id. és ifj. Cziegler Antal, Fischer Ágoston, Gerlóczy Gedeon, Hauszmann Alajos, Hillebrandt, Kozma Lajos, Mende Valér, Wagner József, Wéber Antal, vagy Ybl Miklós.

A szerzőnek már ez a szűkebb értelembe vett műemlékekkel kapcsolatban összegyűjtött és közzétett anyaga is abszolút érték. Mégis, az igazi meglepetést a műemléki vizsgálat mintegy melléktermékeként felszínre került anyag, a régi térképek, az egykori metszetek, a hajdan volt városképek, a megsárgult levelezőlapok, az eddig elfekvő felmérési rajzok, a légifelvételek, egy-egy középület különböző korokban készült ábrázolásainak, fényképvelvételeinek, a megye jellegzetes népi építészeti emlékeinek stb. bemutatása jelenti.

A mű szerkezetileg talán nem kifogástalan.

Utaltunk már az ábraanyag és szöveg túl laza kapcsolatára. A „Békés megyei települések, épületek régi ábrázolása" c. fejezethez egyáltalán nincs írásos bevezetés, bár itt nagyon is indokolt lett volna.

Nehézkessé teszi — éppen az előbb említett fejezetnél — a nagyon értékes képanyag áttekinthetőségét a településenként betűrendbe történő sorolás hiánya.

Zavaró, hogy ez első kötet fejezeteihez a jegyzetanyag csak a második kötet végén található.

Nem szerencsés, hogy a műemlékek részletes, fényképes ismertetése megelőzi a tulajdonképpeni hivatalos műemlékjegyzéket és hogy a két szervesen összefüggő anyag külön-külön kötetbe került.

A kritikai észrevételek az anyag szerkezeti összeállítására vonatkoznak és nem csökkentik annak tartalmi értékeit.

Nem férhet kétség ahhoz, hogy amit a szerző közreadott ebben a műben, az nem csupán építéstörténetileg fontos, hanem a megye, sőt az egyetemes magyar művelődéstörténet szempontjából is jelentős.

Ráirányítja a figyelmet múzeumaink, levéltáraink, tudományos intézeteink páratlanul gazdag, feltárásra váró anyagára és az érdeklődőt, szakembert és nem szakembert egyaránt kutatásra, a lappangó értékek feldolgozására serkenti.

A nagyszabású munkának ez is volt az elsődleges célja, miként ezt dr. Becsei József Békés megye tanácselnökhelyettese írta előszavában: „...Azt tartjuk a legfontosabbnak, hogy valamennyiőnk számára megvilágítja az értékeket és arra ösztönöz, hogy még nagyobb gondot fordítsunk megmentésükre".

Nem lenne teljes az ismertetés, ha nem szólnánk a mű pompás kiállításáról és a közreműködőkről.

A nyomdai munka a Kner Nyomda Dürer Üzemében készült; a kitűnő tipográfia Zahorán Mária munkáját dícséri; a nagyon szép fényképek nagy része Váradi Zoltán nevéhez fűződik, míg a rajzok készítői közül Fejér Zsolt nevét kell kiemelni.

Természetesen nem hagyhatjuk említés nélkül a mű megírását kezdeményező és azt kiadó Békés megyei Tanács V. B. Művelődési Osztályát, Békéscsaba és Gyula városok támogatását, amely ilyen témakörben és ilyen szinten eddig egyedülállónak mondható és követendő például szolgálhat más megyék hasonló kezdeményezéseihez.

Őszintén kívánjuk, hogy a négyezer példányban megjelent mű terjedelme, ritka szép kiállítása és ezért magas ára miatt ne csupán kevésszámú szakember könyvtárát gyarapítsa, hanem minél több érdeklődőhöz, felnőtthöz és fiatalhoz eljutva ösztönözze őket szülőföldjük jobb megismerésére, miként azt a szerző utószavában kívánta.

Simányi Frigyes

FINTA JÓZSEF

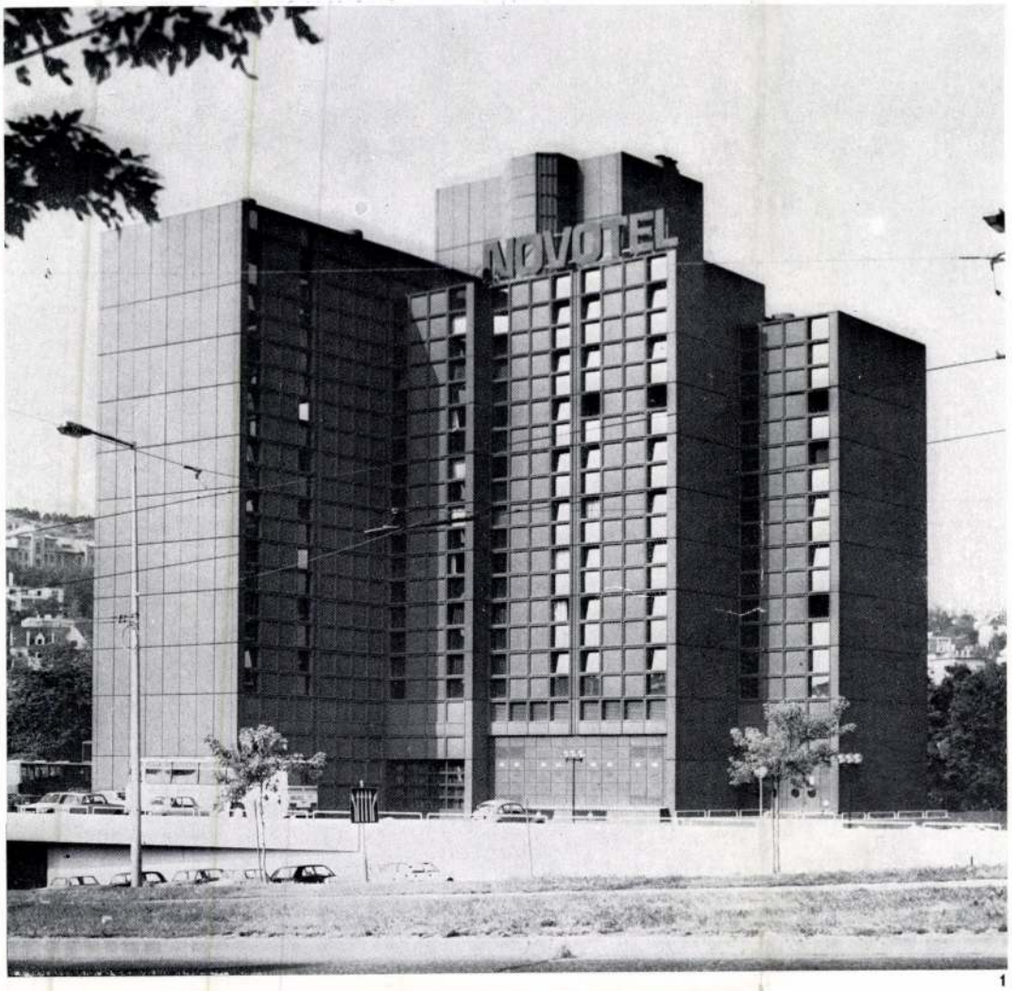

1

2

1. Főhomlokzat
2. Homlokzat részlete
3. Helyszínrajz
4. Lépcső a teraszra
5. Távlati kép
6. Homlokzat részlet
7. Drinkbár részlet

1. Façade principale
2. Détail de façade
3. Plan de situation
4. Escalier donnant accès à la terrasse
5. Perspective
6. Détail de façade
7. Détail du drink-bar

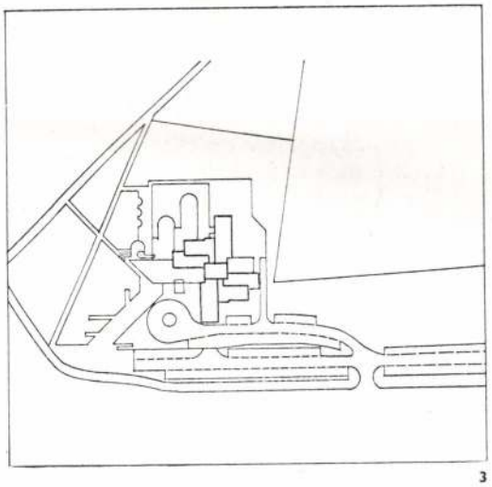

3

Hotel Novotel, Budapest

Építész-tervező: Finta József (LAKÓTERV)

Építész-tervező munkatársa és belsőépítész: Herrer Caesar; építész-munkatárs: Miklós Róbert; a zenepavilon tervezője: M. Sarlós Júlia; tervező vállalat: Lakóterv; megvalósítási tervek: Egyed és Hohenegger, Wien; kivitelező vállalat: Arge Buda-Hotels, Ausztria (Hinteregger és társ-cégei); előtervezés: 1977—78; ajánlati és engedélyezési tervek: 1979—80; megvalósítási és belsőépítészeti tervek: 1980—81; kivitelezés: 1980—82; bruttó terület: 22.000 m² bruttó térfogat: 68 000 Im³; szállodai szobák száma: 324 db; maximális férőhelyszám: 824 ágy; beruházó: Kereskedelmi Beruházási V.; üzemeltető: Pannónia Szálloda és Vendéglátó V.; üzletkötő: Komplex Külkereskedelmi V.

A Novotel szálló a nyugat felől Budapest belterületeihez vezető autóút — ill. a balatoni autósztráda —, valamint az ún. budai körút (Alkotás u.) kereszteződésénél épült — közlekedési kapcsolatban az említett csomóponttal —, de természetesen zöldkörnyezetben, egy igen szép gesztenyefa-sorokkal felparcellázott régi temető helyén. Az épület tervezését egy kb. öt-hat évvel ezelőtt megkezdett területvizsgálat előzte meg — amely mind közlekedési — funkcionális, mind pedig városesztétikai szempontból kijelölte a jövendő szálló helyét. Az a tervezési szakasz akkortájt még nem csupán a szálloda, hanem egy egész ún. középbudai „alközpont" létesítésével számolt — élelmiszer és iparcikk áruházzal, uszodával stb. Később — gazdasági okok miatt — ezek a nagyonis hasznos mellék-programok „elhaltak" —, s megmaradt a szálló, amelyre először egy házgyári, nagypaneles szerkezetű terv-variáció készült el, a hazai tervezésű és kivitelezésű csehszlovákiai szállodák mintájára.

Az épület jelenlegi formáját már az az ajánlati, majd engedélyezési terv határozta meg, amely az osztrák hitelkonstrukció keretében lefolytatott versenytárgyalások alapja lett.

Az 1980-ban elindult építkezés 1982 májusára fejeződött be. A felépült szálló — amely jelentős városkapu — s a nyugat felől Budapestre érkezők számára mintegy „városképi" — szerepet is betölt — igazolni látszik a ház helykijelölésének és nagyságrendjének meghatáro zásával foglalkozó előtervezések feltevé-

Magyar Építőművészet 1982/5

3

5

4

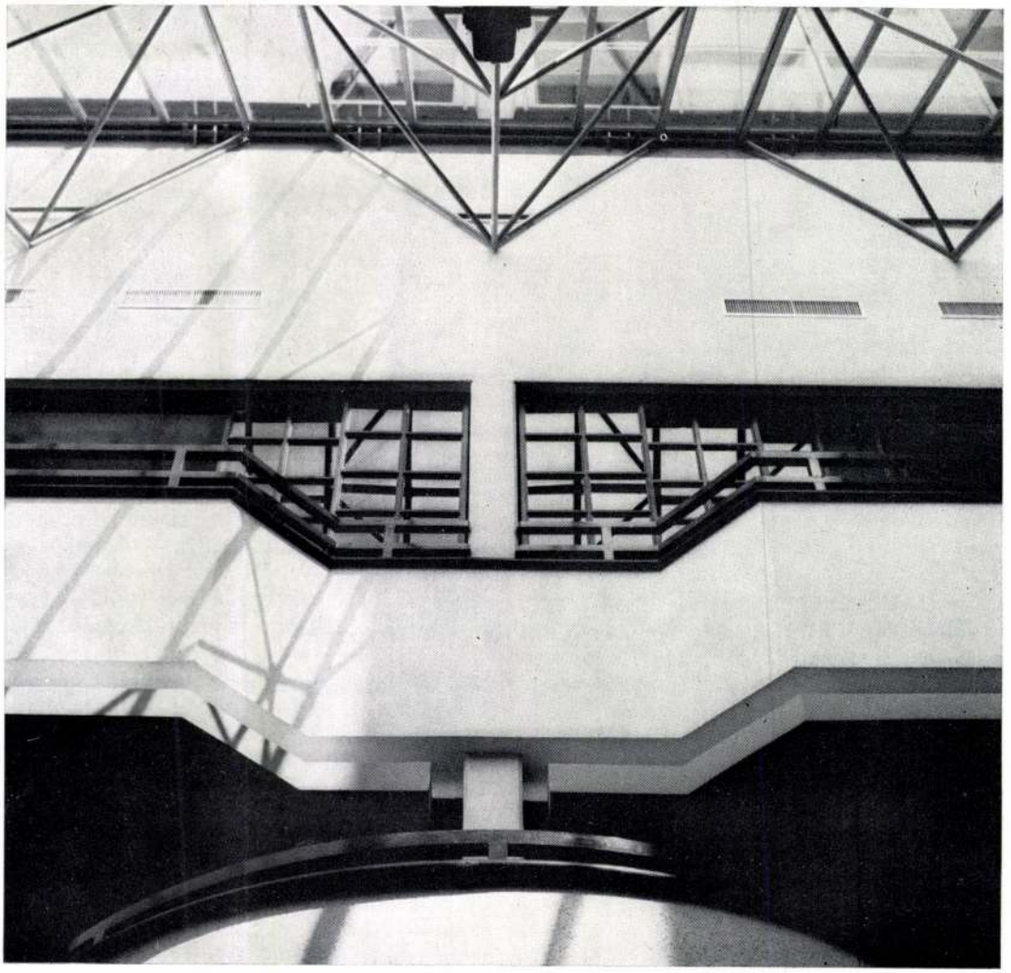

lériás tereket, és talán csak a vasút felőli oldalon már kezdődő szennyeződés okoz majd gondot. A belső terek kiképzése — a beépített és mobil bútorok egyaránt — szerves egységet képeznek az építészeti tér koncepciójával. Van egynéhány egészen emlékezetes szép részlet, kiváló bútor az épületben. Ilyennek érzem a coffee-shop spot-lámpás térbeli rácsait, melyek divatosságát, tiszta geometriája teszi maradandóvá.

Ugyanilyen el nem évülő — mert minden keresett formálástól mentes — a recepció pultja és bútorzata, az étterem és presso berendezése. A coffee shop székeinek fémes, ipari, design jellege egybehangzó az egész szálló hangulatával.

Ha már itt tartunk a közösségi terek belső vitájánál, azt talán megjegyezném, hogy számomra az épület egész felfogásától idegenek a montázs-szerűen beépített „nosztalgia" elemek. Jó hogy vannak ilyen elemek is a környezetben, de mivel szervesen beépülnek a korszerű épület mai tereibe — valami esztétikai bizonytalanság érzetünk támad. Bár tudom, és érzem is a post-industriális belsők mottóját, hogy „heterogenity is beautiful" — itt mégis problémát okozott nekem. Igaz, szerencsésen ez a múlt-béli architektúra fából jelent meg — ezzel idézőjelbe téve a valóságot.

Összegezve a benyomásokat, talán úgy fejezném be a Buda Penta méltatását, hogy újszerű, de teljesen egységes építészeti világával a magyar építészet progressiv irányzatát erősíti, bizonyítva a Finta-műhely magas alkotói színvonalát.

Hofer Miklós

6

5

4

7

seit. A kissé leegyszerűsített fogalmazás szerint kereszt-irányú, s felső emeletein fokozatosan visszalépő kubus plasztikusan jelenik meg szinte valamennyi nézőpontból. A szálló alaprajzi kialakítása megpróbálta kihasználni azt az adottságot, hogy az épület hosszában (az Alkotás u. mentén) a terep mintegy 4—5 m-t lejt. Ez a lejtés indokolta, hogy a Novotelhez érkező személygépkocsi és autóbusz-forgalom lényegében az objektum I. emeletére, az itt kiképzett főbejárathoz hajtson fel — míg a ház „vendéglátó-zónája" (pizzeria, üzletek, söröző és bowling, két étterem, drinkbár) a földszinten, a járműközlekedéstől zavartalanul tartson vizuális és funkcionális (terasz) kapcsolatot a város belterületén ritka adottságnak számító zöldterülettel. A szálló föld-

szintje — amely az előbb felsorolt vendéglátó tereket (s természetesen a hozzájuk tartozó gazdasági hátteret is) magábanfoglalja — hatalmas platót képez. Ez a plató (a ház vizuális „alapzata" déli irányban) a park felé teljes üvegfelülettel nyitott, míg észak felé az emelkedő terep szerves folytatása. Az emeleti főbejárathoz kapcsolódik a hall (a porta-recepció, pénztár-journale, valamint az irodák blokkjával). Az előcsarnok — társalgóból (tehát az emeletről) közelíthető meg a szálló kis uszodája és szaunája, s az az nagy területű tetőterasz, amely kertszerű kiképzésével és a ház belső tereitől független megközelítési lehetőségével részben mint önálló vendéglátó-egység működik, részben pedig mentesíti az épület lakóit egy bontatlan tető kellemetlen látványától. A hall emeleti terét a földszinti (park felőli) gyalogosbejárattal, valamint az éttermek és a söröző-bowling előcsarnokával egy háromszög alakú, teljes felületén üvegfalú, kétszintes télikert kapcsolja össze. Ez a tér (drinkbár-espresso funkciója mellett) hivatott arra, hogy vertikálisan is egy organikus, megbonthatatlan, egymásbafolyó egységgé formálja a szálló belső kialakítását, burkoló anyagait, színeit, egész hangulatát homogén módon kezelő térrendszerét. Ez a térszövet persze nem „monocrom", már csak azért sem, mert egyes részeibe különféle módon „játszik" bele a környező park, a vadgesztenyefák, vagy az étterem előtt felépített kis (eklektikus-századfordulós hangulatú) zenepavilon látványa.

A Novotel barnás színezése — amely a budapesti közösség számára kissé még szokatlannak tűnik — abból az igényből született —, hogy a nagyterületű, beton-aszfaltszürke közlekedési csomóponttól határozottan elszakadva s inkább a környező park fáival, valamint a ház közeli és távolabbi hátterét adó hegyekkel tartson rokonságot, mind a négy évszakban. Gyakorlati szempontok is vezették a színválasztást, az ugyanis, hogy olyan tónust, olyan színt használjunk, amely az óhatatlanul (s sajnos nem túl későn) bekövetkező halványulás, kopás, szennyeződés mellett is némiképp megtartja karakterét. Az épület közösségi-vendéglátó terei általában klimatizáltak. A szobák mindegyike fürdőszobával és külön W. C.-vel rendelkezik, s valamennyi 2 ágyas (egy része 2 ágy+pótággyal is berendezhető). A ház előtt mintegy 200 gépkocsi befogadására alkalmas parkolót képeztünk ki. A szálló belső és külső tereibe került képzőművészeti alkotások közül meg kell említeni Segesdy György acél-plasztikáját az Alkotás u. sarkán, Buczkó György üveg világóráját a hallban, Stremeny Géza „cégéreit" a vendéglátó terek bejáratainál, Szilasy Anna textíliáját az étterem falán, Fajó János festett eternit-burkolatát az emeleti parkoló közepén elhelyezkedő felülvilágító testén, s nem utolsósorban az ún. „szentendrei műhely" grafikáit a szobákban.

F. J.

2 1

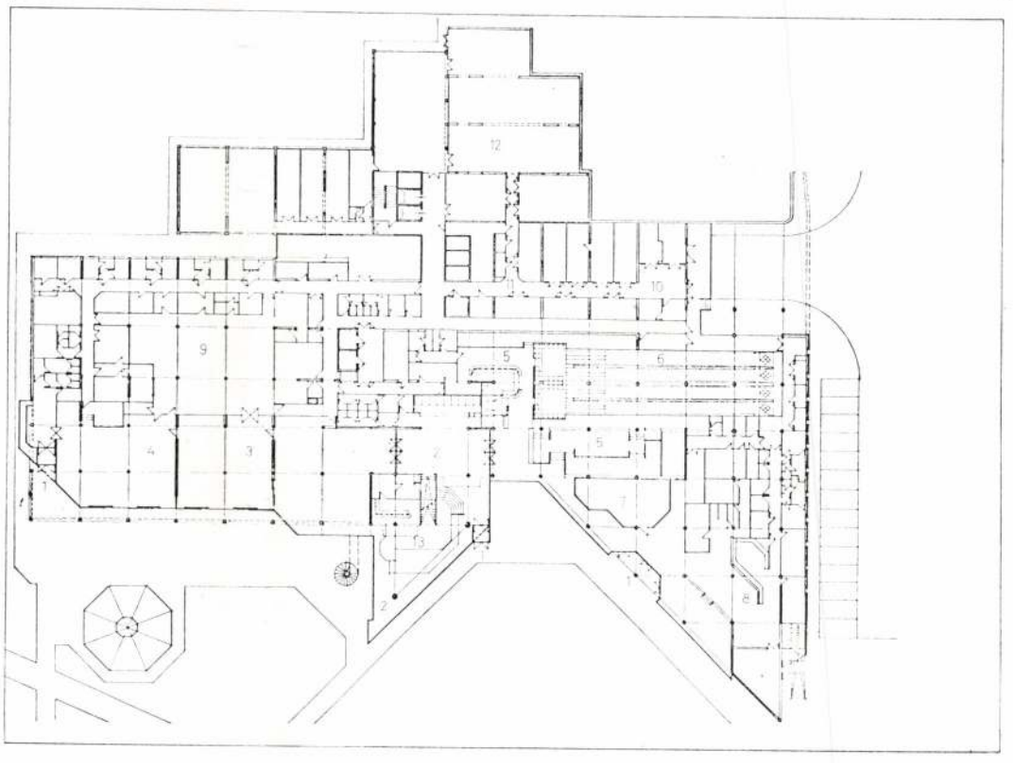

1., 3. Drinkbár részlet
2. Földszinti alaprajz
1. Terasz 2. Előcsarnok 3. Étterem 4. Kisvendéglő 5. Söröző 6. Bowlingpálya 7. Üzletek 8. Pizzeria 9. Konyha 10. Gazdasági bejárat 11. Közlekedő 12. Gépészet
4. Előcsarnok részlet
5. I. emeleti alaprajz
13. Vendéglépcső 14. Főbejárat 15. Recepció 16. Tetőterasz 17. Uszoda, szauna 18. Telefonközpont 19. Vendégfelvonó 20. Gazdasági felvonó

1., 3. Détail du drink-bar
2. Plan du rez-de-chaussée
1. Terrasse 2. Hall 3. Restaurant 4. Petit restaurant 5. Brasserie 6. Bowling 7. Boutiques 8. Pizzeria 9. Cuisine 10. Entrée des services fonctionnels 11. Dégagement 12. Installations techniques
4. Détail du hall
5. Plan du 1er étage
13. Escalier des clients 14. Entrée principale 15. Accueil 16. Toît en terrasse 17. Piscine, sauna 18. Standard 19. Ascenceur des clients 20. Ascenceur des services fonctionnels

3

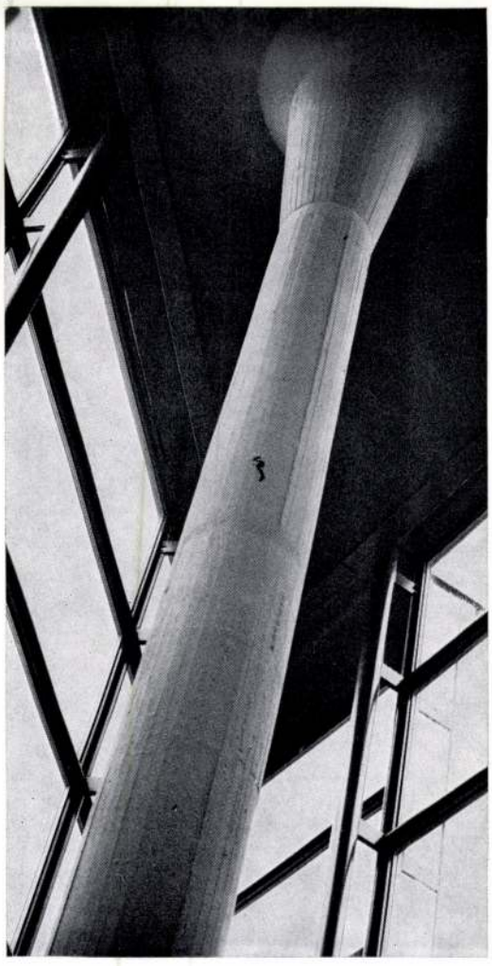

4

5

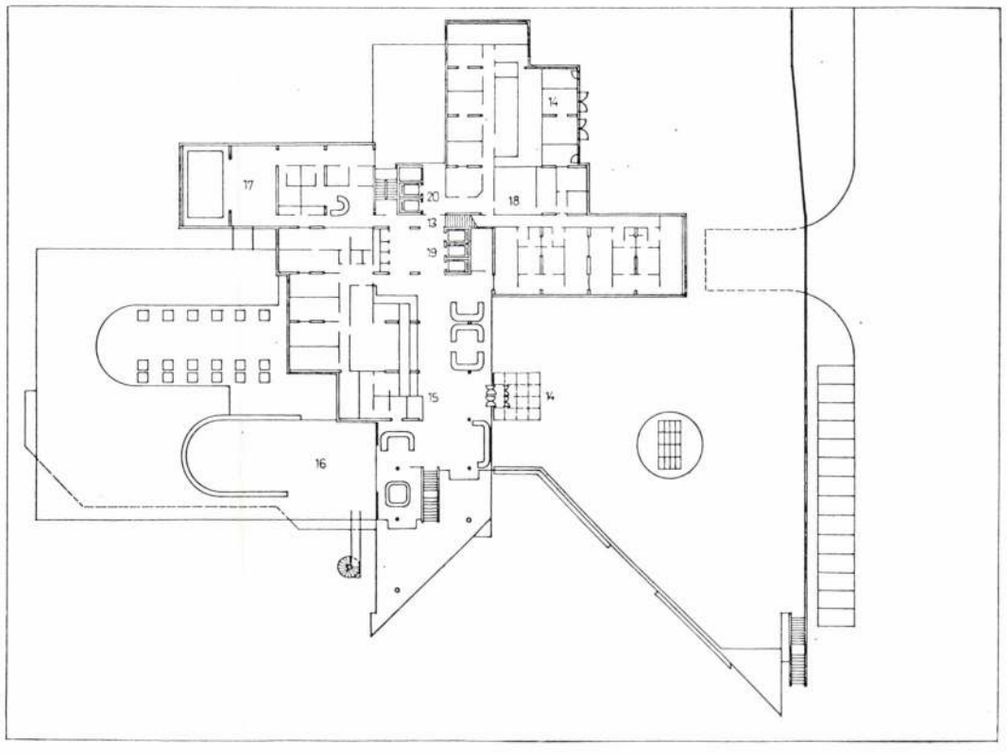

1

1. Étterem, Szilasi Anna textiljével
2. Általános emeleti alaprajz
   19. Liftelőtér 20. Gazdasági felvonó 21. Közlekedő 22. Szobák 23. Gazdasági helyiségek
3. Stremeny Géza — cégér
4. Zene pavilon
5. Metszet
   1. Előcsarnok, recepció, 2. Étterem bejárat 3. Szerelőszint 4. Szobaszint 5. Gépház

1. Restaurant et le textile mural de Anna Szilasi
2. Plan général d'étage
   19. Palier d'ascenceur 20. Ascenceur des services fonctionnels 21. Dégagement 22. Chambres 23. Locaux des services fonctionnels
3. Enseigne de Géza Stremeny
4. Pavillon de musique
5. Coupe
   1. Hall, accueil 2. Entrée du restaurant 3. Niveau de montage 4. Niveau de chambres 5. Machinerie

2

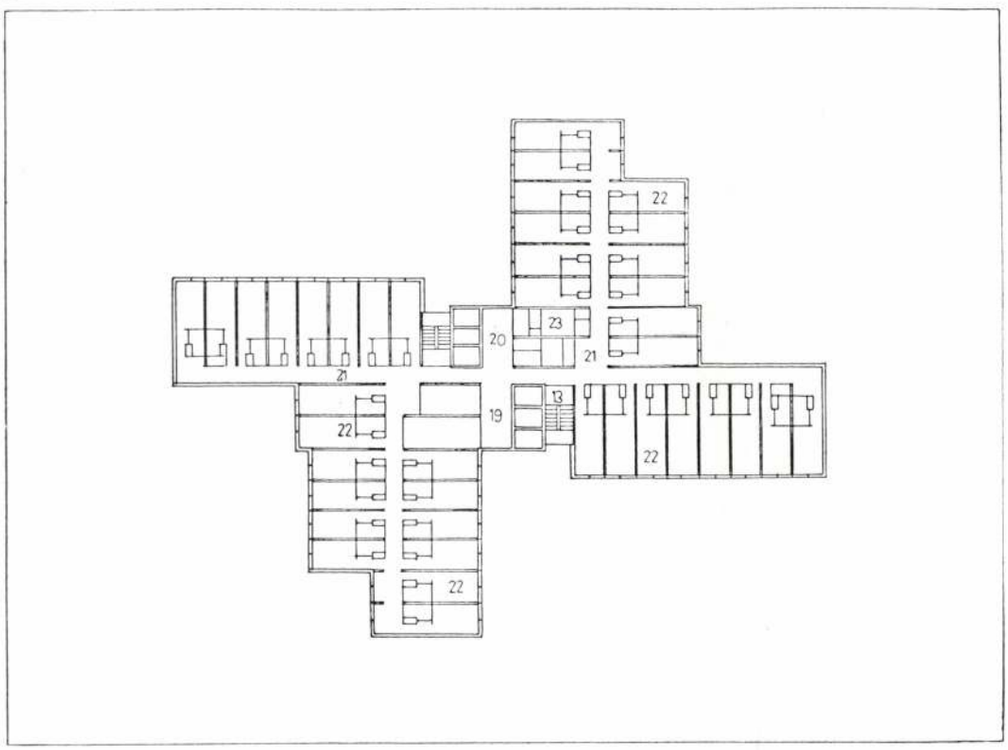

3

FINTA JÓZSEF

1

1. Nézet a Tóth Árpád sétányról
2. Helyszínrajz

1. Aspect vu de la promenade Tóth Árpád
2. Plan de situation

2

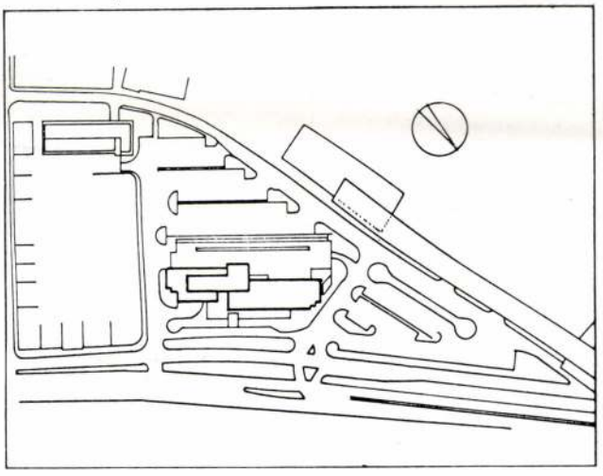

Hotel Buda Penta, Budapest

Építész-tervezők: Finta József, Iványi Zoltán (LAKÓTERV)

Belsőépítész: Király László, tervező vállalat: LAKÓTERV; megvalósítási tervek: Egyed és Hohenegger, Wien; kivitelező vállalat: Arge Buda Hotels, Ausztria (Hinteregger és társ-cégei); előtervezés: 1974—76; ajánlati és engedélyezési tervek: 1979—80; megvalósítási tervek: 1980—81; kivitelezés: 1980—82; bruttó terület: 22 200 m²; bruttó térfogat: 78 000 lm³; szállodai szobák száma: 400; maximális férőhelyszám: 928; beruházó: Kereskedelmi Beruházási V; üzemeltető: Pannónia szálloda és Vendéglátó V.; üzletkötő: Komplex Külkereskedelmi V.

A „Buda Penta" szálló testvére — tervezésének történetét tekintve öregebb testvére — a közelében felépített Novotelnek. Már 1974—75-ben születtek olyan előtervek, amelyek elsősorban beépítési — de már az elhelyezhető nagyságrend tekintetében is választ kerestek arra, hogy mekkora s milyen formájú épület oldhatná meg a Déli pályaudvar igen hosszú oldalszárny-épületével még csak túlhangsúlyozott, de ezen a területen egyébként is meglevő városrendezési — városképi problémát. A két budai főútvonal, vagyis az Alkotás utca és a Krisztina körút háromszögű találkozásának megoldására a háború után több terv készült — köztük néhány toronyházas megoldás is, ám ezek a tervek alig rendelkeztek a realizálás halvány reményével. A pályaudvari gépkocsiparkoló „leszabása" utáni elég kisméretű telek nagyon exponált helyen lévén nehezen beépíthető. (Különösen a budai Várból, a Vár ún. „polgár-városi" részének keleti sétányáról nézve.) Önmagában is elegendő „kérdőjelet" tartogatott a bármit is odatervező építész számára, amikor pedig ezt a kicsiny telket különféle tulajdonosi jogviták még két részre is szabdalták (a Krisztina körúttal párhuzamosan), szinte egyértelműen (s nem jó értelemben) túl határozottá vált a feladat. Hitem szerint, ha az egész telek hasznosítható lett volna a szállodaépítés számára, valamiféle halmaz-házzal (kissé a Novotel tömegéhez hasonlóan, de annál még cizelláltabban) lehetett volna legjobban megoldani a városkép igényeit — ám az említett telek-háború már csupán egyetlen megoldást tett lehetővé —, vagyis a körúttal párhuzamosan álló, annak vonalát követő ún. „lap-ház" idetelepítését. S miután az építtető maximális programot igényelt erre

Magyar Építőművészet 1982/5

1

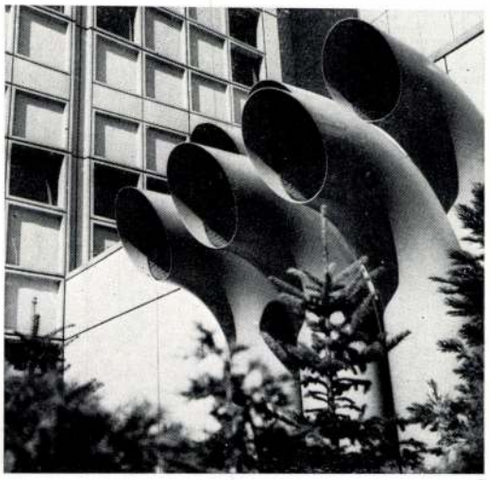

4 2

1. Homlokzat
2. Homlokzati részlet
3. Földszinti alaprajz
   1. Bejárat 2. Hall, porta, recepció 3. Caffe shop 4. Étterem 5. Különtermek 6. Söröző 7. Ruhatár, lejárat az éjszakai bárhoz 8. Télikert 9. Gazdasági bejárat 10. Mosoda 11. Főzőkonyha 12. Vendéglíftek 13. Vendég-lépcsőház 14. Gazdasági lift
4. Berczeller Rezső fémplasztikája
5. Hall
6. Télikert, Kiss Sándor fa-plasztikájával
7. I. emeleti alaprajz
   15. Espresso 16. Üzletek 17. Irodák 18. Terasz 19. Szociális helyiségek

3

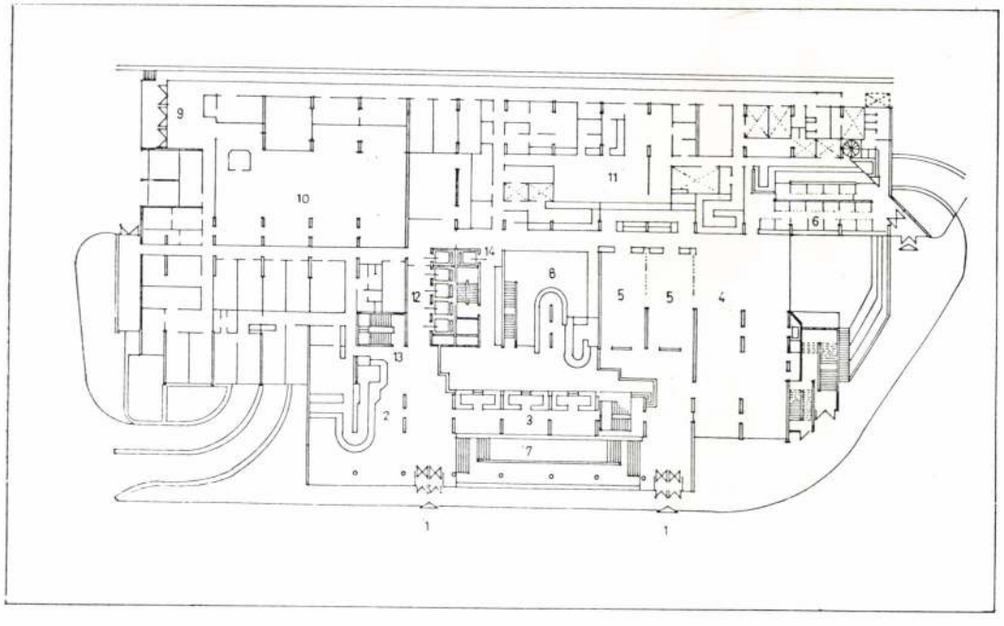

5

6

1. Façade
2. Détail de façade
3. Plan du rez-de-chaussée
   1. Entrée 2. Hall, portiers, accueil 3. Caffee shop. 4. Reastaurant 5. Salles indépendantes 6. Brasserie 7. Vestiaire, accès au bar de nuit 8. Jardin d'hiver 9. Entrée des services fonctionnels 10. Blanchisserie 11. Cuisine 12. Ascenceurs des clients 13. Escalier des clients 14. Ascenceur des services fonctionnels
4. Modelage en métal de Rezső Berczeller
5. Hall
6. Jardin d'hiver et le modelage en bois de Sándor Kiss
7. Plan du 1er étage
   15. Cafétéria 16. Boutiques 17. Bureaux 18. Terrasse 19. Locaux sociaux

7

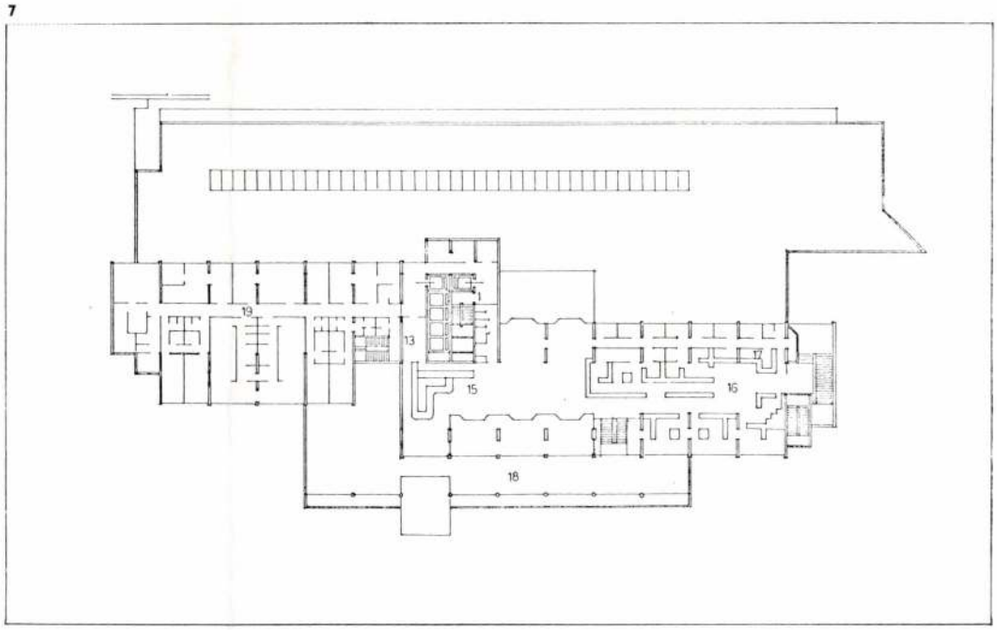

a területre (400 szobát és jelentős vendéglátókapacitást) — szinte komikussá dagadtak a tervezés kötöttségei azáltal, hogy az osztrák hitelkonstrukcióban épülő házhoz a Novotelével azonos osztrák kivitelező egyforma szerkezeti és homlokzati megoldást is kívánt alkalmazni.

A beruházási program igényei közel 80 000 légköbméteres kubust eredményeztek, még egy igen „sűrűre" tervezett alaprajzi és térrendszer esetében is, s a kedvezőtlen — vagyis túlzottan meghatározott — szerkezeti és egyéb azonosságok, azaz a ház említett effajta „testvérsége" a Novotellel — sem mentesíthettek, nem oldozhattak fel annak az igénynek a teljesítése alól, hogy ez a szálló is önálló, egyedi megoldás legyen s ne szériatermékként jelentkezzen a Novotel közelében, azzal együtt.

1

1. Caffee shop pult
2. Caffee shop
3. Általános emeleti alaprajz
   20. Vendégszobák folyosója 21. Vendégszobák 22. Gazdasági blokk
4. Söröző
5. Espresso
6. Szoba belső

1. Comptoir du coffee shop
2. Coffee shop
3. Plan général d'étage
   20. Couloir des chambres de clients 21. Chambres des clients 22. Economat
4. Brasserie
5. Cafétéria
6. Intérieur de chambre

4

2

3

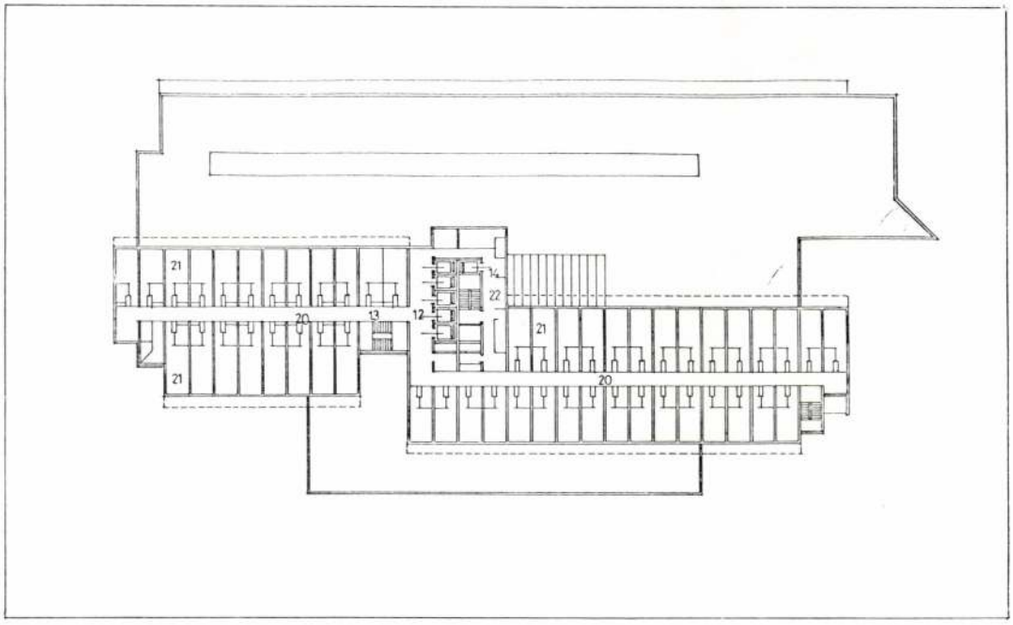

5

6

Az a tény sem könnyítette dolgunkat, hogy a közel 100%-osan beépített telek szűkös volta a nagyobb tereket igénylő vendéglátó „zónát" a tízszintes szobaszárnyak alá gyűrte, s így a nagy terheléseket hordozó (s ezáltal testes) falpillér-konstrukció átdöfi, megszaggatja a közösségi helyiségek térrendszerét. Az előbb említett adottságok kényszerítettek arra, hogy a szálló belső nyilvános terei — bár különkülön viszonylag kisméretűek is (a telekméret és a szerkezeti kötöttségek miatt), azáltal adjanak valamiféle egyedi vizuális élményt, a bennük tartózkodó vendégek számára, hogy mind horizontális, mind vertikális értelemben egyetlen, összefüggő szervezetet alkossanak. E térorganizmus főtengelye az a belső, nagy felülvilágítóval ellátott háromszintes télikert, amely magára fűzi az alagsori uszodát, a földszinti előcsarnokot és társalgót valamint a caffee-shopot, az emeleten pedig az üzletek és az espressó egybefüggő (de szükség szerint leválasztható, elkülöníthető) terét. Ezt a felső szintet egyébként nem csupán a szálló halljából, hanem egy utcára nyíló külön bejáraton és lépcsőn keresztül is meg lehet közelíteni. A télikert vertikális kapocs szerepéhez hasonló, ha azzal talán építészeti hangsúlyát tekintve nem is vetekedő szerep jut a ház északi oldalán elhelyezkedő kis udvarnak, amely ugyancsak az alagsor szintjéről indul. Ebbe az udvarba nyílik bele az uszoda, az éjszakai bár, az étterem és söröző — amely a szállótól függetlenül is megközelíthető, s bejárata az utcára nyílik. Nem csekély az a vizuális kapcsolat sem, amelyet a szálló az előtte fekvő parkterülettel (a Vérmezővel), valamint a budai Vár látványával tart fenn. E látványra néz a hall s részben a caffee shop, az étterem, az emeleten pedig az espresso, teraszával együtt. A Várra néz a 8 szinten elhelyezkedő, két-, illetve két+pótágyas szobák mintegy 60%-a is.

Az épület néhány érdekes és értékes képzőművészeti alkotással is dicsekedhet — pl. Rékassy Csaba és Gross Arnold képeivel az étteremben, Ágotha Margit festett plasztikáival a hallban, Kiss Sándor szobrászművésznek régi kávéházi portál-imitációjával a télikertben vagy Berczeller Rezső igen szép rézből formált „életfájával" a ház északi oldalán.

A szálló homlokzatának szürke színe közvetlen környezetével vállalt rokonságát hangsúlyozza — míg a portálok, ablakok, szellőzőkürtök és reklámok narancssárgái, a barnás tónusú fényvisszaverő üvegbetétekkel együtt — az épület egyediségét, karakterességét kívánják aláhúzni. A vendéglátó-közösségi terek klimatizáltak. A szobák zajvédelmét a háromrétegű hőszigetelő üveggel kívántuk megoldani. A ház az európai „Penta" szállodalánc tagja.

F. J.

*

Ez az esztendő a budapesti szállodák fejlődésében robbanásszerű változást hozott. Egy év alatt — mert ide sorolhatjuk a szintén vadonatúj Fórum szállót is — öt új igényes idegenforgalmi szálló nyílt meg. Nemcsak vendégfogadó képességünk változott meg alapvetően, hanem úgy érzem építészeti rangunk is. Az osztrák hitelkonstrukcióval segített, jól szer-

1

vezett beruházás, a gyors és nívós kivitelezés, méltó volt Finta József és munkatársainak újabb terveihez.

Nem építészkritikusnak szegődve, és nem is a szakbíráló alaposságával, hanem egy különös alkalom kapcsán kértem most szót, igaz biztatott is erre a lap szerkesztősége. Egy külföldi előadásra készülve jártam végig — fotózva és figyelve — új középületeinket, főként szállóinkat. Úgy jártam és nézelődtem ezekben az új épületekben, mint az építész turista, aki keresi az újat, szépet a környezetben.

Őszintén mondom, lelkesítő volt ez a felfedezés, noha ismertem az épületeket — sőt befejezés előtt pár hónappal is jártam bennük — mert nem éreztem sehol a kompromisszumok szenvedését, a gondolattól a megvalósulásig, nálunk mindig oly hosszú időt.

A Buda Penta szellemében a nyolcvanas évek épülete, amely az ajánlati tervtől a kivitelezésig alig három év alatt készült el. Ez a szembeötlő „fiatalossága" érdekes, mert a déli-vasúti szálloda témája már a hetvenes évek elején felvetődött és akkor még úgy tudom a magyar paneles technológia szigorúbb szabásmintáját kellett követni. Az új konstrukciót és lehetőséget meghálálta a Buda Penta, dicsérve Finta József és műterme szakavatott építészi biztonságát, kultúráját, Király László belsőinek friss újszerűségét.

Az, úgy vélem nem lehet vitás, hogy a Déli Pályaudvar, és a METRO ezen a helyen szállodát érdemelt. A helykijelölés tehát indokolt volt, de a távolabbi környezet, a szálloda mögötti rész megoldása és felhasználása némi kételyt támaszt. (Különösen a most ott virító sárga-piros új MÁV épület.)

A szálloda legfőbb építészeti értékét a közönségforgalmi zóna alsó, galériás három szintjének térszervezésében látom. A szűk terület igen nagy tömörséget kívánt, de ezt, a galériás áttörések, letekintések és átlátások miatt nem lehet érezni. 170 fős étterme, a 115 fős coffee-shop, a 100 fős különterem, a hasonló kapacitású söröző, a 90 fős eszpresszó talán éppen ezért olyan intim, mert mentes a terjengős közlekedőktől.

Az egész épületnek — számomra legalább is — van valami újszerű, az eddigieknél kicsit keményebb formálása, „ipari design" jellege. Ezt nem elítélően mondom, hanem éppen érdeméül. Olyas valami, mint az Aalto utáni fiatal finn építészek világa, vagy az újabb bécsi műhelyek munkássága. Ha valahol, akkor éppen egy pályaudvari hotelnél indokolt ez az atmoszféra. A szálloda egyébként építészetileg sokat javított a Déli pályaudvar új irodaépületének és közönségforgalmi csarnokának léptékben talán eltúlzott tömegén is. A Vérmező felőli homlokzat lépcsőzetes, négyzetraszterű homlokzata a szakmán belül is kétkedve vitatott. Szerintem helyesen oldja a raszter bizonyos merevségét.

Az azonos homlokzati elemekkel épült NOVOTEL esetében ez az igény nyilván fel sem merült, mert a bontott tömeg eleve tagolttá tette a felületeket.

Különös figyelmet szenteltek a belső terek megvilágításának jó megoldására. A ferde bevilágító üvegtetők mélyen megvilágítják a ga-

1. Espresso
2. Metszet
   1. Éjszakai bár 2. Garázs 3. Coffe shop 4. Télikert 5. Konyha 6. Espresso 7. Vendégszobák
3. Télikert-drinkbár részlet
4., 5. Télikert

1. Cafétéria
2. Coupe
   1. Bar de nuit 2. Garage 3. Coffee shop 4. Jardin d'hiver 5. Cuisine 6. Cafétéria 7. Chambres des clients
3. Détail du jardin d'hiver — drink-bar
4., 5. Jardin d'hiver

2

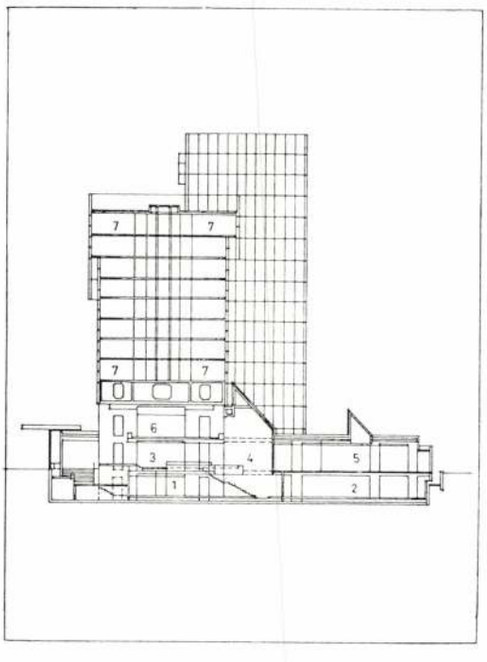

Finta József, építész

A szálló tervezési munkáiban közreműködött a LAKÓTERV, *Finta József* irányításával, a belsőépítész társa volt *Király László*. Az épület kiviteli tervét az osztrák Universale-cég készítette — s első vendégei: osztrák üzletemberek.

(békés)

— : Fórum Szálló 12

Esti Hírlap, Bp. 1981. nov. 28

Finta József, építén

Gyógyír

Finta József építész, a Fórum hotel tervezője:

— Fárasztó évem volt a most búcsúzó, olyannyira, hogy bele is betegedtem. Teendőim a szálloda ügyében Bécsbe szólítottak, ahol is a napok múltával mind rosszabbul éreztem magam. Légcsőhurutra gyanakodtam, s házipatikámból ennek ellenszerével kúráltam magam mindvégig. Itthon sem múlt el a mellkasi fájdalom, ezért orvosbarátomhoz fordultam, nyugtasson meg, semmi komoly. Az illető rápillantott az elektrokardiogramomra, s nyugtatgatás helyett a mentőket hívta. Kiderült: enyhe, de mégiscsak valóságos infarktust hordtam ki lábon. A kórházban teljes mozdulatlanságra kárhoztattak. Mondtam az orvosnak: parancsa szentírás, de csak tíz napot tölthetek a betegágyban, a tizenegyediken ugyanis megkezdődik a Fórum műszaki átadása, s nekem ott dolgom van. Úgy látszik, számomra a mindenkori feladat a gyógyír, ugyanis sikerült talpra állanom időre. Utókezelőm Kő Pál szobrász fadomborműve volt. Az új hotel kávéházában kapott helyet az alkotás. Amikor összerakták, kiderült, hogy a művész engem is belefaragott a képbe: mint a középkorban volt szokás, megörökítette a közreműködőket. Amint megláttam magam a falon, megnyugodtam, mert a madáchi szavak jutottak eszembe: a mű elkészült, az alkotó pihen...

Sáfrán Ishán Kér 12

Nemszabadsa 31.

TÁRCAKÖZI BIZOTTSÁG: olyan kérdések eldöntésére alakult szervezet, amelyek megvalósítására nincs pénz. A bizottság címere: két üres tárca között egy kifordított zseb.

VÁLLALATI SZAKSZERVEZETI BIZALMIAK TANÁCSA: nekünk el-

Új gazdaságpo

A fejlődéssel gazdaságpolitikai fo lentésük megváltozik. Nemcsak szake konunkban a megváltozott fogalmak teni.

AGRÁROLLÓ: mezőgazdasági melléküzemágban gyártott vágóeszköz.

AKKORDBÉR: zenekari tagok teljesítménybérezése. Minél gyorsabban játszanak, annál több a fizetésük, és így egészséges hangverseny

Finta József, Ybl-díjas építész

1981. V. 6. 10.45 Petőfi

Láttuk, hallottuk...

- Budán, a BAH csomópontnál épül egy uj szálloda. A szálloda még egyelőre távol tart attól, hogy készen legyen, hatalmas vasbeton vázak között folyik nagyban az épitkezés és sár van az épület körül, gumicsizmában járnak az emberek. Ennek ellenére van két olyan szoba az épületben, ahova nem szabad sáros gumicsizmával belépni. Két szobát teljesen berendeztek olyannak, amilyen majd lesz, amikor a szállodát megnyitják. Hogy miért? Erről Kertész Gábor készitett riportot. ú

- A BAH csomópontnál, amely egyébként nem a csodálatos barokk orgonista, komponistáról Johan Sebastianról kapta a nevét, hanem a Budaőrsi út, Alkotás utca, Hegyaljai út találkozása révén. Osztrák-magyar kooperációban épült a főváros egyik uj szállodája, a Karolina szálló. A szálloda tervezője egyébként a LAKÓTERV Vállalat épitésze, Finta József. A szálloda átadása 1982 junius 8-ára van tervezve, az üzembehelyezés pedig juniua végére. Itt ülünk Örökö Máriával egy teljesen berendezett szobába, az úgynevezett mintaszobába. Miért volt szükség erre, hogy előre csináljanak egy ilyen mintaszobát, mielőtt a szálloda felépülne, hiszen félkész állapotbanx van.

- Hát a gyakorlat igazolja, hogy minden szllodánál szükség van egy mintaszoba kialakitására, hogy az üzemeltető, a későbbi üzemeltetésnél esetlegesen flmerülő hibákat észlelje, és ezeket korrigálni lehessen. Ezért került kialakitásra itt is a mintaszoba. Ez egy kétágyas, pótágyazható szoba. Itt megtalálható az ágyakon

kivül szükséges iróasztal, televizio, frigider, beépitett szekrény, mindaz, amiia vendég kényelmét szolgálja. Természetes minden szobához tartozik fürdőszoba és vécé egység is.

- Külön előre gyártott elem mondhatni a fürdőszoba.

- Igen. Teljesen beépitve, beszerelve füdőkáddal, csempével, tükörrel, mosdóval, armaturákkal együtt érkezik Bécs mellöl, Möldwingből, ahol előre gyártják ezeket és daruval emelik be. Gyakorlatilag ez az épitési idős jelentősen lerövidíti.

- Nagyon szép szinek dominálnak ebben a szobában a barna és a drapp keveréke. Szép a padlószőnyeg is. Nem is tudom meghatározni. Milyen ez a padlószőnyeg?

- Talán mogyorószinü? Nem tudom.

- A frigider egy ilyen barna burkolatban van. Ezt miért csinálták?

- Minden szobában legyen egy minimár, hogyha a vendég egy pohár sört meg szeretne inni, akkor ne kelljen a pincérnek szólnia, hanem kinyitja a frigidert és kiveszi belőle.

- Miért kellett bevonni barna burkolattal?

- Ennek a burkolatnak egyéb rendeltetése van, ...

- ... az mi éjjeliszekrény jellegü?

- Éjjeliszekrény jellegü. Egyébként nem az. Egy rádió panel kerül bele, amelyik mindent tud. Vagy tudja a házi stúdió adását közvetiteni vagy hálózatról a Magyarországon hallható adókat hallja, van ébresztő benne, van üzenet közvetités, tehát ha a vendégnek üzenete van, akkor lehet jelezni,hogy jelentkezzen a portán.

- Mi a dolga még ennek a mintaszobának, miért kell egyáltalán csinálni?

- Csak ez volt a kizárólagos cél, hogy el tudjuk dönteni, hogy müszakilag megfelel-e, gyakorlatilag üzemeltethető-e ez a szoba.

- Milyen problémák derültek ki, amikor elkészült? Tehát... akár a szobák beosztásában vagy a berendezésében?

-Lényeges differenciánk egyetlenegy volt, hogy a bejárati ajtónál a beépitett szekrényt kell módositani, mert nagyon szükre sikerültek a dolgok és kicsit baleset veszélyes, tehát a szekrényt odébb kell húzni. Egyébként jelentős probléma nem merült föl olyan,hogy a bútorok ne legyenek sarkosak, hogy a vendég ne üsse meg magát. Különben nem volt semmi olyan észrevétel.

- Nekem úgy tünik, hogy az ajtókon a kilincsek olyan, mint a vonatokon. Ez miért?

- Nézze ez még véglegesen nem került kiválasztásra. Legyek őszinte, nekem sem tetszik. Ugyhogy eldönteni ezt az üzemeltető feladata, hogy melyik kilincset kivánja majd a későbbiekben elfogadni. Kivülről nem kilenc lesz, hanem gomb.

'/Zene/

- A Láttuk, hallottuk holnapi adásában Szakács Ildikó a filmművészet aktuális eseményeiről beszél majd önöknek.

/Zene/

- A müvelődéspolitikai müsor rovatát ma Rózsa T. Endre készitette.

Finta József, kossuth- és Állami-díjas építész

Magyar Géza építész megbízását kapott Salgótarján városközpontjának beépítési tervének elkészítésével. Ez még a 60-as évek elején volt. —

Magyar Géza mellett a városban dolgozott Finta József, Szrogh György és Jánossy György építészek.

A karancsaljai tervező".

1981. X. 2. URH 20.20 | Vné.

Finta Gergely, szobrászművész

Finta Sándor szobrászművész Turkevére hagyományozta jónéhány alkotását, ahol a szintén szobrásszá lett Gergely testvérének szenvedélyben született plasztikáival együtt áll a páratlan szépségű gyűjtemény.

TV-Híradó

1981. VI. 12. 19.30 /FA/

Finta József, grafikusművész

A Műcsarnok Dorottya u.-i kiállítóterében márc. 5.-én nyílik meg az „I Hiján Hlúsz..." című kiállítás, melyen tizenegy grafikusművész művei szerepelnek. Köztük van a művész alkotása is. A kiállítás márc. 28.-ig tekinthető meg.

Meghívó.

1982. márc.

Finta József, építész

L: Ungár Péter

–: Szövetségi kérek

Borító 3

Magyar Építőművészet, Bp. 1983

83/1

Tinta József, építész

L. Noll Tomás

–: Ybl Miklós díjak, 1983

64-65

Magyar Építőművészet

Pr. 1983.

83/4

Finta József, építén

L. Egyed Zoltán

46-48.

Finta József: a/p A, Központi Váltó és Hitelbank RT.

Magyar Epitőművészet, Bp. 1983

83/3

Ferita József építén

L: Egyed [Zoltán]

Moravánszky Ákos: Magyar portál Bécsben 48.

Magyar Építőművészet Bn. 1983 83/3

Finta József, építész

L: Cseba Dezső

12-24

Polónyi Károly: A Duna-part változásai

Magyar

Építőművészet 1983. 83/3

Finta József, építén

L: Herrer-y M. Caesar

_: Reskrisholán

Magyar Építőművészet Bp. 1983

19

83/5

A Kós Károly Kör

A Magyar Építőművészek Szövetsége, 1978. évi tavaszi Közgyűlésének határozata alapján „Kós Károly Kör" néven új munkabizottságot hozott létre. Az ezt megelőző esztendő nyarán távozott az élők sorából a Kolozsvárott élt agg erdélyi építész, író, grafikus és a romániai magyar nemzetiség szellemi, művészeti életének nagy alakja — a MÉSZ első tiszteletbeli tagja. Az ő emlékének megőrzése, életművének népszerűsítése, valamint egy korszerű, de helyi regionális szellemiséget képviselő építészet támogatása céljából alakult a Kós Károly Kör, melynek munkájába nemcsak építészeket, de írókat, történészeket és művészeket is meghívott szövetségünk. Ezzel az alkotóművészek és szakmák közötti — olyannyira hiányzó — kapcsolatot is segíteni kívánta. A Kör első, a MÉSZ elnöksége által felkért vezetőségben az építészeket Finta József, Nagy Elemér, Pál Balázs, az irodalom munkásait Czine Mihály és Csoóri Sándor képviselték. A Kör munkájának irányítását Nagy Elemér építészre bízta a MÉSZ vezetősége.

A Kós Károly Kör első öt esztendejében a kitűzött célok közül inkább csak az adatgyűjtés, Kós Károly szellemi hagyatékának teljesebbé tétele, így szakmai közgondolkodásba való beépítése, munkásságának népszerűsítése haladt előre. A Kör ez időszakban hét előadóestet rendezett, melyek időpontja javarészben Kós Károly születésnapjához kapcsolódott (december 16.). Ezek igen népszerűek voltak, a nagy létszámú közönség előtt legtöbbször 2—3 műsorszám is szerepelt. Általában egy megemlékező vagy értékelő előadás, vers, illetve irodalmi mű előadása és zenei számok tették teljessé az estek programját. Mind az előadást tartó meghívottak, mind az előadóművészek és zenészek „társadalmi munkában" vállalták a szereplést. Ez alkalommal említsük meg neveiket. Előadások időrendjében: Czine Mihály, Kéki Béla, Keresztury Dezső, László Gyula, Andrásfalvy Bertalan, Pomogáts Béla, Pintér Tamás, Nagy Elemér és Halász Péter.

A szereplő előadóművészek e sorrendben: Jancsó Adrienne, Sinkovits Imre, Bánffy György. A zenei számokat pedig a Jánossy-együttes (két ízben is), Szabó István és Kiss Tamás adták.

A magyar napilapokban és időszaki sajtóban is volt visszhangja a Kör tevékenységének. (Magyar Nemzet, Magyar Hírlap, Esti Hírlap, Élet és Irodalom.) Hét külföldi szaklapban közöltek írást a Kör munkájában résztvevők (természetesen az MÉ-ben is).[1]

Bekapcsolódott a Kör az 1983-as centenáris év megemlékezésének előkészítésébe is. Amatőr készítésű Kós Károly Kalendárium kiadására került sor (tervező és felelős kiadó: Nagy Elemér) Deák Zoltán és Gyöngy Katalin linómetszeteivel, a budapesti Népköztársaság útja Városligeti szakasza Kós Károly nevét vette fel, a kispesti Petőfi térre emléktábla került (Szathmáry Gyöngyi domborműve, Deák Zoltán tervezése).

A Kör távlati tervei között megemlítendő egy Kós Károly Alapítvány és egy építészeti-iparművészeti alkotóközösség létrehozása.

Végül említsük meg, hogy 1983. december 15-én, Kós Károly 100. születésnapjára emlékestet rendeztek a MÉSZ székházában. A nagy terem ez alkalommal Kós Károly nevét vette fel és az épület falán leleplezték a nagy építész domborművét.

N. E.

[1] *The Architectural Review (London) 1980/2. (Jékely Zsolt);*
Architektur der DDR 1979/6. (Timon Kálmán);
Bauen+Wohnen 1978/5 (Moravánszky Ákos);
Architektur Aktuell 73 (Moravánszky Ákos);
Architektura 1978 5—6. (lengyel folyóirat) Deák Zoltán.
Arkkitekhti 1971/1 (finn folyóirat) Nagy Elemér

Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy (Sfîntul Gheorghe) Novák Vencel felvétele

Musée Nationale des Sécules, Sepsiszentgyörgy (Sfîntul Gheorghe). Photo de Vencel Novák

Organikus építészet Közép-Európában

A két világháború közötti időszak funkcionalista építészete nem volt oly mértékben racionalista, mint ahogy azt általában tartják. Az akkor általánosan elismert racionalista irányzatokon kívül, azokkal egyidőben feltűnt néhány individualista (főleg dinamikus és organikus) tendencia is. Ezek az irányzatok főképpen az individualista alkotói kifejezés formáját öltötték fel, és kívül estek a szervezett csoportok bármelyikén, ennek ellenére azonban művészi értéküket és emocionális hatásuk oly nagy, hogy a modern építészet történetírói nem hagyhatják figyelmen kívül.

A szerves építészet koncepciója két földrajzi területen jelent meg: Észak-Európában Alvar Aalto-val, mint domináló személyiséggel — és Közép-Európában. Amíg Aalto munkássága igen jelentős hírnévnek és nemzetközi elismerésnek örvendett, addig a közép-európai szerves építészet hosszú időn át érdektelen volt a modern építészeti irányzatok történetírói számára, és háttérbe szorították a racionalista koncepciók. Ezek az irányzatok nem mentek feledésbe, mivel időnként publikációk jelentek meg Hugo Häring, Hans Scharoun és Lois Welzenbacher munkáiról. Éppen ezért a jelen dolgozat elsősorban Közép-Európa területével foglalkozik, és az a célja, hogy bemutassa a közép-európai szerves építészet eredetét mint olyan párhuzamos irányzatot, amely megfelel Alvar Aalto munkásságának.

A modern építészeti irányzatok kezdete óta állandó vita áll fenn az individualista irányzatok képviselői, valamint elméleti és gyakorlati ellenlábasaik, a racionalista építészet reprezentánsai között.

Közép-Európában a dinamizmus egyre inkább a jelenkori építészet jellegzetes, individuális és művészileg egyetlen kifejezési formájának keresésében nyilvánult meg.

A dinamizmus megmutatkozott a prágai kubizmus háború előtti epizódjában, de a lendületet adó hatást ekkor a „homlokzatok felületének háromdimenziós kiképzésével" érték el, míg a házak enteriőrje megőrizte klasszikus alaprajzát. Az egyetlen elfogadhatóbb alternatívának egy olyan koncepció tűnt, amely tekintetbe veszi a funkcionális követelményeket, és csakis ezekből van kifejlesztve. Vagyis egy olyan alaprajz alakítaná ki a külső formát, amely elüt a derékszögűtől. Ennek kellene olyan építészeti koncepciónak lennie, amit úgy neveznek, hogy „Von Innen nach Aussen", azaz belülről kifelé. Van de Velde korai munkásságának örökségétől eltekintve ezt a koncepciót Bruno Taut világos, őszinte és expresszionista próbálkozásai sugalmazták, később pedig a „*Die gläserne Kette*" (az üveglánc) csoportjának ténykedése.

Erich Mendelsohn ugyancsak megérezte a forma és funkció között fennálló szükségszerű kölcsönhatást. Abban az előadásában, amelyet „*Dynamik und Funktion*" (Dinamika és funkció) címen Amsterdamban tartott, kritizálta mind a konstruktivizmus kifejezés-sterilitását, mind a dinamizmus olyan kifejezési formalizmusát, amely a tulajdonképpeni szükségleteket figyelmen kívül hagyja (de Klerk, az Amsterdami Iskola); és olyan követelményt dolgozott ki, amely szerint a kifejezési módoknak meg kell felelniük a szóban forgó funkciónak. Mendelsohn munkájában kísérletet tett arra, hogy elkerülje e két szélsőséget, de korai — és még expresszionisztikusan orientált — munkáinak kivételével (a potsdami Einstein Torony, a luckenwaldei Kalapgyár) egyáltalán nem érintette a funkcó lényegét. Az általa tervezett házak belső terét plasztikusan képzelte el, és a dinamikus, vala-

3

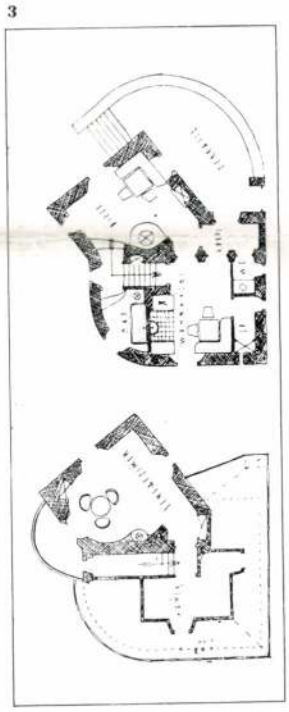

1

2

4

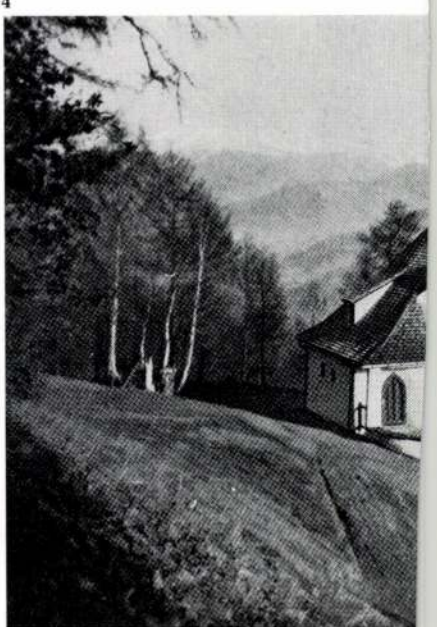

1. Henry van de Velde saját háza, Weimar (1907)
2. Heinrich Tessenow: Böhler ház, St. Moritz (1916—17)
3., 4. Lois Welzenbacher: Settarie-ház, Dreikirchen (1922—23)

1. La maison privée de Henry van de Velde à Weimar (1907)
2. Heinrich Tessenow: La maison Böhler à St Moritz (1916—17)
3., 4. Lois Welzenbacher: La maison Settarie à Dreikirchen (1922—23)

Fenta József, építén

N.E. A kós Károly kör

Magyar Építőművészet Bp. 1983

15

83/6

FINTA József épitész

A Magyar Épitőművészek Szövetsége Kós Károly köre által szervezet Erdély Köveic. c. kiállitás egyik résztvevője - beszámolot közöl a Reformátusok Lapja 1988. 35.sz. 3. p.

6320. sz. jegyzék

1973: 17. köt. 1974: 18. köt.
1975: 19. köt. 1976: 20. köt. x
1977: 21. köt. 1978: 22. köt.
1979: 23. köt. 1980: 24. köt.
1981: 25. köt. 1982: 26. köt.
1983: 27. köt. 1984: 28. köt. F.
1985: 29. köt.
x Hozzákötve: ÁLLATTANI KÖZLEMÉNYEK
1980: 67. köt.

1969, 1970, 1971, 1972,
1973, 1974, 1975, 1976,
1977, 1978, 1979, 1980,
1985: 33. köt. 1. füz. F. 2. füz.
F. 1986: 34. köt. 1. füz. F.
x Cimváltozás: BIOLÓGIA. Elméleti és kisérleti biológiai folyóirat.

Finta József építész

Somogyi József
"Fasizmus áldozatai" emlm.
architektúráját
tervezte

→ Somogyi József
sm

Művészet 1985/4/26
27

Finta József építész

Fórum szálloda
Bécsi Szövetkezet
(emlékház)

lásd → Z. Gulyás György
Művészet 85/3/19 old.

Finta József építész

a Kísérleti Műhely
építészeti szaktanácsadója
és a Buda Penta Hotel
említése

→ Pusztai Ágoston Imre

[Művészet 1985/7. 41.o.]

Finta József

Agotha Margit a miskolci a miskolci József Attila Könyvtárban szept. 8.-ig.
Szabó Iván az Obudai Pincegalériában szeptember 7.-től,
Bak Imre fotóművész a Dombovári Művelődési Otthonban szept. 7.-től mutatja be müveit.
Finta József "Vendégszerető gépek" c. épitészeti tervkiállitása a Ferencvárosi Pincetárlaton szept. 12.-ig,
Kracker János Lukács emlékkiállitása a Magyarnemzeti Galériában szept. 6.-tól,
Wahorn András rajzkiállitása a Szentendrei Vajda Lajos Studióban szept.-2.-től tekinthető meg,-közli a lap kulturális eseményeket ismertető rovatában.

Élet és Irodalom, Bp.1979.szept.1.XXIII. évf. 35. sz. 8. lap.

Finta József

Felszabadulási emlékművekről.

Népszava. 1985. IV. 4.

Fintha József

Szobor avatás a Gesztenyés kertben
(XII. ker.)

Magyar Nemzet 1985. II. 14.

Finta József, építész

L: Koss Eszter

~~Vadas József Illúziók nélkül~~ 12

Élet és Irodalom Bp. 1986 feb. 7. xxx/6

Finta József, építész

L: Erdei Irma

– : kerkesztői üzenetek

2:

Élet és Irodalom Bp. 1986 febr. 14. XXX/7

Finta József Ybl-díjas állami-díjas építész
„Erdély Követei" c. kiállítása.

A Kós Károly Kör 1988. június-július hónapban „Erdély követei" címmel építész-rajzokból kiállítást rendezett, melyen Vásár Tibor, Finta József, Reinhalter Péter, Vörös Márta építészek műtárgyaiból és Szinte Gábor grafikáiból láthattunk egy válogatást.

Magyar Építőművészet, 1988., 4-5., 124-old.

Tiszatáj XLII. évf. 5. sz. 1988

Finta József

Fiatal korában grafikusnak készült, végül építész lett: szállodatervező, akadémikus, az építészet szigorúan racionális világának képviselője. Talán ezért sem szükséges, hogy grafikus névrokonától betűjelzéssel különböztessük meg, hiszen Finta grafikáiban is építész marad. A tér és szerkezet, tagoltság és részlet ragadja meg képzeletét, a tömegszerűség inspirálja a természetes környezetben is. Pontosan rajzol, mint az építészek, s úgy is lát: elemző, a felépítettséget-struktúrát kereső látásmód jellemzi minden vonását.

Azokat a tiszta, ősi formákat keresi a természetben és környezetben, amelyektől építészetünkben ma már annyira eltávolodtunk. Erdélyből származik, kolozsvári születésű, s ma is Erdély rajongója, több mint négy évtized távollét után. Erdély tájainak, házainak-templomainak, kopjafáinak világa úgy hat rá, mint a távoli gyermekkor — egy másik élet — varázsa. Kós Károly tisztelője, s a szellemi örökséget a Kós Károly Kör szervezésével is magáénak vallja. Talán a grafika szeretete is Kóstól kapott örökség: a századfordulótól elválasztó nyolc évtized azonban már roppant történelmi távolság e furcsa században. Finta építészete minden ízében technikai és mai; de hiszen Kós is a maga idején korszerű szellemi légkörben, szerkezeti-technikai környezetben alkotott — Erdély mellett az angol iparművészeti mozgalomra, angolokra, Európára figyelt.

Finta vallja és érzi, hogy Erdély jellegzetes történeti formái, cintermes templomai, csűrjei, kopjafái ma nem lehetnek építészeti előképek; de értékek, amelyek hatása alól nem lehet, nem szabad magunkat függetleníteni. Talán nem zárulnak olyan szigorral önmagukba a formák Finta rajzain, mint Kósnál, Kós azonban író és könyvszerkesztő — a szó fizikai értelmében —, tipográfus és klisémetsző is volt: tökéletességét e téren éppúgy nem lehet elérni, mint formavilágát újra építeni, művekben ismételve felidézni.

Ha szükségszerűen kell letérnünk a Kós Károly által még jól járható útról, mégis, mit jelenthet az építész számára ez a hasonulni vágyás? Csupán valamiféle nosztalgia? Esetleg kikapcsolódás csupán a grafika ma az építészettől oly távoleső világa az építész számára? Vagy megújulási forrás talán, amely ősi és új tanulságokkal egyaránt szolgál?

Valószínűleg mindez jelen van Finta grafikai érdeklődésében, szemléletében. Hat az a tanulság is, amely a grafikai forma tisztaságát követeli meg az építészettől is. Nem véletlen, hogy hosszú időszak után az építészek újra vonzódnak a rajzi — grafikai igényű — önkifejezéshez. Újra „divatba jöttek" az európai galériákban az építészek rajzai, s az is nyilvánvaló, hogy a grafikai kép megteremtésével az építész is teljesebbé teszi műve átgondolását. Finta vázlatai mai munkáiról, megépített vagy elképzelt házairól képletszerűek: varázslatosan gyors kézmozgással létrehozott épületképletek, amelyekből azonban az is érzékelhetővé válik, mi az, amit saját művében lényegesnek, meghatározónak, a mű belső összefüggéseiben lényegesnek tart.

Az Interkontinentál vázlata a Duna-partról, a Vigadó megragadó egyediségéről, az illeszkedés nehézségeiről s mégis érzékelhető létrejöttéről beszél. A legújabb mű, a Nemzetközi Kereskedelmi Központ finom textúrát és mar-

régi értéke sem (pusztán) korában testesül meg. A meglévő vitathatatlan előnye viszont az, hogy már megvan: fölhasználható és fölhasználandó. Nem csupán a gazdasági józanság, de a kulturális felelősség is ezt sugallja.

Azt persze nem árt észben tartani, hogy a régi giccs kópiája sem más. Igaz, idézőjelek között. Viszont a magyar építész olyan házakat kell tervezzen, amelyek tartósan élnek együtt fizikai környezetükkel, amelyek kultúránk, hagyományaink (beleértve most már a modernizmust is) szerves folytatását és kiteljesítését jelentik.

A vázolt nagyon is súlyos és nagyon is ellentétes követelmények végül is arra az alapkérdésre vezethetők visza: képesek leszünk-e arra, hogy a szükségből erényt kovácsoljunk? Tulajdonképpen ez minden építészet mindenkori alapkérdése is. Legfeljebb a szűkösség valódi tartalma változik és változott társadalmanként, országonként, kultúránként. Nos, a mi tájainkon a bőség nemigen volt jellemző az elmúlt századokban. Építészetünk azonban képes volt arra, hogy ma is becsült (és a gazdagabbak által is elismert) értékekkel járuljon hozzá anyagi és szellemi kultúránkhoz. Egyedei ugyan sohasem fordították meg az egyetemes építészet történetének kerekét, de együttesen mindig egyidejűleg fejezték ki európaiságunkat és másságunkat.

Mindezt végiggondolva eléggé nyilvánvaló, hogy építészetünk legnagyobb dilemmája ma valójában nem esztétikai, hanem etikai természetű. Az alapkérdés: szolgáljon-e az építész, vagy legyen a vele szemben támasztott mindenkori fizetőképes kereslet kritikátlan kiszolgálója?

Erre a kérdésre természetesen csak akkor lehet becsülettel válaszolni, ha tisztáztuk, hogy a társadalom akarata hogyan és mi módon fogalmazódik meg, miként és ki közvetíti ezt az építész számára. Ki és mennyiben felelős azért, hogy a fordítás pontos legyen, és ki ellenőrzi a tolmácsokat? S nem utolsósorban, hogy elvárhat-e a társadalom kimagasló teljesítményeket egyedülállóan alacsony megbecsülés ellenében?

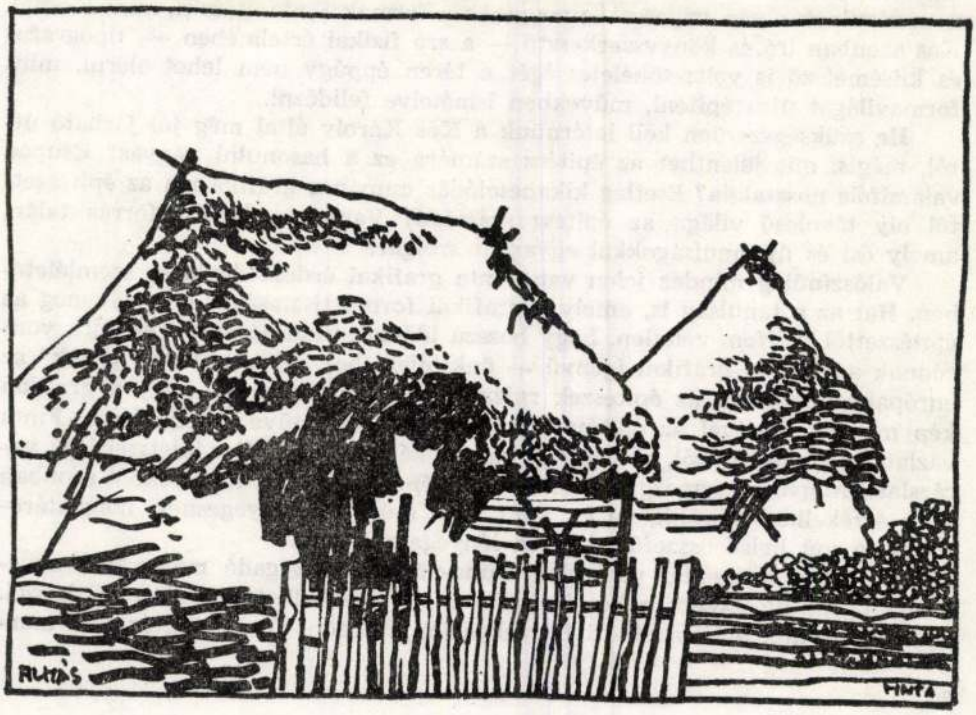

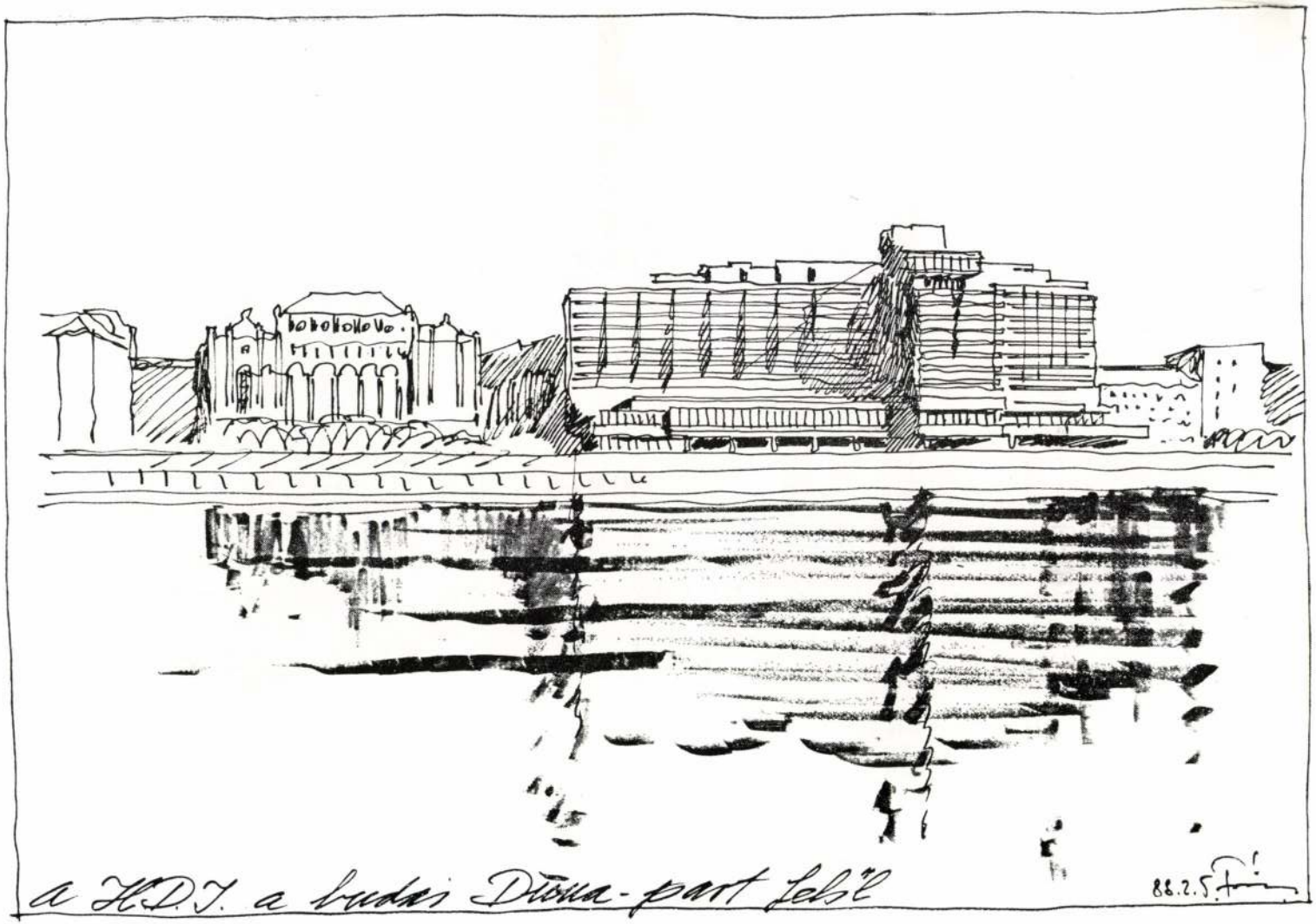

a H.D.T. a budai Duna-part felől

86.2.5.

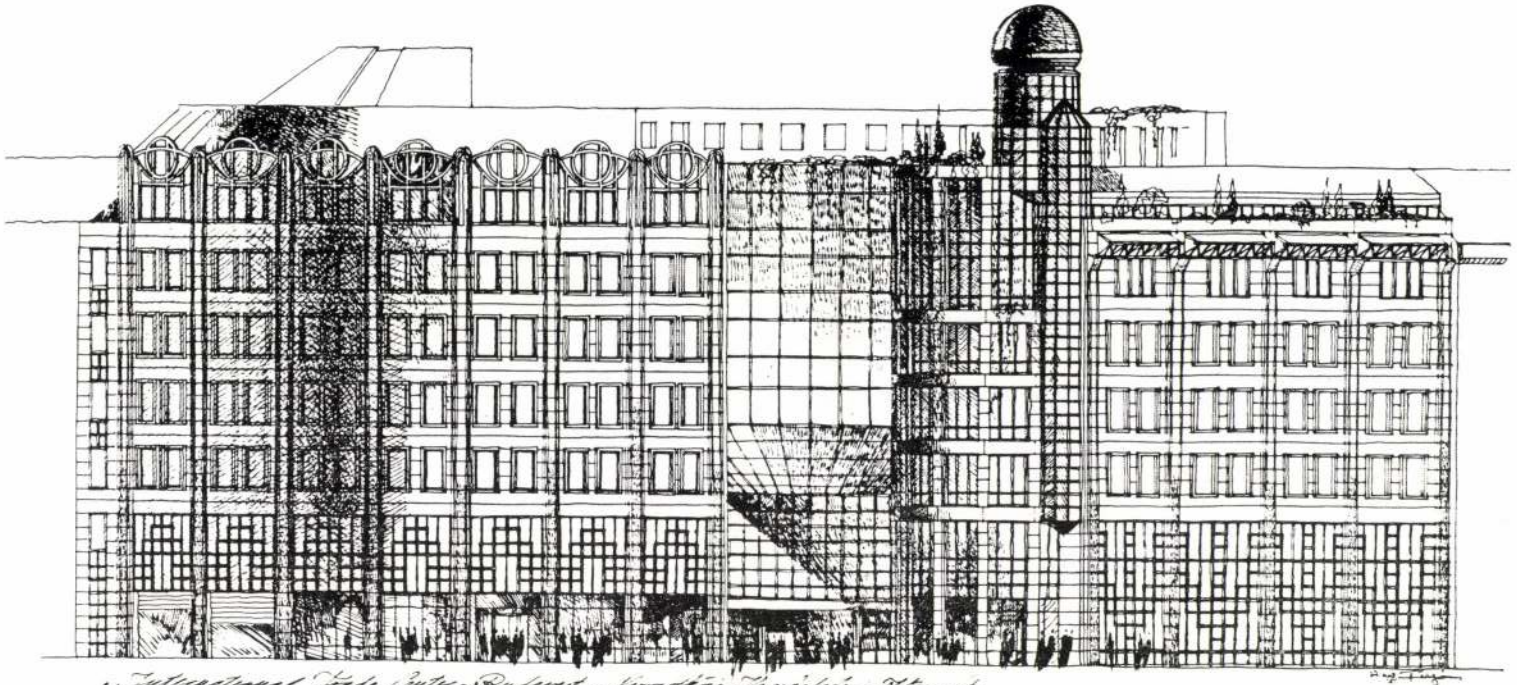

• International Trade Center - Budapest - Nemzetközi Kereskedelmi Központ •

káns tömegformákat sejtető grafikája a Madách téri házak, vagy a Népköztársaság úti eklektikus palotahomlokzatok cizellált falainak kontextusát idézi. A születőben levő építészeti gondolat éppúgy érdekes, mint egy régi kopjafa rajzán az anyag, a formák és jelek küzdelme az elmúlással.

A grafika a pillanat eszköze; az építészet létrejöttében, fennállásában és elmúlásában maga az idő valami, ami maradandó, akár értékes, akár kevésbé az. A grafika kép, amelyet az alkotó a vonalak szépségéből teremt; az építészet is az, de mennyivel összetettebb törvények alakítják. Mégis mindkettőben saját törvények élnek; alkotásbeli, szellemi értéke több, magasabb lehet egy kis vázlatrajznak is, mint egy bármily nagy építménynek; csak a saját műfaj művelése, törvényeinek megszólaltatása, egy belső világ összefüggésrendszerének értelmes kinyilvánítása számít ebben is — abban is. Mégis megnyeri szívünket, ha két ennyire különböző műfajban felsejlik valami közös; az ars una itt csak csírákban rejlő, ott bimbózó, mégis meg-megcsillanó egysége. Egy sajátos személyiség, amely ebben vagy másban, hol itt, hol ott bontakozik ki karakteresebben, amely azonban végül is önmaga belső egysége; hiszen nem grafikus és nem építész külön-külön, hanem egy sajátos vizuális világ mérnöke, aki valamilyen formában majd megszerkeszti magából a múlt és jelen szálaiból szőtt harmóniát.

VÁMOSSY FERENC

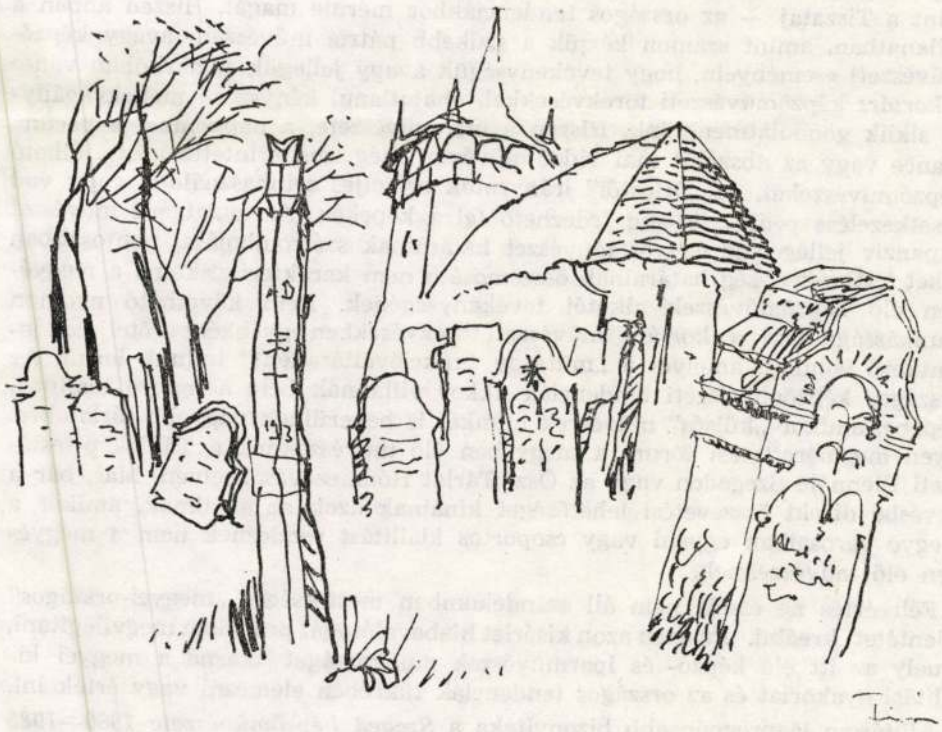

NAGY IMRE

Színek és árnyak

CSONGRÁD MEGYE KÉPZŐMŰVÉSZETI EGYENLEGE 1987-BEN

Nem könnyű egy megye éves képzőművészeti mérlegét megvonni, hiszen az értékelés-minősítés kategóriái minden esetben prekoncipiáltak, és a viszonyítás elemei teljes egészében az értékelő beállítódásától, felkészültségétől avagy tájékozatlanságától függenek. Mindezen nehézségek csak fokozódnak, a megítélés objektívnek ható kategóriái mind szubjektívebbek vagy bizonytalanabbak lesznek, amint ezeket a képzőművészeti eseményeket vagy jelenségeket egy szélesebb, az országos tendenciákat is mértékül avagy viszonyításul hívó kontextusban szemléljük. Ennek előrebocsátására azért van szükség, mert egyéves kiállítási mérlegnek, amely célul tűzi ki az országos trendekhez való hozzáméretést, óhatatlanul szembe kell néznie bizonyos — a „fővárosi" fogalmával szemben, ellentételezésként jelentkező „vidékiség" hozadékával. Ez a „vidékiség" vagy „vidéki lét" nem feltétlenül jelent provincializmust, bár esetünkben, sajnos, nem mentes bizonyos lépéshátránytól sem. Már-már közhelyszerűen közismert országunk „vízfejűsége" és ezt tükrözi a képzőművészeti élet fővárosközpontúsága is. Ilyen körülmények között mindig veszélyes — egy mégoly hangsúlyos képzőművészeti élettel rendelkező tájegységnek is, mint a Tiszatáj — az országos tendenciákhoz mérnie magát. Hiszen abban a pillanatban, amint számon kérjük a szűkebb pátria művészein avagy képzőművészeti eseményein, hogy tevékenységük avagy jellegük szinkronban van-e a *kortárs* képzőművészeti törekvésekkel, óhatatlanul kényszerű mellékvágányra siklik gondolatmenetünk. Hiszen a ma művészete, a happening, a performance vagy az abszolút mai videó-művészet meg sem érintette az itt alkotó képzőművészeket, az „újfestői" irányzatok erőteljes színhasználata, vagy vad ecsetkezelése pedig alig-alig fedezhető fel a képeken. Az avantgárd művészet expanzív jellege, az élet és művészet határainak szétrombolása, pontosabban e két léttevékenység határainak összemosása nem karakterisztikuma a megyében élő képzőművészek alkotói tevékenységének. Nem követhető nyomon munkásságukban a kortárs művészeti törekvésekben egyébként erőteljesen jelentkező vonulat, amelyet a „műtárgy funkcióváltásaként" tudunk leírni. Az országos képzőművészeti tendenciák akkor villannak bele a megye kiállítási képébe, amikor „külsős" művészek munkái is bekerülnek nagyobb tárlatokra. Ilyen megmérettetési fórum a megyében élő művészeknek a Táblakép-festészeti Biennálé Szegeden vagy az Őszi Tárlat Hódmezővásárhelyen. Más, bár a kevésbé direkt összevetési lehetőséget kínálnak azok az alkalmak, amikor a megye városaiban egyéni vagy csoportos kiállítást rendeznek nem a megyében élő művészeknek.

Félreértés ne essék, nem áll szándékomban mesterséges „megyei-országos" ellentétet kreálni. Pusztán azon kísérlet hiábavalóságát próbálom megvilágítani, amely az itt élő képző- és iparművészek munkásságát akarná a megyei kiállítási gyakorlat és az országos tendenciák tükrében elemezni vagy értékelni.

Állításom legpregnánsabb bizonyítéka a *Szeged képzőművészete 1960—1985* című kiállítás. Amíg a helyi sajtóban kibontakozó elméleti vita arról folyt,

helyes-e a kiállítás koncepciója, vagy hogy létezik-e „szegedi műhely", ha nem, miért nem, addig az országos sajtóban megjelent kritikák a „Zeitgeist", a korszellem kisugárzása iránti érzékenységet és a gondolatisággal átszőtt valóságlátást kérték számon az itt alkotó művészek munkáin — joggal! Az emlegetett tárlat minden ellentmondásossága ellenére rendkívül fontos esemény volt a szegedi képzőművészet értékelése és a szegedi képzőművészek önértékelése szempontjából. Kényszerű felismerés döbbent rá mindannyiunkat fokozatosan arra, hogy mily fontos és meghatározó jelentősége van a hagyománynak, a szellemi örökségnek — annak a művészeti tradíciónak, amellyel gazdálkodni, nem pedig kufárkodni kell. És idekívánkozik egy megjegyzés: nem mindegy — a képzőművészetben végképp nem —, hogy milyen hagyományból merít az ember. Minél mélyebbre nyúl, annál súlyosabb és felelősségteljesebb terhet emelhet saját vállára. Amennyiben egyéni választása folytán az egyedi alkotásban formát nyer az általános, testet ölt az egyetemes, olyan rendkívüli helyzet kivételezettjének tekintheti magát, amelyet csak kevesek mondhatnak el magukról a huszadik század művészetének történetében.

E kis gondolati kitérő után — és a tulajdonképpeni értékelés előtt — még egy fontos kitétel: minden mű önmagával mérhető, összevetésre vagy összehasonlításra pedig kizárólag előképei, mintaképei vagy művészi produktumban megtestesülő „utóképei" alkalmasak.

Az év első hónapjának legjelentősebb — bár az előző évről áthúzódó — kiállítási eseménye a már többé-kevésbé kiértékelt *Szeged képzőművészete 1960—1985* tárlat volt a Horváth Mihály utcai Képtárban. A kortárs alkotók művei közül mindenképpen ki kell emelni Pataki Ferenc tollrajzait, amelyek a formai jegyek, illetve tartalmi vonatkozások okán akár a hollandiai *Spiritual in Art* című nagy, koncepciózus kiállításra is bekerülhettek volna. Fritz Mihály *Madárcseresznye* című faszobra pedig a reneszánsz szemlélet friss, eleven és minden manierizmustól mentes levegőjét árasztotta.

Hódmezővásárhelyen, a Tornyai János Múzeumban ugyanakkor Fodor József gyűjteményes tárlata adott lehetőséget a vásárhelyi műhely, a vásárhelyi hagyományok jelenbeni felmérésére. Fodor erős expresszivitás iránti hajlama már a legkorábbi munkáin megmutatkozott, legfrissebb alkotásai pedig a tárgyiatlan expresszió határmezsgyéjét súrolták. Márciusban a Tornyai János Múzeumban jelentkezett Krajcsovics Éva festőművésznő egyéni kiállítással. A néhány évvel korábban Tornyai-plakettel díjazott alkotó most az utóbbi évek terméséből válogatott. Pasztózusan érzékeny, majdhogynem törékeny finomsággal megfestett ajtók, ablakok adták továbbra is a képeinek kerettémáját.

Szegeden a Bartók Béla Művelődési Központ B Galériájában ez időben Jakab Bori és Segesdi Bori keramikusművésznők közös kiállítása volt megtekinthető. A funkciót és dekorációt szerves egységben, minden hivalkodás nélkül egyesítő-egységesítő kerámiák sora árulkodott az igazi tehetségről.

Szentesen a Művelődési Központ kisgalériájában a vásárhelyi szobrászházaspár, Lantos Györgyi és Máté István jelentkezett legújabb munkáival. Alkotásaikra — és különösen krétarajzaikra — a jó értelemben vett „manierizmus" lehetne jellemző kifejezés. Az a tökéletes technikai és szakmai tudás érződött mind a kisplasztikákból, mind a szobrokból, amellyel már átléphetnének az imaginárius invenció mezőire, ám visszatartja őket ettől művészi beállítódásuk, ha úgy tetszik, neveltetésük.

Március-április fordulóján a Bartók Művelődési Központ B Galériájában

egy jugoszláviai festő, Hajdu Flórián állította ki munkáit. A helyi sajtó egyhangú elismeréssel fogadta jelentkezését — dicsérték merészségét. Be kell azonban vallani, az újfestőiség jegyében fogant aktképei erősen manirosak, a harsány színek, élénk gesztusok vagy elúsztatott formák ellenére is messze elmaradtak a hazai *heftige malerei*-s alkotók színvonalától. Csongrádon a Művelődési Központban a Fiatal Iparművészek Stúdiójának szilikátszakos, majd textiles és ötvös tagjai állították ki munkáikat, lehetőséget teremtve a város lakóinak az experimentális dizájnnal való megismerkedésre.

Áprilisban jelentős kiállítás nyílt a Horváth Mihály utcai Képtárban, Szegeden. Szabados Árpád, a városból elszármazott grafikusművész, a Képzőművészeti Főiskola tanára mutatta be legújabb alkotásait. A zömmel pauszpapírra készült rajzok gazdag tárházat jelenthettek volna bármely freudista pszichoanalitikus számára. A falfirkáktól ihletett — és technikájuk miatt közel sem az öröklétnek szánt — művei az országos tendenciák egyik fő képviselőjévé minősítik az alkotót. A B Galériában ezzel szinte egyidőben Borza Teréz iparművésznő kiállítását láthattuk. Leheletfinom, fehér porcelán kompozíciói példás installációval, konzekvensen végigvitt rendezői elv szerint sorjáztak a kicsiny kamarateremben — tanúbizonyságot téve a kísérleti műfajok létjogosultságáról, valamint Borza Teréz rendkívül érzékenységéről és tehetségéről. Itt kell megemlíteni egy képcsarnoki kiállítást: a Fajka János iparművész tűzzománcaiból rendezett bemutatót. A tűzzománc öröklétnek szánt anyagában láttunk viszon esetlegesen „népművészieskedő" zsánertémákat, idétlen címekkel körülírt, a népművészet képalkotó rendszerének megnemértéséről árulkodó, pillanatnyiságot sugalló kompozíciókat. Joggal idézhető itt Platón kifakadása: „... a helytelen kifejezés nemcsak önmagában hibás, hanem rossz hatással van a lelkekre is." Bárcsak ne lenne oly gyakorta igaza!

Június első hetének vasárnapján nyílt Vecsési Sándor festőművész gyűjteményes tárlata a Tornyai János Múzeumban. Az Ernst múzeumbeli kiállítást követően itt valamivel kisebb anyaggal jelentkezett, de képeinek sugárzó humánuma, a személyes létélmények szűrőjén át is általános emberi helyzeteket megidéző alkotásai érzékletes képet nyújtottak a vásárhelyi műhelyhez oly sok szálon kötődő festőművészről.

Csongrádon, a Művelődési Központban e hónapban Bukta Imre, Elekes Károly és Szabó Szilárd közös kiállítása volt látható.

Júliusban megnyílt Szegeden a III. Táblakép-festészeti Biennálé, kettős helyszínen: a Horváth Mihály utcai Képtárban és az Ifjúsági Házban — 130 alkotó több mint 150 művével. Egyértelműen az újfestői irányzatok előretörését lehetett érzékelni az anyag láttán, és az embernek ezt a benyomását még az a rendezői megoldás sem tudta feledtetni, hogy a több festménnyel szereplő alkotók egyes művei nem egymás mellett, hanem a kiállító helyek között megosztva voltak láthatóak, avagy emlékezetből felidézhetőek.

Augusztusban Szegeden, a Juhász Gyula Művelődési Központban állított ki öt alkotó — Dér István, Lóránt János, Novák András, Pál Mihály és Zombori László. Kollektív kiállításuk oka a közel azonos életkor mellett az egykori közös, 1956-os pályakezdés a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola rajztanszékén. Mára különböző művészi felfogás, eltérő vérmérséklet és specifikus életélmény teszi szerteágazóvá egykori közös ösvényük újabb csapásait.

Szeptemberben a hódmezővásárhelyi múzeumban Hézső Ferenc rendezte meg gyűjteményes tárlatát — a műcsarnoki bemutatkozást követően. Számtalan formai és stiláris kísérlet után, a vásárhelyi festészet képi hagyomá-

Askenázi harapdálja az ajkát

HOMMAGE Á CHOPIN

Jézus karja közé férkőzik a világ
melyen csak az lebeghet, aki térdig benne
tapos. Oldalról hangok hevesen megtámadják
csípőkig temeti be a könyörgés, el
mégsem esik. Minden megtörténik azzal
aki nem történet. Jég alatti pisztráng-víz
csobogás hallatszik, szerelem terjed a földön
ráront a basszus, de áttör és rombolódva
virágzik. Növekvő lódobogásban Chopin
nagyot sikolt, fölkapja s magához öleli
Teste törvénnyé lesz, mire meghal

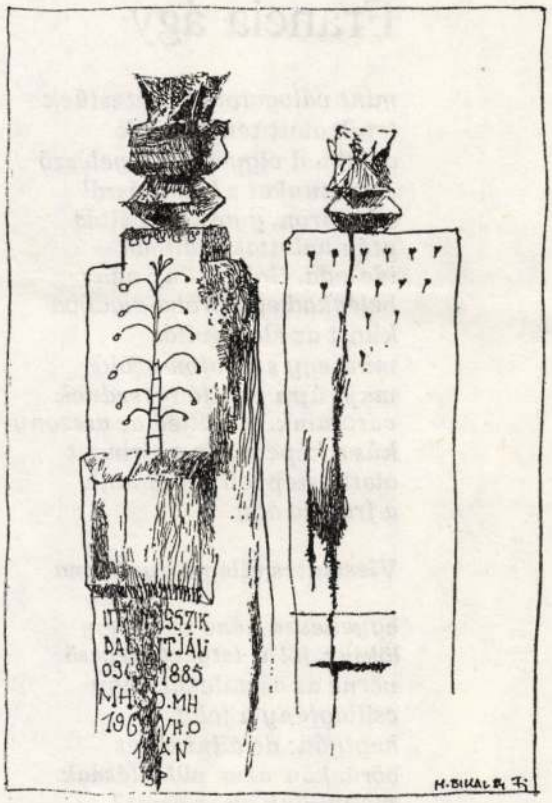

körül s így szennyezetlen.
Templomba térve majdnem
boldogok. E tér szavának
válla van. Embertől
átvesz tonnás súlyokat.
Téglákat lök ki csöndben
s falon
tör át a Nap
s fiát
ölében tartva fölfigyel
egy
aranybrokátba
burkolt
kisanya-szobor.

Francia ágy

mint válogatott puhatestűek
tetők alatt tenyészünk
ablakból vigyázzuk legelésző
csapatunkat s ha átkószál
a határon, gyors tűzváltás
után halottak szállnak
ide-oda. Gálaestünk néha
beléakad egy próba-riadóba
kitart az éles sivítás
mint egy szaxofon-szóló
majd újra nekifényesednek
városaink. Kidülled az asszony-
hús a képernyőn s elringat
alatta steppelt országunk
a francia ágy

Vízszintes világ a gyehenna

egyenesen kéne valahogy
lökjük föl a tetőket. Jégeső
verné az asztalokat vagy
csillagfény a falat
hagyján: de állni tüzét
bőrünkön ama pillantásnak
melyikünk az az őrült?

Csaknem fél évszázad telt el azóta. Az elmúlt egy-másfél évtizedben Sőtér mindent újrakezdett, új és eltérő válaszokat keresett saját műveire is, anélkül, hogy azokat vagy saját ifjúságát megtagadta volna. Sőt ennek az ifjúságnak újrafelfedezésére is most került sor: az arányok és részletek csupán kellő távolságból látszanak igazán. Az elmúlt 10-15 évben Sőtér mesélőkedve megnőtt: a család- és nemzedéktörténet még el nem mondott részei várják elmondásukat.

A részletek nem öncélúak. A valóságban az elfogulatlanság próbája a részletekben van. Az elfogulatlanság tárgyilagosságot és egyetemességigényt is jelent, de annak tudomásulvételét is, hogy minden egyetemesség részleges. Az elfogulatlanság a részletekben és a részleteken keresztül érvényesül. Ha a hajdani Sőtér-regények jellemzője a múlttalanság volt, akkor ma, *A templomrablótól* és a *Tiszta Emmától* az *Aranyozott bútorokig* terjedő nagy „egység" (jobb szó híján használom) jellemzője a múlt és jelen feltárása. Ahogy a múlt tovább él a jelenben, és ahogy a jelen áthatja, átlelkesíti a múltat. A nagy „egység" időtartama hat évtized, 1919—20-tól 1980-ig. *A templomrablóba* és a *Bűnbeesésbe* illesztett új szövegek különös feszültséget teremtenek: kétféle tudás, kétféle szemlélet, kétféle tapasztalat és érzékelés (a hajdani és a mai) ellentétét. Minél gazdagabb a múlt, annál több lehetőséget kínál a jelen, és megfordítva: a jelen gazdagsága a múlt ismeretlen rétegeinek feltérképezésére késztet. Az átdolgozott regények *(A templomrabló, Bűnbeesés)* talán veszítettek önállóságukból, de a folyamat összefüggőbb és a történelem gazdagabb lett. Mert 1938 történetébe nemcsak a „bűnbeesés" tartozik, és nemcsak Péter őrültsége vagy Andrea már-már öngyilkos szerelme, hanem Klára boldogságtudása is.

Az olvasó választhat: regényt olvas vagy nemzedéki krónikát. De bárhogy is választ, olyan alakokra és olyan jelenetekre is bukkan, amelyek már inkább hozzá tartoznak, mint a szöveghez, amelyben találkozott velük.

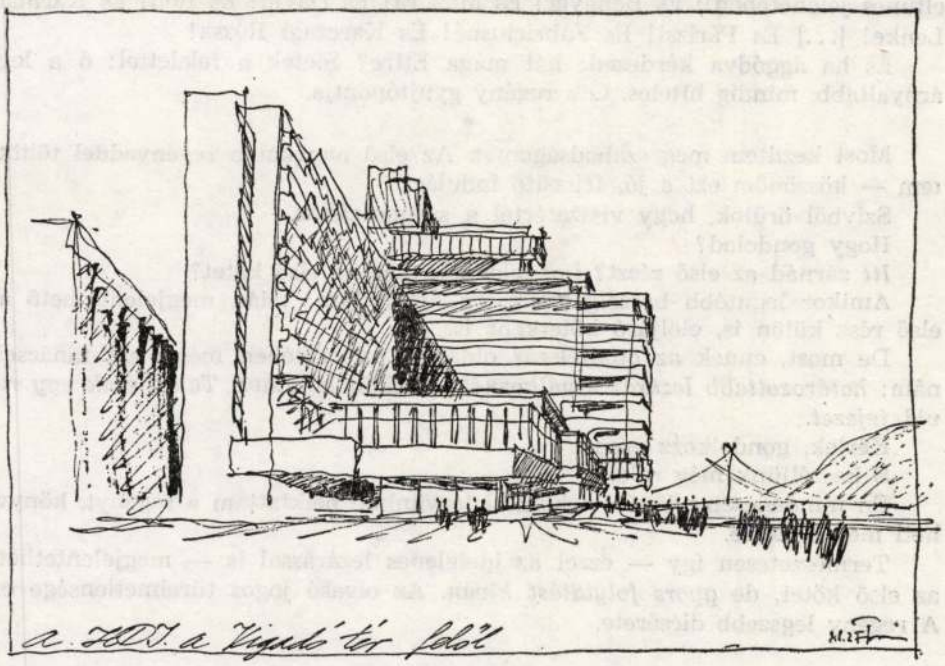

Illés Endre négy levele Sőtér Istvánhoz

1.

Az elveszett bárány című regényről

1973. márc. 6.

Pistám,

nagyon tetszik a regényed! — hadd kezdjem ezzel.

Már a legelső oldalakon, s mindvégig: a *regényhangod* tetszik. Az a hang, amelyik oly jólesőn (a fülnek tetszőn!) különbözik a jelenleg divatos és jelenleg elavult, más hazai hangoktól. Erről legelőször. A hang megelevenítő erejéről. És a többi összetevőjéről: a szépségéről, méltóságáról, tisztaságáról. A színeiről, árnyalatairól. A férfias mélységéről. S ami valahogyan ide tartozik: a mondatok jó bonyolultságáról.

Főneveket, tulajdonságokat soroltam el.

Azután...

Elbűvölő, megejtő tájaid vannak. Például Budabogdány. A kert, a nyarak. — Például a téli Vár. — Például a budai utcák, a más-más lüktetésük. — A lakások! A belső tájak.

És...

Szorongató, nagy, drámai jeleneteket illesztesz be a regénybe. Például a dialógust Dáviddal. A látogatást Dávid elhagyott lakásában. Az első pesti utat az ostrom után. A zsák liszt útját. Bengyer Kohádiája — mindaz, ami ott történik, az események és az atmoszféra. (Ezen belül is külön remeklés: Bengyer búcsúja és a Bé-telefón.) A dialógus Fábián Kristóffal.

És... Milyen remek figurákat rajzolsz! Megszólaltatod őket — de tanulmányt is írsz róluk. Hadd említsem legelőször is Klárát és Krisztinát (őt az eltűnés jelenetében!) És Bengyer! És Mazura! És Dávid! És Ilon! És Kármán Lenke! [...] És Párizsi! És Fabriciusné! És Karczagi Rózsa!

És ha aggódva kérdezed: hát maga Ettre? Sietek a felelettel: ő a legárnyaltabb, mindig hiteles. Ő a regény gyújtópontja.

*

Most kezdtem meg szabadságomat. Az első napokat a regényeddel töltöttem — köszönöm ezt a jó, frisssítő indulást.

Szívből örülök, hogy visszatértél a szépprózához.

Hogy gondolod?

Itt zárnád az első részt? *Így* jelennék meg az első kötet?

Amikor legutóbb beszélgettünk, én ajánlottam: talán megjelentethető az első rész külön is, elöljáró kötetként is.

De most, ennek az ötödfélszáz oldalnak ismeretében mégis azt tanácsolnám: *határozottabb lezárás kínálkoznék a külön kötethez. Talán csak egy rövid fejezet.*

Kérlek, gondolkozz ezen.

S beszéljünk még róla.

Én mindenesetre jövő évi kiadási tervünkbe beiktattam a regényt, könyvheti megjelenésre.

Természetesen így — ezzel az ideiglenes lezárással is — megjelentethető az első kötet, de *gyors folytatást kíván.* Az olvasó jogos türelmetlensége ez. A regény legszebb dicsérete.

*

Azaz mégis:

Feltétlenül Csontóval kell befejezni a regényt? Csontó éjszakája nem lehetne az utolsó előtti fejezet? S a többi záró fejezet közül valamelyik másik kerülhetne a végére. Ezzel a Csontó-forradalommal — a regény befejezésében — túlhangsúlyozott a torony ledőlése. A ledőlő torony árnyéka ott sötétlik minden fejezetben, figurában.

Befejeztem, Pistám.

Köszönöm a ritka olvasói élményt.

Mindkettőtöket nagy szeretettel üdvözöl, ölel

Bandi

4.

A templomrabló című regényről

1983. december 9.

Drága Pistám!

Nagy életszorításokban élek.

Megkötöttségeimben feloldozó volt A templomrabló! Milyen izalgamas, szívet szorító regényt írtál a régi vázból.

A régi változat sem volt az, amilyennek Örley István érzékeltette a Magyar Csillagban.

De ez egy új regény. Nagyon jó regény. Szép — és ismétlem: szívet szorítóan gyönyörködtető. A figurákért (regényed mellékszereplőiért): irigyellek!

Hadd írjak még ide egy részletet: különlegesen megkapott a regény „lezárása" (ami nem lezárás) — regényírói remeklés!

Drága Pistám, szeretettel ölel
feleséged kezét csókolja

Endre
(koromhoz már nem illik a „Bandi")

Pistám, ölellek!

Bandi

És amiről nem írtam:

az ostrom is remeklés. De ezt már — részben a Hídszakadásból ismerem. Mégis, méltánytalanság volna, ha hallgatnék az ostrom félelmetes erővel érzékeltetett heteiről!

2.

A Budai oroszlán című regényről

1977. márc. 29.

Drága Pistám!

Összegyűrtem megkezdett levelemet — amit abban leírtam (s még le akartam írni): telefonon élőszóval elmondtam már neked. A hangzó, élő szó mégis közvetlenebb, az ismétlés mindig langyosabb.

Mégis annyit, levélben is: *nagy regényt* írtál, Pista.

Amikor befejeztem, azt a meghatottságot és megrendülést éreztem, Babits regénye, a Halálfiai váltott ki bennem, az utolsó oldalhoz érve, egy régi-régi évben, a fiatalságban.

És még azt is meg kell írnom: regényed sok, nagyon sok részlete az elbűvölő költészet varázslatával kápráztat.

(Az első példány teljes, a hiányzó oldalakat megtaláltuk a másodpéldányban. Abban viszont — egyelőre — a 62. oldal hiányzik.)

Nagy szeretettel ölel régi barátod

Bandi

3.

A Bűnbeesés című regényről

1981. szept. 11.

Drága Pistám!

Elragadtatva olvastam a *Bűnbeesést.*

Mindenekelőtt: szorongató, szép, hiteles, költői, egyszerre légies és sűrű a regény atmoszférája.

Nagy látvány és igézet: a magyar *anciem regime.*

Azután: a figurák gazdagsága. A hitelesség, a pontosság. Az érdekesség. Az összetettség. Andrea figurája remeklés. De Péter is. És Jankovits, Marton, Mervel. És Emília, Margit, és persze Teréz. Csontót kevésbé látom. László megint kitűnő. Éva hiteles.

A Vár — a legszebb geográfiák közül való!

Az idegen városok — megejtően szépek.

A valóságos időmúlás és a regényidő: tökéletes páros rím.

Budapest színhelyei; erkölcse, modora, társasági élete — történelem.

S ami nagyon fontos: ez a zsúfolt építmény — mint egy ferde torony, a *ledőlés* előtti pillanatát éli.

Drága Pistám, érdemes volt ezt a regényt tovább gazdagítanod.

De hadd mondjam el azt is, amit nem tudtam teljesen elfogadni:

1. — Marton gyilkos indulata és tette — hősöd itt az *író parancsának* engedelmeskedik;

2. — Péter Rómában magára hagyja Andreát; megmagyarázod, miért — de „magyarázod".

Ezt a teljesség kedvéért írtam le. Határozott kérésem: ne változtass egyetlen sort sem. Tévedhetek. És: ezt a regényt nem szabad többé megbontani.

Ára: 16,— Ft

Balassi után József Attila, Bartók, Kodály, Illyés, Simon István emlékének hódol egy-egy szép, érzelem- és gondolatgazdag költeménnyel, melyek az őket létrehívó alkalom esetlegességén túl Pákolitz eszmei kötődéseit, emberi-költői rokonszenveit teszik szemléletesen kézzelfoghatóvá. Pergő leoninusaival, ősi hangsúlyos rigmusaival bravúrosan sikerült a *Weöres-emlékkönyvbe* alcímű *Bukolika*, Pákolitz mély derűjének, humorának, játékos kedvének talán legkifejezőbb, legfrappánsabb megnyilvánulása:

Nem halványul a monda: a makk-ropogászati konda
Klasszikusan röfögött Csönge viránya fölött.
Gyürkőzék is a pásztor, a szöcske kamasz-jokulátor,
Glancolván az eszét, kotla picinke mesét.
Turcsi pofával a vártán álla a mangalic-ártány,
Majd fölsírt em(e)se: ringat-e vajh e mese?

A költemény második részében a nevezetes első Weöres-kötet kinyomtatásának körülményeit vonja be a legendák aurájával:

Kiskondásnak nagy a gondja:
Hol van olyan frankó nyomda
Mely a könyvét azonnyomba
Egy disznóért ki s kinyomja

Megehedd: nem bolondgomba
Akadt nyomda nyomta nyomba
Megvan a könyv meg a sonka
Ereklyeként őrzött csontja

A könyv olvasója azzal a reménnyel teszi le végül a *Tűzbenézőt*, hogy a már eddig is jelentős életművet magáénak tudó költőnk máig friss, eleven hangja továbbra sem apad el, s rövidesen új meglepetéseket tartogat költészete híveinek.

KERÉK IMRE

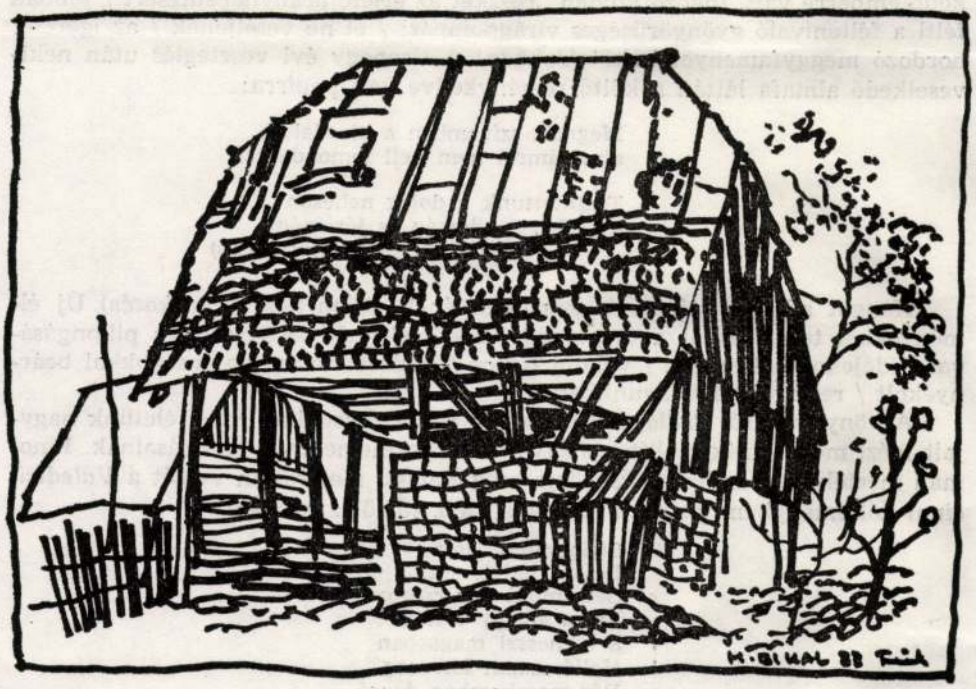

Gazdája agyusztálja, ahol éri,
de szobormozdulatlan áll az öszvér.
Eldöntendő, hogy végül is mit példáz:
bölcs türelmet vagy buta makacsságot.

Bibliai jelenetek következnek ezután, árnyalatokra-érzékeny beleélőkészséggel, érzékletesen idézve meg szereplőiket: Dávid királyt és Betszabét *(Betszabé)*, a Holoferneszt elveszejtő szépséges Juditot *(Judit)*. Utóbbi a történet kapcsán tett szentenciózus megállapítással zárul: „az is győzhet, aki esélytelen.", a témát általánosítva korunk emberi viszonylataira is. *Lapszél* című költeménye a kitelepítések időszakának kálváriáit rögzíti tanulságul az utódoknak. A magát német anyanyelvű magyarnak valló ifjabb Schönecker Jakab és famíliája sorsa példázatszerű: előbb szájtépő volksbundista szomszédaival gyűlt meg a baja, majd negyvenötben — teljesen érthetetlenül — „fölkerült a kitelepítendők listájára / Ponciustól Pilátusig szaladgált / míg nagynehezen itthon maradhatott".

Korunk emberének fenyegetettsége a költőt sem hagyja érzéketlenül. A feketerigó és a hoppon maradt vérszomjas macska esete kapcsán figyelmeztet: „Holnap / másként is történhet. / Félelmetesen nyugtalanít / a véget nem érő fenyegetettség." *(Fenyegetettség)* Ironikus önarcképet rajzol magáról a költő Shakespeare Zuboly mesterének alteregójaként. *(Keseredés)* A kötet címadó verse, a *Tűzbenéző* — egyetlen hatalmas asszociációfolyamként — az egész emberi történelmet idézi meg az emberiségre jót, rosszat egyaránt bőségesen hozó elemi erő megjelenítésével. A költemény reménykedő végakkordja: „Hogy mégse zúdul ránk a tűzpokol."

A kertészkedő, gyümölcsfáival bíbelődő költőt állítja elénk a *Cseresnyevirág* című ciklus. Akár ha az öreg Arany őszikéit olvasnánk. Mióta kertészkedő emberré vált, fokozottabban „reszket az érlelő aranynapsütésért / jobban félti a féltenivaló gyönyörűséges virágpompát: / el ne vetéljenek / az ígéretet hordozó meggyfamenyecskék!" *(Jobban)* A tizenegy évi veszteglés után nekiveselkedő almafa láttán a költő reménykedve veti papírra:

Megnőtt szívemben a bizodalom
almafámról nem kell lemondanom

Túljutottunk a dolog nehezén
a többi: gondosság és jóremény
(Túljutottunk)

Hangot ad az unokavárás készülődésének, örömének. *(Várakozás)* Új élményekkel teliti líráját a cseperedő kisded, aki „Repeső-beszédes pillongásával / idejekorán keresgél / valami biztos fogódzót / bizonytalanságokkal beárnyékolt / rettegésteli világunkban."

A könyv utolsó, *Csillagvédjegy* című ciklusa irodalmi, zenei életünk nagyjait idézi meg, emléket állít a magyar kultúra kiemelkedő munkásainak. Finoman mértéktartó archaizálással írja meg Balassi megíratlan versét a *Valedicit* című költeményben. Ízelítőül íme, egy szép, tömör strófája:

Strigonium alatt
Lelőm halálomat.
Sebeimbül vér csorog.
Erőm elhágy lassan
S a messzi magasban
Holló-csapat kavarog,
Vér-mocskomban forgó
Láb nélküli torzó,
Nyomorúltan pusztulok.

ténelmi katasztrófáink józan belátásra és magatartásra intenek mindenkit e tájon. A rombolás, a pusztító agresszivitás éppolyan változatos új módszerek és formák létrehozására képes, mint az alkotó tevékenység. Ez is megszívlelendő tanulság.

Ezért hát az öncélú rombolás és agresszivitás növekedésének számos jele láttán ne legyünk nyugodtak és megnyugtathatók. Legyünk tisztában azzal, hogy reformvitáink és reformküzdelmeink, megtorpanásaink és a folyamatok visszarendeződése mélyén a közép-európai társadalomszerkezet kettős spirálja működik, mely nem csupán a gazdasági válság mozgatórugóinak felismerését és a válságkezelést teszi sokszorosan bonyolulttá, de egy társadalomlélektani válság kialakulásának is hátteréül szolgál. S ez utóbbi válságból az alkotó energiák éppúgy felszabadulhatnak, mint az agresszivitás és a pusztítás, az önpusztítás indulatai. Ezért ne legyünk nyugodtak, de bízzunk benne, hogy ma még rajtunk áll: javunkra válnak vagy pusztító erőkként jutnak felszínre a szunnyadó energiák.

diszkussziónak csupán a megértésre való törekvés mellett lehet konstruktív társadalmi értelme és funkciója. Ezzel szemben a mi szellemi életünkben zajló vitákat gyakorta éppen a megértés szándékának hiánya és az értékteremtés keretéül szolgáló kommunikációs háló szétszaggatása jellemzi. Ezért rombolás ez is; értékrelativizálás, értékelvitatás és az értékteremtés feltételeinek rombolása. Az agresszivitás, az öncélú pusztítás forrásait tehát nem, vagy nem csak a kulturálatlanságban tudjuk fellelni.

Úgy látszik, mintha a hagyományos közép-európai társadalomszerkezet valamiféle kettős kódként, egyfajta társadalmi DNS kettős spiráljaként működne: az alkotó, az értékteremtő szociális „program" mellett szüntelenül jelen van és időről időre felerősödik a másik, az értékrombolás és a pusztítás szociális-genetikai programja. Mindenesetre jó lenne pontosabban ismerni hogyan is alakult ki ez a társadalmi kettős spirál, milyen okok játszanak közre az egyik vagy a másik program működésében, mert mintha hazánkban ez idő szerint egy olyan ingatag helyzet jött volna létre, amelyben bármelyik program beindulhat, viszonylag egyensúlyuk felbillenőben van. A jelenlegi helyzet megértése végett szükséges lenne annak behatóbb vizsgálata és tisztázása, hogy a közvetlen gazdasági és politikai folyamatok és döntések szféráján túl (azokhoz persze szükségképpen kapcsolódva) milyen szerepet játszott e társadalmi kettős spirál a társadalmi reformfolyamat történetében, pulzálásában, így például az innovációs folyamatok blokkolásában, a dinamizmus lefékezésében, az olyannyira nélkülözhetetlen alkotókedv és lendület megtörésében — vagyis annak a társadalomlélektani atmoszférának a fennmaradásában és erősödésében, amely a konzervatív és reformellenes gyakorlati fordulatokhoz is alapul szolgálhatott. És ami az érem másik oldala: elemezni kellene, hogy a praktikus döntések következetlenségei, a reformfolyamatot gátló egyoldalúságai milyen mértékben és hogyan erősítették, erősítik fel az értékrombolás és a pusztítás mechanizmusait. Az elégségesnél sokszorosan több tapasztalatunk gyűlt ugyanis össze annak megállapításához, hogy a közép-európai ketttős spirál egyik sajátossága abban van, hogy a társadalmi megújulás az értékgyarapítás, a feszültségek alkotó erőkké változtatását célzó társadalmi programok elakadása, következetlenségei vagy kudarca szükségképpen és rövid idő alatt beindítja az értéktagadás, a rombolás, az agresszív indulatok elszabadulásának „programjait". Ezért azután társadalmunk jelenlegi átmeneti állapotában nem egyszerűen csupán aggodalomra okot adó, figyelmet és különleges nevelési, szociális, családtámogató programokat igénylő jelenségeknek kell tartanunk az öncélú kártevés, a lépten nyomon megnyilvánuló agresszivitás egyre gyakoribb megnyilvánulásait, nem csupán a vitapartnerek jószándékára hivatkozást kívánó anomáliaként a társadalom különböző csoportosulásai közötti kommunikációs háló tudatos szétszaggatását, hanem a jövőnkre nehezedő súlyos társadalmi fenyegetés jeleit kell látnunk bennük. És ha ma az a tét, hogy a jelenlegi válsághelyzetből a társadalom gazdasági, politikai és ezzel együtt szellemi-pszichikai szféráit egyaránt átfogó reformfolyamat révén az értékteremtő, alkotó és az újító erők lendületbe hozása révén találjuk meg a kiutat, akkor még nagyobbnak mutatkozik a reformot előkészítő és megvalósító intézmények, személyek és vezetők felelőssége — mindannyiunk — felelőssége.

Nem altathatja el közülünk senki e felelősségtudatát azzal, hogy a mai Magyarország helyzete gyökeresen eltér a korábbiaktól, hogy Buchenwald nem csupán térben és időben van tőlünk messze, vagy hogy saját korábbi tör-

Tiszatáj XLII. évf. 5. sz. 1988

MŰVÉSZET

FINTA JÓZSEF

A hagyománytisztelet erkölcse és értelme

Valóság és öröm, hogy az építészet vagy inkább az épített emberi környezet minden akciója — lett légyen az tartalmi-funkcionális avagy vizuális-esztétikai természetű — elszámolási kötelezettséggel járó cselekedet lett a társadalom egészet előtt, számonkérhetősége jogát lebontva a kisebb közösségek és csoportok effajta jussán az egyes állampolgárokig.

A hagyománytisztelet témáját, lényegét feltárni, egzaktálni szinte lehetetlen — odáig is nehéz eljutni, hogy fogalmi gyökerezettségét értelmezzük, hogy hagyományaink természetét leltározzuk és feltárjuk, hogy tiszteletünk TÁRGYA megvilágosodjon előttünk. Miféle fogódzókat kereshetünk épített múltunkban — történeti vagy kulturális kapcsolatúakat-e, európaiságunkat-kötőt, szép-európaiságunkat illusztrálókat vagy őseredetünk misztiko-romantikus sámán-ideáit előcsalogatókat, életformák „ruháiként" értelmezhetőket, nemzeti karaktert képletezőket és idealizálókat, tudományos érvelésekkel objektivizálhatókat, használati tartalmúakat vagy esztétikai alapon értékelhetőket, népieseket és urbánusokat, életünkbe és mozgásainkba máig is beépülőket, vagy csupán áttételes tanulsággal szolgálókat, múzeumokba való fragmentumokat avagy tárgyi környezetünk szervült részeit; — mi hát az a HAGYOMÁNY, amely tiszteletünk koszorúját megérdemli?! S mindehhez még bátorsággal hozzátehető, hogy a tisztelet mindenkor szelektív, s szelekciója (mint minden szelekció) erkölcsi összetevőkkel is rendelkezik, s hogy a hagyománytisztelet mindenkori „startállapota" a jelen *VÉLEMÉNYE* múltról, értékről; — bizony, bárminemű tanulság nehezen fogalmazható meg e tárgyban.

Hagyománytiszteletünk megalapozottabb s objektívebb értékítéletű lehetne, ha építészeti jelenünkről alkotott véleményünk nem volna oly kontúrozatlan, oly sok ellentmondással teli, szubjektív indulatokkal fűtött, alig tendálható, eredőnélküli.

Egy társadalmi és gazdasági gondokkal küszködő ország, nem is oly rég hátrahagyott néhány nehéz évén-évtizedén át tendenciózusan sorvasztott, s megélt történelme alatt szinte mindenkor manipulált nemzettudatú — tehát nagyon is instabil öntudatú — nép szociális életforma-irritációi közepette, a tudományos-technikai fejlettség labilis jelenű s jövőjű állapotában vizuális-esztétikai alapon, ízlés-alapon *is* nagyon jól befolyásolható. Az építészeti kritika, az építészetelmélet jelenidejű megnyilatkozásaiban ez az akarva-akaratlanul manipuláló szándék nagyon is megvan — azok a törekvések, amelyek az építészet valóságos tartalmi-funkcionális talányait a formafeladványok meglehetősen szubjektív és szublimált esztétikai „mázával" szándékoznak befedni, s tudomány-álcázatú analízisük e felszíni hártya redőzeteinek szemrevételezésére terjed ki csupán — még jó szándékuk mellett is erkölcsi fogyatékos cselekedeteknek minősíthetők. Megannyi félrevezető nyilatkozásuk, manipulatív szövetkezésük a tömegkommunikáció „hígabb" területeivel alapvetően egzisz-

szemléletesebb, átélhetőbb lesz a sóhaj keserűsége: „Pusztuljanak a tarka szép szinek." Az elmosódó, pasztell világban színes fallá alakul egy bokor lombozata, szinte börtönként zárva a teret a „kőbányák során". A *fal* motívuma most sem csak rabságot, fogoly-érzést idéz, hanem védettséget, otthonosságot is teremt. Máskor is barátságos „enyhely"-ként tűnik elő a kötetben, mint a *Néma kőbánya* „Vén sziklafal"-a. Élő, színgazdag fal ez, a természet csodája. Ismerősként üdvözli, hívja a szemlélőt, „foltokban int" felé. A társ nélkül maradt embert falként veszi körül a magány. Falként emelkednek a vers sorai is. A hasonló elemek ismétlődése mint a szerkezet pillérei, támfalai tartják a szöveget.

A hanghalmozás „k"-„r"-„o"-„z"-„sz" előfordulásain túl — a mai repetitív költészetre emlékeztetően — egész versmondatok, nyelvi panelek törnek fel újra a szövegben. „A nyár heves volt" kijelentése némi átrendeződéssel „Heves nyár volt" formájában tér vissza az utolsó sorban. A „tarkul" ige melléknévként, „tarka" alakjában ismétlődik. A „bokrok zöld világa" nemcsak a „bokros fal lilája" szemléletével rokon, hanem a „lomb-csokrot" részlegességével is. Az „int" mozzanata erőteljes mozgással, mint „lerázza" bukkan fel megint. A tárgyilagos megállapítástól az elfogult, szenvedélyes megfogalmazás irányába tolódik a vers („A nyár heves volt" — „Heves nyár volt"), a szelídségből a számonkérő kimondásig, az elfojtott szenvedésből a jóvátehetetlen tragédia tudatosításáig. „Eltört a karcsu váza."

Hanghalmozásokban bővelkedő, repetitív szerkesztést alkalmazó; zeneisége és halálszemlélete, szerelem és halál ötvöződése, fal-motívuma és színgazdasága következtében új érzékenységű, huszadik századi „öregkori" lírát hagyományoz ránk ez a kötet. A *Jelentés a völgyből* Áprily korszerű „őszi-kéinek" foglalata. Szentgyörgypuszta völgye az Arany János-i Margitszigetet ihlető és megtartó erejét tudta adni a végső nyugalmat kereső költőnek.

JEGYZETEK

23. Sőni Pál: Írói arcélek. Bukarest. 1981. 10.
24. Túros Endre: i. m. 177—178.
25. Sőni Pál: Írói arcélek. Bukarest. 1981. 15.
26. Túros Endre: i. m. 178.
27. Sőni Pál: Írói arcélek. Bukarest. 1981. 15.
28. Ua. 19.
29. Túros Endre: i. m. 171.
30. Áprily Lajos versei. 1905—1967. PIM Kézirattára. V. 4142/566/541.

A tanulmány egy monográfia fejezete, mely az MTA—Soros Alapítvány támogatásával készül.

...is, öneladó habitusú. Persze nem csupán hazánkban, de világszerte így van ez, ahol a kritika „áru" szerepe érvényesül. Nem véletlen, hogy e megnyilatkozások zöme az épített tér lényegi tartalmát, belső mozgási tendenciáit, életindukcióit, környezeti inspirációit, egész hatásmechanizmusát nem analizálják, értékmérő „rendszerükbe" bele nem fogják, mert ezek az értékek objektivizálhatók, mérhetők, visszakérdezhetők lennének, s a velük való foglalkozás némi szakértelmet is igényelne.

E manipuláció azért káros, mert éppen egy olyan nemes érzéssel él visszsza, mint a hagyománytisztelet, s érvei között a félreértékelt, félreértelmezett hagyományok első helyre klasszifikálódnak.

Nem ismerek olyan kort — sem történeti, sem művészettörténeti értelemben —, amely megélt életformáinak, társadalmi-gazdasági-politikai körülményeinek, civilizációs és kultúrszintjének, technizáltságának, materializált és gondolati szabadságvágyainak kifejezésére gúzsba kötötte volna önmagát a túlzó „hagyománytisztelet", az „illeszkedés" negatíve is értelmezhető kényszerképzetével. A „jelmezszerű" hagyománytisztelet (mondjuk inkább: hagyományutánzás) unkreatív cselekedetekbe torkollik, s eklektikus habitusú ideológiákat gerjeszt. Az „illeszkedés" gesztusa lehet értékfelismerő és értékteremtő jellemű, de lehet kaméleontermészetű, mondanivaló nélküli, tehát tehetségtelen, s ekként erkölcstelen is. Mindama építészeti akció, amely — éppen a hagyományok tiszteletére, az illeszkedés igényére *is* hivatkozóan — nem érdemli, nem meríti ki a *tett* fogalmát, nem formál véleményt korról, helyről, funkcióról, nem indukál környezetében s önmagában új mozgásokat, nem sugároz ki magából új — eleddig nem ismert — „jeleket", látszólagos hagyománytisztelete ellenére sem építészet.

Nézzék el indulatomat, amely „ellenindulatokra" felesel. A kitűnő szobrász a képernyő nagy nyilvánossága előtt dobja szemétre — lenyűgözően bátor, s felháborítóan felelőtlen reklámgesztussal — a század 70-80 évének *minden* építészeti termékét. A magasan pozicionált városszépítő vezér nem kevesebb szubjektivizmussal cselekszi ugyanezt a magyar építészet 40 évével; a kiváló és nagyhírű építész a „modernizmus" legmarkánsabb mozgalmát vágja arcul kesztyűjével — hazugnak nevezve azt; a TV jelképpé címeresedő, nagy népszerűségű műsorvezetője — eredendően dicséretes jó szándékkal, de akaratlanul is intrikus és tendenciózus felhanggal — sulykolja bele nézőibe — mondhatni, egy egész ámuló-bámuló országba — a *„minden régi szép — minden új elvetélt és hamis"* kétes értékű jelszavát; műítészek és építészek kicsiny, de jól szervezett s a divat napi mozgásaira igencsak érzékeny, taktikus jellemű gruppja — a tömegkommunikáció reklámérzékenységét felhasználva — gerjeszt lincshangulatot a „modern" mozgalom minden múltbéli, s jelenkori megnyilvánulásával szemben, s egzisztál mindebből egyre jobban...

A „nosztalgiakór", a „régi szép" reneszánszának társadalmi gyökereiről, életforma-tartalmi eredetmélységeiről csak sejtéseim vannak; s elég sajnálatos, hogy a társadalomtudományok, a szociológiai kutatások sem siettek e tárgyban az elméleti és gyakorló építészet segítségére. Nem kétséges, hogy világszerte — s ekként és természetesen Magyarországon is — törvényszerű inspirálója lett e hangulatnak, eme ízlésbeli „visszacsatolásnak" a századközép által megszült szériaépítészet, a már egyszerűen puristának sem aposztrofálható, lélektelen sivárságúvá, antihumánussá vulgarizálódó épített környezet, ez az esztétikai alapon, effajta igényességgel meg sem közelíthető térstruktúra,

ez az információs jeltartalmát, jelsugárzó képességét konzekvensen r... tartó képződmény (amelynek létrejötte persze, nagyon is objektív történelmi-társadalmi-gazdasági mozgások eredményeként, s nem elvont építészeti szándékokkal értelmezhető). Az sem vitatható, hogy a 20-as, 30-as évek építészeti mozgalmainak az épített emberi környezet egészét tudományos alapon átformálni kívánó, azt szociális jellemű „hevületében" szinte falanszterizáló gesztusai — bár létrejöttük pillanatában érzelmi-esztétikai tartalommal is rendelkeztek, s a kor művészeti irányzataival testvériesülve fejtették ki hatásukat — teoretice előkészítették a „szériamodern" háború utáni, esztétikai szempontból pusztítónak is nevezhető „diadalútját". Ám elhanyagolni, elfelejteni azt, ami az ún. „új építészet" törvényeiben ma is érvényesíthető érték, s egy laza erkölcsű szelekcióval eliminálni tanaiból mindazon kritikai igazságokat, amelyek az újólag divatba hozott — vagy hivatkozott — építészeti formák mögött meghúzódó valahai tartalomra vonatkoztak, elfelejteni pl. a BAUHAUS azon törekvéseinek morális és esztétikai igazságát, amelyek egy egységes szépségeszméjű s a kor tudományos-technikai ideáljaival szervülő tárgyi világ megalkotására is aktivizálódtak, annyit jelent, mint tagadni magát a fejlődést, tagadni azt, hogy az építészet csupán csak egy adott kor általános és elfogadott technikai szintjén válhat KORSZERŰ ÉRTÉKKÉ. A kritikusi és tömegkommunikációs feledékenység betegesen tendenciózus a század egész építészetével szemben, de nagyon elnéző azokkal az irányzatokkal szemben, amelyek — esztétikai tartalmukat illetően — a polgári vitrinek NIPP-garnitúráinak szintjére vulgarizálnak építészeti formákat.

A hagyománytisztelet tárgyi megnyilatkozásai lehetnek történeti tartalommal telítettek, egy környezetesztétikai analízis eredményei, nemzeti tudatformáló törekvésektől indíttatottak, tehát valamiféle állásfoglalást kifejezőek; de lehetnek látszólagosak, felszínesek is, egy gondolati sivárság, egy tartalmatlanság, egy divatpanel szószólói is. Az építészeti környezet legnagyobb elsődleges értékű tárgyai, azaz az épületek, építmények esetében hamarabb lelepleződhet a csalfaság, mint a környezet másodlagos — mondjuk — berendezési tárgyainak területén. Az újragyártott, újraöntött, s egyre nagyobb mennyiségben „forgalmazott" — városaink belső tereit újraeklektizáló kandeláberek, lámpakonzolok, díszrácsok, padok, posta- és szemetesládák, portálok és hirdetőalkalmatosságok, utcatáblák és cégérek „bizsutériája" cizelláltságával, mustrálhatóságával, romantikus jeltartalmával s érzelmi visszacsatolásaival a már tudatunkban átképletezett, absztrahálódott ún. „boldog békeidők" felé többirányúan is veszedelmes, mert becsületes, szépmentő, értékóvó gesztusai mögött az a gondolat, az a ráutaló magatartás húzódik meg, hogy jelenkorunk tárgyalkotó tudománya *nem képes* esztétikai jeleket is hordozó és sugárzó, érzelmeket is felébresztő berendezésekkel a kor valódi formaideáljaival is közösködni tudó, a technika, a tudomány mai fejlettségi szintjét is képviselő tárgyakkal (kicsikkel és nagyokkal) benépesíteni a mai ember életkörnyezetét. A csodálatosan formatervezett gépkocsik, a műszerszerű, szuperindusztrialista tévé-rádió-videó szekrények, az egyre ízlésesebbé formálható, s igencsak gépszerűen szép háztartási berendezések, s a képernyőről nap mint nap megcsodált gyönyörű testű rakéták, repülőgépek formái, az elektromikroszkópok által felfedezett és elénk tárt sejtvilág esztétikai élményeket is gerjesztő mikrostruktúráinak napi emésztése mellett egyre képtelenebb anakronizmussal gyakorolja újdonsült uralmát a másodlagosan, harmadlagosan eklektikus habitusú cizelláció, a „régi szép" példája.

Hogy e tárgyiasult tudathasadás, e negédes-romantizáló tárgykultúra, ez olykor hatóságilag is támogatott HUMMEL-gondolatiság mögött miféle társadalmi mozgások rejtőznek, talaját mi komposztálja — erre talán a társadalomtudományok adhatnak némi feleletet, az építészek semmiképp. Nem tehetik, már csak azért sem, mert a tudathasadás bennük is létrejött, mert az általuk is csodált szupertechnikát kívülről ugyan emésztgetik, használni azonban (mert az építőiparból — itthon legalábbis — teljességgel kirekedt) nem képesek; s mert érzelmi azonosulásuk a múlt formáival igencsak ellentmondásos, most éppen az értékfelismerés és értékmentés irányából az újrafelhasználás, a másolás felé tendál.

Amennyiben az ILLESZKEDÉS mozdulata, a hagyománytisztelet egy értékmentési s értékbemutatási hajlam, egy alkotási-újraalkotási szándék által inspiráltatik, ha a cselekvő kreatív készséggel van megáldva, s ily módon építi fel, építi bele műveit egy adott környezetbe annak materiális (materializálódott, s objektív értékelemzések szűrőjén átvezetett) tartalmi-érzelmi elemeiből, ha a kontaktáló hajlam nem szolgalelkű, s örökségmentő póza mögött nem egy gondolati üresség, egy saját korával szembeni értetlenség búvik meg, ha gesztusa nem egzisztenciális indíttatású vagy a napi divat által szült lendület, ha a hagyománytisztelet a jelen — most élt — korunk érdekébe szegődik, s nem perel mai társadalmi-gazdasági s főként (és egyszerűbben) életforma-igazságokkal, ha nem versenyezni, hanem együttélni kíván tudománnyal, technikával — nos, ekként, így a hagyománytisztelet az építészet *lényege* lehet, akkor van erkölcse és értelme.

KLEIN RUDOLF

Entrópia és építészet

Az építészetre számtalan műszaki-technológiai, gazdasági, jogi és ökológiai meghatározó mellett legtöbbször hatással van valamilyen szellemi determináns, burkolt vagy explicit ideológia, amely rendszerint a korszellem, illetve világnézet származéka, mint pl. a klasszikus görög építészet esetében a platóni filozófia, a gótika esetében a tomizmus stb., stb. Ez alól még az elméletet elvető építészeti irányzatok (pragmatizmus, minimál építészet) sem képezhetnek kivételt, mert az ideológia elvetése is voltaképpen ideológia, csak negatív előjellel.

Jelen tanulmányunkban egy nemrég felbukkant új világnézetjelölt,[1] az entrópia jelenségéből levezetett „filozófia" lehetséges építészeti kisugárzását taglaljuk.

Függetlenül attól, hogy a világnézetváltást a hegeli tézis-antitézis-szintézis mechanizmussal, vagy pedig a kuhni paradigmaváltással modellezzük-e, mindenféleképpen az ipari társadalomból, annak világnézetéből, és a modern építészet ideológiájából kell kiindulnunk, hogy az elkövetkező kor lehetséges építészetére fényt deríthessünk.[2]

Korunk világnézetét többek között Francis Bacon, René Descartes, John Locke, Adam Smith, Herbert Spencer stb. alapozták meg, miszerint a történe-

lem, az ókori görgök és Oswald Spengler felfogásától eltérően, nem cik[illegible]san változik, hanem jobbára egyenes vonalú fejlődést, előrehaladást mutat. E haladást pedig rendszerint kiegyenlítik a műszaki-technológiai ismeretek és anyagi javak felhalmozásának mértékével. A humán vonatkozások gyakran figyelmen kívül maradnak, mert hallgatólagosan abból a feltételezésből indulnak ki, hogy a fejlettebb alapok gazdagabb fölépítményt hoznak magukkal, azaz, hogy az anyagi jólétet egyfajta általános boldogulás követi. Ez természetesen nem szükségszerű, és sokszor a fordítottjának vagyunk tanúi.[3]

Az elmondottakból az világlik ki, hogy mivel a haladást hirdető elképzelés a civilizáció egyes szempontjait részesítette előnyben másokkal szemben, nem tartható általános érvényűnek. Sőt, ha csupán csak az anyagi fejlődést szemléljük, akkor is problematikus az általános haladást feltételező nézet, mert nem lévén egy pozitív utópia mint vonatkoztatási pont, nem állíthatjuk bizton, hogy előre megyünk és nem hátra.[4] Ennek alapján a hegeli felfelé ívelő vonal, a haladás éppúgy tartható tetszőlegesnek, mint a bibliából kivilágló romlás, amely a paradicsomból való kiűzetéssel vette kezdetét, és az utolsó ítélettel ér majd véget. Ezzel analóg módon megkérdőjelezhető az az állítás, miszerint az építészettörténet előrehaladt a gótikus székesegyházak korától a high-tech építészet idejéig. Műszaki paramétereit tekintve az építészet sosem volt olyan tökéletes, mint ma. A fűtés, hűtés, szellőztetés technikája állandóan tökéletesedik, a szerkezet mind nagyobb feladatok elvégzésére képes, de a gótikát jellemző építészeti totalitás nem ismétlődött meg, a barokk gazdagsága sem látott többé napvilágot. A rohamos műszaki fejlődés pedig az építészetben is számtalan nem kívánatos és előre meg nem látott következménnyel járt, amiről az utóbbi időben felfedezett kancerogén és más, egészségre gyakorolt igen káros hatás tanúskodik.[5]

Az elmondottak alapján úgy tűnik, hogy a haladás paradigmája az építészettörténetben is, akár a civilizációk fejlődésében, csak korlátozottan, bizonyos jól körülhatárolható szakaszban érvényes, a történelem egészét tekintve pedig az entrópia törvénye érvényesül.

Az entrópia törvénye szerint, amikor az energia egyik alakból a másikba vált, „bizonyos büntetést kell fizetni", azaz lecsökken a jövőben kihasználható összenergia, amellyel majd később valamilyen munkát el lehetne végezni. Természetesen, az entrópia törvénye nemcsak az energiára, hanem a többi természeti kincsre is vonatkozik. Ha az entrópiát egy helyen le akarjuk csökkenteni, azt csak a környezet rovására tehetjük meg. Ebből következően ha egy helyen rendszert akarunk fenntartani, azt csak a más helyen való rendetlenség árán tehetjük.[6] Mivel pedig ma haladáson a bonyolult rendszerek rohamos fejlődését és terjedését értjük, az elöl álló globális rendetlenség következtében az ipari társadalom paradigmája az emberiséget inkább hátra viszi, mint előre — legalábbis az entrópia tanítása alapján, aminek helyességéről itt nem értekezünk. Ez azt jelenti az építészetben is, hogy minél összetettebb rendszert építünk, annál nagyobb lesz a rendetlenség globális értelemben. Ha pl. egy százemeletes felhőkarcolót építünk, amelyben húsz felvonó üzemel, mesterséges szellőztetés, világítás, bonyolult légkondicionálás a meleg nyári hónapokban, azt csak óriási áldozatok árán tudjuk megvalósítani, tömérdek nyersanyagot — fémeket, gumit, műanyagokat, üveget — és rengeteg energiát kell elpazarolnunk egy ilyen rendszer fenntartására, ami jelentős környezetszennyeződést idéz elő, akár a melléktermékeket, akár pedig az elvesző energiát véve figyelembe.

FINTA József építész

akadémiai székfoglalója:

A funkció társkeresései, szerződéseim Budapesttel : Akadémiai Székfoglaló, 1986.febr.6. Bp. : AKad.k., 1990 34 p. ill.

29-34.p. mü jegyzék

Finta József, Ybl- és állami-díjas építész (Lakótero) (vége) 6.) Folytatás

Magyar Könyvtár, Salgótarján. Építész: Finta József, Guczogi György és Paulin Pál, (Lakótero).

4. Keleti homlokzat (repr.)
5. Homlokzatrészlet a hegy felől nézve. (repr.)
6. Galéria, a felülvilágító részlete. (repr.)
7. –"–. részlet (repr.)
8. –"– lépcső, (repr.)
9. Aula, részlet, (repr.)
10. Felülvilágítók. (repr.)

Magyar Építőművészet, 1988., 4-5., 78-79-old.

Finta József, Ybl-és Állami díjas építész.
Jankovics Marcell: Péterfy Gizella: Jelenések Balassiról. Egyoldalú ripot egy rendhagyó falképről.

Salgótarján, Balassa Bálint Megyei Könyvtár — Finta József tervezte. Posztmodern épület, a városközpont új ékessége. Lebegő felirat: „Balassa Bálint Könyvtár". A hirogató felirat is Péterfy Gizella munkája — a szobrász férj Kő Pál közreműködésével készült. — Péterfy Gizella festőművész műve a felvonóházat díszíti.

Művészet, 1989., 7., 34-37. old.

Finta József, Ybl- és Állami-díjas építész

„Egy közép-európai építész műhely" c. írásában a Miskolci Építész Műhelyről írja magyar jó véleményét.

Magyar Építőművészet, 1988., 6., 2-old.

Finta József, Ybl-és Állami-díjas építész

49. Hotel Duna Intercontinental, Budapest. | repr.
Építész: Finta József, 1969.

Magyar Építőművészet, 1969., 3., 61-old.

Finta József, Ybl- és állami-díjas építész

30. Üzletház, Salgótarján. /repr./
Építész: Finta József, 1968.

Magyar Építőművészet, 1988., 3., 52-old,

Természet

Sting–Jean Pierre Dutilleux:
Sting Amazóniában
Gondolat.
Világjárók.
Kb. 140 oldal, fűzve **98 Ft**
A világhírű popsztárnak és filmes barátjának az őserdő megmentéséért folytatott harcáról és amazóniai expedíciójáról szól a könyv.

David Taylor:
Hogyan lettem állatkerti orvos?
Gondolat.
Kb. 140 oldal, fűzve **98 Ft**
A *Vadállatok orvosa* szerzőjének második kötetéről írja James Herriot, akinek műveiből már jól ismerjük az angol vidéki állatorvosok hányatott életét: „... könyörület, állatorvosi csízió, izgalom – mindez humorral átitatva".
Fordította: Szász Anna.

Sport

Krasovec Péter:
Baseball
Sport.
64 oldal, fűzve **60 Ft**
Az USA-ban rendkívül népszerű – s az európai ember számára kissé érthetetlen – sportág szabályainak szórakoztató és szemléletes ismertetése.

Mindszenthy János–Mátraházi Imre:
Atlétika
3., javított kiadás.
Sport.
Verseny- és játékszabályok.
272 oldal, fűzve **150 Ft**

Sákovicsné Dömölky Lídia:
Gyermektorna – Berczik Sára módra
Sport.
196 oldal, fűzve **160 Ft**
Berczik Sárának, napjaink egyik legismertebb mozgásművészeti pedagógusának a gyermekek mozgásnevelésében hosszú évek tapasztalatain alapuló, a gyakorlatban is jól bevált módszerét ismerteti.

Házunk tája

Olasz kötött modellek '90
Corvina.
112 oldal, fűzve kb. **198 Ft**
80 modern kötött modellt tartalmaz, melyeket az olasz *Benissimo Speciale* című, elegáns kézimunka- és divatlap alapján válogattak ki.

Hadtudomány

Bombay László:
És feldübörögtek a tankok
Akadémiai.
Századunk emlékezik.
88 oldal, fűzve kb. **65 Ft**
Bemutatja a harckocsi történetének minden jelentős állomását, miközben e különleges haditechnikai eszköz műszaki fejlődését is nyomon követhetjük.

Makai Ágnes–Héri Vera:
Kitüntetések
Zrínyi.
240 oldal, kötve kb. **850 Ft**
Ez a különlegesen szép színes album a két legnagyobb magyarországi kitüntetésgyűjtemény – a Nemzeti Múzeum és a Hadtörténeti Múzeum – anyagából mintegy négyszáz magyar és külföldi katonai és polgári rendjelet, kitüntető érmét, keresztet és jelvényt ismertet történeti sorrendben.

Idegen nyelvű könyvek

Erdély rövid története
Szerkesztette: Köpeczi Béla.
Akadémiai.
782 oldal, kötve **1500 Ft**
Német nyelven.

Feuer-Tóth Rózsa:
Művészet és humanizmus Magyarországon Corvin Mátyás korában
Akadémiai.
Studia humanitatis 8.
180 oldal, kötve **290 Ft**
Angol nyelven.

A jog mennyiségi analízise
Összehasonlító empirikus tanulmányok Kelet- és Nyugat-Európa jogi forrásaiból
Szerkesztette: Barbara Rhode közreműködésével Heinz Schäffer és Attila Rácz.
Akadémiai.
404 oldal, kötve **710 Ft**
Angol nyelven.

A Nádasdy mauzóleum
Nürnberg, 1664.
A fakszimile szövegét közzéteszi: Kőszeghy Péter.
A tanulmányt írta: Rózsa György.
Akadémiai.
Bibliotheca Hungarica antiqua XXIII.
424, 16 oldal, kötve kb. **800 Ft**
A Nádasdy mauzóleum Nürnbergben, 1664-ben, gróf Nádasdy Ferenc országbíró előszavával és költségén jelent meg. A könyvben publikált 59 rézmetszet a hun és magyar vezéreket, valamint a magyar királyok IV. Ferdinándig terjedő sorát ábrázolja. A képeket latin és német nyelvű elégiumok követik. Ez a magyar barokk legnagyobb összefüggő portrésorozata.
Latin és német nyelven, magyar nyelvű tanulmánnyal.

Nagy Sándortól Kül Teginig
Szerkesztette: Harmatta János.
Akadémiai.
Collection of the Sources for the History of Pre-Islamic Central Asia. Series I. Volume IV.
213 oldal, kötve **350 Ft**
Angol, francia, német nyelven.

Papp Zoltán – Richard H. Lindenbaum:
Szülészeti genetika
Akadémiai.
627 oldal, kötve **1590 Ft**
Angol nyelven.

Richard Scarry:
Nagy Tesz-Vesz ABC
Móra.
48 oldal, kötve **185 Ft**
Angol nyelvű változat **250 Ft**
Scarry bájos kis állatfiguráival a valós élet mását rendezte be meséiben. A kötet nagyban segíti a játékos nyelvtanulást.
Angol nyelven.

F. Schipp–W. R. Wade–P. Simon–J. Pál:
Walsh Series
Akadémiai.
560 oldal, kötve **1120 Ft**
Angol nyelven.

Simai Mihály:
Hatalom, technika, világgazdaság a késői huszadik században
Akadémiai.
290 oldal, kötve **540 Ft**
Angol nyelven.

A HÓNAP ZENEMŰVEI
A Zeneműkiadó kottái

ÚJDONSÁGOK

J. S. BACH–ZÁSZKALICZKY: **Verschiedene Einzelwerke** Sämtliche Orgelwerke 4. **240,–**
HUME–ROTH: **Two pieces** 3 gitárra **40,–**
KOCSÁR: **Brass Quintett** partitúra és szólamok **100,–**
RAVEL–JANCSOVICS: **Ma mère l'Oye 5 pièces enfantines** kispartitura **100,–**
VÁRASDY–NAGYIVÁN–SZTÁN: **Trombitaiskola** 3. **120,–**

UTÁNNYOMÁSOK

ADROVICZ: **Magyar népdalok** gitárra **50,–**
J. S. BACH–NAGY O.: **Kantate** Nr. 212., kispartitúra **80,–**
BRODSZKY: **Régi zene** hegedűre és zongorára **60,–**
COUPERIN–VERECZKY: **Hat darab** két gitárra **60,–**
DEBUSSY–DARVAS: **Prélude a L'après-midi d'un faune** kispartitúra **80,–**
FORRAI: **Duettek** női hangokra zongorakísérettel I. **120,–**
TARTINI–NEY: **Sonata** in Re maggiore per violino solo **35,–**

ELISABETH BISHOP

A vesztés művészete

Veszteni megtanulhatsz, nem nehéz:
olyan sok az elveszni áhító tárgy,
elhagyhatod őket, s nincs semmi vész.

Veszíts naponta! Nagy bajnak ne nézz
elkallódott kulcsot, unalmas órát,
veszteni megtanulhatsz, nem nehéz.

Majd légy még nagystílűbb vesztő, s merész:
neveket veszíts, helyeket, ahol rád
öröm várna. Mindebből semmi vész.

Anyám óráját is, sőt – vége, kész,
oda egy híján három szép lakóház.
Veszteni megtanulhatsz, nem nehéz.

Elhagytam két szép várost, egy egész
kontinenst, minden országát, folyóját:
hiányzanak, de mégsincs semmi vész.

Még rád is (gunyoros hang, drága kézmozdulatok) ez áll. Nyilvánvaló hát:
Veszthetsz nyugodtan bármit, semmi vész.
Ha úgy is érzed (írd le!), túl nehéz.

(Elizabeth Bishop: A képzeletbeli jéghegy. Fordította: Rakovszky Zsuzsa. Európa. Napjaink költészete. 76 oldal, fűzve 50 Ft.)

*

WALT WHITMAN

Az Én-t éneklem

Az Én-t éneklem, az egyszerű, különvált személyt,
De en masse *ejtem ki, demokratikusan értem e szót.*

A fiziológiát tetől talpig! azt éneklem én,
Sem az arc egyedül, sem az agy nem méltó a Múzsára,
azt mondom, csak a teljes Forma a méltó,
A Nősténytt, valamint a Hímet, éppúgy éneklem én.

A hatalmas Életet, a lüktető, erős, szenvedélyes,
Az isteni törvények szerint szabad tettre formált,
jókedvű Életet,
A Modern Embert éneklem én.

Vas István fordítása

(Amerikai költők antológiája. Európa. A világirodalom klasszikusai. 948 oldal, kötve 250 Ft.)

Funkción innen, funkcionalizmuson túl

Amióta a Duna Hotel Intercontinental 1969-ben elkészült, tervezője, Finta József a leghíresebb és a leghírhedtebb élő magyar építész. A közvélemény egyik fele radikális modernizmusáért magasztalta, mondván: végre nálunk is van egy olyan épület, amely bárhol a világon megállná a helyét; a publikum másik, nem kevésbé hangos tábora ugyanez okból a szecessziós-eklektikus Budapest városképének megcsúfolása miatt jelentett be tiltakozást.

A csatazaj azóta sem ült el. Egyszerre botrányos és látványos sikerek kísérik Finta munkásságát, amely ritka termékenynek mondható. Középületek – főleg szállodák – sora jelzi kiteljesedő pályáját.

Finta időközben nemzetközi nagyság lett (Bécsben is emelt két remek házat); irodavezető, Állami-díjas, 1985-ben tagjává választotta a Magyar Tudományos Akadémia.

A papírforma szerint meg kellett volna változnia körülötte a közhangulatnak. Ahogy nő a tekintélye, alábbhagy a kritika – gondolhatná az ember. De nem ez történt. Majdhogynem az ellenkezője.

Mire érett alkotó lett, az a fajta – funkcionalista – építészet, amellyel magát indulásakor eljegyezte, válságba került. Új szemlélet jelentkezett, amely nálunk is nagy vehemenciával fordult szembe a régivel. Ennek a változásnak tulajdonítható, hogy Fintával – építészetével – ma többen vitáznak, mint annak idején. Nemrégiben azért rendeztek róla kiállítást, hogy megmutassák: mi minden sematikus, unalmas és elhibázott a szállodáiban.

Néhány elvbarátja – merő jóindulatból – meg akarta akadályozni a tárlatot. Finta azonban közbelépett, és gondoskodott a megnyitásáról. Azzal érvelt (levele a kiállítóteremben is olvasható volt): meri remélni, hogy műveinek nem árthat holmi piszkálódás. E magabiztosság jellemzi akadémiai székfoglalóját is, amely *A funkció társkeresései* címmel szállodáinak elemzésével igazít el építészeti gondolatrendszerében.

Központi kategóriája (amiért ellenfelei támadják): a funkció. Gyakorlatom „egyetlen szilárd fundamentumának máig is a funkció maradéktalan szolgálatát tartom". Csakhogy Finta tevékenységében (írásaiban, épületeiben) ez az elv korántsem lapidáris értelmezést mutat.

Lírai – mert művei kapcsán önmagába mélyedő – eszmefuttatásában éppen Sullivan nevezetes tételére („A forma követi a funkciót") hivatkozva fejti ki, hogy a funkcionalizmusból nem a forma másodlagossága következik. „A formálás szabadsága az építészet lényege": az tehát, ahogyan a funkciónak érvényt tud szerezni.

Ma szinte divat Sullivan axiómáját és a hozzá hasonló megállapításokat csepülni. Megvan rá minden okunk, csak körül kell nézni például a lakótelepeken. Mégsem ez a fő tennivaló. Kritikára annak a stílusnak a dogmatikus tételei és rutinmegoldásai szorulnak, amely az ő tanításai nyomán sarjadt a húszas években, és amely Nyugat-Európában az ötvenes évek második felében, nálunk egy évtizeddel később általánosan elterjedt. Finta sem eleve bírálandó, mert funkcionalista. Épületeinek erényeit és hibáit kell mérlegre tenni.

Az akadémiai székfoglaló nem védőbeszéd; tudomást sem vesz az őt ért bírálatokról. Tömören elmagyarázza: mit miért csinált. Hogy példát mondjak: a Váci utcai Taverna kapcsán arra emlékeztet, hogy ennek a műnek nem a posztmodern (vagy annak tetsző) s épp ezért sokak szemében bizarr álhomlokzat a fő erénye (esetleg hibája), hanem egy rendkívül nehéz adottságú telken a sokféle követelmény harmonikus összefoglalása, ami – a funkciók kielégítésén túl – barátságos átjáróházzá formálta az épületet.

Ez, természetesen, az alkotó magyarázata és véleménye. Lehet vele egyetérteni, s lehet vele hevesen vitatkozni. (Magam az előbbi felé hajlanék.) Ami biztosan nem volna szerencsés: a Finta-féle építészetet funkcionalizmusa miatt eltüntetni. S csak részben azért, mert az építészet eleve funkcionális. Vagyis arra való, hogy fedél legyen a fejünk felett.

A Finta személye elleni háború (érzem ennek a jeleit) azért volna merő tévedés, mert hitem szerint egy olyan világba érkeztünk, amelynek a demokrácia, ennek pedig a pluralitás – magyarul a művészet gazdagsága – a lényegi jellemzője.

Vadas József

(Finta József: A funkció társkeresései. Szerződéseim Budapesttel. Akadémiai. Értekezések, emlékezések. 36 oldal, fűzve 40 Ft.)

Politikamentes nyelvtan

Lehet-e rövid, mindennapi használatra készült, bárki által használható összefoglalását adni nyelvtanunknak? Úgy tűnik igen, hiszen Takács Etel és Rácz Endre *Kis magyar nyelvtan*-a a magyar tankönyvtermés egyik maradandó alkotása. Népszerűsége (és ráutaltságunk) töretlen; a munka nyolcadik kiadása a legjobb bizonyíték erre.

A nyelvtan három fő részre tagolódik. Az első, hangtani fejezetek bemutatják a beszélőszerveket, a hangok képzését, a hangzók felosztását és tulajdonságaikat, a mással- és magánhangzók kapcsolódásának törvényszerűségeit. A szótani rész a szókészlettel és jelentéstannal foglalkozik; a szerzők bemutatják a szavak szerkezeteit, a szófajokat és ragozásukat, a szóalkotás módjait. A mondattan szemléletesen tárgyalja a mondatok fajtáit, szerkezetüket. A szerzők különös figyelmet fordítanak a nyelvhelyességi és helyesírási tudnivalók összefoglalására. A példaanyagot a klasszikus és modern irodalomból, illetve a köznyelvből állították össze.

Jelentős előrelépést tesz a könyv nyolcadik kiadása azzal, hogy a magyar nyelvtan e rövidített összefoglalása – annak ellenére, hogy tankönyvnek, kézikönyvnek szánták szerzői – küllemében, külső kialakításában végre elszakad a magyar tankönyvek hagyományosan szigorú és ronda formájától. Mindannyian emlékezhetünk arra, hogy milyen szorongással vettük kezünkbe visszataszító borítójú tankönyveinket, amelyek küllemét puritán, funkcionális szempontok – vagy még azok sem – határozzák meg. Tankönyveink között üdítő színfolt e kedélyes, püspöklila, külcsínében megújult kötet.

Míg első pillantásra megújult könyvről beszélhetünk, tartalmáról nem állítható ugyanez. A könyv fülszövegéből azt tudhatjuk meg, hogy a nyolcadik kiadás a hetedik *javított utánnyomása*. Éppen ezért az előző kiadást (1987) előkeresve és összevetve az újjal, egy meglepő – vagy korunkban már megszokott? – felfedezést tehetünk: a javítás abban áll, hogy egyes politikai szervezetek, illetve letűnőben lévő intézmény nevét – melyek példaként voltak megemlítve a *Mozaikszók* című fejezetben: KISZ, MSZMP, KGST, tsz, téeszelnök – a szerkesztés egyszerűen elhagyta, anélkül, hogy bármivel is helyettesítette volna.

Ez a politikától való rugalmas elszakadás akár a kötet humora is lehetne; de tarthatjuk objektív távolságtartásnak is, hiszen: mit keres egy párt a nyelvtankönyvben? Mégis, túlzás azt állítani, hogy ez a kihúzás, az (ön)cenzúra érdemi „javítás" lenne abban a könyvben, amely egyébként – a kolofón és a fülszöveg első mondatának, és már említett példáinknak a kivételével – teljesen megegyezik a hetedik kiadással.

Ezért becsapás a hetedik kiadásból átmentett fülszöveg, mely első mondatában leszögezi, hogy ez a kötet a hetedik kiadás „javított" *újranyomása*, majd két bekezdéssel alább közli, hogy „. . . a könyv teljes szövegének felújítására volt szükség, s ez meg is történt . . .", mely kijelentés igaz volt a hetedik kiadás megjelentetésekor, de sajnos nem az három évvel később.

S akárcsak korábban, ugyanúgy ma is felvetődhet, hogy szükség lenne a kötet végén tárgymutatóra. A könyv áttekinthetősége, megszerkesztettsége és időtállósága – melyet az is bizonyít, hogy alig volt benne mit „javítani" – ezt szükségtelenné teszi. A megújuló *Kis magyar nyelvtan* példaként szolgálhat könyveink, tankönyveink előtt.

– ig –

(Rácz Endre–Takács Etel: Kis magyar nyelvtan. Gondolat. 332 oldal, fűzve 98 Ft.)

Segédkönyvek – szülőknek

A szeptember még a tankönyveké. Októberben már előkerülnek azok a szakkönyvek, kézikönyvek is, amelyek azért íródtak, hogy segítsék a tanítókat a tananyagok feldolgozásában.

Ma különösképpen szükség van erre a segítségre, mert a tankönyvek kiigazítására, kiegészítésére van szükség. Kár, hogy ezek a könyvek csak a szakma előtt ismertek; nagy hasznára lehetnének a szülőknek is. E meggondolások alapján hívom fel most a figyelmet két ilyen könyvre. Mindkettő a kisiskolások anyanyelvi nevelésében lehet jó segítőnk.

Tessék csak elolvasni a következő sorokat:

„Etitadetó topolod, Jantibáti notolod,
hátadoled mitiná, hatonpettit udpipá."

Hogy ez teljesen érthetetlen így? Bizony az. Montágh Imre – a tragikus hirtelenséggel elhunyt kiváló szakember — a pöszeségről szóló tanulmányában idézte ezt a mondókát. Még ötéves korában tanulta az egyik pajtásától. Helyes kiejtésű formája a jól ismert mondóka:

„Esik az eső, csöpörög, Jancsi bácsi nyöszörög,
hát az öreg mit csinál, hason fekszik, úgy pipál."

Nem kell hozzá nagy fantázia, hogy elképzeljük, mit kínlódott ez a teljes pöszeségben szenvedő gyerek az iskolában; mekkora küzdelmet jelentett számára az olvasástanulás. Csak a beszédzavarral küzdő gyerekek és a szüleik tudják, hogy mennyi fájdalmat, megaláztatást, szégyent jelent a pöszeség, a hadarás, a dadogás. A környezet sajnos kegyetlen, kíméletlen. A család megértő és jó szándékú, de türelmetlen vagy – kompenzálásként – kényeztető.

Kell hát a jó tanács: hogyan lehet időben felismerni ezeket a betegségeket, és hogyan, milyen módszerekkel dolgozik a logopédus, akivel együtt kell működni.

Ez a könyv elsősorban szakembereknek készült, de a szülő is felkészültebb és nyugodtabb lesz, ha megismeri. Külön a figyelmükbe ajánlom az olvasás és írás zavarairól szóló fejezetet. A dyslexiát ma már nem csak szakmai körökben emlegetjük, de azért nem igazán tudjuk, mit jelent, mit is lehet kezdeni vele. Ez a könyv jól eligazítja az olvasót, aki ezután maga is többet tud segíteni gyerekének e zavarok kiküszöbölésében, képességei javításában.

Gyárfásné Kincses Edit könyve a negyedikes korú gyerekek olvasásra nevelésében van nagy hasznunkra. A tanítók már jól ismerik a szerzőt. 1988-ban jelent meg egy verselemzés-könyve a 3. osztályosok számára. Méltán aratott vele megérdemelt sikert. Ebben a könyvében a 4. osztályos tanulók számára ajánlott házi olvasmányokat elemzi – ismét mesteri módon.

A 16 ifjúsági regényből hat meseregény, hat állatregény és négy kalandregény. A szerzőket tekintve Fekete István vezet négy regénnyel *(Kele, Vuk, Tüskevár, A koppányi aga testamentuma)*. Magyar szerzők még Móra Ferenc *(Kincskereső kisködmön)*, Balázs Béla *(Az igazi égszínkék)*, Hevesi Lajos *(Jelky András kalandjai)*, Tatay Sándor *(Kinizsi Pál)*. A világirodalomból a jól ismert műveket sorolom: *Pinokkió kalandjai, Micimackó, A kis herceg, A két Lotti, Bambi, Bambi gyermekei, Lassie hazatér, Koldus és királyfi.*

A szerző feldolgozási módszeréről ezt írja bevezetőjében: „Az elemzések általában az író és a kor bemutatásával, a regény keletkezésére vonatkozó tudnivalókkal kezdődnek, majd a téma, a szereplők, a jellemek, a szerkezet, a stílus jegyeinek vizsgálatával folytatódnak." Szakszerűek, frappánsak ezek az elemzések, mentesek minden tudálékosságtól. Módszertani feldolgozásra nem vállalkozik a szerző, elemzését viszont élvezetes, jó stílusban fogalmazza meg. Keveset idéz a művekből, csak ha az szükséges.

Azok is haszonnal forgathatják a könyvet, akik régi olvasmányélményeiket akarják felidézni, hogy negyedikes gyerekükkel az elolvasott műről beszélgethessenek. A szerző kívánsága, javaslata: „. . . ültessük el a gyerekekben azt a felismerést, hogy az olvasás örömöt szerez, élményt nyújt. Rá kell nevelnünk a tanulókat az olvasás igényére!"

Petró András

(Montágh Imre – Montághné Riener Nelli – Vinczéné Biró Etelka: Gyakori beszédhibák a gyermekkorban. Tankönyvkiadó. 258 oldal, fűzve 109 Ft; Gyárfásné dr. Kincses Edit: Házi olvasmányok a 4. osztályban. Tankönyvkiadó. 260 oldal, fűzve 89 Ft.)

FINTA József építész
Könyvvilág 1990.10.

Finta József, 1981-ben állami-díjas építész.
Egy Közép-európai építész műhely.

Egy közép-európai építész műhely

Nem szeretem — vagy inkább, nem értem — a monochrom szellemű, egyakaratú szupercsoportokat, gyanúval tölt el vágyaik és gesztusaik kikezdhetetlen egybefagottsága. A miskolciak „egyesületét" éppen, mert nem efféle habitusú — tisztelem, s irigylem is — mert akaratskálájuk tágas, működési mechanizmusuk demokratikus és ekként, ezért európai — s mert színességük mégis komponált, ösztönösen komponált *egész*.

Ez a *műhely* — maga mögött hagyott évei során, saját tapasztalatai által — hosszú távra dolgozó, biztos szellemalapú *mesteriskolává* érlelte magát. Működésének nincs különös titka — egymás mellé konglomerált „elemei" önnön kifejtett hatásukkal és hatás-befogadó képességükkel teremtik meg a fennmaradásukhoz szükséges energiát. Vezetőik nem diktátor-fajták, saját cselekedetpéldáik által irányítanak. Nincs manipulált és deklarált filozófiájuk — ám valamiféle rejtett raszterháló, valamilyen közös „modul" minden tettükre rányomódik. Frázisnak hat, ha így írom: ez a *modul* maga az épített tereik tervezése során — és által — alázattal szolgált *ember*.

A bennünket körülvevő életforma és tárgykáosz közepette, homályos irányú mozgásaink által megzavarodottan, jövőnk prognózis-ellentmondásaival ámítva és rémítve eme vizuális-stiláris értelemben is képtelenül dekoncentrált akaratú s egyre kevésbé kultúrszínezetű világban nem lehet könnyű fenntartani — összetartani egy *közösséget;* különösen nem, ha létét aligha fundamentálja látványos érdekazonosság.

Persze nem ismerem valamennyiüket, nem ismerem napi életüket, belső kommunikációs rendszerüket, kontrollmechanizmusukat — lenyűgöző konvergenciájuk újratöltődési módszereit s a testükbe fúródó divergens indulatok gyakoriságát. Szívesen kihallgatnám beszélgetéseiket, szívesen részese lennék vitáiknak, szívesen beleavatódnék abba, hogy Ők miként értelmezik a maguk létét, s a házaikba materializálódó — nagyon különféle — eszméket és irányzatokat, hogyan vegyül cselekedeteikben a post- és újmodern, az avantgarde, az ún. „organikusság", a vulgarizált hazai „high-tech" — mert mindeme gesztusok felfedezhetők terveikben.

Nem tudom mivel formálják „miskolcivá" még japános allűrjeiket is. Ezek az „országos" allűrök ott, náluk átformálódnak, megszelídülnek, átértelmeződnek, megmagyarosodnak — vagy, ami talán fontosabb —, *középeurópaisodnak*. Lehet, hogy *ez* a lényegük: — a miskolci műhely jellegzetesen közép-európai valóságorientált, tehát életképes.

Házaik finom tagolása, mozdulataik *léptéke* — s e mozdulatok választékának sokszínűsége (e sokszínűség tudatalatti egyneműsége) Európa ezen zónájának sajátja. Itt minden stílus mindenkor átlényegült, át- (és nem le-) egyszerűsödött, de nem süllyedt *követő* habitusúvá. Közép-Európa mindig úgy sandított (örökös kényszerhelyzetében) Európa nyugatára, hogy közben képes volt saját nem szégyellnivaló kultúráját építeni. A miskolci műhely is „sandít" — de nem bánja —; mi meg *rájuk* sandítunk!

Finta József

Magyar Építőművészet, 1988., 6-szám, 2-old.

Szerkesztőbizottság elnök
Chairman of the Editoral Boar
Dr. Vámossy Fere

Felelős szerkeszt
Editor-in-Chie
Turányi Gábo

Szerkeszt
Edito
Ferkai Andra

Olvasószerkeszt
Reading Edito
Timon Kálmá

Képszerkeszt
Graphic layou
Deák Zoltán, Kő Jud

Szerkesztőségi munkatá
Assistant Edito

Sarló

a József, Ybl-és Állami-díjas építész
szonház, Klub, ABC-áruház, Dunaújváros.

2./ Folytatás.

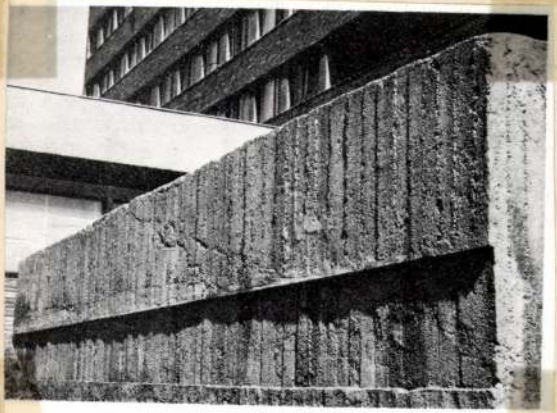

Magyar Építőművészet, 1988., 3., 34-old.

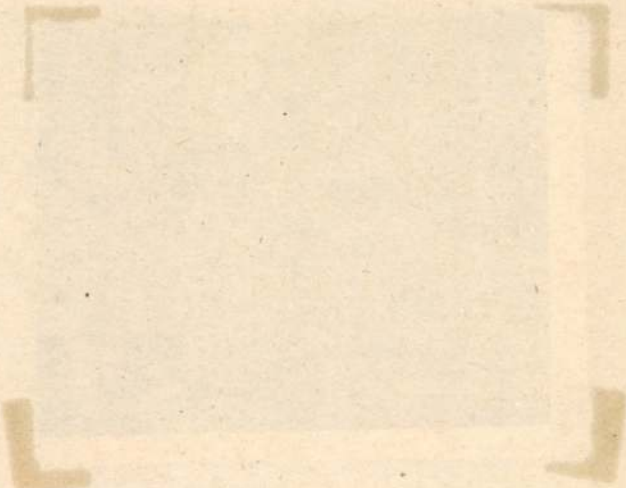

Finta József, Ybl- és Állami-díjas építész 1.) Folytatás, Garzonház, Klub, ABC-áruház, Dunaújváros.

Magyar Építőművészet,
1988., 3., 34-old.

Finta László grafikusművész

-: A világ legszebb könyvei Lipcsében

Népszabadság, Bp. 19

Három magyar könyv részesült elismerésben *a világ legszebb könyveinek vasárnap Lipcsében* megnyílt nagyszabású kiállításán. 42 ország és az Unesco több mint 1200, az elmúlt években megjelentetett könyve közül magas könyvművészeti színvonaláért bronzérmet kapott a *Corvina Kiadó Finta Lászlót*, az Ikarus-gyár formatervezőjét bemutató, rajzokkal és fényképekkel gazdagon illusztrált kiadványa, amely a *Révai Nyomdában* készült. Elismerő oklevéllel jutalmazták *Artur Lundkvist Az ég akarata* című, *Szántó Piroska* rajzaival illusztrált könyvét, amelyet az *Európa Kiadó* jelentetett meg, valamint *Fáy Andrásnak* a *Szépirodalmi Könyvkiadó* és a *Helikon* által *Lúd és orr* címmel kiadott állatmeséit. Hivatalos elismerést kaphatott volna az Európa Kiadó kétkötetes Maupassant-válogatása is. A feltűnően szép kiállítású könyv díjazásától azért volt kénytelen eltekinteni a zsüri, mert *a kiállításra beküldött példány kötése kritikán aluli volt* — nemcsak egy, a könyvek szépségének szentelt világkiállításhoz volt méltatlan, hanem átvételét bármelyik könyvvásárló is joggal visszautasíthatná.

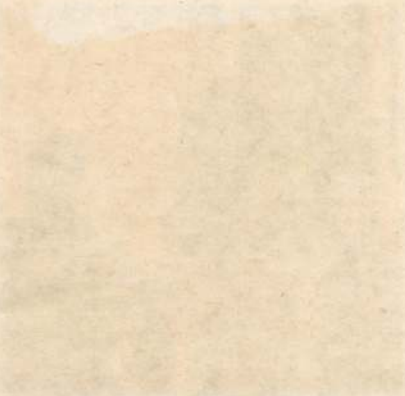

Pinta József, Ybl-és állami-díjas építész (Lakótev). 2.) Folytatás
Taverna Szálló, Budapest. Építész: Pinta József (Lakótev).

2 2. A Petőfi Sándor utcai homlokzat részlete

Magyar Építőművészet, 1986.3., 20-old,

5

Finta József, építész, Ybl- és Állami-díjas | Lakóterv.

„Taverna Szálló, Budapest." | repró

A hátsó borítón: Taverna Szálló, Budapest. (Tervező: Finta József. Fotó: Häider Andrea)

Magyar Építőművészet, 1986. 3., hátsó borítón.

Finta József Ybl- és állami-díjas érdésen (Lakótér) 4. Folytatás
Nemzetközi Kereskedelmi Központ (International Trade Center), Budapest. Érdésen:
Finta József és Csirmár Gyula

6. A fedett belső udvar részlete

Magyar Építőművészet, 1986. 3., 31-old.

László, Paulikovics Iván, Pázmándi Antal és Thury Levente, Péter Vladimir, Puiz György, Rétfalvi Sándor, Szuppán Irén, Zsigmond Attila.

R. J.

Gondolatok a Hotel Hungáriáról — a megújult Szabadság szállóról

Már az első vizsgálódás nyomán három tény tapad meg a szemlélő tudatában, melyektől mondanivalóit elvonatkoztatni és elszakítani

tálni többé. A szabadság parttalan szereplési viszketegséget is táplálhat, ami eleve eltorlaszolja a mélyebbről feltörő, épp ezért igazabb architektúra útjait.

Az így röviden felvázolt problematika valós tényе, benne az a bizonyos harmadik, amitől nem szabadulhatunk. Láthatjuk, hogy ezen az úton járva nagyságrendekkel megalapozottabb következtetésekre tehetünk szert, mintha csak a látszó jelenségeket vetnénk össze.

Kétségtelen, hogy a „Hotel Hungária" Roth János szállodája lett, amint az átépítését megelőző időkben Zilahy Istváné volt. Az építész munkájának elismerése mellett ez a megállapítás egyszersmind arra is utal, hogy az épület sokat-keveset, valamit megőrzött a korábbi alkotó gondolataiból. Már annak idején Zilahy

Finta József, Ybl- és Állami-díjas építész (Lakóterv). 3.) Folytatás

Nemzetközi Kereskedelmi Központ (International Trade Center), Budapest. Építész: Finta József és Csizmár Gyula.

2. a Váci utcai homlokzat avanyrendszere. (repr.)
4. a -"- -"- homlokzat. (repr.)
5. Hosszmetszet (repr.)
7. a belső udvar képe. (repr.)
8. a fedett udvar üvegtetéje. (repr.)
9. Földszinti hall. (repr.)

10

10. Földszinti díszlépcső

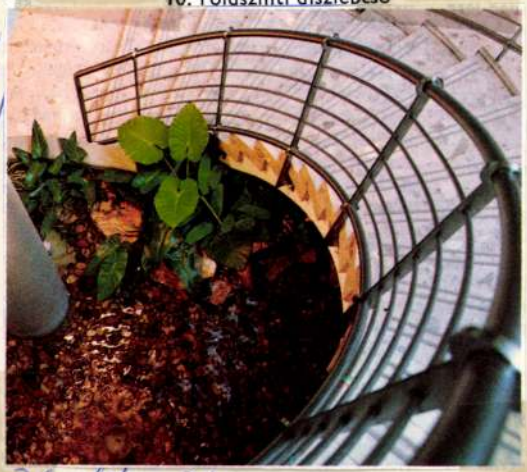

Magyar Építőművészet, 1986. 3., 30-old. – 31

Finta József, Ybl-és Állami-díjas Építész 2) Folytatás.

Nemzetközi Vereskedelmi Központ (International Trade Center) Budapest. Építész Finta József és Csirmár Gyula.

3 a) Váci utcai homlokzat részlete.

Magyar Építőművészet, 1986. 3., 30-old.

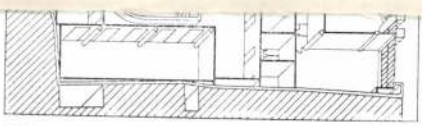

10

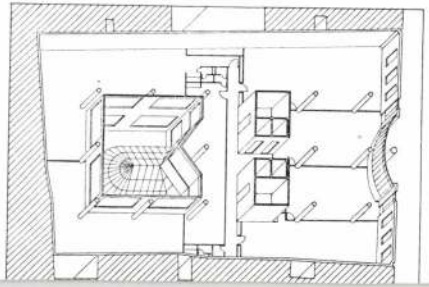

5. Belső udvar az üvegtetővel
6. A Váci utcai homlokzat részlete
7. A fedett belső udvar képe a galériáról
8. A földszint axonometriája
9. Az I. emelet axonometriája
10. Az általános szint axonometriája

5. Inner court with the glazed roof
6. Detail of the facade facing the Váci street
7. View of the indoor court from the gallery
8. Axonometric drawing of the ground floor level
9. Axonometric drawing of the second storey level
10. Axonometric drawing of a general storey

Finta József, Ybl- és Állami-díjas építész (Lakóterv) 1.) Folytatás

Nemzetközi Kereskedelmi Központ (International Trade Center) Budapest.

Építész: Finta József és Csizmár Gyula (Lakóterv)

1. Borbás Tibor zászlótartó szobra. (repr.)
2. Váci utcai homlokzat (öntött alumínium bejárati frízz: Jeney Tibor és Oborzil Edit.) (repr.)
3.
4. Váci utcai homlokzat (repr.)
4. Díszlépcső a lift előtere felől. (
5. Belső udvar az üvegtetővel ⟷
6. A Váci utcai homlokzat részlete. (repr.)
7. A fedett belső udvar képe a galériáról (repr.)
1. A Váci utcai homlokzat (repr.)
8. A földszint axonometriája. } (repr.
9. Az I. emelet —"— }
10. Az általános szint —"— }

Magyar Építőművésnet, 1986. 3., 28-old.-29-30-old.

Finta József, Ybl-díjas Állami-díjas építész (Budapest). 10. folytatás.
Taverna Grillbár, Budapest. Építészet Finta József.

Magyar Építőművészet,
1986. 3., 27-old.

9. Az I. emeleti különtermek előtti előcsarnok és lépcsőház

10. A City-Grill ételbár részlete

készítéséhez biztos
verna Szálloda és a
delmi Központ *funk*

1

1. Borbás Tibor zászlótartó szobra
2. Váci utcai homlokzat (öntött alu-
minium bejárati fríz: Jeney Tibor
és Oborzil Edit)
3. Váci utcai homlokzat
4. Díszlépcső a lift előtere felől

1. Flag post sculpture by Tibor Borbás
2. Facade facing the Váci street (cast aluminium sculpture by Tibor Jeney and Edit Oborzil
3. Facade facing the Váci street
4. Main staircase as seen from the foreground of the elevators

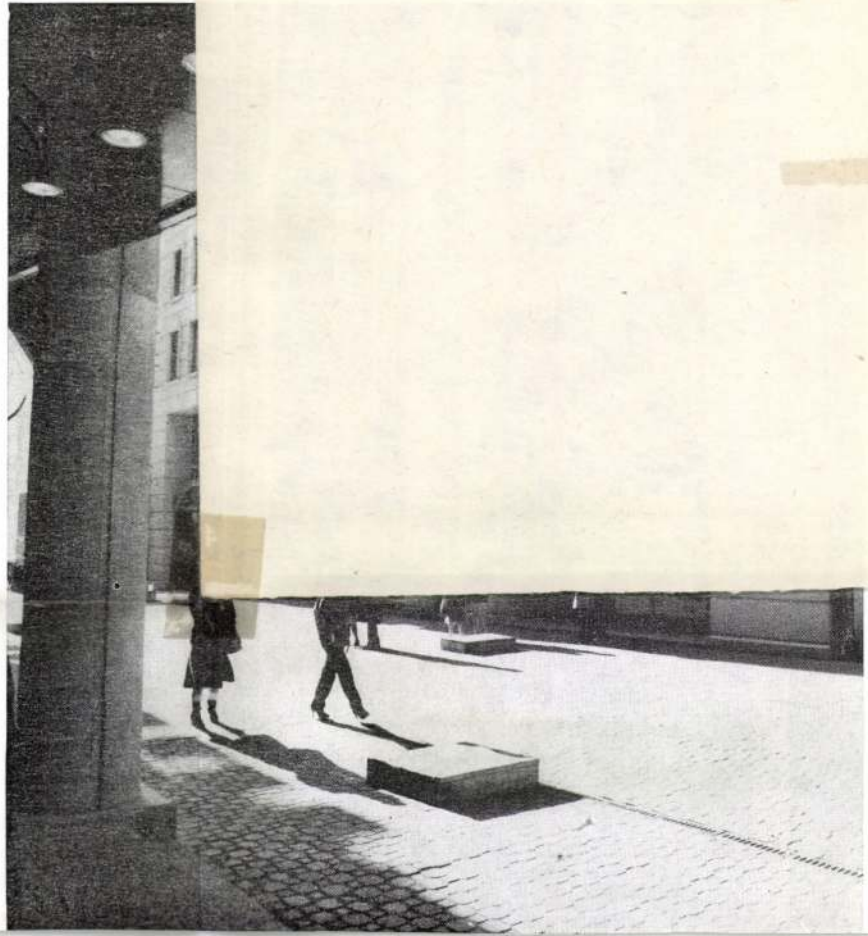

International Trade Centre, Budapest

ménye, a három oldalról tűzfalakkal határolt telek *keretes*, *belső udvaros beépítése*, és a Belvárossal, a Váci utcával elhatározott építészeti, hangulati kontextus.

Az utca felett 8 szintes, tetőtérbeépítéses, két pinceszinttel rendelkező épület, három térszakaszra rétegződik:

Pinceszintek (parkolóterületek 77 gk. részére), a személygépkocsival való megközelítéshez, gépkocsival történő szállításokhoz (áru, szemét stb.), a Váci utca alatti alagúton és a Taverna udvar süllyesztett utcáján keresztül, a Petőfi Sándor utca felől levezető rámpáról közelíthetők meg.

A földszint és az ezzel térben összefüggő

Finta József 1961-es állami-díjas épületei (Lakóházak). 9.) Folytatás.
Taverna Szálló, Budapest. Építész: Finta József (Lakóházak).

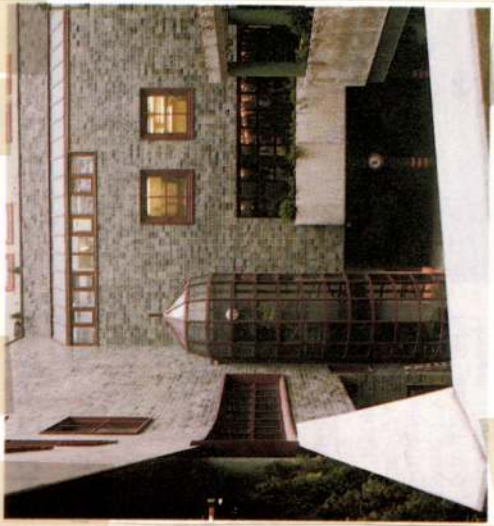

7. A belső udvar részlete

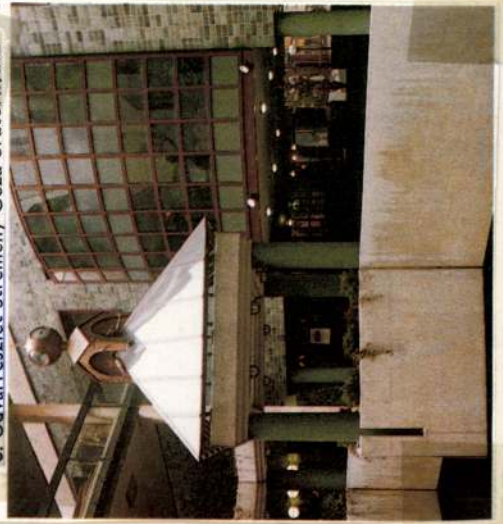

8. Udvarrészlet Stremeny Géza óratornyával

Magyar Építőművészet, 1986. 3., 24-old.

Finta József, Ybl-és állami-díjas építész (Lakótor) 8) Folytatás.
Tavernaszállók Budapest. Építész: Finta József.

6. A passzázs és a belső udvar részlete

Magyar Építőművészet, 1986. 3. 27 old.

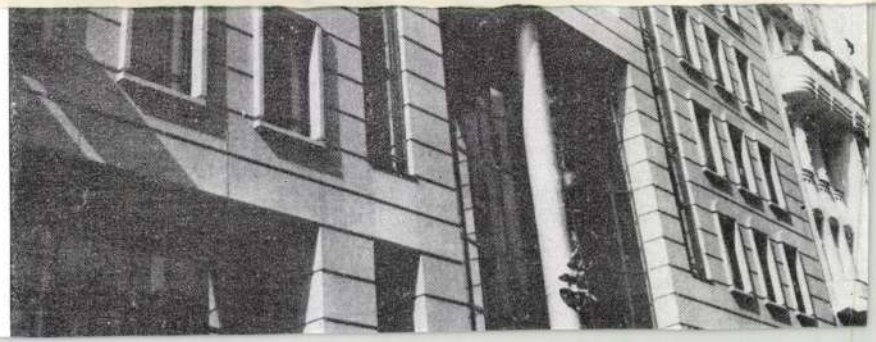

li oldalának utolsó
mzetközi Kereske-
mplex szolgáltatás-
t kínál a hazánkban
delmi, pénzügyi ér-
et minimálisan be-
tét a megtérülési
chetőségének lehe-
beépítési és prog-
Finta József készí-
yüttes hasznosítá-

Finta József, Ybl- és Állami-díjas építész (Lakótor) 7.) Folytatás.
Tanemarszvéltek. Budapest. Építész: Finta József.

3

3. Váci utcai homlokzatrészlet

÷ Magyar Építőművészet, 1986. 3. 26-old.

e emelve és a Vedres-féle épületet megközelítve biztosított 224 szo-unkciót tekintve már önmagában is mény itt, a belváros szívében. Ar-nemcsak a vendég előtt tárul fel, ióhoz vezető folyosókon, lépcsőkön belső téralakítás lehető intimitá-ulataival. Feltárul az a Váci utcát dor utcát összekötő passzázs gya-is, akik érintik a belső teraszt, lső teret, mely az egész belváros zdagodását jelenti. A közlekedés nagyszerű funkcionális megoldás, pület mélygarázsát a Petőfi Sándor

új nemzedék szimpátiáját.

Kritikával azért nem maradhatok mégsem adós. Mert olyan nemzedék nincs, amelyik, ha elmélyül az építészet történeti vagy esztétikai kérdéseiben, jóvá tudná hagyni a közvilágítás kandeláberjeit, amelyeket a Váci utcában — e két épület elé is — fölállítottak. Ez nem nosztalgia s nem is műemlékvédelem, ez egyszerűen anakronizmus. Nem méltó az építészet és az építészek sikeres törekvéseihez. Nem méltó ehhez a két új épülethez, mely a nyolcvanas évek építészeti adaléka a Váci utca immár hagyományos eleganciájához.

Kubinszky Mihály

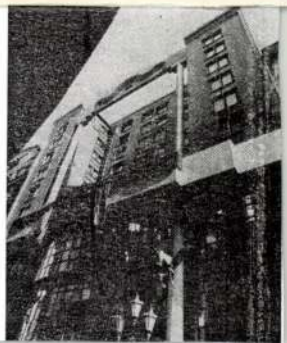

Finta József, Ybl-és Állami-díjas Építész (Lakóterv) 6.) Folytatás

Taverna Szálló, Budapest. Építész: Finta József.

2. Váci utcai homlokzatrészlet (Kő Pál szobrával, Jeney Tibor és Oborzil Edit alumíniumöntvényével)

2

4. Petőfi Sándor utcai homlokzatrészlet

4

Magyar Építőművészet, 1986. 3., 26-old.

Finta József, Ybl és állami-díjas építész (Lakótérv). 5.) Folytatás.
Taverna Szálló, Budapest. Építész: Finta József.

Magyar Építőművészet, 1986. 3., 26-old.

1. A Taverna Váci utcai homlokzatrészlete

ára unalmasan — síknak tűnő nagy
it magasbatörő vájat szakítja meg,
mmetriaképző erejét még növeli a
iba helyezett oszlop. Az oszlop a
erves alkotórésze (igaz, ez nincs a
a írva), jelentőségét a legfelül íves
nt kidomborodó párkányvonal is
ez a homlokzat valóban nem simul
múltban épült Váci utca domború
anem korunk jussát követelő ada-
catkozik. De akár egyetértünk a
kényesnek tűnő homlokzatkompo-
ár nem, a megjelenésnek ezt az
ltétlenül jogosnak érzem. Artiszti-

kereskedő-udvar felett, ez ugyancsak rajferne!)
S az építészeti rendbe fogalmazott sűrű beépítés mai meggyőződésünk szerint kisebb hiba, mint egy tágabb, levegős udvar sivár homlokzatokkal, az utcai járókelők elől ugyan eltakart, de a lakók előtt egy életen át feltáruló sivársággal. Az építészelmélet sokat beszélt a tetőtájjal kapcsolatban az ötödik homlokzatról, itt ez is rendezett. De még jelentősebbnek érzem, hogy a zárt beépítéseknél többnyire mellőzött második, udvari homlokzatot is megoldották! A Kereskedelmi Központ mellett is nyílik oldalt egy kis átjáró, az udvari csarnokot innen is meg lehet közelíteni. Az épületben

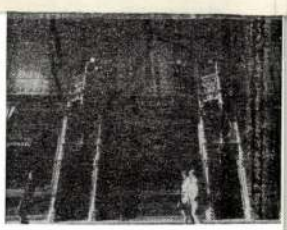

Finta József, Kbt. és állami-díjas építész (Lakótero), 4.) Folytatás
Taverna Szálló, Budapest. Építész: Finta József (Lakótero).

4 4. Belső udvar és lépcsőház részlete

Magyar Építőművészet,
1986. 3., 21-old.

5 5. Udvar lépcsőház részlet

ádosebb leven, szá
témájában még taní
helyett mégis levélle
mert véleményemre
várom; hiszen ne
a helyzetünk, és ne
tatlan az értékren
künk is, véleményét
hassa. Ha hiszünk is
és megragadható vo
és mást tartunk érté

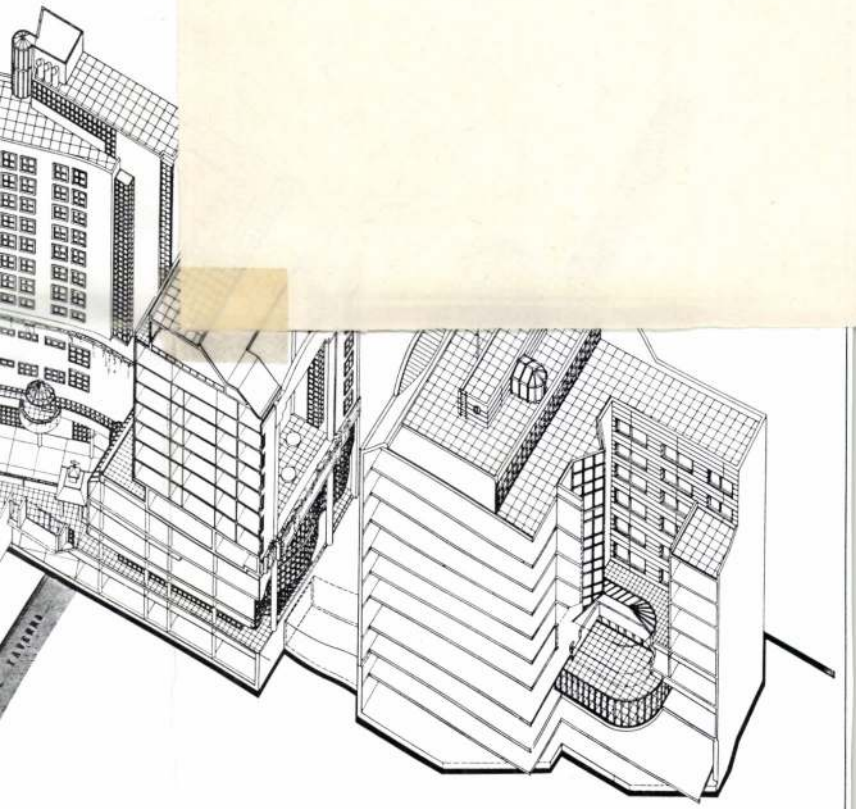

Finta József, Ybl-díjas állami-díjas építész (Lakóterv). 3.) Folytatás.
Tavernd Szálló, Budapest. Építész: Finta József (Lakóterv)

Magyar Építőművészet, 1986, 3., 21-old.

3. Általános emeleti alaprajz
1. Udvar, 2. Vendégfelvonók, 3. Gazdasági felvonók, 4. Vészlépcsők, 5. Szobaasszony, 6. Szoba, 7. Lakosztály (szalon+2 szoba), 8. Szoba (zuhanytálcás fürdővel)

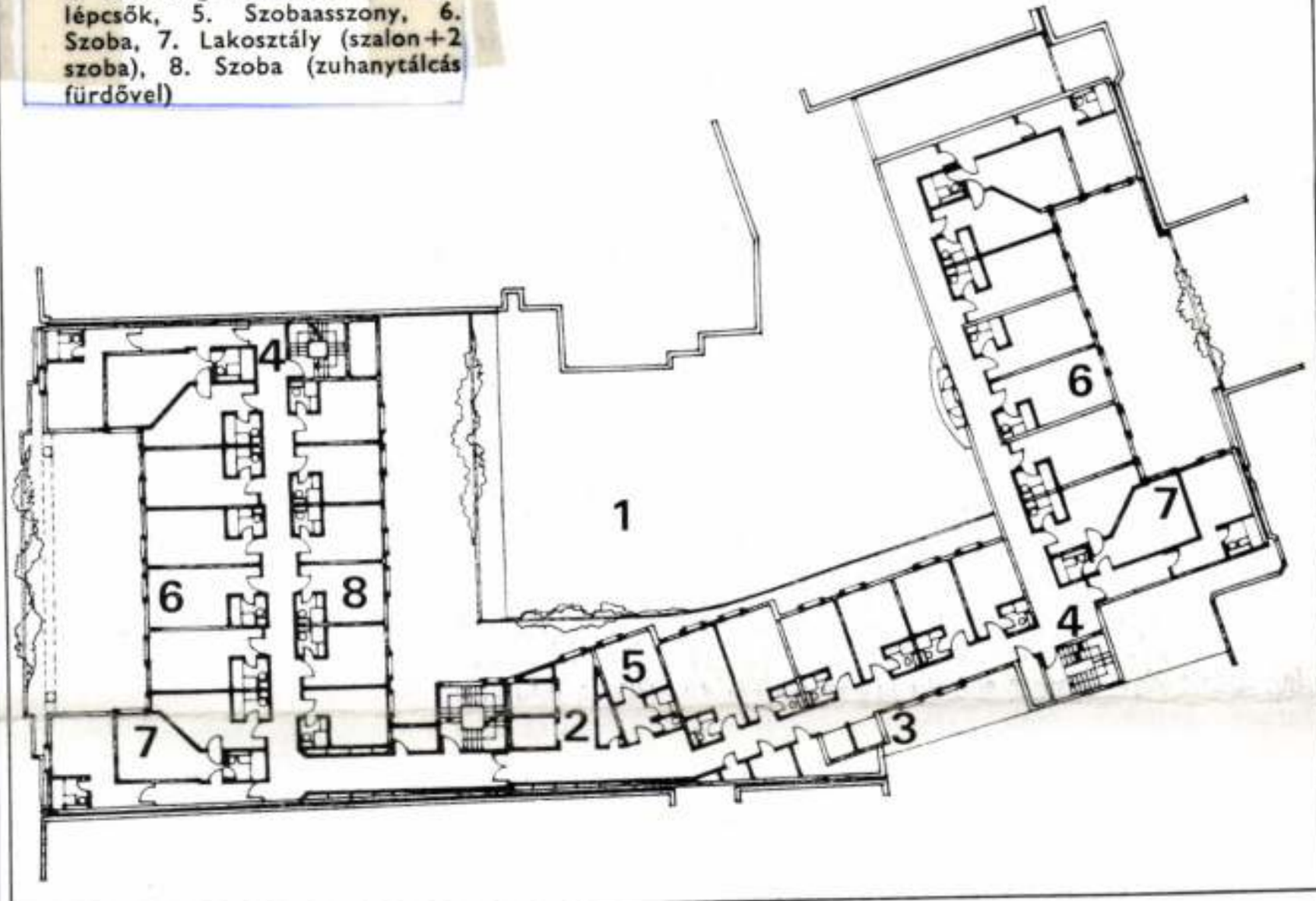

Nyílt levél Finta Józsefhez

Kedves Jóskám!

Hosszas gondokodás után levélben fordulok Hozzád, amelyet engedj meg, hogy itt közzé tegyek. Arra kértél — még előzőleg, régi barátságunk okán; most azonban Elemér fájdalmas halála folytán, a Tőle átvállalt szellemi poszt következtében talán kötelességem is ez, — hogy írjak kritikát legújabb munkádról, fejtsem ki véleményem őszintén és kertelés nélkül, hiszen úgy látod, hogy van közöttünk véleményeltérés. Mégsem a kritika, a szabályos műbírálat műfaját választottam; talán túl sokat is — disszertációnyi papírköteget — írtam tele a közelmúltban a kritikáról, a kritika követelményrendszeréről, értékrendjéről, s ennek változásairól ahhoz, hogy könnyű szívvel magam is hozzáfogjak egyféle műbíráalathoz. Nem gyávaságból nem teszem, nem attól félek, amit Zevi ismert sóhaja jelez: ha rendszeresen kritikát írnék, hetente elveszteném egy-egy barátom. Úgy gondolom, hogy korrekten megfogalmazott vélemény, sőt ellenvélemény sem szakíthatja meg a szellemi életben jellemző tartós barátságot; s Téged már III. éves korodtól ismerlek; akkor, néhány évvel egyezés végül is — nemzedéki és szemléleti, módszer- és magatartásbeli különbségeken túl — csak a legáltalánosabb kérdésekben (s talán még ott sem) mutatható fel. Megegyezésre, szót értésre azonban szükségünk van; irigység és féltékenység nélkül, hivatásbeli hitünket-érdekeinket szem előtt tartva meg kell egymást értenünk.

Kifejtett kritikai megjegyzések helyett, úgy gondolom, e levelemben jobban rákérdezhetek mindazokra az általam érzékelt, vagy érzékelni vélt problémákra, amelyek minden jelentős mű kapcsán szükségszerűen merülnek fel, s amelyeknek megválaszolása (alkotói és kritikai oldalról egyaránt) fájdalmas-kényes önvallomást is kikényszerít belőlünk. Tudod jól, hogy én, sajnos, nélkülözöm Elemér okos, higgadt kívülállását; számomra minden észlelt ellentmondás nyugtalan személyes érdeklődésem tárgyává, bennem élő problémává válik.

Munkáid régóta követem, magasra ívelő pályád húsz éves korodtól kísérem figyelemmel; épületeid jórészében jártam, egyeseket elemeztem is — külföldi épületeid azonban csak közvetve, utalásokból ismerem; így még előttem sem eléggé világos eddigi életműved.

A legutóbbi vetítésed láttán fogalmazódott meg bennem az a kérdés, amelyet, úgy érzem, elsőként mindenképpen fel kell tennem. Szá-

Finta József Ybl- és Állami-díjas, építész. D. Folytatás
Kavernaszálló, Budapest, Építész: Finta József
(Lakotov).

Magyar Építőművészet, 1986. 3., 20-old.

1. Földszinti alaprajz
1. Udvar, 2. Gyalogos fórum és terasz, 3. Közlekedés a Régiposta u. felé (Gerlóczy-passage), 4. Közlekedés a Régiposta u. felé (Aranypók-passage), 5. Kapcsolat a Petőfi S. utcával, 6. Gépkocsi rámpa az alagsori „utcába", 7. Kapcsolat a Váci utcával, 8. Előcsarnok — drinkbár, 9. Lépcső a vendéglátó helyekhez (söröző, különtermek, étterem), 10. „City-Grill" gyorsétterem, 11. Fagylaltozó — cukrászda, 12. Bor—pezsgőbár, 13. Bonbonniére-bolt

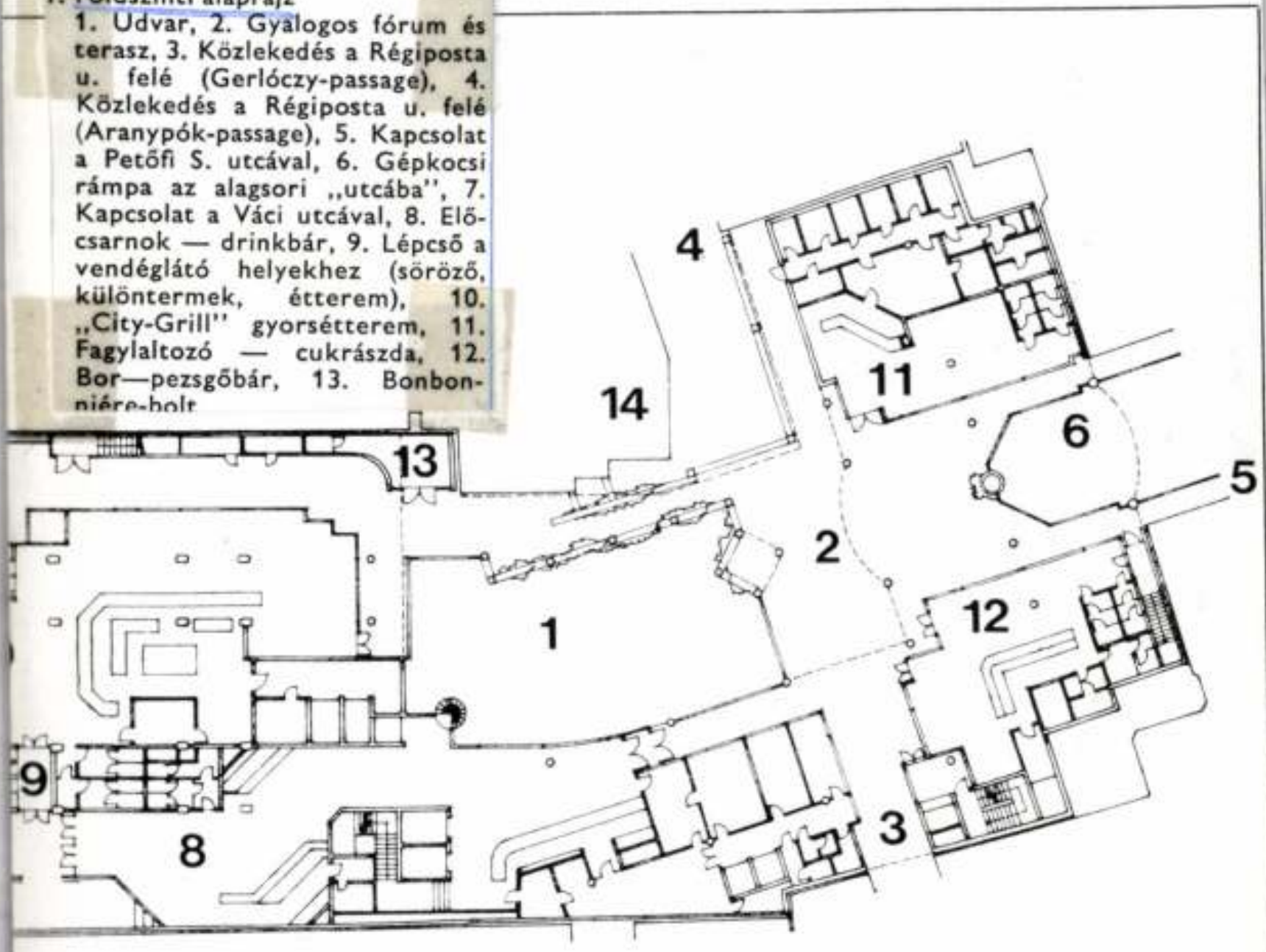

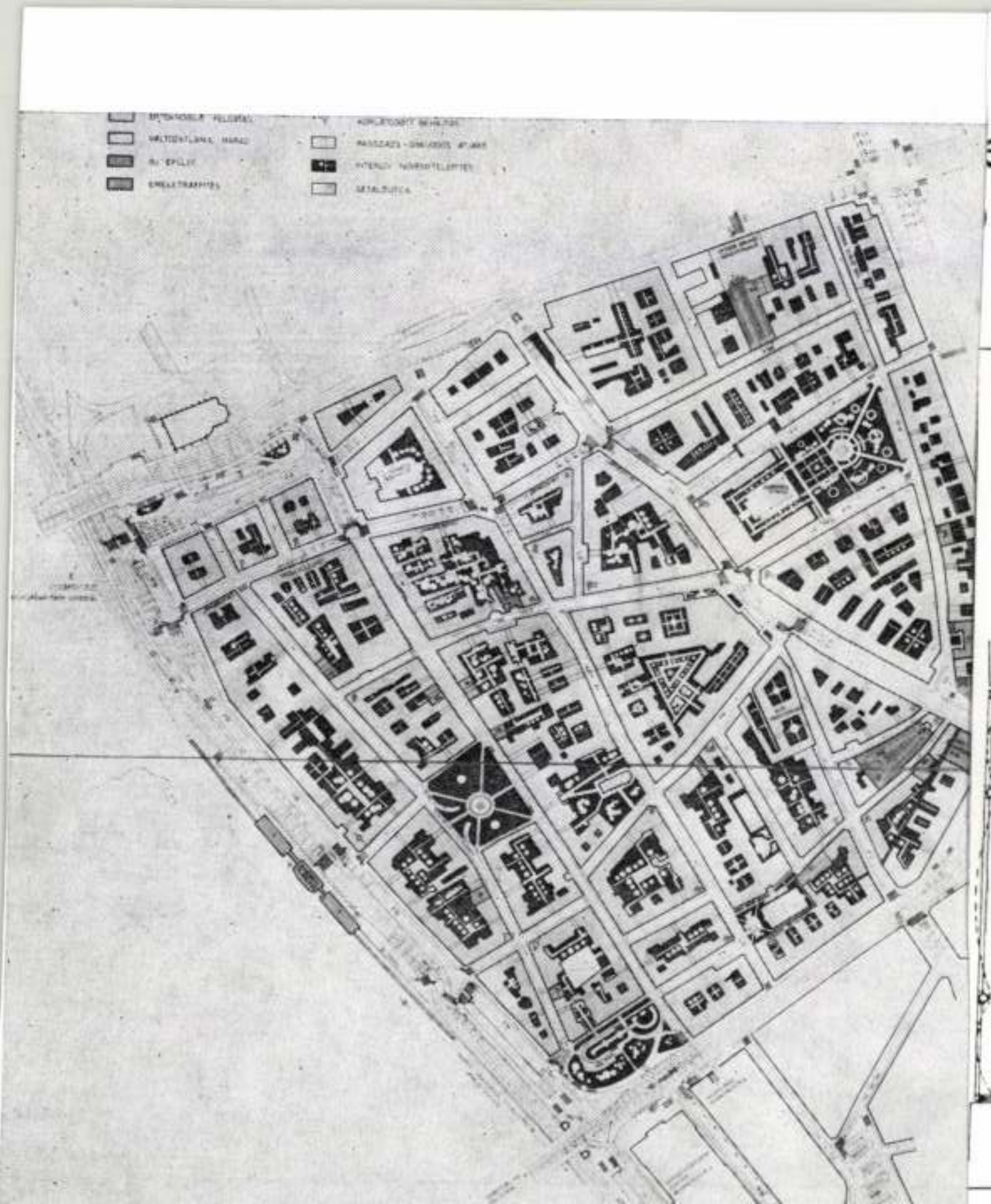

Finta József, XVI-os állami-díjas építész (Lakóterv).

3. A Hotel Taverna belső udvara (Finta József, LAKÓTERV). Fotó: Vidovics István

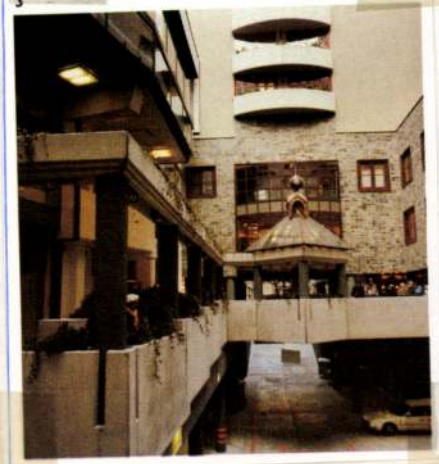

6. Budapest Kongresszusi Központ, bejárati homlokzat (Finta József, LAKÓTERV). Fotó: Vidovics István

Magyar Építőművészet, 1986. 1., 6-7-old.

Finta József, Ybl-díjas építész

a Váci utca az építés alatt álló Taverna Szálló és Pénzintézeti Központ elkészülte után. /sept./

Magyar Építőművészet, 1984. 6., 4-old.

Finta József, kétszeres Állami-díjas építész 2. folytatás

12. Finta József: Üzletház, Salgótarján 1968

Magyar Építőművészet 1984. 1. 37-old.

Finta József, Ybl- és állami-díjas építész 1) Folytatás

10

10. Finta József: Üzletház, Salgótarján 1968

9. „Csillaghárak" Salgótarján, 1943. (repr.)
12. Hotel Bratislava, Pozsony, 1943. (repr.)

Magyar Építőművészet, 1984. 1. 23-old. és 25-old.

FINTA JÓZSEF

PRO URBE

A főváros felszabadulásának 38. évfordulója alkalmából Szépvölgyi Zoltán, Budapest főváros tanácsának elnöke a Városházán ünnepélyesen adta át az idei Pro Urbe Budapest kitüntetéseket. Képünkön Finta József tervező-építész, Czeglédi István, a Hídépítő Vállalat művezetője, Bódi Gáspárné tanítónő és Trautmann Rezső, az Elnöki Tanács helyettes elnöke, az idei kitüntetettek.

UJ TÜKÖR 1983.XX.évf. 8. sz. 45. o.

4. A jogviszony tartama: -tól

5. A feladat irányitója:

6. A szerződéshez szükséges előzetes engedély kelte, száma:

A kifizetésre kerülő dijból progressziv jöv.adó és községfejl. h
levonásra.

Budapest, 197.....

....

megbizott megb

FINTAJÓZSEF építész

LD; Gáspár Tibor építész

Balog János: A Duna - part visszavétele

UJ TÜKÖR 1982.XIX.évf.28.sz.12.o.

6. A szerződéshez szükséges [illegible] engedély kérte, száma.

A kifizetésre kerülő dijból progressziv jöv.adó és községfejl. levonásra.

Budapest, 197.....

....

megbizott meg

Finta József, Ybl- és állami-díjas építész 2.) Folytatás

Klaniczay Péter: I. Olasz-magyar műemléki konferencia.

Magyar Építőművészet, 1987, 4-5. szám, 31-old.

Siena, Finta József rajza

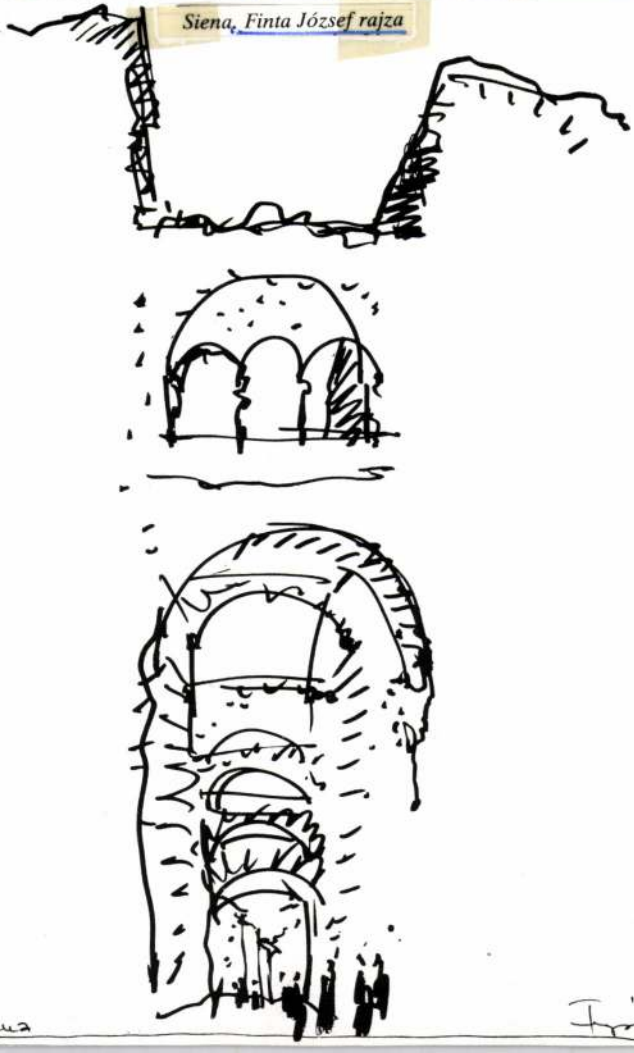

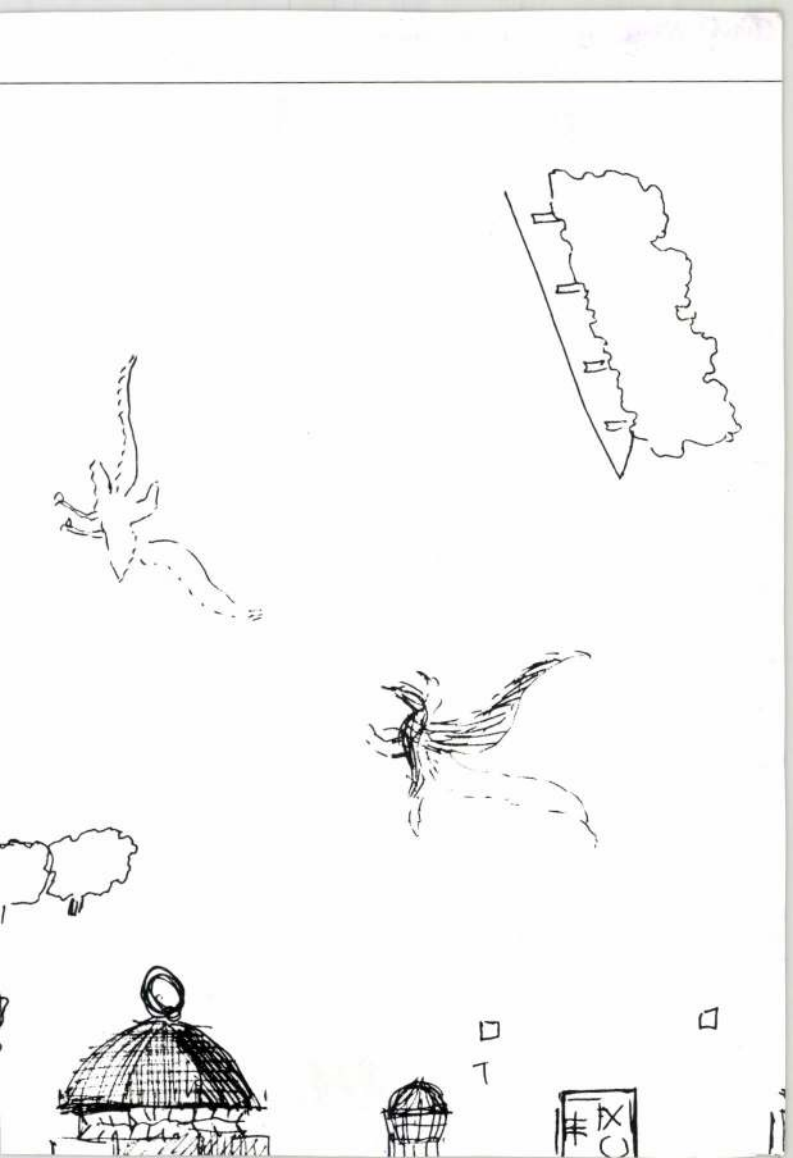

Finta József, Ybl- és állami-díjas építész.
Klaniczay Péter: I. Oldsz-magyar műemléki konferencia.

Magyar Építőművészet, 1987. 4-5 szám, 30-old.

Magyarbikal (Kalotaszeg, Románia).
Finta József rajza
Bicalatu (Romania).

I. Olasz-magyar műemlék konferencia

A már korábban tervbe vett konferencia megrendezésére, részben adminisztratív okok miatt végül 1986 szeptemberében került sor a Magyarországi Olasz Kultúrintézet, a Nemzetközi Kulturális Intézet, az Országos Műemléki Felügyelőség és az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága szervezésében. A konferencia alapvető célja az volt, hogy olyan párbeszéd kezdődhessen — a két ország sok szempontból rokon felfogást képviselő szakemberei között — a műemlékvédelem területén, amely lehetővé teszi az 1964-ben elfogadott Velencei Karta óta eltelt évtizedek aktuális elméleti és gyakorlati kérdéseinek felvetését és megvitatását. Ezzel talán egy régóta hiányzó dialógus újraindulását sikerült elérni, ugyanadók részéről — újszerű volt és a Velencei Karta mai értelmezésében segíthet, illetve a két ország további kapcsolatát előbbre viszi. Szerencsére mind a magyar, mind pedig — ha nem is tökéletes fordításban — az olasz előadások szövege is rendelkezésre áll az Olasz Intézet kiadványában.

Elsőnek *Angelo Calvani*, a firenzei és a pistoiai műemléki felügyelőség vezetője beszélt több évtizedes, az ország különböző területein szerzett tapasztalatairól. Olyan új műszaki megoldásokat ismertetett a műemlékek további pusztulásának megakadályozására, illetve statikai megerősítésére, amelyek az épület eredeti formáját nem változtatják meg, s így lehetővé teszik az immár biztonságos szerkezet építészeti helyreállítását. a tervezés és a kivitelezés során közvetlen munkatársa volt, mutatta be a templom helyreállításának különböző fázisait és a barokk templomtérben feltárt és kiegészített románkori részleteket. Kár, hogy a beszámoló mindjárt az első napon került sorra, mert a felügyelőség tevékenységét jól bemutató példa későbbi ismertetése jobban kapcsolódott volna a helyszínen látottakhoz.

Kubinszky Mihály elsősorban a vendégek számára mondott újat az elmúlt száz év színvonalas, sok stílust képviselő építészeti kultúrájáról. Előadása retrospektív bemutató volt, hiszen ahogy mondta, a konkrét védelem a következő nemzedék feladata lesz. Talán érdemes lett volna részletesebben ismertetni az e korszak építészeté-

Finta József, Ybl-és Államiodíjas építész. 1) Folytatás
Egylakásos családi ház, Bp., XI. Rezeda u. 2. Építész: Finta
József, Pintér Gábor

1. Az átriumudvar képe

Magyar Építőművészet, 1987. 1., 28-old.

Finta József, Ybl- és Állami-díjas Építész 2./ Folytatás:

Egylakásos családi ház, Ép. Bpest, XI., Rezeda u. 2. Építész: Finta József, Pintér Gábor.

2. A telken korábban állott villa eredeti terve. Tervezte Rimanóczy Gyula 1932-ben. Elpusztult a második világháború alatt, Budapest bombázásakor. /repr./

3. A családi ház összképe. /repr./

4. Alaprajz. 1. bejárat; 2. nappali tér; 3. étkező tér; 4. dolgozóláló; 5. gyerekszoba; 6. vendégszoba; 7. fürdőszoba; 8. konyha; 9. lépcső a tetőtérszintre. /repr./

Magyar Építőművészet, 1987. 1., 20-old. † 21-old.

FIUTA József

DUTKA Judit: Az építőn erkölcse [beszélgető Fiuta Józseffel] = Heti Budapest. II. évf. 17. sz. 1990. május 11. 10-12. p. ill

NNEU . . .

Kosáry Domokos: Az európai kis államok fejlődési típusai Akadémiai székfoglaló 1986. április 17. Értekezések — emlékezések

Részlet az értekezésből:

KIS ÉS NAGY ÁLLAMOK A POLITIKAI GONDOLKODÁSBAN

A kis államok változó megítéléséről olykor már az államrendszer problémáinak elemzése során is elkerülhetetlenül szó esett. Érdemes azonban ezt közelebbről is megtekintenünk. Általában persze inkább a nagyhatalmi koncepció bizonyult uralkodónak. De Leibniz vagy Saint-Pierre béketervei a kis államokat és azok pozitívumait is számításba vették. A felvilágosodás századában is főleg a nagy alkotmányos monarchiák számítottak mintaképnek. De emellett felbukkant egy másik, olyan irányzat is, amely, éppen ellenkezőleg, úgy látta, hogy eszményeit csak a kis állam tudja megtestesíteni. Az alábbiakban ezekről az egymással vitázó nézetekről és azok árnyalatairól szeretnénk röviden szólani.

A dialógust a legjellemzőbb formában a francia felvilágosodás különböző irányzatai folytatták egymással, amelyek, modernizált formában, egyrészt a rendi hatalom, a *thèse nobiliaire*, másrészt pedig a központi, királyi hatalom, a *thèse royale* hagyományait vitték tovább. Montesquieu (1689—1755) az előbbi: a rendi felfogás felvilágosult változatát képviselte. Az angol alkotmányos monarchia, tehát az egyik nagy állam mintájára kívánta Franciaországot, a másik nagy államot korszerűsíteni. Mint ismeretes: feltételezte, hogy szoros összefüggés áll fenn az államok nagysága és kormányformája közt. El is vetette az igazán nagy, „univerzális", éppen ezért elkerülhetetlenül despotikus — és végül is felbomló — birodalmakat. Franciaországot és Angliát viszont olyan középnagyságú államoknak tekintette, amelyek természetes útja az alkotmányos monarchiához vezet. Behatóbb figyelmet szentelt Montesquieu a kis államoknak, vagyis a svájci kantonokhoz hasonló köztársaságoknak is, hiszen a kis állam, szerinte, természeténél fogva respublika. Ezeket azonban, bár bizonyos pozitív, vonzó, családias, néha kissé utópisztikusan rajzolt erényeiket több helyt emlegette, mégis gyengének és védtelennek látta a nagyok fenyegetésével szemben. Ha pedig, ennek kivédése érdekében, maguk is megpróbálnák területüket megnövelni, azzal — mint az antik Róma példája jelzi — éppen saját, lényeges jellemzőiket módosítanák. A *De l'esprit des lois* (1748) lapjain (IX. 1—3.) Montesquieu a kis államok föderatív összefogásának gondolatát is felvetette, olyan megoldásként, amely a respublika szabadságát a monarchia nagyobb biztonságával egyesítheti. Végül is azonban a kis államokat túl erőtlennek tekintette ahhoz, hogy gyakorlatilag érdemben követendő mintául szolgálhassanak.

Voltaire (1694—1778) is nagy államban gondolkodott: az abszolutizmus által összekovácsolt Franciaországot akarta modernizálni, de — Montesquieu-től eltérően — a központi hatalom, a *thèse royale* felvilágosult változatának szellemében. Ezért hajlamos várakozással fordulni a felvilágosult abszolutizmus felé. Az a gondolat, hogy a kis állam bizonyos előnyöket nyújthat — például a kultúra szabadsága tekintetében — nála is felmerült. De inkább csak futólag, mellékesen. Gyakorlatilag ugyanis Voltaire a svájci típusú megoldást hamar elveti, mert az olyan külpolitikai gyengeséggel párosul, amelyen legfeljebb különlegesen kedvező földrajzi fekvés segíthet valamit. Végeredményben Voltaire úgy látja, hogy igazán jelentős teljesítmények csak a nagy államoktól várhatók. A francia fiziokraták ugyancsak a nagy államot részesítették előnyben. Ezt tartották ugyanis a számukra különösen fontos mezőgazdasági termelés szempontjából is a legmegfelelőbbnek, szemben a kis államokkal, amelyeknek a kereskedelemhez, iparhoz kell folyamodniuk, hiszen másként nem tudnák magukat eltartani. Ezt fejtette ki François Quesnay (1694—1774), a fiziokrata iskola alapítója, aki úgy látta, hogy a békét csak a nagy és gazdag állam tudja biztosítani, a kicsik inkább csak a nagyok „ágensei" lehetnek. Turgot (1727—1781), aki XVI. Lajos alatt a francia pénzügyek irányítójaként egy ideig, egészen bukásáig (1776) a fiziokraták szellemében próbált bevezetni reformokat — így a belső vámok eltörlése, a kereskedelmi és iparszabadság stb. terén —, az államok elméleti problémáival csak helyenként, vázlatos jegyzeteiben foglalkozott. Ezekből is kitűnik azonban, hogy eszménye az olyan nagy állam volt, mint Franciaország, a legjobb — ha nem is tökéletes — államformának pedig a törvényekkel szabályozott felvilágosult abszolutizmust tartotta, mivel — szerinte — az ilyen állam egységét csak az erős központi hatalom tudja biztosítani. A kis állam, lehet, nagyobb egyenlőséget nyújthat a maga respublikáján belül, de ez nem ellensúlyozza alapvető gyengeségét, amelyen a federáció sem képes segíteni, mert nem megvalósítható, vagy ha mégis az, ismét csak egy újabb nagy államhoz vezet.

Jean-Jacques Rousseau (1712—1778) viszont, tudjuk, ellenkezőleg, éppen a nagy államokról és azok nehézkes, költséges apparátusáról volt lesújtó véleménnyel, és szülővárosa: a svájci Genf mintájára a kis államban fedezte fel az egyetlen olyan modellt, amely képes arra, hogy közvetlen demokrácián alapuló, jó kormányzattal bírjon. Rousseau, aki több ponton egyetértett Montesquieu nézeteivel (ahogy viszont élesen bírálta Grotiust), úgy látta, hogy az állam „ha túlságosan nagy, akkor lehetetlen jól kormányozni, ha pedig túlságosan kicsiny, akkor nem tudja magát egyedül fenntartani." Csakhogy Rousseau-t ugyanis elsősorban nem a külpolitika, a nemzetközi kapcsolatok problémája érdekelte, hanem az államok belső berendezése, az, hogy a „közakarat", az emberek óhaja, igyekezete, tehetsége milyen formák közt tud a legjobb eséllyel, közvetlenül érvényesülni. A jó kormányzat — írta a *Du Contrat social* (1762) egyik helyén (II. 9.) — többet ér, mint a nagy terület. Így aztán érthető, hogy a kis állam gondolata, amely Montesquieu-nél, megnyerő vonásokkal ugyan, de inkább csak mellékesen, amolyan impraktikus megoldásként bukkan fel, itt most egyszerre fő motívummá, követendő eszménnyé lép elő. A kormányforma Rousseau szerint is az állam nagyságával áll összefüggésben. A nagy államot viszont igazán jól kormányozni alig lehet, ezen még a belső autonómiák sem igen segítenek. A nagy fővárosok tülekedésében is elvész az emberi tehetség. Minél nagyobb az állam, annál több veszély fenyegeti az egyén szabadságát. Európa sem tud addig rend-

bejönni, amíg főleg nagy államokból áll. A jó megoldás tehát a kis állam, lehetőleg a maga egyszerű, természetes funkcióiban. Ezért azután Rousseau a lengyel rendeknek is, megkeresésükre, azt tanácsolta: osszák fel három, vagy még több kisebb politikai egységre országukat (*Considérations sur le gouvernement de Pologne,* 1772). Mivel azonban a kis államok külön-külön nyilvánvalóan képtelenek volnának magukat az erősebb és mohó szomszédokkal szemben megvédeni, federatív rendszerben kellene őket összefogni. Rousseau itt Montesquieu elképzelését fejlesztette tovább. Azt szerette volna, ha „egy nagy nép külső hatalmát egy kis állam szabad fegyelmével és jó rendjével" sikerül egyesíteni.

A vita más országokban is végigkísérte a XVIII. és részben a XIX. századot. Svájcban Isaak Iselin (1728—1782) bázeli filozófiai és politikai író sokban a francia fiziokraták követőjeként a nagy monarchiát tartotta példaképnek. Rousseau-tól eltérően úgy látta, hogy nincs — és nem is volt — boldog természetes állapot, az emberiség a barbárságból, az egymással marakodó, kis hordák és kis középkori feudális tartományok világából halad a felvilágosodás felé. Ő maga kis államban élt. De — talán éppen ezért — nem volt nagyon hízelgő véleménnyel a svájci kantonok politikai vezető köreinek nem egyszer arisztokratikus jellegű uralmi rendszeréről.

Az ugyancsak svájci Johannes von Müller (1752—1809) viszont, éppen ellenkezőleg, a kis politikai egységek, így saját hazája ősi, házias erényeit volt hajlamos idealizálni. Mint történész, nem kapcsolta szorosan össze az állam nagyságát és kormányformáját, hanem azt vallotta, hogy az alkotmánynak mindenkor a helyi feltételekhez kell igazodnia. A pozitívumokat azonban főként a kis államok sajátosságaiban szerette felfedezni. Szerinte a kis állam kedvezőbb lehetőségeket nyújt mind az anyagi erők, mind az egyéni tehetségek fejlődése számára, hívebben megőrzi a történeti értékeket és — főleg — jobban biztosítja a szabadságot. Ez utóbbihoz azonban — nézete szerint — szükség van a rend megőrzésére is, ami igazolná Müller szimpátiáját például Bern város vezetésének arisztokratikus jellege iránt. De hogyan tudja magát a kis állam a külső fenyegetéssel szemben megvédeni? Viselkedjék nyugodt méltósággal, erényesen, lehetőleg ne adjon okot a beavatkozásra — hangzik az első tanács. Esetleg — így Svájc esetében — a természet, a hegyeik is segítenek neki. Mindezek mellett azonban, végső fokon, itt is felbukkan a már ismert recept: az összefogásé egy „szövetségi köztársaságban". Hozzátehetjük, hogy Müller egy időben, a mainzi választófejedelem szolgálatában, a német status quo védelmezőjeként lépett fel II. József területi cserékre irányuló terveivel szemben. Így aztán államelméleti fejtegetéseit konkrét politikai álláspontja is átszínezte, amikor a német kis államok erényeit, illetve az állítólagos új Habsburg „egyetemes monarchia" veszedelmeit próbálta éreztetni olvasóival.

A német megnyilatkozók közül elsőnek magát II. Frigyest (1712—1786), a porosz királyt (1740—1786) idézhetjük, akit természetesen — gyakorlati szempontból is — elsősorban a nagy állam hatalmi problémái érdekeltek. Eleinte, mint a fiatalkori írásai mutatják, mélyen lenézte a nyomorúságos és gyenge kis államocskákat és fejedelmeiket, akik sem katonai, sem pénzügyi téren nem rendelkeznek valódi hatalmi eszközökkel. S akkor is, ha néha rájuk figyelt, inkább az foglalkoztatta, hogy az ilyen szánalmas kis képződmények miként tudnak egyáltalán a nagyobb hatalmak közt fennmaradni. Később azonban álláspontja — úgy látszik — bizonyos mértékig módosult. Ugyanis eredetileg 1746-ban készült, francia munkájának *(Histoire de mon temps)* előszavát utólag, 1775-ben átírva így nyilatkozott: „Úgy látom, hogy a kis államok is fenn tudják magukat a nagy monarchiákkal szemben tartani, ha szorgalmasak és ügyeiket jó rendben viszik." A módosítás persze részben abból is magyarázható, hogy II. Frigyes közben, anélkül, hogy ambícióit feladta volna, saját külpolitikáján is változtatott: az egykori támadó most már hódításainak, pozíciójának féltékeny őrzője lett, vagyis a Habsburg-hatalommal, így II. Józseffel szemben a fennálló helyzetet igyekezett megvédeni a Német-római Birodalom széttagolt rendszerén belül. [. . .]

Korunk építészetének problémáiról nyilatkozott
Finta József építész, akadémikus

Finta Józsefet, a hazai építészet egyik kiemelkedő személyiségét, többek között számos külföldi és hazai szálloda tervezőjét a Magyar Tudományos Akadémia 1985-ben választotta levelező tagjai sorába.

— Úgy tudom, hogy a második világháború előtt több gyakorló építész tagja volt az Akadémiának, mint az újjászervezettben?

— Valóban így van, de meg kell jegyeznem, hogy az akkori szervezetnek megfelelően az I. Osztály ún. Széptudományi Alosztályába vették fel az építészeket. Ezt az Alosztályt azonban az 1949. évi átszervezés megszüntette, ettől kezdve a Műszaki Osztály teremthetett (volna) lehetőséget az építészek akadémiai felvételéhez. Természetesen voltak építész akadémikusok, hogy a főleg teoretikai kérdésekkel foglalkozó Major Mátét vagy az épületszerkezetek tudományát művelő Gábor Lászlót említsem, az újabb időkből pedig Preisich Gábort vagy — az inkább az építészet problémáiban jártas, de nem par excellence építész Szabó Jánost. Az azonban — enyhén szólva — nem volt jellemző, hogy gyakorló építészt válasszon tagjai sorába a Magyar Tudományos Akadémia.

— Székfoglaló előadása, mint az „Értekezések — Emlékezések" egyik legújabb kötetében olvashatjuk, azért jelenthet a szakmában jártas és a laikus olvasónak is élményszerű olvasmányt, mert abban a gyakorló építész beszél megvalósult épületei, tervei alapján az építészet elvi kérdéseiről.

— Székfoglaló előadásomat 1986 februárjában tartottam meg. Azóta, az MTA 1990. évi közgyűlésén olyan felterjesztést fogalmaztam meg, amely tulajdonképpen az értekezésemben foglaltakkal párhuzamos, az abban foglaltakból is fakad. Minthogy véleményem szerint az egész épített környezet minden humán és reál problémáját együttesen, egy matériaként kellene kezelni — funkcionális, környezeti (és környezetvédelmi) komplex kérdéseit pedig esztétikai vetületükkel is együtt kellene vizsgálni —, javasoltam, hogy az Akadémián szervezzék, alakítsák meg az „Épített környezet osztályát".

— A jelenlegi Műszaki tudományok Osztálya nem nyújt kellő kereteket e problémakör gondozásához?

— A Műszaki Osztály megértéssel kezeli ugyan az építészet ügyét, de keretei között ez a téma lényegében idegen test. Az építészet problémái ma nem elsősorban műszaki természetűek (persze azok is, gondoljunk a technika és technológia kérdéseire); — sokkal inkább függnek össze azzal az élettel, amely az épített és tárgyi világ környezetében bontakozik ki. Tehát elsősorban funkcionális, tartalmi problémákkal kell foglalkoznunk, ezenkívül szociális, esztétikai, etikai, azaz humán természetű kérdésekkel. Úgy érzem, hogy az ÉPÍTÉSZET ügye — hogy úgy mondjam — „alulkalkulált" a Magyar Tudományos Akadémián.

— Ezért is lett székfoglaló előadása elsősorban nem műszaki jellegűvé?

— Azok az építészeti problémák, amelyekkel „A funkció társkeresései, szerződéseim Budapesttel" című előadásomban foglalkoztam, nem parciálisan és provinciálisan hazai, hanem nagyon is világméretűek, ha konkrét példáim budapesti épületeimből adódtak is. Világméretűek mind tartalmi, mind esztétikai érte-

lemben. Hiszen az építészet mindenütt stílusválsággal küzd: az ún. klasszikus modern, a huszadik század stílusa — legalábbis átmeneti értelemben — nem vált populárissá, nem tudott oly mértékben beépülni a közízlésbe, érzelmi értelemben olyan emberközelbe kerülni, mint az ún. történeti stílusok esetében és korában. Jelentős problémaként tarthatjuk számon — szintén világszerte — az építészet és a tárgyi környezet kontaktációjának kérdését, a környezeti illeszkedés minden problémáját, ami természetesen szintén kevésbé műszaki, inkább esztétikai és etikai vetületű.

Értekezésem során nem tudtam minden problémát átfogni, amellyel a jelen építészete küzd, csak igyekeztem az abszolút gyakorló építész gondjainak, belső kételyeinek és kérdéseinek egy részét felvázolni.

— Az értekezését kísérő képanyag is illusztrálja, hogy az előadás szövegében főleg négy, az utóbbi időszakban tervezett épületének tanulságait vonja le: a Fórum, a Penta, a Novotel és a Taverna szállókét, illetve a Novotel tömbjéhez tartozó Budapest Kongresszusi Központét.

— Előadásomat 1986-ban tartottam meg, ehhez képest az értekezés szövegének 1990. évi — év végi — megjelenése bizony kicsit kései. Hiszen az azóta megépült házaim legalább olyan közel állanak hozzám, mint az előbbiek. Szívesen beszéltem volna a Bajcsy-Zsilinszky út — József Attila utca sarkán épült Kereskedelmi Központ épületéről, amely különösképpen sok kontaktációs problémával küzd: akár az Andrássy út lezárásának kérdését vagy a közelében emelkedő Bazilika városképet meghatározó tömbjét nézzük. Úgy érzem, hogy ez az épület, minden „kérdőjelével" együtt jobban jellemezhetné azokat a mai építészeti problémákat, mint azok a régebbi munkák, amelyekről értekezésemben szóltam.

De szívesen vontam volna le a Dózsa György úti Hotel Liget épületének tanulságait is. A régi „Kéményseprő" étterem helyén épített szállóval kapcsolatosan súlyos léptékproblémák jelentkeztek. A szálló törekvéseim nyomán szerencsére viszonylagosan kicsiny épület lett, bár 140 szobát foglal magába. Ez a környék, vagyis a Hősök tere környezete a múlt század 80-as és századunk 10-es évei közt a „bankárvillák" zónája volt, s ez az állapot, ez a funkció bizonyos stílust és léptéket deklarál. Nekem ezen a kis alapterületen egy meglehetősen nagy szobaszámmal kellett illeszkednem a nagyon határozott hangulatú miliőhöz.

Ne tartson hivalkodónak, de megemlítem, hogy a Tavernára és a Kereskedelmi Központ épületére hivatkozva választott az Amerikai Építőművészek Szövetsége (AMERIKAI ÉPÍTÉSZETI INTÉZET) dísztagjai sorába: erről a napokban kaptam meg az értesítést. Ezt a végtelenül megtisztelő gesztust azért is tartom nagy jelentőségűnek, mert azt is deklarálja, hogy a mi meglehetős elzártságunk a világ építészeti mozgásaitól — ennek gazdasági és politikai okai is voltak — nem jelenti azt, hogy a világban nincs meg a készség arra, hogy eredményeinket elismerje, s bennünk, hogy készek legyünk a más építészeti eredményeinek fogadására. Röviden szólva: hogy azok a problémák, amelyekkel a magyar építészet küzd, megértésre találtak egy amerikai magas szakmai grémiumban is.

— Az előadásában több oldalról — táj, környezet, tér, forma — vizsgált budapesti épületeit, a „ház"-akat, ahogy többször említi e szállodákat, szinte hűvös tárgyilagossággal mutatja be az olvasóknak. Önmagában sem állított fel valamiféle értékrendet megvalósult alkotásairól?

— Bizonyos fajtát igen. Természetesen vannak sikerültebb vagy kevésbé sikerült házak, de ezt a tervezés

állapotában nem mindig lehet előre látni, értékelni. Az építész minden munkájában a legjobbat akarja megvalósítani, de a kész mű nem mindenkor igazolja az elképzelést, az elképzelő szándékát. Például a Novotel-komplexumban, illetve a Budapest Kongresszusi Központban azt tartom sikeresnek, hogy a Pátria-teremmel viszonylag kis helyen sikerült tágas teret biztosítanom, mint ahogy az is jó megoldásnak tűnik, hogy egy egészében nagy volumenű épületet sikerült a Gesztenyéskert parkjába illeszkedően elhelyeznem. Azt hiszem, hogy meglehetősen alázatos ház, pedig belső tere szinte szétfeszíti szoros keretét. E hatáshoz hozzájárult, hogy az épület egy részét lesüllyesztettük.

— És a Taverna esetében milyen problémával találta magát szemben az építész?

— Hadd említsem meg, hogy nagyon szeretem a Belvárost: valójában „természetes" környezetemmé lett. Ide kellett a furcsa formájú s meglehetősen kicsiny telekre egy 224 szobás szállodát terveznem úgy, hogy a szálloda saját belső, ellenőrizhető életét megteremtve, az épület „átjárható" legyen: átjárható passzázsszerű kiképzése révén a Petőfi Sándor és a Váci utca felől is.

— Engedjen meg egy stiláris kérdést: a deklaráltan eklektikus, szecessziós környezet hogyan tud befogadni egy deklaráltan mai épületet?

— Egyetlen építésznek sincs joga ahhoz, hogy saját ízlésdiktatúrájával negatív irányban befolyásolja a ház környezetét. Véleményem és hitem szerint az építészet tulajdonképpen és alapvetően szolgáltatás, amelyben az optimalizációs folyamat elsőrendű célja, hogy az épület, a ház, például a szálloda által befogadott élet továbbra is zavartalanul működjék. Én a funkció fogalmába mindenkor beleértem az esztétikumot, valamint az érzelmi vektort. Az emberi érzelmek kielégítése az épületnek ugyanolyan funkciója, mint az objektíve megfogalmazható funkcionális igények kielégítése, azoknak a mozgásoknak az értelmes tendálása, amelyeket az épület formál, alakít vagy éppen — deformál.

— Ezt értelmezhetjük építészeti hitvallásának is?

— Igen, de még hozzátenném: aki ismeri megbízásaim számát ebben a recessziós időszakban, talán megkérdi: hogyan, mivel magyarázható ez a munka-bőség? Nem úgy, hogy bármikor ügyesebben menedzseltem volna magam, mint bármelyik kollégám, avagy bárminemű hatalommal szoros és nem szakmai kapcsolatot teremtettem, vagy teremteni akartam volna! Végül is leegyszerűsítve: az épület is árucikk, az ezt megelőző terv is, melyet el kell adni. Az erkölcsös kereskedő pedig jó áruval kereskedik...

(Végh)

Pannonia régészeti kézikönyve

Beszélgetés dr. Lőrincz Barnabással, az ELTE Ókortörténeti tanszéke egyetemi docensével

Előtörténet

Amikor dr. Lőrincz Barnabás docens urat a *Pannonia régészeti kézikönyve* létrejöttének körülményeiről kérdeztem, mintegy 30 évre tekintve vissza kezdte beszámolóját.

— A Paulys Realenzyklopädie der classischen Altertumwissenschaft IX. pótkötetében a „Pannonia" címszó alatt néhai Mócsy András professzor úr monográfia terjedelmű összeállítása jelent meg, 1962-ben. Ekkor és a következő években, 1987-ben bekövetkezett haláláig Mócsy professzornak még számos könyve, tanulmánya jelent meg magyarul is, idegen nyelveken is, melyekben a Pannoniára vonatkozó kutatásokat foglalta össze, mintegy előkészítve egy összefoglaló jellegű kézikönyv anyagát. 1979-ben az az elképzelés fogalmazódott meg benne, hogy a Magyarország régészeti kézikönyve-sorozat — amelynek mindeddig egy kötete jelent meg (*Vértes László:* Az őskőkor és az átmeneti kőkor Magyarországon. Bp., 1965.) — római kötetét egy szerzői kollektíva elkészítse. A 11 tagú szerzői gárda — Barkóczi László, Bilkei Irén, B. Bónis Éva, Fitz Jenő, Gabler Dénes, Lányi Vera, Lőrincz Barnabás, Mócsy András, Szabó Klára, Szabó Miklós és Szilágyi Mária — 1979-ben kezdett a Pannonia-kötet munkálataihoz.

— Tanár Úr szavaiból úgy értem, hogy a kézikönyv alapjának az említett enciklopédia szócikke tekinthető.

— Igen, a kézikönyv e szócikk beosztását követi. 1981—84 között készültek el a kézikönyv kötetének egyes részei.

— Elmondhatjuk tehát, hogy a kötet a kutatások 1984. évi állapotát tükrözi?

— Az 1980-as évek elejével vontuk meg a határokat, viszont a szakirodalmi részben jóval tovább kísértük figyelemmel a megjelent műveket, tanulmányokat, szinte a legutóbbi évekig. 1985-ben kezdtük meg a kötet szerkesztési munkálatait. Könnyebbséget jelentett, hogy a lektorálás nehéz munkáján már túl voltunk. Ez még Mócsy professzor úr irányítása mellett történt meg. Halála után Fitz Jenő lett a kötet főszer-

kesztője. Ezután került — 1987-ben — az Akadémiai Kiadóhoz a kézirat. A *Pannonia régészeti kézikönyve* Mócsy András egyik utolsó, kiemelkedő tudományszervezési és alkotói teljesítményének tekinthető.

A kézikönyv szerkezeti beosztása

— Csupán régészeti kérdésekkel foglalkozik a kézikönyv?

— A cím talán túlzott szakszerűséget sugall, bár a közel 400 oldalas mű alapját valóban régészeti kutatások eredményei alkotják, mégis az egykori Pannonia tartomány teljes történetét mutatja be. Azzal kezdődik, hogy megismertet a tartomány nevére, földrajzára vonatkozó forrásadatokkal, leírásokkal. Tárgyalja a kelta korszaknak — a pannoniai őslakos kelta és illyr törzseknek — a római hódításig terjedő, a régészeti leletek kiaknázásával megírható történetét is.

— Eseménytörténetről van szó?

— Természetesen, amennyire a források és a leletek ezt lehetővé tették. Az egyes részekben szólnak a szerzők a közigazgatásról, a vámügyek kérdéseiről: leírják a tartomány határait, területi felosztását, megadják az ismert helytartók, procuratorok — azaz gazdasági vezetők — teljes listáját és így tovább.

— A pannoniai városokat is bemutatják?

— Igen. Ismertetjük a tartományi gyűlések székhelyeit. A legteljesebb kép a Pannonia Inferior-beli székhely, Gorsium-Tác esetében bontakozott ki, amelynek feltárása Fitz Jenő nevéhez fűződik. De áttekintést nyújt a kötet a többi pannoniai városról is, feltüntetve, hogy mikor alapították azokat, kik voltak ismert tisztségviselői, és az igazgatás részeként szólnak a szerzők a bennszülött közösségekről is.

— Milyen helyet kapott a kötetben Pannonia hadügye?

— Minthogy Pannonia a római tartományok közt elsősorban védelmi szerepet töltött be, a kézikönyvben nagy fejezetet szenteltünk a pannoniai hadsereg kérdéseinek. Pannonia határtartomány volt, így nemcsak római légiók tartózkodtak területén, hanem ún. segédcsapatok is. A kézikönyv teljes csapattörténeti áttekintéssel szolgál. Ismertetjük a hadsereggel kapcsolatos építkezéseket: a légiók táborait, a segédcsapatok táborhelyeit, az őrtornyokat, a túlparti építkezéseket, egészen a barbaricumban lévő Hatvan melletti őrállomásig. Ez a rész tehát teljes limes- és hadseregtörténet.

— A tihanyi alapítólevélből ismerjük a „fehérvári hadi út" megjelölést. Pannonia római tartományban is bizonyára építettek ilyen hadi utakat?

— Egyre több régészeti adatunk van a különböző célú — hadi és kereskedelmi — utakról. Itt olvasni lehet a közlekedési eszközökről (kocsi, hajó) éppúgy, mint az utak mellett felállított mérföldkövekről. De ez már átvezeti az olvasókat a pannoniai élet más kérdéseihez.

Gazdaság, kereskedelem, szellemi élet

— Mit tudunk meg az ókori hétköznapokról, a mindennapi életről?

— Bepillantást kaphat az olvasó a mezőgazdaság, a bányászat és fémművesség, az üveg- és bronzművesség, valamint a fazekasság eszköztárába. Itt esik szó az egyes termékekről is, amelyeknek típusait a képtáblák bemutatják.

— Hogyan jutottak el ezek az iparcikkek a lakosokhoz?

— Mint manapság, ezeket az Ókorban is a kereskedők juttatták el a felhasználókhoz. A kereskedelemmel foglalkozó fejezetben azt vizsgáltuk meg, hogy honnan és mit importált Pannonia. Exportról azonban keveset írhattunk. Mint említettem, Pannoniának a római tartományok sorában elsősorban katonai jelentősége volt, nem gazdasági. Története első századában még exportált ugyan rabszolgákat az aquileiai piacra. Aquileia e korszakban olyan fontos kereskedelmi központ volt, mint a középkorban Velence! Ipari cikkek exportjáról azonban alig van emlékünk, talán csak a pannoniai kerámiai termékek jelentenek kivételt bizonyos időszakokban. Az importáruk beszerzésében elsősorban Itáliáé volt a vezető szerep a Kr. u. első század végéig. Ekkor Gallia veszi át ezt, illetve a 2. század második felétől kezdve a germániai műhelyek. A luxuscikkek nagy importja azonban a 3. század második felétől leállt: ekkor Pannoniában belső ellátásra rendezkedtek be.

— Mit importáltak Pannoniába?

— Mai szóhasználattal élve azt lehetne mondani: luxuscikkeket. Például üvegárukat, különleges kerámiákat, drága fémedényeket, selymeket, festékeket, olajat, bort.

— Nem szólt még eddig a lakosságról.

— Pedig a kézikönyv részletesen foglalkozik mind a pannoniai őslakossággal, mind a bevándorolt, betelepült rómaiakkal. Meg lehet ismerni belőle a lakóhelyeiket: a falusias és városias településeket. Régészeti leletek sokasága alapján tárjuk az olvasók elé a lakosság temetkezési szokásait, a halottkultusz emlékeit, a hamvasztásos, csontvázas, kocsi-, ill. halomsírok leleteit. Összefoglaljuk a különböző időszakokból származó síremlékek, sírkövek, sírépítmények tanulságait is, beleértve természetesen a késő római kor és a kora kereszténység emlékeit is.

— Ez már a vallás kérdéskörét is érinti.

— Külön fejezet foglalkozik Pannonia vallási életével, szokásaival. Az egyiptomi és más keleti kultuszok kivételével részletesen foglalkozik a kézikönyv az államvallás, a különböző helyi és provinciális istenségek tiszteletének emlékeivel, a papok helyzetével és szerepével, a kereszténységre való átmenet történeti-régészeti adataival.

— A művészettel és kultúrával is foglalkozik a kötet?

Fatojás

„Szabályos" rendőrségi bejelentés után üti fel kempingasztalát Budapesten, a Ferenciek tere 1. előtt – pár lépésre a metróállomás kijáratától – 26-án, pénteken délután 2 és 4 között Éliás András, hogy ilyen szövegű leveleket gyűjtsön szabályosan címzett borítékban:

„Kedves Demszky Gábor!
Követelem Öntől az ún. „Fővárosi Közterület-felügyelet" azonnali felosztatását!"

A fent nevezett *rohamosztag*nak – írja – érvényes *szabályzat szerint* ugyan még néhány igen apró feladatköre van, az *intézkedéseik legalább 90 százalékát azonban két feladat „végrehajtása" jelenti: elszállíttatják a tilosban parkoló gépkocsikat*, illetve az *utcai árusokat hajkurásszák*. S mivel e *két tevékenységgel a rendőrség is foglalkozik* – mondja –, e célok érdekében *külön szervezódés fenntartása nem indokolt*. Amit a „felügyelők" csinálnak, azt elvégzi a rendőrség is. Mondhatnók tehát, Éliás úgy véli, ez a szerv afféle fatojás...

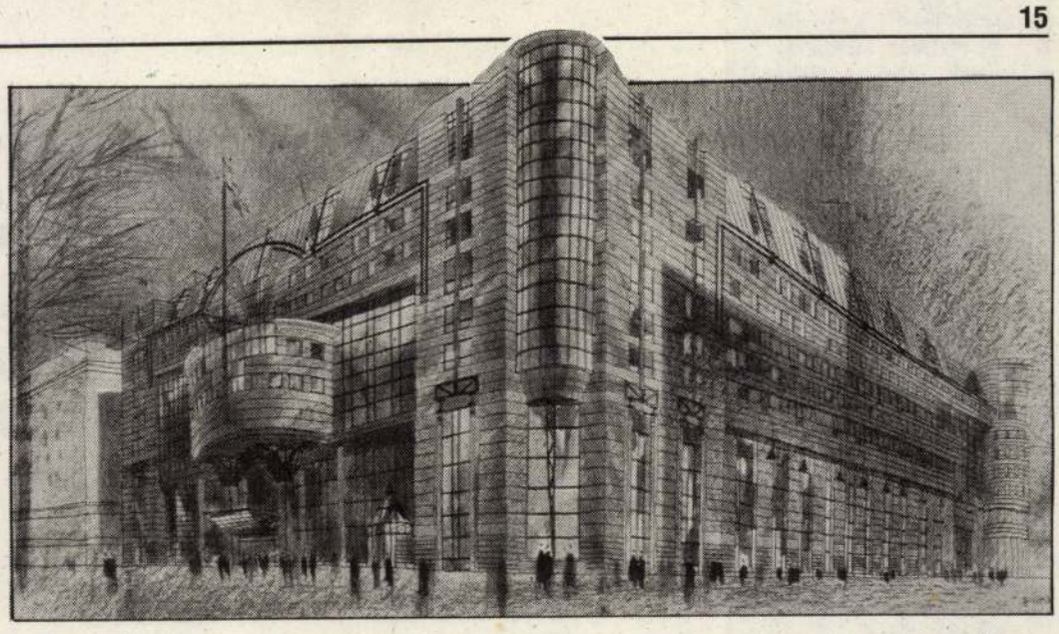

Bokréta a Kempinskinek

A múlt héten tartották Budapest legújabb szállodájának, a Grand Hotel Corvinus KEMPINSKI-nek a bokrétaünnepségét. A 370 szobás, 9 emeletes szálloda, amelyet az IBUSZ Rt. és a Kempinski cég építtet, jövőre már vendégeket fogad. *Alexander Arnotnak*, Németország nagykövetének üdvözlő szavai után a jelenlevő építők, tulajdonosok és vendégek – mintegy hétszázan – jogosan ünepelhették a 12 hónap alatt határidőre átadott épületszerkezetet. Az építészetileg lenyűgöző terveket egyébként magyar építész, Finta József és az általa vezetett mérnökcsoport készítette. A pesti belváros új büszkesége a Bécsi utca és a Deák Ferenc tér sarkán a Lufthansa német légitársasággal szoros együttműködésben álló Kempinski szállodalánc tagja lesz, amelynek Bangkokban, Buenos Airesben, Bombayben, Dallasban, Hongkongban, Isztambulban, Los Angelesben, San Franciscóban, Santiago de Chilében és Torontóban vannak – Németországon kívüli – házai. Jövőre Münchenben, Moszkvában és Pekingben is új Kempinski-szállodák nyílnak.

–h–

Elmaradt milliók helyett újabb milliós veszteségek

Nem tudja megmagyarázni amerikai partnerének *Szabó Péter* vállalkozó, hogy igazán mi van a háttérben, miért nem tartja be az Észak-Pesti Áfész a hármuk által aláírt társasági szerződést. A tavaly december elején rögzített megállapodás szerint ez év januárjától hat, többségükben évek óta sok-sok milliós veszteséget produkáló ABC-áruházat kapott hasznosításra a háromtagú kft., amelynek fele részben az Áfész maga is tulajdonosa, olyannyira, hogy szavazategyenlőségnél a döntő szó az övé.

Az Áfész illetékesei azonban hibát követtek el: *a változásról nem értesítették időben az érintetteket*. Nyomban szárnyra is kapott a hír: a vezetők mentik a vagyont, a bolt dolgozóit pedig utcára teszik. A vádaskodások hamar személyeskedésbe mentek át, s az egyik érintett kerület újságját is fölhasználták a sértegetésekre, a korábban elfojtott indulatok levezetésére. Az állításokat cáfolta, sőt hitelrontásért, rágalmazásért perrel is felelt az elsőszámú céltábla: *dr. Vass Nándor* elnök. Ilyen hangulatban azután hiába ült többször is össze az igazgatótanács, hogy tisztázzák a félreértéseket, ezek rendre acsarkodásba torkolltak, néhányan a szerződés visszavonását szorgalmazták.

A szerződéskötés – úgy tűnik – jó alibi volt arra is, hogy egyesek megkérdőjelezzék a vezetőség legitimitását. De hogy a szerződés ténylegesen mit is tartalmaz, azt az ellenzők inkább csak hallomásból ismerték, mégis kétségbevonták jogszerűségét. A feljelentésre az illetékes kerületi vezető ügyész írásban válaszolt: az iratok átvizsgálása alapján törvénysértést nem észlelt. Ugyanerre a megállapításra jutott az igazságügyi minisztériumi független szakértő, aki kijelentette: kisebb formai hibák ellenére az Áfész vezetői jogszerűen írták alá a kft. alapításáról szóló szerződést, s az érvénytelenség címén nem támadható meg. Hangsúlyozta, hogy az Áfész *csak a hasznosítás jogát* adta át, a rendelkezés, vagyis *az eladás jogát nem*. Tehát igazságtalanul vádolják a vezetőket ennek kapcsán a vagyon kiárusításával. Sőt, a megállapodás értelmében *a kft. évente 15 millió forintot köteles fizetni a hat üzlet hasznosítási jogáért*, s emellett az állóeszközökért és az árukészletért is fizet, ami újabb többmilliós forgótőkét jelent az Áfésznek fejlesztésekre, béremelésekre. Az összeg befizetéséről a vállalkozó írásos garanciát is fölkínált.

Az Áfésznek kapóra jött Szabó Péter ajánlata, hiszen így kockázatmentesen jut évente minimum 15 millióhoz. A boltvezetők ellenállását tapasztalva a vállalkozó írásba adta azt is, hogy havi fizetésüket nettó 50 ezer forintban garantálja, s a bolt dolgozóinak is 30 százalékot emel, ha a szigorú, szoros elszámolású rendet betartják. Az ajánlatot mégis visszautasították, pedig hivatalosan a bruttó jövedelmük 25 ezer forint körüli havonta. Ehelyett a boltvezetők a kft. által beígért évi 15 milliónak a dupláját ígérték az Áfésznek. Ezzel a vállalkozó nem akart versenyre kelni. Fél év türelmi időt kínált, s ha ezalatt a boltvezetők leteszik a pénzt, visszalép. Az elnök és az ügyvezető igazgató boszszúsan néz most egymásra, ha a félévi eredmény szóba kerül. Ugyanis újabb mínuszokat produkált több bolt a milliók helyett, amelyeket ez alatt befizetett volna.

A szerződés végleges sorsáról hamarosan döntenek, mert lejárt a türelmi idő. Egyoldalú visszamondás esetén – érvel az elnök – az Áfésznek vállalnia kell a jogi és anyagi következményeket, ami az eddigi költségeket és az elmaradt hasznot tekintve újabb milliókra rúghat. Ha per lesz, ez persze elhúzódhat, de a féléves adatok birtokában az elnök azt már most fontolgatja, hogy kezdeményezi a veszteséges üzletek bezárását. S akkor csaknem száz ember munka nélkül maradhat.

(bubrik)

Éhhalál Afrikában

Borúlátó jóslatok szerint a polgárháborúk, a szárazság, a demográfiai robbanás és a menekültek áradata következtében 30 millió embert fenyeget Afrikában az éhhalál. Az utolsó nagy éhínség 1984-ben volt, amelynek során 3 milliónan haltak meg. A katasztrófa elkerüléséhez mintegy hatmillió tonna élelemre volna szükség, de jelenleg ennek legfeljebb a felét tudják biztosítani.

Rövidesen elbúcsúzunk a fillérektől

A **Tallózó** várható száma több érdekesség mellett arról ad hírt a Vas Népe című újság interjúja nyomán, hogy a fémfilléreket egy-két éven belül kivonják a forgalomból.

Jelenleg hárommilliárd pénzérme van forgalomban, ezek helyett fokozatosan újakat ad majd ki a Nemzeti Bank. Jövőre új – mostani címerünkkel díszített – egy- és kétforintosokat vernek. Tavaly még százmillió 10 és 20 filléresre volt szüksége a pénzforgalomnak, az idén azonban már alig igénylik. Egy-két év múlva teljesen kikerül a forgalomból e két érme, s követi majd az 50 filléres is. Ez nem utolsósorban az eddigi infláció következménye, ámbár sok esetben már évekkel ezelőtt is csupán a vásárlók szemének káprázására szolgált – mondjuk – egy 999 forint 80 filléres ár 1000 forint helyett... Nemcsak kisebb új forintérméket bocsátanak ki, de körülbelül két év múlva várható az 50 és 100 forintos pénzérme is. Az még nem dőlt el, hogy a papírpénzeket fölváltják-e ezek, vagy azok mellett kerülnek forgalomba. Ám ebben az esetben is figyelembe veszik a lakosság véleményét, a terveket bemutatják, véleményeket gyűjtenek, s ezek figyelembe vételével döntenek az új pénzekről.

Érettségizettek, szakmát változtatók, figyelem!
Továbbtanulási lehetőségek, számítástechnikai szakképzés
félinterlzív formában
1991/92. tanév
Számítógép-programozó
1991. szeptember–1992. július (FEOR, felsőfokú szakképesítés)
Heti 18 óra elfoglaltság
Tandíj: 81 000 Ft
(3 részletben fizetendő)
Személyi számítógép szoftver üzemeltető
(FEOR, középfokú szakképesítés)
1991. szeptember–1992. március
Heti 12–14 óra elfoglaltság
Tandíj: 44 000 Ft
(2 részletben fizetendő)
Helyszínek: Budapest, Szeged, Kaposvár, Székesfehérvár
Jelentkezni lehet: INFORMATIKA OKTATÁSI KFT. 1117 Budapest XI., Bogdánfy u. 10/B (Az EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM Számítóközpont épületében). Telefon: 186-9066/1807 Fax: 181-1976 Telex: 227657
Ügyintézők: Bayerle Krisztina, Králik Andrásné, Gomba Gabriella

Az összeomlástól a

Ahol kamatcsökkentéssel támogatják az infláció megfékezését • De a sorban állás kérdését rendezni kell • Nincs nyilvántatrás

Új szót kell megtanulnunk a pénz világában, évek óta elfelejtettük, oly kevéssé volt használatos: „csökkentés". A Postabank volt az első, ahol kimondták: „kamatot csökkentenek". A vállalatok számára nyújtott rövid lejáratú hitelek (forgóeszközhitelek) kamatából 2 százalékot, a vállalkozók számára nyújtott hitelek kamatából 3 százalékot vesz ki a saját zsebéből a bank, és teszi át a miénkbe

• Milyen megfontolásból csökkentettek éppen most, amikor aki csak teheti, emeli az árakat, főként a pénz árát? – tudakoltuk *Varga Iván* vezérigazgató-helyettestől.

– A pénzügyi kormányzat következetes monetáris politikája eredményt hozott, sikerült az infláció növekedését megállítani. A Postabank szilárd pozíciót szerzett a pénzpiacon, van ereje ahhoz, hogy támogassa a pénzromlás megfékezését. Ezzel a kamatcsökkentéssel szakít az inflációs várakozással, ami egyébként önmagában is gerjeszti az értékvesztést.

• Milyen hatást várnak a kamatcsökkentéstől?

– Főként lélektani hatással számolunk. Jelzés a vállalati körök számára, hogy az első osztályú adósok tevékenységét a Postabank segíti, valódi üzleti partnerként viselkedik.

• De önök is a piacról élnek. És ott annak szállítják le az árát, amiért nem tolonganak. Mi van emögött?

– A Postabank likviditása igen jó, kétes kintlévőségei csekélyek. Az elmúlt három év alatt a magyar bankok között a huszonkettedik helyről a hatodikra rukkolt előre. Terveink között szerepel a vállalatok felé nyitás. Gondoltuk, hogy a kamatcsökkentés a legjobb módszer arra, hogy a gazdálkodó szervezetek vezetői felfigyeljenek a bank üzletpolitikájára.

• Számos területen rátértek az előre fizetésre, tehát csak akkor teljesítenek, ha előbb készpénzben fizet a megrendelő. Mi lesz, ha egy kenyérgyár csak akkor kap lisztet, ha előre fizet, noha nincs pénze? Emiatt egyes szakértők szeptemberre jósolják a magyar gazdaság összeomlását. Ön hogy ítéli meg a helyzetet?

– A sorban állás súlyos gond. De hogy mekkora méretű, a becslésekben nem hiszek. Sok ugyanis az ismételt benyújtás, és a ki nem egyenlített követelések halmozódnak. Emiatt nem lehet tudni, mert sehol sincs nyilvántartás, mekkora ez valójában: 100 milliárd vagy 400? Másrészt nem minden cég fizetésképtelen, amelyik kényszerhitelezésre készteti partnerét, sokan „eldugják" pénzüket, és csak annak fizetnek, akinek akarnak. Szerintem ez a régi gazdasági rendszer maradványa.

– Ami pedig a gazdaság összeomlását illeti, idén valóban jelentősen csökkent a termelés. Ez egyrészt pozitív, mert igazo-

DÖBBENETES!

A Merkantil Bank Rendkívüli akciója!

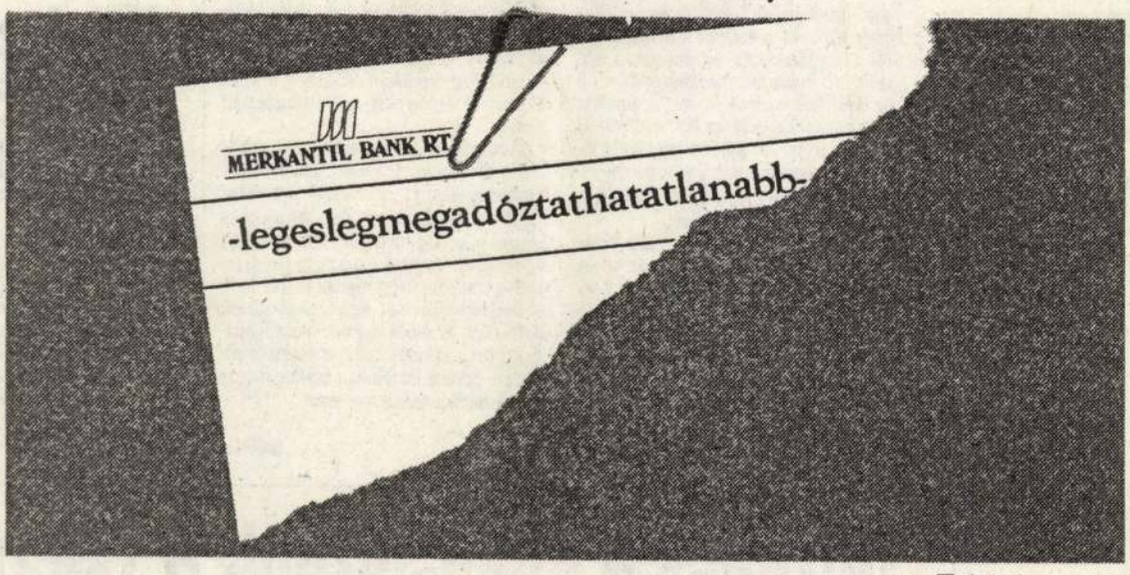

Ogilvy&Mather

20 féle 1992-es lejáratú lakossági kötvény kapható a József Attila utca 24-ben. Mivel 1988 előtti kibocsátásúak, ezért adómentesek! Nettó hozamuk 33 - 36 % közötti! A kötvények a jövő év elején vagy végén járnak le.

MERKANTIL BANK RT.

KREATÍV EMBEREKNEK
KREATÍV MEGOLDÁSOK.

MERKANTIL BANK VÁLTÓ- ÉS VAGYONBEFEKTETŐ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG BUDAPEST, V. JÓZSEF A. U. 24. TELEFON: 118-2688

(MTI) Augusztus 17-én indul a kiválasztott bankok (bankfiókok) próbaadásos tesztelésével az automatizált zsírórendszer. Ezt a menetrendet fogadta el a *Giro Elszámolásforgalmi* Rt. legutóbbi közgyűlése – mondta *Vasvári* György vezérigazgató. A közgyűlés arról is döntött, hogy a Giro Rt. zártkörű alaptőkeemelést hajt végre. A részvényjegyzésre április 13-án kerül sor. Ezzel az rt. jelenlegi 504 millió forintos alaptőkéje 50 millióval emelkedik, míg a tagok száma 9 újabb bankkal 25-re nő. Az indítás késik az eredeti április 1-jei határidőhöz képest. Yves Thorn, a magyarországi Bull Vállalat, a Hungarian–French Information Systems Ltd. ügyvezető igazgatója szerint a késedelmet egy ilyen nagy beruházásnál az óhatatlanul felmerülő technikai problémákkal, az új zsírórendszerre való átállás, az adaptálás nehézségeivel lehet magyarázni. Az összesen 2,5 milliárd forintos projekt keretében 1993 végére 400 bankfiókot kapcsolnak be az automatizált elszámolási rendszerbe. Az összköltségből az 1990. májusi szerződés szerint 15 millió dollárnyi megrendelést kapott a francia Bull a rendszer és berendezéseinek szállítására. A többi a kiegészítő berendezések, épületek költsége. Az összköltség részben az infláció miatt lépi túl az eredetileg tervezett 1,8 milliárd forintot, másrészt azért, mert a munkák kezdetekor még érvényes COCOM-szabályok miatt az eredeti terv nem tartalmazta a biztonsági alrendszer költségeit. A COCOM-tilalmak eltörlése folytán lehetővé vált a rendszer teljesítményének, például átviteli sebességének növelése is. Ehhez a Giro Rt. újabb kölcsönt remél a Világbanknak a magyarországi pénzügyi rendszer fejlesztésére szolgáló második programja keretében, amelynek előkészítése most folyik. A zsíróprojekthez a Világbank már nyújtott 15 millió dollár kölcsönt, és a Phare-program is odaítélt 2,7 millió ECU kölcsönt. A tervezett rendszer kapacitása napi 1,35 millió tranzakció. Összehasonlításképp: ma Magyarországon mintegy 350 ezer banki tranzakciót végeznek naponta. A társaság garantálja, hogy a zsírórendszerbe belépő információ 35 másodpercen belül eljut a címzett bankhoz, és automatikusan könyvelik a tranzakciót.

Fuvarozók levele az IRU-nak

(MTI) Örvendetes, hogy ismét szabadon közlekedhetnek a magyar kamionok a görög határon, ám semmi biztosíték sincs arra, hogy nem ismétlődnek meg az elmút napok eseményei. Ezért a *Magyar Közúti Fuvarozók Egyesülete* (MKFE) levéllel fordult a Nemzetközi Közúti Fuvarozó Szervezet (IRU) főtitkárához. A levélben a magyar partnerek arról tájékoztatják az IRU főtitkárát, hogy a görög fuvarozók már megkapták azokat a kedvezményeket, amelyekről a korábbi blokád feloldását célzó kormányszintű tárgyalásokon állapodtak meg. Ennek értelmében a hatezres adómentes kontingenst a görög fuvarozók számára 10 ezerre emelték, az adóval terhelt 14 ezer engedély esetében pedig az adó mértékét készek 3 forintról 1 forintra csökkenteni. Bár az intézkedések sértik a magyar fuvarozók érdekeit, azt a nemzetközi fuvarozási útvonalak szabadságának helyreállításáért meghozandó áldozatnak tekintette a magyar partner. A mostani törvénytelen módszer viszont már mélységesen felháborítja a magyar felet. Éppen ezért az MKFE főtitkára és elnöke a Magyar Közúti Fuvarozók nevében arra kéri az IRU főtitkárát, hogy járjon el a görög közúti fuvarozók egyesületénél e gyakorlat megszüntetése érdekében. A Magyar Közúti Fuvarozók Egyesületének az IRU főtitkárához írott levele végezetül arról tájékoztatja a nemzetközi szervezetet, hogy a magyar fél tiltakozását a Közös Piac illetékes szerveihez is eljuttatta.

csatlakozott.

Az Euro-Contact eddigi sikereit a magas színvonalú oktatásnak köszönhette, a mostani friggyel azonban a menedzserképzés közép-európai központjává válhat. 1993 februárjától kezdve cseh, lengyel, román vagy ukrán jelentkezők számára is elérhetővé válik a nemzetközileg elismert MBA-diploma megszerzése.

Az intézmény posztgraduális képzést folytat, felvételi követelményként pedig azt jelölték meg, hogy a hallgatók a diploma mellett megfelelő szintű angol nyelvtudással is rendelkezzenek, hiszen a képzés angol nyelven folyik. Elsősorban a huszonhetedik életévüket betöltött szakemberek jelentkezésére számítanak.

Mint a tájékoztatón elhangzott, Nyugat-Európában az a negatív tapasztalat hívta életre ezt a képzési szisztémát, hogy az egyetemet végzettek nem rendelkeztek kellő szakmai gyakorlattal. Az Open University ezzel szemben a távoktatásra épül, azaz nem vonják el hosszabb időre a hallgatókat a munkától, hanem csak konzultációkon kell részt venniük.

Brit részről elmondták: Magyarország az első, akinek a jelentkezését elfogadták, hogy bekapcsolódjon az OBS képzésébe. Az együttműködésnek komoly jövőt jósolnak, hiszen világszerte növekszik a nyitott egyetemi rendszer népszerűsége.

(kovács)

lyozza. Nem született meg például egy sor szabályozó, illetve létfontosságú szolgáltatások is hiányoznak.

A konferencia szervezői szerint *A piacgazdaság építőkövei Közép-Európában* címmel rendezendő fórum aktualitását az adja, hogy a piacgazdaságra akkor kell áttérnünk, *Németországból*, illetve néhány *volt szocialista országból*. A fórumon elhangzó előadások mellett mód nyílik majd a cégek bemutatkozására, valamint a hazai és külföldi szakemberek marketingmunka terén szerzett tapasztalatainak cseréjére is.

(p. zs.)

OECD–magyar kapcsolatok

Eddig jól vizsgáztunk

(Folytatás az 1. oldalról)

Ez az európai integráció szempontjából is komoly előrelépést jelentene, hiszen ez idáig még minden ország esetében megelőzte az OECD-tagság az Európai Közösséghez való csatlakozást. Ám a tagság elnyeréséért, Balázs Péter szavaival élve, nem lehet „lerohanni" a szervezetet. Ide bekerülni csak kellő diplomáciai szondázással, előkészítő munkával lehet. A tagság kritériumai ugyanis „nincsenek a falra kifüggesztve" – az egyetlen kritérium, hogy a tagországok úgy érezzék, az új jövevény is „közéjük való". Ehhez azonban az szükséges, hogy minél többet mutassunk magunkból.

Hogy jó úton haladunk előre, jelzi a mostani tanácskozás azon megállapítása, miszerint az eltelt időszak a két fél közötti együttműködésben sikeresnek tekinthető; hatékonyan szolgálta azokat a célkitűzéseket, melyeket az együttműködési memorandum megfogalmazott. E program keretében például több mint 160 magyar szakember vett eddig részt a szervezet különböző bizottságainak munkájában.

Az együttműködési program ezenkívül még olyan elemeket is tartalmaz, mint országtanulmányok készítése, gyakornokképzés – ami annyit jelent, hogy magyar szakembereket küldhetünk az OECD-titkársághoz vagy az egyes tagállamok illetékes szerveihez. Ide tartozik még az információáramlás is. Ez utóbbinak az a jelentősége, hogy Magyarország bekapcsolódhat a szervezet naprakész információhálózatába, igénybe veheti annak adatbanki szolgáltatását.

(d. j.)

„A lakókörnyezetben megjelenő erőszak fenyegetése"

A városatyák kezében a tűtorony sorsa

Nagy kő esett le március utolsó napjának délutánján a XIV. kerület önkormányzati képviselőinek a szívéről. Két és fél éves kihordást és csaknem ötórás vajúdást követően szinte komplikációk nélkül megszületett végre: a *Döntés*. A kicsike, amely oly régóta terhes volt már szülőanyjainak és szülőapjainak, kissé felemás ugyan, de legalább megvan. Még nem tudni mivé serdül, de annyi bizonyos, hogy nemcsak a kerület, hanem *egész Budapest is rajta tartja majd a szemét*. Annál is inkább, mert a szülők akarata szerint mostmár a fővárosi városatyák és városanyák viselik gondját a továbbiakban.

Moziba ment a hallgatóság

Zugló választott vezetői megelégelvén, hogy hónapok óta tartó tehetetlenséggel vádolják őket, elhatározták, testületi ülésükről addig haza nem mennek, míg döntést nem hoznak: elfogadják-e a Népstadion–Kerepesi út–Hungária körút térségére kidolgozott rendezési tervet, beleértve az ebben szereplő 140 méter magas irodaházat vagy sem. A gránittűnek nevezett épület a Népstadion és a Stadion Szálló között helyezkedne el.

Hogy a rendezési terv és a magasház immár a főváros érdeklődését is fölkeltette, azt mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a testületi ülésre eljött *Demszky* Gábor főpolgármester *és Schneller* István főpolgármester-helyettes. És persze ott voltak a rendezési terv megvalósításában érdekelt vállalkozók és építészek, így az Iroda-Hotel Kft. képviselői, a francia Framad cég vezetői, sőt maga Michel *Macary*, a tűház tervezője is. A magyar építész szakmát *Finta* József és *Szrog* György, valamint *Kerekes* György, a rendezési terv készítője képviselte. *Dr. Kardoss* Zsuzsanna polgármester asszony rövid helyzetismertetése után a hallgatóság átvonult a Zugló moziba, hogy Kerekes György mozgóképpel illusztrált előadásából győződjék meg róla: senkit nem zavarna ez a magasház. (Legfeljebb csak azt, aki nézné.) Az építész egyébként okosan érvelt a magasház érdekében, holott mint később elmondta, neki ahhoz semmilyen érdeke nem fűződik. A rendezési tervben csak ez a ház a sötét ló, az egyéb kérdésekben (parkok, közlekedés) a nyolcadik, kilencedik áttervezés után már sikerült is megállapodnia az önkormányzattal. Magát a tűtornyot pedig azért nem érzi szentségtörőnek, mert szerinte a város a sugárutak találkozási pontjában elbír egy-egy ilyen épületet. Csak éppen rendeletnek kellene szabályoznia, hogy hol állhatnának ezek a magas házak.

Kiderült, a VIII. kerületi önkormányzat a közelmúltban adott elvi engedélyt egy 75 méteres épület számára, pedig ott városrendezési súlypont sincs igazán, így aztán a Gellért-hegy felől nézve a két torony, a 140 meg a 75 méteres akár a belváros kapuja is lehetne és jól ellenpontozná egymást. Egyébiránt a videofilmen láthattuk a fény-árnyék viszonyokat bemutató képsorokat is, s belőlük kiderült, hogy a ház által vetett irdatlan nagy árnyék nem vetődne a környék lakóházaira. (Ebben az ott élők persze erősen kételkednek.)

A tűzoltóparancsnok tanácstalan

Megszólalt a vetítés után Michel *Macary* is, akitől megtudtuk, hogy a ház *még csak látványterv*, építészetileg nincs kidolgozva, s minthogy ő nem harcolni, hanem üzletet kötni jött Budapestre, hajlandó egy alacsonyabb házat is tervezni.

Visszafele jövet a moziból Kardoss Zsuzsanna mosolyogva csak ennyit mondott: úgy jöttünk ide, hogy hagyjuk magunkat meggyőzni a szakértőktől, a fővárostól és a lakosságtól.

Nos, a meggyőzés Schneller István hozzászólásával vette kezdetét. Elsősorban mint építész mondta el véleményét, s ez a tűházra nézve lesújtó volt. Hangsúlyozta, hogy a rendezési terv trójai faló, amelyet nem szabadna a kerületbe beengedni. A magasház sorsát külön kell tárgyalni a terv egészétől. Azzal érvelt, hogy midőn Európában már több helyütt határozottan tiltják ezeket a házakat, sőt van, ahol a visszabontatásukon gondolkodnak, akkor semmi nem indokolja, hogy mi most vágjunk bele egy ilyen végeláthatatlan folyamatba. A felhőkarcolóknak van létjogosultságuk – Amerikában, ahol egyszersmind az erő és a pénz szimbóluma, no meg a telekár térbeli diagramja.

Finta József a megállíthatatlan léptéknövekedéstől féltette a várost, miként Szrog György is attól tartott, hogy ha egy ilyen ház is felépül, nem lesz majd, ami a többinek útját állja. Egy, a Stefánia úton lakó polgár a tervet egyenesen a *lakókörnyezetében megjelenő erőszak fenyegetésének minősítette*, megtoldva azzal, hogy nem tartja megnyugtatónak a ház javára lebontott sportlétesítmények behelyezését az épületbe. Egy másik zuglói lakos az *egyemeletes házak vízellátásáért* aggódott, ő ugyanis megtapasztalta, hogy már a tízszintesek felhúzása után is hiába tekergette lakásában a vízcsapot. De mindemellett engedékenynek bizonyult a házzal kapcsolatban.

A képviselő-testület tagjai közül *Jakó* Zoltán, a településfejlesztési bizottság elnöke az ülésezés harmadik órájában kimondta, hogy a maguk részéről a tűház dolgát a főváros józan belátására bíznák, a környék be- és átépítéséről szóló rendezési tervet viszont elfogadhatónak tartják. A kerületi tűzoltóparancsnok őszintén bevallotta, *hogy jelenleg fogalmuk sincs, hogyan lehet megfékezni az ilyen magas házban kitörő tüzet.*

Megosztott a szakma is

Demszky Gábor a szakértők, a bizottsági elnökök és a frakcióvezetők előadásai után megnyugtatta a képviselőket: *a főváros sem nagyon akarja ezt az épületet, ezért ha a döntést visszautalják az ő kezükbe, nem fognak olyasmit erőltetni a XIV. kerületre, amit az ott élők nem akarnak.* A főváros a jelek szerint a 20–30 méteres, tehát a városképből lényegesen ki nem emelkedő magasság mellett voksolt. Csakhogy a jelek szerint vannak olyan érdekeltségek és az építészek egy része szerint léteznek már olyan igények, amelyek a város egyes pontján elfogadhatónak, sőt célszerűnek tartanák a magasházakat. De ezen már főjön a fővárosi testület feje, sóhajtottak fel a döntés után a zuglóiak. Ők a maguk részéről elvágták a gordiuszi csomót. A tűtorony ügyében a főváros állásfoglalását kérték: *mondják ki ők*, mekkora épületmagasság fogadható el ma Budapesten.

Bartók Szilvia

A DUNAPARTI SZÁLLODASOR

KÉT SZÁLLÓ BUDÁN

SZÁLLODÁK PANELBŐL

A kiállítást megnyitja: VADÁSZ GYÖRGY építész,
1979. augusztus 30-án, du. 6 órakor.

Megtekinthető: szeptember 12-ig, hétfő kivételével
naponta 14—19 óráig, vasárnap 10—12-ig és 14—19 óráig.

FINTA JÓZSEF

VENDÉGSZERETŐ GÉPEK

A IX. ker. MŰVELŐDÉSI INTÉZMÉNYEK IGAZGATÓSÁGA
szeretettel meghívja

FINTA JÓZSEF

építész (Lakóterv.)

szállodaterveiből készült kiállítására

Budapest, IX., FERENCVÁROSI PINCETÁRLAT Mester utca 5.

79 6161 FNYV 13

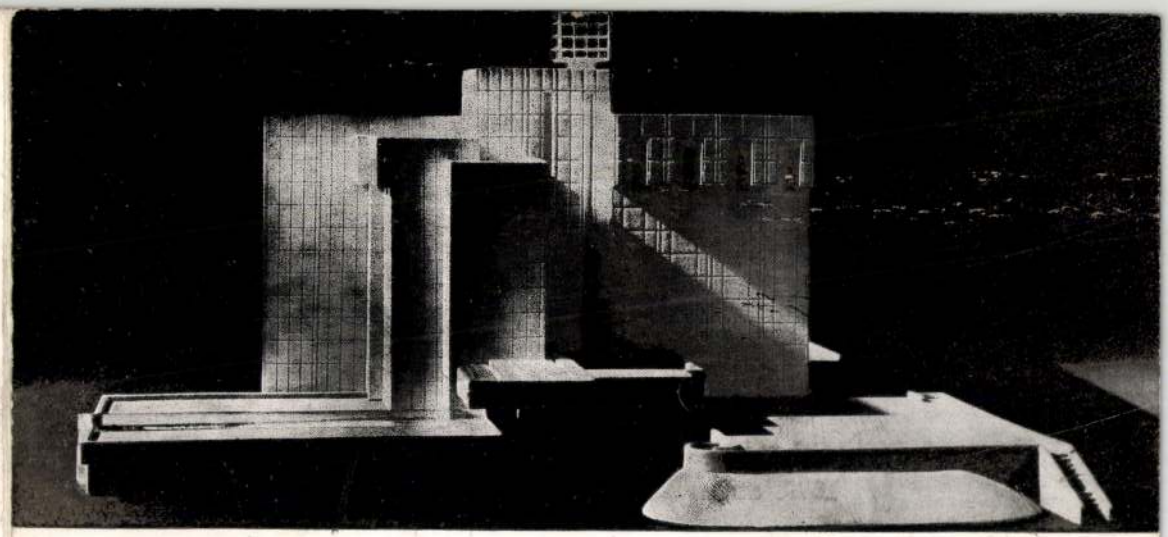

FERENCVÁROSI

PINCETÁRLAT

VENDÉGSZERETŐ GÉPEK

FINTA JÓZSEF

NÉPSZABADSÁG

Veszélybe kerülhet a Nemzeti

Finta József szerint Schwajda lebecsüli az építészszakmát

Újabb fordulat az új Nemzeti Színház történetében: Schwajda György kormánybiztos kijelentette, hogy mégsem Vadász Györgynek a pályázaton győztes terve alapján készül el az épület. Finta József szerint Schwajda veszélyezteti a Nemzeti felépítését.

Vadász Györggyel, a Nemzeti Színház tervezésére kiírt meghívásos pályázat nyertesével megegyeztünk, hogy a nyertes pályamű nem fog megépülni. Tervez másikat, erről remélhetőleg kedden aláírjuk a szerződést – jelentette be *Schwajda György* az ATV tegnapi Napkelte adásában. *Finta József,* az építészkamara alelnöke szerint Schwajda magatartásával lebecsüli az egész építészszakmát, és veszélyezteti a Nemzeti megvalósítását.

A Nemzeti kormánybiztosának nem tetszik a Kossuth- és Ybl-díjas Vadász György nyertes tervpályázata. Mint a hétfői Nap-kelte adásában megjegyezte: nem az a problémája vele, hogy csúnya, hanem hogy nem színház. „Ugyanúgy lehetne a soroksári vasöntöde, mint az NDK-ban a hetvenes években egy kultúrház" – érvelt. Szakértői véleményekre hivatkozva hozzátette: a terv ráadásul 2,5 milliárd forinttal túllépi az előírt költségkeretet. Ezért megegyezett a tervezővel, hogy pályaműve nem fog felépülni, helyette új szerződést kötnek – vélhetően már a mai napon – egy új tervre, amely a *Siklós Mária* által elkészített programterv alapján az épület homlokzatát fogja megformálni – jelentette be a kormánybiztos.

Finta József

Vadász György lapunk tegnapi számában megjelent nyilatkozatában megerősítette azt az értesülésünket, hogy a kormánybiztos lényegében csak konzulensi feladatokra kívánja fölkérni. Az építészt a tegnapi Schwajda-nyilatkozat után nem tudtuk ismét elérni, mert a hannoveri magyar pavilon tervezőjeként éppen a világkiállításon vett részt *Balogh Balázzsal,* az építészkamara elnökével együtt.

Schwajda bejelentése kapcsán Finta József építész, az építészkamara alelnöke lapunknak kifejtette: Siklós Mária kitűnő szakértőnek bizonyult színházfelújításoknál, de az új Nemzeti tervezése más léptékű feladat. Itt nem csupán a régi és az új között kell harmóniát létrehozni, hanem a kor színvonalán előremutató stílust és technikát kell alkalmazni.

Ebben nem választható külön a külső homlokzat és a belső tér. „Schwajda hétfői nyilatkozata az egész építészszakma lebecsülése, ami veszélyeztetheti a Nemzeti megvalósulását" – mondta Finta, hozzátéve: az esetleges költségtúllépést még nem lehet megállapítani, az az építési tenderkiírásoktól is függ. Ugyanakkor elfogadható, hogy az eredeti pályázaton bizonyos módosításokat kérjen a kiíró. „A kamara támogatja a Nemzeti fölépítését, és nem kíván összetűzést, egy bizonyos határig. De a nevét nem adhatja rossz terv megvalósításához. A kormány nem építheti fel a Nemzetit az építésztársadalom ellenében" – jegyezte meg Finta József.

V. Gy.

Szarajevó – olimpia a

Samaranch, a NOB elnöke állítólag támogatja a

Keskeny országút vezet Szarajevó felé, nyaklik a fej a zökkenőknél, a melegben izzadtan ragad kar a karhoz. Kiégett falvakon hajtunk keresztül, gyanakodva bámuljuk a belövéseket, hiszszük is meg nem is, amit látunk. Auschwitz után nem lehet verset írni, jut eszünkbe valami furcsa csavarral Adorno, bár nem tudjuk, hogyan vonatkoztassuk ezt most Boszniára. Maszatos mikrobuszüvegen át nézzük a porba döntött kerítéseket, a megpörkölődött kapukat, a mosolytalan embereket. A mezők ájultan hevernek, füst úszik céltalanul a levegőben.

Nem értünk semmit.

Aztán Szarajevóban egy lányt látunk nevetni a villamoson. Meglepődünk, sőt szinte megdöbbenünk, kicsit olyan ez a döbbenet, mintha valaki disznó viccet mesélne egy temetésen. Mert hiába van béke, nem múlik a háború. Emberek mutatják a környező hegyeket, igen, onnan lőttek a szerbek, mondják, igen, az adótorony volt az első, és karjukat háborúba. Kő volt az emberek szíve helyén, mondja később egy szemüveges férfi, és billeg kezében a sörösüveg. Egy nagy fekete kő, az volt itt belül, üt a mellére, és abból szállt szerteszét a halál. Maga költő, kérdezzük zavartan. Nem, kérem, válaszol lassan. Túlélő vagyok.

Csak a sportcsarnokra nyolcszázhetven bombát dobtak, meséli, aknavetővel

Másnap emeleti irodában ülünk, nagydarab, vörös körmű nő hozza a kávét, kontya szigorúan ül a fején. Az ablakból meggörbült vasvázakra látni, a frissen rakott tetőkön túl halványan még a Szarajevó fölé magasodó hegyek is kivehetők: balra a szerbekhez került Jahorina, jobbra a bosnyákoknak ítélt Bjelasnica. A város él, mondja optimista lendülettel Enes Terzic, aki az 1984-es olimpia létesítményeinek jelenlegi menedzselésével foglalkozik. Szarajevó ugyanis nem adta fel, olyannyira nem, hogy jelentkezett a 2010-es téli olimpia megrendezésére. Samaranch, a NOB elnöke állítólag támogatja a vállalkozást, melynek első felvonásaként a következő két év-

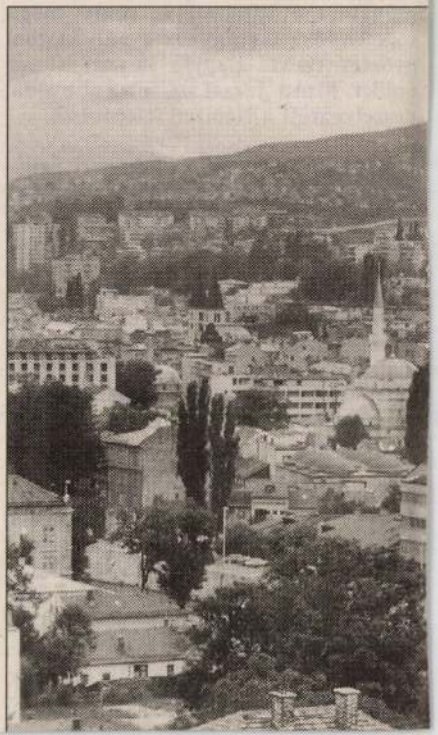

Finta József

2000 június 23. 5. o.

Finta tervezi a tévészékházat

Az MTV tízmilliárdos hitelt kér

Falra kerül a látványterv

FOTÓ: SOPRONYI GYULA

Az MTV és a Magyar Építészkamara elnöke által vezetett, tévés szakembereket és építészeket magában foglaló bírálóbizottság szoros versenyben, csupán egy szavazattöbbséggel a Finta és Társai Építész Stúdiót hirdette ki tegnap győztesként a titkosan, névtelenül futó, meghívásos közbeszerzési pályázaton. A meghívott öt neves pályázó közül egyébként egyedül a Finta Stúdió nem vett még részt televíziós épület tervezésében, csupán a kongresszusi központban lévő kis tévéstúdió kialakításában volt része. *Balogh Balázs,* az építészkamara elnöke azzal indokolta a nyertes pályamű kiválasztását, hogy alkotói egyszerre XXI. századi, mégis humánus légkört árasztó, bonyolult szerkezeti és technikai sallangoktól mentes épületet alkottak. Az MTV mind az öt pályamunkát – összesen 35 millió forintért – megvásárolta.

A köztévé új iroda- és gyártóbázisának 5,5 milliárd forintos beruházása a tervek szerint októberben kezdődhet meg, feltéve, hogy addigra megteremtődik az építkezés pénzügyi háttere. *Szabó László Zsolt* tévéelnök közlése szerint az épületet és a 4,5 milliárd forintért jövőre beszerzendő technikai berendezéseket hitelből kívánják finanszírozni. – Van már olyan bankkonzorcium, amelyik vállalja a hitelnyújtást, de ehhez garanciákra van még szüksége – tudatta az elnök, hozzátéve, hogy a lehetséges biztosítékok között állami kezességvállalás is szerepel.

A tévéelnök szerint az eddigi tévészékház, a Tőzsdepalota iránt érdeklődő befektetőket is megnyugtathatja a pályázat eredményes lezárása és az építkezés majdani megkezdése. Az ÁPV Rt. által korábban meghirdetett tenderre ugyanis vélhetően azért nem jelentkeztek, mert nem látták biztosítottnak, hogy a köztévé valóban kiköltözik a Szabadság térről a jövő év végéig.

Sz. L.

Nyomozás a ciánszennyezés miatt

He

Az Állami S

Az Állami Számvevős rint elkerülhetetlen az ok által ellátott feladat felülvizsgálata. Szerint őrzés színvonala nem á önkormányzati felelősé bank és a Mehib gazdá minősítették a számvev pították: a két társas használta ki a kockázat szírozására átvett állam

Az önkormányzati re szempontból nehezen kevéssé hatékony, és költségvetési keretek köz sági szolgáltatások hagy sem tartható fenn – hang *Árpád,* az Állami Szám az idei második negyed ellenőrzésekről tartott Mint mondta, a belső e nala nem áll arányban felelősséggel, pedig e kenthetőek lennének a csődök. Véleménye sz év tapasztalatai alapján önkormányzatok által hatáskörök felülvizsgá

– Az ÁSZ elnökénel jából helytálló – vélek

Éret

Az Országos Közok Vizsgaközpont (OKÉ 98 717, az Országos K tató Iroda számításai 95 367 tanuló fejezi be ségi vizsgáit. Az isk péntek az utolsó érettsé helyen – noha a tanév r niszteri rendelet értelr befejezni a vizsgákat vizsgáztatnak, ezzel p hétfő miatt kiesett mur tok közti eltérés abból OKSZI az iskolák által tételeket számolja meg den iskolatípusban n érettségizni) az OKÉ

her Európája

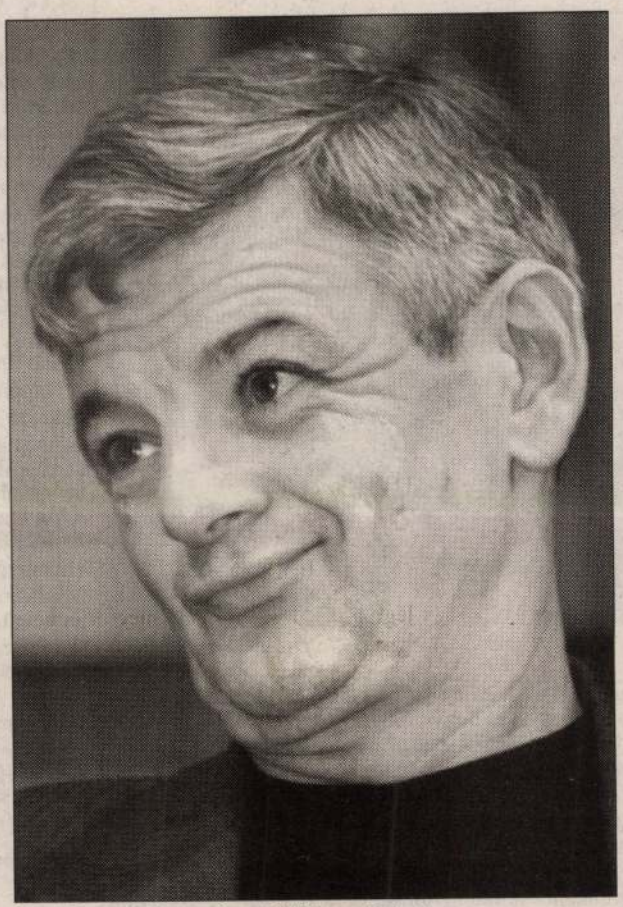

Joschka Fischer német külügyminiszter

FOTÓ: REUTERS – JUERGEN SCHWARZ

bouillet-ben
francia–né-
edig a terve-
agyobb enge-
dvariaskodás-
ancia házigaz-
következő
r találkozón
olyan egyet-
k, mintha soha
ézeteltérés kö-
os vélemény
Berlin elhatá-
l az európai in-
l.

os nyilatkozat
l miben egyez-
ban biztosnak
cher javaslata
ancia elnököt,
jövőjét illető,
ágokban ma-
után megfo-
ét francia ál-
a kérdésben.
zínűség sze-
erül sor, ami-
etországi lá-
zédet mond a
anciák július
-elnökségük
három fel-
k elé: az Eu-
sszetételének
zése; a tagál-
ak új súlyo-
zavazás rend-
se. Ehhez –
erint – hozzávették
osszú távú célként a
almazását az arra kész

Ez a német külügy-
ának egyik fő tétele,
ségű Európának" ne-
gel értesülése szerint a
csúcson törlik az amsz-
snek azt a pontját,
nennyi tagállam bele-
lehetővé a közösségen
otást. Erre azért van
nglia vezetésével az
amelyekhez – bár más
– a spanyolok is csatla-
ek minden

„Szárnyakat kapott" az eddig ötletszegénységgel vádolt Európai Bizottság is. Romano Prodi – aki támogatja a Fischer-tervet – javaslatot terjesztett elő annak a három problémának megoldására, amelyet a bővítés miatt legégetőbbnek tartanak az év végéig tartó francia elnökség idején. Lapértesülések szerint nem változik a brüsszeli biztosok száma (20), de minden tagállam csak egyet delegálhat. (Az öt nagy országnak most két-két bizottsági helye van.) Az így megüresedett posztokat az új tagállamok töltenék be. Ha ötnél többet vesznek fel, meghatározott kulcs szerinti forgó rendszert vezetnek be.

Megváltoztatják az Európai Unió legfelsőbb intézményében, a tanácsban a tagállamok szavazatainak súlyozását. Az eddigi rendszer a kis országoknak kedvezett. (A 82 milliós Németországnak 10 szavazata van, az összesen 80 milliós tíz kis tagállamnak 39.) Prodi javaslata összeköti ennek megoldását a szavazási rendszer reformjával: a most kötelező egyhangú döntést abban az esetben váltsa fel a többségi határozat, ha a javaslatot támogató országok az EU összlakosságának több mint 50 százalékát képviselik.

Persze megvan az oka annak, hogy Fischer miért és miért most lépett nyilvánosság elé tervével. Érzékelte azt érdektelenséget, ami egyre inkább elhatalmasodik az állampolgárokban Európával szemben, amit tovább rontott a lakosság körében egyre inkább elhatalmasodó félelem. Ennek egyik oka az EU-t, de mindenekelőtt a bővítést ellenző szélsőjobb megerősödése Európában. A másik ok: a bővítéssel járó kiadások, valamint az aggodalom, hogyan viselkednek majd az egészen más politikai, gazdasági rendszerben szocializálódott új tagállamok a számukra idegen EU-környezetben.

Az is világossá vált, hogy az európai integráció francia–német motorja kifulladt. Sőt a német kancellár a korban, mentalitásban hozzá jobban illő Tony Blairrel próbált egy Berlin–London tengelyt kialakítani (közös nyilatkozat az új baloldalról). Mára világossá vált, hogy Blair az Európai Unióban – jobb belátása ellenére – kénytelen országa hagyományainak megfelelően az állandó fékező szerepét betölteni. Ebben a helyzetben vált világossá Párizsban és Berlinben, hogy tenni kell valamit, ha nem akarják kockára tenni az elmúlt fél évszázad eredményeit. Joschka Fischer terve ebbe a logikába illeszkedik.

Kasza László

FINTA JÓZSEF

RAJZOSKÖNYV

ÚTI EMLÉKEK, 1967–1999

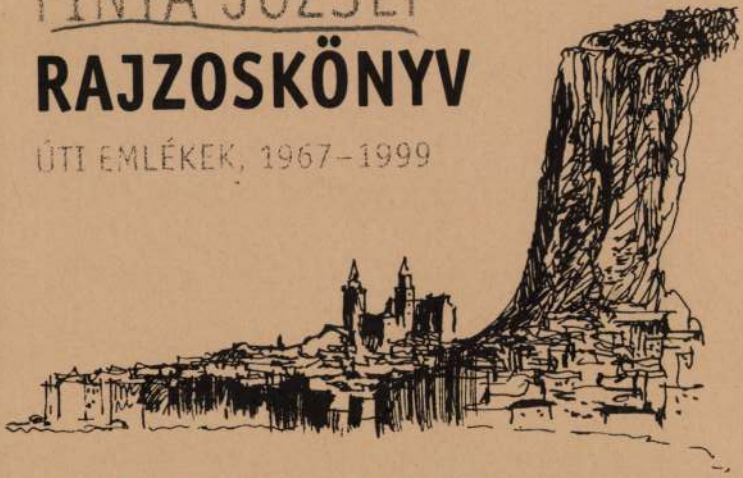

Finta József, a kortárs magyar építészet
egyik legjelentősebb alkotója.
Épületei Budapest jelenkori építészetének meghatározó,
sok vitát kiváltó részei. A neves építész valaha festőnek,
grafikusnak készült, rajzai több önálló és gyűjteményes
kiállításon szerepeltek. Legkedvesebb hobbija az utazás,
s élményeit évtizedek óta rajzokon is megörökíti.
Úti vázlatai az épített világ „lelkének" virtuóz lenyomatai.
Ezekből ad ízelítőt a **Rajzoskönyv**,
amelynek előszavát Dobai Péter írta.

A közel 100 rajzot tartalmazó kötet stancolt védőborítóval
készült az Akaprint Nyomdában, 200x230 mm-es méretben, 200 oldal.
Kiadta a Finta és Társai Építész Stúdió, Budapest, 2000.

FINTA József

FINTA József: Vallomás = Palócföld,
23, 1989/6. 3. ill.

XX. 12. 45. n / Mestesek

FINTA József

ZSIBÓI Béla: A rajztoll üzenete = Palócföld, 1989/6.

23. évf 4 – 7. ill.

[Elhanyagott F.J. salgótarjáni kiállításának megnyitóján.]

XX. sz. 45. n / Mesterek

ugyanabban a magasságban indult. Hogy mi lett az életmű végeredménye, nagyjából azt is tudjuk. A

vállalom. Megkínáltak mindenféle ranggal, politikusi címmel, s én mindegyiket visszautasítottam,

igazságot nem lehet igazából megfogalmazni. Mert az igazság kimondásához nem csak bátorság kell. In-

Megalakult a Magyar Művészeti Akadémia

Elnök Makovecz Imre

Mint arról lapunkban hírt adtunk, 1991. december 2-án *Kosáry* Domokos, a *Magyar Tudományos Akadémia* elnöke indítványozta, alakuljon *Művészeti Akadémia* Magyarországon is, amely nem az *Akadémia* része, de szoros kapcsolatot tart fenn az MTA-val. A rendkívüli közgyűlésen, ahol ez az indítvány elhangzott, a kezdeményezésben részt vett írókból szervezőbizottság alakult, amelynek az volt a feladata, hogy a *Művészeti Akadémia* létrejöttét és annak a Magyar Tudományos Akadémiával való kapcsolatát elősegítse.

Tegnap a *Balassa* Sándor zeneszerző, *Makovecz* Imre építész és *Somogyi* József szobrász nevével jegyzett előkészítő bizottság baráti beszélgetésre hívta meg a magyar művészeti élet számos jeles személyiségét, hogy beszélgessenek a Művészeti Akadémia sorsáról.

Mivel az elmúlt negyvenöt év „művelődéspolitikája" nem csupán egyes művészek rangjának meghatározásába szólt bele, illetve döntött mellőzésekről, hanem igyekezett a különböző művészeti ágakat is (előnyökkel, hátrányokkal) egymás ellen kijátszani – s ezzel a magyar szellemi élet összhangját veszélyeztető megosztottságot idézett elő –, a magyar szellemi és művészi élet számos képviselője úgy látja, létre kell hozni a Magyar Művészeti Akadémiát. Az egybegyűltek megtárgyalták a társadalmi szervezetként működő Magyar Művészeti Akadémia célját és feladatait.

A *Magyar Művészeti Akadémia* fórumot biztosít a legkiválóbb magyar alkotóművészeknek – íróknak, zeneszerzőknek, képző- és iparművészeknek, építészeknek, valamint más művészeti ágaknak is –, *függetlenül attól, hogy mely országban élnek*. Fórumot az eszmék, gondolatok, vélemények, gondok megvitatására. Fórumot a magyar szellemi élet legjelentősebb értékeinek védelmére, értékrendjének helyreállítására, társadalmi és nemzetközi tekintélyének emelésére. Fórumot, amelynek erkölcsi súlya hozzájárulhat ahhoz a szerephez, amit a művészeteknek a nemzeti tudat formálásában be kell tölteniük.

Különösen fontosnak tartják ezt a demokratikus átalakulás időszakában, amikor a politikai és jogi lehetőségek szélesre tárták az önmegvalósítás lehetőségeit, a közvéleményre azonban elsősorban a tömegtájékoztatás gyakorol befolyást. Az alkotó szellem képviselője kíván lenni – függetlenül irányzatoktól, politikai nézetektől, egyéni vagy csoportos törekvésektől – a magyarság és emberi egyetemesség eszemi hagyományának megfelelően.

..Azokat fogadja tagjai közé, akik a maguk irodalmi vagy művészi életművében általánosan elismert értékeket hoztak létre. Az alakulás évében kívánja meghatározni azokat az alapelveket, szervezeti kereteket, amelyek eredményes működését biztosíthatják. Alapítói döntenek tagjaik számáról, és céljuknak tekintik, hogy később a magyar szellemi élet további kiemelkedő személyiségeit is meghívják maguk közé.

Ezután az egybegyűltek a továbblépés mikéntjét tanácskozták meg. Elnöknek egybehangzóan *Makovecz* Imrét választották meg. Az elnökség tagjai: *Gyurkovics* Tibor, *Páskándi* Géza, *Somogyi* József, *Schrammer* Imre, *Bak* Imre, *Balassa* Sándor, *Soproni* József és *Godonyi* Csaba. A *Magyar Művészeti Akadémia* felügyelő bizottsága: *Gerzson* Pál, *Petrovits* Emil és *Berta* Bulcsu. A társadalmi szervezetet február 3-án, hétfőn bírósági bejegyzéssel teszik hivatalossá.

A Magyar Művészeti Akadémia megalakulásának alkalmából a következő művészek kérték belépésüket e társadalmi szervezetbe:

Bak Imre, *Balassa* Sándor, *Bartha* László, *Bencsik* István, *Berta* Bulcsu, *Bodonyi* Csaba, *Bozay* Attila, *Csaba* László, *Deim* Pál, *Eigel* István, *Finta* József, *Gerzson* Pál, *Görgey* Gábor, *Gyarmathy* Tiharmér, *Gyurkovics* Tibor, *Hernádi* Gyula, *Kerényi* József, *Keserű* Ilona, *Kokas* Ignác, *Makovecz* Imre, *Melocco* Miklós, *Páskándi* Géza, *Petrovics* Emil, *Somogyi* József, *Soproni* József, *Schéner* Mihály, *Schrammel* Imre, *Sváby* Lajos, *Szalay* Lajos, *Szakonyi* Károly, *Szokolay* Sándor, *Szőllősy* András, *Tornai* József, *Vigh* Tamás.

(l. g.)

Akadémia kontra Művészeti Akadémia

Nyilatkozik a sajtótitkár

Lapunk szombati számában hírt adtunk a *Magyar Művészeti Akadémia* megalakulásáról. A *Magyar Tudományos Akadémia* sajtótitkára, *Odze* György a következő nyilatkozat közzétételét kérte e tudósítással kapcsolatban:

„Mint emlékezetes, a *Magyar Tudományos Akadémia* decemberi közgyűlésén határozott egy *Művészeti Akadémia* létrehozásáról, aminek kinyilvánított célja – alapítója, Széchenyi István szellemében – a magyar tudományos és művészeti élet összefogása volt. Éppen ezért meglepetéssel értesültünk arról, hogy 1992. január 31-én megalakult egy másik szervezet, a *Magyar Művészeti Akadémia* is, amely *Makovecz* Imrét választotta elnökéül: Ez a művészeti társulás semmiféle kapcsolatban nincs a *Magyar Tudományos Akadémiával*, ezért hangoztatni szeretnénk, hogy a *Magyar Nemzet* szombati számában mindenféle erre utaló megjegyzés valótlan."

*

Az Akadémia sajtótitkárának nyilatkozatához a tudósító csupán annyit kíván hozzáfűzni, hogy a dokumentumok szerint az elmúlt év decemberében akadémiai közgyűlésen kinyilvánított szándék, a Művészeti Akadémia megalapítása nem a magyar tudományos és művészet összefogását célozta. A újonnan megalakult *Magyar Művészeti Akadémia* és a *Magyar Tudományos Akadémia* lehetséges kapcsolatainak ismeretésére a tudósítás nem vállalkozott, tehát valótlant sem állíthatott.

(l. g

FINTA József

Finta József, Ybl- és Állami-díjas, építész (Lakótelep) 2.) Folytatás.
Megyei Könyvtár, Salgótarján. Építész: Finta József, Zsuzsogi György és Paulin Pál (Lakótelep).

2. Helyszínrajz: Salgótarján-nyugati városrész-centrum. (repr.)
3. Földszinti alaprajz. (repr.)
4. Bejárat (repr.) 4. Bejárat
5. Nézet a dombról (repr.)
6. Emeleti alaprajz. (repr.)
2. Metszet (repr.)
3. A könyvtár és a város. (repr.)
4. A bejárati csarnok felülvilágítója. (repr.)

Magyar Építőművészet, 1988, 4-5., 74-old, 75-old, 76-77-old.

Finta József építész 70-kedő képek címmel állítja ki grafikáit a Bank Center (Bp. V., Szabadság tér 7.) átriumában. *(mh)*

M.HIRLAP 2005.07.01. 21.o.

FINTA József építész

CSÁSZÁR László: "Szocreál" építészetünk és a posztmodern.
= Műemlékvédelem, XXXV.évf.1.sz. 1991 65 - 71.p. ill. E.

nek első részéről a szemtanúk val-
gyzőkönyv, mint később szó lesz ró-
gyar hagiográfián túl a szerzetes-
értékes forrása. Magyarországi Bol-
ntén megkezdődött az eljárás és az
ét őrzi napjainkig. A helyszin ma-
nt sirjánál volt, ahol a spontán
és a tájékozódáskor kivizsgálandó -
bb a szent életének összes szinhe-
nyomozás eredményét rendszerint a
ferences és dominikánus/ valamelyi-
müködésével végleges formába öntöt-
olatok készültek. Egy példányt el-
másikat vagy a többit a kérelmezők-

FINTA József

M. Narancs
1992. okt. 15

Min dolgozik? Finta József építész: Az Országos Rendőrfőkapitányság és a Tűzoltóság Országos Parancsnoksága új közös székházát tervezem. Ha 1995-re felépül a Váci út–Róbert Károly körút–Teve utca tömbjében, akkor a Deák Ferenc utcai központ és a többi, rendőrség-lakta értékes, illetve műemléki jellegű ingatlan újra polgári célokat szolgálhat. Szokatlan feladat, ilyesmivel még nem foglalkoztam; egyszerre kell megteremteni a szabad belső mozgás és az ellenőrizhetőség, biztonság feltételeit, s valamiképp e nagy – a Kempinski hotelnél körülbelül másfélszer nagyobb – épülettel ellensúlyozni a Társadalombiztosítási Igazgatóság közelben álló toronyházának szörnyű látványát.

FINTA József

M. Nemzet 1992. okt. 24.

Épüljön fel 1996-ra a Nemzeti Színház!

A *Magyar Nemzet* október 3-i számában a *Színház és templom* című írás jó ügyhöz méltó buzgalommal igyekszik érdeklődést kelteni a *Nemzeti Színház* iránt. Elnézést kell kérnem *Szinetár* Miklóstól, hogy az október 15-i hozzászólásából kölcsönvettem első mondatának jelentős részét. Tettem ezt abban a hitben, hogy egy oldalon állunk: *„Azt azonban tudom, hogy az új Nemzeti Színházat fel kell építeni, és hogy e cél eléréséhez közelebb visz a megoldások keresése, mint a kinyilatkoztatás és a hamis tényekre hivatkozó vádaskodás"* – írja.

Véleményem az, hogy olyan fontos ügyről, mint a *Nemzeti Színház* felépítése, nem szabad időhúzó polémiát folytatni. Biztos vagyok benne, hogy ha a kiadványt Szinetár Miklós elolvasta volna, másképpen viszonyul az egészhez. A füzet nem összefüggő tanulmány, hanem felsorolás. *„Az Új Nemzeti Színház felépítéséért indított társadalmi mozgalom dokumentumaiból (1989–1992)* összeállított kiadvány. Sok ember véleményét tartalmazza arról, hogy milyen legyen és hol legyen az új *Nemzeti Színház*. Ha úgy tekintjük a füzetet szerkesztő *dr. Varga* Mihály megnyilatkozásait, mint a sok vélemény közül az egyiket, és eltekintünk a füzethez csatolt *függeléktől*, amely nem a *Nemzeti Színházért* beszél, akkor pozitívan ítélhetjük meg a szándékot, amely bizonyítani szeretné, hogy a kérdés közügy. Amint a füzetből is kiviláglik, a legmagasabb szintekre is megküldetett a javaslat a *Nemzeti Színháznak* az expo megnyitására való megvalósítására. Dönteni kell.

Ehhez a döntéshez szeretnék segíteni tapasztalataimmal. Szilárd meggyőződésem, hogy a XX. század magyarságának kötelessége megvalósítani az évszázados álmot. Az 1996-os expo és 1100 éves államiságunk megünneplése kitűnő alkalom erre. Nem lehet üzlethálmazzal ünnepelnünk csupán. Ezért javaslom, hogy Lágymányoson, a világkiállítás területén, a Duna-parton építsük fel a színházat, amelyben a kiállítás időszaka alatt adnának találkát a világ színházai, angolul szólaltatva meg Shakespeare-t, németül Schillert, olaszul Dantét, magyarul Madáchot. Az expo után, a színházépület *Nemzeti Színházként* mentené a kultúra értékeit méltó helyen, hiszen ezen a helyen lesz az egyetemi ifjúsági központ.

Hofer Miklós, a *Műegyetem* középület-fakultásának dékánja szerint már a huszonnegyedik órában járunk, mert a tervezés egy évbe, a kivitelezés három évbe telik. Jó gondolatnak találja, hogy a színház a budai Duna-parton legyen. *Finta* Józsefet szintén megkerestem, neki nagy problémája volt, hogy miből épüljön föl a színház az ország nehéz gazdasági helyzetében? Majd hosszas latolgatás után kiszámoltuk, hogy a még ma is a *Nemzeti Színház*nak adott Erzsébet téri terület értékesítéséből olyan pénzalap jöhetne össze, amiből építkezni lehetne, részben lefolytatható, a befejezést pedig közadakozásból lehetne biztosítani. Az amerikai magyarok egyesületének elnöke kijelentette, hogy ők is segítenének, egy kikötéssel, hogy a *Nemzeti Színház*ra fordíttassék az összeg. Végezetül idézem *Palotás* János képviselő szavait: *„Gondolataival teljes mértékben egyetértek, lehetőségeim szerint minden fórumon véleményemmel támogatni fogom"*.

Mihály István

Helyszíni riport Clinton Arka

Billt imádják vagy

(Tudósítónktól)

LITTLE ROCK – Sorban állnak szendvicsükért délidőben a „Mama Jó Főztje" nevű parányi vendéglőben a belvárosi hivatalokban dolgozók, manapság főként a két háztömbnyire lévő *Clinton*-főhadiszállás munkatársai, s felkutatják az étkezőt az arkansasi székvárosba sereglő hírlapírók: főzzön bárhogyan is a „Mama", ha egyszer – „itt Bill is szokott enni". Amúgy persze illően „kormányzóként" emlegetik emberei (tekintélyét is fokozandó, meg az elnököket kiakolbólító kormányzókra, *Reaganre*, *Rooseveltre* emlékeztetendő), ám az arkansasiaknak Clinton csak *Bill*, tehát William becézve: ma már aligha zajlik majd le a hajdani vita, szabad-e „Jimmyként" emlegetni egy amerikai elnököt…

Mindenki Billje ezt azzal viszonozza, hogy ő is keresztnéven szólítja fel Arkansast. „Kis állam" – hirdeti a Bush-kampány. Negyedannyi lakosa sincs, mint hazánknak, viszont másfélszer akkora területen laknak. Nem véletlenül a fő büntetésük az iskolakerülőknek, hogy nem kaphatnak jogosítványt: tömegközlekedés nem lévén, az autóra akkora szükség van, mint a lábra.

S MÁR AZ AUTÓSNAK IS szembeötlően szegényebb, mint az unió államainak legtöbbje, a sok faház szegényes portája inkább idézi fel az évtizedekkel ezelőtti Amerikát, mint a székváros csupa üveg Stephens-felhőkarcolója. S hát Little Rock kis városmagvát körbeveszi az a kertes világ, amelyben a látogató lelki szeme előtt megelevenednek az Arkansas központját 35 éve világhírhedté tévő filmkockák: *feketéket rugdosó fehérekről*, az *Eisenhower* odaküldte szövetségi csapatokról. Arkansasi kormányzó azóta sem csinált „nagypolitikát", hogy *Faubus* kizárta az iskolából a néger diákokat. Valahol a háttérben azonban ott lapulhat még az ő világa is, talán ez [illegible] liberálisból centristává vezésében) a demokrata elnökjelölthöz háztűznézőbe jött külföldi tudósítóknak az egyik *Stephens* a Wall Streeten kívüli legnagyobb beruházási céget birtokló famíliából. Amerikai elnöknek *meglepő ugródeszka* Arkansas – néz körül a látogató. S kezdi megérteni, hogy miért kezelik Clintont oly eredendő gyanakvással például a helyi publicisták, akiket az idén gyorsan felkapott az országos konzervatív sajtó; egyikőjük ragasztotta fel a Sikamlós (vagyis Dörzsölt) Willie címkét a kormányzóra.

VALÓBAN NEHÉZ felfogni, hogyan tekinthette Arkansast végcélnak az elitegyetemeken (Georgetown, Oxford Yale) diplomát szerzett eminens diák, de talán még azt is, miért jött haza. Hiszen ilyen oklevelekkel nyitva állt előtte egész Amerika. Ehelyett idehozta a Yale-en megismert feleségét is Chicagóból. Hogyne, mindig is létezett *két Arkansas*, s ha a „Mama" mellett csak most nyitott is ki az első „európai" presszókávét kínáló boltos, ezeken az amerikai végeken is akadtak világhorizontú emberek, elég csak *Fulbright* szenátorra, a legendás külügyi bizottsági elnökre gondolni, akinél Clinton is kezdte (és akit aztán – állama elhanyagolása okán – kigolyóztak az elégedetlen szavazók). S hát a másik arkansasi országos, az „elnök után második" nagyság Wilbur *Mills* képviselő volt, minden capitoliumi törvények váltókezelője, kit történetesen a nők iránti túlbuzgalma vitt politikai végzetébe. Clinton a texasi határ közelében, Hope városkában (inkább faluban) született, kisiskolás volt, amikor anyja és az őt – az igazi autóbaleset után – adoptáló mostohaapja átköltözött Hot Springsbe, a fürdővárosba. Régi idők elegenciájának nyomairól árulkodik a fürdőházait sorra bezáró, ám ma is kellemes üdülőhelynek számító Forró Források, ahol a

FINTA József építész

Építészet és tervezés Magyarországon 1945-1956.
Bp. OMHv Ép.Muz.1992

44,

készített fiókokért 120 forintot vesz fel. 1812-ben a györgyösi katonaság számára végez munkákat.

KELE Barnabás ácsmester 1551-ben dolgozik az egri várban. (Détshy, Munkások I. 192. old.)

KELE Máté ácsmester. Az egri várban dolgozik 1493-ban „in Allodio domus Maioris feci", valamint ugyanez évben a felsőtárkányi palota tetejét készíti el. (Bakócz kódex K. K. II/3. p. 374., és Détshy, Munkások I. 190. old.)

KELEMEN Tamás kőműves. Az egri adóösszeírások 1785-ben említik mint Egerben működő mestert.

KELLER (KELLNER) Antal egri rézműves. Egerben 1753—66 közötti adóösszeírásokban szerepel. 1756-ban a város IV. negyedének 4. fertályában lakik saját házában. Szőlője van. 1759-ben Barkóczy Ferenc egri püspök számára dolgozik. (EÁL ÉrsGazd L szdm. test. 1759. V. cl.) Részt vesz a líceum munkálataiban is és annak homlokzatán az esőcsatornát rézzel fedi 1772-ben. (EÁL ÉrsGazd L szdm. test. 1759. V. cl.)

KELLER Domokos egri rézműves. Egerben 1785-ben mint 3 segédes rézművesmestert írják össze. Az 1796—1805-ig terjedő adókönyvek szerint a város IV. negyedében, annak 4. fertályában saját házában lakik és két szőlője van. Szerepel még az 1800. évi adóösszeírásban is. 1800—1-ig találkozunk nevével a megyei számadáskönyvekben, mikor is a megyei börtön rabjainak edényeit javítja.

KELLER János egri asztalos. Szerepel 1785—95 között az egri adóösszeírásokban, majd 1814—34-ig is találkozunk egy hasonló nevű asztalossal. Utóbbi azonos lehet azzal a mesterrel, aki 1822-ben az egri városház levéltárának új állványzatát készíti. Utóbbinak terve is fennmaradt. (EÁL Eger v. ir. 1825. é. 546. sz.)

KELLER János rézműves. Az egri Belvárosban 1827-ben mint 1 segédes rézművesmestert írják össze. Szerepel még az 1828—42-ig, valamint az 1834—45-ig terjedő adókönyvekben mint vagyontalan polgár. Az Almagyar u. 15. sz. házban (hrsz. 455, 456) lakik mint bérlő, 1830—35 között. A ház egy-

FESZTY Masa

POGÁNY Ö.Gábor = Magyar Nemzet, 1992. dec. 15. 12.

operetteket játszott a színház. És egyre kevesebb lett a közönség. Ami egészen biztos
volt, mert azok a rétegek, amelyeket az operettbemutatókkal megcéloztak, egyéb
általános kulturális szokásaik szerint évenként egyszer mennek el színházba. Tehát se
értelme egy második operettbemutatónak. Nem hozza meg a várt üzletet. Tehát egy o
színház, amely a középrétegeket célozza meg, azokat, akik hatszor-hétszer is hajlandók
évben elmenni a színházba, az objektíve több látogatót szerezhet. Közben ha bemutat
operettet – mi ugyanis ezt a taktikát folytatjuk –, akkor ez az operett éktelenül sok
elmegy. De jelentősebb profit is adódik ebből a politikából. Ez a kulturálisan érdeklőd
és mozgékonyabb réteg sokkal jobban tudja befolyásolni a többit a színház érdekében,
bármifajta közvetlen propaganda, amely azt mondja: „neked ez kell, tehát ezt kapod"
az emberek arról beszélnek, hogy egy színházban botrány van, meg ott különös dolg
csinálnak, de egy másik azt mondja, hogy ő ezt szereti, meg ez érdekes, és megvitatják,
igaz vagy nem igaz – és ezt olyan ember is hallgatja, aki soha nem megy színházba, állí
hogy ezután inkább el fog menni. Tehát ilyen értelemben is jobb igényes színházat csin

Olyan nagyon nagy városokban, mint Budapest, természetesen mindenféle dologra h
mas tömegek vannak, tehát itt nyugodtan, sokáig és zavartalanul el lehet éldegélni úgy,
a lehetséges kínálatnak csak egy szeletét adja az intézmény, mert hiszen arra is bőven
annyi fogyasztó egy szezonban, amennyi eltartja. Ez nem baj, hogyha ez a „szelet"
tortából van, és eléggé föl tudja kelteni maga iránt az étvágyat. De hát sokszor ízét v
a csemege. Tehát ma kvázinépszerű és hosszú éveken át valóban népszerű, konzervatí
mondott színházak népszerűsége például hatalmas ütemben csökken, és kénytelenek
üzletekbe bocsátkozni, amelyek viszont már a saját szellemi alapállásuk szempont
nézve is árulásnak minősülnek. Ami annyit tesz, hogy nem lehet valamit nem igá
kényelmesen, rutinosan csinálni hosszú távon, mert akkor ott marad a kiürültség
alkotásképtelenség állapota.

Az alkotóerő föltámadhat és elsorvadhat. És az alkotóerő föltámadásához jó légk
szabadság szükséges. Ez a legfontosabb. És nem a pénz. Az is fontos; a pénz sem ba
van. De nem ez a sine qua non.

FINTA József

FINTA József: Mellékmondat a Kempinskihez. = Magyar Építőművészet, 83, 1992, 5. 4 - 5. és ill.

SZALAI András: A luxusszálló arcai. = Magyar Építőművészet, 83, 1992, 5. 8 - 9. ill. E

BÁRKÁNY, Eugen – DOJČ, Ludovit: Zidovské náboženské obce na Slovensku. Bratislava : VESNA, 1991

FIELD, Saul

Járy Péter: Képrőművesek ~~ujdonságok~~ Ziállítások, ujdonságok – zsidó vonatkozások. = Uj Élet, XXXIX. évf. 18. sz. 1984. szept. 15. 5. p.

Bp. MNG. – Schaár Erzsébet Ziáll
– Balogh Péter szobrász Ziáll.
– Kerényi Jenő: Kopernikusz (a konap mutatója)

Szépmüv. – Örökségszegei c. ~~Ziáll~~ Saul Field Ziállítása

Mücs. – Roger Somville

Bgyarmat, Réti Zoltán festő Ziáll

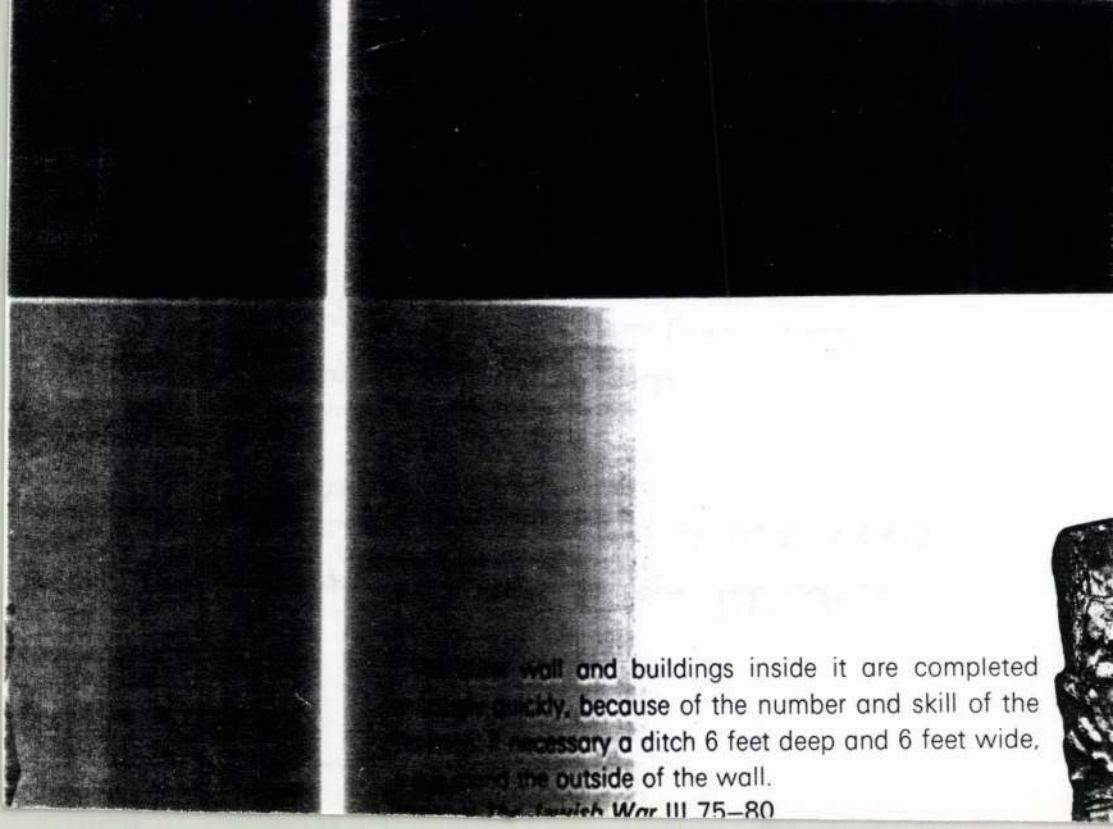

wall and buildings inside it are completed
quickly, because of the number and skill of the
necessary a ditch 6 feet deep and 6 feet wide,
the outside of the wall.
Jewish War III 75–80

FINTA József

Akadémiai tagajánlás 1985

Finta József

Magyar Tudomány, 1984. okt.-nov. 11. f.
XXIX. 10-11. a. 822-823.

agadható, szerves és logikus lépésekkel jutott el a alizmustól jelenlegi, metafizikusnak nevezhető kor-g. Színhasználata, formavilága nem vezethető le külföl-épekből, de a legfontosabb a műveiben áradó hiteles-lán ez érintette meg a biennále látogatóit és a kritiku-mint például a BBC Négyes Csatornájának forgatócso-is.

ehér képei végül is megengedik a nézőnek, hogy nileg is azonosuljon velük...

ontosabban szólva van egy narratív, az érzelmeket is ozgató rétegük, mely talán könnyebben megnyílik a dás számára. Olvasatuknak ez persze csak a külső az értelmezés többi rétege már nem fejthető fel ilyen en, bár tapasztalatom szerint sokan megéreztek vala-ból a rezignáltan szorongásos állapotból, melyet Fehér közvetítenek.

Még egy dologról kell beszélnünk a magyar pavilon án: Fehér László ugyanis képei mellett egy vasle-ől készült installációt, a Te kifejezéseddel élve, „vas-" is kiállított. Önkéntelenül felmerül a kérdés: nem n egy külső hatás, a világszerte oly divatos installá-táshoz való igazodás hívta életre ezt a művet?

z a „vasrajz" abszolút mesterségesen született, még-az én megrendelésemre. Sokat vitatkozhatunk ugyanis ogy mit állítunk ki a biennálén, de arról nem szabad kezni, hogy az adott képzőművészeti teljesítmény lát-nota bene látványosság is egyben. Reprezentatív lát-

FINTA József

(gyöngyösi): A felismerhetően magyar építőszetben hiszek. [Beszélgetés Finta Józseffel] = MN 1984. 179. augusztus 1. 5. p.

nint fentebb 1. alatt

k és szakemberek szakma, tudo-
rint) tételszámtól függően, mint

Szivélyes üdvözlettel

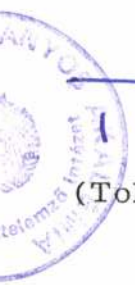

(Tolnai Márton)

Akadémikus művészek

Az egy évvel ezelőtt megalakult *Magyar Művészeti Akadémia* akadémiai tagságot bizonyító oklevelét szerdán *Attalai Gábor* textiltervező iparművész, *Ágh* István költő, *Balassa* Sándor zeneszerző, *Bán* Ferenc építész, *Béncsik* István szobrászművész, *Bertha* Bulcsu író, *Bodonyi* Csaba építész, *Bozay* Attila zeneszerző, *Csaba* László építész, *Csete* György építész, *Csukás* István költő, *Deim* Pál festőművész, *Dobai* Péter író, *Durkó* Zsolt zeneszerző, *Eigel* István festőművész, *Farkas* Ferenc zeneszerző, *Finta* József építész, *Gerzson* Pál festőművész, *Gulyás* Zoltán építész, *Gyarmathy* Tihamér festőművész, *Gyurkovics* Tibor író, *Hernádi* Gyula író, *Jánossy* György építész, *Jurcsik* Károly építész, *Károlyi* Amy költő, *Kerényi* József építész, *Kocsár* Miklós zeneszerző, *Kokas* Ignác festőművész, *Makovecz* Imre építész, *Melocco* Miklós szobrászművész, *Mészöly* Dezső költő, műfordító, *Mezei* Gábor belsőépítész, *Páskándi* Géza író, *Pongrácz* Zoltán zeneszerző, *Sára* Sándor filmrendező, *Schéner* Mihály festőművész, *Schrammel* Imre keramikus iparművész, *Somogyi* József szobrászművész, *Szalay* Lajos grafikusművész, *Szentkirályi* Zoltán építész, *Szokolay* Sándor zeneszerző, *Szőnyi* Erzsébet zeneszerző, *Szőts* István filmrendező, *Tornai* József író, *Török* Ferenc építész, *Vígh* Tamás szobrászművész, valamint néhai *Kolozsvári Grandpierre* Emil író örököse vehette át. A *Kodály* Zoltán születésének száztizedik évfordulóján megrendezett ünnepélyes közgyűlésen jelen volt *Andrásfalvy* Bertalan művelődési és közoktatási, valamint *Mádl* Ferenc tárca nélküli miniszter is. A *Magyar Művészeti Akadémia* közgyűlésének résztvevőit táviratban köszöntötte *Göncz* Árpád, köztársasági elnök és *Antall* József miniszterelnök.

Gyurkovics Tibor ünnepi beszédében *Illyés* Gyula, *Tamási* Áron és *Márai* Sándor akadémiai tagságára emlékezett, és a *Magyar Művészeti Akadémia* létrejöttét úgy tekintette, mint a magyar művészet visszafoglalt bástyáit, amelyeket a sztálini években veszítettek el. Az akadémiai tagság elsősorban nem rang, nem jog, hanem felelősség a szétzilált erkölcsök helyreállítására – mondotta. Nem közvetlen, politikai vagy tanító hatású művekkel, hanem a független művészet *művészi eszközei*vel kell hatni az etikára.

(l. d.)

M Lemzet 1992. dec. 18.

n. Ret-
uston,
seum,
ute of
tekin-
oberta
onald
rminc
tatko-
Arman
oszt-
kate-
érvet,
rében
(még

mindig) túlságosan európai. És a burkolt szemrehányás voltaképpen igaz is: Arman (eredeti nevén Armand Fernandez) az Amerikában töltött hosszú idő és a kétségtelen változás — amerikanizálódás — ellenére is alapvetően európai maradt. Kiállítása semmi kétséget nem hagy e felől.

Miután barátjával, *Yves Klein*nel mint birodalomalapítók felosztották egymás között a művészeti világot organikus (Klein) és iparilag előállított termékek (Arman) féltekéire, Arman igen hamar rátalál saját védjegyére. 1955-ben, a *Kurt Schwitters* hatására készített *Fémjelzés*ekben textilre nyom gumibélyegzővel sok-sok pecsétet, majd valóságos tárgyakat sokszoroz meg asszamblázsaiban sok-sok tárgy — saját kifejezésével élve — akkumulálásával, illetve a tárgy feldarabolásával, részeire bon-

FINTA József

SÁRKÖZI Mátyás: Hűbéres építészek. =
Magyar Hírlap,1993. jan. 19.13.

A MŰVÉSZETTÖRTÉNETI ÉRTESÍTŐ ÖTETÉHEZ

ıd 1825—1850. (A romantikus középkor Vaud
:a József 166
ok a garamszentbenedeki Úrkoporsó liturgikus
..... 155—156
eszánsz Magyarországon ..... 1—53
t 1986. Ism.: Mojzer Miklós ..... 164—165
tkezései (16. századi építészeti központ Dél-
..... 54—85
ízadban és Pesten 1848-ig ..... 131—141
..... 142—154
ıplom festett famennyezete (1526) és a fameny-
..... 86—118
..... 162—163
ogány ellen. Budapest 1986. ..... 164—165
n Kiadó, Budapest 1987. 164
. évi jelmezes művészbálon Budapesten ..... 159—161
au pays de Vaud 1825—1850. (A romantikus
1985 166

M.D.K.

Fónta László

Részt vett a " Korszerű iskolabútorok" tervpályázaton

Tantermi pad , repr.

Magyar Építőművészet 1964/4. 10-11. l.

M.D.K.

Finta László°

A korszerü iskolabutorok tervpályázaton az ülöbutorok kategóriában dijazva

Felemelt I[1]. dij , 4ooo Ft

Magyar Épitömüvészet 1964/4. 12. 1.

K.D.A.

Finta Lánló, épilén MDK

Kovácsi Lánlóval közösen készített tervét valósítják meg.

Rajz. Repr.

K.J.: Épül az új Duna Szálló 21

NÉPSZABADSÁG 1ap. 1966. okt. 6.

Finta László, ipari formatervező

A Corvina Kiadó az idei könyvhétre új sorozatot, a „Műterem"-t indítja el. Finta László és Kokas Ignác műveit láthatjuk ezekben a könyvekben.

TV-Híradó

1978. V. 30. Televízió, 19.30

1978.IV.1.Kossuth, 18.3o/KJné/
Esti Magazin

1021

- Az irodalmi és művészeti díjakat a Fészek Klubban adták át, erről tudósit Szatmári Ilona.

- Déli egy óra, Fészek Klub. A hagyományokhoz hiven április 4-e közelgő ünnepe alkalmából az idén is a budapesti művész világ közkedvelt patinás otthonában, klubjában adták át a társadalom elismerését, megbecsülését kifejező irodalmi és művészeti díjakat.
A most kitüntetett irókat, költőket, szinészeket, ének és zene művészeket, táncosokat, kimagasló művészeti produkciók rendezőit, képzőművészeket, iparművészeket, Dr.Boros Sándor Kulturális miniszterhelyettes köszöntötte.
Társadalmunk értékrendjének formálásában, a közösség gondjainak feltárásában, tárlatainak megfogalmazásában, a művészetekre midd nagyobb felelősség és feladat hárul - hangsulyozta a miniszterhelyettes.
A művészeteknek is egyre differenciáltabb, politikailag egyre érettebb, igényes közönséggel kell együttműködniük és ez az együttműködés fejezi ki legjobban, leghivebben a közművelődés programjának és céljainak, a művészet tömeg kapcsolatainak uj jellegét, tartalmát és távlatait.

Kulturális életünk ma a korábbiaknál gazdagabb lehetőségeket kinál. Ugyanakkor bonyolultabb alkotói kritikai, művészetpolitikai feladatokat is teremt. Határozott elvként kell megfogalmazni művészetünk mai valóság tartalmának gazdagitását az alkotások társadalmi elkötelezettségének erősitését, - mondta az irodalmi és művészeti dijak átadása alkalmából Dr.Boros Sándor kulturális miniszterhelyettes.

József Attila dijat az idén irodalmi életünk 11 jeles alkotója vett át. A József Attila dijas irók között köszönthettük Illés Endrét, Moldova Györgyöt, Szántó Györgyöt, Császár Istvánt, Kardos G.Györgyöt, a költők között Apáti Miklóst, Ladányi Mihályt és Tandori Dezsőt is.

A Balázs Béla dijjal kitüntetett 1o művész között van Gyarmati Vivia filmrendező, Nemere László tv rendező, Henző Károly és Tóth József fotó művész.

Erkel Ferenc dijat kapott Lendvay Kamilló zeneszerző és R... jeczki Benjamin zenetörténész a középkori magyar zene és ... zenénk kiváló kutatója is.

Jászai Mari dijjal tüntették ki többi között Kern Andrást, Kozák Andrást, Mór Mariannt, Jordán Tamást, Lukáss Sándort, Szecsvai Lászlót és Vadászy Gyula rádió rendezőt.

A Liszt Ferenc dijat nyolcan vették át balett táncosok, énekművészek, előadó művészek. Közöttük Kincses Veronika az Opera ház magánénekesnője, aki egykor a rádió gyermekkórusának tagja volt.

A képzőművészek és iparművészek, művészeti tervezők alkotó munkáját elismerő Munkácsy Mihály dijban 13-an részesültek. Idén kapta meg a Munkácsy dijat Finta László a korszerü Ikarus autóbusz család formatervezője és Mészáros András a Szabadság cimü napilap remek humorux szellemes karikaturistája.

Irodalmi és művészeti dijban összesen 58-an részesültek.

Finta László, ipari forma-tervező.

Új sorozattal jelentkezik a Corvina kiadó is a könyvnapon, „Műterem" címmel. Az első két kötet Kokas Ignác festőművészt és Finta Lászlót mutatja be.

Esti Magazin.

1978. máj. 23., Kossuth 18.30, /V Gné/.

Fintha László, ipari formatervező

a művész a mai napon Munkácsy Mihály-díjban részesült.

TV-Híradó

1978. ápr. 1. TV. 19.30 | VGné |.

Tinta László

Városi busz (IKARUS)
(rajz)

6. téma: Ipari forma
Művészet, 1975. 5. 16. old.

Fiuta László

ip. formatervező, részt vesz a kiállításon

Jubileumi Iparművészeti Kiállítás 1975. Műcsarnok, jún – júl.

Finta László

Munkájának reprodukciója

Jubileumi Iparművészeti Kiállítás
1975. Miskolc, jún - júl.

Finta László, [iparmű vész]

Az Iparmův. Múzeumban van kiállítása.

— : Formatervezés az autóbuszgyártásban

9.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. márc. 11.

Finta László (ipari formatervező)

1975. márc-ban az Iparművészeti Múzeumban kiállítás nyílt terveiből.

Népszava, 1975. márc. 28. 103. évf. 74sz. 4p.

Finta László formatervező iparművész

A Jubileumi Iparművészeti Kiállításon szerepel Ikarus-családja, melyet az utcákról ismerünk. (említve)

P. Brestyánszky Ilona: Iparművészetünk 30 éve.

Dolgozók Lapja (Komárom), 1975. júl. 27.

Finta László formatervező-müvész . .

Az Ikarusz-gyár és a müvész közös kiállitását most rendezték meg az Iparmüvészeti Muzeumban. Finta László 1957-óta dolgozik a vállalatnál, akinek nagy része van abban, hogy az Ikarusz elnyerte a Monte Carlo-i nagydijat, s ugyancsak az ő munkáját dicséri a Hamburgi Magánvasut Társaságnak tervezett autóbusza is, - mint Vadas József beszámolója tudósit erről "A sinautóbusz utódai" cimmel.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. márc. 22.
XIX. évf. 12. sz. 13. lap

Finta László
iparművész

Finta László Ikarus csa-
ládjának modelljeit mu-
tatta be a tárlaton.

B.I.: Modern iparművészet...
Nők Lapja, 1975, julius 5-8 oldal.

Fiuta László

Ikarus 282 típus

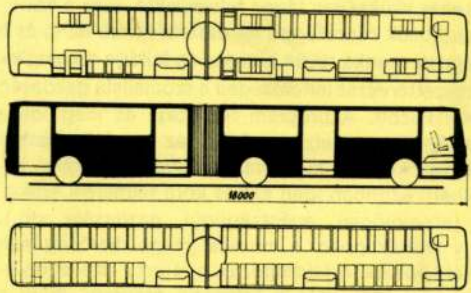

Ernyei Gyula: Az ipari művészettől ...
Művészet, 1977. május ~ 36. oldal.

Fiatautóbusz

Ikarus 250

belső képe

Ernyei Gyula: Az ipari művészettől a . . .
Művészet, 1974. május – 36. oldal.

Finta László

Vadas József: "Formatervezés, tartalommal" c. cikkében beszámol a "Formatervezés az iparban" c. kiállitásról.
A több fejezetre osztott, alcimekkel ellátott közlemény "Mi a design?" cim alatt azt fejtegeti, hogy mi nem a design. Erre a kérdésre ad választ Gergely István, Gaul Emil épitész és Zsótér László grafikus. A továbbiakban "Mi a magyar design?" kérdésre felel a nevek és mellette a nevekhez kapcsolódó munka emlitésével. Király József mellett, -mint irja- egyenrangu szerepe van Heincz Gábor, Rácz Lajos és Weiger Béla szakmérnökök munkájának.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. ápr. 23.
XXI. évf. 17. sz. 7. lap.

Finta László

Horváth Lászlót a díjat nyert "Szaturnusz készlet"-tel, Droppa Juditot textilterveivel kapcsolatban érinti cikkében. Majd Szalay István diplomamunkája, a MÁV uj emblémája, mint a "profilkialakitás" szép példája kerül szóba. Ezután Finta László az Ikarusz autóbuszok karosszériáinak tervezője, Tóth Ferenc a Medicor Müvek állandó munkatársa és Szabó Károly a Videoton formatervezője szerepel még a "Mi a magyar design?" cim alatti fejezetben. Részletesen válaszol a "Mi a szocialista design?" és a "Miért nem luxus a design?" c. kérdésekre is.
A cikket lásd: Király József nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. ápr. 23. XXI. évf. 17. sz. 7. lap.

Fintor László

Ykarus 250

Ernyei Gyula: Az ipari művészettől a rendszertervezésig
Művészet, 1977. május – 36. oldal.

Futura László

Az épületszekrény-elterjedésének példái az Ikarus-gyár 200-as családjának autóbuszai, amelynek formatervezője Futura László volt.

Ernyey Gyula: Az ipari művészettől a...
Művészet, 1977. május - 36. oldal.

Finta László, ipari formatervező

az 1978-as „könyvhétre" indul a Corvina Könyvkiadó műterem-sorozata, amely a modern magyar művészet bemutatására vállalkozik. – A témák között szerepel az ipari formatervezők közül Finta László az Ikarus autóbuszok tervezője, valamint Somogyi József expresszív és elkötelezett szocialista szellemi alkotásainak bemutatása.

Eszmecsere.

Beszélgetések a könyvkiadók 1978-évi terveiről

1977. dec. 29. URH 19.33 M.

Finta László, formatervező

L: Szervátiusz Tibor

(h.n.): Szervátiun-albumi, Szőnyi-album 2.

Esti Hirlap, Bp. 1978. máj. 25.

Finta László, [ ].

L: Kokas Ignác

– Közlemény 21-

Népszabadság, Bp. 1978. máj. 21.

Finta László

tervezte az Ikarus 303 kisméretü farmoto
ros kocsit.

Ernyei Gyula: Az iparú forma története Magyar
országon Akadémiai Kiadó 1974 53 old.

Finta László

által tervezett karosszéria komfortnövekedését az ülések szélességének megnagyobbodása mutatja

Ernyei: Az ipari forma története Magyarországon
Akadémiai Kiadó 1974 old.

Tinta László, ipari formatervező

L. Ágotha Margit

– ..... és művészeti díjasok.

Népszabadság, Bp. 1978. ápr. 2

5.

Finta László, ipari formakvező

L.: [illegible]
Rétfalvi Sándor

– Átadták az irod. és művészeti díjakat. 12

Esti Hírlap, Bp. 1978. ápr. 1.

Finta László

A felszabadulás 33. évfordulója alkalmából a Minisztertanács több művészt részesitett kitüntetésben eredményes munkájukért: Munkácsy Mihály-dijjal jutalmazta: Ágotha Margit grafikusművészt, Csavlek András festőművészt, Finta László ipari formatervezőt, Gráf Károlyné textiltervezőt, Gyarmathy Ágnes díszlet-jelmeztervezőt, Janzer Frigyes szobrászművészt, Kelemen József ipari formatervezőt, Mészáros András karikaturistát, Papachristos Andreas szobrászművészt, Potyondi Margit belsőépitészt, Rétfalvi Sándor szobrászművészt, Schéner Mihály festőművészt, Szathmáry Gyöngyi szobrászművészt.

Élet és Irodalom, Bp. 1978. ápr. 8. XXII.évf. 14.sz. 8. lap.

Finta Sámuel, nobrán

Testvéreivel ellentétben: vissatért Magyarország ra és élete Türkevéhez kötődik! Ma minte ismeretlenül él és dolgozik. Nyáron siskörehet fazag. Portréi és gyermekábrázolásai nevezetesek. 3 műve: Önarchép, Finta Sámuelné, és Rodin : Repr.

Losonci Miklós: Kedves Élet és Tudomány!
[– a Finta testvérekről] 1634. és 1653. lap.

Élet és Tudomány, Bp. 1974. aug. 30.

XXIX
35.

Fintel Sámuel.

szobrászművész

a Hunyadi János lovasszobor pályázaton nyertesének pályaművével.

Magyar Nemzet, 1957. Okt. 6.

Finta László

Ikarus 280 Lux

Ernyei Gyula: Az ipari művészettől...
Művészet, 1977. május – 36. oldal

Sötét csapások a gazdaság rengetegében

Az elmúlt évben a gazdasági bűncselekmények között a csalások foglalják el az első helyet, s – **Peer Tibor,** a BRFK gazdaságvédelmi osztályának vezetője szerint – ezzel szembe csupán egyetlen jó hír állítható: némileg mérséklődött a korábban oly népszerű áfacsalások száma. Ennek lényege, hogy lopott vagy hamisított személyi igazolvánnyal nem létező, esetleg csupán tiszavirág-életű cégeket alapítanak, s az efféle „falvállalkozások" bélyegzőivel milliós tételben vásárolnak árut. Persze senki sem fizet, viszont a kiadás utáni áfát mindannyiszor visszaigénylik az APEH-től. Az adóhatóság ez idáig fizetett, s csak akkor csodálkozott el, amikor év végén hiába igyekezett számlát benyújtani a sosem volt vagy rég megszűnt cégeknek. Ez a módszer, az időközben hozott megelőző jogszabályoknak köszönhetően, ma már nem igazán jövedelmező. Ám, amint az várható volt, az áfacsalás piacáról kiszoruló csibészek új, és az eddigieknél lényegesen rafináltabb módszereket eszeltek ki. Most sem volt egyéb dolguk, mint megtalálni azokat a jogszabályi hézagokat, melyeken át hozzájuthatnak az áhított pénzhez. Például a bankok pénzéhez.

Peer Tibornak csak egy jó híre van

Drága szerelem

Vadonatúj s prímán jövedelmező módszer a különféle bankhitelezési eljárások kijátszása. Arra épül az ötlet, hogy a bankok vagy elmulasztják megvizsgálni a hitelért folyamodó ügyfél fedezeti viszonyait, vagy – s ez mind gyakoribb – szándékosan feledkeznek meg a kötelező elővigyázatosságról.

Elgondolkodtató, vajon miért adnak pénzintézetek oly könnyelműen százmilliókat bizonyos ügyfeleknek, amikor ugyanezek a pénzintézetek egy kétszázezer forintos személyi kölcsönért folyamódó kisembernek nemcsak vagyoni helyzetét, de – kis túlzással – még az emésztési problémáit is megvizsgálják. Gondolhatnánk, itt rejtőzik a lényeg, hiszen éppen a meggyőzés, a tökéletes szerepjátszás varázsos képessége különbözteti meg a profi csalókat az átlagemberektől. Pedig nem így van, mert ez esetben is – akárcsak az élet többi területén – minden a kapcsolatokon múlik.

Egyre több olyan bankhitelezéssel kapcsolatos visszaélést vizsgál a rendőrség, melyekben a kölcsönügyletet intéző banki dolgozó bizonyíthatóan összejátszott a simlis kölcsönkérővel. A remélt haszon tíz százalékának ellenében ezek a banktisztviselők hajlandók eltekinteni a visszafizetés garanciáinak megvizsgálásától. S mert a dolog működik, a bűnözők egyre inkább keresik a kapcsolatokat a hitelkihelyezés területén dolgozó alkalmazottakkal. Hadd említsünk erre egy éppen vizsgálat alatt álló esetet – az érintett bank megnevezése nélkül. Jól kifundált stratégia alapján szövődött szerelmi viszony végeredményeképpen a behálózott bankoskisasszony minden különösebb kérdezősködés nélkül leszámított egy 300 millió forintról szóló, hamisított váltót. A tettesek ma is futnak a pénzzel. És ők is – hasonlóan többi hasonszőrű bankvigéchez – azzal a biztos tudattal költhetik el a kicsalt pénzt, hogy az őt üldöző rendőröket nem csupán az időhátrány, hanem az adott esetben – az élethez ez esetben sem nagyon igazodó jogi szabályozás szerint – még a rosszul értelmezett banktitok is hátráltatja munkájukban.

Vagyis a módszerek mind finomabbak és szervezettebbek. S ezek a módszerek – túl azon, hogy bűncselekménynek minősülnek – azért is veszedelmesek, mert az ekképpen kicsalt összegek nagysága akár a pénzintézetek működőképességét is veszélyeztethetik.

Milliós másolósdi

De machinálnak a részvényekkel, részjegyekkel is. Az országba bekerült lézerfénymásolókkal olyan tökéletes utánzatokat készítenek az értékpapírokról, hogy azokat még a gyakorlott bankszakemberek sem tudják megkülönböztetni az eredetitől. A megkörnyékezhető banktisztviselőknek pedig rendszerint ezekben az esetekben is felajánlják a jól bevált tízszázalékos csalipénzt.

S ha már a másolóknál tartunk, föltétlenül meg kell említenünk azt is, hogy manapság a keményvaluták helyett szívesebben készítenek fénymásolatot ezer- és ötezerforintos bankjegyekről. Ennek legfőbb oka, hogy a devizával foglalkozó beváltóhelyek rendszerint már fel vannak szerelve azokkal a korszerű berendezésekkel, melyekkel pillanatok alatt felismerhetők a hamisítványok, viszont a közérti pénztárosoknak és a trafikosoknak sem idejük, sem lehetőségük, sem pedig fölkészültségük nincs a kezükbe kerülő bankók efféle megvizsgálásához. És ötezrest, ugyebár, már érdemes hamisítani, hiszen egy csomag rágógumi árán 4960 forintot kereshet a hamisító.

Dominóelv

Szép számmal érkeztek haza olyan hajdan volt honfitársaink, akik alaposan kiismerték a külországokban jól bevált jogi garanciákkal és fékekkel bebiztosított vállalkozási viszonyokat, s rájöttek, hogy idehaza megtehetik azt, amit ott szinte lehetetlen: tőke befektetése nélkül belefoghatnak bármiféle üzletbe. Ezek a szerencselovagok természetesen üzleti kapcsolatba kerültek a magyar kis- és nagyvállalkozókkal, kölcsön-, szállítási és pénzügyi üzletekbe bonyolódtak, s megindult a hazai vállalkozási szférán belül egy szerteágazó teljesítési folyamat. A baj csak akkor ütött be, amikor kiderült, hogy a nagy reményekkel kecsegtető, külföldről jött üzletembereknek egy vasuk sincs. Márpedig akinek nincs semmije, az legfeljebb tisztességét veszítheti el, nem úgy, mint a hoppon maradt hazai, tisztességes kisvállalkozók, akiknek nemritkán az életművük dől össze a csalárd üzlet következtében. A teljesíthetetlen tartozások miatt pedig egyik rántja magával a másikat, akár a dominó. Ezen a területen az elmúlt évben megháromszorozódott a károkozás nagysága.

S már csak azért is sürgős szükség volna az efféle jelenségeket megakadályozó jogi szabályozásra, mert minden így keletkezett kár – végső fokon – a költségvetés vesztesége. Mert ugyebár, akik tönkrementek, azok már nem adóztathatóak.

Új bűnök – régi törvények

Peer Tibor szerint mindennek – a még csupán gyermekcipőben botladozó, zűrzavaros piacgazdasági viszonyokon túl – a szükséges jogszabályok hiánya az oka.

A hatályos büntető törvénykönyv tele van az életviszonyok által régen meghaladott, gazdasági bűncselekményeket meghatározó törvényhelyekkel. Vegyük például a sokat emlegetett csalás törvényi tényállását. Ennek a bűncselekményfajtának oly sok formája alakult ki, hogy azok már csak üggyel-bajjal értelmezhetők a Btk. régi megfogalmazása alapján. Sürgős szükség volna tehát a különféle csalási formák – például hitelezői csalás – önálló bűncselekményként való megfogalmazására, mert ez megkönnyíthetné, meggyorsíthatná és lényegesen eredményesebbé tehetné a gazdasági bűnözés ellen küzdő rendőri szervek munkáját.

Sürgősen jogszabályt kellene alkotni a mindinkább elszaporodó számítógépes bűnözés ellen. Az elmúlt évben három olyan, jókora kárt okozó bűncselekményt követtek el, ahol a vállakozás pénzmozgását és az állóeszköz nyilvántartását kezelő program megváltoztatásával játszották ki az adószabályokat.

A csábítás trükkjei

Mit hoz a jövő? Ezt ma még csak találgatni lehet, de ha a helyzet nem változik sürgősen, akkor bízvást föl-készülhetünk a legrosszabbra.

Például a közelgő Világkiállítás előkészületeivel egy időben bizonyosan megindulnak a telekspekulációk. S ez még csak a kezdet, mert a kivitelezésekért kiírt versenytárgyalások során is történhetnek visszaélések, vesztegetések, hiszen nem mindegy, melyik cég jut hozzá egy-egy zsíros falathoz. Az építkezések megkezdése után pedig áradni kezdenek majd az országba különféle értékes anyagok, melyekkel szállítási, biztosítási visszaéléseket lehet elkövetni.

Vagyis akad munkájuk a gazdaságvédelmis nyomozóknak. Nem is szólva arról, hogy miféle kísértésnek vannak kitéve! Nehogy holmi piszkos kenőpénzügyekre gondoljanak! A rendőri vezetés őszinte sajnálatára teljesen tisztességes és mindkét fél részéről megérthető csábítási folyamat zajlik. Ugyanis a gazdálkodók és a pénzintézetek saját kárukon megtanulták, hogy hasznos ember lehet a cégnél az, aki esetleg segíthet megelőzni a bajt. Az átveretéseik nyomán indult nyomozások alatt a cégvezetők megismerkednek a sokéves tapasztalattal rendelkező, szakértő gazdasági nyomozókkal, akik elmondják, mit és hogyan kellett volna tenniük, hogy az átejtést elkerüljék. Innen pedig már csupán egy lépés a következtetés: meg kell kínálni a nyomozót a jelenlegi havi jövedelmének három-négyszeresével, nyugati autóval, esetleg lakáskölcsöne azonnali kifizetésével. Az ajánlatok jönnek, a nyomozók pedig mennek. Az vesse rájuk az első követ, aki nem így cselekedne.

Illisz L. László

FEKETE OLDAL

Egy biblia, három fürdőszoba, nyolc telefon

AZ ELNÖKI LAKOSZTÁLY TITKAI

Gorbacsov, Bush, Jelcin, Clinton, Kohl és Mitterrand – csak néhány név azon közismert és híres személyek közül, akik az utóbbi hónapokban valamelyik Kempinski-szálloda elnöki lakosztályában szálltak meg. Tavaly fővárosunkban nyílt meg a híres hotellánc legújabb tagja: a Corvinus Kempinski. De milyen is belülről egy elnöki lakosztály, amelyről eddig legfeljebb az újságok társasági rovatának apró betűs híreiben olvashattunk? Nos, megadatott a lehetőség, hogy egy hétvégét töltsek el családommal a Corvinus lakosztályában, így beavathatom a titokba az olvasót.

Egy darabig azon gondolkodtam, hogy ütött-kopott Zsigulimmal megállok a pazar főbejárat előtt, s egy elegáns mozdulattal átnyújtom a slusszkulcsot az ajtónállónak, mondván, vigye csak le nyugodtan a garázsba, mi az elnöki lakosztályba tartunk. Félő volt azonban, hogy az ajtónállót kínos helyzetbe hozom, s a végén azt hiszi, gúnyt űzök az ő komoly beosztásából, ezért elvetettem az ötletet. (Mint utóbb kiderült, a mélygarázst különben sem egy keleti típusnak találták ki, a parkolási díj száz forint óránként.)

Vajon ki szállt meg eddig a Corvinus-lakosztályban? – érdeklődtem a portán. A válasz elől azonban udvariasan kitértek. Itt teljes a diszkréció, hallhattam, a szállóvendégek nyugalmát semmi és senki nem zavarhatja. Annyit azért megtudtam, hogy az elnöki lakosztály nagy népszerűségnek örvend, szinte állandóan foglalt.

Az elnöki lakosztályt nem kulcs nyitja. Mágneskódos lemezt kell a zárba helyezni, hogy feltáruljon előttünk. Az előtérben hatalmas csokor virág fogad. Impozáns látványt nyújt, mintha az asztalt csak azért találták volna ki, hogy legyen mire állítani a vázát. A lakosztály tágas, szellős, elegáns. Klasszikus, angol stílusú bútorok teszik otthonossá. A falakon *Pállya Celesztin, Berkes Antal, Edvi-Illés Aladár* múlt században festett képei. Egyedül a műalkotások értéke másfél millió forint. (A Kempinski 140 millió márkába került, s ebből egymillió márkát fordítottak képzőművészeti remekek vásárlására. Mindenekelőtt magyarországi művészek alkotásait keresték.)

A hálószobában hatalmas franciaágy, a dolgozószobában jókora íróasztal. Elnöki íróasztal. Néhány mázsányi dokumentumot minden további nélkül elbírna. Az impozáns étkező mellett kicsiny konyha s egy átlagos szállodai szoba. A testőr, a szakács vagy netán a nevelőnő szállhat meg benne.

A méretekről csak annyit, hogy lakótelepi lakáshoz szokott ötéves kislányom ijedten hívott segítségül, mert először eltévedt a 185 négyzetméteres lakosztályban.

Most pedig vegyük kicsit alaposabban szemügyre! A nyílászárók, a bútorok, a szövetek – minőségük legalábbis azt sejteti – nem a honi ipar termékei. Lehet, hogy itt csak a levegő magyar? Az ágyhoz közeli asztalka fiókjában német és angol nyelvű biblia, hogy lelki táplálékban se szenvedjen hiányt a magas vendég. Az íróasztal mögötti polcokon szép rendben sorakoznak a klasszikus szerzők múlt században nyomott könyvei. A fürdőszoba – mind a három! – csupa csempe és tükör. A talpat padlófűtés melegíti, hogy ne hűljön le az érzékeny szervezet. A márványból csiszolt mosdónál apró tégelyekben szappan, sampon, testápoló, valamint műanyag dobozokban egyszer használatos fogkefe- és borotválkozókészlet. Ugyebár, erre szokták azt mondani, elég, ha a hitelkártyát utaztatja az ember, a neszesszert nyugodtan otthon felejtheti. Talán nem vagyok túlzottan indiszkrét, ha elárulom: a három vécé bármelyikén ülve telefonálhat a vendég az éppen keze ügyébe eső készüléken. Egyébként a lakosztályban nem kevesebb, mint nyolc telefonkészüléket számoltam össze.

Ezt a kivételezett 185 négyzetmétert nem csupán naponta egyszer takarítják. A szobaasszonyok esténként megágyaznak. A franciaágy két oldalán a földön valami fehér terítőt fedeztem fel. Nyilván hiányos neveltetésem az oka, de először majdnem felkaptam. Az utolsó pillanatban jöttem csak rá, mi célt szolgál: a megfáradt vendég ne lépjen csupasz lábbal a máskülönben finom és süppedő padlószőnyegre. A párnáról falatnyi Corvinus mosolygott rám csokipasztilla képében. Bár igaz, ami igaz, arról fogalmam sem volt, hogy fogmosás előtt vagy után ajánlatos-e elfogyasztani.

Aki netán azt hiszi, hogy reklámot csaptam a Kempinski hotel Corvinus-lakosztályának, azt ki kell ábrándítanom. A lakosztály éjszakánként 2100 német márkába kerül. Ami hivatalos árfolyamon jó százezer forint. S ebben az árban a reggeli benne sem foglaltatik. Az természetesen külön fizetendő.

Varga Zsolt

FINTA József épiten

ként Budapestre küldött, a Szabadság híd pesti hídfőjénél felállított DIMITROV-szobrot – Valentin Sztarcsev művét – és a sok-sok mellszobrot, domborműves emléktáblát; így, többek között: Farkas Aladár újpesti REZI KÁROLY-EMLÉK-ét és lágymányosi HO-SI-MINH-szobrát, Gyurcsek Ferenc Eötvös utcai, a magyar kommunista ifjúsági mozgalom ötven évét éltető domborművét, Konyorcsik János kőbányai MALINOVSZKIJ MARSALL-BÜSZT-jét, Nagy István János Nagyvárad téri, Asztalos Jánosra hivatkozó domborműves emléktábláját, Szabó Iván Lenin (ma Erzsébet) körúti, Leninre emlékeztető tábláját.

E fentebb számba vett, egykoron nagy ünnepélyességgel köztérre állított, szobrászatiművészeti szándékokkal (is) létrehozott objektumok eredeti környezetükből kiszakítottan, a budafoki szoborskanzenben lesznek a jövőben megtekinthetők: egy ellentmondásokkal terhelt történelmi szakasz tárgyiasult dokumentumaiként. A szoborparkban sétáló, emlékező befogadó valószínűleg két alkotás, Makrisz Agamemnon egykori Néphadsereg téri, A SPANYOLORSZÁGI NEMZETKÖZI BRIGÁDOK MAGYAR HARCOSAINAK EMLÉKMŰVE, és Segesdi György Jászai Mari téri MARX–ENGELS-MONUMENTUM-a előtt fog tűnődve, meditálva megállni. Ezen alkotások felszíni rétegei alatt mintha megmozdulna valami, s a formaképzés, a térszervezés leleményei finoman mérlegeltek, a megjelenített alakok felidéznek, jelentenek valamit: túlmutatva önmagukon, tág értelmezési lehetőségeket kínálva, egy kor, egy korszak, egy eszmekör őszinte, hiteles, művészi tükrözésére vállalkoznak.

Az eltakarított emlékművek, a lebontott szobrok helyén feltáruló üres térségek rendkívül csábítók. A szituáció nagy veszélyeket rejt: a szobordöntők, a szoborbontók általában szoborállítókká válnak. Lesz-e olyan bölcs a hatalom, hogy most végre megszakítja az unalmas hagyományt, s nem emel önmaga dicsőítésére, igazolására anakronisztikus szobrokat? Az avult ismételgetések helyett jelenünk úgy teremthetné meg önnön hű tükörképét a közтereken, úgy hagyhatna nyomot utókorának, ha nem állítana szobrokat és emlékműveket. Így hozhatná létre a hiány szerény, ám rendkívül sokatmondó monumentumát.

Wehner Tibor

A PEST-BUDAI HIGH TECH

Finta József: Hotel Duna Inter-Continental (1969); Forum Hotel Budapest (1981); Hotel Penta (1982); Novotel Budapest Szálloda (1982); Budapesti Kongresszusi Központ (1985); Taverna Szálloda (1985); International Trade Center (1988); Liget Hotel (1990); Hotel Corvinus Kempinski (1992)

Csizmár Gyula–Finta József: Nemzetközi Kereskedelmi Központ (1985)

Zalaváry Lajos: Atrium Hyatt Budapest Szálloda (1981); East-West Center Astoria (1991)

Virág Csaba–Marillai Árpád: Alag International Projektentwicklung (1991)

Virág Csaba: A Magyar Távirati Iroda székháza (Naphegy) (1990)

„A túlparton az új
Hotel idétlen váza eltakarja
A Belváros kihűlt hiányait.
Ha áll majd frissen tündökölve mint
A békés együttélés záloga
S a túlazóperenciáni élet
Jelképe – mit hoz át a szél, keringőt
Vagy villanyos gitár géphangosított
Világvadmacskazenéjét Budára
Egy év múlva Medárdus éjszakáján,
Miféle tarka óperenciás
Fényegyveleg vetül az elmaradt
Duna sötét vizére..."

(Vas István)

A csúcsot reprezentáló high tech építészet hihetetlen összegekbe kerül, s a reprezentációs művészet mindenkori céljának megfelelően perfekcióra törekszik. A high tech a város eltűnt közössége helyén a közönség számára pszeudoeseményt kínáló építészet. A pazarlás és a jólét állandósult, totális érzéki bizonyítása. Ez számunkra, amikor a kelet-európai high tech építészetet vizsgáljuk, különösen fontos szempont, hiszen Budapesten éppen ez a vonása a legszembetűnőbb. A reprezentációt kedvelő, az anyagok „szemantikáját" ismerő és azt maximálisan kihasználó *kortárs* építészet ugyanis évtizedek óta hiányzik a pestiek mindennapi élményvilágából. Ko-

moly méretekben utoljára száz évvel ezelőtt tapasztalhatta a pesti polgárság, miként lehet a városi élet témája, élménye a pompa és a technológiai tökély. Nyugati szemmel, meglehet, komikus, hogy az elmúlt évtizedekben mi számíthatott nálunk csúcsnak, mégis hasznos a kezdetektől szemügyre vennünk a szerény kísérleteket, hogy majd azokkal összehasonlíthatva ítélhessük meg azt, ami már a szó nyugati értelmében is high technek minősül.

Budapest építészete a szocializmus évtizedei alatt nem sokat módosult, ellenkezőleg, még a néhány, valaha technikailag perfekt épület is nagyrészt tönkrement. A városlakók azzal a tapasztalattal éltek együtt, hogy ami egykor megoldható volt, a szocializmusban már szinte lehetetlen. A bérpaloták egykori központi légfűtését nem lehetett működtetni, vicctéma volt, hogy itt egy liftet sem tudnak megjavítani – a századelő tényleges technológiai fejlettségéhez képest a szocializmus folyamatos barbarizálódást jelentett.

Elmaradtak a reprezentatív építkezések is. A sztálinizmus évei alatt az egyetlen olyan terv, amely technológiailag fejlettebb eljárást követelt – a metró – is megalomániának bizonyult, s a Népstadion befejezésére sem tellett. Varsóval szemben Pestet a Szovjetunió nem ajándékozta meg a KULTÚRA PALOTÁJÁ-nak valamely jól sikerült másolatával.

A Kádár-korszak sem mutatott különösebb kedvet és tehetséget a reprezentációs építkezések iránt, csak az ERZSÉBET HID-at mutogathattuk éveken át, mint korszerű építészeti, mérnöki csúcsteljesítményt. Ez a tartózkodás azonban nem kizárólag a pénzszűkével, a szegénységünkkel indokolható. A városalapítók egyrészt jobban kedvelték az olyan „racionálisnak" tekintett programokat, mint a lakótelepek, másrészt pedig a Kádár-rendszer uralmi technikáitól idegen volt az a reprezentáció, amit a korporációk világa kedvel. Szemben a nyilvános tér rafinált kisajátításával, finom metamorfózisával, a szocializmus a közteret direkt rendőrállami eszközökkel ellenőrizte és uralta. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy a szocializmus magyar modellje *nem szorult rá* arra, hogy uralmát reprezentációs építészettel kösse össze. Ez az óvatos távolságtartás – a romló technológiai tudás kényszerű szerénységén túl – összefüggött a Kádár-féle uralmi technológiák „lágyságával", a láthatatlanság, észrevétlenség kedvelésével. A levert forradalom után a hatalom fokozatosan háttérbe vonult, megelégedett azzal, hogy a lakosság nem fordul ellene. Az uralom mértékét nem kívánták a szimbolikus építészettel, a feltűnően uralt térrel is kifejezésre juttatni, s nemhogy nem nyitották meg a hatalom szimbolikus központjait, hanem fegyverrel zárták el őket. A hajdani FEHÉR HÁZ-at évtizedeken át kormányőrök védték a kandi tekintetek elől, s noha a PARLAMENT-be még be-be lehetett jutni úttörőként vagy látogatóként, ez sem jelentett mást, mint annak nyilvánvalóvá tételét, hogy Steindl Imre hatalmas épületének, illetve az ott folyó munkának mennyire nincsen politikai súlya.

A rendszer lényegének metaforájaként is tekinthető – ma már komikus mértékű – rejtőzésben, a nyilvánosság elől való bujdosásban fellelhetjük a rossz lelkiismeret nyomait ugyanúgy, mint a *„minden állat egyenlő, de vannak, akik egyenlőbbek"* elv evidenciáját. Csak a belső párt tagjai láthatták a többiek elől elzárt hivatalos tereket, csak ők ízlelhették meg a – mint utóbb kiderült, nyomorúságosan semmitmondó – luxust a pártüdülők szépen elszaporodott villáiban. Ilyen csekély szimbolikus értékkel felruházott tereket ekkora erővel őrizni – ez volt a szocializmus talán legkedvesebb építészeti ellentmondása.

A szocializmus egyébként is pontosan tagolta a köztereket. A hatalomhoz való viszony centire kimutatható volt – annak hierarchiája, hogy ki hova léphetett be, egyben megmutatta helyét a társadalmi ranglétrán. A hatalom elzárkózásával párhuzamosan azt is megfigyelhetjük, hogy milyen komoly tartózkodás élt az ancien régime-ben a közösségi terekkel, a szabad kommunikációra alkalmat adó színhelyekkel szemben. Nagyobb tömegek csak ellenőrzés alatt voltak elképzelhetők, s ezt a terek paramilitáris elveknek megfelelő elrendezése biztosította (spartakiád, felvonulás, stadionok). Nyilván ezért is hagyták elpusztulni azt a pár átriumot, passzázst, ami főként a Belvárosban létezett. Így jutott sorsára a GRESHAM-PALOTA vagy Gerlóczy Gedeon Petőfi Sándor utcai bérházának csak a TAVERNA SZÁLLÓ megnyitásakor úgy-ahogy rendbe hozott passzázsa.

Ennek fényében talán érthetővé válik, mit

jelent az, hogy az elmúlt két-három évben Budapesten kinőtt a földből néhány épület, amely a high tech csúcsszínvonalát célozta meg.

A Finta-művek

Kevés magyar építésznek adatott meg az elmúlt évtizedekben, hogy terveit oly mértékben *valóra válthassa*, mint Finta József. Budapest döntő fontosságú pontjaira ő tervezhetett reprezentatív, komoly anyagi erőforrásokat követelő szállodákat, irodaházakat – s ezek fel is épültek.

Akármint ítéljünk is tehát Finta József munkásságáról, építőművészetének jelentősége letagadhatatlan és megkerülhetetlen, hiszen a high tech vonzáskörébe is sorolható épületei a város történetének immár önálló fejezetét alkotják. Az annotációban felsorolt művek tekintélyes listája egyértelművé teszi, hogy a pesti high tech kialakulását és fellendülését miért köthetjük össze elsősorban Finta József nevével, miért beszélhetünk „Finta-művekről".

Finta a korszak *reprezentatív építésze*, s épületei immár húsz éve szoros összefüggésben vannak a kapitalizmus szellemével, a „Nyugat" ígéretével. Anyaghasználatukban, kivitelezésük minőségében, technológiai exkluzivitásukban egyre távolabb kerültek az adott évek magyar átlagától, emellett Finta építészeti hitvallása is fokozatosan megváltozott. A modernizmus hagyományának követésétől eljutott a hangsúlyozott s gyakran vitatott sajátos posztmodernizmusáig.

Az INTER-CONTINENTAL a hajdani Duna-korzó évtizedeken keresztül hiányos, sérült valahai világának rehabilitációja felé megtett első lépésként s ugyanakkor a késő modernizmus kontinuus tradíciója melletti hitvallásként értelmezhető. Az építésekor hatalmas vita keresztűzébe került szálloda valóban kevés hajlamot mutat arra, hogy akár tömbjének egészével, akár felületalakítási modorával, végül pedig külső-belső tereinek szervezésével kapcsolatot teremtsen – vagy legalább *szimuláljon* – szűkebb-tágabb környezetével. Az INTER-CONTINENTAL némiképp fényképház, azaz *elsősorban* a Duna-part és a város összképét módosító, új városképi összefüggéseket teremtő látvány meghatározására szolgál – éles kontúrjai, geometrikus ritmusokkal tagolt tömbjének arányai mind erre mutatnak. Eltünteti a hajdani Duna-korzó *hiányát*, s egyértelművé teszi, hogy a város *új* korszakba lépett, a nosztalgiáknak nincs helyük. A historizmus Magyarországának vége. Ama világ – mondja a modernizmus megjelenítője – tovatűnt, a *„tündöklés a boldog keveseknek"* kora lejárt. A Duna-korzó tűnt helyén a létező szocializmus realitása áll.

Ezt a szállodát még legjobb a budai Duna-partról vagy az Erzsébet hídról nézni – nyilvánvaló, hogy ezek az érvényesnek szánt nézetei, s az Apáczai Csere János utcai monumentális *fal* pusztán a *városképet átalakító díszlet* kiszolgálására szolgál. A szálló T alakú homlokzatával, erkélysorainak hangsúlyozottan vízszintes tagolásával, puritán zárkózottságával, anyagainak (alumínium nyílászárók, műkő felületborítás) visszafogottságával pontosan jelzi a szocializmus oldódásának szerény mértékét is. Finta sorozatának első darabja még erőteljesebben kötődik a Kádár-féle szocializmus „elvárásaihoz" és világképéhez, mint a Nyugatéhoz, legalább annyira belengi a „nagyberuházások" zord idétlensége, mint amennyire már a megaépületek fantasztikus tereinek előhírnöke is ez az épület. Sajátos ambivalenciája abból ered, hogy míg a modernizmus geometrikus mániáinak hódoló, éles kontúrú épülete a szocializmus erejének hirdetésére volt hivatott, addig a gyakorlatban hosszú éveken át a luxus, a Nyugat fényűzésének metaforáját jelentette a pestiek számára. Tehát bármily komikus is, a szálloda hűvös geometrizmusának idegensége, zárt tömbjének megbonthatatlansága pontosan megfelelt annak a szerepnek, amit a hetvenes évek pesti életében vitt. A belső terek *elzártsága*, a mindennapi Pesttől való elkülönültsége adekvát volt azzal a szociológiai helyzettel, amit az 1969-es reformbuktatók után a szocializmus és a kapitalizmus bátortalan koegzisztenciája jellemzett. Magyarország ugyanolyan óvatosan jutott el Nyugatra, amilyen aggályosan a város polgárai be-bedugták fejüket a kiválasztottság és exkluzivitás zárt tereibe. A hetvenes évek során pestiek ezrei itt tapasztalhatták meg, miként lehet átlépni az országhatárt egy szállodai hallban, hogy lehet ilyeténképp fillérekért utazni. Akárhány szálloda épült is azután, az INTER-CONTINENTAL mítoszát egyik sem érhette el, hisz

az épp egyedülállóságából, kivételezettségéből fakadt.

Jó tíz évvel később – a Zalaváry Lajos tervezte budapesti Portman-hommágiummal (hiszen John Portman Los Angeles-i WESTIN BONAVENTURA SZÁLLÓ-ja a Hyatt szállodalánc szinte kötelező építészeti normája lett), az ATRIUM HYATT-tel egy időben –, 1981-ben épült csak fel Finta következő, a Duna-korzó új képét mintegy lezáró, kiteljesítő szállodája, a FORUM, amely ismét a viták kereszttüzébe került. E vitákban nem annyira Finta műveiről, mint a *helyről* volt szó – s teljes joggal. Hiszen ez a két épület összehasonlíthatatlanul jobban determinálja a városképet, mint például a NOVOTEL, ezért létük is irritálóbb. Holott a NOVOTEL vagy a PENTA – Finta két 1982-es munkája –, ami azt illeti, igen sok kivetnivalót hagy maga után. Hiszen az olcsóbb, alacsonyabb kategóriájú szállodalánc – nyugati testvéreikhez hasonló – két tipikus darabja ez, csakhogy ehhez viszont *túl jó helyen* állnak. A NOVOTEL brutalista tömbjének kíméletlen, a környezetet *tényleg* semmibe vevő megoldása nem volna bántó, ha – a párizsihoz hasonlóan – a repülőtéri úton látnánk. Azonban ez az épület Buda hajdan egyik legszebb parkjának *helyén* most is mellbevágó. Ma már jól látható, hogy a NOVOTEL-lel köszöntött be az a gyarmati érzés, amit épp a rissz-rossz szállodák, a gyorsétkezdék pesti elhelyezésének reprezentativitásában érhetünk tetten.

A FORUM esetében jól érzékelhető Finta küzdelme egyrészt a történelemmel, az adottságokkal, a város hagyományaival, másrészt – immár nem a szocializmus uraival, hanem – a Korporációkkal: a mindenképp és mindig eltúlzott szobaszámigény kielégítéséből következő sanyarú megoldásokkal.

A HYATT-tel együtt mégis a FORUM az a szálloda, amely – 1982-es szinten – már valóban a pesti high tech-szigetek megjelenésének tekinthető. Azért is idéztük fel fentebb a hatvanas éveket, a szocializmus *alaphangulatát*, hogy lássuk: *igaz*, hogy a FORUM (és a még csak nem is német, inkább osztrák technológiai szint általában) elvileg nem tartozott s nem is tartozik a „high" színvonalhoz, csakhogy Pesten *igen*. A határidők betartásának lehetségessége önmagában is sokkolta a közvéleményt, ahogy megrendítő erejű volt a kivitelezés minősége vagy a Pesten odáig nemigen látott technológiai fegyelmet követelő függönyfal.

Itt kell ezért rámutatnom: nem azt tartom *eminens* problémának, hogy a FORUM milyen konkrét építészettörténeti analógiáknak felel meg, és milyen elvont elvárásoknak tesz eleget, hanem azt, hogy – mint arra Bodor Ferenc is felhívta a figyelmet a Duna-part átalakulásáról szóló kritikájában – milyen változásokat okoz a városlakók életében, miként befolyásolja a polgárság életminőségét. Az tehát a kérdés, hogy az épület a kívülálló számára több-e puszta látványnál, van-e köze a szállodák high tech-hipertereinek a lakosok élettereihez, ők bejuthatnak-e a légkondicionált csodák terrénumába, zajlik-e kommunikáció a szálloda mikrokozmosza és a város adott régiója között – avagy sem. Ez Finta építészetének az igazi kérdése, s ezért állíthatjuk, hogy hasonlóan az INTER-CONTINENTAL-hoz (de annak mitologikus helyzete nélkül) a FORUM is az *elzárkózás, a hatalom védte bensőség erődje* elsősorban, és csak csekély, nagyon csekély mértékben szolgálja a városi életet. Arra biztatja az utazókat, hogy maradjanak zárt világuk teljességének érinthetetlenségében, s arra kényszeríti a lakosokat, hogy beérjék a kívül rekedtek bámészkodó pozíciójával.

De miért követte el Finta másodszor *ugyanazt* a hibát, immár megváltozott szociológiai feltételek között? Hiszen az egykori Duna-korzó, mint Bodor finom iróniával megjegyzi, a BRISTOL, a NEGRESCO világa sem épp a szegények paradicsoma volt, de legalább *a budapestieké*. Az új Duna-korzó Wild László tervezte összképe nem egyéb, mint szimuláció. Hiába újítottak fel pár Buchwald-széket, hiába a díszburkolat, az egyedileg készült lámpák, a korzó mégsem ugyanaz, mint egykor volt, mégsem a város része, hanem a *turistaipar gettója* csupán. S ezért elsősorban a FORUM felel, mely elzárkózik az utcától, s nem is teremt lehetőséget arra, hogy a pestiek mintegy betaláljanak annak vonzáskörébe. A szimuláció, a rekonstrukció, az egykori városélmény „korszerű" változtatásokkal létrehozott új terei idegenek, műviek maradnak. A FORUM Duna-parti oldalán, a teraszos presszó mellett fémhenger áll, benne lépcső kanyarodik fel az emeleti kávézóba. Az eredmény kettős veszteség.

Odabenn félhomályos kis lépcsőház a pazar kilátás helyett – kívülről pedig megint az Erőd egyik bástyáját látni.

Holott Finta elvben tisztában van felelősségével, a város és a hiperterek közti kommunikáció megteremtésének szükségletével. De ez a technológiai feladatokat magas szinten megoldó építész sajnos mintha egyre kevésbé volna képes ellenállni a megbízók, a Korporációk „elvárásainak", tőkeéhségüknek, a négyzetméterenkénti uzsorahaszonra törő profitvágyuknak. Így aztán a FORUM modernista, barna függönyfalakkal borított homlokzata idegen testként áll a városban – nem elsősorban a stílusa, hanem totális utcaszinti kommunikációképtelensége miatt. A szomorú az, hogy Finta minden további épülete is ennek az *egy* kérdésnek a bűvöletében él – de újra és újra rossz a válasz, s az eredmény: vereség. Csakhogy ez a vereség nem egy művész magánügye, hanem immár a város mindennapi életének egyik súlyos öröksége. Nap mint nap kell látnunk, beleütközünk, úgy befolyásolja életünket, ahogyan egyetlen más társművészet sem – ezért olyan nagy az építész felelőssége. Finta esetében *konkrétan* láthatjuk, mit jelent a kérdés: *kit is szolgál az építész.*

Hiszen *papíron* a Váci utcai TAVERNA SZÁLLÓ s a vele szemközti NEMZETKÖZI KERESKEDELMI KÖZPONT kompozíciója immár a városhoz való kötődés rehabilitációjának nevében fogant, s e kihívásnak a tervek meg is felelnek. E két épülettel nem az a baj, hogy a posztmodern stilisztika bűvkörében tett engedmények kissé komikus kavalkádjának képét öltik. A homlokzatok változatossága, az épületszobrászat és -díszítés szintjén ez akár még rendben is lehetne, végtére az eklektika és a historizmus városában nem különösképpen feltűnő a vidékies álarcosbál. Finta – saját korábbi megoldásaival szemben – visszahelyezi jogaiba a façade-ot, amely mégiscsak az épület arca. Sőt, kivált a TAVERNA horizontálisan kettévágott tömbjének alsó része, a homlokzatot enyhe körívhullámzással gazdagító, a pozitív és negatív hajlatokkal eljátszó kedély pesti divatot szült. Azóta ez az oszlopokkal, ívekkel játszadozó hóbort sajnos mintha kötelező leckefelmondássá vált volna.

Finta felmérte, hogy a posztmodern – az irónia, a fragmentális megoldások legitimmé válása, a kettős kódolás, az idézgetés, a „vendégszövegek" ürügyén – talán az első olyan „stílus", amely megengedi a koherencia és konzekvencia hiányát, eltűri az arányok rendjének felborítását, ahol egy-egy olcsó vagy éppen drága *vicc*, poén – az építészet „szerves" részeként tekinthető. S míg a kordivatok nyomásával szembeni puhaság mintha a megbízóknak tett engedményekkel is összefüggne – az építész Finta a Váci utca két épületét ellátta minden jóval, annyi posztmodern gönccel, amennyi azokon csak elfér. A szobaszámnövelés miatt nyilván elkerülhetetlen homlokzati beugrót – mintegy a tetőszint „szimbolikus" folytatásaként, s némi „átkötésként" – szépen formált, kicsinyt hullámzó betonszalaggal fűzte össze.

Miért is hívja fel Finta a figyelmet a tetőszintre, *jelent-e* valami különöset ez? Világos, hogy nem – csupán egy „posztmodern" tréfa tanúi vagyunk, amikor a „minden mehet" karneváli jelszava építészetté tehető. A posztmodern szimbólumok létüket csupán annak köszönhetik, hogy az építészek ráuntak arra, hogy a modern épület szimbolikus ereje kimerüljön az üres homlokzatra illesztett SONY feliratban. Ugyanígy csak díszlet maradt a TAVERNA két élesen elváló homlokzati sávját mintegy összekötő, hullámzó fémszalagok szecessziós asszociációkat ébresztő fémcsíkja. Újra az a kérdés: mire való ez? Hiszen ha az épület horizontálisan két élesen elvágott részre osztható, akkor miért kell takargatni ezt? Ha *ez* az épület egyik alapvető, arányát, funkcionális eltéréseit is kijelölő sajátossága, akkor azon nincs mit szégyellni. Vagy talán e sávok a tetőszint jelzésének betonszalagját hivatottak megismételni? De minek megismételni azt, ami egyszer is felesleges volt?

Ám ez *a szó szoros értelmében* a felület kérdése még csupán. Ettől még jó is lehetne akár a TAVERNA és az annak negatív lenyomatú homlokzatával ékeskedő KERESKEDELMI KÖZPONT. De felmerül a városépítészeti kérdés is, hogy miként használható a Váci és Petőfi Sándor utcát összekötő átjáró, illeszkedik-e a FONTANA DIVATHÁZ belső udvarához és a Gerlóczy Gedeon tervezte, egykor gyönyörű bérház passzázsához. S itt kezdődnek az igazi bajok. A két utca között átsétáló vendég sötét és alacsony folyosóra érkezik. Jobb-

oldalt ugyan a City Grill üvegfalai mögött zajló életet szemlélheti, de baloldalt csak a puszta betont, s elmerenghet az árkád – kifejezetten lakótelepi asszociációkat keltő – belmagasságán. Az udvarba bejutva nem is a parkoló utcaszint alatti, nyitott látványa zavaró, hanem a boltok, az élet, az *utca* valóságának hiánya. Hiszen a FONTANA HÁZ balra eső portája nem különösképp kedves látvány, amint a szálló – egyébként nevetségesen kicsiny – halljának jobb oldali kijárata sem dobogtatja meg a szíveket. Igaz, hogy a Petőfi Sándor utca felől elvben két eszpresszó is hívogathatná a járókelőket, csakhogy valójában az alacsony árkád félhomályában, a betontömbök között néhány ócska szék árválkodik csupán. Az esti világítás nem haladja meg a Kelenföldi pályaudvarét, s ez semmiféle tőkének tett engedménnyel nem indokolható. A Gerlóczy-ház hajdan fényes boltokkal teli passzázsának rendbehozatalára már nem telt a figyelemből és pénzből, s a mocskos aszfalt poros, töredezett. Ezt a valóságot nem különösképpen szépíti például az átrium centrumában elhelyezett beton „óratorony" üvegezett – I. M. Pei párizsi Louvre-toldalékát mímelő – piramisa, *az utcabútorok pedig nem teremtenek életet, legfeljebb elviselhetőbbé teszik azt.*

A TAVERNA passzázsainak, átjáróudvarának kudarca nem vezethető vissza *egyetlen* okra. Egyszerre van szó a telek kiuzsorázásából következő szűkös méretekről, a belső udvar lichthoffá válásáról, az *igazi* utcaélmény hiányáról, illetve – a high techhez mérve – szemet szúróan olcsó megoldások következményeiről (az esti világítás hiánya akár még most is pótolható lenne).

A szemközti KERESKEDELMI KÖZPONT kommunikációs szerkezetéről még kevesebb jó szót ejthetünk. A tervek szerint nyilván egybenyitandó belső – sétáló- és vásárlóutcának használható – közlekedőfolyosót, illetve az épület közepének pszeudoátriumát a jelenlegi használók elzárták egymástól, így egyszerűen értelmét vesztette az egész. A zsákutcák rendszerében nincs honnan hová menni, a külső-belső terek átjárhatóságának posztmodern tétele, a félprivát zónák szisztémája így bezápul, az épület a szándék ellenére megközelíthetetlenül zárt és idegen marad. Holott a TAVERNA félhomályos zugaival szemben a KERESKEDELMI KÖZPONT fényes, igényesen kivitelezett belső terei ígéretesek lennének.

Hogy épületei zártságának problémáját Finta maga is érzékeli, ezt az INTERNATIONAL TRADE CENTER ismertetéséhez írt magyarázat tanúsítja. Ez bizony már leplezetlen panasz a nemzetközi nagytőke roppant ízléstelen viselkedése miatt: a Bajcsy-Zsilinszky út sarkán álló újabb épületét szinte kiforgatták eredeti alakjából. *„Fel kellett adjuk azt az elképzelésünket, hogy az épület földszintje egészen* nyitott, *átjárható legyen, s rákapcsolódjon az Alpári Gyula utcához vezető szomszédos klasszicista udvarra."* Kínos, de megint ugyanaz a helyzet, mint korábban. A József Attila utca végén, az Andrássy úttal szemközt fekvő saroktelek, hasonlóan a Duna-korzóhoz vagy a Váci utcához, Budapest egyik *legfontosabb* pontja. Fintának ez az épülete a pesti városépítészet hosszú évtizedek óta megoldásra váró, sok vitával terhes fejezetét zárja le. A végeredmény az a montázs, amelyet a szakkritikus, építész Szegő György maliciózusan „kétnemű" háznak nevez.

A homlokzatalakítás ismét nagyfokú figyelmet, a környezet iránti érzékenységet, a szomszédos épületek ironikus (?) vagy épp *kétségbeesett* idézése révén a felület szintjén megvalósított kommunikációs igényt árul el. Erre vall a szinte már komikus kis kupola is a Bajcsy-Zsilinszky úti oldalon, amely – természetesen – a háttérben álló BAZILIKA kupolájának „idézete". A posztmodern geg – ahogyan a Váci utcában – itt sem más, mint *üres* tréfa. Hiszen *miért* is kell megismételni a BAZILIKÁ-t, *mire vezet*, ha az épület egy közelben álló másikra mutat, *mit jelent, mit old meg* mindez? – ezek a kérdések értelmetlenek, hiszen *tudjuk*, hogy nincs rájuk válasz. Csak a stílus akarásáról, az egyéniség kifejezésének hangsúlyosságáról van újra szó. Finta – itt már egyre követhetőbb módon – rászokott az eklektika, a boldog következménynélküliség kábítószerének használatára. A József Attila utcai, öbölként behúzódó fal, illetve a Bajcsy-Zsilinszky úti fegyelmezett, zárt sík találkozását mintegy feloldó sarok is erre mutat. A toronyként kiemelt sarokforduló függönyfalát részben külső betonplasztika ékíti, azonban a hangsúlyozott – esti világítással is megerősített –, szinte önálló struktúra fegyelmezettsége, összeszedettsége (tehát városképi

sajátossága) sem feledteti a megoldatlanságokat. A létre nem jött passzázs azt eredményezi, hogy a félköríves belső udvar – Finta kifejezésével élve „kanyon" – ismét csak zárt és némiképp értelmetlen marad. Az épület plasztikai értéke, az öböl szívóhatása ellentmondásba kerül a tényleges használattal, a városlakóknak újra nincs miért belépniük az újabb hipertérbe, a gyarmatosítás újabb szimbolikus világába. S ezt nem feledteti a járdán elhelyezett, diszkrétnek nem nevezhető vörös fémkonstrukció sem, amely csak tovább szaporítja az értelmetlen pszeudoszimbólumok számát.

Akármint is, Finta kiváló képességei, a hazai piacon egyre nyilvánvalóbban egyedülálló technológiai gyakorlottsága, az ilyen nagyságrendű feladatok megoldására való alkalmassága nincs összhangban épületeinek – általa is kívánt, remélt – céljaival. Egyre-másra a városhoz való kötődésről volna szó, s újra és újra annak hiányát tapasztalhatjuk.

Mindez sajnos összegződik a Finta eddigi életművén belül is kiemelkedő fontosságú CORVINUS KEMPINSKI hatalmas, szürke gránittömbjén. Ez a szálloda leginkább egy minden elképzelhető módon agyondíszített és -rendezett operára emlékeztet, melynek *dallamkincse* sajnálatosan gyenge, és szomorkásan kevés erélyt s tehetséget mutat. Hiába a hangszerelés, a világítás, a díszlet, a remek énekesek, a pazar kiállítás egésze, a maximálisan igénybe vett reklámhadjárat, a szuperprodukciók minden kelléke – ha maga a mű gyengécske.

Mert tagadhatatlan, hogy a CORVINUS KEMPINSKI *szuperprodukció*. Ez ma Budapest *leg*elegánsabb, *leg*kihívóbb, *leg*drágább, *leg*amerikaibb épülete, a gyarmatosítás minőségileg új fejezete. Pesten eddig nem látott tőkekoncentrációról van szó, az alsó-ausztriai építőipar egykori csodái után immár az *igazi* high tech van jelen, abból a fajtából, amit Jencks „Fast-Food-Mega-Build"-nek nevezett.

A CORVINUS KEMPINSKI sorsa, városhoz való viszonya nem pusztán Finta életművén belül fontos fejezet, annak kudarca nem csupán az immár ismétlődően rosszul megoldott, nagyszabású tervek tradíciója miatt elkedvetlenítő, hanem azért is, mert a budapesti viszonyok között gigantikus vállalkozás akaratlanul is *normává* válik. Így Finta segíthetett volna például megszabni a Korporáció viselkedéstanát, megmutatni, hogy mit vár a város az új építészettől, mit tekint a korrekt partnerség etalonjának – műve új konvenció kezdete lehetett volna, amelyet ez *után* várni és betartatni sokkal nehezebb lesz.

Finta ez esetben – papíron megint csak jó az elképzelés – úgy döntött, hogy olyan nagy ívű, nagylélegzetű formát teremt, amely *magában hordozza* a városnegyeddel, az utcával való kapcsolatot, s eleve lehetetlenné teszi a távolságtartást, az elzárkózottságot. Ezért a CORVINUS KEMPINSKI tradicionális értelemben vett *homlokzata*, az eddigi magyar gyakorlathoz képest szokatlanul nagy ívű, hatásos főbejárat az Erzsébet térre néz. Ez a megoldás nyilván elkerülhetetlen volt, más kérdés, hogy a főbejárat felől az amúgy is poros, zavaros Erzsébet térből szinte semmi nem látszik, csak egy keskeny és igen forgalmas, egyirányú mellékutca fogadja az érkezőt. De az építész – talán épp a kommunikáció szándékával – alkotott egy másik homlokzatot is, a sétálóutcává alakított Deák Ferenc utca felőli oldalon. Ennek a kialakításában is segítségére volt az alapforma: a szálloda hatalmas, majdnem félkörívet magába foglaló karéja, melyet a Bécsi utca, illetve az Erzsébet tér felől egy-egy téglatest zár le. Ez a forma teszi lehetővé Fintának, hogy ezúttal végre – némi okkal, s jóval monumentálisabban, mint a Váci utcában a TAVERNA esetében – visszatérhessen a homlokzat síkját megbontó körívhez, ami a belső kör „áttöréseként" is érthető, bár ténylegesen nem arról van szó. Az is igaz, hogy a főhomlokzat tagolása kicsit emlékeztet a hajdani ADRIA-BIZTOSÍTÓ (ma FŐKAPITÁNYSÁG) épületének ritmusára, sajnálatos viszont, hogy az oromzatok e csendes párbeszédét megrontja a CORVINUS KEMPINSKI hátracsapott manzárdszintjének durva ténye.

Egyértelmű tehát a nyitás, a kommunikáció szándéka. Az Erzsébet téri hatalmas üvegfelületekkel hívogató bejárat – a szállóvendégeknek szolgál, míg a Deák Ferenc utcai oldal, a szálloda mintegy *felnyitott fele* – a szálloda belső, rejtettebb, nagy formája – a városlakók, a sétálók számára kínálna élményt s közlekedést. Erre a végre a nagy formákban is tetten érhető szándékra, bármilyen fájdal-

mas ismét leírni, csak utólag lehet *visszakövetkeztetnünk* – a valóság megint mást, ennél rosszabbat mutat. Hiszen a kommunális célokat szolgáló plaza döntő részét elviszi a karéj közepébe telepített, kör alakú vendéglő zárt tömbje, s ez betérésre, sétára nem kínál lehetőséget. A szállodába a Deák Ferenc utca felől nehéz bejutni, a kicsiny és ismét betonsivataggá vált eszpresszó teraszáról egy lehetetlenül keskeny, a főfalnak támasztott üvegfolyosón át érhető csak el a belső tér. Dupla ajtón kell átjutni, hogy a shopping mall elegáns, exkluzív félkörívén sétálhassunk végig, s áttérjünk a kissé túlzottan a birodalmi építészet rémálmaira emlékeztető hallba, az Erzsébet téri oldalra. De ezt az utat már csak kevesen teszik meg. A szürke üvegajtó cseppet sem hívogató, inkább ismét csak elzárkózó, visszautasító. A városlakók legfeljebb azt érzékelhetik, hogy egy mellékajtón át bekullogtak a színpad oldalára, ahonnan gyorsan végigosonva immár távozhatnak is.

Megint győzött a gyarmatosító kedvű nagytőke, a CORVINUS KEMPINSKI – tervek ide vagy oda – maradt azoké, akiknek ténylegesen épült: a szupergazdagoké. Akik aztán tényleg jól érezhetik magukat, mert immár Budapesten is mindazt fellelhetik, amit eleddig csak a Nyugat távolabbra eső országaiban tapasztalhatott álmélkodva az utazó. Itt valóban nem sajnáltak semmit, ez az épület tényleg a show-biz része. Kint és bent egyaránt tombol a puccparádé. A három szintre terjeszkedő, birodalmias modorban fogant márványoszlopok a legkülönbözőbb oszloprendekkel való asszociációk felkeltésére alkalmasak, s akinek nem elég a geometrikus tagolások ritmusa, kiszórakozhatja magát a rejtett világítással kiemelt, oszlopfőket ölelő négyzet fényfoltján. De el lehet szemlélődni a high tech építészet világszerte kedvelt nemes versengésének mintapéldányain, a tükröződő fémmel, nemes fával borított lifteken, amelyek tényleg első osztályúak. (Azt kell mondanom, a New York-i TRUMP TOWER-től eltekintve nemigen láttam ehhez fogható eszelős giccset.)

A lobby külön ajándékot is kínál a kicsit sznobok számára, a félemeleti – uszodához vezető – folyosók a GUGGENHEIM MÚZEUM belső terének szerény imitációi, s a fehér falak feletti rézkorlátok csillogása sem épp lebecsülendő látvány. Amúgy az uszoda és fitness center sem csekély élvezet. A belmagasság ugyan nyomasztó, de hát a szobaszám növelése erős kényszer. Ettől eltekintve azonban minden rendelkezésre áll. S nem is a titokzatos gépekről van szó, hanem az *antik* modorban kialakított környezet nevetségességéről. Egy high tech épületnek ezt a részletét ugyan minek felöltöztetni szobrokkal és oszlopfőkkel?

De gondolt Finta az épület sarkainak díszítésére is. A Deák Ferenc utcai oldalon egy formás torony várja a látogatókat, alján külön kis butik fogadja a betérőket. A tornyot bástya formában megismétli a túloldalon is; nyilván az építészetikonográfiai tanulságok levonása várna a kritikusra. A posztmodern világban gondolnak a mindennapok emberére is, s a torony – tudjuk – antropomorf forma, jócskán uralkodó jellegű, fallikus is, mi sem alkalmasabb tehát az uralom, a környezet feletti dominancia megjelenítésére. *Mintha ehhez nem volna elég az egész szálloda.*

Bizony, a CORVINUS KEMPINSKI Kosztolányi ESTI KORNÉL-jának ideillő fejezetét idézi, *„melyben a világ legelőkelőbb szállodájáról van szó". „Ismeritek a szállodák költészetét?"* – kérdezi olvasóitól Kosztolányi-Esti. *„Legutóbbi külföldi körutamon, hazatérőben útbaejtettem egy kis országot. Itt rábukkantam egy szállodára, melyről külön meg kell emlékeznem.*

Ez a szálloda előkelő volt. Olyan előkelő volt, amilyent még nem láttam sehol. Bátran merem állítani, hogy a világ legelőkelőbb szállodája volt.

Az alkonyat porában rohant gépkocsim, ütöttkopott, alacsony kalibák között, s egy gipszrózsás, kupolás, tizenhárom emeletes felhőkarcoló előtt állott meg, mely élénk ellentétet alkotott siralmas környezetével, és láthatólag az idetévedt külföldi előkelőségek fogadására szolgált."

A CORVINUS KEMPINSKI ugyan a Belvárosban áll – szemközt Finta újabb üzletházat alakít át –, túlnan az angol nagykövetség épületén lobog fennen a brit lobogó, de azért érthetünk a szóból. A Deák Ferenc utca hajdan fényes, eklektikus és szecessziós bérpalotái mocsokban, restaurálásra várva, mint az egész városrész. A szállóval szemközti házban a negyediken egy atlétatrikós úr álldogál, és néz, néz elborult arccal. A világ legelőkelőbb szállodájának kínos komikuma bizony a CORVINUS KEMPINSKI alapélménye.

S ez a high tech igazi környezete: a szétesőben lévő Pest.

A szigetek

Ha a reprezentatív épületek számát tekintve Finta József munkásságát egyedülállónak mondhatjuk is, nem szabad alábecsülnünk az olyan rangos építészek tevékenységét, mint Virág Csaba vagy Zalaváry Lajos – noha itt munkásságuknak csupán a high tech vonzáskörébe sorolható pesti példáira térünk ki.

Virág és Zalaváry házai – akárcsak Finta művei – gyakran szigetként állnak környezetükben. Idegenként egy nagy forgalmú budai főútvonal irgalmatlan zajában, szemközt a Gellértheggyel (az ALAG CENTER a Hegyalja úton), túlméretezetten a Naphegy tetején (MTI-SZÉKHÁZ), illetve a város közepén (ASTORIA NEMZETKÖZI IRODAHÁZ).

Virág Csaba – Marillai Árpáddal közösen tervezett – ALAG CENTER-je a tudatosan vállalt, a posztmodernt egészében visszautasító késő modern építészet pesti megjelenésének mintaszerű darabja. Ugyanakkor, mint azt Virág Csaba a *Magyar Építőművészet*nek adott interjújában elmondja, ez az épület is a megrendelőkkel való, cseppet sem esztétikai jellegű viták során született, s megannyi kompromisszum végeredménye.

Az ALAG CENTER egyik legnagyobb problémája, építészetének kihívása: a helyszín. A Hegyalja út a város egész forgalmi rendjéből következő igen kedvezőtlen adottságokkal rendelkezik. Ez a valaha csendes budai mellékutca ugyanis a nemzetközi főútvonal forgalmát viszi – s a Naphegy és a Gellérthegy villákkal, teniszpályákkal, játszóterekkel teli nyiladékán átdübörgő forgalomban szinte senki nem veszi észre, mi mellett is halad el. Az ALAG CENTER ugyanakkor kívül esik a gyalogosforgalom övezetén is, nincs hol megállni és megismerni ezt a házat.

Holott Virág épülete több szempontból is figyelmet érdemel. A posztmodernnel kacérkodó Fintával szemben ő ugyanis a kontinuus modernizmus és némiképp a dekonstrukció megszállottja, így idézetei is ennek a kettős választásnak felelnek meg. Idézni és montázst építeni ugyan posztmodern dolog, de azért idéz ez a kettévágott ház is bőségesen.

Az épületnek csak az egyik fele követi a Hegyalja út fordulójának ívét – ez volt ama kompromisszum, melyet az építésznek meg kellett kötnie –, a másik fele mintegy levágja azt, azaz marad a modernizmusnál, a geometriánál. Virág Csaba eredeti, ívelt, az utca nyomvonalát követő tervét csak félig fogadták el, hát fogta és kettémetszette épületét, mondván, minek is takargatni, ami amúgy is sejthető lenne. Így tulajdonképpen két házat épített, két egyenértékű megoldási lehetőséget kínálva – mint egy mintakönyvben. Van ugyan a két fél között némi keskeny átfedés, mintegy a félreértések elkerülése végett, hogy azért mégis inkább egyetlen épületről van szó. A jobb oldali betonívek egy ablaksornyit ráhajolnak a bal oldalra, s fent alig kiemelkedő toronycsonk is felvillan, pusztán a gyengébbek kedvéért.

A bal oldali, lépcsőzetesen leharapott, geometrikus fél az esszencializmus csúcsteljesítménye. Az épület eme felén nincsen semmi dísz, nincs homlokzatigény, a puszta funkciónak kellene csupán a szépséget szolgálnia. A hófehér falon csak a füstüveggel borított négyzetablakok ritmusa követhető, sehol egy párkány, orom, bármi, amin a szem megállhatna, a kedély megpihenhetne. Ez valószínűleg szándékos – ennyire azért még a tőkések sem lehetnek szőrösszívűek. Virág nyilván úgy gondolta, hogy bármiféle *mellébeszélés* rontana az összhatáson. Csak az utcaszint nyújt némi változatosságot: a BMW-szalon csodái előtt a mélygarázs lejáratát díszítő fekete-vörös neokonstruktivista „szobor" – valaki talán jelentést is láthat benne – hasonlatos Finta kedves kis Bajcsy-Zsilinszky úti felnagyított ruhaszárítójához. Tartok tőle, hogy a bal oldali puritán, szerény megoldásért Virág a jobb oldal ívelt, neokonstruktivista, Richard Meierre utaló, kolonáddal ékített csodáját szánta kárpótlásul. Itt aztán minden hiányérzet megszűnhet, a szem bővelkedhet látnivalókban. S itt van az a vörösre festett, túlméretezett napellenző, amit tekinthetnénk a dekonstrukció előtti téveteg tiszteletadásnak is.

De bizony elég lehangoló, hogy egy egész épület szinte minden esszenciája, sajátossága nem a térformálásból, nem a funkcióból, hanem a kedélyből következő külsőleges elemben, ebben a monumentális simléderben összpontosul, s az ALAG CENTER enélkül hirtelen teljesen meztelen, félbehagyott torzó lenne csupán. Nem jó, ha egy épületet *egyetlen* félig funkcionális, félig intellektuális gegből alkalmazott ötlet hiánya megfoszthatna a

sajátosságától, félreismerhetetlenségétől. Talán nem épp a modern építészet tradíciójához tartozik ilyen mértékben megbízni egyetlen semmiségben. Mert az tagadhatatlan, hogy az ALAG CENTER *igazi* neve a napellenző háza lehetne.

A deklarált posztmodern-ellenesség ellenére azt kell látnunk, hogy az eljárás nagyon is megfelel eme divatirányzatnak. Hiába más a modor, hiába eltérőek az ideálok, hiába különböznek az etikai minták, itt is épp az válik *beláthatóvá*, hogy a késő és a posztmodern ugyanannak a szociológiai helyzetnek a szülöttje. Nincs itt szó kétféle társadalmi elkötelezettségről, nincs szó makacs baloldaliakról, kitartó utópisták és áruló yuppie-k, kiábrándult liberálisok ellentétéről. Virágot és Fintát e két épületnél ugyanazok az elvárások kötik, ugyanazok a Trösztök bízzák meg, ugyanabban az építészeti környezetben. Legfeljebb az épületet hirdetésként használó önidentitás más. Az ALAG CENTER ugyanúgy Erődként mered sötét üvegeivel a pusztulófélben lévő gellérthegyi villákra, mint bármely más irodaház. Ugyanúgy a Nagytőke üzenetét hordozza, mint a többi társa, legfeljebb kevésbé feltűnő helyén áll a városnak.

Virág Csaba másik high tech épülete, a naphegyi MTI-SZÉKHÁZ, szintén kompromisszumsorozat eredménye. Ha az ALAG CENTER-nél a maximális helykihasználásra törekvő és takarékoskodó nyugati megrendelőkkel folytatott reménytelen vita vezetett e dualista végeredményre, akkor az MTI-SZÉKHÁZ-at a késő szocialista beruházások sorsa érte utol. Vagyis ezúttal Virág szabad volt a tervezés során, senki nem akadályozta meg abban, hogy a Hollein tervezte bécsi HAAS HAUS pesti verziójának is tekinthető, kör alaprajzú, valóban impozáns épületet álmodjon. Csupán a kivitelezés során tették kissé tönkre munkáját, elvonva talán a devizát igénylő anyagokat, arra kényszerítették az építészt, hogy a nyugati technológiai lehetőségek helyett érje be a honi ipar némiképp barbár, durva, egyenetlen megoldásaival. Az MTI-SZÉKHÁZ ennyiben a *magyar* high tech egyedülálló teljesítménye, pontosan megmutatja, hogy miért is kell osztrák–német segítséggel megoldani azokat a feladatokat, amelyeket egy-egy irodaház, szálloda kivitelezése állít. Az MTI-SZÉKHÁZ vadonatúj előcsarnoka beázik, a folyosókon pereg a festék, recsegnek a padlók, pontatlanok az illesztések, kilátszik mindaz, aminek rejtve kellett volna maradnia, merev, ami lágy kéne hogy legyen, durva, aminek finom hatást kellene keltenie. A függönyfal vélhetően szándékolt összhatását, a transzparenciatükröződés kettősségét tönkreteszik a karvastagságú alumínium merevítő rudak, a függőleges tartóoszlopok ritmusa túl erős és hangsúlyos az épület egészéhez képest.

Ám ez csak a mérleg egyik oldala, amiért Virág *nem* felel. Csupán alkalom arra, hogy elgondolkozhassunk azon, miért is függ össze a high tech Pesten a gyarmati érzéssel, miért is idegenek ezek az épületek, utópizmusuk miért válik üressé, technológiájuk perfekciója miért is kelt minduntalan ambivalens érzést. A másik kérdés ugyanis az, hogy miként is értékelhetjük Virág Csaba elképzelését, amellyel a Naphegy tetejére telepítette a késő modern hengeres test valóban túl nagy tömbjét. Nem az a probléma, hogy az MTI-SZÉKHÁZ (kivált a hatalmas antennatornyokkal) óhatatlanul is uralja a környezetet, hanem hogy *miként* teszi ezt. Az épület ugyanis az MTI ötvenes években épült, jellegzetes szocreál – másként fogalmazva neoklasszicista posztmodern – tömbje mellett áll, azzal üvegfolyosók kötik össze, miközben az új ház erről tudomást sem vesz. A tervező ugyan maga is sajnálkozott, hogy az eredeti székház restaurálását nem bízták rá, ám ettől független, hogy *akart-e* valamit ettől a viszonytól, volt-e olyan elképzelése, amely párbeszédet kínál a már meglévővel, s ha kritikával kezeli is, de tudomásul veszi az adottságokat.

Úgy hiszem, a válasz: nem. Virág új székházát egyszerűen az átjárófolyosók szintjén foglalkoztatja az örökség, és ez bizony visszaüt. Igyekezete, hogy úgy tegyen, mintha épületétől balra nem lenne semmi – görcsökhöz vezet. Ezért is fordul el a semmibe az amerikai mintáknak megfelelni óhajtó plaza üveggúlákkal ékített, üres kis betonsivataga, ahelyett hogy bekapcsolódna a meglévőbe, a város valóságába. Virág Csaba egy jelzésnyi Manhattant akart a Naphegyen – önmagában véve is kétséges, hogy szükség volt-e rá –, de New York elsősorban az élet példája, nem az absztrakt elveké, s így az idézgetésnek nem csupán a függönyfalak tükröződé-

sének absztrakt tételében kellett volna kimerülnie. Elkedvetlenítő nézni, hogy az új székházat a régivel összekötő folyosók mint ütnek nyíltan, vakolatlanul hagyott sebeket a szürke téglafalon, ahogy nem lehet nem észrevenni a különbséget a Naphegy tér közepének játszótere és az ugyanoda nyíló MTI-plaza között. Az előbbi a szokványos kora szocialista utcabútorokkal, betonlábas, vörös padokkal, elhanyagolt fákkal, sárga murvával és a csendesen, de zajló élet jeleivel tele – az utóbbi elkülönülten, eleganciára törekvően és üresen.

Be kell vallanom, hogy újra és újra visszatértem a Naphegy térre, mert úgy éreztem, félreértem az építész szándékát. Elnéztem a házat alkonyatkor, bámultam téli reggeleken, de nem kerültem hozzá közelebb. Aztán lassan összeállt a kép. Virág Csaba – sajnos – *tényleg* nem akart semmit Pesttől. Az üres építészeti tétel, a high tech megvalósíthatósága foglalkoztatta. Elbűvölték az anyag lehetőségei, a fém, az üveg, a fények, a tükröződés és transzparencia ígéretei. Kevés épületet láttam, amely így mutatja meg, milyen lehetetlen is az építészetről mint pusztán a térformálás, a funkciókielégítés *művészetéről* beszélni, hogy adandó alkalommal milyen szakadék is húzódhat meg egy idea és egy városrész tényleges élete között. Pedig ennyi csak a posztmodern urbanizmus, a „jacobizmus" evidenciaszerű felismerésének igazsága. Arra kellett volna rájönni, hogy mi is a Naphegy csodája, mit jelent ez a példátlan kisvilág a hajdani Krisztinaváros mellett, a Tabán hűlt helye fölött, a Gellérthegy oldalában. Ha azt kérdezzük, hogy „mit jelent" ez a kisvilág, akkor a különbözőség megragadására, a genius loci feltárására utalunk. Jó egy épület akkor, ha *itt* jó, ha segít továbbítani a hely szellemét, ha átveszi azt, ha nem marad idegen. S ez fontosabb, mint bármiféle, mégoly hatásos, ám üres stílusgyakorlat. *Ezt* jelenti a kritikai regionalizmus framptoni tétele, amely nem megállást parancsol a modernségnek, csupán adaptivitást és kommunikációkészséget követel attól. Mindazt, amire a naphegyi palota nem képes.

Amennyire a Naphegy szellemétől idegen a high tech, olyannyira helyén van az Astoriánál, ahol a Zalaváry Lajos tervezte EAST-WEST CENTER irodaépülete áll. E kereszteződés már a századvégen is Pest egyik kiemelkedő fontosságú, zsúfolt, forgalmas pontja volt. Az új irodaház a hajdani Nemzeti Színház melletti telken épült hatalmas eklektikus bérpalota helyén áll, amely „arcával" a kereszteződés felé forduló, pilaszterekkel, széles oromzattal, szobrokkal, a sarkon kupolával ékített, négyemeletes épület a maga idején – hasonlatosan Zalaváry házához – high tech színvonalat képviselt.

Zalaváry mintegy száz évvel később nem tesz mást, mint korszerű formákban, mai funkciókkal, de *megismétli* a hajdani bérpalota az idő tájt még csorbítatlan csodáját – hiszen ne felejtsük el, hogy az egy-két emeletes klasszicista Pest adottságaihoz, hagyományához képest az eklektikus saroképület hatalmas tömbje is új minőséget jelentett. (Legfeljebb, tehetjük hozzá némiképp kesernyés szájízzel, az a különbség a két századforduló között, hogy az előző boom méretei összehasonlíthatatlanul nagyobbak voltak a mainál. Akkoriban nem szigetek épültek Pesten, hanem vadonatúj épületek százai.)

Ahol a századvég építésze a Rákóczi úti és Múzeum körúti homlokzatok találkozását a maga módszereivel, a félköríves fordulóval, a korinthoszi oszlopfőkkel, a kupolával kiemelte, ott helyezi el Zalaváry is épületének lényegét: az utcaszinttől az oromzatig átlátszó üveggel fedett „tornyot", amelyben felalá száll a három üvegfalú lift fénylő hajója. Amellett, hogy visszautal a századfordulóra, Zalaváry saját építészetének hagyományát is változtatja, alakítja. Hisz nem tesz egyebet, mint a Portman-féle átrium (Pesten a Dunaparti HYATT-ből ismert) eljárását *fordítja az utca felé*.

AZ ATRIUM HYATT-et még a belső, mesterséges nyilvánosság uralta, amaz épület sokkal vonzóbb belülről, mint amit kívülről ígér. Hiszen az utcán sétálónak nem sokat árul el az egyes szobák különös, kabinszerű kiugratása a homlokzatokról, *be kell menni* a szállóba ahhoz, hogy felismerhessük: a homlokzatok tulajdonképp a belső liftek formájának ismétlései. A HYATT különös tréfával idézte fel a pesti gangos bérházakat, azok kommunikációs szerkezetét, óhatatlanul is ellenőrzött életet teremtő, de agórát is adó térformáját. Persze úgy, hogy az kicsit halott, kicsit mesterséges – ez a belső tér mutatja meg a legvilágosabban, mit jelent a „város a városban" pszeudoélménye, a szociológiai homogenei-

tás steril világa. Ha a HYATT valamely lakója – ami nem valószínű – kisétál elzárt átriumának, mesterséges, légkondicionált lidércnyomásának teréből, és betér az útjába eső első gangos bérházba, akkor megtudja, hogy milyen formális tréfa áldozata is.

Ám – s ezt Finta vagy Virág Csaba épületeinek kommunikációképtelensége után tudhatjuk értékelni – Zalaváry *még egyszer* nem követte el *ugyanazt* a hibát, s az Astoria sarkán álló épület „liftházának" megnyitásával komoly lehetőséget teremtett arra, hogy a high tech hiperterének elzártsága feloldódjon, s visszataláljon közegébe, a városba.

A némán emelkedő és süllyedő liftek, a fénylő kalickák látványa valóban roppant hatásos. *Ezt* jelenti a gyakorlatban a posztmodern külső-belső közti különbséget elmosó ideája, az építészet révén létrehozható pszeudoélmény, az „események" építészetének stratégiája. Ezzel az egyetlen, ám nem külsőleges, hanem az épület esszenciáját megteremtő, térszervező és a szociológiai dimenziókra is figyelő ötlettel Zalaváry összeköti az irodaházban zajló életet a városban történő eseményekkel. Az irodaházi élet, a gőgös, fehér galléros világ biztonsága változatlan, de az mégiscsak valamiként a nyilvánosság fényében, a közönség szeme előtt zajlik. Az osztálykülönbségek legalább élesen láthatóvá válnak, s ez sem csekély eredmény. Zalaváry nyíltan bevallja, hogy mélyen tisztában van épülete súlyával, a nemzetközi tőke, az internacionális bürokrácia hatalmának képviseletével. Zalaváry – mi mást is tehetne – a megrendelők oldalán áll, a kiválasztott kevesek képviselője, de független szellem, aki kicsit bosszút is áll megrendelőin, mikor *naponta kirakatba állítja azokat*. Az Astoria sarkán álló irodaház, ugyanúgy, mint a TV, azt mutatja meg, hogy mily mélyen és szétbonthatatlanul összeolvadt a magán- és köztér, az elzárkózásra mily kevés az esély. Zalaváry tisztában van azzal, hogy az építész immár nem a változások mérnöke, nem a szociális igazságosság tervezője, hanem ismét a megrendelők szolgája. A kérdés csupán az, hogy miként. Hogy van-e ereje és tehetsége az építésznek udvariasan, szelíden – ha nem is nemet mondani, de fenntartásait érzékeltetni.

A kétértelműség építészeti hatalma mutatkozik meg abban, ahogy a lift néma, légkondicionált, emelkedő kasában állva tapasztalhatják a bentiek, miként fuldoklanak a pollúcióban az alant lévők, s ez akár még a kiválasztottság érzésének napi megerősítését is szolgálhatja. Az utcáról nézve viszont meglehetősen komikus látvány a sok fel-alá szálldogáló yuppie. Az építész nem oszt igazságot. Legfeljebb a nyolcvanas évek végének modorában, az adott lehetőségek határáig elmerészkedve felmutatja a kommunikáció lehetőségét. Igaz, ami igaz, ez a párbeszéd csak idézőjeles, mert néma. De hát tényleg eldőlt a csata, s az építészek a nyertesek oldalán állnak – építtetni általában a gazdagok szoktak.

Két zavaró momentumról mégis említést kell tennem. Az egyik a magyar betegség, a *snasszizmus* tipikus esete. E gránitba, márványba, nemesfémbe, thermoplán üvegbe borított épület Rákóczi úti oldalán – ahol kissé magasabb, mint szomszédja – hirtelen véget ért a jólét. A tűzfal tűzfal marad, nemes burkolatnak, oromzatnak, gondoskodásnak nyoma sincs. Egy ilyen lehangoló apróság miatt az épületből egy pillanatra díszlet lesz, szcenográfiai elem a Pénz és Tőke című nemzetközi szuperprodukció pesti felvonásában. A másik kérdés az utcaszint megoldásainak gyatrasága, minden adódó lehetőség kihagyása. Nincs rá magyarázat, miért ilyen élettelenek az itt elhelyezett boltok, miért olyan snasszak és csúnyák a feliratai. Mit keres a New York brókercég *zárt* és cseppet sem barátságos ajtaja az utcaszinten, s miért szorult a Canon várhatóan népszerűbb boltja a megközelíthetetlen első emeletre? Miért nem sikerült az épületet valamiként összenyitni az aluljáróval, ami végre megmentette volna az utóbbit, és mélyen belesodorta volna a város szerkezetébe az előbbit.

Azt pedig már meg sem kérdezem, hogy mit keres a BurgerKing egy ilyen exkluzív épületben – magam is tudom a választ. Ugyanazt, amit az Aranykéz utcában, a Nyugatinál vagy az Oktogonon. A junk-food zabáldák Pesten mást jelentenek. Átlagos nyugati városokhoz képest elképzelhetetlenül elegáns belső tereik, a remek és értékes helyeken lévő boltok pontosan azt mutatják, hogy mit jelent a periférián élni. De erről már nem az építészet tehet.

György Péter

Hőhullámok, éjszakai izzadás, bőrérzékenység, csontritkulás... Ismeri a tüneteket? Tudja az okát? Megelőzhetők? Megtudhatja ***Dr. Rákóczi: Klimax – avagy a változás kora...*** *c. könyvéből.*
Megrendelhető: Golden Book Könyvklub 1506 Bp. 116. Pf. 133. Ára: 349 Ft + postaköltség

Március 14 VASÁRNAP

SUPER CHANNEL

8.00: ITN-hírek
8.30: Thaiföldi panoráma
Útifilmsorozat
9.00: Kenneth Copeland
Bibliai elemzések, viták
9.30: Egyveleg
10.00: Benny Hinn Ministry
Egyházi műsor
10.30: Szuperbevásárlás
11.00: Az erő órája
Egyházi műsor
12.00: Szuperbevásárlás
13.00: Varázstévé
13.30: E.R.F.
Egyházi műsor
14.00: Egyveleg
14.30: Zenei magazin
15.30: Jazzmagazin
16.30: Sportmagazin
17.00: Dokumentumsorozat
17.30: Környezetvédelmi magazin
18.30: Moszkvától nyugatra
Politikai magazin
19.00: Financial Times-magazin
19.30: Európai hírmagazin
20.00: Hétköznapi hősök
Amerikai bűnügyi film
Frank, a magánnyomozó minden bűntényhez a rendőrséget megelőzve érkezik, és ebben pusztán a segítségnyújtás szándéka vezérli. Sikereire azonban féltékeny a helyi rendőrfőnök, és ezért gyilkosságok egész sorozatát akarja a nyakába varrni.
22.00: ITN-hírek
22.30: Fekete sorozat
23.30: Aspirációk
Fiatalok kulturális magazinja
24.00: Jazzmagazin
1.00: Egyveleg
2.00: Távol-keleti, gazdasági hírműsor

STV1

8.45: Gyerekek műsora
10.05: Muzsikus gyerekek
Sorozat
10.45: Louis Pasteur
Tévéfilm, 2. rész
12.10: A világ képekben
Magazin
12.40: Déli hangverseny
13.35: Lépések
Vitaműsor
14.45: Orfeus
Tévéfilm
15.40: Híd arra az oldalra
Szlovák film (FF)
17.05: Forrás
A gyerekek neveléséről
17.25: Egyházi műsor
17.35: Nyújts kezet!
18.00: A Mézga család
19.00: Esti mese
19.10: Tíz perc
a miniszterelnökkel
19.30: Híradó
20.05: Kofter
Szórakoztató vetélkedő
20.50: A Strauss dinasztia
Osztrák tévéfilmsorozat
21.50: Sporthíradó
22.10: Labdarúgó-összefoglaló
23.05: Haydn:
88. szimfónia, G-dúr, op. 56.

TV5

8.00: Kanadai híradó
8.25: Hírek
8.30: Harisnyababák
Bábfilmsorozat (ism.)
9.00: Rendkívüli tudósító
10.15: Beethoven:
VII. (A-dúr) szimfónia op. 92
11.05: Nagy szólisták
11.55: Hírek
12.00: A TV5 vendége
12.35: Útkereszteződések
12.45: Svájci híradó
13.15: A rajongók iskolája
14.00: Harmincmillió barát
Magazin kedvenc háziállatainkról
14.30: Nem kell álmodozni!
(ism.)
15.30: Hegymászók magazinja
16.00: Levelezés
(ism.)
16.15: Tiétek a nagyvilág!
Varietéműsor
18.00: Jó hétvégét!
18.30: Hírek
19.00: Riportok
19.30: Belga híradó
20.00: Hétről hétre
21.00: Francia híradó
21.30: Filmklub
A keserű méz
Francia játékfilm
23.00: Francia híradó
23.25: A mozik világából
0.20: Dívány
Beszélgetés
0.50: Az igazság órája
1.50: A TV5 vendége
(ism.)
2.20: Rendkívüli tudósító
3.20: Tiétek a nagyvilág
(ism.)

STV2

12.25: Német természettfilm-sorozat
13.15: Tenyésztőknek tanácsoljuk
13.25: Angol nyelvlecke kicsinyeknek
13.35: Gyerekek filmmagazinja
14.20: Gyerekek vetélkedője
15.00: Műkorcsolyázó-vb
Prágából
A gála
17.00: Fedettpályás atlétikai vb
Torontóból
18.05: Angol nyelvlecke
18.35: Ötlettár
19.20: Esti mese
19.30: Híradó
19.55: Sport
20.06: Éjféli vacsora
Tévéfilm (FF)
20.50: Portréfilm
Milota Havránková fényképészről
21.55: Titánia, Titánia
Feliratos magyar film
22.55: Események

OSZTRÁK 1

6.00: Képújság
9.00: Híradó
9.05: Maja, a méhecske
9.30: A Simpsonok
Rajzfilmsorozat
9.55: Stan és Pan
Rajzfilmsorozat
10.15: Univerzum (ism.)
11.00: Sajtószemle
12.00: Heti körkép
12.30: Csupa hétköznap
(ism.)
13.00: Híradó
13.10: Az állati viselkedés pillanatai
Alvás és ébredés
13.40: Láthatatlan pofonok
Amerikai filmvígjáték
14.55: A szél hátán
15.00: Tűzoltók
Alsó-Ausztriában
15.25: A negyedik király
15.30: Octopus-vállalkozás
15.55: Te meg én – előzetes
16.10: Tiny Toon-kalandok
16.35: Jorg Ruminak televíziós könyvespolca
17.00: Minihíradó
17.10: Beverly Hills 90210
Ifjúsági sorozat
18.00: Híradó
18.05: X-Large-riport
Dokumentumműsor
18.30: MacGyver
Kalandfilmsorozat
19.15: Lottósorsolás
19.30: Híradó
19.48: Sporthírek
20.15: Átutazás
Tévéfilmsorozat, VI/2.
21.05: Anyák
Beszélgetés Susi Nicole színésznővel és gyermekeivel
21.55: Buddha tanítása
22.00: Hírek
a film világából
22.30: Vigasz idegenektől
Olasz–amerikai thriller
0.10: Végakkord
0.35: Ezer mestermű

CNN

6.00, 9.00, 11.00, 14.00, 15.00, 0.30 és 5.30: A nap hírei; 7.00 és 19.30: Heti pénzügyi magazin, 8.00 és 12.00: A show-business világa
7.30: Heti egészségügyi híradó
8.30: Tudomány és technika
9.30: A nagy sztori
10.00: Csúcspont
10.30: A hét üzleti hírei
11.00: Hétvége Larry Kinggel
12.30: Divat
13.00: Hírek röviden
13.30: Az üzleti világ – belülről
14.30: Evans és Novak
15.30: Az ön pénze
16.00: Mi van az étlapon?
16.30: Hírszerkesztők vasárnapja
17.00: CNN-utazási magazin
17.30: NFL előzetes
18.00: A hét üzleti hírei
18.30: Nemzetközi tudósítók
19.00: Jövőleső
20.00: A hét
21.00: CNN-világriport
24.00: A kosárlabda NBA heti hírei
3.00: Riportok
4.00: CNN-világhírek

OSZTRÁK 2

8.00: Időjárás-panoráma
9.00: Híradó
9.05: Haza, idegen haza
9.25: Sport
10.50: Grant kapitány gyermekei
Brit film
12.20: Sportdélután
17.15: Idősek klubja
18.00: Család minden mennyiségben
Vigjátéksorozat
18.25: Műsorismertetés
18.30: Osztrák képek
18.55: Krisztus ma
19.00: Ausztria ma
19.30: Híradó
19.48: Konfliktusok
20.15: Lejár az idő
Brit thriller
22.00: Híradó
22.05: Sporthírek
22.10: Apu mindannyiunkat megdumál
Tévéfilmsorozat
22.35: Háziférfiak
Tévéfilm

23.55: Híradó
24.00: Saratoga
Amerikai filmvígjáték
1.30: Képújság
1.35: Ezer mestermű

14.50 SAT1

MOST ÉS MINDÖRÖKKÉ

1953-ban készült amerikai játékfilm James Jones azonos című regénye alapján (FF)

1941-ben a Hawaii-ban állomásozó amerikai századhoz új közlegény, egy bokszoló érkezik, aki azonban felettesei parancsára sem hajlandó ringbe szállni.

Főszereplők: Burt Lancaster, Montgomery Clift, Frank Sinatra.

Rendezte: Fred Zinnemann.

Műholdtölte

Sokmilliós remények a régi-új Indyvel

ABC TV

Óriási ötlet volt, olyannyira, hogy puszta „bemondásra" megnyíltak a tévéállomások féltve őrzött bukszái – és mégis óriási bukás lett belőle. *Az ifjú Indiana Jones kalandjai* című sorozatról van szó. Az indító film nézettsége még kivételesen magas volt, majdnem rekordot döntött, a második epizódtól kezdve azonban a film, finoman szólva, „labdába sem rúgott" többé. És hasonlóak voltak az európai tapasztalatok is. Képei német földön alig 1,3–1,5 millió néző előtt peregtek, ami teljes bukást jelentett. George Lucas és az állhatatos Paramount Television, valamint az ABC TV azonban mindenképpen folytatni kívánja a sorozatot. Így a közeljövőben induló felvételeknél megválnak a gyermek- és ifjúsági szereplőktől, és a tervezett, további tizenöt résztben újra Harrison Ford alakítja Indiana Jonest, méghozzá olyan jelenetekben, amelyek a trilógia első felének cselekménye előtt játszódnak. Igaz, így a korábban átlagosan egymillió dollárba kerülő epizódok gyártása jelentősen megdrágul, viszont a hirdetők máris jelezték, szívesen reklámoznák magukat a poraiból újraéledő produkcióban. Harrison Ford, aki egyébként az idén már két filmre, jövőre pedig háromra kötelezte el magát, Lucas iránti régi barátságból vállalta el a szerepet. A felvételek áprilisban kezdődnek.

KOSSUTH

URH (monó): 66,14; 66,29; 66,80; 67,40; 71,03; 71,21; 71,33; 71,81; 72,86; 72,98 MHz
Rh: 6025 kHz; (49 m) Kh: 540 kHz, 1116 kHz (kivéve a körzeti műsort)

Ultrarövidhullámon

6.00–8.30 között azonos a középhullámú műsorral

8.30: Körzeti műsorok
(Budapest és Komádi körzetében a középhullámú műsor)

10.00–15.00 között azonos a középhullámú műsorral

15.00: Angol óra
A BBC délutáni magyar műsora

16.00: Az Amerika Hangja magyar nyelvű műsora

17.00: Galaxy X
Angol nyelvvizsga-előkészítő
(A héttői adás ism.)

17.15: Auf Deutsch gesagt
Német nyelvlecke kezdőknek – II. sorozat
(A keddi ill. csütörtöki adás ism.)

17.30: Cubes
Francia nyelvlecke haladóknak
(A szerdai adás ism.)

17.45: Words and their stories
A Voice of America sorozata nyelvtanulóknak
(A pénteki adás ism.)

18.00: Esti krónika
Azonos a középhullámú műsorral

18.20: RÉZben
Játékok
Előzetes Réz Pál hangos memoárjából. Beszélgetőtárs: Parti Nagy Lajos

18.30: V materinskom jazyku
Szlovák nyelvű nemzetiségi műsor Szegedről. Szerk.: Iveta Asztalosová

19.00: În limba maternă
Román nyelvű nemzetiségi műsor Szegedről. Szerk.: Bauer Ádám

19.30: In der Muttersprache
Német nyelvű nemzetiségi műsor Pécsről. Szerk.: Robert Stein

20.00: Na materinjem jeziku
Horvát nyelvű nemzetiségi műsor Pécsről. Szerk.: Andrija Pavlekovic

20.30: Na maternjem jeziku
Szerb nyelvű nemzetiségi műsor Pécsről. Szerk.: Branko Ćatic

21.00–23.00 között azonos a középhullámú műsorral

23.00: A BBC késő esti magyar műsora

23.45: Berzsenyi Dániel versei
Elmondja: Bessenyei Ferenc

24.00–0.10 között azonos a középhullámú műsorral

A Szülőföldünk műsora
(11910, 9835, 7220, 6110, 5975 kHz)
13.00: Egyházi híradó (szerk.: Keszthelyi Gabriella) **13.30:** Közös hullámhosszon. Riportok, tudósítások a szomszédos országok magyarságának életéből (szerk.: Tóthfalusi András) **15.00:** Hangtéka: 1848 az irodalomban és a zenében (szerk.: Papp Gábor Zsigmond) **20.00:** Hírek. Honvéd zászlók alatt. Für Lajos honvédelmi miniszterrel Cservenka Judit beszélget **20.30:** Hangtéka (a délutáni adás ism.)

SZOLNOK (1350 kHz – 222,22 m; vezetéken 102,8 MHz) **HÉTFŐTŐL PÉNTEKIG 15.00–17.00:** Kereskedelmi adás (Zene, hírek, reklám) (Tel.: 344-618) **17.00–18.30:** Alföldi magazin. (Tel.: 341-133) Hírek **17.30:** Alföldi krónika. (Hírek, tudósítások, riportok)
SZOMBAT 8.00–10.00: Szombattól szombatig. Zenés hírmagazin (Tel.: 341-133) (Hírek – Piac – Lapszemle – Sport – Programajánlat – Filmlevél) **9.00:** Zenés heti visszapillantó) **10.00–12.00:** Kereskedelmi adás. Kívánságműsor (Tel.: 344-618)
VASÁRNAP 8.00–10.00: Vasárnap délelőtt. Zenés magazin (Tel.: 341-133) (Hírek – Vasárnapi levél Jazz-percek – Indul az NB III-as labdarúgó szezon: Pályáról pályára) **10.00–12.00:** Kereskedelmi adás. (Tel.: 344-618)

Középhullámon

6.00: Vasárnapi újság
Vezető riporter: Antall István. Szerkesztő: Monostori Károly. Felelős szerkesztő: B. Király Györgyi. Bemondó: Szalóczy Pál
Az adás idején hívható telefonszámok: 138-7915 és 138-7296
6.00, 7.00, 8.00: Hírek. Időjárás

8.25: Közönségszolgálat

8.30: Hangszemle
Rádió-, televízió-, kulturális programok. Szerkesztő: Marschall Éva

9.00: Hírek. Időjárás

9.05: Világóra
Külpolitikai újságírók heti magazinja
Felelős szerkesztő: Szalay Zsolt. Szerkesztő: Bedő Iván

9.57: Reklám

10.00: Hírek. Időjárás. Útközben

10.05: Református istentisztelet közvetítése
– Sajószentpéterről. Igét hirdet: Horváth Barnabás esperes

11.00: Hírek. Időjárás

11.05: Gondolat–jel
A Rádió kulturális hetilapja
Felelős szerkesztő: Bölcs István

11.55: Reklám

12.00: Déli krónika. Sport
Szerkesztő: Szörényi Péter

12.19: Reklám

12.20: Harminc perc alatt a Föld körül
Nemzetközi magazin
Zenei szerkesztő: Jeney Erzsébet. Szerkesztő: V. Kovács Vilmos

12.50: Történelmi széljegyzet
Szerkesztő: Kövesdy Zsuzsanna

13.00: Hírek. Időjárás

13.05: Névjegy
Finta József építész
Szerk.-műsorvezető: Kelemen Kata

13.55: Közönségszolgálat

14.00: Hírek. Időjárás

14.05: Szonda
Tudományos magazin
Szerkesztő: Egyed László. Műsorvezető: Elek László

14.33: Reklám

14.35: A Szabó család
Írta: Forgács István. Dramaturg: Major Anna. Rendező: Bozó László

15.00: Hírek. Időjárás

15.05: Válogatott perceink
Szerkesztő: Szél Júlia

16.00: Hírek. Időjárás. Útközben

16.05: Műsorismertetés

16.10: Művészlemezek
1. Beethoven: III. Leonóra nyitány (NBC szimf. zkra, vez. Arturo Toscanini), 2. Schubert: A Naphoz – kvartett (Elly Ameling, Peter Schreier, Janet Baker, Dietrich Fischer-Dieskau, Gerald Moore – zongora), 3. Chopin: F-dúr ballada (Szvjatoszlav Richter – zongora), 4. Brahms: XVII. magyar tánc (Ruggiero Ricci – hegedű, Leon Pommers – zongora), 5. Grieg: Kunyhó – dal (Kirsten Flagstad, km. Edwin McArthur – zongora), 6. Liszt: E-dúr consolation No. 6. (Daniel Barenboim – zongora), 7. Csajkovszkij: Keringő és Finale a Vonósszerenádból (Bécsi Filharm. Zkr, vez. Wilhelm Furtwängler)
Szerkesztő: Szirányi János

17.00: Hírek. Időjárás. Útközben

17.05: Kirakat
Felelős szerkesztő: Rékai Gábor
Magyar zsenik
Megbántódunk, ha valaki nem tudja, hol van Magyarország, mert tudjuk: laboratóriumokból, hangversenytermekből, sportpályákról és feltalálók műhelyeiből magyar zsenik verekedték át magukat a történelem állította csapdákon a világhír felé.
Riporter: Hegyi Imre
Szerkesztő: Kovalik Márta

17.55: Közönségszolgálat

17.57: Reklám

18.00: Esti krónika
Szerkesztő: Szörényi Péter

18.19: Reklám

18.20: Örökzöld operettdallamok
1. Kálmán Imre: Az ördöglovas – Palotás (Magyar Állami Hangversenyzkr, vez. Bródy Tamás), 2. Johann Strauss: A denevér – csárdás (Házy Erzsébet), 3. Lehár Ferenc–Innocent Vincze Ernő: A vándordiák – Deres már a határ (Radnai György), 4. Szirmai Albert–Gábor Andor: Mágnás Miska – A nő szívét ki ismeri (Lorenz Kornélia, Nagypál László), 5. Kacsoh Pongrác – a) –Endrődy Sándor–Pásztor Árpád–Sassy Csaba: Rákóczi-dal (Szabó Miklós), b) –Heltai Jenő: János vitéz – a II. felv. finálé ja (Lehoczky Éva, Sárdy János, Szakács Sándor, Pallós Imre, a Földényi-kórus és a Magyar Rádió szimf. zkra, vez. Polgár Tibor)
Szerkesztő: Schubert Ferenc

19.00: Hírek. Időjárás. Útközben

19.05: Sportvilág
Szerkesztő-műsorvezető: Sipos János

19.20: Műsorismertetés

19.25: Jó éjszakát, gyerekek!
A szalmabábuk lázadása
Írta: Páskándi Géza
Elmondja: Szabó Sándor
(23/15. rész: holnap, K.-kh. 19.25)

19.35: Az Állami Népi Együttes felvételeiből
1. Gulyás László: Békési esték (Csapó Károly, Hegyi Imre, Tóth Anna Mária – ének, énekkar és zkr, vez. Lantos Rezső), 2. Kocsár Miklós: Tiszaháti csárdás (ének- és zkr, vez. Lantos Rezső)
Szerkesztő: Tarnai Kiss László

20.00: Hírek. Időjárás. Útközben

20.05: Zene-archívum
Mi a titka?
A Tátrai-vonósnégyes művészete
Meixner Mihály műsora

21.00: Hírek. Időjárás

21.05: Legenda Kovács Imréről
Borbándi Gyula, Fitos Vilmos, Győrffy Sándor, Kanyar József, Püski Sándor és Somodi István emlékezéseit összegyűjtötte és a műsort szerkesztette: Albert Zsuzsa
Km.: Kozák András és Papp Zoltán
Rendező: Gáll Ernő

22.00: Késő esti krónika
Szerkesztő: Szörényi Péter

22.20: Kapcsoljuk a 6-os stúdiót
Kiss Domonkos Judit gordonkázik, Kancsár Vera zongorázik
Km. Hegyi Ildikó – hegedű
1. Bach: a) Arioso, b) Két contrapunctus a Musikalisches Opferből 2. Haydn: D-dúr duó, 3. Schumann: Fantasiestücke op. 73., 4. Dvořák: Polonéz, 5. Fauré: Elégia, 6. Debussy: Szonáta gordonkára és zongorára, 7. de Falla: Spanyol szvit
23.00–23.05: Hírek. Időjárás

Kb. 23.45: Operaáriák

24.00: Hírek. Időjárás. Totó

0.05: Himnusz

DANUBIUS RÁDIÓ

Reggeli műsor 5.00–9.00; 6.00–9.00: szerk.-mv.: Forgács Gábor **Danubius-délelőtt, 9.00–13.00;** 9.00–10.00: slágerlista (ism.), mv.: Klamancsek Krisztián 10.00–13.00: mv.: Rókusfalvy Pál **Egyről hétre, 13.00–19.00;** 14.00–16.00: húszon túl, kívánságműsor, mv.: Nemes András 17.00–19.00: európai slágerlista, mv.: Siklós András **Esti dallamok, 19.00–22.00;** 19.00–21.00: mv.: Gémesi Csaba 21.00–22.00: aranylemezek, mv.: Komjáthy György **Egy éj a Danubiusban, 22.00–2.00;** szerk.-mv.: Rózsa Péter

PETŐFI

Kh: 873, 1116, 1188, 1251, 1341

6.00: Holnap héttő...
Zenés szórakoztató vasárnap reggel – és természetesen sport
A mikrofonnál: Novotny Zoltán. Zenei szerkesztő: Magyar Mária. Szerkesztő: Tóth Gabriella
7.00: Hírek. Időjárás

8.00: Mai műsoraink

8.05: Hektor Rektor Kutyapesten
Csetényi Anikó mesejátéka. Zenéjét szerezte és szintetizátoron km. Presser Gábor
Hektor Rektor – Haumann Péter, Szetter Eszter – Igó Éva, Szetter nagyi – Tanay Bella, Puli Pali – Szilágyi Tibor, Puli Lali – Hegedűs D. Géza, Vezérőrű – Rudolf Péter, Foxi Lexi – Méhes László, Foxiné – Kútvölgyi Erzsébet, Cirmosné – Hernádi Judit, Fickó – Kaszás Attila, Mickó – Pápai Erika, Főkomondor – Borbély László, Riporterek: Földy Attila és Török László
Dramaturg: Szebényi Cecília
Rendező: Tasnádi Márton (1990)

8.52: Mese-zene gyerekeknek
A Szélkiáltó együttes Bukfenc című lemezéről
Szerkesztő: Lőrincz Andrea

9.00: Hírek. Időjárás

9.05: Énekszóval, muzsikával
Szerk.-műsorvezető: Dévai János

9.35: A Gospel-magazin zenés melléklete
Bemutatjuk a 4. Dimenzió együttest
Munkatárs: Kádár József
Szerkesztő: Jeney Erzsébet

10.00: Helyettem írták...
A mikrofonnál: **Hack Péter,** az SZDSZ országgyűlési képviselője
Gartner Éva műsora. Zenei szerkesztő: Herczeg László. Rendező: Markovits Ferenc

11.00: Hírek. Időjárás

11.08: Vasárnapi koktél
Komjáthy György műsora

12.00: Jó ebédhez szól a nóta
Kormos Margit és Lerner Ferenc énekel, Suki András zenekara játszik.
1. Erőss Béla–Selymesi Seide Rezső: Elmegyek az életedből; Beleznay Antal–Boruth Elemér: Két gyöngye volt a falunak; Sz. Bankó Júlia: Libamáj, kacsamáj; Sas Náci–Pápai Molnár Kálmán: Szakadozott rongy vonódat (zkr), 2. Magyari Imre–ifj. Kalmár Tibor: Ne ábrándozz orgonáról; Bíró József–Ságody József: Az akinek bánata van, minden reggel könnyes szemmel ébred; K. Szabó Lukács–Magyarádi Jenő: Mit ér a szerelem csók nélkül; Eisemann Mihály–Szilágyi László: Három dinnye van egy száron; Leszler József–Tüttő János: Ébred a tavasz (Kormos), 3. Jónás János: Amióta meglátlalak nincs nyugta a szívemnek; Kondor Ernő: Sárika, Sárika, kis szentem; Régi csárdás; Dankó Pista: Jegenyefán tészket rak a csóka; Friss csárdás (zkr), 4. Sándor Jenő: Nem szégyen a szegénység; Nádor Jóska: Felhő szállt a nagy erdőre; Cserkuthy Sándor–Németh Gyula: Rózsafa bólogat a kert közepén; Szacucsek István–Magyarádi Jenő: Hull az eső, nagy a sár; Szávozd Richard–Kubányi György: Huncut aki a szerelmet tagadni meri (Lerner), 5. Bura Sándor–Ságody József: Illa berek, nádak, erek; Fráter Loránd–Csillai Kálmán: Ott ahol a Maros vize; id. Magyari Imre–Dalos Nagy Károly: Baj van, nagy baj az én szivem körül; Sándor Jenő: Azt mondta a nagyapám; Gyorscsárdás (zkr)
Szerkesztő: Solymosi János

12.45: Időjárás- és vízállásjelentés

13.00: Hírek

13.05: Sztárválasztó
Lemezek megjelenés előtt. Hazai és külföldi újdonságok a könnyűzene világából
Műsorvezető: Rónai Egon
Szerkesztő: Molnár Éva
Telefonszám: 138-7456

1350. URH (szt.): 66,02;66,62;66,92; 67,19;67,85;69,98;70,40;71,42;72,11;72,77

14.00: Leporoló
Ábel a rengetegben
Egy filmforgatás története
Szerkesztő-riporter: Ördögh Csilla. Munkatársa: Balla Ferenc. Zenei szerkesztő: Pálosi István

15.00: Hírek. Időjárás

15.05: fiala és neuman Táskarádiója
zene: maloschik

16.00: Poptarisznya
Zene: B. Tóth László. Sport: Sipos János Közben: Közvetítés a vívó világkupáról és a Szolnok–Körmend férfi kosárlabda-mérkőzésről. Ripoter: Novotny Zoltán és Deák Horváth Péter
17.00: Hírek. Időjárás 17.08: Sporthírek 18.30: Sportösszefoglaló. Totó 19.00: Hírek. Időjárás

20.00: A Vezérlő Fejedelem
Száraz György rádiójátéka. Zenéjét korabeli művekből összeállította Czidra László és Sebő Ferenc. Előadja a Camerata Hungarica és a Sebő-együttes
Rákóczi Ferenc – Koncz Gábor, Charlotte, a felesége – Császár Angela, Julianka, a nővére – Dobos Ildikó, Aspremont – Bánffy György, Kollonics – Páger Antal, Wolf atya – Dobák Lajos, Bercsényi Miklós – Gábor Miklós, Longueval – Szilágyi Tibor Zenei rendező: Matz László. Szerkesztő: Faggyas Sándor. Rendező: Siklós Olga (1976)
(III/3. rész: holnap, P. 20.00)

21.00: Hírek. Időjárás

21.05: Magyarán szólva
Nyelvárkodás. Még egyszer a lévén elsúlytalanodásáról. Grétsy László rovata – Adja a szavát! Szűts László telefonos játéka – Karrierdiplomata. Soproni János jegyzete
Szerkesztő: Gyenes György

21.15: A Rádió Dalszínháza
Gésák
Sidney Jones és Lionel Monkton operettjének rádióváltozata. Owen Hall szövegét Fay E Béla és Makai Emil fordította. A verseket Brand István írta. Rádióra Innocent Vincze Ernő alkalmazta. Vezényel: Bródy Tamás. Km.: a MR szimf. zkra és énekkara. Karigazgató: Sapszon Ferenc. Zenei rendező: Matz László. Rendezte: Cserés Miklós dr.
Az öreg Vuncsi – Feleki Kamill, A fiatal Vuncsi – Kibédi Ervin, Mimóza – László Margit (Domján Edit), Fairfax – Bende Zsolt (Mécs Károly), Molly – Petress Zsuzsa, Cunnigham – Reményi Sándor (Csanaky József), Katána – Bartha Alfonz (Verdes Tamás), Lady Constance – Simor Erzsi, Juliette – Csala Zsuzsa, Imári márki – Csákányi László

22.31: A Viola együttes népzenei felvételeiből

22.40: Jazz
Portré Selényi Dezsőről. Beszélgetőtárs: Csányi Attila. Munkatárs: Zsoldos Mária

23.00: Hírek. Időjárás

23.05: Sporthíradó
Szerkesztő: Sipos János

23.10: Napforduló – éjfél előtt
A Pihenőidő kívánságműsora – idősebbeknek
Vendég: Putnoki Gábor
Műsorvezető: Petress István. Szerkesztő: Török Mária

0.10: Magyar és idegen nyelvű vízjelző szolgálat
(Csak középhullámon)

0.10–4.20: Napforduló – éjfél után
A Magyar Rádió éjszakai műsora
Feszültségoldó „gondeltereltő" műsor időseknek
Műsorvezető-szerkesztő: Kolozsi Béla. Zenei szerkesztő: Veisz Gábor. Bemondó: Johannesz Zsuzsa
A műsor telefonszáma: 138-8555
Óránként: Hírek. Időjárás
4.03: Nóták

BARTÓK

URH (sztereó): 67,04; 67,97; 68,24; 68,36; 68,48; 68,72; 69,38; 70,10; 70,43; 70,64; 72,08 MHz

6.00: Hírek. Időjárás

6.05: Népszerű muzsika – korán kelőknek
Szerkesztő-műsorvezető: Alföldy Boruss István
7.00–7.05: Hírek. Időjárás

8.00: Hírek. Időjárás

8.05: Új kompaktlemezeinkből
Michael Murray játszik a San Francisco-i Davies szimfonikus terem Ruffatti-orgonáján
1. Bach-művek – a) Kyrie, Gott heiliger Geist – korálelőjáték BWV 671., b) Wir glauben all an einen Gott – korálelőjáték BWV 680., c) C-dúr prelúdium és fúga BWV 545., 2. Messiaen: A köztünk élő Isten – zárótétel a Jézus születése ciklusból, 3. Dupré: g-moll prelúdium és fúga op. 7. No. 3., 4. Widor: Adagio a VI. orgonaszimfóniából, 5. Franck: Finálé op. 21.

9.00: Műsorajánlat

9.05: Emlékezetes előadások a Magyar Állami Operaházban
Flotow: Márta – 1965. január 31-én Kertész Iván műsora

10.00: Hírek. Időjárás

10.05: Új Zenei Újság
(Ism. kedd, B. 23.00)

10.50: Kezdetben vala az ige...
Anyanyelvi műsor
Zsilka János professzorral nyelvfilozófiai kérdésekről, a jelentések világáról, a lélekismeret és a Szentháromság nyelvi vonatkozásairól beszélget a műsorvezető. Balázs Géza
Szerkesztő: Fehérvári Győző. Rendező: Hámor János (Ism. 20.25)

11.05: Európa hangversenytermeiből
A Suisse Romande Zenekar hangversenye a genfi Victoria Hallban
Km. Nelson Freire – zongora. Vezényel: Günter Herbig
1. Mendelssohn: Szentivánéji álom – nyitány (13 p), 2. Chopin: f-moll zongoraverseny (32 p). *Ráadás:* Chopin: b-moll mazurka op. 24. No. 4. (6 p), 3. Brahms: I. szimfónia (46 p) (hgf.)
11.57: Hírek. Időjárás
12.00–12.14: A Tűz márciusa
Ady Endre verseit Latinovits Zoltán mondja el

13.00: Hangok és visszhangok
Szerkesztő: Dimény Judit

13.10: Új lemezeinkből
Híres énekesek a veronai Arénában
1. Verdi: a) Attila – Attila áriája, I. felv. (Samuel Ramey), b) A végzet hatalma – Leonóra áriája, IV. felv. (Aprile Millo), 2. Donizetti: Szerelmi bájital – Nemorino románca, II. felv. (Vincenzo La Scola), 3. Bellini: Norma – Norma kavatinája, I. felv. (Mara Zampieri), 4. Wagner: Lohengrin – Grál-elbeszélés (René Kollo), 5. Verdi: Otello – Credo (Silvano Carroli), 6. Debussy: A tékozló fiú – ária (Ileana Cotrubas), 7. Verdi: a) Traviata – Germont áriája, II. felv. (Juan Pons), b) Simon Boccanegra – Gabriele áriája, II. felv. (Antonio Ordonez)

14.00: Hírek. Időjárás

14.05: Muzsikáló nagyvilág
Tudósítások: Barát József – Oxfordból, Bernát György – Bonnból, Erdei Grünwald Mihály – Jeruzsálemből, Keresztyén Gábor – Párizsból, Martin Kovács Miklós – New Yorkból, Zentai Péter – Bécsből; Kulcsár István – lapszemle
Szerk.-műsorvezető: Lázár Eszter

15.00: Zenekari muzsika
1. Puccini: Szimfonikus előjáték (Berlini Rádió szimf. zkra, vez. Riccardo Chailly) (10 p), 2. Richard Strauss: Hegedűverseny (Ulf Hoelscher és a Drezdai Állami Zkr, vez. Rudolf Kempe) (30 p), 3. Sztravinszkij: Petruska – balettszvit (Moszkvai Filharm. Zkr, vez. a szerző) (19 p)

16.00: Hírek. Időjárás

16.05: Szalon
Kulturális magazin
Műsorvezető: Galkó Balázs. Szerkesztő: Vágó Péter. Zenei szerkesztő: Veisz Gábor. Felelős szerkesztő: Zelki János

17.00: Bach kantátái
80/a kantáta: Alles, was von Gott geboren
A beszélgetés résztvevői: Klembala Géza és Osztié Zoltán
Szerkesztő: Papp Márta
Kb. 17.30: Kapcsoljuk a Budapest-belvárosi Főplébánia-templomot
A kantátát előadja: Kárpáti Magdolna, Lax Éva, Mukk József, Klézli János – ének, a Cantus Corvinus énekegy. és a budapesti Bach zkr, vez. Klembala Géza

18.00: Hírek. Időjárás

18.05: Magyar zeneszerzők
1. Maros Rudolf: Eufonia III. (MR szimf. zkra, vez. Lehel György), 2. Patachich Iván: Intermezzo (Fábián Márta és Szakály Ágnes – cimbalom), 3. Durkó Zsolt: Epizódok a B-A-C-H-témára (Szombathelyi Szimf. Zkr, vez. Petró János)

18.35: Mozart: g-moll szimfónia K. 550.
(A 18. század zenekara, vez. Frans Brüggen)

19.05: Faragó Andrásra emlékezünk

19.35: Budapesti Tavaszi Fesztivál
Kapcsoljuk a Budapest Kongresszusi Központot
A Kanadai Réztúvóskvintett hangversenye
Reneszánsz és barokk művek, népszerű rézfúvós átiratok
Kb. 20.20: Hírek. Időjárás
Kb. 20.25–20.40: Kezdetben vala az ige (A délelőtti adás ism.)

Kb. 21.30: Szimfonikus táncok

21.50: József Attila minden verse 1933
Magad emésztő – A csodaszarvas – Vigasz
Elmondja: Jordán Tamás, valamint az MR hangarchívumából: Szabó Sándor és Major Tamás
(100/74. rész: holnap, B. 21.50)

22.00: Hírek. Időjárás

22.05: Rádiószínház
A kék kerékpáros
Déry Tibor színpadi játékát rádióra alkalmazta és rendezte: Zoltán Gábor (1988)
Zenéjét szerezte: Sáry László
Láthatatlan angyal – Vallai Péter, Családapa – Gera Zoltán, Családanya – Vass Éva, Munkás – Nemcsák Károly, Orvos – Márton András, Néger – Vajda László, Kisasszony – Varga Mária, Paraszt – Karczag Ferenc, Starter – Miklósy György, Piros kerékpáros – Reviczky Gábor, Kék kerékpáros – Máté Gábor, Rendőr – Papp János, Madár – Törőcsik Mari, Plakát – Simon György, Halál – Papp Zoltán, Titkárnő – Kiss Mari
Dramaturg: Katona Imre József

23.14: Így láttam Kodályt
A mikrofonnál: Fasang Árpád
Bónis Ferenc műsora

24.00: Hírek. Időjárás

0.05: Híres zenekarok felvételeiből
A Moszkvai Nagy Színház zkra játszik – 2. (befejező) rész
I. Hacsaturján: Spartacus – balett
1. III. felvonás (37 p), 2. IV. felvonás (km. a színház énekkara, vez. Algisz Zsurajtisz) (27 p), 3. Három függelék a balletthez (vez. Algisz Zsurajtisz) (17 p)
II. Sosztakovics: I. szimfónia (vez. Kirill Kondrasin) (32 p)
Szerkesztő: Fejérvári Sándor

2.00: Hírek. Időjárás

2.03: Szózat

Petőfi 10.00 — Helyettem írták

Hack Péter

Kossuth kh.13.05 — Névjegy

Finta József

Bartók 22.05 — A kék kerékpáros

Az 1926-ban készült dadaista szöveget az idő realistává finomította. Ha „a világ rendetlen", akkor számunkra már logikus, hogy „a Göncöl szekere kisiklott". A klasszikus avantgárd formabontása bennünk nosztalgikus érzéseket

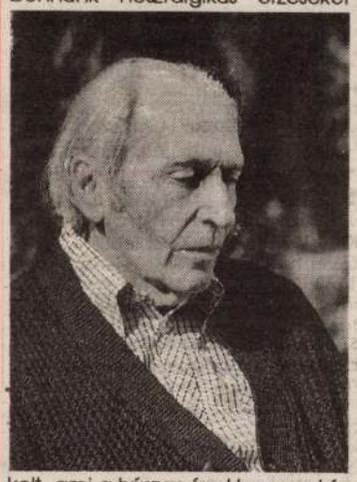

kelt, ami a húszas években vad és felháborító volt, ma inkább bájával bűvöl el. Déry színpadi műve fél évszázadot várt arra, hogy színészek megszólaltassák. Ősbemutatója a francia rádióban volt.

Képtelen képek (1)

A távolbalátás regénye

Pesten kevesen akartak hitelt adni azoknak a híresztelé-seknek, melyek szerint az Edison-féle theatrophont, vagyis a színházi telefont Berlinben bemutatták. Pedig a berlini Uránia telefontermében már működtek azok a készülékek, amelyek segítségével nem csupán a helyi, tehát a berlini, de a jóval távolabbi német városok operaházainak előadásait is tökéletesen lehetett – egyelőre még csak – hallani.

A következő tudósítások már olyan eseményekről adtak hírt, amelyek még messzebbre ragadták az emberi képzeletet. Száz évvel ezelőtt, 1893-ban, a chicagói világkiállításra készülődve, Edison olyan készülék kipróbálásán fáradozott, amelynek segítségével „bárki egész színielőadásokat nézhet végig otthon, anélkül, hogy kimozdulna szobájából. A találmány nem egyéb, mint egy négyszögletű szekrénybe foglalt gépezet, mely, mint a bűvös lámpa, a néző elé varázsolja a képeket, mozgó alakokkal, melyek nemnének, mert annak segélyével a távol végbemenő boxharcokban éppen úgy gyönyörködhetnének, mintha a nézőtérről szemlélnék a küzdőket."

A küszöbönálló felfedezés körüli részletekről a hazai sajtó is részletesen tájékoztatta olvasóit. Valamennyi részletkérdést persze nem tudták hűségesen visszaadni, hiszen a technikai leírások körül még igen nagy bizonytalanság uralkodott. Ennek ellenére például a *Pesti Napló* 1891. június 4-én a találmány lényegét így próbálta összegezni:

„A találmány azon alapszik, hogy Edison egy-egy előadásról olyan felvételeket készít gelatin-szalagokra, melyek a szalagokon nemcsak a képet, hanem a hangot is megrögzítik. A szalag gyorsan vonul el a felvételnél a lámpa mögött. Úgy, hogy minden mozdulatot felvesz a hanggal együtt."

Kissé naiv volt ugyan ez a leírás, de a televíziózás lényegét már magában foglalta.

csak élni látszanak, hanem beszélni is hallja őket az ember. Ekképp az egész színielőadás reprodukálható, a néző látja az egész darabot, hallja a szereplőket, s gyönyörködhet nemcsak az énekben, hanem a zenekar játékában is."

Ezt a bejelentést akkoriban csak kevesen tudták felfogni, hiszen – gondoljuk meg – a mozgókép, vagyis a film feltalálásán is innen vagyunk még! Thomas Alva Edison egyszerre többféle találmányának kivitelezésén is fáradozott. Ezúttal arra gondolt, hogy a kandalló mellett ülő néző olyan pontossággal tud majd egy-egy előadást követni, „mintha a távolban lévő szereplők előtte szerepelnének". Mi más ez, ha nem a távolbalátás körül tapogatózás?! Ehhez még a korabeli krónikás magyarázatképpen hozzáfűzte: „Edison találmányának a sportsmanek is örül-

1891-ben Edison mégsem a távolbalátás, hanem a mozgóképrögzítés terén ért el kiemelkedő eredményt. Hivatalosan augusztus 24-én jegyezték be a kinetoscope nevű találmányát, amelyet három évvel később a New York-i Broadway 1155. számú épületében mutatták be először. Ez a szerkezet egy szekrényből állt, amelyben pénzbedobás után a néző egy 10-15 méter hosszúságú filmszalagot látott leperegni.

Ezt a mozióst azonban megelőzte egy másik, mondhatni a hiteles, a mindenki által elfogadott igazi mozgókép, amelyet Párizsban, a Grand Café kávéház alagsorában, az úgynevezett Indiai teremben 1895. december 28-án mutatták be a Lumière testvérek, Auguste és Louis. S ezzel kezdetét vette a mozi és a film története.

A televízióra pedig még évekig várni kellett.

Edisonnak közvetlenül egyikhez sem volt köze.

Az előcsatározók dicsőségét azonban ez a tény egyáltalán nem halványíthatja el.

Bános Tibor

MEGASTAR KFT.

könyvelési, pénzügyi számítógépprogramok

1132 Bp., Váci út 48/E
Tel.: 252-6075, 252-6221

A BŐRKABÁTOS ARCHEOLÓGUS

Steven Spielberg az új amerikai generáció fenegyereke. Példátlan sikersztériája az *ET*-vel kezdődött, s a három *Indiana Jones-filmmel*, majd a legutóbbi *Hook*kal töretlen. Nem az Oscar-díjat odaítélő szakma, hanem a nézők milliói szavaznak filmjeire, megváltott mozijegyeikkel.

„A kritikusok szerint felnőtteknek szóló filmet felnőtt rendezőknek kell készíteni, nem olyan csacska gyereknek, mint én" – nyilatkozta Spielberg. Bár senki sem vitathatja, hogy e gyermeki lélek a szakma mestere.

Mi a receptje az Indiana Jones-filmeknek? Végy egy különleges hőst, legyen birtokában fizikai erőnek és ügyességnek éppúgy, mint a szellemieknek. Az sem árt, ha a jóképű *Harrison Ford* jóvoltából a nők bálványa. A superman legyen civilben régészprofesszor, ily módon kalandjai könnyedén repítik téren és időn át a nézőt. Spielberg különleges „fűszere" az

emberiség kultúrkincsének szabad fölhasználása. A bibliai frigyláda, a középkori keresztény mondákból „elemelt" szent kehely, a Grál éppúgy motívuma filmjeinek, mint a Harmadik típusú találkozásokban a Kodály-módszer. A rendező szinte vadászik a különleges, misztikus helyszínekre. Az utolsó Indiana Jones-film egyes jeleneteit a jordániai Petrában, a sziklába vájt romvárosban forgatta. A hős, a filckalapos, bőrkabátos archeológus mindig a legpusztítóbb, a legsötétebb erőkkel küzd. A tét nem kisebb, mint az emberiség megmentése a nácik vagy egy mindenre elszánt indiai szekta világuralmi törekvéseitől. A kritikusok szerint ezek a filmek politikailag naivak, eszmeileg kaotikusak. A világtörténelmet – természetesen – nem Spielberg tálalásában kell megismerni. De aki olyan őszintén vállalja gyermeki énjét, mint a rendező, igazi felnőttmesét élvezhet, izgulhat, amely minden esetben a humor, az irónia többletét is nyújtja.

VASÁRNAP, TV2 19.35 **(Kulcsár)**

SZTÁR-SZÁJ

A pontosság annak a művészete, hogy elkésve is előbb érkezzünk meg oda, ahová a többi meghívott.

(Victoria Principal – tévészínésznő)

A Budapest Galéria tisztelettel meghívja Önt

MAGYAR PÉTER építész
VÉGTELENÉRINTŐK

c. kiállításának megnyitójára 1993. május 12-én 16 órára
a Budapest Kiállítóterembe. (Bp., V. Szabadsajtó u. 5.)

A kiállítást megnyitja: FINTA JÓZSEF építész.

A megnyitó után MAGYAR PÉTER tárlatvezetést tart.

A katalógus megjelenését a Pennsylvania Állami Egyetem támogatta.

A kiállítás megtekinthető 1993. június 6-ig, hétfő kivételével naponta 10-18 óráig.

Felelős kiadó: Zsigmond Attila főigazgató

D41990062

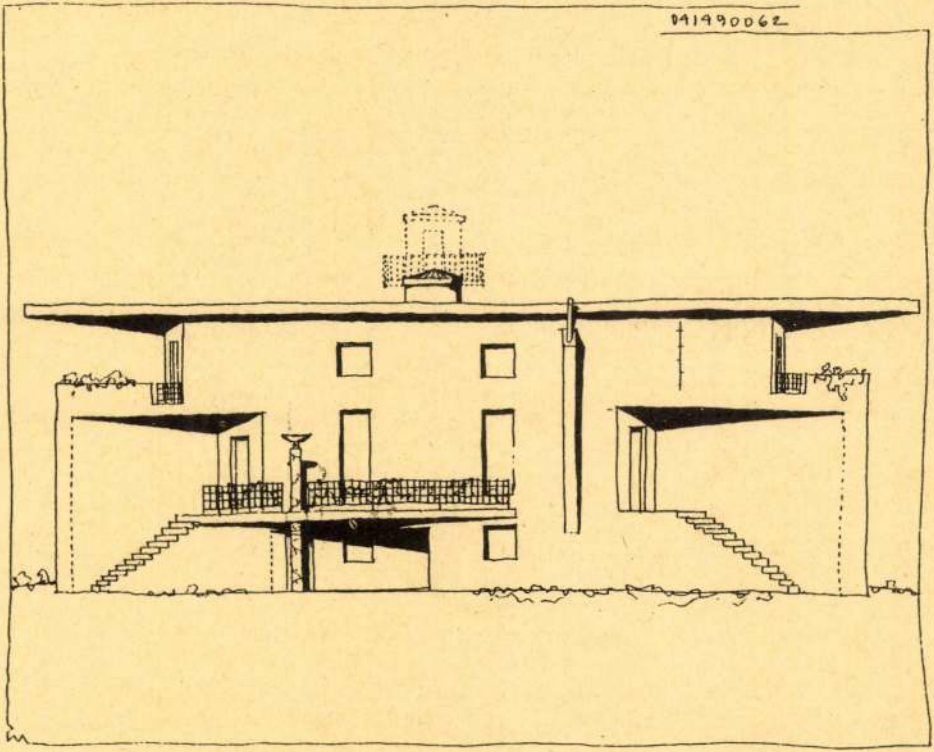

VÁLASZOL FINTA JÓZSEF ÉPÍTÉSZ

„A megbízások elnyerése személyes kapcsolatokon múlik”

Kevés építésznek adatik meg, hogy olyan mértékben alakítsa egy európai főváros épített környezetét, mint Finta József. Az utóbbi két-három évtizedben szinte valamennyi nagy budapesti szálloda építése – a Duna Intercontinentáltól kezdve a Kempinskiig – az ő nevéhez kötődik. A Lakó- és Kommunális Épületeket Tervező Kft. igazgatóhelyettes főépítésze ma is milliárdos budapesti beruházások szellemi irányítója: a Szabadság téri bankház már épül, a Teve utcai „rendőrszékház” tervei elkészültek, s ha megvalósul, az expo egyik központi épülete is az 59 éves építész hírnevét öregbítheti.

HVG: Az utóbbi 20-25 évben miért éppen Finta-házak épültek és épülnek Budapest legdrágább telkein, legfrekventáltabb részein?

F. J.: Azt hiszem, ebben jó adag szerencse is közrejátszott. Gyorsan dolgozom, és kellő referenciákkal rendelkezem. Ez már a múlt rendszer vége felé is fontos szempont volt a tervező személyének kiválasztásánál. Jelenleg két-három olyan építkezés van a kezünkben, amelyek költségvetése 4–6 milliárd forint. Természetes – s ezt ne vegye hivalkodásnak –, hogy ahol ilyen nagy pénzekről van szó, ott profit keres a megbízó. Nagyon is elképzelhető, hogy egy fiatalabb kolléga nálam jobb – vagy mondjuk így: populárisabb – épületet csinálna, de, hát könyörgök, így működik a piac!

HVG: Mintha országos és települési szinten is lennének „udvari építészek”, akik nem feltétlenül a tehetségük, hanem az elittel való politikai nézetazonosságuk, alkalmazkodási készségük okán nyerik el a megrendeléseket.

F. J.: Az üzletszerű öneladás az építészetben is jelen van. Általában a megbízások elnyerése személyes kapcsolatokon múlik. Ezt lehet, illik is pályázatokkal cizellálni, de mit lehet tenni, ha a végeredmény is manipulált? Etalonként Ausztriát szokták emlegetni, holott kemény pártalapú adok-veszek kapcsolatok jellemzik építészetét. Klikkek, futtatott építészek és pártfogoltak mindig lesznek – ez benne van a pakliban.

HVG: Jelent-e önnek különbséget, hogy az állam vagy egy magánberuházó a megrendelő; egy munka megszerzésében meddig hajlandó elmenni a kompromisszumokban?

F. J.: Számomra – persze, bizonyos határokon belül – édesmindegy, ki a megbízó. De azt már megválogatom, hogy hova dolgozom. Építettem Pozsonyban, Bécsben, de leginkább a budapesti feladatok vonzanak. Megértem a megrendelők financiális, funkcionális igényeit, de ha abban nem kapok szabadságot, hogy az adott korlátokon belül olyan házat csináljak, amivel magam is egyetértek, nem vállalom a munkát. Kikötésem az is, hogy szabadon megválaszthassam a társaimat.

HVG: Milyen volt a tervező és a megbízó viszonya a hatvanas-hetvenes években, s mennyiben változott ez mára?

F. J.: Az „átkosban” sokkal egyszerűbb volt a helyzet. Különösen, ha az ember ostobákkal állt szemben, mert őket a jobb minőség érdekében könnyen be lehetett csapni. Persze, akkor sem volt mindenki gyengeelméjű, de általában meg lehetett keresni azt az egy személyt, akit meggyőzve a házat elfogadhatóvá lehetett tervezni. Személyessé vált a hatalom: a megrendelő az állam volt, ez egy emberben öltött testet, s én is egy állami cég voltam. Egyszerű, primitív, átlátható volt a konstrukció. A piac diktatúrája ennél sokkal keményebb, terrorisztikusabb. Nincs benne érzelem. A régen esetleg megfontolásra érdemesnek tartott érvek azonnal leperegnek a külföldi megbízóról, aki azt tartja szem előtt, hogy minél előbb visszanyerje az épületbe fektetett pénzét.

HVG: A Duna Intercontinentalt egy esztéta „a létező szocializmus realitásaként” definiálta, mely kifejezi a polgári Budapesttel való szembefordulást, pont azt, amit építésének idején (1969-ben) az akkori hatalmi elit is vallott. Változtak-e az építészekkel szemben támasztott politikai elvárások?

F. J.: Abban az időben, amikor az Intercontinentált átadták, Londonban, a Tower mellett is megszületett egy jellegében, formájában hasonló, az enyémnél valamivel nagyobb szálloda. Nem hiszem, hogy ez azt jelentené, Londonban is a kádári kor önkifejeződése deklarálódott. Nem érzem, hogy ezzel a házzal megtagadtam volna Budapestet. Sőt, nagyon szeretem ezt a várost. Margit körúti lakásomat nem cserélném fel zöldövezetire. De fontos, hogy minden kor kapja meg a jogot az utána következő korszak épített környezetének alakítására. Az az eklektikus historizáló közeg, amelyben Budapesten élünk, már vagy 100 évvel túlélte a múlt században neki megálmodott igényeket. Ilyen értelemben nagyon is jövőbelátó kor volt az akkori, de ma ez a város már működésképtelen. Épp a múlt értékeinek tisztelete, a város szeretete jogosít fel egy építészt arra, hogy beavatkozzon az épített környezetbe. De furcsa, gyáva kor a miénk: nem ismerek még egy olyan stíluskorszakot, amelyben folyamatosan és ily reszketve figyelték volna a múltat.

HVG: Úgy hírlik, ön, a modernista építész, valamiféle népies házzal készül az expóra. Ez nem az építészetben is egyre nagyobb teret hódító, nosztalgiázó, bizo-

nyos politikai irányzatoktól korántsem elválasztható áramlat hatása?

F. J.: A nép álpiedesztálra emelése és filozofikus túldimenzionálása alapvető félreértésen alapul. Már csak erdélyi, kalotaszegi származásom miatt is jobban tisztelem a magyar építészetet annál, hogy ne tudnám: népi építészetünk végtelenül konstruktivista, kemény, szikár, funkcionalista építészet. A nép ugyanis soha sem volt buta és bőbeszédű. Mindig azt és úgy építette, amit és ahogy a legtökéletesebben tudott használni. Mellőzte a felesleges anyagokat, még díszítőelemeiben is visszafogott volt. Minden stílusirányzat indukáló erőt jelenthet, gazdagíthatja a jelen építészetének formakészletét. Ezért értékelem igen nagyra Makovecz Imre építészetét, ha stilárisan nem is értek vele egyet. De anakronisztikusnak érzem azt a nézetet, hogy csak a természetes anyagok az elviselhetők, illetve, hogy az embernek, amikor alkot, a teremtő Istent kell utánoznia. Ez úgysem fog sikerülni! Az a ház, amit az expóra építek – a hét központi épület egyike – a Dél-Alföldet van hivatva megjeleníteni. Egy épületben akarom leképezni mindazt, ami e tájegység lényegéhez tartozik, de korántsem úgy, hogy idemásolnék egy parasztházat.

HVG: És mi lenne benne sajátosan alföldi?

F. J.: Úgy érzem, az Alföldön a tárgyak sokkal önállóbban, deklaratívabban jelennek meg, mint másutt. Valami végtelen magány veszi körül őket, például egy tanyát. Ezt a tárgyszerűséget próbáltam abban megfogalmazni, hogy az épületem egy csongrádi borotvatok felnagyított doboza lesz, amit a Dél-Alföldön jellemző sugaras homlokzati motívum egészít ki. Az épületre pedig ezüst színű üvegből kreált égbolt borul, mert az ég szerepe az Alföldön sokkal meghatározóbb, mint a hegyvidéken, ahol a fákon keresztül látni az eget.

HVG: A parlamenti választások után újra fellángolhat a vita a világkiállítás megrendezéséről. Nem tart attól, hogy esetleg nem is kerül sor terveinek megvalósítására?

F. J.: Katasztrofálisnak tartom, hogy az expóval kapcsolatos engedélyezési ceremóniák úgyszólván ugyanolyanok, mintha bárhol másutt építendő házakról lenne szó. Egy világkiállításnak célorientált, kemény, professzionálisan szervezett munkának kellene lennie, központi hatalom által vezérelt folyamatnak. Ehelyett ma mindenki mindenkivel tárgyal, egyeztet, jóváhagyat. Pedig az építészet nem csevely kérdése.

HVG: Világkiállítással vagy anélkül, manapság az élénk ingatlanpiac legfőbb haszonélvezői közé sorolják az építészeket. S nem csupán azért, mert kielégíthetik művészi igényeiket, hanem gazdasági értelemben is.

F. J.: A rendszerváltás valóban kedvezett az építészetnek, de nem használt az építészeti minőségnek. Néha egy-két nap alatt milliárdos épületekről kell dönteni. Ebben a rohanásban csak azok élnek meg, akik gyorsak. És persze a kontárok. Ma háttérbe szorul a mélyen gondolkodó, meditatív alkat, aki esetleg gyönyörű dolgokat hozhatna létre. Hogy mit hoz mindez a konyhára? Mi például megengedhetjük magunknak, hogy több építészeti szaklapot járassunk, mint sok más nemzetközi tervezőcég. Tervezői szabadságot élvezünk, nem kényszerülünk rá, hogy összeálljunk külföldi cégekkel, kiszolgáltatva magunkat akaratuknak. Konkrét példát tudok arra, hogy egy jelentős amerikai tervezőcég betársult egy itteni irodához, s a magyar piacon megszerezhető rendelésekkel akarta kompenzálni a kinti recesszió okozta veszteségeit. Ilyen veszély minket nem fenyeget. DOBSZAY JÁNOS

AHOL A MADÁR SE JÁR

Az SFMT-MONTANA Telecom Kft.
műholdas VSAT adatátviteli
rendszere a leggyorsabban kiépíthető
távközlési rendszer.
Bárhonnan kapcsolatba léphet
- földi hálózat nélkül is-
a világ bármely pontján lévő partnerével.
Beruházást nem igényel.
Kulcsrakész szolgáltatást biztosítunk
-tervezés, installáció,
üzemeltetés-fenntartás-
24 órás hot line, hibrid hálózatok.

AT&T Tridom magyarországi disztribútora

SFMT MONTANA
SFMT – MONTANA TELECOM Kft.
1134 Budapest, Váci út 37. A/502 • Tel.: 270-4050 • Fax: 270-4045

FINTA József graf.

† 1994. május 9.

A WORD5 SZÖVEGS

A Word szövegmező

Az intézetben használt
után a Word szövegszerkesztő
Erre azonnal irhatunk.
A képernyőnek a szövegm
parancs-menü. Ezt az **ESC** b
láthatóvá. Ekkor választhat
megnyomására a menü el
szövegmezőbe.

A szöve

A már létező szöveg e

FINTA József grafikus

Fehéte Judit: Finta.
= ~~Gra~~ Reklám és Grafika 1993.
10–12. ill

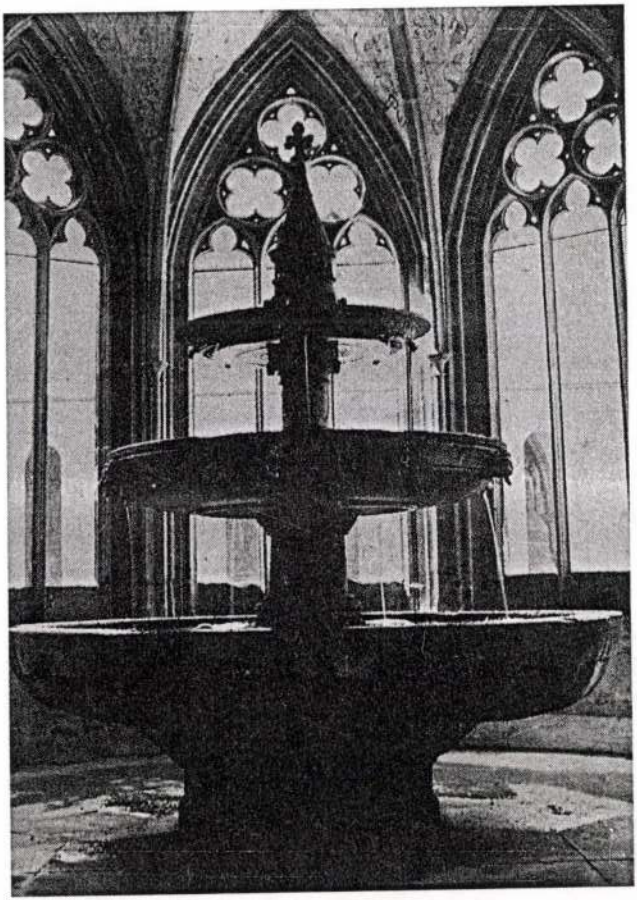

25. Maulbronn, a ciszterci kolostor kútja

FINTA József

EXPÓ '96

— Beszélgetés Finta Józseffel —

Finta József Állami és Ybl-díjas építész 1935-ben született Kolozsváron. 1958-tól a Lakóterv munkatársa, majd igazgatóhelyettese. 1966-tól a MÉSZ-nek vezetőségi tagja, nyolc éven át elnökségi tagja. Az MTA Kiállítási Bizottságának elnöke, az Építészettörténeti és Elméleti Bizottság elnöke, az Építési, Építészettudomány szerkesztőbizottságának, valamint a TMB Építési, Építészeti és Közlekedéstudományi szakbizottságának a tagja. 1985-től a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, 1990-től az USA Építészeti Intézetének tiszteletbeli tagja.

— Az expóval kapcsolatos hírek meglehetősen ellentmondásosak. Ha mégis megrendezzük, építészetileg vajon hogyan fog beilleszkedni a majdani expóváros Budapest városszerkezetébe?

— Semmilyen expó nem illeszkedik be igazán egy városképbe. Bár vannak olyan expók, amelyek utólag igazolták önmagukat. Történetesen a millenniumi világkiállítás, amely végül is saját épületeit nemesebb anyagokká materializálta, ezáltal valóban Budapest részévé vált. Ugyanez mondható el a századforduló utáni sevillai világkiállításról is, amelynek pavilonjai végleges formában szép részét képezik Sevillának. Azt hiszem, ez az expó nem ilyen lesz.

Ha tehát az a kérdés, hogyan fog beilleszkedni az expó Budapest városképébe, azt mondanám, sehogy sem, de nem is kell beilleszkednie.

— Ön expópárti?

— Nagyon sokáig expópárti voltam, nem elsősorban az expó miatt. Két dolog miatt: az egyik az, hogy részben számunkra, magyarok számára — ebbe beletartozik a jelenlegi recessziós állapot is — mindig kell egy kényszer, hogy valahogy összehozzuk magunkat, és valami olyasmit csináljunk, ami, akár történelmi, művészeti, építészeti vagy tudományos produkcióként jegyezhető a világban.

Mi nem evolutív nemzet vagyunk, hanem inkább revolutív. Ilyen értelemben gondolom azt, hogy talán egy előre kiadott jelszóval, olyan város- és országfejlesztések — elsősorban infrastrukturális fejlesztések — indukálódhatnak, amelyeket egyébként az életben nem csinálnánk meg, ha nem volna egy jelszó.

A jelenlegi expó ősére, a Budapest—Bécs világkiállításra vonatkozott az a terv, hogy épüljön meg a sztráda Budapest és Bécs között, hogy legyen egy gyorsvasút. És legyen meg a lágymányosi híd, ami minden ellenkező híreszteléssel szemben igenis kell, mert a budapesti hidaknak van egy természetes ritmusa. Ebből a ritmusból nem lehet kihagyni a külső körút, tehát a Hungáriagyűrűnek egy hídját. Ezenkívül pedig úgy gondolom — lehet hogy naivan —, (minden építész naiv és optimista, mert ha pesszimista lenne és realista, akkor nem építene) a város még ezeken a külső infrastrukturális többleteken kívül egyéb nyereségekkel is megáldathatna.

Például a végtelenül tönkrement, koszos, rendezetlen, kezelhetetlen, de materiálisan, tehát a saját térvilágában gyönyörű, eklektikus környezetének egy részét, ami egészen unikális Európában, legalább egy kicsit, patyomkinfalszerűen kitisztítja. Tereit, utcáit egy kicsit kisepri. Hogy néhány építészeti, képzőművészeti útburkolattal, térburkolattal, parkkal, Duna-part megoldással, kikötővel gazdagíthatná önmagát.

Ha vége van az expónak, amit így is, úgy is túl kell élni, akkor itt marad számunkra valami olyasmi, ami érték lehet. Azt mondanám, hogy az expó nem az expóért van, hanem önmagunkért, vagy Budapestért.

Elég nagy versenyben vagyunk a környező országokkal, hogy a közép-európai régiónak hol legyen hosszabb távon a fókusza, centruma. Ha az expó sikerülne, ez a centrum megszülethetne Budapesten. Ilyen értelemben fontos fölhívni magunkra a figyelmet. Minden eszközt meg kell ragadni ahhoz, hogy itt valami történjen. Persze nem mindegy, hogy ez a valami milyen minőségben történik.

— Az expónak ebben az esetben építészetileg tehát nincs különösebb tétje?

— Az expónak egy tétje volt, az egyetemek építése. Az az elképzelés, hogy a magyar pavilon a jövőben az építészkar, vagy esetleg más karnak a befogadója legyen. Az osztrák pavilon is megmaradna, mint végleges egyetemi épület, és talán még az informatikai tanszék is helyet kapna itt.

Az expó lényegében fölpörgette azokat a városrendezési, közműépítési, útépítési elképzeléseket, amelyek esetleg az expó nélkül nem pörögtek volna fel ennyire. Ilyen értelemben az expó részben városfejlesztési, részben pedig egyetemfejlesztési célt szolgál. És ami még hosszú távon fontos, és ez valóban beleszól Budapest jövőjébe: az expó jelszava nélkül az Isten se nyomta volna ki a ferencvárosi teherpályaudvart a szemközti pesti oldalról. Budapest egyik legszebb része, gyönyörű onnan a rálátás a Gellérthegyre, a Várra, a budai helyekre. Múlt század közepi rézkarcokon, akvarelleken onnan nézve ábrázolták a budai panorámát. Az más kérdés, hogy teljesen derékba kaptuk a recessziót, és az elképzelések, telekvásárlások, az építkezések ebben a pillanatban csendesen haldokolnak. De maga a tény, hogy hirtelen üres lett az a parti zóna, ez már óriási érték.

— Az expó nyitásáig ezt a területet vajon lesz-e idő építészetileg megoldani?

— A pesti oldalt semmiképp sem. Ennyi gyakorlatom az elmúlt 35 év után van, hogy ez az építkezés 20-25 milliárdnyi beruházással, minimum 3-3,5 évbe telne.

— Eredményez-e vidéken valamit az expó?

— Bizonyos fokig a vidéki városok és a megyék jobban készülnek az expóra, mint Budapest. Talán ott a patriotizmus személyesebb. A régi rendszerben is tapasztaltam, hogy ha vidéken az ember megtalálta a megfelelő személyeket, akik valamiért felelősek, hatalmuk volt és még szerették is a maguk környezetét, sokkal progresszívabban, patriótábban, környezetszeretőbben nyúltak a dolgokhoz, mint Pesten. Ahol talán a léptékből következően minden elszemélytelenedik, az egymásra mutogatás, a bürokrácia struktúrája sokkal keményebben működik. Van egy olyan érzésem, hogy ez a nagyon személyes „Pest-szeretet", a város vezetőiben lehet, hogy létezik, de az „áttételesen" dolgozó adminisztrációban már nem biztos.

Ilyen értelemben tehát a vidék elkezdett mozogni. Jó pár helyen nagyon komoly rendezvényekben gondolkodnak, elég józanul. A problémát itt inkább a közlekedésben látom. Abban, hogy ezekre a vidéki rendezvényekre sikerül-e megszervezni a közlekedést. Sajnos a magyar úthálózat nem expóképes. Ha sikerülne esetleg célvonatokkal, célforgalommal, jó szervezéssel ezekre a vidéki rendezvényekre odaorientálni a közönséget, akkor ebből még lehet valami. De van bennem egy nagyon nagy kérdőjel: sikerül-e professzionális szervezéssel mozgásba lendíteni az expóra érkező vendégeket? Ebben a pillanatban még azt sem tudom elképzelni, hogy az expóról hogy mennek el a Várig. Elég sok lehetőség van a Dunával, mint folyóval, egy erre rákészített flottával. Hátha az expó lehetőség lesz arra, hogy meginduljon a Dunán egy vízi mozgás egészen Esztergomig, belekapcsolva a Dunakanyart.

— Tehát kételyei a szervezéssel, a közlekedéssel kapcsolatosak. És a pénz?

— Ha ez a 30-60 milliárd forint olyan munkákra fordítódik, amelyek egyrészt az ország belső és külső kapcsolatrendszerét, mozgásképességét elevenítik, akkor ezek a költségek hosszabb távon bejönnek.

Ismétlem és hangsúlyozom, azt nem tudom, hogy professzionálisan tudjuk-e folytatni az expó szervezését, hogy az esztelenül rövid idő alatt megépíthető-e? Egy kicsit attól félek, hogy a nagyon rövid idő bizony föl fogja emelni az épületek, pavilonok bekerülési költségeit is, de lehet hogy ha egyszer az életben belátható időn belül a város és a kormány egyet akarna ebben a tekintetben, akkor még most, az utolsó utáni pillanatban meg lehetne menteni az expót.

Ha bármilyen széthúzás működik a továbbiakban, ha egy törvénybetartó sztrájkot folytat akár a város, akár a kormány, akkor az expóból nem lesz semmi. Egy biblikus mondatot idéznék: „Mindnyájan egy akarattal, együtt valának". Ha ez nem következik be, akkor katasztrófa lesz.

— Még valamit a pénzről. Tízmilliárd dollárt hallani mint bekerülési összeget a sevillai expónál. A mi ráfordításunk nagyságrenddel kisebb.

— A sevillai expó egy teljesen más kategóriájú expó volt. A budapesti expót, az egyébként teljes csődöt hozó genovai expóhoz kell hasonlítani. Nem a csőd miatt, hanem a léptéke miatt. Más kérdés, hogy Budapesten is egy nagyságrenddel több pénz kellene ahhoz, hogy azok a közlekedési beruházások, amiken Spanyolországban Sevilla, sőt egész Andalúzia kapcsán beépítettek, kicsit is megközelítő léptékű legyen itthon. De hát mi a csudából? Az is tény viszont, hogy ha annál kevesebb pénz lesz, mint amivel most számolnak, abból tragédia lesz. Van egy határa azért a működőképességnek. El kell jutni az expóra, mozogni kell az expón, kell valamilyen esztétikai kategóriát képviselni. Minél kevesebb pénzünk van, annál több szellemi ráfordítás kellene. Ezt a szellemi ráfordítást kellene még jobban felpörgetni. Mindenfélé eszközök igen korlátozott számban állnak rendelkezésünkre. Lehet hogy ponyvából, fából, meg festett acélból kell csinálni, akkor is lehetne nagyon szépet, de ehhez sokkal jobban meg kellene tervezni. Az idő az, ami kevésnek látszik, ráadásul folyamatos visszalépések történnek.

Nekem az expó Duna-parti sétányait kellene építészként tervezni. Ebben a másodpercben még nem tudom, hogy lesz-e gyalogoshíd, hogy a kikötők pontosan hova kerülnek. Azt már tudom, hogy az alsó rakpart nem lesz süllyesztve, holott korábban arról volt szó, hogy süllyesztve tervezem meg. Már sok visszalépés történt. De ez még mindig nem jelenti azt, hogy ne lehetne valami nagyon jópofa dolgot csinálni. De már a határán vagyunk annak, amit ezek a visszalépések jelentenek.

— Ezek a visszalépések nem eredményezik valójában az egység megbomlását?

— Esztétikai értelemben még nem. Azt tartom picit talán tévedésnek, hogy az expó vezetői valóban be akarták tartani a törvényességet, és igyekeztek mindent megpályáztatni. Néha a „diktatúrának" is van előnye. Például, ha szellem diktatúrája alatt azt érteném, hogy ki kell választani egy igazán magas színvonalon álló teamet, és azt mondani, hogy van egy évetek, csináljátok meg az expótt, akkor feltehetően sokkal jobb eredményt lehetett volna elérni, mint így, őrülten demokratikus játékokat játszva, különböző pályázatokból válogatni, amelyek lehet hogy nem is a legjobbak. A pályázatoknak egyébként is van egy abszolút késleltető hatásuk. Most már ki kellene választani a teamet, rettenetes iramban megterveztetni a házakat és felépíteni.

Kicsit mindnyájan amatőrök vagyunk. Az állandóság olyan kategóriáiban gondolkozunk, amiben nem volna szabad. Nincs igazán gyakorlatunk a happeningekben, a bedíszletezésekben. Különösen nincs elég magas színvonalú anyagi eszköztárunk ehhez. Mellesleg nekem a sevillai expó sem tetszett olyan nagyon. Az expók általába nem túl szépek. Százezer ember csak bizonyos, esetekben, csak bizonyos méltóságos alkalmakkor szép, nem biztos, hogy egy expón olyan gyönyörű. A sevillai expón a nyitás előtt voltam, tehát szerencsém volt akkor látni, amikor nem voltak őrült tömegek. Megnéztem néhány pavilont, ami tetszett. Minden expó olyan, mint a legszörnyűbben rendezett kiállítás, egymás mellett különböző minőségű képek vannak a falra akasztva, és „három pamutgombolyító cica" egy Rembrandtot tönkre tud tenni. A sevillai expó is ilyen volt. Volt 3-4 igen értékes pavilon. Ilyennek tartom a magyar pavilont, a japánt, ilyen volt az angol pavilon, a finn és még egy-kettő. Pesten is ez lesz. Eljönnek az expóra, kicsit kidühöngik magukat, aztán megnézik a Várat, sétálnak a korzón. És ez szép lesz, ha olyan lesz a hangulatuk. Az expónak egyetlen érve, azon kívül amit elmondtam, hogy hívjuk fel a figyelmet magunkra, hogy szellőztessük meg ezt a várost. Hogy aki ide jön, az ámuljon el, hogy milyen gyönyörű. Az megint más kérdés, hogy senki nem tudja prognosztizálni, hogy az expó idején milyen minőségű forgalom érkezik majd hozzánk. Menekültek, esetleg a „II. ukrán hadsereg", vagy a jól fizető amerikaiak. Nem tudjuk, hogy a látógatóközönség mire vágyik, hogy valójában úgy tudjuk-e „meglengetni" előttük a várost meg önmagunkat, hogy ez hosszú távú nemzeti propaganda legyen.

Szikszai Károly — Kállai Géza

MÁS

Artpool

Önösszeszerelő délutánok az Artpool Művészetkutató Központban (Budapest VI., Liszt Ferenc tér 10., I. 1.) 1994. március 25., 30., április 13., 15., 20., 22-én szerdán és pénteken 14 órától 18 óráig.

Amikor elhatároztam, hogy 1994-ben mindenképpen Erdély Miklós munkásságának kutathatóságát kell az Artpoolnak célul tűznie — s ez összekapcsolódna Erdély Miklós életmű-katalógusának kiadásra való előkészítésével —, még nem gondoltam, hogy ehhez egy teljes korszakot kell újragondolnunk. Új történelmet kell írniuk az új művészettörténészeknek, amelyben minden sokkal világosabb, és az összefüggések időben és térben áttekinthetők. Az „önösszeszerelő délutánok" leginkább csak egy helyzetfeltárást, Erdély Miklós kutathatóságának fokozatos megvalósítását tűzhetik ki célul. A legtöbb, amit az Artpool tehet a jövőben az, hogy a témát műsoron tartja és fokozatosan lehetővé teszi ennek a kultúrának és történetének felépülését, majd továbbépülését, bevonva a munkába mindazokat, akik ebben érdekeltek.

A meghirdetett délutánokon megkíséreljük az Erdély Miklós által feltárt területeket felidézni kérdések és válaszok, illetve előadások formájában. (Az előadások 16 órakor kezdődnek.) Rendelkezésünkre állnak eredeti művek, dokumentumok, diák, videók, kéziratok, bibliográfia.

Szó lesz az anekdotákról (dr. Beke László, március 25-én), irodalomról (Nagy Pál, április 15-én), továbbá a festészetről, a fluxussal való kapcsolatról, építészetről, filmről, etikáról, oktatási kérdésekről, kreativitásról, indigóról, véletlenről stb.

Galántai György

Dorottya Galéria

A Dorottya Galériában (Budapest V., Dorottya u. 8.) Kortárs Portugál Éremművészet címmel nyílt kiállítás. Megtekinthető: vasárnap kivételével naponta 10-18 óráig.

A portugál éremművészet hosszú évek óta magas színvonalú alkotásokkal szerepel különböző nemzetközi kiállításokon. Ezért is örvendetes, hogy Budapesten a legkiválóbbnak ismert hét érmész munkássága ismerhető meg közelebbről, mintegy előhírnökeként az áprilisban nyíló FIDEM-kongresszusnak és kiállításnak. Ugyanakkor e tárlat részét képezi az Európai Kulturális Hónap Budapest—Lisszabon programjának is.

A Fekete Doboz Alapítvány és a Beszélő közös estje

1994. március 26-án., szombaton, 19 órakor a Toldi Mozi — Kamarateremben (V., Bajcsy-Zsilinszky út 36-38.) vetítik a Fekete Doboz Alapítvány *169. óra* című filmjét a rádiósok elbocsátásáról és a 168 óra utolsó napjáról.

BESZÉLGETÉS MÁR ELBOCSÁTOTT ÉS MÉG NEM ELBOCSÁTOTT RÁDIÓSOKKAL

Az est második részében Csuhraj *Héja* című, Zsirinovszkijról szóló dokumentumfilmje látható.

A vetítést vita követi Jevgenyij Popov moszkvai író vezetésével.

MINDEN ÉRDEKLŐDŐT VÁR A FEKETE DOBOZ ÉS A BESZÉLŐ!

Fával és levelekkel

Nils-Udo és Bob Verschueren munkáiból rendeztek kiállítást a Városligeti Kiállítási Csarnokban (Budapest XIV., Olof Palme sétány 1.)

A brüsszeli Atelier 340 által szervezett tárlat két természetes anyagokkal dolgozó művészt mutat be. A Bajorországban élő Nils-Udót korábbi installációinak nagyméretű fényképei képviselik, míg a belga Bob Verschueren a fotók mellett a Buda környéki erdők „motívumaiból" épített kompozíciókkal is szerepel. Művészetük közös vonása, hogy a növényi eredetű alapanyagot tudatosan átalakítják, s olykor geometrikus alapformákká szerkesztik.

Természettudomány — Heike Tibes installációja a Kiállítási Csarnok előterének ablakain

A német művésznő, Heike Tibes műveiben állat- és virágformákat emel ki a természetből, motívumokat alakít ki belőlük, majd ismételve őket, sorokká rendezi. A kiemelés most szó szerint is értendő, mivel a néző szokatlan helyen, a Kiállítási Csarnok bejárata feletti ablakokon pillanthatja meg az installációt, melyen a szélességi körünkön élő aprócska állatok, rovarok, pókok képei jelennek meg, fóliára másolva, keretbe feszítve, életnagyságúnál csak valamivel nagyobb méretben, azt sugallva, hogy a természet világa korunkban úgysem más, mint a fogyasztói társadalom dekoratív mintatára.

Mélyi József, a kiállítás szervezője

Mindkét kiállítás április 24-éig tekinthető meg hétfő kivételével naponta 10—18 óráig.

Fekete felhők mitológiája

Ez a címe Sulyok Gabriella grafikusművész legújabb kiállításának, amely április 10-éig látható a Soproni Festőteremben.

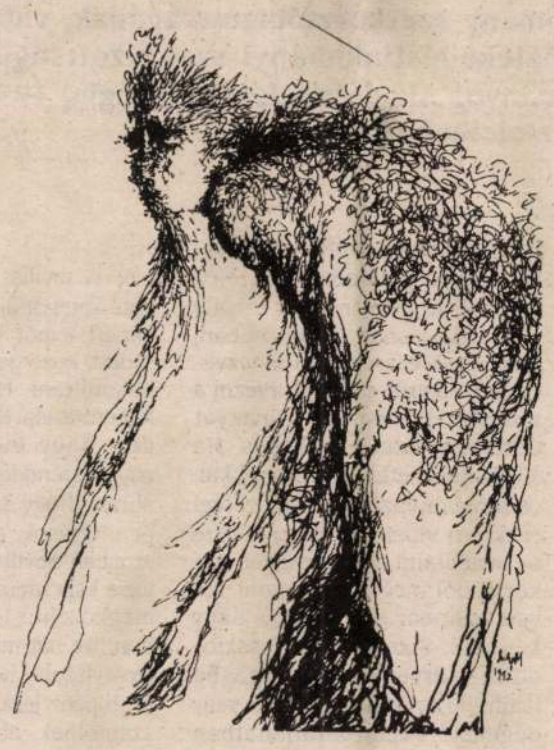

Ludwig Múzeum

A budapesti Ludwig Múzeum (Budapest, Budavári Palota „A" épület, (Budapest I., Szent György tér 2.) Festmények — rajzok — szobrok 1973—1993 címmel rendezett kiállítást Jim Dine munkáiból. A kiállítás május 1-jéig tekinthető meg naponta 10—18 óráig, hétfőn zárva.

A hatvanas évek amerikai pop art mozgalmának egyik jelentős egyénisége volt Jim Dine. 1965-ben mégis elhagyta sikereinek színhelyét, évekig nem festett, nem akart többé pop-művész lenni.

A hetvenes évek elején kezdett újra dolgozni, de kapcsolatát szinte teljesen megszakította a New York-i avantgárddal. A kiállítás az utolsó húsz év anyagából a művész és családja, illetve néhány barát gyűjteményéből mutat be Európában ismeretlen anyagot. A kiállítást a Ludwig Múzeum a svédországi Boras Konstmuseummal és a nizzai Musée d'Art Moderne et d'Art Contemporainnel együttműködve rendezi.

Szerkesztői üzenetek E héten válaszol:

Dávai Lívi

RÉNYI ZSUZSA, BUDAPEST. „Felháborodom, tehát vagyok — a fenti sorokat Bálint György írta, több, mint ötven évvel ezelőtt... Abból az aproposból hivatkozom erre, hogy magam is felháborodtam, mégpedig éppen Bálint György kapcsán. Húsz éve lakom a Szent István parkban, amellett az ötös számú ház mellett, ahol eddig emléktábla hirdette, hogy e házban élt Bálint György. Idén januárban egyszerre csak arra figyeltem fel, hogy a táblát leszedték, s hamarosan az alatta hervadozó koszorú is eltűnt. Nem folytattam nyomozást, hogy ki és miért távolította el az emléktáblát, — bárki tette is, bármilyen megfontolásból, nem lehet elfogadható oka rá. Erre csak az lehet a válasz, hogy: Felháborodom (tehát vagyok)".

— Felháborodását tökéletesen megértem, mi több, ha megengedné, együtt háborognék Önnel. Mindössze egyetlen dolog homályos az ügyben. Ezt a koszorú dolgot nem értem. Csodálkozni tetszik azon, hogy később — ti. a tábla levétele után — az is eltűnt. A tapasztalatok azt mutatják, hogy emléktáblák és koszorúk együtt tűnnek el. Mármost ha az emléktábla tűnik el előbb, ugyan mi szükség a koszorúra. Így aztán ettől a koszorútól már az is nagy, mondhatni heroikus tett volt, hogy az emléktábla eltűnte után a helyén maradt, és kitartott. Tetszik tudni, nem minden koszorú ilyen.

TÖLGYESI GYÖRGYNÉ, HÓDMEZŐVÁSÁRHELY. „Kedves Szerkesztőség! Szeretem ezt a lapot, de a Pszichoszociális jegyzetektől megőrülök! Örökbe fogadták Szurcsik Józsefet?"

— E válasz előtt konzultáltam a szerkesztőség vezetőivel, ezért írok most többes számban. Semmi esetre sem fogadtuk örökbe Szurcsik Józsefet, ezt az ÉS nem tehetné meg, továbbá úgy hisszük, maga Szurcsik József se rajongana az ötletért. Ön viszont szereti az ÉS-t, és a jó Isten tartsa meg ezt a szokását. Nem vagyunk telhetetlenek, következésképpen jól tudjuk, hogy a lapban megjelenő cikkek, képek, versek, illusztrációk ilyen vagy olyan érzelmeket váltanak ki az olvasóban, olykor merőben ellentéteseket. Mindenki megelégedésére működő lapot csinálni képtelenség. Ön láthatóan nem szereti Szurcsik József pszichoszociális jegyzeteit, viszont Szemethy Imre patafizikus jegyzeteiről nem szól, melyek pedig ugyanazon a páratlan oldalon szoktak megjelenni. Ennek a hallgatásnak jelentése van. Ez a hallgatás reményre ad okot. Igen, Ön a pszichoszociális jegyzeteket ki nem állhatja, viszont a patafizikus jegyzeteket, reményeink szerint, szereti. Tegyük fel, miért is ne, hogy azokat egyszerűen imádja. És ez akkor nagy dolog, mert egy hajdúnánási olvasónk éppenhogy fordítva érez. Különös dolog ám a lapcsinálás. Tetszik tudni, kinek a pszichoszocialitás, kinek a patafizika.

PETIK ZOLTÁN, BUDAPESTI olvasónk egy újdonász szlovák történész számára ír nyílt levelet. Julisus Binderről, a gabcikovói erőmű tervezőjéről van szó, aki egy szlovák lapban azt nyilatkozza, hogy a magyarok 1918 óta négy ízben özönlötték el a szlovák területeket, de a szlovák nép mindannyiszor kiverte őket. Ezek után úgy gondolja Binder úr, hogy a magyarok nem óhajtanak további vereséget. Igaza van, amikor felháborodik ilyes nacionalista sületlenségen. Mindazonáltal nem gondolnám, hogy Binder úr olvassa az ÉS-t, s eljutna hozzá az Ön üzenete. Ez a négy magyar-kiverés mégis elgondolkodtató. Számolgatok, és nem jön össze. Vagy a beherovkás szomszédok beleszámítják a pozsonyi Bratislava-Fradi kupameccset is?

CSERNA HAJNALKA CSILLA, ÓCSA. Megköszöni az ÉS-ben megjelenő elfogulatlan, tárgyilagos írásokat, majd pedig glosszát ajánl föl, amely egy filmszemléről szól, s amely filmszemlének egyik eseményét egy másik lap — olvasónk szerint — nem valósághűen tudósította. Szerintünk rosszul tetszik gondolni a dolgot. Az ÉS-ben megjelenő írásművek többsége következetesen elfogult, mélységesen szubjektív, híján van a minimális tárgyilagosságnak, és tocsog, fröcsög a személyességtől. Hiszen tessék csak elképzelni Esterházy Pétert vagy Oravecz Imrét, amint tárgyilagos és objektív mondatokat igyekszik megalkotni. Akkor szűnne meg a világ, ha Megyesi Gusztáv, vagy Dippold Pál megírná az első objektív publicisztikáját. Írását közölni nem tudjuk. Nemde, inkább ahhoz a laphoz kellene fordulnia, akivel gondja van.

Finta József

Timon Kálmán

A Taverna Szálló

Kontextus és pontmodern II.

Magyar Nemzet, 1986. márc. 12. 4.

Filippo Bellini (?): V. Sixtus arcképe, 1590 körül, olaj, vászon, 94×120 cm

Pietro Facchetti: Domenico Fontana bemutatja V. Sixtusnak a Biblioteca Vaticana tervé

Ismeretlen metsző: Róma hét főtemploma (részlet), kiadta N. van Aelst 1589-ben

Natale di Girolamo Bonifacio: a Santa Maria Maggiore előtt álló obeliszk, valamint M
rézmetszet, 1589

FINTA József

Kenessei András

Neo-historizálás fele?

Finta - Herrer - Király műhely-munkája

[Fényes Adolf T: Építénet - belsőép.]

Magyar Szinlap, 1986. jan. 23. 4.

S

OSCHKA

Mirjam Morad

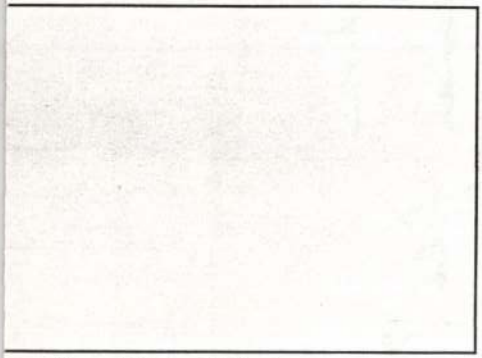

okoschka szülőháza Pöchlarnban

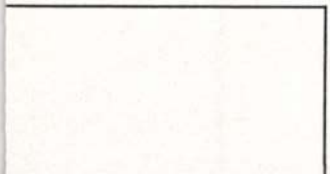

Finta Jozef

Timon Kálmán

Halalmas megfenüll ij

Kontextus és pontmoderu T.

[Taverna Hotel, Keresk. Közp. Váci u:]

Magyar Nemzet, 1986. márc. 11. 6.

FINTA József

Vadas József

Illúziók nélkül

[Textilterver '85, Lajos utca
Irányi adolf T: Finta József kiáll.]

Élet és Irodalom, 1986. febr. 7. 12.

- 24 óra elteltével újra használható
- szinkatalógus alapján szinválasztási lehetőség
- cserénél lényegesen OLCSÓBB /kb. 4000 Ft/kád /
- 1 év garanciát vállalunk

ÉRDEKLÖDNI LEHET:

9^{00} és 17^{00} óra között:

111-4241 telefonszámon

17^{00} és 20^{00} óra között:

169-9756 telefonszámon

FINTA József

Erőss Ágota: Ritka harmónia a zenében.
= Nők Lapja, 1985. febr. 9. 16-17. ill

Bp. Koncp. Korp.

FINTA József építész

Harangozó Márta

Régi Taverna, a la Finta!
Kívül, belül: építészeti bravúr

Esti Hírlap, 1985. dec. 23. 17.

have their own structure?
sed to classify painting most-
us saying something entirely
s started out from the hypo-
ing the task of endowing the
e artist who has reached the
ness" may choose between three
r "sensation". These are the
e spirit. It is to these three
that the three genre catego-
trait and landscape (now no
ense of objects)--correspond.
cs's detailed explanation
with the fourth genre, "the

FINTA József

Finta József: Négy szálloda, négy feladat: Forum, Novotel, Penta, Taverna. = M. Építőipar. 34, 1985, 11. 661-668. ill

Ruffy Péter: Finta [interjú]. = Ruffy Péter. A türelem ösvényein. Bp. Magvető, 1985 484-490.

FINTA József
Soós Magda:
Budapest új nevezetessége [Budapesti Kongresszusi Központ] = M. Hírl., 7-8. 1985. ápr. 6. 14-17. ll

FINTA József

Szihora Katalin

Ló a homlokzaton

[interjú Finta Józseffel]

A Taverna-vita margójára

Magyar Hírlap 1985. nov. 22. 7.

A *Madárral* (1893) már azzal a kissé misztikus hanguiattai van átitatva, amely majd a legszebb nagybányai képeknek lesz a sajátja. A megjelenített erdőrészlet, ahol egy piros ruhás nő a madarak énekét hallgatja, belső neszekkel és zsibongással telik meg. Ez a különös elevenség Ferenczy természetfelfogásából fakad, amelyben végül is ritkán esik meg, hogy a természet kizárólag önmaga. Miközben a táj gazdagon és hatalmasan él a képeken, belső történések vagy különös események színtere *is*, ezúttal a biológiai és lelki megújulásé. Ahogyan az áldott állapotban lévő nő gyöngéd mozdulattal megérinti a fa kérgét, ahogyan fölfelé fordított, a napfénytől vörhenyesre színezett arcát átszellemíti a gyönyörködés és a feloldódás élménye, az valami láthatatlan, kozmikus áramlás részesévé avatja. Ruhájának kicsattanó vöröse saját komplementer színével, a zölddel lép frigyre, ami a kép festői erejét ugyancsak a varázslatosságig fokozza.

Mikor 1896-ban Ferenczy letelepedett Nagybányán, a kisvárost övező változatos szépségű tájban megtalálta azt a természeti inspirációt, amely a benne elterebélyesedő és egyre inkább elmélyülő élménynek a legjobban megfelelt. A művészi elképzelés és a táj egybehangzása inkább emlékeztet egy olyan egymásra találásra, amely *Gauguint* Bretagne, *Van Goghot* Arles szerelmesévé *Cézanne*-t pedig a provence-i táj formáihoz szögezte, mint arra a motívumkereső felfedezésre, amit az impresszionistáknak Le Havre kikötője és a tengerpart jelentett. Mindhármuknak nem elsősorban motívumra, hanem olyan atmoszférára és lekiségre volt szükségük, amelyet egy meghatározott vidék geológiai és földrajzi adottságai, vagy

Finta József

tervezte a Hotel Duna Intercontinentált

Rajztanitás 1975/1/1

Dr Maksay: Képzőművészetünk 30 éve

Finta József, építész

— KÖRNYEZETESZTÉTIKAI KONFERENCIÁT rendeztek hétfőn a salgótarjáni József Attila Művelődési Központban. A vitaindító előadást Építészet és környezet címmel Finta József állami díjas építész tartotta. Előadások hangzottak el — többek közt — a formatervezés és építészet összefüggéseiről, a vizuális nevelésről, a környezetalakításról is.

— : Hír

8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. jan. 20.

Finta József építész

VIT küldött volt. Berlin épületéről nyilatkozott.

Hankóczi Sándor: Budapest Berlinben

3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. aug. 8.

Finta József, építész.

Amikor a Baranya megyei tanács Pécsen új művelődési központ építését határozta el, tervpályázatot írt ki. – A bírálóbizottság tagja Finta József építész.

Hogyan építsünk művelődési házat

1977. V. 15. Petőfi 19.04, Áné.

Finta József

Hotel Volga, Budapest. - Építész Finta József, belsőépítész Király László, munkatársak Dávid László, Hrecska József és Z.Havas Anikó, statikus Dénes Loránd. - Ism.

. . . . . .

Magy.Ép.Ip.1972.1.sz.

8-11.1.

Finta József

Finta József – Kardos Katalin „Mátra hegység domborzati térképe" a Mátra füredi Ovar Szállot díszíti.

------:Köztéri munkák.

Művészet, 1976. augusztus – 48.oldal.

FINTA József

Spacek, Harald: A Forum, Atrium és Hungária szállodák építése Budapesten. = M. Épip. 34, 1985, 11. 653-657.ill.

Forum
Átrium Hyatt
Grand Hotel Hungária, Baross tér

SPACK,

FINTA JÓZSEF

MAGYAR ÉPITÉSZEK. MIHALOVSIK ZSÓFIA INTERJÚ

BUDAPESTI NEGYED 1995, 3, 31-48

PETROVÁ-PLESKOTOVÁ, ANNA:
BRATISLAVSKÍ VÝTVARNÍ
UMĚLCI A UMĚLECKÍ REMESLNÍCI
18. STOLETÍ
ARS 4. 1970, 1-2. 122.

BUDAPEST-SLUMÓ, BUDAPEST-REPI
György Péter – Ifj. Durkó Zsolt: Utánzatok városa – Budapest

György Péter szenvedélyes esszét írt az átalakuló Budapestről, illetve főleg Budapestről és főleg esszét, mert ahhoz Budapest túlságosan sokat őriz belőlünk, hogy változásai ne tegyenek bennünket érzékennyé. A szerző esztétikai, szociológiai, történeti, gazdasági érveket váltogat, vállalt módszertani heterogenitással közelít tárgyához, és mindezt a városhoz való hűségével indokolja. Mert a város nem csak majdnem szép és majdnem teljesen lepusztult épületek galériája, nem csak művészeti és politikai történelmünk terepe, de lakótereinknek, várakozásaink parkjainak, költözéseink színházainak mghatározhatatlan konglomerátuma egyben. Az esszé nem távolítja el tárgyát annyira, mint Jancsó Budapestje, nem olyan ihletett, mint Lábass Endre Belváros-látomása, de szubjektív, őszinte képet ad, amely néhol még az ítélkező-esztéta szerep hiányzó alázatát is feledtetni képes.

György Péter Budapest három jellemző életterét, a lakótelepet, az új Rózsadombot, a kertvárost, és a "high tech- szigetek közegét", a Belvárost veszi bonckése alá. A változások, a "kapitalizmus uralmának megfelelően" itt mutatkoznak meg leginkább, a szerző véleménye szerint abban, hogyan lesz idegen a Város, amelyet ismertünk, és amelyben otthon érezhettük magunkat. A boncKés azonban nem mindig indokolt, hiszen a városrészek betegségei első pillantásra szemünkbe tűnnek, az uniformizált lakótelepekről, a rózsadombi csicsákról és a lerobbant – György Péter kedvenc szavával elslumósodott – Belvárosról bajosan lehetne dicshimnuszokat zengeni. A polgári lakhatósági viszonyok ellehetlenüléséért sem az utóbbi évek okolhatók, bár az elszegényedő lakók, a hajléktalanok, a menekültek csoportjai a rendszerváltás óta a városrészek építészeti, térszervezési sutaságait is még élesebben mutatják meg. A privát terek és az ellenőrzött – mármint a lakosok által ellenőrzött, belakott – közösségi terek hiánya a közbiztonság romlásával lesz egyre égetőbb. A lakótelepi parkokból így senki földje lesz és az ajtók elé felkerülnek a rácsok: az építészeti megoldatlanság urbanisztikai, életlehetőségi korlátokat szab ránk, és ez az a pont, ahol indokolttá válik a multidiszciplináris megközelítés.

Ebből, a szociálisnak mondható nézőpontból az építész szerepének átalakulása sem pusztán művészettörténeti különbségtétel, ahol a – művészettörténeti értelemben vett – modern kor izlésdiktátor építésze még "*a gép metafórájára épült esztétika megváltó erejébe vetett hit lázában élt*", míg "*a mai építész nem érzi szerepébe illőnek a társadalom radikális átalakításában való feladatvállalását, a fennálló uralmi viszonyokon való tudatos kivülállást*". A (poszt)modern kor építésze így a fennálló hatalom részese, tulajdonképpen a megrendelők feltétlen kiszolgálójává, legalábbis cinkosává lép elő. Amit megtehet, az a távolságtartó szolgálat, amire a könyv pozítív példája Zalaváry Lajos East-West Center-e az Astoriánál, amely a tér felé fordított liftjeivel a gőgös fehérgallérosokat naponta kirakatba állítja – *legalább*.

Amellett, hogy mennyire szép egy épület, fontos rákérdezni arra is, hogy a terv mennyiben áll összhangban a megvalósítással, a felhasznált építőanyagokkal, a körülvevő térrel, vagy a lakók igényeivel. Egyfajta urbanisztikai funkcionalizmus ez, az ideális igénye igazán számon kérhető ideák és kunstwollen nélkül. Legyen az épület szerves, mert a posztmodern idézőjeles szervetlenség vállalása, játékossága öncélú és álkultúragyanús. Ebből a nézőpontból új Rózsadomb gyakorlatilag negatív lakótelep, ahol minden a szándékolt másságért létezik, de még Makovecz és követői ágasfás kisérleteiről is kiderül, hogy mindez pusztán díszlet, ráadásul e díszlet tartófái mögött ott terpeszkednek a hagyományos betonoszlopok. Legyen szép, és egyszersmind simuljon bele a környezetbe: törpelovagvárak és megalomán kunyhók sorakoznak a budai hegyoldalakon (félő, hogy itt a szerző sokat kér: már Palladio villái sem a környezet maradéktalan tiszteletben tartásáról nevezetesek). Végezetül legyen szociábilis, mert legyen bár szép, funkcionális, élhető, mégis hiába "*idézi fel a Hyatt belső tere a gangos pesti bérházakat*" ez a megoldás túlságosan steril, pszeudo. Igaz, az is kellemetlen ha túlságosan az. Ha a köztereket elöntik az idegenek, zsebesek, munkanélküliek, távol-keletiek, erdélyi menekültek. És ez az a pont, ahol a hatalmukat hirdető épületek mellett a közterek, a díszítőművészet, a plakátok, a szobai giccsek is valamiféle a szociális és kapitális elnyomásról tanúskodnak, és a művészetkritikus alapállása morálissá válik.

Macskaugrásnyira a Népstadiontól, a volt Képzőművészeti Kiadó irodaházának alján gigantposzterek porosodnak. Fonnyadt másodvirágzása ez az efemer, "valóságelfedő" bóvlinak. A nyolcvanas évek elején még valóban divatos volt, én éppen a Horváth Mihály téri távbeszélőközponttól kezdve a Damjanich utcai magánlakásig sokfelé láttam. De ha valahol ott kell lennie, akkor a lakótelepeken. Hiszen, belátható, az itt lakók kompenzálnak, mivel nincs módjukban a valós kertjükre nézni – míg az új rózsadombiaknak csak ki kell nézniük az ablakon. Csakhogy mi van a gigantposztereken? Vízesés, erdei állatok, ember nem látta tájak. Ilyen jól még a gazdagoknak sem megy. A sokszor Adornót követő szerző számára vizsgálódásaiban a hatalom és az elnyomás tengelye mankóvá válik, így ebből a szempontból Budapest épületeihez a Lakáskultúra és az Otthon című magazin elnyomó cikkei is hozzátartoznak. Sőt, a televízióban a Lakáskultúra házismertetéseit bemutató Osskó Judit fensőséges, mégis meghitt hangja is. Hiszen – így György Péter – a kertes házak előtt legfőképpen azért borulnak le a médiák, hogy irritálják Budapest lakosságának azt a harmadát, amely lakótelepen lakik...

A kritikus azonban hozzáteszi, az újgazdagok ízlése mennyire következménye társadalmi helyzetünknek, és azt is, hogy a lakótelep-építészet mennyire volt *indokolt*. A könyv kevés számú, emlékezetes pillanatai azok, amikor az ítész csak megfigyel, és akár az elméleti kritikának ellentmondva rakja elénk megfigyeléseit. Ahogyan például a lakótelepi folyosó-rácsok – a börtönjelleg erősítése mellett – új, szomszéddal közös privát teret *is* teremtenek. Sőt, úgy vélem Budapest jellemzője az eklektika, az utánzat, a pastiche kultúra mellett ez a fajta, a szegénység és a találékonyság fusi-kultúrája is. Fábry Sándor szinte folytatásokban elemzi a Hócipőben, hogyan lesz az elegáns üzletek design-jából dizájn, hozott anyagokból hogyan épül a buszmegállótól a konyhakerti vadászlesig a fusi-kultúra apoteózisa. És ez is hozzátartozik a Városhoz. Ha már más, épkézláb tér-rendezési tervek nem valósulhattak meg – például ma nem Erdély Miklós papíron maradt elképzelései uralják az Oktogont, hanem Burger Kingé. Kevés Finta Józsefünk volt, akinek az Intercontinentaltól a Kempinskyig ívelő életműve – megvalósulhatott. A *FINTA-MÜVEK* vázlatos elemzése ugyan megakasztja a könyv sodrását, ám így kicsit a többi épületért is el lehet verni rajta a port, mivel hiába keresnénk akár a késősszocializmus, akár a mai vadkapitalizmus reprezentatív épületét – amaz titkos és igénytelen terekben bujkált, emez efemer díszleteket épít maga köré –, nem találjuk meg. Ám ha feltételesen annak tekintjük is a rózsadombi kvázigazdagság, a lakótelepi látszat városrendezés, és a posztmodern idézet-művészet rekvizitumait, még mindig marad egy esszé-elégiányi utánzat- és slumó-feeling.

Kozák László

FEBRUÁRI KIÁLLÍTÁSOK ESEMÉNYEK

FORMÁZOTT
KASSÁK MÚZ2EUM
1033 Budapest, Fő tér 1.
február 1–március 6.

MOLNÁR SÁNDOR
VIGADÓ GALÉRIA
1051 Budapest, Vigadó tér 3.
február 2–február 20.

GABRIEL HEIMLER (NÉMETORSZÁG)
FIATAL MŰVÉSZEK KLUBJA
1062 Budapest,
Andrássy út 112.
február 2–február 21.
Képei tagadják az objektív világ realitását, amennyiben csavarodó perspektívákkal, valószerűtlenül tiszta színekkel és a valóság szimbólumainak egyéni módon való szerepeltetésével egy új valóságot teremtenek.

GERBER PÁL
VÁRFOK 14 GALÉRIA
1012 Budapest,
Várfok utca 14.
február 3–február 27.

BIRKÁS ISTVÁN
VIGADÓ GALÉRIA
1051 Budapest, Vigadó tér 3.
február 9–február 27.

H. BARAKONYI KLÁRA
(grafikus)
PÉCSI KISGALÉRIA
7601 Pécs, Szent István tér 4.
február 10–március 6.

IRENE WITTEK (RÓMA)
fotóművész
DOROTTYA GALÉRIA
1051 Budapest,
Dorottya utca 8.
február 10–március 12.

JAPÁN VIZUÁLIS MŰVÉSZET
BUDAPEST GALÉRIA LAJOS UTCAI KIÁLLÍTÓHÁZA
1036 Budapest,
Lajos utca 158.
február 11–március 10.

LABORCZ MÓNIKA
DUNA GALÉRIA
1133 Budapest,
Pannónia utca 95.
február 16–március 6.

TERRA CSOPORT
BUDAPEST GALÉRIA
1056 Budapest,
Szabadsajtó út 5.
február 18–március 20.

MAURITS FERENC
EVEART GALÉRIA
1068 Budapest, Király u. 98/b.
február 18–március 14.
Maurits legújabb munkáiban éppúgy ott vibrál a játék és a rendvágy, éppúgy szerveződnek a vonalak és épp olyan varázslatos, vibráló a vonalvezetés, mint korábbi rajzain. Maurits „csak" eddigi pokoljárását folytatta, már meglévő látványkészlete egy-egy elemét hangosította a végsőkig és így váltak teljessé a szorongás, az isszonyat harmóniái.

PICASSO
MAGYAR NEMZETI GALÉRIA
Budavári Palota
november 18–február 20.

ALMÁSY ALADÁR
MŰCSARNOK, PALME HÁZ
1146 Budapest,
Olof Palme sétány 1.
január 21–február 20.

KOZÁRI HILDA
STÚDIÓ GALÉRIA
1054 Budapest,
Bajcsy-Zsilinszky út 52.
február 24–mácius 12.

BUKTA IMRE
BARTÓK '32 GALÉRIA
1111 Budapest,
Bartók Béla út 32.
február 21–március 13.

KÖVES ÉVA
FIATAL MŰVÉSZEK KLUBJA
1062 Budapest,
Andrássy út 112.
február 23–március 14.

BÁNHEGYI LÁSZLÓ
(Svédország) fotó
FIATAL MŰVÉSZEK KLUBJA
1062 Budapest,
Andrássy út 112.
február 23–március 14.

ANNE ÉS PATRICK POIRIER
Az utolsó 15 év 8 nagyformátumú installációja
PALAIS LIECHTENSTEIN
február 5–március 4.

AZ ABSZTRAKT WARHOL
MAK
december 1–február 13.

EL HASSAN RÓZA
KNOLL GALERIE
január 19–február 18.

HEINZ LECHNER FOTÓI
MAK
január 19–március 6.

KOMMENTÁR ERURÓPÁRÓL 1994
(24 nemzetközileg ismert művész, közöttük John Armleder, Christian Boltanski, Fehér László, Franz Graf, Rebecca Horn, Bertrand Lavier, Nam June Paik, Giulio Paolini, Michelangelo Pistoletto, Haim Steinbach, Franz West)
MUSEUM DES 20. JAHRHUNDERTS
január 19–február 27.

LOVAS ILONA
COLLEGIUM HUNGARICUM
január 20–február 17.

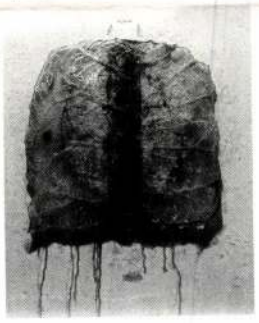

EDWARD MUYBRIDGE
MUSÉE CARNAVALET
január 31–április 3.

LOUIS CANE
L'ORANGERIE
február 9–május 23.

GÉRARD GAROUSTE
DURAND-DESSERT
február 5–április 2.

Calais

JOHN HILLARD
GALERI DE L'ANCIENNE POSTE
január 8–március 13.

Douai Cedex

BARABÁS MÁRTON, BUKTA IMRE, FEHÉR LÁSZLÓ, JULIUS GYULA
L'HIPPODROME
január 7–február 27.

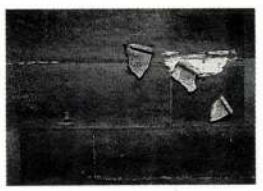

Grenoble

ALIGHIERO ÉS BOETTI
MAGASIN
március 27-ig

Nantes

BARRY FLANAGAN
MUSÉE DES BEAUX-ARTS
február 13-ig

Nizza

CLAUDE VIALLAT/PIERRE BURAGLIO
MUSÉE MATISSE
március 13-ig

Orléans

ANDRÉ MASSON/GEORGES BATAILLE
MUSÉE DES BEAUX-ARTS
február 6-ig

Rennes

GEORG BAZELITZ/MAX ERNST
MUSÉE DES BEAUX-ARTS
január 14–március 28.

HOLLANDIA

Amsterdam

VLADIMIR TATLIN RETROSPEKTÍV
STEDELIJK MUSEUN
február 28-ig

MAGYAR Napló
3 éve 33 Ft
AZ IRODALMI UJSÁG
MEGJELENIK KÉTHETENKÉNT

Napló, vers, esszé, próza, kritika,
honi és európai tudósítások,
beszélgetések a kultúráról
és egyéb hiábavalóságok

SZILÁGYI SZABOLCS (SI-LA-GI)
PÉCSI GALÉRIA
7601 Pécs, Széchenyi tér 1.
február 24–március 20.

HALMY MIKLÓS
VIGADÓ GALÉRIA
1051 Budapest, Vigadó tér 3.
február 25–március 20.

DEÁK DÉNES HAGYATÉKA
SZENT ISTVÁN KIRÁLY MÚZEUM
8000 Székesfehérvár,
Országzászló tér 3.
december 18–március 1.

KÜLFÖLDI KIÁLLÍTÁSOK

AUSZTRIA

Bécs

BRIVE MARDEN
WIENER SECESSION
február 2–március 13.

DÁNIA

Humlebeck

MONET
LOUISIANA MUSEUM
március 6-ig

FRANCIAORSZÁG

Párizs

STAN DOUGLAS
CENTRE POMPIDOU
január 12–február 6.

FRANCOIS ROUAN
CENTRE POMPIDOU
január 12–március 27.

JAMES BISHOP/TONI GRAND
JEU DE PAUME
január 18–március 13.

JEAN STAROBINSKI
LOUVRE
január 21–április 18.

Finta Edit 1945-ben született a Kovászna megyei Kézdialmáson. 1976-ban ösztöndíjasként elvégezte az Ion Andreescu Képzőművészeti Akadémiát Kolozsvárott. Mesterei Piskolti Gábor, Feszt László, Maxa Florin és Nica Ioachim voltak.

Tagja a Román Képzőművészeti Szövetségnek, a Magyar Köztársaság Művészeti Alapjának valamint a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének. 1992-től az Illyés Alapítvány ösztöndíjasa. Festményeivel, grafikáival, filmplakátjaival és könyvillusztrációival szerepelt megyei, megyeközi és országos kiállításokon, biennálékon.

Külföldi kollektív kiállítások:
Wroclav (Lengyelország), Köln, München, Offenbach (Németország), Újvidék, Budapest.
Egyéni kiállítások:
Kolozsvár: 1971, 1972, 1973, 1974, 1978, 1990, 1991.
Arad: 1978. Szilágysomlyó: 1978.
Zilah: 1979. Budapest: 1991, 1992.
Gödöllő: 1991.
Művei román, magyar, jugoszláv, svéd, angol, görög, cseh, szlovák, amerikai, német köz- és magángyűjteményekben találhatóak.
Több országos díj nyertese.

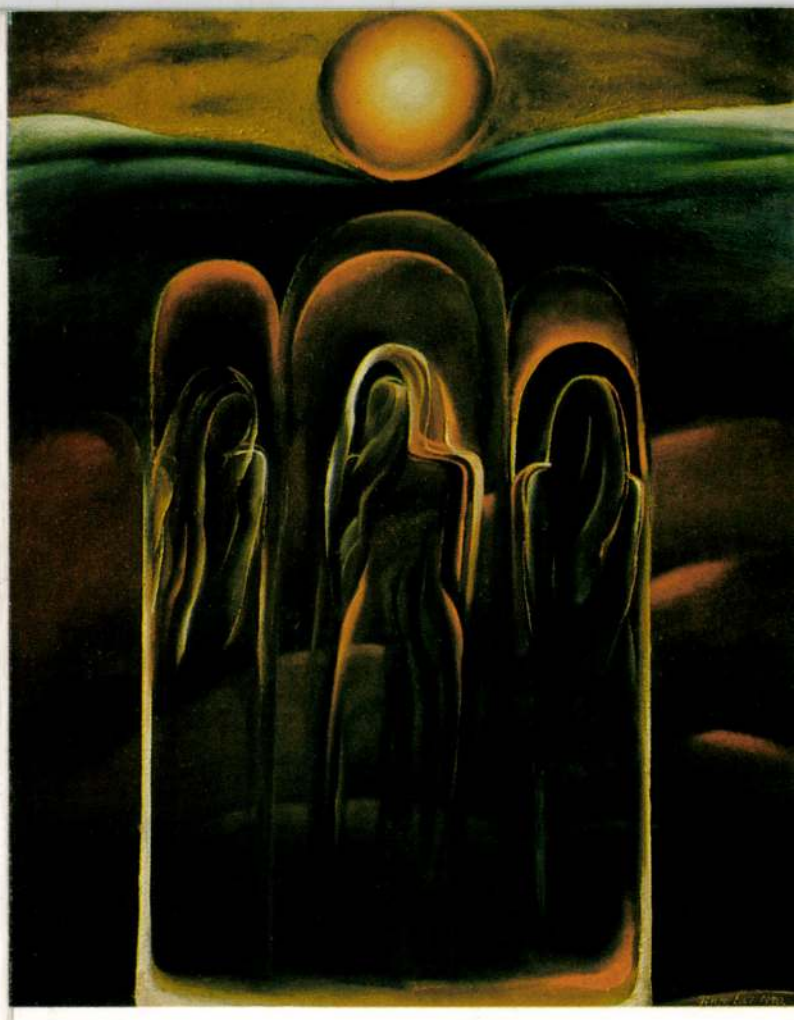

FINTA EDIT

Király László

Mózes-Finta Edit képeihez

Mikor távolodunk, magunktól, messze,
már tudjuk: mindenünk odaveszett.
Fátyolba borul a birtokunk,
hajunk lobog, és zeng a "nem lehetett".

Amikor él és ú g y szólít a táj,
elfeledjük az egyedülséget.
Minden gondolatunk kifordítva már.
Minden szerelmünk meggyötör, éleget.

Csakhogy a láng mégis a mienk
ebben az arctalan lengő nő-világban.
A fátylak zengése mégis mindig ég,
s hitetlenségben örök hit-világ van.

Nincsen elesett, csak aki megadja
magát a lemondó, belenyugvó fényben.
Nem állunk keserűn, sem vidáman,
csak m a g u n k b a n, és szomorún egészen.

MEGHÍVÓ

A Duna Galéria szeretettel és tisztelettel
meghívja Önt

FINTA EDIT
képzőművész
(Kolozsvár)

"ZSOLTÁROK FEHÉRBEN, ZÖLDBEN"

című kiállításának ünnepélyes bemutatására
1992. március 30-án 17 órára
a Duna Galériába.
(Budapest, XIII., Pannónia u.95.)

A kiállítást bemutatja
Szepes Hédi
művészettörténész

Megtekinthető: 1992. március 19-től április 5-ig
hétfő kivételével naponta 10-18 óra között.

Finta József

Szinte minden elismerést megkapott már, és elvégezhetett minden olyan munkát, amely egy építésznek vágya. Az ő tervei szerint épült a Duna Intercontinental (Marriott) a Fórum, a Penta, a Novotel, a Taverna, a Liget és a Kempinski Szálló, a Kongresszusi Központ, a Nemzetközi Kereskedelmi Központ, valamint a Központi Váltó- és Hitelbank. 1965-ben, harmincévesen kapott először Ybl-díjat dunaújvárosi munkáiért, 1970-ben Állami díjat, azután 1972-ben az Ybl-díj első fokozatát az Intercontinentalért és a Volga Szállóért.

Nemcsak tervezett, mindvégig tudományos munkát is végzett. Ennek köszönhetően ma az MTA Építészettörténeti és Elméleti Bizottságának elnöke, az Építés-Építészettudomány című szaklap szerkesztőbizottságának a tagja, akadémikus, akit 1992-ben a Magyar Művészeti Akadémia is tagjai közé választott.

A nemzetközileg ismert és elismert építész indulásától, 1958-tól egészen 1995-ig hűséges maradt munkahelyéhez, a Lakótervhez, tavaly azonban önálló stúdiót alapított. Nemrégiben egy meglepő ötlettel hívta fel ismét magára a figyelmet. Elkészítette a Nemzeti Színház Vörösmarty téri elhelyezésének tervét. Így a tér is felkerült a színház lehetséges helyszíneinek a listájára. Bár az illetékesek végül mégsem emellett döntöttek, bizonyos, hogy Finta József ott lesz a pályázók között.

Sok szakmai és állami elismerés után Finta József most megkapta a Kossuth-díjat.

Magyar Nemzet 1996. III. 16.

Magyar Demokrata Néppártot azért alapítottuk, i
esély a felemelkedésre, de nem akarjuk azt, hogy a
váltsága legyen. Ellenzéki párt vagyunk, legfőbb e
kormánynak a népet, a családokat elszegényítő, t
lyezteti hazánk nyugodt fejlődését. Küzdünk a társ
biztos jöjéért. A kormánykoalíció azért ellenfelün
társadalom égető kérdéseire. Elutasítjuk az elvtelen
kanizálni kívánó kormánypártokkal, mind a társad

Egyre többen érzik úgy, hogy a politika nem sz
közélettől. Számunkra a politika a köz ügyeinek in
célja a versenyen alapuló, de a gyengéket és elesette
se, a valódi demokrácia megteremtése. Ez teszi bizt
za, hogy a magyar nemzet több mint egyharmada a
erőnkkel támogatjuk. Kötelességünk, hogy történ
tovább adjuk a következő nemzedékeknek.

A kibontakozást súlyosan veszélyezteti a kishit
magógia pillanatnyi sikerétől megszédülve annak
összekovácsolásában véli felfedezni az ellenzék esé
kereik tiszavirág-életűek, a gondoskodó, osztogató
öntudatra ébreszti, nem öntevékenységre készteti

Nemzeti elkötelezettségű, modern európai k
amely Antall József nyomdokain befogadja a nép
Az ország valóságos gondjaiból és a szakszerű he
lekvő jobbközép pártként a politikától elfordulók
fogjuk hidalni a nép és a politika között egyre mél
képviseljük, hanem az érdekek egyesítésére töreke
művelőkre, az értelmiségre és a vállalkozókra, mi
nyítani tudó, anyagilag és szellemileg független p
sében. Megbízható, következetes és kiszámítható p
meggondolt, de határozott cselekvést. Távol tartju
Teljes határozottsággal kijelentjük: a demokrácia
demokrata elemi kötelessége.

A Magyar Demokrata Néppárt legfőbb politi
jobbközép koalíció létrejöttét – mindenkivel, aki a
Magyarország felemelkedését óhajtja.

nányzati vá

FINTA JÓZSEF építész

„KÉRDŐJELEK – ÖNMAGÁHOZ IS" (AKADÉMIAI SZÉKFOGLALÓJA)
MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET 1995, 4, 95–97

KŐMŰVES Lajos:

Nagybánya él, Pászt.XV-1929. 169-171.

→ 14

FINTA JÓZSEF Magyar Nemzet

Luxusépület 120 millió dollárért

Átadás előtt a Bank Center

A Magyar Nemzeti Bank előtt alighanem földbe gyökerezik a lába annak, aki régóta nem járt a Szabadság téren: a Bank Center névre keresztelt irodaházcsodát alig másfél év alatt húzták fel. A beruházás költsége meghaladja a 120 millió dollárt.

Az MNB-vel szemben lévő telket a *Magyar Hitel Banktól* vásárolta meg a Bank Center megvalósítására alapított *Nemzetközi Pénzügyi Központ Budapest Kft.*, amely mögött egy kanadai befektetői csoport áll. Az ügylet létrejöttében jelentős szerepet vállalt *Demján* Sándor, az ismert üzletember. A beruházók szerint Magyarországon a bankszférában lehet a legjelentősebb változásokra számítani az elkövetkező években. Ezt elősegítendő kívánták Budapest szívében megteremteni a *legmagasabb szintű banki infrastruktúrát*, igazodva a nemzetközi pénzvilág elvárásaihoz. Az építkezést Otto *Blau* irányítja, az ő keze alól került ki például a New York-i World Financial Center is. A kivitelezéssel megbízott fővállalkozó, a magyar–osztrák érdekeltségű *MKI Kft.* több mint hatvan, zömében *magyar alvállalkozó* tevékenységét koordinálta.

Az irodaház *négy*, tízemeletes toronyból áll, amelyeket *csiszolt barna gránittal és tükörüveg ablakokkal* burkoltak. A látványos tornyos megoldásnak egyébként praktikus okai vannak. Egy, a legmagasabb igényeket kiszolgálni kívánó irodaházban alapvető, hogy a terek *közel azonos értékűek* legyenek. Az épület „széthúzásával", s középütt az üvegtetejű átrium, illetve passzázs kialakításával a tervezők biztosították, hogy minden helyiség a lehető legtöbb természetes fényt kapja. A bankközpontot *Finta* József és *Fekete* Antal tervezte, akik arra is ügyeltek, hogy a négy utcára néző létesítmény minden irányból *illeszkedjen* a környező régi épületek stílusához.

Év végén, határidőre adják át a Szabadság téri új, tízemeletes bankközpontot
Havran Zoltán felvétele

A Bank Center építésénél a legkorszerűbb épületgépészeti megoldásokat alkalmazták, így például a liftekre, akármelyik szintről adják is le a jelzést, *maximum 25 másodpercet* kell várnia a hívónak. A klímaberendezések megfelelnek a legmagasabb észak-amerikai standartnak: a levegő folyamatos cseréje és szűrése mellett egész évben biztosított a 22–24 Celsius-fokos belső hőmérséklet, valamint az *ötvenszázalékos páratartalom* nyáron, s a *harmincszázalékos* télen.

A legmodernebb biztonságtechnikai berendezésekkel felszerelt épületkomplexumban tíz szintet, közel harmincezer négyzetmétert foglalnak el az irodahelyiségek, amelyek térelrendezése tetszőlegesen változtatható. A földszinten bankfiókok és üzlethelyiségek, egy emelettel lejjebb pedig *éttermek, gyorsbüfék, kávézók* lesznek. A föld alatt négy szinten 460 gépkocsi parkolhat. A létesítmény üzemeltetői emellett házon belül létrehoznak egy *szolgáltatóközpontot*, ahová a gépkocsibérléstől a virágrendelésig a legkülönfélébb igénnyel fordulhatnak az épületben dolgozók.

Bár a Bank Center átadási határideje ez év vége, a terület *nyolcvan százaléka* már gazdára talált. Az eddig szerződést kötők több mint fele tulajdonosként költözik majd be, a többiek bérlőként. Már birtokba vette irodáit a Világbank és szakosított pénzintézete, az IFC. A leendő illusztris „lakók" kilétéről egyelőre kevés információ szivárgott ki: annyit tudni, hogy a legnagyobb területen az *OTP* fog berendezkedni, ezenkívül ide költözik majd az ír nagykövetség és az Egyesült Államok kereskedelmi képviselete.

(fucskó)

ÁPV Rt.-döntések

Rendkívüli közgyűlések

Eddig 26 befektető vásárolta meg a villamos ipar privatizációs tenderfüzeteit – közölte *Dudits* Ádám, az *Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Rt.* szóvivője az igazgatóság ülését követő tegnapi sajtótájékoztatón. A privatizáció gyorsítása érdekében december 15–18. között az áramszolgáltató társaságoknál rendkívüli közgyűléseket tartanak, amelyek célja, hogy alapszabály-módosítással előkészítsék a leendő tulajdonosok delegáltjainak részvételét az igazgatóságokban és felügyelőbizottságokban.

Az ÁPV Rt. igazgatósága döntött arról, hogy a *Biogal Rt.* részvényeinek 40 százalékát zártkörű értékesítés keretében nemzetközi befektetőknek ajánlja fel. Ez azt is jelenti, hogy a korábbi tervekkel ellentétben a társadalombiztosításnak nem adnak át Biogal-részvényt. Folytatódik a *Richter Gedeon Rt.* privatizációja: most összesen 3,492 milliárd forint névértékű, 18,7 százalékos pakettet értékesítenek. November 20-án kezdődik a hazai nyilvános forgalombahozatal, amelynek során 1,8 százaléknyi részvényt bocsátanak ki a kis- és intézményi befektetőknek. A Richter-részvényekből 13,9 százaléknyit nemzetközi *road show* keretében értékesítenek, az ÁPV Rt. 14,5–16 dolláros árajánlatra számít részvényenként. A mostani kibocsátásból

Meghiúsult a *Győri Likőrgyár* privatizációja: bár a pályázat eredményes volt, a nyertes konzorciummal nem sikerült a szerződéses feltételekben megegyezni. Az ÁPV Rt. igazgatósága úgy döntött, hogy a cég részvényeit az eredeti kárpótoltaknak, illetve mezőgazdasági termelőknek ajánlják fel, szintén kárpótlási jegyért.

A *Kopint-Datorg Rt.* privatizációs pályázatára nem érkezett megfelelő árajánlat, ezért új pályázatot írnak ki – közölte a szóvivő. Az 53,2 százalékos, 161,9 millió forint névértékű részvénycsomagra a névértékhez közeli ajánlatokat tettek a befektetők, az ÁPV Rt. szerint ez kevés a jól működő cég többségi tulajdonáért. A Kopint-Datorg 25 százalék plusz egy szavazatnyi részvénycsomagja tartós állami tulajdonban marad, 21 százalékát pedig már a *dolgozók* birtokolják.

Új pályázatot írnak ki a *Kőolajvezeték-építő Rt.* százszázaléknyi, 900 millió forint értékű részvényeire, a vételár minimum 75 százalékát készpénzben várják. A részvényekből – az igazgatóság döntése alapján – 15 százalékot a dolgozók számára elkülönítenek. A *Globus Nyomdára* egyfordulós, zárt pályázatot írnak ki, amelyre meghívják mind a 12 érdeklődőt, akik az eddigi, több sikertelen pályázaton legalább a tenderfüzetet megvásárolták. Csak olyan befektető ajánlatát fogadják el, amely

Pilótajátékok: s

Új típusú gazdaság

(Folytatás az 1. oldalról)

Az Országos Rendőr-főkapitányság beszámolója alapján megállapítható, hogy több *új típusú* bűncselekmény alakult ki az utóbbi időben. Ezek közé tartozik a *tiltott pénzintézeti tevékenység*, amelynek folytatását 435 cégnél derítette fel az *Állami Bankfelügyelet* és az ORFK. Az irreális, gyakran 100–200 százalékos haszonnal kecsegtető – a piramis- vagy hólabdajátékon alapuló – befektetésekkel csalóknak eddig mintegy százezren estek áldozatul. A másik új típusú és egyre nagyobb méreteket öltő bűncselekmény a környezeti károkozás, az elmúlt időszakban több ilyen súlyos esetre is fény derült. Az *olajforgalmazással* kapcsolatban háromszáz ügyet derítettek fel a vámhatóságok, a kár értéke meghaladta a *22 milliárd forintot*. Jogerős bírósági ítélet azonban eddig mindössze két ügyben született. Az olajügyekhez más gazdasági bűncselekmények is kapcsolódnak: mintegy *15 milliárd forintos adóeltitkolást* mutattak ki a hatóságok az olajcégeknél.

A feketegazdaság nálunk ma már GDP 30 százalékát teszi ki, a fejlett országokban ennek aránya legfeljebb 10-12 százalékos. A volt szocialista országokban rohamosan növekszik a feketegazdaság aránya, s ennek

Magyar–orosz kereskedelem: &

Egyenlő feltéte

(Munkatársunktól)

MOSZKVA – Csak a hazai export növelésével és a régiókkal már kiépített kapcsolatok további elmélyítésével lehet valamelyest csökkenteni a magyar–orosz kereskedelmi mérleg tetemes, az idén várhatóan 700–800 millió dolláros *passzívumát*, hangsúlyozta moszkvai tárgyalásainak befejeztével magyar újságíróknak csütörtökön *Berényi* Lajos, az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium helyettes államtitkára. A magyar politikus oroszországi látogatásán a gazdasági kulcsminisztériumok helyettes vezetőivel, a régiók s a parlament több képviselőjével találkozott.

ként terheli a kétoldalú
ígéretet tettek arra, ho
csak engedik, de *segíti*
cégek legalább *egyenl*
jelenjenek meg az oros
Pénzügyminisztérium
lentében ezenkívül fir
orosz adósság hátralév
ros tételének tölresztés
lalatok exportját is. A
val így még az idén
egy 150 millió dollár
mélygépkocsik, tehe
magyarországi export

Berényi Lajos sz

FINTA JÓZSEF

Hűsítő ajándék a Nissantól!

A Nissan rendkívüli **Primera** akciója keretében az első 100 **Primera** vásárló a hátsó spoileren, az első ködfényszórón és vezető oldali légzsákon* felül **légkondit** kap **ajándékba.**
*kivéve LX típus

Az Ön NISSAN márkakereskedője:
autó NÉRO 2 kft.
1122 Budapest, Maros utca 4.
☎/fax: 202-3455

Rendkívüli ajánlat*
Nissan Urvan 2,5D P/V háromszemélyes szervokormányos 6,5 m³ rakterű, zárt áruszállító
~~2.436.000 Ft~~ helyett
1 985 000 Ft + áfa
*a készlet erejéig

NISSAN

A **Budapesti Műszaki Egyetem** nemzetközi ügyek intézésére
keres
felsőfokú végzettséggel, felsőfokú németnyelv-tudással, valamint számítógépes szövegszerkesztői ismeretekkel rendelkező
munkatársat.
Más idegen nyelv ismerete előnyt jelent.
Érdeklődni lehet napközben a **463-1256**-os telefonszámon.
Inform Stúdió

WANGER
Csincsillaprém kikészítés, felvásárlás
A nem megfelelő kikészítés miatt 25–50%-ot is veszíthet a prém értékéből. Önnek nem hiányzik ez az összeg ?
Ha igen, akkor hozza hozzánk nyersprémeit, és mi világszínvonalon kikészítjük, szépítjük 400 Ft/db áron, garanciával (szakadás, szőrhullás). Nyers és kikészített prémjeit, élőállatait a legmagasabb áron, azonnali fizetéssel felvásároljuk.
Kapcsolódjon be a prémtermelésbe Ön is.
Törzskönyvezett tenyészállatokat és komplett technológiát biztosítunk, rendkívül kedvező feltételekkel.
Csincsillatenyésztési rendszer
2903 Komárom, Szőlősor 23.
Tel.: (34) 340-704
Tel./fax: (34) 341-036

Megbízható munkatársat
keresünk
MERCEDES teherautó vezetésére, illetve **GRUNDODRILL** típusú intelligens, vízszintes talajfúró-berendezés együttes
kezelésére.
Gázvezeték-építés, folyamatos vidéki munka.
Budapestiek jelentkezését várjuk személyesen, a X., Jászberényi út 24-36. szám alatt.
(KIPSZER ép. VII. em., Ölvedy Jenő, tel.: 265-1821
Inform Stúdió

DENZEL AUTÓ HUNGÁRIA KFT.
Mitsubishi Autószalon keres
ÉRTÉKESÍTÉSI ASSZISZTENS
munkakörbe fiatal, nagy munkabírású kolléganőt.
Követelmény:
- középfokú iskolai végzettség
- német középfokú nyelvismeret
- számítógépes felhasználói ismeretek.

Előny:
- szgk.-vezetői engedély,
- autós cégnél szerzett gyakorlat.

Jelentkezni lehet fényképes önéletrajzzal Négyesi Tamás kereskedelmi igazgatónál.
Budapest I., Alkotás u. 20-24.
Tel.: 202-5180, 202-5162
MITSUBISHI MOTORS

Getz Utazási Iroda
1055 Budapest, Falk Miksa u. 5.
Ha áprilisban készpénzért vásárolja meg repülőjegyét a Getz Utazási Irodánál,
SZENZÁCIÓS KEDVEZMÉNYBEN RÉSZESÜL!
Gondoljon nyári utazására, vegye meg idejében, a lehető legolcsóbban repülőjegyét!
A részletekről készséggel szolgálunk felvilágosítással, telefonon vagy személyesen.
Telefon: 302-4875, 302-4876
Fax: 112-1014

PÁLYÁZAT

Szigetszentmárton jegyzője pályázatot ír ki a Polgármesteri Hivatalnál megüresedett
PÉNZÜGYI ELŐADÓI
munkakörre.

A pályázat benyújtásának feltételei:
- magyar állampolgárság
- 18. életév betöltése
- büntetlen előélet
- legalább középfokú végzettség.

A pályázat elbírálásánál előnyben részesül az, aki közigazgatási gyakorlattal és számítógépes ismerettel rendelkezik.

A pályázat benyújtásának határideje:
1996. április 30.

Helye, illetve címe:
Polgármesteri Hivatal, 2318 Szigetszentmárton, Telkes u. 10.

Az állás a pályázat elbírálása után tölthető be. Fizetés a köztisztviselői [illegible]ény szerint.
102103 JP

DAEWOO autót
ha akarok, a SZTRÁDÁRA baktatok.
Daewoo SZTRÁDA Márkaáruház
Budapest III., Szentendrei út 223.
Tel.: 250-1870, 250-1893.
102024 LJ

ALTEK
Alföldi Téglaipari Kft.
Ha tégla kell, hívjon fel!
Értesítjük vásárlóinkat, hogy az Alföldi Téglaipari Kft. Tápiógyörgyei Téglagyárának telefonszáma **1996. április 15-tel** megváltozik.
Az új szám:
telefon/fax:
(53) 383-855
Keresse fel gyárainkat, vásároljon termékeinkből!
102102 LJ

PERSONNEL LEASING
Munkaerő - szervezési Kft.
a Dr. Pendl & Dr. Piswanger Csoport tagja
nyilvántartásába keres :
* **titkárnőket** angol- és/vagy németnyelv-tudással
* **könyvelőket**
* **recepciósokat**

Előfeltétel : számítógépes felhasználói ismeret
Érdeklődését várja : Lakatos Gábor, Sallós Valéria
1146 Budapest, Bethesda u.6.
Telefon : 252-3272 ; 252-3297. Fax : 252-3345.

GM SZELEKTOR
Dr. GAZDAG MIKLÓS
Vezetési Tanácsadó Irodája
az ÁPV Rt. megbízásából pályázatot hirdet a **Phare Iroda Privatizációs Management Egység team vezetői, pénzügyi és privatizációs szakértői munkaköreinek betöltésére.**
A munkakörök közös követelményei:

A terv kész, jöhet a megvalósítás

Papíron is belterület Káposztásmegyer

A káposztásmegyeriek fellélegezhetnek: végre papír szerint is Budapest belterületén laknak. De az örömük még nem lehet teljes, mivel a földhivatal tizenöt éves elmaradással küzd, így a tulajdonjogok bejegyzése még eltarthat egy darabig.

A tulajdonviszonyok rendezése után (a fővárosi és a kerületi önkormányzat egyaránt ötven-ötven százalék felett rendelkezik) a terület építészeti rendezése következik. Az újpesti képviselő-testület március 26-án tárgyalta Káposztásmegyer részletes rendezési tervét, amely a korábban beépített, illetve a jelenleg még parlagon heverő területre egyaránt vonatkozik. A közel hatszáz hektáros kerületrészt szabályozó rendezési-fejlesztési terv két fő részre bontható. Az első a már beépített terület szabályozását, hasznosítását, illetve további kiépítését tárgyalja.

A káposztásmegyeriek igényeit is figyelembe vevő terveket *Korompay Judit*, az Urbanitas Kft. munkatársa készítette. A Szilágyi út menti parkolók között található, jelenleg még kihasználatlan területre például különböző nagyságú és profilú üzleteket, kereskedelmi célú beruházásokat tervezett. Az is felmerült, hogy a parkolók egy részét később őriznék, hiszen erre lakossági igény és beruházói szándék is mutatkozik. A református egyház kérésére pedig a meglévő katolikus mellé egy református templom is épül ide. Ezenfelül a területen lesz benzinkút és piac is, amelyekre szintén régóta várnak már a káposztásmegyeri polgárok.

A részletes rendezési terv másik fele a jóval nagyobb, a Megyeri úttól egészen a Mogyoródi patakig terjedő, eddig még beépítetlen területre vonatkozik. A terv a Start Bt. építészének, *Gulyás Anikónak* a munkája. A terület nagyobbik részére kertváros jellegű lakóparkot javasol változó alapterületű és jellegű házakkal. Eszerint családi és átriumos ház éppúgy épülhet ide, mint sorház és néhány négyszintes épület is. Ezenkívül kereskedelmi, vállalkozási és félipari létesítmények is helyet kapnak a területen. Így lesz itt több ezer négyzetméter alapterületű raktáráruház és sok apró üzlet, valamint mentő- és tűzoltóállomás meg rendőrőrs. A főváros általános rendezési tervét figyelembe véve az építész a villamosvonal, valamint a metró tervezett nyomvonalát adottnak tekintette.

A IV. kerületi és a fővárosi önkormányzat a közeljövőben közös bizottságot állít fel, melynek a terület értékesítése lesz a feladata. Az elképzelések szerint a területet nem telkenként, hanem tömbönként adják majd el.

Sz. A. A.

Parkban, kertben is támadhat a betegséget terjesztő kullancs

Tavasszal újra kezdődik a kiránduló és ezzel együtt a kullancsszezon. Budapest környéke az erősen fertőzött területek közé tartozik, nemcsak erdőben, ligetekben, hanem parkokban, kiskertekben is lehet kullancsal

sősorban a lágy részeket, hajlatokat kedveli.

– Kevés olyan, részleteiben is kidolgozott rítust ismer a folklór, mint ami a kullancsok eltávolításával kapcsolatos – hallott[illegible]os doktortól. – A vérszí-

Lebontani vagy megújítani?

Műemlékvédők, városvédők, építészek vitája a városkép megőrzéséről

Nincs talán senki Budapesten, aki ne hallott volna a néhány héttel ezelőtti esetről, amikor egy belvárosi ház – igaz, bontás közben – összeomlott. Eddig a hír, a többi már az egyéni vérmérsékleten múlik. Csóválhatjuk a fejünket, leshetjük gyanakodva a történelmi városrészek házainak egyre táguló repedéseit, a rozoga erkélyeket és a meglazult gipszstukkókat. Vagy elgondolkozhatunk azon, hogyan lehetséges az, hogy a város központjában bontásra ítéltetett egy ház, mégpedig egy olyan épület, amely szervesen illeszkedett Budapest eklektikus képébe. Lebontották, mert szükség volt az alatta lévő értékes telekre.

A Budapesti Városvédő Egyesület vezetőinek legalábbis ezek a gondolatok jutottak eszükbe a hír hallatán. Bontás helyett megújítani! címmel kerekasztalvitát hirdettek a minap, ahol a felkért felszólalók az érintettek szinte teljes körét híven képviselték. Jelen voltak ugyanis a hivatásos műemlékvédők és a városvédők, az építési engedélyeket kiadni hivatott kerületek főépítészei és maguk a tervezők is.

Aligha lephet meg bárkit is, hogy a műemlékvédelemmel foglalkozók a címben felvetett gondolatot nagybetűkkel és felkiáltójellel a végén képviselték. Mint *Czétényi Piroska*, a városvédő egyesület alelnöke kifejtette, az ilyen, hivatalosan védendő értéknek ugyan nem minősülő, ám a városképbe szervesen illeszkedő épületek lebontásával pótolhatatlan értéket vesztünk el, miközben a város más pontjain üres telkek várják az építkezni vágyókat. Mi több, a beruházók dolgát meg is könnyíti, hogy míg a korábbi törvény csak különösen indokolt esetben engedélyezte a bontást, addig az 1992-es szabályozás feloldotta ezt a tilalmat.

Míg a „bontani vagy megújítani" vitában a város és az épített értékek védelmét képviselők egyértelműen az utóbbi mellett tették le a garast, a tervezők és az építéssel foglalkozók véleménye már többfelé ágazott. *Kerekes György*, az V. kerület főépítésze például felvetette, a városkaraktert ma markánsan meghatározó, ám kerülhetetlen tehát – véli a főépítész –, hogy a belső kerületek építészeti értékeinek védelme mellett a Nagykörúton belüli városrészek funkcióját is a korábbinál távolabbra tekintve gondoljuk át.

Még ennél is radikálisabb nézeteket hangoztattak a város markáns épületeit tervező építészek. *Fazakas György* szerint a mai Belváros nem elég színes, nem elég változatos. Úgy véli, el kell dönteni, melyek a korábbinál is nagyobb erőkkel védendő értékek, és melyek azok az épületek, amelyek feláldozásával újabb értékeket lehet teremteni. *Finta József* felvetette: jó lenne ~~ugyan kivárni~~ azt a kort, amely nemcsak értően fogadja a mai városkaraktert, de kellő anyagi erővel is rendelkezik az épületek megújításához, de félő, hogy addigra por sem marad a város küllemét és struktúráját ma meghatározó századfordulós épületekből. Márpedig az eklektikus homlokzatok mögött ma rohamosan romlanak az ugyancsak jellegzetesen pesti gangos hátsó fertályok, és ezek megújítására ma aligha telik. Finta szerint ezért a várost mint organikusan fejlődő egységet kell tekinteni és változásában kell kezelni.

Míg a városvédők a megújítás fogalma alatt elsősorban az eredeti formák megtartását értik, az építészek kevésbé látszanak szigorúnak. Fazakas György nem veti el azt a radikális megoldást sem, hogy az eredeti szépségében megőrzött homlokzat mögött indokolt esetben új tereket alakítsanak ki, *Bojár Iván András* pedig arra hívta fel a figyelmet, hogy amíg a művészet más ágaival a sajtó és a közvélemény is gyakran foglalkozik, az építészet valahogy az érdeklődés perifériájára szorult. Bár a változások a szemünk láttára zajlanak, a társadalom ritkán szereti az új épületeket és – vele ellentétben – nem fogja fel értéknövekedésnek, ha egy eklektikus [illegible] épület helyén egy jó ne[illegible]

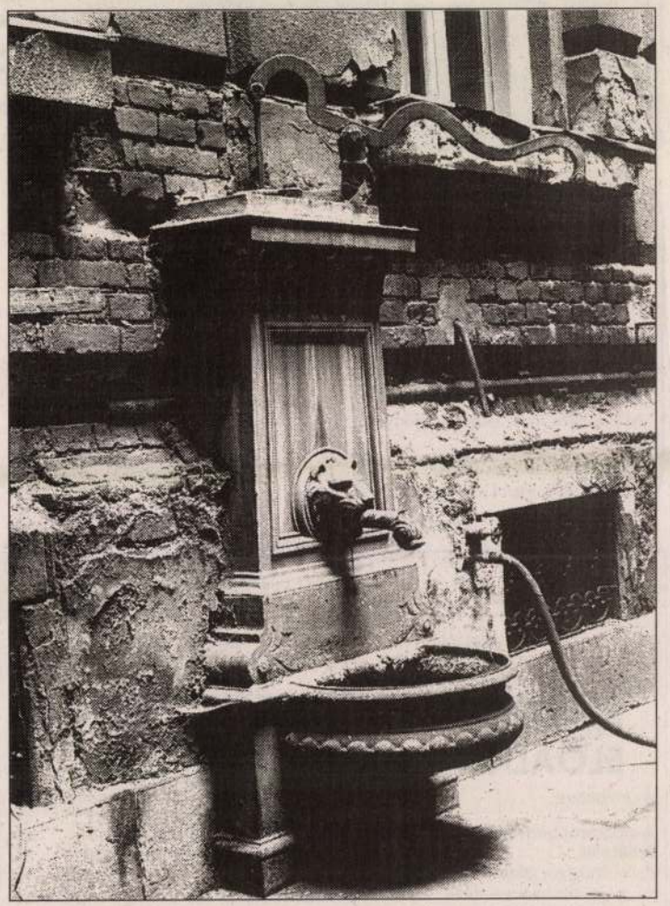

Századfordulós hangulat TEKNŐS MIKLÓS FELVÉTELE

Egységes eklektika

Budapestről alighanem mindnyájunknak valami más jut az eszünkbe. A gyerekkorunkban belakott környék, Buda vagy Pest, a kőbányai gyárak közötti lakótelepek, esetleg a rég el-

FINTA József

A tények makacs dolgok

Történész ne gyártson mítoszokat

Egy hétig töprengtem, felvegyem-e a vitát *Balogh* Sándornak, a Baloldali Tömörülés elnökének január 13-ai interjújával. Azért vállalom, mert egyetértek vele abban, hogy „a szocialista párt mai kérdései '89-ből erednek". Ugyanakkor úgy látom: a mai kérdések tisztázását nem segíti – ellenkezőleg –, ha a '89-ben történtekre rárakódott „legendákat" próbáljuk tényeknek beállítani. Ha tehát Balogh Sándor platformelnökként félreteszi azokat a szakmai, módszertani követelményeket, amelyek tiszteletben tartásával történészi tekintélyét kivívta, mély sajnálattal bár, de kénytelen vagyok emlékezetébe idézni néhány tényt az 1989-es reformszövetséggel és a népi demokratikus platformmal kapcsolatban.

1.) Balogh Sándor szerint „a reformszövetségben résztvevők valójában nem tudták, hogy mit akarnak". Pedig tisztában van vele, hogy nem így volt. Előtte ugyanis már utal rá , hogy a reformszövetségiek „fő feladatuknak az MSZMP szétverését tekintették". Ez pedig pestiesen szólva „nem semmi". Főképp nem 1988-89-ben, amikor a „szocialista világrendszer" a valóságosnál sokkal szilárdabbnak látszott… De térjünk a tényekre:

a) A nevezetes 1989-es kongresszusra valóban a reformszövetség vitte be azt az álláspontot, amely így került be a több mint ezer küldött – a szavazók 83,9 százaléka – által jóváhagyott, „Kongresszusi állásfoglalás a Magyar Szocialista Pártról" című dokumentumba: „Hazánk történelmében lezárult a Magyar Szocialista Munkáspárt nevével fémjelzett korszak. A szocializms eddig volt koncepciója, a sztálini rendszer felélte minden társadalmi, gazdasági és erkölcsi tartalékát, alkalmatlan arra, hogy lépést tartson a világ fejlődésével. Ezzel az MSZMP mint állampárt története végére ért. Az átfogó és gyökeres társadalmi, gazdasági és politikai megújuláshoz elengedhetetlen, hogy belőle új párt alakuljon".

b) A fenti állásfoglalás koncepcionális tartalma a reformszövetség szervezeti előzményeiben – az 1988-89 fordulójától szerveződő vidéki és budapesti reformkörökben – jelent meg és csiszolódott, s a reformkörök 1989 májusi első országos találkozóján már a fentihez

d) A reformkörök szorgalmazták a szocialisták – illetve a születendő párt – viszonyának tisztázását az 1956-os forradalomhoz és a Nagy Imre-örökséghez.

e) 1989 elejétől ugancsak a reformkörök vetették fel, hogy olyan új baloldali pártot kell életre hívni, amely képes a többpárti, demokratikus politikai intézményrendszerbe való szerves beilleszkedésre, s méltónak bizonyul rá, hogy a Szocialista Internacionálé tagjai közé fogadja.

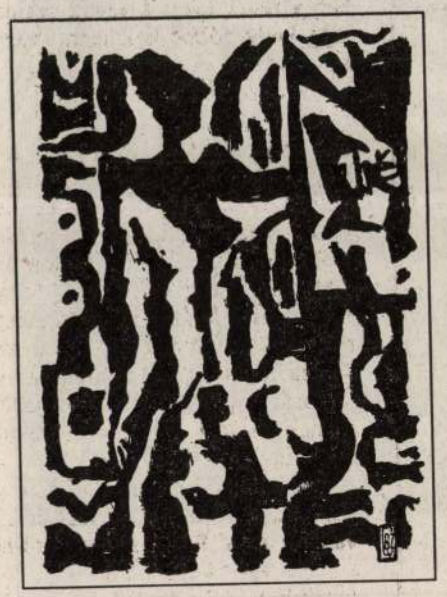

Szőnyi Gyula rajza

f) A reformkörök vetették fel, harcolták ki, tették gyakorlattá – jóval a '89-es kongresszus előtt – a platformszabadságot. S innen eredeztethető az is, hogy az MSZP – mint Balogh Sándor is említi – „platformok szövetségeként jött létre".

Ezek a tények – s más hasonlóak – nemcsak jópárunk emlékezetében élnek, de sajtó- és egyéb archivumokban is hozzáférhetők. A dokumentumok alapján megítélhető, tudta-e a reformszövetség, mit akar, vagy sem. Korabeli törekvéseinket azóta az idő is igazolta…

2.) Balogh Sándor szerint „a népi demokratikus platform haladóbb volt, mint a reformszárny..." Kérdés persze, ki mit ért „haladóbb" alatt. Nézzük inkább az interjú konkrét érveit:

tással stb. kell majd tisztázni. Addig azonban – pontosításként – idekívánkoznak az alábbi tények:

a) A „többpártrendszer" nem azonos több párt legális működésével. Az NDK-ban, Lengyelországban például több párt volt a rendszerváltás előtt is; politikai berendezkedésük mégis „pártállami" jellegű volt. Amennyire tudom (például a háromoldalú tárgyalások alapján), Fejti elképzelése inkább ezekre rímelt, semmint a valódi politikai pluralizmus megteremtésére.

b) A népi demokratikus platform 1988 februárjában még nem létezett. Csak a '89-es kongresszus előtt lépett színre; legalábbis részben az addigra országosan megszerveződött reformkörök „ellensúlyozására". Fejti György ebbe a platformba iratkozott be. De – tudtommal – már a kongresszuson sem tartozott platform „meghatározó személyiségei" közé…

3.) Balogh Sándor szerint a reformszövetség koncepciótlanságát példázta annak meghirdtése, „hogy ki kell jönni a munkahelyekről, de azt nem gondolták végig, hogy hol politizálnak majd". Nos, a valódi (nem NDK-beli!) többpártrendszerrel összeférhetetlen (lett volna) az MSZMP vagy egy új párt munkahelyi bázisú megszerveződése. (Tessék már belegondolni, mit jelentene hat parlamenti és jó néhány parlamenten kívüli párt jelenléte akár az állami tulajdonú, de piacgazdasági viszonyok között működő cégeknél is; hát még a magánszektorban!). Elkerülhetetlen volt hát a „kivonulás". Csak abban választhattunk: elébe megyünk-e a várható törvényi tiltásnak – így is kifejezve, hogy komolyan elköteleztük magunkat a politikai pluralizmus mellett – vagy kivárjuk, amíg törvény tiltja ki a pártot. Beláttuk, hogy a civilszférában, a lakóterületeken kell gyökeret vernünk; el is kezdtük már reformkörösként, jóval a kongresszus előtt. Azóta két országgyűlési (és jó pár egyéb) választási kampány tapasztalatai igazolták, hogy másként nem megy…

4.) Alighanem a népi demokratikus platform „haladóbb" voltát igazolja Balogh Sándor számára az is, hogy történ-

ismételhetetlen hazai-nemzetközi feltételek közepette. Ha nem más, az 1990–94 között kormányzó pártok egyes törekvései rá kell döbbentsék a történészt, hová vezet, ha valamely politikai erő a múlt egy „kedvesnek" ítélt, önkényesen kiragadott szakaszához köti társadalomépítő programját. Komoly programot csak a jelen lehetőségei és követelményei szerint, a *ma* külső-belső feltételeire figyelemmel lehet kidolgozni. S e tekintetben a népi demokratikus platform inkább saját álmai, illúziói (hogy ne mondjam: utópiái) foglya volt, s nem mindig állt a valóságos viszonyok talaján.

Ennyit üzenhetek – kifejtési lehetőség nélkül – Balogh Sándor történésznek. A platformelnöknek azonban még két észrevétellel tartozom:

Az MSZP elnökségében most is benne vannak a Baloldali Tömörülés ismert személyiségei. Ha a párton belüli erőviszonyok módosulnak, a tisztújító kongresszuson többen vagy kevesebben (netán mások) kerülnek be közülük. De ha a platform tényleges célja az, ami egy tavalyi ülésen elhangzott, – hogy *fordulat* következzék be, s a Tömörülés koncepciója kerüljön a párt politikájának centrumába –: nos, ez a törekvés valóban kudarcot vallott a tavaly novemberi kongresszuson; s nagyon remélem, hogy így lesz a márciusi kongresszuson is.

Megítélésem szerint az MSZP számára a legnagyobb veszélyt jelentené, ha centrumába olyan erők kerülnének, amelyek – kimondva-komondatlanul – pusztán *taktikai* jellegűnek tekintik a párt 1989 óta vállalt, egyre kiérleltebb szociáldemokrata irányultságát. S mivel az MSZP ma döntő súlyú kormányzó párt, egy ilyen fordulatnak az egész magyar társadalom is komoly kárát látná.

Végezetül még annyit: mi, az egykori reformkörösök – sok-sok más platformhoz tartozó vagy „platforsemleges" párttaggal együtt – ma azt tartjuk legfontosabbnak, hogy koalíciós kormányunk a lehető legszakszerűbben dolgozzon, s megfeleljen a történelmi kihívásnak; hogy végre túljussunk azokon a megkerülhetetlen lépéseken, amelyek évtizedek óta tartó halogatása szó szerint *megsokszorozta* a

A „legértékesebb állomány" önként távozott

A németek áttelepítését Hitler kezdeményezte

A realitás talaján álló történész nem vitatkozhat dr. Johann *Till* írásának (Magyar Nemzet, 1996. január 5.) tartalmával, mert állítása igaz: „a németek kitelepítése nem volt kötelező". Csakhogy a kérdés összetett: önmagában nem vizsgálható, ugyanis nemcsak a német kitelepítés zajlott 1945 táján, hanem inkább kelet-közép-európai (német, magyar, szlovák, lengyel stb.) népvándorlásról kell beszélni.

Az újkori történelem e tragikus „játszmájában" a résztvevő valamennyi „játékos" kezében lévő lapokkal lehet csak a lejátszott „partit" elméletileg újra végiggondolni, elemezni. E rövid visszhangban nincs lehetőség a részletekre, csak utalni szeretnék a „kártyajátékban" részt vevő főszereplőkre.

1. A két világháborúban győztes nyugati nagyhatalmak – alig ismerve ennek a térségnek etnikai összefonódásait és feszültségeit – fölényes közömbösséggel és nagyvonalúsággal vontak meg új országhatárokat (1919–20: versailles-i békék, 1945: Jalta, Potsdam, 1947: párizsi béke), sőt Potsdamban szorgalmazták a népcsoportok áttelepítését.

2. Az 1920–30-as években a sztálini Szovjetunió kényekedve szerint kezelte nem orosz alattvalóit, száműzve, likvidálva, Szibériába telepítve őket, s az internacionalizmus jelszavával a legkülönbözőbb népcsoportok oroszosítását erőltette. Mindezek ismeretében a demokratikus elveket hirdető nyugati győztesek 1945-ben Kelet-Közép-Európát mégis a Szovjetunió karjába terelték.

3. A harmadik „játékos" ségsorozat hatására Hitler a program végrehajtását végül a háború utánra halasztotta.

Amikor 1944 őszén a Vörös Hadsereg benyomult Magyarországra, s a Führer már vészes emberhiánnyal küszködött, Hitler újra napirendre tűzte a „Südostraum"-ban élő fajtestvérek sorsát: „a népcsoportot ne hagyjuk hátra, …erőszakkal kell kitelepíteni (október 10.). Október 14-én Ribbentrop táviratban közölte a Volksbund-vezetőkkel: a birodalom 215 000 németet tud „kiemelni", ugyanis „a legértékesebb német állomány megmentéséről van szó". A szülőföldjéhez ragaszkodó sváb parasztember – ekkor már az átmeneti lelkesedést felváltó kiábrándultságában – nem hallgatott az agitátorok csalogató szavaira. Csak a „legértékesebb" állomány, a Volksbund helyi nagyságai – a megtorlástól is tartva – teljesítették a kötelességüket: ingóságaikkal elhagyták az országot a Wehrmacht szállítóeszközeinek segítségével. A levéltárak becsült adatai szerint Tolna megyéből 10–15 ezren, Dél-Dunántúlról 30–35 ezren, a mai országhatáron belüli területről összesen 50–60 ezren. Ők nem tekinthetők kitelepítettnek, hanem önként távozóknak!

4. A negyedik „kártyás" a magyar koalíciós kormány, amely – a győztes nagyhatalmak sugalmazására és az itt állomásozó Vörös Hadsereg nyomására – végrehajtotta a kitelepítést jogilag nagyon vitatható eszközökkel. Valójában: sztálini módszerek alkalmazásával teljesítette Hitler vágyait! A koalíciós pártok közül egyedül a

Az erdélyi magyarság oktatási intézményeit segíti a művelődési tárca

Magyar Bálint művelődési és közoktatási miniszter szerdán Budapesten fogadta a *Markó* Béla elnök vezette *RMDSZ-delegációt*. A találkozón a felek egyetértettek abban, hogy a magyar állam anyagi támogatásának az erdélyi magyarság kulturális és oktatási intézményépítését kell segítenie, illetve a romániai magyar kisebbség megtartó erejét kell szolgálnia. A támogatás elosztási rendszerében nagy szerepet szánnak az erdélyi magyarság szakmai grémiumainak. A miniszter a közoktatás területén három célt nevezett meg: úgymint a tankönyvtámogatási programok, a pedagógusképzés, valamint az úgynevezett módszertani központok segítése. A felnőttoktatás terén a rész-, a posztgraduális-képzésre, valamint a távoktatás támogatására helyezik a hangsúlyt. A továbbiakban felhívta a figyelmet arra is, hogy a román partnerrel rendezni kell a diplomák ekvivalenssé tételének kérdését is. Rámutatott arra is, hogy 1994-ben lejárt a román féllel kötött kulturális egyezmény. Magyarország szorgalmazza a megállapodás felújítását.

A miniszter felhívta a figyelmet arra is, hogy meg kell oldani a magyarországi könyvek határon túli terjesztését. E témával is összefüggésben megemlítette: a készülő nonprofit törvény többek között lehetővé fogja tenni, hogy a civil, illetve polgári kezdeményezések be tudjanak kapcsolódni az erdélyi magyarok megsegítésébe.

(Markó Béla véleményét a magyar állami támogatási rendszerről szombati számunkban egy nagy interjú keretében adjuk közre.)

Falstaff-énekverseny lesz jövőre Budapesten

Kyotóban előselejtezőt rendeznek

Verdi Faltaff című operájának kilenc szerepére hirdetik meg a *III. nemzetközi énekversenyt* Budapesten. A verseny középdöntőjét és döntőit 1997 január 12–19. között rendezi meg az *Operart Alapítvány* a *Magyar Állami Operaházban* – jelentette be szerdai tájékoztatóján az Operaházban *Gonzalezné Horváth* Veronika, az alapítvány vezetője, a verseny fő szervezője.

Az Operart Alapítvány a *Veronai Aréna* mellett újabb part[illegible]támogatóra talált a sában kétszer a ludwigshafeni *Theater im Pfalzbauban* énekelhetnek, valamint ösztöndíjat kapnak az alapítvány nemzetközi akadémiájára, a veronai *Teatro Filarmonicóba*. Jövő februárban itt készülhetnek fel a győztesek a Falstaff veronai és budapesti produkciójára. Az előadás iránt Franciaországban és Luxemburgban is érdeklődnek. (A Falstaff-előadást a budapesti Operaház valószínűleg a repertoárjára is felveszi.)

A Falstaff-versenyre december 20-ig a világ bármely [illegible]jelentkezhetnek éneke-

A Német Színház helyén a Nemzeti?

Finta József építész nem veti el a többi helyszínt sem

Finta József építész elképzelése szerint a *Nemzeti Színháznak* Budapest szívében, a Vörösmarty téren kellene felépülnie. Az általa elkészített tervben az áll, hogy a Vigadó hátánál lévő, avval összeépült irodaépületet lebontanák, s a telken elférne egy hatszáz-hatszázötven személyes színház. Mint arról hírt adtunk, a tervet az *Országos Műemlékvédelmi Hivatal* szakemberei nem vették el, tehát a Vörösmarty tér felkerült a lehetséges nemzeti színházi helyszínek közé.

Finta Józsefet arról kérdeztük, miért tartotta jónak a harmadik helyszín felvetését, milyen érvek szólnak a Vörösmarty téri színházépület mellett.

– Amikor a *New York palota* átalakítása Nemzeti Színházzá felvetődött, sokan tiltakoztak. Így sok szakmabeli között én is elmondtam a véleményemet. Majdnem minden nemzeti színházi pályázaton indultam, ismerem a Belvárost, nem egy épületét én terveztem, sokat foglalkoztam az Erzsébet térrel is. A Vörösmarty téri színház ötlete tőlem származik, bár nem éppen teljesen újkeletű az elképzelés, hogy azon a helyen kulturális épület álljon. Egy 1958-as pályázaton a Vigadó hátuljára, a mai irodaépület helyére hangversenytermet terveztek. Végül 1969-ben megépült az irodaház, amelynek az értéke a becslések, felmérések szerint nem túl nagy, a telek értékesebb üresen, mint az épülettel együtt.

– Mekkora helyet venne el a térből a Nemzeti Színház?

– A színház elférne azon a telken, amelyen az irodaház áll, ennek csupán az a része maradna meg, amelyik rátapad a Vigadóra. A másik, szabad rész illetve az összekötő szárny eltűnne. Történetileg is indokolható ez a választás, mivel ezen a helyen állt a *német színház*, háromezres nézőterével. Bár az épület 1847-ben leégett, a Vigadót annak a tudatában kezdték el tervezni, hogy mögötte ott áll egy nagy színház. *Egy ilyen kulturális centrum igen jó átmenetet, összeköttetést jelenthetne az egykori Theater Platz, a mai Vörösmarty tér és és a Duna-part között.* A hely mellett szól az is, hogy ez a tér mindenkor a város szíve marad, kiváló a közlekedés, a parkolás a föld alatt megoldható, és nagyon jó hangulatú hely.

– Mi lenne a Vigadó szerepe a színház életében?

Ha Finta József terve megvalósul, ez az irodaház eltűnik a Vörösmarty térről

Havran Zoltán felvétele

– A Vigadó nagyterme alkalmas lehetne nem díszletigényes színházi előadások, irodalmi estek megtartására. Van egy zsebszínház a Vigadóban, ez lehetne a Nemzeti stúdiója. A galéria és a söröző átalakítva szintén része lehetne a színháznak. Ezen kívül a Vigadó gyönyörű lépcsősoráról, a Duna-part felől is meg lehetne közelíteni a Nemzeti Színházat, amelynek főbejárata természetesen a Vörösmarty tér felől lenne.

– Mi minden férhetne be az új épületbe?

– A Nemzeti hatszáz-hatszázötvenes nézőtere, a teljes, minden igényt kielégítő színpad, egy pinceszínház, egy kamaraterem, elférne az összes próbaterem. A felső szinten végleges helyet kaphatna az *Állami Hangversenyzenekar*. Ha szükség volna rá, négyezer négyzetméteres irodarészt is el lehetne helyezni. Mindezekkel együtt az épület alacsonyabb lenne, mint a jelenlegi irodaház, a környező épületekkel lenne azonos szintben.

– Ellenérvként hangzott el, hogy a színház nagyon megnövelné a Belváros teherforgalmát is, és hogy a terület kamionokkal amúgy is nehezen megközelíthető.

– A színháztól kapott igénylista szerint elférnének itt a díszletműhelyek és a raktárak is, elegendő hely lenne tíz előadás díszleteinek elhelyezésére. Ez tehát annyit jelentene, hogy hetente legfeljebb egy kamion jelenne meg a színház tájékán. A színház minden funkciójával együtt elférne tizennégy-tizenhatezer négyzetméteren. Tervemmel azt bizonyítottam, hogy elhelyezése a Vörösmarty téren lehetséges.

– Lehetne-e ide olyan modern színházat tervezni, amelyik beleillik a tér hangulatába, képébe?

– Ma már az építészetnek megvannak azok az eszközei, amelyekkel finomabb kapcsolatot lehet teremteni a környezettel.

– Miért volt szükség arra, hogy a két helyszín mellé egy harmadik is odakerüljön? Mi a baj az Erzsébet térrel, ahová elfogadott pályázat van, illetve a Közraktár utcai telekkel?

– Én csak egy lehetséges megoldást javasoltam. Ez nem jelenti, hogy vitatom a másik két helyszín érdemeit. Az Erzsébet tér például nagyon jó hely, csak bajok vannak a műemlékileg védett buszpályaudvarral, amit, még ha el is férne mellette a színházépület, nem biztos, hogy funkciójában egy Nemzeti Színház közvetlen szomszédságában meg lehetne tartani. Azon kívül az is vitatott, hogyan kellene a városkép javítása érdekében lezárni azt a teret, milyen épület kívánkozik oda. A telek egyébként nagyon értékes. Ami pedig a Közraktár utcát, mint helyszínt illeti, vitathatatlan, hogy onnan nézve a legszebb a főváros. De ahhoz, hogy ez a környezet méltó legyen a Nemzeti Színházhoz, nagyon nagy rendezés kellene. Például szükség lenne arra, hogy a dél-budai metró odaérjen. Véleményem szerint mind a három helyszín jó, és mindenhol felvethetők ellenérvek. Az a hét és fél milliárd forint, (bár nem tudható, hogy a kormánytámogatás összege áfával vagy áfa nélkül értendő) *most* lehetőséget adna arra, hogy megépüljön a Nemzeti Színház. Csak gyorsan kell dönteni, ki kell írni a pályázatot, és el kell kezdeni lehetőleg idén már az építkezést.

(hanthy)

[illegible] Vatikánban

A HÉT FILMJE

MINYA Mária Nemzeti
FINTA JÓZSEF építész

1996 jan. 23

Nemzeti Színház a Vörösmarty téren?

A műemléki hivatal nem ellenzi

A közelmúltban az *Országos Műemlékvédelmi Hivatal (OMVH)* hozzájárult ahhoz, hogy az új *Nemzeti Színház* esetleg Budapest szívében, a Vörösmarty téren épüljön fel. Így tehát az eddig emlegetett lehetséges helyszínek, az Erzsébet tér és a Közraktárak – Duna-part mellé odasorakozott egy belvárosi színtér is.

A vázlatterveket a Vigadóhoz kapcsolódó Nemzeti Színházról *Finta* József készítette, ezeket a közelmúltban az OMVH tervtanácsa megvitatta. Amint azt *Fejérdy* Tamástól, a hivatal elnökétől megtudtuk, a tervtanácsnak nem az volt a feladata, hogy értékelje az építész tervét. Csupán azt volt hivatott eldönteni, hogy *lehetséges, műemlékvédelmi szempontból elképzelhető-e egy ilyen megoldás.* A terv szerint a Vigadó mögötti irodaházat, amelyik valóban nem illik a tér jellegéhez, teljes egészében elbontanák, csupán azt a részt hagynák meg, amelyik az egykori megcsonkult Vigadó-épületben található. A műemléki hivatal elvi hozzájárulása semmiféle kötelezettséget nem jelent, csupán arról van szó, hogy amennyiben alkalmas terv készül, nem zárják ki a Vörösmarty téri elhelyezés lehetőségét. A helyszínekre beérkező pályázatokat azután ismét elbírálják, mivel a felépülő Nemzeti Színház, bárhová kerül is, mindenképpen műemléki, városképi kérdéseket is felvet.

Információink szerint a Finta József által készített tervben az új épületben a Nemzeti Színház mellett helyet kapna az *Állami Hangversenyzenekar*, valamint négyezer négyzetméternyi irodaépület, üzletek, kávéházak és művészeti galériák. A javasolt megoldás összköltsége *hét és fél milliárd forint körüli.*

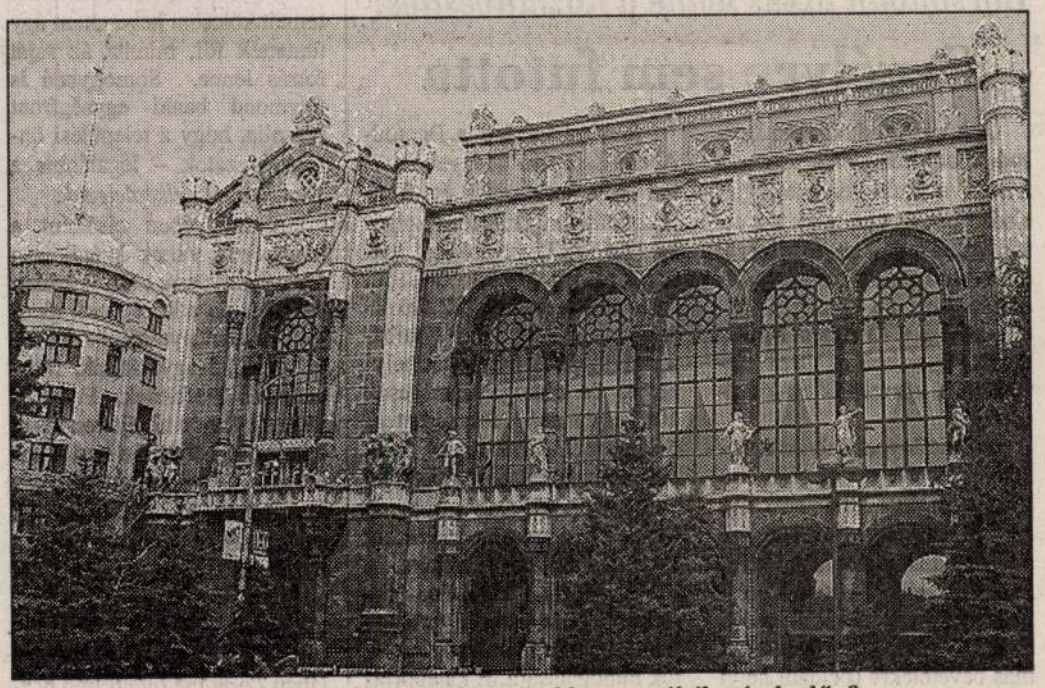

A sokat szenvedett Vigadó az újabb megpróbáltatások előtt?

Havran Zoltán felvétele

A tervvel kapcsolatos ellenérvek között elsők között hangzott el, hogy az amúgy is túlzsúfolt budapesti Belváros életét a színház működése tovább nehezíthetné. Óhatatlanul megnövekedne a rosszul megközelíthető helyen a kamion és autóforgalom. (A tervező szerint ez utóbbi gondon egy föld alatti parkoló segíthetne.) A színház amúgy is akkor növelné a környék forgalmát, amikor már a város hétköznapi forgalma csökken.

Vajon a tervezett költségek magukban foglalják-e azoknak az intézményeknek az elhelyezését, amelyeket az irodaház bontása miatt ki kell onnan költöztetni? – kérdezték a szakemberek. Mint kiderült, ezekkel a költségekkel az elképzelés kidolgozói nem számoltak. Problémaként jelentkezhet az is, hogy a lebontásra ítélt irodaház jelenleg alapítványi tulajdonban van, így tehát az építtetőnek meg kell szereznie. Elhangzottak építészeti ellenérvek is, amelyek szerint egy régi és egy új épület összekapcsolása eddig nem hozott sikeres megoldást. Mások azt vetették fel, hogy a bemutatott terv szerint ugyan elhelyezhető a Vörösmarty téren a Nemzeti Színház, de ott tovább nem fejleszthető.

A szakemberek legtöbbje azon az állásponton volt, hogy *valóban lehetséges ez a megoldás, bár nem a legjobb.* Azon kívül, hogy a tapasztalatok szerint a nemzeti színházak nem a városközpontokban, hanem a peremkerületekben épülnek, s ott jelentős városfejlesztési erőt is jelentenek, meg kell vizsgálni azt is, mekkora a különböző színhelyeken az építkezés járulékos költsége.

Az ellenvetésekkel együtt a tervtanács végül úgy határozott, hogy a Vigadóval összekapcsolt Nemzeti Színház tervjavaslatát műemlékvédelmi és városképi szempontból elfogadhatónak, s további tárgyalásra alkalmasnak tartja.

A történet természetesen nem ért véget. Az igazi munka, amelyben mérlegelni kell a műemlékvédelmi és városfejlesztési szempontok mellett az építkezésnek, valamint az ahhoz kapcsolódó beruházásoknak a költségeit, még csak most kezdődik.

(h. k.)

Ki a felelős?

A tanárok hiába várnak a fizetésükre, a családok a segélyre, ha az önkormányzat csődbe vagy annak szélére jutott. Iskolákat, óvodákat zárnak be vagy csoportokat vonnak össze, gyakran azonban a „karcsúsítás" sem elég a csőd elkerülésére. Ki a felelős mindezért? Mint tudósítóink utánajártak, olykor a polgármester felelőtlen, a képviselő-testület tudta nélkül dönt soha meg nem térülő beruházásról, a község erejét meghaladó hitelről, más esetben viszont a több évtizedes lemaradást szeretné a falu pótolni és ebbe bukik bele anyagilag. Kérdés, vajon nevezhető-e pazarlásnak, netán luxusnak a XXI. század küszöbén a közművesítés.

Borsodban luxus lenne a közművesítés?

Segélyre sem futotta

A rendszerváltás után Borsod-Abaúj-Zemplén megye frissen alakult helyhatóságait elsősorban az vezérelte: szerették volna mielőbb *ledolgozni több évtizedes infrastrukturális hátrányukat* az ország fejlettebb részeivel szemben. Egyremásra fogtak bele az itteni települések a közműhálózat-kiépítésekbe.

A hátrányos helyzetű önkormányzatok sokszor hitelekből fedezték beruházásaikat. Az elmúlt esztendő végére azonban nem mindennapi helyzet állt elő Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. Ott, ahol a normatív támogatásokon kívül más bevételekre (például helyi adókra) nem számíthattak, bizony a csőd szélére jutottak.

Az önhibájukon kívül forráshiányos önkormányzatok pályázatára tömegesen érkeztek az igények, amelyek elnyerése ideig-óráig elfedte a problémákat és *átmeneti fellélegzést* jelenthetett. Tavaly a megyében 19 önkormányzat közvetlenül is megtapasztalta a fuldoklás érzését. Megnövekedett az önkormányzatok által ki nem fizetett számlák sora. Csúsztak a bérkifizetések, átütemezésekre került sor. Ez főleg a cserehátí és abaúji falvakra, városokra volt jellemző. Akadoztak a jövedelempótló támogatások teljesítései is, például Szikszón.

A polgármesterek szinte egyöntetűen állítják: mindennek az az oka, hogy az *állami normatív támogatások nem emelkedtek, sőt, még a pénzromlást sem fedezték.* A szkeptikusok más véleményen vannak. Ők kontráznak: nem lett volna szabad hozomra felelőtlenül tervezni. A hitelek felvételekor a normatívák emelését

Kerezsi Lóránt, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területi Államháztartási és Közigazgatási Információs Szolgálat (TÁKISZ) vezetőjétől tudjuk: a megye 355 településéből az elmúlt tavasszal 162 önkormányzat jelezte, hogy önhibáján kívül került hátrányos helyzetbe, de támogatásban csak 108 helyhatóság részesülhetett, összesen 912 millió forinttal. Az őszi második fordulóban 94 önkormányzat pályázott, de csak 77 kapott támogatást, összesen 305 millió forintot.

Országosan félmilliárd forintot különítettek el a tartósan fizetésképtelen önkormányzatok támogatására. E kategóriában is találhatunk a megyéből települést. A zempléni Szerencs városa jutott e sorsra. Az első körben hétszáz polgár nem kapta meg időben a fizetését. Aztán a szennyvízberuházás miatt teljesen ellehetetlenült a szerencsi önkormányzat. A kivitelező Miskolci Útépítő Kft. jogerős bírói végzéssel leemelt a számlájukról 35 millió forintot a kifizetetlen számlák miatt. Ezzel már az *iskolakezdés is veszélybe került.* A tavaszi mentőöv – 50 milliót vehettek fel az önhibáján kívüli forráshiányos pályázaton – sem hozta meg a csodát. Végül a kormány szeptember 28-i határozata kimondta: a saját gazdálkodási hibája miatt tartósan fizetésképtelenné vált Szerencset kivételes átmeneti támogatásban részesíti.

Legutóbb az ugyancsak zempléni Megyaszó polgármestere, *Gecső* Gyula jelentette a BM-nek, hogy 9,5 millió forintos támogatást kér a „saját hibából tartós fizetésképtelenség" miatt. A szintén zempléi

Egyre több falu vá

A „nagyvon

Miután a kilencvenes évek első felében kiürült a pénzmaradványokat őrző kincsesláda, no és a központi költségvetési támogatások sem követték az inflációt, a somogyi önkormányzatok is *egyre nagyobb gazdálkodási dilemma elé kerültek.* Ennek ellenére a céltámogatási pályázatok során néhány település meglehetősen nagyvonalú – ám talán helyesebb, ha azt mondjuk, ravasz – volt, ugyanis a pénzintézetektől remélt kölcsönt helyenként úgy tüntették föl, mintha az saját forrás lenne. Somogyban is úgymond banki egységfront igazolja, hogy a települési önkormányzatok – legalábbis a kisebbek – *hitelképtelenek.*

A megyében elsőként a kisvárosok váltak krónikusan forráshiányossá, ezért is kellett lemondania a középfokú oktatási intézményeiről és kollégiumairól Nagyatádnak, Marcalinak, Siófoknak, Fonyódnak. Az önnön hibájukon kívül hátrányos helyzetbe került somogyi önkormányzatokon azonban vajmi keveset segített a központi tartalék, amelyből a remélt 980 millió forint helyett csak 530 milliót kaptak – tudtuk meg a területi államháztartási szolgálat megyei központjában *Tormáné Ivánfi* Irén osztályvezetőtől.

A 243 somogyi önkormányzat közül mindezek ellenére nem túl sok került bele a csődhullámba, Nágocsot viszont már a múlt év elején magával ragadta az ár. Miután már a múlt év első hónapjaiban

FINTA JÓZSEF

Trianon – másodszor

A békeszerződés tragikus éve, 1946

Hol van már az az idő (a háború közvetlen befejezését követő esztendőt, 1946-ot írunk…), amikor még – a XX. század második világháborújának sorsdöntő óráiban – a győzelem felé közeledő szövetséges hatalmak fővárosaiban Európa térképe felett Moszkva, Washington és London hatalmi erői összehajoltak.

Moszkvában Jevgenyij *Tarle*, a hírneves történész olyan tervet készített Erdély háború utáni hovatartozására – amint ezt *Kun* Miklós történelemkutató professzor éppen a *Magyar Nemzet* 1995. karácsonyi számában közölte –, hogy „… Erdély sem Magyarországé, sem Romániáé ne legyen, hanem egy olyan gyenge, a saját lábán megállni képtelen kis állam váljon belőle Kelet-Európa szívében, amely helyzeténél fogva mindig rászorul majd a nagy szovjet szomszédok támogatására…" Washingtonban – talán éppen ugyanebben az időben (1943. október elején) Roosevelt elnök ezt mondatta *Habsburg* Ottóval: „… ha Magyarország rendezi kapcsolatait a szövetségesekkel és okosan viselkedik, megkaphatja egész Erdélyt, mert ha majd Románia orosz érdekszférába kerül, így Erdély megmenekülhetne az oroszoktól…" Londonban – ugyancsak még a háború idején – Churchill 1941-ben, *Teleki* Pál miniszterelnök tragikus sorsa után azt mondta, hogy a háborút követő béketárgyaláson egy üres széket kell biztosítani a mártír magyar államférfi részére… Még ezelőtt Eden, a két háború közötti időszak legendás angol külügyminisztere biztosította Magyarország londoni követét, *Barcza* Györgyöt, hogy a trianoni szerződést mindig rossznak és méltánytalannak tartotta, és kérte követünket: közölje Budapesttel, ha Anglia nyerné meg a háborút, soha nem járulna hozzá egy újabb Trianonhoz…

A „történelemcsinálás", illetve az új, a második világháború utáni „béketárgyalás" nemcsak szomorú számunkra, de mindenekelőtt tényszerű műhelytitkait tárja fel a Bécsben élő közíró és publicista, *Haas* György új könyve *(Második Trianon)*. Lapjain végigvezeti olvasóját azokon a jórészt titkos tárgyalásokon és megbeszéléseken, amelyeknek ország egy második, immáron nem egy Párizs környéki kastélyban, Trianonban, hanem a francia főváros szívében, az Orsay rakparton fekvő külügyi palota egyik belső termében, a Falióraszalonban (Salon de l'Horloge) egy újabb megalázó béke aláírásával szenvedett el.

Pedig a háború győzteseinek szükségszerű „osztozkodásait" magasztos elvek előzték meg. Kezdődött még a háború idején ünnepélyesen kinyilvánított Atlanti charta 2. pontjával, miszerint „…Nem akarunk olyan területi megállapítást, amely nem egyezik meg az érdekelt népek szabadon kifejezett kívánságával…" Folytatódott a győzelem után, az éppen fél évszázada megalakult Egyesült Nemzetek alapokmányával: „Mi, az Egyesült Nemzetek népei… megteremtjük azokat a feltételeket, amelyek mellett az igazságosság és a nemzetközi szerződésekből, valamint a nemzetközi jog egyéb forrásaiból eredő kötelezettségek iránti tisztelet fenntartható…"

Eddig a magasztos kinyilatkoztatások, ám ezekkel szemben állott egy mindenre elszánt, iszonyatos célkitűzéseit irdatlan fegyveres erőivel támogatott félelmes hatalom: a Szovjetunió – hogy hazai példánál maradjunk –, amelyik már a magyar fegyverszünet idején (Moszkva, 1945. január 20.) másképpen gondolkodott. Sztálin hamarosan nyíltan meg is fogalmazta a maga könyörtelen doktrínáját, az akkor még vele szoros szövetségben álló jugoszláv politikusnak, Milovan *Gyilasznak:* „Ez a háború különbözik a múlt háborúitól. Aki elfoglal egy területet, saját szociális rendszerét fogja érvényesíteni a katonai uralom alá eső területeken. Ez nem is lehet másként…" (Moszkva, 1945. április.)

Haas György forrásértékű könyve időrendben követi az eseményeket, párhuzamosan a nagyvilágban (potsdami hármas „csúcs" – külügyminiszteri konferenciák Moszkvában, Londonban, Párizsban) és idehaza, amikor már a vesztésre álló Magyarország 1943 tavaszától, *Kállay* Miklós miniszterelnöksége alatt – a legnagyobb titoktartás mellett – előkészületeket tett az elkövetkező béketárgyalásra.

Kondor György rajza

mányfője, *Nagy* Ferenc igazi meghallgatás nélkül járt elsőnek Moszkvában (majd nem sokkal később Washingtonban, Londonban és Párizsban), a kocka már el volt vetve… *Vae victis!* – jaj a legyőzötteknek. Vagy ahogyan *Szekfű* Gyula, a politikus-történész írta 1939-ben (*Mi a magyar?* tanulmánykötetben): a magyarság egyedül van a világon, hiszen „…sem barátja, sem ellensége sincs önmagáért, hanem érdekből…"

A kulisszák mögött késhegyig menő, furcsa tárgyalások, majd kényszerű megegyezések folytak, még a békekonferencia megkezdése (1946. július 29.) előtt. Nagy Ferenc miniszterelnök moszkvai látogatása alkalmából (1946. április 9-től április 18-ig), két alkalommal, összesen mintegy nyolc órát töltött Sztálinnál. (A fő kérdés: Erdély, amelyet – már az 1944-es szovjet–román fegyverszünet értelmében – Romániának kell birtokolnia.) Hiába mutatott rá a magyar kormányfő bizonyos nyelvi területekre (egy és fél millió magyar él a határok tőszomszédságában), vagy akár népességcserével is lehetett volna párosítani az új területrendet Molotov… Hasonlóan eldöntődtek már a csehszlovákiai magyarság természetes igényei, annál inkább, mivel Benes elnök – alighogy a háború befejeződött (1945. június 29-én), Kárpátalját ellenszolgáltatás nélkül engedte át a Szovjetuniónak. Még a békekonferencia előtt, a szlávok belügyeként… Vagy ez volt az ára annak, hogy Csehszlovákia szabad kezet kapott Sztálintól – többi között – nemcsak a több százezres tömbben élő szlovákiai magyarság üldözésére, de kitelepítésére is?

Nem talált megértésre Nagy Ferenc miniszterelnök nyugati utazása során sem. Londonban éppen a felvidéki magyarság állampolgári egyenjogúságával kapcsolatban Noel-Baker angol külügyi államtitkár gúnyosan jegyezte meg: „Nem találják kissé különösnek miniszterelnök úrék, hogy legyőzött ország részére kívánnak támogatást egy győztes ország rovására?"– „Kissé vitatható, államtitkár úr – válaszolta Nagy Ferenc –, hogy Csehszlovákiának velünk határos szlovák része milyen címen tekinthető győztes országnak. Ez az ország éppen úgy háborút viselt rövid

mi nem Magyarországnak kérünk kedvezményt Csehszlovákia rovására, csak az emberi jogoknak és szabadságnak szeretnénk érvényt szerezni több százezer együtt élő magyar számára…"

Újabb fiaskó: Washingtonban Nagy Ferencék olyan ígéretet kaptak, ha Moszkva kezdeményezné az erdélyi kérdés felvetését, akkor az amerikaiak hajlandók lennének támogatni a magyar igényeket. Ezért – a visszaútnál, Párizsban – felkeresték a francia fővárosban megtartott külügyminiszterek tanácsának ülésén ott tartózkodó Molotov külügyminisztert. Molotov – bár nem sokkal előbb Moszkvában még ő biztatta washingtoni útja előtt az amerikaiakkal való közvetlen tárgyalásokra Nagy Ferenc miniszterelnököt – kijelentette: a Szovjetunió nem hajlandó változtatni álláspontján. Moszkva döntött, így nem kezdeményez további különtárgyalásokat.

Hosszú hónapokon át tartottak 1946 nyarától a béketárgyalások, valamennyi érdekelt (győztes, illetőleg vesztes) fél bevonásával. Azzal a különbséggel, míg az előbbiek többször és hosszan fejthették ki álláspontjukat, addig a legyőzötteknek alig jutott néhány formális óra nézeteik kifejtésére. Amelyek ráadásul – érdemben meg sem hallgatva – az ég felé szálltak a párizsi patinás Luxembourg-kert árnyas faóriásai között (a tanácskozás a hírneves Luxembourg-palotában, szigorúan a meghívottak számára fenntartott tanácskozóteremben folyt).

„Magán a békekonferencián Moszkva volt a legádázabb ellenfelünk – írja könyvében Haas György –, a legkönyörtelenebb vádbeszédet Visinszkij szovjet delegátus, a néhai hírhedt főügyész tartotta ellenünk. Beszédét, amelyben a magyar nép még a hitleri hordánál is vérengzőbb banda gyanánt szerepelt, odahaza nem volt szabad leadni, így a szónoklat máig is ismeretlen Magyarországon. A Magyar Távirati Iroda kirendeltségének annak idején megtiltották, hogy Visinszkij vádbeszédét az MTI részére házi használatra leadja…"

Mindez – és még annyi más – nem szerepelt a párizsi béketárgya-

laló kötetben (lásd *Illyés* Gyula: Franciaországi változatok; *Boldizsár* Iván: Don – Buda – Párizs). Ellenben plasztikus képet kapunk (Szemtanú címmel) Illyés Gyulától az aláírásról, amelyre – a tárgyalások hosszadalmassága miatt – 1947 elején került sor: „Képzeld, mondta Cs. (azaz Cs. Szabó László), hogy Kazinczy vagy Berzsenyi tollából volna beszámoló Napóleon pozsonyi békéjének aláírásáról…"

Az aláírásra – huszonhat győztes ország öt volt csatlós állam ellenében – mindössze 150 percet szabtak a rendezők, a francia külügyminisztérium Falióraszalonjában. A szemtanúk egy asztalra téve láthatták a hivatalos okmányokat: „Berakással díszített asztal ez, nevezetessége – írja Illyés –, hogy már XV. Lajos ezen írta szerződéseit, s a merénylet és a kivégzés között ezen agonizált Robespierre; állában a golyóval erre terítették. Most békeokmány feküdt rajta. Arasznyi vastag pergamenköteg, a piros pecséttel ellátott lapokat széles, piros szalag fűzi egybe…"

Baljós kezdet… Vagy már az elkerülhetetlen és örökké tartó vég? Hiszen ebben az okmányban, a sok súlyos feltétel között az is szerepelt, hogy „A jelen szerződés életbelépését követően minden szövetséges erőt 90 napon belül Magyarországból vissza kell vonni, mindazonáltal a Szovjetuniónak fennmarad a joga magyar területen oly fegyveres erő tartására, amelyre szüksége lehet ahhoz, hogy a szovjet hadseregnek az ausztriai szovjet megszállási övezettel való közlekedési vonalait fenntartsa…"

A szovjet hadsereg továbbra is (tartósan) hazánkban tartózkodott. Ausztria szabaddá válása után is maradtak, mivel 1955 májusában már megkötetett a Varsói Szerződés. Az igazi béke még évtizedekig váratott magára, csak 1991 nyarán következett be, amikor az utolsó idegen katona is elhagyta a szabaddá, demokratikussá, függetlenné lett Magyarország földjét. Az eladdig holt betűkből álló párizsi békeszerződés papírja (IV. rész, 22. cikk., 1. pont: „A szövetséges erők visszavonása) oly hosszú és sötét éjszaka után ekkor vált valósággá…

Isten malmai és a magyar építésügy

Tovább nőtt a szabálytalanságok száma

A kormányváltáskor az építészek közül is sokan azt hitték, hogy most jött el az ő idejük. Éppen elég baj az, hogy az építésügy elvesztette önálló minisztériumát, gondolták többen is, de megnyugtatták magukat, hogy nem az elnevezés, hanem a cselekvőképesség és a szakértelem számít, és siettek felajánlani segítségüket a minisztériumnak. Végül is ki másból áll a szakma, mint azokból az építészekből, akik ezt művelik s akik ezt tanítják? Dr. *Finta* József úgy is, mint építész, úgy is, mint az Akadémia építéstörténeti és elméleti bizottságának elnöke például egyenesen a miniszternek címezte a levelét. Hosszú ideig nem kapott rá választ. Még ez év májusában is mindössze néhány – özvetítők által eljuttatott – biztató zóról tudott beszámolni.

Társasházban egyszemélyi vétó?

Így azután, most, amikor a napokban az Építésügyi Egyeztető Fórum megalakult, érthető volt a lelkesedés, amivel az építészek üdvözölték.

Igaz, eközben már decembert írtunk és 1995-öt.

Az is igaz, hogy ezt megelőzően jó néhány olyan intézkedésre sor került, amely tovább gyengítette a minisztérium hatáskörét az építészet terén. Az építési hatósági munka, amelyet korábban a minisztérium ellenőrzött és irányított – az építészeti szakismeretekkel nem rendelkező önkormányzatok jegyzőinek a kezébe került. Senki sem a hatósági hivatalt vagy a központosítást siratta ezzel, hanem azt a szakmai kontrollt, amely ezáltal megszűnt, s amely utat nyitott a helyi visszaéléseknek és a silány építkezéseknek a piacgazdálkodás kezdeti időszakában, amikor a gazdasági szabályozók sem az országos érdekek irányában hatnak, amikor a minőséget senki sem garantálja vagy ellenőrzi. Időközben a minisztériumon belül is megszüntették az építésügyi hivatalt. S mindezt *a szakma bevonása, megkérdezése nélkül.*

December elején viszont tizenöt szakmai szervezetből – a minisztériummal együtt – megalakult az Építésügyi Egyeztető Fórum. Tagjai között ott van a Magyar Építészek Kamarája és Szövetsége, a Mérnöki Kamara, az Urbanisztikai Társaság, az Építéstudományi Egyesület, a Tudományos Akadémia, építési vállalkozók és gyakorló építészek, vagyis mindenki, aki az építés ügyében érdekelt.

– *Mi tette éppen most aktuálissá ezt a lépést?* – kérdeztük dr. *Szaló* Péter helyettes államtitkártól.

– Igazából most fogytunk ki az eszközökből, emberekből, pénzekből, és még a szabályozási jogköre is csökkent a minisztériumnak, részben a piaci törvény természetes következményeként, részben pedig azért, mert az építési törvényt még nem fogadták el, és így szabályozói még nem hatnak. Világossá vált, hogy a minisztérium a szakma segítsége nélkül nem tud megfelelni az elvárásoknak. A helyzet tovább romlott, így életkérdéssé vált, hogy kialakuljon a szakmai stratégia. Közösen kell kialakítanunk például a lakásépítések koncepcióját. Szeretnénk figyelembe venni a szakma véleményét azokról a törvényekről, amelyek a kormányzat, majd a parlament elé kerülnek. Ennek érdekében kölcsönösen tájékoztatjuk egymást: a minisztérium a készülő intézkedésekről, a szakma pedig mindazokról a problémákról, amelyek a gyakorlatból adódnak. Több alapítvány is tartozik a fórumhoz, és ezek vállalták, hogy lehetőségeikkel, forrásaikkal segítik majd az építésfejlesztést, a közös munkát.

A fórum kéthavonta találkozik majd, és miután az egész ágazatot felöleli, lehetővé válik, hogy olyan témákhoz is hozzányúljanak, amelyek nem tartoznak közvetlenül a minisztérium hatáskörébe, de nélkülük csak nehezen tudnának boldogulni. Ilyenek a társasházi törvények; módosításukra azért lesz szükség, mert jelenleg a lakók százszázalékos hozzájárulása szükségeltetik ahhoz, hogy a tatarozáshoz hozzáfogjanak, s így *egyetlen lakó is útját állhatja a munkáknak.*

Feltehetően nagyobb lesz a szava ennek a fórumnak az építészek kamaratörvényének megszületésében is, amely eddig négyszer került a törvényhozók közelébe és négyszer futott vakvágányra. Ha nem csupán a szakmai szervezetek sürgetik majd – reménykedik dr. Szaló Péter, hanem az egész szakágazat, talán sikerül végre megalakítani.

A kényszerbontás kényszerei

Amíg nincs kamaratörvény, nem lehet fellépni hathatósan a szakmai etikátlanságok ellen. Minden ország

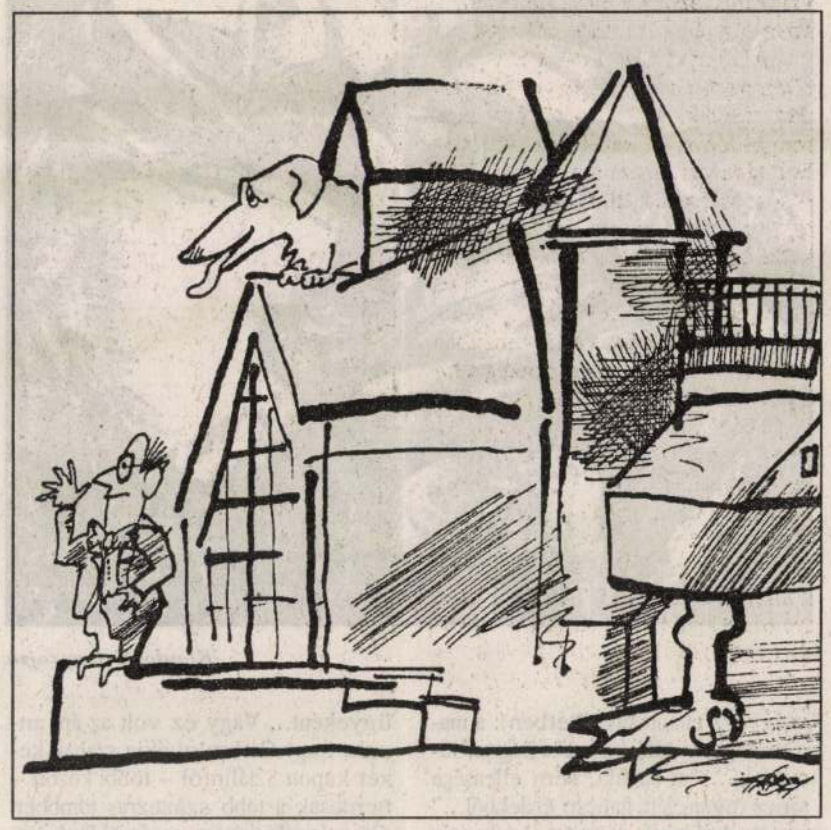

Fábry János rajza

védelmet nyújt a saját szakembereinek a külföldivel szemben, így nálunk sem lehet külföldi tervezőket foglalkoztatni. Különösen érvényes ez a közpénzekből épülő nagyberuházásokra. De mindenki tudja, hogy vannak tervezők, akik – jó pénzért – vállalják, hogy aláírják a külföldi tervek alá a nevüket. A törvény életben van – akik megsértik, szakmai-etikai vétséget követnek el, amelyet csak a kamaratörvény tud megszüntetni. Most dolgozza ki a minisztérium a közelmúltban hatályba lépett közbeszerzésről szóló törvény végrehajtási rendeleteit, amelyben ugyancsak akad a szakmának dolga, hiszen gyakran elhangzik, hogy a versenytárgyalásokat szűk körben hirdetik meg, vagy a tisztességes versenyben elnyert pályázatot félresöpri egy másik, amely aláígér a reális árnak, olcsó vállalkozóval dolgoztat, vagy silány építészeti megoldásokkal váltja fel a minőségi elgondolásokat. A versenyfelhívások tartalmi követeléseit ugyanis eddig semmi sem szabályozta. Különösen akkor fontos ez, ha költségvetési pénzből építkeznek. „Ha egyszer felépül a Nemzeti Színház, nem valószínű, hogy a legolcsóbb építészeti megoldás szolgálja a célt a legjobban. Ne egyedül az ár szabja meg, hogy mit építsünk" – állapítja meg dr. Szaló Péter, és példájával jól érzékelteti, hogy mindaz, ami itt „szakmai" kérdésként jelentkezik, korántsem egyedül az építészekre tartozik.

Egy esztendővel ezelőtt a minisztérium módosította az 1964-ben hozott építésügyi törvényt: megszüntette a fennmaradási engedélyt, amelyet korábban bírsággal tettek legálissá, és kimondták, hogy minden szabálytalan építkezést le kell bontani. Most felmérték ennek a rendeletnek a hatását. A szakemberek már akkor is figyelmeztettek: amennyiben nem biztosítják a rendelet mellé a megfelelő eszközöket, önmagában a rendelet nem sokat fog a helyzeten változtatni.

A vizsgálat megállapítása pontosan ezt ismétli: „megfelelő végrehajtási eszközök hiányában a módosított építési törvény nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket". Bár meg kell adni: lényegesen több építményre adtak ki bontási határozatot, és valamelyest emelkedett a ténylegesen végrehajtott bontások száma is. *Az elmúlt egy év során a legális építkezésekhez viszonyítva tovább nőtt a szabálytalan építkezések száma.* Legfeljebb olyan szabálytalanul fölépített házak ezek, amelyre bontási határozatot hoztak. Ilyen épülettel pedig eddig is bőven volt szerencsénk találkozni. A bontást végrehajtani úgysem tudják: ki tenné meg? S milyen pénzből? A vizsgálat megállapítja, hogy az önkormányzatok maguk is vontatottan hozták meg a határozatot, végrehajtani viszont végképp nincs erejük. A településeken ugyanis *nincs olyan szervezet, amely a kényszerbontásokat végrehajthatná,* a bontás költségeit az önkormányzatoknak kellene megelőlegezni, az önkormányzatok viszont költségvetésükben nem tudják és nem is akarják ezt a pénzügyi terhet vállalni. Tegyük hozzá magyarázatul: a költségek milliókra rúgnak, és visszaszerzésükre vajmi kis remény kínálkozik. A bontásból származó anyagokat is nekik kellene tárolni. Sok esetben az ingatlanra sem tudnak bejutni: az önkormányzatok műszaki osztályain többnyire nők dolgoznak, a szabálytalan építkezők pedig nem szégyenlősek sem a szavak, sem az eszközök megválogatásában, amivel az önkormányzat dolgozóit fogadják.

A magyarázat indokai között még megtaláljuk azt az érvet, hogy indokolatlanul alacsony a végrehajtási és szabálysértési bírság összege, eltörpül a többmilliós ingatlanérték mellett, az építésfelügyelet jelenlegi rendszere nem vagy csak rendkívül csökkentett mértékben működik.

Fenyegetik a tisztviselőket

Magyarán: nincs ebben semmi új. Hogy a főváros vezeti a listát a szabálytalanságokban – eddig is tudtuk, legfeljebb annyit sikerül még hozzátennünk, hogy a megyék közt Pest megye mellett Somogy, Veszprém, Borsod-Abaúj-Zemplén halad az élen, és már azon sem lepődünk meg, amikor megtudjuk, hogy a „maffia" megjelent ezen a téren is, és *fenyegetéseivel megpróbálja elrettenteni a törvényesség amúgy sem túlságosan bátor képviselőit.* Logikus az is, hogy minél nagyobb építkezésről van szó – annál nagyobb az esély összefutni velük.

Mégsem volt hiábavaló fölmérni, hogyan alakult a helyzet a törvénymódosítás után, mert lehetőség nyílt arra, hogy összegezzék a közigazgatási hivatalok tapasztalatait, és miután jövő év júliusáig megtörténik a közigazgatási szervezetek korszerűsítése, a minisztérium figyelembe veheti a vizsgálat megállapításait.

Vagyis, ha lassan is, akárcsak az isten malmai – a minisztérium kerekei is mozgásba lendültek. Kár volna most azon tűnődni, hogy mennyivel jutottunk volna előbbre, mennyi időt, költséget és energiát lehetett volna megtakarítani azon, ha a minisztérium korábban igénybe vette volna a felajánlott szakmai segítséget. Végül is a tanulság nem csupán a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztériumra vonatkozik: egyetlen miniszternek sem kell a szakma legokosabb emberének lennie. Az is elég, ha tudja, hogy a területén kik azok. S mielőtt dönt, meghallgatja őket.

Fekete Judit

FINTA József

Az **ÉS** könyve
– áprilisban –

WIRTH IMRE:

„Ottvágy”

■ *Balla Zsófia: Ahogyan élsz (Jelenkor, 268 oldal, 420 Ft)*

A kolozsvári születésű, néhány éve Budapesten is élő költőnő első, valódi áttekintést kínáló válogatott verseskötetét jelentette meg tavaly, váratlanul szép borítóval a *Jelenkor Kiadó*. Az 1991-es bemutatkozó kötet, az *Eleven tér* szigorúan szűk keresztmetszete épp csak bepillantást engedett költői világába, felvillantva (és kiemelve, hangsúlyozva) a témák és motívumok lehetséges jelemzőit. A három éve szintén a Jelenkor Kiadónál megjelent *Egy pohár fű* című kötet már inkább árnyalta a költészetéről kialakított képet, hiszen sok olyan, pillanatnyi töredékességében vonzó verset tartalmazott, amely a tragikum és az irónia összjátékának sejtett arányait jobban megvilágította. A tárgyias költészet rilkei, vagy a versben is megidézett nemes-nagy-i hagyománya, a hetvenes évek hosszú verseinek a nyelvi teremtőerőbe, tánc és költészet mágikus hatalmába vetett hite (gondolom, *Balla Zsófia* esetében a nemzedéktársak narratívája mellett érezhető a háttérben *Bretter György* nyelvfilozófiája, talán *Kányádi Sándor*, de *Szilágyi Domokos* „bukórepülése” is), mint ujjra húzott gyűrű, díszítik költészetét, aminek sajátos, személyes centruma mégis máshol kereshető.

Az életmű egészének bemutatása alkalom arra (amint ez ebben a válogatásban sokkal nyilvánvalóbb), hogy kialakult poétikai formanyelvét a történetiségben is érvényesítse. Éppen a *Bukórepülés* című, hetvenes években írt vers szerkezeti átalakítása mutathatja ennek egyik irányát: az itt megjelent költeményben az utolsó sorok előtti mondat a cím alá került, zárójelben és dőlt betűkkel. A verstérből kiemelt „*(Jól odavered magad, az lesz a vége)*” az *Eleven tér*-ben megjelent változatban számomra *intentio recta*-ként

nulmányban) még a „*gorálokról szóló hír*” szerepelt.

A korábbi, igen szigorú válogatás nem minden versét tartalmazza ez a könyv (mégis több mint négyszer annyit), viszont a legelső kötetből, *A dolgok emlékezetéből* itt jelenik meg először néhány költemény. Az időrendben, kötetek szerint szerkesztett gyűjtemény még így sem adhat teljes képet Balla Zsófia lírájáról, hiszen a kötetek szimbólumként ható, besugárzó címei és a ciklusok összefüggései, s így a hajdani belső szerkezet óhatatlanul is elvesznek. Elég, ha csak az egyetlen teljes magyarországi kötetre, az *Egy pohár fűre* gondolunk, aminek kevesebb mint a fele olvasható itt. (S így kevésbé érezhetjük meg a személyesség és a „*menynyi menny*” felkiáltás játékosságába rejtett mély közvetlenséget).

A hiányokon tűnődve újra csak az előző válogatás, az *Eleven tér* cím-

sának elkerülése fogant az elhallgatásban. A későbbi befogadás számára felhívó jelleget adományozott a versnek. E titokzatos szándékon túl, első megközelítésben, Balla Zsófia költészete középpontjában olyan archaikus lírai alapállást érzünk, amit nyelvjátékokkal, szövegek és szerepek kiforgatásával, átírásával időről-időre ironikusra hangol, miközben tudjuk, hogy „*a dallam nem változtat szövegén*”. „*«Magam vagyok» Christine de Pisannal, / ötödfélszáz éves magány a társam*” – írja olyan könnyedén, hogy alig vesszük észre. Poétikai világának, létmódjának magányos megértéséhez hozzásegíthet a motívikus háló (gyűjteményes kötetnél szembetűnőbb) jellemzőinek a leírása.

„A dolgok emlékezete / újra és újra megaláz. / Nekem nem emlékeim, / csak fogalmaim vannak, / s mellettem naponta / in memoriam

galmi megismerés élményén át az érintettség érzéki-metaforikus megfogalmazása felé vivő úton számos tragikum-képző, érzelmi viszonyt kialakító példát lelhetünk. Az emlékek a halálra „mutatnak”, tulajdonképpen a halálra (az apa, később fájdalmasan egy újszülött halálára) emlékeztetnek. „*Minden emlékezés újra eltemet*”, „*S én megátalkodottan, / sírva hallgatok. (...) A múltból / nem értve semmit is*”, „*Két falás közt holtsápadtra válva, / Feldereng egy hang (...) kinyúlt / Kifutópálya lesz a test, hol az / emlékek dübörögve leszállnak.*”, „*Csak ezt ne, csak a földbe / ne / zöldellek éjjel / az emlékezet is / megteszi / ahogy apám után a földbe jártak / szerelmei*”. A fentebb idézett, *A dolgok emlékezete* című vers „naponta” időhatározója egy majd húsz évvel későbbi versszakban így éri el aztán végtelen konkrétságát: „*És látom őket gyerekekkel / kézben és ölben, verekedve, / OTT / egy kortyintás lélegzetért. / Taposva egymást, hörögve, / öregeket a földre döntve, / látom meghalni őket. / Naponta.*” A passzivitástól az együttérző látás moralitásáig, majd a nyelvi világteremtés révén az azonosulás cselekvést szimbolizáló képeiig követhető a versszubjektum: „*Mikor a szappant temettétek. Kis kör a barakk mögött. Mind bűzösek voltak. Iszonybüdös. Az emberszappan kimosta a föld hasát, sok temetetlen holtat. (...)*”, „*Mint egy bárány, iszamos. Vérzek lengyelül, zsidóul, e folyóval úsztatok.*”

Ugyanakkor ennél a versnél (*Vörös csík, vékony vérfonál*) is megfigyelhető, hogy bár elemzett motívumai alapján Balla Zsófia poétikai világképében a tragikum jelentésképző szerepe erősen kapcsolódik a Holocaust-hagyományhoz – és az er-

étikája szintén nem idegen Balla Zsófia játékossággal, szófutamokkal ápolt és takart vereségmisztikájától.

Az erős kulturális-morális allúziókkal átitatott egzisztenciális veszteségtudat (*„A vereség friss illata”* – írja egy új versében), és a „szövegben-lét” reflektáltsága közötti feszültség nemcsak nyelvkritikai következményekkel jár: a vers-ént sem hagyja érintetlenül. A narráció hitelességének látszólagos problémátlansága kezdettől fogva *a nyelvvel szembeni bizalom és kétely kettősségébe* ágyazódik.

Az elmondottak bemutatására most önkényesen kiválasztott *Elmondom milyen háború* című korai vers metaforái például szétszórják a jelentést, hogy aztán a képzettársítások nyomait követve váratlan nyugvópontra leljünk az utolsó, a kérlelhetetlen igazság kinyilatkoztatásaként felhangzó kijelentésben: „*Levetkőzik a vers, hallgatás lesz belőle*”. A „verstest” ehhez hasonló élveboncolása a csend és hallgatás hagyományának az értelmezés körébe vonása mellett – mintha egyben szakítópróba is lenne. A nyelv teherbíró képességét, az újrateremtő, mágikus nyelv transzcendenciáját érintő vádként hangzik fel. (*„Kiütköznek a szavakon is a nyomok, / a Másföldi érintés.”* – ír erről az érzékfeletti vagy éppen tudatalatti kapcsolatról).

Ha követjük a verset az utolsó sor intenciója szerint, akkor a „puszta igazság” képekből kivetkőző egyszerűsége, szándékolt egyértelműsége elapasztja a költői képek értelmezhetőségének forrásait, elzárja a tetszés, a szépség felőli közelítés útjait. Együtt hallgatunk.

A végpont kijelölése ez a játékosság, a képzelet szabadságának birtokán belül; azért belül, mert a vers-én kihívó intenciója nem saját elhallgatására utal. Inkább a nyelvvel-nyelvben megtörténő örökös bűnbeesésre. Tulajdonképpen a verset, a nyelvi „lelkiismeretet” veszi célba, mint az egyetlen közvetítőt-hordozót a megnyíló transzcendencia felé. (Szintén illőnek vélt példaként, a *Hallgatás rondója* című versből: „*Úgy hallgass: lovasok, falak / a csendtől tántorogjanak. / (...) A szavak megszégyenüljenek.*”). Hasonló belső mozgás látható bele itt a rávetítés-tárgyiasítás-felmutatás folyamatába, mint a passzivitás megtörésének vázolt menetébe; az azonosulás, együttérzés közössége felé tartva, mindezt a hitelesítő személyesség láthatárába illesztve. „*Bőrömön örökre ott a heg*” – olvashatjuk emlékül a beszédes, *Páncél nyomai* című kötet *A lovag élete* című versében.

„Talpra állít a tőkesúly, az ottvágy. / De nincs bennem még annyi föld.” A könyv utolsó, *Budatest* című ciklusa – aminek jelentőségére a kötetcím holdudvara is utal – formai eszközeiben az itt-, és ottlét (égi-föl-

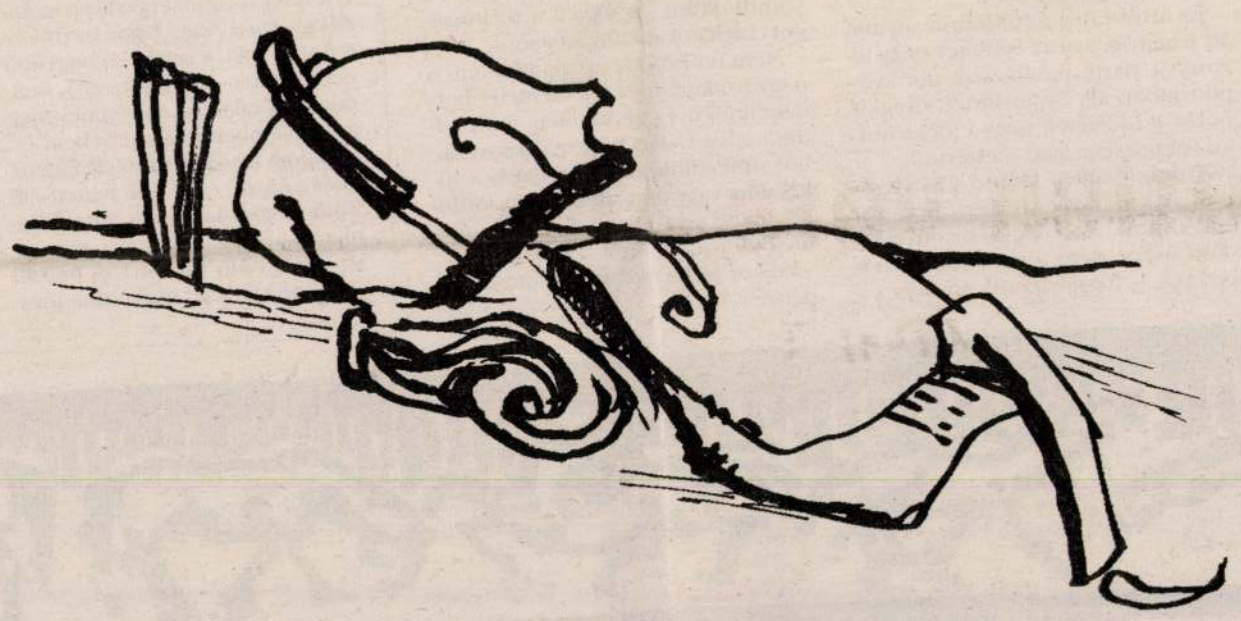

Sinkó István rajza

adó rejtélyessége ragadja magával a

ég a gáz.” – első kötetének címadó

re szinte ráépülő erdélyi politikai-ki-

Élet és Irodalom
1996 ápr. 20

KÁLLAI GÉZA:

Építészet

Bank of Hi-tech

Mint annyi más kérdésben, abban is szükség lenne össztársadalmi megegyezésre, hogy milyen legyen a jövő Budapestje. Egyszer végig kellene beszélni, mi a védendő és örök térszervezési érték, mi legyen a Város harmadik évezredében a lépték, és mit kell átmenteni – egyesek szerint asszonyos – építészeti, hangulati habitusából.

Nem először kell ezt megtenni. A százötven évvel ezelőtt volt városmagot, aminek rosszemlékű súlypontja az Újépület volt, elsöpörte az eklektika meg a spekuláció úgy, hogy csak az imitt-amott lelhető klasszicista homlokzat emlékeztet arra, hogy volt.

Millenniumi mértékű beavatkozás lenne szükséges ahhoz, hogy a várost a mai életformához igazítsuk, s ez az igény – ha lenne rá pénz – elsöpörné a legharcosabb város- és műemlékvédő törekvéseket is. Ahogyan már el is kezdte. Az égbe szökött telekárakhoz nem igazodnak a rendezési tervek, amikhez már nem alkalmazkodik senki, csakúgy, mint az előírt főpárkánymagasságokhoz, hiszen ma már sokszor nincs is párkány. Az építész – ha teheti – olyan térvilágot képez, ami a jövendőbeli élet funkcionális befogadására is alkalmas lesz.

Finta József a Nemzeti Bank és az Arany János utcai teleknégyzeten megtehette. Ehhez lehetőséget adott az építtető Infic-Bank-Center és az OTP Rt. magas mércével állított igénye, és a kivitelező magyar MK International Kft a hozzá szokatlan és kitűnő felkészültsége.

Az öt (!) pinceszinten négyszáz gépkocsi befogadására alkalmas mélygarázst és egy gyorséttermet kellett elhelyezni, úgy, hogy a talajvíznek négy és félezer köbméternyi beton alaplemez tart ellene, és hordja a tizenhét szint vasbeton szerkezetét. Ennek a szerkezetnek kellett igazodni a Szabadság tér épületeihez úgy, hogy a város növekvő rétegeihez a brazil és baltikumi gránittal burkolt épülettömeg, az éghez pedig az ezüst-üveg homlokzat illeszkedik. Eklektikusan, hogy ezt a szót használjam, mert az építész kezét a már szinte a génjeinkbe ivódott kényszer vezette, amikor párkányt küszködött oda, ahol annak – a babonán kívül – semmi oka sincs.

Pedig, pedig. Az az eklektika, ami Budapest képét máig meghatározza, akkor naprakész volt Európából, és magáévá tette azt a húzóerőt, amit a fin de siècle jelentett. Semmi sem indokolja azt, hogy fanyalogjunk a Főváros domborzati viszonyaiból eredően bizony a városképbe beúszó sötét, vagy éjjel kivilágított üvegdoboz miatt, ami abból a kényszerből keletkezik, hogy a klímaberendezéseket valahol el kell rejteni. Nem teheti másként. Az épületgépészet és az építészet egységét megteremteni eddig még sohasem sikerült. Kéretik akár a Loire-menti kastélyokra gondolni, azok tetőin milyen kéményrengeteg van, pedig akkoron csak a kandalló jelentette az épületgépészetet. Meg a szabad tűzhely. Az építész itt amellett, hogy illeszkedett a környezethez léptékben, plasztikai erőben, ha tetszik, méltóságban is, érvényesítette saját akaratát, saját elképzelését, és jelenléti épülettel mutatja igazát a korról, technológiáról, funkcióról, formáról, térszervezésről.

Ez utóbbiból a földszinti átrium ád mustrát, ami az épületet négy toronyra osztó passzázsok metszéspontjában áll, látványlifttel, üvegkupolás lefedésével, négy előcsarnoktól fokuszáltan igazi mestermű.

A már említett kitűnő kivitelezés a munkájához minden anyagot megkapott, és csak gyakorlott szem veszi észre, hogy a nemesacél szerkezetek – fogalmazzunk finoman – nem mindig „passzolnak" a gránitburkolatokhoz, és a kövek hézagai is egyenetlenek. Meg kell tanulnunk újra a milliméter pontosságú építést. Mert egyszer már tudtuk. Tessék megnézni a Tőzsde-TV-palota belső burkolatait.

Öröm, hogy eljutottunk odáig, hogy a 12 személyfelvonókabin tervezetten változatos, szinte intarziás faburkolatú, és a ház szellemének megfelelően igényesek a vizes blokkok is. Szépen megoldottak a sok kilométeres csőhosszakat, vezetékeket rejtő álmennyezetek, s a pilléreket rejtő acéllemez szerkezetek is.

Külön említést érdemel az, hogy az építés során nem tették tönkre az épület északi oldalán a kis parkot. Mi több, növényzetét megőrizték, térburkolatát és kertépítményeit felújították – az építés költségén. Nem utolsó szempont az sem, hogy az épület él, a belső elrendezés a bérlők-tulajdonosok igényei szerint folyamatosan készül, épül. Jóllehet vannak még kiadatlan üzlet- és irodahelyiségek, szinte kitehetni a megtelt táblát. Ez azért is figyelemre méltó, mert bizony az utóbbi években sok olyan irodaház épült, amin azóta is kinn a felirat: kiadó.

Szólni kell az épületgépészetről is, a teljesen klimatizált hűtés-fűtésről, a modern BMS. elektronikus épületfelügyeletről, amely kezeli, figyeli, vezérli a felvonókat, a tűzoltórendszert, érzékeli a garázsban a széndioxidot, és ügyeli a biztonságot. Láthatólag kifogástalanul.

Nem utolsó érzés végigtekinteni a négy irodaszint és a tetőemelet bordanélküli üvegszerkezetén, amit eddig csak a Dallas bevezető képsoraiból ismertünk, megsimogatni a tükörsima vagy épp rusztikus gránitfelületeket, azzal, hogy na ugye, mi is meg tudjuk csinálni.

Akkor is, ha csak ritkán van hozzá pénz.

BUDAI KATALIN:

Rádió

Nyelvhús

A szavakban rejlik valami: éreztem már, mielőtt még tudtam volna olvasni. Ugyanazt a palacsintát például nem ettem meg, ha kakaósnak mondták – csak ha csokisnak.

A nyelvben van démon és géniusz, megsemmisítő és teremtő erő: több, fontosabb, kiszámíthatatlanabb és rejtelmesebb, mintsem szabályokkal, ajánlatokkal, purifikátori dörgedelmekkel vagy akár törvényi elfojtással meg lehetne zabolázni.

A hét programjai sokkal szélesebb értelmezését adták e gondolkodásunkat megszabó alapértéknek, evolúciós terméknek vagy kommunikációs eszköznek, mint a korábbiak.

Író, nyelvtörténész, kisebbségi politikus mind *szót kapott*, hogy kifejtse viszonyát a nyelvhez.

Rendkívül megkapó volt, ahogy a nyelvemlékeket élményszerűen magyarázgató *Lukácsy Sándor* bemutatta, hogyan beszélhettek zártabb magánhangzókkal, rövidebb szavakkal ugatásszerűen eleink – de az is, ahogy *Grandpierre Attila*, a VHK alapítója és a csillagos univerzum faggatója elmesélte, miként jönnek elő, mintegy transzban, számára a szavak, s generálnak később leíradó szövegeket. (Érdekes lehetett volna valláskutatót is hívni, aki összevetette volna ezt a samanisztikus gyakorlatot a „nyelveken szólá" Bibliából is ismert állapotával.)

Szilágyi Ákos a „szittya" szó akusztika vonzásköre ihlette meg (és nem a nemzetgyalázás szándéka), *Parti Nagy Lajos* szerint viszont ő (aki a nyelv legnagyobb mai mágusa – mondom én), semmit nem talált ki, ami nincs meg az utca emberének nyelvében.

Három felvidéki író (*Gál Sándor, Soóky László* és a már Pesten élő *Tóth László*) kirajzolta azt a folyamatot, amit egy hátborzongató „államnyelv védő törvény" és orwelli „nyelvrendőrség" működése idézhet elő, lelkileg is, de intézmények és szellemi, irodalmi művek szintjén is óriási károkat okozva. (Ugyanakkor közölték a megdöbbentő adatot: az 1992-es „szelídebb" nyelvtörvény lehetővé tette a nevek magyaros átírását, méghozzá ingyenesen: öt százaléknyian éltek vele... Az Irodalmi közügyek most futó, a műalkotások zártabb világától messzebbre rugaszkodó és valódi társadalmi gondokig eljutó új sorozat egyik darabjaként a *Kulcsár Katalin* szerkesztette beszélgetésben megválaszolatlan, mert megválaszolhatatlan maradt a logikus kérdés: mi ez a jelenség? Beidegződött félelem? Jóra való restség? Egyszerű közöny? S ugyancsak egy adás ideje alatt bejárhatatlan volt a *Péntek János* kolozsvári nyelvész által megpendített folyamat: a regionalitás-különfejlődés, elszigeteltség, kétnyelvűség és asszimiláció társadalmi-pszichikai-politikai gubanc-rendszere.

Fontos lett volna, amire csak utaltak az egyes beszélgetések: a nyelvi norma kényes kérdése. Tulajdonképpen ma mi tekinthető annak érvényesen, és mi fér bele?

A szubjektív érintgetések (*Csaplár Vilmos* ritka őszinteségű és mélységű beszélgetései) és a több évszázadot percekbe sűrítő áttekintések (*Deme Lászlóé, Balázs Gézáé*), valamint a rádiós alkotók (*Albert Zsuzsa, Bán Magda, Csizmadia Tibor, Erős László, Gáll Ernő, Katona Imre, Neszmélyi Magdolna, Simonyi János, Szebényi Cecília*) figyelmes és beidegződéseket átprogramozni igyekvő munkája mindenesetre elegendő volt, hogy szembeállítson azzal a misztériummal, ami a nyelv, s ugyanúgy, mint Kosztolányinak – csak mi nem tudunk róla – életünk legnagyobb eseménye.

(Április 15-től 21-ig, Kossuth és Bartók rádión elhangzott műsorok)

Orbán János metszete

Dr. Finta József és a rendezők szeretettel várnak minden építészt és érdeklődőt a megnyitó utáni kötetlen beszélgetésre.

A Móra Ferenc Múzeum,
a Magyar Építészek Szövetsége, Budapest, Szeged
és a Csongrád Megyei Építész Kamara
tisztelettel meghívják Önt és Barátait
a múzeum I. emeleti kiállítótermébe
(Szeged, Roosevelt tér 1–3.)

DR. FINTA JÓZSEF

építészgrafikai kiállításának
megnyitására

A tárlatot 1998. november 20-án,
pénteken du.1/2 5 órakor
Novák István építész
nyitja meg.

Közreműködik
a GÁRDIÁN CSELLÓZENEKAR

A kiállítás megtekinthető:
1998. november 20–1999. január 31.,
naponta 10–17 óráig.
(kedden 10–15 óráig, hétfőn szünnap.)

F. k.: dr. Vörös Gabriella
Officina Nyomda, Szeged

DR. FINTA JÓZSEF

Kossuth-díjas építész

ÉPÍTÉSZGRAFIKAI KIÁLLÍTÁSA

Móra Ferenc Múzeum, Szeged

FINTA József

1998.VI.23

Egy ember a Viharsarokból

Akit svéd úrnak nézett Costa Gavras

Szerencsétlen körülmények halmozódásáról többféleképpen lehet beszélni. El lehet indítani az ilyesmit könnyed, bujkáló humorral is, ami épp csak annyira csíp, ami még elviselhető. Ahogy *Páger* Antal fogalmazott *Oszter* Sándort vigasztalgatván: Tudod, mi lehet a te nagy bajod? Az, hogy egészen fiatalon eljátszottad a Ruzsasanyit. És az is maradtál... No de... mondom én most *Csurka* Lászlóról írván: mit szóljon akkor ő, aki ugyanezen emlékezetes produkcióban még csak nem is főszereplő vala, hanem az egyik nagy természetű perzekutor, röszkei Rácz Pali, akit Ruzsa Sándor az első rész nyitó jeleneteiben rettentően helybenhagy.

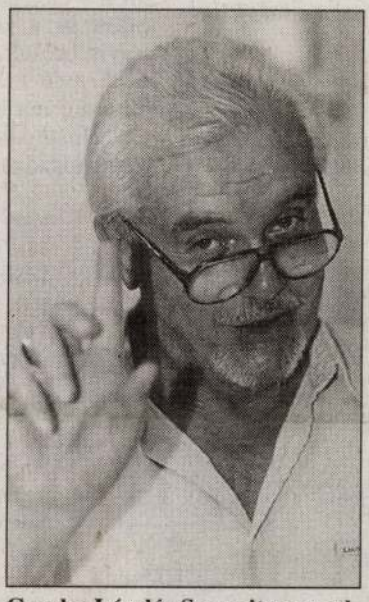

Csurka László: Semmit nem adtam fel! HAVRAN ZOLTÁN FELVÉTELE

Érdekes lenne egyszer összeszámolni: hány csendőrt, smasszert, első és második gyilkost, sötét mellékszereplőt játszattak el a most 62 éves Csurka Lászlóval? De mi van akkor, ha elérkezünk oda, ahol „a dolgok bonyolultakká és szomorúakká válnak" – ahogy Thomas *Mann* mondja? A dolgok Csurka László esetében ott kezdenek el gyanúsan összegabalyodni, amikor azt próbáljuk meg felderíteni, milyen erők terelték be e sokkal többre hivatott, színes és tehetséges embert a szűk ketrech[illegible] hol aztán ingerülte[illegible] fel [illegible]

népi arcot kért egyik munkájához. Engem ajánlottak. Tudom, hogy nem az a karakter vagyok, mint *Görbe* János, *Bihari* József vagy *Tompa* Pufi volt... Ám a világhírű rendező ekképpen jajdult fel láttamra: mit akarnak ezzel a svéd úrral?

– Az ember egyszer csak azon kapja magát, hogy be van skatulyázva. Mi is a helyzet a „nagy gonoszokkal"? III. Richárddal, Jágóval? Többen is kielemezték már: a drámaírók nagyobb élvezettel formálták meg a sötét figurákat, mint a jó embereket. Aki *érzi* a drámákat, az tudja, hogy mennyire így van! Régen él bennem a vágy: túljutva X mennyiségű apró gonoszon, végre adják ide nekem a nagyot is! Csak az esetlegességek, a megfoghatatlan szempontok döntenek.

– Az illetékesek nem tudták elviselni, nem szerették, hogy a Csurkák nem szeretnek mindent, ami az országban történik... Vannak azért szép emlékeim is. Az 1955-ös Csongor és Tünde Kecskeméten. Felkerülésem a Nemzeti Színház társulatához, az ott eltöltött szép évtized. A puszta odatartozás is öröm volt. Jó volt az indulásom: Pompeiust alakítottam az Antonius és Kleopátrában. Aztán jöttek itt is a gödrök, a bukkanók, a pocséták, [illegible]

NAPLÓ

HONISMERETI TÁBOR nyílt meg zalai felső tagozatosok számára az egervári várkastélyban. A hagyományok és a történelem iránt érdeklődő tizenévesek az 1848–49-es forradalom és szabadságharc eseményeivel, valamint a megye műemlékeivel és népszokásaival ismerkednek meg behatóbban, többnyire játékos formában.

FINTA JÓZSEF olaszországi és amerikai útirajzát bemutató tárlat látható a Magyar Építészek Szövetsége székházában (Budapest VIII., Ötpacsirta u. 2.).

A ST. GALLENI APÁTSÁG kultúráját bemutató kiállítás nyílt meg Keszthelyen, a kastélymúzeumban.

HIDAK címmel Peter Gabrijelcic szlovén építész kiállítása nyílik meg ma délután öt órakor a Pesti Vigadóban (Budapest V., Vigadó tér 2.).

Közép-európai kulturális fesztivál Londonban

Göncz Árpád köztársasági elnök nyitotta meg hétfőn Londonban a kilenc közép-európai ország részvételével zajló, három hétig tartó kulturális fesztivált – tudatta az *MTI*. A rendezvényt a soros EU-elnöki tisztséget július elsején átvevő Ausztria és a posztot még tíz napig ellátó Nagy-Britannia szervezte a bécsi kormány kezdeményezésére. A seregszemlén Ausztria és Magyarország mellett Bosznia-Hercegovina, Horvátország, Csehország, Szlovákia, Olaszország, Lengyelország és Szlovénia képviselteti magát. A július [illegible]

Gémesi György a pelikán

Gödöllő a magyar S

Gémesi György gödöllői polgármester sebészorvosként nem álmodott politikusi pályáról: tanult szakmájában is kiszámítható jövő, biztos karrier várt rá. Életében a fordulatot nézeteinek és a történelemnek szerencsés összetalálkozása hozta.

– Gödöllői születésűként természetesen ezer szállal kötődtem a településhez. Azt hiszem, mindenekelőtt ez a magyarázata annak, hogy engedtem a rábeszélésnek, és indultam az 1990-es önkormányzati választásokon. A bizalom viszont arra kötelezett, hogy a lehető legtöbbet tegyek közérdekű terveim megvalósításáért, s hogy az egykori ígéretek maradéktalanul megvalósuljanak.

– Gödöllő címerének pajzsrészét a pelikán uralja. Mit szimbolizál ez az egzotikus madár?

– Azzal, hogy kicsinyeit saját vérével táplálja, az önfeláldozás jelképévé lett. Esetünkben a folytonos megújulásra késztető múltra, a megőrzésre, továbbvitelre, gazdagításra kötelező tradícióra is utal. Van mivel büszkélkednünk, s akad mit tanulnunk eleinktől. Ennek igazolására hadd emeljem ki a helyi krónika néhány kifejező erejű mozzanatát. Írásos forrás először 1349-ből említi az akkori falut. *Nagy Lajos* királyunk a gyermekkori nevelőjének, *Pohárnok* Péternek adományozta a környék földjei[illegible]

virágoztatták apáik, nagyapáik lakhelyét.

– Ma is szívesen idézik fel a Grassalkovichok példaadását…

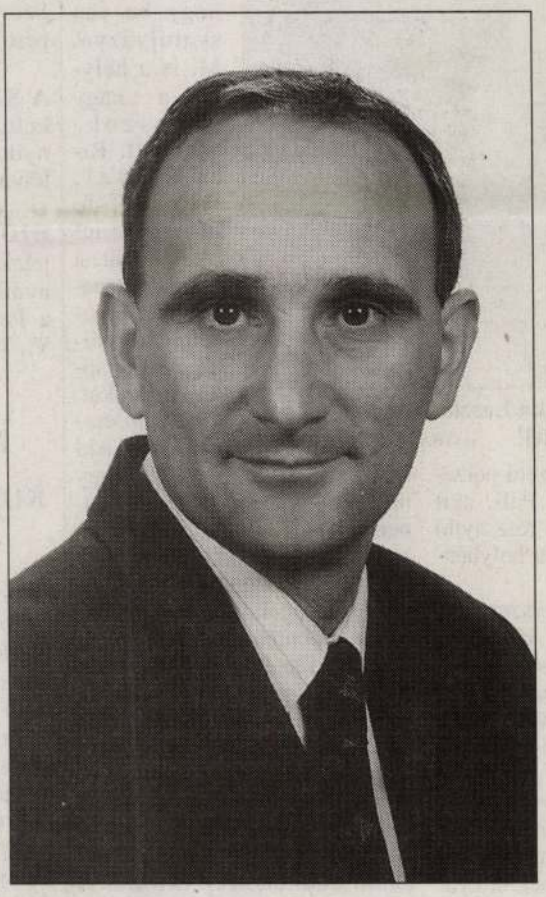

Gémesi György: Egymilliárd forintos kölcsönt veszünk fel, de számítunk a vállalkozókra is

– Kétségtelenül bizonyították áldozatkészségüket. A hatal[illegible]

mint a birtokot. Előtte az ig[illegible] tehetséges *Ybl* Miklóst kérte fel, hogy irányítsa a felújítás. Sokat – életéből hat esztendőt töltött itt a kortársak által i[illegible] nagyra becsült, igazi magyarba[illegible] rát *Erzsébet* királyné, akine[illegible] kultuszát ma is ápoljuk. Itt pi[illegible] hent *Horthy* kormányzó, vadászatra fogadva – többek között *– II. Viktor Emmánuel* olasz uralkodót és *Pacelli* bíborost, a későbbi *XII. Pius* pápát. Létezett itt művésztelep, s rendszeresen visszatértek ide olyan kiválóságok, mint *Blaha* Lujza, a nemzet csalogánya, *Ambrus* Zoltán író és színigazgató vagy *Diósyné Brüll* Adél, *Ady* Lédája.

– Miként összegezné az 1945-től a rendszerváltozásig terjedő időszakot, s ezek hogyan függnek össze a már említett örökséggel?

– Vegyük előre az erényeket, ezek listája ugyanis rövidebb! Pozitívum az, hogy 1966-ban ismét város lettünk. Az viszont aligha vitatható, hogy Gödöllő kiérdemelte az „alvóváros" minősítést, hiszen a lakosság zöme – az ipartelepítés ellenére is – a városba járt dolgozni. Az emberek reggel utaz[illegible] késő délután vagy [illegible] haz[illegible] Nem

Finta József

Megújuló Magyarország

1998 történelmi jelentőségét az adja, hogy demokratikus úton kormányra kerülhetett egy olyan modern, szabadelvű, jobbközép párt, amelyik céljai és programja megvalósítása érdekében nyíltan felvállalja a konfliktust a posztkommunista, szocialista és a velük szövetséges balliberális erőkkel. A választások eredményei világosan jelezték: a magyar társadalom többségének már elege volt a késő kádári elitek pragmatizmusra hivatkozó értéknélküliségből és az ebből törvényszerűen következő, általánossá váló erkölcstelenségből. A Kádár nélküli kádárizmus liberális elvekkel felhígított változata alkalmas volt ugyan a demokratikus és piaci körülmények közötti további tőkefelhalmozás biztosítására, valamint az SZDSZ számára oly fontos kulturális terület megszállására és ellenőrzésére, de az 1994 és 1998 között kormányzó MSZP–SZDSZ koalíciónak a jövőről semmiféle víziója nem volt: nem rendelkezett olyan jövő- és társadalomképpel, amely túlélése érdekében vonzóvá vagy legalább szalonképessé tehette volna. Egy ügyintézésre berendezkedett kormányra nem lehet szavazni. A hétköznapi ügyek intézéséből ugyanis sosem következnek világos társadalompolitikai célok.

Magyarországon a rendszerváltozás egy viszonylag hosszabb, békés átmenet során zajlott le, ami eleve lehetővé tette a korábbi kivételezettek – a késő kádári elitek – számára, hogy hatalmukat és befolyásukat a legkülönbözőbb eszközökkel és technikákkal átmentsék. Az Antall- és a Boross-kormányok képtelenek voltak az MSZP és az SZDSZ köré szerveződő formális és informális politikai, gazdasági és kulturális monopóliumok, illetve érdekszövetségek erejének és befolyásának megtörésére. Az 1994-es választásokon lényegében nem történt más, mint hogy a politikai hatalmát átmenetileg elveszített késő kádári elit a gazdasági és a kulturális életben betöltött monopolhelyzete mellé visszaszerezte a politikai hatalmat is. Ennek a hatalomnak az eredete 1948-ra nyúlik vissza. Ekkor jött létre az a kommunistákból álló politikai és gazdasági érdekszövetség, valamint az az informális kapcsolatrendszer, amelyik sok változáson esett át ugyan, de amelynek különböző mutációi gyakorlatilag öt évtizeden át tartották ellenőrzé-

De az Orbán-kormányban érezhetően megvan az elszánás arra, hogy demokratikus eszközökkel felszámolja a múlt erőit, megtörje az évtizedek óta fennálló formális és informális befolyásolási és hatalmi monopóliumaikat. A kulturális életben, a médiában, és az élet egyre több területén a versenyhelyzet kialakítása súlyos érdekeket sért. Nem véletlen, hogy az MSZP és az SZDSZ érdekkörébe tartozó úgynevezett független véleményformáló értelmiségiek fokozódó gyűlöletkeltéssel és a politikai-szellemi közélet hiszterizálásával próbálják csökkenteni a kormány mozgásterét. Ezek a túlreagálások egyúttal a növekvő félelem jelei is, amelyek világosan mutatják

MARABU RAJZA

a tét nagyságát és a késő kádári struktúrák erejét. Valószínűleg most érzik először komoly veszélyben magukat. A jobbközép kormánykoalíció deklarálta: élni kíván összes törvény adta jogával, ami rendkívül komoly fenyegetést jelent a múlt erői számára. Ebben az összefüggésben az adónyomozó hatóság felállításával kapcsolatban megfogalmazott szocialista és szabaddemokrata fontoskodások, valamint a szervezett bűnözés ellenére a Fidesz kész a rendszerváltozás folytatására, bizonyos korrekciók végigvitelére, az öröklött monopóliumok felszámolására. Választási programjában erre tett ígéretet. A polgári Magyarország és a polgárosodás célként való megfogalmazása napjainkban ugyanis nem más, mint a baloldali, szocialista, balliberális és kommunista eszmeiség elutasítása. Ilyen értelemben a rendszerváltozás lényegében egyenlő a polgárosodás lehetőségének megteremtésével, ami szükségszerűen vezet el a polgári társadalom és a szociális piacgazdaság jól működő intézményeinek kiépítéséhez. Ezért létkérdés a polgári Magyarország megteremtése, bármennyire irritálja is ez annak a haladó baloldalnak a képviselőit, akik közül sokan tevőlegesen is részt vettek a polgárság megsemmisítésében, illetve évtizedekig vagy esetleg csak néhány évig, de aktívan közreműködtek a polgárosodás folyamatának megakadályozásában.

A Fidesz képviseletében egy olyan politikai elit került döntési helyzetbe, amelyik független a múlt erőitől, nem kötődik érdekcsoportokhoz, ezért személy szerint

új kormánynak valójában nincs önálló mozgástere. A jobbközép kormány céljai és preferenciái világosak: biztosítani akarja a rend szabadságát és a biztonságot; vissza kívánja adni a tisztességes munka becsületét és az összetartozás érzésének természetes emelkedettségét; támogatja a családokat – minden polgári társadalom legkisebb, de legfontosabb közösségét; nemzeti érdekeink sérelme nélkül kíván csatlakozni az Európai Unióhoz.

Ehhez képest úgy tűnik, a magyarországi baloldalnak és a baloldali liberálisoknak nincsenek adekvát válaszai kor kérdéseire. Kiderült, hogy az MSZP olyan posztkommunista párt, amelyik képtelen megszabadulni súlyos örökségétől. Az MSZP valójában egy pártként működő politikai-gazdasági érdekszövetség. A kétpólusú politikai szerkezetben a folyamatosan identitászavarral küszködő balliberális SZDSZ nem számottevő politikai erő: hatóköre alig terjed túl a fővárosi értelmiség egy igen agresszív, jól körülhatárolható részén. Kérdés, hogy ilyen körülmények között van-e egyáltalán reális esély arra, hogy a közeljövőben létre-

Kékcédulás kuratórium

HARASZTI MIKLÓS

Miért kell nekem prófétának lennem? Nem lehetett volna egyszer úgy, hogy nem jól látom a jövőt? Most már az sem vigasztal, hogy igazam lesz a folytatásban is.

Azt jósoltam e helyütt idén nyáron, hogy a Fidesz, ha csak bölcsen le nem állítja magát, képes lesz elhinni, hogy joga van megduplázni a kormánypárti kurátorok számát a kiegyensúlyozott médiatestületekben. Szerencsétlen felhúzós jurátusok, ha joglyukat látnak, lőnek.

De azt is jósoltam: utolsó hübrisz lészen a pohárban, ha a Fidesz megszállja a közmédiumok kuratóriumait. Ettől kezdve Orbán is befutja Antall és Boross pályáját. Ők ugyanis – áldozatuk, Elek István rosszul emlékszik – nem abba buktak bele, hogy nem szállták meg a közmédiumokat, hanem abba, hogy megszállták.

Mostanra, amikor jóslatból hírré vált a megszállás, annyi einstandot követett el már Orbán, hogy fel sem tűnik a lépés meciari minősége. Bizony mondom néktek, ezek itten szlovák hétköznapok. Így érezhette magát a szebb szabadságra vágyó tót atyafi, amikor Vlado a parlamentben egyetlen éjszaka alatt lecserélte a közmédiumok testületeit, vagy amikor elzavarta a rádió egész vezetését, mivelhogy az nem örült az ott is újra bevezetett reggeli kormányfélórának.

Megpróbálom érzékeltetni a demokrácia-horrort, ami itt most műsoron van.

Először is éppen az történik, aminek a megakadályozására az egész médiatörvényt létrehozta a parlament: tíz év után ismét a kormány képviselői tulajdonolják a közmédiumokat. Ha egyetlen mondatban kellene összefoglalnom a rendszerváltás célját a médiumokban, így szólna: ellentétben a jogi parlamenttel, a közvélemény parlamentjének nem szabad az éppen győztes többség uralma alatt állnia.

Másodszor: a Magyar Távirati Irodával és a Magyar Rádióval a rendszerváltás megbízható háttérgépezetébe kerül homok. Ebben a két műhelyben nyugati minőségű munka folyt, és a színvonala az egész rendszerre kivetült. Ha hozzászoktunk, hogy választási szabadságunk teljes, hogy a hírvilág pártatlan és nem hamisítja meg a valóságot, akkor ez a két intézmény volt az oka. Ha ez a két [illegible] hiú remény, hogy akár a

VÁRADI PÉTER

Leitmotiv

Vakulva jóllakásig,
és nincsen érdek semmi,
én általában, senki,
mindenki másként lenni,
és hullva rá akadva
a billegő fogasra,
ha eldől, önmagamra,
így készítesz hibásat,
védhetetlen hibákat,
a fej, a törzs, a lábak,
lenőtt szemhéj alá kap
golyót, bőrös fedettel,
és incipit: vak ember,
a jóllakásig másik,
szülődve önmagányit.

Váradi Péter (1976) költő, kritikus. Kötete még nincs.

CRITICAI LAPOK

Ízelítő a decemberi számból

Immár kit válasszak? – Caragiale a Katona József Színházban – A Fradira várva – Új magyar darab, a Portugál a Kamrában – Sörök és rézfúvósok – Hrabal az Új Színházban – Ibusárbogárd – Parti Nagy Lajos darabja a Játékszínben – Euripidész Iphigeneiája és O'Neill Amerikai Elektrája – Doktor Faustus tragikus históriája – „A szeretet az egyetlen" – Dosztojevszkij à la Brecht – A Bűn és bűnhődés Debrecenben – Le a harisnyanadrággal! – A postás mindig kétszer csenget a Thália Stúdióban – Jelenetek egy házasságból – George Dandin Kaposvárott.

Műemlék-helyreállítás az ezredvégen

Az embereknek mára elegük lett a térdig érő műemlékekből, a pusztulás szomorúságát árasztó, töredékes épületmaradványokból. A közvélemény a nemzet sikeres periódusait jellemző nagyságot, szépséget is látni szeretné, és a legkevésbé sem érdekli, hogy a műemlékvédelmi szakemberek eközben a hitelesség és az eredetiség kérdéseiről vitáznak. A világ egész egyszerűen megváltozott, ma már az sem egyértelmű, hogy a pusztulás visszavonhatatlan: elvégre a számítógépes játékokban bármikor lehet kérni egy új életet – Fejérdy Tamásnak, az Országos Műemlékvédelmi Hivatal általános elnökhelyettesének ez a gondolata adott alapot ahhoz a vitához, amelyet építészek, műemlékvédelmi szakemberek és városatyák folytattak a minap *A műemlék-helyreállítás az ezredfordulón* című konferencián.

A tanácskozást végighallgatva a laikus érdeklődő egyrészt megveregethette a saját vállát, hiszen számos prekoncepciója igazolódott: kerek perec kiderült például, hogy a kortárs építészek egy csoportja és a műemlékvédő szakemberek némelyike jó mélyen megásott lövészárokból tüzel egymásra. Másrészről azonban meglepetés is érhette az előre gyártott elméletekkel érkezőt: világossá vált ugyanis, hogy a műemlékvédelemmel kapcsolatba kerülő polgár ma még korántsem számíthat egységes hivatali fellépésre; sokkal valószínűbb, hogy szakmai érvek csapnak majd össze a feje fölött.

Fejérdy Tamás előadásának egyébként éppen az volt a legérdekesebb mozzanata, hogy kiderült belőle: magukat a szakembereket is zavarba ejti az elvárások gyors változása, a szekértáborok elszigetelődése. Az alelnök elsősorban azokra a veszélyekre hívta fel a figyelmet, amelyek az eredményesség útjában állnak. Kifejtette például, hogy az értékelés „felpuhulása", értékként kezelése mindennek, ami régi, elrettenthet az igazán fontos objektumok megóvásától, s hogy a múlt fetisizálása elfordíthat a jelen alkotásaitól. Mint mondotta, a műemlékek helyreállításakor fennmaradásuk biztosítása az elsődleges cél, de ma már a bemutatás módjának is találkoznia kell a közönség igényeivel. Fejérdy szerint a módszereket illetően még akad néhány olyan tabu, amelyekkel ideje volna leszámolni.

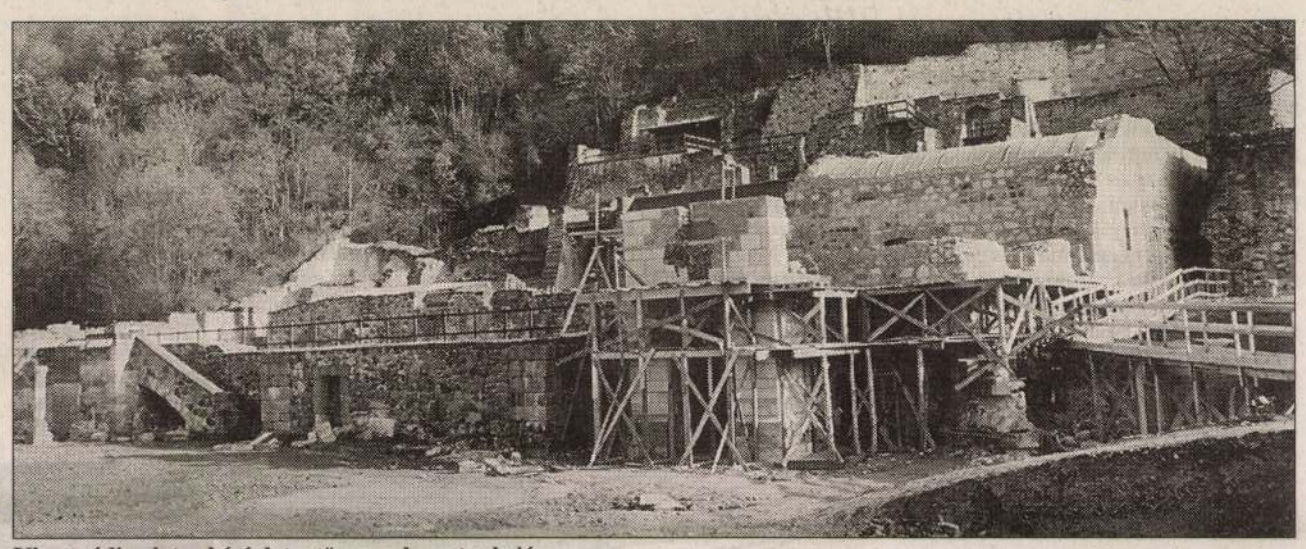

Visegrádi palota: kísérlet a tömegrekonstrukcióra

BÁNHALMI JÁNOS FELVÉTELE

A romok lefedése például gyakran szentségtörésnek számít, annak ellenére, hogy nincs látogató, aki a földből éppen csak kiálló falmaradványok alapján el tudná képzelni, hogyan festett a valamikori épület. Nem véletlen, hogy egyes – ma még merész újítónak számító – szakemberek egyre gyakrabban kezdeményezik a jelzésszerű térrekonstrukciót, a hajdani tömegek érzékeltetését. Ugyanígy vitatott kérdés a romok eredeti anyaggal való kiegészítése: a hagyományos megoldás a hozzáépítés harsány jelölése, miközben külföldi példák azt mutatják, hogy járható út az eredeti anyagok és hagyományos technikák rekonstrukciós célú felidézése is.

Legalább ilyen érdekes kérdés, hogy milyen formában kell az utókorra hagyni a műemléket: ahogyan mi találtuk, vagy ahogy eredetileg festhetett? Újra kell-e tehát vakolni az eredetileg fedett falfelületeket, ki kell-e egészíteni a rekonstruálható, de ma töredékes falképeket? S ami a másik oldalt illeti: be lehet-e mutatni másolatokat ott, ahol a látogatók rohama súlyosan veszélyezteti az eredeti részletek épségét? (Az utóbbira egyébként már van is példa Magyarországon: a jáki szobrokról készültek nemrégiben kópiák.)

A műemlékeket csak látogatóként ismerő laikus alighanem mindezekre a kérdésekre hangos igennel válaszolna. Ám hogy a szakember nézetei nem mindenben egyeznek meg a laikus látogatóéval, mutatja az a tény, hogy Lővei Pál koherens konzervatív eszmerendszert fogalmazott meg előadásában. Példák sorával illusztrálta, melyek voltak meglátása szerint a közelmúlt elrontott műemlék-helyreállításai – különös hévvel ostorozta a műemlék épületek udvarának lefedését, mint például a Budapesti Történeti Múzeum palotaudvarának üvegtetővel való borítását –, s kijelentette: a hitelesség fogalmának bevezetése tökéletes tévút, megnyitja ugyanis az utat a rekonstrukció és a pótlás előtt. Lővei, aki az eredetiséget tartja a védendő értékek kritériumának, egyébként úgy véli: olyan átfogó, országos programra van szükség, amely megszünteti a mai gyakorlatot, mely szerint az ország különböző tájain eltérő műemlékvédelmi gyakorlat érvényesül.

Az egymással is vitatkozó műemlékvédők beszélgetésében bombaként hatott ugyanakkor Finta József felszólalása, aki arra hívta föl a figyelmet, hogy a műemlékvédelem mai gyakorlatának érveiből, mindennapjaiból és személyes kapcsolataiból is kirekesztette a magyar építészetet, annak ellenére, hogy a jelennek éppen úgy joga van nézetei deklarálására, mint az előző koroknak. Az építész kijelentette: ha a második világháború előtt is olyan szabályozás lett volna érvényben Budapesten, mint ma, akkor a ma már védett, értékes épületek nem születhettek volna meg. Finta ezért minél hamarabbi és prekoncepcióktól mentes párbeszédet sürgetett a műemlékvédő szakemberek és a kortárs építészek között, különösen, mert – mint mondta – ha sokáig halogatják a tárgyalást, a piac átlép mindkettejükön, és saját törvényei szerint formálja át a világot.

Katona Tamás, aki a műemlékekben mindennél gazdagabb Várkerület volt polgármestereként szólalt föl, ha lehet, még inkább a gyakorlat oldaláról közelítette meg az elméletinek szánt kérdést. Úgy fogalmazott: ha a műemlékvédelmi hivatal nem tud pénzt adni az értékek megóvására, akkor ne is kérje számon az általa diktált elvek megvalósítását; együttműködést kínáljon diktátumok helyett. A politikus elsősorban arra hívta fel a figyelmet, hogy a műemlékek zöme vagy maga is használatban lévő épület, vagy lakott, sőt turisták milliói által felkeresett környezetben van. A műemlék funkciója tehát igenis befolyásolja a helyreállítás módját, az eredetiség megőrzését és a hitelesség megteremtését. Hogy ne menjünk messzebbre: az embereket igenis elégedettséggel tölti el, ha mindennapi környezetükből eltűnnek végre a romok.

N. Kósa Judit

Finta József műhelye

szerkesztette: RAPPAI ZSUZSA

Megjelenik 1997 májusában

Ára: előfizetéssel 6.160,- Ft (ÁFA-val) + postaköltség

Megjelenés után 8.960,- Ft (ÁFA-val) + postaköltség
(Az igényelt köteteket csak akkor tudjuk megküldeni, ha azok ára címünkre vagy bankszámlánkra megérkezik!)

rendes postával ajánlottan Budapestre és vidékre 200,- Ft
utánvéttel Budapestre és vidékre 600,- Ft
(Megjegyzés: rendes postai kiküldés esetén a kiadó a küldemény sorsáért nem tud felelősséget vállalni!)

A kiadvány megrendelhető csekken vagy
az MHB 10200847-32411519-00000000 számlaszámon átutalással, azonban
a megrendelő lapot mindenképpen szükséges postai úton visszaküldeni
(ha az átutalás és a megrendelő lap megérkezett, számlát küldünk)

✂

Finta József műhelye

szerkesztette: RAPPAI ZSUZSA

MEGRENDELŐLAP

Megrendelem Rappai Zsuzsa szerk.: **Finta József műhelye** című kötetét

☐ előrendeléssel 6.160,- Ft (az összeget átutalom)
☐ megjelenés után 8.960,- Ft (megjelenéskor kérek értesítést)
(kérjük a megfelelő kockát megjelölni)

a megrendelő neve

címe

telefonszáma (faxszáma)

dátum

bélyegző, olvasható aláírás

Finta József műhelye

(Tervek, épületek, írások, interjúk)

Kunszt György bevezetőjével,
Vámossy Ferenc közreműködésével

szerkesztette: Rappai Zsuzsa

Mundus – Magyar építőművészet – 2

MUNDUS KIADÓ

Mundus Magyar Egyetemi Kiadó

Iroda: Budapest, VIII., Ludovika tér 2. Postacím: 1537 Budapest 114., Pf. 387.
Telefon: (36-1) 210-1075; Fax: (36-1) 133-5378

Finta József műhelye

szerkesztette: RAPPAI ZSUZSA

Kb. 320 oldal, kb. 880 színes és fekete-fehér fotó és rajz, a könyv mérete 24 x 33 cm

A jelenkori magyar építészet egyik legismertebb képviselője Finta József c. egyetemi tanár (Budapesti Műszaki Egyetem), az MTA r. tagja és tagja a Művészeti Akadémiának is. A Kossuth- és állami, valamint kétszeres Ybl-díjas alkotóművész az elmúlt három és fél évtized folyamán számos központi helyen álló fővárosi és vidéki épületet álmodott meg, s így jelentős mértékben járult hozzá a mai Budapest, illetve néhány vidéki város arculatának kialakításához.

Működésének első évtizedét – a hatvanas évek során – az útkeresés jellemezte: a fiatal építész az ún. északi iskola formái és léptékei, másrészt az IPARTERV-iskola törekvései irányában tájékozódott. Már ekkor a funkció elsődlegessége számított épülettervei fő mozgató erejének. Ez határozta meg a Dunaújvárosba tervezett garzon- és üzletházat, valamint a salgótarjáni városközpont kialakítására vonatkozó elképzeléseket és a kapcsolódó épületek formáit.

Alig 28 éves, amikor megkapta élete első igazán jelentős budapesti feladatát: a város első nemzetközi szintű szállodája, a Duna Intercontinental megtervezésére kérték fel. A korabeli fővárosi közvéleményt igencsak megosztó, a Dunapart képét meghatározó épületben azonban már testet ölt Fintának a környezet megértésén alapuló építészeti filozófiája: „Hiszem, hogy egy épületben az elsőrendű az, hogy képes legyen kielégíteni azt a funkciót, amelyre tervezték."

Az Intercontinental hotel-épületek sorát indította el, az alkotóművész tevékenysége következő másfél évtizedét a szállodaépítés uralta. Finta tervezte a Hotel Volgát, a Hotel Bratislavát (Pozsony), a Hotel Voronyezst (Brno). A nyolcvanas években tucatnyi olyan újabb épület következett, mint a Hotel Fórum, a Hotel Novotel, a Hotel Penta, a Hotel Taverna, a Hotel Hungaria (Bécs), ezenkívül a Nemzetközi Kereskedelmi Központ (Váci utca), a Budapesti Kongresszusi központ, valamint a Central Wecksel und Creditbank (Bécs). A nyugati tervezési és kivitelezési módszerek elsajátítása, stilárisan pedig a high-tech és a posztmodern hatása jellemezte ezt a korszakot.

Fintának a nyolcvanas évek második felétől napjainkig terjedő időszakát ugyanakkor a modernizmus cizelláltabb gondolkodásmódja hatja át, bár továbbra is a funkcionalitás játszik meghatározó szerepet. Olyan épületek említhetőek e korszakból, mint a Nemzetközi Kereskedelmi Központ (József Attila utca), a Hotel Liget, a Hotel Corvinus Kempinski, a Bank Center (Szabadság tér), az Országos és Budapesti Rendőr Főkapitányság új épülete, a Vasudvar vagy a szászhalombattai református templom. Mindehhez pedig kapcsolódik még egy sor olyan tervezés, amely a meg nem valósult Világkiállítás témaköréhez kapcsolódik.

Finta munkássága ma már fogalom a magyar építészetben. A város kitüntetett pontjain elhelyezkedő épületei – szándékai szerint – állandó kihívást jelentenek a közvélemény számára. Az alkotóművész, aki mellesleg az építőművészet professzora és a tudományok doktora, elméleti területen is jelentős munkássággal rendelkezik: cikkei, előadásszövegei, tanulmányai nagy számban jelentek és jelennek meg különféle szakmai folyóiratokban és gyűjteményes kiadványokban.

A 20. század jeles magyar építészeit bemutató új műhelysorozatában a Mundus Kiadó ezúttal Finta József életművét kívánja bemutatni. A bevezető tanulmányt és a háromszereplős interjút (az építészhez és a kötet szerkesztőjéhez Vámossy Ferenc csatlakozott) az egyes épületek műleírásokkal, tervrajzokkal, fotókkal illusztrált keletkezéstörténete követi. E műtörténeteket kritikák, interjúk és az építész saját műelemzései egészítik ki. A kötet, amely sokszínű szöveganyagot, gazdag színes és fekete-fehér fotógyűjteményt foglal magába, illetve különféle tervezések dokumentációit tárja az olvasó elé, a jeles építőművész utazások során készült rajzainak reprodukcióival válik teljessé. (A kötethez valamennyi informatív szövegrész, valamint az írások gazdag válogatásának az angol nyelvű fordítása kapcsolódik.)

MEGRENDELŐLAP

BÉLYEG HELYE

Mundus Kiadó
Budapest 114.
Pf. 387.
1537

FINTA

Finta József épületei

Budapest legújabb bevásárlóközpontja

Millennium Center a Vasudvarban

„Összetett, összefüggő, egy életet élő, izgalmas térstruktúra; a pince, a földszint és az emelet egybefüggő átláthatósága adja az épület építészeti vonzerejét. Ez a háromszintes tér nem csupán kereskedelmi célokat fog és tud szolgálni, de az egész pesti belváros fóruma is lehet, ahol különféle kulturális és egyéb rendezvények is helyet kaphatnak, s amelyben az öröklött múlt építészeti-esztétikai értelemben is együtt élhet a jelen és a jövő formáival, hangulataival, designejaival."

A hányattatott sorsú Vasudvar helyén mára elkészült Millennium Center funkcióját nagyon pontosan fogalmazta meg tervezője, *Finta* József. A Budapest szürkeségéből vidám sárga-zöld színeivel kiemelkedő, a jövő évezredet idéző bevásárlóközpont és irodaház s a hozzá kapcsolódó apartmanház, a Millennium Court a Belváros egyik legizgalmasabb látványossága. A tervezésnél és az építkezésnél Finta József és „csapata" a környezet által kínált lehetőségeket és az igényeket is messzemenően figyelembe vette. A belvárosi parkolási nehézségekre gondolva a tervezők az alagsorban egy 160 férőhelyes parkolót alakítottak ki. A Műemlékvédelmi Hivatal útmutatását követve *a főhomlokzatot, a kapubejárót, az udvarteret, valamint az üvegtetőt a Vasudvarban hajdan épített eredeti forma szerint állították helyre.*

A Váci utca–Pesti Barnabás utca–Galamb utca–Régiposta utca által határolt területen lévő Millennium Center jóval több, mint egy hagyományos bevásárlóközpont. Az Erste Bank (korábbi nevén GiroCredit) által vezetett bankkonzorcium finanszírozásában épített központ beruházási értéke 460 millió ATS (mai értéken kb. 7,4 milliárd forint). A létesítmény tulajdonosa a Vasudvar Hotel Kft., melyben az Erste Bank mellett – a telek apportja révén – az V. Kerületi Önkormányzat is tulajdonos húsz százalék értékben. A bevásárlóközpont és a hosszabb ideig itt tartózkodó, külföldi üzletembereknek lakást kínáló apartmanház üzemeltetője a Marriott International.

Minden bizonnyal Pest egyik legelegánsabb üzletháza lesz ez, hiszen a forgalmazott márkák között szerepelnek többek között Calvin Klein-, Naf Naf-, Swarowski-, Zsolnay-termékek. Az üzletekhez a Váci utca felől vezető passzázson és a Pesti Barnabás utcai bejáraton keresztül is be lehet jutni. A földszinten kávézó, később a legalsó szinten étterem is a vendégek rendelkezésére áll.

(rácz)

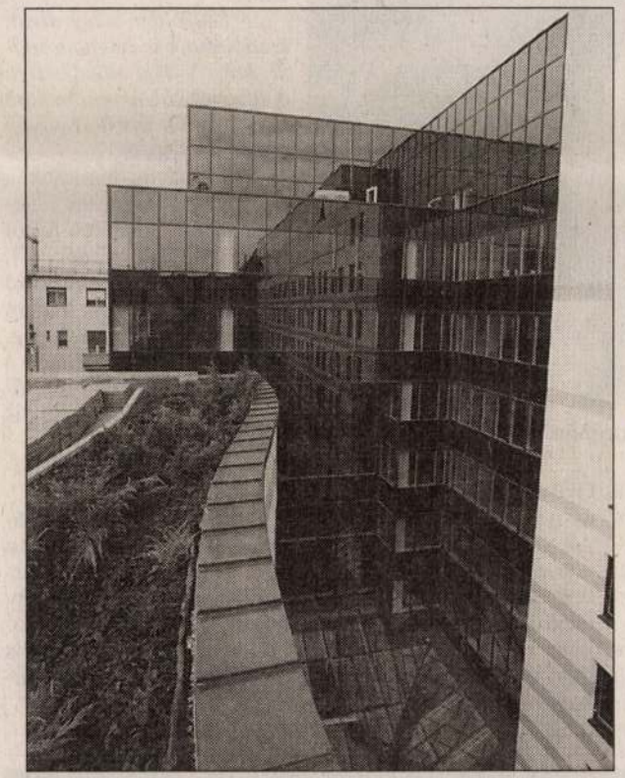

A Millennium Center felülnézetből

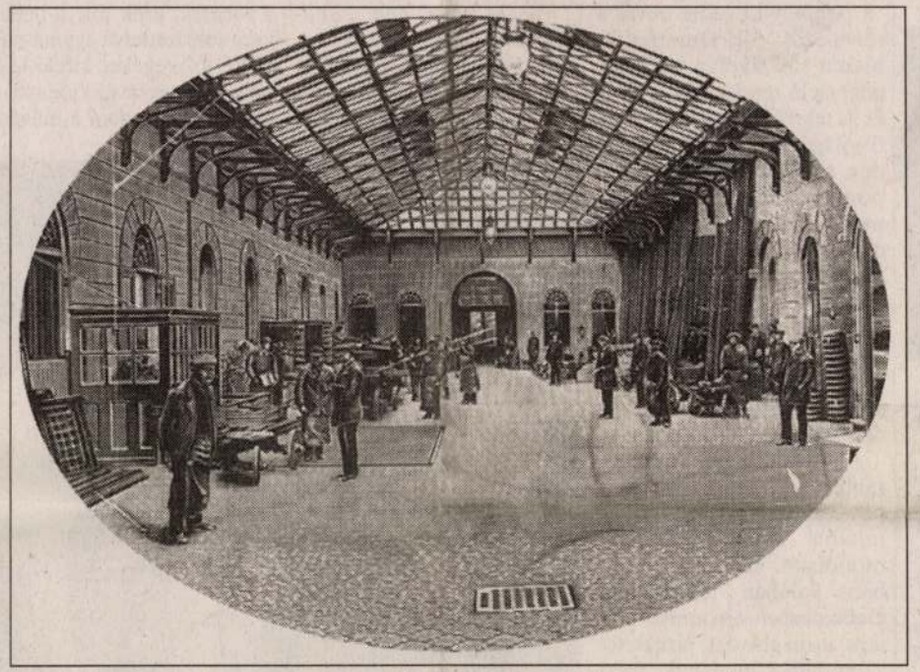

A hajdani Vasudvar

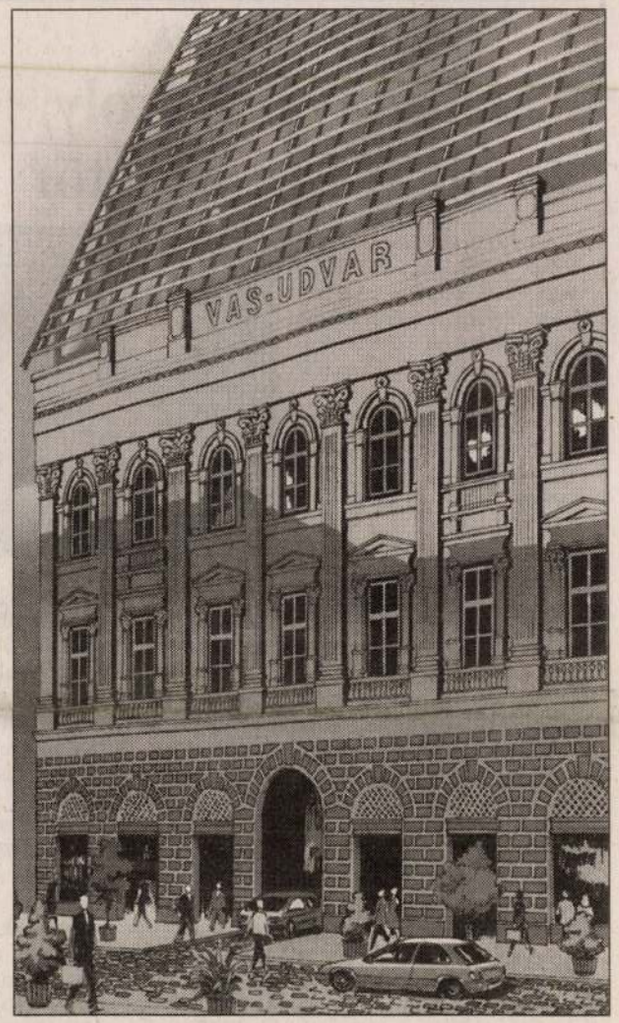

A felújított épület makettje

Művészszoba

Neumayer Károly, a hivatásos amatőr

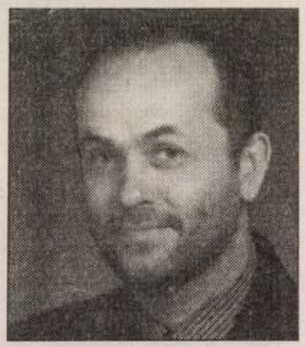

A *Pécsi vasutas-fúvószenekar* nevét már a széles nagyvilág ismeri. Egyremásra nyerik a nemzetközi fesztiválokat. A sikerek kovácsa karnagyuk, *Neumayer* Károly.

– A fúvószenekarok a világ más tájain évszázados hagyományra tekintenek vissza. Mi az oka, hogy nálunk csak az utóbbi évtizedekben honosodott meg ez az apparátus?

– A fúvószenekart a klasszicizmus *harmoniemusik*jából eredeztetik: ezt még csak 4–6 tagú csoportok szólaltatták meg. XIV. Lajosnál már csakugyan zenekarnyi fúvós játszott. Nálunk nem alakultak ki a nyugati királyi udvarokra jellemző reprezentatív fúvósegyüttesek. Mára csökkent e távolságunk a Nyugattól, de még ma sem támogatnak úgy itthon hivatásos fúvószenekart, ahogyan külföldön teszik, s ahogy itthon is szimfonikus zenekarokat, kórusokat. A honvédségnek, rendőrségnek, pénzügyőrségnek, tűzoltóságnak van ugyan fúvószenekara, de nincs olyan civil együttes, amely hivatásos zenészeket tömörítene. A Marosi László vezette *Budapesti Koncertfúvósok* tettek erre először kísérletet, de ők sem részesülnek támogatásban. Kiváló fúvósaink szimfonikus együtteseinkben ülnek. Amerikában ötvenezer

– Segít, hogy jó művek születnek fúvószenekarra itthon és szerte Európában. A repertoár szüntelen megújul. Ez a 21. század hangszerapparátusa! Ami pedig munkánkat illeti: amatőr felvételek mellett is lehet profi alapossággal dolgozni.

– Bizonyára nem minden zenészed azonos képességű. Hogyan egyenlíted ki a hangzást?

– Nincs olyan tagunk, aki negatívan befolyásolná a hangzásminőséget, s mindenki „ott van a darab mögött". Ha pedig valami meghaladja képességét, versenyen vagy jelentős koncerten tudnia kell, melyik az a három–öt taktus, amelyben nem szabad játszania… De a személyiségével akkor is jelen van, s ez érezhető! Sokat munkálkodunk a hangképzésen – jóllehet ma már csak heti egy próbánk van, s az erre igen kevés.

– Tartasz szólampróbá-

A Sybill Debrecenben

Operett tévés szemmel

Málnay Levente nevét a tévénézők jól ismerhetik, hiszen sok sikeres irodalmi adaptáció rendezője. A film és a televízió volt eddig az ő világa, de majdnem minden rendező eljut ahhoz a ponthoz, amikor szívesen megméretteti magát egy más műfajban. Debrecenben, az alföldi cívisvárosban nemrég mutatták be a *Csokonai Színház* színpadán *Jacobi* Viktor örökbecsű operettjét, a *Sybillt*, természetesen Málnay Levente elképzelései szerint.

– Zenés darabot már korábban is állítottam színpadra – mondja a rendező, de az inkább musicalnek volt mondható. Ebben a műfajban valóban debütáltam Debrecenben. Örömmel vettem a meghívást, azért tekintettem kihívásnak, mert az operett említése különböző véleményeket indukál. A magukat valamire is tartó kritikusok fanyalognak. A prózai színészek lenézik gyakran bugyuta történetei miatt, az operisták néhány nagyoperettet kivéve nem tartják elég nívósnak a zenéjét. Csak a közönségnek tetszik, s ez a lényeg. Egy bizonyos, én másképp gondoltam a színészi alakítást, a mozgást, az éneklést, mint sokan mások.

– De ezzel nem ellenoperettet kívánt rendezni?

– Szó sincs róla. Az eredeti zenét a korabeli libretto alapján akartam színpadra állítani. Nem akartam modernizálni a darabot. Így maradt a korhű jelmez, a látványos díszlet. Mindkettő nélkülözhetetlen, a hitelesség kelléke. Mindössze úgy gondoltam, hogy a színészek egymáshoz fordulva énekeljenek és beszéljenek, ha a megírt jelenet úgy kívánja, és ne rohanjanak a zenekari árok fölé a publikum felé fordulva egymásnak szóló szövegeket kifelé kiabálva. A próbaperiódusban gyakran kérdeztem a művész kollégákat, miért sietnek előre, amikor a partner a háttérben ül. Furcsállották először, de elfogadták, amit mondtam. A premieren tízperces taps jelezte a sikert.

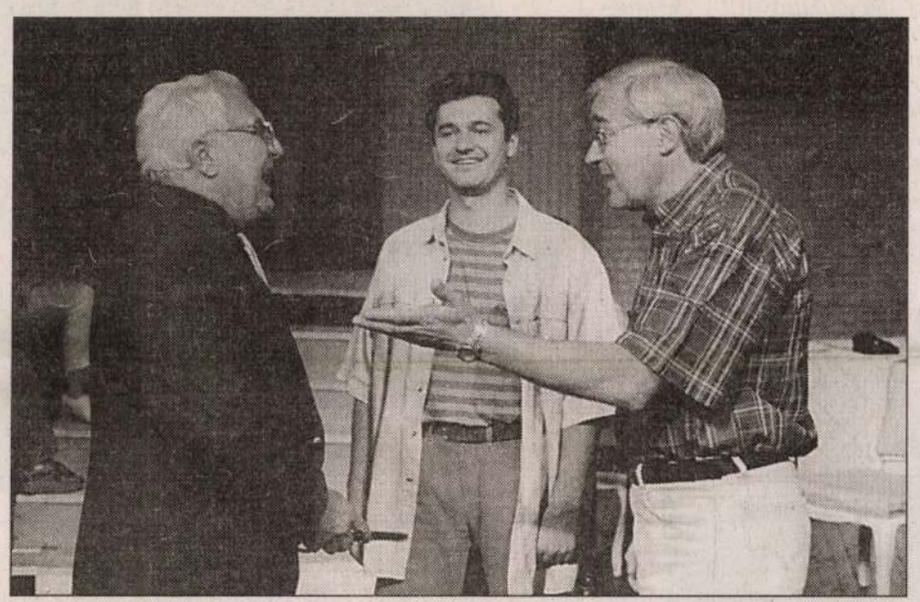

Málnay Levente (jobboldalt) instrukciót ad a próbán a színészeknek

– Többtagozatú teátrum a Csokonay Színház. Volt választék énekesből, színészből és táncosból. Menynyire ismerte a társulatot? Mi szerint válogatta a közreműködőket?

– Májusban több előadáson ott ültem *Lengyel* György igazgató úr mellett, és néztem az előadásokat. Az ötleteit megbeszéltük, volt ellenvetésem, volt amiben egyetértettem vele. Remekül dolgoztunk együtt a jelmeztervezővel, *Libor* Katival és a díszlettervezővel, *Langmár* Andrással. A koreográfus *Nagy* György jó érzékkel, izlésesen mozgatta a társulatot. A karmester *Blázy* Lajos minden este nagyszerűen szólaltatta meg a partitúrát. A szerepeket lekettőztük, hiszen nem lehet veszélyben az előadás. Meggyőződésem egyébként, hogy nincs első meg második szereposztás. A publikum az előadásért fizet, és a legjobbat szeretné látni.

– Külföldön nagy divat, kezd nálunk is meghonosodni, hogy vidéki előadásokra a környék lakóit autóbuszon a színházhoz viszik. Így van ez Debrecenben is?

– Igen, sőt nemcsak a Hajdúságból érkeznek a nézők, hanem a határon túlról is, elsősorban Erdélyből. Ezért aztán a produkció nem utazik sokat, hanem helybe érkezik a közönség. Tavasszal, márciusban a főváros vendége lesz az előadás, így a pesti közönség is láthatja a Sybillt.

– Mire készül a televíziós Málnay Levente?

– A Magyar Televízióban minden változóban van. Ki tudja, mi lesz? Márciusban vagy áprilisban egy *László* Miklós-műből készül tévéjáték, színházzal is tárgyalok, de ez a jövő titka.

Várhegyi Andrea

Premier ma

FINTA József

(Végh): Korunk építészetének problémáiról nyilatkozott Finta József építész, akadémikus. = AK Magazin, II.évf. 1.sz. 1991 30 - 33.p. ill.

LEHET HOGY MÁR EGYSZER LEGÉPELTEM

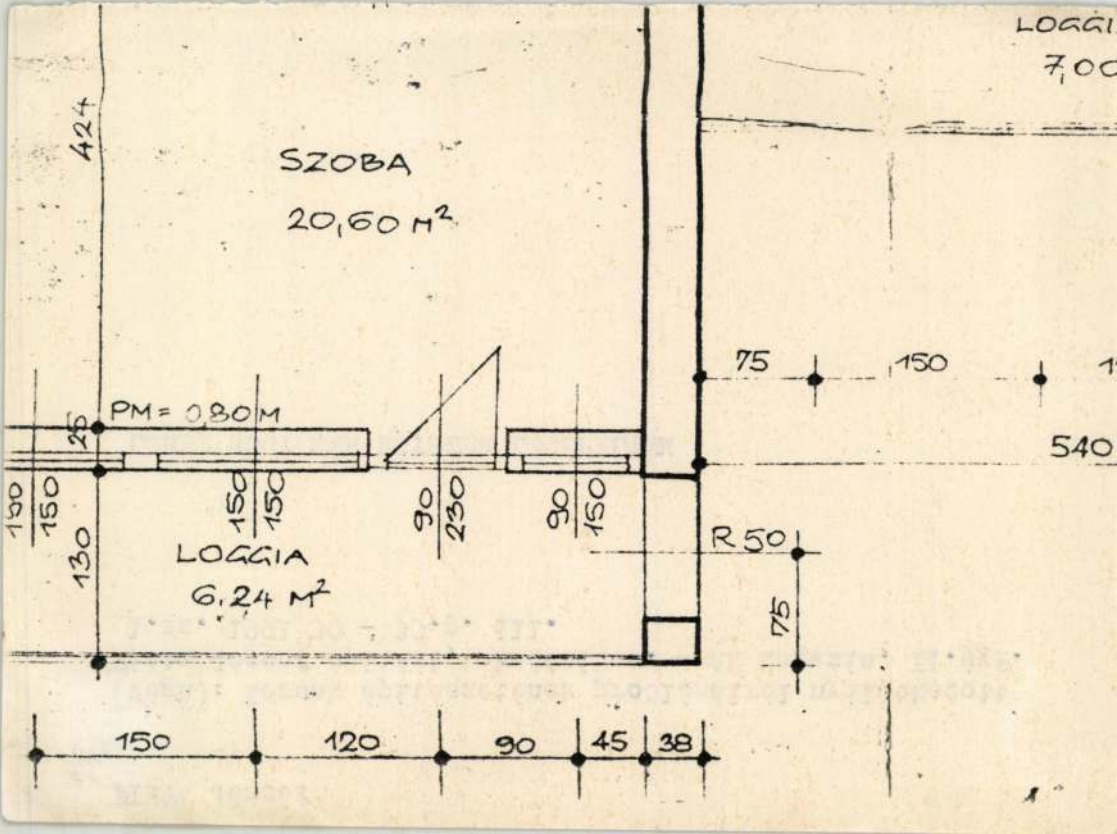
LOGGI
7,00
424
SZOBA
20,60 M²
75
150
PM = 0,80 M
25
540
190
150
130
150
150
90
230
90
150
LOGGIA
6,24 M²
R 50
175
150
120
90
45
38

Nyelik a milliókat az egri pincék

Kazamataváros építését fontolgatják

Egerben évről évre visszatérő probléma a város mélyét behálózó mintegy 130 kilométernyi rendszer, mely közel 2000 pincéből áll. A közutak beszakadása, a házak megroggyanása nyomán keletkezett károk elhárítása milliós nagyságrendben terheli az önkormányzat költségvetését. A kazamatarendszert az önkormányzat szeretné hasznosítani: lehet, hogy egy föld alatti várost építenek fel Eger alatt.

Mintegy 27 ezer 500 négyzetméternyi felületet tesznek ki a tám-, illetve természetes partfalak, s 1996-ig a városi önkormányzat 18 kilométeres szakaszon erősítette meg a pincerendszert.

A föld alatti „hálózat" változó méretű üregeket foglal magában, amiket tömedékelni kell. Az elmúlt években még 24 millió forintot kapott ezekre a feladatokra a város a központi költségvetésből, idén már csak 18 milliót. 1997-ben a szükséges munkálatokra vonatkozó pénzügyi előirányzat saját forrással bővülve 38 millió forint.

November végéig újabb 30 millió forintos állami támogatásra nyújt be pályázatot az egri önkormányzat, de a program befejezése csak az ezredforduló tájékán várható.

Mint megtudtuk, a Széna téri munkálatok befejezése után a felnémeti városrészben folytatódnak a felújítások, s a közvetlen veszéllyel is fenyegető helyszíneket már sikerült felszámolni. Az egri önkormányzat nem mondott le arról, hogy az évszázadok alatt kiépült kazamatarendszert hasznosítsa: egy gigantikus, föld alatti középkori város kiépítési lehetőségeit kutatják a hevesi megyeszékhelyen.

Szegedi panelsapkák

Kilenc lakást adnak át az idén

Sokszor bírálták már azokat a városi hivatalnokokat, akik a hetvenes évek közepén megengedték, hogy panelházak épüljenek Szeged eklektikus, múlt század végén épült belvárosában. Ám ezek a panaszok már nem segítenek a városképen. Sokkal inkább újra formázhatja a Tisza-parti nagyváros arculatát az a kezdeményezés, aminek kiötlője s megvalósítója az OTP Ingatlan Rt. Csongrád megyei igazgatósága.

A piac igényeit fölmérendő, kísérletképpen egyelőre egy négyszintes panelépületre kerülne „sapka". A három lépcsőházas társasház tetejére kilenc lakást álmodtak a tervezők. Köztük három egyszobás, 34 négyzetméteres, három másfél szobás 49, illetve 51 négyzetméteres, s három két és fél szobás, 63 négyzetméteres valósul majd meg a 35,2 millió forintos beruházás eredményeként. A gyorsan haladó építkezés különösebben nem zavarta meg a ház lakóinak életét, sőt örömmel vették a munkálatokat, hiszen ezzel megoldódnak a ház többéves beázási gondjai is. Attól sem kell tartaniuk, hogy plusz fenntartási költségek terhelik majd őket, hiszen az új lakások fűtése és vízellátása független lesz a már működő rendszertől.

Ezek beüzemelésére sem kell sokáig várni, ugyanis ha az időjárás engedi, már az idén megtarthatják a műszaki átadást. A lakásokat egyébként 80 ezer forint per négyzetméteráron kínálja majd a vevőknek az OTP Ingatlan Rt. Így egy másfél szobás otthonért 4 milliót kell kifizetnie a leendő lakónak. Mivel az épülő „panelsapka" ablakai a szegedi belváros szívében Tiszára néző panorámát kínálnak, a beruházó bízik abban, hogy befektetése megtérül, s akkor újabb panelruhák átszabásába foghatnak Csongrád megye székhelyén.

• Bátyi Zoltán

Paragrafusböngésző

Építési övezetek

§ A települések igazgatási területét, tehát minden talpalatnyi földet, a jellemző rendeltetésének megfelelő területfelhasználási egységbe (lakó-, üdülő-, ipari, közlekedési stb. területre) kell sorolni. Ezeket a területfelhasználási egységeket építési és egyéb övezetekre lehetséges, illetve lakó- és üdülőterületeknél kötelező tagolni. A besorolást rendezési tervben vagy helyi önkormányzati rendeletben kell megállapítani, ami azért fontos, mert a besorolás alapvetően meghatározza a terület további sorsát. A területfelhasználási egységeken ugyanis elsősorban a jellemző, rendeltetésüknek megfelelő építmények és telepek helyezhetők el. Más rendeltetésű építményt, ideértve a melléképületet és melléképítményt is, csak kivételesen, akkor szabad elhelyezni, ha az a terület és a rendeltetésének megfelelő földrészletek, építmények rendeltetésszerű használatát nem akadályozza, azokra nincs káros hatással, és az egészséget sem károsítja. Ehhez kapcsolódó feltétel, hogy az épület a területre vonatkozó részletes előírásoknak megfeleljen. A települési környezetbe illeszkedjék, továbbá az építmények között megengedett legkisebb távolságok megtarthatók legyenek.

Ha a terület rendeltetésének megfelelő új építmény az OÉSZ szabályainak megfelelő módon nem helyezhető el, az új építményt csak a régi átalakítása, lebontása vagy rendeltetésének megváltoztatása után szabad elhelyezni.

Valamennyi területfelhasználási egységen elhelyezhetők a következő építmények:

– köztárgyak;

– a területhez tartozó közutak (kiszolgáló utak, kerékpár- és gyalogutak) közterek és gépjármű várakozóhelyek;

– a kutatás és az ismeretterjesztés építményei;

– a fegyveres szervek honvédelmet és belbiztonságot szolgáló építményei;

– a közművek és a közműpótlók (a szennyvíztisztító és komposztáló telepek kivételével);

– a nyomvonal jellegű vezetékek;

– távközlési építmények;

– vízgazdálkodás, különösen a vízkárelhárítás, vízkivétel és vízhasznosítás építményei;

– nyilvános illemhelyek, hulladékgyűjtők;

– geodéziai jelek.

Valamennyi területfelhasználási egység – legyen az lakóterület, zöldterület, vagy bármi más, vízparti részén a vízi sport és a sporthorgászás céljára szolgáló közösségi építmények elhelyezhetők.

A területfelhasználási egységeken a jellemző rendeltetésüknek, valamint az övezeti előírásoknak megfelelő földrészletek (építési telkek, építési területek, egyéb területek) alakíthatók ki. Az építmények elhelyezésére építési telket, nyomvonal jellegű építmények elhelyezésére építési területet, közpark és belterületi erdő létesítése céljára egyéb területet kell kialakítani az egyes területfelhasználási egységek, valamint az övezetek részletes előírásai szerint. Az építési telket úgy kell kialakítani, hogy azon a rendeltetés szerinti főépület és melléképületei, melléképítményei a hatósági előírások szerint elhelyezhetők legyenek.

DR. SZABADY ATTILA

NÖVEKEDÉS MIATT

a Jones Lang Wootton eladásra kínálja a Siemens Investor Kft. megbízásából:

III., Bp.
Árpád fejedelem útja

6 060 m2-es, Dunára néző, kiváló elhelyezkedésű, légkondicionált, új irodaház.

III., Bp.
Lajos utca

4 580 m2-es felújított irodaház.

III., Bp.
Textilgyár utca

A jelenlegi épület helyére 4 585 m2-es új irodaház építhető.

A Siemens Investor Kft. az épületekre olyan vevőt keres, akitől az ingatlanokat legalább 2 évre visszabérelné. Információs anyagunk további részletes adatokat tartalmaz.

Érdeklődés esetén forduljon Ewen Hill-hez, Győrffy Erzsébethez vagy Számely Péterhez.

Jones Lang Wootton

Rákóczi út 1-3 H-1088 Budapest

266 4981

Facsimile: 266 0142

nbörze

SZERKESZTI: NAGY ILDIKÓ EMESE

Vasudvarból Millennium Center – 7,4 milliárdért

Budapest belvárosában – az egykori Vasudvar helyén – november 22-én nyílik meg a főváros legújabb bevásárlóközpontja, a Millennium Center. A létesítmény 3500 négyzetméterén elegáns üzletek találhatók. Ezen túl 3 ezer négyzetméteren irodák, valamint egy 108 négyzetméteres apartmanház és egy 160 férőhelyes parkoló is helyet kapott az épületben.

Az egykori Vasudvar helyén épült modern üzletközpontban – eleget téve a műemléki hatóságok elírásainak – az építtetők az ismerős főhomlokzatot, a kapubejárót, az udvarteret, valamint az üvegtetőt eredeti formájában állították helyre. A Váci utca, a Pesti Barnabás utca, illetve a Galamb utca által határolt területen felépített létesítmény túl kíván lépni a hagyományos bevásárlóközpontok funkcióin. Az épületben az üzletek mellett egy irodaközpont, továbbá egy apartmanház, a Millennium Court is helyet kapott. A mintegy 25 ezer négyzetméter alapterületű létesítmény földszintjén a későbbiekben egy kávézót, illetve egy éttermet is megnyitnak majd.

Az Erste Bank (korábbi nevén GiroCredit Bank) által vezetett bankkonzorcium finanszírozásában épített központ beruházási értéke mintegy 7,4 milliárd forint volt, amelyet részben a konzorcium által nyújtott 300 millió ATS értékű hitelből fedeztek. A létesítmény tulajdonosa a Vasudvar Hotel Kft., amelyben az Erste Bank mellett az V. kerületi önkormányzat is tulajdonos 20 százalék mértékben. A nyitást követően az egész létesítmény üzemeltetője a Marriot International lesz. A Millennium Center nem csak kereskedelmi célokat szolgál majd. A tervező Finta József reményei szerint a háromszintes épület a pesti Belváros fóruma lehet, ahol különféle kulturális és egyéb rendezvények is helyet kaphatnak majd.

• K. H. P.

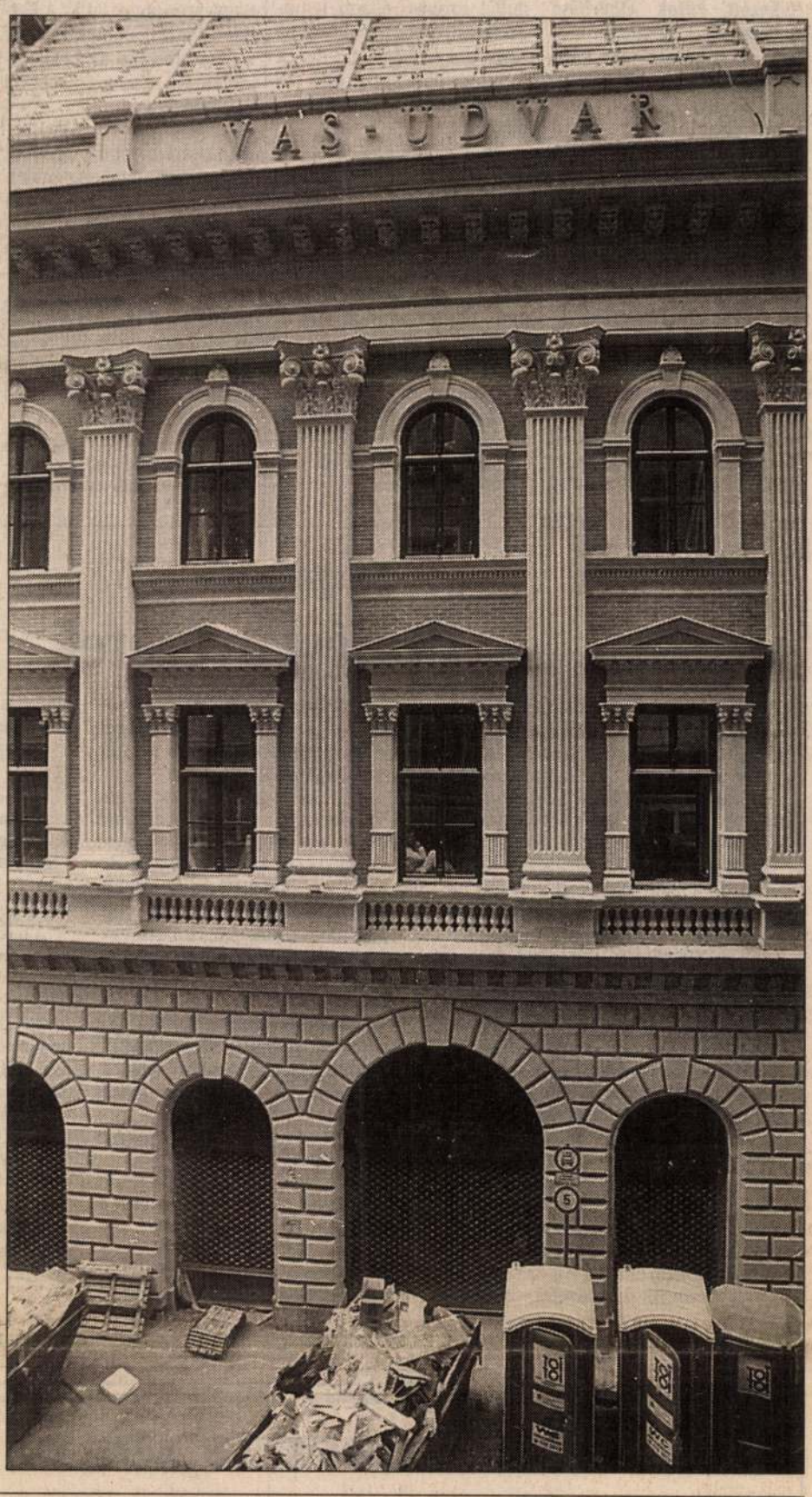

FOTÓ: PÉLYI NÓRA

Átjátszották a Haller Market tulajdonjogát

Bevásárlóközpont helyett pereskedés

A Ferencvárosban, de talán egész Budapesten is nehéz találni olyan helyet, melynek funkciója nem változott az elmúlt több mint száz évben. Ilyen hely volt a Haller utcai piac 1995-ig. Ekkor ugyanis az önkormányzat pályáztatás útján eladta a területet a Dirav-Haller Kft.-nek, hogy ott bevásárlóközpontot építsen. A tervek szerint a piac a helyén maradt volna, mert az önkormányzat a szerződésben kikötötte: még legalább tíz évig nem lehet az árusokat kirakni, azaz a telek egy részében piacot kell építeni. Az építkezés megindult, nekiálltak kiásni az alapot, ám itt meg is rekedt az ügy: a piac helyén már egy éve egy futballpálya nagyságú, három méter mély gödör tátong. Szotyori Judit, jegyzői referenstől megtudtuk: a kft. ez év július harmincegyedikéig vállalta az építkezés befejezését, ám környezetvédelmi problémák merültek fel. A szállítás megoldásához fákat kellett volna kivágni, de ez ütközött a terület részletes rendezési tervével (rrt). Az építtető az rrt módosítását kérte, amit az önkormányzat a beruházás fontossága miatt meg is szavazott. Itt azonban megálltak a dolgok. Közben az önkormányzat az építkezés idejére az Óbester utcában hozott létre ideiglenes piacot, és annak engedélye is lejárt júliusban. Az engedélyt az Állat-egészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Állomás meghosszabbította ugyan, de további beruházásokat írt elő. Az ideiglenes piaccal kapcsolatos többletkiadások az építtető céget terhelik majd. Közeledett az ideiglenes piac működési engedélyének lejárta, és látván, hogy a területen nem indul meg építkezés az önkormányzat megnézte a terület tulajdoni lapját a földhivatalban. Ekkor két figyelemre méltó eseményre derült fény. Az egyik, hogy az építtető cég tavaly augusztus huszonnyolcadikán jelzálogjogot jegyeztetett be a területre, a tulajdonba adás viszont csak két nappal később történt meg. A másik az, hogy a vásárló idén március tizenegyedikén eladta az ingatlant egy kilencven százalékban külföldi tulajdonú kft.-nek. Az új adásvételi szerződés nem tartalmazza az önkormányzattal kötött kontraktusba foglalt feltételeket, olyanokat, mint az ötéves visszavásárlási jog és a piacosok tíz éven keresztüli helybiztosítása. Ezzel szerződésszegést követtek el, hiszen a területet továbbadni – a szerződés szerint – csak a testület engedélyével lehet. Időközben mindkét érdekelt cég képviselői bejelentették szándékukat az építkezés folytatására.

Ezen körülményeket mérlegelték a testület tagjai, döntéshozatal előtt, majd a szerződéstől elálltak, és egyidejűleg pert indítottak a bíróságon. Mivel az érintett cégek külföldiek, kivételesen hosszadalmas procedúrára van kilátás. Legoptimálisabb esetben az építkezés az engedélyek módosítása, és a tél miatt jövő év márciusában indulhat meg.

• Szűcs Balázs

SZIGETHALOM
központjában
664 m² alapterületű
– bemutatóterem vagy áruház céljára kiválóan alkalmas –
INGATLAN ELADÓ.
Ára: 28 M Ft + áfa.
Érdeklődni:
118-1632.
MH 10642

A CASH Rt. mint az UNGBAU Kft. f. a. (Gyöngyös, Szurdokpart utca 24.) felszámolója, nyilvános pályázaton értékesíti a társaság ingatlanait (2 üzlethelyiség, lakás, garázs, beépíthető telek Gyöngyösön, a Jászsági út 3. alatt).

A pályázatokat a Székács és Társai Ügyvédi Irodához [3200 Gyöngyös, Jókai utca 9., (37) 311-157] kell 1997. december 1. napján 14 óráig benyújtani 100 000 Ft bánatpénz egyidejű befizetésével. A pályázati anyagot 5000 Ft ellenében előzetesen az ügyvédi irodánál kell megvásárolni.
MH 10795

BELVÁROSI IRODAHÁZ KFT.
1027 Budapest, Csalogány u. 23.
Érdeklődés
telefonon:
201-9568, 201-6727.
Telefax:
201-7362

ELADÓ:
Budapest, Pólus Center Western Cityben 40 m²-es üzlethelyiség tulajdonjoga.

MEGVÉTELRE KERESÜNK BUDAPESTEN:
Ruházati kiskereskedelmi célra főútvonalon, forgalmas helyen, 40–80 m² alapterületű utcai üzlethelyiséget.

Igényes vendéglátás céljára, forgalmas helyen vagy belső zöldövezetben 400–600 m² alapterületű éttermet vagy átalakítható helyiséget.

Banki ügyfélforgalmi célra a Belvárosban 100–200 m², illetve a Flórián tér közelében 200–300 m² alapterületű utcai üzlethelyiséget.

Tulajdonjog, bérlet, illetve bérleti jog megszerzése érdekel bennünket.

BÉRBE ADÓ:
Aranykéz utcai parkolóház épületében bérbe adó 59 m² alapterületű, 2 szobás, felújított, bútorozatlan lakás iroda céljára is.
MH 10777

Budapest V. kerület,
Váci utcában, reprezentatív környezetben irodacsoport bérleti joga
ELADÓ.
Érdeklődni:
118-1632.
MH 10641

Kiadvány az ingatlanszakmának a
MAGYAR HÍRLAP-tól!
Heti ingatlanfigyelő
Hétről hétre kötetbe gyűjti és téma szerint rendszerezi az országos napi- és jelentősebb hetilapok ingatlantémájú cikkeit és hirdetéseit.
Rendkívül kedvező ár: 5000 Ft + áfa/hét
Megrendelhető: Magyar Hírlap Rt., hirdetési igazgatósága, 1087 Budapest Kerepesi út 29/B
Telefon: (06-30) 421-228, Halmos Katalin
Hirdetésfelvétel: Szüdi Ágnes,
telefon/fax: 164-9790, telefon: (06-30) 411-444
MH 2142

FINTA JÓZSEF

1997. X. 31.

Új könyvek

Helikon-kötetek, Markó Béla versei románul

Universitas című sorozatának négy új kötetét mutatta be csütörtökön a *Helikon Kiadó* Budapesten, a *Helikon könyvesházban. Szabó* Zoltán és *Szörényi* László *„konzervatív irodalomelméleti kézikönyvként"* ajánlja *Kis magyar retorikáját* (ára 900 forint) középiskolai tanároknak és diákoknak, valamint egyetemistáknak egyaránt. A *Bevezetés az irodalmi retorikába* alcímet viselő könyv a fogalmakat a magyar irodalomra alkalmazza. Idézeteinek gazdag tárháza *Zrínyitől Esterházyig* terjed, és megadja a szakkifejezések latin és görög változatát is.

A *Közszolgálat és etika* (ára 1200 forint) című tanulmánygyűjtemény, amelyet *Gulyás* Gyula válogatott és szerkesztett, a problémakörhöz tartozó általános elméleti kérdéseket, valamint azt vizsgálja – nemzetközi szerzőgárdát segítségül híva –, milyen érdekkonfliktusok merülnek fel a politikai döntések meghozatalának folyamatában.

Ötödik kiadásban jelentette meg a kiadó *Hoppál* Mihály, *Jankovics* Marcell, *Nagy* András és *Szemadám* György rajzokkal gazdagon illusztrált *Jelképtárát* (ára 1490 forint). Az ábécérendbe szedett, ötszáz címszóból az olvasó megismerkedhet az összehasonlító mitológia, a néprajz, a vallástörténet köréből válogatott művészeti és tudományos jelképekkel és azzal, hogy kik, hogyan értelmezték őket.

Zoltai Dénes *Az esztétikai rövid története* (ára 1680 forint) című kötetének 4., átdolgozott és bővített kiadását ajánlja fiatalabb olvasóinak is.

(ferch)

*

A *Korunk* folyóirat baráti társasága és a *Komp-Press* kolozsvári kiadó gondozásában, a romániai *Soros-* és a budapesti *Illyés-alapítvány* támogatásával, Paul *Drumaru* átültetésében román nyelven is megjelentek *Markó* Béla versei. A bukaresti *Magyar Kulturális Központban* Mircea *Dinescu* költő és *Horváth* Andor egyetemi tanár, a Korunk baráti társaságának elnöke által csütörtökön bemutatott válogatás kilenc Markó-kötet anyagából ad áttekintést.

A magyar tudomány napja

Felhívás a november 3-i ünneplésre

A kormány 55/1997. (IV. 3.) rendeletével a magyar tudomány napjává nyilvánította november 3-át, azt a napot, amelyen *Széchenyi* István az 1825. évi országgyűlésben felajánlást tett a *Magyar Tudományos Akadémia* megalapítására.

A magyar tudomány napjának rendezvénytanácsa Széchenyi szellemében felhív mindenkit, hogy méltó módon ünnepelje meg a magyar tudomány napját. *„Diákok és oktatók, kutatók és mesterségek gyakorlati művelői, a tudomány és a technológia vívmányait használó polgárok fejezzék ki megbecsülésüket a magyar tudomány hagyományai, világraszóló eredményei és jelenbeli erőfeszítései iránt. Tegyék nyilvánvalóvá: a tudomány támogatása szükséges annak fejlődéséhez, ami pedig záloga a legfejlettebb országok közösségébe kerülésünknek, a boldogabb, biztosabb magyar jövőnek."*

NAPLÓ

FINTA JÓZSEF építészgrafikai kiállítása ma este fél hatkor nyílik meg a Szentendrei Építészgrafikai Galériában (Angyal u. 6.).

KÁNYÁDI SÁNDORRAL beszélget ma délután négy órától Réz Pál az Írók boltjában (Budapest VI., Andrássy út 45.) a Halottak napja Bécsben című könyvkülönlegességről.

PULSZKY KÁROLY tragikus életútjáról szóló dokumentumfilmet mutatnak be a Magyar Tudományos Akadémián ma délután öt órakor. A filmet Szikora János rendezte. A premier előtt Glatz Ferenc, az MTA elnöke nyitja meg a Pulszky Károly-emlékkiállítást.

DIÁKTANÁCSADÓ KÖZPONT nyílt meg csütörtökön az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán (Bp. V., Pesti Barnabás u., I. e. 4.) az ELTE BTK korábbi diáktanácsadója, pszichológiai tanácsadója és kortárs segítő csoportja együttműködése alapján. A hallgatókat szakképzett munkatársak segítik abban, hogy választ kapjanak tanulmányi, életvezetési, egészségügyi, jogi, adóügyekkel, karriertervezéssel, bel- és külföldi ösztöndíjakkal kapcsolatos kérdéseikre.

Kobajasi velünk marad

Köszöntik a karmestert

Hosszú évek alatt megszokhattuk, ha *Kobajasi* Kenicsiro vezényelt Magyarországon, mindig zsúfolásig megteltek a hangversenytermek, és a siker sem volt soha kétséges. Minden bizonnyal ő hazánkban a legnépszerűbb japán állampolgár. Mint arról már hírt adtunk, Kobajasi Kenicsiro fő-zeneigazgatói megbízatása hamarosan lejár a *Magyar Állami Hangversenyzenekarnál*, és az is köztudomású,

TELEVÍZIÓ

MTV 1

5.30 Gazdatévé 5.50 Nap-kelte 9.05 Bor és hatalom 9.35 Horizont 10.05 XIX. monte carlói nemzetközi cirkuszfesztivál 10.55 A világvége 11.10 Savannah, am. filmsor. 12.00 Déli harangszó 12.05 Egy-két-há-dél! 13.00 Hír-Világ 14.00 Albert mondja... a természet jobban tudja 14.30 Szívtipró gimi 16.05 Jövő 7 16.30 Úrgammák 17.00 Tv-doktor 17.10 Vers mindenkinek 17.15 Évgyűrűk 17.45 Körzeti híradók 18.00 Ablak 18.55 Magyarok cselekedetei 19.00 Ficánkoló 19.30 Híradó, sporthírek 20.00 Savannah 20.50 Apropó 21.50 Exkluzív 22.20 Arizonai álmodozók, francia film

MTV 2

5.30 Gazdatévé 5.50 Nap-kelte 15.00 Történelmi halmok, vízcseppek 15.30 Hol-mi? 16.00 Orson és Olívia 16.25 Csízió 16.30 Friderikusz-show 18.35 Szenvedélyek 19.30 Az Onedin család 20.00 Kodály műveltségi vetélkedő 21.00 Telesport 22.00 Aktuális 22.25 Híradó 22.40 Úton a halállal 23.35 Magyarok cselekedetei

DUNA TV

8.00 Reggeli muzsika 9.00 Cigánynap 9.05 Hidegvölgy – a szegénység legmélye 9.35 Beszélgetés Emil Lotjeanuval 9.50 A cigánytábor az égbe megy, orosz játékfilm 11.25 Kalaposfilm, magy dok.-film 12.00 Déli harangszó, Mácsó és dajkica, elmondja: Daróczi Ágnes, Lapozó 12.25 Több nyelven 12.35 Viktória 13.10 Egy olimpiai bajnok kálváriája 13.35 Csodagyerekből művész 13.55 Felsősófalva cigányai 14.25 Szoroki, a cigány főváros 14.40 Egy boldog cigány – Andalúzia 15.00 Kazahsztán retúr 15.20 Napház, műsorvezető: Tőkéczky László történész 17.45 Esti mese 18.00 Híradó 18.15 Napház 20.30 Vonópárbaj 21.20 Ezredvégi kívánó- 19.30 Gazdagok és szépek 13.00, 17.30 Csupa-csupa élet 13.30 Guldenburgok öröksége 15.00 80 nap alatt a Föld körül 16.15 Aki bújt, aki nem 18.00 Az Acapulco-öböl 18.30 Szerencsekerék 19.00, 22.00, 22.28 Tények 20.00 Kifutó 21.30 V. I. P.-magazin 22.00 Tények, időjárás 22.13 Tényező 22.22 Emberi tényező 22.36 Szemtanú 22.45 Sport 22.50 Európa 23.00 Rosa Roth, német film

TV 3

14.00 Egy rém rendes család 14.30, 19.00 Ki a főnök? 15.00, 18.00 Hegylakó 16.00, 20.00 Dinasztia 17.00 Cream 21 17.30 Alf 19.30 Hír3 21.00 Dermesztő szenvedélyek, am. erotikus krimi 23.15 Drága testek 24.00 A légy, am. horrorfilm

RTL KLUB

6.30 Jó reggelt! 8.30, 15.30 Candy, Candy 9.00, 13.00 Randevú Edittel 10.00, 14.00 Klip Klub 10.30, 16.00 Sweet Valley 11.00, 16.30 A farm, ahol élünk 12.00, 17.30 Sliders 14.30 Davy Crockett 15.00 Gól 18.27, 18.57, 19.57 Meri vagy nem meri? 18.30 Fókusz 19.00 Híradó 19.30 100-ból egy 20.00, 23.00 Zsaruzsenik 21.00 Nikita, francia–olasz film 22.30 Híradó

SZÍV TV

12.00 Információs magazin 6.00 Más 6.30 Tornázzon 7.00 City 7.15 Eurostar-kapásjelző 7.30 Kockáztató 8.00 Napraforgó 8.30 A zene essen beléd! 9.30 Testszépítés 10.00 Bolondos filmkockák 11.00 Ducimagazin 11.30 S. K. 12.30 Különjárat 13.00 Földgömb 13.30 Palánta 14.00 Príma torna hölgyeknek 14.30 Popdzsungel 15.00 A nagy geg, amerikai vígjáték 16.00 Rin-Tin-Tin 16.30 RPS-News 17.00 Az utolsó milliárdos, francia vígjáték 19.30 Bodobácsfalvi rosszcsontok 19.45 Hogyan

KOSSUTH

9.05 Napközben 11.05 Istentisztelet közvetítése a pápai evangélikus templomból 12.00 Déli krónika 12.40 Ki nyer ma? 12.50 Törvénykönyv 13.05 Vendég a háznál 13.20 A hit hangjai 13.30 Az Úr közel! 14.05 Klasszikusok mindenkinek 14.35 Fejezetek az ínyesmesterség köréből 14.55 Irodalmi műsorajánlat 15.06 Parlamenti ütköző 15.55 Kamatozó forintok 16.00 Délutáni krónika 16.10 Mindennapi gazdaság 16.20 Hasznos tudnivalók 16.25 Népzenei híradó 17.05 „Magyarországról

SZÍNHÁZ

Operaház: Manon Lescaut (bérl.-szünet, este 7) – ***Fővárosi Operettszínház:*** Van, aki forrón szereti (Huszka J. bérl., este 7) – ***Játékszín:*** Furcsa pár (du. 6.) – ***Kolibri Színház:*** Dr. Dolittle cirkusza – bemutató (du. 3) – ***Madách Színház és Stúdió:*** Kaviár és lencse (este 7) – ***Madách Kamara:*** Páratlan páros (este 7), Hofi: Élelem bére (éjjel fél 11) – ***Mikroszkóp Színpad:*** Körmendi-kabaré (fél 8) – ***Nemzeti Színház:*** La Mancha lovagja (este 7) – ***Refektórium:*** Kedves hazug (este 7) – ***Szkéné Színház:*** Hólyagcirkusz etno-opera-buffa (este fél 8) – ***Új Színház, nagyszínpad:*** Ivanov (7) – ***Vidám Színpad:*** Pénz áll a házhoz (7) – ***Vígszínház:*** Sylvia (Upor T. b. 1. ea., 7) – ***Pesti Színház:*** A legyező (7) – ***Budapest Bábszínház:*** Winneton (este negyed 7), A L'art pour l'art Társulat ea. (este 9)

Senki sem akarta, mégis megtörtént: néhány napja a világ ismét egy már-már elfelejtett háborúra figyel, az afgánok elkeseredett belső küzdelmére. Tizennyolc éve tart e véres, kusza, a külső szemlélőnek kiismerhetetlen csatározás rendszerek majd egymás ellen. A cselszövések, árulások, újraszövetkezések s ismételt pálfordulások kavalkádjában találgatni is hiábavaló, mikor és hogyan ér véget ez az esztelen öldöklés. A helyzetet nehezíti, hogy a tavaly óta a fővárosban irányító tálibok minden hírforrást betiltottak. Elnémultak a tévék, s a külföldi tudósítókat, akik elég bátrak voltak, hogy a polgárháború közepette is helytálljanak, már régen kiűzték az országból. Így értesüléseket a belső állapotokról csak a segélyszervezetektől lehet szerezni, időnként viszont rajtuk is megtorolják a kiszivárogtatást.

Az éppen a kabuli központi kórházban vizsgálódó, olasz származású Emma *Boninót*, az Európai Unió emberi jogi megbízottját például hétfőn fegyveresek feltartóztatták, fegyvert fogtak rá, s vagy háromórás huzavona után engedték csak szabadon. Boninót azonban jelek szerint nem abból a fából taragták, hogy szó nélkül hagyja az ilyenfajta eljárást, ezért *világméretű botrányt kavart az ügyből*, felfedve azt is, milyen embertelen rendszert vezettek be a tálibok. Az iszlám alapokra hivatkozva különösen a nőket kergetnék vissza a középkorba, megtiltva nekik mindazt, ami az elmúlt évtizedekben legalább Kabulban már megadatott nekik. Megfosztják őket a mindennapi létfeltételektől, s nemcsak az arcukat, alakjukat kell elfedni, de nem ülhetnek járműre, még taxiba sem, nem járhatnak iskolába, dolgozni csak otthon szabad nekik, s *tilos őket lefényképezni*.

A Bonino-affér is abból indult ki, hogy a *CNN* kamerái is jelen voltak a kórházi vizitnél, megmutatandó, milyen nyomorúságos a betegek ellátása. Ott ugyanis, főváros ide vagy oda, nincs víz, áram, elegendő gyógyszer, miközben az EU-megbízottnak éppen az lett volna a dolga, hogy nyomára jusson, hova került az elmúlt két évben az országba küldött kétszázmillió dollárnyi brüsszeli pénz. A Nyugat ugyanis a tálibokat támogatja, legalábbis a segélyek hozzájuk érkeznek meg, míg az ellenzék a volt szovjet területekről kapja meg ugyanazt. A *Dosztum* tábornok vezette ellenerő így az amerikaiakat és a nyugat-európaiakat is hibáztatja, amiért hozzájárulnak a kegyetlenkedő fundamentalisták hatalmon maradásához. Ezért is kínos a Bonino-ügy, hiszen Kabul jelenlegi urai hihetőleg *nem akartak ujjat húzni a támogatóikkal*.

Minden irányból tagadják ugyan, hogy létezne valamiféle hallgatólagos elismerés, a tálibok egyfajta rendteremtése még sincs ellenére a nyugatiaknak sem. Nem véletlen, hogy most nem a szélsőséges iszlámisták balul kiütött szigorúságát bírálják, még csak nem is az embertelen bánásmódjukat, hanem *az EU-megbízottat*, aki állítólag amúgy is szálka a szemükben. A fáradhatatlan, s a megbízatásához kellő emberijogi érzékenységgel is megáldott Emma Bonino ugyanis az egyes országokat sokszor kíméletlen szigorúsággal elmarasztaló ítéleteivel végtelenül bosszantja Brüsszelt. Ezért, miközben Bonino tovább tárgyal, agitál – kedden Pakisztánban járt, szerdán az északafgán ellenzékkel találkozott –, a nemzetközi sajtó már azt találgatja otthon, az EU-központban *miként marasztalják el* a bátor emberi jogi megbízottat.

Zsigovits Edit

Átadták az új főkapitányságot

Göncz Árpád köztársasági elnök és Kuncze Gábor belügyminiszter is részt vett az Országos Rendőr-főkapitányság új székházának tegnapi ünnepélyes átadásán (További információink a 4. oldalon)

Vajda József felvétele

FINTA József

györgy Péter: A pest-budai high tech. = Holmi,5,1993, 2. 295-3o6.

Finta József: Hotel Duna Inter-Continental, Forum Hotel Budapest, Hotel Penta, Novotel Budapest Szálló, Budapest Kongresszusi Központ, Tavena Szálló, International Trade Center, Liget Hotel, Hotel Corvinus Kempinski

Csizmár Gyula-Finta József: Nemzetközi Kereskedelmi Központ

Zalaváry Lajos: Atrium Hyatt Szálloda, East-West Center Astori

Virág Csab-Marillai Árpád: Alag International Projektentwicklung

Virág Csaba: MTI székház

ött sarku, „szőnyege", mely engem
zefont gyertyáira és vonalzóira em-
ak a fonás ősi technikájára utalnak
alra várva című fűzfavarsái. Akon-
tességét — a fotót, az írást — felvo-
Lepedőnaplója, melyről azon túl,
on jelenik meg, csak a textil jellem-
nceptes munkák közül akkor már öt-
ardos Judit apró, színes, számozott
rott alkotása *(Cím nélkül).*
textilről már volt szó, de talán ket-
bemutatnom. Az egyik *Losonci Ág-*
ralelete, melynek csendes harmó-
tét színek, illetve a rusztikus papír-
em fényes-nemes felületének ellen-
ű nem akar sem festmény, sem grafi-
es. Ezzel szemben *Polgár Csaba* har-
llítású, enyhe gesztusokkal megfes-
kép, mint textil.

FINTA József

DUTKA Judit: Az épitész erkölcse /beszélgetés Finta Józseffel/. = Heti Budapest, II. évf. 17. sz. 1990 május 11. 10 - 12. p. ill.

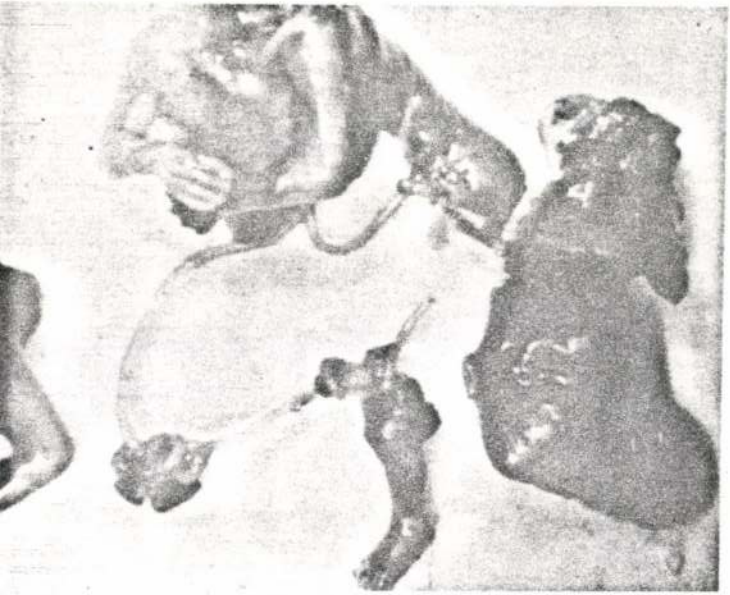

KLASYCZNA „SKROBANKA" WYKONANA W 12 TYGODNIU

Dokonuje się jej między 7 a 12 tygodniem. Poprzez pochwę i rozszerzoną szyjkę macicy wsadza się ostry, zakręcony instrument. Chirurg rozcina ciało dziecka na kawałki, skrobie łożysko od wewnętrznej ściany macicy. Następuje przy tym zazwyczaj silne krwawienie.

W przypadku pozostawienia resztek jaja płodowego może nastąpić zakażenie, krwotoki.

By Dr. and Mrs. J.C. Willke
© 1984, Hayes Publishing Co. Inc.

FINTA József építész

ANTAL Anikó: A magyar építészet társulni akar : Finta József amerikai elismerése. = Népszabadásg, XLVIII. évf. 243. sz. 1990 okt. 16. 7. p.

... nap

/Aradi Nóra/
igazgató

.....ig.

ai alapján irandó munkáinak két
illetve Adattára részére meg-

FINTA József

BARTÓK Szilvia: Gránit-tű a városkazalban. = Magyar Nemzet, LV.évf.38.sz.1992 febr.14. 7.p.

névm.: Finta József

urbanisták

→ Bp. XIV. ker.

chische Plastik, 2 voll., Leipzig, 1911-1924; Die Anfänge des umphbogens, Wien, 1928; Polygnot, 2 voll., Wien, 1929. - C. schniker, Almanach Akad. Wien, n. 88, 1938. – *Wilhelm Lübke* usum, 1811-Flensburg, 1867): Reallexikon des Klassischen Alter- ns, 1914. – *Lucien Magne*: Décor de la pierre, Paris, 1923; Décor la terre, Paris, 1927; Décor du métal, Paris, 1922, 1929-1930². storia dell'arte alla Sorbona dal 1912; direttore della Scuola Fran- se di Archeologia a Roma nel 1925; dal 1927 membro dell'Académie rançaise): L'art religieux, 4 voll., Paris, 1898-1932; La peinture urale en France, Paris, 1905; Le vitrail français au XVe et au XVIe ècle, 4 voll., Paris, 1911; L'art allemand et l'art français du Moyen- ge, Paris, 1917. - A. Siegfried, Funérailles de Émile Mâle, Discours ed. Inst. de France), Paris, 1954; Bibliographie des travaux de Émile Mâle, extrait des Cah. de civilisation méd., II, 1, Poitiers, 1959. . *Gaetano Milanesi* (Siena, 1813-Firenze, 1895): Documenti sulla storia dell'arte senese, 3 voll., Siena, 1854-1856; Discorsi sulla storia civile e artistica di Siena, Siena, 1862; Le Vite del Vasari con intro- duzione e commento, 9 voll., Firenze, 1878-1885. - E. Ridolfi, Nuova Antologia, serie III, LVII, 1895, p. 359 sgg.; A. Virgili, Atti della R. Acc. della Crusca, 1897. – *Octave Mirbeau* (Trévières, 1850- Parigi, 1917, fondatore del giornale Les Grimaces, in cui pubblicò studi, raccolti poi in Les grimaces et quelques autres chroniques, Paris, 1928): Oeuvres inédites, Parigi, 1919. - M. Revon, Octave Mirbeau, Son œuvre, Paris, 1924; R. Dumesnil, Le Réalisme, Paris, 1936. – *Émile Molinier*: L'Émaillerie, Paris, 1891; Les bronzes de la Renaissance, 2 voll., Paris, 1886; La céramique italienne au XVe siècle, Paris, 1888; Histoire général des arts appliqués, 4 voll., Paris, s. d.; Le mobilier royal français aux XVIIe-XVIIIe siècles, 2 voll., Paris, 1902. – *Giovanni Morelli* (pseudonimo Ivan Lermolieff-Sch- warze; Verona, 1816-Milano, 1891): Kunsthistorische Studien über italienische Malerei, Leipzig, 1890; Della Pittura italiana, Milano, 1897.- G. Frizzoni, Cenni biografici nella introduzione a Della Pittura Italiana, Milano, 1897; G. Frizzoni, Il Morelli e la critica moderna, Archivio Storico dell'Arte, n. s., III, 2, 1897, pp. 82-103, 3, 1897, pp. 245-246; A. Gardin, Intorno alla critica d'arte di Giovanni Morelli, Oderzo, 1903; C. Brun, Allg. Deutsche Biographie, LII, 1906; L. Venturi, Saggi di critica, Roma, 1956, p. 278 sgg. – *Karl Otfried Müller* (Brieg, 1797-Atene, 1840): Die Dorier, 2 voll., Stuttgart, 1824-1844; Die Etrusker, 2 voll., Stuttgart, 1828-1877²; Handbuch der Archäologie der Kunst, Breslau, 1830. - C. Bursian, Geschichte der Klassichen Philologie in Deutschland, Monaco, 1883, p. 1007 sgg.; T. Riewerts, Müller und die Kunstler 1937, pp. 195-

FINTA József

Kállai Géza: Hotel Hi-tech. = ÉS XXXVI.évf.
25.sz.1992. junius 19. 12.p.

Bp., V.Deák F. u. Hitel Kempinski

GÓTIKUS „NAGY ÉKSZER" FELSŐ KÉPE)

FINTA József

Bojár Iván Anadrás: Kempinski, a Gólem. =
Magyar Narancs, IV.évf.14.sz.1992.julius 8.
17.p.

Bp., Erzsébet tér Grand Hotel Corvinus Kempinski

NLOSER

RD

COURT

s Bauhüttenbuches

Nationalbibliothek

veiterte Auflage

FINTA József

Uj Angyalföldi szálloda [Hotel Palatinus]. =
Népszabadság, 1992. dec.29. IV. ill.

haragja eddig kihülvén, már most hidegebb vérrel azt eli
lunk, hanem magunk jó hírének és tekintetének ártunk.
mia!

16/ Tehát ezután ha kritikát akarunk írni, előbb priv
nyervén, a városban ki fogjuk doboltatni, hogy kritika
úr akkor is az elnyert diplomát és annak megnyerése á
méltassa, mert Sz. úr mondja, hogy a kritika hasznos, el
jobbnak véli mendemondákon indulni.

17/ Sajnálom Sz. urat, kit eddigi híre szerény embe
emberek izgatása által, kik gesztenyéjöket a tűzből más
írására biratott. Valószínű pedig a felizgattatás, mert Sz
bernek tartotta.

Az 1842-ki műkiállítás Pesten

Regélő Pesti Divatlap, 1842. júli. 17. 21. 24. I. évf. 57.
lap

164. lap: *Bürkel*, Heinrich (1802–1869) – müncheni táj-
Ainmiller Max Emanuel (1807–1870) – müncheni fe
165. lap: *Haanen*, Remigius (1812–1894) – holland festő
a contrario – ellenkezőleg
Schiavoni, Natale (1777–1858) – velencei festő,
udvarban is alkalmazták, majd a velencei akadémia tanára
166. lap: *Raab*, Georg (1821–1885) – bécsi festő, néhán
amfibiális – kétértelmű
163. lap: *vortrefflich* – kiváló, *genial* – zseniális, *unübert*
– kitűnő, *herrlich* – pompás, *wahrhaft künstlerisch* –
tetlen

Hölgyvezető a pesti műkiállításban 1844

Életképek, 1844. aug. 14. 21. 28. I. évf. 7. 8. 9. sz. 205–

FINTA József

(Végh) [VÉGH Ferenc]: Korunk építészetének problémáiról nyilatkozott Finat József építész, akadémikus. = AK magazin, 2,1992.1. 30 - 33.ill

FINTA József

Meghívó

az Országos Műemlékvédelmi Hivatal új könyvsorozata:

MŰ, EMLÉK, MŰEMLÉK

1. és 2. kötetének bemutatójára

a Litea Könyvesboltba
(Budapest I. ker., Hess András tér 4.)

1997. február 11-én 16.30 órára

1. kötet: Román András: Műemlék, építészeti örökség, város
2. kötet: Hitelesség, módszer, kivitel a magyarországi gyakorlatban (az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság tagjainak tanulmányai)

A sorozatot és a műveket bemutatja:

Finta József építész, akadémikus
Kubinszky Mihály építész, egyetemi tanár

A művek a helyszínen megvásárolhatók!

FINTA József és PUHL Antal

FINTA József: Mellékmondat a Kempinskihez. = Magyar Építőművészet, 83, 1992, 5. 4 - 5. és ill.

SZALAI András: A luxusszálló arcai. = Magyar Építőművészet, 83, 1992, 5. 8 - 9. ill. E

Steinhauser Antal egri szobrász, az egerbaktai Kracker főoltárkép keretfaragványai

FINTA József

Akadémiai tagajánlások [rendes tagság] 1993 = Magyar Tudomány, U . 37,1992,12. T 50 - 51.

FINTA József

BOJÁR Iván András: A Liget Szálló. = Magyar Hírlap, 24.évf.71.sz. 1991. március 26. 6. p. ill.

Finta József tervezte
Bp., Dózsa György u. - Szondi u. sarok

FINTA József

Összkomfortos lesz a bűnüldözés

Márciustól költözhetnek új székházba a rendőrök, tűzoltók

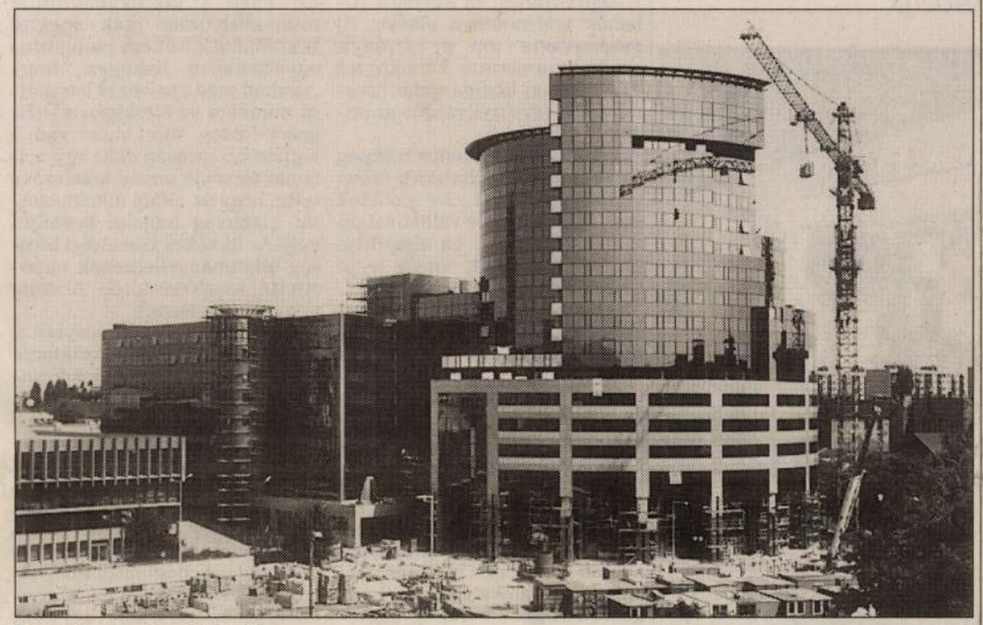

Januárban műszaki átadás

SZABÓ BARNABÁS FELVÉTELE

A jövő év márciusától két-három hónap alatt veheti birtokba a rendőrség Budapesten, az Árpád híd pesti hídfőjénél a Róbert Károly körút–Teve utca sarkán épülő impozáns székházát. Érdeklődésünkre *Valenta László* dandártábornok, az Országos Rendőr-főkapitányság gazdasági főigazgatója elmondta: az épület jelenleg hetvenszázalékos készültségű, műszaki átadása januárban kezdődik. A rendőrség a nyár végén – a közbeszerzési törvénynek megfelelően – pályázatot ír ki a belső informatikai és telefonrendszer szállítására.

Még 1992-ben állapodott meg a Postabank és a Belügyminisztérium abban, hogy a pénzintézet korszerű irodaházat épít fel az Országos és a Budapesti Rendőr-főkapitányságnak, valamint a Tűzoltóság Országos Parancsnokságának. A kormány jóváhagyásával megkötött szerződés értelmében a BM tizenegy nagy értékű rendőrségi ingatlan – két telek és kilenc épület – átadásával fizeti ki a több mint hat és fél milliárd forintos beruházást. Időközben a kormány további kétmilliárd forintot hagyott jóvá a munka befejezésére, de mint azt Valenta László lapunknak mondta, a beruházás befejezéséhez ezen felül még egymilliárd forintra lesz szükség. Ezt az összeget a BM és az ORFK egyéb beruházásainak a rovására fizeti ki. (Többi közt az Alkotmánybíróság volt épületének értékesítésével, mivel ennek tulajdonjogát egy kormányrendelet a rendőrségre ruházta.) Valenta a beruházási költségek növekedését egyébként az inflációval magyarázta.

A köznyelv által zsarupalotaként emlegetett épületegyüttesért cserébe kapott ingatlanokat a Postabank-Invest szeretné eladni – informálta lapunkat *Kővári László* vezérigazgató. A tárgyalások az értékesítés mikéntjéről már folynak, ám az ingatlanok átadása természetesen csak jövő nyáron – az új székház birtokbavétele után kezdődhet meg.

F. Gy. A.

A hatalom saját embereivel egyezkedik

Különmegállapodás a köztisztviselőkkel

Várhatóan ősz elején megszületik a kormány és a köztisztviselők közötti megállapodás, amely garantálja a reformok végrehajtását. *Michalkó Péter*, a Közszolgálati Szakszervezetek Szövetségének elnöke a *Népszabadságnak* elmondta: a megállapodás elkészült, csupán néhány pontban egyeztetnek a szociális partnerek. A közalkalmazottakkal kötött megállapodást követően a kormány javasolta, hogy legyen külön egyezség a csaknem százezer köztisztviselővel is. A megállapodás szövege a partnerek kompromisszumkészségét tükrözi. Michalkó szerint szakítópróba lehet, ha nem kerül bele, hogy a köztisztviselői területen idén maximum 2 százalék lehet a reálbérek csökkenése.

A szakszervezeti oldal ahhoz is ragaszkodik, hogy a közigazgatási reform ne legyen direkt módon összekötve az államháztartási reformmal, mert az független a köztisztviselők befolyásától. Az érdekvédelmi szervezetek támogatják, a kormány egyelőre ellenzi a Magyar Közigazgatási Karnak azt a javaslatát, hogy a nyugdíjrendszer reformja során a közszolgálatban dolgozók igénybe vehessék a kedvezményes díjkorhatárt, és hogy a nyugdíj összegének megállapításakor az utolsó 2–3 év átlagjövedelmét számítsák. (A kormány szerint ez az elgondolás a kivételek szűkítése ellen hat.) Michalkó elmondta: a megállapodás az egész köztisztviselői kart érinti, az önkormányzatoknál dolgozó csaknem 50 ezer munkavállalóra akkor vonatkozik kötelező jelleggel, ha azt csatlakozó felekként aláírják az önkormányzati érdek-képviseleti szervek is.

K. J. E.

Késnek a bértárgyalások

– állítja Wittich Tamás, az MSZOSZ alelnöke

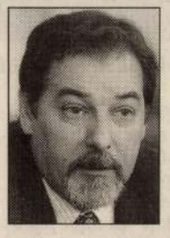

Az Érdekegyeztető Tanács augusztusi ülésének napirendjén az MSZOSZ javaslata ellenére sem szerepel az idei bérmegállapodás felülvizsgálata. Ez is jelzi, hogy a kormány igyekszik minél későbbre kitolni a tárgyalásokat – mondta lapunknak *Wittich Tamás*, az MSZOSZ alelnöke. A szakszervezeti vezető szerint ez elfogadhatatlan, mert világosan látszik, hogy idén 24-25 százalék körül alakul az infláció, és mérvadó becslések is 4,5 százalékosra prognosztizálják a reálbércsökkenést. A kormány magatartása nehezíti, hogy érdemi intézkedések születhessenek – szögezte le. (Információink szerint a kormány a köz- és a versenyszféra kereseti arányairól készült statisztikai összesítést augusztus 15–16-i ülésén tekinti át.) Az MSZOSZ azt kezdeményezi az ÉT-ben, hogy a megállapodás szerinti 19,5 százalékos bérfejlesztés 21 százalékra növekedjen. Wittich – többéves tapasztalatra alapozva – úgy vélekedett, hogy a vállalati szektorban egyre romlanak az esélyei annak, hogy újabb béremelést tudjanak kicsikarni az év utolsó hónapjaiban. A munkáltatók már az első negyedévben „elköltik" a bérfejlesztésre szánt pénzeket.

A legnagyobb szakszervezeti szövetség álláspontja szerint a kormányt arra kell kényszeríteni, hogy az év hátralévő részében tegyen inflációellenes lépéseket. Wittich szerint az októberre tervezett energiaáremelést minél alacsonyabb értékben kell meghatározni, akkor is – tette hozzá –, ha ebben érdekellentét van az MSZOSZ-hez tartozó tagszervezetek között is. (A bányászatban és az energiaiparban dolgozók abban érdekeltek, hogy magasabb árat állapítsanak meg.) Az alelnök emlékeztetett a kormány mulasztására is, miszerint ígéretet tett arra, hogy antiinflációs programját az ÉT-ben megvitatja a szociális partnerekkel. Ez mindeddig nem történt meg.

Kun J. Erzsébet

Autóajánlat 2500 oldalon

Mintegy százötven személyautó és kisáruszállító gépkocsi vásárlását [illegible] vetlen importőr árai versenyképesebbek, mint a kereskedőkéi

A kereskedelmi banké a PVL Lízing

Olcsóbb lehet a rágógumi

A hetvenmilliárd márkás üzlet

A német turistának a külföld gyakran csak díszletváltozás

A fizetett szabadságban a németek világbajnokok. Egy átlagos munkavállalónak évi hat hét pihenés és legalább tizenkét fizetett ünnepnap jár. Plusz „továbbképzési garancia", amivel a dolgozó két hétig teljes bérért lehet távol, ha az utazással töltött idő valami módon elősegíti termelékenysége növekedését.

Sem a gazdasági visszaesés, sem a nagyarányú munkanélküliség, de még a Kohl-kormány sokat vitatott takarékossági csomagja sem tartja vissza tömegesen a németeket a bel- és külföldi turizmustól, bár egy nagy múltú utazási iroda júliusi csődje jelzi, hogy az utazási kedv talán elérkezett a végső határig. A statisztika szerint tavaly több mint 35 millió szövetségi polgár kelt útra, a turisztikai nagyipar évi forgalma meghaladta a hetvenmilliárd márkát. A XX. század német társadalmi fejlődésével foglalkozó bonni Történelem Háza Múzeum külön kiállítást szentelt az utazásnak Végre, szabadság! címmel.

A német szakszervezeteknek csak a húszas évek második felében sikerült a bértarifa-szerződések keretében biztosítaniuk a fizetett szabadságot. Az 1929-es világgazdasági válság azonban hamar szétfoszlatta a gondtalan vakációzásba vetett reményeket. Később a hitleri harmadik birodalom – céljainak megfelelően – megteremtette a maga tömegturisztikai mozgalmát, a második világháború kirobbantásáig „kiemelkedő teljesítményt nyújtó német dolgozókat" és náci pártembereket utaztatott.

Hetzel–Reisen-kirakat, csőd előtt

A DER SPIEGEL FOTÓJA

A sikerhez szokott német turisztikai ágazatban megtörtént az eddigi legnagyobb csőd: a nagy hagyományú Hetzel–Reisen utazási iroda vált fizetésképtelenné. A Hetzel július végén, az idény kellős közepén omlott össze; a csőd ötvenezer ügyfelet érint. Klaus Laeppe, a közepes utazási vállalkozások szövetségének elnöke – a Hetzel a maga 1,6 százalékos piaci részesedésével a kisebb cégek közé számított – azt mondja, hogy a turisztikai üzletet eddig nem érintette az általános gazdasági helyzet. De – mint a Der Spiegel hírmagazin rámutat – elmúlóban az az idő, amikor

A háború után a nyugati megszállási övezetben, a későbbi NSZK-ban tizenkét nap törvényileg biztosított szabadság járt, az NDK-ban a szakszervezet (FDGB) gondoskodott a dolgozók pihenéséről. Az NDK-ban uralkodó ideológiának megfelelően szigorú terv szerint osztották el a Rügen-szigeti kempingés a Harz-hegységi üdülőhelyeket. A kereslet azonban jóval nagyobb volt, mint a kínálat. A hiányhelyzeten a kombinátok és a vállalatok enyhítettek, a hatvanas évektől rohamléptekben építették fel üzemi üdülőiket. Számos NDK-polgár viszont kitartott az önálló utazás [illegible] létezett az is, hogy a nyugatnémet gazdasági csodája hozta. Az NSZK-polgárok utazási kedve az életszínvonal emelkedésével párhuzamosan nőtt. A barnára sült bőr ekkor vált státusszimbólummá. A tengerpart széles rétegek számára került elérhető közelségbe, a spanyol Costa del Soltól Mallorcáig harc kezdődött a napernyőkért és a nyugágyakért. Mallorca a mai napig a legkedveltebb német turistacélpont. Évente több százezren zarándokolnak a Baleári-szigetekre, hogy a tűző napon hazai sörök, sertéscsülkök és kolbászok elfogyasztásával pihenjék ki magukat.

A tömegturizmusban az igazi áttörést a hatvanas évek nyugatnémet gazdasági csodája hozta. Az NSZK-polgárok utazási kedve az életszínvonal emelkedésével párhuzamosan nőtt. A barnára sült bőr ekkor vált státusszimbólummá. A tengerpart széles rétegek számára került elérhető közelségbe, a spanyol Costa del Soltól Mallorcáig harc kezdődött a napernyőkért és a nyugágyakért. Mallorca a mai napig a legkedveltebb német turistacélpont. Évente több százezren zarándokolnak a Baleári-szigetekre, hogy a tűző napon hazai sörök, sertéscsülkök és kolbászok elfogyasztásával pihenjék ki magukat.

volt, de szintén kedvelt üdülőhelynek számított a jugoszláv tengerpart: a Tito-rendszer már 1954-ben megnyitotta határait az NSZK polgárai előtt.

ban a németek számára lényegében semmiben sem különbözik az otthoni hétköznapoktól, amelyeket a teljesítményorientált szemlélet, a konkurenciával való állandó rivalizálás és a minél magasabb fogyasztási szint elérése határoz meg. E hasonlóság nemcsak a szélsőségekben tomboló, jól kereső rétegekre érvényes. Az utazási irodákban évről évre növekszik a last minute, vagyis az „utolsó pillanatban" értékesített, s így olcsóbb utak száma. Az ilyen kedvezménnyel utazóknak tulajdonképpen teljesen mindegy, hogy melyik szabvány mű-turistaparadicsomba repülnek. A távoli, egzotikus messzeségben csak a díszlet más, egyébként minden olyan, mint otthon, Németországban...

Bonn, 1996. augusztus

Dési András

A nagy amerikai nyelvtörvény

Konzervatív támadás a kisebbségek ellen

A képviselőház az Egyesült Államok történetében először (!) megszavazta azt a törvényt, amely az amerikai kormányzat és szövetségi közigazgatás hivatalos nyelvévé nyilvánítja az angolt.

Erről a republikánus többség és a demokrata kisebbség óriási vitákat folytatott. Az előbbiek szerint csak akkor válhat valaki igazi amerikaivá, ha elsajátítja az angol nyelvet, amely a fő összetartó eleme a nemzetnek.

Newt Gingrich (republikánus) képviselőházi elnök úgy véli, hogy történelmi létparancs megvédeni az angol nyelvet a többkultúrás társadalom veszélyes következményeitől, törvényesítve, hogy az *English* az amerikai civilizációnak közös nyelve, éltető ereje is.

Az ellenzők sovinisztának, kicsinyesnek és feleslegesnek minősítik a törvényt. A statisztikai adatok szerint az USA polgárainak 97 százaléka jól beszél angolul, bár körülbelül egynegyedüknek nem ez az anyanyelve. A törvény ősszel kerül a szenátus elé, majd Clinton elnök gondolkodhat, hogy aláírja-e vagy megvétózza.

Egyébiránt arkansasi kormányzóként Clinton már aláírta az államra vonatkozó hasonló törvényt. Jelenleg az USA ötven államából huszonháromban deklarált hivatalos nyelv az angol.

Az új törvény – ha jogerőre emelkedik – eltörli azokat a korábbi jogszabályokat, amelyek a kisebbségek által is lakott területeken az etnikai nyelveken is közzétenni rendelték a hivatalos iratokat, szavazólapokat. A szövetségi kormányzat írásos ügyintézése ezentúl csak angolul történhet, kivéve néhány felsorolt területet: a hivatalos nyelvtanítást és a nemzetközi kapcsolattartást, valamint szükség esetén a járványügyi, közbiztonsági és nemzetközi magánjogi teendők ellátását.

Végül kimaradt a törvényből az, hogy a közalkalmazottak munkahelyükön csak angolul beszélhetnek, sőt egy paragrafus egyértelműen leszögezi, hogy „szabad más nyelvet is használni munkára és társalgásra". (Ez azért fontos, mert most van a legfelsőbb bíróság előtt egy arizonai törvény, amely kötelezővé tette, hogy az állam alkalmazottai kizárólag angolul beszéljenek. Az illetékes szövetségi bíróság alkotmányellenesnek minősítette az előírást, de Arizona nem vonult vissza.)

Kimaradt az új törvényből a kétnyelvű oktatást korlátozni próbáló és az idegenajkúak angolra tanítását kötelezővé nyilvánító indítvány is.

A spanyol, illetve ázsiai anyanyelvű kisebbségek tiltakoznak. Szerintük a törvény gyakorlati szempontból teljesen fölösleges, mert szükség esetén mindenki nyilván az angolt használja – elvi és jelképi megfontolásból viszont antidemokratikus. Visszautasítják azt a burkolt vagy nyílt állítást is, hogy az úgynevezett „kötőjeles" amerikaiak (például kínai-amerikai vagy mexikói-amerikai) veszélyeztetnék a nemzeti egységet.

Az angol nyelv természetes hegemóniáját az égvilágon semmi sem fenyegeti az Egyesült Államokban – hivatkoznak a valóságra az ellenzők –, a törvény szerzői csak olcsó jó pontokat akarnak szerezni a nacionalista szavazók körében.

Egyébként az Egyesült Államokban a konzervatív republikánusok fellépése nyomán az utóbbi időben több más kisebbség- és etnikumvédelmi jogszabály, illetve gyakorlati intézmény is megszűnt, a multikulturalizmus és a „gyökerek éltetésének" divatja kiszorul a közhangulatból. A politikai életben mindennapossá vált a nacionalista–populista szóhasználat, fokozódott az új bevándorlókkal szembeni ellenérzés.

Washington, 1996. augusztus

Füzes Oszkár

FINTA József

1996. szept. 13.

Jólnevelt angliusok a Víziárosban

isztingvált, figyelmes, korrekten hűvös

VELLEDITS ÉVA FELVÉTELE

alamikor a nyolcvanas évek erekán Finta József megterezte a Váci utcai Taverna zállót. A szűk utcán sétálgaók látómezejéhez mért, akkuátusan megkomponált lábazai szakaszt hozott létre. A földzinti fastfood étkezde egyik oldalára a szálló bejáratát, túlelére egy passzázs hívogató nyílását helyezte el. Fölöttük két szinten fokozatosan kihasadó formák keletkeztek, kompozicionálisan lezárva az ember léptékéhez igazított látványt. Jó tíz év eltelt már amióta rácsodálkozhattunk erre, az akkor frissen posztmodern formahabzsolásra. Tíz éve már. És úgy tűnik, a legtöbb budapesti építésznek azóta semmi új nem jutott eszébe.

Kapcsolatkereső ház

Finta akkor szokatlan és újfajta viselkedésével tüntetett. A Tavernát a tőle idegenkedők és az iránta rajongók egyaránt becsülték, főként amiatt, hogy a patinás környezetbe alázattal, nyilvánvaló kapcsolatkeresési szándékkal ékelte be házának sokemeletes tömegét. A tervező ahelyett, hogy – mint korábban szokás volt – primitiv kockás papír monoton raszterhálójára rajzolta volna rá undok, keretezetlen egyenablakait, egy kicsit elnézett jobbra, majd balra és rájött, hogy e kitüntetett helyen mi is az ő szerepe. Mélyet szippantani hivatott e történetileg értékes városrész levegőjéből, s ihletett módon sosem volt formában eltalálni az újszerű és a tradicionális kiegyenlített arányát.

Mint mindannyian tudjuk, akik nap nap után rójuk Budapest járdáit, Finta formai rátalálása óta a sok fantáziaszegény tervező rendre ugyanezt a leckét böfögi vissza. Legfrissebb példa erre a néhány sarokkal lejjebb minap elkészült Váci Center, amely meglehet gépészetileg, technológiailag korrekt megoldásokat rejt, homlokzatát azonban – a sok tucatnyi előkép után – bármely jószemű járókelő megrajzolhatta volna.

Nos, nem kéne ennek így lennie. Mint ahogy nincs is feltétlen így, amint olyasvalaki kap megbízást, akire nincs hatással az eufemisztikusan tervezői kultúrának is becézhető tehetetlenségi nyomaték. Szinte látom, amint a honi és a nem honi tervező egymással szemben ülve, ceruzájuk végét rágva, ráncokkal barázdált homlokkal könyökölnek pőre rajzasztalaikon. Aztán, mint képregények szófelhőiben, fejük felett egyszer csak két épület formája dereng elő. A Budapesti Tervező fölött dölyfös hasú, szigorú szimmetriájú ház körvonalai rajzolódnak a tervezőiroda mennyezetére. A Nem Budapesti Tervező fejéből először csak idézetek, hangulatok, problémák kuszasága. Aztán lassan tisztul a kép, az adásszünet sistergő zsizsikjének apró, fekete pontjai leülepszenek, s az egymásra rakódó foltok komótosan összeállnak valamivé, ami egyáltalán nem emlékeztet a korábbi vízióra. Nini, egy ház!

Szó sincs csodáról

Valahogy így keletkezhetett az állványzatától a közelmúltban megszabadult, nemes egyszerűséggel csak Central Business Centernek nevezett Horvát utcai irodaház is. Angol tervezői, David Magyar és Jim Quinn mintha jobban értenék a helyi szokásokat, mint helybéli kollégáik zöme. Disztingvált, figyelmes és korrekten hűvös házat emeltek Bel-Buda modern épületei közé. A Csalogány utca és Margit körút között jó ötven esztendeje formálódó ifjú városrész gazdagabbá és értelmesebbé, értelmezettebbé válik most általa. Szó sincs csodáról. Ezen a házon fikarcnyi olyan lelemény sincs, amely akár egyetlen gondolattal gazdagítaná a sok ezer éve fejlődő építészeti gondolkodást. Itt és most mégis hordoz új vagy majdnem új értékeket. Ez persze nem a tervezők erénye, hanem a mai itthoni építészeti gyakorlat sorvadtságának tünete. Majdnem új érték, hogy ismerik Hofstätter Béla és Domány Ferenc 1938-ban elkészült épületét, a Margit körút 17-es számút. Tudnak Gerlóczy Gedeon 1942 és 1944 között fölépült Petőfi Sándor utcai és Platschek Imre 1938-ban elkészült Margit körút 29-ben álló házáról.

Kulcsot kerestek

Ha, jó néhány honi pályatársukhoz hasonlóan, mégis elkapták tekintetüket ezekről az épületekről, nyilvánvalóan tisztában vannak azzal a modernista hagyománnyal, amelynek ezek a régi budapesti házak is részesei, itthoni megalapozói. Az angliusok háza az építészeti internacionalizmus szellemében fogant, miként a maguk idején az imént citált példák is. Magyar és Quinn gátlásosság nélkül mozog ebben a miliőben. Az ő épületük is kevély, amennyire egy kibérelhető irodaháznak erre szüksége van. Falai között otthonos idegenséggel cikáznak majd multinacionális vállalatok egyen-yuppie alkalmazottai, hogy éppoly jól/rosszul érezzék magukat, akárha Koppenhága, Caracas vagy Bombay hajszálra ugyanilyen fontos/érdektelen irodáiban élnék multinacionális életüket.

Ehhez ennek az épületnek semmi köze, csak az építészetnek van. A tervezők azt tették csupán, ami ebben a morfológiai, hangulati szituációban elvárható volt. Kulcsot kerestek egy nagyobb összefüggésű probléma, a mikor, hová és mit kérdésének megoldásához. Szégyellem leírni: érdemes elgondolkoznunk ezeken a túlontúl egyszerű kérdéseken!

Bojár Iván András

Szezon előtt
kedvezményes áron
fantasztikus
őszi-téli
ruhákat és cipőket
vásárolhat
Jöjjön el családjával, szerezze meg jó k
Ajándékot akár már Karácsonyra
A nagysikerű cipőárusítás után
közkívánatra
ismét megrendezzük
a lakosság részére
a rendkívüli ruhavásárt
a Körcsarnokban
az Olimpiai Csarnokban
és a Sátorpavilonban,
a Népstadion úti
metrómegállónál.
Csak
Kedvezmény
ruhavásár

FINTA József

Finta József: Velencei jegyzet.
= M. Építőipar, 1997/1-2. 44-47. ill

FINTA József

Varnavan átépítve
(Millenniumi Center)

MN 1997. június 7. III. ill.

II. A fejlődé Lövetterő fotu
a másodfotu bibl
amikor nemcsak c
hanem lexikono
ilyen ⇓

Malalás, Louise - No

⇓

Disciplinát sze
dst. tipusok

Winchell,

Walford,

TOTOK - Weitzel → u

Szentmihályi - Vérkes
azóta sem tud

FINTA József

LELKI EGÉSZSÉG

„Mens sana in corpore sano"

1996. március 19., kedd — A Magyar Hírlap mentálhigiénés oldala — Szerkeszti: Krasznai Éva

Az idősek gondozása hazánkban

Az idősek gondozásával kapcsolatos feladatokat a szociális törvény, az egészségügyi miniszter 10/1986-os rendelete (A területi szociális gondozásról), majd a népjóléti miniszter 2/1994-es rendelete határozza meg.

FOTÓ: MÜLLER JUDIT

Létrehozták a területi gondozási központokat, ezek gondoskodnak az idősek étkezéséről, megszervezték a klubhálózatot, és biztosítják a házi gondozást. A törvény előírja a kötelezően ellátandó feladatokat, valamint azt, hogy az önkormányzatok milyen kérdésekben kötelesek a törvény szellemével összhangban lévő, ugyanakkor a helyi sajátosságoknak megfelelő rendeleteket alkotni.

Az egyes megyékben és a főváros kerületeiben eltérőek lehetnek például az egyes szolgáltatások térítési díjai. Azok csökkentése vagy elengedése az önkormányzatok hatáskörébe tartozik. Mint ahogy annak eldöntése is, hogy milyen természetbeni ellátást nyújthat a gondozottjainak. Ennek alapján van, ahol a gondozási központok kizárólag ebédet szállítanak a rászorulók lakására, másutt az ebéddel együtt további ellátásról – vacsora, reg- időgondozó hálózatától is. A változatosabb szolgáltatásuk nemcsak a rendelkezésükre álló több pénzzel, a szolgáltatásokat igénybe vevők jobb anyagi helyzetével függ össze – a szolgáltatásokat meg tudják fizetni, vagy kapnak hozzá támogatást –, hanem a segítséget nyújtók szemléletével, valamint nagyfokú szervezettségével. Minden ellátandó feladatra megvannak a szükséges szervezetek, technikai eszközök – autó, kisbusz, számítógépes rendszer stb. – és nem utolsósorban hivatásosak és önkéntesek, akik az otthonokban lakókat, a klubokba bejárókat, illetve naponta beszállítottakat vagy a saját otthonukban élőket ellátják. Ilyenek a szakápolók, a gondozók, a szociális munkások, a kísérők stb.

Az itthoni szükségletek növekedését jól fejezi ki az 1990. évi népszámlálás „A háztartások és családok adatai"-t közlő kötet. Egyebek között ebben

Ezen belül a nők aránya nagymértékben emelkedett. Az 1869. évi népszámlálás adatai szerint (a mai országterületen) a népesség 5 százalékát tette ki a 60 évesnél idősebbek száma. Ez az arány 1900-ra 7,5 százalékra, 1990. január 1-jére 19 százalékra és 1995. január 1-jére 19,4 százalékra növeke- 84 éveseknél több mint kétszer, a 85-89 éveseknél két és félszer, a 90 éven felülieknél több mint háromszor annyi volt a nő, mint a férfi.

A gondozás szempontjából döntő, hogy egyre több a nemcsak egyedül élő, hanem a családi kapcsolatokkal egyáltalán nem rendelkező, egyedülálló

Néhány fővárosi kerületben – például a VIII., a VII. kerületben – az önkormányzat és a Joint már kiépített ilyen házigondozó hálózatot. Az egészségügy mindenesetre ennek kiterjesztésére törekszik. Működésük országossá válása az egyén és a társadalom számára egyaránt hasznos lenne.

Hívj, hogy segíthessünk!

MENEDZSERBETEGSÉGGEL KAPCSOLATOSAN:	156-0156
ÓBUDAI IFJÚSÁGI IRODA:	188-4374
REFORMÁTUS ISZÁKOSMENTŐ MISSZIÓ (RIM)	189-1336
SZIGET IFJÚSÁGI SZOLGÁLAT – DROGPROBLÉMÁK:	122-5572

Viták kereszttüzében: az eutanázia

Aki látott már végstádiumban lévő beteget szenvedni, aki végigkísérte hozzátartozójának kínokkal terhes haláltusáját, aki előtt tárta már szét orvos tehetetlenül a karját, az legalábbis elgondolkodik a „kegyes halál" létjogosultságán. 1993 szeptemberében egy asszony szánalomból halálba segítette gyermekét. Ezzel nem orvosi eutanáziát gyakorolt, hanem úgynevezett mercy killinget („kegyelemölést") követett el. A bíróság ezért – másodfokon – börtönbüntetésre ítélte. Binder Györgyi kegyelmi kérvénye a köztársasági elnök asztalán pihen, döntés róla márciusban várható.

nyúlt, ami a kegyes halálnak egyik klasszikus formája. A halálba segítés ezen módszere általában háborúk során fordul elő. Az a katona ugyanis, aki halálosan sebesült bajtársát – annak állhatatos kérésére – egyetlen golyóval megszabadítja a kínjaitól, szintén „kegyelemölést" követ el.

Dr. Blasszauer Béla szerint a nem orvos által elkövetett halálba segítés hétköznapi körülmények között ritkán fordul elő. Ennek oka egyrészt az élet kioltására alkalmas eszközök nehezen hozzáférhető volta, másrészt pedig az, hogy a súlyos betegek élete általában kórházban fejeződik be – emberek között ugyan, de mégis magányosan, fájdalmakkal terhesen. A magyar egészségügyben ugyanis a haldokló az orvoslás perifériájára szorul.

Amennyiben a beteg gyermeknek is vannak jogai, akkor ezeket miért nem tartották tiszteletben? Hol maradt a lelki támogatás?

Ezek a kérdések mindmáig megválaszolatlanul maradtak. Így félő, hogy soha nem derül ki: az anyának nagyobb-e a felelőssége, vagy azoknak, akik hagyták őt eddig a cselekedetig eljutni.

(A Legfelsőbb Bíróság ítéletében hangsúlyozta: „a tett emberileg érthető, a döntésre azért van szükség, mert ily módon elkerülhető a hasonló ügyek sorozatossá válása", s ez az indoklás is érthető – a szerkesztő.)

Erdei Éva

Svájcban már több évtizede nem büntetik az orvost azért,

Finta József Kossuth-díjas

Az építészet a jövő művészete

Finta József egyike a legtöbbet foglalkoztatott középület-tervezőinknek. Fórum, Penta, Novotel, Taverna és sorolhatnánk még azokat a szállodákat, melyek tervei Finta íróasztalán készültek. Az építész néhány napja életművéért Kossuth-díjat kapott.

• Ön korábban azt mondta, hogy az építészet nem stiláris és esztétikai kérdés, hanem morális és funkcionális feladvány amelynek megoldásába bele lehet pusztulni, de az is végzetes lehet a tervező számára, ha nincs munkája. Önt ez a veszély nem fenyegette...

Úgy érzem ezt főként a szerencsémnek köszönhetem.

• Többször panaszolta, hogy a Duna Intercontinental Szálló (mai nevén Hotel Merriott) tervezésébe majdnem belehalt.

Nagyon fiatalon kaptam a megbízást. Ekkor még nem tudtam az emberekkel bánni. Felkészületlen voltam ilyen léptékű feladatra. Annyira megviselt, hogy később talán ezért, meg kellett operálni a szívemet.

• Az egyik cikkében kemény ítéletet mond a hetvenes–nyolcvanas évek építészetéről, amely mint megállapította, stiláris és szakmai értelemben nagyon silány és zavaros instabil világszemléletet megjelenítő idegen világot eredményezett. Mire alapozza ezt az állítását?

Arra gondoltam, hogy az építészetünket is az etalonkeresés görcse jellemzi. Mindig egy gazdagabb világot szeretnénk utánozni. Az építésztársadalom felbomlott különböző stílust képviselő klikkekre. Ha söréttel belelő az ember a levegőbe, tizenöt építészeti stílus „ordít fel" Magyarországon.

• Ön melyikhez tartozik?

Egyikhez sem, bár lehet hogy besorolnak valahová. Ha valaki eltérő irányzatot képvisel mint a másik, nem jelenti azt, hogy ezért haragudjon rá. Nekem például nagyon fontos Makovecz Imre barátsága.

• Több helyen hangoztatta, hogy a tervezőnek mindig alkalmazkodnia kell a megrendelő elvárásaihoz. Ezek szerint nem is alakulhatott ki egyfajta „Finta-stílus"?

Nem tudom. Ezt a bírálóimnak kell eldönteni. Az bizonyos, hogy az általam tervezett épületek között felfedezhető a rokonság. Régebben „finn építészeti iskolával" kacérkodó házakat terveztem, amelyek közül néhányon posztmodern stílusjegyek is megfigyelhetőek. Ma viszont szívesebben nyúlok vissza a klasszikus, modern, formagazdagabb modellekhez. Egyébként nem szoktam a saját stílusomat analizálni. A megrendelőket persze ki kell szolgálni, de nem mindenáron. Nem tartom magam nyuszinak, aki behódol az építtetőnek és azt sem engedem, hogy egy beruházói önkény esztétikailag elfogadhatatlan középületet teremtsen.

• Hosszú ideig egy nagyvállalatnál, a Lakótervnél dolgozott. Egy éve azonban létrehozta a Finta Stúdiót. Szükségszerű volt, hogy kapitalistává váljon?

Igen. A régi formában nem lehetett tovább dolgozni. Kis létszámú válogatott társasággal jobb eredményeket lehet elérni, mint egy nagyvállalatnál.

FOTÓ: MÜLLER JUDIT

• Több nagy budapesti szálloda tervezése fűződik a nevéhez. Ezek közül az egyik legutóbbi realizált álma a Grand Hotel Corvinus Kempinski. Mennyire „kötötték meg a kezét" a külföldi megrendelők által támasztott feltételek.

Az építtetők tolerálták az elképzeléseimet. Az igazi küzdelem azonban akkor kezdődött, amikor nyakunkra hoztak egy amerikai belsőépítészt, aki senkit nem akart megérteni. Ez a helyzet kompromisszumokkal is járt, de a Kempinskit mégis szeretem és vállalom az esetleges kritikákat is.

• Az építészek mihez kezdhetnek a mai recessziós időkben, hiszen egy olyan jövő számára kellene az emberek élettereit megalkotniuk, amiről még fogalmuk sem lehet?

Ez a kérdőjel nálunk sokkal fejlettebb országokban is megvan. Budapesten a századelőn létrejött eklektikus historizáló városképbe a nyolcvanas években robbant be a motorizáció és ezzel a problémával egyelőre nem tudunk mit kezdeni. A szeretett városainkat a jövő számára kötelességünk lenne ugyan megóvni, de éppen a modernizációból eredő károkat szemléljük tehetetlenül. Erre az ellentmondásra az építészet sem találta még meg a választ.

• A millecentenárium évében felvetődik, hogy újraéledhet-e a száz évvel ezelőtti szecessziós építészet?

Formai értelemben nem. Minden kornak meg kell teremtenie a saját stílusvilágát. De ez nem jelenti azt, hogy azt az érzelmességet és humánumot amit a szecesszió képviselt a mai építészet ne vegye át.

• Régebben azt mondta valahol, hogy jobban tette volna ha grafikusnak vagy festőnek tanul. Ma is így látja?

Ha most dönthetnék lehet, hogy nem építész lennék. Nem azért, mert az építészetbe keseredtem bele, hanem fogalmam sincs arról, hogy azokra a kollégákra, akik most kezdik a pályát, mi vár.

• Balogh Gyula

Keresztapa kerestetik

Fordítóház a balatonfüredi Lipták-villában

A közelmúltban alakult Magyar Fordítóház Alapítvány a balatonfüredi Lipták-villában működhetne. Az ehhez szükséges 13 millió forint azonban még hiányzik. A külföldi támogatások alapvetően a magyar szerepvállalástól függnek.

Balatonfüred szívében tíz éve lakatlanul áll az egykori Lipták-villa. Nem múlt el fölötte nyomtalanul az idő, a talaj mozog, a ház repedezik, pusztul. Egykori tulajdonosa, Lipták Gábor, a Művészeti Alapra hagyta az épületet, hogy használják alkotóházként, s egyik helyiségében állítsanak emlékszobát neki. Az alap jogutóda, a Magyar Alkotóművészek Egyesülete most tartós használatba vételre átadta a házat a József Attila Kör által létrehozott Magyar Fordítóház Alapítványnak. A fordítóház Füreden dolgozó külföldi műfordítóknak adna otthont, akik magyar műalkotásokat ültetnének át az anyanyelvükre, ösztöndíjat kapnának a fordítóház alapítványtól. Munkájuk során konzultálhatnának magyar írókkal és fordítókkal. A ház alkalmas lenne fordítótalálkozók, minikonferenciák rendezésére. Üzemeltetése a tervek szerint ugyancsak csekély összegbe kerülne. (Ilyen fordítóházat áprilisban nyitnak Pozsonyban, később Ljubljanában. Nyugat-Európában pedig már számos helyen működik). Az ötletet támogatja a magyar szellemi elit, a jóakarók neve minden lexikonban előfordul. Ám pénzzel vagy ennek ígéretével pillanatnyilag csak a holland Prins Bernhard Fonds állt elő. Több külföldi támogató a magyar hivatalos szerepvállalástól teszi függővé, hogy mikor és mennyit adakozik. (A korábban említett házak állami segítséggel is működnek.) Mint Rácz Pétertől, a Magyar Fordítóház Alapítvány kuratóriumának elnökétől megtudtuk: támogatást találtak a Veszprém megyei önkormányzatnál, és Papp Béla országgyűlési képviselő is hajlandó közbenjárni a kulturális kormányzatnál. Ugyancsak ígéretet tett az ügy pártolásra Szalay László füredi polgármester, aki érdekelt abban, hogy a városképet rontó magányos villa újra életre keljen, és ugyanolyan kulturális központ legyen, mint amilyen Lipták Gábor életében volt.

A felújításhoz, ha a holland támogatást is beszámítjuk, még 13 millió forint szükséges. Az alapítvány a kulturális tárca állásfoglalására kíváncsi, és várja azokat a támogató magánembereket és intézményeket, akik/amik szerepet vállalnának a magyar irodalom idegen nyelvű megszólaltatásában. Nevüket a tervek szerint megörökítenék a világ minden tájára szétküldendő prospektusokban. A legnagyobb összeggel beszálló magánember, illetve intézmény nevet is adhatna a háznak. A Magyar Fordítóház Alapítvány tehát bőkezű és jó keresztapákra vár.

• V. B. É.

Világsztárok a Tavaszi Fesztiválon

Sungsic Yang, Perahia,

FINTA JÓZSEF . ATRIUM 95/3

Finta József irodájában, a Finta és Társai Építész Stúdióban

FOTÓ: BOLDIZSÁR ZOLTÁN

PORTRÉ: FINTA JÓZSEF

SZÖVEG: RÉZ ANDRÁS, FOTÓ: HÄIDER ANDREA

Salgótarjáni városközpont, Duna-parti szállodasor – Intercontinental, Forum –, Novotel, Budapest Kongresszusi Központ, Penta, Taverna, Kempinski, irodaházak, Nemzetközi Kereskedelmi Központ. Tervezőjük: Finta József építész. A Lakóterv intézményén belül 37 év alatt felépült egy életmű. Ma a folytatás egy önálló cég, a Finta és Társai Építész Stúdió, új megrendelésekkel, más beruházókkal, és nem az eddig megszokott üzleti játékszabályokkal.

Vágjunk rögtön a legközepébe! Mint szakmán kívülinek, az az érzésem, hogy a korábbiakhoz képest a legnagyobb változást egy építész életében a beruházókkal való viszony átalakulása jelenti.

F. J.: Igen, mert erre egyáltalán nem lettünk felkészítve. Én még viszonylag szerencsésnek mondhatom magam, mert 1978-ban belekerültem a 4 milliárd schilling osztrák hitellel induló szállodaépítésekbe, s így meglehetősen fiatalon ízelítőt kaptam az osztrák kivitelezői mentalitásból. Az én generációm azonban három évtizeden át hozzászokott, hogy az állam a megbízó, hogy én egy állami hivatalnok

A L O M

SZENTENDREI ÉRTÉKTÉRKÉP 60
A szentendrei építészek karakterterv formájában határozták meg a város építészeti értékeit.

SZAMÁRHEGYI KILÁTÁS 64
A cseppnyi homlokzat mögött hatalmas terek, templomszerű, ácsolt belsők épültek a Szamárhegy meredek szíjparcelláján.

art & antique **ART & ANTIQUE** 67

ARTÉRIA GALÉRIA 68

KÖVEKRŐL I. JURA, A NÉMET MÁRVÁNY 70

AZ IPAR ÉS A MŰVÉSZET HÁZASSÁGA 72

MIÉRT JÓ A MŰHELYMUNKA? 74

AZ ÜVEG SZORÍTÁSÁBAN LUGOSSY MÁRIA ÜVEGSZOBRAIRÓL 77

RÉGISÉGAUKCIÓK ITTHON ÉS A NAGYVILÁGBAN 78
Az aukciós világcégek – a Sotheby's és a Christie's – árveréseitől egészen a Csipkerózsika-álmából ébredező magyar műkereskedelemig.

MŰVÉSZETI AKVÁRIUM 81

PSZEUDO-STRUKTÚRÁK 82
Erdős Sándor restaurátor, festőművész alkotásai.

TALÁLKOZÁS MR. S. RÉVÉSSZEL A BUTTERFIELD AUKCIÓSHÁZBAN 85

MÁS KOROK KORTALAN EMLÉKEI 86
A müncheni régiségkereskedőnő különleges antikváriumában a múlt írott emlékei, a művészet házáról elnevezett galériájában pedig Japán művészete mutatkozik be.

A MARIE CLAIRE OTTHONÁBAN 104
A francia lakásművészeti és életstílus magazin, a Marie Claire Maison stílust és irányt próbál mutatni az otthon világában.

A FRANKFURTI VÁSÁR 109
Az 1995 augusztusában megrendezett vásáron négy fő műfaj képviseltette magát: a konyha- és étkezőkultúra, a lakberendezési és világítási cikkek, az ajándéktárgyak és a Thema Domus részleg bútorai.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Augusztus vége, Frankfurt, elegáns standok, végtelen forgatag. Ismert márkák, porcelán, üveg ajándéktárgyak minden mennyiségben. Ezekből bemutatni egy, két, tíz vagy akárhányat lehetetlenség. Ha akár egy töredékét is „beszerkesztjük", másnak nem marad hely. És van még Milánó, van még Genf – de ne is folytassuk.
Bizonyára ismerik kedvenc mesémet a szamaras emberről és fiáról. (Arról a meséről van szó, ahol felváltva ülnek a szamáron, de a világnak sehogyan sem jó.) Így vagyunk mi is a kínálattal, külföldivel és belföldivel. Mennyit mutassunk be belőle, és melyik a fontosabb? A legújabb külföldi márkák, vagy a nemrég felépült budai villa? Nyilván mindkettő. Mi ebben a dilemma? Az arányok eltalálása, és ez megint egy filozofikus gondolat az 1995-ös frankfurti vásár kapcsán.

Tordai Tamás

vagyok, aki mögött van egy állami vállalat. Mögöttem a Lakóterv volt. Ez egyfajta jogvédettséget is jelentett. Amire egyébként nem volt túl gyakran szükség. A hatvanas években például sokat dolgoztam Salgótarjánban. Ez akkoriban minden szempontból kiemelt hely volt, és nagyon kellemesen lehetett ott dolgozni. Az akkori vezetőgárda túlnyomórészt első generációs munkásokból állt, akik rendelkeztek bizonyos természetes intelligenciával. Bányász volt a tanácselnök is, a tanácstitkár is, és nem volt nehezebb meggyőzni őket valamiről, mint most a Szabadság téren építkező Blau urat, aki Kanadából jött, igen okos ember, és még nem vetette le egészen közép-európai „habitusát". Ő volt többek között a New York-i Financial Center beruházója. Vele egyezkedni már egészen más taktikát igényel.

R. A.: Ez nekem a reklámszakmából ismerős. Ott sem arról van ma már szó, hogy a legjobb tudásom szerint kitalálok egy arculatot, és azt képviselem, inkább arra vagyok rákényszerítve, hogy a megrendelő igényeit próbáljam kipuhatolni.

F. J.: Az építészetben pontosan ugyanez a szituáció. Borzasztóan nehéz egy külföldivel elhitetni, kellőképpen professzionálisak vagyunk ahhoz, hogy kielégítsük a vágyait. Még akkor is nehéz, ha az embernek megfelelő referenciája van. Minden egyes alkalommal letesztelnek. Ezt egy bizonyos koron túl az ember nem szívesen viseli, de hozzátartozik a dologhoz. És ezt túl kell élni, mert ha az ember türelmetlen, elmegy az üzlet, vége a boltnak. És az is még csak a kezdet, ha a megrendelő elhiszi, hogy én és az irodám alkalmasak vagyunk a feladat megoldására. Akkor jönnek a közelharcok, mert még mindig bizonytalan, hiszen Közép-Európában van, még mindig gyanakszik, hogy át akarjuk verni. Akkor van nyert ügyem, ha azt tolerálom, amit ő akar. Aztán amikor a megvalósítás során jönnek a részletek, és átlépünk az esztétikai kérdések körébe, akkor megint csak nagyon nehéz. Nehéz, és Közép-Európának, s ezen belül Budapestnek is, nagy sansza van arra, hogy ebben elbukjon. A külföldiek például elméletben tolerálják a pesti hangulatot, a pesti eklektikát, szeretik, szívesen járnak ide. De amikor ennek az a következménye, hogy a környezeti kapcsolat miatt a ház egy kicsit drágább, hogy valami plusznak kellene a homlokzatra kerülnie, hogy valami szellemi többletet kell alkotnia az építésznek ahhoz, hogy az épület köszönjön a szemközti háznak, hogy az épület pozícióját egyáltalán pestivé tegye, akkor jön Blau úr az egykori Reichmann-birodalomból. Blau úr ugyanis üzletember. Az új épület homlokzatáról vitatkoztunk keményen, s én azt mondtam neki: – Nézze, ez itt a Szabadság tér. Védett városkép, Alpár Ignác által tervezett egységes architektúra, nekem ezzel kontaktálni kell. Mire Blau úr azt válaszolja: – Finta úr, maga az én pénzemen csak ne kontaktáljon! Az egész játék borzasztóan nehéz, sokszor megalázó. Én soha nem értékeltem magam túl, de lehet, hogy jobb házat tudok csinálni, mint Helmuth Jahn. Ezzel együtt kíváncsi vagyok, meri-e valaki Helmuth Jahnnak azt mondani, hogy vigye ezt a homlokzatot a francba?

R. A.: Lehet, hogy a megrendelő alapvetően sznob?

F. J.: A nyugati befektetők ilyenek. A Kempinskinél ugyanez volt. Hoztak egy minősíthetetlen amerikai belsőépítészt, aki először volt Magyarországon. Tetszett neki Budapest, de néhány megjegyzéséből rögtön láttam, hogy a tetszés és a megértés között óriási szakadék tátong. Láttam, hogy posztmodernkedni fog, és eklektizál. Abszolút nem értette, hogy az egyes építészeti korok önmagukban megállnak, vegyítve azonban nem. Az volt a csúcs – és őszintén megvallom, akkor már arra gondoltam, hogy kiszállok –, amikor a szálló legrangosabb éttermébe terveztetett egy nagy freskót, amelyen Mátyás és Beatrix ültek volna a Gellért-hegyen, és nézték volna a Mária Terézia korabeli Várat és a Lánchidat. Mikor mondtam, hogy ez nem jön össze, mert itt több száz év elcsúszott, nem értette, mi a bajom – nagyon patinásnak és nagyon magyarnak érezte mindezt. Aztán szerencsére elfogyott a pénzük, és belépett egy svéd kivitelező cég, amely szintén nem tudta elviselni ezt az őrületet. Végül aztán úgy az egyharmada valósult meg annak, amit az amerikai akart, de az is istentelenül ramaty lett. Ami a házban fehér, meg üveg, meg fém, azt mi csináltuk, ebbe az amerikai bútorokkal és bizonyos designokkal belebolondított, és erre jött rá a svédeknek egy tompított amerikai giccse. Mindezek ellenére, a maga bonyolult ellentmondásosságával együtt is örömmel vállalom a Kempinskit!

R. A.: Önnek, mint építésznek mennyire van befolyása a belsőépítész kiválasztására?

F. J.: Általában semmi, és egyre inkább ez a jellemző. Itt van például a Vasudvar. Úgy néz ki, hogy egy osztrák és egy milánói bank finanszírozásában ez most beindul. Lesz benne a Marriottnak egy százszobás apartmanszállója, lesz egy nagy kereskedelmi egység három szinten, meg egy irodaház. Nagyon érdekes az egész ügy, de már a Marriott a meghatározója, és nem tudom, miként fogom kivédeni, hogy ne rontsa el a saját szobáit. Bár lehet, hogy ez is csak az én szempontomból tűnik elrontásnak, mert a vendégei biztosan ezt igénylik. De igazából nem is a szobák érdekelnek. Sokkal inkább az, mivé akarják átformálni, esetleg elrontani az általunk az 1870-es években kitalált Vasudvart.

R. A.: Tényleg, mit lehet tenni, ha jönnek a nagy hálózatok, mint például egy nemzetközi szállodalánc, áruház- vagy étteremlánc, a maguk franchise-előírásaikkal? Hagyjuk, hogy ráhúzzák mindenre az uniformist?

F. J.: Nincs más lehetőség, csak a komplett szakmai és viselkedésbeli protestálás. Ennek lényege, hogy úgy kell kiszolgálni az ő üzleti igényeiket, hogy közben ők is tolerálják a mi esztétikai igényeinket. Hogy ez sikerüljön, ahhoz egy másfajta viselkedési formát kell megtanulni. Nyugtatót kell szedni, meg kell tervezni, hogy mikor guruljunk be. Azt, hogy Salgótarjánban a tanácselnök elvtárssal hogyan viselkedjek, hamar kitaláltam. Az ő heppje az volt, hogy hova akarja tenni a Lenin-szobrot. És abban a pillanatban, amikor ez megvolt, azután már hál' istennek Leninről több szó nem esett, és minden jó volt úgy, ahogy én akartam. Most azt kell megtanulni, ki ezeknek a Leninje. Úgy fest, eltart majd egy darabig.

R. A.: Ez azért bonyolultabb, mert sokszor úgy tűnik, hogy a megrendelőknek, befektetőknek nincs ízlésük, nincsenek hagyományaik, aztán menet közben kiderül, hogy ezzel együtt markáns elképzelésük van, és általuk a dolgok egy meghatározott irányba kezdenek haladni.

F. J.: Igen, csak félő, hogy ez a meghatározható irány uniformizált lesz. És mindez nem pénz kérdése, mert ha nekem azt mondják, csináljak egy szállót 800 dollárból négyzetméterenként, akkor én annyiból csinálom meg. Nem ezen múlik. Európa egy gyalogvilág, Amerika nem. Ők remekül érzik magukat a föld alatt is. Ezért az amerikaiak nem törődnek annyira a közeli nézetekkel. Autóból nézik a dolgokat. És náluk nincs régi. Budapestnek viszont megvan a maga bukéja. Kérdés, hogyan tudjuk megőrizni azt a léptéket, ami a mienk, hogy menthető át ez a hangulat. Én már csak azért is szkeptikus vagyok ezen a téren, mert lassan azokat a hangulatokat, amelyeket menteni próbálunk, egyébként is megette a motorizáció.

R. A.: Mi lesz akkor Budapesttel, amely fura módon még mindig egy csellengőváros, ahol az emberek szívesen sétálnak? A Kempinskire is az a jellemző, hogy autóból nézve élvezetes, de nem egy sétáló ember szemmagasságához van megtervezve.

F. J.: Az igazság az, hogy a Kempinskivel egy kicsit provokálni is akartam. Nem tudom elfogadni azt a fajta gügyögést, ami a mai magyar építészetben megfigyelhető, hogy valahol egy kicsit kontaktálok Pesttel, valahol egy kicsit eklektizálok, valahol ívelek, egy kicsit organizálok, egy kicsit népieskedek. Ez valamiféle mixelt dolog, ami se nem magyar, se nem polgári, se nem pesti – de kezelhetetlen. Igazában abban hiszek, hogy egyszer csak minden kor kitalálja a maga stílusát, és ez a 20. században mégiscsak a modernnel, az avantgárddal és a Bauhausszal függ össze, és hiszem, hogy ebbe az irányba fog elmenni a világ. Csak ez ebben a pillanatban még hidegebb, sterilebb, gépibb világ, nem találta még meg azt az emberségét, ami a többi stíluskornak már megvan. Én sem tudom, mi a jövő. Egy törvényről azonban tudok: legalább a ház legyen tisztességes, a házat lehessen használni. Ez a dolog morális része. Más pénzén az ember nem játszhat a maga kényekedve szerint, hiszen végül is az építészet szolgáltatás. Tudni kell kompromisszumot kötni. Ebbe bejöhetnek az én játékaim, amelyek azonban sohasem fordulhatnak tudatosan szembe a megrendelővel. Csak ha meggyőzöm őt. És nem fordulhatnak szembe a várossal sem. Pest mégiscsak Pest, a kérdés, mit lehet

A Bank Center (OTP-székház) ez év decemberéig készül el a Szabadság téren

belőle átmenteni? Abból a pesti eklektikából, amely egy nagyszabású telekspekulációból indult ki. A 19. század végén, mondjuk 20 év alatt felépült ez a város. Sok esetben nagyon rossz anyagokból, és ez a mindenki által csodált gangos struktúra azért azt jelenti, hogy a lakások egyharmada használható, kétharmada nem. És amit régen kőből csináltak, az eklektika már gipszből csinálta, tehát van az egészben egy természetes pusztulás is. De mégis-csak ez Pest. Az eklektika, és kicsit szerényebben a szecesszió. Az az eklektika, ami máshol Európában ilyen mértékben nem maradt meg, és ami jobb, mint a bécsi eklektika. Kérdés, hogy hogyan kell ehhez idomulni, hogy közben én ne maradjak eklektikus.

F. J.: Valahogy a világnak ezen a részén az építészeti tér mindig abból indult ki, hogy neki közösségi tereket is létre kell hoznia. A kávéház, az üzlet a sarkon, a borbély – maga a tér provokálta ki, hogy ott az emberek találkozzanak. Ez a „hétre ma várom a Nemzetinél" effektus. De mi van ma, amikor olyan házak épülnek, amelyek nem az utcáról nyílnak, ahol nincs üzlet, nem lehet kirakatot nézni? Lehet, hogy tévedek, de úgy látom, ahol a hagyományos beépítés megmarad, ott kirakat van, ott a kirakat megvilágítja az utcát, tehát mindez vonzza a járókelőket. Ahol ez nincs, ott sötétbe borul a város, elnéptelenedik. Az emberek nekiveszekedetten televízióznak, videóznak, ülnek a számítógépben, és magára hagyták a várost, kivonultak a városból. Kérdés, nem visszafelé igaz-e a dolog, nem a kötött tér hagyja-e el az embereket, akik egyre kevésbé érzik, hogy a tér nyújt számukra valamit? Tíz évig a Várban éltünk. Az szociopetális tér volt, tehát faluszerűen működött. Átjöttünk a Rózsadombra, ami borzasztóan kellemes, de a Margit körútig kell lesétálni, hogy az ember azokat a helyeket megtalálja, ahol mindenféle közösségalkotó terek vannak.

F. J.: Azt hiszem, hogy egy olyan világot vágyunk vissza, amely már nem jön vissza. Részben a motorizáció, részben valóban a kommunikáció elektronizálódása, a televíziózás, az életforma-változás miatt, ami már visszahatott az építészetre, és tulajdonképpen ez riaszt bennünket. Valahol az a fájdalmas, hogy kezdjük érezni, ez természetes folyamat. Néha azonban a folyamat túlpörög, mint például Magyarországon, ahol mindent meghatározóvá tesz a pénz. Azoknak a tereknek a helyére, ahová az építész szíve szerint üzleteket, közösségi tereket építene, ebben a pillanatban inkább bankok kerülnek. De ki a fene áll meg egy bank előtt, és nyomja oda az orrát a kirakatüveghez? Egy cukrászda kirakata, az persze más. Most például a Szabadság téren lesz egy passzázs, teletettem sok-sok üzlettel, de biztos, hogy bankoknak fogják kiadni. Hiába próbálok a magam pesti módján utcacentrikusan és hagyományos viselkedési formákra utalóan tervezni, amikor a házat egyszerűen nem így fogják használni.

R. A.: Fura folyamatot érzékelek én is. A házak egyre inkább „bezárkóznak". Amint beléptem, roppant célirányosan tudom használni, de ez minden. A csellengő, a céltalan, a „csak azért, mert jólesik" életformának vége van.

F. J.: Hogy lesznek-e olyan érzelmi forradalmak, amelyekben a városi közösségek megpróbálják kikövetelni maguknak ezt a visszavágyott múltat, nem tudom. Nem lehet tudni azt sem, mi lesz ezzel az egész autós világgal. A városi létezésből óriási területet foglal el a sok százezer kasztni, és mindegyikben ül egy-egy ember. És közben az építészeknek nem esztétikai, meg morális, hanem kőkemény létezési problémáik vannak ebben a mostani recesszióban.

R. A.: Önben mikor alakult ki, hogy építész lesz?

F. J.: Apám döntött így. Én grafikus vagy festő szerettem volna lenni, vagy esetleg író. A család visszamenőleg körös-körül tanárokból, református papokból, esperesekből állt. Az ükapám nagyon jó festő volt Barabás korában, és mivel Erdélyben földbirtokai voltak, szuverén lehetett, nem kellett teljesen megalázkodnia. Egy normális ember nem volt a családban, a humán vonal uralkodott. Édesapám Erdélyben

centrál lízing

CENTRÁL LÍZING KFT.
1118 BUDAPEST
VILLÁNYI ÚT 91
TELEFON: 269-8020
FAX: 269-8029

a győzelemhez
a RÉSZ-VÉTEL
a fontos

elég jó költőnek és kitűnő fordítónak számított. Remekül fordított Eminescut. Aztán valahogy ezt az egészet elhagyta. Kolozsvárott még benne volt a művészeti életben, tagja volt a szabadkőműves páholynak, de aztán jöttek a gyerekek, a gondok. Akkor már református kollégiumban tanított, és mint magyar, fél fizetést kapott. Már ötvenvalahány éves volt, amikor 44 őszén elmenekültünk Erdélyből. És bennem megmaradt az, hogy bármilyen művészi pálya csak csalódást okozhat. Amikor a főiskolára akartam jelentkezni, az apám azt mondta, előbb tessék egy rendes pályát választani, és utána majd a főiskolát is el lehet végezni. 53-ban, a Nagy Imre-évben kerültem be a Műszaki Egyetemre. Kitűnő érettségi után csak írásbeliznem kellett. Miután felvettek, nem mentem el a Képzőművészeti Főiskola felvételijére. Így utólag nem tudom, jól tettem-e, vagy sem. Amikor elvégeztem az egyetemet, gőzöm nem volt, mi az, hogy építészet, pedig akkoriban még kiváló tanárok voltak. A diplomavédésemen ott volt a Lakóterv akkori igazgatója, és rögtön felvett. Egy év múlva már állt egy általam tervezett kicsi ház. Három év múlva a dunaújvárosi garzonházra megkaptam az első Ybl-díjamat. Ebben az egészben őrült sok véletlen volt. Véletlenül kerültem Salgótarjánba is, és terveztem ott a városközpontban házakat. Ez volt a nagy fordulópont, így kezdtem középületeket tervezni.

Akkoriban nagyon sokat pályáztam. Az 1600 Ft-os fizetés mellett ez volt az egyetlen pénzszerzési formám. 20-30 pályázaton nyertünk. 1963-ban volt egy pályázat a pesti Duna-part rendezésére, ahol első díjat kaptam. Ez volt aztán az érve a Lakótervnek, amikor az Intercontinental bejött, hogy a KÖZTI mellett a Lakóterv is indulhasson a versenyen. Hofer Miklóssal szemben játszottak ki engem tulajdonképpen, akit akkoriban utált a szakma, mert nagyon ment neki, és engem, a kezdő harmincévest nyomtak vele szemben előre. Megkaptuk az Intercontinentált. Aztán jöttek a paneles szállodák: a Volga, a pozsonyi meg a brünni szálloda, aztán mindjárt az osztrák szállodaépítési konstrukció: a Novotel, a Penta, a Kongresszusi Központ, a Taverna, irodaházak. 37 évet húztam le a Lakótervnél. Fantasztikus volt. Mostanra lett kemény a dolog. Január második óta önálló cégünk van.

R. A.: Hogyan viseli el ezt a vállalkozói világot?

F. J.: Nagyon nehezen. Csak az segít, hogy a Lakótervtől 37 év alatt én egy szem munkát nem kaptam, mindent én szereztem, tehát a piaci légy állapot nem ismeretlen a számomra. Most huszonöten vagyunk, és nagyon nagy munkák jöttek össze: épül a Szabadság tér mögött az irodaház, a rendőrségi székház a Teve utcánál, ami 6 milliárd körüli beruházás, és tervezés alatt van a Műegyetem és az ELTE Informatikai Kara az ex-EXPO területén. Ez így együtt már vagy 14-15 milliárdnyi épület. Ennek óriási a felelőssége. Eddig a Lakóterv volt a jogi személy, és gond esetén legfeljebb elvonták a prémiumomat. Most egy perc alatt tönkremehetek. Miközben az a tudathasadás, hogy igazából én szeretnék ülni a fenekemen, és a saját házaimat rajzolni. Kezdtem megutálni a kollégáimat, akik az általam kiagyalt házak designján dolgoznak, miközben én szeretném ezt csinálni helyettük, de nem megy. Nekem tárgyalni kell, mert ez a közép-európai

világ roppant sznob, s hiába küldöm egy kollégámat, hogy intézzen el valamit, nem fogadják, én kell odamenjek nyalni, meg bókolni. De azért még rajzolok. Az időm egyharmada azért még tervezés. Más dolog, lehet a koromból is következik, hogy bennem már nincs az az idegeskedés, hogy úristen, hányszor kell még bizonyítanom?! Biztos, hogy tudnék jobb házakat is csinálni, mint eddig, de azért egy jó vacsora Firenzében egy kis vörösborral vagy egy Mozart-szimfónia hallgatása kezd fontosabb lenni, mint az önmegvalósítás. Nem szeretnék most negyvenéves lenni. Szerintem ez a generáció nem biztos, hogy át tudja venni ezt az újfajta mentalitást. Aki most végzi az egyetemet, az már ebbe születik bele. De a negyvenesek megszokták a nagyvállalat biztonságát, és nem alkalmasak arra, hogy a piacon szerepeljenek.

R. A.: Mi lenne az az igazán nagy provokáció, kihívás, aminek nem tudna ellenállni?

F. J.: Nem szívesen csinálnék kórházat, mert elég hosszan feküdtem bent, és ravatalozót sem szívesen csinálnék, mert ott meg nem akarok feküdni. Nem szívesen csinálnék börtönt sem. De még szeretnék egy kicsit Pesten provokálni. Ezt a fajta nyáladzó középutat, ami most van, ezt az adminisztratív beállítottságú bulit, ezt jó érzés időnként provokálni.

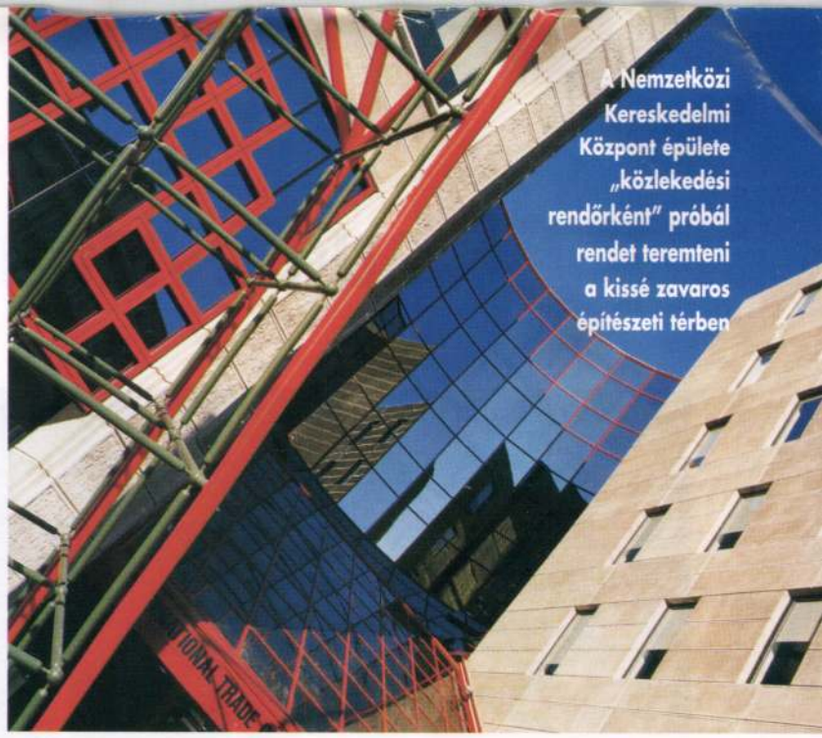

A Nemzetközi Kereskedelmi Központ épülete „közlekedési rendőrként" próbál rendet teremteni a kissé zavaros építészeti térben

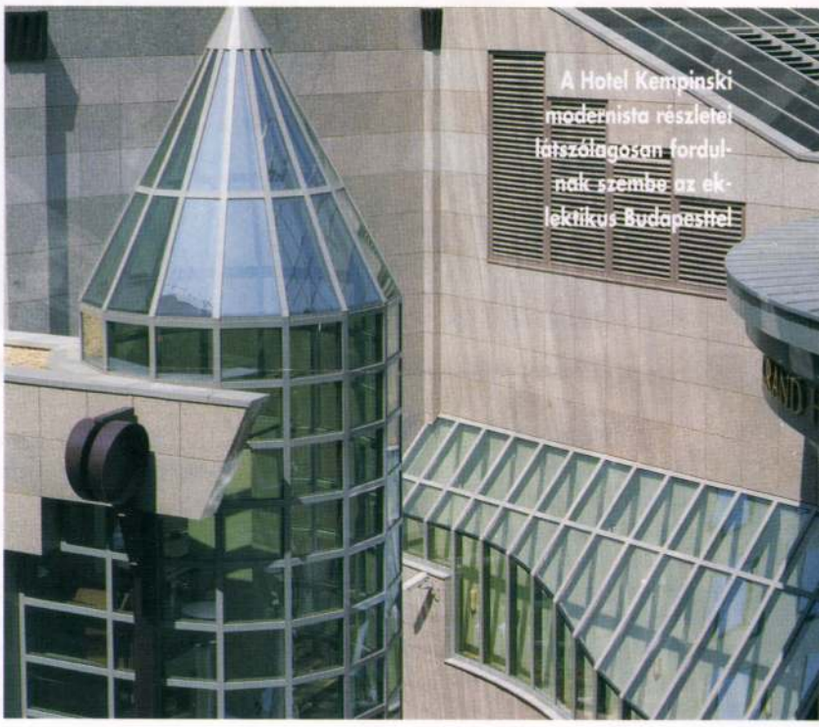
A Hotel Kempinski modernista részletei látszólagosan fordulnak szembe az eklektikus Budapesttel

FINTA JÓZSEF *építész*

1958: építészmérnöki diploma a Budapesti Műszaki Egyetemen

1958 – 60: az Építőművész Szövetség Mesteriskolája

DÍJAK: Ybl Miklós-díj 1965, 1975; Állami Díj 1970; „Pro Urbe, Budapest" 1983; az Amerikai Építészeti Intézet tiszteletbeli tagja (FAIA) 1991; c. egyetemi docens 1985; c. egyetemi tanár 1993; a műszaki tudományok doktora 1984; az MTA lev. tagja 1985; az MTA r. tagja; az Építészettörténeti és Elméleti Bizottság elnöke 1994

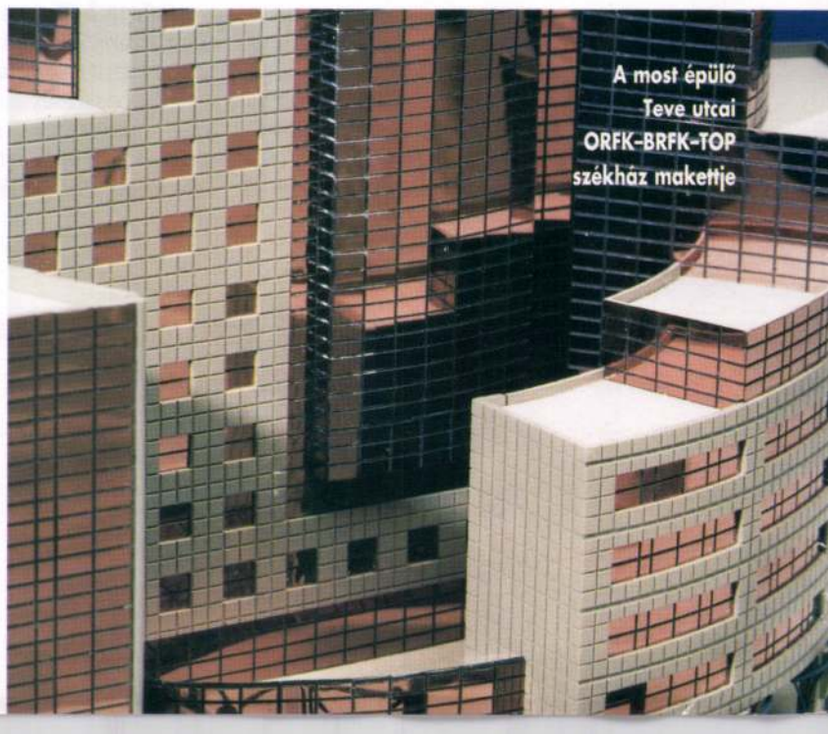
A most épülő Teve utcai ORFK-BRFK-TOP székház makettje

Bang&Olufsen
audiovizuális rendszer

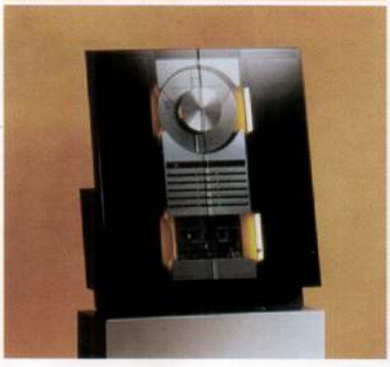

A 70 éves múltra visszatekintő világhírű dán **Bang & Olufsen** cég termékeit sokan ismerhetik azok közül, akik külföldön jártak, mivel a múlt évig csak ott találkozhattak e formájukban, minőségükben és technikai megoldásaikban a megszokottól eltérő szórakoztató elektronikai berendezésekkel. Most a cég hazai forgalmazói azt ismertetik, hogy miként lehet egy új építkezésnél vagy felújításnál az egész lakást behálózó rendszert kialakítani.

A ház elektromos hálózatával együtt kialakított rendszer lényege röviden: egy központi helyen (pl. a nappaliban) lévő készülékektől rejtett kábeleken jut el az információ az egyes helyiségekbe. Például a szobákban lévő televízión lehet nézni a máshol elhelyezett video(k) műsorát, illetve a televízió hangszóróin keresztül hallgatni a rádiót, CD-t vagy magnót. Mindezeken felül akár otthon is élvezhető a páratlan élményt nyújtó térhatású hangzás, a **Bang & Olufsen** házimozi rendszerével.

A másik újdonság az, hogy valamennyi készülék szabályozása egyetlen távirányítóval megoldható. Ebből vagy minden helyiségben tartanak egyet, vagy magával viszi a lakó, ha mozog a lakásban. E távirányítóval még a lakásvilágítás is működtethető, ha a villanykapcsolók helyett a **Bang & Olufsen** világításvezérlésre bízzák ezt a feladatot.

A **Bang & Olufsen** készülékeket azoknak is ajánlják, akiknek nincs szándékuk vagy módjuk az ismertetett hálózat létrehozására.

E berendezések formatervezésükkel és különleges megoldásaikkal (pl. az erősítő a hangfal része és nem a hifi-toronyé) jelentenek alternatívát a többi gyártó termékeihez képest. Minőségük a legmagasabb követelményeknek is eleget tesz, ezzel arányos árakon. Ezt támasztja alá a televíziókra 3, és a hangfalakra biztosított 5 év garancia.

A készülékekre a rendkívül nagy teljesítmény és tudásszint jellemző, kis méreteik ellenére. Kedveltek az oszlop és cső formájú hangfalak, valamint azok a lapos készülékek, amelyeket sokan modern képzőművészeti alkotásnak gondolnak.

Létezik olyan **Bang & Olufsen** hangfal, amely a csempeburkolat síkjába süllyeszthető, és fürdőszobában, uszodában, páradús környezetben is használható.

Érdekesek a szintén önálló bútorként ható televíziók is, amelyekbe a teljes műholdas rendszer beépíthető, tehát nem kell a parabolához külön beltéri egységet elhelyezni.

Szakembereink az egész országban vállalják e rendszerek megtervezését és kiépítését.

Bang&Olufsen Centerek

ANNEX Rt.
Bang & Olufsen Center
1074 Budapest, Dohány u. 1/B.
(a Zsinagógával szemben)
Tel./fax: 322-0013, 322-6861

AKELA-ALTERNATÍV Bt.
Bang & Olufsen Center
Budagyöngye Bevásárló Központ
1026 Budapest, Szilágyi Erzsébet fasor 121.
Tel./fax: 275-2198, 275-0839/288

FINTA József

Finta József műhelye. Bp. 1997.
rec. Szentpéter. Márton = MÉp.
1998/2. 6–7. ill.

Felföldy László: Új rendőrségi székhár épült
Budapesten. = MÉpítőipar, 1998, 3–4. 61–65. ill

kezési űrlap

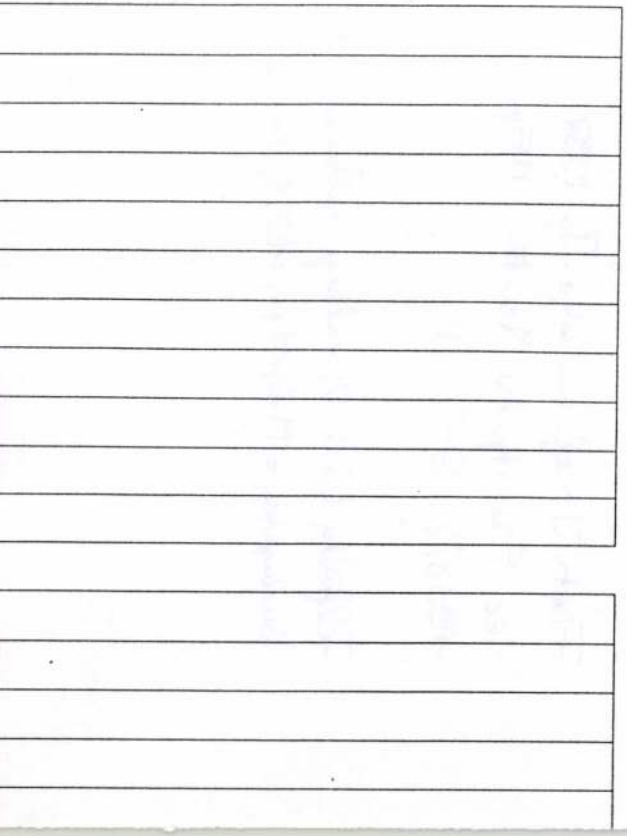

FINTA József

Finta József műhelye. Tervek, épületek, írások, interjúk. Szerk. Rappai Zsuzsa.
Bp. 1997 343 p. ill

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
Könyvtárközi kölcsönzés

A kért mű Központi Katalógusaink szerint Magyarországon nem található. Kérésüket külföldi könyvtárakhoz továbbítottuk.
Szíves türelmüket kérjük.

Iktatószámunk: 14672/93
Önök iktatószáma: 39/93

Dátum: 1993 -09- 21
Aláírás:

ni, „mint a tükörje… az, mint tatárbifszteket csinálni belőlük. A *kép* nem ugyanaz. A hasonlat kevesebb, mint a metafora. Vas Istvánnál legalább borsostokány lesz a bennszülöttekből. Vas érdesebb, kevésbé sima. Helyenként házilag javítani kellett rajta a prozódia miatt, ez nem mindig sikerült jól.

Novák Eszter fölcseréli az első két jelenetet. A színes koldusruhatárnál és a koldulási technikáknál fontosabb a rablóbuli. Kedélytelen esküvő, hisztérikusan vihogó Polly *(Marozsán Erika)*, snájdigan fád Mackie *(Cserhalmi György)*, unottan gazsuláló bandatagok. (Tessék csak meghallgatni originál fölvételről a bágyadt Mary Syer-nászdalt!) Ez nem lányszöktetés, bravúrstikli, tolvajhecc, hanem jeges üzlet, csak az ara még nem sejti. Nemsokára majd ő háborog azon, miért kell kidobni a házbért szökött férje szobájára. Novák végig lehántja a kispolgári kedélyt az üzletről, Pechum *(Holl István)* bankóval a kezében nyomatékosítja Jennynél *(Csomós Mari)* Mackie kiadatási kérelmét, Tigris Brown *(Szilágyi Tibor)* az esküvőn telket kap a rablóvezértől, aki viszont a darab végén végrendelefejezéséhez, és ennek megvalósítását egy *külföldi dekoratőr hölgyre* bízta.

A hely imperatívusza, így a hídfőben kétezer éve folyamatos építési tevékenység, a Belvárosi Templom szentélyének finom gótikája, hajójának, tornyainak elegáns barokkja, és egyáltalában a régi Pest levegője mindenkit mértéktartásra késztetett volna. Ám nem így a ránk tukmált dekoratőrt. A női hölgy bazári ízléssel és feminin indulattal nem tartotta jónak azt a sokszor kipróbált és Budapesten általános elvet, hogy az épület-külsőt annak belsejével össze kell kötni, és elvetette a tervezett téglaarányú burkolatokat. Ehelyett az épület belsejébe kályhacsempe arányú falburkolatokat építtetett be, még hozzá zöld és sárga mázzal. Félresöpörte a padlóburkolatok megtervezett rendszerét és elosztását, helyette idegen és hamis álterrazzó burkolólapokkal fedette a padlókat. Ennek a beavatkozásnak az eredményeként török-fürdőhöz, vagy karavánszeráj-belsőhöz lett hasonlatos a tér, és ugyan kár volt annyit erőlködni a tetőszerkezet korhűségén, mert a nekünk idegen megvilágítás az egész látványt tönkreteszi.

De ez még nem minden. A beavatkozás eredménye a szűk bejárat, és a hallatlanul primitív portálszerkezet. Így hiába hittük, hogy a Vasudvar a belváros fedett fóruma lészen, a teret nem érezzük reánk szabottnak, pedig maga térszervezés megőrizte a Fintától megszokott eleganciáját. Csak remélni lehet, hogy a végtelenül szűk és gyatra passzázs is csak ideiglenes, és a pincetér éttermi részeinek befejezése nem a Pestet – mondjuk – Iszpahán testvérvárosának hívő dekoratőr hölgyemény elképzelése szerint valósul majd meg.

Kellett hozzá harminc év, hogy a szoc-reál kultúrhéroszok diktátumaival szemben művészeink, köztük az építészek megtanulják műveiket megvédeni. Ehhez rendre az ellenfél fegyvereit használták. Most is ezt kell tenni. A spekulatív tőke parvenü ízlését saját varázsigéjével kell visszautasítani. Idegen környezetbe nem szívesen látogat a vásárlóközönség. Akkor pedig messze kitolódik a legfőbb cél.

A *megtérülés*.

KÁLLAI GÉZA:

Építészet

A Vasudvar

Pest piacterén, a régi Városházával szemközt épült a Kiegyezés után, klasszicizáló neo-reneszansz homlokzattal, hogy a már száz éve ott üzött vaskereskedést korszerű körülmények közt folytassák. Vont acélszerkezettel fedték, és szép öntöttvas kiegészítésekkel az akkor legújabb technológiákat alkalmazták. Az ostromban persze ez az épület minden másnál jobban ellehetetlenült, és csak 1960-ban kezdtek gondolkodni a hasznosításán.

A tőke hiányán túl, még meg kellett küzdeni a műemléki szemlélettel is, mert – jóllehet az épület nem műemlék – a szomszédságot védve, minden bontástól elzárkózni igyekeztek. *Finta József* építészünk az 1987-ben kapott megbízás után soká küszködött, mire a kérdés megnyugodott, és papírra vethette a végül is megépült megoldást, ahol a Vasudvar teljesen korhű, a második udvar pedig teljesen mai. Így lett mára az épületkomplexumban száznégy szobás apartman-hotel, meg három szinten négyezer négyzetméternyi üzletház, és bérirodaház. Lett még a három emelet mély pincékben jókora garázs is. Történt mindez kiváló műgonddal, hozzáértéssel, mondjuk úgy, hogy az ügy szeretetével.

Jóllehet Finta megbízatása az egész épületre szólt, pár hónappal a befejezés előtt a megrendelő előállt azzal, hogy – MTA rendes tagság ide, USA Építészeti Intézet (az ottani építész kamara) tiszteletbeli tagsága, egyetemi tanári cím stb. oda – Finta nem ért egy bevásárlóközpont „professztionális" be-

persze, mikor nem ő nevet Palikon, hanem Palik őrajta, szintén egy jól sikerült bolondozás után, ez a két ember már évek óta folyamatosan bolondozik, ha kameraközelbe kerül, egy Szellemi Zoro

S egyáltalán: meg kéne egyszer már vizsgálni, hogy a mi televíziózásunk miből táplálkozik. E pillanatban úgy áll a dolog, hogyha például valaki jól rádiózik, akkor azt viszik a tévébe, abból a feltéte-

épp az ő szavai maradnak meg az emberben, hogy kéremszépen, aki a meccsekre négyes kötésben tippel, az ezer forintra tizennégyezret nyerhet.

Csak el ne vigyék tőlünk, mondjuk tévéelnöknek.

lőcsövek.

Csíkos tengerben áznak. Egy vulkán előtt.

Miért vulkánnak mondom? Mert olyan átható a szenvedés, a rajzon fölfelé fröccsenő, bogzos,

rajz.

Nem tudjuk, kik vagyunk. Mit állíthatok szavakkal, mikor a rajz is megfeszül. Úgy rázza a vihar.

Balla Zsófia

Kaltenecker Trió – Ivory Tower – Magneoton

„Kaltenecker Zsoltnak és triójának megjelenéséről csak annyit mondhatok: amikor Charlie Parker huszonévesen berobbant New Yorkba, a helyi szaxofonosok a folyóba dobták hangszerüket."

(Gramofon)

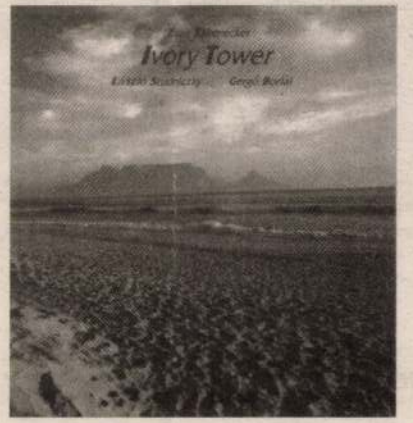

Progresszív jazz felsőfokon! Igazi különlegesség és csemege a honi jazzrajongóknak, megjelent a Kaltenecker Trió első nagylemeze, az „Ivory Tower". A klasszikus trió-felállás, mely zongorára, basszusgitárra és dobra épül, igazán modern, rockos hangzást eredményezett!

Gregersen körönd

Egy ötletpályázat eredményei

A MILLENNIUMI VÁROSKÖZPONT – Gregersen körönd térépítészeti kialakítására szóló nyilvános ötletpályázatot a Ferencvárosi Önkormányzat mint kiíró, a Duna Sétány Székház Kft. és a Budapest Főváros Főpolgármesteri Hivatal Főépítészi Iroda mint társkiírók, valamint a FŐBER Nemzetközi Ingatlanfejlesztő és Mérnöki Részvénytársaság mint technikai lebonyolító tette közzé 2003 júliusában. A tér a Millenniumi Városközpont centrumában, a már álló Nemzeti Színház, a napjainkban épülő Kulturális Tömb (a Nemzeti Hangversenyterem, a Hagyományok Háza és a Ludwig Múzeum közös épületegyüttese), valamint az egyelőre engedélyezési terv formájában létező, de jogerős építési engedéllyel rendelkező Kongresszusi Központ, illetve az ún. Multifunkcionális Épület által határolt területen létesül majd. A pályázóknak természetesen az épülettervek és a színház karakterének ismeretében kellett dolgoznia. A Bírálóbizottság munkája során tudatában volt annak, hogy ötletpályázatról van szó, hiszen a jövőben előálló építészeti szituációt egyelőre igen nehéz pontosan érzékelni, milyen funkcionális tagolást, milyen architektonikus jeleket, kertépítészeti megoldásokat igényel majd, hogyan illeszkedik a Duna-parthoz. Ennek megfelelően a Bizottság – noha a javaslatok realitását, kivitelezhetőségét, ütemezhetőségét is fontos szempontnak tartotta – nem zárkózott el a ma még irreálisnak tűnő, ám a tér teljes kiépülése idejére talán nagyonis megvalósítható, a környéknek sajátos karaktert adó ötletek, elképzelések figyelembevétele, honorálása elől. A legfőbb elvárás az volt, hogy a terveken megfogalmazott építészeti gondolatok elsősorban az élénk városi életet szolgálják, a tér éljen együtt a környező épületekkel, struktúrája segítse az egyes épületek felé irányuló forgalom áramlását, ugyanakkor képezzen önálló centrumot is – tegye nagyvárosi fórummá, regionális funkciókat is ellátó fókusszá a területet. Az ajánlásokban szerepelt, hogy a tér kapcsolódjon a Soroksári úthoz és a majdani Duna-parti sétányhoz, hangsúlyozza a pihenő, kiállítási, reprezentációs és információs területek, valamint a víz- és zöldfelületek összefüggésrendszerét, ugyanakkor mindezt egyetlen nagy egységbe szervezze. Javasolták a múzeum előtti terület szabadtéri kiállítások céljára alkalmas kialakítását is.

Látható, hogy a pályázatok többsége nem ragaszkodott a körönd körformájához: a tervezők felismerték ugyanis, hogy a szabályos formát számos építészeti tényező megtöri (pl. a Kulturális Tömb lépcsője). Ekképp elsősorban a környező épületekhez jobban igazodó, sajátos vizuális feszültséget is kibontakoztató, a közösségi funkcióknak jobban megfelelő derékszögű térfelosztást javasoltak.

Cikkünk a két rangsorolás nélküli díjban, illetve a két megvételben részesült pályázatot mutatja be a részletes szakmai bírálatok vonatkozó megállapításaival.

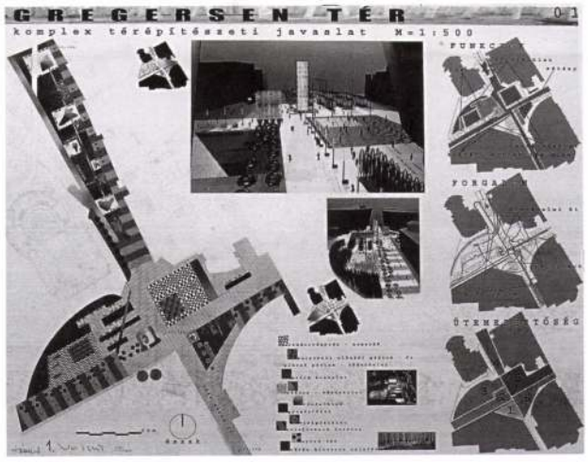

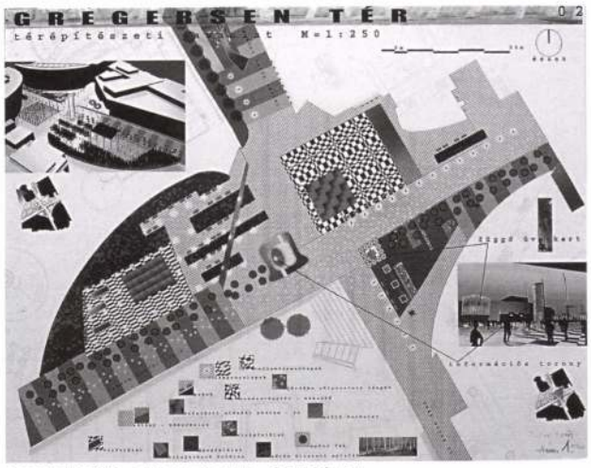

REPRODUKCIÓK • REPRODUCTIONS • CSER DÁNIEL

1. számú pályamű

A Ginder Stúdió Bt. terve

megvételben részesült

„(...) A pályamű elhagyja az eredeti körönd-jellegű megjelenést, ehelyett a gyalogostengelyeket (...) jobban figyelembe vevő, tagoltabb térképzést alkalmaz. A gyalogostengely kibillentése, a faburkolatú híd átfordítása a Duna felé oldja a tengelyek hangsúlyát. (...) A Somlay Artúr sétány váltakozó víz-növény felületei méltó átmenetet képeznek a megépülő Konferenciaközpont épülete és a Nemzeti Színház tömbje között. (...) A terv a környező épületek mellé nem helyez hangsúlyos térépítészeti elemeket, és az épületekhez való csatlakozások sem kidolgozottak. A rendezvénytér harsány burkolat-ornamentikája eltúlzott, a Kongresszusi Központ bejárati előterébe nem szerencsésen illeszkedik. A körönd területén túlsúlyba kerültek a burkolt felületek, a növények visszaszorultak. (...) Az egész tervre jellemző a síkban való gondolkodás – ezt nem oldja fel az egyébként ötletes információs torony sem."

2. számú pályamű

A Firka Építész Stúdió Kft. terve

megvételben részesült

„A tér megfogalmazása határozott állásfoglalás a »körönd« gondolatának megszüntetése és a Nemzeti Színház déli homlokzatának vizuális elválasztása mellett. Ehhez eszközként használta fel a szabályos, architektonikus rendben telepített, zárt tömeget képező platáncsoportot. Vitatható azonban, hogy ez a markáns térmegosztás megfelel-e a kiírás azon elvárásának, hogy az építészeti tömegek között városi tér alakuljon ki. (...) Kiemelkedő gondolata a pályázatnak, hogy a Múzeum észak-nyugati oszlopcsarnoka előtt zöld rézsűként megemeli a terepet (...) térbeli átvezetést biztosítva a Színház előterében már meglévő kertépítészeti motívumok felé. (...) A Múzeum elé tervezett megemelt kiállítótér értékes gondolat."

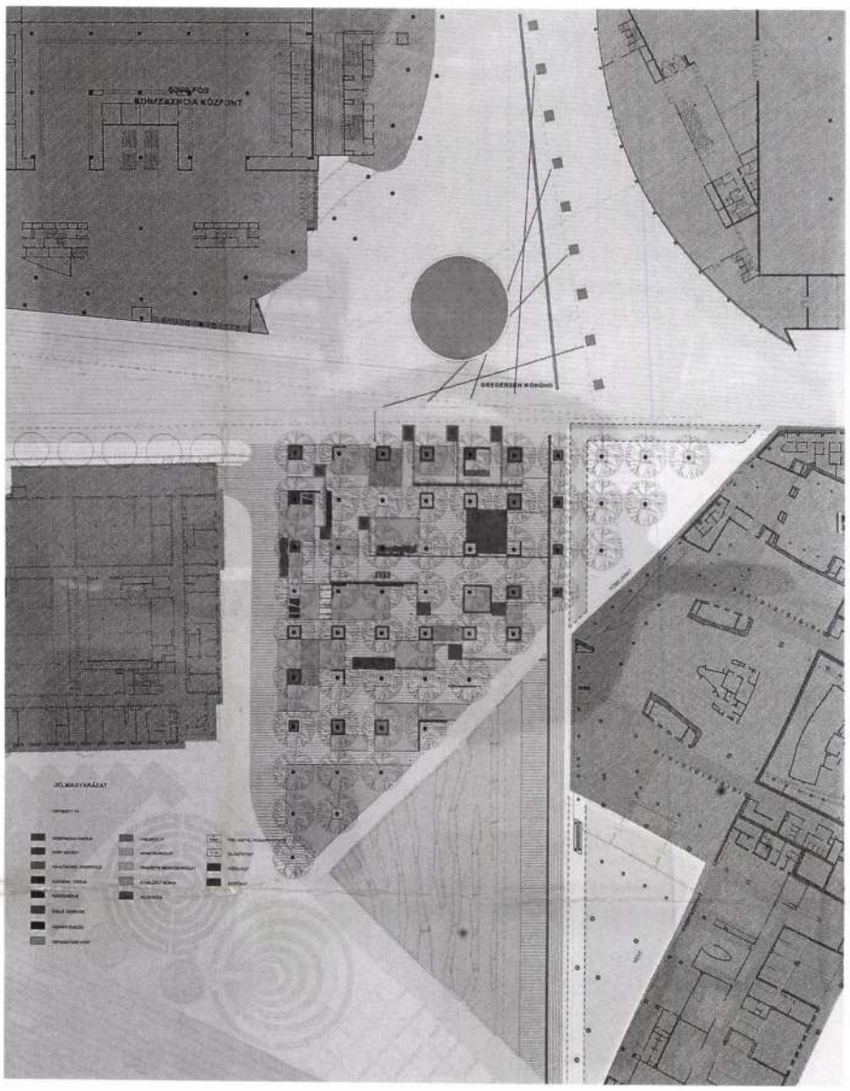

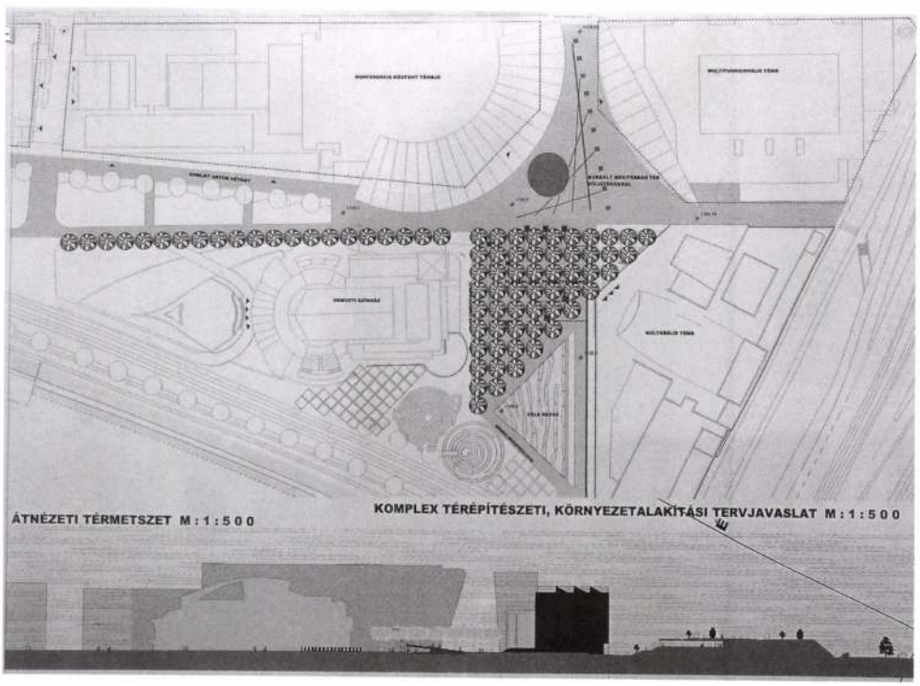

FINTA József

Holmi 1993/2

ként Budapestre küldött, a Szabadság híd pesti hídfőjénél felállított DIMITROV-szobrot – Valentin Sztarcsev művét – és a sok-sok mellszobrot, domborműves emléktáblát; így, többek között: Farkas Aladár újpesti REZI KÁROLY-EMLÉK-ét és lágymányosi HO-SI-MINH-szobrát, Gyurcsek Ferenc Eötvös utcai, a magyar kommunista ifjúsági mozgalom ötven évét éltető domborművét, Konyorcsik János kőbányai MALINOVSZKIJ MARSALL-BÜSZT-jét, Nagy István János Nagyvárad téri, Asztalos Jánosra hivatkozó domborműves emléktábláját, Szabó Iván Lenin (ma Erzsébet) körúti, Leninre emlékeztető tábláját.

E fentebb számba vett, egykoron nagy ünnepélyességgel köztérre állított, szobrászatiművészeti szándékokkal (is) létrehozott objektumok eredeti környezetükből kiszakítottan, a budafoki szoborskanzenben lesznek a jövőben megtekinthetők: egy ellentmondásokkal terhelt történelmi szakasz tárgyiasult dokumentumaiként. A szoborparkban sétáló, emlékező befogadó valószínűleg két alkotás, Makrisz Agamemnon egykori Néphadsereg téri, A SPANYOLORSZÁGI NEMZETKÖZI BRIGÁDOK MAGYAR HARCOSAINAK EMLÉKMŰVE, és Segesdi György Jászai Mari téri MARX–ENGELS-MONUMENTUM-a előtt fog tűnődve, meditálva megállni. Ezen alkotások felszíni rétegei alatt mintha megmozdulna valami, s a formaképzés, a térszervezés leleményei finoman mérlegeltek, a megjelenített alakok felidéznek, jelentenek valamit: túlmutatva önmagukon, tág értelmezési lehetőségeket kínálva, egy kor, egy korszak, egy eszmekör őszinte, hiteles, művészi tükrözésére vállalkoznak.

Az eltakarított emlékművek, a lebontott szobrok helyén feltáruló üres térségek rendkívül csábítók. A szituáció nagy veszélyeket rejt: a szobordöntők, a szoborbontók általában szoborállítókká válnak. Lesz-e olyan bölcs a hatalom, hogy most végre megszakítja az unalmas hagyományt, s nem emel önmaga dicsőítésére, igazolására anakronisztikus szobrokat? Az avult ismételgetések helyett jelenünk úgy teremthetné meg önnön hű tükörképét a köztereken, úgy hagyhatna nyomot utókorának, ha nem állítana szobrokat és emlékműveket. Így hozhatná létre a hiány szerény, ám rendkívül sokatmondó monumentumát.

Wehner Tibor

A PEST-BUDAI HIGH TECH

Finta József: Hotel Duna Inter-Continental (1969); Forum Hotel Budapest (1981); Hotel Penta (1982); Novotel Budapest Szálloda (1982); Budapesti Kongresszusi Központ (1985); Taverna Szálloda (1985); International Trade Center (1988); Liget Hotel (1990); Hotel Corvinus Kempinski (1992)

Csizmár Gyula–Finta József: Nemzetközi Kereskedelmi Központ (1985)

Zalaváry Lajos: Atrium Hyatt Budapest Szálloda (1981); East-West Center Astoria (1991)

Virág Csaba–Marillai Árpád: Alag International Projektentwicklung (1991)

Virág Csaba: A Magyar Távirati Iroda székháza (Naphegy) (1990)

„A túlparton az új
Hotel idétlen váza eltakarja
A Belváros kihűlt hiányait.
Ha áll majd frissen tündökölve mint
A békés együttélés záloga
S a túlazóperenciáni élet
Jelképe – mit hoz át a szél, keringőt
Vagy villanyos gitár géphangosított
Világvadmacskazenéjét Budára
Egy év múlva Medárdus éjszakáján,
Miféle tarka óperenciás
Fényegyveleg vetül az elmaradt
Duna sötét vizére..."

(Vas István)

A csúcsot reprezentáló high tech építészet hihetetlen összegekbe kerül, s a reprezentációs művészet mindenkori céljának megfelelően perfekcióra törekszik. A high tech a város eltűnt közössége helyén a közönség számára pszeudoeseményt kínáló építészet. A pazarlás és a jólét állandósult, totális érzéki bizonyítása. Ez számunkra, amikor a kelet-európai high tech építészetet vizsgáljuk, különösen fontos szempont, hiszen Budapesten éppen ez a vonása a legszembetűnőbb. A reprezentációt kedvelő, az anyagok „szemantikáját" ismerő és azt maximálisan kihasználó *kortárs* építészet ugyanis évtizedek óta hiányzik a pestiek mindennapi élményvilágából. Ko-

moly méretekben utoljára száz évvel ezelőtt tapasztalhatta a pesti polgárság, miként lehet a városi élet témája, élménye a pompa és a technológiai tökély. Nyugati szemmel, meglehet, komikus, hogy az elmúlt évtizedekben mi számíthatott nálunk csúcsnak, mégis hasznos a kezdetektől szemügyre vennünk a szerény kísérleteket, hogy majd azokkal összehasonlíthatva ítélhessük meg azt, ami már a szó nyugati értelmében is high technek minősül.

Budapest építészete a szocializmus évtizedei alatt nem sokat módosult, ellenkezőleg, még a néhány, valaha technikailag perfekt épület is nagyrészt tönkrement. A városlakók azzal a tapasztalattal éltek együtt, hogy ami egykor megoldható volt, a szocializmusban már szinte lehetetlen. A bérpaloták egykori központi légfűtését nem lehetett működtetni, vicctéma volt, hogy itt egy liftet sem tudnak megjavítani – a századelő tényleges technológiai fejlettségéhez képest a szocializmus folyamatos barbarizálódást jelentett.

Elmaradtak a reprezentatív építkezések is. A sztálinizmus évei alatt az egyetlen olyan terv, amely technológiailag fejlettebb eljárást követelt – a metró – is megalomániának bizonyult, s a Népstadion befejezésére sem tellett. Varsóval szemben Pestet a Szovjetunió nem ajándékozta meg a KULTÚRA PALOTÁJÁnak valamely jól sikerült másolatával.

A Kádár-korszak sem mutatott különösebb kedvet és tehetséget a reprezentációs építkezések iránt, csak az ERZSÉBET HID-at mutogathattuk éveken át, mint korszerű építészeti, mérnöki csúcsteljesítményt. Ez a tartózkodás azonban nem kizárólag a pénzszűkével, a szegénységünkkel indokolható. A városalapítók egyrészt jobban kedvelték az olyan „racionálisnak" tekintett programokat, mint a lakótelepek, másrészt pedig a Kádár-rendszer uralmi technikáitól idegen volt az a reprezentáció, amit a korporációk világa kedvel. Szemben a nyilvános tér rafinált kisajátításával, finom metamorfózisával, a szocializmus a közteret direkt rendőrállami eszközökkel ellenőrizte és uralta. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy a szocializmus magyar modellje *nem szorult rá* arra, hogy uralmát reprezentációs építészettel kösse össze. Ez az óvatos távolságtartás – a romló technológiai tudás kényszerű szerénységén túl – összefüggött a Kádár-féle uralmi technológiák „lágyságával", a láthatatlanság, észrevétlenség kedvelésével. A levert forradalom után a hatalom fokozatosan háttérbe vonult, megelégedett azzal, hogy a lakosság nem fordul ellene. Az uralom mértékét nem kívánták a szimbolikus építészettel, a feltűnően uralt térrel is kifejezésre juttatni, s nemhogy nem nyitották meg a hatalom szimbolikus központjait, hanem fegyverrel zárták el őket. A hajdani FEHÉR HÁZ-at évtizedeken át kormányőrök védték a kandi tekintetek elől, s noha a PARLAMENT-be még be-be lehetett jutni úttörőként vagy látogatóként, ez sem jelentett mást, mint annak nyilvánvalóvá tételét, hogy Steindl Imre hatalmas épületének, illetve az ott folyó munkának mennyire nincsen politikai súlya.

A rendszer lényegének metaforájaként is tekinthető – ma már komikus mértékű – rejtőzésben, a nyilvánosság elől való bujdosásban fellelhetjük a rossz lelkiismeret nyomait ugyanúgy, mint a *„minden állat egyenlő, de vannak, akik egyenlőbbek"* elv evidenciáját. Csak a belső párt tagjai láthatták a többiek elől elzárt hivatalos tereket, csak ők ízlelhették meg a – mint utóbb kiderült, nyomorúságosan semmitmondó – luxust a pártüdülők szépen elszaporodott villáiban. Ilyen csekély szimbolikus értékkel felruházott tereket ekkora erővel őrizni – ez volt a szocializmus talán legkedvesebb építészeti ellentmondása.

A szocializmus egyébként is pontosan tagolta a köztereket. A hatalomhoz való viszony centire kimutatható volt – annak hierarchiája, hogy ki hova léphetett be, egyben megmutatta helyét a társadalmi ranglétrán. A hatalom elzárkózásával párhuzamosan azt is megfigyelhetjük, hogy milyen komoly tartózkodás élt az ancien régime-ben a közösségi terekkel, a szabad kommunikációra alkalmat adó színhelyekkel szemben. Nagyobb tömegek csak ellenőrzés alatt voltak elképzelhetők, s ezt a terek paramilitáris elveknek megfelelő elrendezése biztosította (spartakiád, felvonulás, stadionok). Nyilván ezért is hagyták elpusztulni azt a pár átriumot, passzázst, ami főként a Belvárosban létezett. Így jutott sorsára a GRESHAM-PALOTA vagy Gerlóczy Gedeon Petőfi Sándor utcai bérházának csak a TAVERNA SZÁLLÓ megnyitásakor úgy-ahogy rendbe hozott passzázsa.

Ennek fényében talán érthetővé válik, mit

jelent az, hogy az elmúlt két-három évben Budapesten kinőtt a földből néhány épület, amely a high tech csúcsszínvonalát célozta meg.

A Finta-művek

Kevés magyar építésznek adatott meg az elmúlt évtizedekben, hogy terveit oly mértékben *valóra válthassa*, mint Finta József. Budapest döntő fontosságú pontjaira ő tervezhetett reprezentatív, komoly anyagi erőforrásokat követelő szállodákat, irodaházakat – s ezek fel is épültek.

Akármint ítéljünk is tehát Finta József munkásságáról, építőművészetének jelentősége letagadhatatlan és megkerülhetetlen, hiszen a high tech vonzáskörébe is sorolható épületei a város történetének immár önálló fejezetét alkotják. Az annotációban felsorolt művek tekintélyes listája egyértelművé teszi, hogy a pesti high tech kialakulását és fellendülését miért köthetjük össze elsősorban Finta József nevével, miért beszélhetünk „Finta-művekről".

Finta a korszak *reprezentatív építésze*, s épületei immár húsz éve szoros összefüggésben vannak a kapitalizmus szellemével, a „Nyugat" ígéretével. Anyaghasználatukban, kivitelezésük minőségében, technológiai exkluzivitásukban egyre távolabb kerültek az adott évek magyar átlagától, emellett Finta építészeti hitvallása is fokozatosan megváltozott. A modernizmus hagyományának követésétől eljutott a hangsúlyozott s gyakran vitatott sajátos posztmodernizmusáig.

Az INTER-CONTINENTAL a hajdani Duna-korzó évtizedeken keresztül hiányos, sérült valahai világának rehabilitációja felé megtett első lépésként s ugyanakkor a késő modernizmus kontinuus tradíciója melletti hitvallásként értelmezhető. Az építésekor hatalmas vita kereszttüzébe került szálloda valóban kevés hajlamot mutat arra, hogy akár tömbjének egészével, akár felületalakítási modorával, végül pedig külső-belső tereinek szervezésével kapcsolatot teremtsen – vagy legalább *szimuláljon* – szűkebb-tágabb környezetével. Az INTER-CONTINENTAL némiképp fényképház, azaz *elsősorban* a Duna-part és a város összképét módosító, új városképi összefüggéseket teremtő látvány meghatározására szolgál – éles kontúrjai, geometrikus ritmusokkal tagolt tömbjének arányai mind erre mutatnak. Eltünteti a hajdani Duna-korzó *hiányát*, s egyértelművé teszi, hogy a város *új* korszakba lépett, a nosztalgiáknak nincs helyük. A historizmus Magyarországának vége. Ama világ – mondja a modernizmus megjelenítője – tovatűnt, a *„tündöklés a boldog kéveseknek"* kora lejárt. A Duna-korzó tűnt helyén a létező szocializmus realitása áll.

Ezt a szállodát még legjobb a budai Duna-partról vagy az Erzsébet hídról nézni – nyilvánvaló, hogy ezek az érvényesnek szánt nézetei, s az Apáczai Csere János utcai monumentális *fal* pusztán a *városképet átalakító díszlet* kiszolgálására szolgál. A szálló T alakú homlokzatával, erkélysorainak hangsúlyozottan vízszintes tagolásával, puritán zárkózottságával, anyagainak (alumínium nyílászárók, műkő felületborítás) visszafogottságával pontosan jelzi a szocializmus oldódásának szerény mértékét is. Finta sorozatának első darabja még erőteljesebben kötődik a Kádár-féle szocializmus „elvárásaihoz" és világképéhez, mint a Nyugatéhoz, legalább annyira belengi a „nagyberuházások" zord idétlensége, mint amennyire már a megaépületek fantasztikus tereinek előhírnöke is ez az épület. Sajátos ambivalenciája abból ered, hogy míg a modernizmus geometrikus mániáinak hódoló, éles kontúrú épülete a szocializmus erejének hirdetésére volt hivatott, addig a gyakorlatban hosszú éveken át a luxus, a Nyugat fényűzésének metaforáját jelentette a pestiek számára. Tehát bármily komikus is, a szálloda hűvös geometrizmusának idegensége, zárt tömbjének megbonthatatlansága pontosan megfelelt annak a szerepnek, amit a hetvenes évek pesti életében vitt. A belső terek *elzártsága*, a mindennapi Pesttől való elkülönültsége adekvát volt azzal a szociológiai helyzettel, amit az 1969-es reformbuktatók után a szocializmus és a kapitalizmus bátortalan koegzisztenciája jellemzett. Magyarország ugyanolyan óvatosan jutott el Nyugatra, amilyen aggályosan a város polgárai be-bedugták fejüket a kiválasztottság és exkluzivitás zárt tereibe. A hetvenes évek során pestiek ezrei itt tapasztalhatták meg, miként lehet átlépni az országhatárt egy szállodai hallban, hogy lehet ilyeténképp fillérekért utazni. Akárhány szálloda épült is azután, az INTER-CONTINENTAL mítoszát egyik sem érhette el, hisz

az épp egyedülállóságából, kivételezettségéből fakadt.

Jó tíz évvel később – a Zalaváry Lajos tervezte budapesti Portman-hommágiummal (hiszen John Portman Los Angeles-i WESTIN BONAVENTURA SZÁLLÓ-ja a Hyatt szállodalánc szinte kötelező építészeti normája lett), az ATRIUM HYATT-tel egy időben –, 1981-ben épült csak fel Finta következő, a Duna-korzó új képét mintegy lezáró, kiteljesítő szállodája, a FORUM, amely ismét a viták kereszttüzébe került. E vitákban nem annyira Finta műveiről, mint a *helyről* volt szó – s teljes joggal. Hiszen ez a két épület összehasonlíthatatlanul jobban determinálja a városképet, mint például a NOVOTEL, ezért létük is irritálóbb. Holott a NOVOTEL vagy a PENTA – Finta két 1982-es munkája –, ami azt illeti, igen sok kivetnivalót hagy maga után. Hiszen az olcsóbb, alacsonyabb kategóriájú szállodalánc – nyugati testvéreikhez hasonló – két tipikus darabja ez, csakhogy ehhez viszont *túl jó helyen* állnak. A NOVOTEL brutalista tömbjének kíméletlen, a környezetet *tényleg* semmibe vevő megoldása nem volna bántó, ha – a párizsihoz hasonlóan – a repülőtéri úton látnánk. Azonban ez az épület Buda hajdan egyik legszebb parkjának *helyén* most is mellbevágó. Ma már jól látható, hogy a NOVOTEL-lel köszöntött be az a gyarmati érzés, amit épp a rissz-rossz szállodák, a gyorsétkezdék pesti elhelyezésének reprezentativitásában érhetünk tetten.

A FORUM esetében jól érzékelhető Finta küzdelme egyrészt a történelemmel, az adottságokkal, a város hagyományaival, másrészt – immár nem a szocializmus uraival, hanem – a Korporációkkal: a mindenképp és mindig eltúlzott szobaszámigény kielégítéséből következő sanyarú megoldásokkal.

A HYATT-tel együtt mégis a FORUM az a szálloda, amely – 1982-es szinten – már valóban a pesti high tech-szigetek megjelenésének tekinthető. Azért is idéztük fel fentebb a hatvanas éveket, a szocializmus *alaphangulatát*, hogy lássuk: *igaz*, hogy a FORUM (és a még csak nem is német, inkább osztrák technológiai szint általában) elvileg nem tartozott s nem is tartozik a „high" színvonalhoz, csakhogy Pesten *igen*. A határidők betartásának lehetségessége önmagában is sokkolta a közvéleményt, ahogy megrendítő erejű volt a kivitelezés minősége vagy a Pesten odáig nemigen látott technológiai fegyelmet követelő függönyfal.

Itt kell ezért rámutatnom: nem azt tartom *eminens* problémának, hogy a FORUM milyen konkrét építészettörténeti analógiáknak felel meg, és milyen elvont elvárásoknak tesz eleget, hanem azt, hogy – mint arra Bodor Ferenc is felhívta a figyelmet a Duna-part átalakulásáról szóló kritikájában – milyen változásokat okoz a városlakók életében, miként befolyásolja a polgárság életminőségét. Az tehát a kérdés, hogy az épület a kívülálló számára több-e puszta látványnál, van-e köze a szállodák high tech-hipertereinek a lakosok élettereihez, ők bejuthatnak-e a légkondicionált csodák terrénumába, zajlik-e kommunikáció a szálloda mikrokozmosza és a város adott régiója között – avagy sem. Ez Finta építészetének az igazi kérdése, s ezért állíthatjuk, hogy hasonlóan az INTER-CONTINENTAL-hoz (de annak mitologikus helyzete nélkül) a FORUM is az *elzárkózás, a hatalom védte bensőség erődje* elsősorban, és csak csekély, nagyon csekély mértékben szolgálja a városi életet. Arra biztatja az utazókat, hogy maradjanak zárt világuk teljességének érinthetetlenségében, s arra kényszeríti a lakosokat, hogy beérjék a kívül rekedtek bámészkodó pozíciójával.

De miért követte el Finta másodszor *ugyanazt* a hibát, immár megváltozott szociológiai feltételek között? Hiszen az egykori Duna-korzó, mint Bodor finom iróniával megjegyzi, a BRISTOL, a NEGRESCO világa sem épp a szegények paradicsoma volt, de legalább *a budapestieké*. Az új Duna-korzó Wild László tervezte összképe nem egyéb, mint szimuláció. Hiába újítottak fel pár Buchwald-széket, hiába a díszburkolat, az egyedileg készült lámpák, a korzó mégsem ugyanaz, mint egykor volt, mégsem a város része, hanem a *turistaipar gettója* csupán. S ezért elsősorban a FORUM felel, mely elzárkózik az utcától, s nem is teremt lehetőséget arra, hogy a pestiek mintegy betaláljanak annak vonzáskörébe. A szimuláció, a rekonstrukció, az egykori városélmény „korszerű" változtatásokkal létrehozott új terei idegenek, műviek maradnak. A FORUM Duna-parti oldalán, a teraszos presszó mellett fémhenger áll, benne lépcső kanyarodik fel az emeleti kávézóba. Az eredmény kettős veszteség.

Odabenn félhomályos kis lépcsőház a pazar kilátás helyett – kívülről pedig megint az Erőd egyik bástyáját látni.

Holott Finta elvben tisztában van felelősségével, a város és a hiperterek közti kommunikáció megteremtésének szükségletével. De ez a technológiai feladatokat magas szinten megoldó építész sajnos mintha egyre kevésbé volna képes ellenállni a megbízók, a Korporációk „elvárásainak", tőkeéhségüknek, a négyzetméterenkénti uzsorahaszonra törő profitvágyuknak. Így aztán a FORUM modernista, barna függönyfalakkal borított homlokzata idegen testként áll a városban – nem elsősorban a stílusa, hanem totális utcaszinti kommunikációképtelensége miatt. A szomorú az, hogy Finta minden további épülete is ennek az *egy* kérdésnek a bűvöletében él – de újra és újra rossz a válasz, s az eredmény: vereség. Csakhogy ez a vereség nem egy művész magánügye, hanem immár a város mindennapi életének egyik súlyos öröksége. Nap mint nap kell látnunk, beleütközünk, úgy befolyásolja életünket, ahogyan egyetlen más társművészet sem – ezért olyan nagy az építész felelőssége. Finta esetében *konkrétan* láthatjuk, mit jelent a kérdés: *kit is szolgál az építész*.

Hiszen *papíron* a Váci utcai TAVERNA SZÁLLÓ s a vele szemközti NEMZETKÖZI KERESKEDELMI KÖZPONT kompozíciója immár a városhoz való kötődés rehabilitációjának nevében fogant, s e kihívásnak a tervek meg is felelnek. E két épülettel nem az a baj, hogy a posztmodern stilisztika bűvkörében tett engedmények kissé komikus kavalkádjának képét öltik. A homlokzatok változatossága, az épületszobrászat és -díszítés szintjén ez akár még rendben is lehetne, végtére az eklektika és a historizmus városában nem különösképpen feltűnő a vidékies álarcosbál. Finta – saját korábbi megoldásaival szemben – visszahelyezi jogaiba a façade-ot, amely mégiscsak az épület arca. Sőt, kivált a TAVERNA horizontálisan kettévágott tömbjének alsó része, a homlokzatot enyhe körívhullámzással gazdagító, a pozitív és negatív hajlatokkal eljátszó kedély pesti divatot szült. Azóta ez az oszlopokkal, ívekkel játszadozó hóbort sajnos mintha kötelező leckefelmondássá vált volna.

Finta felmérte, hogy a posztmodern – az irónia, a fragmentális megoldások legitimmé válása, a kettős kódolás, az idézgetés, a „vendégszövegek" ürügyén – talán az első olyan „stílus", amely megengedi a koherencia és konzekvencia hiányát, eltűri az arányok rendjének felborítását, ahol egy-egy olcsó vagy éppen drága *vicc*, poén – az építészet „szerves" részeként tekinthető. S míg a kordivatok nyomásával szembeni puhaság mintha a megbízóknak tett engedményekkel is összefüggne – az építész Finta a Váci utca két épületét ellátta minden jóval, annyi posztmodern gönccel, amennyi azokon csak elfér. A szobaszámnövelés miatt nyilván elkerülhetetlen homlokzati beugrót – mintegy a tetőszint „szimbolikus" folytatásaként, s némi „átkötésként" – szépen formált, kicsinyt hullámzó betonszalaggal fűzte össze.

Miért is hívja fel Finta a figyelmet a tetőszintre, *jelent-e* valami különöset ez? Világos, hogy nem – csupán egy „posztmodern" tréfa tanúi vagyunk, amikor a „minden mehet" karneváli jelszava építészetté tehető. A posztmodern szimbólumok létüket csupán annak köszönhetik, hogy az építészek ráuntak arra, hogy a modern épület szimbolikus ereje kimerüljön az üres homlokzatra illesztett SONY feliratban. Ugyanígy csak díszlet maradt a TAVERNA két élesen elváló homlokzati sávját mintegy összekötő, hullámzó fémszalagok szecessziós asszociációkat ébresztő fémcsíkja. Újra az a kérdés: mire való ez? Hiszen ha az épület horizontálisan két élesen elvágott részre osztható, akkor miért kell takargatni ezt? Ha *ez* az épület egyik alapvető, arányát, funkcionális eltéréseit is kijelölő sajátossága, akkor azon nincs mit szégyellni. Vagy talán e sávok a tetőszint jelzésének betonszalagját hivatottak megismételni? De minek megismételni azt, ami egyszer is felesleges volt?

Ám ez *a szó szoros értelmében* a felület kérdése még csupán. Ettől még jó is lehetne akár a TAVERNA és az annak negatív lenyomatú homlokzatával ékeskedő KERESKEDELMI KÖZPONT. De felmerül a városépítészeti kérdés is, hogy miként használható a Váci és Petőfi Sándor utcát összekötő átjáró, illeszkedik-e a FONTANA DIVATHÁZ belső udvarához és a Gerlóczy Gedeon tervezte, egykor gyönyörű bérház passzázsához. S itt kezdődnek az igazi bajok. A két utca között átsétáló vendég sötét és alacsony folyosóra érkezik. Jobb-

oldalt ugyan a City Grill üvegfalai mögött zajló életet szemlélheti, de baloldalt csak a puszta betont, s elmerenghet az árkád – kifejezetten lakótelepi asszociációkat keltő – belmagasságán. Az udvarba bejutva nem is a parkoló utcaszint alatti, nyitott látványa zavaró, hanem a boltok, az élet, az *utca* valóságának hiánya. Hiszen a FONTANA HÁZ balra eső portája nem különösképp kedves látvány, amint a szálló – egyébként nevetségesen kicsiny – halljának jobb oldali kijárata sem dobogtatja meg a szíveket. Igaz, hogy a Petőfi Sándor utca felől elvben két eszpresszó is hívogathatná a járókelőket, csakhogy valójában az alacsony árkád félhomályában, a betontömbök között néhány ócska szék árválkodik csupán. Az esti világítás nem haladja meg a Kelenföldi pályaudvarét, s ez semmiféle tőkének tett engedménnyel nem indokolható. A Gerlóczy-ház hajdan fényes boltokkal teli passzázsának rendbehozatalára már nem telt a figyelemből és pénzből, s a mocskos aszfalt poros, töredezett. Ezt a valóságot nem különösképpen szépíti például az átrium centrumában elhelyezett beton „óratorony" üvegezett – I. M. Pei párizsi Louvre-toldalékát mímelő – piramisa, *az utcabútorok pedig nem teremtenek életet, legfeljebb elviselhetőbbé teszik azt.*

A TAVERNA passzázsainak, átjáróudvarának kudarca nem vezethető vissza *egyetlen* okra. Egyszerre van szó a telek kiuzsorázásából következő szűkös méretekről, a belső udvar lichthoffá válásáról, az *igazi* utcaélmény hiányáról, illetve – a high techhez mérve – szemet szúróan olcsó megoldások következményeiről (az esti világítás hiánya akár még most is pótolható lenne).

A szemközti KERESKEDELMI KÖZPONT kommunikációs szerkezetéről még kevesebb jó szót ejthetünk. A tervek szerint nyilván egybenyitandó belső – sétáló- és vásárlóutcának használható – közlekedőfolyosót, illetve az épület közepének pszeudoátriumát a jelenlegi használók elzárták egymástól, így egyszerűen értelmét vesztette az egész. A zsákutcák rendszerében nincs honnan hová menni, a külső-belső terek átjárhatóságának posztmodern tétele, a félprivát zónák szisztémája így bezápul, az épület a szándék ellenére megközelíthetetlenül zárt és idegen marad. Holott a TAVERNA félhomályos zugaival szemben a KERESKEDELMI KÖZPONT fényes, igényesen kivitelezett belső terei ígéretesek lennének.

Hogy épületei zártságának problémáját Finta maga is érzékeli, ezt az INTERNATIONAL TRADE CENTER ismertetéséhez írt magyarázat tanúsítja. Ez bizony már leplezetlen panasz a nemzetközi nagytőke roppant ízléstelen viselkedése miatt: a Bajcsy-Zsilinszky út sarkán álló újabb épületét szinte kiforgatták eredeti alakjából. *„Fel kellett adjuk azt az elképzelésünket, hogy az épület földszintje egészen* nyitott, *átjárható legyen, s rákapcsolódjon az Alpári Gyula utcához vezető szomszédos klasszicista udvarra."* Kínos, de megint ugyanaz a helyzet, mint korábban. A József Attila utca végén, az Andrássy úttal szemközt fekvő saroktelek, hasonlóan a Duna-korzóhoz vagy a Váci utcához, Budapest egyik *legfontosabb* pontja. Fintának ez az épülete a pesti városépítészet hosszú évtizedek óta megoldásra váró, sok vitával terhes fejezetét zárja le. A végeredmény az a montázs, amelyet a szakkritikus, építész Szegő György maliciózusan „kétnemű" háznak nevez.

A homlokzatalakítás ismét nagyfokú figyelmet, a környezet iránti érzékenységet, a szomszédos épületek ironikus (?) vagy épp *kétségbeesett* idézése révén a felület szintjén megvalósított kommunikációs igényt árul el. Erre vall a szinte már komikus kis kupola is a Bajcsy-Zsilinszky úti oldalon, amely – természetesen – a háttérben álló BAZILIKA kupolájának „idézete". A posztmodern geg – ahogyan a Váci utcában – itt sem más, mint *üres* tréfa. Hiszen *miért* is kell megismételni a BAZILIKÁ-t, *mire vezet*, ha az épület egy közelben álló másikra mutat, *mit jelent, mit old meg* mindez? – ezek a kérdések értelmetlenek, hiszen *tudjuk*, hogy nincs rájuk válasz. Csak a stílus akarásáról, az egyéniség kifejezésének hangsúlyosságáról van újra szó. Finta – itt már egyre követhetőbb módon – rászokott az eklektika, a boldog következménynélküliség kábítószerének használatára. A József Attila utcai, öbölként behúzódó fal, illetve a Bajcsy-Zsilinszky úti fegyelmezett, zárt sík találkozását mintegy feloldó sarok is erre mutat. A toronyként kiemelt sarokforduló függönyfalát részben külső betonplasztika ékíti, azonban a hangsúlyozott – esti világítással is megerősített –, szinte önálló struktúra fegyelmezettsége, összeszedettsége (tehát városképi

sajátossága) sem feledteti a megoldatlanságokat. A létre nem jött passzázs azt eredményezi, hogy a félköríves belső udvar – Finta kifejezésével élve „kanyon" – ismét csak zárt és némiképp értelmetlen marad. Az épület plasztikai értéke, az öböl szívóhatása ellentmondásba kerül a tényleges használattal, a városlakóknak újra nincs miért belépniük az újabb hipertérbe, a gyarmatosítás újabb szimbolikus világába. S ezt nem feledteti a járdán elhelyezett, diszkrétnek nem nevezhető vörös fémkonstrukció sem, amely csak tovább szaporítja az értelmetlen pszeudoszimbólumok számát.

Akármint is, Finta kiváló képességei, a hazai piacon egyre nyilvánvalóbban egyedülálló technológiai gyakorlottsága, az ilyen nagyságrendű feladatok megoldására való alkalmassága nincs összhangban épületeinek – általa is kívánt, remélt – céljaival. Egyre-másra a városhoz való kötődésről volna szó, s újra és újra annak hiányát tapasztalhatjuk.

Mindez sajnos összegződik a Finta eddigi életművén belül is kiemelkedő fontosságú CORVINUS KEMPINSKI hatalmas, szürke gránittömbjén. Ez a szálloda leginkább egy minden elképzelhető módon agyondíszített és -rendezett operára emlékeztet, melynek *dallamkincse* sajnálatosan gyenge, és szomorkásan kevés erélyt s tehetséget mutat. Hiába a hangszerelés, a világítás, a díszlet, a remek énekesek, a pazar kiállítás egésze, a maximálisan igénybe vett reklámhadjárat, a szuperprodukciók minden kelléke – ha maga a mű gyengécske.

Mert tagadhatatlan, hogy a CORVINUS KEMPINSKI *szuperprodukció*. Ez ma Budapest *leg*elegánsabb, *leg*kihívóbb, *leg*drágább, *leg*amerikaibb épülete, a gyarmatosítás minőségileg új fejezete. Pesten eddig nem látott tőkekoncentrációról van szó, az alsó-ausztriai építőipar egykori csodái után immár az *igazi* high tech van jelen, abból a fajtából, amit Jencks „Fast-Food-Mega-Build"-nek nevezett.

A CORVINUS KEMPINSKI sorsa, városhoz való viszonya nem pusztán Finta életművén belül fontos fejezet, annak kudarca nem csupán az immár ismétlődően rosszul megoldott, nagyszabású tervek tradíciója miatt elkedvetlenítő, hanem azért is, mert a budapesti viszonyok között gigantikus vállalkozás akaratlanul is *normává* válik. Így Finta segíthetett volna például megszabni a Korporáció viselkedéstanát, megmutatni, hogy mit vár a város az új építészettől, mit tekint a korrekt partnerség etalonjának – műve új konvenció kezdete lehetett volna, amelyet ez *után* várni és betartatni sokkal nehezebb lesz.

Finta ez esetben – papíron megint csak jó az elképzelés – úgy döntött, hogy olyan nagy ívű, nagylélegzetű formát teremt, amely *magában hordozza* a városnegyeddel, az utcával való kapcsolatot, s eleve lehetetlenné teszi a távolságtartást, az elzárkózottságot. Ezért a CORVINUS KEMPINSKI tradicionális értelemben vett *homlokzata*, az eddigi magyar gyakorlathoz képest szokatlanul nagy ívű, hatásos főbejárat az Erzsébet térre néz. Ez a megoldás nyilván elkerülhetetlen volt, más kérdés, hogy a főbejárat felől az amúgy is poros, zavaros Erzsébet térből szinte semmi nem látszik, csak egy keskeny és igen forgalmas, egyirányú mellékutca fogadja az érkezőt. De az építész – talán épp a kommunikáció szándékával – alkotott egy másik homlokzatot is, a sétálóutcává alakított Deák Ferenc utca felőli oldalon. Ennek a kialakításában is segítségére volt az alapforma: a szálloda hatalmas, majdnem félkörívet magába foglaló karéja, melyet a Bécsi utca, illetve az Erzsébet tér felől egy-egy téglatest zár le. Ez a forma teszi lehetővé Fintának, hogy ezúttal végre – némi okkal, s jóval monumentálisabban, mint a Váci utcában a TAVERNA esetében – visszatérhessen a homlokzat síkját megbontó körívhez, ami a belső kör „áttöréseként" is érthető, bár ténylegesen nem arról van szó. Az is igaz, hogy a főhomlokzat tagolása kicsit emlékeztet a hajdani ADRIA-BIZTOSÍTÓ (ma FŐKAPITÁNYSÁG) épületének ritmusára, sajnálatos viszont, hogy az oromzatok e csendes párbeszédét megrontja a CORVINUS KEMPINSKI hátracsapott manzárdszintjének durva ténye.

Egyértelmű tehát a nyitás, a kommunikáció szándéka. Az Erzsébet téri hatalmas üvegfelületekkel hívogató bejárat – a szállóvendégeknek szolgál, míg a Deák Ferenc utcai oldal, a szálloda mintegy *felnyitott fele* – a szálloda belső, rejtettebb, nagy formája – a városlakók, a sétálók számára kínálna élményt s közlekedést. Erre a végre a nagy formákban is tetten érhető szándékra, bármilyen fájdal-

mas ismét leírni, csak utólag lehet *visszakövetkeztetnünk* – a valóság megint mást, ennél rosszabbat mutat. Hiszen a kommunális célokat szolgáló plaza döntő részét elviszi a karéj közepébe telepített, kör alakú vendéglő zárt tömbje, s ez betérésre, sétára nem kínál lehetőséget. A szállodába a Deák Ferenc utca felől nehéz bejutni, a kicsiny és ismét betonsivataggá vált eszpresszó teraszáról egy lehetetlenül keskeny, a főfalnak támasztott üvegfolyosón át érhető csak el a belső tér. Dupla ajtón kell átjutni, hogy a shopping mall elegáns, exkluzív félkörívén sétálhassunk végig, s áttérjünk a kissé túlzottan a birodalmi építészet rémálmaira emlékeztető hallba, az Erzsébet téri oldalra. De ezt az utat már csak kevesen teszik meg. A szürke üvegajtó cseppet sem hívogató, inkább ismét csak elzárkózó, visszautasító. A városlakók legfeljebb azt érzékelhetik, hogy egy mellékajtón át bekullogtak a színpad oldalára, ahonnan gyorsan végigosonva immár távozhatnak is.

Megint győzött a gyarmatosító kedvű nagytőke, a CORVINUS KEMPINSKI – tervek ide vagy oda – maradt azoké, akiknek ténylegesen épült: a szupergazdagoké. Akik aztán tényleg jól érezhetik magukat, mert immár Budapesten is mindazt fellelhetik, amit eleddig csak a Nyugat távolabbra eső országaiban tapasztalhatott álmélkodva az utazó. Itt valóban nem sajnáltak semmit, ez az épület tényleg a show-biz része. Kint és bent egyaránt tombol a puccparádé. A három szintre terjeszkedő, birodalmias modorban fogant márványoszlopok a legkülönbözőbb oszloprendekkel való asszociációk felkeltésére alkalmasak, s akinek nem elég a geometrikus tagolások ritmusa, kiszórakozhatja magát a rejtett világítással kiemelt, oszlopfőket ölelő négyzet fényfoltján. De el lehet szemlélődni a high tech építészet világszerte kedvelt nemes versengésének mintapéldányain, a tükröződő fémmel, nemes fával borított lifteken, amelyek tényleg első osztályúak. (Azt kell mondanom, a New York-i TRUMP TOWER-től eltekintve nemigen láttam ehhez fogható eszelős giccset.)

A lobby külön ajándékot is kínál a kicsit sznobok számára, a félemeleti – uszodához vezető – folyosók a GUGGENHEIM MÚZEUM belső terének szerény imitációi, s a fehér falak feletti rézkorlátok csillogása sem épp lebecsülendő látvány. Amúgy az uszoda és fitness center sem csekély élvezet. A belmagasság ugyan nyomasztó, de hát a szobaszám növelése erős kényszer. Ettől eltekintve azonban minden rendelkezésre áll. S nem is a titokzatos gépekről van szó, hanem az *antik* modorban kialakított környezet nevetségességéről. Egy high tech épületnek ezt a részletét ugyan minek felöltöztetni szobrokkal és oszlopfőkkel?

De gondolt Finta az épület sarkainak díszítésére is. A Deák Ferenc utcai oldalon egy formás torony várja a látogatókat, alján külön kis butik fogadja a betérőket. A tornyot bástya formában megismétli a túloldalon is; nyilván az építészetikonográfiai tanulságok levonása várna a kritikusra. A posztmodern világban gondolnak a mindennapok emberére is, s a torony – tudjuk – antropomorf forma, jócskán uralkodó jellegű, fallikus is, mi sem alkalmasabb tehát az uralom, a környezet feletti dominancia megjelenítésére. *Mintha ehhez nem volna elég az egész szálloda.*

Bizony, a CORVINUS KEMPINSKI Kosztolányi ESTI KORNÉL-jának ideillő fejezetét idézi, *„melyben a világ legelőkelőbb szállodájáról van szó". „Ismeritek a szállodák költészetét?"* – kérdezi olvasóitól Kosztolányi-Esti. *„Legutóbbi külföldi körutamon, hazatérőben útbaejtettem egy kis országot. Itt rábukkantam egy szállodára, melyről külön meg kell emlékeznem.*

Ez a szálloda előkelő volt. Olyan előkelő volt, amilyent még nem láttam sehol. Bátran merem állítani, hogy a világ legelőkelőbb szállodája volt.

Az alkonyat porában rohant gépkocsim, ütöttkopott, alacsony kalibák között, s egy gipszrózsás, kupolás, tizenhárom emeletes felhőkarcoló előtt állott meg, mely élénk ellentétet alkotott siralmas környezetével, és láthatólag az idetévedt külföldi előkelőségek fogadására szolgált."

A CORVINUS KEMPINSKI ugyan a Belvárosban áll – szemközt Finta újabb üzletházat alakít át –, túlnan az angol nagykövetség épületén lobog fennen a brit lobogó, de azért érthetünk a szóból. A Deák Ferenc utca hajdan fényes, eklektikus és szecessziós bérpalotái mocsokban, restaurálásra várva, mint az egész városrész. A szállóval szemközti házban a negyediken egy atlétatrikós úr álldogál, és néz, néz elborult arccal. A világ legelőkelőbb szállodájának kínos komikuma bizony a CORVINUS KEMPINSKI alapélménye.

S ez a high tech igazi környezete: a szétesőben lévő Pest.

A szigetek

Ha a reprezentatív épületek számát tekintve Finta József munkásságát egyedülállónak mondhatjuk is, nem szabad alábecsülnünk az olyan rangos építészek tevékenységét, mint Virág Csaba vagy Zalaváry Lajos – noha itt munkásságuknak csupán a high tech vonzáskörébe sorolható pesti példáira térünk ki.

Virág és Zalaváry házai – akárcsak Finta művei – gyakran szigetként állnak környezetükben. Idegenként egy nagy forgalmú budai főútvonal irgalmatlan zajában, szemközt a Gellérthegygyel (az ALAG CENTER a Hegyalja úton), túlméretezetten a Naphegy tetején (MTI-SZÉKHÁZ), illetve a város közepén (ASTORIA NEMZETKÖZI IRODAHÁZ).

Virág Csaba – Marillai Árpáddal közösen tervezett – ALAG CENTER-je a tudatosan vállalt, a posztmodernt egészében visszautasító késő modern építészet pesti megjelenésének mintaszerű darabja. Ugyanakkor, mint azt Virág Csaba a *Magyar Építőművészet*nek adott interjújában elmondja, ez az épület is a megrendelőkkel való, cseppet sem esztétikai jellegű viták során született, s megannyi kompromisszum végeredménye.

Az ALAG CENTER egyik legnagyobb problémája, építészetének kihívása: a helyszín. A Hegyalja út a város egész forgalmi rendjéből következő igen kedvezőtlen adottságokkal rendelkezik. Ez a valaha csendes budai mellékutca ugyanis a nemzetközi főútvonal forgalmát viszi – s a Naphegy és a Gellérthegy villákkal, teniszpályákkal, játszóterekkel teli nyiladékán átdübörgő forgalomban szinte senki nem veszi észre, mi mellett is halad el. Az ALAG CENTER ugyanakkor kívül esik a gyalogosforgalom övezetén is, nincs hol megállni és megismerni ezt a házat.

Holott Virág épülete több szempontból is figyelmet érdemel. A posztmodernnel kacérkodó Fintával szemben ő ugyanis a kontinuus modernizmus és némiképp a dekonstrukció megszállottja, így idézetei is ennek a kettős választásnak felelnek meg. Idézni és montázst építeni ugyan posztmodern dolog, de azért idéz ez a kettévágott ház is bőségesen.

Az épületnek csak az egyik fele követi a Hegyalja út fordulójának ívét – ez volt ama kompromisszum, melyet az építésznek meg kellett kötnie –, a másik fele mintegy levágja azt, azaz marad a modernizmusnál, a geometriánál. Virág Csaba eredeti, ívelt, az utca nyomvonalát követő tervét csak félig fogadták el, hát fogta és kettémetszette épületét, mondván, minek is takargatni, ami amúgy is sejthető lenne. Így tulajdonképpen két házat épített, két egyenértékű megoldási lehetőséget kínálva – mint egy mintakönyvben. Van ugyan a két fél között némi keskeny átfedés, mintegy a félreértések elkerülése végett, hogy azért mégis inkább egyetlen épületről van szó. A jobb oldali betonívek egy ablaksornyit ráhajolnak a bal oldalra, s fent alig kiemelkedő toronycsonk is felvillan, pusztán a gyengébbek kedvéért.

A bal oldali, lépcsőzetesen leharapott, geometrikus fél az esszencializmus csúcsteljesítménye. Az épület eme felén nincsen semmi dísz, nincs homlokzatigény, a puszta funkciónak kellene csupán a szépséget szolgálnia. A hófehér falon csak a füstüveggel borított négyzetablakok ritmusa követhető, sehol egy párkány, orom, bármi, amin a szem megállhatna, a kedély megpihenhetne. Ez valószínűleg szándékos – ennyire azért még a tőkések sem lehetnek szőrösszívűek. Virág nyilván úgy gondolta, hogy bármiféle *mellébeszélés* rontana az összhatáson. Csak az utcaszint nyújt némi változatosságot: a BMW-szalon csodái előtt a mélygarázs lejáratát díszítő fekete-vörös neokonstruktivista „szobor" – valaki talán jelentést is láthat benne – hasonlatos Finta kedves kis Bajcsy-Zsilinszky úti felnagyított ruhaszárítójához. Tartok tőle, hogy a bal oldali puritán, szerény megoldásért Virág a jobb oldal ívelt, neokonstruktivista, Richard Meierre utaló, kolonáddal ékített csodáját szánta kárpótlásul. Itt aztán minden hiányérzet megszűnhet, a szem bővelkedhet látnivalókban. S itt van az a vörösre festett, túlméretezett napellenző, amit tekinthetnénk a dekonstrukció előtti téveteg tiszteletadásnak is.

De bizony elég lehangoló, hogy egy egész épület szinte minden esszenciája, sajátossága nem a térformálásból, nem a funkcióból, hanem a kedélyből következő külsőleges elemben, ebben a monumentális simléderben összpontosul, s az ALAG CENTER enélkül hirtelen teljesen meztelen, félbehagyott torzó lenne csupán. Nem jó, ha egy épületet *egyetlen* félig funkcionális, félig intellektuális gegből alkalmazott ötlet hiánya megfoszthatna a

sajátosságától, félreismerhetetlenségétől. Talán nem épp a modern építészet tradíciójához tartozik ilyen mértékben megbízni egyetlen semmiségben. Mert az tagadhatatlan, hogy az ALAG CENTER *igazi* neve a napellenző háza lehetne.

A deklarált posztmodern-ellenesség ellenére azt kell látnunk, hogy az eljárás nagyon is megfelel eme divatirányzatnak. Hiába más a modor, hiába eltérőek az ideálok, hiába különböznek az etikai minták, itt is épp az válik *beláthatóvá*, hogy a késő és a posztmodern ugyanannak a szociológiai helyzetnek a szülöttje. Nincs itt szó kétféle társadalmi elkötelezettségről, nincs szó makacs baloldaliakról, kitartó utópisták és áruló yuppie-k, kiábrándult liberálisok ellentétéről. Virágot és Fintát e két épületnél ugyanazok az elvárások kötik, ugyanazok a Trösztök bízzák meg, ugyanabban az építészeti környezetben. Legfeljebb az épületet hirdetésként használó önidentitás más. Az ALAG CENTER ugyanúgy Erődként mered sötét üvegeivel a pusztulófélben lévő gellérthegyi villákra, mint bármely más irodaház. Ugyanúgy a Nagytőke üzenetét hordozza, mint a többi társa, legfeljebb kevésbé feltűnő helyén áll a városnak.

Virág Csaba másik high tech épülete, a naphegyi MTI-SZÉKHÁZ, szintén kompromisszumsorozat eredménye. Ha az ALAG CENTER-nél a maximális helykihasználásra törekvő és takarékoskodó nyugati megrendelőkkel folytatott reménytelen vita vezetett e dualista végeredményre, akkor az MTI-SZÉKHÁZ-at a késő szocialista beruházások sorsa érte utol. Vagyis ezúttal Virág szabad volt a tervezés során, senki nem akadályozta meg abban, hogy a Hollein tervezte bécsi HAAS HAUS pesti verziójának is tekinthető, kör alaprajzú, valóban impozáns épületet álmodjon. Csupán a kivitelezés során tették kissé tönkre munkáját, elvonva talán a devizát igénylő anyagokat, arra kényszerítették az építészt, hogy a nyugati technológiai lehetőségek helyett érje be a honi ipar némiképp barbár, durva, egyenetlen megoldásaival. Az MTI-SZÉKHÁZ ennyiben a *magyar* high tech egyedülálló teljesítménye, pontosan megmutatja, hogy miért is kell osztrák–német segítséggel megoldani azokat a feladatokat, amelyeket egy-egy irodaház, szálloda kivitelezése állít. Az MTI-SZÉKHÁZ vadonatúj előcsarnoka beázik, a folyosókon pereg a festék, recsegnek a padlók, pontatlanok az illesztések, kilátszik mindaz, aminek rejtve kellett volna maradnia, merev, ami lágy kéne hogy legyen, durva, aminek finom hatást kellene keltenie. A függönyfal vélhetően szándékolt összhatását, a transzparenciatükröződés kettősségét tönkreteszik a karvastagságú alumínium merevítő rudak, a függőleges tartóoszlopok ritmusa túl erős és hangsúlyos az épület egészéhez képest.

Ám ez csak a mérleg egyik oldala, amiért Virág *nem* felel. Csupán alkalom arra, hogy elgondolkozhassunk azon, miért is függ össze a high tech Pesten a gyarmati érzéssel, miért is idegenek ezek az épületek, utópizmusuk miért válik üressé, technológiájuk perfekciója miért is kelt minduntalan ambivalens érzést. A másik kérdés ugyanis az, hogy miként is értékelhetjük Virág Csaba elképzelését, amellyel a Naphegy tetejére telepítette a késő modern hengeres test valóban túl nagy tömbjét. Nem az a probléma, hogy az MTI-SZÉKHÁZ (kivált a hatalmas antennatornyokkal) óhatatlanul is uralja a környezetet, hanem hogy *miként* teszi ezt. Az épület ugyanis az MTI ötvenes években épült, jellegzetes szocreál – másként fogalmazva neoklasszicista posztmodern – tömbje mellett áll, azzal üvegfolyosók kötik össze, miközben az új ház erről tudomást sem vesz. A tervező ugyan maga is sajnálkozott, hogy az eredeti székház restaurálását nem bízták rá, ám ettől független, hogy *akart-e* valamit ettől a viszonytól, volt-e olyan elképzelése, amely párbeszédet kínál a már meglévővel, s ha kritikával kezeli is, de tudomásul veszi az adottságokat.

Úgy hiszem, a válasz: nem. Virág új székházát egyszerűen az átjárófolyosók szintjén foglalkoztatja az örökség, és ez bizony viszszaüt. Igyekezete, hogy úgy tegyen, mintha épületétől balra nem lenne semmi – görcsökhöz vezet. Ezért is fordul el a semmibe az amerikai mintáknak megfelelni óhajtó plaza üveggúlákkal ékített, üres kis betonsivataga, ahelyett hogy bekapcsolódna a meglévőbe, a város valóságába. Virág Csaba egy jelzésnyi Manhattant akart a Naphegyen – önmagában véve is kétséges, hogy szükség volt-e rá –, de New York elsősorban az élet példája, nem az absztrakt elveké, s így az idézgetésnek nem csupán a függönyfalak tükröződé-

sének absztrakt tételében kellett volna kimerülnie. Elkedvetlenítő nézni, hogy az új székházat a régivel összekötő folyosók mint ütnek nyíltan, vakolatlanul hagyott sebeket a szürke téglafalon, ahogy nem lehet nem észrevenni a különbséget a Naphegy tér közepének játszótere és az ugyanoda nyíló MTI-plaza között. Az előbbi a szokványos kora szocialista utcabútorokkal, betonlábas, vörös padokkal, elhanyagolt fákkal, sárga murvával és a csendesen, de zajló élet jeleivel tele – az utóbbi elkülönülten, eleganciára törekvően és üresen.

Be kell vallanom, hogy újra és újra visszatértem a Naphegy térre, mert úgy éreztem, félreértem az építész szándékát. Elnéztem a házat alkonyatkor, bámultam téli reggeleken, de nem kerültem hozzá közelebb. Aztán lassan összeállt a kép. Virág Csaba – sajnos – *tényleg* nem akart semmit Pesttől. Az üres építészeti tétel, a high tech megvalósíthatósága foglalkoztatta. Elbűvölték az anyag lehetőségei, a fém, az üveg, a fények, a tükröződés és transzparencia ígéretei. Kevés épületet láttam, amely így mutatja meg, milyen lehetetlen is az építészetről mint pusztán a térformálás, a funkciókielégítés *művészetéről* beszélni, hogy adandó alkalommal milyen szakadék is húzódhat meg egy idea és egy városrész tényleges élete között. Pedig ennyi csak a posztmodern urbanizmus, a „jacobizmus" evidenciaszerű felismerésének igazsága. Arra kellett volna rájönni, hogy mi is a Naphegy csodája, mit jelent ez a példátlan kisvilág a hajdani Krisztinaváros mellett, a Tabán hűlt helye fölött, a Gellérthegy oldalában. Ha azt kérdezzük, hogy „mit jelent" ez a kisvilág, akkor a különbözőség megragadására, a genius loci feltárására utalunk. Jó egy épület akkor, ha *itt* jó, ha segít továbbítani a hely szellemét, ha átveszi azt, ha nem marad idegen. S ez fontosabb, mint bármiféle, mégoly hatásos, ám üres stílusgyakorlat. *Ezt* jelenti a kritikai regionalizmus framptoni tétele, amely nem megállást parancsol a modernségnek, csupán adaptivitást és kommunikációkészséget követel attól. Mindazt, amire a naphegyi palota nem képes.

Amennyire a Naphegy szellemétől idegen a high tech, olyannyira helyén van az Astoriánál, ahol a Zalaváry Lajos tervezte EAST-WEST CENTER irodaépülete áll. E kereszteződés már a századvégen is Pest egyik kiemelkedő fontosságú, zsúfolt, forgalmas pontja volt. Az új irodaház a hajdani Nemzeti Színház melletti telken épült hatalmas eklektikus bérpalota helyén áll, amely „arcával" a kereszteződés felé forduló, pilaszterekkel, széles oromzattal, szobrokkal, a sarkon kupolával ékített, négyemeletes épület a maga idején – hasonlatosan Zalaváry házához – high tech színvonalat képviselt.

Zalaváry mintegy száz évvel később nem tesz mást, mint korszerű formákban, mai funkciókkal, de *megismétli* a hajdani bérpalota az idő tájt még csorbítatlan csodáját – hiszen ne felejtsük el, hogy az egy-két emeletes klasszicista Pest adottságaihoz, hagyományához képest az eklektikus saroképület hatalmas tömbje is új minőséget jelentett. (Legfeljebb, tehetjük hozzá némiképp kesernyés szájízzel, az a különbség a két századforduló között, hogy az előző boom méretei összehasonlíthatatlanul nagyobbak voltak a mainál. Akkoriban nem szigetek épültek Pesten, hanem vadonatúj épületek százai.)

Ahol a századvég építésze a Rákóczi úti és Múzeum körúti homlokzatok találkozását a maga módszereivel, a félköríves fordulóval, a korinthoszi oszlopfőkkel, a kupolával kiemelte, ott helyezi el Zalaváry is épületének lényegét: az utcaszinttől az oromzatig átlátszó üveggel fedett „tornyot", amelyben felalá száll a három üvegfalú lift fénylő hajója. Amellett, hogy visszautal a századfordulóra, Zalaváry saját építészetének hagyományát is változtatja, alakítja. Hisz nem tesz egyebet, mint a Portman-féle átrium (Pesten a Dunaparti HYATT-ből ismert) eljárását *fordítja az utca felé*.

Az ATRIUM HYATT-et még a belső, mesterséges nyilvánosság uralta, amaz épület sokkal vonzóbb belülről, mint amit kívülről ígér. Hiszen az utcán sétálónak nem sokat árul el az egyes szobák különös, kabinszerű kiugratása a homlokzatokról, *be kell menni* a szállóba ahhoz, hogy felismerhessük: a homlokzatok tulajdonképp a belső liftek formájának ismétlései. A HYATT különös tréfával idézte fel a pesti gangos bérházakat, azok kommunikációs szerkezetét, óhatatlanul is ellenőrzött életet teremtő, de agórát is adó térformáját. Persze úgy, hogy az kicsit halott, kicsit mesterséges – ez a belső tér mutatja meg a legvilágosabban, mit jelent a „város a városban" pszeudoélménye, a szociológiai homogenei-

tás steril világa. Ha a HYATT valamely lakója – ami nem valószínű – kisétál elzárt átriumának, mesterséges, légkondicionált lidércnyomásának teréből, és betér az útjába eső első gangos bérházba, akkor megtudja, hogy milyen formális tréfa áldozata is.

Ám – s ezt Finta vagy Virág Csaba épületeinek kommunikációképtelensége után tudhatjuk értékelni – Zalaváry *még egyszer* nem követte el *ugyanazt* a hibát, s az Astoria sarkán álló épület „liftházának" megnyitásával komoly lehetőséget teremtett arra, hogy a high tech hiperterének elzártsága feloldódjon, s visszataláljon közegébe, a városba.

A némán emelkedő és süllyedő liftek, a fénylő kalickák látványa valóban roppant hatásos. *Ezt* jelenti a gyakorlatban a posztmodern külső-belső közti különbséget elmosó ideája, az építészet révén létrehozható pszeudoélmény, az „események" építészetének stratégiája. Ezzel az egyetlen, ám nem külsőleges, hanem az épület esszenciáját megteremtő, térszervező és a szociológiai dimenziókra is figyelő ötlettel Zalaváry összeköti az irodaházban zajló életet a városban történő eseményekkel. Az irodaházi élet, a gőgös, fehér galléros világ biztonsága változatlan, de az mégiscsak valamiként a nyilvánosság fényében, a közönség szeme előtt zajlik. Az osztálykülönbségek legalább élesen láthatóvá válnak, s ez sem csekély eredmény. Zalaváry nyíltan bevallja, hogy mélyen tisztában van épülete súlyával, a nemzetközi tőke, az internacionális bürokrácia hatalmának képviseletével. Zalaváry – mi mást is tehetne – a megrendelők oldalán áll, a kiválasztott kevesek képviselője, de független szellem, aki kicsit bosszút is áll megrendelőin, mikor *naponta kirakatba állítja azokat*. Az Astoria sarkán álló irodaház, ugyanúgy, mint a TV, azt mutatja meg, hogy mily mélyen és szétbonthatatlanul összeolvadt a magán- és köztér, az elzárkózásra mily kevés az esély. Zalaváry tisztában van azzal, hogy az építész immár nem a változások mérnöke, nem a szociális igazságosság tervezője, hanem ismét a megrendelők szolgája. A kérdés csupán az, hogy miként. Hogy van-e ereje és tehetsége az építésznek udvariasan, szelíden – ha nem is nemet mondani, de fenntartásait érzékeltetni.

A kétértelműség építészeti hatalma mutatkozik meg abban, ahogy a lift néma, légkondicionált, emelkedő kasában állva tapasztalhatják a bentiek, miként fuldoklanak a pollúcióban az alant lévők, s ez akár még a kiválasztottság érzésének napi megerősítését is szolgálhatja. Az utcáról nézve viszont meglehetősen komikus látvány a sok fel-alá szálldogáló yuppie. Az építész nem oszt igazságot. Legfeljebb a nyolcvanas évek végének modorában, az adott lehetőségek határáig elmerészkedve felmutatja a kommunikáció lehetőségét. Igaz, ami igaz, ez a párbeszéd csak idézőjeles, mert néma. De hát tényleg eldőlt a csata, s az építészek a nyertesek oldalán állnak – építtetni általában a gazdagok szoktak.

Két zavaró momentumról mégis említést kell tennem. Az egyik a magyar betegség, a *snasszizmus* tipikus esete. E gránitba, márványba, nemesfémbe, thermoplán üvegbe borított épület Rákóczi úti oldalán – ahol kissé magasabb, mint szomszédja – hirtelen véget ért a jólét. A tűzfal tűzfal marad, nemes burkolatnak, oromzatnak, gondoskodásnak nyoma sincs. Egy ilyen lehangoló apróság miatt az épületből egy pillanatra díszlet lesz, szcenográfiai elem a Pénz és Tőke című nemzetközi szuperprodukció pesti felvonásában. A másik kérdés az utcaszint megoldásainak gyatrasága, minden adódó lehetőség kihagyása. Nincs rá magyarázat, miért ilyen élettelenek az itt elhelyezett boltok, miért olyan snasszak és csúnyák a feliratai. Mit keres a New York brókercég *zárt* és cseppet sem barátságos ajtaja az utcaszinten, s miért szorult a Canon várhatóan népszerűbb boltja a megközelíthetetlen első emeletre? Miért nem sikerült az épületet valamiként összenyitni az aluljáróval, ami végre megmentette volna az utóbbit, és mélyen belesodorta volna a város szerkezetébe az előbbit.

Azt pedig már meg sem kérdezem, hogy mit keres a BurgerKing egy ilyen exkluzív épületben – magam is tudom a választ. Ugyanazt, amit az Aranykéz utcában, a Nyugatinál vagy az Oktogonon. A junk-food zabáldák Pesten mást jelentenek. Átlagos nyugati városokhoz képest elképzelhetetlenül elegáns belső tereik, a remek és értékes helyeken lévő boltok pontosan azt mutatják, hogy mit jelent a periférián élni. De erről már nem az építészet tehet.

György Péter

Finta József

Harai Túros

1998. május 17.

Mit ér az építész, ha magyar?

Ezzel a címmel tartott előadást a héten *Finta József* Kossuth- és állami díjas építész Székesfehérváron, s lapunk ebből az alkalomból kereste meg őt.

– Az ön nevéhez olyan épületek tervezése fűződik, mint az Inter-Continental, a Fórum, a Taverna szálló tervezése, a Bank-Center, vagy legutóbb a Rendőrség Országos Központja, hogy csak néhányat említsek. Igazán nem lehet oka elégedetlenségre! Honnan akkor az előadás címe?

– Én találtam ki. Az előadás elsősorban nem rólam szólt, de persze rólam is. Azt gondolom, hogy az egész ország és a magyar kultúra előtt álló fő kérdés az: elismerik-e az általunk létrehozott értékeket európainak. A magyar építészetnek nincs propagandája külföldön. A színvonalban hozzánk nem hasonlító bolgár építészet sokkal inkább jelen van Nyugat-Európában, a nálunk semmivel sem jobb cseh, valamint lengyel építészet is nagyobb hírverést kap. Ők erre áldoznak s ott vannak a nyugati folyóiratokban. Mi nem. Az építészet ügye Magyarországon nem fontos. Ebben ludasak az építészek is, és az állampolgárok is. Nem foglalkozunk azzal, hogy milyenek legyenek a jövő magyar városai és milyen az építészet minősége. A kis példányszámú szakmai folyóiraton kívül legfeljebb színes, alkalmi kiadványok jelennek meg, amelyek üzleti érdekeket szolgálnak.

– Mi következik ebből?

– Az, hogy külföldről nem kapunk megrendeléseket. Ezzel szemben a ma még recesszióval küzdő, de lassan éledező hazai beruházási piacot kezdik megszállni a külföldi tervezőirodák. Főleg osztrákok, németek, franciák, angolok, amerikaiak jönnek, s nem is a legjobbak. Mert azoknak nem olyan nagy üzlet az itteni építés. Másodharmadvonalbeli cégek tömege jelenik meg nálunk, s mert jobbak a banki kapcsolataik, könnyen maguk mögé utasítják a magyar építészeket. A hazai bankok valamilyen okból nem forgatják vissza a pénzeiket beruházásokba, s a magyar cégek, amelyekre hirtelen szakadt rá a dickensi vadkapitalizmus, tőke hiányában elvállalnak bármilyen bedolgozói szolgamunkát a külföldiek számára. Jó, hogy a külföldiek jönnek és tőkét hoznak az országba. Megengedhetetlennek tartom azonban, hogy a hazai tervezők ilyen arányban kiszoruljanak a beruházási piacról.

– Úgy tudom, rendelet kötelezi a külföldi cégeket, hogy magyar tervezőket is vonjanak be a munkába. Enélkül nem kapják meg a megrendelést.

– Ez tipikus esete a strómanságnak; megvesznek egy magyar tervezőt, aki esetleg semmit sem csinál, csak kap egy bizonyos összeget, s ezért aláírja az engedélyezési tervet.

– Mit lehetne tenni?

– Az Európai Unióhoz való csatlakozás sok áldozattal jár, s jól megfigyelhető, hogy a tagországok óvják megszerzett pozícióikat, abból nem hajlandók engedni. De azért van példa arra is, hogyha egy hozzánk hasonló ország odafigyel az építészetére, akkor mit képes elérni. Portugália, amikor az EU-hoz

A külföldi építészeknek jobbak a banki kapcsolataik

csatlakozott, alig állt jobban, mint most Magyarország. De mert a kormánya és az állampolgárai az ország építészetét fontosnak tartották mára elérték, hogy exportra dolgoznak. Sajnos 2002-ig, csatlakozásunk valószínű időpontjáig kevés az idő. De ha a magyar kormány megérti, hogy a szellemi termékeket el kell adni, s hajlandó erre pénzt áldozni, akkor van megoldás. Én azt gondolom, hogy a következő négy évben határozott állami támogatással a magyar kultúrát, s azon belül az építészetet propagálni és helyzetbe kell hozni Európában. Elsősorban a magyar építészeknek kellene a – remélhetőleg fejlődő – polgárság akarata szerint megfogalmazni, hogy milyen legyen a jövő Magyarországa.

Tamás Mihály

Szigorítják az életfogy tartó büntetést

Az „életfogytiglan" valóban életfogytig tarthat. A kormány a héten – többek között – döntött az Igazságügyi Minisztérium által előterjesztett büntető törvénykönyv módosításával kapcsolatos előterjesztésről is. A szigorítás a 12 éven aluli kiskorúakkal szemben elkövetett nemi erőszakra, valamint a különös kegyetlenséggel elkövetett emberölésre vonatkozik. A javaslatot törvényerőre már az új parlament emeli majd.

Dr. Vastagh Pál igazságügy-miniszter elmondta, hogy eddig is volt lényegében „igazi életfogytiglani", de bírósági mérlegelési hatáskörbe tartozott az, hogy az így elítéltet sok év után feltételes szabadlábra helyezze-e avagy sem. A kormány által benyújtandó törvényjavaslat e két esetben megszűntetné a jogalkalmazók ezen hatáskörét. A BTK módosítási kozó törvényjavaslat szigorít banóanyaggal, lőfegyverrel szerrel való visszaélés le büntetési tételét is: ez 15 évre ne. Az IM-előterjesztés – s a döntése – két, lényegében ci kozási kategóriát, a taxisoka gárőröket is bevonja a fokoz tőjogi védelemben részesülő

Dr. Vastagh Pál a tárca el évének tapasztalatát össz mondta, 75 törvényjavasla tettek elő, amelyekkel ka semmiféle alkotmányosság nem merült fel. Előterjeszt kormány jövő heti ülésére elfogadott – büntető-eljár különösen kiemelt részét lásra. Így a tanúvédelemr paragrafusokat már jövői ni lehetne a büntetőperek ban tehát, mint az egész amelynek előírásait az e tól alkalmazzák majd.

Folytatódik az átvilág

Az egyes fontos tisztséget betöltők ellenőrzését végző testületek tagjai, az átvilágító bírák arra számítanak, hogy a választások második fordulója után a négy évvel ezelőtti ciklusváltáshoz képest kevesebb olyan szereplője lesz majd a közéletnek, akire az átvilágítási törvény alapján ki kell terjeszteniük vizsgálódásaikat. A VH-t tájékoztató informátor elmondta azt is, hogy a nyolc bíró a mintegy két éve folyó átvilágítási folyamatban mintegy 600 tisztségviselőt ellenőrzött. A munkájukat két év múlva befejező köztisztviselők szerint az 1998 nyarán felálló parlamentben politikusi pályájukat kezdők kisebb számban lehetnek érintettek.

Az 1996-ban módosított 1994. évi XXIII. törvény 2000. június 30-án hatályát veszti, akkor lezárul az átvilágítás, amely az Országgyűlés vagy a köztársasági elnök előtt eskütételre kötelezett, illetve előbbi által választott személyekre terjed ki. Az egyes fontos tisztségeket betöltőket ellenőrző bírák értesülésünk szerint május 24-ét követően, a választási eredmények ismeretében mérik fel, hogy az új parlamentnek hány, eddig még nem ellenőrzött tagja lesz.

Az 1995 tavaszán tisztségbe választott bírák csak 96 októberében kezdhették meg az érdemi munkát, a képviselőket ekkor tudták csak megidézni. Az ellenőrzések – a négy, még bírósági szakaszban lévő ügytől eltekintve – lezárultak. A bírák azzal hogy a hátralévő két év b lesz az új képviselők, korm más tisztviselők átvilágítá másfél év alatt mintegy 6 ügyében sikerült az eljárás tatni.

Amennyiben egy, a tiszts belépő személy ellenőrzésé gezni, a bírák e munkához a zá tudnának kezdeni, leterh nyegesen csökkent. (96-97 például a képviselők ell két-három hónapig sem ügyekben előbbrelépni: a Be térium, a Honvédelmi Min a Nemzetbiztonsági Hivat maiban őrzött dokumentu ték az adatokat, s egysze számban kellett megidézni sághoz az „ügyfeleket".)

A törvény rendelkezik amennyiben újonnan m tisztségviselő ellenőrzését ni, azt a hivatalba lépést k lefolytatni. Ez az átvilágí gyakorlatában azt jelenti, formátorunk, hogy az megkezdésére biztosan s megválasztást követő egy é

A bírák jogértelmezése eg ciklusváltással elköszönő t lőkkel kapcsolatos eljárásol szüntetni, tekintet nélkül a ellenőrzés bizottsági avag szakaszban tart. So

Jöttek, láttak és nem lő

Ma már béke van a Dunántúlon, elcsitult Szikla-ország és Vízország között az

Lantern sajtófőnöke a Vasá kérdésére elmondta, a kat

FINTA József

Finta József tovább álmodik

A benzingőzös utcaszint fölött ● Fejünk fölé zöldtetőt!

Sőt: zöldtetőt. Így, egybe írva. Mert ez már fogalom. De nem ám csak cserépből-palából – hanem fűből-fából, cserjéből, illatos virágból. Nem „zöldség" az, amit hirdetnek az építészszakma nagymesterei: esküsznek rá, hogy ez a legkellemesebb fedél. Magyarország az Európai Unióval összehasonlítva lemaradt a zöldtetők építésében, noha mostanában már egyre több ilyen környezetbarát tető épül – hangzott el Győrött minap egy nemzetközi tetőtanácskozáson. Nyolc-tíz év alatt hozzávetőleg félmillió négyzetméter zöldtető létesült az országban.

Ha fűvel borított a tető, szép kert, napozó alakítható ki

Gerzson László, a Zöldtető-építők Országos Szövetségének elnöke szerint számos középület és magánház tetején úgynevezett extenzív zöldtetőt alakítottak ki: ez ökológiai védőréteget ad. Ebben az esetben a húsz-harminc centis talajréteg akár már előre gyártott hálószerkezetben is teríthető; ilyenkor nem fák vagy dús bokrok, hanem apró, szárazságtűrő kis növények borítják a felszínt, kellemesebb benyomást keltve, mint egy kopár, színtelen felület. Ha fűvel borított a tető, szép tetőkert, napozó alakítható ki a lakóközösség számára. Némely társasház, lakópark él is vele. Eddig elsősorban a fővárosban jelentek meg intenzív tetőkertek a nagy bevásárló- és szórakoztatóközpontok tetején: ezek a közparkok szerepét tölthetik be az amúgy is zsúfolt, benzingőzös utcaszintről felköltözve. Itt előírás az egyméteres földtakaró.

Előnyük a tetszetősségen túl biológiai: a növényeknek azt a tulajdonságát használják ki, hogy megkötik a port, s termelik az oxigént. Műszakilag sem utolsó szempont, hogy a tetőszigetelés élettartamát is meghosszabbíthatja a növényzet és az alatta lévő talajréteg, mert védi a káros UV-napsugárzás és a téli-nyári nagy hőmérsékletingadozás kártételeitől. A zöldtető egyetlen hátránya nem lebecsülendő viszont: a beruházás költségeit négyzetméterenként néhány tízezer forinttal növeli – még ha utólag az ár megtérül is. A szokásos felületre ugyanis rákerül még egy műanyag „tojástálca" pluszfólia, kőzúzalék, föld, s a végcél – a növény. A szövetség azon dolgozik most, hogy több nyugat-európai országhoz hasonlóan ez az építészeti megoldás támogatást kapjon. Ez adott esetben lehet az is, hogy – a telekméret függvényében – tetőkert-építési megkötéssel nagyobb beépítési százalékra adnak ki engedélyt; de az is, hogy az önkormányzat parkosításra szánt keretéből kap az építő juttatást.

Finta József Ybl- és Kossuth-díjas építész, a Finta Stúdió vezetője volt az, aki a budapesti Nyugati pályaudvar melletti Westend-központ tetejére – a betonrengeteg közepén – zöldet álmodott. S mint elmondta: még tovább is álmodja! A már meglévő 1-1,5 hektár ugyanis akár 25 hektárnyira is növelhető, s itt, szinte egy kis oázisban, akár a patinás Fővárosi Állat- és Növénykert új férőhelyeket kaphatna –, ha a Nyugati pályaudvar egész sínrendszere fölé zöldtető borulna. Ez a terv egyébként már, úgymond, „folyamatba helyeztetett", s bizonnyal nem marad papíron. Finta szerint a mediterráneumon kívül a hozzánk közelebb álló éghajlatú Ausztriában, Németországban is óriási kultusza van a zöldtetőknek, annyira, hogy sok helyhatóság másként ki sem ad egyes övezetekre építési engedélyt. Az építész állítja: a Déli és a Kelenföldi pályaudvart, sínrendszerét ugyanúgy meg lehetne zöldíteni, akárcsak a mélygarázsokat. Az építész egyébként csupa pozitív visszajelzést kap a Westend-tetőkertről: e pihenővilág a motorizáció teljhatalmának korában védett, nyugodt, balesetmentes szabadidő-lehetőséget ad a kisgyermekes szülőknek, az időseknek. A zöldtetőkre azért is nagy szüksége van a magyar fővárosnak, mert az európai metropoliszok közül itt a legkevesebb a park.

Finta úgy véli: a családi és társasházak építtetőinek már nem kell óvakodniuk az extenzív zöldtetőtől, mert a 30-as évek lapos tetős Bauhaus-házainál is meg tudták oldani a beázásmentességet. Mint fogalmaz: csak az elmúlt évtizedek erkölcsileg-szakmailag tönkretett építőipara volt arra képes, hogy a jó fóliákat szöges cipővel már munka közben tönkretették…

Gündisch Mónika

HÍRVILÁG

Magyar élet a XXI. században címmel kezdődött tegnap háromnapos konferencia a Budapest Kongresszusi Központban a Szárszó Baráti Kör és a Püski Kiadó közös rendezésében. Az immár 91 esztendős Püski Sándor emlékeztetett az 1943 nyarán tartott első balatonszárszói táborozásra, amelyen a résztvevők a háborús Európában meghirdették a magyar nép békevágyát és akaratát a független, szabad, demokratikus Magyarország megteremtésére.

Katonai tiszteletadás mellett avatták fel Haris Béla rehabilitált mérnök ezredes emléktábláját tegnap Kecelen, a Haditechnikai Parkban. A márványtáblát Homoki János, a Honvédelmi Minisztérium politikai államtitkára és az 1950-es években méltatlanul meghurcolt néhai katonatiszt Amerikában élő fia, Haris Róbert leplezte le.

Fiatal Baloldal–Ifjú Szocialisták néven egyesültek a szocialista szellemiségű ifiszervezetek: a Fiatal Baloldal és az Ifjú Szocialisták Mozgalma. Elnökük Újhelyi István, az MSZP elnökségi tagja, Csongrád megyei parlamenti képviselőjelölt lett.

Megkezdődött az agrár környezetvédelmi program megvalósítása az agrárium és a környezetvédelem összekapcsolásának és a természetközeli gazdálkodás megvalósításának segítésére. Erre országosan 2,5 milliárd forintot biztosított a költségvetés – jelentette be Turi-Kovács Béla környezetvédeli miniszter Dinnyésen.

Ötszáz cég Baden-Württembergből

Orbán és Teufel bővíti az együttműködést

Igen kedvezőnek értékelte a gazdasági és a kulturális kapcsolatokat Magyarország és Baden-Württemberg között Orbán Viktor miniszterelnök és Erwin Teufel, a németországi tartomány kormányfője tegnap Budapesten.

Erwin Teufel a két miniszterelnök találkozója után újságírók előtt rámutatott arra, hogy 500 Baden-Württemberg-i cégnek van Magyarországon képviselete, illetve termelőkapacitása. – A magyar gazdasági növekedés képes fenntartani az eddigi exportszintet, amely Baden-Württemberg felé irányul, az onnan érkező beruházások pedig továbbra is lankadatlanok – hangsúlyozta Orbán Viktor.

A magyar miniszterelnök kiemelte az Európai Unió jövőjéről tárgyaló konvent működésének fontosságát.

– Az Európai Unió újjászületésének gondolatai ott fogalmazódhatnak meg – hangsúlyozta, hozzátéve, ezért nem véletlen, hogy a magyar kormány a külügyminisztert delegálta a konventbe.

Orbán Viktor rámutatott arra, hogy a hétfőn Esztergomban tartott kis dunai csúcstalálkozón – amelyen részt vett a magyar, az osztrák és a baden-württembergi miniszterelnök, valamint a bajor államminiszter – abban állapodtak meg: az európai jövőről folyó beszélgetésnek a négy miniszterelnök önállóan is része lesz. Elképzelhetőnek tartotta, hogy alkotnak egy dokumentumot is a kompetenciák megosztásáról, arról, hogy mi tartozzon Brüsszelhez, mi a nemzetállamokhoz, illetve mi a régiókhoz.

Erwin Teufel leszögezte: tartománya támogatja Magyarország mihamarabbi EU-csatlakozását.

A Magyarország és Baden-Württemberg közötti kapcsolattartásról szólva Erwin Teufel kiemelte, hogy létezik egy közös tanácskozó testület, amely évente két alkalommal ülésezik. Hangsúlyozta: a németországi tartomány támogatja a német nyelvű magyarországi egyetem felépítését.

Baden-Württemberg miniszterelnökét fogadta Mádl Ferenc köztársasági elnök is.

MTI

Tavaszi fesztivál a kézfogások jegyében

Közjogi méltóságok jelenlétében nyílt meg szombaton délután a Szépművészeti Múzeumban a 22. Budapesti Tavaszi Fesztivál.

– Az idei jelmondat: „Európai kézfogások" – a különféle égtájak, földrészek és és nemzetek művészeinek találkozására utal itt, Európa szívében. Ez a találkozás szimbolikus és gyakorlati jelentőségű városunk, és azt hiszem nem túlzok, ha azt mondom, a világ fejlődését tekintve egyaránt. Most, az új évezred kezdetén, amikor drámai kihívással kell szembe néznie

pesti Tavaszi Fesztiválon Baden-Württemberg a német romantika korából származó akvarellekkel és rajzokkal mutatkozik be – Erwin Teufel tartományi miniszterelnök is ott volt a megnyitón. Akárcsak Mádl Ferenc államfő, s Rockenbauer Zoltán kulturális miniszter.

A megnyitón elhangzott: az eseménysorozat főszereplője most is a zene: a klasszikus muzsika, olyan világhírű előadóművészekkel, mint Gennagyij Rozsgyesztvenszkij és Nicolaus Harnoncourt

Bővül a sportkórház

Az Országos Sportegészségügyi Intézet új, 150 ágyas részlegének alapkövét Orbán kormányfő, két miniszter, s a főigazgató tette le tegnap a fővárosban. Az 5 milliárd forintos beruházás a tervek szerint két év múlva lesz kész.

HOGY ÉRZI MAGÁT?

Bajor Nagy Ernő

Egy kiskorától erősen rövidlátó ember, aki mindent – vagy jó, ám legyen – majdnem mindent lát. Észrevesz. Megjegyez, anélkül, hogy feljegyezne.

– *Március 10-re, 79. születésnapjára értékes ajándékot kapott. Pulitzer-díjat. Még egy Aranytoll-birtokos újságírónak is jóleshet a Makón, 1847-ben született, ám diákként Amerikába „kitántorgott" kollégáról elkeresztelt kitüntetés.*

– Nagy megtiszteltetés, de tartozom szakmám gyakorlóinak azzal, hogy elmondjam, legalább húsz újságírót tudok, aki jobban megérdemelné, vagy – s ez is tény – jobban rászorulna. Egyébként egy olyan „műfajjal" érdemeltem ki, ami nincs: ez az életmű. Egy olyan szakmában, amelyre – amúgy – nem hull a társadalmi elismerés.

– *A „sztárság" viszont igen...*

– Igen, a címke. Ma bemondók a sztárok, s azok, akik a nyilvánosság előtt elmondanak egy viccet. Megkopott értékmérő a sztár szó: ifjonti koromban megválogattuk még, ki érdemli meg. Honthy Hanna – sztár volt. Engem mindig a kisemberek sorsa érdekelt. Azt írtam meg, arról beszéltem. A sztárok nem segítenek a sajtón, azon csak a szabadság segít! És itt és most, március 15. táján hadd mondjam ki magam is: csak az a nép számít szabadnak, amelynek a sajtója szabad. Persze, hogy ijedtemben választottam e szakmát: a felnőttektől egyéb kérdésre sem futotta, mint hogy „mi akarsz lenni?" Mindig lehurrogtak. Vékonydongájú, szemüveges kölökként én voltam a „semmirekellő". Aztán hallottam, van, aki abból él, hogy ír. Amikor ezt mondtam, mindig derültséget okoztam.

– *Gyűlölködni sem tud... Önben nincs Terror Háza.*

– Minek? Megkeseríti az életet. Gyakran találkozom azzal, aki annak idején vert. A Nemzeti Paraszt Párt tagja voltam akkor. Sosem élt bennem vele szemben harag vagy bosszúvágy.

– *Ez is a lét ajándéka. Tán több, mint egy díj.*

– Másnap, hogy átvehettem a Pulitzer-díjat, az aluljáróban egy koldus – olykor szót váltunk egymással – így köszöntött: „hát akkor a haverokkal ürítjük poharainkat magára!" Látja, ez is kitüntetés. Ez „a" kitüntetés.

G. M.

Kitágul a világ

Beszélgetés Finta Józseffel

– Hogyan látja a magyar tervezők jelenlegi helyzetét, lehetőségeit az EU-s csatlakozás küszöbén?

– Ahhoz, hogy a jelenlegi helyzetet megértsük, röviden vissza kell tekinteni az elmúlt évek történéseire. Néhányan már a privatizációt megelőzően a 80-as évek derekán önállóvá váltak, s megalakították saját irodáikat, melyek elsősorban lakástervezéssel foglalkoztak, mint például Kévés György, Vonnák István. Néhányan azonban külföldön vállaltak munkát. A nagy tervezőirodák szétesése a 90-es évek közepére tehető. Én akkoriban a LAKÓTERV igazgatóhelyettese voltam, amellett műteremvezető. A viszonylagos önállóság ellenére egyre kínosabb volt a nagy cégek működésére jellemző lassúság, a sok adminisztráció. Amikor megkaptam a megbízást a Teve utcai Rendőrség épületére, beláttam, hogy az önállóság, s a piacgazdaság kérlelhetetlen, diktatórikus törvényei, financiális szabályai egész másfajta menedzseri, üzleti viselkedést követelnek az építésztől. Lehet valaki igazi tehetség, ha nem ismeri fel ezeket az új igényeket, a megrendelői kapcsolatok kialakításának, ápolásának fontosságát, menthetetlenül eltűnik a süllyesztőben.

– Milyen helyzetet teremtett a külföldi nagyberuházók megjelenése?

– Fontos a jelenlétük, mivel pénz nélkül nincs területfejlesztés. Az új Növekedési Övezetet alkotó országok (Lengyelország, Észtország, Csehország, Magyarország és Szlovénia) közül Magyarországon a legnagyobb a külföldi tőke beáramlása. Láthatjuk azt az óriási átalakulást, ami a fővárosban végbement, s folyik jelenleg is. Több kerület felértékelődött, kialakultak az üzleti negyedek, nagy ütemben halad az irodaépítés, s lakásépítési programok is beindultak. Az építészet/építés elsődlegesen szolgáltatóipar. Ezt nem kell szégyellni, mindig is az volt. A külföldi befektető pénzéért nyugati színvonalú, vizuálisan környezetébe illeszkedő, funkcionálisan a mai kor követelményeit kielégítő épületet jogosan vár el a tervezőtől. A munka során óhatatlanul felmerülnek vitás kérdések is, s ez rengeteg energiát emészt fel míg a befektető elismeri érveinket, szakmai hozzáértésünket. A külföldi gyakorlatban a tervező bizalmi szerepe sokkal inkább deklarált, mert művezetési, kontrolláló funkciói jóval tartalmasabbak, mint a mi ún. művészeti művezetési szokásaink. Továbbra is kitartóan küzdünk a nyugat-európai megbízók negatív előítéletei ellen, s azért is, hogy épületeink, ha apró nüanszokban is, de tükrözzék azt az eltérést, mely megkülönbözteti habitusunkat másokétól. Nehéz elvárni, hogy megértsék Budapest történelmét, építészetét, a magyarok karakterét, léptékét, környezetét.

A WestEnd óriását tervezéssel és kivitelezéssel másfél év alatt létrehozni talán világcsoda volt. S mégis ebben a rekordhajszában, s az evvel járó képtelen iramban is sokáig defenzív szerepet játszottunk megrendelőink előtt, mert nem voltunk képesek generáltervezőként olyan rendet tartani egyébként kitűnő műszaki felkészültségű partnereink között, amely rend megóvott volna bennünket a különböző konfliktusokból eredő állandó zaklatásoktól. Folyamatosan időhiánnyal küszködtünk. Hiányzott a mindent átfogó, adminisztratív szellemű optimalizáció.

– Az EU-csatlakozással milyen változások várhatók?

– Ha a csapóajtó kinyílik, akkor indul be az igazi verseny. Nagy baj, hogy ez a különös csapóajtó úgy van hevederezve, hogy csak egy irányba nyílik. Megértjük a kulturális és nyelvi közösségek jogainak védelmével kapcsolatos törekvéseket, de ennek fordítva is kellene működnie. Építészeink jól felkészültek, mondhatni szaktudásuk predesztinálja őket külföldi pályázatokon való sikeres részvételre, csakhogy az esélyek nem egyenlőek, mivel sem megrendelői kapcsolataik, sem a megfelelő banki háttér nem áll rendelkezésre. Jelenleg törvény írja elő, hogy csak vezető tervezői jogosultságú (E1 minősítés) magyar építész tervezhet jelentősebb középületet, aki rendelkezik kamarai tagsággal. Az önkormányzatok csak ilyen épületre adhatnak ki építési engedélyt. Már most is megfigyelhető, hogy egyes külföldi cégek vegyesvállalatot hoznak létre, s kijátszva a törvényt, terveiket magyar stromannal íratják alá. Várható számos külföldi tervezőiroda megjelenése, ami nem lenne baj, csak az a félő, hogy harmadnegyed osztályú tervezőik igénytelen, kommersz épületekkel áraszthatják el az országot. Egy szót se szólnék, ha Richard Meyer vagy Jean Nouvel egy-egy épületét fedezném fel esti séta közben. Minél jobban beavatkoznak a külföldi cégek a tervezés folyamatába, annál inkább átveszik az egész építőipart is, mivel hozzák saját kivitelezőiket, anyagaikat, s ezáltal elveszik a hazai kivitelezők munkáját is, az építőanyagiparról nem is beszélve. Saját bőrömön tapasztaltam ezt a jelenséget, ugyanis az Intercontinentált (ma Mariott szálló) és a Fórum szállót is külföldi cég újította fel saját tervezőkkel, annyira, hogy rájuk sem ismerek. Fel sem merült, hogy az eredeti tervezőt, mármint engem megkeressenek, legalább szaktanácsadói szinten. Ezt a méltatlan helyzetet mindenképpen meg kell előzni.

– Mit tesz a Magyar Építészkamara, hogy elkerülje a csatlakozással várható szélsőségeket?

– Az Építészkamara vezetésének a kis stílű személyi torzsalkodás helyett össze kell fognia a magyar építészet egészét – segítenie kell a szakmai színvonal emelését az információhálózat kiépítésével, lehetőséget kell teremtenie a hazai építészeti irányzatok minél szélesebb körű külföldi bemutatására. Jó példát mutat a spanyol, a portugál építészet, mely bekerülve a nemzetközi vérkeringésbe exportképessé, s elismertté vált rövid idő alatt.

Erősíteni kell az ilyen területen is működő – de nem kirekesztő – nemzettudatot. Sajnos az építészet egésze nem része a kultúrpolitikánknak, ezen is változtatni kell. Megoldást jelenthet a Miniszterelnökség alá tartozó Állami Építészeti Hivatal létrehozása, mely felvállalná a hazai építészet menedzselését, a hazai és külföldi építészekre vonatkozó egységes érvényű versenyszabályzat megalkotását, s ennek megfelelően a tervezői tiszteletdíjak egzakt meghatározását, mely igazodna az EU tagországokban elfogadottakhoz. Balogh Balázs az Építészkamara elnöke és Fazakas György a Külügyi Bizottság elnöke szoros együttműködési kapcsolatot épített ki a német és osztrák kamarákkal, s ez a kontaktus jövőnkre nézve igen hasznos lehet.

Jelenleg a tervezésre fordított idő folyamatosan csökken, az egyes tervezőcégek egymás közötti versenyének brutális árletörő hatásával találkozunk. Ez a piaci habitus, és az egyre gyorsuló verseny persze azzal jár, hogy a tervezési folyamat, annak minden eleme természetellenesen egymásra torlódik.

– Mit lehet ez ellen tenni?

– A „nyugati" példák e tárgyban azt mutatják, hogy ott az ún. tenderterveknek jóval súlyosabb szerepe, meghatározó funkciója van. A tervezésnek ebben a fázisában eldől a ház sorsa, minősége. Nálunk az ajánlati tervek ilyen szintű kidolgozására soha nincs idő, vagy pénz.

folytatás a 33. oldalról

Valószínű, hogy csak több tervezőiroda összefogásával nyerhető majd meg egy-egy jelentősebb tender. Egészébe véve építészeink szakmai tudásban felveszik a versenyt külhoni kollégáikkal, de azért van mit tanulni a szervezés, az adminisztrálás, a folyamatkövetés, a pénzügyi és műszaki ellenőrzés területén. A tervezés alapképletéhez tartozik az ilyetén optimalizáció folyamata. Ha ez az optimalizáció nem elég egzakt, nem kíséri végig a tervezés, a kivitelezés teljes útját, ha az építés nem áll össze egyetlen ráccsá, vagyis az igények megfogalmazása s végrehajtásuk (ill. az ellenőrzések) koherens rendszerévé, jó és kiváló épületek születhetnek ugyan, de sokkal nagyobb energiaráfordítással.

– Milyen a hazai építészeti arculatunk?

– Többféle irányzat rajzolódott ki az elmúlt években. A józan regionális modernizmust többek között Reimholz Péter, Turányi Gábor alkotásain vélem felfedezni, a neo-Bauhaus stílust leginkább Cságoly Ferenc, Vadász György és társai épületei prezentálják. Érzelmesebb, regionális high-tech, de nem szélsőségekre hajló építészet a miénk. A dekonstruktivizmus jellegzetességeit a Rajk László-féle munkáknál látom, a high-tech demonstratívabb ágát Virágh Csaba, Z. Halmágyi Judit képviseli. A magyar organikus irányzat talán a legismertebb külföldön, elsősorban Makovecz Imre és Dévényi Sándor munkái.

Valószínűleg ennél jóval szélesebb és színesebb a paletta, csak hirtelen ezek jutottak eszembe. Tehát van mit megmutatni saját építészetünkből, csak megfelelő nemzetközi fórumokat kell találni, olyat mint a Velencei Építészeti Biennálé, vagy a Miami Nemzetközi Építészeti Biennálé, de állítanak ki építészeink Londonban, (Royal Institute of British Architects) s Bécsben, illetve Bázelben is (Marcel Meili és Márkus Péter munkái).

Fontos lenne, hogy nemzetközi építészeti kiállítások megszervezésében Budapest is aktívabban vegyen részét. Hazai helyszínül továbbra is a Kós Károly termet felajánlva, nagyobb lélegzetű nemzetközi seregszemlére a Műcsarnok lenne a legalkalmasabb.

Magyar építészek grafikái Párizsban

2001. június 26. és július 2. között a hivatásukat gyakorló építészek művészeti alkotásainak nemzetközi seregszemléjére került sor a párizsi Chapelle Saint-Louis de la Salpêtriére-ben. A *Vonal és szín* címmel rendezett kiállítást a Ligne et Couleur nevű szervezet hívta életre, mely a Francia Építész Szövetség keretein belül működik évek óta, s lehetőséget nyújt a kimagasló tehetségű építészeknek alkotásaik bemutatására.

Az évente megrendezésre kerülő nemzetközi kiállításra idén első ízben Magyarországot is meghívták a párizsi Magyar Év alkalmából.

A magyarokon kívül hat ország volt jelen: Németország, Skócia, Spanyolország, Olaszország, Anglia, Lengyelország és természetesen Franciaország.

Az építészek grafikáinak kiállítását mindig felfokozott érdeklődés kíséri, talán azért mert az alkotásnak egy egészen speciális pillanatát rögzítik. A tervező saját térbeli látásmódja munkája gyakorlása közben csiszolódik, finomul. A leendő épületről készült első skicc sokszor meghatározza az egész épület további sorsát. A tervezés kétdimenziós világa rávetül a valóság háromdimenziós térstruktúrájára. A számos jelentős mű közül a Magyar Építész Szövetség hat építész munkáját választotta ki. A válogatásnál az értékek figyelembevétele mellett megpróbálták építészeink változatos, s egyéni látásmódját is kellően prezentálni: Jánossy György kiegyensúlyozott, egyéni felfogását sugárzó grafikái, Finta Józsefnek a világ különböző tájain található katedrálisokat, dómokat, templomokat ábrázoló mívesen kidolgozott rajzai, Vadász György finom, lágy ívű, lírai fái ezt a célt is szolgálták. Janáky István változatos munkái éppúgy hozzájárultak a sikerhez, mint az egyéni humorral megáldott tehetséges Miltenberger-Miltényi Miklós grafikái. Czér Péter kőbezárt, finom iróniát sugárzó szobrai vonták magukra a figyelmet.

A kiállítás helyszínéül szolgáló Saint-Louis de la Salpètriére valaha XIII. Lajos idejében lőportár volt, ahol salétromos puskaport gyártottak, de 1656-ban XIV. Lajos ide telepítette a „Párizsi szegények általános kórházát" azzal a céllal, hogy a fővárost megtisztítsa az 55 ezer koldustól. 1670-ben Libéral Bruand kórházkápolnát építettett ide. A kórház egyre inkább megtelt bolondokkal, árvákkal, nyomorékokkal és prostituáltakkal. A 19. század végén az ide bezárt elmebetegek gyógyításánál először itt alkalmazták Freudhumánus módszereit. Az épületegyüttes nagy része ma kulturális események, rendszeres kiállítások színteréül szolgál.

Köszönet a Nemzeti Kulturális Minisztériumnak, amiért a kiállítási anyag kiszállítását finanszírozta. Az alkotások helyszíni elrendezésénél Czér Péter és Miltenberger-Miltényi Miklós a témákat és stílusokat megfelelően összeválogatva helyezte el. Az ünnepélyes megnyitón Finta József, Czér Péter, Miltenberger-Miltényi Miklós mint kiállító művészek, valamint a Magyar Építész Szövetség képviseletében Fejes Mária vett részt. A megnyitón a magyar származású Pierre Frisch, építész a Ligne et Couleur Építész Egyesület elnökhelyettese természetesen magyarul mondta el beszédét, a többi résztvevő nem kis meglepetésére, s reményét fejezte ki az együttműködés további folytatására.

A „hogyan tovább" kérdésre Fejes Mária, a MÉSZ titkára azt válaszolta, hogy „tartjuk a kapcsolatot Szabó Magdával, a Párizsi Magyar Intézet kulturális igazgatóhelyettesével. Feltett szándékunk, hogy viszonozzuk a meghívást. Első lépésként a hazai anyagot állítjuk ki szeptember közepén a MÉSZ székházában, a Kós Károly teremben, s ezt követően kezdődhet meg egy nemzetközi kiállítás megszervezése."

■ INTERJÚ ÉS KIÁLLÍTÁSBESZÁMOLÓ:
JANKOVICH VALÉRIA

A két írás közös tanulsága: igen, Finta Józsefnek igaza van. A magyar építészeket bemutató kiállítások számára fontos helyszín lett volna idén a párizsi MagyArt, ahol tervekkel, kiadványokkal mélyrehatóbban lehetett volna bemutatni a magyarországi építészeti változások eredményeit. Az elszalasztott lehetőséget látva az Új Magyar Építőművészet és a Magyar Építészek Szövetsége lobbyzott egy a frankfurti Schwerpunkt idejére megjelent kétnyelvű különszám francia változatára – de támogatást nem kapott. A gazdasági növekedést és a kultúrát egyaránt szimbolizáló építészetet letudták egy grafikai kiállítással.

A szerkesztő

NÉPSZABADSÁG

BUDAPEST

2002. ÁPRILIS 26., PÉNTEK

Nem lesz magyar Manhattan

Sokéves vitát zárt le a Fővárosi Közgyűlés döntése – Csak kivételesen emelhető ötvenöt méternél magasabb épület

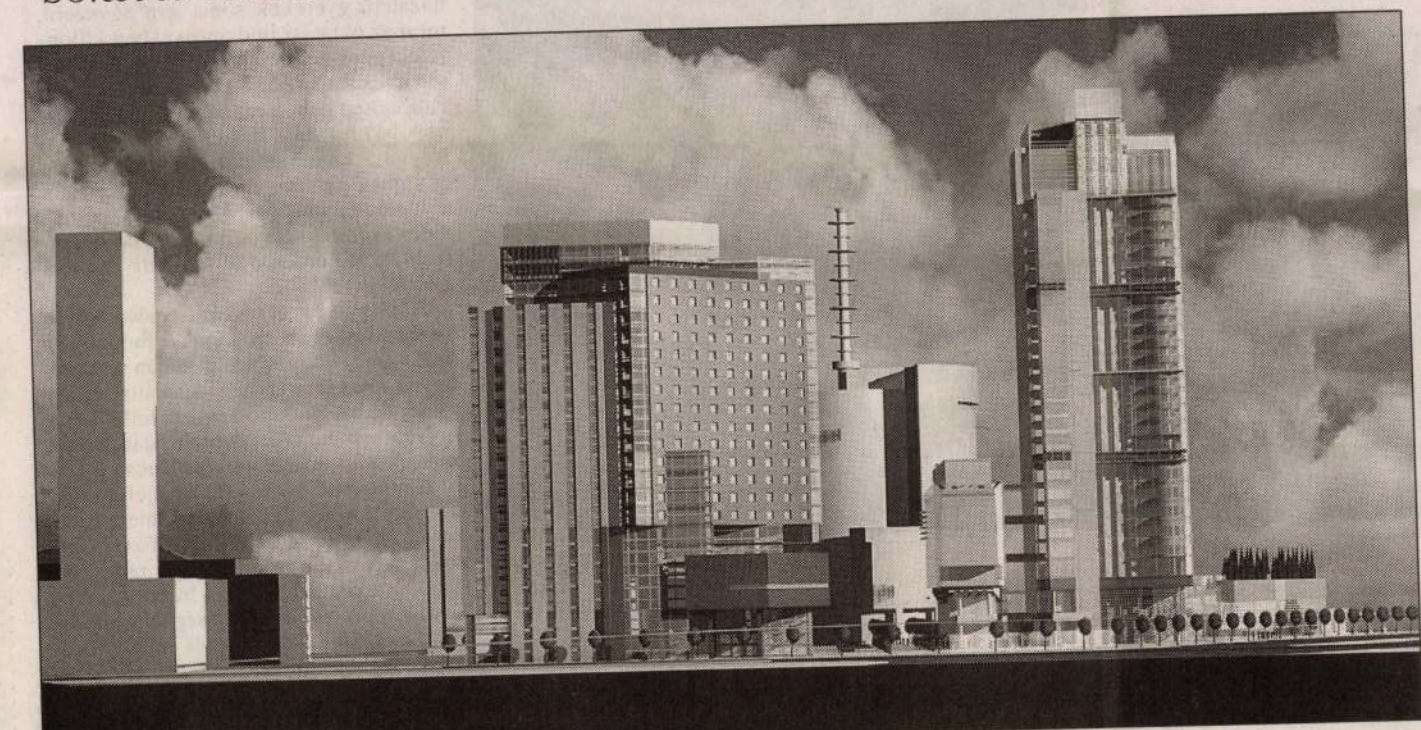

Ilyennek képzelték a tervezők a vitát kiváltó magasházat a rendőrpalotánál

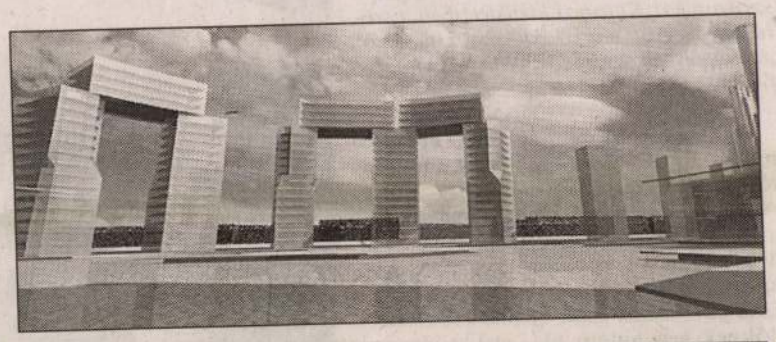

A csepeli szigetcsúcsra tervezett magasházak látványterve

A Fővárosi Közgyűlés tegnapi ülésén a toronyházak engedélyezésének korlátozása mellett döntött. E szerint legfeljebb 55 méter magas épületeket (magasházakat) emelhetnek a fővárosban, de ilyeneket is kizárólag a pesti oldalon, és a Hungária körút vonalán kívül. Ennél magasabb ház viszont nem épülhet a csepeli szigetcsúcson sem, ahová pedig korábban a beruházók a magyar Manhattant tervezték.

MUNKATÁRSUNKTÓL

Hosszas ügyrendi vita, pártpolitikai taktikázás után a Fővárosi Közgyűlés megismételt szavazáson döntött a magasházrendeletről. A jogszabály elfogadása egy ideig hajszálon függött, az MSZP-SZDSZ koalíció két pártja ugyanis másmás változatot támogatott, az ellenzék pedig egyet sem. Ennek az lett az eredménye, hogy sem az A, sem a B verzió nem kapott elég támogatást. A szavazást hosszas vita után megismételték, és végül a koalíciós többség elfogadta a szigorúbb változatot.

A toronyházellenzők véleményét *Demszky Gábor* főpolgármester foglalta össze zárszavában. Tudomása szerint Budapesten gazdaságilag nem éri meg toronyházat építeni, és az emberek jelentős része is fél beköltözni egy bizonyos magasságot meghaladó szintre. Hozzátette: a Városháza szakemberei meggyőzték, hogy Budapest kialakult városszerkezetének, sziluettjének is ártanának a magas építmények.

A rendelet megkülönböztet magasházat és toronyházat: az előbbi legmagasabb pontja nem érheti el az 55 métert, az utóbbiak közé az ennél is magasabbak sorolhatók. A jogszabály hatálybalépésétől építhető magasház az úgynevezett átmeneti zónában, ami Pesten a Hungária körút vonalától kifelé eső területeket, és a Csepel szigetcsúcsot jelenti. Toronyház viszont itt sem építhető. Kivételt az a néhány telek jelent, amelynek 200 méteres körzetében már állnak 55 méternél magasabb épületek. Az új toronyház magassága azonban itt legfeljebb 55 méter és a meglevő magasépület legmagasabb pontjának átlaga lehet. Így Angyalföldön például, ahol a 75 méteres nyugdíjfolyósító intézet mellé egy 90 méter magas felhőkarcolót terveztek, a befektetőknek meg kell elégedni a 65 méteres magassággal.

Dorogi Gabriella, Angyalföld alpolgármestere elmondta, hogy tudomásul veszik a főváros döntését, és a kerületi szabályozást is ahhoz igazítják. A tervezett 90 méteres toronyház telkét az önkormányzat eladta, és nem tudják, hogy a jogszabály elfogadását követően hogyan dönt a befektető.

Építészetileg indokolt lenne az Árpád híd pesti hídfőjénél egy 90-100 méteres magasház megvalósítása – ez továbbra is *Finta József* építész véleménye. Ő tervezte azt az épületet, amelyet a hatvan (antennákkal együtt több mint kilencven) méter magas rendőrpalota és a 75 méteres nyugdíjintézet közelében építettek volna fel. Egy kilencvenméteres toronyház nem irritálta volna az épített környezetet, sőt, összehangolta volna a két másik, eltérő stílusú magas épületet – válaszolta Finta a *Népszabadság* kérdésére.

Szerinte a rendelet egy megközelítőleg 65 méteres ház felépítését teszi lehetővé. Ekkora épületet viszont az eredeti toronyházat terveztető befektetői csoport aligha fog építtetni, üzleti okok miatt – vélekedik Finta. A végleges döntést természetesen a megrendelők hozzák meg, miután egyeztettek az önkormányzattal – tette hozzá. A toronyház a befektetők elképzelései szerint nemcsak egy szimpla épület lett volna, hanem turisztikai látványosság is, a tetejére például kilátó-éttermet terveztek. Finta József abban biztos, hogy a helyszínen hamarosan megindul valamiféle építkezés, ahhoz ugyanis túl értékes a terület, hogy üresen maradjon.

A fővárosi döntést követően *Tóth Mihálytól,* Csepel polgármesterétől azt kérdeztük, miként fogadja a kerület az 55 méteres engedélyezett beépítési magasságot.

– Korábban is az volt a véleményünk, hogy magára a beépítésre vonatkozó elképzelés a XXI. kerület érdekeit szolgálja, függetlenül attól, hogy milyen magasak lehetnek az épületek. A csepeli szigetcsúcs hasznosítására kiírt pályázat hivatali negyed létrehozásával is számolt, az elképzelések szerint itt felépülhet egy európai regionális központ, ahol országos és uniós intézmények kapnának helyet. A negyed felépítéséhez uniós pályázatokon is támogatást nyerhetne az ország. A két díjazott pályázat egyike sem tervezett felhőkarcolókat, igaz tízemeletesnél magasabb épületeket is beillesztettek a pályázatokba. Ehhez a durván 18 szintnél meghúzott határhoz adaptálhatók az elképzelések, a tervezők nyilván meg tudják oldani a feladatot. A kerületünk számára kedvező a döntés.

A közgyűlés döntést hozott arról is, hogy a főváros további nyolc hannoveri villamost vásárol a BKV számára. A testületi ülés alatt *Demszky Gábor* aláírta a szerződést a Bartók Béla út felújítására kiírt pályázat győzteseivel. A rekonstrukció június 11-én kezdődik. Addig elvégzik az elektromos és a gázvezetékek, valamint a csatornák cseréjét. Május 2-án kezdődik a Műegyetem rakpart felújítása, a forgalom ugyanis erre lesz elterelve a Bartók Béla út lezárása idején.

Pesti feleségek Nápolyban

Ahol a piros lámpa csak „ajánlás" az autósoknak, és kuriózum a lecsó, viszont népi eledel az articsóka

Három éve, Magyarország NATO-csatlakozása után tíz magyar katona kerekedett fel asszonyostul, gyerekestül, és költözött ki az olaszországi Campania tartományi székhelyére, Nápolyba. A férjek naphosszat teszik a dolgukat az Agnano városrészben lévő „bázison", az asszonyok pedig megpróbáltak alkalmazkodni a miénktől olykor ugyancsak eltérő gondolkodásmódú és viselkedésű helyiek szokásaihoz. Katonai kiküldetésben, családjával együtt ma csaknem száz magyar él Nápolyban, az elsők pedig már hazafelé készülődnek.

Van, aki a piacra jár „nápolyiul" tanulni

A SZERZŐ FELVÉTELE

– Tudtad, hogy Nápolyban az egyirányú utca csak abban különbözik a többitől, hogy kevesebben jönnek szembe? Amíg csak mesélték, hogy itt nem jó a tömegközlekedés, nem jön percenként a 4-es villamos a körúton, motorosok cikáznak életveszélyesen az autók között, és a piros lámpa csak ajánlás a közlekedőknek, nem hittem el – utal az idegen környezet megszokásával járó nehézségek egyikére *Pesti Ildikó,* aki kiköltözésük előtt néhány órával megszerzett friss jogosítványával a zsebében vágott neki a kiszámíthatónak és nyugodtnak igazán nem nevezhető nápolyi forgalomnak.

Azóta már rutinos nápolyi lett, imádja ezt a nyüzsgést, az örökös alkudozást a piacon és az olasz konyhát. Itt nem lehet fogyókúrázni – teszi hozzá lemondóan, itt mindenkinek bele kell törődnie, hogy a sok pastától bizony hamar megfeszül a derék körül a szoknya. A pizza pedig, amely összehasonlíthatatlan észak-olaszországi társaival, kerek, óriási és nagyon finom.

De legyen bármilyen jó is az itteni koszt, álmaik netovábbja egy „füstölgően erős" lecsó és az a jó tejfölös túrós csusza. Főzés előtt a magyar háziasszonyt az alapanyagok összeválogatásánál éri az első meglepetés. Igen hamar kiderül, hogy a hazai ízek előállításához hiába keresik a zellert, a fehér répát vagy a tejfölt. Ez utóbbi talán a legnagyobb kincs, hiszen csak nemzetközi összefogással, az amerikai katonáknak fenntartott üzletből szerezhető be. A piacon viszont szemet gyönyörködtető a kínálat kaliforniai óriás paprikából, évente többször szedett zöldborsóból, nekünk kicsit szokatlan méretű, zöldhüvelyű babból, népi eledelnek számító articsókából és más különlegességekből.

A nápolyiak, annak ellenére, hogy ugyancsak jól megélnek az 1950 óta itt működő – Mussolini idejében állami gyermekotthonnak épített, majd átalakított – „bázisból", ma is fenntartással fogadják az itt dolgozókat. Így a magyarok jókora „H" betűkkel igyekeznek megkülönböztetni autójukon a közös katonai „AFI" rendszámot. A helybeliek pedig, amikor kiderül, hogy az „AFI" rendszám számukra kedves nemzet tagjait takarja, rendkívül barátságossá és segítőkésszé válnak.

A nápolyiak hálásak nyelvi igyekezetünkért. – Álltam én már a piacon egy csokor brokkoliért hosszú percekig a sorban, de csak akkor kaptam meg, amikor már szépen és helyesen mondtam „nápolyiul", mit szeretnék – emlékezik mulatságos esetére Ildikó, aki a vásárlás mellett „ingyen nyelvtanfolyamra" jár a helyi zöldségeshez.

A bázis mégis „menedék" a magyar asszonyoknak, hiszen ez közösségi életük elsődleges színtere, és reggelente ide járnak a kisebb gyerekek a Montessori rendszerben működő, angol tannyelvű óvodába, iskolába, a nagyobbak pedig a nemzetközi iskolába.

A kamasz gyerekeknek nehezek a nápolyi mindennapok. A Magyarországról való eljövetel, az elszakadás a barátoktól, a beilleszkedés, az olasz nyelvtudás hiánya komoly lelki terhet, olykor törést okoz. Olasz gyermekközösségbe nem járnak, más nemzetek tanulóival találkoznak ugyan az iskolában, de angol, amerikai gyerekek nincsenek, mert nekik külön iskolát tartanak fenn. Az oktatás összehasonlíthatatlanul gyengébb ugyan a hazainál, mégis értelmetlen feladatok sorával terhelik a külföldi, a magyar gyerekeket, akik közben évente – de van, aki többször is – hazajönnek vizsgázni az anyaiskolába, így itt is, ott is helyt kell állniuk, ami rengeteg energiájukba kerül – ecseteli középiskolás kamasz fia helyzetét *Puszta Mária.* Ők néhány hónap iskolai kínlódás után úgy döntöttek, hogy nem járatják gyereküket a nápolyi iskolába, hanem magántanulóként készítik fel a hazai vizsgákra. De a hazatérő gyerekek sorsa sem egyszerű, mert az oktatási intézményekben különféleképpen fogadják el a külföldön töltött évek alatt szerzett bizonyítványokat. Különösen nehéz ez, ha valaki az általános iskola után hazai középiskolában folytatja tanulmányait. A kisebbek az elemiben gyakran nem tanulják meg a nálunk általános folyóírást, mert az itteniek nyomtatott betűkkel írnak – kap ízelítőt az érdeklődő a kinti tanulás gyötrelmeiből.

A Nápolyba érkezőket elsősorban a közbiztonsággal riogatják. Tudomásul kell venni, hogy sötétedés után a város egyes részein már nem ajánlatos sétálgatni, de hát Budapesten sem felhőtlen a helyzet – fogalmaznak optimistán, pedig már őket is utolérte a balszerencse.

A nápolyi évekre nem lehet előre felkészülni. Nincs az a könyv, amely hitelesen eligazítana bennünket. Ezért fontos, hogy akinek már vannak tapasztalatai, közkinccsé tegye – húzza alá *Kónya Zsuzsa,* aki tisztfeleségként kitalálója és sokáig a lelke volt annak a női közösségnek, amely nemzeti napokat, játszóházakat, szabadidős programokat, baráti találkozókat, jótékonysági akciókat szervez a „bázison". (Tavaszszal két és fél millió forintnyi adományt küldtek a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálatnak.) Egy kicsit mindhárman szomorúak azért, hogy az itt élő, ugyancsak egymásra utalt maroknyi asszonycsapatot még mindig nem sikerült igazi közösséggé kovácsolni. Pedig az önszerveződő helyi „nőtanács" mindent megtesz, hogy a később érkezőknek már könnyebb legyen.

Varga Ibolya

FULBRIGHT ÖSZTÖNDÍJAK AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBA A 2003–2004-ES TANÉVRE

A Fulbright Magyar–Amerikai Oktatási Csereprogram Bizottság örömmel hirdeti meg a 2003–2004-es tanévre szóló ösztöndíjait. Fulbright ösztöndíjra azok a magyar állampolgárok pályázhatnak, akik felsőfokú végzettségűek, valamint nagyon jól tudnak angolul és az Egyesült Államokban szeretnének oktatni, kutatni vagy továbbtanulni. Pályázni bármely tudományterületen és művészeti ágban lehet.
Pályázati űrlapok a Fulbright Bizottságnál és a Tanulmányi Tanácsadó Központokban (Budapest, Debrecen, Miskolc, Pécs, Szombathely, Szeged, Veszprém) vehetők át. A pályázatot a szükséges mellékletekkel együtt 2002. július 15-ig, három példányban, angol nyelven kell a Fulbright Bizottsághoz eljuttatni.
A Bizottság 2002-ben az alábbi helyszíneken tart tájékoztató előadásokat a Fulbright Programról és a pályázás feltételeiről:

Budapest Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
2002. május 2., du. 2:00
1111 Budapest, Műegyetem rkp. 3. Központi épület

Városközpont a Hét vezérhez

A mediterrán formákat ötvözték a német minőséggel és a magyar igényekkel

Új városközpontot alakítanak ki a XVIII. kerületben, a volt téglagyár területén. Részben az új piac felépítésével, részben pedig egy elegáns, hétszáz lakásos kislakótelep kiépítésével, melynek első épületét májusban adják át.

MUNKATÁRSUNKTÓL

Az új lakócentrumot a rendelőintézet

FINTA József

Confessio 2001/1.

A munka gerincét képező nyilvántartási fejezet után a *Rövidítések jegyzéke* és egy nagyon sok raritást tartalmazó *Irodalomjegyzék* következik.

A *képmellékletek*et magas szintű szakmai követelményekkel párosult egyedi csoportosításban adják közre: A) Templomok, templombelsők; B) Úrasztali poharak, kelyhek; C) Kenyérosztó tányérok; D) Ónedények; E) Egyéb templomi felszerelések; F) Terítők; G) Úrihímzések; H) Harangok.

A munka igazi értékét, a pontos adatszolgáltatásokat, az is fokozza, hogy kötetünk igen jól, áttekinthető módon *tipografizált*, azaz nagyszerűen tagolt. A tipografizálás maga is hozzájárul ahhoz, hogy könyvünk a legkülönfélébb tudományágak *forrásként használt* kézikönyve legyen. Mint ilyet ajánljuk minden társadalomtudományi kutatónak és érdeklődőnek.

Nagy várakozással nézünk a Tár következő kötetei elé!

Dankó Imre

Hol tart a magyar református templomépítészet?

– Lőrincz Zoltán: Új református templomok 1990–1999. „Ne hagyjátok a templomot...” Előszó: Tenke Sándor. Alaprajzok: Tornai Mátyás. Borítófotó: Garas Kálmán. Bp. 2000. Kálvin Kiadó. – p. 205, 4300,-Ft –

„Jó lenne végiggondolni, mi az, hogy református, mi az, hogy magyar, mi az, hogy modern. Nehéz erre konkrét választ adni, csupán megkísérelni lehet.” (p.72). Lőrincz Zoltán könyvének ilyen összegző mondatai sugallják, hogy hiányzik az átgondolás. „Szinte nincs olyan templom, amelyen még ne hiányozna valami” (p.13): egyházi építészetünk teológiai tisztázása századok óta hiányzik, kivéve néhány egyéni kezdeményezést. *Csikesz* Sándor rektori értekezését többször idézi és folytatja Lőrincz Zoltán. Teológiai irodalmunkban az első munka a maga nemében Csikeszé volt – azaz századunkban lépett először a hazai református teológia a templomépítési kérdésekben. Viták zajlottak körülötte, a Pecz-féle téglagótika képviselője a debreceni Kossuth (akkor Cegléd) utcai református templom kifestése miatt: Csikesz tervezte az ábrázolandókat. Okkal s joggal tartózkodva fogalmazza meg kritikáját Lőrincz Zoltán. A bevezetés után a protestáns templom elvi kérdéseit, és a magyar református templomépítészet kutatásának eddigi történetét tekinti át a múlt századtól (az első tanulmány 1894-ben jelent meg a Sárospataki Lapokban). A kötet nagy értéke a gyakorló építészek, *Basa* Péter, *Csete* György, *Finta* József és *Nagy* Béla István Elemér, válasza a templomépítészet kérdéseire. Az összegző gondolatok előtt a racionális-funkcionális, a posztmodern és az organikus megoldás szemléjét kapjuk. E nyolcvan lapos tanulmány és bevezetés után következnek a képek új templomainkról, leírással. A leírások summásak (Pilis, Szentgothárd, Törtel és Újszalonta templomáé négy-négy sor, p.144, 154, 168, 172), a hosszabbak (mint Siófok, p.148) tizennyolc vagy húsz sorosak (Újszász, p.174; ahol ennél több a szöveg, ott a hasáb keskeny a tervrajz miatt) – fontos részletekre így csak utalhat a könyv. A méretből sokhelyütt nem tudjuk, hogy hány ülőhelyes a templom. Függelékül olvassuk a fontosabb törvénybeli és hitvallásbeli cikkelyeket. (Apróságok: a debreceni zsinat tételeinek tördelése hibás, a 7. pont, amint a záró »:« is mutatja, eltévedt. A Fuggerek, nem a Sugerek értendők [p.65]; alagsorba kolumbáriumot építenek, nem holimbariumot [p.196]. ’85-ös ágendánk legalább érintette a templomépítészetet, néhány cikkelye idézetével zárul a kötet. A Tanácskozó Zsinat liturgikus könyvében nincs előbbre lépés és tisztázás e kérdésben; az 1999 augusztusában lezárult kézirat ezt a kiadványt már nem is vehette figyelembe).

A kötet is, a téma is érdemli, hogy a fölvetődő kérdéseket vitassuk, továbbgondoljuk, tanulmányok sorával tisztázzuk. Vitatni valóra szinte laponként bukkanunk a tömör szövegben.

Milyen a mai református templomépítészetünk? Teológiailag: szokványos, nem mai. Építészetileg: az üzem-, irodaház- vagy lakásprogram szabályozott; a templomépítés alig; az eredmény tarka, közepes: ósdiság és formalizmus vegyül igen jó megoldásokkal. Milyen gyakorlati vagy hitelvi funkció diktálja, hogy szentélyzáródással épüljön egy mai református templom? Miért kell funkciótlan támpillérutánzat egy toronyalatti bejárat mellé (p.173)? Kálvinizmust emleget a kötet, de csak szép beszéd a sola Scriptura elv, a templomépítészet teológiai *adiaforon*, találomra folyt az elmúlt évtizedekben. A kötet alig említhet más példát a pécsi mellett, ahol a gyülekezet vezetése tudta, milyen épületet akar istentiszteleti és gyülekezeti célokra. Építészetileg bírálható ez is, de a belső megoldás célszerű és alkalmas (egy díjnyertes tervet elvetettek, hogy ilyet építhessenek). Másutt az volt a fő, hogy legyen olyan, mint – ahogyan szokás.

Tenke Sándor mintegy zárójelben mondja el, hogy sákramentum nélküli főistentiszteletünk lehet a hanyatlás jele és oka. Az őskeresztyén igehirdetés sákramentumos istentiszteletbe tagolódott, nem a mi gyakorlatunk szerinti esetleges függeléke volt a sákramentum a prédikációs istentiszteletnek. Szóvá tette ezt, mint a protestantizmus egyik fő baját, *Barth* (és még sokan). Az elv nem vélt gyakorlati velejárója, hogy kis templomok szószéke sokszor eltúlzott, az Úrasztala meg alig észrevehető, évhosszat virágtartóként szolgál. Ötvenszázszemélyes templomban, ha jól látható (két lépcsőfoknyi emelt téren áll), akkor az Úrasztala mellől jobb prédikálni. Úrvacsora, esküvő, keresztelés, ünnepség alkalmával amúgy is innen kell szólni a hívekhez. A kakasülőszerű szószék hiányozhat, csak nagy templomban szükséges. Külső szószék is felbukkan modern templomtervekben (p.39), vajon a ronchamp-i kápolna utánzásaként? Használatát nem ismerjük. Alig van a kicsiny templomok között olyan, amelyben az Úrasztala szószékként szolgál (p.82 Ballószög, p.100 Bánk; itt a közölt tervrajzról nem derül ki); némelyik túlzó (Barcs, p.84), minta a Bp-Kispest (p.92) alacsony szószéke, lépcsőzetesen épült padokkal körítve.

Ez azonban már mind a belső (liturgikus) berendezés, térszervezés (nem csak belsőépítészet) kérdése. Nyári ünnepség, téli úrvacsorázás, szeretetvendégség, presbiteri gyűlés... – kis település 100–200 férőhelyes templomának mindezt vállalnia kell, tervezése ezért rangos. Fűtés, világítás, szellőztetés; pad, karzat aránya és elhelyezése mind ennek jegyében lehet kitűnő vagy elrontott megoldás. Minderre a kötet csak utalgat, nem mindenben a belső tartalom külső szerveződése szerint elemez és értékel. Nem kis feladat volna a kívánatos paraméterek kidolgozása a mostani megállapodatlan helyzetben. Pedig kellene az új ezredben olyan, mint az 1861-ben elfogadott eisenachi szabályozás (p.28–29), csak éppen mai magyar református iránymutatóként.

A kötet borítóján látható az egyetlen templombelső. A kötetben csupán a külső látvány tájékoztat. Negyvennyolc lapparon alaprajz, metszet kiegészítéssel – s külső fotó; belső kép sehol, a leírásokban alig bukkan föl az akusztika, holott méltán említi a szerző, mint alapkövetelményt (pl. p.59) – az Ige egyháza elkötelezetten vallja, hogy a hit hallásból van. Mégsem történik kísérlet ennek megragadására, tapasztalati szinten sem. Mamutgyülekezetek helyett, amelyek egyházunk hanyatlását két évszázadon át munkálták, otthonos kis templomokra és közösségekre van szükség. A kis méretnek a Szerző sejtetett ítélete szerint legjobb megvalósulása az organikus építészet centrális szerkezetű kőszegi remeke. Az épület számos kiválóságát említve itt Lőrincz Zoltán nem bírál – érintettsége, meg a támadások miatt ez magyarázható. A megoldásra a belső elsőrendűsége miatt rá kell kérdezzünk.

A harmadik évezred református magyarjának a kőbe-fába plántált nemezsátor lenne a leglelkibb otthona? A kőszegi templomépületben a tojáshéjszerkezettől az asztallábbá alá-

zott turulmadáron át Aphrodite rózsájáig és a gót ajtóformáig földereng a nosztalgia és az eklektikus mesterkedés is, amelyet joggal bírál az építészet és maga Lőrincz Zoltán – másutt. Itt dicséri, mert bajlódott az építéssel, mert sajátjának tudja. Megideologizálja tehát. Az alaprajz jelképes és funkciótlan formáját másutt elmarasztalja, itt az alaprajzban rejlő csillagalakot, nyolcágúságot, csaknem kabaláig ívelő dicsérettel, lelkesülten magyarázza, bibliai utalások kavalkádjában. Kerek üvegasztalra látunk a lanterna fényében. A térnek van némi barakkjellege, nem posztófalak határolják: sok az okker árnyalat, ez némi földhözragadtságot áraszt (építészeink a haboskőris és a gyertyán fehérjét, a meggypirosat, zöldre/kékre pácolt gerendát a mezőkre osztásnál is alig alkalmazzák.) Természetesen a komplex megoldás (Kőszegen és másutt) kiváló példa, kommunális helyiségek fölé épül az istentiszteleti hely, mindenütt így kellene. Komplexum kell, amely multifunkcionális – *Tenke* Sándor is joggal ezt ajánlja (p.10). Ennek követelményei a rangos tervezőt szükségszerűen indíthatják a valóban szép, és technikailag minősített megoldás feltalálására.

Az erdélyi templomok külsőségeinek utánzása azóta szokás, mióta végleg széthullóban van a magyar falu. Azóta a földművelő református fikciója sem életképes, korábban a református egyházi gondolkodás ehhez idomult. Lőrincz Zoltán könyvének címe is erdélyi, félsornyi idézet *Reményik* Sándor versének refrénjéből[1] – kihaló gyülekezetek siratója ez. Erdélyi utánérzésből születhet ritkán egy-egy nagyszerű alkotás. De szériában? Hajdan nem utánzás volt, hanem egy templom szerves és magától értetődő tartozéka a faragás vagy a toronysisak formája, mert a mesternek ez volt az építészeti anyanyelve. Ahol így van, ma is, az kiváló; ahol ellenben funkciótlan dekoráció az erdélyiesség, ott ballaszt, a megoldatlanság stilizált fügefalevele.

Stílusok közül csak ridegsége miatt említődik a klasszicizmus a kötetben. Kár, hogy az építész a lehiggadt, jó egyensúlyú összhangot nem veszi észre a klasszikus megoldásban, ez sok modern építménynek és megközelítésnek elemi hiánya. Egyes keresett térformák nemcsak pazarlóak, hanem érdekesek vagy furcsák, nem igazán nemesek és szépek. Jelentős fejezet viaskodik a posztmodern megközelítéssel. Maga a szóhasználat vagy irányzatjelölés a keres-de-nem-talál esete. Tanulmányok sora vajúdik manapság, nem ritkán hiába, hogy a posztmodernséggel, akár a modern dogmákkal, kezdjen valamit, vagy legalább elhatárolódhasson tőlük.[2]

Egy-egy további lépés mindannak a megvitatása lehetne, ami még a kötetből sejlik, de már további feldolgozások, viták, tanulmányok feladata. Azért is, mert néhány helyen az említett fogalmak csak szakmabelinek mondhatnak valamit. 1) A mai református templom gyülekezeti ház s tájba és településbe illő komplexum – avagy valami több és más? 2) Milyen kötöttségeket diktálnak a centrális elrendezés következményei? 3) Milyenek az akusztika szempontjából elengedhetetlen követelmények?

1) Katakombaszerű élményre törekszik az egyik templom (p.120). E romantikus képzelgés nem bűn, ámde egy bányaváros temploma miért hasonlítson vágathoz? Szükséges-e a gyülekezeti istenélményhez prédikáció közben azt éreznünk, hogy bányában ülünk?

Minden templom egy adott településszerkezetbe illeszkedik, a beilleszkedés díszfunkcionáló ötletekre vezethet, a rendeltetésszerű használatot gátolhatja. Belesimuljon környezetébe, vagy elkülönüljön a szakrális épület? Zajos főtéren legyen? Mindenesetre a környezet ne erőszakoljon rá olyan tömegalakítást és térformát a templomra, amely a multifunkcionalitást gátolja. Ne a település különféle helyein legyen konfirmálókkal foglalkozás, parókia, harangláb; valóban centrum, azaz valamennyi gyülekezeti tevékenység igazi központja legyen a templom, a legkisebb is.

A *domus Dei* helyett *domus ecclesiae* a törekvésünk? Vannak nézetek, amelyek ezt sugallják.[3] A kötetbe ékelt tanulmány sok elhanyagolt múltbeli adalékkal szolgál, de nem tér ki arra, hogy ezeknek a XIX-XX. századi gyülekezeti és teológiai közvéleményben

hatásuk alig volt, a pallér vagy a tervező saját feje után ment, nem írtak elé követelményeket.[4] Az elvont, többször csak a tervező számára nyilvánvaló téralakítás szimbolizmusa is arra utal azonban, hogy az otthonos gyűlésterem mégsem elegendő templomul. Domus Dei rangja is legyen egy valódi templomnak.

2) A centrális elrendezés ne keresztezze az akusztika és horasztika követelményeit. Pl. a Budakeszin épült hosszanti templom keresztben mímel centrális szerkezetet. Lenne egyfajta centralizálás a hagyományos széttagolás helyett – ez valóban protestáns elvek megvalósulása: az Úrasztala mellett a keresztelőmedence (ha van); olvasópulttal – ez helyettesítheti a szószéket, és ha van hangszer, annak is itt a helye, nem a gyülekezet háta mögött. Korlátok és mellvédek helyett kell elégséges tér és magasság, mert a zsúfoltság igen rossz lélektanilag. Az énekkarnak is a gyülekezettel szemben a helye. Ez a hangzás miatt is fontos. De akkor így kellene minden református templomteret tervezni és építeni, és a választott anyagoknak és formáknak ezt kellene kiszolgálniuk.

3) Az építészeti akusztika a gyülekezet, a hangszerkíséret és az énekkar szempontjából is legalább olyan igényesen megoldandó, mint a tér lefedése. Ez még mindig elhanyagolt terület, a hosszanti térben keresztbe fordított szószék néha katasztrofális. De másutt jó megoldások ellenére is lehetnek gondok. Így például a Debrecen-Széchenyi kerti templomban érdekes a hangzás: jól zeng, számos lemezfelvétel készült a felszentelés óta, és a prédikátor mégis csak mikrofonba beszélhet. Sőt, a szavalók nem hiszik, hogy tagoltan és hangosan kell beszélniük, mert a hangosítás ellenére sem érthetők Ha a templom üres, a hangszeres és énekes szólamok igen keveregnek, de ha a padokban elegen ülnek, az akusztika meglepően javul. A templom nagy belmagasságát enyhén bírálja Lőrincz Zoltán, ám a hangzásnak kedvez, és a sok nyomott lakótelepi épület között üdítő a felfelé nyitottság.

Ilyen és hasonló kérdések minden új templomnál fölvetődnek, de ezek valóságos megvitatására és megoldására eddig semmiféle fórum nem létezett, a valóban református szakirodalom *Fülep* Lajos írásai nyomán sem szökkent virágba. A mai református építészeket sem fogja össze semmiféle szervezet (egyházunkon belül).

Dicséret illeti a Kálvin Kiadót az úttörő kötet közreadásáért. Kevés dicsérgetni a Reformátusok Lapjában a gyülekezet hősies erőfeszítését meg örömét és közreadni a szentelésen megjelentek nyilatkozatait. Bizony, szóvá kell tenni, hogy önfejű beavatkozással és hozzáértetlen társadalmi munkával tönkretehető a jó terv, a szűklátókörűség meg a csökönyösség a szép és tágas nyitott fedélszéket elrondíthatja egy síkfödémmel, s a levegőtlen, nyomott térrel nem az emelkedett és kenetes lelkiséget, hanem a személyiség vegetatív tömeglény voltát erősíti (ettől már Csikesz Sándor is óvott, vö. p.98).

A hagyomány legalább annyira érvényesült legújabb, a rendszerváltás óta épült templomaink tervezésében és megépítésében, mint bármilyen más alapelv, például kálvinizmus, puritánizmus, hitvallásosság, biblikusság. Lőrincz Zoltán kardoskodik, hogy legyenek templomaink református elvűek, elzárkózik a (római) katolikus templomeszménytől. Ez nem eléggé meggyőző, mert (ha kényszerűségből is) fejtegetéseiben olyan terminológiát használ, amely semmivel sem inkább protestáns vagy biblikus, mint egy katolikus elvű templom leírásáé. Teológiai fogalomtárunkból hiányzik a szakrális tér,[5] szakrális építészet, amelyet sűrűn emleget. Ellenben azt is látnunk kell, hogy a mai katolikus templomépítészet protestánsoknak is tanulságos, egyes elveket a hazai reformátusoknak elhanyagolás és agyonhallgatás helyett már réges-régen érvényesíteniük kellett volna.

Mindezek miatt és mindezek ellenére a kötet úttörő, dicséretes kezdeményezés. Az egyik első lépés a hiányzó tisztázás megteremtésére a leírásokban és a bevezető tanulmányban megtörtént. Folytatása lesz-e? Kínálja a kötet az enemű kérdések szélesebb körű megvitatását gyakorlati teológiai tanszékeken, DC szekciókban, kerületi vagy zsi-

nati szinten. Annál inkább, mert *Ravasz* László javaslata még mindig nem valósult meg; hogy legyen egy szakértő testület zsinatunk mellett, amely naprakészen tanácsol és foglal állást építészeti kérdésekben. A kötet riportjai megmutatják, hogy lennének erre lelkileg és szakmailag alkalmas építészek a protestáns értelmiségiek körében.

Fekete Csaba

Jegyzetek

1. Ne hagyjátok a templomot, A templomot s az iskolát! – A vers a hátsó borítón olvasható teljes terjedelmében. – 2. Pl. *Poszt-posztmodern. A kilencvenes évek. Vélemények és filozófiai vizsgálódások korszakváltozásunk ügyében.* Válogatta és szerkesztette *Pethő* Bertalan. Bp. 1997, Platon Kiadó. – *Vay* Tamás: *A posztmodern Amerikában. Tematikus napló.* Bp. 1991, Platon. – 3. Vö. Harold W. *Turner*: *From Temple to Meeting House. The Phenomenology and Theology of Places of Worship.* The Hague – Paris – New York, 1979. (Religion and Society 16.) – 4. Teljesen más léptékű ügy, mégis tanulságos a németek által lebombázott Szt. Mihály katedrális (Coventry) pályázatának kiírása, amely a liturgikus térre vonatkozó általános követelményeket tartalmazza. Vö. Basil *Spence*: *Phoenix at Coventry. The Building of a Cathedral.* London, 1962. – Annak idején az új építménnyel a Világosság is foglalkozott. – 5. Jellemző az Idegenvezetőképző Tanfolyam számára kiadott füzet címe: *Vallási ismeretek, szakrális terek.* (Még 1991 után is megjelent).

Szabó Lajos: Utolsó szalmaszál

– Kiadó: Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség Kazinczy Társaság. Budapest, 2000. 352 p. –

Szabó Lajos *utolsó szalmaszál* gyanánt ragadja meg az írótollat a XX. század első évtizedétől utolsó évtizedéig ívelő életének viharos korában, mint Bessenyei György, Nadányi Zoltán testőre ez életrajzi könyv szerint: „...aztán a toll után kapott: utolsó szalmaszál után." Hiszen a világháborúk veszedelme, a forradalmak vérözöne, a totális diktatúrák hatalma, kategorikus ateizmusok tagadó szellemisége egy teológiai professzor értelmiségit, egy Isten országáért és földi hazájáért elhivatottan lelkesülő és elkötelezett református lelkipásztort mindig mindentől megfoszthat – Kollégiumától, templomától és parókiájától is –, csak (a börtönön kívül) az írótollától és papirosától nem. Ekkor már az a döntő kérdés, hogy az ember ne legyen hűtlen a toll által jelképezett és megtestesített hivatásához, hiszen a XX. század folyamán – Babits szerint – „különös és barbár kort értünk meg, mikor már a toll sem áll mindig a szellem pártján." A diktatórikus kontraszelekció az intellektuális becstelenség jegyében a kis kaliberű jellemek, a kis- és középkaliberű szellemek és a nagy kaliberű szélhámosok paradicsomát teremtette meg. Közben „az igaz azok között lakozván... napról napra gyötré az ő igaz lelkét" (2 Péter 2,8). Ez az értelmetlen gyötrelem csak elpusztítana, de az általa is kitusakodott, megszenvedett, kikristályosított alkotás megment, felemel, misszionál, korszakokon átható érvénnyel értékeket teremt, elmélyít és egekbe szárnyaltat.

Épp erre a szellemi, szivárványosan sokszínű, igaz útra hív bennünket ez az önéletírás, hiteles kordokumentum, hol keserv, hol vidám, de mindig őszinte vallomás; az időben és örökkévalóságban együtt hangzó magyar református lelkipásztori hitvallás igeszerű és időszerű üzenete.

A losonci eredet felvidéki tiszta forrása, a Sárospataki Kollégium jellemformáló acélmű-kohója, a putnoki boltíves parókián induló pályakezdés: hármas témájú nyitánya ennek az életrajznak, melyben az előjáték eleve magában hordozza a jövendő kibontakozási lehetőségeket, mint egy makk ősmintája a belőle sarjadó tölgyfaóriást.

Az érett férfiúság hivatásbetöltése előttünk áll a könyv következő fejezeteiben: a bodrogközi misszióban, az országos szeretetszövetségi munkában, azon belül a Hajdú-Bihar

megyei szociális felügyelet tevékenységében. A korszakos-országos társadalmi nyomorúságok és lelki nihilizmusok olajcseppekkel való gyógyítása csakugyan forradalom után kiált, a szerző szerint is. De nem a nép nemzeti öngyilkolódásba vezető elzüllesztése révén és árán, mert akkor – mint e könyv üzeni – nemcsak az időben, de az örökkévalóságban is menthetetlenül elpusztulunk. Ez az igazság ma teljesedik be! Megállításának megértésére hív e mű.

„A kassai bástyán" a sűrített, sőt összpontosított őrállói szolgátat (Hab 2,1) tanúi leszünk. Csoda és katasztrófa, gonosz pusztítás és igei önfeláldozás együttese rendít meg soraiban, hogy rendíthetetlenné legyünk.

A taktaszadai több évtizedes csend aztán sajátosan hozza elő az egyháztörténeti és néprajzi stílus bő termésének szellemtörténeti halhatatlanságát az író életében számunkra, akiket örök értékekkel gazdagít. E biblikus református és magyar néprajzi kivételes stílus együttese: maga az ember; Szabó Lajos ő, aki híveinek és szolgatársainak üzeni: „Legyetek az én követőim, mint én is a Krisztusé!" (I Kor 11,1).

Az 1956. évi forradalom villámos felfénylésében mutatja meg, külsőleg katasztrofális, belsőleg katartikus krízis-helyzetével, hogy életrajzi átélője és elmondója sem Isten országát illetően református hitét, sem földi hazája iránti rendületlen hűségét soha nem tagadta meg, ezeket egy percre egymástól el nem választotta; hanem megkülönböztetve, de el nem szakítva őket egymástól, igazságukat mindig együtt vallotta meg!

Immár életrajzának epilógusa is kicsendült az isteni személyes Végtelenbe. Életműve pedig szóljon telitalálatosan mindnyájunkhoz, hogy üdvöt szerezzen hitben fogadott halálával is. Éspedig a kis és „nagy fiakban tettet érlelő" Liszt Ferenc-i hívő magyar rapszódiás alkotás jeligéje szerint: „Életünk nevezhető-e egyébnek, mint előjátékok hosszú sorozatának ahhoz az ismeretlen dallamhoz, melynek első ünnepélyes ütemét a halál adja meg?!"

Így adjon – mindnyájunk javára – Isten Szabó Lajos életművének és személyének idői és örök halhatatlanságot.

Tolla utolsó szalmaszálból dicsőüljön életünket vezénylő karmesteri pálcává, hogy egyházunk a harmadik évezredben is végig vallhassa: Soli Deo Gloria!

(Előszó)

Hegedűs Loránt

Faggató

– Aniszi Kálmán: Magyar sorskérdések Erdélyben
(Tanúságtevők II. köt.) Kairosz Kiadó, Bp. 2000. 325.p. –

Aniszi Kálmán nemcsak figyelemmel kísérte a romániai magyar szellemi élet változásait, hanem azoknak cselekvő részese is volt. Írásai az Utunk, a Korunk, A Hét, a Művelődés és más erdélyi magyar orgánumok hasábjain, könyvei a bizonyítékai, hogy nemcsak krónikása volt annak, ami a magyar művelődés terén Erdélyben az elmúlt harminc esztendőben történt, hanem az írás erejével megpróbált hatni is rájuk. Legújabb könyve, beszélgetései, melyeket az erdélyi magyar értelmiség nagy dilemmáiról, vívódásairól, útkereséseiről magukkal az érintettekkel folytatott, megszívlelendő tanulságokat rejtenek.

A sorozatot 1989 nyarán indította el. A történelmi pillanat kiválasztása szerencsésnek mondható, hisz akkor már maga is sejtette, hogy a kommunista blokk környező országaiban észlelhető forrongások és földindulások Romániát is elérik, és a megkérdezettek őszintén tanúságot tesznek ama eszmék mellett, melyekért a diktatúra körülményei között áldozatosan küzdöttek. A csokorba fogott vallomások: kiáltó szó összefogásért, a meghirdetett eszmék valóra váltásáért.

Finta József tervező a szundikáló Budapestről, az elcsábuló építészekről, a palotákról és a hulló vakolatról

Szürke város piros tűzoltóautókkal

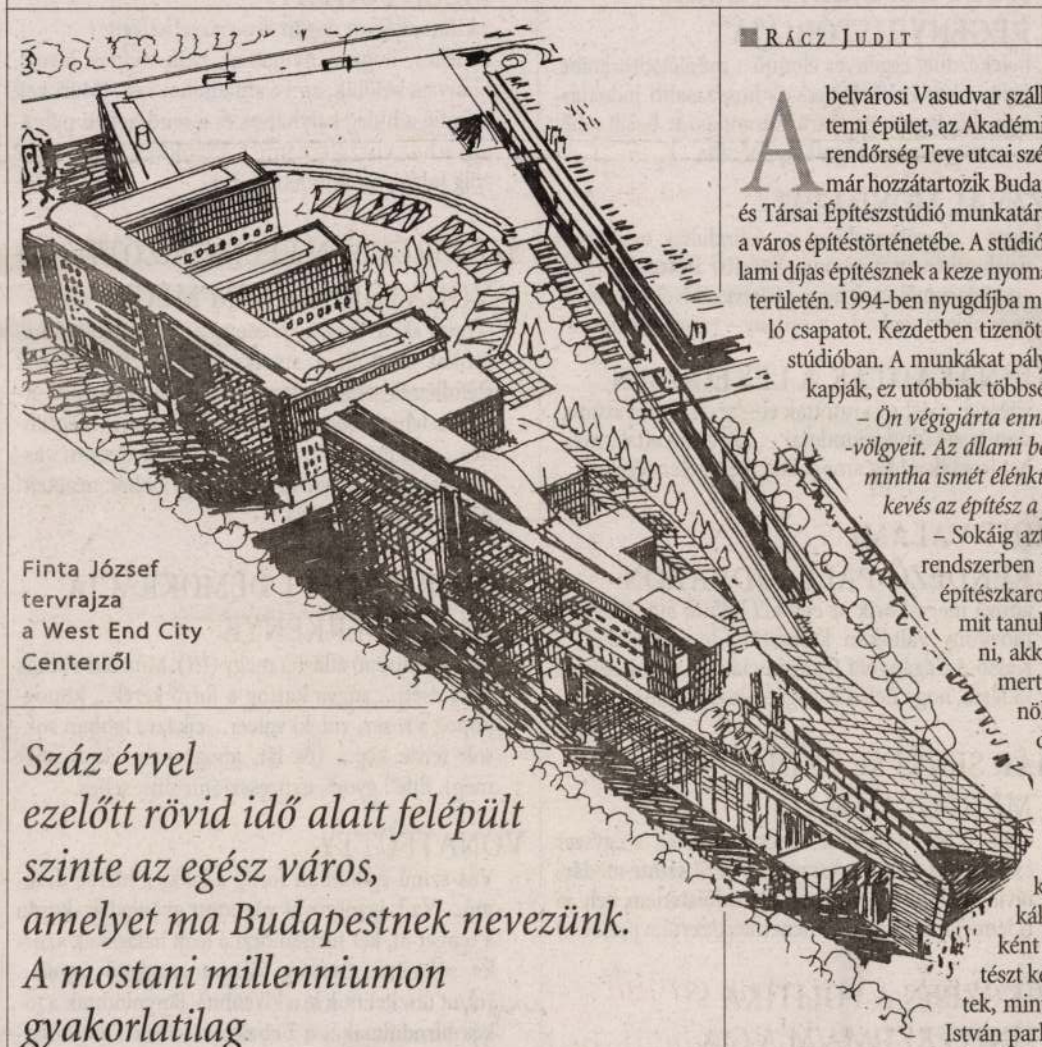

Finta József tervrajza a West End City Centerről

Száz évvel ezelőtt rövid idő alatt felépült szinte az egész város, amelyet ma Budapestnek nevezünk. A mostani millenniumon gyakorlatilag foghíjakat tüntetünk el, pótolgatjuk azt, amit ötven éven át elmulasztottunk. A kopott vakolatú, régi stílusú házak közé kerülő modern létesítmények is meghatározzák a városképet; főként szállodák, bankok, bevásárlóközpontok nőttek ki a földből az utóbbi néhány évben.

RÁCZ JUDIT

A belvárosi Vasudvar szálloda- és üzletpasszázs, a lágymányosi egyetemi épület, az Akadémia Bank központ, a Hungarotex-irodaház, a rendőrség Teve utcai székháza, a West End City Center napjainkban már hozzátartozik Budapest mindennapi életéhez. Tervezői, a Finta és Társai Építészstúdió munkatársai ezekkel az alkotásokkal beírták nevüket a város építéstörténetébe. A stúdió létrehozójának, *Finta József* Kossuth- és állami díjas építésznek a keze nyomát számos remek épület őrzi az ország egész területén. 1994-ben nyugdíjba ment, s ekkor hívta életre ezt a tervezőkből álló csapatot. Kezdetben tizenöten voltak, jelenleg 30-35 építész dolgozik a stúdióban. A munkákat pályázatok alapján és megbízások formájában kapják, ez utóbbiak többsége a Finta névhez kapcsolódik.

– Ön végigjárta ennek a szép mesterségnek a hullámhegyeit és -völgyeit. Az állami beruházások korszakát pangás követte, most mintha ismét élénkülni látszana az építkezési kedv. Sok-e vagy kevés az építész a jelenlegi munkákhoz?

– Sokáig azt hittük, túlképzés van. A korábbi oktatási rendszerben három-négyszáz fős évfolyamok voltak az építészkarokon, most nem látni pontosan, hányan és mit tanulnak. Ha igazán jó szakembert akarok kapni, akkor kicsinek tűnik a választék. Talán azért, mert sok új lehetőség nyílt a végzős fiatal mérnökök előtt, sokkal nagyobb pénzt hoz például az ingatlanpiacban való részvétel, mint a kezdő tervezői pálya. Sokan bankokhoz mennek, az önkormányzati tisztviselők száma is növekszik. És mind többen találják meg számításaikat a tehetősebb réteg körében dívó „száztornyos" villák, palotácskák, üzletek építésében. A háború előtt egyébként mindössze körülbelül ötven-hatvan építészt képeztek évente, s ötször annyi lakást építettek, mint most. A Lágymányos, Kelenföld, a Szent István park hagyományos szerkezetű házai mind akkor kerültek tető alá.

– A Budapesten élők véleménye megoszlik arról, kell-e ennyi üzletház, bevásárlóközpont, bank. Az emberek boldogabbak lennének, ha több lakás épülne, vagy legalább a régi házakat rendbe hoznák. Építészként mi a véleménye erről?

– Magam is sokszor elnézem a frissen rendbe hozott sétálóutcákat az elegáns üzletekkel, díszburkolattal és a derékig kifestett házakkal – az üzletek fölötti részen pedig hullik a vakolat. A hetven–százhúsz éves átlagéletkorú házak szinte reménytelen helyzetben vannak, a rosszul véghezvitt lakásprivatizáció által tulajdonhoz jutott, szintén meglehetősen koros állampolgárok pedig a nyugdíjukból nem tudják felújíttatni az épületeket. Feltétlenül kellenének olyan hitelkonstrukciók, amelyekkel ez lehetővé válna – a város megújulhatna, mint például Prága belső része. A házak rendbe hozása nem pusztán a málló vakolat eltüntetését jelenti, hanem azt is, hogy az új életstílusnak megfelelőek legyenek bennük a lakások, hogy a műemléki védettségű épületeket megfelelően hasznosítsák. Vannak törvények, igények, de pénz nincs a megvalósításhoz.

– Egy régebbi interjújában azt mondta, jó, ha elhalad egy -egy tűzoltóautó, mert azok legalább pirosak... Most is ez a véleménye?

– Budapest szürke város. Londonban a piros autóbuszok, New Yorkban a sárga taxik tömegének látványa megmarad az emberekben. Nálunk a másodlagos dolgok is szürkék. Arra vágyom, merjen ez a város egyszer álmodni. Budapest ma szundikál. A magyar barokk, a klasszicizmus le tudta tenni itt a maga névjegyét. Meg kellene vizsgálni azt az életstílust, amelyhez a jövő várostervezését hozzá lehet hangolni. A ma építészei erre várnak. Ha kitisztul a város, ha lakható lesz, visszajönnek az emberek, akik elköltöztek innen.

– Megbecsült szakmának számít most az építészet?

– A kezembe került a mérnök-építész egylet folyóiratának 1889-es száma, amelyben *Hauszmann Alajos, Lechner Ödön* is publikált. Mintha ma írták volna, ugyanazok voltak a megrendelői problémák, a szakma megbecsülésének a hiánya. Házat építeni jó, de nem biztos, hogy érdemes a lehetetlenségig felfokozott iram és az egyre inkább lefokozott tervezési díjak mellett annyi energiát befektetni a munkába, amennyi mellett nem marad idő élni, újratöltődni, bekapcsolódni az aktív polgári életbe, találkozni más szakmák, a tudományok és művészetek képviselőivel. A tervezési díj a költségek öt százaléka volt nálunk, ez két éve két százalékkal csökkent, az európai átlag 7-8 százalék.

– Milyen a magyar tervezők megítélése külföldön?

– Legalább tíz-tizenöt olyan tervezőcég van nálunk, amelynek épületei tökéletesen EU-konformok, velük bárhol a világon megállnák a helyüket. A magyar építészet azonban szinte nincs jelen a nemzetközi publikációkban, nem került bele abba a körforgásba, amely ismertté tenné építészeink nevét. Most kilencezer kamarai tagunk van. Az építészetben hatalmas pénz van, óriási gazdasági háttér kötődik hozzá. Ha piaccá válunk, ha az unió égisze alatt idejönnek a külföldi beruházókkal együtt az építészek is, félő, hogy feldolgozóiparrá degradálódik a magyar tervezés.

– Melyek voltak eddig a legkedvesebb munkái?

– Minden épületemet szeretem. Sokáig a salgótarjáni üzletközpont volt a kedvencem. Nagyon büszke vagyok a rendőrség Teve utcai épületére – ez a legjobban reklámozott házam, szinte mindennap mutatják a tévéhíradókban. Egyetlen építkezésemnél sem kaptam még ennyi bizalmat, mint itt, nagyon érdekes kísérlet volt számomra a legmodernebb high-tech-világot érzelmesebbé tenni, olyan középületet emelni, amelyik funkcionális, de nem taszító. A legtöbb épületegyüttest, amelyet korábban terveztem, már átalakították – például a Fórum Szállót, a Hotel Intercontinentalt –, s nem mindig keresnek meg, hogy a szerzői jogok értelmében megbeszéljék velem az átalakítási munkákat. A stúdióban velünk dolgozó *Guczogi György* nevéhez fűződik a nemrég befejezett Akadémia Bank épületegyüttesének kialakítása, rendkívül érdekes feladat volt a régi épület és a hozzá tervezett foghíjbeépítés összeérintése. A szintén itt dolgozó fiatal építész, *Peschka Alfréd* első munkája a West End City Centerben lévő Hilton Szálló tervezése volt. Igen jól sikerült háznak tartom az egykori Hungarotex-székház Kossuth Lajos utca felőli átalakítását, *Plájer János, Szabó Tamás* munkáját.

– Jelenleg is nagyon sok feladatuk van. Önnek mik a személyes tervei?

– Sokkal többet szeretnék rajzolni. A készülő Nemzeti Színház közelében lesz egy turisztikai, konferencia- és szórakoztatócentrum, amely magában foglal egy hatezer fős kongresszusi központot, szállodát, óriási kaszinót, télikertes akvaparkot, ízek utcáját – most ezen dolgozom. Csodálatos lenne, ha ez a Duna-parti együttes megtelne élettel, és működőképessé válna – amolyan európai regionális központként.

FINTA JÓZSEF

Kitérők – Ruttner György és a szép emlékű Országgyűlési Tudósítások

Egy boldog ember

A Nyilvánosság Klub egyik alapítója a rendszerváltás hajnalán ismeretlenül robbant be a politikai életbe, a Magyarországi Szociáldemokrata Párt (MSZDP) egyik felélesztője volt, az első szabad választások előtt azonban visszatért az ügyvédi pályára.

Stefka István

Ceglédbercelen él családjával, feleségével és négy gyermekével, a farmon lovakat tenyészt, a Magyar Lovasszövetség alelnöke, a birtokán szőlészkedik, neves bortermelő. Ezen a hétvégén rendezik meg a farmján a magyarországi borrendek első országos borversenyét és fesztiválját. Szeretné, ha a magyar bornak is olyan jó híre lenne, mint a franciának.

– Egyik alapító tagja volt 1988-ban a Nyilvánosság Klubnak. Ekkor kezdődött a közéleti szereplése?

– Nem egészen. A közélethez való kötődésemet a Fiatal Ügyvédek Klubjának szervezése jelentette. Ezt a rendszerváltó értelmiség első mozgolódásaként lehet számon tartani.

– A Nyilvánosság Klubot kikkel szervezte?

– Többek között *Babus Endrével, Kenedi Jánossal, Bossányi Katalinnal, Vásárhelyi Máriával, Zeley Lászlóval és Gazsó L. Ferenccel.*

– Ezt csak azért kérdeztem, mert a Nyilvánosság Klub a rendszerváltás után csak akkor kezdett aggódni a sajtószabadságért a Demokratikus Chartával együtt, amikor konzervatív, polgári kormány volt hatalmon. Amikor a szocialista–szabad demokrata négy évet éltük, hallgatott.

– Ekkor én már nem voltam tagja a klubnak, 1989 legelején léptem ki, mivel részt vettem a Magyarországi Szociáldemokrata Párt szervezésében. A Nyilvánosság Klub pártoktól független szervezetként indult, így nem lett volna etikus tovább ott dolgoznom.

– Olyan szervezetté vált, amilyenre korábban gondolt?

– Olyan embereknek a spontán civil szerveződése volt, akik a sajtószabadságért, a független sajtóért, a még fennálló egypártrendszer ellen akartak síkraszállni. Az én feladatom ügyvédként az volt, hogy megadjam tevékenységének jogi kereteit.

– Miért került baloldali-liberális befolyás alá?

– Egyértelmű, hogy azok a személyek határozzák meg egy szervezet jellegét, akik részt vesznek a vezetésében. Úgy éreztem, hogy a rendszerváltás bekövetkeztével, a parlamentáris demokrácia létrejöttével olyan fordulat ment végbe Magyarországon, amely után a Nyilvánosság Klub elvesztette alapfunkcióját, ilyen formában nem is lett volna szükség rá.

– Néhány újságíróval újraindította az Országgyűlési Tudósításokat, s főszerkesztőként jegyzi a lapot.

FOTÓ: TÓTH TIBOR

derülne, hogy sokszor baráti kapcsolatok, véletlenek határozták meg lépéseiket. Ezért olyan meglepő nézni a politikusok egyik szekértáborból a másikba való sárdobálását, amikor tudom, milyen véletlenen múlt, hogy ki hova került. Teljes ideológiai meggyőződéssel szidják egymást, holott a polarizálódás előtt barátok voltak.

– Az MSZDP-t azonban a botrányok sorozata kísérte. A végén a történelmi párt szinte teljesen megsemmisült.

– Ehhez már semmi közöm sem volt. Otthagytam a pártot, elsősorban azért, mert döntenem kellett, hogy hivatásos politikussá váljak, vagy folytassam az ügyvédi munkát. Az utóbbit választottam, nem akartam „fizetett forradalmár" lenni, mindig is ügyvédnek éreztem magam. A másik oka az volt, hogy nyilvánvalóvá vált, milyen jellemzői vannak a politikusi létnek, a párthoz tartozásnak, s ez a szerep nem volt rokonszenves. Úgy fogalmaztam meg, hogy a politikusi lét a szavak teljes devalvációjával jár együtt. Ez persze nem függ össze a politikai meggyőződéssel. A politikusi léthez olyan érvényesülési kényszer is hozzátartozik, amely nélkül eredményesen nem lehet politizálni, ugyanakkor olyan eszközöket kell alkalmazni, amelyektől az ember civil meggyőződése alapján irtózik.

– Nem fáj a szíve, amiért az MSZDP-t felszámolták,

Sándor György

Rendező-pályaudvar

RÉSZSZÉPÍRÓ MOST,
HOGY BEFEJEZTE VÉGRE
REGÉNYHISTÓRIÁJÁT
belekezdhet regényes életmű... műéletsorozatába. (Időszakos cukkolásnak és hosszasabb indoklásnak elég legyen ez mára, a tompaszár beállt a hegyesszög vegyes-vágott cipőorrába...)

SZAVAI, MONDATAI
ugye – megolvasatlanul is – elindultak valahonnét valahová (nem ő mondja, Szántó Péter írta így le annó dacumál, csak hogy a félrevezetővel vezesse félre az akkori aggkori – mozdony – vezető garnitúrát).

FÖNNAKADTAK A LEVEGŐBEN
egészen máshova jutottak el – részszépíró színpadon is előadott mondatai –, körülrajzoltak, meghatároztak addig amorf dolgokat, jelenségeket.

MINT VALAMI
RENDEZŐ-PÁLYAUDVARON
ahová megérkezik az egy-két befutó sín, azután a mozdony váltókon keresztül ide-oda szalad, a Külső A-vágányból fővágány látszik lenni, azután kiderül, hogy Belső B-vágány lesz belőle.

MÁR SENKI SE TUDJA,
MI HOGYAN VAN
csak az állomásfőnök ismeri a rendet, s egyszer csak mégis minden összeáll, a néző szinte madártávlatból látja a Rendet. (Jóságos Jóistenem, beh' jó is lenne! mára virradó menetrendszerűen persze...)

MIKÖZBEN A POLITIKA
UNIVERZUMA M A G A
MÉLTATLAN SZÍNTÉR SZÁMÁRA
(Az egykori Medvetánc Tarkovszkij-mellékletéből még jó pár idézet kapóra jön most, hát – bő lére megeresztve – citálja.)

AZ Ő MŰVÉSZETE
– Tarkovszkijé –, akárhány kísérlet történjék is politikai értelmezésére, akármely oldalon próbálják is politikai eszközzé vagy demonstrációs anyaggá degradálni, politikailag **megközelíthetetlen.** A nagy művészet módján védelmezi meg magát a politikai lealacsonyítással szemben: áthatolhatatlanná válik a politikai ész számára.

KÖZBEN MÁR JAVÁBAN SÜL
A VASUTASKOSÁRBAN A MÁK

EGYÉBKÉNT ENGEM IS JOBBAN
MEGNYUGTAT
a kifőtt akácsor daganatos rizzsel helyett: ( ). Érdekes, hogy a nyugatiak nem tudnak levest, hiányzik belőlük, ami a sínautóhoz kell. (Mért kell mindig a hideg kályhához és a rendezetlen pályaudvarhoz visszatérnem? A **kizökkent** időt ütközőig tolatással sem lehet...)

SZIGORÚBBAN ELLENŐRZÖTT
VONATOKKAL SEM MEGY
– mint aki a sínek közé esett... – A fémkeblü dinamókat szopják a sivalkodó transzformátorok (lendkerék szijja csetten és nyalint). A vasutas úttörő is lehet... benne vagyok, én is benne... cég-kódex... vasutas szak, szervezet. Az én rózsám vasúti, vasúti... Nagyu-ta-zás... (Egy bohóc nézetei?! A háborúnak vége??!)

AKKOR LESZ ITT DEMOKRÁCIA
ÉS VADBERKENYE
ha a sündisznó állásba megy (???). Mint aki a sínek közé esett... zúgva kattog a forró kerék... kopog-kopog a rossz, vidéki valcer... cikázva lobban sok-sok ferde kép... (és lát, ahogy nem látott sose még). Éjféli gyors, expresszionizmus, sebes...

VONATFÜTTY
Vas-színű égboltban forog a lakkos, hűvös dinamó... Vad ágyúszóval vágtatott gyöngyház-korán a tenger át, két fürtjén őrzi a leölt halacskák szürke sóhaját... Csattog világot szaggató foguk... (mint fészket ütik le a kis falut). Forgolódnak a tőkés birodalmak... a babakocsi a Téli Palota lépcsőin gurul... (de lefele...) A relativitás elméletben sem... E nem egyenlő E-v(v)el a...

TARKOVSZKIJ AZÉRT
KÁRHOZTATJA AZ EIZENSTEINI
MONTÁZSKONCEPCIÓT
mert az „intellektuális rébuszokat ad fel a nézőnek", akinek ily módon nem marad más dolga, mint ezeket a feladványokat megfejteni.

SZÁMÁRA A NÉZŐ
nem a rendező montázsfeladványainak megfejtője, hanem „maga is alkotóművész". (Mint ahogyan részszépíró sem.) Eizensteinnel szemben, mondván, hogy az a koncepció a néző gondolkodását tú

Könyvhét V/17 2001. sept. 6.

Finta Józseffel beszélget Nádor Tamás

Budapest nélküle immár nem lenne Budapest. Térmeghatározó, jelértékű épületeket tervezett, épített. Illeszkedő és különböző, célszerűen használható és lakható házakat. A maga funkcionálisan érzelmes, tehát gyakorlatiasan lakályos, humánus stílusában. Lett légyen az centrális szerepű üvegpalota, vagy akár távoli, egyedi családi ház. Ám sosem életművet, múlhatatlan architektúrát, csupán egyszerre statikus és dinamikus épületet, várost kívánt fölállítani, továbbléptetni. Amely megtartva és folyton változva lakójához illeszkedik. Életmódján, közérzetén egy kicsit könnyítve, környezetét élhetőbbé téve. S mindezt talpraesett kompromisszumkészséggel, de azért egyedi urbanisztikai szemléletéhez ragaszkodva valósítja meg. Nem foggal-körömmel, csupán szelíden következetes, szívós érvekkel, játékos-józan ésszel. Mert számára a város élőlény, eleven házakkal, otthonos emberekkel.

– Az önhöz hasonló léptékű városépítészről azt hihetni: saját tervezésű házában lakik. Ám ön maradt régi, kényelmes, de szolid, legföljebb festményekben, könyvekben gazdag otthonában. Ennyire szerény, vagy így is jól érzi magát?

– Erdélyből elszármazva, a háború utáni szegényes gyermekkoron és sok más megpróbáltatáson túl már tudom – noha persze szeretem a szép környezetet –: nem csupán azon múlik az ember boldogsága, hogy hol lakik. S egyáltalán nem szeretném saját családi házam révén „önmegvalósítani" magam, sokkal inkább érdekel az, amit oly kedves városomnak, Budapestnek építek. Mert immár elkötelezett városlakó vagyok. És azért nem is olyan rossz lakás ez: nem csupán saját kis gyepemet nézhetem, hanem az egész Mechwart ligetet. Mondjuk, egy ablakunkon betekintő fa árnyékában, jó könyvvel a kezemben, amelynek soraira azért rásüt a nap.

– Írók, festők, akik itt önt körülveszik, de persze például matematikusok, csillagászok is, pályájuk elején elképzeltek valamiféle életprogramot. S volt-e önnek tervrajza, építészeti előképzete arra nézve, hogy majd merre halad?

– Édesapám magyar–latin szakos tanár, költő és műfordító volt, Áprily Lajos és Dsida Jenő köréhez tartozott. Magam is írónak, grafikusnak készültem, de hogy elkerültünk otthonról, pályám módosult. Építésznek tanultam. Meg is szerettem aztán a tervezést. Hamar demonstrátor lettem, majd fölvettek az építész mesteriskolára is. S hat évvel diplomám kézhez vétele után Ybl-díjat kaptam. Dolgoztam, de nem olyan eltökéltséggel, hogy majd, mondjuk, az ország első építésze leszek. A szocreálból kilábaló időszakban számunkra akkor az északi építészet volt az etalon. Például Alvar Aalto humánus, bizonyos értelemben lágy modernizmusa. A magam törekvését érzelmes funkcionalizmusnak nevezem. Mert számomra az építészet elsődleges célja a használhatóság. Kivételes, különleges pillanatokban művészetté emelkedhet e szolgáltatás. És sok ezernyi épület közül egy talán korának emblematikus jelévé is válhat.

– Tálentumát e szerint nem vitatták. Mégis minek köszönhető, hogy más és más politikai rendszerek, urbanisztikai, építészeti divatok közepette és ellenére ön megvalósíthatta sajátos, gyakran városképet is meghatározó középületeit: szállodát, bankot, rendőrszékházat stb.?

– Hiszek ugyan abban a formára is sokat adó, kissé cizellált funkcionalista stílusban, amely épületeimet jellemzi, de azt is vallom: az építészet sokszínűsége csak használ a városképnek. E jegyben, bár más a szemléletem, tisztelem például az organikus építészetet. Hiszen éppen az egymást követő korok, az illeszkedő és egymásnak ellentmondó stílusok vibráló egysége teszi Budapestet oly izgalmas-szép várossá, amilyennek szeretem. S hogy miként valósulhattak meg terveim? Talán sikerült olyan elképzeléseket rögzítenem a rajzasztalon, amelyek ezt-azt megújítva társultak ehhez a hagyományhoz. Erdélyiségemből, az ottani történelem, kultúra, etnikai sokszínűség „genetikai" örökségéből lehet bennem bizonyos talpraesettség és – nem elvtelen – kompromisszumkészség. Megrendelőim így visszatértek hozzám. Korán szereztem olyan urbanisztikai szemléletet, városrendezési gyakorlatot, mely arra késztetett, hogy leendő épületeimet a környezet természetes részének tekintsem. Vegyünk egy példát. A Bajcsy-Zsilinszky út–József Attila utca sarkán bonyolult feladatot kellett megoldanom. Az Erzsébet tér, az Andrássy út torkolata, a Bazilika közegében különböző elemekből készítettem mintegy kollázst. Arra ügyelve például, hogy a templom kupolája ne „üljön rá" az épületre, s a magam módján ellensúlyozhassam a Bazilika cizellált tornyainak vertikális elemeit. Vagy egy egészen más feladat: a Westend bevásárlóközpontjába mintegy áthelyeztem a Lipótváros utcastruktúráját. A Váci úti promenádon nagyon is közép-európai építészettel eltakarva e százezer négyzetméteren zajló nyüzsgést. Elindítva egy városrendezési mozgást is: a Nyugati pályaudvari sínhálózat majdani eltakarását, két elszakított városrész összekapcsolását remélve. Bankcenterbe, luxusszállóba eleven életet ösztönző passzázsokat terveztem. A rendőrpalota városrész-karakterizáló, a kor legfejlettebb technikájával fölállított üvegépületét pedig úgy alakítottam, hogy méltóságteljes, de egyáltalán ne félelemkeltő, inkább nyitott, szabad hatást keltsen. Ismétlem: mindig a humánus használhatóság irányít. Mert Budapest organikus, eleven lény, élő test, amelynek szépségét, egészségét, lakhatóságát, „élhetőségét" szolgálnom kell.

– Szigorú megállapításokat tesznek mostanában teoretikusok. Például: vége a történelemnek; nincsenek többé nagy gondolkodási rendszerek; meghaltak a stílusok. E jegyben talán maradandó alkotás sincsen. Hogyan vélekedik erről?

– Túlságosan is benn vagyunk még korunkban ahhoz, hogy erről felelősséggel tudnék véleményt alkotni. A gótikának, a reneszánsznak, de még a barokknak is volt szilárd filozófiai alapja, háttere, ám már a tizenkilencedik század végi építészeti vitákból kitetszik: elég nagy volt akkor a káosz. A szecesszió, mondjuk, húsz évnyi gyönyörű pillanata után megint nagy tanácstalanság közepette működtek az építészek. Manapság folyton globalizációról, informatikai robbanásról hallani, amelynek azonban annyira az elején járunk, hogy valójában fogalmunk sincs arról, mindez mennyire alakít át majd mindent, s hogy az élet- és mozgásforma-változások milyen építészetet indukálnak. Ezért manapság konok, merev elvekhez ragaszkodva nem szabad építeni, mert ennek eredménye torz lesz. Mulandó anyagokat (acél, alumínium, üveg, kábel) használunk, nem kacsingathatunk tehát az örökkévalóságra. Ezért is törekszem arra, hogy épületeim a beléjük költöző életet szolgálják. Tudva, hogy egyetlen rosszul nyíló ajtó megkeserítheti egy háziasszony mindennapjait; egy meggondolatlanul tervezett ház nemcsak városképet csúfít, de gátolhatja lakóinak, használóinak mozgását, működését, természetes létezését. Ami engem illet: tudomásul veszem, hogy épületeim is mulandóak. Dolgozom azért napi ennyi-annyi órát. De olykor nem teszek mást, csak olvasok. Vagy nézelődöm. Mondjuk, Párizsban, a Pont Neuf közelében, ahol a lemenő napban olyan gyönyörű hosszú árnyékok rajzolódnak. Vagy odahaza Erdélyben, Magyarbikalon én rajzolom le egy kidőlt fűzfa fantasztikus csontvázát.

Finta József

A·K·G·A Junior Kiadó

Történelem 1.	1900 Ft
Történelem 1. (tanári)	1350 Ft
Történelem 2.	1900 Ft*
Történelem 2. (tanári)	előkészületben
Emberi kapcsolatok	1130 Ft
Emberi kapcsolatok (tanári)	1350 Ft
Erkölcs és jog	1130 Ft
Erkölcs és jog (tanári)	1350 Ft
Erkölcsi esettanulmányok	1130 Ft
Társadalmi esettanulmányok	előkészületben
Társadalmi esettanulmányok CD	előkészületben
Társadalmi esettanulmányok Video	előkészületben
A középkor világa	1490 Ft
A kora újkor	1090 Ft
Felvilágosodás és forradalom	1350 Ft
Történelmi szó- és képtár	1100 Ft
A nemzetállamok és a polgárság kora	1290 Ft
A század fele	1800 Ft
A polgári társadalmak születése	1390 Ft
Ázsiai kultúrák	előkészületben
Életmódtörténet I.	1690 Ft
Életmódtörténet II.	1690 Ft
Művészettörténet vázlatokban	1290 Ft
Művészettörténet képekben	2200 Ft
Társadalomföldrajz	1090 Ft
Társadalomföldrajz CD-ROM	4900 Ft*
Természetföldrajz	1090 Ft
Vaktérképgyűjtemény	1090 Ft
Csillagászat	1090 Ft
Valóság és mese I.	910 Ft
Valóság és mese II.	910 Ft
Mesékkel Magyarországon I.	910 Ft
Mesékkel Magyarországon II.	910 Ft
Könyv a tanulásról	1320 Ft
A tanulás tanítása	1980 Ft
Dinamikus olvasás	730 Ft
Dinamikus olvasás (szoftver)	19490 Ft
Tanulásmódszertan oktatócsomag	27700 Ft
Gyermekeink játékai	1900 Ft
Az önbecsülés iskolája	650 Ft
Önbecsülés (szoftver)	1490 Ft
Gépírás	950 Ft
Gépírás szöveggyűjtemény	950 Ft
Gépírás szoftver – egyéni	4500 Ft
Gépírás szoftver – hálózatra	28 000 Ft
Marketing mérnököknek	előkészületben
Gazdaság és üzlet I–II.	1290 Ft
Matematika I.	870 Ft
Matematika II.	910 Ft
Matematika III.	690 Ft
Matematika IV.	740 Ft
Matematika V.	550 Ft
Matematika VI.	580 Ft
Matematika VII.	730 Ft
Matematika 6/1	990 Ft
Matematika 6/2	990 Ft
Matematika 6/3	990 Ft
Matematika 6/4	990 Ft
Anyanyelv és kommunikáció	910 Ft
Az értelemig és tovább	630 Ft
A XX. sz. első felének világirodalmából	910 Ft
A századforduló és Ady	810 Ft
A realizmus kora	810 Ft
Egyiptomi utazás	2100 Ft
Nagy Paulóskönyv	960 Ft
Kalevala	3300 Ft
Győzzük le a rákot	1980 Ft
Teljes napfogyatkozás Magyarországon	760 Ft
Taní-Tani 1–13.	500 Ft/db
Taní-Tani 14–15. (dupla)	770 Ft
Taní-Tani 16–17. (dupla)	1000 Ft

* megjelenik 2001. szeptemberében

ELKÖLTÖZTÜNK! Új címünk:

1035 Budapest, Raktár utca 48.
Nyitva tartás: hétfő-csütörtök: 8–16-ig, péntek: 8–15-ig

Információ:
Telefon: 439-0697, 439-0698
E-mail: kiado@akg.hu ; Internet: www.akg.hu/kiado

AJÁNDÉKOZZUNK KÖNYVET, HOGY MÁSOK IS OLVASHASSANAK!

AZ OLVASÁS ÉVE

Az Olvasás Éve jegyében a könyvkiadók arra kérik a könyvbarátokat, hogy már elolvasott könyveiket ajánlják fel és hozzák el a hátrányos helyzetű családoknak, közösségeknek és iskolai könyvtáraknak

2001. szeptember 8-án,

az Írásbeliség Nemzetközi Napján,

10.00 – 16.00 óra között,

a budapesti Millennáris Parkba

(bejárat a Lövőház utca, Kisrókus utca, Fény utca és Marczibányi tér felől).

PROGRAM

Megnyitják:
Harrach Péter, az akció fővédnöke, szociális és családügyi miniszter
Kozma Imre, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat elnöke

Műsorvezetők:
Liptay Katalin és Tarján Tamás

Íróvendégek:
Csukás István, Janikovszky Éva, Kányádi Sándor, Szabó Magda, Závada Pál

Fellépnek:
Döbrentey Ildikó: Ki kopog? Levente Péter az Égből pottyant mesékből;
Hegedős együttes;
Radványi Balázs és Becze Gábor, a Kaláka együttes tagjai;
Sebő Ferenc és együttese;
Bihari táncegyüttes gyermekcsoportjai.

Támogatók:
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
Magyar Máltai Szeretetszolgálat
Országos Széchényi Könyvtár

Belépés legalább egy ajándékkönyvvel.

Szervezi a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése

a Millennáris Programiroda Kht-val együttműködve

A SZÉPHALOM KÖNYVMŰHELY AJÁNLATA

A magyar irodalom évkönyve, 2000
Az évkönyvben mindent megtalálni, ami az elmúlt év irodalmi életével kapcsolatos. Nélkülözhetetlen kézikönyv a kortárs irodalom után érdeklődőknek. 1590 Ft

FÖLDES ANNA: Az Irodalmi Ujság Könyve (monográfia)
A legendás Irodalmi Ujság történetét bemutató kötet irodalom- és sajtótörténeti jelentőségű munka, mellékleteként az 1956. november 2-i szám facsimiléjével. 1800 Ft

KRASZNAHORKAI LÁSZLÓ: Az ellenállás melankóliája
A nagysikerű regény második kiadását különösen aktuálissá teszi megfilmesítése: a Werkmeister harmóniák a tavalyi Filmszemle fődíjas alkotása lett 1950 Ft.

LENGYEL BALÁZS: Túl sok irodalom (esszék)
Lengyel Balázsnak, az egykori Újhold folyóirat szerkesztőjének kritikái, pályaképei, többek között Babits, Kassák, Mándy, Mészöly, Weöres, Ottlik életművéről. A könyv igazi csemegéje az Erdélyi út című, Nemes Nagy Ágnessel közösen írt naplójegyzetek fejezete. kb. 1450 Ft

MIKLÓSSY ENDRE: Túl a tornyon, melyet porbul rakott a szél
(művelődéstörténeti portrék)
A kötet olyan kiváló, ám sokáig tiltott gondolkodói irányzatokat elemez, mint Fülep Lajos, Hamvas Béla, Kerényi Károly, Várkonyi Nándor és Karácsony Sándor életműve. 1700 Ft

SZEMPCI MOLNÁR FERENC: Magyar Krónikásének a XVIII. századból
Zichy Mihály, Zachar József, Szilágyi Márton
tanulmányával, facsimile képml.
A tíz esztendeje felbukkant kézirat forráskiadása nemcsak páratlan irodalomtörténeti felfedezés, hanem hadtörténeti kuriózum is. 1500 Ft

VÁRKONYI NÁNDOR: Az írás és a könyv története
(művelődéstörténet)
Az életműsorozat legfrissebb, illusztrált kötete az írás és a könyvnyomtatás történetét tekinti át a kezdetektől a 19. századig. 3500 Ft

***

SZÉPHALOM KÖNYVMŰHELY
1068 Bp, Városligeti fasor 38. Tel/Fax: 351-0593, iroalap@interware.hu
Kiadónkban vásárlóinknak 20% kedvezményt nyújtunk!

Nyugat-széle, városi ház

AVAGY WESTEND CITY CENTER

Kezdjük a legfájóbbal: ennek a hatalmas budapesti épületegyüttesnek magyar név dukált volna! Lehet, hogy valamikor majd átkeresztelik, vagy a városi folklór új nevet tapaszt rá, de most WestEnd van kiírva rá, meg City Center. A Vasudvarnak a Belvárosban volt igazi magyar neve, abból Millennium Court lett, de az nem ennyire frekventált épület, egyébként úgy hírlik, üzletileg nem is nagyon vált be. Viszont talán kevesen tudják, hogy nyílt pályázaton nyerte el a nevét, és annakidején így volt ez a Skálával is.

Most vagy nem volt rá idő, vagy az amerikai beruházó közreműködése miatt föl sem merült a megpályáztatás ötlete – nem tudom. Én mindenesetre a címben megtettem javaslatomat legalább az angol név fordítására. Biztosan lehetne ennél jobbat is kitalálni.

Ha már a nyelvnél tartunk, van még másik fájó pont: a belső galériák, térségek elnevezése. Abban sem vagyok egészen biztos, hogy ezek „sétányok", „terek" stb., ugyanúgy, mint a városban, jó lenne, ha a bent és a kint megkülönböztetésére nyelvileg is módot találnánk. (Ami egyébként az építészetben is egyre erősödő tendencia: a „kint" eltörlése, illetve a „bent" átformálása virtuális „kint"-té. Így megszűnik a szabadtér igénye, a mindenható épített környezet uralkodik, vagyis az ember győzött a természet felett. Éppen e tendencia csorbító, vulgárosító hatását ellensúlyozhatná a nyelv, ami ugye csakis az emberé...)

Még kevésbé tetszik, hogy a passzázsok, körutak, sétányok stb. többnyire híres személyiségek után kapták a nevüket. Rossz magyar szokás, hogy majdnem mindig emberekről nevezzük el utcáinkat, tereinket, miközben a nyelvünk teli van jó, okos és szép jelképes szavakkal, melyeket remekül lehetne ilyen célokra felidézni és alkalmazni. Legjobb lett volna erre is pályázatot hirdetni, vagy egy játékkal a megnyitás után szavazatokat gyűjteni, kinek mi jut eszébe egy-egy passzázsról, van-e ötlete a hangulatot eltaláló elnevezésre? Kicsit ahhoz hasonlóan, amikor egy új lakótelepen nem kizárólag a rajzasztalon megformált gyalogutakat építik meg, hanem megvárják, míg a gyalogosok ösztönszerűen kitaposssák az optimális ösvényeket, és azokat rögzítik az építők.

FOTÓ: HÄIDER ANDREA

RÁTÉRVE AZ ÉPÍTÉSZETRE

A bevásárlóközpontok aktuális témája szerepelt már lapunkban, és tudjuk, hogy a dolog nem kerülhető meg. Sok jó példát azonban eddig nemigen közölhettünk, a kritikai lehetőségeket pedig többnyire kihagytuk. De nem kell megijedni, nem most szándékozunk mindezt bepótolni. Van annyi önkritikánk, hogy ezt a nagy horderejű társadalmi jelenséget nem lehet egyetlen házon leverni. A WestEnd egyébként is összképében, struktúrájában és részleteiben még leginkább állítható példaként bevásárlóközpont-építészetünk „albumába". Elég csak az egyik kortársára, a szintén mostanában megnyitott Rózsadomb-ra gondolni, mint elijesztő ellenpólusra (a Pólusról nem is beszélve), és akkor bárki vájtfülű építészetfogyasztó alighanem egyetért velem: ez a Nyugat-széle eddig nem csak a legnagyobb, de a legjobban sikerült is, ami építészeti példaként állítható.

Szerencsés csillagzat alatt született, a beruházó nem volt kicsinyes és megbízott az építészekben. A Finta Stúdión belül pedig igazi jó csapat jött össze: Finta József két olyan „neveltjével", sok éve ott tevékenykedő építésszel, Fekete Antallal és ifj. Peschka Alfréddal gyúrta, simogatta, rajzolta végig a házat, akik győzték invencióval, szakmai tudással, tárgyalási képességgel stb., és ez valóban meghozta gyümölcsét.

Hatalmas ez az épületegyüttes, valóban illik rá a városi ház, pontosabban városi házak elnevezés, amikor egy teljes telektömböt egyszerre építenek be nem teljesen zárt módon. Már a Váci útról való visszahúzás jó ötlet volt és a befektető nagyvonalúságát dicséri. Ehhez adódnak a nagy méretek melletti jó tagoltság, a parkosított tetők – nem csak az épületeken, hanem a vágányok fölött is. A tégla vonzó arcot ad a háznak, nehéz lenne bármi más anyaggal elképzelni ilyen egységes képet egy ekkora épületkomplexum esetében.

Nagyon kellemes színfolt a Lehel tér felőli végen a Sóház, egy régi épület az új komplexum mellett mint „talált tárgy". Hátsó oldalán az udvar öble tetszetős lezárást ad, remélhetőleg távlatban is megmarad és nem kívánják majd beépíteni.

FOTÓ: VARGHA MIHÁLY

FŐ SZÁM A SZÁLLODA

Ha lehet választani az egyes egységek közül, nekem a szálloda tetszik legjobban. Ott sűrűsödik úgy a térformálás és az anyaghasználat, amiből egy izgalmas, sikeres, mégsem divatízű mai építészeti produkció rajzolódik ki. Ha lenne idő arra, hogy többször odalátogassak és – akár megközelítőleg – olyan kvalitású rajzokat tudnék készíteni, mint Finta mester (most megjelent Rajzoskönyvének ismertetését lásd a 62. oldalon), akkor nagyon szívesen illusztrálnám ezt az ismertetőt néhány szabadkézi skiccel a Hilton Szállóról.

Egyébként ez áll a ház egészére, bőven vannak „rajzogén" nézetei, ami egyfajta építészeti fokmérőnek is tekinthető: mennyire kelleti magát egy-egy épület arra, hogy ne csak fotózzuk, de le is üljünk benne vagy vele szemben és rajzzal örökítsük meg a látványt. Azt hiszem, ez volna a legkifejezőbb megjelenítés építész és építészet között, de erre az idő „gyorsulása" és a technikára alapozott megjelenítés rohamos terjedése miatt valahogy egyre kevesebb az esélyünk.

FOTÓ: LUGOSI LUGO LÁSZLÓ

Visszatérve a szállodához, bejárata a homlokzati tagolással, a fölfutó sliccel éppen elég hangsúlyt kap. (Ellenpéldaként említhetem a Kempinski túlformált, szinte felhőkarcolónyi magasságot előkészítő főbejárati kompozícióját, amit soha sem fogok tudni megszokni.) Kellemes összhang várja a belépőt a beforduló téglaburkolattal, a sárgás-barnás színhatású, nem túl komplikált részletekkel formált földszinti előcsarnokkal, jobbra drinkbárral. Itt csak a falba süllyesztett ülőfülke párnájának majd' a mennyezetig fölfuttatott plüss-fala nem odaillő, kicsit a vasúti fülkék, kusettek hangulatát idézi.

Följebb érve is marad még szufla arra, hogy ne csak a szállodai lobby standard megjelenése uralkodjon. Egyrészt a homlokzati slicc belül is felfut az összes szinten át, és így minden emeletről ad le-, fel- és kitekintést. Másrészt az emeleti előcsarnokból fölfelé is adódott lehetőség egy többszintes galériás tér kialakítására, ami sötét üvegburkolatával és a pontszerű fények és rögzítőelemek tükör-játékával jó térkompozíció. Említést érdemel még a tetőteraszhoz komponált étterem, melyben a kilátás mellett egy merészen döntött tükörfal ad extra látványt. Hasonló tükörfal van az egyik nagyobb méretű különteremben is, ahol a másik jellegzetes motívum a homlokzaton is nagyvonalúan megjelenő, technikailag perfekt szalagablak.

FOTÓ: HÄIDER ANDREA

A BEVÁSÁRLÓKÖZPONT ÉS MÁS EGYSÉGEK

A ház akkora, hogy csak a puszta felsorolás elég lenne lezárni az ismertetést. A földszintről és az aluljáró szintjéről is megközelíthető az északi irányban bővülő, háromszintes bevásárlóközpont, amely a központi csarnokból két nyomon folytatódik. Kíváncsi lennék, hogy téri élmények megfejtésében nem túl gyakorlott járókelők milyen hosszú tanulási folyamat árán tájékozódnak ebben a téregyüttesben? A Váci úton indulva szintén a Nyugatitól, előbb egy áruház-féle tömb következik, majd a Hilton, utána egy bejárat a központi csarnok felé, majd az irodaház tömbje, ennek sarkánál egy utca áttörés, majd végül egy hátsó bejárat, már a Sóház előtt közvetlenül, amely már nem csak a bevásárlóközpont végéhez, de a mozihoz is vezet (ami persze multiplex – eddig ez a szó csak egy rémes betegség, a sclerosis multiplex megnevezésében volt széles körben ismert. Erről ki mire „emlékezik", azt az olvasóra bízom). A mozi igen nagy tömbje mögött van a Ferenc József hídról megközelíthető parkolóház. Íves rámpa-tornya remek vizuális fricska a Lehel tér–Csanádi utca sarkán álló, nagyon bumfordi Providencia ház saroktornyának.

AMI NEM TETSZIK

Nehezen tudom megérteni a Nyugati téri nagy fogadóépületet, úgy, ahogy van. Lehet, hogy ha majd jut erő az előtte álló térség rendezésére – mint ahogy volt rá egy mesteriskolás pályázat* és konkrétan is szó volt a győztes terv megvalósításáról – akkor talán megszületik a láványi előkészítése, hangulati összekötése az Eiffel-féle nagy pályaudvari csarnokkal. De félek, hogy akkor sem oldódik majd föl a döntött síkok számomra szervetlen kavalkádja össze-nem-hangolódása. Főképp zavar a felső üvegezett tetősíkot tartó acélváz, amely elöl esernyővázként gyűjti össze az erőket, de ez az erő épphogy ráül egy döntött üvegfalra, nincs levezetve a földre. A döntött üvegfal egyébként is túl nagy tagolatlan felületet mutat, közel sem annyira hatásos, mint a szálló belsejében látható döntött tükrök. A modellfotókon egészen más formájú indító-sarok motívum szerepel, ezek szerint menet közben alakult át ez a tervrészlet. Igazán sajnálom, hogy nem a legszerencsésebb változat épült itt meg, hiszen a Belváros (az igazi Belváros) felől érkezőket ez a pont ragadja meg először.

■ V.M.

** ÚjME 1999/2, p.5.*

Előszó a WestEndhez

FOTÓ: BUJNOVSZKY TAMÁS

Finta József

Olvasom Bojár Iván András „Távol Európától" c. írását a Velencei Biennálé VII. nemzetközi építészeti kiállításáról. Kemény cikk, sok igazsággal – talán fél-igazsággal. Mert miközben betűit mustrálom, a cipőm még a tegnapi párizsi esőtől nedves – ott élveztem ugyanis a júliusi késő-őszt tíz napig. És láttam Richard Meier TV-székházát (gyönyörű most is) hálóba bugyolálva: folyamatosan esnek róla a fém burkolópanelek. S ugyanilyen necc-ruhát visel az új Opera: szinte teljes homlokzatát védeni kell a lehulló kövektől; majdnem Moszkva! Borell lakóházának udvara csupa szemét – kis udvaraiban szinte trágyalé csurog. A Pompidou érzékelhetően öregszik, a La Villette még jobban. Portzamparc MUZSIKA-háza (minden valamirevaló építészeti folyóirat közölte világszerte) kívülről legalábbis egyszerűen gyenge és embertelen. Nem volt megalázó Párizsban magyar építészként sétálni – ha ez a világ teteje, mi is ott bandukolunk a hegyoldalon. Ebbéli távolságuk inkább filozófiai-viselkedési-öntudati és morális jellegű, s persze potenciális ügy. A mai magyar építészet (ha fővárosi aspektusból nézem) két „víz" között őrlődik (a tűz szót nem használom: annak van némi pozitív kicsengése). Budapest városvezetése (nem főépítészéről szólok) egyre kevésbé kreatív, egyre múltbafordulóbb, egyre városvédőbb habitusú, minden progressziótól irtózó hivatalnok ka-rakterű. S a másik oldalon egy fiatal kormány, amely (talán valakik által félrevezetve) – semminemű affinitással nem bír az építészet iránt – egyszerűen negligálja a témát (lásd a Nemzeti horrorját!). A szakma provincializmusa egyre deklaratívabb – talán a megrendelői kör ilyetén igényszintje (szinttelensége) okán. S ez a legszomorúbb tény: az igénytelenség kútja olyan mély, hogy abból kiemelkedni végtelenül hosszú idő lesz!

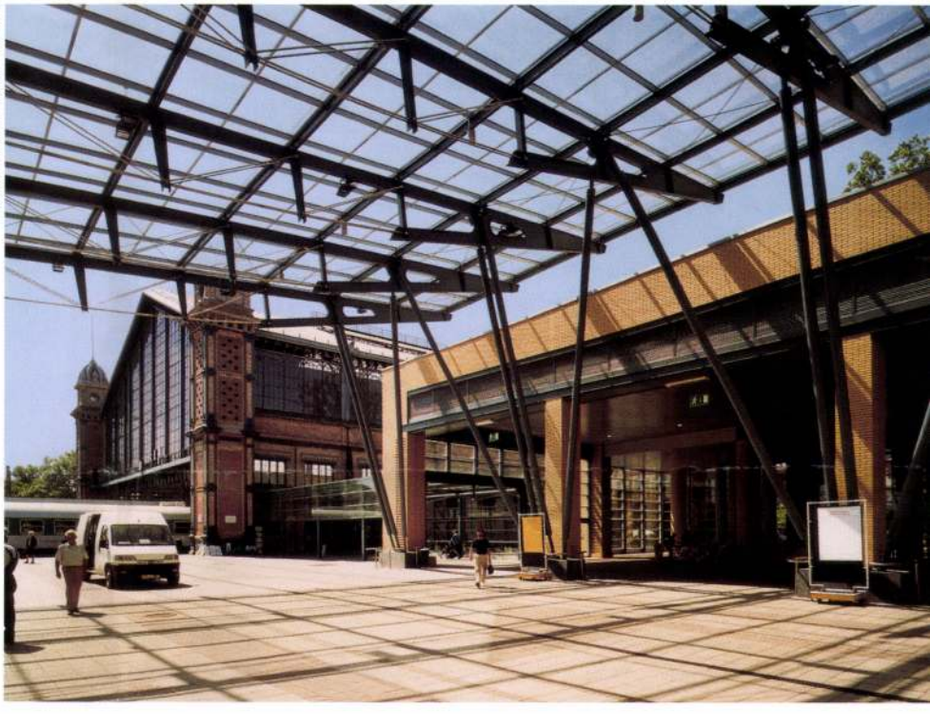

FOTÓ: LUGOSI LUGO LÁSZLÓ

Hallgatom kollégáimat – tervezők, ál-tervezők, hivatalnokok, „személyiségek" –: fröcsög az epe a Globalizációra, a Piacra, a Tőkére, a Pénz manipulatív hatásaira – s ez az epe sikerrel emészt fel többek között egy olyan regionális központot, amely több kerület, városrész fókusza lehetne. És közben szó sem esik arról, hogy az eklektikát is a globalizáció mozgatta, teremtette, térstruktúráját a piac és a pénz manipulálta – mindig is így volt ez, kérem!

Szép, ízléses, finom kis házakat kell manapság tervezni, építeni. Mívességük enyhén regionális, enyhén posztmodern, enyhén neo-neo-Bauhaus – és persze testük majd minden része tégla. Ezek „korszakos" házak; dicséretükben nem fukarkodnak tervező-társak, barátok, kritikusok.

Nagy házakat tervezni nem illik. Ezek a megbízások koszosak – s ahogyan említettem, a globalizáció, a tőke, a pénz manipulációi! Hogy városépítő-fejlesztő-gerjesztő hatásuk is van, s hogy sokezer (sokszázezer) ember használja őket naponta, ez ugye gusztustalan. Az a küzdelem, amelyet tervezőik vívtak, vívnak megrendelővel, külföldi partnerekkel, idegen nációk tervezőivel és konzulenseivel – s persze azzal a sokmilliárddal, amellyel gazdálkodniuk kell – és főként az idővel, amely minden ilyen akciónál képtelenül rövid – nos ez a küzdelem nyilván a vaskos tervezési díjért folyik, nem a „termék" minőségéért. Finnyásak vagyunk mi magyarok, magyar építészek. S finnyásan, keseregve, búsan és dacosan – Európába menni nem lehet.

Nem a WestEnd a legkedvesebb házam (házunk), de nem vetem meg magam érte. Iszonyú csata volt – tervezésével, organizációjával, igénykorrekcióival, kivitelezésével, határidejeivel együtt – s elindított egy olyan lendületet, amely egyszer (jobb időkben) összekötheti a Belvárost, a Terézvárost, az Újlipótvárost, a Városligetet, befedheti a Nyugati pályaudvar vágány-kanyonját. Nem korszakos mozdulat – de haszna, az lehet. És én a hasznos építészetben hiszek!

■ FINTA JÓZSEF

FOTÓ: HÁIDER ANDREA

FOTÓ: VARGHA MIHÁLY

Preface to the WestEnd

I have read Iván András Bojár's essay, "Out of Europe", on the international architectural exhibition of the VIIth Venice Biennial. A harshly written essay, containing many truths, and, perhaps also, half-truths. While my eyes scan the words, my shoes are still wet from yesterday's rain in Paris, where I spent ten enjoyable days in the July fall. though enveloped in a net, Richard Meier's wonderful Canal+ Television Headquarters, is as beautiful as ever, even in its present form, with its metal facing panels clattering to the ground continuously. The new Opera is clad in a similar netting: its entire façade must be protected from the falling stones – I have an eerie feeling as if I were in Moscow! The courtyard of Borell's house is filled with trash – muck covers its small courtyards. The Pompidou is perceptibly older, as is the la Villete. Potzamparc's MUSIC House, published by all self-respecting architectural design journals at the time, looks weak and inhuman. It wasn't a humiliating experience to roam the streets of Paris as a Hungarian architect – if Paris be the top of the world, we Hungarians are definitely striding up the mountainside. Their distance is more philosophical, behavioural, self-conscious and, obviously, moral in nature, and it also a distance of potential. Contemporary Hungarian architecture – if viewed from the capital – is caught between two waters (I have deliberately refrained from saying "fire" since this has some positive undertones). The municipal leadership of Budapest (not its Chief Architect) is sinking into a less creative stance, with a penchant for the past and for the conservation of monuments, an official abhorring of any progression. On the other side we have a young cabinet which (perhaps misled by certain persons) feels no affinity whatsoever to architecture and simply neglects the entire issue (cp. the hassle around the National Theatre!). The provincialism of the architectural profession has become pronounced, perhaps in part as a result of their clients' demands (or, rather, mediocrity of standard). And the saddest of all is that the well of this impoverishment is so deep that it will take an eternity to rise from it.

I hear my colleagues – designers, pseudo-designers, officials, 'personalities' – venting their anger against the manipulative influence of Globalism, the Market, Capital and Money, and this anger has successfully consumed a regional centre that could have become the focus of several districts and neighbourhoods. And all the while, not one word has been heard to say that eclecticism too had been called to life and created by globalization, that its spatial structure had been manipulated by money and the market – this is how it has always been, my friends!

One has to design pretty, tasteful little house nowadays. Their style is slightly regional, slightly post-modern, slightly neo-neo-Bauhaus – and they are, obviously, all built of brick. These are 'period' houses, and the co-designers, the friends and critics rarely spare their words of praise.

It is unfashionable to design large houses. These commissions are dirty and, as mentioned above, nothing but the manipulations of globalization, capital and money! That they stimulate urban development and that many thousand (hundreds of thousand) people use them day by day is disgusting. The struggle between designer and client, with foreign partners, with the designers and consultants of other nations – and, obviously, with the many billions from which they have to finance their work –as well as with time that is ridiculously short in the case of each and every project of this type – this struggle, my friends, is the struggle for lucrative commissions and not for the 'quality' of the product. We Hungarians, we Hungarian architects are extremely pernickety. But we cannot march into Europe with this squeamishness, with laments, with sadness and defiance.

The WestEnd is not one of my (our) favourite buildings, but I don't despise myself for it. It was a mighty battle – together with its designing, its organizations, its corrections and deadline – and it definitely generated a dynamism that may, in more fortunate times, forge a link between the Inner City, the Theresa District, the New Leopold District and the City Park and cover the railway canyons of the Western Railway Station. It will not be a 'period' motion – but it might prove useful. And I most certainly believe in useful architecture!

■ JÓZSEF FINTA

FOTÓ: HÄIDER ANDREA

Kész a nagy mű

WESTEND CITY CENTER, HOTEL HILTON

Lapzártakor, a bevásárlóközpont megnyitása után alig több mint fél évvel adták át a Nyugati Városközpont legújabb épületét, a Hilton Szállót és készen áll az irodaház is. Ebből az alkalomból beszélgettek a szerkesztők a nagyszabású létesítményről a Finta Stúdió két építészével, a bevásárlóközpont és a szálloda tervezésében oroszlánrészt vállaló Fekete Antallal és Peschka Alfréddel.

Új MÉ: *– Mitől lett ez az épület új városközpont? Sikerült-e megteremteni az amerikai mall-ok igazi hazai megfelelőjét?*

Fekete Antal: – A tervezés kezdetekor megmutattak nekünk egy-két bevásárlóközpontot Bostonban és Washingtonban, – azonban – főleg az utóbbi „fröccsöntött", aranyozott puttós belsejével nem nagyon nyerte el a tetszésünket.

Én a leginkább városi utcára emlékeztető bevásárlóközpontokat szeretem, mint amilyen a torontói Eaton vagy amilyen a berlini Potsdamer Platzon van (Renzo Piano – Richard Rogers) ami tényleg úgy néz ki, mintha egy városi utcát utólag fedtek volna le – nyitható – üvegtetővel. Sajnos megbízóink az utóbbi példákat tartották kereskedelmi szempontból elfogadhatatlannak. Ami végül elkészült, az egy kicsit furcsa alakú terek sorozata (az egyik oldal mindig íves! – kereskedelmi szempont?) nem kelti igazán városi utca hangulatát.

Egyedül a központi udvarnál nyertük meg a csatát, ez egy nyugodt, statikus városi tér a bevásárlóközpont közepén, padokkal, szökőkúttal, városi élettel. Talán attól lett igaz utca-hangulata ennek a térnek, hogy az iroda- és szállodahomlokzatok lefutnak egészen idáig: igazi homlokzatok jelennek meg a belső térben.

Az amerikaiak elképzelése az volt, hogy minden egyes tér teljesen más hangulatú legyen, de mi ehelyett egységesebb világot akartunk. Valljuk be, a mi tevékenységünk fontos eleme volt az elhárítás, a leegyszerűsítés. Az itt dolgozó belsőépítész konzulens társaság egy Los Angeles-i cég volt, koncepciójuk a grandiózus, színes, Disneyland-szerű látványra épült. A legelső látványterven a térben egy 10 méter magas, cipő formájú üzlet úszott. Lombos acélfák, azokból acél kosárkákból ló-

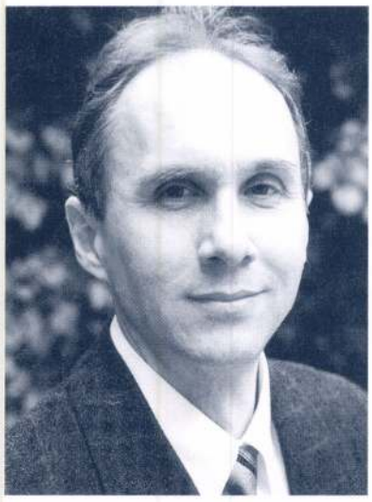

FOTÓ: BUJNOVSZKY TAMÁS

Fekete Antal

gott a virág, a kis erkélyeken baldachinok voltak, minden korlát másféle volt stb. Mi ettől nagyon megijedtünk és egyre tudatosabban kezdtünk ellenük dolgozni. ők viszont minden ötletükhöz ragaszkodtak.

Végül elérkeztünk arra a pontra, amikor kimondtuk: nem vállaljuk a tervezést ilyen esztétikai elvek mellett. És megkértük Finta Józsefet, hogy adja vissza a megbízást. Finta pontosan megértett minket, el is ment Demján Sándorhoz, hogy felmondja a szerződést. És az a furcsaság történt, hogy Demján is, sőt az amerikai beruházó is megértette, miről van szó. A vége pedig az lett, hogy elbocsátották azt a nagyon erőszakos úriembert, akitől a vad belsőépítészeti elképzelések eredtek. Ettől kezdve kevésbé szóltak bele a belső tervezésébe és lemondtak a külső homlokzat „konzultálásáról" is.

A Nyugati Pályaudvar tégla-architektúrájához illeszkedő finomabb megoldások felé indultunk. A korlátok az egész házban egyszínűek lettek, a középső tér városias, kiszélesítettük a passzázsokat, az oda nem illő felesleges elemeket elhagytuk. A terek harmonikusabbak lettek. Szerencsénkre a befektető szinte minden ötletünket elfogadta. Rájött, hogy nem mondunk butaságokat, hogy tudjuk, ebben a városban milyen épületet kell tervezni. Érezte, hogy a ház javát akarjuk.

Új MÉ: *– Nyugati városokban számos pályaudvarhoz kapcsolódva a csarnoképület előtti téren, a föld alatt alakítottak ki bevásárlóközpontokat. Voltaképpen építészeti szempontból sokkal szerencsésebb az a szituáció, ami a Nyugatinál alakult ki.*

F.A.: – Feltétlenül, bár nem sikerült mindent maradéktalanul megvalósítani. Nálunk is találhatók üzletek a Nyugati téri aluljáró rendszerben, aminek a felújítása csak részleges volt, sajnos itt még most is enyhén szólva balkáni állapotok vannak. A felszíni térrendezés is elmaradt, pedig a tervek elkészültek. Eredetileg úgy terveztük, hogy a vágányok feletti tetőkertről, illetve az itt található parkolóktól közvetlen kapcsolat lesz lépcsőkön és felvonókon keresztül a vonatperonokhoz. Utóbb a MÁV miatt ez az elképzelés megbukott. Demján Sándor tulajdonképpen zseniális fantaszta, egyrészt mert meglátta az eredetileg itt állt, lepusztult vasútmelléki területben a kivételes lehetőséget, hogy a város egyik központját újra városi élettel lehet megtölteni. Másik (eleinte általunk megmosolygott) elgondolása, hogy a WestEnd tetőteraszáról induló zöldsávot egészen az Állatkertig el akarja vinni. Ez a fantasztikus ötlet voltaképpen ma már nem tűnik lehetetlennek. A vágányokat ugyan nem lehet lefedni, mert az Eiffel-féle pályaudvari csarnok látványát a Műemléki Felügyelőség a Ferdinánd hídról nézve is biztosítani akarja, de tervbe van véve, hogy a vágányok túloldalán, ezzel párhuzamosan is indulna egy zöld sáv, és a vágányok fölött egy híd ívelne át a vágány-felülépítés tetőkertjétől.

Új MÉ: *– Úgy tűnik, hogy a WestEnd, amellett, hogy építészetileg uralja a Nyugati teret és a Váci út elejét, az egész városrész átalakulásának megfelelő kiindulópontja sőt új megoldások generálója lehet. Téglahomlokzatok, zöldsávok, újfajta közlekedési megoldások – például az, ahogyan a Balzac utcával szemben a WestEnd alatt átvezették az autóforgalmat vagy a tervezett gyaloghíd a vasúti vágányok fölött –, megszelídített bevásárlóközpont-stílus: mi kapcsolódik még a létesítményhez?*

F.A.: – Az előbb említetteken kívül a Podmaniczky utca mentén beépülhetne a vágányok felőli rész egészen a Dózsa György útig egy keskeny zöldsávval együtt, ezen az oldalon pedig a Ferdinánd híd túlsó felén épülnének lakások és irodák, sok zöldterülettel, egészen a Bulcsú utcáig.

Távlatban a pince szinti passzázst tovább lehetne vinni a Lehel téri piacig, ill. metróállomásig, rácsatlakoztatva a már meglévő aluljárókra. Így a Nyugati téri aluljáróból a WestEnd pinceszintjén át egészen a Lehel térig járható gyalogosszint alakulna ki.

HOTEL HILTON

A szálloda tulajdonképpen egy köldökzsinórral kötődik az épület többi részéhez. A földszinti előcsarnokot, az első emeleti recepció-bálterem-konferenciaterem előterét, a fölötte lévő, két szárnyban kialakított szobákat és a legfelső szint exkluzív közös helyiségeit a bejárat fölötti, egész magasságban végighúzódó üveg függönyfal és annak légkürtője fogja egybe, majd legfelül egy felülvilágítóval nyílik az ég felé. Erre az izgalmas térre néznek a szobák kis erkélyei is. Minderre azért volt szükség, mert az alsó szinteket a bevásárlóközpont foglalja el.

Peschka Alfréd: – A nyugati tér felől indulva az épületegyüttes első tömbjében található az új Hilton szálloda. A földszintet és az első emeletet a viszonylag kis méretű előcsarnokot leszámítva még áruházak foglalják el, a tulajdonképpeni szálloda a bevásárlóközpont tetejéről – a tetőkert szintjéről indul. Fölkerült az étterem a konyha a konferencia és báltermi zóna is.

A szálloda ily módon szinte csak köldökzsinórral kapcsolódik a földszinthez és a pincei gazdasági területekhez (az első két szint üzletpolitikailag túl értékes , ide csak kereskedelmi funkciót volt szabad tenni).

Ennek ellensúlyozására az alsó és felső közösségi tereket vizuálisan összekötöttük a főbejárat fölötti, teljes magasságig felfutó üvegfallal, és a mögötte lévő érdekes szűk fél-átrium jellegű térrel. Ebbe a kürtőbe néz a konferencia szint előcsarnoka és a szobaszintek lift előtereinek kis erkélyei és hídjai. A teret felül az executive szint közösségi – klub szobája zárja, mely fölé felülvilágítóként ráfordul a homlokzati „üvegsáv".

FOTÓ: MÖNICH LÁSZLÓ

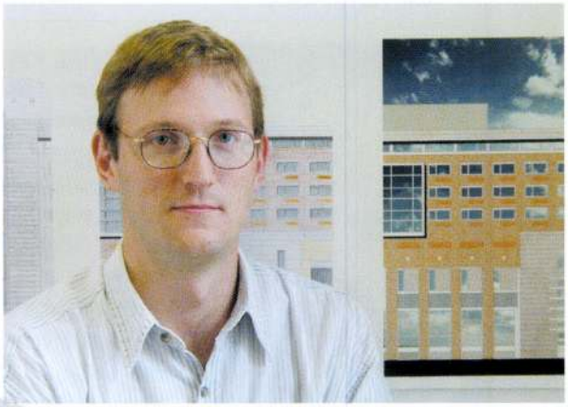

FOTÓ: BUJNOVSZKY TAMÁS

Peschka Alfréd

A szálloda tervezésénél miden fontosabb döntésnél több résztvevős nemzetközi egyeztetések zajlottak. Az észak amerikai beruházó, a Hilton vezetői és a Londoni belsőépítészek sem azonos felfogással viszonyultak az építészeti esztétikai kérdésekhez.

Például a már említett szűk átriumtér falaira a külső homlokzati anyagok befordítását továbbfuttatását képzeltem el. Az egyik oldalon alumínium (alucobond) burkolat a másikon végig klinkertégla került volna. Az amerikaiaknak a fémburkolat túl ipari „olcsó" hatású volt, az angoloknak ugyan ez teljesen elfogadott lett volna náluk azonban a tégla jelentette ugyanezt az „olvasatot". Sok variáció után a mi változatunk „nyert". Nagyjából maradt az eredeti séma amihez még egy szép homokkövet és üvegburkolatot tettünk.

FOTÓ: VARGHA MIHÁLY

Új MÉ: *– Mennyire érvényesülhetett a maguk elképzelése?*

P.A.: – A fő téralakítási kérdésekben és a számunkra fontosabb részleteknél szerencsére sikerült meggyőzni mindkét felet. A belsőépítészetbe sajnos kevés beleszólásunk volt. Bár a Londoni KCA International kellemes csalódás volt az általunk eddig ismert külföldi belsőépítészekhez képest, sok esetben a design – főleg a közösségi terek szőnyegei és a textíliák színvilága – távol esik a mi ízlésünktől. Végeredményben a szobaszintek és a földszint „frissebb" világát szeretjük, de itt is csak a tűzoltóság utasítására kerülhetett le a pillérről a tűzött sakktáblamintás műbőr burkolat.

Nagyon sajnálom hogy a bálterem fölött körbefutó felülvilágító sávot – melynek már az acélszerkezete is elkészült – menetközben belsőépítészeti okok miatt megszüntették. A beruházó egyik embere nem tudta elfogadni, hogy a terem mobil fallal való osztásakor „sérül" a tökéletes szimmetria, így inkább alulról az egészet legipszkartonoztatta.

Új MÉ: *– Az épület külső homlokzatának különleges, plasztikus díszei hosszan végigfutó, üvegdobozként előreugró sávablakok. Milyen helyiségek vannak ezek mögött?*

FOTÓ: VARGHA MIHÁLY

P.A.: – A szállodához tartozik a „Meeting 2000" program, ami kis tárgyalókból, összenyitható szekciótermekből álló egységeket jelent. Ezek ablakai futnak végig a Váci úti homlokzaton.

Szerencsére a homlokzatnál nem volt senkinek kifogása sem a sávablakok, sem a különböző üvegdobozok ellen. Nagy dolog, hogy az átlag amerikai ízlés dacára, amelyik számára a külső felületen a gazdagságot és a luxust egyértelműen a csiszolt gránit jelenti, a megbízók el tudták fogadni, hogy jó minőségű téglából is lehet elegáns és magas esztétikai minőségű épületet létrehozni.

Új MÉ: *– Milyen nagyságrendű szálloda lett a második budapesti Hilton?*

P.A.: – 230 szoba van benne, ami kisebb mint a Vár-béli. Ez főleg átutazó üzletemberek számára készült a szolgáltatásai is (pl. Internet stb.) ez a kört célozzák meg.

Új MÉ: *– Vajon ez a három kultúra ízléséből kompromisszumokkal formálódott épület melyik építészetéhez áll legközelebb? Vajon integrálódik-e a mai magyar, angol és amerikai építészetbe egyformán? És ha igen, melyikhez áll a legközelebb?*

P.A.: – Meggyőződésem, hogy ez egy magyar építészeti alkotás, nehezen lehetne angolnak vagy amerikainak tekinteni. A belső természetesen a Hilton által megkövetelt nyugati standardnak felel meg, de ez a Vár-béli Hilton esetében is így volt.

WESTEND CITY CENTER BEVÁSÁRLÓKÖZPONT, IRODAHÁZ ÉS HILTON SZÁLLÓ / WESTEND CITY CENTER, OFFICE BUILDING AND HILTON HOTEL, BUDAPEST

Felelős tervezők / Leading architects:
Finta József, Fekete Antal, ifj. Peschka Alfréd
Koordináló építészek / Consultant architects:
Mezei Gábor, Walton Imre, Szabó Zsolt

BEJÁRAT-FEJÉPÜLET / ENTRANCE, MAIN BUILDING

Vezető tervező / Leading architect:
Finta József
Területfelelős építész /
Acting architect: Dóczé Péter
Munkatársak / Fellow architects:
Tömöri Örs, Szekeres István,
Bozsó Csongor – Bozsó Építész Stúdió

UTASCSARNOK / PASSENGER LOBBY

Vezető tervező / Leading architect:
Finta József
Építész tervező / Architect:
Szabó Tamás János
Munkatársak / Fellow architects:
Bozsó Csongor – Bozsó Építész Stúdió

IRODAHÁZ / OFFICE BUILDING

Vezető tervező / Leading architect:
Finta József
Területfelelős építész /
Acting architect: Fazekas Artúr
Munkatárs / Fellow architect:
Lázár Veronika

KERESKEDELMI ÉPÜLETEK / TRADE BUILDINGS

Vezető tervező / Leading architect:
Fekete Antal
Építész tervező / Architect:
Zádorné Havas Anikó
Területfelelős építész /
Acting architect: Bene Tamás
Területfelelős építész /
Acting architect: Kiss Gábor
Munkatársak / Fellow architects:
Száva István, Dobozi László,
Németh Tamás, Patay Ágnes,
Plájer János, Miklós Róbert,
A. Auffenburg Irén, Császár Edina,
Völgyi Gabriella, Rendes Balázs,
Honti Mariann
Belsőépítész konzulens /
Consultant on interior design:
Jerde Partnership International
Vízgépészeti technológia /
Water technology: WET Design

MULTIPLEX MOZI / MULTIPLEX CINEMA

Vezető tervező /
Leading architect: Fekete Antal
Területfelelős építész /
Acting architect: Tarczi Péter
Koordináló építész /
Consultant architect: Szabó Zsolt
Munkatársak /
Fellow architects: Heppes Miklós,
Lente András – Archiflex Stúdió Kft.
Belsőépítészet / Interior design:
Frame International Ltd.

HILTON SZÁLLODA / HILTON HOTEL

Vezető tervező / Leading architect: ifj. Peschka Alfréd
Építész tervező / Architect:
Kulcsár Zoltán
Munkatársak / Fellow architect:
Ottné Szűcs Éva, Cseh Krisztina,
Kalmár Gyöngyi, Dobozi László,
Rohács Viktor, Óváry Papp Zoltán,
Borbély Katalin
Belsőépítészet / Interior design:
KCA International
Statika / Structural design:
Gonda Ferenc, dr. Szabó Gyula –
D Kettő Bt.
Volkai János – TM Janeda Kft.,
Pethő Csaba – ÚVATERV Rt.
Épületgépészet / Plumbing:
G. Bihary Erzsébet, Veczássy Gyula –
G & B Plan Kft.
Temesvári László, Hutterer Zoltán –
TB SZIJ Kft.
Villamos tervezés / Electrical planning: Kelemen Ferenc,
Üveges Zoltán – Kelevill Bt.
Táj-környezet / Landscape design:
Andor Anikló, Karádi Gábor –
Land-A Kft.
Szigeteléstechnika / DPC technology:
Horváth Sándor –
Pataky és Horváth Kft.
Út-közlekedés / Traffic:
Rhorer Ádám – Közlekedés Kft.
Közmű, aluljáró / Public utilities, subway: Temesvári Ágnes,
T. Fonalas Etelka – FŐMTERV Rt.

Új MÉ: *– Nyugaton régóta bevett gyakorlat, hogy egy projekt egy sikeres építész stúdiójának neve alatt fut, de esetleg nem ő tervezi – mégis, a világ úgy könyveli el, mint mondjuk Pei vagy Cesar Pelli házát. Ebben az esetben is valami hasonló történt, de nálunk ez még nem bevett hagyomány. A WestEnd City Center összes létesítményéhez a közvélemény gyakorlatilag Finta József nevét társítja. Annak ellenére, hogy a Hilton szállót Peschka Alfréd, a bevásárlóközpontot Fekete Antal tervezte. Finta József tervei szerint épült meg a WestEnd impozáns tetőépítménye és főbejárata, illetve a Váci úton végigfutó homlokzat. Mennyire egyéni, önálló munka ez Önöknek, vagy van-e egy pontosan körülírható „Finta Stúdió-stílus", amihez alkalmazkodniuk kellett?*

F.A.: – A dolog pontosan úgy áll, hogy a megbízást Finta József kapta. hazai megrendelői körökben az ő neve egyértelműen garancia. Később Finta József csak az irodaház és a Nyugati téri főbejárat és környékének tervezését tartotta meg, a többit ránk bízta. Szabad kezet kaptunk, vagyis nekünk kellett megvívni saját csatáinkat a beruházóval és a megbízóval. Tény, hogy Finta József építészeti karaktere igen erős, minden esetben kivetül az általa tervezett házakra. Azt azonban nem hiszem, hogy létezik „Finta Stúdió-stílus". Mindannyian önálló gondolkodású építészek vagyunk és nem létezik semmilyen „parancs", amely szerint alkalmazkodnunk kellene.

A Nyugati Városközpont nagy vonalakban egységes alkotás, de aki megfigyeli a részleteket, az észre fogja venni a Peschka Frédi keze nyomát a szálloda homlokzatán, az enyémet a kereskedelem homlokzatán (például a Sóház felőli, vagy a szerviz út felőli oldalon) vagy Szabó Tamását a pályaudvar fejépületének részletein.

Mára felnőtt egy önálló karakteres nemzedék a stúdión belül akik kezdenek ismertté válni.

Finta József tudatosan törekszik arra, hogy a szűkebb vezető tervezői gárdáját „előre tolja", kifelé propagálja. Az a beruházói kör, akivel a WestEndet végigcsináltuk már minket is elismer partnerként.

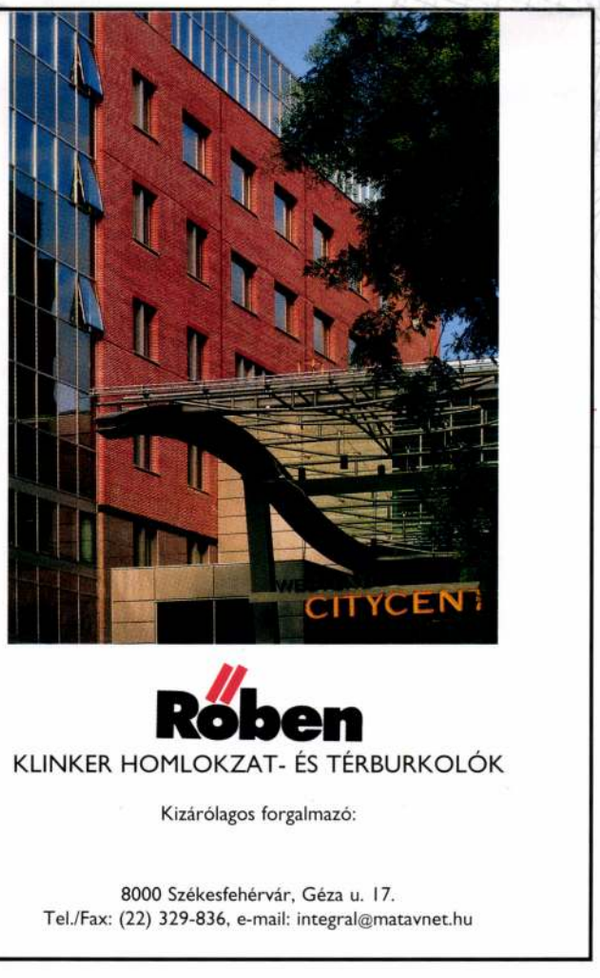

Röben
KLINKER HOMLOKZAT- ÉS TÉRBURKOLÓK

Kizárólagos forgalmazó:

8000 Székesfehérvár, Géza u. 17.
Tel./Fax: (22) 329-836, e-mail: integral@matavnet.hu

A budapesti Infoparkról

Két évvel ezelőtt beszámoltunk az egyetemi fejlesztésekről a Lágymányoson, azonban akkor nem esett szó az egyetemi épületektől délre eső terület hasznosításáról. Most, hogy immár a második jelentős épület is elkészült az INFOPARK BUDAPEST területén, szeretnénk bemutatni a teljes projektet.

Infopark Budapest, 1999

A budapesti világkiállítás elhalasztásáról hozott döntés után vetődött fel újra egy tudományos park megvalósításának ötlete, mely már az 1920-as években is megfogalmazódott. 1996. május 15-én a magyar kormány úgy döntött, hogy technológiai és innovációs parkot (Infoparkot) hoz létre a korábbi Expo területének 68.791 négyzetméterén. Az érintett minisztériumok és egyetemek – a Budapesti Műszaki Egyetem, az Eötvös Loránd Tudományegyetem, a Gazdasági Minisztérium (GM), az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság (OMFB) és a Magyar Fejlesztési Bank (MFB) – 1996. december 30-án alapították meg az InfoPark Rt.-t azzal a céllal, hogy irányítsa az Infopark létrehozását. Az InfoPark Rt. nemzetközi tendert írt ki, amelyen a legjelentősebb ingatlanfejlesztők közül számos részt vett. A nyertes az IVG Immobilien GmbH és a Deutsche Telekom Immobilien und Service GmbH konzorciuma lett. 1998. október 15-én alakult meg az Infopark Fejlesztési Rt-t, melynek tulajdonosai az IVG Immobilien GmbH (35%), a Deutsche Telekom Immobilien und Service GmbH (35%) és az InfoPark Rt. (30%).

Következő lépésként 1999 nyarán nemzetközi tendert írtak ki a kivitelezési tervben előre jelzett építési koncepció továbbfejlesztésére. Ennek eredménye, hogy a továbbfejlesztett városépítési koncepció a tudományos parkokra vonatkozó legmagasabb szintű nemzetközi szabványoknak is megfelel.

A Közép-Európában elsőként zöldmezős beruházásként megvalósuló Infopark célja olyan üzleti csomópont létesítése, amelynek építészetileg egységes karaktere van, és az épületek kialakításában a beruházók konzulensként részt vesznek. Az ingatlan a berlők igényeit jól kell szolgálja, figyelemmel kell lenni a nyugati normákra és arra, hogy a területen racionális, gazdaságos üzemeltetésű épületek álljanak a cégek rendelkezésére.

A Infopark csak a célcsoporthoz tartozó vállalatokra koncentrál, ezek közé a számítógépes hardverrel és szoftverrel, a telekommunikációval és az új médiával foglalkozó cégek tartoznak. Az ilyen vállalatok közötti kommunikáció és együttműködés – a tapasztalatok szerint – hatékonyabb, ha egy helyre csoportosulnak. Az Infopark egy másik jellegzetessége az úgynevezett inkubátorterület. Ez a létesítmény kedvező működési feltételeket biztosítva igyekszik felkarolni a kezdő vállalatokat.

A park megvalósításának következő fázisa egy ún. központi épület felépítése, amely a park bérlői számára nyújt szolgáltatásokat – bank, posta, étterem, CD könyvtár –, egyben egyablakos ügyintézésének és high-tech szolgáltatásainak referenciahelyeként is működik. Az épület tervezője: ARTRONIC Kft. és ASSMANN GmbH., a terv engedélyeztetés alatt.

A 2001 közepére elkészülő épületekre előrehaladott tárgyalások folynak számos multinacionális és hazai vezető informatikai és távközlési céggel. Az Infopark teljes kiépítése az északi területen 2003-ra várható, az igényektől függően 5-6 további különálló épülettel, mintegy 60.000 m^2 bruttó irodaterülettel.

Finta József

rier

SZERKESZTI: BÁN ZSUZSA

Banküzlet: az idő pénz (II.)

Ujjé, a zaci az oly vidám...

Miért vidám banküzlet a zálogház? A válasz egyszerű: mert az, akinek pénzre van szüksége, pillanatnyi időveszteség nélkül, gyakorlatilag percek alatt hozzájuthat a kölcsönhöz, ha leteszi a szükséges fedezetet. Ez egy korrekt üzlet. Nem kérdezik, mire kell a pénz, nem kell kezeseket állítani a fedezet mellé, s mindenki maga határozza meg a számára legelőnyösebb futamidőt. Mármint a zálogtárgy kiváltását vagy hosszabbítását. Ősi módszer. Hasonlót eddig csupán az egykor IBUSZ Bank névre hallgató kisbank bonyolított, a valutahitel ajánlatával. Kockázatmentes annak, aki adja és annak, aki kapja.

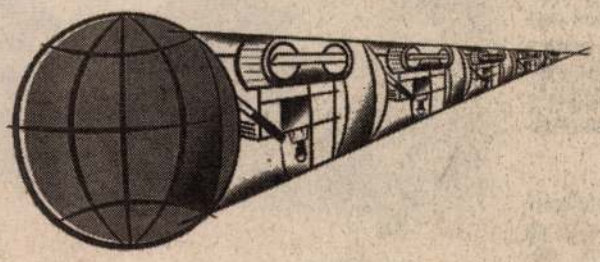

A BÁV becsüsképzéssel igyekszik kiküszöbölni a felkészületlenségből, figyelmetlenségből eredő hibákat: tanfolyamot szervez alkalmazottai számára, ahol kép-, műtárgy- és nemesfémismereten kívül művészettörténetet is tanulnak a hallgatók. Két éve már nem csak BÁV dolgozók jelentkezhetnek a kurzusra; érettségivel bárki részt vehet a szemeszteren, ha befizeti a tandíjat. Azt a szervezők sem tagadják, hogy fél év alatt senkiből nem lesz kiváló becsüs, mint minden szakmát, ezt is a gyakorlatban lehet igazán megtanulni. Például az emberismeret, ami talán a legfontosabb a szakmában, nem sajátítható el könyvekből és előadásokból. Egy felkészült becsüsnek ugyanis nemcsak azt kell tudnia, hogy a behozott műtárgy vagy ékszer valódi-e és mennyit ér, de azonnal észre kell vennie, ha az ügyfél át akarja őt ejteni.

Az óriáscég mellett szépen megférnek a piacon a kicsi, egy-két fiókos vállalkozások is. Az Aczél zálogház például évek óta működik a Baross téren s most készülnek megnyitni második fiókjukat. Aczél Katalin üzletvezető eredetileg élelmiszermérnökként szerzett diplomát, aztán léggömböt, csattogó békát gyártott, de árult vattacukrot is, míg eljutott a zacihoz. Soha nem gondolta, hogy egyszer majd saját zálogháza lesz. Egy ismerősétől jött az ötlet, akinek Győrben akkor már működött egy fiókja. Aczél Katalin a korábbi „kalandos" vállalkozásokban már megedződött annyira, hogy nem tudta eltántorítani döntésétől a nyitást megelőző procedúra. Másfél évnek kellett eltelnie, mire mind a 15 engedélyt sikerült beszereznie, és végre talált egy pénzintézetet, a Konzum Bankot, amely hajlandó volt vele szóba állni. Az együttműködési szerződés megkötteteti, az Aczél Kft. a bank ügynöke lett. Kettőjük viszonya soha nem volt formális, a pénzintézet az 50 millió forintos hitelfedezetért cserébe azóta is rendszeresen ellenőrzi ügynökét; megnézi, milyen lábbal kelt az üzletvezető, szépen mosolyog-e az ügyfelekre. A haszon nagy része, mintegy harmada is őt illeti meg, noha a tevékenységet gyakorlatilag a zaci végzi. Mindezek ellenére Aczél Katalin nem elégedetlen: szívesebben áll össze egy bankkal, mint sok kis társsal.

A magánzálogházak nem konkurálnak a BÁV-val – mondta az üzletvezető. Úgy vélte, a rugalmasabb nyitva tartással és az ügyfelekkel való személyes kontaktussal megnyerhetők a BÁV kuncsaftjai is. Az Aczél zálogháznak ma már rendszeresen visszatérő ügyfélköre van, s ennek titka Aczél Katalin szerint az, hogy nem kuncsaftnak, hanem embernek tekintik a hozzájuk betérőket. A nagy forgalom ellenére mégsem biztosít annyira jó megélhetést a zálogház, mint azt sokan gondolják – vélte az üzletasszony. A vendégkör egy része ugyanis szélhámos, nem egyszer rezet hoznak be arany ékszerként, lopott műszaki cikkekért vesznek fel hitelt, s aztán nem jelentkeznek többé az árucikkért. Éppen ezért óriási a becsüs felelőssége. Egyszer a kft.-t 3 millió forintos kár érte a becsüs felelőtlensége miatt. A ráfizetést pedig lehetetlen behajtani, hiszen az értékbecslők nem a legjobban fizetett alkalmazottak Magyarországon. Az igazi gond azonban az, hogy – legalábbis a fővárosban – gyakorlatilag telített a zálogházpiac, s aki most szeretne zacit nyitni, nem valószínű, hogy boldogul majd.

• Vajta Zoltán

Kevesen tudják, hogy Pataky Attila, az Edda együttes énekese üzletember; a P and A zálogfióklánc tulajdonosa. Őt arról kérdeztük, miként fér meg egymás mellett zene és zaci.

– Ez két teljesen külön dolog. A zene szerelem, csodálat, varázslat, a zálogfiók pedig egy érdekes munka, kihívás, aminek én inkább a reklámrészével foglalkozom. És büszke vagyok erre is, mert a zálogházak – így a mi láncunk is – olyan funkciót töltenek be, amit sajnos ma egyetlen bank sem vállal fel. Egy középvállalkozó számára elképzelhetetlen, hogy néhány órán belül több százezer forintos hitelhez jusson, de egyébként is megőszül, mire összeszedi a kölcsönhöz szükséges összes papírt. Már ha rendelkezik a bank által előírt anyagi fedezettel. Akkor viszont mi szüksége a kölcsönre? A zálogháznál más a helyzet. Ha teszem azt, a családnak van mondjuk két egymillió forintos autója, a vállalkozó az otthon tartott „fölösleges" járgányt behozza, s miután leellenőriztük a rendőrségen, minden rendben van-e a kocsival, viheti az 500 ezer forintot. Vagy éppen az arany ékszereiért juthat 3-4 hónapig alacsony kamatú hitelhez. Épp ezért szerintem ez a legkorrektebb, leggyorsabb kölcsönzési forma.

Már a kezdettől fogva fantáziát láttam benne. De azt azért tudni kell, hogy ebből nem veszel azonnal sarokházat. Ez a kis, de biztos forintok üzlete. Akár a legősibb mesterség, a zaci is örök. Fiókjaink már több városban megtalálhatók, Miskolcon, Kazincbarcikán, Kecskeméten, s a napokban nyitottunk egy új üzletet Ózdon. Persze a siker nem jelenti azt, hogy ne lennének problémáink; nekünk is meg kell küzdenünk a szélhámosokkal. Innen üzenem nekik, nálunk hiába próbálkoznak, a mi becsüseink jól felkészült, tapasztalt szakemberek; olyanok, akik más munkahelyen már bizonyítottak. Minden új alkalmazottat beiskolázunk, de igazán csak a gyakorlatban derül ki, van-e érzékük a mesterséghez. Mert ide sokkal több kell a szaktudásnál. Ügyfeleink többsége nem élete legboldogabb óráiban hozza be értéktárgyait. A becsüsnek ilyenkor türelmesnek, megértőnek kell lennie. Az emberség pedig nem tanítható.

Találjon otthonra a Vasudvarban..

Erste Bank–Marriott-kísérlet

Jóból is megárthat a sok. Budapest addig irigyelte a bécsi Shopping City Süd és a frankfurti Einkauf Centrum dicsőségét, amíg nem sikerült a potenciális befektetőket meggyőznie arról, hogy a magyar fővárosban is korlátlanok a lehetőségek egy hasonló jellegű létesítmény fogadására. Ma már erősen kérdéses, hogy ha minden kerületben legalább két, de inkább három, esetleg négy mamut telepszik rá a városképre – s a közönségre –, valóban megtalálják-e a befektetők és a befogadók a számításukat.

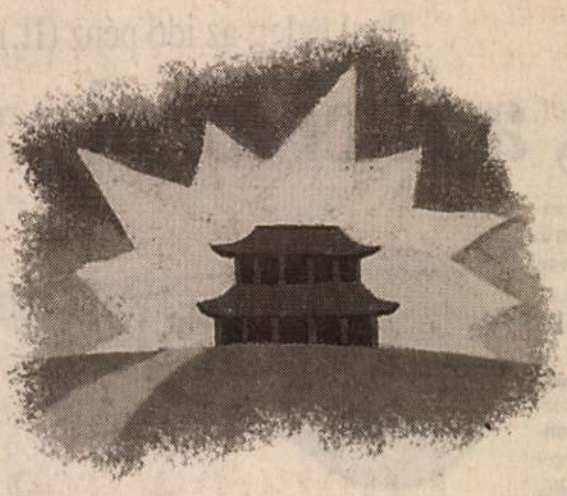

Budapest új keletű gigantomániája időnként szerencsét is hozhat egy-egy városrésznek. A belváros egyik ségyenfoltját, a patinás Vasudvart például az Erste–Marriott összefogása, s praktikus üzleti ötlete mentette meg a pusztulástól. Eredeti formájában állították helyre az egykori Vasudvar főhomlokzatát, a kapubejárót, az udvarteret, valamint az üvegtetőt. A beruházás ma még európai unikumnak számít, hasonló létesítményekkel eddig csak az USA-ban lehetett találkozni. A Vasudvarban létesített Millennium Court például első eleme a Marriott Executive Residences elnevezésű új szállodai világhálózatnak, amelyet a tervek szerint 2002-ig világszerte további 15-20 hasonló létesítménnyel kívánnak bővíteni – tudtuk meg Radóné Wirthmann Juliannától, a Budapest Marriott Hotel igazgatójától.

A Marriott szállodabirodalom előzetes tanulmányokat készített Közép-Európában és a Közel-Keleten, s ezek alapján Budapesten hozták létre a kísérleti modellt. Tapasztalataik szerint a nemzetközi idegenforgalmi piacon hiány van az olyan apartmanházakból, amelyekben hosszabb ideig otthonosan érezhetik magukat a vendégek.

A Millennium Center tulajdonosa a Vasudvar Hotel (VH) Kft., amelynek 80 százaléka az Erste Bank kezében van. Ezen kívül – a telek apportja révén – 20 százalékban az V. kerületi önkormányzat is érdekelt a társaság A beruházás össz mintegy 460 millió osz schillingbe (azaz mos értéken 7,4 milliárd fo ba) került, amelyet az I te Bank által veze bankkonzorcium finan rozott. A pénzintézet szonylag kevés ingat üzemeltetésében érdek de az egykori Vasudva kiváló elhelyezkedése n att már négy évvel ezelő szemet vetettek – tudtu meg Stefan Hoffertől, VH vezérigazgatójáté Az Erste Bank korábba főszerepet vállalt a Budapest Marriot Hotel átalakításának finanszírozásában, egyben 51 százalékos tulajdont szerzett a szállodában. Az eddigi kedvező tapasztalatokra támaszkodva bízták meg a Marriott Internationalt a Millennium Center üzemeltetésével. Az előzetes felmérések szerint a vendégek többsége 30–90 napig kíván a hotelben tartózkodni, de jó páran állandó lakhelyül választják majd a Millennium Courtot, amelynek szolgáltatása olcsóbb, mint a hasonló kategóriájú szállodáké. Várhatóan 10-12 év alatt megtérül a beruházás az Erste prognózisa szerint.

• D. N.

Karrierek A-tól Z-ig

Gulyás József

A Magyar Turisztikai Egyesület közelmúltban megválasztott alelnöke, a Balatoni Gazdasági Kör elnökségi tagja. 38 éves, diplomáját 1982-ben szerezte meg a Budapesti Közgazdaság-tudományi Egyetem idegenforgalmi szakán, majd 1990-ben Svájcban pályázat útján menedzserképzésen vett részt. Pályafutását a HungarHotels közgazdasági osztályán kezdte, feladatköréhez tartozott a vállalat új érdekeltségi rendszerének kidolgozása és előkészítése. 1985-től 1992-ig a Club Tihany Rt. gazdasági igazgatója, az igazgatótanács tagja volt. 1992-ben a sevillai világkiállításra alapított magyar–spanyol kereskedelmi vegyes vállalat ügyvezetője lett. 1993-tól az Apartman Kft. ügyvezetője. Tagja a Joint Venture Szövetség felügyelőbizottságának.

Kovács Miklós

A Magyar Utazási Irodák Szövetségének elnökévé választották 1997 októberében. A „Siófok Város Turizmusáért" kitüntetést szintén ebben az évben vehette át. 44 éves, 1976-ban szerzett diplomát áruforgalmi és piacszervezési szakon. Ugyanebben az évben kezdte pályafutását a Siotour Rt. jogelődjénél, a Somogy Megyei Tanács VB Idegenforgalmi Hivatalánál. 1979-től gazdasági igazgatóhelyettes, 1992-től a részvénytársaság elnök-vezérigazgatója, 1986-tól a közgazdaság-tudományok doktora. A Balatoni Gazdasági Kamara elnöke és a Magyar Utazási Irodák szövetségének alelnöke, a Somogy Megyei Kereskedelmi és Iparkamara elnökségi tagja. 1997-ben a Balaton Fejlesztési Tanács alelnöke lett.

Vadász Gusztáv

A Skála-Coop Rt. vezérigazgatója, 1997 szeptemberében történt kinevezése óta. 46 éves, okleveles szakközgazda, könyvvizsgáló. 1984–1987 között a székesfehérvári Meszöv közgazdasági tanácsosa és a Mór és Környéke ÁFÉSZ általános elnökhelyettese, 1991-ig elnöke volt. A Skála-Coop Rt.-nél gazdasági igazgató beosztásban kezdett, majd jelenlegi megbízatásáig a vezérigazgató-helyettesi munkakört látta el.

A CAIB Értékpapír Befektetési Alapkezelő Kft. ügyvezetői tisztségéből **Lantos Csabát** visszahívta, és **Lőrincz Benedeket** nevezte ki. Lantos Csaba a CAIB Értékpapír Rt. vezérigazgatói tisztségét látja el.

Finta Sámuel, [ ]

L: Finta Sándor

8.

– : Hír

Nirszabadság, Bp. 1980 jún. 17

FINTA Sándor szobrász

KONNYU Leslie (Könnyü lászló) tanulmánya Fintáról
in. Triumph in adversity. Ed bay Steven Béla Várdy
and Ágnes Huszár. New York, 1988 Columbia Univ.Press

Somogyi Ferenc emlékkönyvben

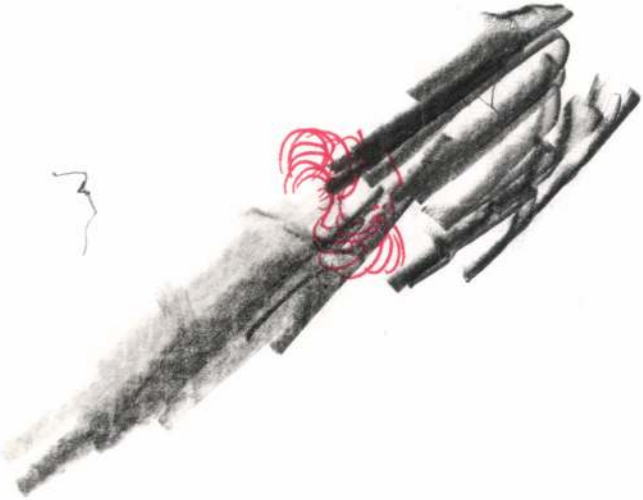

FISCHE, Vinzenz festő

Szent István Koronafelajánlása, 1775
Szekesfehérvár, plebániatemlom

Szilárdfy AH 1996 224. és ill
225.

a) · Funkciót, feladatot

- Vízolni a szer
- Melyik osztálu
Vezetőt jogai

b) Kollektív szerződés

pl.: - szabadcíg
- Bérlateg

II. ÜGYREND → a
alapján tér

Meghatározza
a legtisebb

maga a ha

MŰVÉSZTANÁROK

Világképpel nevelni
— beszélgetés ***Fischer Ernő*** *festőművésszel*

Sinkó István

A művészetet tanítani manapság csak filozófiai előképzettséggel, globálisan szemlélve a világot, mondhatni világképszerűen lehet — *állítja a 82 éves* festőművész Fischer Ernő, a szegedi tanárképző főiskola egykori tanszékvezetője, akivel pedagógiáról, művészképzésről, saját művészeti életfelfogásáról beszélgetek.

— Kérlek, fogalmazd meg elképzeléseidet, melyek egy hosszú pedagóguspálya tapasztalatainak összefoglalásai.

— Ez egy alkotói módszer — elsősorban persze művésztanárok számára —, melynek tudatosítása nagyon hasznos lenne.

A két fogalom, művészet és tanítás, két egymástól elválaszthatatlan, organikus egységben létező fogalom. A magas művészet és a pedagógia egymásraépülő, egymást kiegészítő, világképet formáló fogalompár. Ez a viszonylatrendszer mindenki számára, aki alkotó módon közelít a művészethez és a tanításhoz, tisztázottá kell váljon. A tér és tárgy szoros viszonylatán továbblépve a tárgy mögöttes énjének és a tér belső aurájának felmutatása lehetne ennek a filozófiának az alapja. A valóság és tárgy kapcsolata, szerves egysége ezt a viszonyrendszert tovább erősítheti. Ez akkor lehet sikeres, ha a század filozófiáiból kiindulva egy organikus struktúrában képzeljük el a világ magyarázatát. Erre — számomra most úgy tűnik — nem nagyon vállalkozik senki a tanárképzésben sem, a művészképzésben sem. Talán épp e hiány pótlására született az a kis szellemi kör Budaörsön, barátaimból, volt tanítványaimból — mint a kitűnő *Véssey Gábor* vagy *Alföldy László* —, akikkel sok-sok beszélgetés, vita, a század alapkérdéseinek vizsgálata nyomán fedeztük fel az igazságot: a művész a Tanár. A ma rajztanárának tehát a kor összes fontos és organikusan életünkbe épülő szellemi-filozófiai-művészeti áramlatából kell táplálkoznia, akárcsak a művésznek.

— Ellentétben veled, úgy látom, a ma rajzpedagógusainak nagy többsége az alkotó folyamatoktól is távoltartja magát, és ezektől az általad említett problémáktól — ha úgy tetszik korszellemtől is.

— A dolgok a létben összekapcsolódnak — a vízcsepptől a tengeren át az életig —, ez egy komplex világkép, ez hiányzik a ma rajzpedagógiájából.

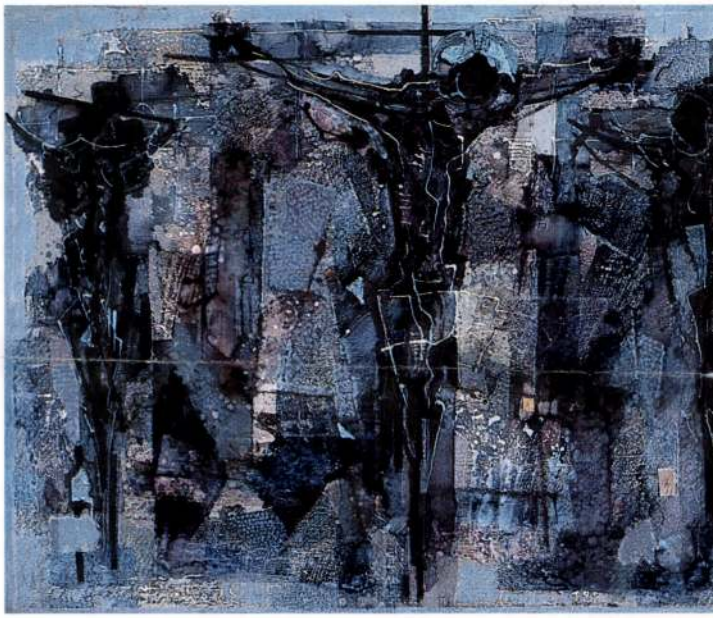

Fischer Ernő: Golgota,
olaj, 33×48 cm

— Egyszóval a globális helyett a partikuláris szemlélet jellemzi a ma művészeti nevelését.

— Úgy van — mert a világot globális-totális módon lehet és kell átfogni. Ez pedig filozófiailag értelmezett esztétikát jelent, mert nincs jó művész, aki filozófiailag nem művelt, mert annak az esztétikai értékrendszere nem épül bele a létbe, az emberi létezésbe magába. Ezért nem megy ez másként, csak ha mindenki kipróbálja, saját alkotói munkásságába építi bele az összes fonto

Görgey modellt ült volna, ha kételkedik Than becsületességében.

A logikán kívül érdemes megismerkedni két művészettörténész értékelésével is. „E rajzok a szabadságharc hadfelszerelésének, a harci eszközök használatának páratlan pontosságú, az írásos forrásanyagot kiegészítő dokumentumai" — írta Than 1849-es akvarell-sorozatáról Cennerné Whilhelmb Gizella.[15] A művész alkotásainak forrásértékére utalt Vayer Lajos: „Képeinek értéke, hogy

Kisfaludi Strobl Zsigmond: Görgey Artúr
(Magyar Nemzeti Galéria)

egyedül tanúskodnak a magyar festészetben a szabadságharc döntő csatáiról."[16]

A festményen ábrázolt esemény — bármilyen döbbenetes — hitelesnek tűnik. Than Mór művének eddig nem szentelt kiemelt figyelmet a történetírás.[17] A Görgeyvel szimpatizáló írók[18] (továbbá igen jeles történészek)[19] inkább azt a változatot fogadják el, hogy Görgey sebét gránátszilánk okozta.[20] A sebesülés körülményei nem zárják ki ezt a változatot sem, hiszen a tábornok csak egy nagy ütést érzett a fején. Igaz, hátulról, így maga nem láthatta mi történt. Ám voltak, akik már a XIX. század végén a merényletre szavaztak. A kérdés elfogulatlan megoldását azonban prekoncepciók akadályozták. A Görgeyt árulónak kikiáltók a me-

Zsákodi Csiszér János: Görgey Artúr. Előlap
(Magyar Nemzeti Múzeum)

rénylet-kísérlettel eleve igazolva látták teóriájukat, míg a tábornok hívei a véletlen, repesz okozta sebesülést próbálták bizonyítani.

Pusztaszeri László könyvében[21] korabeli emlékiratok alapján, higgadt pontossággal több lehetőséget is mérlegelt. Nem zárta ki sem azt a lehetőséget, hogy aknarepesz, sem azt, hogy kardvágás okozta a tábornok sérülését. Hermann Róbert egy rendkívül alapos tanulmányban lényegében minden fontosabb emlékiratot összevetett. Elemzésében végül a gránátszilánk okozta sérülést tartotta legvalószínűbbnek.[22]

A korabeli hivatalos lap, a Közlöny viszont így írt az esetről: „Az ellenség ellenállhatatlan lovastömegeinek ellenében a középen nagyszerű rohamot vezérlett személyesen Görgey fővezér, ki is ez alkalommal fején vágást kapott".

Görgey Artúr saját emlékiratában[23] a rá jellemző hűvös nyugalommal, nem foglalt állást az ügyben. A maga részéről semmilyen találgatásba nem bocsátkozott.

A kérdés, nevezetesen, hogy a sebesülés aknarepesz vagy kardvágás (mely valószínűleg csak magyar kéztől származhatott) okozta, nyitott maradt. Pedig nem lehetetlen a válaszadás, jóllehet ezúttal is a művészettörténetet kell segítségül hívni.

Kisfaludi Strobl Zsigmond 1913-ban portrét mintázott Görgey Artúrról. A művész emlékirataiban[24] megörökítette a számára emlékezetes találkozást. Az idős tábornok két dolgot tartott fontosnak megemlíteni a készülő portréjához. „— Ich

(folytatás a 80. oldalon)

áramlatot — legyen az gesztus, informel vagy bármi —, s ezeket a képpel való párbeszédében felhasználja. Így alkotó gondolkodóvá — legalább azzá — válik, aki ezeken a próbákon túljut. Nálunk mindig vizuális nevelésről van szó, ez tágabb dimenziókat nyit, mint a rajztanítás. A vizualitás tudomány, mely annyi irányba mozdul, amennyi felé a tudat kényszeríti. A rajzpedagógia esztétika, mely a világ látása felé irányít. Ugyanakkor minden rácsodálkozás. Enélkül nincs művészet és pedagógia, aki ezt nem tudja, akinek a világ nem intenzív élményként jelenik meg, az veszít. Ezekről állítottad te, hogy lemaradnak a tendenciákról.

A művészet lényege ugyanakkor az ellentmondások feloldása is. Ezt is be kell látnunk, egy mű megalkotásánál, de elemzésénél is. Az ellentmondások feloldása olyan feladat, amikor két viszonylatot, mely távol van egymástól, fel kell ismerni és fel-, illetve megoldani kell. Ezt én valahai főiskolai tanítási módszereimben is felismertem, és próbálkoztam. Korrigálás helyett gyakran voltak beszélgetések — sőt a gyakorlat a kettő váltogatása volt.

— Beszélgessünk most saját művészeti alkotói világképedről. Hatalmas ívet fogsz át a XII. század fordulójától — amikor a nyugati és keleti festészet válik szét — egészen századunk 60-as éveinek tapasztalataiig. Folyamatos párbeszédet folytatsz képeiddel. Ez milyen feladatokat ró rád? Miként tudsz alkotói-pedagógiai válaszokat adni ezekre az évszázadokat átfogó kihívásokra?

— Válaszaim ezekre a kihívásokra ugyanazok, amelyeket tanítványaimtól elvárok. Mindig megemelni a feladatokat — magam előtt is. Legutóbb egy megrendelés kapcsán kitűztem magamnak egy problémát: a faktúrák megőrzésével és a véletlen alkotói közreműködésével egy olyan táblaképet alkotni, mely az anyag frissességét és az én szellemi képemet is egyaránt megőrzi. Ez egy feladat, egy világkép kifejeződése festészeti nyelven. Két hónap munkájával sikerült most ezt a munkámat elvégezni. Benne van az a sok művészi tapasztalat mely számomra fontos. Valóságtól tárgyig és mögé, a lét és létezés kettős egységébe, és onnan visszafordulni a szimbolikus formavilág felé. A létből jövök vissza a valóság irányába.

A BUDAPEST FILM
decemberi ajánlata:

MŰVÉSZ MOZI
DECEMBER 5-12.

VI. EURÓPA FILMHÉT

Mike Leigh: Titkok és hazugságok

Mike Leigh:
Titkok és hazugságok (angol)
Cannes, 1996 - Arany Pálma Díj

Lars von Trier:
Breaking the Waves (dán-angol)
Cannes, 1996 - Zsűri Nagydíja

Jan Sverak: Kolja (cseh)
Tokiói Filmfesztivál Nagydíj

Angela Pope:
Hallow Reed (angol)

Latitia Masson:
An avoir (ou pas) (francia)

Thaddeus O'Sullvan:
Nothing Personal (ír)

Claude Sautet:
Nelly et M. Arnoud (francia)

Marcel Schüpbach:
Les Agneaux (svájci)

Marius Trelinski:
Lagodna (lengyel)

Sergio Citti:
I Magi Randagi (olasz)

Nae Caranfil:
Asphalt Tango (román)

+ Mike Leigh
életmű sorozat

RÉGISÉGBOLTOK a Lónyay utcában

5 **Aries** ◄ festmény, bútor porcelán, üveg
NYITVA: 10-17

5 **Zsibárus** ◄ bútor, festmény porcelán
NYITVA: 10-17

18 **Lombard** ◄ festmény, bútor ezüst, ékszer
NYITVA: 8-18

21 **Antiktórium** ◄ festmény bútor
NYITVA: 10-17

25 **Kata** ◄ festmény, bútor üveg, porcelán
NYITVA: 10-17

25 **Lónyay** ◄ festmény bútor
NYITVA: 10-17

27 **Taurus** ◄ festmény, bútor Art Deco, Art Noveau
NYITVA: 10-17

POLGÁR GALÉRIA ÉS AUKCIÓS HÁZ

Budapest, V., Kossuth Lajos u. 3.
Telefon: 1186-954, 2670-246 Fax: 1173-013
Nyitva tartás: Hétfő-Péntek 10-18-ig

KARÁCSONYI MŰVÉSZETI ÁRVERÉS
DECEMBER 17-18
KIÁLLÍTÁS DECEMBER 7-15
BP. XII. MOM. CSÖRSZ U. 18.

Aukciónkra a felvétel folyamatos !

Nagyházi Galéria és Aukciósház

KÖVETKEZŐ MŰVÉSZETI AUKCIÓ:
1996. XII. 3-4-5-ÉN
ÉS 15-ÉN 17 ÓRAKOR

AZ ÁRVERÉSI KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ
NOVEMBER 23-TÓL DECEMBER 13-IG
NAPONTA 10-18 ÓRÁIG

1055 BP., BALATON U. 8.
TEL.: 131-9908, 112-5631 FAX: 131-7133

SUPRAWERK
KÉPKERETEZÉS
Bp., VII., Csengery u. 32.
Telefon: 352-1702

NAGY VÁLASZTÉK,
RÖVID HATÁRIDŐ,
PONTOS MUNKA!

NYITVA HÉTFŐTŐL PÉNTEKIG 10-18 ÓRÁIG

"010" GALÉRIA ÉS ÜGYNÖKSÉG

010

KIÁLLÍTÓ MŰVÉSZEK:
KOVÁTS ALBERT, HEGEDŰS MIKLÓS,
SIMSAY ILDIKÓ, SZILY GÉZA,
FESZT LÁSZLÓ, ILLÉNYI TAMARA, KOVÁCS LÍVIA

CÍM: 1093 BP. KÖZRAKTÁR U. 22/A TEL.: 218-6701

Sörti
SÖRTI Kft.
1173 Bp., Fodormenta u. 60. Tel.: 257-1426 Fax: 256-8156

Festőszerszámok termelői áron.
Építőipari, import, hazai
és saját készítésű szerszámok
nagykereskedői áron.

20 000 felett
ingyenes házhoz
szállítás!

STUDIO 1900
galéria

BAKSAI JÓZSEF
FÖLDI PÉTER
GAÁL JÓZSEF
fe LUGOSSY LÁSZLÓ
ROSKÓ GÁBOR
ÚJHÁZI PÉTER
WAHORN ANDRÁS
SZABADOS ÁRPÁD

1136 Budapest, Hegedűs Gyula utca 24/b. • Telefon: 12-95-553

Losonci Miklós

Fischer Ernő festményeinek forrásai

A művészettörténelem minden fontos állomását számba veszi, ezzel az egyetemes vértezettséggel álmodja meg új műveit. A Fischer-festmény minden teremtő elágazást és tanulságot összegez, a fény-árnyék villanások színekké alakított tündérvalósága gyöngyözik szépségeiben, melyek a színes létezés értelmezésének változatai. A kép kutatás, hangolás, de végeredmény is a színek megfontolt elosztását láttató felületen. Rendszerbe foglalt motívum testesíti érett érzelmeit és központi gondolatát. Minden drámát old a tónusok örömével, így a Golgota számtalan árnyalatában már nem tragédia, hanem a föltámadás ígérete. Ellenpontoz, így talál rá a kép boldogító fészkeire, ez művészetének varázs-szigete. Gyöngyözés. gyöngyházderengés sűríti az évszakok finom csipkéit. A mű összhangját a látvány és az elvonatkoztatás pontos aránya biztosítja, száműzi a hevenyészettséget. Ez a magatartás, belső szigor segíti állandó értékekhez. Miközben így határozott és intellektuális a vonalvezetése – játékos is. Az élet titkait helyettesíti be képzelőerejével épített festői formákba, miközben a szükséges bátorság újdonságaival elvet minden fölösleges és értelmetlen, meg nem alapozott merészséget. Közben föltárja a lét szertartásait, az ábrázolás fokozatosan válik jellé műcsoportjaiban. Az egyedi alkotások magánya megszűnik összetartozó képeinek hosszú sorában. Karcolt színfelületein megjelenik a belső táj minden mélysége, törvénye a finomság és érzékenység, a mindig képi igazsággá módosított költőiség. Életprogramja és festői munkássága egybevágó, tudatos aszkézis és összpontosítás. A Fischer-kép építmény a költészet légies szárnyalásával szövetségben. Hitelesen lépi át azt a határt, ahol a tárgyias képi gondolat már megfoghatatlan az állandóságban. Ő is, mint Mednyánszky László, vallja: "Hidat kell építeni a véges és végtelen között". Ennek jegyében cselekszik, ahogy a költő kinyilatkoztatja:

"Természetem komoly,
mint hegedűink első hangjai".

Fischer Ernő tudatos és rajzi lelkiismeretessége a színek kombinációiban mindig első hangot szólaltat meg. Nem regisztrál, nem ábrázol csupán: teremt.

Grafikai vonalvezetése változatosan összetett, folttá sűrűsödött pontok pöttyeiből, enyhén görbült, időnként megszakított egyenesekből, meghajló parabolákból, gyíkfürgefutamokból, csigás gömbölyödésekből, fűszál-remegésű aprózásokból, csirázó gyöngyözésből szerveződik. Teret és lelkületet jelöl. Karcolja az idősíkot a rajzhálózat. Ez a hálózat rendszer, símogató lágyság a csipkézetben, a lét lágyító jele. A pont terjedése a vonal, a vonal testedése a tér, mely maga az időtlen idő. Sűrítmény. Áttekinthető labirintus, megfejthető és megfejtendő rejtvény, belső táj. Kincsünk. Kincsünkké válhat, hiszen a szépség ajándéka. Minden egyensúlyban van, ezért harmónia. Futosgáló, megálló, újra nekilendülő vonalak pásztázzák a telítődő felületet, gondolatokat, eszményeket idéző rajzi nyelv görbül, ívvé feszül, gömbölydeden megnyugszik, cizellált rügybokrokká nemesedik pálcikás dinamikával, miközben a munkált fegyelem minőséget véglegesít. Fischer Ernő vonalakkal eszmél, vonalakkal eszméltet, fölismeréseivel rendszerez és játszik, nemcsak ábrázol, nemcsak értelmez, hanem önmagunkra ébreszt.

Fischer Ernő: Pieta, 1985. 70x50 cm

Szürkék és kékek között portyázik, szelíd színáramlás kering, minden alkotása egy másik, választott, mérlegelt színtartományba költözik, fénypászmák világítanak a gyér-sűrű homályban. A szürke csoport rozsdavörösre vált, így a Golgota többé nem vesztőhely, hanem Üdvösség-kapu. Fischer Ernő a szürke vagyon birtokosa, a kék derű hírdetője, a lila ünnep kottázója, sárgaarany ragyogást sugároz, barna megnyugvást. A szín a tér gravitációs ereje, s ez a mágneses mező kormányozza képpé teremtődő eszméit a tasizmus egyéni-egyedi használatának nem ismételhető arányrendjével. Mindez nem cél, sokkal inkább eszköz, mert a szellemiség működése.

Motívumai, Prága, Golgota, biblikus témák, tengeri vitorlások rendre visszatérnek, egyre többet tárnak fel a valóság rétegeiből. Mélyből emelkedett magasra. Hat gyermekes losonci család sarja, apja kazánfűtő, 1936-ban a prágai Képzőművészeti Főiskolán Oldrich Blazicek tanítványa, később Aba Novák Vilmos korrigálta műveit, 1949-ben kapta meg festői diplomáját Kmetty

Jánosnál a Magyar Képzőművészeti Főiskolán. Ennyi a külső történet, a többi festészet.

Prága alapélménye. Monet a rheimsi, Fischer Ernő a prágai katedrálisokat figyelte. A Hradsint, a tűztornyot, a Tyn templomot, a gótika íveiben a lélek szárnyalását. Elemzi Prágát, ez az első szintézise. Franz Kafka vallomása szerint "Ami régi, az éppen a legbensőbb értékét fordítja kifelé – a tartósságát". Fischer Ernő Prága ciklusa ezen értékfeltárás jegyében történt. A szakrális jelleg külső pompában és a gótika nemes belső bordázatában érvényesül, az árnyakkal kontúrozott tér fénytócsáiban. Egybeforrt házak egysége festői értelmezésében a prágai utcák ódon századait idézi, formákban az állandósuló időt. Az építészeti rendszer festői embléma a képi integráció érzékeny alaposságában. Azzá válik, azzá érik, azzá nemesedik. Ciklusában az ábrázolás testisége fokozatosan szublimálódik jelképpé, jellé.

Fischer Ernő magyar és világpolgár a szellemiség egyetemességében. Fényhimnusz a katedrális, nemcsak építészet és több a festészetnél is, maga a lélek. Leborul Fischer Ernő Prága varázsos időterében, hangzik a szín, olyan finom rezdülés a tónusok egybecsengése. Magában a városban és az ő művészetében is. Színes fény kormányozza képzeletét, így teremtődik a látványból látomás.

Rubljov-ban egy egészen más világ aranyló méltóságát ünnepli. A fekete töredékeken átsütő arany ragyogás bordó tűzben világító íveket, öblöket láttat, Klee emlékének tisztelgő képén könnyednek látszó, annál szigorúbb fegyelmű műgond érvényesül. Mindkét alkotásán a szellem nemzetközisége uralkodik a kazettás tér medres fészkeiben, a megszakadt vonalindák, futamok vágtájában, visszafogott megnyugvásában, színes idő, imádságos múlt és az új gondolkodás. Arany tűz, barna csönd, fekete bársony-pompa. A Pantokrator-ban Fischer Ernő Kelet misztériumát ízlelgeti, a festői tér kaleidoszkópszerű izgalmát, a vonalrendszer ritmusát.

A bibliai kör főszereplője Fischer Ernő művészetében is Jézus. Őt jelenti be az angyal, az ő története a Golgota, a Pieta, a Föltámadás és a Mennybemenetel, miközben úgy festi meg az evangélium állomásait kíntól örömig, hogy az üdvtörténet szenvedéstől kibontakozásig nyújtózó reményében mindannyiunkat részeltet. Az Angyali üdvözlet-ben a kék tisztaság uralja a nagy hír helyszínét, leheletszerű légiesség, ahol ez a fehér-kék-szürke csoport érzékenyen társalog egymással. A sejtett öröm derűs ősködében egy új Fra Angelico jelentkezik a színessé lombosodó hit friss áhítatában, mely maga a romlatlan remény.

Mit jelöl Fischer Ernő Golgota sorozatában? Azt, hogy mindannyiunk sorsa a Golgota. Csakhogy a tragédiát föloldhatjuk drámává, föltámadássá. Ezt a folyamatot a képsor érzékelteti, értelmezi, azt, hogy a Golgota az emberiség egyik és nem összes állomása. Mármár szép a borzalom Fischer Ernő ellenpontozásában, ahol a színek nyugalma béleli a riadó vonalsikolyt. A három függő test Golgota-környezet, ábrázolat, jel, folyamat, kibontakozás sötét árnyaktól a fényig, a ciklus végkifejlete az egyetemes üdvözület derű-irányába vezényli a világos tónusokat. A lét-test kínlódása átmeneti, a szín időtlenné terebélyesíti az időt. Jézus központi alakja maga a szelídség, a megbocsátás, olyan általánosított test a Golgota, dráma és távlat. Múlt. Jelen. Ahogy M.S. Mester Kálváriája a faág gömbölyded erezetével lágyítja a görcsbe rándult Krisztus-kezet, ugyanúgy Fischer Ernő színnel hangolja a derű jövő-irányába a kínlódásban oly erős mozdulatot. Mintha azt sugallná a kép reményt keltő színcsoportjával: Meggyógyul a halál. Kép alliterál a hittel. Ami a rajzolatot illeti, Fischer Ernő emblematikus változata a kivégzőhely brutalitását jelzi Rembrandt Mészárszékének utódaként.

A Pieta is az európai művészettörténelem nagy pillanata, melyről az avignoni és a keszthelyi Pieta is méltó idézet festményen és szoborban. Fischer Ernő képe az Ómagyar Mária Siralom nyomán is halad a megrázkódtatás áhítatával. Fischer Ernő gyöngyöző Pietáját 1985-ben festette a megrendülés játékosságával. Itt és a Mennybemenetelnél is a testi valóság átalakul a lélek korláttalan környezetévé. Tiziano látomásának folytatójaként a titokzatos tér légiesebb lesz, megfoghatatlanná szublimálódik egy még nem ismert új valóság.

Emlékeket idéz az antikvitásból, Achilles és Hektor ellentétes irányú hősiességét, melyet az idő békévé oldott és Orfeusz-Eurydiké alakját 1981-ből, ahol arany vonal fénylik a fekete tömbvonalakon. Kicsit megnyújtja az Árpádházi királyokat az izokefália törvényéhez is igazodva, megragyogtatva az idő által elmosódó figurákat. E merev nyugalom is egy század belső térképének festői idézete, ugyanúgy, mint a Kötéltáncos veszélytelen veszélyhelyzete, a Körhinta csipkésre szelidített szédítő forgása.

A Tengeri vitorlások képe is a nagy vállalkozásra utal. Azt a világot tárja föl a festő, ahol Kolombusz Kristóf, Heyerdahl és Fa Nándor járt, Hemingway öreg halásza és képletesen minden ember, aki el akarja érni a túlsó partot, az ismeretlen jövőt. Ez a képsor a kínai filozófia Tao-útjáról számol be a látvány kékes szürkékben pergetett morse jeleivel. A finomság mérnöki precizitással ötvöződik a színes rajzolatban, a gondolat itt is tisztázottan tiszta képben jelenik meg a képzelőerő eredményeként.

Intellektuális költőiség hatja át művészetét, minden alkotása szentély, ahogy Szentgyörgyi Kornél jellemezte törekvéseit. Valóban igaz Tamás Ervin szentenciája, "A szellem ünnepe" Fischer Ernő képi világa, ahonnan Dér Endre szavait kölcsönözve" Kozmikus zengésű dimenziók" szabadulnak föl. Színekkel, értelmes vonalkötegekkel hangzik e szemléletes némaság: nem történhet tragédia, mindennek, az Embernek, az Emberiségnek jövője van, mert határunk a határtalanság.

Tóthárpád Ferenc

Mottó

Napjaim – kis rózsafüzérgyöngyök –
elperegnek ujjaim között.
Morzsolgatva ábrándozom arról;
meddig tart a múlandó,
meddig az örök.

FISCHER Ernő

Pogány Gábor: Fischer Ernő kiállitása a balatonboglári kápolnában. = Uj Ember, XLVII.évf. 32.sz. 1991. aug.11. 6.p.

Balatonboglár, kápolna

2

FISCHER Ágoston Rómus

munkáiról

Juhász Ubai: Kecskemét város ezítéstátérete.
Kecskemét, 1998. 174–175.

[képek] 93-108.
et 1908-1909. évi
[képek] [Málnai Béla,

ítőművészetéről. 125

pipőkével. (Révész Béla
. 145-148.
z idei kiállításokon.
kiállítás, Műcsarnok:
on: A Magyar
ső kiállítása] 148-150.
pályázatának eredménye.

építkezések az angol

ülése. 151.
népművészetről.
ikke] 151.
.

vpályázata. 152.
pályázata. 152.

FISCHER Baldissár Zoïmus

- Nagytemplom Rivitelerője
- ún. „Normális" is Zola epitaje, 1785-89
- ref. tpl. átépítése 1787-90

Juhász Kván: Kecskemét vára építéstörténete.
Kecskemét, 1998. 174.

és 161-173, ill.
[]Sassy Attila] 174.,

ó] 174., 176.

ó. (A téli tárlaton
77-178.
lőiek. 178-179., 185-191.
és festészet. 180-184.,

2-196.
usos üveg meséi" című

09 november 7 - 1909.

Zrumeczky Dezső művei.

ítőművészetéről. 277-282.

-6. és 7-18. ill.
körül. [Lechner Ödön] 19

Lajos. 23-24.

FINTA JÓZSEF
Pest Megyei Hírlap '98. VI. 23.

„Perc-firkák" Európáról

Robot életem kevés gyönyörűségeinek egyike — mondja Finta József Európa-hírű építész "perc-firkáiról". Az építőművészről köztudott, hogy remek grafikus is. A Magyar Építészek Szövetsége Székházában útiélményeiről készült rajzai tekinthetők meg. Finta épül most megyénkben, Százhalombatta főterén a református templom

...yert

...erreira és Bum Kun Csa – már

kap a középpályáról.

Igazi csemege lehet a Skócia–Marokkó ki-ki mérkőzés. A skótok történetük során először jutnának tovább a csoportból, de ehhez az egy pont is kevés lehet. A kiváló küzdőszellemérről híres gárda Brazília ellen is megmutatta oroszlánkörmeit, Norvégiát pedig csak rossz helyzetkihasználása miatt nem

Irány a profiliga

Csank nekivágott

Hétfőn délelőtt 10 órakor gyűltek össze a Vác FC-Zollner labdarúgói öltözőjükben, hogy immár *Csank János* irányításával nekivágjanak a felkészülésnek a profiliga küzdelmeire. *Belák Gyula* technikai igazgatótól megtudtuk, hogy *Strausz László* még a tréning megkezdése előtt látogatást tett a csapatnál és elbúcsúzott játékosaitól. Csank János irányításával az eddigi keret majdnem teljes létszámban elkezdte az edzéseket, egyedül *Halász Sándor* hiányzott, aki családi problémái miatt csak csütörtökön kapcsolódik be a munkába. Az eddig kölcsönben lévő játékosok – *Burzi, Máté, Bábik, Csikós* – is megjelentek az első napon, csak *Szoboszlai* hiányzott, aki még a bajnokság során szerzett sérülését gyógyítgatja, de ő is hamarosan csatlakozik. Napi két edzéssel folyik a felkészülés, s jövő héten kedden a Palotás, szerdán a Dunakeszi VSE, míg pénteken a Tápiószecső ellen már mérkőzéseket is játszanak. Mindhárom találkozót Vácott rendezik este nyolc órás kezdéssel. A lejárt szerződéű játékosok közül *Schwarczcal* már szóban megállapodtak, míg *Hámori, Lévai, Kasza, Kriska* és *Andrássy* ügyében a héten ülnek tárgyalóasztalhoz. Halász, *Boda, Sándor* és *Kovács Péter* szerződését pedig megállapodásuk alapján újra kell tárgyalni. **(fekete)**

Hivatalos totónyeremények

A helyes tipposzlop: X, 1, X, 1, 1, 2, 2, 2, 1, 2, 1, 1, X, 2.

A Szerencsejáték Rt. tájékoztatása szerint a 25. fogadási heti Totó és Góltotó nyereményei a jövedelemadó levonása után a következők:

Totó: 13 plusz egy találatos szelvény 13 darab, nyereményük egyenként 277 982 forint, 13 találatos szelvény 52 darab, nyereményük egyenként 38 342 forint, 12 találatos szelvény 1 128 darab, nyereményük egyenként 1657 f...

Finta József

1931-ben született Budapesten
Végzettsége: Iparművészeti Főiskola
Tevékenységi területe: plakáttervezés, kiállítási grafika, fotó és fotográfika
Lakcím: 1064 Budapest, Izabella u. 65.

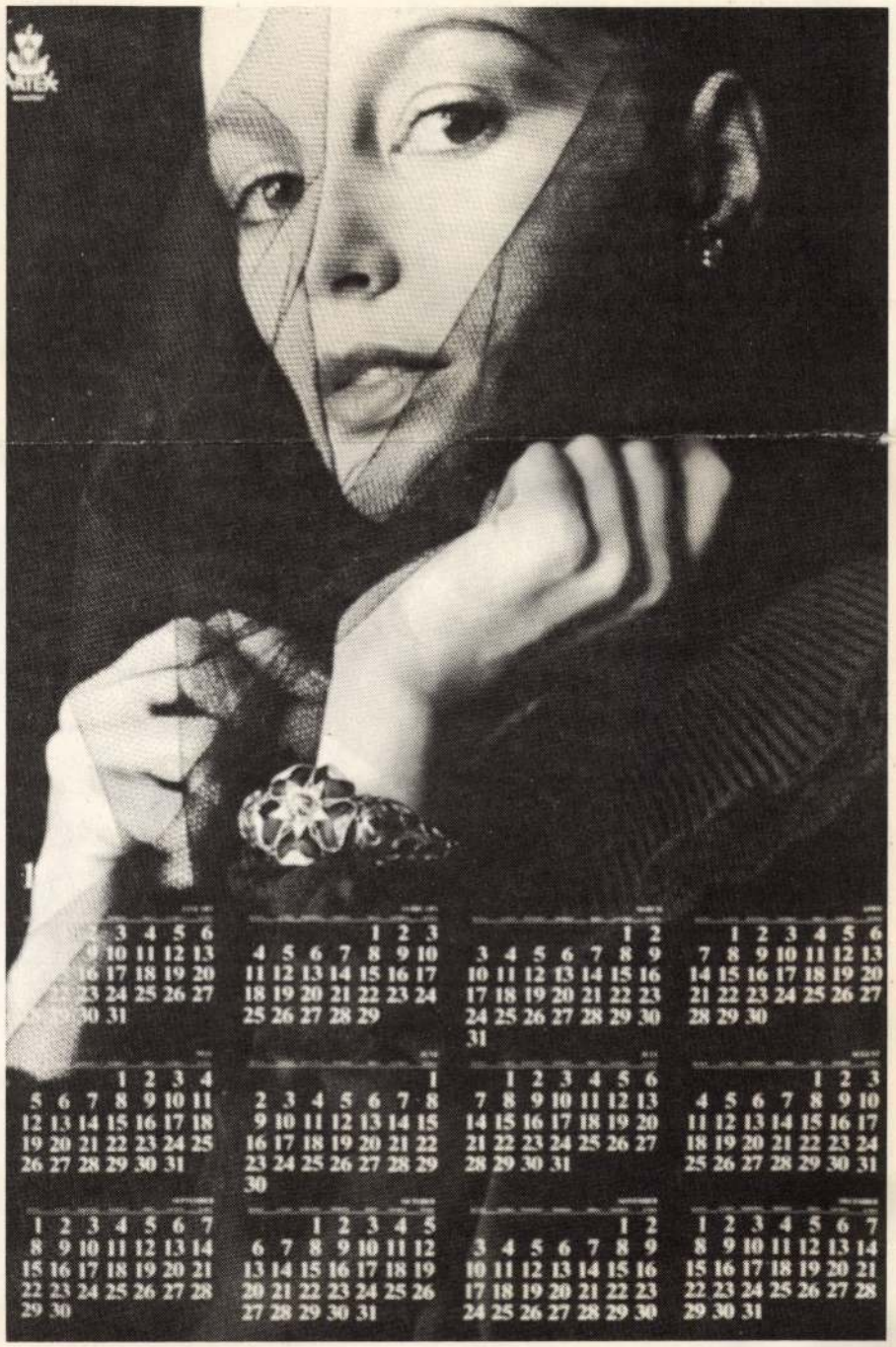

Fülöp Ilona

1949-ben született Orosházán.
Végzettség: Iparművészeti Főiskola
Tevékenységi terület: képgrafika
Lakcím: 5900 Orosháza, Hámán K. u. 16.

nemzetközi gyermekév
1979

ANTA JÓZSEF

Magyar Iparművész.
2003/4.

75. old.

H$_o$lott az igazság az vol
morgónak lennie /meg lehetett
volna/ és Kner Imrének nem kö
nyomtatnia, hanem amit én már
hiába - de nem ő tehet róla/
egyfelől nyomorgók, másfelől:
amire hivatottak! Ez pedig: t

I
gaz

Füle

Erik Asmussen kiállítása

KÓS KÁROLY TEREM A MÉSZ/MÉK SZÉKHÁZBAN, JÚNIUS 15–30.

Két éve, 85 éves korában halt meg Erik Asmussen, a svédországi organikus építészet dán származású nagy öregje. Az utolsó pillanatig dolgozott, halála előtt nem sokkal még összegző kiállítása volt Stockholmban, előtte négy évvel a svájci Goetheanumban rendeztek munkásságáról önálló tárlatot, az „Építészet mint beszélgetés" elnevezésű nemzetközi konferencia kísérő programjaként.

Erős formanyelvi elkötelezettsége dacára rendkívül sokoldalú alkotó volt. Dániában tanult, majd néhány évig itt dolgozott különböző építészirodákban. Ezzel párhuzamosan több munkát is végzett Stockholmban. 1960-ban végül itt nyitott önálló tervezőirodát, első nagyobb munkája az 1965–1967 között épült Waldorf-iskola, a Kristofer School volt. A következő években több gyógyító intézményt és iskolát épített, szellemi fogyatékosoknak is.

A järnai kultúrközpont és színház / *Cultural centre and theatre, Järna*

1967-től a järnai Rudolf Steiner Szeminárium építésze lett, ez egész további pályáját meghatározta. Tíz év múlva ide költözött, itt rendezte be irodáját is. Ebben az időszakban az általa tervezett bútorokat Európa-szerte kiállításokon mutatta be, nagy nemzetközi építészeti kiállítások állandó résztvevője lett. 1987–89-ben megrendezett kiállítása bejárta egész Európát, nagy sikerrel szerepelt Dániától Oroszországig és látható volt Budapesten is.

1991-ben Asmussen elnyerte a svéd király által adományozott Prinz Eugen-díjat, ami Svédországban a művészeknek kijáró legmagasabb kitüntetés.

A järnai alkotóműhely az organikus gondolat, az antropozófiai szemlélet szellemi központja, az itt munkálkodó Asmussenhez minden évben építészhallgatók tucatjai jöttek, hogy inspirációt merítsenek az ott folyó munkából.

1998-ban Asmussen ezekkel a szavakkal fogadta kiállításának közönségét:

„Rudolf Steiner, az antropozófia megteremtője a kulturális élet számos területén hatott a fejlődésre és hozott megújulást. Legismertebbek a Waldorf-pedagógia gyermeknevelési eszméi, gyógyászati elvei és a biodinamikus növénytermesztés tanai. Azt, hogy az antropozófia nem csupán elmélet, Steiner az építészet területén is bebizonyította, a dornachi Goetheanum megtervezésével és megépítésével.

Az organikus formanyelv és a Steiner által bevezetett építészeti felfogás ugyanazokat a törvényszerűségeket követi, mint maga a szerves természet a formáival és azok változásaival. „Azt, hogy nem a természet formáinak utánzásáról van szó, bizonyítja Steiner egy gyakran idézett kijelentése, amely világosan kifejti, hogyan hatnak rá a természeti folyamatok: Azáltal, hogy együtt élünk azzal, ami lefelé húz, ami fölemel, ami kerekedik, ami felületet alkot, ami boltozódik, ami megnyílik és ami zárt formákat alkot, azokkal a végletességekkel és erőjátékokkal találkozunk, amelyek a világot alkotják és amelyek hatására művészi alkotásunkban, képzelőerőnk segítségével, végtelen sok metamorfózist hozunk létre. Mindez nem mehet végbe belső elkötelezettség nélkül, mert rájövünk, hogy ennek a formavilágnak a titkaihoz csak akkor férhetünk hozzá, ha már annyira átformáltuk magunkat is, hogy nem csak mi magunk szólunk alkotásainkon keresztül, hanem mindaz, ami alkot és kifejezésre jut a világban. Az ilyen célkitűzés magas igényeket támaszt az építész képességeivel szemben.

Az építészet sokkal összetettebb, mint a többi klasszikus művészet, a festészet, a szobrászat, a zene vagy a táncművészet. Az építész munkáját számos külső körülmény befolyásolja: az építtető és a használó kívánságai és igényei, gazdaságosság, helyszín, környezet, hatósági követelmények, rendelkezésre álló építőanyagok, klíma, valamint a munkatársak és szakértők. Ezeket az egymásnak gyakran ellentmondó követelményeket is formáló erőként kell figyelembe venni."

Most a MÉSZ kiállításán a lezárult életművel találkozhat a látogató. Az 1987-es itthoni tárlat óta az organikus magyar építészet világsikert aratott, az irányzatot az akkorinál még szélesebb érdeklődés veszi körül. Izgalmasnak ígérkezik tehát a „pionír" épületeinek, terveinek áttekintése.

Rem Koolhaas nyerte az idei Pritzker-díjat

Az építészet rangos nemzetközi kitüntetését, az évente adományozott Pritzker-díjat 2000 tavaszán Rem Koolhaas holland építész kapta. A díj 1979 óta minden évben olyan kortárs építészt illet, akinek megépült munkái a tehetség, a képzelőerő és az elkötelezettség legmagasabb szintű ötvözetéről tanúskodnak, amelyek jelentős sikerek az épített emberi környezet és az ember harmonikus kapcsolatában. Az ünnepélyes díjátadás minden évben máshol történik. Ezúttal 2000 május 29-én igazi festői környezet nyújtotta a hátteret: a jeruzsálemi Régészeti Park, vagyis az a hely, ahol két évezreddel ezelőtt az építészet egyik nagy mítosza, a Salamon-templom felé mutató diadalív állott.

Az elbírálás a Nobel-díj odaítéléséhez hasonló, többlépcsős folyamat, melynek végén egy nemzetközi zsűri titkos szavazáson dönt, minden alkalommal több mint 40 ország mintegy 500 jelöltje közül.

Az 1998-ban díjazott Renzo Piano és a tavalyi győztes, Sir Norman Foster után az idén Rem Koolhaas lett a világ építészetének ily módon kiemelt egyénisége. A díjalapító Thomas J. Pritzker (a Hyatt szállodalánc elnöke) Koolhaast az új modern építészet prófétájának nevezte. A zsűri az építész gyakorlati tevékenysége mellett kiemelte publikációit és előadásait mint a jövő városi kultúrájának formálása irányában tett jelentős lépéseket.

Rem Koolhaas

Mondj öt házat!

EGY JÁTÉKOS SZAVAZÁS EREDMÉNYE

Az Új Magyar Építőművészet lapestjén, április 28-án a Centrál kávéházban felkértük a vendégeket, hogy játsszanak el a gondolattal, mely épületeket szeretik a legjobban a kortárs építészetből? A játék ötlete Kerényi Józseftől származik, és korábban megpróbáltuk a lapban közzétett felhívással megindítani az olvasók fantáziáját, de a kérdés akkor visszhang nélkül maradt.

A jó hangulatú, kötetlen vitákban és hozzászólásokban gazdag esten viszont a közönség – utólag megsaccolva több szakmán kívüli, mint építész – különösen aktívnak bizonyult. A beszélgetés közben kiosztott cédulákon a jelenlévők írásban megnevezhettek a jelenkori építészek munkái közül legfeljebb ötöt a kedvenc házaik közül. Tizenhét szavazat érkezett be, melyhez én is hozzáírtam a magam ötjét. A szórás elég nagy volt, kettőnél több szavazatot egyetlen épület sem kapott, és ezúttal összesen 61 ház került a listára (ahol tudtam, kiegészítettem az adatokat). Örömmel láttuk, hogy az ÚjMÉ szerkesztői az utóbbi években jól válogattak a hazai építészet eredményei közül: a közönségszavazatot nyert házak 90%-át korábbi lapszámainkban már részletesen bemutattuk.

Budakeszi református templom, építész: Basa Péter, 1999 /
Lutheran church, Budakeszi, architect: Péter Basa

Függelék

Érkezett szavazat a „csodálom, nem szeretem" kategóriában is, ebből szó szerint idézek:

„FINTA-MŰVEK (beszámítva a Tavernát, és a széria-hoteleket), az egykori Duna Intercontinentál mindenképp javallott." – és megnevezte még a Alag Center irodaházat (most Buda Center, szerepel az egy szavazatot kapott szeretettek között), majd

„nem folytatom, mert jobban szeretem a néhai Simplont" – írta játszótársunk. Ez utóbbi a bezárt Bartók mozi lakóházzal, Budapest, Bartók Béla út, építész: Preisich Gábor, Vadász Mihály, 1934.

Felemlíttettek még Román Ernő házai (pl. villa a Trombitás utcában vagy két épület Györgyi Dénessel a Markó utcában és a Honvéd utcában), valamint a Budaörsi reptér (Budapest, Kőérberki út, építész: Bierbauer Virgil, Králik László, 1937).

Ugyanezen a szavazólapon szerepel még egy megjegyzés: „ami nem jön be: Zalaváry (feltételezhetően az East-West Center irodaház a Rákóczi úton – a szerk.) illetve Makovecz háza a Szentkirályi utcában".

Mégegyszer köszönet mindenkinek, aki eljött és külön köszönet a szavazatokért. Remélem lesz még alkalom e játék megismétlésére, esetleg megújítására újabb ötletekkel.

■ VARGHA MIHÁLY

Íme a Centrál-lapest szavazásának eredménye:

Két szavazatot kapott összesen 9 épület:

- **Margit Center, Budapest,** Tölgyfa utca, építész: Vadász Bence, 2000
- **Hapimag Apartman ház, Budapest,** Fortuna utca, építész: Reimholz Péter, 2000
- **Magyar Fotográfiai Múzeum, Kecskemét,** építész: Boros Pál, 1991
- **MATÁV Igazgatási Központ,** Budapest, Krisztina krt., építész: Balázs Mihály, 1999 (pályázati terv: Török Ferenc és Balázs Mihály)
- **Apartman épület,** Budapest, Számadó utca, építész: Cságoly Ferenc, 1993
- **Városközpont, Szekszárd,** építész: Jurcsik Károly, 1971
- **Domus Áruház, Budapest,** Róbert Károly körút, építész: Lázár Antal, Reimholz Péter, 1974
- **Erdei iskola, Visegrád,** építész: Turányi Gábor, Földes László, 1996
- **Református templom,** Budakeszi, építész: Basa Péter, 1999

Egy-egy szavazatot kaptak a következő házak (összesen 52):

- **A Művelődés Háza, Sárospatak,** építész: Makovecz Imre, 1982
- **Róm.kat. templom, Halásztelek,** építész: Csete György, 1981
- **Evangélikus templom, Dunaújváros,** építész: Nagy Tamás, 1996
- **Novotel, Budapest,** Alkotás utca, építész: Finta József, 1982
- **Hotel Hilton, Budapest,** Hess András tér, építész: Pintér Béla, Sedlmayr János, 1976
- **Villa bővítés, Budapest,** Pasaréti út, építész: Tomay Tamás, 2000
- **Evangélikus parókia, Budapest,** Régi Fóti út, építész: Nagy Tamás, 1993
- **Schaár Erzsébet Múzeum, Pécs,** építész: Janáky István, Meditz László, 1991
- **Francia Intézet, Budapest,** Fő utca, építész: Georges Maurios, 1992
- **Buda Center irodaház, Budapest,** Hegyalja út, építész: Virág Csaba, Marillai Árpád, 1990
- **Családi ház, Törökbálint,** Petrik Adrien, 1999
- **Grand Hotel Corvinus Kempinski, Budapest,** Erzsébet tér, építész: Finta József, Puhl Antal, 1992
- **Villa, Budapest,** Szalonka utca
- **Magyar Szentek Temploma, Budapest,** Lágymányos, építész: Török Ferenc, Balázs Mihály, 1996
- **Gyaloghíd az M7-es autópályán, Törökbálint,** építész: Néveri Imre, 1967
- **Gyaloghíd az M7-es autópályán, Kápolnásnyék,** építész: Királyföldi Lajosné, 1967
- **Tátika étterem, Badacsony,** építész: Callmeyer Ferenc, 1962
- **Művelődési ház, Orgovány,** építész: Jurcsik Károly, Varga Levente, 1969
- **MÉMOSZ székház (eredetileg) – irodaház, Budapest,** Dózsa György út, építész: Gádoros Lajos, Perényi Imre, Preisich Gábor, Szrogh György, 1949
- **Hattyúház, Budapest,** Hattyú utca, építész: Nagy Ervin, 1998
- **Irodaház, volt Chemolimpex, Budapest,** Deák F. u., építész: Gulyás Zoltán, 1963
- **Sorházak, Budapest,** építész: Jurcsik Károly, 1977
- **Lakótömb, Budapest,** Madách Imre út, építész: Gulyás Zoltán, 1962
- **Lakóház dunai szárnya, Budapest,** Budai Vár, építész: Sedlmayr János
- **Gerbaud cukrászda, portál rekonstrukció,** építész: Gereben Gábor, 1983
- **Lakóház (sarokház), Budapest,** III. építész: Mónus János, 1994
- **Művelődési Ház, Nézsa,** építész: Reimholz Péter, 1988
- **Átriumház, Budapest,** Víznyelő utca, építész: Mónus János, Szőke Zsuzsanna, Nagy Sándor, 1993
- **Művelődési Központ, Mátészalka,** építész: Bán Ferenc, 1989
- **Villa, Budapest,** Detrekő utca, építész: Tomay Tamás, 2000
- **Kerámia Stúdió, Kecskemét,** építész: Kerényi József, 1976
- **Családi ház, Budapest,** Ellák utca, építész: Janáky István, 1994
- **Ericsson irodaház (eredetileg Radelkis), Budapest,** Laborc utca, építész: Csikvári Antal, 1973; átépítés: 1997
- **Üdülőtelep, Alsópáhok**
- **Evangélikus templom, Balatonboglár,** Nagy Tamás, 1999
- **Bank (eredetileg villa), Budapest,** Pasaréti út, építész: Rimanóczy Gyula, 1933 ill. Dévényi Tamás, 1998
- **ITC irodaház, Budapest,** Bajcsy-Zsilinszky út, építész: Finta József, 1989
- **Trafó Kortárs Művészeti Központ, Budapest,** Liliom utca, 1998
- **Centrál kávéház újjáépítés, Budapest,** Irányi utca, építész: Gereben Gábor, Pataky Dóra, Iványi Mónika, 1999
- **Időkerék, Budapest,** Dózsa György út (megvalósítás alatt), építész: Janáky István, 1999
- **Ravatalozó a Farkasréti temetőben, Budapest,** Németvölgyi út, építész: Makovecz Imre, 1977
- **Mai Manó Műteremház rekonstrukció, Budapest,** Nagymező utca, építész: Szántó Tibor, Baliga Kornél, 1998
- **Lakóház homlokzat átépítés (kivitelezés alatt), Budapest,** Fejér György utca, építész: Zagyvai András
- **Bárka Színház, Budapest,** Orczy kert, építész: Nagy Bálint, 1999
- **Régi utcák újjáépítése Óbudán**
- **Déli Váci utca kialakítása sétálóutcává**
- **Közép-Európa Egyetem (CEU), Budapest,** Nádor utca, építész: Iványi László, 1996
- **Róm. kat. templom, Vaja,** építész: Golda János, 1987
- **Pázmány Péter Katolikus Egyetemi Campus,** Makovecz Imre és a Makona Műterem, 1995-től
- **Mogyoróhegyi létesítmények, Visegrád,** építész: Makovecz Imre, 1984
- **Uszoda, Eger (kivitelezés alatt),** építész: Makovecz Imre
- **Kortárs Művészeti Intézet, Dunaújváros,** építész: Juhász Péter, 1998

PANNONIA MED HOTEL
SOPRON

Eredeti formájában 1994-ben újjáépített
100 éves szálloda, étterem, hagyományaival
és korszerű szolgáltatásaival
várja vendégeit !

H-9400 Sopron, Várkerület 75.
Tel.: (36) 99/312-180
Fax: (36) 99/340-766

Mint a kuratórium megfogalmazta, a tábor alapcéljának megfelelően nyilvánosan hívja írótársait a mostani tokaji írók századunk meghatározó eseményeit és az ezekre reagáló szellemi életet. A tanácskozást az alapítványok és az irodalom szabolcsi alkotó is meghívást kapott. A tábort az új gimnázium és kollégium épületében rendezik meg.

számítanak. A vendégeknek a naményi művelődési központ ad otthont.

Kortárs festők a Hotel Koronában

A nyíregyházi villámtárlat következő állomásai: Győr, Szolnok, Kaposvár

Matits Ferenc

Nyíregyháza — Rendkívüli képzőművészeti rendezvénynek adott otthont a Korona Szálló a napokban, amikoris a Kodály Teremben 14 kortársművész 38 festményét állították ki.

Alapításának 5. évfordulójára az ÁB-AEGON Általános Biztosító Rt. a hazai viszonyok között példátlan ünnepségsorozatot rendezett. Itthon először május 5-én Budapesten az Operaházban a jubileumi vállalati ünnepség alkalmával mutatták be a hazai festészet legjavát felvonultató kollekciót. A rendhagyó módon csupán néhány óráig megtekinthető vándorkiállítás nyíregyházi felállítása előtt Egerben járt. A következő villámtárlatok Győrött, Szolnokon, Kaposvárott és Kecskeméten lesznek.

A magyar festők derékhadát reprezentáló együttes nesztora, az immár klasszikusnak számító *Bartha László* (1908) legfrissebb — 88 évesen festett — művekkel szerepel. *Fischer Ernőtől* (1914) a szegedi tanárképző főiskola rajz tanszékének nyugalmazott professzorától három kifinomult színvilágú művet láttunk. *Bér Rudolf* (1924), *Bartl József* (1932), *Szily Géza* (1938), *Lukoviczky Endre* (1939) munkái kiforrott, egyedi stílusukkal hívják fel magukra a figyelmet. Az utóbb említett mester Száll a kakukk a fészkére című kis méretű festményének sárgájában különös rendszerben elhelyezett idomok kötik le figyelmünket. *Berki Viola* (1932) lírai Odaát című olajképe antik hangulatú, reprezentatív kompozíció. Másik két műve nem a monumentális irányultságú, hanem aprólékosan kimunkált, színgazdag narratív alkotások. *Galambos Tamás* (1939) érdekes naiv-metafizikus kompozíciói közül az Odüsszeusz és a szirének című emelhető ki. *Zombori László* (1937) hatásos Kövület című művének elkészültét egy őskori hal lenyomata inspirálta.

Tárlatnézők a kiállításon Harasztosi Pál felvétele

Utoljára négy festőművész alkotásait hagytuk, melyek az egyébként nagyon jó válogatás legrangosabbjai. *Váli Dezső* (1942) pasztózus zöldben úszó sejtelmes műteremrészletei finom ecsetre vallanak. Hasonlóan mesterien differenciál a lényeges és lényegtelen között *Somos Miklós* (1933), mint láthattuk Kézenfogva (1981) című festményén. Somos A képmutatás kora (1991) című kifejező, szuggesztív alkotása, síkban elcsúsztatott keretekkel érzékelteti az emberek különböző világainak tereit és a közöttük levő láthatatlan határokat. A szellemesen tálalt tartalomhoz visszafogott színhasználat és elegáns, lényegre törő ábrázolásmód társult. *Fóth Ernő* (1934) Olaszországi emlék című kompozíciója szobortöredék és tengeröböl dekoratív elegyítésével áll össze képpé. *Szikora Tamás* (1943) városunk tehetséges szülötte saját projektjén továbbdolgozva, dobozkompozíciókkal jelentkezett. Dobozok régi könyvborítón című applikációja, valamint Két alak ellentétes árnyékokkal című képe izgalmas tudati művek. A kiállításokat követően a képekből, — mint *Heit Gábor* PR-igazgatótól megtudtam — 13 darabot a biztosító társaság megvásárol. Maguk a műalkotások az rt. székházban tekinthetők majd meg. Reméljük e rendezvény példáján felbuzdulva — országos, illetve regionális szinten — más pénzintézetek is fokozni fogják a képzőművészet szponzorálását.

FISCHER ERNST

Finta József

Díjat nyert a párizsi miniatűrkiállításon, a Cannes-i miniatűrkiállításon, Karlovy Varyban, Los Angelesben.

A Hét, 1973. dec. 7. 4. elf. 49 sz. 9 p.

Finta József

1959-ben vett részt először plakátkiállításon. Tagja a Tizenegyek csoportjának, s 11-ren állított ki Bp-en; részt vett a New York-i tipográfiai kiállításon.

A Hét, 1973. dec. 7. 4. elj. 49 m. 9 p.

MDK.

Finta József

Kiállitási kritika

Müvészet 1967 márc.p.39.

Fajta József
grafikus

M.D.K.

A Kulturális Kapcsolatok Intézet-
ében a kiállításon részt vett.

Frank János: Grafika az épületben, 1965
Élet és Irodalom, 1965. jul. 31 - 8 lap

Finta József
grafikus

M.D.K.

Az idegenforgalmi plakát
pályázat II. díját nyerte.

—: Hírek
Művészet, 1964. junius – 44 lap

Fiuta József, grafikus MDK

Második díjat nyert.

– : Magyar idegenforgalmi plakátkiállítás nyílik 7. l.

NÉPSZABADSÁG, dp. 1964. ápr. 25.

Finta János

II. díjat kapott az idegen forgal mi plakátpályázaton (4000 ft)

Négmann, 1904, ápr. 25, 4 oldal

Finta József
grafikus

M.D.K.

Az IBUSZ és a MEDIMPEX
számára készít plakátokat

P. Brestyánszky Ilona: Alkalmazott grafikai kiallt
Művészet, 1964. junius - 41 lap

Finta József

Grafikus. Művei kiállítva a Kulturális Kapcsolatok Intézetében.

cuclitve.

Népszava, 1964 ápr. 4. 8. lap.

Finis Josef

MDK

Finta József
grafikus

A „Sajtó-grafika" kiállításon
nem vett.

Frank János: Sajtó-grafika
Élet és Irodalom, 1964. április 18-8 lap

Finta József
grafikus

M.D.K.

A Mátyás-templom gótikus
tornyát ábrázolja fabrigasían,
amit a Kulturális Kapcsolatok
Intézete kiállításán mutatott be.

Frank János: Idegenforgalmi plakátok
Élet és Irodalom, 1964. május 9 - 8 hep.

M.D.K.

Finta József
grafikus

B.N.V.-on grafikai művei
sikert arattak.

(Kuckaa): Láthatatlan műveket?
Élet és Irodalom, 1964. május 30-8 lap

Finta József grafikus M.D.K.

Résztvett a kiállitésen

/fl/: Sajtógrafikák kiállitása

Magyar Nemzet 1964. április 18. 4. l.

Finta József grafikus

Szerepel az „Emblématerek 1969" c. kiállításon

Magyar Nemzet 1969 december 17
4. old.

MDK.

Finta József

Kiállitási kritika

Élet és Irodalom 1967 máj.13.

Finta József, grafikus

Kiállít a KKI-ben.
(Megemlítve: Fabulon-plakátjai.)

P. Szűcs Julianna: Grafika '71

7.

Népszabadság, Bp. 1971. dec. 30.

Finta József

grafikus részt vesz a bélyegtervkiállításon.
(kulturális Kapcsolatok Intézetének Dorottya utcai kiállítóterme. 11 grafikus állított ki.).

Finta terve mézeskalács-huszárt ábrázol, a halasi csipke-bélyegsor stílusában.

Bélyegtervek kiállítása (KA)

Magyar Hírlap, 1969. január 14. 9. l.

MDK

Finta József

Csomagolási ötletek kiáll. 1967. Kultint.

mdk

Finta József grafikus

munkái val részt vett a naptár díszítés" kiállításon / Kulturális Kapcsolatok Intézete /

/. Három kiállítás.

Népszava, 1963, nov. 10.

12. l

Finta József
Grafikus

M.D.K.

Szilvasyval közös plakátja a „Nem"
a fasizmus ellenszól.

Szamosi Ferenc: IV. Magyar Plakátkiállítás a Műcsarnokban

Művészet, 1944 március – 44 l.

Finta József MDK

Szerepelt a Kulturális Kapcsolatok Intézete kiállitótermében az Országos Idegenforgalmi Tanács és a Magyar Képzőművészek Szövetsége által rendezett kiállitáson és

második dijat nyert.

--: Magyar idegenforgalmi plakátkiállitás nyilik.

NÉPSZABADSÁG 1964 ápr. 25

M.D.4

Tinta József
Grafikus

Ujszerű fotótechnikai műveletekkel
kereskedelmi plakátokat készít.

Iranosi Ferenc: IV. Magyar Plakátkiállítás a Műcsarnokban,
Művészet, 1962. március — 45 l.

Finta József

Többekkel együtt emblématerveket mutatott be a KKT Dorottya utcai kiállítótermében.

Magyar Grafika, 1970. 2. sz. 45. l.

Finta József

Kerepel a bélyegtervek kiállításán

K. A.: Bélyegtervek kiállítása

Magyar Hirlap 1969 I. 14, gold

Fiuta József

Grafikus, részvett a Design '68 kiállításon.

Bakó G. Gyula: Design '68; Ipari Művészet, 1969. 1. 48. l.

M.D.K.

Finta (?)

1958-as turkevei kiállitását emliti

Csengeryné Nagy Zsuzsa: A Magyar Nemzeti Galéria az 1957-58-as években,

A Magyar Nemzeti Galéria Közleményei,

1960. II. sz. 125. old.

M.D.K.

Finta szobrász

Amerikában halt meg és „világhírű" műveinek anyagát szülővárosára, Túrkevére hagyta. Szerző szerint az utazók figyelmét fel kellene hívni a túrkevei Finta-hagyatékra, melynek bemutatására modern kiállító csarnok épül a múzeum udvarán.

JÁSZKUNSÁG; Szolnok, 1965. XI évf. 4. sz.
177. old.

Finta József

Reklámgrafikai. művekkel szerepel a „Design 68" kiállításon a Műcsarnok ban

t. j.: Design 68

Magyar Nemzet 1968 XII. 30

Finta József

Dombornyomásu bélyegtervé

szerepel a bélyegtervek kiállításán

a Kult. Kapcsolatok Intézetében

N.N.: Bélyegtervek bemutatója

Néphabadság 1969 I. 17

Finta József

Szerepel a bélyegtervek kiállításán a Kult. Kapcsolatok Intézetében

N. N.: Bélyegtervek kiállítása

Négyszabadság 1969 I. 12

MDK

Finta József, grafikus

szerepel.

–: Bélyegtervek kiállításán 13

Népszabadság. Bp. 1969. jan. 12.

MDK

Fiala József, grafikus

Kiállít

Két kiállításról

— : Bélyegtervek bemutatója 7

Népszabadság. Bp. 1969. jan. 17.

Finta József

„Méreskalás kuszálja" (eml.)

szerepel a bélyegtervek kiállítosán

a Kult. Kapu. Interetében

Sipos Tamás: Bélyeggyűjtőknek

Fejérmegyei Hírlap 1969 II.1

Finta József

Grafikus, részt vett a Kulturális Kapcsolatok Intézetének kiállítóhelyiségében Csomagolásesztétika címmel rendezett kiállításon.

Ernyei Gyula: Csomagolásesztétika. – Ipari Művészet, 1967. 2. sz., 74. l.

Fiuta József

Zárt-vett a „Design 68" c. Ziolli-

táson - emlitve.

Magyar Nemzet 1968
dec. 30

Finta József

emblématerv (repr.)

Emblématerek kiállítása 1968. kiáll. cat.
Bev.: Ernyei Sándor

Pinta József

a Gyesti Kulturális Központok Szegedében megnyílt kiállítás alkalmával mutatta be műveit

Bauer Jenő: Gondolatok, alkalmazott grafikai kiállítás. „Művészet" folyóirat. Gyest, 1968. febr. 2. p.

281.

Finta József

Szerepel az embléma kiállításon a Kult. Kapu. Interetében

Ambrus Tibor: Láttuk, hallottuk

Rádió 1969 XII. 19

Finta József

Kerepel az embléma kiállításon a Kult. Kapu. Intézetében

Ambrus Tibor: Láttuk, Lallottuk

Rádió, 1969 XII. 19

Fiuta József
grafikus

A Kulturkapcsolatok Intézetében
lévő tárlaton nézte meg.

Vadas József: Emblémák
Művészet, 1970. március – 44 kép

Finta József

Szerepel az alábbi tárlaton a Kult. Kapcsolatok Intézetében

(Fedor): Embléma tervek 1969

Magyar Nemzet 1969 XII. 17

Finta József grafikus M.D.K.

Részt vett a kiállitáson

Slavenski: Balkanofónia

Z erkovitz-operettek

H aydn

Flórián László: Hanglemez-grafikák kiállitása

Magyar Nemzet 1963. május 7. 4.1.

M.P.I.

MDK

Finta József

Szerepelt a KulturálisKapcsolatok Intézetének Dorottya utcai termében rendezett kiállitáson.

Mátyástemplom tornyának fototrükkös ábrázolása.

Frank János: Idegenforgalmi plakátok.

Élet és Irodalom. 1964 aug. 9.

Finta József

"Plakátok - csak a Mücsarnokban" cimmel ir Szabó György a hatodik Országos Plakátkiállitásról.
A müvész plakátján "egy derüs tekintetü..de marcona bulldog hasal egy félakton"-mondja a kritika, frappánsnak nevezve a müvet, a "Fabulon-krém" szellemes reklámját, melyet "öntevékenyen kinálgat" több müvész, ugyancsak a tárlaton és nem az utcán, ahol a helye volna...

Élet és Irodalom, Bp. 1972. ápr. 1.
XVI. évf. 14. sz. 13. lap.

Fiúta József

Fabulon-sorozata szerepel a VI.
Országos Plakátkiállításon a Műcsarnokban

Magyar Nemzet 1972 március 26 9.old.

Finta József

Emblématerv, repr.

Emblématervek kiállítása, 1969.

Finta József, grafikus

MDK

Fel a kalappal c. plakátjáért

II. díjat kapott.

-: Átadták a díjakat „Az 1966. év legjobb plakátjai" alkotóinak 13

Népszabadság, Bp. 1967 ápr. 23.

MDK.

Finta József

1967-ben plakátdijat nyert

Népszabadság 1967 ápr.23.

Fintor József
Grafikus

M.D.K

A Kulturális Kapcsolatok Intézete rendezett „Ismeretlen ötletek" című kiállításon vett részt.

Szabó György: Grafikai pályakezdők,
Élet és Irodalom, 1967. május 13 - 8 kép.

MDK.

Finta József

Kiállitási hiradás

Szocialista Müvészetért 1966 aug.

MDK.

Finta József

Kiállítási hirdetés

Szocialista művészeti 1966 aug.

Finta József, grafikus MDK

szerepel a „Grafika az építészetben, 1965." c. kiállításon.

(f.f.): Művészet a falakon 2

ESTI HIRLAP bp. 1965. júl. 24.

Finta József, grafikus M Dk

Réntven a kult. kapcsolatok intézetében megrendezett grafikai tárlaton.

T: Három új kiállítás a főnárosban 8. l.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1963. nov. 10.

M.D.K.

Finta József

"Dombornyomott mézeskalács huszárjá"-t bravuros ötletnek és igen szépnek találja Perneczky Géza: "Bélyegtervek" cimmel közölt kritikájában, mely a Kulturális Int. Dorotytya utcai termében rendezett kiállitásról számol be.
Képzőmüvészet c. rovat.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. január 25.
XIII. évf. 4. sz. 8. lap

Finta József

Szerepel a Kult. Lapis Intérete kiállításán

N.N.: Reklámgrafikusok kiállítása

Typographia 1970 I.1

Finta József

Szerepel az emblema-terrel)
kiállítása a Kult. Kaps:
Intéretében (1969 XII. 13)

Meghívó

MIK.

Finta József

Kiállitási meghivója

MDK

Finta József

Hanglemez grafika kiáll. 1963.

M.D.K.

Fónta József
fotós

Fotómagyitásai érdekesek és szellemesek.

Bauer Jenő: 5. Magyar Plakáthiállítás
Művészet, 1967. március – 38 lap.

M.D.K

Finta József
grafikus

Részt vett a Kulturális Kapcsolatok Intézetének kiállításain.

Franek János: Grafika az építészetben, 1965
Élet és Irodalom, 1965. július 30 - 18 lap.

Finta József, [kobrász? grafikus] MDk

Csupán betűket rendez kompozíciába egyik építészeti célú domborművében. (Kult. Kapcsolatok Intézete.)

Rózsa Gyula: Könnyed kiállítás – tanulságokkal

8.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1965. aug. 4.

Finta József grafikus M.D.A.

Munkái a Kulturális Kapcsolatok Intézetének sajtó-grafikai kiállításán

Magyar Nemzet 1954. április 4. 13.l.

MDK

Finta József, grafikus

Szerepel az 1964-es

Sajtógrafikai kiállításon.

— : Sajtógrafika 2.

ESTI HIRLAP, 1964. okt. 1.

Fiala József

Fiala Medimpex plakátjait
mutatja be.

P.Prestyánszky Ilona: Alkalmazott grafikákról....
Művészet, 1975.augusztus - 26.oldal

Finta József

a fotós-grafikás kategoriában nyert dijat
Megyegző c. alkotásával.

Magyar Hirlap 1975 132/6

Bojár:Plakátok,tanulságok

Finta József

a Kulturális Kapcsolatok Intézetének Kiállítási Termében rendezett „Hétköznap" c. grafikai kiállításon szerepelnek a művész munkái

Meghívó

1975. jan. 24.

Finta József

Grafikai másodosztályba járt, de főiskolát nem végzett. Támogatói Koffán Károly, Konecsni György volt.

A Hét, 1973. dec. 7. 4. évf. 49sz. 9p.

Finta József, grafikus

Szerepel a 3 ország kiállításán.

↓

Rózsa Gyula: Mori plakát M. 8.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1974 szept. 15.

Fiúta József

Grafikus

Miskolc

---:Kiállítási naptár.

Művészet,1975.január - 49.oldal

MDK

Finta József, grafikus

III. díjat nyert.

– : Plakát művének kitüntetése 2

ESTI HIRLAP Br. 1967. ápr.

MDK

Finta József

Sajtó-grafika ki állitás 1964.

1

MDK

Finta József

Naptár-grafika kiáll. 1963.

EA ..... ltsz. Gyűjtés

MDK

Finta József

Magyar plakát 66. 5.m.plakát kiáll. Műcs. 1966.dec.

tés helye: .....

Finta József, grafikus

L: Máté András

-: □ Falra hányt borsó 2.

Esti Hirlap,

Bp. 1978 márc. 2.

Fineta
Graffius

M.D.K

Innertek az idegenforgalmi
és Nemzetközi Vásárral kap-
csolatos plakatjai

Bauer Jenő: Az elmult 20 év plakátcsinése Magyar
Nyomdaj

Művészet, 1965. február – 3.5 kap

P.T.O.

Finta
grafikus

M.D.K.

Munkával részt vett a BIV-en.

Bartha Éva: Utószó a Budapesti Spari Vasár grafikáihoz
Művészet, 1962. november — 36 lap

Fintea
Grafikus

MDK

A nerszámipari csarnok egyik
hátsó falát dekorálta.

Láncz Sándor: Grafikai és térhatása a vásáron
Élet és Irodalom, 1962. május 26 – 12 lap

Finta M.D.K.

Plakátokat tervez

Pogány Ö. Gábor: Az elmult 20 év palktáttermése Magyarországon

Művészet 1965. febr.

Finta József, grafikus

L: Papp gábor

Rózsa Gy.: Csikós, jón oszlop lábakon 13.

Nipszabadság, Bp. 1978 ápr. 16.

Finta József

Kiosztották „Az év legjobb plakátjai" címet szerdán a Térnek Klubban.
A művész plakátját ítélték legjobbnak a fotógrafikai plakátok közül.

Magyar Nemzet, 1975. ápr. 4.

Fűrtös József

Méltatás

— : Képek a Rádió sorozatához.
Új Tükör, 1977. december 11 - 27. lap.

Fiala József grafikus

(Bp. 1931-

Címe: 1064 Bp. Izabella u. 65.

Plakátkészítéssel, könyvillusztrációval, fotózással és fotográfiával foglalkozik. Az Iparművészeti Főiskola tanára.

Dókéscsabai Alkalmazottgrafikai Biennálé
Plakátkiállítás, Munkácsy Múzeum, 1976. IV. 2-V. 28.
-Katalógus a könyvtárban-

Finta József grafikus

„Fabra hányt borró" c. grafikai kiállítás nyílik márc. 2-án a KKI kiállítási termében. E kiállításon szerepel tizenegy grafikus alkotása, – köztük a művészé is

Meglúvó

1978. márc. 2.

Fiat József

1969. jan. 11.-én nyílik meg a bélyegtervek kiállítása a Kulturális Kapcsolatok Intézetének kiállítási termében, melyen a művész művei is szerepelnek.

Megjövő

1969. jan. 11.

Finta József, grafikus

Papp Gábor grafikusművész és baráti-munkatársi köre évente egyszer kiállítást rendeznek a Kulturális Kapcsolatok Intézetében, a mostani kiállításon a művész munkái szerepelnek: újfent szép női combokat és egyebeket mutat. (a kalligráfia a comb felső részén található). (emlitve)

H. Gy.: Kalligráfia és Tipográfia, Tükör, Budapest, 1977. ápr. 17.

Finta József

Részt vett a „Kalligráfia és Tipográfia" című kiállításon.

H. Gy.: Kalligráfia és tipográfia. Fáklya, 1977. április 17 – 4. l. lap.

Finta József, [ ]

Részt vesz a Budapesti Centenáriumi Kiállításon.

—: Hír 8.

Népszabadság, Bp. 1972. dec. 17.

Fluta József

Pla kátjai szerepe lnek "Az év legjobb plakátjai" c. kiállitáson az Ernst Muzeumba n

Magya r Nemze t 1973 május 13

4.old.

Plakát

Finta József:
Rusalka, film
MPX 84

1963 M. H. Arch.

Plakát

Fruta József
az Aranyfog, film,
59 x 84

1963. M-H-Arch.

Illustráció

Fruta József:
aranyfog c. film
ker

1960

Illustráció

Fiúta József:
Kunalka, film,

1963

Katalógus

Finta József:
Ember a fotó mű vé-
szetben

1963 M. H. Ach.

Mappát

Fritz József:
Az utolsó ítélet,
film. 59 x 84
1963. M. H. Arch.

Prospektus

Finta József:
Medium pex

1963

Plakát

Fritz József:
A gyilkos és a lánya
film, 59 x 84,

1963. M. H. Hrch.

Sajtógrafika

Fiúta József:
Dunalka, film,

1963

Plakát

Fülöp József:
Nem ze thőri fotó-
ki alli tás, 59x84

1963. M. H. Arch.

yajtografika

Fenta József:
aranyfog c.
filmhez

1963

Fluta József

szerepelt s Kulturális Kapcsolatok Intézetének
kiállítótermében rendezett POSTER kiállításon

Katalógus a könyvtárban

Kiállitási Intézmények, Magyar Hirdető 1976. Bp.

Finta József

"Poszter vagy Pótszer?" cimmel Vadas József számol be a Kulturális Kapcsolatok Intézetének kiállitótermében bemutatott müvekről. Reklámgrafikusok közös tárlatán szerepelnek: Balogh István, Darvas Árpád, Ernyei Sándor, Finta József, Görög Lajos, Heinzelmann Emma, Kemény György, Máté András, Papp Gábor. Schmal Károly, Szilvásy Nándor, Zelenák Crescencia.
A Vadas-cikket lásd: Papp Gábor nevénél!

Élet és Irodalom, Bp. 1976. juni. 5.
XX. évf. 23. sz. 12. lap.

Finta József

A Kulturális Kapcsolatok Intézetében Kiállítás '72 címen grafikusaink egy 1963-ban alakult csoportja rendezte kiállítását, melyen „Pest-Buda és a tanácsi bürokrácia egyesítésének 100 éves évfordulójára" összekötözött stempliket tesz főszereplőivé. (említve).

Bojár Iván: Kiállításról kiállításra.
Magyar Hírlap, 1972. dec. 20.

Finta József

a Kulturális Kapcsolatok Intézete-
nek kiállítótermében dec. 16.-án
nyílik meg kiállítása, 13 mű-
vével közöljük.

Megjövő, 1942. dec. 16.

Finta József
grafikus

A művész plakátjai a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményében találhatók.

P. Brestyánszky Ilona: Az utca művészete...
Művészet, 1974. jelmus - 4 lap.

Fluta József

említve, mivel szerepel a "Pappolunk" c. kiállításon a KKI Dorottya utcai kiállítótermében.

Szabó György cikkét lásd: Papp Gáborról!

Magyar Nemzet 1981.II.21.

Finta József, grafikus

L: Papp Gábor

Vados József. Tsub: Keveseb 13

Élet és Irodalom, Bp. 1983. ápr. 22. XXVII/16

Tinta József, grafikus

L: Bakos Tihón

Vadas József: Reklámot a reklámnak 13

Élet és Irodalom Bp. 1983. jún. 17. XXVII/24

Fiuta József, grafikusművész
a Kulturális Kapcsolatok Intézetének kiállítótermében megnyílt a „Tegnap után" című grafikai kiállítás, melyen a művész művei is szerepelnek.

Láttuk, hallottuk...
1980. V. 9. Kossuth 17.35 /Áné/.

Finta József, grafikusművész

A Nemzeti Galériában megnyílt a múlt év legszebb plakátjainak kiállítása. – a 3 fődíjon kívül 6 nívódíjat is kiosztottak. a művész szemüveges nő-je a külkereskedelmi kategória nívó-díjasa. (említve).

Déli krónika.

1979. III. 9. Kossuth 12.00 (Gné).

Fiuta József

Müveivel szerepelt a "Falra hányt borsó" c.grafikai kiállitáson a KKI kiállitótermében 1978 márciusában

-katalógus a könyvtárban-

Finta József

A szerző kiemeli a fotódíjazással készített aktos-kutyás plakátot; a kereskedelmi reklám iskolapéldája.

Szentes Lajos: VI. Országos Plakátkiállítás; Ipari Művészet 1972/3. sz. 18. l.

[Fiuta József]

Fabulon; plakát

Ipari Művészet 1972/3. sz. 19. l.

Finta József
Grafikus

„Plakát" (repro) 1974

Ivy Endrené: A jubileumi Plakátkiállítás
Művészet, 1975. május – 24 oldal

Finta József

szerepelt a jubileumi plakátkiállitáson
a Szépmüvészeti Muzeumban.

Magyar Hirlap 1974 85/6

Finta József

P. Brestyánszky Ilona: Alkalmazott Grafikánkról...
Művészet, 1975. augusztus - 26 oldal.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Finta József

NÉPSZABADSÁG
1965 JUN 9.

— **A Rizzioli olasz kiadóvállalat az** idén ismét megrendezte a napilapok és folyóiratok hirdetéseinek nemzetközi versenyét. A zsűri a magyar folyóiratokban megjelent hirdetések közül a MEDIMPEX egyik gyógyszerajánlatát, Finta József grafikusművész munkáját találta a legsikerültebbnek. Az ezért járó díjat a Presto külkereskedelmi propagandavállalat vezetői kedden adták át a MEDIMPEX megbízottainak.

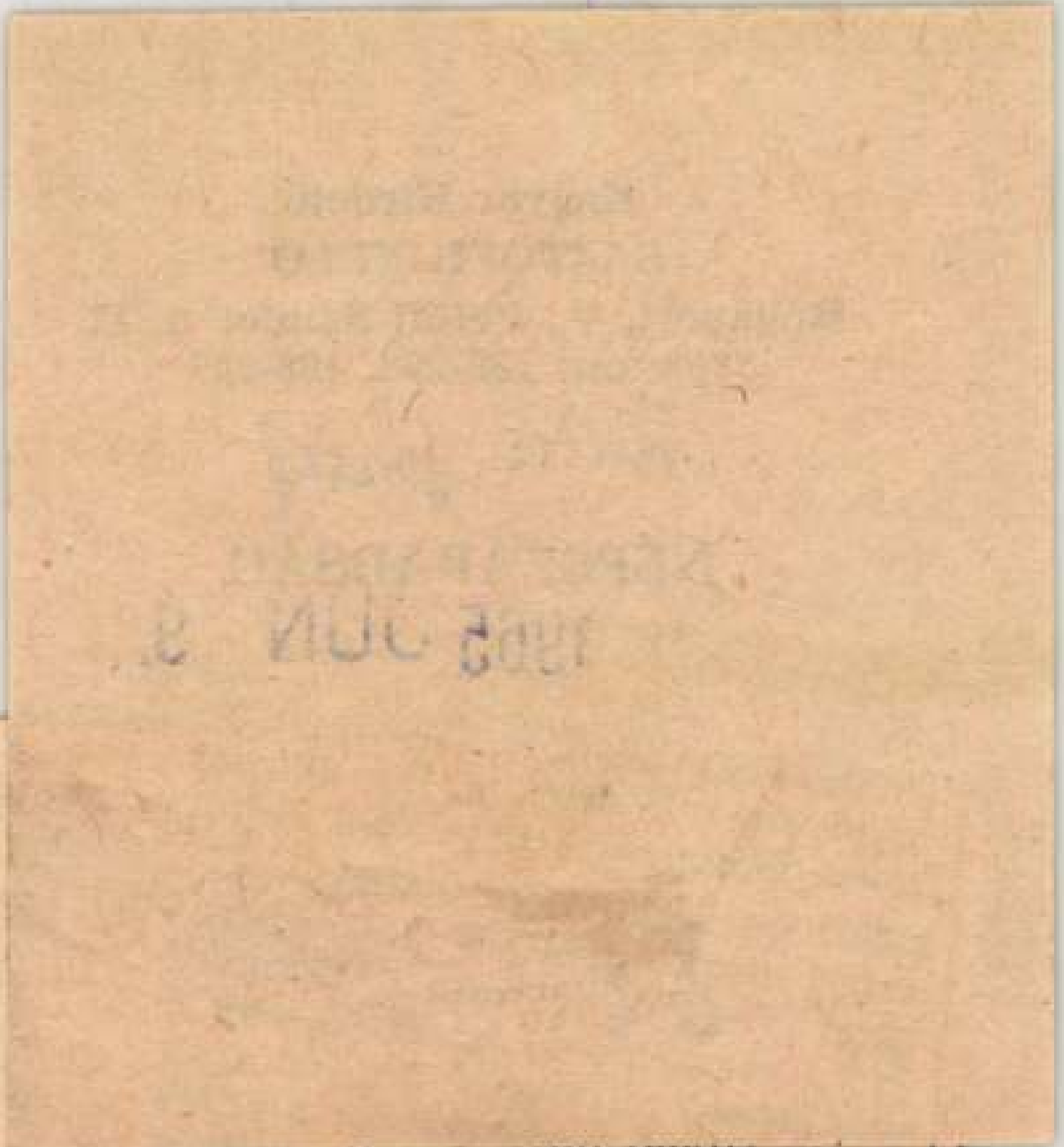

jöreszt ilyen ma is. Ez arra enged következtetni, hogy ez a feilődésnek, többé kevésbé

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Finta József

NÉPSZAVA
1965 JÚN 9

— **A Rizzioli olasz kiadóvállalat** az idén ismét megrendezte a napilapok és folyóiratok hirdetéseinek nemzetközi versenyét. A zsüri a magyar folyóiratokban megjelent hirdetések közül a MEDIMPEX Külkereskedelmi Vállalat egyik gyógyszer-ajánlatát — Finta József grafikus rajzát — tartotta legmegfelelőbbnek a díjazásra.

fiatalokkal együtt becsi tar-
sasutazáson. A szép él-
mény kedvéért könnyű
szívvel hozzányúlt betét-
jéhez. Most tizezer forint
van a könyvben. Fészek-

Finta József

Magyar Hirdető.
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296. 188-307

1965 JUN 9.

MAGYAR NEMZET

— **A napilapok és folyóiratok** hirdetéseinek nemzetközi versenyét az idén ismét megrendezte a Rizzioli olasz kiadóvállalat. A zsűri a magyar folyóiratokban megjelent hirdetések közül a Medimpex Külkereskedelmi Vállalat egyik gyógyszerajánlatát tartotta legmegfelelőbbnek a díjazásra. A rajzot Finta József grafikus készítette. A díjat jelképező miniatűr ezüst nyomdagépet kedden adták át a Medimpex megbízottainak.

vet közölt a jelenlevőkkel. A városi tanács legközelebbi ülésén foglalkozik *az európai hírű fertőrákosi kőfejtő hasznosításának ügyével.* Felmerült az a gondolat, hogy a felhagyott kőfejtőben fiatal szobrászok számára művésztelepet rendezzenek be. Hasonló nemzetközi telep *már működik a szomszédos osztrák faluban* és

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

SZOLNOK MEGYEI
NÉPLAP

Finta

1968 JAN 30

EGYEI NÉPLAP

Ahonnan vétetett

Filmpoézis a Finta testvérekről

Ady Endre verse jut eszünkbe a túrkevei díszbemutató előtt:

Föl-föl dobott kő,
földre hullva,
Kicsi országom,
újra meg újra
Hazajön a fiad.

Újra hazajöttek, szülővárosukba, Túrkevére a művészóriás Gergely és Sándor és mártír kommunista, Árpád, — a Finta testvérek.

A MAFILM 8. stúdiójának alkotó kollektívája — Németh István rendező, Szabó Árpád operatőr, Érdemes Művész, Szigeti Ferenc zeneszerző és Murányi Éva dramaturg — elkészítette Túrkeve nagy fiainak dokumentum filmjét.

Mindössze tíz-tizenkét perces a kisfilm, de egy világ egy küzdelmekkel teli emberöltő. Sokkal több, mint az igazság száraz és megrázó visszaadása. Poézis, filmpoézis. — Olyan nehézveretű líraisággal mutatja be a századforduló — és elő kicserepesedett sziknépének életét, amely már több, mint dokumentum.

Ecsegpuszta büszkén bánatos arcú pásztoremberereinek arcát látjuk, akik lehajtják fejüket, mintha szégyellnék nyomorúságukat, és a „kubik" nehéz keservét. „Ahonnan vétetett", ahonnan indultak Finta Gergely, Sándor és Árpád.

Mélyzengésű, nagyhatású szavalókórust hallunk, narrátorként — néha mintha egy kicsit túlságosan is erős lenne —, s a kor egy-egy momentumának idézése, a „Finták" életútját indokolja. Melyik Finta „gyerek" — ahogy a kevieik mondják — miért lett azzá, amivé lett, — villanásokban mondja el ezt a film, a gyönyörű képek és a megrázóan életteli hangok nagyszerű dramaturgiai egységével.

Fekete-fehér, barnára tompított filmkockák pergenek, a századelő minden nyomorúságát mutatják, majd a háború keservét, — és egyszer-egyszer megjelenik eredeti színeiben a gyönyörű Berény falragasz: Fegyverbe! A remény színeit egy új kor eljövetelének biztatását adják. Aztán újra sötét tónusú a film, Gergely és Sándor kivándorol, Árpád már halott, Héjassék halálra kínozták.

Kivilágosodik a kép, észrevétlenül színessé vált a film, amikor már napjaink megérdemelt Fintakultuszát mutatja. Nagyon kifejező, szép szimbólum.

Szabó Árpád Érdemes Művész, operatőr, képeivel a legnehezebb művészi feladatot oldotta meg: cselekményt fejez ki és visz előre az álló képzőművészeti alkotások, szobrok fantáziadús fényképezésével. Hogy a képeik tiszták, elbűvölőek, ez Szabó Árpád esetében természetes. Erre épül a művészete, olyan tartalmi kifejező erővel, amelyet most ebben a filmben is bizonyított.

Murányi Éva dramaturgnak, a szobrok dramaturgiai funkciója miatt is, nagyon nehéz dolga lehetett. Magyarázni, de nem magyarázkodni és a teljességet adni. Egy kisfilm keretében három ilyen gazdag életútról ez szinte megoldhatatlanul nehéz feladat. A filmfantázia és a dokumentumfilm látszólagos ellentétei között kellett megtalálnia a leginkább kifejező utat. Megtalálta, merőben új, amit tőle kaptunk.

Szigeti Ferenc zenei rendező munkája nem hívalkodó, szerény, — ezért is jó, hiszen filmzenéről van szó —, nagyszerűen segíti az összhatás megteremtését.

Németh István ezzel a munkájával úgy érezzük, hogy megszűnt „fiatal" rendezőnek lenni. Az a bátorság és tudás, ahogyan a szokványostól eltérő módon művészileg gazdagabb utat keresett, magas művészi kvalifikációra vall. Érzelmekben gazdag, — az értelmet megmozgató, nagyszerű filmet készített, igényesen, nagyon precízen és főleg nagy művészi fantázia-szabadsággal.

A túrkeveiek nagyon-nagyon nagy szeretettel fogadták a filmet és ez érthető is. Nemcsak a lokálpatriótizmusból fakad.

— ti —

Balogh István
Balogh István, 1969
Darvas Árpád, 1961

SZ
me

BÍRÓSA

A kisú

A Szolnok-H
MÉH Vállalatn
Halász Bálint,
rábban a
OTP fióknál sz
csönt vett fel.
közben találkoz
sodrendű vádlot
Gerzsonnal. Bes
gyedtek és szó s
ve megegyeztek.
lász Bálintnak
beosztása révén
van arra, hogy
prémet lopjon a központi
MÉH telepről. Kézfogásukkal azt is megpecsételték hogy az így eltulajdonított prémeket később majd Tamási Gerzson értékesíti.

Elhatározásukat tett követte. Halász először 18 prémet lopott, amelyet Tamási a karcagi MÉH tele-

...név
...köz-
...így
...ád-
...ne-
...ar-
...k-
...z-
...ág
...si
...i-
...aeső-
... bűnszövetségben folytatólagosan elkövetett lopás miatt két év, illetve két év és három hónap szabadságvesztésre ítélte, míg Tamási Gerzsonnét, a társadalmi tulajdont károsító, visszaeső minőségben, bűnszövetségben elkövetett orgazdaság bűntette miatt héthónapi szabadságvesztésre ítélte.

Nem volt pénze taxira — mentővel utazott

A gyulai járásbíróság Burián Anna 20 éves vádlottat tiltott határátlépés és közokirat hamisítás miatt korábban héthónapi szabadságvesztésre ítélte. Feltételes szabadság kedvezménye 1967. december 14-én járt volna le.

A vádlott a börtönből kiszabadulva állandó munkát nem vállalt, hanem üzletszerű kéjelgésből és lopásból tartotta fenn magát. A károsultak tanúvallomása szerint meglehetősen jó eredménnyel, hiszen a lastex nadrágtól az ételig és italig, a 100 forinttól a 30 forintig mindent kapott partnereitől. Működési területe először Budapesten és Kecskeméten volt, majd átjött Szolnokra.

Lovagjai úgy látszik annyira naívak voltak, hogy a prostituált szélhámosnő legkisebb cselének is bedőltek. Például a múlt év áprilisában a Tisza-parton volt egyik szerelmi partnerével, amikor kijelentette, hogy fázik. A férfi erre lovagiasan ráadta pulóverét, amit aztán Burián Anna a bizományi áruházban értékesített. Az is módszerei közé tartozott, hogy bement a bizományi áruházba, kiválasztott magának egy ruhát, majd a próbafülkében felvette míg eredeti ruháját táskájába rejtette el, s mint aki nem vett semmit, nyugodt léptekkel távozott az üzletből.

Trükkjeire jellemző, hogy egy alkalommal például Szolnok külterületén bekopogott egy vállalat portás-

Gandhi

20 éve, 1948. január 30-án gyilkolták meg Mohandasz Karamcsand Gandhi-t, az indiai nemzeti függetlenségi moz-

HÍR

Finta József

Résztvesz a kiállításon

Jubileumi Plakát kiállítás
Bp. Szépműv. Múz. 1975.

Finta József

Tizenkét év óta minden évben nívódíjat kapnak a különböző témájú legjobb plakátok alkotói. Idén újabb kategóriával bővült a kör: díjazták a legjobb fotós-grafikus plakátot, a művész „Menyegző" c. munkáját. (említve)

Bajár Iván: Plakátok, tanulságok.

Magyar Hírlap, 1975. máj. 14.

1667 ÁFF 2 2

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Fintr Sándor

MAGYAR NEMZET

NAPLÓ

Április 22

A túrkevei Finta Múzeum állandó kiállítását vasárnap nyitja meg dr. Lipiay Ervin, a Művelődésügyi Minisztérium főosztályvezetője. A múzeumot egyébként a kiállítás megnyitásakor nevezik el ünnepélyes keretek között Finta Sándor és Finta Gergely szobrászokról, Túrkeve szülötteiről. Az állandó tárlaton a két fivér szobrait állítják ki.

melőszövetkezeti vezetők és tagok felelőssége a gazdálkodásban, az ország jobb élelmiszerellátásában!

— Hogyan éljenek a nagyobb önállósággal termelőszövetkezeteink?

Finta József

Finta József »Február«-ja. **Tessék megállapítani a hibákat!** (A grafikai megoldásban a művész a számsorral nem törődött.)

Február 1964 [illegible]

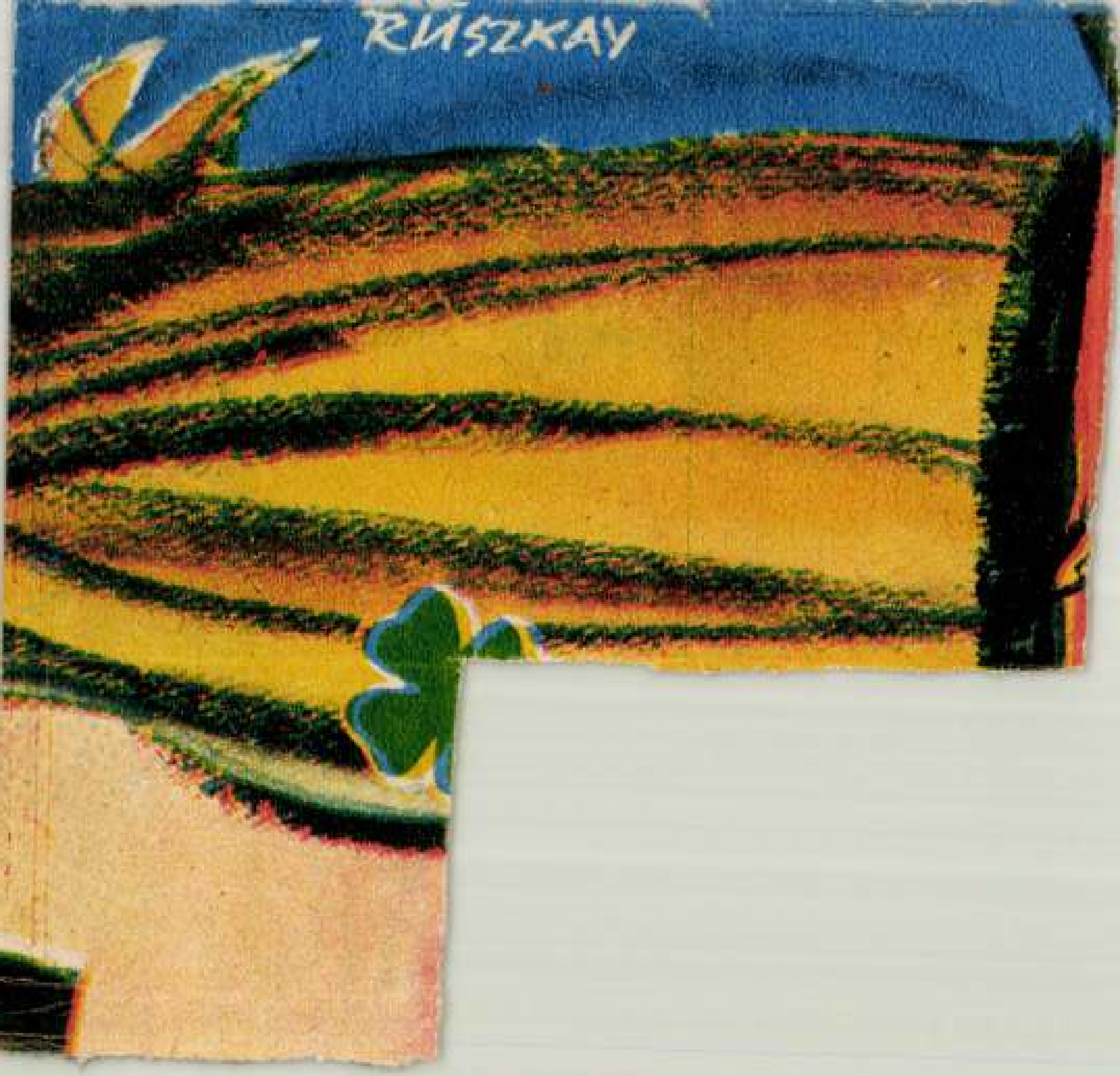
RIASZKAY